



સંપાદક

કપિલરાય મ. મહેતા

સહતંત્રી, ગુજરાત સમાચાર



પ્રકાશક:

ગુજરાત પબ્લીશર્સ

રતનપોળ, અમદાવાદ



મુદ્રક :
ઈન્દુવદન બળવંતરાય ઠાકોર
પ્રજાબંધુ પ્રેસ, રેવડી બજાર
અમદાવાદ.

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૧૯૪૮



કિંમત રૂા. ૧૦-૦-૦

પ્રકાશક :
ગુજરાત પબ્લીશર્સ વતી
શાન્તિલાલ એ. ઝવેરી
૯૨, રતનપોળ, અમદાવાદ.

પ્રાસ્તાવિક

જાહોજલાલી અને જર્જરિત દશા, ચડતી અને પડતીના અનેક તડકાછાંયા જોયા છતાં અમદાવાદ શહેર પોતાના પુરુષાર્થથી હંમેશાં જીવંત અને વિકાસશીલ રહ્યું છે. છેલ્લાં પોણોસો વર્ષમાં જ અમદાવાદનો પુરુષાર્થ એને અસાધારણ વિકાસને માર્ગે દોરી ગયો છે અને આજે અમદાવાદ ગુજરાતમાં જ નહિ પણ આખા મુંબઇ ઇલાકામાં અને હિંદમાં મહત્ત્વનું ઉદ્યોગકેન્દ્ર બની રહ્યું છે. હજી પણ એનો વિકાસ અટક્યો નથી અને બીજાં દસપંદર વર્ષમાં અમદાવાદની વસતી દસ લાખ ઉપર પહોંચે અને ઉદ્યોગ, વેપારધંધા, વિદ્યાવ્યાસંગ અને વહીવટીતંત્રના મુખ્ય કેન્દ્ર તરીકે એ મુંબઇની સરસાઇ કરતું થઇ જાય તો આશ્ચર્ય નથી.

છેલ્લા દાયકામાં પણ અમદાવાદ એટલું વિસ્તર્યું છે કે ૧૯૩૫–૩૬ના અમદાવાદથી પરિચિત વ્યક્તિને ૧૯૪૭–૪૮નું અમદાવાદ જુદું જ અને નવીન લાગે. દસ વર્ષમાં ત્રણ લાખથી વધુ વસતી વધી, વિસ્તાર વધ્યો, વેપારધંધા વધ્યા અને મહત્ત્વ પણ વધ્યું. આ વિકાસની તસવીર ઝડપવાનાં કેટલાંક સાધનોમાં આવો એક 'સર્વસંગ્રહ' પણ એક સાધન છે, અમદાવાદનો પરિચય આપનારું એક માધ્યમ છે, એવા ખ્યાલથી 'અમદાવાદ સર્વસંગ્રહ'ની યોજના થઈ છે. 'સર્વસંગ્રહ' નામ એટલું મહત્ત્વાકાંક્ષી છે કે આધુનિક અમદાવાદના ઘડતરની કથા અને અત્યારે જે છે તેની તસવીર સંપૂર્ણ રીતે રજૂ કર્યાનો સંતોષ મેળવવો સહેલો નથી. થયું છે તેથી ઘણું વધુ થઇ શકે તેમ છે તેનો મને ખ્યાલ છે, છતાં નિયત સમયમાં અને કાગળનિયમન હેઠળના મર્યાદિત કદમાં જેટલું બની શકે એટલાનો સમાવેશ કરીને અમદાવાદનો પરિચય આપવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. શરૂઆતનાં લગભગ ૨૦૦ પાનાંમાં અમદાવાદના જીવનનાં વિવિધ પાસાંઓના ભૂતકાળનું વિહંગાવલોકન અને વર્તમાન પર દૃષ્ટિપાત થયો છે અને પછીનાં ૩૫૦ જેટલાં પાનાંમાં અમદાવાદના વેપારઉદ્યોગ, કેળવણી, નગરજીવન, જાહેરજીવન, તથા અન્ય પાસાં વિષે જરૂરી ગણાય એવી માહિતી એકત્ર કરીને મૂકવામાં આવી છે. અમદાવાદના ઘડતરમાં મહત્ત્વનો ભાગ ભજવી ગયેલી કે ભજવી રહેલી પ્રસિદ્ધ વ્યક્તિઓનો અંગત પરિચય પણ આમાં આપી શકાય તો સારું એવી મારી ઇચ્છાને હિંદ સરકારે આ ગ્રંથ માટે આપેલી ખાસ પરવાનગીમા નિર્દેશેલી કાગળના વપરાશની મર્યાદાએ પરિપૂર્ણ થવા દીધી નથી.

માહિતીઓ એકત્ર કરતાં અનુભવાયેલી આંકડા અને જૂની માહિતીની ઉપલબ્ધતા અને ચોકસાઇની ઊણપની નોંધ, મને લાગે છે કે, અમદાવાદના નાગરિકોનું એના મહત્ત્વ વિષે ધ્યાન ખેંચવા ખાતર પણ લેવી જોઇએ. અમદાવાદના ધીકતા મિલઉદ્યોગને પાંચ–છ વર્ષમાં તો શતાબ્દિ ઊજવવાનો સમય આવશે ત્યારે તેની પાસે પ્રથમ મિલના સમયથી માંડીને આજ સુધીની આંકડાવાર તેમ જ પ્રગતિના નોંધપાત્ર તબક્કાની સ્વચ્છ તસવીર રજૂ કરતી વિગતો નહિ હોય તો એ મોટી ઊણપ ગણાશે.

અમદાવાદની નસેનસમાં વેપારઉદ્યોગ વહે છે, તો એના વેપારઉદ્યોગના પ્રમાણભૂત ઇતિહાસ અને આંકડા માટે મોટાં વેપારીમંડળો અને મિલમાલિક મંડળે અથવા દીર્ઘદૃષ્ટિવાળા ઉદ્યોગપતિઓએ વ્યક્તિગત રીતે અભ્યાસીઓને સગવડ કરી આપી બની શકે તેટલી વધુ માહિતી એકત્ર કરાવવી જોઇએ. અમદાવાદ વિકાસશીલ છે અને સ્વાધીન હિંદના ભાવિ ગુજરાત પ્રાંતના પાટનગર તરીકે એની સામે વિશાળ અને ઉજ્જવળ ભાવિ રહેલું છે તેથી મૂલ્યવાન તવારીખી ગ્રંથ અને ભાવિ પેઢીઓનું પ્રેરણાસ્થાન બની રહે તેવો અમદાવાદ વિષેનો સંપૂર્ણ 'સર્વસંગ્રહ' રચાવો જરૂરી લાગે છે. અમદાવાદનો પરિચય બહારની દુનિયાને સાચી રીતે કરાવવાનું પણ એ જ સારું સાધન છે. આ ગ્રંથની બીજી આવૃત્તિને વધુ સંપન્ન અને વિસ્તૃત બનાવી શકાશે એવી મને ઉમેદ છે.

'અમદાવાદ સર્વસંગ્રહ'ની મૂળ યોજના જાહેરખબરના જાણીતા એજન્ટો મેસર્સ કે. શાહની કું.-વાળા ભાઇઓ શ્રી. કાન્તિલાલ અને શ્રી. શાન્તિલાલે કરી હતી. સને ૧૯૪૧માં 'અમદાવાદ ડિરેક્ટરીનું' નામ આપી તે પ્રસિદ્ધ કરવા માટેની પૂર્વતૈયારી પણ કરી હતી. પરંતુ ત્યાર પછીના સંજોગોએ પ્રકાશન અશક્ય બનાવ્યું. છેવટે સને ૧૯૪૭ માં 'ગુજરાત પબ્લીશર્સ' વતી આ 'સર્વસંગ્રહ'ના સંપાદનની જવાબદારી મેં ઉપાડી અને છ-સાત માસના પરિશ્રમનું આ ફળ અમદાવાદ અને ગુજરાતના નાગરિકો સમક્ષ રજૂ કરું છું અને તેને ઘટતો આવકાર મળશે એવી આશા રાખું છું. આ સંપાદનના કાર્યમાં લેખ વિભાગમાં મને સહાય કરનાર શ્રી. પોપટલાલ ફુલચંદભાઇ પંચાલ એમ. એ., મ્યુનિસિપાલિટી પાસેથી મળી શકે તેવી માહિતીઓમાં ખાસ રસ લઇ સહાય કરનાર ડેપ્યુટી ચીફ ઓફીસર શ્રી. શંકરલાલ પા. શાહ, અને મ્યુ. પ્રાથમિક કેળવણીના વિકાસની વિગતો અંગે મદદ કરનાર શ્રી. મૂળશંકર પ્રા. જોશી વગેરે સહાયકોનો મારે અહીં ઉલ્લેખ કરવો જોઇએ.

આવડા મોટા ગ્રંથનું છાપકામ ઝડપથી કરી આપવા માટે પ્રજાબંધુ પ્રેસ અને શ્રી. ઇન્દ્રવદન બ. ઠાકોરનો મારે ખાસ આભાર માનવો જોઇએ. એમના સહકાર વિના આ 'સર્વસંગ્રહ'નું પ્રકાશન વહેલું શક્ય બનત નહિ. ઘણા મિત્રો અને અંગત સંબંધીઓનો આ ગ્રંથ માટેના પરિશ્રમમાં ફાળો છે તેમાં પ્રૂફસંશોધકો શ્રી. ભાસ્કર ઉપાધ્યાય અને શ્રી. નવીનચંદ્ર શં. મહેતા, છબિકાર શ્રી. દત્તા બોપકર તથા પ્રજાબંધુ પ્રેસના મુદ્રણ વિભાગના મેનેજર શ્રી. નલિનકાંત મહેતાનો ઉલ્લેખ મારે કરવો જોઇએ. અમદાવાદનાં ઐતિહાસિક સ્થળોની આઠ તસવીરોના બ્લોકો વાપરવા આપવા માટે કુમાર કાર્યાલય લિ.ના સૌજન્યનો અહીં સ્વીકાર કરું છું.

'અમદાવાદ સર્વસંગ્રહ'ને અમદાવાદમાં અને અમદાવાદનો નિકટ પરિચય મેળવવા ઇચ્છનારા અન્ય ગુજરાતીઓ, વેપારીઓ વગેરેમાં આવકાર મળે તે તો સ્વભાવિક છે પરંતુ અમદાવાદની શાળાઓ, જાહેર સંસ્થાઓ, ધંધાદારી સંસ્થાઓ વગેરેમાં તે એક ઉપયોગી માહિતીગ્રંથનું સ્થાન લે તો આ પરિશ્રમ લેખે લાગ્યો એવો સંતોષ મેળવી શકાય.

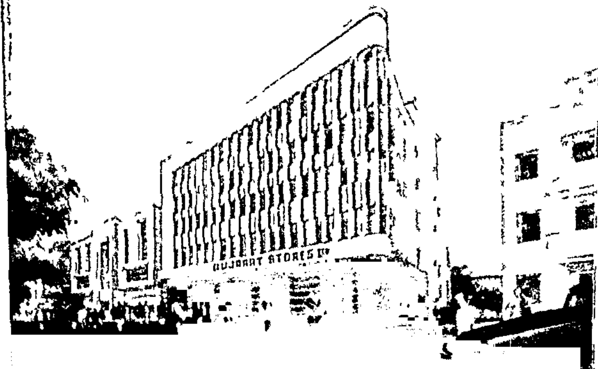
અનુક્રમણિકા

ઇતિહાસનું વિહંગાવલોકન ૧
સ્થાપત્ય અને ઐતિહાસિક
અવશેષો ૧૫
(ઐતિહાસિક અવશેષો ૧૮)
(જોવાલાયક હિંદુ સ્થાપત્યો
૩૮)
અમદાવાદનાં પરાં ... ૪૪
અમદાવાદના ઇતિહાસના
મહત્ત્વના સીમાસ્તંભો... ૫૩
અમદાવાદના વેપાર–ઉદ્યોગ ૫૬
અમદાવાદમાં કેળવણીવિકાસ ૬૮
(મ્યુ. પ્રાથમિક કેળવણી :
છેલ્લી પચ્ચીસી ૭૮)
(માધ્યમિક અને ઉચ્ચ
શિક્ષણ–૯૯)
અમદાવાદમાં સરકારી
વહીવટ ૧૧૧
અમદાવાદની શહેર સુધરાઇ ૧૨૬
અમદાવાદનો મિલઉદ્યોગ ૧૫૭
અમદાવાદની ટેલીફોન
વ્યવસ્થા ૧૭૨
પ્રગતિમાં વીજળીનો ફાળો ૧૭૭
આધુનિક અમદાવાદ શહેર
અંગેની માહિતી ... ૧૮૧
વૉર્ડવાર પોળોની યાદી... ૧૮૨
અમદાવાદની હાઉસીંગ
સોસાયટીઓ ... ૧૯૦
નવાં નગરો અને સોસા-
યટીઓ ૧૯૨અ
મ્યુ. ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસ
બસોના માર્ગ ... ૧૯૨અ
વર્તમાનપત્રો અને સામયિકો ૧૯૨ચ
જન્મ–મરણ નોંધ ... ૧૯૩
સેનિટરી ઇન્સ્પેક્ટરોની
ઓફિસો ૧૯૩
ટરમિનલ ટેક્ષ વસૂલ કરવા
માટેનાં નાકાં ... ૧૯૪
મ્યુ.દવાખાનાનાં નામ અને
ઠેકાણાં ૧૯૪
મુખ્ય સ્મશાનો ત્થા કબ્રસ્તાનો ૧૯૫
મ્યુનિસિપલ કરવેરા ... ૧૯૭
ધર્મશાળાઓ ૧૯૮
પોસ્ટ ઓફિસો ... ૧૯૮
તાર ઓફિસો... ... ૨૦૦
આર. એમ. એસ. (સ્ટેશને)
ટપાલ કાઢવાના સમય ૨૦૦
પોલીસ સ્ટેશનો ... ૨૦૧
પોલીસ ચોકીઓ ... ૨૦૧
અમદાવાદની અદાલતો ... ૨૦૨
કૉલેજો ૨૦૩
માધ્યમિક શાળાઓ ... ૨૦૩
બાળમંદિરો ૨૦૩
સંસ્કૃત પાઠશાળા ... ૨૦૪
ઉદ્યોગતાલીમ સંસ્થાઓ ૨૦૫
ક્લબો ૨૦૫
અમદાવાદની હૉસ્પિટલો ૨૦૫
પ્રસૂતિગૃહો ૨૦૬
અમદાવાદના ડૉક્ટરો ... ૨૦૮
(કન્સલટન્ટસ—૨૧૯)
વૈદ્યો ૨૨૦
હકીમો ૨૩૦
હિંદુમંદિરો ૨૩૦
જૈનદેરાસરો ૨૩૨
પુસ્તકાલયો અને વાચનાલયો ૨૩૩
સભાગૃહો ૨૩૬
છબિગૃહો અને થિયેટર ... ૨૩૭
બગીચા ૨૩૭
રેલવે ટ્રેનોના સમય ... ૨૩૮
વિમાનોની આવ–જા ... ૨૩૮
અગત્યના ટેલીફોન નંબરો ૨૪૦
કેટલીક રસમય વિગતો ૨૪૧
મહાજનો અને જાહેર
સંસ્થાઓ ૨૪૫
અમદાવાદની મિલોનો
પરિચય ૨૬૯
અમદાવાદની વેપારી ડીરેક્ટરી
અગરબત્તીના વેપારી ... ૩૦૫
અત્તરના વેપારી ... ૩૦૫
અનાજના વેપારી ... ૩૦૫
અફીણના વેપારી ... ૩૦૭
આયુર્વેદિક ફાર્મસીઓ ... ૩૦૭
આટાની મિલો ... ૩૦૮
આવકવેરા નિષ્ણાતો ... ૩૦૮
(ઇન્કમટેક્સ પ્રેક્ટીશનર)
આયાતનિકાસના આડતિયા ૩૧૦
(ઇમ્પોર્ટર્સ–એક્સપોર્ટર્સ)
ઇમારતી સામાનના
વેપારીઓ ૩૧૦
ઇમારતી લાકડાના વેપારી ૩૧૧
ઈંટોના ભઠ્ઠાવાળા ... ૩૧૩
ઊનના વેપારીઓ(ગૂંથવાનું) ૩૧
એન્ગ્રેવર ૩૧
ઑઇલ મિલો ૩૧
ઑઇલ (લુબ્રીકેટીંગ) ના
વેપારીઓ ૩૧
કટલરી પરફ્યુમરીના
વેપારી ૩૧
કપાસિયાના વેપારી ... ૩૧
કરિયાણાના વેપારી ... ૩૧
કાગળના વેપારી ... ૩૧
કાચના વેપારી ... ૩૨
કાચના સામાનના વેપારી ૩૨
કાપડના જથાબંધ વેપારી
મસ્કતી મહાજન ... ૩૨
પાંચકૂવા કાપડ બજાર ... ૩૩
રંગાટી " " ... ૩૪
કાપડના છૂટક વેપારીઓ
રતનપોળ કાપડ મહાજન ૩૪૨
રતનપોળ આખા તથા
નુકસાની કાપડ મહાજન ૩૪૪
રાણીના હજીરા " " ૩૪
બાદશાહના " " " ૩૪૫
માણેકચોક ન્યુ રેશમી
કાપડ મહાજન ... ૩૪૫
માણેકચોક ગામઠી કાપડ
મહાજન ૩૪૭
સ્થાયી સ્વદેશી બજાર
મહાજન ૩૪૭
આસ્તોડિયા ચકલા છીપા
રંગાટી કાપડ મહાજન... ૩૪૮
ન્યુ માણેકચોક કાપડ
મહાજન ૩૪૮
માણેકચોક વિશ્નુ મહાજન ૩૪૮
કુવારા કાપડ મહાજન ... ૩૪૯
ફતાસાપોળ કાપડ મહાજન ૩૫૦
કાળુપુર ચકલા મહાજન ૩૫૦
કાળુપુર મહાજન ... ૩૫૦
રાયપુર ખાડિયા મહાજન ૩૫૧

ત્રણ દરવાજા કાપડ
મહાજન ૩૫૧
સ્વામિનારાયણ કાપડ
મહાજન ૩૫૨
દિલ્હી ચકલા કાપડ
મહાજન ૩૫૨
ઘીકાંટા કાપડ મહાજન ૩૫૨
શાહપુર ક્લોથ મરચંટ ગ્રુપ ૩૫૨
પ્રેમ દરવાજા „ „ ૩૫૨
પ્રેમ દરવાજા ન્યુ „ „ ૩૫૩
માધુપુરા „ „ ૩૫૩
દરિયાપુર ચકલાના કાપડના
વેપારીઓ ૩૫૪
ધી નવા માધુપુરા કાપડ
મહાજન ૩૫૪
ગોમતીપુર કાપડ મહાજન ૩૫૫
સરસપુર „ „ ૩૫૫
અસારવા „ „ ૩૫૫
નરોડા „ „ ૩૫૬
એલિસબ્રીજ „ „ ૩૫૬
કિનખાબના વેપારીઓ... ૩૫૬
કારખાનાં ૩૫૬
કોલસા (મિલો-કારખાનાં
માટે) ના વેપારી ... ૩૬૧
કોલસાના વેપારી ... ૩૬૨
કંસારા અને વાસણના
વેપારી ૩૬૭
કંતાનના વેપારી ... ૩૬૭
ખસની ટટ્ટી તથા સાદડી
પંખાના વેપારી ... ૩૬૮
ખાંડના વેપારી ... ૩૬૮
ખાદીભંડારો ૩૬૯
ગાડીનાં કારખાનાંવાળા ૩૬૯
ગ્રામોફોનના વેપારી ... ૩૬૯
ગ્યાસતેલના વેપારી ... ૩૬૯
ગિલેટ કામ કરનારા
(સોનું-ચાંદી) ... ૩૭૦
ગોળના વેપારી ... ૩૭૦
ગોળની રસીના વેપારી ... ૩૭૧
ઘડીઆળોના વેપારી અને
રીપેર કરનાર ... ૩૭૧
ઘાણીવાળા ૩૭૪
ઘીના મોટા વેપારી ... ૩૭૪
ઘોડાગાડીનો સામાન
વેચનારા વેપારી ... ૩૭૪
ચવાણાના વેપારી ... ૩૭૪
ચશ્માના વેપારી ... ૩૭૭
ચાના વેપારી ૩૭૭
ચોકલેટ-પીપરમીન્ટના
વેપારી ૩૭૮
ચોખા અને દાળની મિલો ૩૮૦
ચોપડા બનાવનાર વેપારી ૩૮૦
છત્રીના વેપારી ... ૩૮૧
છાપખાનાં ૩૮૧
છાપકામ (કાપડ પર) ની
દુકાનો ૩૮૩
છીંટ છાપનારા ... ૩૮૬
છીંકણીના વેપારી ... ૩૮૮
ઝવેરીઓ (હીરા, માણેક,
મોતિ વ.) ૩૮૯
જરી, ઝીક તથા બનારસી
માલના વેપારી ... ૩૮૯
જાહેરખબરના એજન્ટો ... ૩૯૦

ઝવેરીઓ અને ચોકસીઓ ૩૯૦
ટાઇપ ફાઉન્ડરી ... ૩૯૩
ટાઈપરાઇટર વેચનાર અને
  રીપેર કરનાર ... ૩૯૩
ટાયર્સના વેપારી ... ૩૯૩
ટ્રંક તથા બાલદીઓના
  વેપારી ૩૯૩
ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની ... ૩૯૪
ટોપીના વેપારી ... ૩૯૪
ઠંડાં પીણાં બનાવનાર ... ૩૯૪
ડેરીવાળા ૩૯૪
તેલના વેપારી ... ૩૯૬
તિજોરી તથા કબાટ
  બનાવનારા અને વેચનારા ૩૯૬
તૈયાર કપડાંની દુકાન ... ૩૯૬
તોલમાપના સામાનના
  વેપારી ૩૯૮
દરજીની દુકાનો ... ૩૯૮
દવાના વેપારી ... ૪૦૧
દડાદડી, દોરા ને ટચુઓના
  વેપારી ૪૦૨
દસ્તાવેજ લખનારા ... ૪૦૬
દાળિયા-ભાડભુંજા ... ૪૦૭
દારૂખાનાના વેપારી ... ૪૦૭
દીવાસળીના જથાબંધ
  વેપારી ૪૦૭
દૂધના મોટા વેપારી ... ૪૦૮
દોરડાં તથા કાથીના વેપારી ૪૧૦
નેતરની લાકડી તથા
  પંખાના વેપારી ... ૪૧૦
પટવાઓ ૪૧૦
પડીઆ તથા પતરાળાં
  બનાવનારા ૪૧૦
પતંગના વેપારી ... ૪૧૦
પતંગના દોરાને માંજો
  ઘસનારા ૪૧૧
પાનના વેપારી ... ૪૧૧
પાનબીડીના મોટા વેપારી ૪૧૧
પ્લાનમેકર્સ અને આર્કી-
  ટેક્ટસ ૪૧૧
પ્રાયમસ તથા પેટ્રોમેકસના
  વેપારી ૪૧૩
પીકર્સ બનાવનારા ... ૪૧૩
પુસ્તકો વેચનારા અને
  પ્રકાશકો ૪૧૩
પેઇન્ટર્સ ૪૧૪
પ્ટ્રોલ પેપમ્પવાળા ... ૪૧૫
પંપ (પાણીના) ડીલર્સ... ૪૧૫
ફરનીચરના વેપારી ... ૪૧૬
ફળફળાદિના મોટા વેપારી ૪૧૬
ફાઉન્ટનપેનના વેપારી ૪૧૭
ફૂલના વેપારી... ... ૪૧૭
ફોટોસ્ટુડિયોઝ અને ફોટો-
  ગ્રાફીનો સામાન વેચનારા ૪૧૮
બરફનાં કારખાનાં ... ૪૧૯
બારદાનના વેપારી ... ૪૧૯
બાંધકામના કોન્ટ્રાકટરો... ૪૧૯
બીયાંના વેપારી ... ૪૨૦
બૂટચંપલના વેપારી ... ૪૨૦
બુકબાઈન્ડરો ૪૨૦
બેકરી અને બિસ્કીટ
  બનાવનારા ૪૨૨
બેટરી ચાર્જીંગ અને

સરવીસ ૪૨૩
બેન્ડવાળા ૪૨૩
બોરીંગ કોન્ટ્રાકટરો ... ૪૨૩
બોબીન્સ અને બક્સ
બનાવતી કંપનીઓ ... ૪૨૪
બૉલ બેરીંગ્સના વેપારી ૪૨૪
બ્લોકમેકર્સ ૪૨૪
બંગડીના વેપારી ... ૪૨૪
ભઠિયારખાનાં... ... ૪૨૫
મશીનરીના વેપારી ... ૪૨૬
મારફતીઆ ૪૨૬
મિલજીન સ્ટોરના વેપારી ૪૨૬
મીઠાઈ વેચનારા ... ૪૩૨
મુરબ્બાના વેપારી ... ૪૩૩
મોટરો વેચનારા અને
ગેરેજો ૪૩૫
મોટરની બૉડી બનાવનારા
અને રીપેરર્સ ... ૪૩૫
મંડપો બાંધનારા ... ૪૩૬
રસાયણી સોનાના
દાગીના બનાવનાર ... ૪૩૬
રબ્બર સ્ટેમ્પ બનાવનારા ૪૩૬
રદ્દી કાગળના વેપારી ૪૩૬
રમકડાંના વેપારી ... ૪૩૬
રસાયણો (કેમીકલ્સ) ના
વેપારી ૪૩૬
રમતોના સામાનના વેપારી ૪૩૯
રેઈનકોટના વેપારી ... ૪૩૯
રેડિયો ડીલર્સ અને રીપેરર્સ ૪૩૯
રંગના વેપારી ... ૪૪૦
રંગ (ડીસ્ટેમ્પર) બનાવનારા ૪૪૦
રંગ, હાર્ડવેર અને સેનિટરી
સામાનના વેપારી ... ૪૪૦
લેધર (કમાવેલા ચામડાના)
વેપારી ૪૪૨
લેધર ગુડ્‌ઝના વેપારી ... ૪૪૨
લેમ્પના વેપારી ... ૪૪૨
લોખંડના વેપારી ... ૪૪૩
લોજો ૪૪૪
લોટ દળવાની ચક્કીઓ ૪૪૫
લાઉડસ્પીકર ભાડે આપનારા ૪૪૬
વલ્કેનાઇઝરો ૪૪૬
વીજળી સામાનના વેપારી ૪૪૬
વેલ્ડર્સ ૪૪૮
વેસ્ટના વેપારી ... ૪૪૮
વેસ્ટ (કોટન)ના દલાલો ૪૫૧
વૉર્પીંગ કંપની ... ૪૫૧
શરાફો ૪૫૪
શાહી બનાવનારા ... ૪૫૬
સમોસા બનાવનારા ... ૪૫૬
સાબુનાં કારખાનાં ... ૪૫૮
સાયકલના વેપારી ... ૪૫૮
સ્ટોર્સ ૪૫૯
સ્લાઈડ (સીનેમાની)
બનાવનારા ૪૫૯
સીગારેટના વેપારી ... ૪૫૯
સીમેન્ટના વેપારી ... ૪૬૦
સુતર અને તૈયાર રૂના
વેપારી ૪૬૦
સ્ટેશનરીના વેપારી ... ૪૬૨
સ્ટેમ્પવેન્ડરો ૪૬૩
સોના, ચાંદી અને ઝવે-
રાતના વેપારી ... ૪૬૩
સોનું–ચાંદી ગાળનાર ... ૪૬૪
સોના–ચાંદીના દાગીના
પોલીશ કરનારા ... ૪૬૫
સોના–ચાંદીના વરખ બના-
વનાર તથા વેચનાર ... ૪૬૫
સોના પર તાછ નકશી
સીટીંગ કરનારા ... ૪૬૫
હાડવૈદો ૪૬૬
હાથશાળનાં કારખાનાં ... ૪૬૬
હારમોનિયમના વેપારી ... ૪૭૦
હેરકટીંગ સલૂનો ... ૪૭૦
હોઝીઅરી સામાનનાં
કારખાનાં ૪૭૨
હોઝીઅરીના વેપારી ... ૪૭૨
હોટલો ૪૭૩
અમદાવાદનાં વેપારી બજારો ૪૮૫
અમદાવાદ શેર એન્ડ સ્ટોક
બ્રોકર્સ એસો. ... ૪૯૮
ધી ગુજરાત શેર એન્ડ સ્ટોક
એક્ષચેન્જ એસોસીએશન ૫૦૦
બોમ્બે શેર એન્ડ સ્ટોક
બ્રોકર્સ એસોસીએશન... ૫૦૨
ધી અમદાવાદ ચેમ્બર
ઓફ કોમર્સ ... ૫૦૩
ધી અમદાવાદ બુલિયન
એક્ષચેન્જ એસોસીએશન ૫૦૫
ધી અમદાવાદ સીડ્‌ઝ મર-
ચન્ટસ એસોસીએશન... ૫૦૬
ધી ગુજરાત ઑઇલ એન્ડ
જનરલ ટ્રેડર્સ એસોસીએશન૫૦૭
સીડ્‌ઝ મરચંટ એસોસીએશન ૫૦૮
હેસીઅન બજાર ... ૫૦૮
અમદાવાદની બેંકો ... ૫૦૯
વીમા કંપનીઓ ... ૫૧૯
પૂરવણી યાદી-(૧)
દાંતના ડૉકટરો ... ૫૨૪
ન્યુઝ પેપર સ્ટોલ ... ૫૨૫
ફ્રેમ બનાવનાર ... ૫૨૫
રફુગર ૫૨૬
મીઠાના જથાબંધ વેપારી ૫૨૬
ટંકોરખાનાં ૫૨૬
જાહેર સંસ્થાઓ (અનુસંધાન
પાના ૨૬૮થી આગળ)૫૨૯
કન્ઝ્યુમર્સ કોઓપરેટિવ
સોસાયટીઓ ... ૫૪૧
રંગ હાર્ડવેરના વેપારી ૫૪૫
પૂરવણી યાદી (૨) ... ૫૪૬


GUJARAT STORES LTD



જાહેરખબરની અનુક્રમણિકા



ટાઇટલ પાનાં

જ્યેમ્સ એન્જીનિયરીંગ કું. છેલ્લું કવર
શ્રી અંબિકા મિલ્સ લી. બીજું „
માણેકલાલ હરિલાલ મિલ્સ લી. ત્રીજું „

આર્ટ પેપર

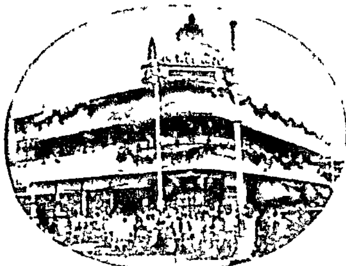
૧ સ્વસ્તિક ઑઇલ મિલ્સ લી.
૨ ધી એકસલસિયર મિલ સપ્લાય કું. લી.
૩ કેલિકો મિલ્સ
૪ પાયોનિયર મેન્યુફેકચરીંગ કંપની
૫ પાયોનિયર ટેક્ષટાઇલ્સ કું.
૬ કિરણ ફિલ્મ એક્ષ્ચેન્જ લી.
૭ અરુણ મિલ્સ કું. લી.
૮ ન્યુ છોટાલાલ મિલ્સ કું. લી.
૯ ધી ન્યુ ઇરા કન્સ્ટ્રકશન એન્ડ ટ્રાન્સપોર્ટ કું. લી.
૧૦ કામા મોટર્સ લી.
૧૧ મફતલાલ ગગલભાઈ ગ્રુપની મિલો
૧૨ પંચાલ એન્જિનિયરીંગ વર્ક્સ
૧૩ રાજનગરનાં અગ્રણી વાયદાનાં બજારો
૧૪ ધી સ્વદેશી કોટન મિલ્સ કું. લી.
૧૫ શ્રી આનંદ કોટન મિલ્સ લી.
૧૬ ભારત બોબીન્સ લિમિટેડ
૧૭ લક્ષ્મીનારાયણ ટેઇલરીંગ વર્ક્સ
૧૮ આર. એસ. ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લી.
૧૯ મહેશ્વરી મિલ્સ લી.
૨૦ જ્યેમ્સ રેડિયો ઇલેકટ્રીક કું.
૨૧ ધી ગોપાલ મિલ્સ કું. લી.
૨૨ ધી છોટાલાલ મિલ્સ લી.
૨૩ રામજીભાઇ હીરજીભાઈ એન્ડ સન્સ
૨૪ આર. નગીનદાસ એન્ડ કું.
૨૫ ફોજદાર બ્રધર્સ
૨૬ ઇન્ટરનેશનલ રેડિયો કું.
૨૭ "વંદેમાતરમ્" (દૈનિક)
૨૮ લાલ મિલ્સ
૨૯ મૂળચંદ જેઠાભાઈનદાસ એન્ડ કું.
૩૦ રીગલ ટ્રેડીંગ કું.
૩૧ ત્રિભોવનદાસ હીરજીભાઈ પટેલ એન્ડ સન્સ
૩૨ ગેનન ડંકરલી એન્ડ કું.લિ.(૪)
૩૩ નૂતન મિલ્સ
૩૪ એસોશિયેટેડ કન્સ્ટ્રકશન
૩૫ રેડિયન્ટ ઇલેકટ્રીક કું.
૩૬ સંદેશ લિમિટેડ
૩૭ લોકપ્રકાશન લિમિટેડ
૩૮ ન્યુ લક્ષ્મીનારાયણ મિલ્સ
૩૯ પી. એમ. હડીસીંગ એન્ડ સન્સ
૪૦ ન્યુ ઇન્ટર નેશનલ મોટર્સ લિ.
૪૧ નેશનલ મિલ્સ કું. લિ.
૪૨ ન્યુ કમર્શિયલ મિલ્સ
૪૩ રાજમહેલ

ચાલુ પાનાં

હિંદુસ્તાન કોઓપરેટિવ ઇન્સ્યુ. સોસાયટી લિ. ૮
મશીન ટૂલ્સ એન્ડ હાર્ડવેર કોરપોરેશન ૧૪
કનૈયાલાલ હરિલાલ નાગોરી ૧૯
મોહનલાલ એસ. મીઠાઇવાલા ૨૩
ચુનીલાલ મયાચંદ મહેતા ૨૬
હિંદ એન્જીનિયરીંગ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું. ૨૯
ધી અજીત મિલ્સ લિ. ૩૩
ધી વોર્ડન ઇન્સ્યુ. કું. લિ. ૩૭
સુખસંચારક કંપની લિ. ૪૦
ધી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા લિ. ૪૩
ઓલ ઇન્ડિયા જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કં. લિ. ... ૪૫
જે. રમણલાલની કું. ... ૪૮
એલાઇડ ટ્રેડીંગ કંપની... ૫૦
ત્રિભુવન આયુર્વેદિક ફાર્મસી ૫૨
ન્યુ ઇન્ડિયા એસ્યુ. કું. લિ. ૫૫
ધી મોડર્ન કન્સ્ટ્રકશન કું. લિ. ૫૯
ધી ગુજરાત એજન્સી ... ૫૯
મશીન ટૂલ્સ એન્ડ હાર્ડવેર કોરપોરેશન ૬૧
ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડર્સ લિ. ૬૪
વિશ્વભારતી ઇન્સ્યુ. કું. લિ. ૬૭
રૂસ્તમ મિલ્સ લિ. ... ૭૦
સ્પેન્સર ટ્રેડીંગ કું. ... ૭૨
એન. એમ. ફોજદારની કું. ૭૫
યુનિવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુ. કું. લિ. ૭૯
કીરતીલાલ જેસીંગલાલ એન્ડ કું. ૮૦
હિંદુસ્તાન કોમર્શીઅલ બેંક લિ. ૮૪
નટવરલાલ એમ. ફડીઆ એન્ડ કું. ૮૭
ન્યુ નેશનલ મિલ્સ લિ. ૯૧
સી. કે. વોહોરાની કું. ૯૫થી૯૮
મીસ્ત્રી અંબાલાલ જેઠારામ ૧૦૧
શેઠ સ્ટોર્સ ટ્રેડીંગ કું. ૧૦૪
ધી સરસપુર મિલ્સ લિમિટેડ ૧૦૭
આઇડિયલ મોટર્સ લિ.... ૧૦૯
ડેકોરમ્ ૧૧૦
ધી નેરોલ એજન્સી ... ૧૧૩
એમ. એમ. જરીવાલા ... ૧૧૬
સ્વસ્તિક સ્ટીલ પ્રોડકટસ ૧૧૬
મનુભાઇ પરીખ એન્ડ કું. ૧૧૯
ગોપાળદાસ ખેમચંદ ... ૧૨૨
ચંદ્રવિલાસ હિન્દુ હોટલ ૧૨૨
ભગુભાઇ એમ. શાહ ... ૧૨૫
ફીનીક્સ કલર કું. ... ૧૨૮
વિમલ ટ્રેડીંગ કું. ... ૧૩૦
કાઝી બ્રધર્સ ૧૩૧
ધી પાયોનિયર એન્જીનિયરીંગ કોરપોરેશન ... ૧૩૫
ફેલાસ એન્ડ કું. ... ૧૩૮

એલાઇડ એન્જીનિયર્સ ... ૧૩૯
ધી અનિલ સ્ટાર્ચ
પ્રોડકટસ લિ.... ... ૧૪૧
એ. બી. એન્જીનિયર્સ ૧૪૨
કે. રમણલાલ એન્ડ કાં. ૧૪૪
પી. ધનજીભાઇ એન્ડ સન્સ ૧૪૫
મનુભાઇ નરોત્તમદાસ
એન્ડ કાં. ૧૪૭
ધી બિહારી મિલ્સ લિ. ૧૪૯
ધી ટ્રોપીકલ ઇન્સ્યુરન્સ
કાં. લિ. ૧૫૦
પટેલ કેશવલાલ ગોરધનદાસ ૧૫૧
સ્ટુડબેકર એન્ડ મોરીસ
એજન્સી ૧૫૫
મીર્ઝા નાગરદાસ બેચરદાસ
એન્ડ બ્રધર્સ ૧૫૬
અમદાવાદ એસ્ટેટ એજન્સી ૧૫૮
એસ. આર. એન્જીનિયરીંગ
વર્કસ ૧૫૯
માણેકચોક એન્ડ અમદાવાદ
મેન્યુ કું. લિ. ... ૧૬૨
આન્ડ ઇન્ડિયન વોશીંગ કું. ૧૬૫
ઇન્ડિયન ગ્લોબ ઇન્સ્યુ.
કું. લિ. ૧૬૭
શિવલાલ દયારામ પંચાલ ૧૭૦
ધી જનરલ કોમરશિયલ
એજન્સી ૧૭૩
પંચાલ જેઠાલાલ એન્ડ
ગીરધરલાલની કું. ... ૧૭૫
જશવંત આયર્ન એન્ડ
ટેક્ષટાઇલ વર્કસ ... ૧૭૬
ધી એક્ષચેન્જ બેંક ઓફ
ઇન્ડિયા એન્ડ આફ્રિકા લિ. ૧૭૮
એન્જીનિયર એન્ડ કાં. ... ૧૭૯
ચીમનલાલ કેશવલાલ પંચાલ ૧૮૦
વસન્ત ઇન્સ્યુ. કાં. લિ. ૧૮૩
ધી એ. આર. એ.
કો-ઓપરેટિવ સ્ટોર્સ લિ. ૧૮૬
પી. રતિલાલ એન્ડ કાં. ૧૮૯
ધી જયભારત ઇન્સ્યુ. કાં. લિ. ૧૯૨
ધી નેપચ્યુન ઇન્સ્યુ. કાં. લિ. ૧૯૪
રૂપ એન્ડ કાં. ... ૧૯૫
સ્ટાર રેડિયો ઇલેકટ્રીક કાં. ૧૯૯
માધવલાલ એન્ડ કું. ... ૨૦૧
હસનઅલી અલીભાઇ
રાજકોટવાલા ૨૦૪
નેશનલ મેન્યુ. એન્ડ
કન્સ્ટ્રકશન કું.... ... ૨૦૭
ધી સ્ટર્લિંગ જનરલ
ઇન્સ્યુ. કાં. લિ. ... ૨૦૯
રમણીકલાલ રતિલાલ એન્ડ
સન્સ ૨૧૩
દિગ્વિજય ઇન્સ્યુ. કું. લિ. ૨૧૫
રોયલ વૉચ કું. ... ૨૧૬
ધી એશિયન એસ્યોરન્સ
કં. લિ. ૨૧૭
ચિત્રા ૨૨૦
ધી રીલાયેબલ સાયકલ
એન્ડ મોટર કં. ... ૨૨૧
ટી. માણેકલાલ લિમિટેડ ૨૨૩
પટેલ એન્ડ કાં. ... ૨૨૪
કાઠિયાવાડ સ્ટોન સપ્લાય કું. ૨૨૬
ધી અમદાવાદ પીપલ્સ
કોઓપરેટિવ બેંક લિ. ૨૨૮
રૂપમ્ ૨૨૯
વિકટરી વુડ વર્કસ લિ. ૨૩૧
ધી ગુજરાત આયર્ન વર્કસ ૨૩૪
સેલ્સ એન્ડ સરવીસ કોરપો. ૨૩૭
ભાનુપ્રસાદ એન્ડ કાં. ... ૨૩૯
એન. મનસુખરામની કું. ૨૪૩
હોમ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લિ. ૨૪૪
વિનોદ મહેતા એન્ડ કું. ૨૪૪
હીટીંગ એન્જીનિયરીંગ કું. ૨૪૭
પટેલ બ્રધર્સ સીન્ડીકેટ... ૨૫૧
રાજનગર મિલ ... ૨૫૫
આર. જી. બાઉ એન્ડ કું. ૨૫૮
નવરોજી એન. વકીલ
એન્ડ કું. ૨૬૩
નવીનચંદ્ર સી. જવેરી
એન્ડ કું. ૨૬૭
સી. ડૉકટર એન્ડ કં. ... ૨૭૧
ધી એશિયાટિક ડેવલપમેન્ટ
એન્ડ કન્સ્ટ્રકશન કોરપોરેશન ૨૭૫
રમણલાલ સાંકળચંદ
એન્ડ કાં. ૨૭૯
ખોપકર્સ સ્ટુડિયો ... ૨૮૩
એસ. ભગતની કંપની... ૨૮૭
મોહમદઅલી મુલ્લાં તુરભાઈ
માણસાવાળા ૨૮૯
મિશન ડેન્ટલ હોસ્પીટલ ૨૯૨
ઓ કે.ટી પ્રોડકટસ કાં. લિ. ૨૯૩
ડબલ્યુ. એચ. બ્રેડી એન્ડ
કાં. લિ. ૨૯૬
પ્રતિમા સ્ટુડિયો ... ૨૯૮
બેંક ઓફ બરોડા લિ.... ૨૯૯
એમ. શર્મા એન્ડ કાં. ... ૩૦૧
ઓવરસીઝ મિલ સ્ટોર્સ
કાં. લિ. ૩૦૪
કંચન બ્રધર્સ ૩૦૬
હિંદ લેબોરેટરીઝ લિ. ... ૩૦૯
ધી પંજાબ નેશનલ બેંક લિ. ૩૧૧
રમેશચંદ્ર એન્ડ કાં. ... ૩૧૨
ચિત્રા પબ્લીસીટી કંપની ૩૧૫
ધી અમદાવાદ ઓઇલ
મિલ્સ લિમિટેડ ... ૩૧૭
ડી. શાહ એન્ડ સન્સ ... ૩૧૮
મેસર્સ જેઠાલાલ આદરભાઇ
એન્ડ સન્સ ૩૧૯
શ્રી શક્તિ આયર્ન વર્કસ ૩૨૧
હનુમાનવિજય ફ્લોર મિલ્સ ૩૨૩
ગ્રેશમ એસ્યુરન્સ હાઉસ ૩૨૫
પાઠક એન્ડ કાં. ... ૩૨૯
એમ. પરીખ એન્ડ કાં. ૩૩૧
ધી ઇન્ડિયન ગ્લોબ
ઇન્સ્યુરન્સ કાં. લિ. ૩૩૩
ધી કોમર્શિયલ ટ્રેડીંગ કાં. ૩૩૩
જ્હોન પેઇન્ટસ કલર્સ
એન્ડ વારનીશ કાં. ... ૩૩૫
બેંક ઓફ જયપુર લિ. ૩૩૮
ગીરધરલાલ દામોદરદાસ લિ. ૩૪૧
કોમરશિયલ યુનિયન એસ્યુ-
રન્સ કાં. લિ.... ... ૩૪૩
સિદ્ધ સંન્યાસી ફાર્મસી ૩૪૬
દેના સન્સ લિમિટેડ ... ૩૪૯
રંજનલાલ એમ. શાહ ૩૫૧
શ્રી સ્વામિનારાયણ આયુ-
ર્વેદિક ફાર્મસી ... ૩૫૪
શ્રી જગદીશ ઓઇલ એન્ડ
ગોપ મિલ્સ ૩૫૭
સૈફુદીન બદરૂદીન ગોધરાવાળા ૩૬૦
ચંદ્રકાન્ત એન્ડ કાં. ... ૩૬૩
ધી સ્ટાર ટ્રેડીંગ કાં. લિ. ૩૬૬
કંચનલાલ વાડીલાલની કાં. ૩૬૮

મારવાડી સ્ટોર્સ ... ૩૭૧
દીપક જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ
કંપની લિ. ૩૭૩
ધી વિનસ એન્જીનિયરીંગ કું.૩૭૬
હિંદુસ્તાન એન્જીનિયરીંગ કું.૩૭૯
મોહનલાલ કુલાભાઇ પટેલ ૩૮૨
લછવાણી એન્ડ કું. ... ૩૮૪
સી. લક્ષ્મીચંદની કું. ... ૩૮૭
શંકરલાલ બેચરદાસ
ફોટોછાપ બીડીવાળા ... ૩૮૯
એસ. સુતરિયા એન્ડ કું. ૩૯૨
આર્યોદય જીનીંગ મિલ્સ ૩૯૫
રોયલ જ્વેલરી માર્ટ ... ૩૯૭
કે. જે. એન્ડ સન્સ ... ૩૯૯
દિલ્હીવાળા લાલા બિશન-
દયાળ ધરમદાસ ...૪૦૪,૪૦૫
પટેલ ઓઇલ મિલ્સ ... ૪૦૯
પરસોતમદાસ ખુશાલદાસ
ની કું. ૪૧૨
આર. સવાઇલાલની કું. ૪૧૫
ધી રોયલ વેલ્ડીંગ એન્ડ
રીપેર વર્કસ ૪૧૭
જોશી બુઢ્ઢાકાકા માહીમના
હલવાવાલા ૪૧૮
ધી ન્યુ સીટીઝન બેંક ઓફ
ઇન્ડીઆ લિ. ૪૨૧
સેન્ટ્રલ મર્કન્ટાઇલ એસ્યુ.
કું. લિ. ૪૨૩
ધી ગુજરાત ઇલેક્ટ્રીક કું. ૪૨૭
રૂઇઆ કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ૪૨૯
રામવિજય આયર્ન વર્કસ ૪૩૦
આર. સી. ઠક્કર ... ૪૩૨
અંબાલાલ એમ પટેલની કું. ૪૩૪
ઓજસ કોસ્મેટીક એન્ડ
ફાર્માસ્યુટીકલ કોર્પોરેશન ૪૩૭
એડવાન્સ એન્જીનીયરીંગ ૪૩૮
પીપ્લ્સ હોઝીયરી વર્કસ... ૪૪૧
વૈદ્ય પાલખીવાલા ફાર્મસી ૪૪૪
ધી ભાલકીઆ મિલ્સ
કું. લિ. ૪૪૭
મેમુદજી અલીજી 'ડાઇમ
એન્ડ કેલેન્ડર ફેક્ટરી'... ૪૪૯
પા. ત્રીભોવનદાસ માણેક-
લાલ તકતાવાળા ... ૪૫૨
રૂપરંગી ૪૫૩
મોડર્ન એન્જીનિયરીંગ એન્ડ
મોલ્ડીંગ કંપની ... ૪૫૫
આર. એસ. એસ. કન્સર્ન ૪૫૭
લલ્લુભાઈ હરિભાઇ પંચાલ ૪૬૦
પરસોતમ જે. ડાયર એન્ડ કું. ૪૬૧
જયન્ત એન્ડ કં. ... ૪૬૩
નેશનલ આર્ટ સીલ્ક મિલ્સ લિ.૪૬૭
કાન્ત એન્ડ કં. ... ૪૬૮
પી. ચંદુલાલ એન્ડ કંપની ૪૬૯
દાનાભાઇ એન્ડ પોપટલાલ
મીનાવાલા ૪૭૧
નુરમોહંમદ સુલતાનભાઇ
બીયાવરવાલા ૪૭૪
ઓજસ કોસ્મેટિક એન્ડ
ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ ... ૪૭૬
પ્રભાત પ્રોસેસ સ્ટુડિયો... ૪૭૭
પાયોનિયર ટેક્ષટાઇલ
એન્ગ્રેવર્સ ૪૭૯
બીની એન્ડ કું. ... ૪૮૦
સીમ્કો ૪૮૧
ધી ન્યુ એશિયાટિક ઇન્સ્યુ.
કું. લિ. ૪૮૨
શાહ એન્જીનિયરીંગ સ્ટોર્સ ૪૮૩
ભોગીલાલ બ્રધર્સ ... ૪૮૪
ભાઇલાલ ઇશ્વરલાલ
એન્ડ કું. ૪૮૬
નાનાલાલ કરસનદાસ ... ૪૮૭
પી. ચોકસી એન્ડ કું. ૪૮૯
ફેવરીટ વૉચ કંપની ૪૯૧
જે. એન. શેઠના ... ૪૯૨
ધી યુનિયન લાઇફ એસ્યુ.
કું. લિ. ૪૯૪
કાંતિલાલ સી. શાહ ... ૪૯૫
આરગસ ઇન્સ્યુરન્સ કું.લિ. ૪૯૯
ધી સેન્ટીનલ એસ્યો.કું.લિ. ૫૦૧
ચોકસી કાંતિલાલ મણીલાલ ૫૦૪
અમરતલાલ કરસનદાસની કું.૫૦૬
શ્રી કૃષ્ણ ટેક્ષટાઇલ વર્કસ ૫૦૭
ધી પેન ફ્રેન્ડઝ પ્રોવીડન્ટ
ઇન્સ્યુ. કું. લિ. ... ૫૧૦
લાલજીભાઇ જગજીવનદાસ
પટેલ ૫૧૧
ભાઇલાલભાઇ ગીરધરભાઇ
પટેલની કું. ૫૧૨
ધુતપાપેશ્વર પનવેલ લિ. ૫૧૪
મનુભાઇ જમનાદાસ સંઘવી ૫૧૬
અમદાવાદ ફાઉન્ટન પેન
ડીપો ૫૧૭
ધી ગુજરાત સ્લેટ કું.... ૫૨૦
દેવશંકર ધારીવાલા ... ૫૨૨
શર્મા મોટર બૉડી બીલ્ડર્સ ૫૨૩
આર. રમણની કંપની... ૫૨૫
દુધવાળા ધનજીભાઇ
જમનાદાસ ૫૨૬
પ્રીન્સ પરફ્યુમરી વર્કસ ૫૨૯
પંચાલ દલસુખરામ ચિત્રરામ ૫૩૧
ઊંઝા ફાર્મસી લિ. ... ૫૩૩
જામ્બેરૂઝ ૫૩૬
પ્રભાત બીડી... ... ૫૩૭
એસ. યુ. એસ. દવે સન્સ ૫૪૧
અનુક્રમણિકામાં
લક્ષ્મીવિલાસ હિંદુ હોટલ
અંબિકા એર લાઇન્સ
કાશીપારેખ બ્રધર્સ



સુરુચિ

વાતાવરણથી કુદરતે સર્જેલ વનસ્પ-
તિઆહારની વિવિધ વાનગીઓની
રાવૈવિચ્ય સુવાસ પ્રસરાવતું રાજનગરનું
સર્વમાન્ય

આરોગ્યઘર

ફોન
૨૧૯૭

રાજમહેલ

હોટલ, લોજ એન્ડ કોલ્ડ્રીંક હાઉસ

ડાલુપુર, • સાતરસ્તા • અમદાવાદ



આધુનિક અમદાવાદને ઘડનાર
હિંદના નાયબ વડાપ્રધાન સરદારશ્રી વલ્લભભાઈ પટેલ

અર્પણ,

'શહેરની સેવા કરતો ત્યારે એક પ્રકારની માનસિક શાંતિ રહેતી... જેનો પાયો મેં નાખેલો છે તે કામ પુરૂં ન થાય તો મને દુઃખ થવાનું છે......હું બહાર ન ગયો હોત તો મેં અમદાવાદની સૂરત ફેરવી નાંખી હોત'—આવા ઉદ્‌ગારો દ્વારા અમદાવાદ પ્રત્યેનો પોતાનો અનન્ય અનુરાગ જેમણે પ્રગટ કર્યો છે એવા આધુનિક અમદાવાદના સાચા શિલ્પી સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલને.

સંપાદક



ઇતિહાસનું વિહંગાવલોકન

ગુજરાતનું પાટનગર અમદાવાદ એની ચઢતીપડતીના અનુભવો પછી આજે એક આધુનિક શહેરના વિકાસમાર્ગે પ્રગતિ કરી રહ્યું છે. પ્રાચીન સાબરમતીનાં વેગીલાં વહેણો અમદાવાદના કોટ-કિલ્લાને અને એનાં પરાંઓની સીમોને પાંચસો વર્ષથી પખાળતાં વહ્યાં છે. અમદાવાદ જ્યારે અમદાવાદ નહોતું ત્યારે પણ, આજથી નવસોએક વર્ષ ઉપર, જાહોજલાલ આશાપલ્લી શહેરનાં હજારો નગરજનોનાં ચરણ એણે પખાળ્યાં હતાં. કર્ણાવતીના સમૃદ્ધ નગરની વિજયપતાકાઓ ફરકતી એણે જોઈ હતી. અહમદશાહ બાદશાહના હસ્તે ભદ્રના કિલ્લાનો પાયો નંખાતો એણે જોયો હતો. અને આજે અમદાવાદ એની એક વેળાની જાહોજલાલ અને રોનકદાર સ્થિતિએ પાછું પહોંચી રહ્યું છે, અને એની બસો વર્ષ પહેલાંની ૮ લાખની વસતીસંખ્યા આજે ફરીવાર શહેરમાં વસી રહી છે ત્યારે પણ સાબરમતીનાં નીર વિસ્તૃત અમદાવાદની વચ્ચેથી વહી રહ્યાં છે.

કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યથી માંડીને વિશ્વવિભૂતિ મહાત્મા ગાંધીજી સુધીના અનેક મહાપુરુષોએ અમદાવાદની ધરતીને પાવન કરી છે. સમર્થ ઉદ્યોગવીરોએ એની ચઢતીના પાયામાં પોતાનાં સાહસ અને વ્યવસ્થાશક્તિ રેડયાં છે. ધુરંધર પંડિતોએ કર્ણાવતી અને અમદાવાદને કીર્તિ અપાવી છે. મુસ્લિમ બાદશાહોએ અમદાવાદને શણગાર્યું અને હિંદુ ધનપતિઓએ પોતાની દોલતનો અમદાવાદને વિકસાવવામાં ઉપયોગ કર્યો. કલાકારીગરી અને હુન્નરઉદ્યોગમાં અમદાવાદે અનોખું સ્થાન

મેળવ્યું હતું અને આજે પણ ગુજરાતનું પાટનગર અમદાવાદ ગુજરાતના સૌથી મોટા, સૌથી સમૃદ્ધ, અને વિકાસશીલ શહેર તરીકે પોતાની તવારીખમાં ઉજ્જવળ પાનાંઓ ઉમેરી રહ્યું છે.

અમદાવાદના અને તે પહેલાંના ઇતિહાસનું વિહંગાવલોકન આ ધરતીના વિકાસશીલ સામર્થ્યનો ખ્યાલ આપે છે.

પ્રાચીન આશાપલ્લી

આજે જ્યાં સરદાર વલ્લભભાઇ પૂલ આવેલો છે તેની દક્ષિણે આજથી નવસોએક વર્ષ પર આશાપલ્લી શહેરનાં મંદિરોના ઘંટારવ ભક્તોને દેવદર્શન માટે આવાહન કરી રહેતા હતા! છ લાખ ભીલોના રાજા આશા ભીલે એ વસાવ્યું હતું. એને આશાપલ્લી કે આશાવલ કહેતા. આશાવલને કિલ્લો પણ હતો. અણહીલપાટણ અને ખંભાત બંદરની જાહોજલાલીના એ સમયમાં આશાવલ ગુજરાતનું ત્રીજા નંબરનું મોટું શહેર હતું. લોકમાન્યતા એવી છે કે હાલ જ્યાં અસારવા છે ત્યાં જ આશાવલ હતું, પરંતુ એ માન્યતામાં કશી વજુદ નથી. આશાવલ અને અસારવા જુદાં હોવાના ઘણા ઉલ્લેખો પ્રાચીન સાહિત્યમાંથી મળી આવે છે. આશાવલ મોટું વેપારનું કેન્દ્ર હતું. ખંભાત બંદરેથી અને ભરુચથી પાટણ થઈ ઉત્તર હિંદમાં જવાના ધોરી માર્ગ પર આવેલું હોઈ એની મહત્તા ઘણી હતી.

કીર્તિસમૃદ્ધ કર્ણાવતી

સિદ્ધરાજના પિતા કર્ણ સોલંકીએ (ઇ.સ. ૧૦૬૪–૯૪) આશા ભીલને હરાવી આશાવલ લઈ લીધું, અને એને જ કર્ણાવતી નામ આપી, કોછરવા (હાલનું કોચરબ) દેવીનું પ્રતિષ્ઠાન કરી રાજ્ય કરવા લાગ્યો. ચાર ચાર સદી સુધી કર્ણાવતીએ અખંડ સમૃદ્ધિ અને મહત્તા ભોગવ્યાં હતાં. એમાં મોટી વસતી હતી, લોકો ઉદ્યમી હતા, અને વિવિધ પ્રકારની વસ્તુઓ પેદા કરતા હતા. અનેક જૈન મંદિરો અને પ્રાસાદોથી એ શોભતું હતું. દિગંબર મતના આચાર્ય શ્રી કુમુદચંદ્ર સાથે પાટણમાં ઇતિહાસપ્રસિદ્ધ વાર્તાલાપ કરનાર શ્રી દેવચંદ્રસૂરિ કર્ણાવતીમાં રહેતા હતા. કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યને સિદ્ધરાજના ઉદયન મંત્રીએ આ જ શહેરમાં ઉછેર્યા હતા. કર્ણાવતી જૈન વિદ્યાનું મોટું ધામ હતું.

ગુજરાતના છેલ્લા હિંદુ રાજા કર્ણ વાઘેલા પાસેથી ઇ. સ. ૧૨૯૭ માં અલાઉદ્દીન ખીલજીએ ગુજરાત લીધું તે પછી, એક સદી સુધી અવ્યવસ્થા ને અંધેર ચાલ્યાં. ચૌદમી સદીના અંતમાં દિલ્હીના બાદશાહનો ગુજરાત ખાતેનો સૂબો ઝફરખાં મુઝફ્ફરશાહ નામ ધારણ કરી સ્વતંત્ર થયો અને પાટણની ગાદીએ બેઠો. એના પછી એનો પૌત્ર અમદાવાદ વસાવનાર અહમદશાહ ઈ. સ. ૧૪૧૦ માં ગાદીએ બેઠો. મુઝફ્ફરશાહને આશાવલનાં હવાપાણી બહુ ગમતાં અને મુખ્યત્વે ત્યાં જ રહેતો. અહમદશાહને પણ આશાવલ બહુ ગમતું એટલે સરખેજનિવાસી સંત શેખ અહમદ ખટ્ટુગંજની સલાહથી આશાવલની નજીક ઉત્તરે અહમદાબાદ વસાવવાનો વિચાર કર્યો.

અમદાવાદનું ખાતમુહૂર્ત

સંવત ૧૪૬૮ ના વૈશાખ સુદ ૭ ને રવિવારે પુષ્ય નક્ષત્રના પ્રથમ પ્રહરમાં, હી. સં ૮૧૩ ના ઝીલકાદની ૭ મી અને ઇ. સ. ૧૪૧૧ ના માર્ચની ૪ થી તારીખે બપ્પાદની નીમાઝ જિંદગીમાં કદીય પાડી ન હોય એવા પવિત્ર ચાર અહમદો — એક બાદશાહ અહમદશાહ પોતે, બીજા શેખ અહમદ ખટ્ટુગંજ, ત્રીજા કાજી અહમદ અને ચોથા મલીક અહમદ — એમણે ભદ્રના કિલ્લાનું શાસ્ત્રવિધિ અનુસાર ખાતમુહૂર્ત કર્યું. આમ અમદાવાદના પાયામાં આશા ભીલની દીકરી સીપ્રી કે તેજાંના

પ્યારની કહેવાતી દંતકથા અથવા 'જબ કુત્તે પર સસ્સા આયા, તબ બાદશાહને શહેર બસાયા' ની પ્રેરણા નહોતી. એ વાતો લોકોએ જોડી કાઢેલી લાગે છે. અહમદશાહ ધાર્મિક વૃત્તિવાળો પવિત્ર પુરુષ હતો છતાં ધર્માંધ પણ હતો. આશાવલનાં હિંદુ મંદિરોનો એણે ઉચ્છેદ કર્યો છે તો પ્રસિદ્ધ જુમ્મા મસ્જિદ જેવું સર્જન પણ કરાવ્યું છે. અમદાવાદ વસાવતાં અને શણગારતાં મુસલમાન બાદશાહોએ અણહીલપુર પાટણનો નમૂનો પોતાની નજર સમક્ષ રાખ્યા કર્યો છે. પાટણના કિલ્લાના નામ પરથી જ અહમદશાહે પોતાના કિલ્લાને પણ ભદ્રના કિલ્લાનું નામ આપ્યું છે.

સ્વતંત્ર બાદશાહીના સમયમાં અમદાવાદ ઉત્તરોત્તર આબાદ થતું ચાલ્યું. અહમદશાહના પૌત્ર સુલતાન કુતુબુદ્દીને, જેને જોઇને પરદેશી મુસાફરો તવાક થઇ જતા એવું મનોહર કાંકરિયું તળાવ અને સુંદર મસ્જિદો બંધાવી. એના પછીના સુલતાન મશહુર મહમદ બેગડાએ ઇ. સ. ૧૪૮૭ માં શહેરનો કોટ બંધાવ્યો. એણે ઘણા મુલકો જીત્યા. એનો ઝાઝો સમય જૂનાગઢ કે ચાંપાનેરમાં રહેવા અને એ શહેરોને શણગારવામાં જતો. છતાં એ લહેરી અને શોખીન બાદશાહે અમદાવાદને વિસાર્યું નથી. એણે ઝાડો રોપાવી મસ્જિદો બંધાવી શહેરની શોભા વધારી. ખેડૂતોને એ કૂવા કરાવી આપતો અને કોઇ ઝાડ રોપે તો તેને ઇનામ આપતો. હિંદુઓને મુસલમાન બનાવવાની ધર્માંધતા તેને વળગેલી હતી છતાં હિંદુઓને એણે ખાસ અન્યાય કર્યો નથી. આ વખતે આશાવલનાં વળતાં પાણી થવા લાગ્યાં હતાં. ભદ્રના કિલ્લાની બહાર શહેર વધ્યે જતું હતું. દરિયાપુર, કાળુપુર, સારંગપુર અને તાજપુરનાં પરાં તથા લત્તાઓ બેગડાના અમીરોએ વસાવેલાં છે. સુલતાન મહમદ બેગડો ચાંપાનેર રહેતો છતાં સુબા મુહાફિઝખાંના કુશળ વહીવટથી તે વખતે જાગેલો ચોરોનો ઉપદ્રવ સદંતર બંધ થયો અને લોકો સહીસલામતી અને સુખ અનુભવવા લાગ્યાં.

મહમદ બેગડા પછીના સુલતાનો ચાંપાનેરમાં જ રહેતા. એટલે શહેરમાં જોઇએ એવાં તેજ કે તાજગી જણાતાં નહિ. બેગડા પછી એનો પુત્ર મુઝફ્ફરશાહ ગાદીએ આવ્યો. પણ એના અમદાવાદ ખાતેના સુબા અને ચોરો પકડવામાં ઉસ્તાદ કોટવાલ મલિક ઉલમુલ્ક પાસેથી બહાદુરશાહે અમદાવાદ લઇ લીધું. બહાદુરની ટૂંકી પણ દેદીપ્યમાન કારકિર્દિનો મોટો ભાગ લડાઇઓમાં જ ગયો. એ પછીની અર્ધી સદી કંઈ વિશિષ્ટ બનાવો બન્યા નથી. બહાદુરશાહ પછીના સુલતાનો નામના જ હતા અને અમીરોએ ગુજરાતને વહેંચી લીધું હતું. સુલતાન અહમદ ત્રીજાને મારી નંખાવી સાબરમતીની રેતીમાં ફેંકાવી દેનાર અમીર ઇનિમાદખાં પાસેથી ઈ. સ. ૧૫૫૬ ના અરસામાં સરદાર ચંગીઝખાં રૂમીએ અમદાવાદ કબજે કર્યું અને બે વર્ષ સારી વ્યવસ્થા કરી. પણ ઇ. સ. ૧૫૫૮ માં જુજહારખાં હબસીએ કપટથી આ ચંગીઝખાંને મારી નાંખ્યો અને થોડો સમય અમદાવાદ હબસીઓના હાથમાં ધકેલાઇ ગયું. પણ ૧૫૬૮ માં ઇનમાદખાંએ ફરીથી અમદાવાદ લીધું.

છેવટે ઇ. સ. ૧૫૭૨ માં અમદાવાદ જીતવા નીકળેલા શેરખાંને હરાવવા દિલ્હીથી અકબરશાહને નિમંત્ર્યા અને વગર લડાઇએ ગુજરાત શરણે થયું. ઈ. સ. ૧૫૭૨ માં બાદશાહી સિક્કો પડયો અને ખુતબો વંચાયો. પોતાના દૂધભાઇ સુપ્રસિદ્ધ મીરઝાં અઝીઝ કોકાને ગુજરાતના સુબા નીમી અકબરશાહ દિલ્હી ગયા. પરંતુ બે માસમાં જ મીરઝાં મહમ્મૂદ હુસેન અને ઇખ્તિયાર ઉલ્લમુલ્કે બળવો કર્યો. ભારે ઝડપથી અકબરશાહ પોતે મોટું લશ્કર લઇને આવ્યા અને ઇ. સ. ૧૫૭૩ ના સપ્ટેમ્બરની ૨ જી તારીએ મોટી લડાઇ થઈ, જેમાં બળવાખોરો પકડાયા અને મરાયા. અને ત્યારથી અમદાવાદને એની સ્વતંત્ર બાદશાહીની ગીદી છાંયનો સદાને માટે વિયોગ થયો, અને દિલ્હીના બાદશાહોની સુબાગીરી સાંપડી.

સ્વતંત્ર બાદશાહીના સમયમાં અમદાવાદ ખૂબ ખીલી ઊઠ્યું હતું. દસ દસ ગાડાં સાથે ચાલી શકે એવા પહોળા એના રસ્તા હતા. બાગબગીચા, સુરક્ષિત દરવાજા, બૂરજો અને સુંદર ઇમારતોથી એ શોભતું હતું. હજારો વર્ષોથી ગુજરાત દરિયાનું સ્વામિત્વ ભોગવતું આવતું હતું. ગુજરાતીઓનાં વહાણો રાતા સમુદ્ર અને હિંદી મહાસાગર પર ઘૂમતાં એટલે જ્યાં આખી દુનિયામાં બનતી ચીજો મળી શકે છે એવું એનું પાટનગર અમદાવાદ દેશપરદેશનું ધન ખેંચી લાવી સમૃદ્ધ બનેલું હોય એ સ્વાભાવિક છે. દસ દસ દિવસે બસેં ગાડાંનો કાફલો અમદાવાદથી ખંભાત જતો અને એનાં કિનખાબ, રેશમ, ગળી અને સુગંધી પદાર્થોની આફ્રિકા, ચીન, ઇરાન, મલાયા વગેરે દેશોમાં નિકાસ થતી. ટૂંકમાં સુપ્રસિદ્ધ ઇતિહાસકાર અબુલફઝલના શબ્દોમાં કહીએ તો અમદાવાદ તે વખતે દુનિયાનું બજાર હતું.

મધ્યકાલીન અમદાવાદ

ઈ. સ. ૧૫૭૩માં અમદાવાદ મોગલ સામ્રાજ્યના માનીતા પ્રાંત ગુજરાતનું મુખ્ય શહેર બન્યું ત્યારથી તે ઈ. સ. ૧૭૦૭ માં ઔરંગઝેબના અવસાન સુધીનાં ૧૩૪ વર્ષના ગાળામાં ઉત્તરોત્તર આબાદ થતું ગયું. જો કે સ્વતંત્ર બાદશાહીના સમયમાં અમદાવાદ જેટલું ખીલ્યું તેના ચોથા ભાગનુંય મોગલાઈ જમાનામાં ખીલ્યું નથી. ઘણું કરીને બાદશાહ પોતાના અંગના ખાસ માણસોને કે બાદશાહજાદાઓને જ અમદાવાદની સુબેદારી સોંપતા. એટલે અમદાવાદમાં ઘણા નામાંકિત પુરુષો સુબા તરીકે આવી ગયા છે. મોગલાઇની સુબાગીરીમાં સૌ પ્રથમ સુબા તે અકબરના દૂધભાઇ સુપ્રસિદ્ધ મીરઝાં અઝીઝ કોકલતાશ હતા. એમણે જહાંગીરના રાજ્ય સુધીમાં ચાર વાર અમદાવાદની સુબેદારી કરી હતી. સુબા મુકરંબખાંના વખતમાં જહાંગીર બાદશાહ ખુદ અમદાવાદ આવીને રહ્યા હતા. જો કે કાશ્મીરની હરિયાળી કુંજોમાં વિહરનાર એ રસિક બાદશાહને તો 'જે દીઠઈ ઉપજઈ આલ્હાદ, એહવું નગર શ્રી અહિમ્મદાવાદ' પણ ગમ્યું નહિ. અમદાવાદના ધૂળિયા રસ્તા અને તાપથી એણે કંટાળી આ શહેરને 'ગર્દાબાદ' (ધૂળનું શહેર), 'બિમારીસ્તાન' (રોગનું શહેર) કે 'ઝહન્નમાબાદ' (નરકનું સ્થળ) કહી નાખ્યું છે. જો કે જહાંગીરે અમદાવાદમાં મોજ પણ કરી છે. મુખ્યત્વે કાંકરિયા પરના મહેલો (કદાચ ઘટામંડળના)માં બાદશાહ જહાંગીર રહેતા અને કાંકરિયામાં રંગબેરંગી દીવાઓની રોશની કરાવી આનશબાજી કરાવતા. બેગમ નૂરજહાંને લઇને જોણીયા નામની નાની બળદગાડી પોતે હાંકી કારંજના મેદાનમાં ફરતા. વળી કાળુપુરને રસ્તે જે ટંકશાળ છે તે જહાંગીર બાદશાહના વખતમાં થઈ એમ કહેવાય છે. આ જ સમયમાં (ઈ. સ. ૧૬૧૮) ઈગ્લેન્ડના રાજા જેમ્સ પહેલાના એલચી તરીકે સર ટોમસ રો અમદાવાદ આવી જહાંગીર બાદશાહને મળ્યો અને ઇસ્ટ ઈન્ડીઆ કંપની માટે વેપારનો બાદશાહી-પરવાનો મેળવ્યો. દુનિયાના સમ્રાટ જહાંગીરને તે વખતે સ્વપ્નેય ખ્યાલ નહોતો કે ત્યારથી (૧૬૧૮) બરાબર બસો વર્ષે (ઈ. સ. ૧૮૧૮) ભદ્રના કિલ્લા ઉપર 'યુનિયન જેક' ઊડવાનાં પગરણ એ પરવાનાથી મંડાનાં હતાં !

શાહજહાંએ સુબા તરીકે અમદાવાદમાં બહુ વખત નિવાસ કર્યો હોય એમ જણાતું નથી. એના પછી એના રાજ્યઅમલ દરમિયાન તેર સુબા નિમાયા એમાં આઝમખાં, શાહજાદા ઔરંગઝેબ, શાહજાદા મુહમ્મદ દારા શીકોહ અને શાહજાદા મુરાદબક્ષ એટલા નામાંકિત થઇ ગયા છે. ભદ્રના કિલ્લાની બાજુમાં આઝમખાંનો મહેલ બાંધનાર આઝમખાં સુબાઓમાં સર્વથી સત્તાવાળો, ક્રૂર અને ગુન્હા માટે સખ્ત સજા કરનાર સુબો હતો. એનાથી કંટાળી પ્રજાએ શાહઆલમના વંશજ સૈયદ જલાલ બુખારી મારફતે બાદશાહને ફરિયાદ કરાવી અને આઝમખાંની બદલી થઇ અને શાહજાદા ઔરંગઝેબને

અમદાવાદની સુબાગીરી મળી (ઇ. સ. ૧૬૪૪–૪૬). ઔરંગઝેબની સુબાગીરી દરમિયાન બે ધાર્મિક હુલ્લડ થયાં અને ધર્માંધ શાહજાદાએ સરસપુરમાં શાંતિદાસ ઝવેરીએ બંધાવેલું પ્રખ્યાત ચિંતામણનું મંદિર તોડી મૂર્તિઓ ભાંગી અને મસ્જિદમાં ફેરવી નાંખ્યું. જો કે કેટલીક મુખ્ય પ્રતિમાઓ બચાવીને શેઠ શાંતિદાસે ઝવેરીવાડમાં સંતાડી દીધી. આ પછી ઇ. સ. ૧૬૪૮ થી ૫૮ સુધીમાં અમદાવાદની સુબાગીરી પ્રસિદ્ધ શાહજાદા દારા શીકોહ, શૈસ્તખાં, શાહજાદા મુરાદબક્ષ જેવા નામાંકિત પુરુષોના હાથમાં આવી હતી. ઇ. સ. ૧૬૫૮ માં અમદાવાદીઓના પૈસાની મદદથી બળવો કરનાર મુરાદની સાથે ઔરંગઝેબે બિમાર અને વૃદ્ધ શાહજહાંને કેદ કર્યો અને મુરાદની જરૂર ન હોવાથી એને પણ કેદમાં નાંખ્યો અને પોતે બાદશાહ થયો.

ઈ. સ. ૧૬૫૮ થી ઇ. સ. ૧૭૦૭ સુધીના ઔરંગઝેબના સમયમાં મહારાજા જસવંતસિંહ, સુજાતખાં, બાદશાહજાદા મુહમ્મદ આઝમશાહ, બાદશાહજાદા મુહમ્મદ બેદારબખ્ત વગેરે નામાંકિત સુબાઓ અમદાવાદમાં આવી ગયા હતા. ઔરંગઝેબના સમયમાં કર, જકાત અને કેટલાક ખોટા રિવાજો વગેરે બાદશાહી ફરમાનથી દૂર થયાં. પરંતુ બબ્બે હુલ્લડો, દુકાળ અને રેલોથી અને ઔરંગઝેબના મૃત્યુ પછી તરત જ બાલાજી વિશ્વનાથે ચઢાઇ કરી અમદાવાદને ગભરાવી મૂક્યું અને લૂંટયું ત્યારથી અમદાવાદની પડતીના ગણેશ બેસી ગયા એટલું તો ચોક્કસ.

આ મોગલાઇ કાળનું વિહંગાવલોકન કરી લેતાં જણાય છે કે શાહજહાં ને આઝમખાં જેવા સુબાઓએ શાહીબાગ, આઝમખાંનો મહેલ વગેરે ઇમારતોથી અમદાવાદની શોભા વધારી હતી. શાંતિ હોવાથી વેપાર પણ ધમધોકાર ચાલતો. પરદેશી મુસાફર વ્હીટીંગ્ટનને અમદાવાદ લંડન જેવડું મોટું લાગતું હતું. જેમેલી કેરેરી (ઈ. સ. ૧૬૯૫)ને અમદાવાદની કિનખાબ અને રેશમી કાપડની ફૂલપત્તી તથા બુટ્ટાભરેલી કારીગરી વેનીસની કારીગરીથી ભાગ્યે જ ઊતરતી લાગેલી. શહેરની આસપાસ સાતસાત માઇલ સુધી પરાં હતાં. શહેરનાં અને શહેર બહારનાં બધાં મળી સવાસો જેટલાં પરાં હતાં. પરાં સાથે શહેરની લંબાઈ ૪૩ માઇલ હતી અને કોટને બાર દરવાજા હતા. પહોળા રસ્તાઓ પર એવાં ઊંચાં ને લીલાંછમ ઝાડ હતાં કે જાણે કોઇ ઉપવનમાં ચાલતા હોઇએ એવું લાગે. સ્વતંત્ર બાદશાહોની માફક મોગલ સુબાઓ પણ દબદબાભર્યા દરબારો ભરતા, હાથીખાનાં, ઘોડાખાનાં વગેરેના વૈભવ પણ ઓછા નહોતા. ધનસંપત્તિ એટલી હતી કે ઇ. સ. ૧૬૬૪માં શિવાજી મહારાજે સૂરત લૂંટયું તે વખતની સૂરતની સંપત્તિ કરતાં ખંભાત વધારે ધનવાન હતું અને અમદાવાદ એ બેઉ કરતાં કંઇ દરજ્જે વધારે સંપત્તિવાન હતું. સ્વચ્છતા, વસતીની આબાદી, વેપાર, મકાનોની સુંદરતા, અરે નગરનાં નરનારીઓની સુંદરતામાં પણ અમદાવાદનો જોટો હિંદમાં બીજો જડે તેમ નહોતો. પણ એ સ્થિતિ ઝાઝો વખત રહેવા માટે સર્જાઇ નહોતી. શાહજહાં વગેરે બાદશાહોએ મોગલ સામ્રાજ્યની આખી ભારતીય સમૃદ્ધિથી દિલ્હી–આગ્રાને શણગારવા માંડયાં અને અમદાવાદને સુબાઓનો સાવકી માનો પ્રેમ મળવા લાગ્યો. ત્યારથી અને વ્યવસ્થા માટે ઔરંગઝેબની ઘણી કાળજી છતાં પાછળના બાદશાહો નબળા થતા ગયા તેથી ઇ. સ. ૧૭૫૮માં પેશ્વાએ અમદાવાદ લીધું ત્યાં સુધીમાં તો અમદાવાદનાં ઊતરતાં પાણી થવાનાં પગરણ મંડાઈ ચૂકયાં હતાં.

ઇ. સ. ૧૭૦૦ થી ઈ. સ. ૧૭૪૮ સુધીના લગભગ અર્ધી સદીના ગાળામાં સત્તરેક સુબા અમદાવાદ આવી ગયા. ઔરંગઝેબ પછીના બાદશાહો નબળા નીકળ્યા. અનેક સુબાઓને વારંવાર પેશ્વા સાથે લડાઇમાં ઊતરવું પડતું. કયારેક હિંદુ–મુસલમાનનું હુલ્લડ થઈ જતું. વેપારધંધા

મંદ પડવા માંડયા હતા. સર્વત્ર ભય અને ત્રાસ વર્તી રહ્યાં હતાં એટલે પ્રજા પણ સલામતી ખાતર હિજરત કરવા લાગી હતી. આમ લગભગ અર્ધી સદીની અવ્યવસ્થા પછી રઘુનાથરાવ પેશ્વાએ ઈ. સ. ૧૭૫૩ ના એપ્રિલની ૨૭ તારીખે સુબા જવાંમર્દખાં પાસેથી અમદાવાદ લીધું અને મરેઠા હકૂમત સ્થાપી. આમાં વડોદરાના દામાજી ગાયકવાડનો અર્ધો ભાગ હતો. ગાયકવાડની સત્તા એક દરવાજે અને પેશ્વાની બાકીને દરવાજે રહેતી. ગાયકવાડ તરફથી એક પ્રતિનિધિ રહેતો અને પેશ્વા સુબો નીમતા.

ઈ. સ. ૧૭૫૫ માં મરેઠાઓએ જુલ્મ કર્યો એટલે ખંભાતથી મોમીનખાં અમદાવાદ પર ચઢી આવ્યો અને એમાં સાથે આવેલા કોળીઓએ લૂંટ કરી. હાથોહાથની લડાઇ થઇ અને પેશ્વા નાસી ગયા. પરંતુ થોડા વખતમાં પેશ્વાએ સદાશિવ રામચંદ્રને દામાજી તથા ખંડેરાવ ગાયકવાડ સાથે અમદાવાદ લેવા મોકલ્યા સદાશિવે જબ્બર ઘેરો ઘાલ્યો. છેવટે કંટાળીને પેશ્વાની શરત પ્રમાણે લાખ રૂપિયા તથા ખંભાત લઇ મોમીનખાંએ અમદાવાદ છોડયું અને ઇ. સ. ૧૭૫૮ ના ફેબ્રુઆરીની ૨૭ મી તારીખે અમદાવાદ સંપૂર્ણપણે મરેઠાઓની હકૂમત હેઠળ આવ્યું.

શરૂઆતમાં સદાશિવ રામચંદ્રે આઠેક વર્ષ સુબાગીરી કરી. પછી કેટલાક સુબા આવી ગયા તેમાં બાપજી પંડિતના વખતમાં ફત્તેહસિંહ ગાયકવાડની સાથે રહી જનરલ ગોડાર્ડે અમદાવાદ પેશ્વા પાસેથી લઈ લીધું અને પોતાનું થોડું લશ્કર રાખી ગાયકવાડને સોંપી દીધું—ઇ. સ. ૧૭૮૦. તે પછી ગાયકવાડ અને પેશ્વાના સુબાઓ આવ્યા કર્યા. તેમાં ઇ. સ. ૧૭૯૮ માં કાશનરાવ ભીમરાવ શેલુકર પેશ્વાનો સુબો થઇને આવ્યો. શેલુકર એટલો ક્રૂર અને જુલ્મી હતો કે નાનું છોકરું પણ એને ઓળખતું! તાયફાવેરો અને નતવેરો જુલ્મથી લેતો. ચાલતી સવારીએ નાચગાન જોતો. એના જુલ્મની ગાયકવાડે પેશ્વાને ખબર કરી અને એને પકડી મંગાવવા ચઢાઇ કરવાની પરવાનગી મેળવી. જ્યારે ગાયકવાડે અમદાવાદ લશ્કર મોકલ્યું ત્યારે એ જ નફ્ફટ શોખમાં શેલુકરે અમદાવાદ ગુમાવ્યું. એ જ શેલુકર વિશે કહેવાય છે કે 'હાથમાં હડો ને બગલમાં મોઈ, હવેલી લેતાં ગુજરાત ખોઈ'! અહીંથી વાર્ષિક પાંચ લાખ રૂપિયા પેશ્વાને આપવાની શરતે ગાયકવાડે અમદાવાદનો ઇજારો લીધો, અને ચૌદેક વર્ષ સુધી રાખ્યો. ઇ. સ. ૧૮૦૦માં 'કાકાસાહેબ'ના નામે જાણીતા થયેલા રઘુનાથરાવ મહીપત અમદાવાદના સુબા થઇને આવ્યા. એમની દસેક વર્ષની સુબાગીરીમાં એમણે સારી વ્યવસ્થા કરી. લોકો કંઈક સુખી થયા. કાંકરિયું સૂકું રહેતું હતું તેમાં પાણી રહે એવી વ્યવસ્થા કરી. એ વખતે માલમિલકતના વારસામાં સરકાર તરફથી દખલ થતી તે કાકાસાહેબે હંમેશ માટે દૂર કરી. ઇ. સ. ૧૮૧૧-૧૨ માં રામચંદ્ર કશન સુબા હતા ત્યારે ભયંકર અગણોતેરો (સંવત ૧૮૬૯ નો) દુકાળ પડયો અને રોગચાળો ફાટી નીકળ્યો. રોજ ચારથી પાંચ માણસ મરતાં અને મડદાંને બાળવા માટે પૂરતાં લાકડાં પણ મળતાં નહિ. કોઇ ખાવાનું લઇને બહાર નીકળે તો મારવાડીઓ લૂંટી લેતા. આ દુર્દશામાં વળી દુકાળ પછી બીજે વર્ષે સુબા થઇ આવનાર નારાયણરાવ ટાયકાએ લોકોને ખૂબ દંડયા અને તેમના અનુગામી રાણુ રામચંદ્ર કાચા કાનના હોઈ ચાડીઓનું જોર વધી ગયું અને પ્રજા ત્રાસી ઊઠી. ત્યાં તો ઈ. સ. ૧૮૧૪ માં ગાયકવાડને મળેલો અમદાવાદનો ઇજારો પૂરો થયો. પેશ્વાએ ફરી ઇજારો આપવાની ના પાડી અને ત્ર્યંબકજી ડેંગલેને અમદાવાદમાં સુબો નીમ્યો. આ ત્ર્યંબકજી ન્યાય-અન્યાયથી પૈસા કઢાવી જુલ્મ કરવા મંડયો પણ છેવટે ઇ. સ. ૧૮૧૭ માં એ બધાનો અંત આવ્યો અને વાર્ષિક સાડા ચાર લાખ રૂપિયા આપવાની શરતે અમદાવાદ ગાયકવાડને મળ્યું. પણ અંગ્રેજો પેશ્વા પાસે રકમ માગતા હતા એટલે એ હક અંગ્રેજોએ છીનવી લીધો અને અમદાવાદમાં માત્ર ગાયકવાડની હવેલી રહેવા દઈ ઇ. સ. ૧૮૧૭ ના નવેમ્બરમાં

ખેડાના કલેકટર મી. ડનલોપે અમદાવાદનો કબજો લીધો અને ઇ. સ. ૧૮૧૮ થી ભદ્રના કિલ્લા પર 'યુનિયન જેક' ફરફરી રહ્યો.

૬૩ વર્ષની મરેઠી હકૂમતમાં અમદાવાદે શું આસમાની-સુલતાની જોઇ તે જરા જોઇ લઈએ. મરેઠી અમલમાં સત્તાનું કેન્દ્ર પૂના હતું. પેશ્વાઇના દોરનો પૂનેથી સંચાર થતો અને સ્વ. નવલરામભાઇએ કહ્યું છે તેમ "બહુ ચકરાં જાલમ જોર 'પકડે યા' કરતાં". પેશ્વાઓનો ઘણો સમય સત્તા જમાવવા માટે લડાઇઓમાં જતો. અહીં અમદાવાદમાં પેશ્વાના શેલુકર જેવા સુબા જુલ્મ કરતા, ભય અને ત્રાસ વર્તાવતા. પરંતુ 'કાકા સાહેબ' જેવા ગાયકવાડના સુબાના સમયમાં લોકોને સુખ શાંતિ રહેતાં ખરાં. મુસલમાન બાદશાહોની અને સુબાઓની તો એ ખાસિયત હતી કે જ્યાં કંઇ પોતે થોડો વખત રહેતા ત્યાં સુંદર ઇમારતો કે બાગબગીચાનું સંભારણું મૂકી જતા. મરાઠાઓએ આવું તો કંઇ કર્યું જ નથી. ઉલ્ટું અમદાવાદની કેટલીયે મસ્જિદોને અપવિત્ર કરી અને બદસૂરત કરી એમાં ઘાસ ભર્યું. મરાઠાઓ એમના ઝનૂનમાં જરૂર પડે મંદિર કે મસ્જિદ કશું પણ નાશ કરવામાંથી છોડતા નહિ. રાઘુ રામચંદ્ર જેવા કાચા કાનના સુબાના સમયમાં બાર મણનો દૂધપાક ખાઇ જાય એટલા ચાડીઆઓ વધી પડયા. આ ચાડીઆઓનું જોર એટલું વધી પડયું હતું કે કોઇથી સારું લુગડું પહેરી બહાર નીકળાતું નહિ કે ચોપડો લઇ ઉઘરાણી કરવા જવાતું નહિ. જો કોઇ ચાડીઓ આમ જોઇ જતો તો સુબાને ખબર કરતો અને એ માણસને બોલાવી પૈસા કઢાવવામાં આવતા. પૈસા ન આપે તો છાતી પર પથર મૂકી જુલ્મથી માગેલી રકમ મેળવાતી. આ ચાડીઆઓ સુંદર સ્ત્રીની પણ ચાડી ખાતા. છેવટે જ્યારે એમનો ત્રાસ અસહ્ય થઇ પડયો ત્યારે લોકોએ એકત્ર થઈ ચાડીઆના બે સરદાર ઓતીઆ (ઉત્તમચંદ) અને ગોધીઆ (ગોરધન) ને પકડયા. ઓતીઆને મોંઢે મેંશ ચોપડી અવળે ગધેડે બેસાડી આખા ગામમાં એની 'જાન' ફેરવી અને ઇંટ-રોડાથી એનું સ્વાગત કરી મારી નાંખ્યો. ગોધીઆની પણ એ જ દશા કરી, ત્યારે ચાડીઆઓનું જોર નરમ પડયું. વળી મરેઠી રાજ્યમાં ધોળે દહાડે ચોરી થતી. લોકો આ ત્રાસમાંથી બચવા સાંકડી ગલીઓ અને પોળો કરી વસવા લાગ્યા હતા. એક વખતના દસ દસ ગાડાં સાથે ચાલી શકે એવા રસ્તા સાંકડા, બેડોળ અને વાંકાચૂંકા થઇ ગયા. લાંચ રૂશ્વત પણ હદપારની વધી ગઇ હતી. લોકોની સુખશાંતિ તરફ સુબાઓનું ધ્યાન જતું નહિ; માત્ર જે તે વાતમાં 'લાવ રૂપિયા, લાવ રૂપિયા' ની વાત રહેતી. કોઇ નવું ઘર બંધાવે તો પૂરું થતાં સુધીમાં, કહે છે, એટલી બધી લાંચની રકમ ચૂકવવી પડતી કે તૈયાર થયેલા ઘરને 'સોના રૂપાની ઈંટોનો વાડો' કહેવું પડતું ! વળી હાલતાં ચાલતાં દંડ કરવામાં આવતો. આમ ઔરંગઝેબના મરણ પછી ઘસાતું ચાલેલું અમદાવાદ મરેઠી રાજ્યમાં દુર્દશાને પામ્યું. આથી જ ઇ. સ. ૧૭૮૧માં સાચા સંસ્કારી યુરોપીઅન અને હિંદ પ્રત્યે હૃદયપૂર્વકની સહાનુભૂતિ ધરાવનાર જેમ્સ ફોર્બ્સ ફોર્બ્સ હિંદ આવ્યા ત્યારે એમની નજરે એક વખતનું ઉપવન જેવું અમદાવાદ ખંડેર અને વેરાન દશામાં નજરે પડયું. ખેતરોમાં વાઘ, વરુ, સાપ, અજગર રહેતા અને ખંડેરોમાં ચોર, ઘુવડ, શિયાળ અને વાંદરાં ભરાઇ રહેતાં. ફોર્બ્સ લખે છે "પૂર્વના આ એક મોટામાં મોટા 'મહાન શહેર' માં પહેલાં વેપારીઓ, કલાકારો અને દરેક જાતના મુસાફરો આવતા અને રહેતા અને હવે (ઇ. સ. ૧૭૮૧ માં) એ જ શહેર શૂન્યકાર, દરિદ્ર અને વેરાન છે. આપણે મોગલ જાહોજલાલીમાં મરેઠા જંગલીપણું, સુંદર ઘૂમટોને કાદવનાં ઝૂંપડાંથી ઢાંકતું જોઇએ છીએ, એ મનોહર કારીગરીવાળાં ભવ્ય મકાનોના ભાગને આસપાસથી નાની બારીઓ અને ગંદવાડવાળી ભીંતોથી ઢાંકી ગમે ત્યાં ચૂલા કરી રંધાતું જોઇએ છીએ." અરે અમદાવાદની આવી ખરાબ હાલત જોતાં પણ જેમ્સ ફોર્બસને અરેબિયન નાઇટસમાં

મંદ પડવા માંડયા હતા. સર્વત્ર ભય અને ત્રાસ વર્તી રહ્યાં હતાં એટલે પ્રજા પણ સલામતી ખાતર હિજરત કરવા લાગી હતી. આમ લગભગ અર્ધી સદીની અવ્યવસ્થા પછી રઘુનાથરાવ પેશ્વાએ ઈ. સ. ૧૭૫૩ ના એપ્રિલની ૨૭ તારીખે સુબા જ્વાંમર્દખાં પાસેથી અમદાવાદ લીધું અને મરેઠા હકૂમત સ્થાપી. આમાં વડોદરાના દામાજી ગાયકવાડનો અર્ધો ભાગ હતો. ગાયકવાડની સત્તા એક દરવાજે અને પેશ્વાની બાકીને દરવાજે રહેતી. ગાયકવાડ તરફથી એક પ્રતિનિધિ રહેતો અને પેશ્વા સુબો નીમતા.

ઈ. સ ૧૭૫૫ માં મરેઠાઓએ જુલ્મ કર્યો એટલે ખંભાતથી મોમીનખાં અમદાવાદ પર ચઢી આવ્યો અને એમાં સાથે આવેલા કોળીઓએ લૂટ કરી. હાથોહાથની લડાઈ થઈ અને પેશ્વા નાસી ગયા. પરંતુ થોડા વખતમાં પેશ્વાએ સદાશિવ રામચંદ્રને દામાજી તથા ખંડેરાવ ગાયકવાડ સાથે અમદાવાદ લેવા મોકલ્યા સદાશિવે જબ્બર ઘેરો ઘાલ્યો. છેવટે કંટાળીને પેશ્વાની શરત પ્રમાણે લાખ રૂપિયા તથા ખંભાત લઈ મોમીનખાંએ અમદાવાદ છોડયું અને ઈ.સ. ૧૭૫૮ ના ફેબ્રુઆરીની ૨૭ મી તારીખે અમદાવાદ સંપૂર્ણપણે મરેઠાઓની હકૂમત હેઠળ આવ્યું.

શરૂઆતમાં સદાશિવ રામચંદ્રે આઠેક વર્ષ સુબાગીરી કરી પછી કેટલાક સુબા આવી ગયા તેમાં બાપજી પંડિતના વખતમાં ફત્તેહસિંહ ગાયકવાડની સાથે રહી જનરલ ગોડાર્ડે અમદાવાદ પેશ્વા પાસેથી લઈ લીધુ અને પોતાનું થોડું લશ્કર રાખી ગાયકવાડને સોંપી દીધું—ઈ.સ. ૧૭૮૦. તે પછી ગાયકવાડ અને પેશ્વાના સુબાઓ આવ્યા કર્યા. તેમાં ઇ. સ ૧૭૯૮ માં કશનરાવ ભીમરાવ શેલુકર પેશ્વાનો સુબો થઇને આવ્યો. શેલુકર એટલો ક્રૂર અને જુલ્મી હતો કે નાનું છોકરૂં પણ એને ઓળખતું! તાયફાવેરો અને નતવેરો જુલ્મથી લેતો. ચાલતી સવારીએ નાચગાન જોતો. એના જુલ્મની ગાયકવાડે પેશ્વાને ખબર કરી અને એને પકડી મંગાવવા ચઢાઇ કરવાની પરવાનગી મેળવી. જ્યારે ગાયકવાડે અમદાવાદ લશ્કર મોકલ્યું ત્યારે એ જ નક્કટ ગોખમાં શેલુકરે અમદાવાદ ગુમાવ્યું. એ જ શેલુકર વિશે કહેવાય છે કે 'હાથમાં દંડો ને બગલમાં મોઈ, હવેલી લેતાં ગુજરાત ખોઈ'! અહીંથી વાર્ષિક પાંચ લાખ રૂપિયા પેશ્વાને આપવાની શરતે ગાયકવાડે અમદાવાદનો ઇજારો લીધો, અને ચૌદેક વર્ષ સુધી રાખ્યો. ઇ સ. ૧૮૦૦માં 'કાકાસાહેબ'ના નામે જાણીતા થયેલા રઘુનાથરાવ મહીપત અમદાવાદના સુબા થઇને આવ્યા. એમની દસેક વર્ષની સુબાગીરીમાં એમણે સારી વ્યવસ્થા કરી. લોકો કંઈક સુખી થયા કાંકરિયું સૂકું રહેતું હતું તેમાં પાણી રહે એવી વ્યવસ્થા કરી. એ વખતે માલમિલકતના વારસામાં સરકાર તરફથી દખલ થતી તે કાકાસાહેબે હમેશ માટે દૂર કરી. ઇ. સ. ૧૮૧૧–૧૨ માં રામચંદ્ર કશન સુબા હતા ત્યારે ભયંકર અગણોતેરો (સંવત ૧૮૬૯ નો) દુકાળ પડ્યો અને રોગચાળો ફાટી નીકળ્યો. રોજ ચારથી પાંચ માણસ મરતાં અને મડદાંને બાળવા માટે પૂરતાં લાકડાં પણ મળતાં નહિ. કોઇ ખાવાનું લઇને બહાર નીકળે તો મારવાડીઓ લૂંટી લેતા આ દુર્દશામાં વળી દુકાળ પછી બીજે વર્ષે સુબા થઇ આવનાર નારાયણરાવ ટાયકાએ લોકોને ખૂબ દંડ્યા અને તેમના અનુગામી રાઘુ રામચંદ્ર કાયા કાનના હોઈ ચાડીઓનું જોર વધી ગયું અને પ્રજા ત્રાસી ઊઠી. ત્યાં તો ઈ. સ. ૧૮૧૪ માં ગાયકવાડને મળેલો અમદાવાદનો ઇજારો પૂરો થયો. પેશ્વાએ ફરી ઇજારો આપવાની ના પાડી અને ત્ર્યંબકજી ડેંગળેને અમદાવાદમાં સુબો નીમ્યો. આ ત્ર્યંબકજી ન્યાય–અન્યાયથી પૈસા કઢાવી જુલ્મ કરવા મંડ્યો પણ છેવટે ઇ સ ૧૮૧૭ માં એ જમાનો અંત આવ્યો અને વાર્ષિક સાડા ચાર લાખ રૂપિયા આપવાની શરતે અમદાવાદ ગાયકવાડને મળ્યું. પણ અંગ્રેજો પેશ્વા પાસે રકમ માગતા હતા એટલે એ હક્ક અંગ્રેજોએ છીનવી લીધો અને અમદાવાદમાં માત્ર ગાયકવાડની હવેલી રહેવા દઇ ઈ. સ. ૧૮૧૭ ના નવેમ્બરમાં

ખેડાના કલેકટર મી. ડનલોપે અમદાવાદનો કબજો લીધો અને ઇ. સ. ૧૮૧૮ થી ભદ્રના કિલ્લા પર 'યુનિયન જેક' ફરફરી રહ્યો.

૬૩ વર્ષની મરેઠી હકૂમતમાં અમદાવાદે શું આસમાની–સુલતાની જોઇ તે જરા જોઇ લઈએ. મરેઠી અમલમાં સત્તાનું કેન્દ્ર પૂના હતું. પેશ્વાઇના દોરનો પૂનેથી સંચાર થતો અને સ્વ. નવલરામભાઇએ કહ્યું છે તેમ "બહુ ચકરાં જાલગ જોર 'પકડે યા' કરતાં". પેશ્વાઓનો ઘણો સમય સત્તા જમાવવા માટે લડાઇઓમાં જતો. અહીં અમદાવાદમાં પેશ્વાના શેલુકર જેવા સુબા જુલ્મ કરતા, ભય અને ત્રાસ વર્તાવતા. પરંતુ 'કાકા સાહેબ' જેવા ગાયકવાડના સુબાના સમયમાં લોકોને સુખ શાંતિ રહેતાં ખરાં. મુસલમાન બાદશાહોની અને સુબાઓની તો એ ખાસિયત હતી કે જ્યાં કંઇ પોતે થોડો વખત રહેતા ત્યાં સુંદર ઇમારતો કે બાગબગીચાનું સંભારણું મૂકી જતા. મરાઠાઓએ આવું તો કંઇ કર્યું જ નથી. ઉલ્ટું અમદાવાદની કેટલીયે મસ્જિદોને અપવિત્ર કરી અને બદસૂરત કરી એમાં ઘાસ ભર્યું. મરાઠાઓ એમના ઝનૂનમાં જરૂર પડે મંદિર કે મસ્જિદ કશું પણ નાશ કરવામાંથી છોડતા નહિ. રાઘુ રામચંદ્ર જેવા કાચા કાનના સુબાના સમયમાં બાર મણનો દૂધપાક ખાઇ જાય એટલા ચાડીઆઓ વધી પડયા. આ ચાડીઆઓનું જોર એટલું વધી પડયું હતું કે કોઇથી સારું લુગડું પહેરી બહાર નીકળાતું નહિ કે ચોપડો લઇ ઉઘરાણી કરવા જવાતું નહિ. જો કોઇ ચાડીઓ આમ જોઇ જતો તો સુબાને ખબર કરતો અને એ માણસને બોલાવી પૈસા કઢાવવામાં આવતા. પૈસા ન આપે તો છાતી પર પત્થર મૂકી જુલ્મથી માગેલી રકમ મેળવાતી. આ ચાડીઆઓ સુંદર સ્ત્રીની પણ ચાડી ખાતા. છેવટે જ્યારે એમનો ત્રાસ અસહ્ય થઇ પડયો ત્યારે લોકોએ એકત્ર થઈ ચાડીઆના બે સરદાર ઓતીઆ (ઉત્તમચંદ) અને ગોધીઆ (ગિરધન) ને પકડયા. ઓતીઆને મોંઢે મેંશ ચોપડી અવળે ગધેડે બેસાડી આખા ગામમાં એની 'જાન' ફેરવી અને ઇંટ–રોડાથી એનું સ્વાગત કરી મારી નાંખ્યો. ગોધીઆની પણ એ જ દશા કરી, ત્યારે ચાડીઆઓનું જોર નરમ પડયું. વળી મરેઠી રાજ્યમાં ધોળે દહાડે ચોરી થતી. લોકો આ ત્રાસમાંથી બચવા સાંકડી ગલીઓ અને પોળો કરી વસવા લાગ્યા હતા. એક વખતના દસ દસ ગાડાં સાથે ચાલી શકે એવા રસ્તા સાંકડા, બેડોળ અને વાંકાચૂંકા થઇ ગયા. લાંચ રૂસ્વત પણ હદપારની વધી ગઇ હતી. લોકોની સુખશાંતિ તરફ સુબાઓનું ધ્યાન જતું નહિ; માત્ર જે તે વાતમાં 'લાવ રૂપિયા, લાવ રૂપિયા' ની વાત રહેતી. કોઇ નવું ઘર બંધાવે તો પૂરું થતાં સુધીમાં, કહે છે, એટલી બધી લાંચની રકમ ચૂકવવી પડતી કે તૈયાર થયેલા ઘરને 'સોના રૂપાની ઈંટોનો વાડો' કહેવું પડતું ! વળી હાલતાં ચાલતાં દંડ કરવામાં આવતો. આમ ઔરંગઝેબના મરણ પછી ઘસાતું ચાલેલું અમદાવાદ મરેઠી રાજ્યમાં દુર્દશાને પામ્યું. આથી જ ઇ. સ. ૧૭૮૧માં નાચા સંસ્કારી યુરોપીઅન અને હિંદ પ્રત્યે હૃદયપૂર્વકની સહાનુભૂતિ ધરાવનાર જેમ્સ ફોર્બ્સ હિંદ આવ્યા ત્યારે એમની નજરે એક વખતનું ઉપવન જેવું અમદાવાદ ખંડેર અને વેરાન દશામાં નજરે પડયું. ખેતરોમાં વાઘ, વરુ, સાપ, અજગર રહેતા અને ખંડેરોમાં ચોર, ઘુવડ, શિયાળ અને વાંદરાં ભરાઇ રહેતાં. ફોર્બ્સ લખે છે "પૂર્વના આ એક મોટામાં મોટા 'મહાન શહેર' માં પહેલાં વેપારીઓ, કલાકારો અને દરેક જાતના મુસાફરો આવતા અને રહેતા અને હવે (ઇ. સ. ૧૭૮૧ માં) એ જ શહેર શૂન્યકાર, દરિદ્ર અને વેરાન છે. આપણે મોગલ જાહોજલાલીમાં મરેઠા જંગલીપણું, સુંદર ઘૂમટોને કાદવનાં ઝૂંપડાંથી ઢાંકતું જોઇએ છીએ, એ મનોહર કારીગરીવાળાં ભવ્ય મકાનોના ભાગને આસપાસથી નાની બારીઓ અને ગંદવાડવાળી ભીંતોથી ઢાંકી ગમે ત્યાં ચૂલા કરી રંધાતું જોઇએ છીએ." અરે અમદાવાદની આવી ખંડેર હાલત જોતાં પણ જેમ્સ ફોર્બ્સને અરેબિયન નાઇટ્સમાં

આવતા બગદાદ અને બસરાના ભવ્ય વર્ણનોવાળા બાગ અને મહેલની કલ્પના આવતી હતી તે શહેર અગાઉ કેટલું સુંદર હશે! પરામાં શિયાળ વરુના ચિત્કાર સંભળાતા. વસતી ઘણી ઓછી થઈ ગઇ હતી. જે વસતી હતી તે મુખ્યત્વે દરિયાપુર, સારંગપુર, ખાડિયા, રાયપુરમાં જ હતી. ખાનપુર, શાહપુર, રાયખડ તો ઉજ્જડ રહેતાં. કોટ કેટલાય ઠેકાણે પડી જવાથી ચોરનાં ધાડાં ગમે ત્યાંથી પ્રવેશી આવતાં. મરેઠી હકૂમતનાં ૬૩ વર્ષમાં—ઈ. સ. ૧૭૫૩–૧૮૧૭ માં—૮ લાખની વસતીવાળું શહેર માત્ર ૮૦ હજારની વસતીવાળું બની ગયું હતું! આમ "દુનિયાની શણગારેલી રાજકન્યા"નું કીર્તિવંત ઉપનામ મેળવનાર અમદાવાદ મરેઠી સત્તા પછી ઈ. સ. ૧૮૧૮ માં અંગ્રેજોના હાથમાં આવ્યું ત્યારે એનું તેજ ઊડી ગયું હતું, મુશ્કેલીથી શ્વાસ લેતું ખોળિયું બની ગયું હતું, અને ઇ. સ. ૧૮૧૯ ના જબ્બર ધરતીકંપે પડતાને પાટુ મારી અધૂરું પૂરું કર્યું.

અર્વાચીન અમદાવાદ

ઇ. સ. ૧૮૧૮ થી ૧૯૧૪ સુધી એટલે લગભગ એક સદી સુધીનો અંગ્રેજી અમલ હેઠળનો અમદાવાદનો ઇતિહાસ એટલે રાખમાંથી અમદાવાદ આળસ મરડી ઊભું થયું, એની વારસાગત કુનેહથી પુનર્જીવન પ્રાપ્ત થયું તેનો ઇતિહાસ છે. બાદશાહી સુબાઓની માફક અંગ્રેજી અમલદારો આવતા અને જતા. એમને તો પોતાનો દેશ નહિ એટલે મમત્વ શું? માત્ર કોઇ કોઇ ભાંગીતૂટી ઇમારતોને સમરાવતા. વળી અમદાવાદ કમિશનરને રહેવાનું સ્થળ નહિ એટલે એની ખીલવણી જોઇએ એવી ન જ થાય એ સ્વાભાવિક અનુભવની વાત છે. આમ છતાં દિલ્હી દરવાજા બહાર જ્યાં ખરા બપોરે પાઘડી ઉતારી લેતા અને જ્યાં લોકો જાજરૂ જતા, એલિસપૂલની પેલી બાજુ જ્યાં શિયાળવાં ને ડુક્કર ફરતાં અને સંધ્યાકાળ પછી વાઘ-વરુની બ્હીકે જ્યાં જવાની કોઈ હિંમત કરતું નહિ ત્યાં બધે આજે ઇન્દ્રપુરી જેવું થઇ રહ્યું છે, જે શહેરમાં માત્ર નગરશેઠ જેવો જ પ્રજાજન મોટર કે ગાડી ફેરવી શકતો ત્યાં આજે પાર વગરની ગાડીઓ અને મોટરોની ધોધમાર પ્રવૃત્તિ દિવસ ઊગ્યાથી મધરાત સુધી ચાલ્યા કરે છે, એ બધું જોતાં અમદાવાદે એક સદીમાં ભગીરથ પ્રયત્ન કરી પોતાની કાયાપલટ કરી છે એની ના નહિ પાડી શકાય. આ પ્રયત્ન મુખ્યત્વે કેળવણી, વેપાર અને રાજકીય જાગૃતિમાં વહેંચાઈ ગયો છે. એ જરા વિગતવાર જોઇએ.

મરાઠાઓએ ખરેખર 'ગર્દાબાદ' કરી મૂકેલા અમદાવાદના રસ્તાઓ લોકો પાસેથી કર લઇ સુધરાવવા શરૂ થયા. ધૂળ ઊડવાથી રોગચાળો ફાટી નીકળતો એટલે તેના પર પાણી છાંટવાની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી. ત્યાં તો આપણી મ્યુનિસિપાલિટીનો જન્મ થયો અને બાદશાહી વખતમાં ચકલે ચકલે બંબા કરી નળ વાટે પાણી પૂરું પાડવામાં આવતું હતું તે નળ પુરાઇ ગયા હતા તે ઇ. સ. ૧૮૫૧-માં સાફ કરાવ્યા. ઇ. સ. ૧૮૪૮ માં એલેકઝાંડર કિન્લોક ફોર્બ્સ સાહેબે કવીશ્વર દલપતરામ ડાહ્યાભાઇની મદદથી ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની સ્થાપના કરી. એણે કેળવણી અને દેશી ભાષાની વૃદ્ધિનું કામ આરંભ્યું. દેશભરમાં ગોખલેએ દાખલ કરેલી અંગ્રેજી કેળવણીના જવાબરૂપ ઠેઠ ૧૮૨૪ થી તો તુલજારામ સખારામે અંગ્રેજી શાળા પણ શરૂ કરી દીધી. ધીમે ધીમે મગનલાલ કરમચંદની અંગ્રેજી કન્યાશાળા વગેરે પણ ચાલુ થયું. પણ વળી ભૂતકાળ યાદ આવ્યો હોય તેમ અમદાવાદ સુપ્રસિદ્ધ ૧૮૫૭ ના બળવામાં સંડોવાયું. ભય વ્યાપી રહ્યો અને કેમ્પમાં સરકારી લશ્કરે બળવો કર્યો છે એવું જાણ્યું ત્યારે તો લોકો માલમિલ્કત દાટી મરવાની તૈયારી કરીને બેઠા!

ઈ. સ. ૧૮૬૧ માં શ્રી. રણછોડલાલ છોટાલાલે શાહપુરમાં પહેલવહેલી સ્પીનીંગ મીલ શરૂ કરવાનું સાહસ કર્યું અને ભારે સફળતા મેળવી, અને આજે જોઇએ છીએ એ અનેક મીલોને એક પછી એક ઊભી થવાની પ્રેરણા પાઇ. કાપડના ઉદ્યોગમાં અમદાવાદે ફરી પાછું પોતાનું અસલ સ્થાન પ્રાપ્ત કરવા કમર કસી ત્યાં ઇ. સ. ૧૮૬૪માંથી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વે નંખાઈ ગઇ અને મુંબઇ સાથે સીધો અને સહેલો સંપર્ક થતાં સટ્ટાનું જોર વધ્યું. લોકોનાં ખીસાં ભરાઈ ગયાં અને લીલા લહેર થઇ ગઇ. પણ સટ્ટાનું કામ ભરતી ઓટ જેવું છે એ લોકો ભૂલી ગયા, એટલે ઈ. સ. ૧૮૬૬ માં ભારે મંદી આવી. એટલું જ નહિ પણ પછીનાં ૭ સાત વર્ષમાં જ (ઇ. સ. ૧૮૬૮ અને ૧૮૭૫માં) એ વખત સાબરમતીમાં કુદરતના કોપ સમાન ભારે રેલ આવી. એ રેલોમાં લગભગ તેરથી ચૌદ હજાર ઘર પડી ગયાં હતાં, અને એકંદર નુકસાન લગભગ પંદરેક લાખ જેટલું થયું હતું. આ જ વખતે ઉત્તર વિભાગના કમિશનર સર બેરો એલિસના નામ પરથી ઈ. સ. ૧૮૭૦માં બંધાવેલો એલિસબ્રિજ તૂટી ગયો. જો કે આ આફતોમાં લોકોએ જાતે જ સહાનુભૂતિપૂર્વક આફતગ્રસ્તોને સારી મદદ કરી હતી અને સરકારી રાહત તરફ ઝાઝી દષ્ટિ રાખી નહોતી. પણ વીસમી સદીની શરૂઆતમાં હજુ અમદાવાદને એક કસોટી પાર કરવાની હતી, તે છપ્પનિયા દુકાળની. આ દુકાળમાં લોકો બહુ દુઃખી થયા.

અહીં સુધી તો અમદાવાદ આવા ઘા સહન કરતું કરતું પણ એના વિકાસની કૂચમાં કદમ મિલાવ્યે જતું હતું. ત્યાં ૧૯૦૨માં પ્રખ્યાત વક્તા અને દેશભક્ત સુરેન્દ્રનાથ બેનરજીના પ્રમુખપણા હેઠળ રાષ્ટ્રીય મહાસભાની બેઠક પહેલી જ વાર અમદાવાદ ખાતે મળી અને રાષ્ટ્રીય જાગૃતિની ચિનગારી ચાંપી ગઇ. તે પછી એક દાયકો ગબડી ગયો.

ઇ. સ. ૧૯૧૪ માં અમદાવાદમાં પ્રકાશ પથરાયો. એક પ્રકારનો નહિ પણ બે પ્રકારનો. એક તો વીજળીના દીવાનો સ્થૂળ પ્રકાશ અને બીજો દક્ષિણ આફ્રિકામાં સત્યાગ્રહની ચળવળ સફળતાથી લડીને આવેલા મહાત્મા મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી લાવ્યા તે સ્વદેશ માટે ત્યાગ અને સેવાનો પ્રકાશ. લોકહિતને ખાતર સર્વસ્વનું અર્પણ કરનાર પુરાણપ્રસિદ્ધ દધીચિ ઋષિના આશ્રમસ્થાન નજીક ઇ. સ. ૧૯૧૬માં પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીએ સાબરમતી સત્યાગ્રહ આશ્રમની સ્થાપના કરી. તે દરમિયાન યુરોપીય મહાયુદ્ધની ઘોષણા થઇ. એમાં પૂ. ગાંધીજીની અને એટલે સારા યે હિંદની સહાનુભૂતિ અંગ્રેજો તરફ હતી.

આ યુદ્ધે લોકોને પૈસે ટકે સારો લાભ કરી આપ્યો, કારણકે લડાઇને લીધે વેપારઉદ્યોગને સારો વેગ મળ્યો. પણ મહાયુદ્ધમાં પૂ. ગાંધીજીએ કરેલી સેવા અને હિંદે દીધેલી મદદના સફળ તરીકે યુદ્ધવિરામ પછી હિંદને, અત્યંત અણમાનીતો થઇ પડેલો કાળો 'રોલેટ એક્ટ' ઇનામમાં મળ્યો! એના વિરોધમાં અમદાવાદમાં જબ્બર હડતાળ પડી, અને લોકોએ એક મોટું અપૂર્વ સરઘસ કાઢ્યું. પૂ. ગાંધીજી પંજાબ જતાં પકડાયા અને મજૂર મહાજનના પ્રાણવાન કાર્યકર શ્રીમતી અનસૂયાબેન પણ મુંબઇમાં પકડાયાં છે એવી અફવા આવતાં મીલ–મજૂરોએ માઝા મૂકી તોફાન કર્યું, કારણ કે પૂ. ગાંધીજી અને અનસૂયાબેન તો એમને પ્રાણથી અધિક વહાલાં હતાં. એક વખત મીલમજૂરો અને શેઠીઆઓ વચ્ચે તકરાર પડેલી. મીલમજૂરોની આ તકરાર માથે લઇ અનસૂયાબેન મજૂરો માટે લડ્યાં. આ પ્રશ્નમાં ગાંધીજી, શ્રી. આનન્દશંકર ધ્રુવ, અને શેઠ મંગળદાસ ગીરધરદાસના સબળ પ્રયાસથી પતાવટ થઈ અને થોડા જ સમય પછી પૂ. ગાંધીજીની પ્રેરણાથી અહિંસક નીતિનાં ધોરણો પર શ્રી. અનસૂયાબેને મજૂર મહાજનની સ્થાપના કરી. ટૂંક સમયમાં જ મજૂરોના હિતમાં આ સંસ્થાએ પણ સુંદર કામકાજ કરી બતાવ્યું હતું એટલે મજૂરોનાં પ્રિય અનસૂયાબેન અને ગાંધીજી પકડાય ત્યારે મજૂરોની ખફાદિલી સરકારને વહોરવી પડે એમાં શું નવાઈ! આ તોફાનમાં મજૂરોએ પોલિસ ચોકીઓ

અને સરકારી ઓફિસો ભાંગી, બાળી, મેટ્રિકની પરીક્ષાનો મંડપ બાળી નાંખ્યો, પરીક્ષા બંધ રહી. સદ્‌ભાગ્યે કલેક્ટર મી. ચેટફીલ્ડ આ વખતે અમદાવાદમાં હતા. એ બહુ લોકપ્રિય હતા. એમણે કુનેહથી તોફાન દાબી દીધું.

આ વખતે ગુજરાત કલબના ઠેકેદાર અને ગાંધીજીને 'ઘેલો ગાંધી' કહી હસનાર બેરીસ્ટર વલ્લભભાઇ ઝવેરભાઇ પટેલ ધીરે ધીરે ગાંધીજીના શિષ્ય બનતા જતા હતા. પૂ. ગાંધીજીએ જ્યારે ખેડા સત્યાગ્રહની લડત છેડી ત્યારે તો વલ્લભભાઈને ખાતરી થઇ ગઈ કે ગાંધીજી કોઈ અદ્‌ભુત પુરુષ છે અને હિંદુસ્તાન માટે અહિંસક સત્યાગ્રહ સિવાય બીજું કોઇ પણ બળવાન શસ્ત્ર નથી. રોલેટ એક્ટનો વિરોધ કરનારાં ટોળાં રીચીરોડ ઉપર કલેક્ટર મી. ચેટફીલ્ડની મોટરને ઘેરી વળ્યાં હતાં, અને કદાચ ચેટફીલ્ડ માટે જીવનમરણનો પ્રશ્ન તોળાઇ રહ્યો હતો ત્યાં વલ્લભભાઇ પટેલ આવી પહોંચ્યા અને "કલેક્ટર સાહેબનો વાળ પણ વાંકો થતાં પહેલાં હું પ્રાણ ત્યાગીશ" કહી ઊભા અને ટોળું વીખરાઇ ગયું! અન્યાય માટે લડવાનું હોય, જજ સાહેબોની પણ ચોટલી પકડવી હોય, કે અડધી રાતે મુશળધાર વરસાદમાં ઢીંચણ સમાણાં પાણી ડહોળી સૂનકાર રસ્તે એકલા પૂરનાં પાણી માપવા અને આપદ્‌ગ્રસ્તોની વ્હારે ધાવા નીકળવાનું હોય, ગમે તેવા કઠણ સંજોગોમાં નીડરતાની મૂર્તિ સમાન વલ્લભભાઈ પછી તો બેરીસ્ટર વલ્લભભાઇ મટીને ગુજરાતના સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ બન્યા. તે પહેલાં અમદાવાદની મ્યુનિસિપાલિટીના વર્ષો સુધી પ્રમુખ રહી એમણે પોતાની લાક્ષણિક કુશળતાથી અમદાવાદની સૂરત પલટી નાખી અને મ્યુનિસિપાલિટીના વહીવટમાં પણ નવી પ્રેરણા અને પ્રાણ રેડયાં. પરંતુ ગુજરાત અને અખિલ હિંદના પ્રશ્નોએ સરદારશ્રીને અમદાવાદ પાસેથી ખેંચી લીધા. બંગભંગ પછીની સ્વદેશીની ચળવળે અને ગાંધીયુગના જુવાળે અમદાવાદના મીલ-ઉદ્યોગને સારી રીતે ખીલવાની તક આપી. લોકો ખરેખર પૈસેટકે સુખી પણ થયા, અને આથી કળાકેળવણી તરફ ધ્યાન આપવા લાગ્યા. ૧૯૨૧ માં અમદાવાદમાં રાષ્ટ્રીય મહાસભાનું યાદગાર અધિવેશન મળ્યું અને શહેર રાષ્ટ્રીયતાના રંગે પૂરેપૂરું રંગાયું. ૧૯૨૨ માં મહાત્મા ગાંધીજીની રાજદ્રોહ ભરેલાં લખાણો માટે ધરપકડ થઈ અને અમદાવાદની કોર્ટમાંથી તેમને ૬ વર્ષની સજા થઇ. એપેન્ડીસાઈટીસની માંદગી અને ઓપરેશનને લીધે સરકારે તેમને ૧૯૨૪ માં છોડી મૂક્યા.

ત્યાં સત્યાગ્રહ અને સવિનય ભંગની ચળવળ આવી. ઇ. સ. ૧૯૩૦ ના માર્ચની ૧૨ મી તારીખે શરા ૭૯ સૈનિકો સાથે પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીએ સાબરમતી આશ્રમમાંથી મીઠાના કાયદાના ભંગ માટે ઇતિહાસપ્રસિદ્ધ દાંડીકૂચનો આરંભ કર્યો. ગૌતમબુદ્ધના મહાભિનિષ્ક્રમણની યાદ આપતો એ ભવ્ય પ્રસંગ અમદાવાદની સ્મૃતિમાં હજી અંકિત રહેલો છે. સાબરમતી આશ્રમથી મીઠાખળીના રસ્તે થઈ જમાલપુર આગળ (હાલ જ્યાં સરદારપૂલ છે ત્યાં) થઇને નદી ઓળંગી મહાત્માજીનો પ્રથમ મુકામ અસલાલીમાં થવાનો હતો. એ આખે રસ્તે લાખોની માનવમેદની એ ધન્ય પ્રસંગનાં દર્શનાર્થે ઊભી હતી. તે દશ્ય જોતાં તો એમ જ લાગતું હતું કે સ્વરાજ હાથવેંતમાં છે. દેશ આખો હડતાળો અને જેલયાત્રાઓમાં અટવાઈ પડયો અને અમદાવાદે પણ પોતાનો ગૌરવભર્યો હિસ્સો એમાં આપ્યો. ઠેરઠેર પરદેશી કાપડની હોળીઓ થવા માંડી, મીઠાનો સત્યાગ્રહ, દારૂ સામે અને પરદેશી કાપડ સામે પીકેટીંગનો જુવાળ આવ્યો. ઘેર ઘેર રેંટિયા ચાલુ થઇ ગયા. રસ્તે ચાલતાં પણ લોકો તકલી ફેરવતાં નજરે પડવા લાગ્યા. પણ ચળવળનો જુવાળ પછી ધીરે ધીરે ઓસરવા લાગ્યો. લોકો પાછા કામધંધામાં સવિશેષ પરોવાઇ ગયા. એ પછીનો ૧૫-૧૭ વર્ષનો ઇતિહાસ તો સહુના સ્મરણમાં તાજો જ છે. ઇ. સ. ૧૯૩૪માં અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીની શતાબ્દિ ઉજવાઈ અને પૂ. મહાત્મા ગાંધીજી

વ્યક્તિગત સત્યાગ્રહ કરતાં અમદાવાદથી પકડાયા. તે પછીનાં પાંચેક વર્ષમાં મુંબઈ ઇલાકામાં પ્રજાકીય પ્રધાનમંડળ રચાયું તે સિવાય અમદાવાદ માટે કોઈ વિશિષ્ટ બનાવો બન્યા નથી. અમદાવાદે એના એક પ્રખર કેળવણીકાર અને દેશભક્ત નાગરિક શ્રી. બળવંતરાય પરમોદરાય ઠાકોરને તા. ૨૧-૧-૧૯૩૯ને દિવસે ગુમાવ્યા.

આ દરમિયાન અમદાવાદના રસ્તા આસ્ફાલ્ટના થઇ ગયા હતા. શહેરની મ્યુનિસિપાલિટી રાષ્ટ્રીયતાની ભાવના સાથે ઉત્તમ કામગીરી બજાવી રહી હતી. મુન્શી, એ. બી. સી. અને મોરીસ બસ કંપનીઓ એક આના જેટલા સસ્તા દરે વાહનવ્યવહારની સગવડ શહેરીઓને આપતી હતી. નવરંગપુરા, એલિસબ્રિજ, પ્રીતમનગર, કોચરબ પાલડી વગેરે પરાંમાં કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓ રચી બંગલા બંધાવી શહેરનો સંસ્કારી અને સુખી વર્ગ વસવાટ કરવા લાગ્યો અને નવા નવા બંગલા થતાં શહેરનો વિસ્તાર કૂદકે ને ભૂસકે વધ્યે ગયો. આથી શહેરમાં આવવાનો રસ્તો સરળ કરવા મ્યુનિસિપાલિટીએ બે નવા પુલ-જમાલપુરમાં કેલિકો મિલ પાસે સરદાર પુલ અને શાહપુર આગળ ગાંધીપુલ-આશરે ૧૪ લાખ રૂપિયાના ખર્ચે બંધાવ્યા.

ઇ. સ. ૧૯૩૯ ના સપ્ટેમ્બરની ત્રીજી તારીખે યુરોપીય વિશ્વયુદ્ધ ફાટી નીકળ્યું એ વખતે હિંદુસ્તાનમાં પ્રાન્તિક સ્વરાજના દિવસો હતા. પ્રાન્તના પ્રધાનોની ઇચ્છા પૂછ્યા વિના કે સંમતિ લીધા સિવાય વાઇસરોય લોર્ડ લીનલીથગોએ હિંદને યુદ્ધમાં સામેલ થયેલું જાહેર કર્યું. પણ પ્રજાનો સીધો સહકાર તો સરકારને મળવો મુશ્કેલ જ હતો. એટલે આડકતરી રીતે હિંદમાંથી નાણું, ધાન્ય અને સૈનિકો બ્રિટન ખેંચતું રહ્યું. તેની શું અસર થઇ તે આ પ્રકરણને અંતે આપણે જોઇશું. પણ તે પહેલાં અમદાવાદના એક બે અગત્યના બનાવોની નોંધ લઇ લઇએ. કોમી હુલ્લડો અમદાવાદને અજાણ્યાં નહોતાં. બાદશાહી સમયમાં અને મરેઠા સમયમાં આવાં હુલ્લડો એક કરતાં વધારે વાર થયાં છે. પણ એ હુલ્લડો કેવળ ધાર્મિક કારણને લઇને થયેલાં, જ્યારે અત્યારનાં કોમી હુલ્લડો કેવળ રાજકીય હેતુઓ સિદ્ધ કરવા ખાતર ઇરાદાપૂર્વક કરવામાં આવેલાં હોય છે. આવું એક ભયંકર હુલ્લડ ૧૯૪૧ ના એપ્રિલની ૧૮ મી તારીખે બપોરે ૩ વાગ્યે એકાએક અમદાવાદમાં ફાટી નીકળ્યું. હુલ્લડ એકી જ વખતે અમદાવાદના જુદા જુદા લત્તાઓમાં થયું એ પરથી એ વ્યવસ્થિત અને પૂર્વનિર્ણિત હતું એ સ્પષ્ટ છે. ત્રણ દિવસ પછી શાંતિ થઈ. પણ વળી પાછો મેની ૧૭ મી તારીખે ફરીથી ઉપાળો થયો. આ વખતે ખંજરબાજીથી ઘણાં મરણ થયાં. કંઇક કલ્લોલ કરતાં કુટુંબોમાં ઘેરી કરુણતા ફરી વળી. મિલીટરી બંદોબસ્ત હોવા છતાં શાંતિ એટલી જલદી સ્થપાય એમ હતું નહિ. મુડદાંઓને અગ્નિસંસ્કાર કરવાની વ્યવસ્થામાં ગુજરાતના મૂક સેવક પૂ. રવિશંકર મહારાજે આ હુલ્લડ વખતે અમદાવાદની જે સુંદર સેવા બજાવી તે માટે અમદાવાદ હંમેશનું ઋણી રહેશે.

આ પછી ઇ. સ. ૧૯૪૨ ના ઓગસ્ટની ૮ મી તારીખે ‘અંગ્રેજો ચાલ્યા જાવ’ નો ઠરાવ મુંબઇમાં મળેલી રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસની મહાસમિતિએ પસાર કર્યો. એ ઠરાવને અમલી સ્વરૂપ અપાતાં પહેલાં પૂ. ગાંધીજી વાઇસરોયને મળવાના હતા. પણ એ કશું જ બને તે પહેલાં ઓગસ્ટની ૯ મીની વહેલી સવારે પૂ. ગાંધીજી, પંડિત જવાહરલાલ નહેરૂ, સરદાર વલ્લભભાઇ પટેલ, મૌલાના અબુલ કલામ આઝાદ વગેરે અગ્રગણ્ય નેતાઓ સહિત અનેક બીજા કોંગ્રેસી કાર્યકરોની મુંબઇમાં એકાએક ધરપકડ કરવામાં આવી. અમદાવાદમાં પણ ધરપકડો થઈ. દેશભરમાં હડતાળ પડી. અમદાવાદમાં મજૂર મહાજનની સ્થાપના કરાવનાર પૂ. ગાંધીજી હતા. ગાંધીજીની સતત પ્રેરણા અને માર્ગદર્શનથી મજૂર

મહાજને અમદાવાદના મીલકામદારોને જે ઉચ્ચ જીવનની લ્હાણ કરી હતી તે એમનાથી ભુલાય એમ નહોતી. એટલે પોતાના લાડીલા ' બાપુજી 'ના કારાવાસથી રોષે ભરાઈ મીલ કામદારોએ હડતાળ પાડી અને ઇતિહાસમાં અજોડ એવી એ સાડાત્રણ મહિનાની સખત શાંત હડતાળે અમદાવાદને ગૌરવ અપાવ્યું. અંગ્રેજ રાજની સામે આખી પ્રજા બળવો પોકારી ઊઠી. બાદશાહી રાજ્ય પછી અંગ્રેજી રાજ્ય અમલની લગભગ એક–સવા સદી સુધી જેણે વરઘોડાના દારૂખાના સિવાય બીજાં શસ્ત્રાસ્ત્રોના અવાજ સાંભળ્યા નહોતા, એ અમદાવાદના નવજુવાનો છાતી ખોલીને જાલીમની બંદૂકની ગોળીઓ ઝીલશે એ કલ્પી પણ શકાતું નહોતું. શાળા કોલેજોની ગોઝારી કેળવણી ફગાવી દઇને વિદ્યાર્થીઓ હિંદના સ્વાતંત્ર્યયુદ્ધમાં કૂદી પડ્યા. અમદાવાદનો કોઈ પણ દેશદાઝવાળો નાગરિક આ સ્વાતંત્ર્ય યુદ્ધમાં પોતાનો ફાળો આપ્યા વિના રહ્યો નથી. અમદાવાદે આપેલા જ્વલંત ફાળામાં એના વિદ્યાર્થી સમૂહનો ફાળો ઘણો કીમતી અને તવારીખમાં નોંધપાત્ર બનશે. શહીદ વિનોદ કિનારીવાળાએ ગુજરાતની સમગ્ર વિદ્યાર્થી આલમને અમદાવાદની ધરતી પર ઢળી પડીને જ પ્રેરણા પાઈ હતી. અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીએ પણ અનોખી રીતે હડતાળ પાડી. મહાસમિતિના ઠરાવને મંજૂરી આપતાં મ્યુનિસિપાલિટી સુપરસીડ થઇ અને કેટલાંક વફાદાર પ્રત્યાઘાતી તત્ત્વોએ સરકારની કુહાડીનો હાથો બની મ્યુનિસિપાલિટીનો વહીવટ હાથ ધર્યો. લોકક્રાંતિની ચળવળમાં તારનાં દોરડાં કાપવાની, સરકારી કચેરીઓ બાળવા–ભાંગવાની અને એવી બીજી ભાંગફોડની પ્રવૃત્તિ વિશેષ થઇ હતી. કેટલાંય યુવક–યુવતીઓ જેલના સળિયા પાછળ ધકેલાઇ ગયાં અને કેટલાય યુવાનોએ સ્વાતંત્ર્યની પવિત્ર વેદી પર પોતાના દેહનાં બલિદાન સ્વેચ્છાથી દઈ દીધાં. સ્વાતંત્ર્યની લડતનો ઇતિહાસ આઝાદ હિંદના તવારીખનવેશો લખશે ત્યારે અમદાવાદનું નામ એમાં સુવર્ણાક્ષરે લખશે કેમકે એણે એવો આત્મભોગ આ લોકક્રાંતિમાં આપ્યો છે.

ઇ. સ. ૧૯૪૩ માં શાળાકોલેજોની પ્રવૃત્તિ પાછી અગાઉ મુજબ શરૂ થઈ ગઈ. લોકો ધંધામાં ચિત્ત પરોવવા લાગ્યા એટલું જ નહિ પણ યુદ્ધને લીધે ધંધામાં સારી બરકત દેખાવા લાગી. વસ્તુઓના ભાવ વધવા લાગ્યા, અને વેપારમાં ખૂબ તેજી આવવા લાગી. યુદ્ધમાં સરકારને કાપડની જરૂર હોવાથી અમદાવાદની મીલોને ફરજિયાત સરકાર માટે કાપડ વણવું પડતું. કાપડનો કન્ટ્રોલ થતાં એમાં તો મીલોએ કદી નહિ કરેલો ફાયદો કર્યો અને મીલોને લીધે જ ચાલતાં લોખંડનાં સ્પેર પાર્ટસ બનાવનારાં કારખાનાંઓએ પણ પરદેશી આયાત બંધ હોવાથી અઢળક કમાણી કરી. અમદાવાદમાં એવો કોઇ વેપારી નહિ હોય જે આ યુદ્ધમાં કમાયો નહિ હોય. ત્યાં વળી અનાજ ને કાપડ લશ્કર માટે પહેલું મોકલવાનું હોવાથી દેશમાં અનાજ અને કાપડની તંગી ઊભી થઇ અને ૧૯૪૩ ના ડીસેમ્બરની ૧૯ મીએ અમદાવાદમાં અનાજનું રેશનીંગ શરૂ થયું. શરૂઆતમાં સારૂં અનાજ પૂરતા પ્રમાણમાં મળતું, લોકો પાસે જૂનો સંગ્રહ પણ હતો. હિંદની અછત પૂરવા ધીરાણપટ્ટાની યોજના હેઠળ અમેરિકાથી પુષ્કળ અનાજ આવતું. પરંતુ યુદ્ધ પૂરું થતાં અમેરિકાને હિંદે રોકડા ડોલર ચૂકવવાની સ્થિતિ આવી અને દેશમાં અનાજના ઓછા ભાવ અને કુદરતી કોપને લીધે અનાજનું ઉત્પન્ન ઘટી ગયું. આથી અનાજની તંગી ખૂબ વધી. માપબંધીનું પ્રમાણ આખા દેશમાં ઘટાડવું પડ્યું. આયાત થયેલા ગમે તે અનાજ પર દેશને આજે નભાવવું પડે છે. છતાં દેશમાં ભૂખમરાની સ્થિતિ સફળતાપૂર્વક ટાળી શકાઈ છે. અમદાવાદને પણ દેશની આ બધી સ્થિતિ ભોગવવી પડી છે. બીજી તરફ પૈસાનો ફુગાવો એટલો જબ્બર આવ્યો કે અમદાવાદના મીલમાલિકથી માંડીને એક એક વેપારીએ પૈસાની જ દૃષ્ટિથી વેપાર કરવા માંડ્યો. પરિણામે અસહ્ય મોંઘવારી આવી પડી. નાનામોટા વેપારી કે પ્રજાજન તો શું પણ ઘરને ખૂણે ઘરડી ડોશીઓએ પણ જીવનની જરૂરિયાતની વસ્તુઓનાં

કાળાં બજાર કરી પૈસા વહાલા કર્યા. પ્રજાનું નીતિનું ધોરણ ખૂબ નીચું ઊતરી ગયું. અમદાવાદના ગૌરવભર્યા ઇતિહાસમાં, 'સોનાની થાળીમાં લોઢાની મેખ'ની જેમ આ છેલ્લાં ત્રણ ચાર વર્ષોનું દુઃખદ પ્રકરણ લખાયેલું છે.

ઇ. સ. ૧૯૪૫માં યુરોપીય યુદ્ધવિરામ આવ્યો. રાષ્ટ્રીય નેતાઓ છૂટયા. ફરીથી પ્રાંતિક સ્વરાજના દિવસો આવી ગયા. અમદાવાદના મ્યુનિસિપાલિટીના કોંગ્રેસપક્ષે ફરી ૧૯૪૬માં મ્યુનિસિપાલિટીનો વહીવટ હાથ ધર્યો અને ખોરંભાઇ ગયેલી શહેરની સુધારણાને ફરીથી ઠેકાણે કરવા માંડી છે. છેક હમણાં '૪૭ ના એપ્રિલની ૧ લી તારીખે શહેરનો વાહનવ્યવહાર પણ મ્યુનિસિપાલિટીએ પોતે હાથ ધર્યો છે.

ઈંગ્લાંડમાં મજૂરપક્ષ સત્તામાં આવ્યો. સીમલા પરિષદ નિષ્ફળ નીવડી અને ઇ. સ. ૧૯૪૬માં મંત્રી મિશન આવ્યું અને મે માસમાં યોજના જાહેર થઈ. એ અસ્વીકાર્ય બનતાં ત્યારપછી ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૭ની જાહેરાત અન્વયે હિંદ ૧૯૪૭ના ઓગસ્ટની ૧૫ મીએ આઝાદી પણ પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યું છે.

અમદાવાદે આઝાદી દિનની અપૂર્વ ઊજવણી હિંદુ–મુસ્લિમ એકતાના સુખદ વાતાવરણમાં કરી. એની સ્થાપના પછી પહેલી જ વાર પાંચસો વર્ષે આઝાદીનો, પ્રજારાજનો આવો મહાન ઉત્સવ માણ્યો અને મુક્ત દશામાં અમદાવાદ આજે નવી પ્રગતિના પંથે આગળ ધપવા સજ્જ થઇ રહ્યું છે.

પાંચસોને છત્રીસ વર્ષની એની ઉમ્મરમાં અમદાવાદે અનેક અનુભવો કર્યાં છે. ચાર જુદી જુદી સત્તાઓ અને કોડીબંધ સુબાઓ અને અમલદારોની અમલદારી બરદાસ્ત કરી છે. હવે ૧૯૪૭ ના ઓગસ્ટની ૧૫ મીથી એના ઇતિહાસનું એક ગૌરવભર્યું નવું પ્રકરણ લખાવું શરૂ થયું છે. પ્રથમવાર જ સંપૂર્ણ આઝાદ પ્રજારાજમાં ગુજરાતના પાટનગર તરીકેના એના જવાબદારીભર્યા ઇતિહાસના પહેલા અક્ષરો પડવા માંડયા છે. આઝાદ અમદાવાદ એની યશગાથાને વિશેષ ગૌરવભરી બનાવશે?

સ્થાપત્ય અને ઐતિહાસિક અવશેષો

જેમ બૌદ્ધ ધર્મ વિશે એમ એના સ્થાપત્ય વિશે પણ કહી શકાય કે હિંદમાં એ સ્થાપત્ય ભારે ફેલાવો પામ્યું હતું. ૧૧ મી અને ૧૩ મી સદીમાં અનુક્રમે બંધાયેલાં આબુ પરનાં વિમળશાહનાં અને તેજપાળનાં મંદિર એ સ્થાપત્યના ઉત્કૃષ્ટ નમૂના જેવાં હજુ પણ ઊભાં છે. એટલે અગિયારમી સદીથીયે પહેલાં ગુજરાતમાં ઊંચા પ્રકારનું સ્થાપત્ય હશે એ નિર્વિવાદ છે. અને અમદાવાદ વસ્યા પહેલાં આશાવલ અને કર્ણાવતીનાં મંદિરો, પ્રાસાદો, વાવો વગેરે આવી કોઈ ઉચ્ચ સ્થાપત્યકલાથી શોભતાં હશે એમ કહી શકાય. પછી મુસલમાન બાદશાહો વિજેતા થઇને આવ્યા. બહાદુરીથી એમણે ગુજરાતી પ્રજાને જીતી, પણ ગુજરાતીઓના કલાકારીગરીના સંસ્કારથી પોતે જ જીતાઇ ગયા. મુસલમાનો મૂર્તિપૂજક નહિ હોવાથી એમના જીવનના સિદ્ધાંતોમાં એક પ્રકારની કડકાઈ અને સાદાઇ રહેતાં અને એ જ તત્ત્વ એમના સ્થાપત્યમાં આવી વસતું. પરંતુ ગુજરાતને જીતનાર મુસલમાન બાદશાહોનું સ્થાપત્ય હિંદુ સ્થાપત્યના ઘેરા રંગે રંગાઇ ગયું. સીધા થાંભલાઓ અને સપાટ

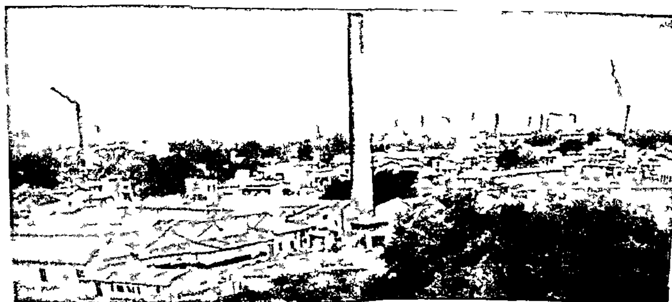
અગાસીઓવાળી મસ્જિદોને બદલે બારીક છતાં અનુપમ સુંદર કોતરણીવાળા મીંબર, મિનારા, ગોખ, કમાનોથી બનેલી મસ્જિદો એ બાદશાહોને હાથે બંધાઈ. વળી એ બધું બાંધનારા મુખ્યત્વે હિંદુ સ્થપતિઓ હતા. તેઓ કલાકારીગરીમાં એવી કુશાગ્ર બુદ્ધિના હતા કે માત્ર જૂજ ફેરફાર કરીને એમણે ઇમારતો બાંધી. હિંદુ મંદિરોમાં થાંભલાઓ ઉપર જ્યાં મૂર્તિઓ આવતી ત્યાં એમણે ગોખ મૂક્યા, અને ગોખમાં ચીરાગ મૂકયા. ભીંતોમાં જ્યાં દેવમૂર્તિઓ આવતી ત્યાં મનોહર કોતરણીવાળી જાળીઓ ભરી લીધી. આમ એમણે એ સ્થાપત્યને મુસ્લિમ દેહ આપ્યો પણ એનો આત્મા તો હિંદુ જ રહ્યો. અમદાવાદની મસ્જિદોનું સ્થાપત્ય જો ઝીણી આંખે જોનાર ન હોય તો એમાં હિંદુ–મુસ્લિમ સ્થાપત્યનો ભેદ પણ ન પારખી શકે એટલું એ સમરસ થઈ ગયેલું છે.

પ્રાચીન સ્થાપત્યના અવશેષો જોઈએ ત્યારે ઘણીવાર મંત્રમુગ્ધ થઈ જઈએ છીએ, અને મનમાં વિચારમાળા શરૂ થઈ જાય છે કે "આ સો સો મણની શીલાઓ વિજ્ઞાનનાં અદ્યતન સાધનોના અભાવના એ જમાનામાં સ્થપતિઓએ શી રીતે ચડાવી હશે? આ અદ્‌ભુત કારીગરી અને સ્થાપત્યના પ્લાન દોરનારા કોણ હશે? ક્યાંથી આવા સુંદર ઘાટ એમના મગજમાં આવીને ઊતરતા હશે? આટલું અણીશુદ્ધ અને બારીક કામ કરી હૃદયને હરી લેનાર એ કારીગરો માણસો હશે કે દેવ? એથી જ તો જેમ્સ, ફાર્બસ સાહેબને અરેબીઅન નાઇટ્સમાં આવતાં બગદાદ અને કેરોનાં મકાનોનાં વર્ણનો અમદાવાદની આ ઇમારતો જોઈને સાચાં નહિ લાગ્યાં હોય? કદાચ બ્રીગ્સને પણ આ જ કારણે આ ભૂમિ કવિની કલ્પના અને ચિત્રકારની પીંછી માટે યોગ્ય જણાઈ હશે......" પણ આ તો જીવતા જાગતા ઇતિહાસની તાજેતરની વાતો છે એમ ખ્યાલ આવતાં મન પાછું બોલી ઊઠે છે કે "એના બાંધનારા સામાન્ય માનવો જ હતા."

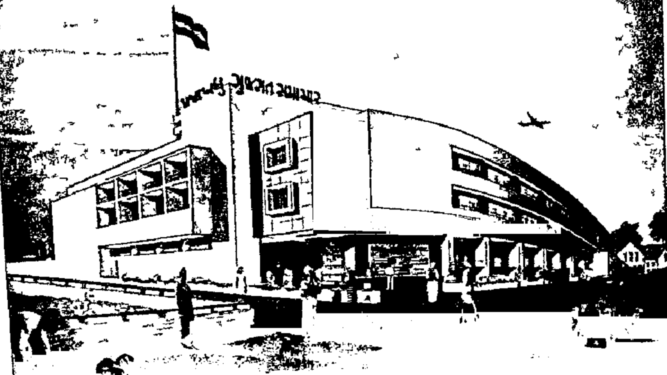
અમદાવાદના પ્રાચીન સ્થાપત્યમાં એની મસ્જિદો અને રોજાઓ મુખ્ય છે. એ મસ્જિદો અને રોજાઓનો મોટો ભાગ સ્વતંત્ર બાદશાહોએ બંધાવેલો છે. મોગલાઇ સ્થાપત્યે અમદાવાદને નહિ પણ દિલ્હી આગ્રાને શણગાર્યાં છે. સુજાતખાં ને સરદારખાંની મસ્જિદો, આઝમશાહનો મહેલ અને શાહીબાગ જેવી ખાસ ઇમારતો સિવાય મોગલાઇમાં કશું વિશેષ અમદાવાદમાં બંધાયું નથી અને જે બંધાયું છે તે પણ કલાકારીગરીમાં ઝાંખું છે.

અમદાવાદની મસ્જિદો જોતાં કેટલીક ખાસ વિશેષતાઓ નજરે પડે છે. એમાં પ્રકાશ આણવા માટે મસ્જિદના ઘૂમટો અગાસી પર સીધા જ કરી લેવાને બદલે વચલો ઘૂમટ માળવાળો કરીને એકધારી સાદાઇ પણ દૂર કરી છે અને સાથે સાથે મસ્જિદનો દેખાવ પણ જરા ભવ્ય અને વૈવિધ્યવાળો બન્યો છે. પ્રકાશ લાવવા માટે ભીંતમાંની કોતરણીવાળી જાળીઓ પણ અપૂર્વ કરામત જેવી લાગે છે કારણકે એથી ભીંત શોભે છે અને અંદર બેહું શાંત તેજ આવ્યા કરે છે. અમદાવાદની મસ્જિદોની કોતરણીવાળી જાળીઓમાં લાલ દરવાજાવાળી સીદી સઈદની મસ્જિદની જાળીઓ તો જગપ્રસિદ્ધ છે. સરખેજના રોજાની પિત્તળની જાળીઓ, બાદશાહ અને રાણીના હજીરાની, તથા મુહાફીઝખાંની મસ્જિદની પત્થરમાં કોતરેલી જાળીઓ આ જાતની કોતરણીના અજોડ નમૂનાઓ છે. આ જાળીઓમાં એના કારીગરો વેલ કે વૃક્ષપત્તીની ગૂંથણી કે ભૌમિતિક આકૃતિઓના સુંદર આકારો કોતરતા. જાળીઓની આ કલામય ભૌમિતિક આકૃતિઓ જોઈને જ કદાચ એક લેખકને એમ કહેવાનું મન થઈ ગયું હતું કે "અમદાવાદમાં ભૂમિતિ એવા ઉલ્લાસમાં આવી ગઇ છે કે તે ઉન્મત્ત બનીને નાચે છે!"

અમદાવાદનો પાયો જ્યાં નંખાયો તે પ્રથમ ઇમારત ભદ્રનો કિલ્લો
તસ્વીરમા જમણી બાજુએ નવો બંધાયેલો પ્રેમાભાઇ હોલ અને
ગુજરાત વિદ્યાસભાનું મકાન દેખાય છે



આધુનિક અમદાવાદ જેનાથી સમૃદ્ધ છે એ મિલઉદ્યોગનો ખ્યાલ આપતી એક લાક્ષણિક તસવીર



લોક પ્રકાશન લિમિટેડના નવા બંધાઈ રહેલા મકાનની પૂર્વયોજિત તસ્વીર

★

લોક પ્રકાશન લિમિટેડ

પાંચ પ્રાણવાન અખબારો દ્વારા ગુજરાત–કાઠિયાવાડની
દોઢ કરોડ જનતાની સેવા બજાવી રહ્યું છે

અમદાવાદમાં

ગુજરાત સમાચાર (દૈનિક)

પ્રજાબંધુ (સાપ્તાહિક)

લોકનાદ (સાંજનું દૈનિક)

સુરતમાં

પ્રતાપ (દૈનિક) : પ્રતાપ (સાપ્તાહિક)

હેડ ઓફીસ : રેવડી બજાર, અમદાવાદ નં. ૨
ટેલીગ્રામ "પ્રજાબંધુ"
ટેલીફોન ૨૬૨૦, ૨૮૨૧

મુંબઈ ઓફીસ : મહેતા બિલ્ડીંગ, મેડોઝ સ્ટ્રીટ, ફોર્ટ
ટેલીગ્રામ "લોકપ્રકાશ"
ટેલીફોન : ૩૩૭૪૮,

સુરત ઓફીસ : મહાત્મા ગાંધી રોડ,
ટેલીગ્રામ "પ્રતાપ"
ટેલીફોન ૮૭૬

આ ઉપરાંત બીજો કે મિનારા ઉપરના ગોખ અને ઝરૂખા પણ એક વિશિષ્ટ કલાદર્શન કરાવે છે. આમાં સૈયદ ઉસમાનની મસ્જિદના મિનારાનો ગોખ, દાદાહરિની વાવનો ગોખ, ઉપરાંત બીજી કેટલીય મસ્જિદોમાંના ગોખ, રાણી સીપ્રીની મસ્જિદના ઝરૂખા, અડાલજની વાવના ઝરૂખા આ કારીગરીના નમૂના જેવા છે. અમદાવાદની મસ્જિદોના મિનારામાં તો એના કારીગરોએ ભરપૂર કલાકૌશલ્ય ઠાલવ્યાં છે. મસ્જિદમાં મિનારાનો કોઇ ખાસ ઉપયોગ હોય તો તે માત્ર એના પર ચઢી નિમાઝ માટે લોકોને બોલાવવાનો હોય છે. છતાં એવા સાદા ઉપયોગની વસ્તુને પણ મસ્જિદની શોભામાં અને ભવ્યતામાં ઉમેરો કરનાર અગત્યનો ભાગ બનાવી દેવાની કુશળતા એના કારીગરોએ દાખવી છે. કેટલીક મસ્જિદના મિનારા મહેરાની કમાનની આસપાસ ભીંત પર અડધા ઉપસેલા બનાવી અગાશી પર ધૂમાડિયાની માફક ઊંચા કરવામાં આવેલા છે. પણ પાછળથી એમાં સુધારો થતાં મિનારાને છૂટા કર્યા અને એક એક માળ આગળ કારીગરીવાળા ટેકાથી શોભતા કઠેરા કર્યા છે. ભાંગતા ખૂણાવાળી ભીંતની હિંદુ મંદિરોની પદ્ધતિનો એના સ્થપતિઓએ આ મિનારા બાંધવામાં આબાદ ઉપયોગ કરી લીધો છે. એમ કહેવાતું કે અમદાવાદની મસ્જિદોના મિનારા જેવા મિનારા પશ્ચિમે કેરો સુધી વિસ્તરેલાં મુસલમાની રાજ્યોના કોઇ પ્રદેશમાં નથી. આ મિનારાઓની બીજી એક અદ્ભુતતા એ છે કે કેટલીક મસ્જિદો જેવી કે રાજપુરવાળી બીબીજીની મસ્જિદ કે જુમ્મા મસ્જિદના મિનારા (હાલ જે પડી ગયા છે) તે હાલે છે. ઈ. સ. ૧૮૦૯ માં સરકારના સર્વેયર જનરલ મી. મોનિયર વિલિયમ્સે પોતાની રોજનિશીમાં રાજપુરવાળી મસ્જિદના હાલતા મિનારાની નોંધ લીધી છે. અને એ સાચું છે કે ખોટું તેનો જાતે અનુભવ કરી આર્કીઓલોજિકલ સર્વેવાળા મી. હેનરી કઝીન્સ લખે છે કે જુમ્મા મસ્જિદમાં પણ એક મિનારા પર ચડી એને હલાવવાથી બીબીજીના મિનારાઓની માફક બીજા બધા મિનારા હાલવા લાગે છે. પણ આશ્ચર્યની વાત તો એ છે કે આ જાતનું સ્થાપત્ય કઈ કરામતથી બનાવ્યું છે એ હજુ કોઇ વિજ્ઞાનવેત્તાઓ કે મોટા સ્થપતિઓ પણ શોધી શકયા નથી. એ હજુ અણઉકેલ કોયડા જેવું પડ્યું છે. હાલતા મિનારાની યોજના શા માટે કરવામાં આવી હશે એનાં શકય કારણોનો વિચાર કરતાં એમ અનુમાન કરી શકાય કે ધરતીકંપને લીધે ઘણી મસ્જિદોના મિનારા પડી જતા. આથી જો મિનારા હાલતા હોય તો ધરતીકંપના આંચકા સહી શકે અને પડી જવાનો ભય પણ ઓછો રહે, એવા કોઈ હેતુથી એ કરામત કરાઇ હોય. આમ અનેક રીતે અમદાવાદનું આ સ્થાપત્ય હિંદમાં અનોખી ભાતવાળું છે. દિલ્હીઆગ્રાનાં મોગલાઇ સ્થાપત્યોમાં પત્થર પરની કોતરણી નથી પણ આરસમાં રંગીન પત્થરનું જડિત કામ વિશિષ્ટ રીતે કરેલું છે. એટલે એ રીતે જોતાં પણ અહીંની એ પ્રાચીન ઈમારતો અજોડ છે.

રહેવાના મકાનને પણ કલાકારીગરીથી શણગારવું એ તો જાણે ગુજરાતીઓનો સ્વભાવ જ થઇ ગયો હોય એમ લાગે છે. અને આ કલાપ્રિયતા અને સૌંદર્યરસિકતા એટલી હદે એમનામાં વિકસેલાં હતાં કે તળાવનાં ગરનાળાં જે માત્ર સાદાં અને મજબૂત જ હોવાં જોઇએ તેને પણ કારીગરીથી એમણે ભરી દીધાં છે. જે માળોમાં પાણી ભરેલું રહેવાનું હોય એવા વાવના અંદરના માળ પણ એમણે કલાથી શણગાર્યા છે. ઘરમાં રહેતાં કે મંદિરે પૂજા કરવા જતાં કે વાવે પાણી ભરવા જતાં જે સ્ત્રીઓને માર્દવભરી, પાવિત્ર્યસૂચક ઉન્નત વિચારો પ્રેરનાર ઉત્કૃષ્ટ કલાનાં દર્શન થતાં હોય તેની અને તે પ્રજાની સંસ્કારિતા પણ કેટલી ઉચ્ચ કોટિએ પહોંચેલી હશે એનો સહજ જ ખ્યાલ આવી જાય છે. અને આજની આપણી આધુનિક સ્થાપત્યકલા તરફ જુઓ! એની ઈમારતો રંગેલાં ચોસલાં ગોઠવી દીધાં હોય એવી છે. અમદાવાદનો ટાઉન હોલ જ જુઓ ને! અને અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીનું મકાન પણ ચણેલા ઇંટવાડાથી શું વિશેષ સારું છે? ગુજરાત કોલેજનું મકાન પણ હોસ્પીટલ જેવું લાગે છે,

એસ એલ. ડી. અને કૉમર્સ કૉલેજને ઘૂમટો હતા તે કક્ષામાં વધારો કરવા કાઢી નંખાયા! પેલા બે નવા પુલ–સરદારપૂલ, ગાંધીપુલ પણ રાત્રિની એમની બત્તીઓની શોભાને બાદ કરતાં નદી ઓળંગવા મજબૂત પાટડા મૂક્યા હોય એવા લાગે છે. જો કે હિંદી કૉન્ટ્રૅક્ટરોને હાથે થયેલું એ પ્રથમ સફળ સ્થાપત્ય છે એની ના નહિ. હા, પેલું મા. જે. પુસ્તકાલય, બૅન્ક ઑફ ઈન્ડિયાની એલિસબ્રીજ શાખા, કંઈક આંખ ઠારે એવાં છે, કે શેઠ અંબાલાલ સારાભાઈનો 'રિટ્રીટ' પ્રાચીન, જયપુરી અને અર્વાચીન સ્થાપત્યના મિશ્રણ જેવો હોઈ કંઈક ધ્યાન ખેંચે છે. બાકી કેળવણીકારો, સંસ્કારગુરુઓ અને કલાકારોના આ શહેરમાં એક પણ શાળા કે મહાશાળા, એક પણ ચિત્રશાળા, કે એક પણ છબિઘર એની કલાસંસ્કારિતાથી કે પ્રાચીન ઉત્કૃષ્ટ સ્થાપત્યથી આંખ ઠારે એવાં નથી. બાકી જે શહેરના રસ્તા દસ દસ ગાડાં સાથે ચાલી શકે એવા પહોળા હતા, જેના બાગબગીચાથી આખું શહેર એક ઉપવન જેવું લાગતું, અને જેની સુંદર ઇમારતોથી એ એક શણગારેલી રાજકન્યા જેવું શોભતું, જેની શોભાને મરેઠાઓએ સાચવ્યા કરતાં વિશેષ બગાડી છે, અને અંગ્રેજોએ જેને સાચવવા સિવાય બીજું કર્યું નથી અને જ્યારે આપણી કલાદષ્ટિ અને કલારુચિ ખીલ્યાં અને વધ્યાં છે ત્યારે ધનાઢ્ય અમદાવાદની આ દશા આપણે માટે શરમની વાત ગણાવી જોઈએ.

આટલી પ્રસ્તાવના પછી હવે આપણે અમદાવાદના પ્રાચીન સ્થાપત્યોના મુખ્ય અવશેષો અને છેક અત્યારનાં કેટલાંક બાંધકામોનો પરિચય કરવા તરફ વળીશું.

ઐતિહાસિક અવશેષો

૧. ભદ્રનો કિલ્લો

અહમદશાહે અમદાવાદ વસાવ્યું તે જ દિવસે હી. સં. ૮૧૩ ના ઝીલ્કાદની ૭ મી તારીખે, વિ. સં. ૧૪૬૮ના વૈશાખ સુદી ૭ ને રવિવારે, ઈ. સ. ૧૪૧૧ ના માર્ચની ૪ થી તારીખે શુભ મુહૂર્ત જોઈને ભદ્રના કિલ્લાના માણેક બુરજનો પાયો ચાર અહમદો—બાદશાહ અહમદશાહ, શેખ અહમદ ખટ્ટુ-ગંજ, કાજી અહમદ અને મલીક અહમદ—એમણે નાખ્યો. કિલ્લાનું કુલ ક્ષેત્રફળ ૪૩ એકર હતું, અને એને ૧૪ બુરજ હતા એમ મીરાતે અહમદીનો કર્તા લખે છે. ભદ્રકાળી માતાને લીધે એનું એ નામ પડ્યું નથી. પણ બાદશાહે અમદાવાદ વસાવ્યું ત્યારે એમની નજર સમક્ષ અણહીલપુર પાટણ હતું. પાટણના કિલ્લાને ભદ્ર કહેતા એ જ રીતે અહમદશાહે પણ પોતાના કિલ્લાનું નામ ભદ્રનો કિલ્લો પાડ્યું.

ભદ્રનો કિલ્લો તો રાજગઢ હતો. જર્મન મુસાફર મેન્ડેલ્સ્લો (૧૭ મી સદી) એની મજબૂતાઈનાં બારોબાર વખાણ કરે છે અને થેવેનો લખે છે કે એ એક નાના શહેર જેવો હતો. એના બુરજો ઉપર રક્ષણ માટે નાની મોટી ૧૮ તોપો ગોઠવાયેલી રહેતી. કિલ્લાની અંદર શાહી મહેલો હતા, એક સુંદર બગીચો (નગીના બાગ) પણ હતો. એ બધું તો છેક જહાંગીર બાદશાહ અમદાવાદમાં આવ્યા ત્યારે નષ્ટપ્રાય થઈ ગયેલું હતું. હાલ એ પ્રાચીન કિલ્લાના ગૌરવના અવશેષ સમાં એના પૂર્વાભિમુખ (ભદ્રકાળીના મંદિર આગળના) દરવાજા આગળના બે બુરજ અને વચ્ચેની ઊંચી ભીંત જ રહ્યાં છે. કારંજ તરફનો દરવાજો એની પહોળી કમાન જોતાં મોગલાઈના સમયમાં બન્યો લાગે છે. બીજી રીતે પણ આ વાત સાચી જણાય છે. આઝમખાંનો મહેલ બાંધતાં જે ખૂણો પડ્યો તે પૂરી લેવા એની લાઇનમાં આ દરવાજો ઊભો કરી દેવામાં આવ્યો હશે. આઝમખાંનો મહેલ તથા લાલ દરવાજા આગળની સીદી સઈદની મસ્જિદ કિલ્લાનો કોટ તોડીને બાંધેલાં છે. એલિસબ્રીજ પણ પહેલાં કિલ્લાની બહાર હતો તે ઇ. સ. ૧૮૭૫ ની રેલમાં તૂટી ગયો તે પછી કિલ્લો તોડીને માણેક બુરજને અડીને લીધો.

ભદ્રના કિલ્લાને આઠ દરવાજા હતા. મુખ્ય દરવાજો (૧૮૨૪માં એને પીરાનપીર દરવાજો કહેતા) કે જેના ઓરડાઓમાં હમણાંસુધી ઉત્તર વિભાગના કેળવણી ખાતાના વડા સાહેબની ઓફીસ હતી, બીજો લાલ દરવાજો, ત્રીજો મોટો દરવાજો તે આપાજી ગણેશે એક દિવસમાં તૈયાર કરાવેલી ગણેશબારી, બીજા બે દરવાજા તે બારાદરી અને રામદરવાજાની બારીઓ, ઉપરાંત દક્ષિણમાં એક તથા ઉત્તર તરફ બીજા બે નાના દરવાજા હતા. કિલ્લાના જ વિસ્તારમાં લાલ દરવાજાથી જતી સડક મીરઝાપુરથી આવતી સડકને જે ખૂણા પર મળે છે ત્યાં શેલુકરની હવેલી હતી. ૩૫૦ બારણાંની એ હવેલી ઇ. સ. ૧૮૦૦ માં બંધાઇ હતી અને ૧૮૭૪ માં ભાંગી ગઇ હતી ! હાલ રેકર્ડ ઓફીસ બેસે છે તેની સામે અને મુંબઇ બેન્કની આસપાસની જમીન ઉપર પેશ્વાઇ સમયમાં ફડનીસવાડી નામનો બાગ હતો. કિલ્લાની અંદરના ચાંદા સૂરજના બાદશાહી મહેલો તો છેક સાબરમતીના કિનારા પર હશે એમ માની શકાય—જ્યાં હાલ અહમદશાહની મસ્જિદ છે તેની બાજુમાં.

માણેક બુરજ ૫૩ ફીટ ઊંચો છે. એમાં માણેક કૂવો હતો. તેમાં પાણી નહિ રહેવાથી ઇ. સ. ૧૮૬૬ માં પૂરી નાખ્યો. ઇ. સ. ૧૮૨૪ માં ભદ્રના કિલ્લામાં ૬૧૮ ઘર હતાં. હાલ એમાં દક્ષિણીઓનાં થોડાં ઘર છે. બાકી તો અસલ કિલ્લાનું રૂપ સાવ ફેરવાઇ ગયું છે, અને એક તરફ અદાલત, બીજી તરફ ટેલિગ્રાફ ઓફીસ, અને પછી અનેક દુકાનો અને અંદરની બાજુ કોંગ્રેસ હાઉસ, ગ્રામોદ્યોગ ખાંધીહાટ, જિલ્લા લોકલ બોર્ડની કચેરી તથા બીજાં ઘણાં મકાનો થઇ ગયાં છે.

ભદ્રકાળીનું મંદિર મરેઠી હકૂમતમાં થયેલું છે. તે અગાઉ ત્યાં કશું જ હતું નહિ. આ મંદિર તે આઝમખાંના મહેલનો જ એક ઓરડો છે.

ભદ્ર પરની ઘડિયાળ ઇ. સ. ૧૮૪૯ માં રૂા. ૮૦૦૦ ને ખર્ચે મૂકવામાં આવી હતી. છેલ્લાં બે ત્રણ વરસથી એ બિલકુલ અનિયમિત ચાલે છે બલ્કે વધુ ભાગે બંધ જ રહે છે !

૨. શહેરનો કોટ

શહેરને ફરતો મજબૂત કોટ ઈમારતોના શોખીન બાદશાહ જગમશહૂર મહમ્મદ બેગડાએ બંધાવેલો—ઇ. સ. ૧૪૮૬ અને હી. સં. ૮૯૨ માં. કોટને ૧૮ દરવાજા હતા એમ કહેવાય છે. એમાં પંદર મોટા અને ત્રણ નાના હતા. એ પંદરમાંથી બે—આસ્તોડીઆ અને જમાલપુર વચ્ચેનો મહુધા દરવાજો તથા શાહપુર અને દિલ્હી દરવાજા વચ્ચેની હલીમની ખડકી—બંધ રહે છે. તો બીજા બે નવા પાડેલા પણ છે. રેલ્વે સ્ટેશનથી ઉતારૂઓ સીધા શહેરમાં દાખલ થઇ શકે તે માટે પ્રેમ દરવાજો અને પાંચકૂવા દરવાજો પાછળથી પાડેલા છે. પ્રેમ દરવાજો મુંબઈના દાનવીર શેઠ સ્વ. પ્રેમચંદ રાયચંદના નામ પાછળ કહેવાય છે. પાંચકૂવા દરવાજાની અને દિલ્હી દરવાજાની આજુબાજુની બારીઓ વળી પાછળથી પાડવામાં આવેલી.

કોટ ઘણીવાર સમરાવેલો છે એટલે એનું શુદ્ધ પ્રાચીન સ્વરૂપ અલભ્ય છે. ઈ. સ. ૧૭૨૩ થી ૧૭૫૦ વચ્ચેની ઔરંગઝેબના મરણ પછીની અવ્યવસ્થામાં કોટ તૂટ્યો હતો. તે પછી ઇ. સ. ૧૭૫૫ ની મોટી રેલમાં પણ કોટ ઘણી જગાએ તૂટી ગયો હતો. ઇ. સ.૧૭૮૦માં ખાનજહાને અને રાયખડ આગળ બ્રિટીશ લશ્કરે પણ તોડેલો. ઇ. સ. ૧૮૩૨ માં કલેકટર બોરેડેલે બે દેશી નાગરિકો, એક ન્યાયાધીશ અને પોતે મળી ચાર જણનું 'કોટ-ફંડ-મંડળ' શરૂ કરી શહેરમાંથી નાણાં ઉઘરાવી કોટને સમરાવ્યો હતો. વળી પાછો તે ૧૮૭૫ની મોટી રેલમાં ઘણે ઠેકાણેથી તૂટયો. છેવટે અત્યારે

તો શહેરની સુખાકારી અને વધતા જતા વિસ્તારની સગવડ ખાતર મ્યુનિસિપાલિટીએ એ તોડી નાખી ૧૨૦ ફુટ પહોળા સરક્યુલર રૂટની યોજના કરી છે. વિકટોરીઆ ગાર્ડન સામેની કોટની દીવાલ તોડી ત્યારે એમાંથી પ્રાચીન સમયની તલવારો, મૂર્તિઓ અને સિક્કા વગેરે નીકળ્યાં હતાં. સેંકડો વર્ષો સુધી જેણે શહેરનું રક્ષણ કર્યું તે કોટને અર્વાચીન જમાનાની લડાઈઓના નવા પ્રકારે નાકામિયાબ બનાવી મૂક્યો અને એને નષ્ટપ્રાય થવું પડયું !

૩. ત્રણ દરવાજા અને મેદાને શાહ ઊર્ફે કારંજ :

ત્રણ દરવાજા અહમદશાહે બંધાવ્યા છે. વચલી કમાન ૧૭½ ફીટ પહોળી અને આજુબાજુની ૧૩ ફીટ પહોળી છે. ઊંચાઈ ૨૫ ફીટ છે. પહેલાં ઉપર છાપરું હતું તે ઇ. સ. ૧૮૭૭ માં કાઢી નાખી ખુલ્લી અગાશી કરેલી છે.

હાલ જ્યાં યુ. કો. બેન્કવાળું મોટું મકાન અને કારંજ પોલિસ સ્ટેશન છે તે વિસ્તાર બાદશાહી સમયમાં 'મેદાને શાહ'ના નામે જાણીતો હતો. એનો મૂળ વિસ્તાર ૬૨૦ વાર × ૩૩૦ વાર હતો. હાલ જ્યાં બેન્કવાળું મોટું મકાન છે ત્યાં પહેલાં ફૂવારો અને હોજ હતાં. ત્યાં બેસી બાદશાહ શુક્રવારનું બજાર જોતા. આસપાસ નાનાં મકાનો હતાં. એ વિશાળ મેદાનમાં અમલદારો પોલો (Polo) રમતા એમ કહેવાય છે. જહાંગીર બાદશાહ નૂરજહાંને બેસાડીને નાની બળદ ગાડી જાતે આ મેદાનમાં ફેરવતા. હાલ તો એ પ્રાચીન મેદાન ખીચોખીચ દુકાનો, છાપરાં અને મકાનોથી બેડોળ બની ગયેલું નજરે પડે છે. એટલું ઠીક છે કે વચ્ચે જ્યાં બગીચો હતો તેને સુધારી મશહૂર દાનવીર સ્વ. શેઠશ્રી ચિનુભાઈ માધવલાલનું બાવલું મૂકવાની વ્યવસ્થા મ્યુનિસિપાલિટીએ કરી છે.

૪. અહમદશાહની મસ્જિદ ઊર્ફે છોટી જુમ્મા મસ્જિદ

આ મસ્જિદ ગુજરાત કલબની બરોબર સામે આવેલી છે. અહમદશાહે કિલ્લો બાંધ્યો ત્યારે એની સાથે જ આ બાંધવાની શરૂઆત કરેલી. અમદાવાદમાં એ સૌથી પહેલી બંધાયેલી મસ્જિદ છે; છતાં આજે પણ લગભગ અણીશુદ્ધ દશામાં છે. ઈ. સ. ૧૪૧૪ ના ડિસેમ્બરની ૧૭ મી તારીખે એ બંધાઇ રહેલી. મસ્જિદનું માપ અંદરથી ૧૫૬'–૯" × ૫૪' છે. એને ૧૦ મોટા ઘૂમટ છે. તેના આધાર માટે ૧૫૨ થાંભલા છે. કમાનો મુસલમાની ઘાટની સાંકડી અને ઉપરથી અણીવાળી છે. મસ્જિદના થાંભલાઓ ઉપર હિંદુ મૂર્તિઓ વગેરે જોતાં એ કોઈ મંદિરમાંથી સીધા જ આણેલા હોય એમ લાગે છે. એક થાંભલા પર તો વિ૦ સંવત્ ૧૩૦૭ નો વિશલદેવ મહારાજનો ખંડિત અસ્પષ્ટ લેખ પણ છે. ઘૂમટોની કારીગરી પણ હિંદુ ઢબની છે એટલે મસ્જિદનો મોટો ભાગ કર્ણાવતીનાં હિંદુ મંદિરોના અવશેષમાંથી જ ઉપજાવ્યો હોય તો નવાઈ નહિ. બેગમોને નિમાઝ પઢવા માટે આ મસ્જિદમાં સ્વતંત્ર રસ્તાવાળું અલગ મલુકખાનું પણ છે.

૫. જુમ્મા મસ્જિદ

હિંદની મોટી જુમ્મા મસ્જિદોમાં જેની ગણત્રી થાય છે એવી આ મસ્જિદ અહમદશાહે ઈ. સ. ૧૪૨૪ માં બંધાવી હતી. એને બાંધતાં ૧૨ વર્ષ લાગ્યાં હતાં. શહેરની વચમાં એ સૌથી મોટી અને ભવ્ય મસ્જિદ છે. અગાઉ આ મસ્જિદ એક મોટા મેદાનમાં, વીંટીમાં જેમ નંગ શોભે તેમ શોભતી હતી. તેની ચારે પાસ દુકાનો હતી. હાલ તો ગંદાં, નીચાં બેડોળ છાપરાં અને દુકાનોથી એ

ઘેરાઈ ગઈ છે; અને કેટલીક વખત તો ત્યાં મસ્જિદ જ છે કે કેમ એ ભૂલાઈ જવાય એટલી દુકાનોની ગડદી વધી પડી છે! હાલતા મિનારાની મસ્જિદ તરીકે એ પ્રસિદ્ધ હતી. અત્યારે તો એ મિનારા પડી ગયા છે.

ઘેરા બદામી રંગના પત્થરોથી એ બાંધેલી છે. મસ્જિદનું માપ ૩૮૮'–૯" × ૨૪૬'–૮" છે. વચ્ચેના ચોકનું માપ ૨૮૪'–૬" × ૨૩૬'–૮" છે. એને પાંચ ઘૂમટ અને અષ્ટકોણ મંડપની ત્રણ હારો છે. અંદરના, બહારના, તથા પડાળીઓના અડધીઆ બધા મળી ૭૦૭ થાંભલા છે એમ મીરાતે સિકંદરીનો કર્તા લખે છે.

મિનારાની ભીંતની બેઉ બાજુએ કોતરણીવાળા બે ગોખ છે તે હિંદુ કારીગરીની ચાડી ખાધા વિના રહેતા નથી. વળી કેટલાક થાંભલાઓમાં જ્યાંથી હિંદુ મૂર્તિઓ કાઢી નાખવામાં આવી હશે ત્યાં ખાડા દેખાય છે. મસ્જિદના લિવાનની મુખ્ય કમાનના ઉંબરામાં એક મોટો કાળો આરસ નાખેલો છે. મુસલમાનો કહે છે કે એ સોમનાથથી આણેલો છે. પણ ખરું જોતાં તો એ ઊંધી નાખેલી પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ છે, (આર્કીઓલોજિકલ સર્વે ભાગ ૧, પૃ. ૩૫ અને અમદાવાદ ગેઝેટિયર પૃ. ૨૭૧) મહુકખાનું પણ છે.

૬. અહમદશાહનો રોજો

માણેકચોકમાં આવેલો છે. ૮૭⅓ ફીટના ચોરસ પર એની બાંધણી કરવામાં આવી છે. ચોરસની ચારબાજુ ચાર ઓરડા છે. વચલા ખંડમાં અહમદશાહની કબર છે. એની કબરની આસપાસ એના પુત્ર મહમદશાહની અને પૌત્ર કુતુબુદ્દીનની કબરો છે. પશ્ચિમ તરફના ઓટલા ઉપર કાસે શહીદની કહેવાતી મસ્જિદ અહમદશાહના એક પૌત્રની છે. પૂર્વના ઓટલા ઉપર સુલતાન અહમદ ૩ જા ની કબર છે એમ જે મનાય છે તે મહમદ બેગડાના પુત્ર અહમદખાંની છે એમ 'આર્કીઓલોજિકલ સર્વે' માં લખેલું છે.

રોજાના ભવ્ય દરવાજા ઉપર નોબત બેસે છે, જે દિવસમાં ચાર વખત વાગે છે. એક લંગરખાનું છે, જ્યાં હજી પણ ગરીબોને ખીચડી અપાય છે અને એ ખીચડીનો ખર્ચ સરકારી તિજોરીમાંથી મળે છે. આંગણામાં ઘણી દરગાહો અને કબરો છે, એમાંની એક પીર અબદુલ્લા સાહેબની અને એક જનરલ વેસેન્ટાઇનનાં છોકરાંની છે, એમ કહેવાય છે.

૭. રાણીનો હજીરો

અહમદશાહના રોજાની સામે જ માણેકચોકમાં માણેક સમાન આ હજીરો આવેલો છે. હાલ જ્યાં અનેક દુકાનોએ એને વીંટી લીધો છે તે નહિ હોય ત્યારે હજીરાની શોભા કેટલી સુંદર હશે! બહારથી હજીરો ૧૨૧⅔ ફીટ ચોરસ પર બાંધેલો છે. હજીરાના વિશાળ ચોકમાં કબરો આવેલી છે. એમાંની વચ્ચેની ધોળા આરસની કબર પર સુંદર કોતરણી અને છીપનું જડિત કામ હતું. 'આર્કીઓલોજિકલ સર્વે' વાળા ડૉ. બર્જેસ લખે છે કે આ મુખ્ય કબર મહમદ બેગડાની મા રાણી મુગલાઇબીબીની છે, અને એની જોડેની કબર શાહઆલમ સાહેબની સ્ત્રી અને મુગલાઇબીબીની બહેન મુરકીબીબીની છે. પરંતુ બાદશાહ અહમદશાહના રોજા સાથેના હજીરામાં તો એ બાદશાહની બેગમોની જ કબરો હોવાનો સંભવ વધારે લાગે છે. એટલે એ કબરો અહમદશાહની બેગમોની હશે. આ રોજામાં ઉપસાવેલી ડીઝાઇનવાળી સુંદર અને તરેહવારની જાળીઓ છે અને એ આ રોજાનું એક અનેરું આકર્ષણ છે.

૮. કાંકરિયું તળાવ ઊર્ફે 'હોજે કુતુબ'

કાંકરિયું તળાવ ઈ. સ. ૧૪૫૧ માં અહમદશાહના પૌત્ર સુલતાન કુતુબુદ્દીને બંધાવ્યું. એની વચ્ચે નગીનાવાડી આવેલી છે. એ વાડીમાં ચોરસ મકાન છે તે કલેક્ટર બોરેડેલે બંધાવ્યું છે. તળાવનું સ્થાપત્ય અદ્ભુત છે. તળાવનો ઘેરાવો ૨૧૫૩ વાર અથવા ૧ા માઈલ છે. તળાવને ૧૯૦ ફીટ લાંબી ૩૪ સરખી બાજુઓ છે. ત્રણ બાજુ ત્રણ ઝરૂખા છે પાણી આવવાનું ગરનાળું પણ ઉત્તમ કારીગરીના નમૂના જેવું છે. પરદેશી મુસાફરો તળાવનું આ સુંદર સ્થાપત્ય અને કારીગરી જોઇ મોંમાં આંગળાં ઘાલી જતા. તળાવની કોઇ એક બાજુએ એક વખત ઘટામંડળના (ખામંદરોલના) મહેલ હતા એમ એનો ઇતિહાસ જોતાં લાગે છે. હાલ તો એ મહેલોનું નામનિશાન પણ જણાતું નથી. બાદશાહ જહાંગીરને આ સ્થળ ખૂબ ગમતું. તળાવના ઓવારા પર રંગબેરંગી દીવાઓ મૂકાવી તે રોશની કરાવતા અને આતશબાજી કરતા. તળાવને એક ખૂણે એક અદ્ભુત સંન્યાસી રહેતો હતો. એનાથી આકર્ષાઈ જહાંગીર બાદશાહ એને મળવા ગયેલા અને એની સાથે ઘણો વાર્તાલાપ કરેલો. હાલ પીપળા આગળ જે નાની દહેરી છે એ સ્થાનક તો એ સાધુનું નહિ હોય ? ઇ. સ. ૧૭૮૧ માં જેમ્સ ફોર્બસે કાંકરિયું જોયું ત્યારે નગીનાવાડી ઉજ્જડ હતી. ઇ. સ. ૧૮૦૦ માં કાંકરિયા તળાવમાં પાણી રહેતું નહોતું તેથી પાણી રહે એવી મરેઠી રાજ્ય સમયના અમદાવાદના સરસુબા કાકાસાહેબે વ્યવસ્થા કરાવી હતી. હાલ એની પૂર્વતરફના અર્ધચંદ્રાકાર માટીના ટેકરાઓ ઉપર મ્યુનિસિપાલિટીએ સુંદર 'હીલ ગાર્ડન'—બગીચો બનાવ્યો છે. અને પશ્ચિમે અર્ધગોળાકારના શરૂઆતના ભાગમાં જ વિશાળ વ્યાયામ વિદ્યાલય બાંધ્યું છે. એ જ રીતે આસપાસની બીજી ટેકરીઓનો પણ ઉપયોગ કરવાની મ્યુનિસિપાલિટીની ધારણા છે. અમદાવાદમાં સંસ્કારી લોકોને ફરવા માટે એકે સારો બગીચો નહોતો. તેની કંઇક ખોટ આ બગીચાએ પૂરી છે; અને રજાને દિવસે કે વાર તહેવારે લોકોનાં ટોળાં આ બગીચાની હવા ખાવા આવે છે અને એક એક આનો આપી કાંકરિયામાં હોડીની પણ સહેલ કરે છે !

૯. રાજપુર બીબીની મસ્જિદ

આ મસ્જિદ સૈયદ ખુન્દમીરની મા બીબીજી માટે ઇ. સ. ૧૪૫૪ માં સુલતાન કુતુબુદ્દીને બંધાવી. અમદાવાદની સુંદર ઇમારતોમાં આ એક ભવ્ય સુંદર મસ્જિદ છે, અને ગોમતીપુરના અગ્નિ ખૂણામાં રાજપુર–હીરપુરની સીમમાં આવેલી છે. એનું માપ ૧૫૦' × ૫૩૩' છે. હાલતા મિનારાની મસ્જિદ તરીકે હજુ પણ એ જાણીતી છે. એક મિનારો વીજળી પડવાથી ચાલુ સદીમાં પડી ગયેલ છે. એમાં મલુકખાનું પણ છે. સૈયદ ખુન્દમીરના વડવાઓ ઇરાનથી પાટણ આવેલા અને ત્યાંથી અમદાવાદ આવેલા. ઉરઝી સૈયદોમાં એમનું નામ બહુ મોટું છે. વટવાના કુતુબે આલમ પાસેથી એમણે જ્ઞાન મેળવેલું. બીબીજી ખુન્દમીર અલ્લાનો ભક્ત થાય એમ જ ઇચ્છતાં.

૧૦. સરખેજનો રોજો

સરખેજનું શુદ્ધ નામ શ્રીક્ષેત્ર છે અને અમદાવાદથી લગભગ ૭ માઇલ પર આવેલું છે. એ ઘણું પ્રાચીન પરું હોવાનો સંભવ લાગે છે. શેખ અહમદ ખટ્ટુગંજબક્ષે અહીં નિવાસ કરેલો. શેખ અહમદ ૧૧૧ વર્ષની ઉમરે તા. ૧૩–૧–૧૪૪૬ ના રોજ જન્નતનશીન થયા હતા. સરખેજમાં આવેલો એમનો રોજો એ જ સાલમાં સુલતાન મુહમ્મદે બંધાવવા માંડ્યો અને ઇ. સ. ૧૪૫૧ માં કુતુબુદ્દીને તે પૂરો કર્યો.

સરખેજ જેવાં વ્યવસ્થિત સુંદર મકાનો બીજે ક્યાંય નહોતાં. મહમદ બેગડાને આ સ્થળ ખૂબ પ્રિય હતું, એટલે પોતાની દરગાહ પણ ખટુના રોજાની સાથે જ એણે કરાવી, અને ૮૩૦' × ૭૦૦'-ના વિસ્તારવાળું તળાવ ખોદાવી એની પર સુંદર મહેલો બંધાવ્યા. તળાવ પાકી બાંધણીનું છે. એક વખત આ તળાવની ચારે બાજુ મકાનો હતાં. સંતસમાગમની ઇચ્છાવાળા લોક સરખેજ આવીને રહેતા અને ત્યાં જ મરવાનું પસંદ કરતા.

ગુજરાતના રોજાઓમાં સૌથી મોટો એવો શેખ અહમદ ખટુ ગંજબક્ષનો સરખેજનો રોજો ૧૦૪ ફીટના ચોરસ પર બાંધેલો છે. એની અનેક તરેહની ભૌમિતિક આકૃતિઓવાળી પિત્તળની કલામય જાળીઓ જોવા લાયક છે. મહમદ બેગડાની કબર આરસની સુંદર કોતરણીવાળી છે. એની આસપાસ સુલતાન મુઝફ્ફર બીજાની અને મહમદ ત્રીજાની કબરો આવેલી છે. બેગડાના રોજા જોડે રાણીઓની કબરોનો રોજો છે. એમાં મુખ્ય કબર રાણી રાજબાઇની છે. રોજાના ચોકની પશ્ચિમે મોટી મસ્જિદ છે —જુમ્મા મસ્જિદથી જ નાની—અને એનું માપ ૧૭૧' × ૧૫૦' છે. આ મસ્જિદ સાથે સરખેજના રોજાનો કુલ વિસ્તાર ૪૩૦૦ ચો. વાર છે. ૧૫૦'×૬૬' ના લિવાનની વાયવ્યે મલુકખાનું પણ છે. આ મસ્જિદ સ્થપતિઓની દૃષ્ટિએ મોતી મસ્જિદ જેવી સુંદર છે.

અકબર બાદશાહના સમયના અમદાવાદના સુબા ઇતિહાસપ્રસિદ્ધ મીરઝાં અઝીઝ કોકાની મસ્જિદ પણ સરખેજમાં છે. સરખેજને કોટ હતો તે હાલ જીર્ણ દશામાં જણાય છે.

૧૧. આઝમખાં અને મુઆઝમખાંનો રોજો:

કોચરબથી એક માઇલ પર સરખેજને રસ્તે ડાબે હાથે આ રોજો આવેલો છે. એમ કહેવાય છે કે સરખેજનો રોજો બાંધનાર આ બે મિસ્ત્રી કારીગર ભાઇઓએ ઈંટો, પત્થરો વગેરે ચોરીને આ રોજો પોતાને માટે બંધાવેલો અને એ દોષના પરિણામે એમણે એ સાથે જ બંધાવેલા તળાવમાં પાણી રહેતું નહિ. રોજાનું કામકાજ જાડું છે.

૧૨. રાણી રૂપમતીની મસ્જિદ

દિલ્હી દરવાજેથી મીરઝાપુર જતાં આ મસ્જિદ આવેલી છે. એના નામ પ્રમાણે એ ખરેખર રૂપમતી છે. રૂપમતી અથવા રૂપમંજરી સુલતાન કુતુબુદ્દીનની રાણી હતી. પણ પાછળથી એનો સાવકો ભાઇ મહમદ બેગડો રૂપમતીને પરણ્યો હતો. મસ્જિદનું માપ બહારથી ૧૦૩'×૪૬' છે. મસ્જિદ બંધાયાનો કોઈ લેખ મસ્જિદમાં નથી. પણ અમદાવાદ ગેઝેટિયરનો લેખક ઈ. સ. ૧૪૩૦ થી ઇ. સ. ૧૪૪૦ ની વચ્ચે બંધાયાની સાલ મૂકે છે. બાદશાહ અને રાણી રૂપમતીના હિંદુમુસ્લિમ લગ્ન જેવો જ સુંદર મેળ એની બાંધણીમાં પણ આવી ગયો છે. હિંદુની થાંભલાઓવાળી ચોરસ બાંધણી અને મુસલમાની કમાનોનો સુભગ મેળ બીજી કોઇ મસ્જિદમાં એટલી સરસતાથી ઊતર્યો નથી, જેટલો એ અહીં ઊતર્યો છે. મહેરાબ, મિનારાની કોતરણી અને ઝરૂખાઓની કારીગરીનું કામ જોયા જ કરીએ એવું સુંદર છે. કલેક્ટર મી. જેકસને આ મસ્જિદની લાકડાની અનુકૃતિ રૂા. ૮૦૦ને ખર્ચે કરાવી હતી તે હાલ કેપ ઓફ ગુડ હોપમાં છે. ૧૯મી સદીની શરૂઆતમાં અહીં ઉજ્જડ હતું ત્યારે કલેક્ટર મી. વાઇબર્ટે આ મસ્જિદમાં વાઘ માર્યો હતો!

૧૩. દરિયાખાંનો ઘૂમટ

ઈ. સ. ૧૪૫૩ માં સુલતાન મહમદ બેગડાના અમીર અને મિત્ર દરિયાખાંએ શાહીબાગમાં આ ઘૂમટ બંધાવ્યો. ઈંટચૂનાથી બનાવેલો ગુજરાતનો એ મોટામાં મોટો ઘૂમટ ગણાતો હતો. એનું

માપ ૧૨૧½' × ૧૧૯½' છે. ઘૂમટનું સ્થાપત્ય ઘણું બુલંદ છે. મોર અને હંસ જેવી અમદાવાદની મસ્જિદોના ટોળામાં દરિયાખાંનો ઘૂમટ ઘુવડ જેવો લાગે છે. એનું બાંધકામ બહુ જાડું છે. લોકો એમાં ભૂતાં રહે છે એમ માને છે!

૧૪. બીબી અચુતકુકીની મસ્જિદ

આ મસ્જિદ દૂધેશ્વરમાં આવેલી છે. મહમદ બેગડાના સમયમાં ઇ. સ. ૧૪૭૨ માં મલીક બહાવદીન સુલતાનીએ એ બંધાવી. આમાં પણ હિંદુમુસ્લિમ સ્થાપત્યકળાની સુંદર મેળવણી છે. આસપાસની મુસલમાન સ્ત્રીઓ સુવાવડ પછી ચાલીસમે દિવસે બાળકને લઇને બીબીની મસ્જિદે બાધા મૂકવા જાય છે. અચુતકુકીની કબર મસ્જિદ આગળ છૂટા મેદાનમાં છે. મસ્જિદની બાજુમાં રોજો છે. તેમાં અન્ય લોકોની કબરો છે. આ મસ્જિદને અગાઉ સાત મિનારા હતા.

૧૫. મુહાફિઝખાંની મસ્જિદ

આ મસ્જિદ ઘીકાંટે આવેલી છે. અમદાવાદની સારી મસ્જિદોમાંની એક ગણાવી શકાય. સુલતાન શમ્સ ઉલ મુલ્ક વઉલ હક નસીરુ દુનિયા વઉદ્દીન અબુલ ફતહ મહમૂદશાહ બીન મૂહમદશાહના રાજ્યમાં શેખ મુઇનુદ્દીન અલ કુરેશીના પુત્ર જમાલુદ્દીને (મુહાફિઝખાંએ) ઇ. સ. ૧૪૯૨ની ૧૩ મી મે એ બંધાવી. ખાનગી ઉપયોગ માટે હોવાથી મસ્જિદ હજુ સુધી સારી હાલતમાં રહી શકી છે. મિનારા, મીંબર, મહેરાબ વગેરે અલંકાર–ભરપૂર છે. ભીંત પરના કંદોરા પણ સુંદર કારીગરીવાળા છે. બંને પડખે આવેલા ઝરૂખા અને કોતરેલી જાળીઓની કલા ઉત્તમ પ્રકારની છે. પત્થરમાં ઉપાડેલી વેલપત્તીની ડીઝાઇન એટલી આબેહૂબ છે કે જાણે હાથ વડે ઉપાડી લઇએ! ફોર્બ્સ સાહેબે રૂ. ૫૦૦ ખર્ચીને આ સુંદર મસ્જિદની લાકડાની અનુકૃતિ કરાવી હતી.

૧૬. સ્ટેશનના મિનારા

કાળુપુર રેલવે સ્ટેશનની બ્રોડ–ગેજ લાઇનના પ્લેટફોર્મ ઉપર આ બે મિનારા આવેલા છે. આશરે સોએક ફીટ ઊંચા છે. અને ઈંટોના બનાવેલા છે છતાં એની કારીગરી ઘણી સારી છે. શું આ મિનારા અસલથી જ આ રીતે એકલ ઉભા કર્યા હશે કે કોઇ મસ્જિદનો ભાગ હશે? મસ્જિદ કદાચ રેલ્વે સ્ટેશન બનાવતી વખતે કાઢી નાખી હોય.

૧૭. દરવેશ અલીની મસ્જિદ

દરવેશ અલીની, ટાંકાવાળાની અગર ઓજાબીબીની મસ્જિદને નામે ઓળખાતી પત્થરની આ નાની મસ્જિદ પાનકોર નાકે પીરમશાના રોજાની સામે આવેલી છે. ઇ.સ. ૧૫૦૪ માં એ બંધાઇ હતી. એની કારીગરી બહુ સુંદર છે.

૧૮. શાહઆલમ સાહેબનાં મકાનો

શાહઆલમ સાહેબે જમાલપુર દરવાજા બહાર સુંધખામંદોલ અગર દાણીલીમડા ગામ પાસે એક પરૂં વસાવ્યું હતું, એને રસુલાબાદ કહેતા. એને કોટ હતો.

આ બધાં મકાનોના મેદાનને બે દરવાજા છે. એમાંનો રોજાની સામેનો દરવાજો ઉરસને દિવસે જ ઉઘાડવામાં આવે છે. ઉત્તર તરફનો સુંદર ભવ્ય દરવાજો હંમેશાં ખુલ્લો રહે છે. અહીંનો મુખ્ય રોજો શાહઆલમ સાહેબના ઇન્તેકાલ પછી ઇ.સ. ૧૪૭૫ માં તાજખાં નરપાલીએ બંધાવ્યો છે. રોજાની દક્ષિણે સાત કબરો છે તે શાહઆલમ સાહેબના પુત્રો તથા પૌત્રોની છે. અને એક

નાની કબર છે તે પોપટની છે. બીજી એક કબર સૈયદ જલાલુદ્દીન માહઆલમની છે. આ રોજાની પશ્ચિમે ૬૦ વાર દૂર બીજો રોજો છે. એમાં શાહઆલમથી છઠ્ઠા પીર સૈયદ મકબુલે આલમની અને એમના વંશજોની કબરો છે. રોજાની દક્ષિણે બીજી ઘણી કબરો છે એમાં મોટી છત્રીવાળી જે એક છે તે માળવા અને ઈડર સામેની લડાઇઓમાં લડનાર અને મુઝફ્ફર બીજાના સરદાર સૈફખાંની છે. ત્યાં જ એક મસ્જિદ છે તે મુહમ્મદ સાલેહ બદક્ષીએ બંધાવેલી. એના મિનારા પાછળથી જહાંગીરના સુબા નજાબતખાં (સૈફખાં) એ પૂરા કર્યા. હાલ જે દીવાનખાનું છે તે સુલતાન મુઝફ્ફરશાહે બંધાવેલું છે. ત્યાં અસલ શાહઆલમ સાહેબનું દીવાનખાનું હતું એમ કહેવાય છે. પશ્ચિમના દરવાજાની બહાર થોડે દૂર તાજખાંની સ્ત્રીએ બંધાવેલું મુસ્તફા સર નામનું તળાવ છે. શ્રી. રત્નમણિરાવ લખે છે કે " સ્વતંત્ર બાદશાહીના સમયમાં તો શાહઆલમ સાહેબ અને એમની ગાદીના વારસોના પગમાં મહારાજ્યની લક્ષ્મી ઉભરાતી હતી, પણ ગુજરાત સલ્તનતના અંત પછી સો વર્ષે રોજાના ખર્ચ માટે તાણ પડી હોય એમ લાગે છે. ઈ. સ. ૧૬૭૦ માં ઔરંગઝેબે રોજાના ખર્ચ માટે ઇસનપુર, સારસા, વાસણાફત્તેપુર, વાસણાબુઝર્ગ, વાસણામારગીઆ અને સાલજડા એટલાં ગામ ઇનામ તરીકે આપ્યાં હતાં. ઈ. સ. ૧૮૧૭માં બ્રિટીશ અમલ થયો ત્યારે કેટલાંક ગામ જતાં રહ્યાં."

શાહઆલમ સાહેબનાં મકાનોનું અનુપમ સ્થાપત્ય જળવાઇ રહે એ માટે એલિસ સાહેબના કહેવાથી સરકારે શાહઆલમ અને સરખેજ પાછળ પાંચ પાંચ હજાર રૂપિયા ખર્ચી સમારકામ કરાવ્યું હતું (ઇ.સ. ૧૮૬૩–૬૫) અને એમાં શાહઆલમ સાહેબનાં મકાનો, રોજો, મસ્જિદ, જમાતખાનું વગેરે હતાં. શાહઆલમ સાહેબ અહીંજ રહેલા. રસુલાબાદનું ક્ષેત્રફળ ૨૪૪૦૦ ચો. વાર છે.

૧૯. ચંડોળા તળાવ

૧૮૧ એકરના વિસ્તારવાળું આ તળાવ જોવા લાયક છે. જમાલપુર દરવાજા બહારથી અથવા કાંકરિયા પર પુષ્પકુંજ સોસાયટીની બાજુના રસ્તા પરથી ચંડોળા જવાય છે.તળાવ કોણે કયારે બંધાવ્યું અને એવું નામ કેમ પડયું તેની કશી માહિતી મળતી નથી. કદાચ આશાપલી કરતાં પણ પ્રાચીન હોય. ત્યાં નરસિંહજીનું મંદિર છે અને ઇસનપુર જવાની સડક તળાવની બાજુમાંથી જાય છે. ચંડોળામાં કમળ ખુબ થાય છે. કમળોની શોભા, પંખીઓનાં કલરવ, ધ્યાન ધરીને માછલાં ખાવા બેસતાં બગલાં અને તળાવનું નિર્મળ પાણી આ સ્થળને આલ્હાદક અને રમણીય કરી મૂકે છે. એનું પાણી હાલ ખેતીવાડીના ઉપયોગમાં લેવાય છે. સહેલગાહ માટે આથી ઉત્તમ સ્થળ અમદાવાદમાં બીજું નથી.

૨૦. રાણી સીપ્રીની મસ્જિદ

આ મસ્જિદ આસ્તોડીઆ દરવાજે આવેલી છે. લોકવાયકા એમ કહે છે કે બાદશાહ અહમદશાહને જેની સાથે પ્રેમ થયેલો તે આશા ભીલની દીકરી શિપ્રા અથવા તેજાના સ્મરણ માટે બંધાવેલી. આ વાત ખોટી છે. ડૉ. બર્જેસે મસ્જિદની અંદરનો લેખ વાંચીને આ ભ્રમ ભાંગ્યો છે. આ મસ્જિદ મુઝફ્ફરશાહ બીજાના રાજ્ય અમલ વખતે સુલતાન મહમદ બેગડાના પુત્ર અબુકરખાંની મા રાણી અસનીએ ઇ. સ. ૧૫૧૪ માં બંધાવી છે. એ રીતે આ મસ્જિદનું બીજું નામ જે રાણી અસનીની મસ્જિદ એવું છે તે જ યોગ્ય છે. મસ્જિદનું માપ ૪૮'×૧૯½' છે. એની બાંધણી હિંદુ ઢબની છે. એનું સ્થાપત્ય અને કારીગરી એવાં ઉત્તમ પ્રકારનાં છે કે અમદાવાદની થોડી સુંદર મસ્જિદોમાં એને 'મસ્જિદે–નગીના' નું મોંઘું ઉપનામ મળ્યું છે. એની કલાકારીગરી બારીક અને સૌંદર્યભરી છે. ઇ.સ.૧૮૭૧ માં મી. બોરેડેલે રૂા. ૩૦૦૦) ખર્ચીને એને સમરાવી છે. મી. ફરગ્યુસન આ મસ્જિદ પર ફીદા થઇ ગયા હતા!

૨૧. સીદી શહીદની મસ્જિદ

લાલ દરવાજાની ત્રણ પ્રખ્યાત જાળીઓથી આખી દુનિયામાં પ્રસિદ્ધ થનાર આ મસ્જિદ લાલ દરવાજે આવેલી છે. એનો બાંધનાર કોણ તે ચોક્કસપણે જાણી શકાતું નથી. પંદરમી સદી અને સોળમી સદીના પ્રથમ પાદ સુધી કોઈ મોટો સીદી ઇતિહાસની તવારીખે નોંધાયો નથી. અહમદ ત્રીજાના સમયમાં સીદીઓનું જોર બહુ હતું. તેમાં સીદી જુઝારખાં જાણીતો છે. અહમદ ત્રીજાના મરણ પછી એ બહુ જોરમાં આવ્યો હતો એટલે કોટ તોડીને ભદ્રના કિલ્લાની ઈશાને એણે આ મસ્જિદ બંધાવી હોય તો ના નહિ. અકબરે આ જુઝારખાંને હાથીના પગ તળે કચરાવી મારી નાંખેલો એટલે કદાચ લોકો એને શહીદ કહેતા હશે. ઇમારતના અજ્ઞાન રક્ષકો 'શહીદ' અને 'સૈયદ' બેઉના ઉચ્ચાર 'શઇદ' કરતા એટલે સીદી સૈયદની કહેવાતી આ મસ્જિદ તે બીજા કોઇની નહિ પણ જુઝારખાં સીદી શહીદની જ હોવી જોઇએ. વળી બીજી રીતે પણ આ જ સાચું લાગે છે. કારણકે જુઝારખાં ઇ. સ. ૧૫૬૦ થી ૧૫૭૦ વચ્ચે પૂર્ણ સત્તામાં હતો. અને ડૉ. બર્જેસ, ટી. સી. હોપ સાહેબ અને શ્રી. રત્નમણિરાવ વગેરે મસ્જિદની કમાનો, મિનારા, બાંધણીની ઢબ ઉપરથી આ મસ્જિદ ૧૬મી સદીના ઉત્તરાર્ધમાં બંધાઈ હોય એમ માને છે.

મસ્જિદનું માપ ૬૮' × ૩૬' છે. મસ્જિદની પાછલી ભીંતમાં અર્ધા પાન આકારની પાંચ જાળીઓ છે. એમાંની વચલી પત્થરથી પૂરી દીધી છે. છેડેની બેમાં ભૌમિતિક આકૃતિઓવાળી કોતરેલી જાળીઓ છે. અને બીજી બે કે જેમાં તાડ અને વેલની સુંદર ગૂંથણીવાળી ડીઝાઇન છે, તેનાથી આ મસ્જિદ દુનિયાભરમાં પ્રસિદ્ધ થઈ છે. આ પ્રસિદ્ધ જાળીઓની એક હજાર રૂપિયાના ખર્ચે થયેલી લાકડાની અનુકૃતિઓ ન્યુયોર્ક અને સાઉથ કેનિંગ્ટન મ્યુઝિયમમાં છે. પહેલાં એક વખત આ મસ્જિદમાં મામલતદારની ઓફીસ બેસતી હતી. ત્યારે મસ્જિદને ચૂનાથી ધોળવામાં આવેલી અને લોકો—એની જાળીઓને એથી આરસની બનાવેલી માની બેઠેલા! આ જાળીઓ તે વખતની શિલ્પકલા અને પત્થરની કોતરણીના સર્વોત્તમ નમૂના જેવી ગણાય. એની ચાંદીના પતરા ઉપર કેટલીક અનુકૃતિઓ કરાઈ છે. વચ્ચેની જાળી બ્રિટીશ મ્યુઝીઅમમાં લઇ જવામાં આવી છે.

૨૨. શેખ હસન મુહમ્મદ ચીશ્તીની મસ્જિદ

શાહપુરમાં આવેલી છે. અને એક નમૂનેદાર મસ્જિદ છે. એના મિનારાના ગોખની કોતરણી કદાચ અમદાવાદમાં સર્વોત્તમ કહી શકાય એવી છે. એનું માપ ૫૯' × ૩૮' છે, અને ઇ. સ. ૧૫૬૫-૬૬ માં એ બંધાવેલી છે.

૨૩. મુહમ્મદ ઘૌસ સાહેબની મસ્જિદ

અમદાવાદી નહીં પણ જુવાનપુરી બાંધણીની આ મસ્જિદ સારંગપુરમાં આવેલી છે. શેખ મુહમ્મદ ઘૌસ અલ આલમનું ખરું નામ હાજી હમીદુદ્દીન ગ્વાલીઅરી હતું. હિંદના મુસલમાન પીરોમાં એમનું સ્થાન ઘણું મોટું છે. એ મોટા વિદ્વાન હતા. અમદાવાદના શેખ વજીહુદ્દીનના એ મુરશીદ (ગુરુ) થાય. તેઓ ૪ સપ્ટેમ્બર ૧૫૬૨ ના રોજ આગ્રામાં ગુજરી ગયા. એમનો રોજો ગ્વાલીઅરમાં છે. 'મક્ઝાર-અસ્રાર' અને 'જવાહીર અલખમ્સ' એમના ગ્રંથો છે. આ મસ્જિદની જોડેના રોજામાં ઘૌસ સાહેબના બે પુત્રો અને એક સ્ત્રીની કબરો છે. ઘૌસ સાહેબની મસ્જિદ સારંગપુર રોલનખાનામાં આવેલી છે. એને એક તોડો છે. પબ્લીક વર્કસ ખાતાએ આ ઇમારતમાં પુષ્કળ ફેરફાર કરી નાખ્યા છે.

મહેરામા વચ્ચે જે પ્રચંડ જુવાનપુરી મસ્જિદ હતી તે ઉખેડી નાખીને બન્ને મિનારા વચ્ચેનો મહેરો સીધો કરી નાખ્યો છે અને ઉપર કાંગરા બેસાડી દીધા છે વચલી ત્રણ કમાનોની આસપાસ જે ઉપસેલા ચોરસ ભાગ કરેલા છે તેની ઉપર ૪૮ ફીટ ઊંચી, ૪૩ ફીટ પહોળી એક ગંજાવર ભીત હતી એમા ૩૮ ફીટ ઊંચી એક ખાલી કમાન હતી, જે ઈ સ. ૧૮૧૯ના ધરતીકંપ વખતે પડવા જેવી થઈ જવાથી રૂ ૧૧૬૦ ના ખર્ચે સરકારે ઉતરાવી નાખી આ મસ્જિદ જવાનપુરી મસ્જિદની ખોટી નકલ હોના છતા ભવ્ય સુંદર લાગે છે. જુવાનપુરી મસ્જિદને મિનારા હોતા નથી જ્યારે આને મિનારા છે.

૨૪. શાહીબાગ

શાહજહાની સુબાગીરી દરમિયાન દુકાળથી પીડાતા માણસોને રોજી આપવા સાબરમતીને કિનારે દિલ્હી દરવાજાથી દોઢેક માઈલ ઉત્તરે મકસદપુર પરાની ૧૦૫ વીઘા ૩ વીસા જમીનમા શાહીબાગ બંધાવવામાં આવ્યો એની અસલ હદ ઉત્તર દક્ષિણે રેલવે સડકથી પા માઈલ દક્ષિણેથી લઈ કેમ્પ સુધીની ગણવામા આવે છે અને પૂર્વપશ્ચિમ હદ નવરોજી હોલની પાછળના ખેતરોથી નારણઘાટ સુધીની ગણી શકાય. હાલ જે વિસ્તાર શાહીબાગના નામે ઓળખાય છે તેનો વિસ્તાર તો આથી ઘણો મોટો છે શેઠ રણછોડલાલ છોટાલાલ હાઈસ્કૂલની બોર્ડિંગથી માંડીને ઠેક કેમ્પના રસ્તાનો બધો ભાગ, શેઠ અંબાલાલનો બગલો, શ્રી ચૈતન્યપ્રસાદ દીવાનજીનો બગલો, ખડ્ગધારેશ્વર મહાદેવ, નવરોજી હોલ વગેરે શાહીબાગની જ હદમા ગણાય છે

શાહીબાગ હી. સ ૧૦૩૨ અને ઇ. સ. ૧૬૩૦ મા બાંધવામા આવ્યો હતો એમા શાહજહા તથા બીજા અમીરો માટેના મહેલ, ઓરડો, કમાનો, ઇમારતને ફરતી નહેરો, હોજ વગેરે કરવામા આવ્યા હતા. એમા અગિયાર કૂવા હતા અને શાહીબાગને ફરતો બાગ બુરજોવાળો કોટ હતો શાહીબાગની સાથે બીજા અમીરોના પણ બગીચા હતા બાગની સડકો પર ઉગેલા ઘટાદાર વૃક્ષોની નીચેથી ચાલતા જાણે નીલમની કમાનમાથી ચાલતા હોઇએ એવુ લાગતું એના વહીવટ માટે ૧૦૦ બળદ, ૭૦ માળી, ૧ દરોગો (કારભારી), ૧ ખજાનચી, ૭ પટાવાળા અને સંખ્યાબંધ ઝાડ કાઢનારા રહેતા. ઈ. સ. ૧૬૬૬ મા થેવેનોએ કરેલું શાહીબાગનું વર્ણન જોઇએ "શહેરમા નદીની બાજુ પર શાહીબાગ આવી રહેલો છે. એમા હિંદુસ્તાનમા ઉગતા દરેક પ્રકારના વૃક્ષો છે એમા બન્ને બાજુ પર ઝાડવાળા સીધા લાંબા રસ્તા કરેલા છે જે પેરીસના 'કોર દલા રેઇ' જેવા દેખાય છે, અને એ ઘણા પહોળા છે. ખરુ પૂછો તો એ અનેક બગીચાઓ નાટકશાળાની જેમ ચઢતા ઊતરતા ગોઠવાયેલા છે. એનો છેક ઉપરનો રસ્તો જાણે અગાશી પરનો રસ્તો છે એના પરથી ફરતા અનેક ગાઉ સુધીના ગામડા જોઈ શકાય છે. મધ્યમા ફૂલઝાડના ક્યારા વાવેલા છે ચાર રસ્તા મળે છે ત્યા મધ્યમા એક લતામંડપ છે, અને એના ઉપર લીલા કાચના નળિયા છે ત્યા શહેરના બધા જુવાન માણસો તેમા આવેલા વિવિધરંગી માછલાથી ભરપૂર કુંડ પર હવા ખાવા જાય છે "

આ હતી અસલી શાહીબાગની જાહોજલાલી એ જ બાગની સાથે ૬૦ વીઘાના વિસ્તારમા અકબરના શાહજાદા મુરાદના શાહજાદા રુસ્તમના નામે બંધાવેલો રુસ્તમ બાગ, ગુલાબ બાગ અને શેતુર બાગ હતા. આ બાગોમા ઉત્તમ પ્રકારના ફળફૂલોના ઝાડ અને છોડ હતા લાલ આમલીના વૃક્ષો પુષ્કળ હતા અને એ આમલીનો મુરબ્બો એટલો સરસ થતો હતો કે છેક ઇરાન સુધી એ જતો'

શાહીબાગ શાહજહાએ પોતાને માટે બંધાવેલો પણ આશ્ચર્યની વાત તો એ છે કે શાહજહાએ એમા પગ સરખો મૂક્યો નથી' એમ કહેવાય છે કે મહેલ તૈયાર થતા બાદશાહ હાથી પર સવાર

થઇને આવ્યા અને પ્રવેશના દરવાજાની જ કમાન નીચી પડવાથી હાથી અંદર જઇ શક્યો નહિ. બાદશાહ પાછા ગયા તે ફરી કદી મહેલમાં આવ્યા જ નહિ! ત્યારે શાહીબાગમાં રહેનાર ઐતિહાસિક પુરુષો તો બાદશાહજાદા મુહમ્મદ આઝમશાહ, શાહજાદો મુહમ્મદ બેદારબખ્ત, દાઉદખાં પની વગેરે હતા. ઔરંગઝેબની સુબાગીરી વખતે મેહદવી પંથના લોકોનું બંડ થયું ત્યારે સૈયદ રાજુ અહીં શાહીબાગમાં શહીદ થયેલા. મુહમ્મદ આઝમશાહની સ્ત્રી જાની બેગમનું મરણ પણ અહીં થયેલું. સુબા મહારાજા અભેસિંહ (ઈ. સ. ૧૭૩૧) અને બાજીરાવ પેશ્વા વચ્ચેની રાજદ્વારી મસલતો શાહીબાગમાં થયેલી.

ફોર્બસ સાહેબે શાહીબાગ દીઠો ત્યારે તો અષ્ટકોણ ઓરડાવાળા ચોરસ મહેલ સિવાય આખો બાગ ઉજ્જડ અને વેરાન લાગેલો. જ્યાં એક વખત લીલાંછમ વૃક્ષોની ઘટાઓ, ફૂલથી શોભી રહેતાં છોડ, ઝાડ અને પંખીઓના મધુર કલરવ હતા ત્યાં અઢારમી સદીમાં જાર બાજરીનાં ખેતરો થઇ ગયાં હતાં. મરેઠાઓએ શાહીબાગનાં વૃક્ષોને કાપી નાખી બાળવાની કાઢી બનાવવાનું જંગલીપણું કરેલું. ઈ. સ. ૧૮૭૫ ની મોટી રેલે આ દુર્દશાને વધારી મૂકી. હાલ તો શાહીબાગની પ્રાચીન ઇમારતો, કોટ, બુરજો કશાનું નામનિશાન રહ્યું નથી; રહ્યો છે માત્ર પેલો ચોરસ મહેલ જેમાં ઉત્તર વિભાગના કમિશનર સાહેબ રહે છે. શાહીબાગ અને બીજા અનેક નાના મોટા બાગોથી બાગબાગ બનેલા અમદાવાદમાં આજે એક પણ આંખ ઠારે એવો બગીચો નથી એ દૈવની કેવી દુર્ઘટના!

૨૫. આઝમખાંનો મહેલ

અદલ ઇન્સાફ કરનાર સુબા આઝમખાંએ આ મહેલ બંધાવ્યો હતો. હાલ આઝમખાંના મહેલમાં સહકારી ખાતાના રજીસ્ટ્રારની કચેરી બેસે છે. મોગલાઈમાં કંઈ વિશેષ સ્થાપત્ય થયું નથી, અને જે છે તેય સ્વતંત્ર બાદશાહીના સ્થાપત્ય આગળ ઝાંખું પડે એવું છે. ઈમારતો બંધાવી નામ અમર કરનાર મોગલાઈના ચારેક સુબાઓમાં આઝમખાં એક છે. આઝમખાં ઇ. સ. ૧૬૩૫માં ગુજરાતનો સુબો હતો. ઇ. સ. ૧૬૩૭માં ભદ્રના મુખ્ય દરવાજાની દક્ષિણ તરફની ભીંત તોડીને આ મહેલ બાંધવામાં આવ્યો છે. મહેલનો મુખ્ય ચોરસ ભાગ ૨૪૦' × ૨૧૦' છે. મહેલની ઉત્તર તરફની પાંખ કિલ્લા સાથે જોડી દીધી છે. દક્ષિણ તરફની પાંખ ૨૫૦ ફીટ લાંબી છે, જેમાં એક વખત કેદખાનું હતું, એક વખત એ ધર્મશાળા તરીકે પણ વપરાતી હતી. મહેલના ઘણા અવતાર થઈ ગયા છે એટલે મૂળ બાંધણી કેવી હશે તેનું અનુમાન કરી શકાય એમ નથી. મહેલનો મુખ્ય દરવાજો મોગલાઇ ઘાટનો છે. એની અંદર પેસતાં અષ્ટકોણ ઓરડો અને એની આસપાસની ઓરડીઓ આવે છે. આ ઓરડો અને ઓરડીઓના જેટલા ભાગમાં નીચે ભોંયરું છે તેમાંથી છૂપે રસ્તે મહેમદાવાદ સુધી જવાતું એમ કહેવાય છે. વચ્ચે હોજફૂવારા છે. ભદ્રકાળીનું મંદિર મહેલની ઉત્તર પાંખની એક ઓરડીમાં આવેલું છે. ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટમાં જવાનો જે રસ્તો છે તે પણ આ મહેલનો છે. આ પાંખને સમરાવી એના ઉપર મેડી કરાવી ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટ બનાવી છે. એની અને ભદ્રની વચ્ચેનો કોટ તોડી નાખી કોર્ટનાં બીજાં મકાનો બનાવવામાં આવ્યાં છે. એક વખત એમાં મદ્રેસાઓ પણ બેસતી હતી! અને મરેઠી સમયમાં એમાં સરકારી અમલદારો રહેતા હતા. અંગ્રેજોએ એને કેદખાનું બનાવ્યું હતું. વચમાં વળી પોસ્ટ ઓફિસ બેસતી અને હવે સહકારી કચેરી બેસે છે. આ મહેલની મ્યુઝિયમ માટે પણ માગણી થઇ છે.

૨૬. માતર ભવાનીની વાવ

અસારવામાં આવેલી છે. લોકવાયકા પ્રમાણે આ વાવ અમદાવાદ વસ્યા પહેલાંની છે. પણ એમાં બેસાડેલી માતર ભવાનીની મૂર્તિ એટલી પ્રાચીન હોય એમ લાગતું નથી. આ વાવ સાદી છે. અને એને ત્રણ કૂટ (માળ) અને એક પ્રવેશદ્વાર છે એટલે સ્થાપત્યશાસ્ત્ર પ્રમાણે એને 'નંદા' કહી શકાય.

શેઠ મંગળદાસ ગિરધરદાસ ટાઉનહૉલ

શેઠ માણેકલાલ જેઠાભાઈ પુસ્તકાલય

એની જગ્યાએ નવી થઇ છે. હિંદુ મુસલમાન બેઉ અમુક દિવસે એમનાં દર્શને જાય છે), ઇબ્રાહીમ શહીદની મસ્જિદ (આસ્તોડીઆ દરવાજા બહાર શાહઆલમને રસ્તે), વજીઉદ્દીનનો રોજો (ખાનપુરમાં), પીરમદશાહની મસ્જિદ અને રોજો (પાનકોર નાકે), શેખ મુહમ્મદ ચિશ્તીનો રોજો (ખાસ બજાર પટવા શેરીની બહાર), બાવા અહમદની મસ્જિદ (સલાપોસ રોડ), અલેફની મસ્જિદ (કારંજમાં ઊંચા ઓટલા કરીને બનાવેલી છે), ગલીઆરા મસ્જિદ અને પીરકમાલની દરગાહ (ખાડીઆ ચોકીથી ચાર રસ્તે જતાં), હજીરાની પોળનો હજીરો (સાંકડીશેરી), આલમખાંનો રોજો (દાણાપીઠ), રાયખડ દરવાજા આગળનો રોજો, સૈયદ મુહમ્મદ જાફર અને સરાઝી સાહેબના રોજા (ઓલીફંટ રોડ), કાજી સાહેબની મસ્જિદ (રાયપુર—પાંચપટી), સૈયદ જાફરની મસ્જિદ (આસ્તોડીઆ સીપ્રીની મસ્જિદ સામે), શાહ મુહમ્મદઅલીની મસ્જિદ (જમાલપુર ચકલામાં), મુસ્તફા સૈયદની મસ્જિદ (જમાલપુરમાં), પીર કુતુબુદ્દીન સૈયદનો રોજો (જમાલપુર), મખદૂમ સાહેબની મસ્જિદ (જમાલપુરમાં—હાલ નવી કરેલી છે), શાહ બડા કાસીમનો રોજો (તાજપુરમાં), છાપરાનાં ચળકતાં નળિયાંને લીધે કાચની મસ્જિદ કહેવાતી (તાજપુરમાં), પીરાન પીરની દરગાહ (ખાનજહાં દરવાજા પાસે), ખાનજહાંની મસ્જિદ (ખાનજહાં દરવાજા પાસે), શાહ અલીજી ગામધણીની મસ્જિદ (રાયખડ રોહીલવાડમાં), અલીફખાંની અગર બાબીની મસ્જિદ (રાયખડ રોહીલવાડમાં),શાહ ગઝનીની મસ્જિદ (રાયખડ રોહીલવાડમાં) સૈયદ રાજુની કબર (શાહીબાગમાં રૂસ્તમબાગમાં), મુસાસુહાગની દરગાહ (દિલ્હી દરવાજા બહાર કેમ્પને રસ્તે રેલ્વે ક્રોસીંગ આગળ), ચીની પીર (શાહીબાગ—રેલ્વે ક્રોસીંગ આગળ), બદામી મસ્જિદ (જહાંગીર વકીલ મીલ્સ પાસે), બાબા બરકલ્લા ચિશ્તીની મસ્જિદ અને રોજો (દિલ્હી દરવાજા—પેન્ટર ગાર્ડનની પાછળ), ચાર તોડા કબરસ્તાન (શહેર કોટડાના ર૩½ એકર વિસ્તારમાં; સ્ટેશન પરના મિનારા—તોડા આ ચારમાંનાં તો બે નહિ હોય ?), અફઝલખાં બંબાણીની મસ્જિદ અને રોજો (સારંગપુર દરવાજાથી રાયપુર દરવાજાને રસ્તે), મરીયમબીબીની મસ્જિદ (રાજપુર બીબીજીની મસ્જિદની નજીકમાં), ગંજશહીદની કબર (બહેરામપુરમાં એક ટેકરા પર), કાસીમખાંનો રોજો (માદલપુરમાં), મુહમ્મદ અન્વરખાંની બીબીનો રોજો (કાંકરિયાની હદમાં દક્ષિણે) વગેરે અનેક મસ્જિદો, રોજાઓ, કબરો, પીરનાં સ્થાનકો અમદાવાદમાં ઠેર ઠેર વેરાયેલાં પડયાં છે.

જોવાલાયક હિંદુ સ્થાપત્યો

૧. ચિંતામણનું મંદિર

બાવન જિનાલયોવાળું આ મંદિર શાહજહાંના સમયમાં સ્વ. શેઠ શ્રી. શાંતિદાસ ઝવેરીએ સરસપુરમાં બંધાવ્યું હતું. હઠીસિંહના મંદિર જેવું એ સુંદર હતું. એના ઘૂમટની પૂતળીઓ ઘણી મનોહર હતી. એક વખત આ મંદિર તીર્થ સમાન ગણાતું હતું. ઔરંગઝેબની સૂબાગીરીમાં એ અપવિત્ર થયું અને તોડી નાખવામાં આવ્યું. આથી મંદિરનાં ભોંયરાં જે ઝવેરીવાડમાં નીકળતાં એમ કહેવાય છે, તેના છૂપા રસ્તે મંદિરની ત્રણ મુખ્ય પ્રતિમાઓ લાવીને ઝવેરીવાડમાં સંતાડી દીધી. એમાંની એક ઝવેરીવાડના આદીશ્વર ભગવાનના ભોંયરામાં બેસાડી, બીજી જગવલ્લભના મંદિરના ભોંયરામાં બેસાડી અને ત્રીજી મૂળનાયકની મૂર્તિ સુરજમલના દહેરામાં બેસાડી. હાલ આ મંદિર એક ટેકરાના ખંડેર રૂપે છે.

૨. હઠીસિંહનું દહેરૂં

આ દહેરું એની મોટી વાડી સહિત દિલ્હી દરવાજા બહાર આવેલું છે. ૧૬૦'×૧૨૬' ના માપમાં બાંધેલું છે. વીસા ઓસવાળ જ્ઞાતિના જૈન વણિક સ્વ. હઠીસિંહ કેસરીસિં[illegible] [illegible]વત ૧૯૦૩ ના મહાવદી ૫ ને ગુરુવારે બાવન જિનાલયોવાળું આ [illegible] બંધાવ્યું [illegible] ભટ્ટારક

શ્રી. શાંતિસાગર સૂરિજીના શુભ હસ્તે મંદિરની મુખ્ય પ્રતિમા ૧૫ મા તીર્થંકર ધર્મનાથજીની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી–સંવત ૧૯૦૩ ના મહાવદી ૧૧. મંદિરના ગર્ભદ્વારની બે બાજુ કમાટમાં બે મૂર્તિઓ છે. મંદિરમાં પેસતાં જમણે હાથે જે માતાની મૂર્તિ છે તે ઓસવાળોની કુળદેવી ઓસીઆ માતાની છે. મંદિરના ઉપલે માળ પણ જૂદા જૂદા તીર્થંકરોની મૂર્તિઓ આવેલી છે. એ દરેકનાં નામ એની સાથે લખેલાં છે.

આખા અમદાવાદમાં મુસ્લિમેતર પ્રજાને નામે જો કોઇ સમ ખાવા પૂરતું ય સુંદર સ્થાપત્ય હોય તો તે હઠીસિંહનું મંદિર છે, એને જોતાં દેલવાડાનાં વસ્તુપાળ તેજપાળનાં મંદિરોની કંઈક ઝાંખી થાય છે. એની બાંધણી પ્રેમચંદ સલાટે કરી છે. મંદિરના પ્રવેશ આગળ એક માળવાળો અને કારીગરીપૂર્ણ ઝરૂખાવાળો મંડપ છે. અંદરના ચોકમાં મુખ્ય મંદિર છે અને એની આસપાસ બાવન જિનાલયો છે. વિમાનની બાંધણી અને કારીગરી ખૂબ ઊંચી જાતની છે. ડૉ. બર્જેસ અને મી. ફરગ્યુસન પણ આ મંદિરના સ્થાપત્યલાવણ્યથી ચકિત થઈ ગયા હતા. મંદિરના થાંભલા ઉપર કોઇ વાંસળી વગાડતી તો કોઇ સિતાર બજાવતી, કોઇ પૂજાથાળ લઇને ઊભેલી તો કોઇ ઢાલ તરવારથી સજ્જ થયેલી અનેક પૂતળીઓ છે. પૂતળીઓનું કામ બહુ ઊંચા પ્રકારનું ન કહી શકાય છતાં તે સાવ જાડું છે એમ પણ ન કહી શકાય. પૂતળીઓ ભાવવાહી છે અને એમના અંગભંગ લાવણ્યમય છે. મોગલ જમાના પછી પણ આ જાતની કારીગરી આપણા કારીગરો ભૂલ્યા નથી એનો આ મંદિર અચૂક દાખલો છે.

૩. સંભવનાથનું મંદિર

ઝવેરીવાડમાં આવેલું છે. જૂનામાં જૂનું જૈન મંદિર ગણાય છે, એને બંધાવતાં એક લાખ રૂપિયા ખર્ચ થયો હતો. એની પ્રતિમાઓ ઘણી મોટી છે.

૪. મહાવીરસ્વામિનું મંદિર

ફતાસાની પોળને નાકે આવેલું આ મંદિર ઇ. સ. ૧૮૬૬માં શેઠ ઉમાભાઇ રૂપચંદે જૂનું મંદિર કાઢી રૂા. ૫૦,૦૦૦ ને ખર્ચે ફરીથી બંધાવેલું છે. એની કારીગરી સારી છે. એની બહારની ભીંતો ૧૨–૧૪ વરસ પહેલાં આરસપહાણની કરાવાઇ છે.

આ ઉપરાંત અમદાવાદમાં જૈન મંદિરોની ખોટ નથી. એ બધાંની વિગતમાં ઊતરવાનો અવકાશ આપણી પાસે નથી. પણ સાંકડીશેરીને નાકે ખેતરપાળની પોળમાં સંભવનાથનું નાનકડું જૈન મંદિર આવેલું છે. એનું ભોંયતળિયું અને થાંભલા ઉત્તમ આરસના બનાવેલા છે. ભોંયતળિયે અને થાંભલાઓમાં રંગીન પથ્થરનું સુંદર જડિત કામ છે. ગુજરાતી સલાટોએ આ બાંધેલું છે અને એમ કહેવાય છે કે ૧૬ રૂપિયે શેરના પથ્થરો લાવી એ બંધાવ્યું છે.

૫. અમદાવાદનાં નદીકિનારાનાં સ્થાપત્યો

અમદાવાદથી ઉત્તરે કેમ્પની પાછળના ભાગમાં આવેલ હાંસોલ ગામની સામી બાજુ નદીકિનારે આવેલું કોટેશ્વરનું સ્થળ ઘણું પ્રાચીન અને સહેલગાહ માટે રમણીય છે. એ પછી ખડ્ગધારેશ્વર અને ભીમનાથનાં મંદિરો હાલ શાહીબાગના વિસ્તારમાં નદીકિનારે આવેલાં છે. ભીમનાથનું મંદિર અને આરો મરેઠા સમયમાં બંધાયેલાં છે. સાબરમતીના બધા આરામાં આ ઉત્તમ છે. અહીંનું ખડ્ગધારેશ્વરનું મંદિર સાભ્રમતી માહાત્મ્યમાં વર્ણવેલું અને ઘણું પ્રાચીન છે. આ પછી ચંદ્રભાગા અને સાબરમતીના સંગમ પર દૂધેશ્વર આવેલું છે. અહીં કામધેનૂએ પોતાના દૂધથી લીંગ રચ્યું હતું તેથી એ દૂધેશ્વર કહેવાય છે. વળી અસુરોને હણવા માટે પોતાનાં હાડકાંનું બલિદાન કરનાર પુરાણપ્રસિદ્ધ

એની જગ્યાએ નવી થઈ છે. હિંદુ મુસલમાન બેઉ અમુક દિવસે એમનાં દર્શને જાય છે), ઇબ્રાહીમ શહીદની મસ્જિદ (આસ્તોડીઆ દરવાજા બહાર શાહઆલમને રસ્તે), વજીઉદ્દીનનો રોજો (ખાનપુરમાં), પીરમહંમદશાહની મસ્જિદ અને રોજો (પાનકોર નાકે), શેખ મુહમ્મદ ચિશ્તીનો રોજો (ખાસ બજાર પટવા શેરીની બહાર), બાબા અહમદની મસ્જિદ (સલાપોસ રોડ), અલેફની મસ્જિદ (કારંજમાં ઊંચા ઓટલા કરીને બનાવેલી છે), ગલીઆરા મસ્જિદ અને પીરકમાલની દરગાહ (ખાડીઆ ચોકીથી ચાર રસ્તે જતાં), હજીરાની પોળનો હજીરો (સાંકડીશેરી), આલમખાંનો રોજો (દાણાપીઠ), રાયખડ દરવાજા આગળનો રોજો, સૈયદ મુહમ્મદ જાફર અને સરાઝી સાહેબના રોજા (ઓલીફંટ રોડ), કાજી સાહેબની મસ્જિદ (રાયપુર–પાંચપટી), સૈયદ જાફરની મસ્જિદ (આસ્તોડીઆ સીપ્રીની મસ્જિદ સામે), શાહ મુહમ્મદઅલીની મસ્જિદ (જમાલપુર ચકલામાં), મુસ્તફા સૈયદની મસ્જિદ (જમાલપુરમાં), પીર કુતુબુદ્દીન સૈયદનો રોજો (જમાલપુર), મખદૂમ સાહેબની મસ્જિદ (જમાલપુરમાં—હાલ નવી કરેલી છે), શાહ બડો કાસીમનો રોજો (તાજપુરમાં), છાપરાનાં ચળકતાં નળિયાંને લીધે કાચની મસ્જિદ કહેવાતી (તાજપુરમાં), પીરાન પીરની દરગાહ (ખાનજહાં દરવાજા પાસે), ખાનજહાંની મસ્જિદ (ખાનજહાં દરવાજા પાસે), શાહ અલીજી ગામધણીની મસ્જિદ (રાયખડ રોહીલવાડમાં), અલીફખાંની અગર બાબીની મસ્જિદ (રાયખડ રોહીલવાડમાં),શાહ ગઝનીની મસ્જિદ (રાયખડ રોહીલવાડમાં) સૈયદ રાજુની કબર (શાહીબાગમાં રૂસ્તમબાગમાં), મુસાસુહાગની દરગાહ (દિલ્હી દરવાજા બહાર કેમ્પને રસ્તે રેલ્વે ક્રોસીંગ આગળ), ચીની પીર (શાહીબાગ–રેલ્વે ક્રોસીંગ આગળ), બદામી મસ્જિદ (જહાંગીર વકીલ મીલ્સ પાસે), બાબા બરકલ્લા ચિસ્તીની મસ્જિદ અને રોજો (દિલ્હી દરવાજા–પેન્ટર ગાર્ડનની પાછળ), ચાર તોડા કબ્રસ્તાન (શહેર કોટડાના ૨૩½ એકર વિસ્તારમાં; સ્ટેશન પરના મિનારા—તોડા આ ચારમાંનાં તો બે નહિ હોય ?), અફઝલખાં બંબાણીની મસ્જિદ અને રોજો (સારંગપુર દરવાજાથી રાયપુર દરવાજાને રસ્તે), મરીયમબીબીની મસ્જિદ (રાજપુર બીબીજીની મસ્જિદની નજીકમાં), ગંજશહીદની કબર (બહેરામપુરમાં એક ટેકરા પર), કાસીમખાંનો રોજો (માલપુરમાં), મુહમ્મદ અન્વરખાંની બીબીનો રોજો (કાંકરિયાની હદમાં દક્ષિણે) વગેરે અનેક મસ્જિદો, રોજાઓ, કબરો, પીરનાં સ્થાનકો અમદાવાદમાં ઠેર ઠેર વેરાયેલાં પડ્યાં છે.

જોવાલાયક હિંદુ સ્થાપત્યો

૧. ચિંતામણનું મંદિર

બાવન જિનાલયોવાળું આ મંદિર શાહજહાંના સમયમાં સ્વ. શેઠ શ્રી. શાંતિદાસ ઝવેરીએ સરસપુરમાં બંધાવ્યું હતું. હઠીસિંહના મંદિર જેવું એ સુંદર હતું. એના ઘૂમટની પૂતળીઓ ઘણી મનોહર હતી. એક વખત આ મંદિર તીર્થ સમાન ગણાતું હતું. ઔરંગઝેબની સૂબાગીરીમાં એ અપવિત્ર થયું અને તોડી નાખવામાં આવ્યું. આથી મંદિરનાં ભોંયરાં જે ઝવેરીવાડમાં નીકળતાં એમ કહેવાય છે, તેના છૂપા રસ્તે મંદિરની ત્રણ મુખ્ય પ્રતિમાઓ લાવીને ઝવેરીવાડમાં સંતાડી દીધી. એમાંની એક ઝવેરીવાડના આદીશ્વર ભગવાનના ભોંયરામાં બેસાડી, બીજી જગવલ્લભના મંદિરના ભોંયરામાં બેસાડી અને ત્રીજી મૂળનાયકની મૂર્તિ સુરજમલના દહેરામાં બેસાડી. હાલ આ મંદિર એક ટેકરાના ખંડેર રૂપે છે.

૨. હઠીસિંહનું દહેરું

આ દહેરું એની મોટી વાડી સહિત દિલ્હી દરવાજા બહાર આવેલું છે. ૧૬૦'x૧૨૬' ના માપમાં બંધેલું છે. વીસા ઓ... જ્ઞાતિના જૈન વણિક સ્વ. હઠીસિંહ કેસરીસિંહ શાહે સંવત ૧૯૦૩ ના મહાવદી ૫ ને શુ... ...નાલયોવાળું સુંદર મંદિર બંધાવ્યું. અને સાગરગચ્છ ભટ્ટારક

પીરાણા પીર:—અમદાવાદની દક્ષિણે ગીરમથા ગામ પાસે એક કોટની અંદર આવેલા ઇમામશાહ, નુરશાહ, સુરાભાઇ, બાબા મુહમ્મદ અને બાકરઅલીના પાંચ રોજાઓને પીરાણા પીર કહે છે. હિંદુમુસલમાન સૌ પીરાણાના મુખ્ય પીરને માને છે. ઇમામશાહને માનનારાઓનો મોટો ભાગ હિંદુઓનો છે, મુખ્યત્વે પાટીદારો છે. આ પીરને માનનારાઓ હિંદુ જ કહેવાય છે અને હિંદુ રીતરિવાજ પાળે છે. દીવાની પૂજા કરે છે, મડદાંને અગ્નિસંસ્કાર કરે છે, વગેરે. નુરશાહના અનુયાયીઓમાં મુખ્યત્વે મોમનાઓ છે. સુરાભાઈની કબર નથી પણ ગાદી છે. બાબા મુહમ્મદના અનુયાયીઓમાં શેખ મુસલમાનો વિશેષ છે. બાકરઅલીના અનુયાયીઓ છેક મહીકાંઠા, વડોદરા, સુરત સુધી છે. બાકરઅલીના વડવા અલકમીયાં મોગલાઇમાં સિંધથી આવેલા અને પોતે ઇમામશાહના વંશ જ છે એમ કહી પીરાણાની જગ્યાનો કબજો લીધેલો પણ પાછળથી સૈયદોએ પેશ્વાને ફરિયાદ કરતાં એનો કબજો સોંપી દેવો પડેલો. ઇ. સ. ૧૮૩૨માં બાકરઅલીના મરણ સુધી પીરાણામાં એમનો રોજો નહોતો. પીરાણા પીરના મૂળ સ્થાપક ઇમામશાહ છે. તેઓ ઇ. સ. ૧૪૪૯માં ઇરાનથી ગુજરાતમાં આવ્યા હતા અને ગીરમથા ગામને ટેકરે રહેતા. તેઓ મોટા ચમત્કાર કરતા, તેથી લોકોની આસ્થા તેમના પર ખૂબ જામેલી. હાલ ખાનદેશ અને ગુજરાતના ઘણા ભાગોમાં એમના સેવકો છે. આ પંથના ધર્મપુસ્તકને ‘શિક્ષાપત્રી’ કહે છે. તેઓ ‘શિવોહમ્’ કે ‘ઇમામ કેવલ’ બોલે છે. શ્રાવણ અને ભાદરવાના કેટલાક હિંદુ તહેવારોમાં હજુ પણ ત્યાં મેળો ભરાય છે. દરેક મહિનાને બીજે અને ચોથે દિવસે આ સંપ્રદાયના લોકો અપવાસ કરે છે. એમના ગાદીવાળા કાકા કહેવાય છે. પીરાણા પંથનો પ્રચાર ઉત્તર ગુજરાત બાજુનાં ગામોમાં હાલ વધ્યો છે.

વટવાનો રોજો:—અમદાવાદની દક્ષિણે ૭ માઇલ પર વટવામાં મખદુમ જહાંનિયાં સૈયદ જલાલ બુખારીના પૌત્ર વટવાના પ્રસિદ્ધ સંત સૈયદ બુરહાનુદ્દીન કુતુબે આલમશાહનો આ રોજો છે. રોજા જોડેની મસ્જિદ ખાસ ઉલ્મુલ્ક બશીર સુલતાની ખાજાએ બંધાવ્યાનો લેખ છે.

બાબા લુલુઇની મસ્જિદ:—ઈ. સ. ૧૮૭૫ની રેલમાં ઠીક ઠીક નુકસાન પામેલી આ મસ્જિદ સપ્તર્ષિના આરા પાસે આવેલી છે. મહોરમની ર ૭ તારીખે અહીં ઉરસ ભરાય છે.

શેખ વજીઉદ્દીનનો રોજો:—ખાનપુરમાં આવેલો આ રોજો શેખવજીઉદ્દીન માટે અમીર સઆદતખાંએ બંધાવવો શરૂ કર્યો અને મુરતઝાખાં નામે પ્રસિદ્ધ સુબા શેખ ફરીદ બુખારીએ પૂરો કર્યો.

મીર અબુ તુરાબનો રોજો:—*ઉજ્જડ આશાવલમાં નવું આશાવલ વસાવનાર અબુ તુરાબનો* આ રોજો અકબરશાહના સમયમાં બાંધવામાં આવેલો છે.

આ ઉપરાંત ગંજ ઇનાયતશાહની મસ્જિદ (શાહપુર દરવાજા પાસે), ચંપાકી મસ્જિદ (શાહપુર ચકલામાં), ઔરંગઝેબના માનીતા સરદાર નવાબ સરદારખાંની મસ્જિદ (જમાલપુર), ઔરંગઝેબના માનીતા સુબા નવાબ સુજાતખાંની મસ્જિદ (સલાપોસ રોડથી મીરઝાપુર જતાં), ખરાતી મસ્જિદ (દીલ્હી દરવાજાની અંદર પશ્ચિમે), બાદશાહ સૈયદની મસ્જિદ (દરિયાપુર ચકલાથી ૧૦૦ વાર પૂર્વે), મીરાં સૈયદ અલીની મસ્જિદ (લુણસાવાડામાં), મીયાં મુહમ્મદ હુસેનની મસ્જિદ (દરિયાપુર-ચંદન તળાવડી પાસે), હાજી સાહેબની મસ્જિદ (દરિયાપુરમાં લાલ બાવાના ટેકરા પર), અબ્દુલ રઝાકનો રોજો અને મસ્જિદ (દાનગરવાડથી ખેપડીઆવાડને રસ્તે), પીર દસ્તગીરની મસ્જિદ (ઘીકાંટે-ડાહ્યાભાઈની વાડી પાસે હતી, હાલ નથી.), વાદીશાહ પીરની મસ્જિદ (મીરઝાપુરમાં રૂપમતીની મસ્જિદથી પશ્ચિમે ૧૦૦ વાર છેટે), શાહ અબ્દલરતદની મસ્જિદ (શાહપુર મીલપાસે), શાહ અબદલ વહાબની મસ્જિદ (હાલ નથી, પણ

દધીચિ ઋષિનો આશ્રમ આ જ સ્થળે હતો. અને એ જ સ્થળે સ્વાર્થત્યાગ અને જનસેવાની પવિત્ર ભાવનાના તીર્થ જેવો પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીનો આશ્રમ સ્થપાયો હતો. હાલ એ હરિજન આશ્રમ તરીકે ઓળખાય છે. દૂધેશ્વરનો આરો ઈ. સ. ૧૮૭૫ના પુરમાં પડી ગયો. હાલ અહીં અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીનું 'દૂધેશ્વર વોટરવર્ક્સ' આવેલું છે.

૬. સ્વામિનારાયણનું મંદિર

આ મંદિર ઘીકાંટે આવેલું છે. ઇ. સ. ૧૮૭૮માં, એટલે હઠીસિંહનું મંદિર બંધાયા પછી લગભગ વીસ વર્ષે, શ્રી સ્વામિનારાયણ ઉર્ફે સહજાનંદ સ્વામિએ વચ્ચેતું શિખરબંધી મંદિર બંધાવ્યું. મંદિરની વચમાંની મૂર્તિ નરનારાયણની છે. જમણા હાથ તરફ સ્વામિનારાયણની મૂર્તિ છે અને ડાબા હાથ તરફ રાધાકૃષ્ણની મૂર્તિ છે. એની આસપાસ આવેલી વિશાળ હવેલીનું મકાન સંવત્ ૧૯૦૨માં થયેલું છે. મંદિરના પ્રવેશદ્વાર પર સુંદર ઝરૂખાવાળો મેડો છે. પ્રવેશદ્વારની અને અંદરના મંદિરની પત્થરની કારીગરી બહુ ઝીણવટવાળી નથી પણ વિવિધ રંગથી રંગેલું હોવાથી એ સુંદર લાગે છે. હવેલીમાં થાંભલાના ટેકા વગેરેનું લાકડાનું કામ ઘણી ઝીણી કારીગરીવાળું અને આપણી એ પ્રકારની પ્રાચીન કોતરણીના નમૂના જેવું છે. મંદિરના હાલના મુખ્ય મહંત શાસ્ત્રી સ્વામિ હરિચંદ્રદાસજી છે. મંદિરમાં કાયમ ૩૦૦–૩૫૦ સાધુઓ રહે છે અને કથાવાર્તા તથા ઉપદેશ ચાલે છે. શહેરમાં આ મંદિરનું ઘણું માન છે. બેસતા વર્ષને દિવસે અહીં મોટો અન્નકૂટ ભરાય છે, અને તેજ દિવસે સૌ પ્રથમ અહીં દર્શને આવવાનો અહીંના ઘણા નાગરિકોનો રિવાજ છે.

આ ઉપરાંત સારંગપુરમાં આવેલું રણછોડજીનું મંદિર પણ ખૂબ જાણીતું છે. અને દેવદર્શન માટેનું લોકોનું પ્રિય સ્થાન છે. આ મંદિરની મૂર્તિ અગાઉ સારંગપુર દરવાજા બહાર રાણી શેરીમાં હતી. તે અવ્યવસ્થાના કાળમાં સદાશિવ રામચંદ્રના ભાઇ નથુજીએ આ મંદિર દરવાજાની અંદર બંધાવી તેમાં પધરાવી.

અહીં સારંગપુરમાં જ તળિયાની પોળમાં બહુચરાજીનું મંદિર આવેલું છે. મીરાતે અહમદીના કર્તા (ઇ. સ. ૧૭૬૨) લખે છે કે નવરાત્ર કર્યા પછી એક બાઈ આઠમે પોતાની જીભ કાપીને હવનમાં નાખતી અને પાછી એની જીભ સાજી થઇ જતી. લોકોએ નજરે જોયેલી આ વાત છે. એ બાઇ ઘરડી થઇ ત્યાં સુધી એમ કરતી.

૭. ભદ્રકાળીનું મંદિર

ભદ્રના કિલ્લાની સાથે નહિ પણ પાછળથી મરેઠા સમયમાં ભદ્રકાળીનું મંદિર સ્થપાયું. મંદિરનો ઓરડો આઝમશાહના મહેલનો જ એક ભાગ છે. શહેરનું આ ખૂબ પ્રતિષ્ઠિત અને જાહોજલાલીવાળું મંદિર છે. નાના ઓરડામાં આવેલું છે છતાં નવરાત્રની આઠમે કે કાળીચૌદશે ત્યાં નાગરિકોની જબ્બર મેદની જામે છે. શહેરની રક્ષિતા દેવી છે. વારેતહેવારે માતાજીને વિવિધ આભૂષણો ચઢે છે, અને બીજાં મંદિરોની માફક અહીં પણ વીજળીના દીવાઓની શોભા થાય છે. ઘણા સુધરેલા નાગરિકો પણ ભદ્રકાળીમાં ભારે શ્રદ્ધાવાળા છે અને સાથે સાથે એમ પણ કહેવું જોઈએ કે માણેકચોકનાં દાતણવાળાં ને શાકવાળાં કે બીજી વર્ણનાં ઓપુરૂષો વારેવારે ભદ્રકાળીના સમ પણ ખાય છે!

૮. ગીતામંદિર

આસ્તોડીઆ દરવાજા બહારથી જમાલપુર જવાને રસ્તે આવેલું છે. ગીતાપ્રચારક વિદ્વાન સ્વામિશ્રી વિદ્યાનંદજીની પ્રેરણાથી સદ્‌ગત શેઠ નરોત્તમદાસ બાપાલાલ સાકરવાલાનાં ધર્મપત્ની ગં. સ્વ.

જયકોરબેન તથા સ્વ. શેઠ મોતીલાલ હીરાભાઇના ટ્રસ્ટે-દરેકે રૂા. ૨૫,૦૦૧ ની ઉદાર સખાવતો કરી મહારાજશ્રીને આ મંદિર બંધાવી આપ્યું. મંદિરના પાયાથી શિખર સુધીની તમામ ઈંટો પ્રજાપતિ ડાહ્યાભાઇ અંબારામ તથા બાલાભાઇ અંબારામે મફત પુરી પાડી છે અને બીજાં અનેક ભાવિક નાગરિકોએ હજારોની સખાવતો એ મંદિર માટે કરી છે. ભગવદ્‌ગીતાની મૂર્તિ હોઇ શકે કે કેમ તે અંગે અનેક ભાંજગડો થયેલી, પણ આખરે તો વિ. સંવત્ ૧૯૯૮ ના માગસર સુદ ૮ ને બુધવારે સવારે ૭-૨૫ કલાકે શ્રી ગીતાજીની મનોહર મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી, અને શહેરમાં અર્જુનના રથવાળો એક ભવ્ય વરઘોડો ફેરવવામાં આવ્યો. મંદિરમાં પ્રાચીન કારીગરીનાં ક્યાંય દર્શન થતાં નથી. એની બાંધણી આધુનિક છે. પરંતુ ભીંત ઉપર આવેલાં મોટાં ચિત્રોથી મંદિર કંઇક આકર્ષક લાગે છે. અનેક ભાવિક યાત્રાળુઓ અમદાવાદ આવે ત્યારે ગીતામંદિરની મુલાકાત અચૂક લે છે.

આ ઉપરાંત શહેરનાં બીજાં સ્થાપત્યોની વાત કરીએ તો ગુજરાત કોલેજનું મકાન પણ એક વખત જોવાલાયક ઇમારતમાં ગણાતું! હાલની બે નવી કોલેજો એલ. ડી. આર્ટ્સ કોલેજ અને એચ. એલ. કોમર્સ કોલેજનાં મકાનો પણ આધુનિક સ્થાપત્યના નમૂના જેવાં છે. એલિસપૂલની સામે ઉભેલા ટાઉનહોલનું સ્થાપત્ય સાવ વિશિષ્ટ છે, પણ એટલા જ ઉપરથી એ સારૂં છે એમ તો ન જ કહેવાય. ટાઉનહોલની બાજુમાં માણેકલાલ જેઠાભાઇ પુસ્તકાલયનું નાનું છતાં સુંદર અને મંદિર જેવું આકર્ષક મકાન રસ્તાના વળાંક ઉપર કોઇ મનોહર પ્રતિમા જેવું ઊભું છે. ઉપરાંત શહેરના નદી પરના બે નવા પૂલ-શાહપુર આગળનો ગાંધીપૂલ અને જમાલપુર આગળનો સરદારપૂલ-હિંદી કોન્ટ્રાક્ટરોને હાથે થયેલાં પૂલનાં કામોના સફળ નમૂનાઓ છે. રાત્રે એ પૂલો 'મરક્યુરી લેમ્પ' વીજળીના ભુરા પ્રકાશના દીવાઓથી ખૂબ શોભે છે. શહેર બહારનાં પરાંઓમાં જવાના સરિયામ માર્ગો તરીકે એ બેઉ પૂલ હવે ખૂબ સગવડ આપે છે. છેવટે શહેરના સાબરમતી પાવર હાઉસ આગળ જે ઉંધા પાડેલા પ્યાલાઓ જેવાં સાત કન્ડેન્સરો આવેલાં છે એ પણ આધુનિક સ્થાપત્યના વિશિષ્ટ નમૂનાઓ છે. શહેરનાં આમ જ્યારે અનેક જોવા લાયક સ્થળોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે ત્યારે સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ નહિ પણ શહેરના સામાજિક જીવનની જેમણે સુરત પલટી નાખી એ પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીના સાબરમતી આશ્રમના ઉલ્લેખ વિના આ નોંધ અધૂરી જ ગણાય અને એમની જ પ્રેરણાથી થયેલ ગુજરાત વિદ્યાપીઠનું જબ્બર મકાન પણ નોંધપાત્ર લેખાવું જોઇએ. આ ઉપરાંત શહેરમાંના ધનપતિઓનાં કેટલાંક પ્રાચીન મકાનોમાં પણ જૂની ગુજરાતી કલાનાં દર્શન થાય છે. હાજાપટેલની પોળમાં આવેલા એક મકાનની લાકડાની કોતરણી અદ્‌ભુત છે. એવીજ કોતરણી સંખ્યાબંધ જૂનાં મકાનોમાં થાંભલા, ઝરૂખા વગેરેમાં હજી દેખાય છે ખરી પરંતુ અત્યારની સીમેન્ટ કોન્ક્રીટની કલાહીન અને સપાટ આધુનિક ઇમારતો હવે એ બધા જૂના સુંદર નમૂનાઓ પ્રત્યેના આદર અને લોકોની કલારુચિમાં ભારે ઓટ આણી રહી છે. કારીગરો પણ હવે એવા ઘડી શકે તેમ નથી તેમ એની કિંમત પણ કોઇને પોસાય તેવી રહી નથી. હવે પછીનાં ૧૦-૧૫ વર્ષમાં અમદાવાદના આધુનિક સ્થાપત્યની ખુબીઓ ચર્ચી શકાય એટલાં વિપુલ આધુનિક બાંધકામો થશે અને કોન્ક્રીટ યુગનું સ્થાપત્ય નોંધપાત્ર બનશે.

અમદાવાદનાં પરાં

સાંકડા રસ્તા, અસંખ્ય પોળો, પોળોમાંય પોળો અને તેમાં ખડકીઓ, નાની ગલીકુંચીઓ અને એ બધામાં ઊભરાતી વસતી અને વાહનોની ભીડ એટલે આજનું અમદાવાદ! લુહારની પોળમાં બ્રાહ્મણોય રહેતા હોય અને કડવા શેરીમાં સુથારો ઉભરાતા હોય, અને દેસાઈની પોળમાં દેસાઈ શોધવો મુશ્કેલ પડે એવી મિશ્ર વસતીથી ખદબદતા અમદાવાદના પુરાતન દિદાર કેવા હશે તે કલ્પી શકાય એવું નથી. અહમદશાહ બાદશાહે અમદાવાદ વસાવ્યું ત્યારે એ આવું અવ્યવસ્થિત નહોતું. જુમ્મા મસ્જિદ શહેરના મધ્ય ભાગમાં ગણાતી. ત્યાં મોટું વિશાળ ચોગાન હતું, અને એને ફરતી દુકાનો હતી. તબકાતે અકબરીનો કર્તા લખે છે કે અહમદશાહે શહેર વસાવી એમાં ૩૬૦ પરાં–મહોલ્લા વસાવ્યા. પણ એ તો દરેક મોટા શહેરને 'ચોરાશી ચૌટાં ને બાવન બજાર' હોય છે એ જાતની વાત છે. અહમદશાહના સમયમાં ભદ્રના કિલ્લાની બહાર વસતી વધતી હતી, પણ શહેર બહાર હજુ ઉજ્જડ રહેતું. હિંદુ વસતી આશાવલમાં કે પરાંમાં રહેતી. મહમદ બેગડાએ શહેરને કોટ કર્યો, પછી શહેરની વસતી ઘણી વધી. એના અમીરોએ પોતપોતાના નામે દરિયાપુર, કાળુપુર, સારંગપુર, તાજપુર, જમાલપુર, વગેરે પરાં વસાવ્યાં. શહેરના કોટના બાર દરવાજાના બાર પહોળા અને મોટા રસ્તા માણેકચોકમાં સીધા આવતા હશે એવું અનુમાન કરી શકાય. પ્રેમ દરવાજે અને પાંચકુવા દરવાજે પાછળથી રેલવે નંખાઈ ત્યારે શહેરમાં આવવાની સરળતા માટે પાડેલા છે. એટલે પ્રેમ દરવાજાથી દરિયાપુરમાં આવતો રસ્તો અને સ્ટેશનથી આવતો ગાંધીરોડ પણ નવા કરેલા રસ્તા છે. પરિણામે સાંકડા પણ છે. શહેરમાં જે અનેક નાની મોટી પોળો છે તે મુખ્યત્વે મોગલાઈમાં અને મરેઠા સમયમાં થયેલી જણાય છે. મુહૂર્ત પોળ હાજાપટેલની પોળ, નીશાપોળ જેવી કોઈક પોળોના ઉલ્લેખ બાદશાહી સમયના મળી આવે છે. પણ જ્યારે રાજ્યમાં બિનસલામતી અને ભય વધ્યાં ત્યારે સાંકડી ગલીકુંચીઓવાળી પોળો પાડવાની લોકોને ફરજ પડી અને એ જ પોળો આજે શહેરના વિકાસને રૂંધતી ઊભી છે. આટલી પ્રસ્તાવના પછી શહેરનાં પ્રાચીન પરાંનો ટુંક ઇતિહાસ જોઈએ.

૧ **શાહપુર:** ઔરંગઝેબના સમયમાં મોટા કાજીએ વસાવેલું. અને એને કાજીપુર પણ કહેતા.

૨ **હાજીપુર:** મહમદ બેગડાના અમીર હાજી બહાઉદ્દીન અઝદ ઉલ્મુલ્કે વસાવેલું.

૩ **દરિયાપુર:** બેગડાના અમીર દરિયાખાંએ વસાવેલું. દરિયાખાંનો પ્રસિદ્ધ ઘૂમટ અહીં જ આવેલો છે. કાજીપુરની સીમ દરિયાપુરની સીમને મળી જતી હોવાથી હાલ શાહીબાગનો બધો વિસ્તાર સરકારી દફતરમાં દરિયાપુર–કાજીપુર કહેવાય છે. પ્રાચીન સમયમાં એમાં અગીઆર મસ્જિદો, ચાર દરગાહો અને વીસ હિંદુ મંદિરો હતાં. એમાં મુખ્ય વસતી પાટીદારોની હતી, હાલ પણ દરિયાપુરમાં વધારે વસતી હિંદુઓની જ છે.

૪ **સુલતાનપુર:** મકસદપુર કે જેની જમીનમાં શાહીબાગ થયો તેમાંજ સુલતાનપુર આવેલું કહેવાય છે. એટલે કદાચ મકસદપુર તેજ સુલતાનપુર હશે.

૫ **માહપુર:** ઓલીયા શેખ માહે તો નહિ વસાવ્યું હોય? શેખ માહની કબર કલેકટરના બંગલાની બાજુમાં ભીમનાથ પાસે છે, અને નવા પીરને નામે ઓળખાય છે. રજબ માસમાં એનો ઉરસ થાય છે.

૬ સારંગપુર : આ પરૂ બેગડાના અમીર મલિક સારંગે વસાવેલું તેથી સારંગપુર કહેવાય છે સારંગપુર દરવાજો પહેલા શહેરનો પૂર્વ તરફનો મુખ્ય દરવાજો ગણાતો હતો. સારંગપુરમાં રણછોડજીનુ પ્રખ્યાત હિંદુમંદિર ઉપરાંત બીજા ઘણાં હિંદુ મંદિરો છે.

૭ રાયપુર : રાયપુર દરવાજેથી રાજપુર જવાય છે એથી કદાચ એનું એનુ નામ પડ્યુ હોય. અમદાવાદનું એ ભૂલેશ્વર છે

૮ આસ્તોડીઆ : આસ્તોડીઆ દરવાજા બહાર આસ્તોડીઉ અગર અમોરીઉ નામનું પરૂં હતું તે પરથી એ જિલ્લાને અને દરવાજાને આસ્તોડીઆ કહેતા હશે. રાણી સીપ્રીની પ્રખ્યાત મસ્જિદ અહીં આવેલી છે

૯ જમાલપુર : બેગડાના અમીરે વસાવેલુ એમા મુખ્ય વસતી મુસલમાનની છે જગન્નાથજીનું પ્રખ્યાત હિંદુ મંદિર, મ્યુ સ્ટોર હાઉસ, ટ્રાન્સપોર્ટ સર્વિસના ગેરેજ અને વર્કશોપ, કેલિકો મિલ વગેરે જમાલપુરમા આવેલા છે સાબરમતીનો સપ્તર્ષિનો આરો પણ આ પરામા છે હાલ જમાલપુર અને કોચરબ-પાલડીને સાંધતો અને વ્યવહારની અનુકૂળતા કરતો 'સરદાર પૂલ' ત્યા બાંધવામા આવ્યો છે.

૧૦ જહાંગીરપુર : ત્યા પુરાણી વસતી છે, જહાગીર બાદશાહે આ વસાવેલું છે. કાળુપુર શાહીબાગ રોડ પર આવેલા સેનિટોરિયમની પાછળ હાલ આવેલુ છે

૧૧ હૈબતપુર કે સિકંદરપુર : સુલતાન અહમદના સગા હૈબતખાએ વસાવ્યુ જહાગીરપુર અને અસારવાની વચ્ચે હશે એમ જૈન ગ્રંથો પરથી જણાય છે

૧૨ અસારવા : શહેરની બરાબર ઉત્તર પૂર્વમા આવેલુ છે પ્રાચીન આશાવલ તે આ જ એવી લોકમાન્યતા ચાલે છે તે ખોટી છે અમદાવાદ વસ્યા પહેલાનુ એ પ્રાચીન પરૂ છે અષાઢ માસની અમાસે (દિવાસાના દિવસે) ત્યા નીલકંઠ મહાદેવનો મોટો મેળો ભરાય છે બેગડાની વાવ અને દાદાહરીની વાવ બંધાવનાર હરિરનું વસાવેલુ હરિરપુર કે હરિપુર હાલ અસારવામા મળી ગયેલુ છે

૧૩ સરસપુર : સૈયદઆ૦ ઉર્ફે સરસપુર અમદાવાદનું સૌથી મોટુ પરૂ છે સરસ હોવાથી સરસપુર કહેવાતુ પણ હાલ તો તે જરાય સરસ નથી ઈ સ ૧૮૫૧ મા એમા ૫૦૦૦ ઘર હતા. એમા મુખ્ય વસતી કણબી અને ભાવસારની હતી ઈ સ ૧૮૪૮ મા એનો હાલનો કોટ કરવામા આવ્યો હતો. મીરાપુર, જમનાપુર, સાહેબપુર, સલીમપુર વગેરે સરસપુર સુધીના પરા હતા

૧૪ કાળુપુર : મહમ૦ બેગડાના અમીર આગા હાજી કાળુએ વસાવેલુ જૈન અને વહોરાની વસતી ઘણી હતી અને અત્યારે પણ છે

૧૫ અજ્જલપુર : સુલતાન મહમદ બીજાના સાધુવૃત્તિવાળા વજીર અજ્જલખા બબાણીએ વસાવેલુ આ પરૂ સારંગપુરની સહેજ દક્ષિણે હતુ મરાઠાઓની ચડાઈઓ વખતે એ નાશ પામ્યુ

૧૬ બેગનપુર ઉર્ફે વેગણપુર : કવિ શામળ ભટનુ આ ગામ ગોમતીપુરની નજીકમા માલુભાઈ મીલની દક્ષિણે બરોબર અડીને હોવુ જોઈએ ગોમતીપુરમા કણબી તથા ભાટની વસતી વિશેષ હતી વેગણપુર અને ગોમતીપુર કોણે વસાવ્યા તે જાણી શકાતું નથી

૧૭ રાજપુર : સુલતાન મુઝફ્ફર બીજાની સ્ત્રી અને સુલતાન મહમૂદ ત્રીજાના બાપ લતીફખાની માનુ નામ રાજબાઈ હતુ એની કોઈ રાજકુટુબની સ્ત્રીએ આ પરૂ કદાચ વસાવ્યુ હોય. હાલ પણ એ નામે જ ઓળખાય છે અગાઉ એ શહેર જેટલુ મોટુ હતુ. બીબીજીની પ્રખ્યાત મસ્જિદ આમા

આવેલી છે. એમાં મોટા અમલદારો અને વેપારીઓ રહેતા. સમુદ્રપારનો વેપાર કરનારા શીઆપંથી વોરાઓની મોટી મહોલાતો અહીં હતી. જૈનોની વસતી પણ પુષ્કળ હતી. મોમનાઓનાં ધોતિયાં તથા ખેસ અહીં ઉત્તમ વણાતાં હતાં. આ જ રાજપુરની દક્ષિણે સફદરખાંના મુનિમ કિશોરદાસે વસાવેલુ કિશોરપુર, અને રાજપુરની પાસે જ હીરપુર નામનાં બે પરાં આવેલાં છે.

૧૮ નવાપુર: શાહઆલમને રસ્તે નવાપરાના બહુચરાજી જ્યાં છે તે જ આ પરૂં. એની પશ્ચિમે ઇલમપુર નામે જાણીતું થયેલું અને સુલતાન અહમદ અને મુહમ્મદના ઉમરાવ ખુદાવંદખાં મલિક અલીમે વસાવેલું અલીમપુર આવેલું છે. પણ હાલ એ ઉજ્જડ છે. જૈન ગ્રંથોમાં 'ઇલમપુર' ના ઉલ્લેખો બહુ આવે છે એ પરથી એમાં જૈનોની ઠીક ઠીક વસતી હશે એમ માની શકાય.

૧૯ રસુલાબાદ: પ્રખ્યાત સંત શાહઆલમ સાહેબે વસાવેલા આ પરામાં એમના વંશના લોકો અને સૈયદો રહેતા હતા. બાદશાહી સમયમાં એની આબાદી સારી હતી. સંતનું ધામ હોવાથી અને સૈયદોનું રાજ્યમાં સારૂં માન હોવાથી એને કોઈ હરકત કરતું નહિ. પરાના કાજી પણ જુદા રહેતા અને રસુલાબાદને કોટ પણ હતો. પરંતુ આજે તો તે જીર્ણ–શીર્ણ થઇ ગયેલો છે. આ ઉપરાંત કાંકરિયું તળાવ બંધાવનાર કુતુબુદ્દીને જેમાં ખામંદ્રોલ કે ઘટામંડળના મહેલો બંધાવ્યા હતા તે ખામંદ્રોલપુર અથવા અત્યારનું દાણીલીમડા, સૈયદ હામીદપુર, સૈયદ રજેવી ખાનપુર, ફીરોઝપુર, હસનપુર, બગલીપુર, એરંદાપુર, બહાઉદ્દીનપુર વગેરે પરાં રસુલાબાદમાં જ ગણાતાં હતાં.

૨૦ ઇસનપુર: ચંડોળા તળાવને સામે કિનારે વટવાને રસ્તે ઇસનપુર જવાની સડક જાય છે. બેગડાના અમીર નિઝામુલ્મુલ્ક મલિક ઇસિને વસાવેલા આ પરામાં એની જુમ્મા મસ્જિદ જેવા લાયક છે. ઇસનપુરને ફરતો કોટ હતો. ૧૮ મી સદીમાં આંબા અને રાયણનાં ઝાડ ત્યાં પુષ્કળ હતાં તે તો આંબા રાયણનાં ઝાડની હાલની એની વિપુલતાથી સહેજે સમજાઇ જાય છે.

૨૧ વાડજ : જૂનું પરૂં છે. હાલ દસક્રોઇ તાલુકાના ગામ તરીકે ગણાય છે. દૂધેશ્વરની સામી બાજુ નદીકિનારે આવેલું છે. ત્યાંનાં હવા પાણી સારાં ગણાય છે. જૂના અને નવા વાડજની સીમમાં સોસાયટીઓ અને બંગલાઓ હવે મોટા પ્રમાણમાં થઈ ગયા છે એટલે એ હવે સુધરેલા ગામડા જેવું સારું બની જતું હોય એમ લાગે છે. ત્યાંથી થોડે જ દુર ચંદ્રભાગા અને સાબરમતીના સંગમની ઉપરે પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીનો પ્રસિદ્ધ આશ્રમ આવેલો છે. ત્યાંથી સવા માઇલ દૂર સાબરમતી સેન્ટ્રલ જેલ, સાબરમતી સ્ટેશન અને અમદાવાદનું ઇલેકટ્રીક પાવર હાઉસ આવેલાં છે. આશ્રમ અને જેલની વચ્ચે આશરે ૧૨૫ પ્લોટોનું 'કેશવનગર' વસી રહ્યું છે.

૨૨ ઉસમાનપુર: વટવાના કુતુબે આલમ સાહેબના શિષ્ય સૈયદ ઉસમાને વસાવેલું આ પરૂં ગુજરાત વિદ્યાપીઠ અને વાડજની અધવચાળે આવેલું છે. બાદશાહી સમયમાં એમાં ઘણી વસતી અને હજારેક દુકાનો હતી. એ પરથી એનો વિસ્તાર અને આબાદી સમજી શકાય છે. હરડાં–બેડાં–આંબળાંનો અને ઘીનો વેપાર અહીં ખૂબ ચાલતો હતો. જૈન ગ્રંથોમાં ઉસમાનપુરના ઉલ્લેખો આવે છે એ ઉપરથી એમાં જૈનોની પણ ઠીક ઠીક વસતી હશે એમ ધારી શકાય. હાલ એમાં વસતી ઓછી છે અને પરૂં નાનું થઈ ગયું છે.

૨૩ નવરંગપુર: ઔરંગઝેબના સમયમાં સુજાતખાંની સુબાગીરીમાં નવરંગ ખ્વાજે વસાવેલું ખાનપુર દરવાજાની સામે નદી કિનારે આશ્રમ રોડ પરથી કાટખુણે જતા રસ્તા પર આવેલું છે. અમદાવાદથી ધોળકા ધંધુકા જતી રેલવે આ પરાને અડીને જાય છે. એની હદમાં હાલ શ્રીમાળી, સ્વસ્તિક વગેરે મોટી સોસાયટીઓ આવેલી છે. રોનકદાર બંગલાઓથી આ જૂનું ગામ નવું થતું ચાલ્યું છે,

અમદાવાદ એજ્યુકેશન સોસાયટીની એલ. ડી. આર્ટ્સ કોલેજ, એચ. એલ. કોમર્સ કોલેજ તથા હમણાં જ શરૂ થયેલી એમ. જી. સાયન્સ કોલેજ, ફાર્માસ્યુટિકલ કોલેજ વગેરે કોલેજોને લીધે એનું મહત્ત્વ વધ્યું છે. એની પાસેથી થયેલો નવો ધોરી માર્ગ ભવિષ્યના ગુજરાત વિશ્વવિદ્યાલયના ૫૦૦ વીઘાંમાં પથરાનારા વિશ્વવિદ્યાલય નગર તરફ જવાનો મુખ્ય માર્ગ બનશે અને નવરંગપુરની મહત્તા એથી વધશે.

૨૪ એદલપુર: અથવા જૈનગ્રંથોમાં 'ઇદલપુર' નામે જાણીતું આ પરૂં પઠાણોએ વસાવેલું અને એમાં જુની વસતી છે. એ કદાચ એલિસપૂલની નજીકમાં હશે. એની પાસે જ અસલનું છદાવાડ અને હાલનું માદલપુર આવેલું છે.

૨૫ ચંગીસપુર: અથવા હાલનું મીઠાખળી મહમદ બીજાના ગુલામ ચંગીસખાંએ વસાવેલું. હાલ એની બાજુમાં મહારાષ્ટ્ર સોસાયટી થયેલી છે તેથી એનું ગૌરવ વધ્યું છે. એમાં અસલ વસતી રબારી લોકોની છે.

૨૬ કોચરબ–પાલડી: રાજા કર્ણદેવ સોલંકીએ કોછરવાદેવીનું સ્થાપન કરીને વસાવેલું કોચરબ પ્રાચીન સમયમાં અમદાવાદ કરતાં પણ મોટું હતું, " અમદાવાદ અમદાવાદડી, બડા શહેર કોચરબ–પાલડી "—એ લોકોક્તિ એની પ્રાચીન મહત્તાને સમર્થન આપે છે. હાલ તો રોનકદાર આધુનિક સોસાયટીઓના બંગલાઓથી એ કોઇ સુધરેલા ગામડા જેવું બની રહેલું છે.

૨૭ પ્રિતમનગર: એલિસબ્રીજમાં આવેલું આ મોટું પરું શહેરની સૌથી પહેલી હાઉસીંગ સોસાયટી છે. શહેરની વસતી જ્યારે ખૂબ ગીચ થવા માંડી ત્યારે શહેર બહાર હાઉસીંગ સોસાયટીઓ બનાવી પરાં બનાવવાની યોજના વિચારનાર ઉત્સાહી સહકારી કાર્યકર શ્રી. પ્રિતમરાય વ્રજરાય દેસાઇની પહેલની કદર કરવા સરદારશ્રીએ આ નામ આપ્યું છે. આજે એ પરું એમના નામથી ઓળખાય છે અને આજે પણ શ્રી. પ્રિતમરાય અનેક સોસાયટીઓ સ્થાપવા પ્રેરણા આપી રહ્યા છે.

૨૮ મણિનગર: અમદાવાદ શહેરનું 'ગાર્ડન સબર્બ' ગણાતું આ પરું સ્વ. મણિલાલ રણછોડલાલના સ્મરણાર્થે શ્રી. માણેકલાલ મણિલાલ તથા શ્રી. છોટાલાલ કેશવલાલે મુંબઇ સરકારના કન્સલ્ટીંગ સર્વેઅર મી. એ. ઈ. મિરેકસના પ્લાન પ્રમાણે અને ઉત્તર વિભાગના કમીશ્નર મી. એફ. જી. પ્રાટ તથા કલેકટર મી. જી. ઇ. ચેટફીલ્ડની મદદથી ઈ. સ. ૧૯૧૫માં વસાવ્યું. હાલ શ્રી. માણેકલાલ મણિલાલ રણછોડલાલનો 'પરમાનંદ ભુવન' અને શ્રી. નંદલાલ કેશવલાલનો 'ભારત નિવાસ' બેઉ બંગલા મણિનગરમાં આવેલા છે. સ્વ. મણિલાલના સ્મરણાર્થે શ્રી. માણેકલાલ તથા શ્રી. નંદલાલે પોતાના બંગલાઓ નજીક મણિકર્ણેશ્વર મહાદેવ બંધાવેલું છે. મણિનગરમાં વસતી વધવા લાગી ત્યારે ૧ લી જાન્યુઆરી ૧૯૨૭ ના રોજ મુંબઇના ગવર્નર સર લેસ્લી વિલ્સન તથા દીવાન બહાદુર હરિલાલ દેસાઇભાઇ દેસાઈની મદદથી મણિનગરનું રેલવે સ્ટેશન ખાસ ઉઘાડવામાં આવ્યું હતું. આજે રેલવે અને મ્યુનિસિપલ બસસર્વિસ દ્વારા તે શહેર સાથે જોડાયું છે.

આ ઉપરાંત બીજાં પરાંનાં નામ નીચે પ્રમાણે છે.

શેરપુર (એમાં કબરસ્તાન છે), લોધીપુર (ત્યાં જૂની વસતી છે), પનાપુર (ઔરંગઝેબના સુબા મહમદ પનાએ વસાવેલું), બીબીપુર (બીબીમાએ વસાવેલું), હરહરપુર, રૂપપુર, રસુલપુર, ધાલીબપુર, નુરૂલ્લાપુર (સરસપુરની બાજુમાં શેખ નુરસુહમદ અમાનતખાંએ બાદશાહ ફર્રુખશિયરના સમયમાં વસાવેલું), ખીમપુર, નરસીપુર, સરકીવાડ, બરમાપુર કે પરમાપુર (પ્રેમાપુર તો નહિ? પ્રેમાપુરી માતા છે ત્યાં ?), તુઘાનપુર (બેગડાના અમીર તુગાને

વસાવેલું), કાંગસીવાડો, લાલપુરી, મુઆઝમપુર, મુઆઝામાબાદ (બધાં જૂની વસતીનાં), મંઝનપુર (હજરત શાહઆલમ સાહેબના પૌત્ર સૈયદ મસઉદે દાદાના નામથી વસાવેલું), બાબીપુર (સફદરખાં બાબીએ પ્રસિદ્ધ કરેલું), નવાપુર, ગંજપુર, સુલતાનપુર (બધાં સૈયદ અબદુર રહીમે વસાવેલાં), માસુમપુર (અમદાવાદ આગળની લડાઇમાં શહીદ થનાર અને રૂસ્તમ કુલી અને ઇબ્રાહીમ કુલીના ભાઇ મુસુમ કુલીએ વસાવેલું), મુરાદગંજ (બાદશાહજાદા મુરાદબક્ષની સૂબાગીરીમાં આબાદ થયેલું), રહેમતપુર કે વહાલગંજ (ઔરંગઝેબના સમયમાં વડા કાજી અબદુલ વહાબે વસાવેલું), જમનાપુર, બેગમપુર ઉર્ફે ખાજાપુર, સૈયદપુર (આસ્તોડીઆ દરવાજા બહાર સુલતાન મહમદ બીજાના અમીર કિવામ ઉલ્મુલ્ક સૈયદ આતાઉલ્લાએ વસાવેલું), નેનપુર (આસ્તોડીઆ દરવાજા બહાર શહેર બહારનું ફોજદારનું થાણું અહીં રહેતું), બીકોપુર, કંગાલપુર, બહાદુરગંજ, અકરામપુર, મુફાખીરપુર, ફરહપુર ઉર્ફે કાજીપુર (ઔરંગઝેબના સમયમાં કાજી અબદુલ હરહીખાંએ વસાવેલું. કાજીએ અહિં સારી મસ્જિદ બંધાવી હતી અને ત્યાં રહી ન્યાય કરતા), નૂરગંજ (જહાંગીર બાદશાહ શિકારની સહેલગાહમાંથી અમદાવાદ આવ્યા ત્યારે નૂરજહાંને નામે વસાવ્યું), ખરદોસ્ત પોલિયા, જોરાવરપુર (જવાંમર્દખાં બાબીએ પોતાના પુત્રના નામથી ફર્રૂખશિયરના વખતમાં આબાદ કરેલું), નવાવાસ, ખુન્દનપુર (મલિક ખુન્દને વસાવેલું. શાહઆલમ સાહેબના સેવકો ત્યાં રહેતા, એને ખાદીમ કે ખેદમપુર પણ કહેતા), બહેરામપુર (હાલ એ જ નામે જમાલપુર દરવાજા બહાર ઓળખાય છે), ઝંઝોર (સપ્તર્ષિના આરા પાસે હતું), આશાવલ (જુઓ પ્રકરણ–૧ લું), કુતુબપુર (ભગ્ન આશાવલ–જ્યાં વટવાના કુતુબે આલમ સાહેબ રહેતા), કાસનપુર (ઔરંગઝેબના સમયમાં મીર કાસીમે નદી પર વસાવેલું), રાજુપુર (હજરત શાહઆલમ સાહેબના પૌત્રોએ વસાવેલું), ખાનપુર (સાબરમતીની દક્ષિણે, નદી કિનારે ઔરંગઝેબના સમયમાં સૈયદ હસનખાન બખ્ચાએ વસાવેલું), બીજું ખાનપુર (ખાનપુર દરવાજાની સામે), ફિરોઝપુર અને અજદપુર (અફઘાનોએ વસાવેલાં. વિમળ પ્રબંધનો જૈન કવિ લાવણ્યસમય અહીં જન્મ્યો હતો.), સલાબતપુર (સલાબત મુહમ્મદખાં બાબીએ વસાવેલું), શર્કપુર (મહમૂદ બીજાના ગુલામ મલિક શર્કે વસાવેલું), શાદમાનપુર (મીરઝાં અઝીઝ કોકાના પુત્ર શાદમાનખાંએ વસાવેલું), ફરિદાબાદ, ઇનાદુલપુર (જૂના વખતમાં અફઘાનોએ વસાવેલાં), શેખપુર (મહમદ બેગડાના પીર (ગુરૂ) શેખ અઝીઝુલ્લાના પુત્ર શેખ રહેમતુલ્લાએ વસાવેલું), સુલતાનપુર ઉર્ફે નીમક માંડવી, કાસીમપુર, નસીરાબાદ, ફત્તેપુર, (બધાં જૂનાં પરાં), કમાલુદ્દીનપુર (કમાલુદ્દીન જવાંમર્દખાં બાબીએ પોતાના પુત્રના નામથી વસાવેલું), ઐશપુર ઉર્ફે ઇસપુર, રહીમપુર (જૂના વખતથી આબાદ), મીરાંપુર (જૈન કાવ્યોમાં આવતું મીરમીરાપુર ?), ફુરમાનવાડી (જૈન કાવ્યોમાંની નદીની સામી પારની, 'कुरमाने वाटिका.ई'), નીઝામપુર (જૈન કાવ્યોમાં એના ઉલ્લેખો છે), અહમદપુર (એક ઠેકાણે 'રાજનગર પાસઈ અહમદપુર ઠામિ ચોમાસું કરઈ' એવું લખાણ છે. અમદાવાદ તો નહિ ?), વજીરપુર, વગેરે.

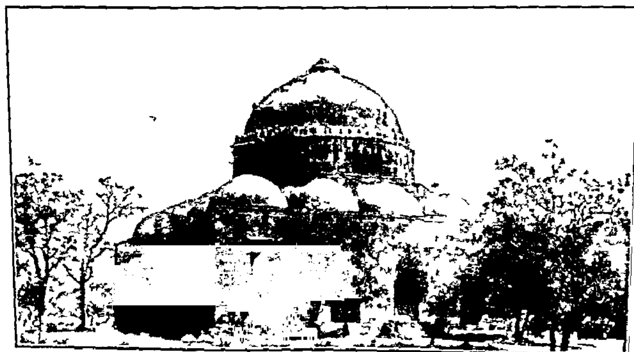
ઉપરની યાદીનાં ઘણાં પરાં આજે લુપ્તનામ થઇ ગયાં છે. એમને વસાવનાર એક યા બીજા અમીરો, સરદારો, કાજીઓ, શેખો કે ઘણી વાર ખુદ સૂબાઓ, એમની બેગમો વગેરે હતાં. આજે તો આ પરાં બીજાં મોટાં પરામાં ભળી ગયાં છે અને એમનાં જૂનાં નામ પણ ભૂંસાઇ ગયાં છે.

અમદાવાદના ઇતિહાસના મહત્ત્વના સીમાસ્તંભો

૧૪૧૧ બાદશાહ અહમદશાહે અમદાવાદ વસાવ્યું. માણેકબુરજ, ગણેશબારી, ભદ્રનો કિલ્લો મુહૂર્તપોળ અને જુમ્મામસ્જિદના પાયા નાખ્યા.
૧૪૨૩ જુમ્મામસ્જિદનું બાંધકામ પૂરું થયું.
૧૪૪૧ શેખ અહમદ ખટ્ટુ જન્નતનશીન થયા અને સરખેજનો રોજો બંધાવવો શરૂ થયો.
૧૪૫૧ કાંકરિયું તળાવ બંધાયું.
૧૪૫૩ દરિયાખાંનો ઘૂમટ બંધાયો.
૧૪૬૫ જૈન કવિ લાવણ્યસમયનો જન્મ.
૧૪૭૫ શાહઆલમ સાહેબ જન્નતનશીન થયા અને રોજો બનાવવો શરૂ થયો.
૧૪૮૫ દાદાહરીની વાવ બંધાઇ.
૧૪૮૬ મહંમદ બેગડાએ અમદાવાદ શહેરનો કિલ્લો બંધાવ્યો.
૧૪૯૫ અડાલજની વાવ બંધાઇ.
૧૫૧૦ ઇટાલીઅન મુસાફર વરથેમા આવ્યો.
૧૫૧૪ સ્પેનીશ મુસાફર બારબોસા આવ્યો. રાણી સીપ્રીની મસ્જિદ બંધાઇ
૧૫૩૫ હુમાયુંએ અમદાવાદ લઇ નવ મહિના રાજ્ય કર્યું. બહાદુરશાહે પાછું લીધું.
૧૫૫૫ અરબીભાષામાં ગુજરાતનો ઇતિહાસ લખનાર હાજી ઉદ્દબીર આવ્યા.
૧૫૬૦ સીદીશાહીદની મસ્જિદ બંધાઇ
૧૫૭૨ અકબર બાદશાહે અમદાવાદ લીધું. મીરઝાં અઝીઝ કોકાને સૂબો બનાવ્યો અને સુલતાનીનો અંત આવ્યો.
૧૫૮૬ સંતદાદુ અને અકબરનો મેળાપ. સુલતાની-ના છેલ્લા વંશજ મુઝફ્ફરશાહે અમદાવાદ લીધું અને સિક્કો પડાવ્યો. અને અકબરે ફરીને લીધું.
૧૬૧૪ ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કું.ના પહેલા પ્રતિનિધિ તરીકે થોમસ આવ્યો અને કોઠી નાખી.
૧૬૧૭ ઇંગ્લાંડનો એલચી સર ટોમસ રો આવ્યો.
૧૬૧૮ બાદશાહ જહાંગીર અમદાવાદ આવ્યા. જહાંગીર નામાના મુખપૃષ્ઠ ઉપરનું રાજ્યા-ભિષેકનું ચિત્ર . ચિત્રકાર અબુલ હુસેન નાદીરૂઝમાને અહિં ચીતર્યું. નૂરજહાં–પ્રથમ ઓરતસૂબેદાર તરીકેના સિક્કા પડાવ્યા. ઇંગ્લાંડના રાજા જેમ્સને તા. ૨૦–૨–૧૮ અને ૮–૮–૧૮ ના પત્રો અહીંથી લખાયા અને બ્રિટીશ સામ્રાજ્ય સાથેનો સંબંધ બંધાયો. શાહજહાં ગુજરાતના સૂબા નિમાયા.
૧૬૨૧ બાદશાહ શાહજહાંએ શાહીબાગનો મહેલ બંધાવ્યો અને શાહીબાગ બનાવ્યો.
૧૬૩૩ અમદાવાદમાં એક લાખ રૂપીઆની કિંમતનો શામિયાણો બનાવડાવી સૂબા સીપેરદારખાંએ બાદશાહ શાહજહાંને ભેટ કર્યો.
૧૬૩૬ સૂબા આઝમખાંએ ભદ્રનો મહેલ બંધાવ્યો.
૧૬૩૮ મુસાફર મેન્ડેલ્સ્લો આવ્યો. ધાર્મિક હુલ્લડ થયું. સરસપુરનું ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું મંદિર તોડવામાં આવ્યું. બાદશાહ શાહ-જહાંએ ફરી બંધાવી આપવા ફરમાન કર્યું.
૧૬૫૭ શાહજાદા મુરાદે બાદશાહપદ ધારણ કર્યું. સિક્કો પડાવ્યો. ખુતબો વંચાવ્યો. શેઠ શાંતિદાસ ઝવેરી પાસેથી સાડાપાંચ લાખ રૂપિયા લીધા અને ગુજરાત પ્રાંતની જુદી જુદી આણકારી આપવાનું લખી આપ્યું.
૧૬૫૮ બાદશાહ ઔરંગઝેબ ગાદીએ બેઠો અને શાંતિદાસ ઝવેરીને પોશાક બક્ષ્યો.
૧૬૬૪ યુરોપિયન પાસેથી મહેસૂલ ન લેવાનું ફરમાન. મુસાફર ટેવરનિયર આવ્યો.
૧૬૬૬ ફ્રેંચ મુસાફર જીન દ થેવે આવ્યો.
૧૬૮૧ બીનમુસલમાન પ્રજા ઉપર જજીઆવેરો નાખવામાં આવ્યો.
૧૭૦૮ બાલાજી વિશ્વનાથે ચઢાઇ કરી, અમદાવાદ લૂંટયું. રૂ.૧૨૦૦૦૦ આપી સુલેહ કરી.

૧૭૧૪ હિંદુ–મુસલમાનનું મોટું હુલ્લડ
૧૭૧૫ આંટનો વેપાર બંધ થયો.
૧૭૨૫–૨૬ મરાઠાઓની ચઢાઈ. નાણાં આપી પાછા કાઢ્યા.
૧૭૩૧ બાજીરાવ પેશ્વા આવ્યા.
૧૭૩૩ રસુલાબાદનું પુસ્તકાલય લૂંટાયું.
૧૭૩૮ અમદાવાદના હાકેમ અમીનખાન તથા દામાજી ગાયકવાડની સમજૂતી થઇ અને શહેર સંયુક્ત હકૂમત નીચે આવ્યું.
૧૭૪૪ શામળભટ્ટનું અવસાન
૧૭૫૩ અમદાવાદ મરાઠી હકૂમત નીચે આવ્યું.
૧૭૫૭ અમદાવાદની વહેંચણી ગાયકવાડ અને પેશ્વા વચ્ચે થઇ.
૧૭૫૮ મરાઠી સત્તાએ 'હાથીના અંકુશવાળો' સિક્કો અમદાવાદમાં પડાવ્યો.
૧૭૮૦ જનરલ ગોડાર્ડે અમદાવાદ લીધું અને ફત્તેહસિંહરાવ ગાયકવાડને સોંપ્યું.
૧૭૮૧ જેમ્સ ફોર્બસ આવ્યા.
૧૮૦૪ સ્વામિ સહજાનંદ પધાર્યા.
૧૮૦૮ ગાયકવાડની સવારી આવી, અને વારસાઇ મિલ્કતના હક્ક વિષે નિયમ કર્યો અને તેનો લેખ ત્રણ દરવાજા ઉપર પૂર્વાભિમુખી મૂક્યો આજે પણ મોજુદ છે.
૧૮૧૮ ખેડાના કલેક્ટર મી. ડનલોપે અમદાવાદનો કબજો લીધો અને મરાઠી સત્તાનો અંત આવ્યો.
૧૮૧૯ ધરતીકંપ થયો. જુમ્મામસ્જિદના હાલના મિનારા તૂટી ગયા. અફીણનો સટ્ટો શરૂ થયો.
૧૮૨૦ ગીલ્ડર ડીમોઝ્રાની પેઢીએ પહેલો વિલાયતી માલ આણ્યો. નગરશેઠ કુટુંબનું વર્ષાસન રૂા. ૨૧૩૩) ઠરાવ્યું.
૧૮૨૧ ધરતીકંપ ત્રીસ સેકન્ડ સુધી રહ્યો.
૧૮૨૪ શહેરની પહેલી સર્વે (માપણી) થઈ.
૧૮૨૬ પહેલી ગુજરાતી નિશાળ સ્થપાઇ.
૧૮૩૨ શહેરનો કોટ અઢી લાખ રૂપિયા ખર્ચી સમરાવ્યો અને તેનો વહીવટ પ્રજાની કમિટી મારફતે કરી મ્યુનિસિપાલિટીનું પગરણ કર્યું.
૧૮૩૪ શહેર સુધરાઇની શરૂઆત થઇ.
૧૮૪૬ પહેલી અંગ્રેજી શાળા સ્થપાઇ.
૧૮૪૮ ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી સ્થપાઇ. હઠીસિંહનું મંદિર બંધાવાયું.
૧૮૪૯ ભદ્રના કિલ્લા ઉપર ઘડિયાળ મૂકાયું. 'અમદાવાદ વર્તમાન પત્ર' પહેલું અઠવાડિક શરૂ થયું.
૧૮૫૦ સ્વામિનારાયણ મંદિર બંધાયું.
૧૮૫૧ મગનભાઈ કરમચંદ કન્યાશાળા સ્થપાઈ.
૧૮૫૭ ગુજરાત ટ્રેનિંગ કોલેજ સ્થપાઇ. અમદાવાદ મ્યુનિ. અસ્તિત્વમાં આવી.
૧૮૫૮ પહેલું પુસ્તકાલય હિમાભાઈ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ખોલાયું.
૧૮૬૧ શ્રી. રણછોડલાલ છોટાલાલે પહેલી મિલ બાંધી.
૧૮૬૪ અમદાવાદ–મુંબઈ રેલવે શરૂ થઇ.
૧૮૬૮ પ્રચંડ રેલ આવી.
૧૮૭૦ એલિસબ્રીજ ખુલ્લો મુકાયો. અમદાવાદ સીટી મ્યુનિ. બની.
૧૮૭૫ ઉપરવાસની પ્રચંડ રેલોને અંગે રેલવેપુલ અને એલિસબ્રીજ તૂટયા.
૧૮૭૭ સારંગપુર, ઝવેરીવાડ અને મગનભાઇની હવેલીમાં પ્રચંડ આગો લાગી.
૧૮૮૨ પ્રાથમિક કેળવણીનું તંત્રમ્યુનિ.ને સોંપાયું.
૧૮૮૭ મીરઝાપુર રોડ ઉપર શેઠ અંબાલાલ સારાભાઇના મકાનમાં ગુજરાત કોલેજ ઉઘાડવામાં આવી.
૧૮૮૮ ગુજરાત ક્લબ સ્થપાઇ.
શેઠ કરમચંદ પ્રેમચંદે કેલિકો મિલ સ્થાપી.
૧૮૯૦ પહેલી ગટર ખાડિયામાં નખાઇ.
રશિયાના સમ્રાટ ઝાર અમદાવાદ સહેલગાહે આવ્યા.

બાદશાહ શાહજહાંના સમયમાં બંધાયેલો શાહીબાગનો મહેલ



[illegible]

૧૮૯૭ ગુજરાત કોલેજનું લોર્ડ સેન્ડહર્સ્ટે ઉદ્ઘાટન કર્યું.
૧૮૯૮ શેઠ રણછોડલાલ છોટાલાલનું અવસાન.
૧૮૯૯ કવીશ્વર દલપતરામનું અવસાન.
૧૯૦૨ હિંદી રાષ્ટ્રીય મહાસભાનું અધિવેશન પ્રમુખ સુરેન્દ્રનાથ બેનરજી; સ્વાગત પ્રમુખ દી. બા. અંબાલાલ સાકરલાલ.
૧૯૦૫ પહેલી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ, પ્રમુખ ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.
૧૯૧૩ શ્રી. ચિનુભાઇ માધવલાલ પહેલા બેરોનેટ થયા.
૧૯૧૫ મહાત્મા ગાંધીજી આવ્યા. પહેલા વીજળીના દીવા આવ્યા.
૧૯૧૬ પ્રાંતિક રાજકીય પરિષદ મહમદઅલી ઝીણાના પ્રમુખપદે ભરાઈ.
સત્યાગ્રહ આશ્રમ સ્થપાયો.
૧૯૧૭ રણછોડલાલ છોટાલાલ ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ સરકારે સંભાળ્યું.
૧૯૧૮ અમદાવાદ મજૂર હડતાળ.
૧૯૧૯ મજૂર મહાજન સંઘ સ્થપાયો.
૧૯૨૦ છઠ્ઠી ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ–પ્રમુખ હરગોવિંદદાસ કાંટાવાળા.
કવિવર્ય રવીન્દ્રનાથ ટાગોરનું આગમન.
૧૯૨૧ 'ગુજરાત વિદ્યાપીઠ' સ્થપાઇ.
હિન્દી રાષ્ટ્રીય મહાસભાનું અધિવેશન. પ્રમુખ દેશબંધુ ચિત્તરંજન દાસ. (જેલમાં) હકીમ અજમલખાન.
સ્વાગત પ્રમુખ સરદાર વલ્લભભાઇ પટેલ.
સત્યાગ્રહ, કેળવણીના ક્ષેત્રમાં અસહકારને અંગે સરકારને સહકાર આપવાનું અશક્ય થવાથી મ્યુનિ. બરખાસ્ત થઈ.
સર રમણભાઇ કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટના પ્રમુખ.
૧૯૨૨ ગાંધીજી પકડાયા.
૧૯૨૪ અમદાવાદ મ્યુનિ. ફરીથી શરૂ થઇ. પહેલા રાષ્ટ્રીય પ્રમુખ સરદાર વલ્લભભાઈ.
૧૯૨૭ જળપ્રલય.
૧૯૨૯ લલ્લુભાઇ આશારામ શાહ લૉ કોલેજ ખુલી.
૧૯૩૦ મહાત્માજીનું મહાભિનિષ્ક્રમણ 'દાંડીકુચ' અને સત્યાગ્રહ.
૧૯૩૪ અમદાવાદ મ્યુનિ.એ સો વર્ષ પૂરાં કર્યાનો શતાબ્દિ ઉત્સવ ઊજવ્યો.
૧૯૩૯ 'સરદારપુલ'નું ઉદ્ઘાટન.
૧૯૪૦ 'ગાંધીપુલ'નું ઉદ્ઘાટન.
૧૯૪૧ અમદાવાદમાં વીસમી સદીમાં પહેલું કોમી હુલ્લડ.
૧૯૪૨ લોકક્રાન્તિની લડત : મ્યુનિસિપાલિટી સુપરસીડ થઇ. અજોડ મિલહડતાળ.
૧૯૪૩ અનાજની માપબંધી શરૂ થઈ.
૧૯૪૪ કાપડનો કન્ટ્રોલ.
૧૯૪૬ મ્યુ.ની પુનઃસ્થાપના, બીજું કોમી હુલ્લડ
૧૯૪૭ મોટર સર્વિસ મ્યુ.ના હસ્તક

અમદાવાદના વેપાર–ઉદ્યોગ

હજારો વર્ષ પૂર્વે કુશસ્થલી દ્વારકાથી પણિઓ દરિયાપારના વેપાર ખેડતા એટલી બધી પ્રાચીનતા સુધી ગુજરાતના વેપારનો ઇતિહાસ ન ખેંચીએ તો પણ ઈ. સ. પૂર્વે ૬૦૦ સુધી સોપારા અને ભરૂચ મોટાં બંદરો હતાં. ઇસવીસનની ત્રીજી સદીના આરંભમાં ટોલેમી માંગરોળ, વેરાવળ અને પોરબંદરને પ્રથમ પંક્તિનાં બંદર ગણાવે છે. ત્યારે ગુજરાતીઓ હિંદી મહાસાગર અને રાતા

સમુદ્ર ઉપર લગભગ આખા પૂર્વ ગોળાર્ધમાં ઘૂમતા અને ચીન, ઇરાન, આફ્રિકા અને મલાયાનાં બંદરો સુધી પોતાનો માલ પહોંચાડતા. યુરોપની પ્રજા જ્યારે રૂને ઓળખતી પણ નહોતી ત્યારે હિંદ ઉત્તમ સુતરાઉ કાપડ એ દેશોમાં નિકાસ કરતું હતું. ૧૫ વારનો ઢાકાની મલમલનો તાકો માંડ પાંચ તોલા વજનનો થતો તે જોઈ પરદેશીઓ મોંમાં આંગળાં ઘાલી જતા. દસમી સદીમાં અણહીલપુરપાટણનો સૂર્ય મધ્યાહ્ને તપતો હતો ત્યારે સોપારાને બદલે ખંભાતની અગત્ય વધતી જતી હતી. અણહીલપુર-પાટણથી ભરૂચ અને ખંભાત જવાના મહામાર્ગ ઉપર આવેલું આશાપલ્લી તે વખતે વેપારીઓથી ઊભરાતું સમૃદ્ધ શહેર હતું. બારમી સદીના અંત સુધી કર્ણાવતી ગુજરાતના વેપારઉદ્યોગનું મોટું કેન્દ્ર હતું. સ્વતંત્ર બાદશાહીમાં કર્ણાવતી અમદાવાદ થયું ત્યારે પણ અમદાવાદે પોતાની એ પ્રાચીન મહત્તાને આંચ આવવા દીધી નથી. ઈંગ્લેન્ડને સાગરની રાણીનું માનભર્યું પદ એના બહોળા નૌકાનયનને લીધે મળ્યું તે પહેલાં તો ગુજરાત જ એ પદ શોભાવતું હતું. ફીરંગીઓના ૪૦૦ વહાણના કાફલાને બહાદુરશાહના નૌકાદળે કિનારેથી જ પાછો હઠાવી દીધો હતો. મોગલાઇમાં ગુજરાતનું નૌકાબળ ઘટયું હતું, પણ વેપાર તો ધીખતો હતો. અબુલફઝલે અમદાવાદને 'દુનિયાનું બજાર' કહ્યું છે. પરદેશી મુસાફર હેરીસ લખે છે કે અમદાવાદના વાણીઆના આડતીઆ એશિયાના દરેક ભાગમાં તેમ જ ઇસ્તંબુલ (Constantinople) માં પણ રહેતા અને આથી હુંડિયામણ સરળ અને ફાયદાકારક હતું. એશિયાની કોઇ પણ પ્રજા કે કોઇ પણ માલ અમદાવાદમાં ન દેખાય એમ નહોતું.

મખમલ, મશરૂ અને કિનખાબની ખ્યાતિ

વાસ્કો–ડી–ગામા કાલીકટમાં ઉતર્યો તે અગાઉ વર્ષોથી અમદાવાદનાં સાટીન, મખમલ, મશરૂ અને કિનખાબે યુરોપનાં બજારોમાં પોતાનું થાણું જમાવી દીધું હતું. અમદાવાદના રેશમી અને કિનખાબના માલનાં સારાં નાણાં ઉપજતાં. યુરોપના સર્વશ્રેષ્ઠ રેશમી કાપડના સ્થળ ઇટાલિયન શહેર વેનિસમાં પણ અમદાવાદી કિનખાબ અને મખમલ પહેલી પસંદગી પામતાં. એ હકીકતના સમર્થનમાં ઇ. સ. ૧૬૯૫ માં જેમીલી કેરીરીએ લખેલું એક વાક્ય ઉપયોગી થઇ પડે છે. એણે લખ્યું છે કે, 'અમદાવાદ ઉદ્યોગનું કેન્દ્ર હતું, હિન્દમાં મોટામાં મોટું શહેર હતું અને એના કિનખાબ વેનિસના માલથી કોઇપણ રીતે ઉતરતા નહોતા.' અમદાવાદના રેશમી કાપડની પ્રશંસા તો કેટલાય પરદેશી મુસાફરોએ કરી છે. ૧૭મી સદીમાં જ અમદાવાદ આવેલા મુસાફરો મેન્ડેલ્સ્લો, ટેવરનિયર, થેવેનો, અને ટૉમસ હર્બર્ટે અમદાવાદની બહુમૂલ્ય કાપડકળાની પ્રશંસા કરી છે. આફ્રિકામાં તો એ સુવર્ણના બદલામાં વેચાતાં. એડન માટે ખંભાત બંદરેથી એટલો બધો માલ ચડતો કે માલનાં નાણાં ચૂકવતાં વેપારીઓ ગભરાઈ જતા. અમદાવાદને કોઇ કુદરતી ભૂમિલાભ નહિ અને ખંભાત બંદર બાવન માઇલ જેટલું દૂર છતાં દસ દસ દિવસે સુગંધી પદાર્થો, તેજાના, ગળી અને કાપડ તેમ જ બીજી ઘણી ઉત્પન્નનાં ભરેલાં બસો બસો ગાડાં ખંભાત જતાં. ત્યાંથી નાનાં વહાણો મારફતે માલ ઘોઘે પહોંચાડવામાં આવતો, અને ત્યાંથી પછી બીજાં બંદરોએ ચડતો. બધો માલ ખંભાતથી ચડતો એટલે ખંભાતી તરીકે ઓળખાતો, અને અમદાવાદ ખંભાતના મહારાજ્યનું પાટનગર મનાતું. એક ગાડા દીઠ પંદર આના જેટલી જકાત રહેતી. સ્વતંત્ર બાદશાહીના સમયમાં અને મોગલાઇ કાળમાં અમદાવાદમાં કયા ઉદ્યોગ ચાલતા તે જરા વિગતે જોઇએ.

અમદાવાદ ત્રણ તાર પર જીવતું હતું—સુતર, રેશમ અને કસબ. અમદાવાદમાં ઘેર ઘેર સુતરના અને રેશમના રેંટિયા અને ફાળકા હતા. સુતર બહુ ઝીણું કંતાતું નહિ અને ઢાકાની માફક ઝીણી મલમલ અહીં વણાતી નહિ તેમ છતાં ઠીક ઠીક ઝીણું કાપડ બાદશાહને નજર કરાયાના દાખલા છે.

છીંટ વગેરેના કામમાં આવે તથા ધોતિયાં, ચેપાકાં, છાયલ, છીદરી, પલંગપોસ, ચાદરો એવું કાપડ અહીં વિશેષ વણાતું. જો કે ઇ. સ. ૧૮૫૦માં ગીલ્ડર ડીસોઝાએ વિલાયતની સૂતર પહેલવહેલું અહીં દાખલ કર્યું તે પછી રેશમી કિનારની ઝીણી ધોતી વગેરે અહીં વણાતાં હતાં. બાસ્તા તથા ખાદી ઢેડ લોકો વણતા. મોમના લોકો પહેરે છે તે કાળા અલાપચા તથા મુગાસાડી પણ અમદાવાદમાં વણાતાં હતાં. અલાપચામાં વળી ભાત પણ છપાતી હતી. જાડા સુતરમાંથી શેતરંજીઓ અને જાજમ બનાવવામાં આવતાં. અમદાવાદી શેતરંજીઓ એવી ટકાઉ થતી કે ત્રીસ વર્ષ ચાલતી.

બાદશાહ શાહજહાં આફરીન આફરીન બોલી ઉઠયા

આમ સુતરાઉ કાપડમાં અમદાવાદનો નંબર પાછળ હતો. પણ રેશમી કાપડમાં એની હરીફાઇ કરે એવો બીજો કોઈ દેશ ત્યારે તો નહોતો. અહીંનું રેશમી કાપડ જેવું ટકાઉ, કુમાશવાળું અને ચળકાટવાળું બનતું એવું અમદાવાદથી ચારપાંચ ગાઉ દૂરના ગામમાં પણ બનતું નહોતું. રેશમી કાપડ અને મખમલ પર જરી કસબનું કામ અપૂર્વ કારીગરીવાળું થતું. બુટ્ટા અને ફૂલપત્તીઓની ભાત પાડેલો કિનખાબ જોઈ પરદેશીઓ તાજ્જુબ થઇ જતા. યુરોપના રાજાઓ પોતાની રાણીઓને ભેટ આપવા અમદાવાદનો કિનખાબ મંગાવતા. બહારથી રેશમ મંગાવી તાણીઆ લોકો વેચતા. રેશમ છણવાનું કામ મુખ્યત્વે કણબણો કરતી. રેશમની બાંધણી બાંધનારી સ્ત્રીઓ અમદાવાદમાં એના ધણી કરતાંય કેટલીક વખત વધારે કમાણી કરતી. રેશમી કાપડ વણાઈ ગયા પછી હરિપુરમાં ચંદન-તલાવડી પાસે ભંડેરીપુરમાં કેટલાક કૂવા હતા તેનાજ પાણીથી ધોવાતું. આ પાણી રેશમને એટલું માફક આવતું હતું કે એનાથી રેશમમાં અસાધારણ કુમાશ અને ચળકાટ આવતાં. આ કુવા રેશમી કાપડ ધોવા માટે જ વપરાતા હતા અને હિંદવિખ્યાત હતા! કિનખાબનું કાપડ કાંકરિયા પાસે આવેલા કુવાઓના પાણીથી ધોવામાં આવતું હતું. કિનખાબને જાણે એ પાણી સિવાય રુચતું જ નહિ! રેશમી કાપડ તૈયાર થતાં સુધીમાં ૧૧ કારીગરોના હાથ નીચેથી પસાર થતું અને મશરૂ ૩૬ પામેથી. આ ઉપરથી કેટલાં કુટુંબો તેનાથી પોષાતાં હશે એનો ખ્યાલ આવે છે. મશરૂની જુદી જુદી સોળ જાતો થતી, અને ૩૦૦ વેપારીઓ મશરૂનો વેપાર ખેડતા. કિનખાબની પણ ૧૨ રૂપિયે ગજથી માંડીને ૨૫૦ રૂપિયે ગજ સુધીની લગભગ સોળેક જાતો થતી. બાદશાહી સમયમાં કિનખાબની ૫૦૦ થી ૬૦૦ સાળો અમદાવાદમાં હતી—અને ૭૦ થી ૭૫ કિનખાબવાળા હતા. અમદાવાદનો કિનખાબ ઇ.સ. ૧૮૫૨ સુધી મુંબઇ, વડોદરા, પૂના, ગ્વાલીઅર, સિંધ, રજપૂતાના, મેવાડ, અરબસ્તાન, ચીન, ઇરાન વગેરે પ્રદેશોમાં ખૂબ ખપતો. રેશમી માલમાં અમદાવાદનાં મશરૂ, પાંચપટા, ગજીઆણી, શાળાં, અતલસ ખૂબ વખણાતાં. શાહઆલમના રોજાની એક સુંદર જાળીની ભાત અતલસમાં નંખાતી અને તે 'શાહઆલમ જાળી' નું અતલસ ખૂબ વખણાતું. રેશમી કે સુતરાઉ કાપડના રંગ, ધોલાઇ કે કુંદી પણ અમદાવાદ જેવાં હિંદમાં બીજે ક્યાંય થતાં નહિ. ગજીઆણી તો કુંદી કરીને આજસુધી અમદાવાદના ભાવસાર લોકો બનાવતા હતા. કિનખાબ ઉપરાંત મખમલનું કામ પણ અમદાવાદમાં સારું થતું. વિખ્યાત કલાપ્રેમી અને કલાપારખુ મોગલ બાદશાહ શાહજહાંએ એની જિંદગીમાં એક જ નાચીજ નજરાણા પર આંખ ઠેરવીને 'આફરીન, આફરીન' ના ઉદ્‌ગારો કાઢ્યા હતા! એ નજરાણું ગરવી ગુજરાતના તે વખતના સૂબા તરફથી બાદશાહ સલામતની ખિદમતમાં પેશ થયેલો એક મખમલનો જરીભરેલો શામિયાણો હતો! એક લાખની કિંમતનો એ અતિ મનોહર મખમલી શામિયાણો અમદાવાદ શહેરની કારીગરીનો ઉત્તમ પુરાવો હતો અને કલાપારખુ બાદશાહ એની પર નજર ઠેરવતાં જ 'આફરીન' પોકારી ઉઠ્યા હતા. અહમદશાહ બાદશાહના નૌરોઝ વખતે (હી. સં. ૧૦૬૫માં) ગજ જરકશના માપનો

કસબભરેલો મખમલનો શામિયાણો બાંધ્યો હતો તે અમદાવાદમાં બનાવેલો હતો. અહીંના મખમલી ગાલીચા બેંગલોરના ગાલીચા કરતાં કોઇ રીતે ઊતરતા બનતા નહોતા. શાહપુરમાં બિલાડીવાળાનું કારખાનું હતું. એમના ગાલીચા અમેરિકા સુધી જતા.

આ ઉપરાંત અમદાવાદમાં તારકસબ, કસબી તોઇ, મોળિયાં, વરખ, તારાટીપકી, ગ્રીક, વગેરે જરી કામ પણ ઘણું બનતું.

અમદાવાદની સમૃદ્ધિ એની ઉત્કૃષ્ટ કાપડકળાને લીધેજ હતી એમ કહેવામાં જો કે અતિશયોક્તિ નથી, છતાં બીજા ઉદ્યોગો ન ચાલતા એવો પણ એનો અર્થ નથી. એ ઉદ્યોગો આ ઉદ્યોગ પાસે ગૌણ હતા. રેશમનું કામ અમદાવાદમાં એટલું બધું વ્યાપક હતું કે રેશમ ફાળકા ઉપર ઉતારવાની ક્રિયા તો અર્ધી વસતી કરતી! લગભગ દરેકે દરેક ઘરમાં તે વખતે રેશમ સરખું કરવાનો ગૃહઉદ્યોગ ચાલતો હતો અને સ્ત્રીઓ એ કામ કરતી, કારીગરો તેની મજૂરી ચૂકવતા. એ ઉપરથી સમજી શકાય તેમ છે કે રેશમી કાપડની લાખો રૂપિયાની તે વખતની આવક આખી વસતીના ખૂબ મોટા ભાગમાં વહેંચાતી આવતી અને તેથી સમૃદ્ધિ બાહુ અપ્રમાણ વહેંચાયેલી નહોતી. છતાં દેશપરદેશના વેપાર ખેડનારા સાહસવીરોને લીધે અમદાવાદમાં તેની સમૃદ્ધિના મધ્યાહ્નકાળે એક વખત ૧૦૦ કોટિધ્વજ (કરોડપતિ) શાહુકારો હતા એવો ઉલ્લેખ છે. એ અમદાવાદના વેપારી સમાજનું ગૌરવ છે.

પિત્તળનાં વાસણો, કોતરકામ અને કાગળ

વળી સરખેજના રોજામાં પિત્તળની જાળીનું જે કામ છે એવી કારીગરી પણ અમદાવાદમાં થતી હતી. ગાગરબેડાં, નગર સોહામણી તાંબાકુંડીઓ, પાનદાનીઓ, લોટા વગેરે સુંદર ઘાટનાં અહીં થતાં હતાં. તાંબા પિત્તળનાં વાસણોના ગુજરાતના ઘાટ જેવા સુંદર ઘાટ બીજે ક્યાંય જોવા મળશે નહિ. લાકડાની કોતરણીનું કામ કરનારા અનેક કારીગરો જૂના વખતમાં અહીં હતા. ઇ. સ. ૧૮૫૦ સુધી સાહેબખાની, ખંભાતી, મુરાદશાહી, આશીઆ વગેરે જાતના કાગળો બનાવનાર લગભગ ૮૦૦ માણસો અમદાવાદમાં હતા. કાગળના ઉદ્યોગ માટે અમદાવાદ લાંબા વખતથી જાણીતું હતું. વળી અમદાવાદ મોટું વેપારનું કેન્દ્ર હોવાથી બીજા ઘણા છૂટક ઉદ્યોગો પણ અહીં ચાલતા હતા.

ઔરંગઝેબના મરણ પછી પણ અર્ધીએક સદી સુધી આ બધા ઉદ્યોગો સોળે કળાએ વિકસેલા હતા. પણ ઔરંગઝેબ પછીના બાદશાહો નબળા થતા ગયા એટલે પ્રજાનાં સુખશાંતિ પણ ઘટવા લાગ્યાં. અને શાંતિ વિના ધંધામાં બરકત આવે જ ક્યાંથી? ધર્માંધ મોગલ બાદશાહો હિંદુ મુસલમાનની જકાતમાં પણ ભેદ રાખતા થયા. હિંદુ ૫ ટકા ભરે અને મુસલમાન ૨½ ટકા એવી સ્થિતિ હતી! અને મરેઠી રાજ્યમાં દાણ જકાત અને લાંચનું જોર એટલું બધું વધ્યું હતું કે જકાતવેરાથી માલની કિંમતમાં ૨૦ ટકા વધારો થઈ જતો હતો! વળી વેપારના હક્કવાળા જ માલ વેચતા અને ગેમાગમા પૈસા પડાવતા. આ ઉપરાંત સરકારી અને ખાનગી લાગાનો બોજો માલ ઉપર પડતો. આવાં કારણોને લઇને અમદાવાદના એ પ્રાચીન ઉદ્યોગો નરમ પડવા લાગ્યા.

ઇ. સ. ૧૮૧૮ પછી અંગ્રેજો આવ્યા અને વેપાર-ઉદ્યોગ કંઇક થાળે પડવા લાગ્યો. મરેઠી રાજ્યમાં જીવનની જરૂરિયાતની વસ્તુઓ ઉપર ૧૫ ટકા જકાત હતી તે કાઢી નાખી ૨½ ટકા કરી. પણ આ વખતે હિંદના ઉદ્યોગને યુરોપની ઔદ્યોગિક ક્રાન્તિની હરીફાઇ કરવાની હતી. યંત્રોની મદદથી ઉત્પન્ન થતા અઢળક કાપડ ઉત્પાદનની સામે હિંદ ટક્કર ઝીલી શક્યું નહિ. એટલું જ નહિ પણ કંપની સરકારે ઉત્તમ પ્રકારનું કાપડ જેવું કે ઢાકાની મલમલ વગેરે બનાવનાર કારીગરો પાસેથી વધારે કડક

ઉત્પન્ન માટે જુલ્મ કરવા માંડયો અને એ ધંધાઓ ત્યારથી પડી ભાંગ્યા. વળી કંપની સરકાર કંઇ દિલથી હિંદના ઉદ્યોગનું ભલું કરવા ઓછી જ આવી હતી! એનો હેતુ તો ખુલ્લી રીતે ઇંગ્લેંડના વેપારને વધારવાનો હતો અને એટલા માટે હિંદના વેપારની જડ કાઢી નાંખવાની પણ કંપનીને જરૂર જણાઇ હતી. ઈ. સ. ૧૮૪૦માં મળેલી 'સિલેકટ કમિટી' આગળ મી. માર્ટીને ઉચ્ચારેલા શબ્દો જોવા જેવા છે: "આ સદીમાં આપણે હિંદુસ્તાનને આપણો માલ, ગરમ હોઝિયરી વગેરે વગર જકાતે, અને આપણો સુતરાઉ માલ ૨½ ટકા જકાતે સ્વીકારવાનું ફરમાવી શકયા છીએ. વળી ૧૦ ટકાથી માંડી ૨૦, ૩૦, ૫૦, ૫૦૦, ૧૦૦૦ ટકા જેટલી જકાત હિંદમાં ઉત્પન્ન થયેલી વસ્તુઓ પર નાખીને એમની ઉત્પત્તિને રોકી શકયા છીએ." નિર્બંધ વેપાર ના બહાના હેઠળ કંપની સરકાર આવી મેલી રમત હિંદના વેપાર સાથે રમતી હતી. આખા હિંદ માટે જે સાચું હતું તે અમદાવાદ માટે પણ સાચું હતું.

મિલઉદ્યોગની સ્થાપના અને વિકાસ

આમ બીજાં પચીસેક વર્ષ ગબડી ગયાં. અમદાવાદના ભાગ્યમાં એક વાર ફરીથી પાછી એની પ્રાચીન મહત્તા પ્રાપ્ત કરવાનું લખાયું હતું અને એક વખતે ચોરાશી બંદરનો વાવટો ગુજરાતમાં અને અમદાવાદનાં બજારોમાં ફરકતો હતો, એવી જ મહત્તા પ્રાપ્ત કરવાની હતી. જાણે અમદાવાદની ભૂમિમાં જ એ ગુણ હોય તેમ ઈ. સ. ૧૮૬૧ માં સાહસવીર શ્રી. રણછોડલાલ છોટાલાલે શાહપુરમાં પહેલવહેલી સ્પીનીંગ મિલ શરૂ કરી. એમાં એમને ભારે સફળતા મળી એટલે ટપોટપ નવી મિલો ઊભી થઈ અને અર્ધી સદીમાં તો અમદાવાદ પાછું જામી ગયું. ઓરડામાંની લક્ષ્મી ઉંબરામાં આવી! અને ઈ. સ. ૧૮૧૮ માં અમદાવાદની વસતી જે ૮૦ હજારની થઈ ગઇ હતી તે વેપારધંધાને લીધે વધીને ઇ. સ. ૧૯૩૧ સુધીમાં તો સાડાત્રણ લાખની થઈ ગઇ. ઇ. સ. ૧૯૦૫ ની સાલ સુધીમાં અમદાવાદમાં ૩૩ મિલોના પાયા નંખાઈ ચૂકયા હતા અને ધમધોકાર કાપડ વણાતું હતું. ૧૯૦૫–૬માં લોર્ડ કર્ઝને બંગાળના ભાગલા કરવાનું જાહેર કર્યું તેથી બંગાળમાં અને આખા દેશમાં બ્રિટીશ વિરોધી ભારે આંદોલન ફેલાઇ વળ્યું. બ્રિટીશ સત્તાને એના વેપારના મર્મસ્થળમાં ઘા કરવાનો ઉપાય તે દિવસે હિંદીઓને પહેલો સૂઝયો અને ૧૯૦૬થી ૧૯૦૮ના ગાળામાં બંગભંગ સામેના પ્રતિકાર રૂપે બ્રિટીશ કાપડ બહિષ્કારની ચળવળ ઉપડી. તેમાં સ્વદેશી કાપડને ખૂબ જ ઉત્તેજન મળ્યું. અમદાવાદની મિલોને વિશાળ બજારો સાંપડવા માંડયાં અને મિલો વધતી ચાલી. ૧૯૧૭થી મહાત્મા ગાંધીજીએ સ્વદેશી ઉપર ભાર મૂકવા માંડયો તેથી સ્વદેશી મિલ કાપડને વધુ પ્રોત્સાહન મળ્યું અને અમદાવાદ 'હિંદનું માન્ચેસ્ટર' બની રહ્યું.

અમદાવાદના મિલ ઉદ્યોગને ખીલવાની પૂરેપૂરી તક મળી. કેલિકો, ન્યુબિલી, અંબિકા, અરવિંદ, લાલ મિલ, જેવી મિલોએ તો એવું સુંદર કાપડ ઉત્પન્ન કરવા માંડયું કે વિલાયતી કાપડની બોલબાલા બંધ થઈ ગઇ. એટલું જ નહિ પણ એ મિલોનો માલ પરદેશી બજારોમાં ધૂમ વેચાવા માંડયો. આમ બે રેંટિયાવાળા—શ્રી. રણછોડલાલ છોટાલાલ અને પૂ. મહાત્મા ગાંધીજી—એ અમદાવાદના આર્થિક અને સામાજિક જીવનની સૂરત પલટી નાંખી. અમદાવાદના મિલ-ઉદ્યોગનો ઇતિહાસ તો આપણે જુદા પ્રકરણમાં વિગતવાર જોઈશું, પરંતુ બીજા ઉદ્યોગોનો સહેજ પરિચય આ પ્રકરણમાં જ કરી લેવો ઉચિત થશે.

શહેરના અન્ય ઉદ્યોગો

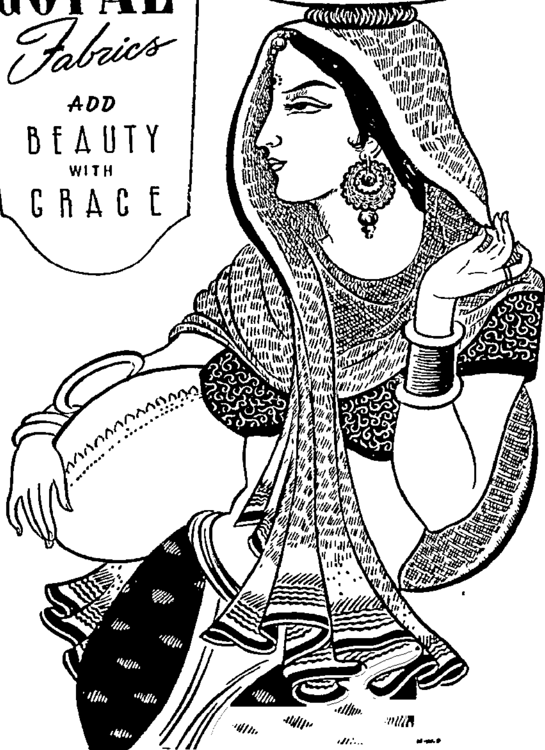
જેમ સૂર્ય જેવા એક મહા ગ્રહના પ્રકાશે નભોમંડળમાં ચંદ્રતારકાદિ અન્ય ઉપગ્રહો પ્રકાશે છે તેમ અમદાવાદના મિલઉદ્યોગને લીધે અનેક નાનામોટા ઉદ્યોગ ખીલ્યા છે. એમાં સૌ પ્રથમ આપણે 'મશીનરી સ્પેર પાર્ટસ' નો ઉદ્યોગ જોઇશું. મશીનરી સ્પેર પાર્ટસ બનાવનારાં કારખાનાં અહીં કોડીબંધ છે. એમાંનાં મોટા ભાગનાં કારખાનાં લુહારો ચલાવે છે. એમાં ત્રણચાર ખરેખર મોટાં કહી શકાય એવાં છે. તેનો વિગતે ઇતિહાસ જોઇશું. આવું એક કારખાનું ધીકાંટે–ગેંદીના

ખાંચામાં પૂંજાભાઇ વનમાળીદાસ એન્ડ સન્સનું છે. સ્વ. પૂંજાભાઇએ સંવત ૧૯૪૯ માં સિવવાના સંચા રીપેર કરવાની દુકાન મુંબઇમાં કરેલી. પછી ઇ. સ. ૧૯૨૨ માં અમદાવાદ આવી ટેક્ષટાઇલ મશીનરી સ્પેર પાર્ટસ બનાવવાનું આ કારખાનું નાખ્યું. અમદાવાદમાં સૌ પ્રથમ 'ડાયમન્ડ બાયોસ્કોપ' સિનેમા (ઇ. સ. ૧૯૧૬) નાખનાર પણ તેઓ હતા. હાલનું એલ. એન. ટૉકીઝ પણ એમના પુત્ર શ્રી. હરિભાઇ પૂંજાભાઇનું છે. એમના કારખાનામાં બનતા સ્પેર પાર્ટસ અસલ બનાવટના જેવા જ ફીનીશવાળા હોય છે. લગભગ ૧૫૦ જેટલા કામદારો એમના કારખાનામાં કામ કરે છે. માત્ર સ્પેર પાર્ટસ જ બનાવતાં હોય એવાં હિંદનાં મોટાં કારખાનાંઓમાં આ કારખાનાનું સ્થાન આગળ પડતું છે.

આવું જ બીજું કારખાનું દૂધેશ્વર રોડ પર ઇશ્વરદાસ હરજીવનદાસ પંચાલનું છે. એમના કારખાનામાં પણ ટેક્ષટાઇલ મશીનરી સ્પેર પાર્ટસ બને છે. પણ મુખ્યત્વે તેઓ સ્પીનીંગ વીવીંગના સ્પેર પાર્ટસ બનાવે છે. ઉપરાંત સ્પીનીંગ વીવીંગનાં મશીન–કટ ચક્રો તથા વ્હીલ્સ પણ એમના કારખાનામાં બને છે. પરંતુ છેલ્લા વિશ્વયુદ્ધમાં જ્યારે પરદેશથી મોટાં મશીનો આવતાં બંધ થયાં ત્યારે બ્લીચીંગ, ડાઇંગ, પ્રિન્ટીંગ વગેરેના પ્લાન્ટસ બનાવવાની સૌ પ્રથમ શરૂઆત અમદાવાદ ખાતે એમણે કરી. આજે એમના કારખાનામાં બનેલાં બ્લીચીંગ, ડાઇંગ અને પ્રિન્ટીંગનાં મશીનો હિંદભરની મોટી મિલોમાં વપરાય છે અને વર્ષોથી સારું કામ આપી રહ્યાં છે. વળી છેલ્લાં ચાર વર્ષથી શ્રી. મોહનલાલ ઇશ્વરદાસે રબર પ્રોડકટસનો ઉદ્યોગ શરૂ કર્યો છે. અને ટેક્ષટાઇલમાં ઉપયોગી અનેક નાનીમોટી વસ્તુઓ જેવી કે પ્રિન્ટીંગમાં વપરાતા રબર રોલર્સ, એબોનાઇટ રોલર્સ, ટ્રાલીઓ માટેનાં નક્કર ટાયર્સ, સાયકલનાં પેડલ, હેન્ડલના મુઠા, રબર વાલ્વઝ વગેરે એમના કારખાનામાં બનાવવામાં આવે છે. રબરનો ઉદ્યોગ આપણે ત્યાં વિકસવા લાગ્યો છે અને આ તથા આવા બીજા પ્રયત્નો થતા રહે તો રબરની ચીજો માટે આપણે માત્ર પરદેશ તરફ જ મીટ માંડવી પડે છે તે ટળે.

આવો જ એક બીજો ગર્વ લેવા જેવો ઉદ્યોગ દરિયાપુરમાં આવેલા પંચાલ મંગળદાસ જેઠાભાઇ મિસ્ત્રીના કારખાનામાં ચાલે છે. ઇ. સ. ૧૯૦૬માં જ્યારે એમણે કારખાનું નાખ્યું ત્યારે તો તેઓ માત્ર પિત્તળના ભરતરના મિલ–મશીનરીના દાગીના બનાવતા હતા. પણ ઇ. સ. ૧૯૨૮માં અમદાવાદમાં ખેતીવાડી પ્રદર્શન ભરાયું હતું. તેમાં એક ઓઇલ એન્જીન પણ નમૂના રૂપે આવેલું. તે વખતે મુંબઇના ગવર્નર સર લેસ્લી વિલ્સન અને એગ્રીકલ્ચરલ એન્જિનિયર શ્રી. ભાઇલાલભાઇ પટેલ પ્રદર્શન જોતા જોતા એ ઓઇલ એન્જિન આગળ થંભી ગયા. એની બનાવટ, ફીનીશ અને છેવટે ચાલુ કરીને એનું કામ પણ એમણે જોયું ત્યારે તેઓ આશ્ચર્યચકિત થઇ ગયા, અને એ એન્જિન દેશી બનાવટનું છે એમ માની પણ ન શકયા. એ એન્જિનના બનાવનાર મંગળદાસ મિસ્ત્રી હતા. હરિપુરા કોન્ગ્રેસ વખતે વિઠ્ઠલનગરને એમના જ એન્જિને પાણી પૂરું પાડ્યું હતું. ખેતીવાડી પ્રદર્શનમાં મૂકેલા એન્જિને એમને સુવર્ણચંદ્રક અપાવ્યો હતો. આજે પણ ઇંગ્લીશ બનાવટને પણ ટક્કર મારે એવાં ૧૦, ૧૬ અને ૩૦ હોર્સ પાવરનાં અનેક ઓઇલ એન્જિનો એમના કારખાનામાં બને છે.

આ ઉપરાંત કાંકરીઆ રોડ પર આવેલું શ્રી. અરદેશર વાડીઆનું કારખાનું (એના હાલના માલિક મોહનલાલ દામોદરદાસ છે) કાપડનો પનો સરખો કરવાનાં સ્ટેન્ટરીંગ મશીનો બનાવે છે. દૂધેશ્વર રોડ પરનું વિકટોરીઆ આયર્ન વર્કસ, નરોડા રોડ પર આવેલું સી. સી. રણછોડલાલનું કારખાનું વગેરેમાં પણ ટેક્ષટાઇલ મશીનરી સ્પેર પાર્ટસ મોટા જથામાં બનાવવામાં આવે છે. મિલ –ઉદ્યોગને આશ્રયે ઠીકઠીક વિકસેલો આ ઉદ્યોગ છે. આ કારખાનાંઓ ભવિષ્યમાં મશીનો તેમ જ ઘર-


GOPAL
Fabrics
ADD
BEAUTY
WITH
GRACE

વપરાશની લોખંડની ચીજો જેવી કે એરણો, હથોડીઓ, કાનસો, સમાણીઓ, સાણસીઓ, સાયકલો, વગેરે બનાવતાં શીખે તો હિંદનો ઉદ્યોગ પગભર બની શકે. હમણાં જ વિલાયત જઈ આવેલા અને ત્યાંનાં લોખંડનાં કારખાનાંઓ જોઈ આવેલા એક મિત્ર કહેતા હતા કે 'લોખંડનો ઉદ્યોગ તો આપણા દેશના કારીગરોના બાપનો જ છે. માત્ર આપણે થોડા વધુ વૈજ્ઞાનિક દૃષ્ટિવાળા બનીએ અને માલને ઉત્તમ બનાવવાના પ્રયત્નો સતત જારી રાખીએ તો વિલાયતી માલની ખોલતી બંધ કરી દઇએ. આપણી પાસે બધું છે, માત્ર ધંધાને ઉત્કૃષ્ટ કરવા જરૂરી એવાં ખંત અને ઉત્સાહની મૂડી નથી.'

આવો જ એક બીજો ઉદ્યોગ અહીં ખીલ્યો છે તે સ્ટાર્ચનો. નરોડા પર 'અનિલ સ્ટાર્ચ પ્રોડકટસ' આવેલું છે. જાણીતા મિલમાલિક શ્રી. કસ્તુરભાઇ શેઠની પ્રેરણાથી ઈ. સ. ૧૯૩૯માં શ્રી. ચિનુભાઇ મણિલાલ શેઠે એ કારખાનાનો આરંભ કર્યો. વિટામિન્સની વાતો કરતી વખતે સ્ટાર્ચ વિષે આપણે ઘણું બોલીએ છીએ. એ સ્ટાર્ચ કાર્બન ડાયોક્સાઈડ અને પાણી સાથે સૂર્યકિરણોની મદદથી પેદા થાય છે. શાકભાજી, ફળ અને ધાન્યમાં સ્ટાર્ચ ઘણા પ્રમાણમાં હોય છે. ધાન્યમાંથી સ્ટાર્ચ છૂટો પાડવાનો ઉદ્યોગ છેક ઇ. સ. પૂર્વે ૮૦૦ થી જાણીતો છે. પરંતુ ટેક્ષટાઇલમાં એનો બહોળો ઉપયોગ થવા માંડયો ત્યાર પછી ઔદ્યોગિક પાયા પર સ્ટાર્ચનો ઉદ્યોગ ૧૬ મી સદીમાં હોલેન્ડમાં શરૂ થયો. ત્યારે તો ઘઉંમાંથી સ્ટાર્ચ કાઢવામાં આવતો હતો. પરંતુ યુ. એસ. એ. માં મકાઈની ઉત્પન્ન ખૂબ થતી હોવાથી એમણે મકાઇમાંથી સ્ટાર્ચ કાઢવા માંડયો. ટેક્ષટાઇલમાં ૧૯૩૦થી એ વપરાવા લાગ્યો.

સાઇઝીંગ, ફીનીશીંગમાં સ્ટાર્ચનો ઉપયોગ એટલા બહોળા પ્રમાણમાં થવા લાગ્યો કે ઇ. સ. ૧૯૪૧માં અમેરિકામાં એની વાર્ષિક વપરાશ ૧૨ લાખ ટન હતી. સ્ટાર્ચના ઉદ્યોગનું આવું ઉજળું ભાવિ જોઇ હિંદુસ્તાનમાં પણ બિરલા બાઇઓએ રંગુનમાં ઇન્ડીઅન સ્ટાર્ચનું કારખાનું શરુ કર્યું. પાછળથી એ પડી ભાંગ્યું. લડાઇ પછી હિંદમાં હિંદુસ્તાન કલર એન્ડ કેમીકલ્સ તથા રામપુર સ્ટાર્ચ પ્રોડકટસ નામની બે મોટી ફેકટરીઓ નીકળી. આજે તો હિંદમાં માત્ર સ્ટાર્ચ બનાવનારી જ ૨૮ ફેકટરીઓ છે.

અમદાવાદમાં સ્ટાર્ચ બનાવવાનું માત્ર એક જ કારખાનું છે તે 'અનિલ સ્ટાર્ચ પ્રોડકટસ.' તેઓ મકાઇમાંથી સ્ટાર્ચ બનાવે છે. મકાઈમાં સ્ટાર્ચ ઉપરાંત બીજાં પણ તત્ત્વો હોય છે. તેને પણ છૂટાં પાડવામાં આવે છે. સૌથી ઉપરનું પડ (husk) છોડું હોય છે, તેની નીચે ગ્લુટન, તેની નીચે પ્રોટીન અને ગ્લુટનનું મિશ્રણ, તેની નીચે સ્ટાર્ચ અને છેક નીચે ઓઇલ જર્મ હોય છે. સ્ટાર્ચ કાઢતી વખતે આ બધાં તત્ત્વોનાં જુદાં રૂપાન્તરો થઇ જાય છે અને એમાંથી જૂદી જૂદી વસ્તુઓ બને છે. સ્ટાર્ચનું રૂપાંતર કરતાં મોડીફાઈડ સ્ટાર્ચીઝ જેવા કે ડેક્ષ્ટ્રીન્સ, ડેક્ષ્ટ્રીન્સનું રૂપાંતર કરતાં ગ્લુકોઝ અને તેનું રૂપાંતર કરતાં ડેક્ષ્ટ્રોસ વગેરે બને છે. સ્ટાર્ચ સિવાયનાં બીજાં સત્ત્વોમાંથી મેઝ ઓઇલ (મકાઇનું તેલ) જે સાબૂ બનાવવામાં તથા પેઇન્ટસ, વૉર્નીશ વગેરેમાં સ્ટેન્ડ ઓઇલ તરીકે વપરાય છે. ખોળ તથા ચુલું ઢોરને ખાવા માટે વપરાય છે. ગ્લુટન નીકળે છે તેમાં શરીરનો બાંધો મજબૂત કરવાનો ઉત્તમ ગુણ હોય છે તેથી એમાંથી 'ગ્લુટન મીલ' બનાવવામાં આવે છે. જે માણસને ખોરાક તરીકે ઉપયોગમાં આવે છે. આ ઉપરાંત એમને ત્યાં રોજનો લગભગ ૧૦ ટન જેટલો સલ્ફ્યુરિક એસિડ પણ બનાવવામાં આવે છે. વળી પેનીસીલીન જેવું ઉપયોગી ઇન્જેકશન બનાવવાની શોધખોળ પણ કુશળ કેમીસ્ટોને હાથે એમના કારખાનામાં ચાલુ છે. એલમ, હાઇડ્રોક્લોરિક, નાઇટ્રીક, ફેરીએલમ, એલ્યુમિનિયમ સલ્ફેટ, સુપર ફોસ્ફેટ વગેરે છએક મહિનામાં એમના કારખાનામાં તૈયાર થતાં હશે એવી એમની ગણતરી છે. ગ્લુટનમાંથી નવી જાતનું પ્લેસ્ટિક પણ બનવાની વકી છે. સ્ટાર્ચના ઉદ્યોગનું ભાવિ આ બધું જોતાં ખૂબ ઉજ્જવળ છે. આવા ઉદ્યોગો વધુ પ્રમાણમાં ખીલે એ આપણે જોવાનું છે,

અંગ્રેજીમાં એક કહેવત છે કે '*Necessity is the mother of invention*' જરૂરિયાત શોધખોળની જનેતા છે. છેલ્લા મહાયુદ્ધમાં જ્યારે આપણા દેશના ઉદ્યોગને જરૂરી એવી ઘણી વસ્તુઓ પરદેશથી આવતી બંધ થઈ એટલે એ વસ્તુઓ અહીં જ પેદા કરી લેવાના પ્રયત્નો થયા છે. એવા પ્રયત્નોમાંથી જ બોબીન અને પીકર્સ બનાવવાનો ઉદ્યોગ અહીં ખીલ્યો છે. બોબીન મૂળ જાપાનથી આવતાં. પણ લડાઈમાં એ આવતાં બંધ થયાં. અને મિલોમાં બોબીન પુષ્કળ જોઈએ. પછી હળદરવાના લાકડામાંથી બોબીન બનાવવાનું શરૂ થયું અને એ બોબીનોએ ઘણું સારૂં કામ આપ્યું. તે પહેલાં તો ખબરેય નહોતી કે હળદરવાનું લાકડું બોબીન માટે આટલું કામિયાબ નીવડશે. આજે બોબીનનાં કોડીબંધ કારખાનાં અમદાવાદમાં ચાલે છે. બિલાડીના ટોપની માફક આ કારખાનાં ગત યુદ્ધ વખતે રોજ ને રોજ એટલી સંખ્યામાં ફૂટી નીકળવા માંડયાં હતાં કે સરકારને પછી પરમીટ સિવાય કારખાનું ન કરવાનો કાયદો કરવો પડયો !

પીકર્સનું પણ એમ જ છે. પીકર્સ ચામડામાંથી બને છે, એટલે એનાં કારખાનાં મુખ્યત્વે શહેરની વચમાં કરવા દેવામાં આવતાં નથી. અમદાવાદમાં પીકર્સ બનાવનારાં વીસ કારખાનાં છે. એમાં સૌથી મોટું કારખાનું ડી. સી. કરાકાનું ' પીકર્સ લિમિટેડ ' છે.

આ ઉદ્યોગો ઉપરાંત પાણીની ચકલીઓ, ટાંકીના નળ, ચાકીઓ તથા એને લગતી અસંખ્ય નાનીમોટી વસ્તુઓ બનાવવાનાં, ઈમારતી ઉપયોગનું લોખંડ, ભરતર, પિત્તળ વગેરેનો નાનો મોટો માલ બનાવવાનાં, સુતરના દડાદડી તથા રીબનો અને કિનારીનાં કેટલાંક કારખાનાં અમદાવાદમાં ઉદ્યોગ તરીકે ચાલે છે.

હિંદમાં જ્યારે વિલાયતી છીંટ આવતી નહોતી ત્યારે છેક બાદશાહી જમાનામાં અહીંના છીપાઓ અને ભાવસારો લાકડાનાં બીબાંથી એક બે રંગમાં હાથ વતી સુતરાઉ કાપડ ઉપર છીંટ છાપતા હતા. આખા હિંદમાં આવી છીંટ બનાવવાનો ઉદ્યોગ ચાલતો હતો. પણ તેનો ફેલાવો કરનાર ગુજરાતીઓ હતા એમ ઇતિહાસકારો કહે છે એટલે અમદાવાદમાં છીંટના સારા કારીગરો હોય એમાં તો નવાઈ જ નહિ. અંગ્રેજી રાજ્યનો અમલ જામતાં વિલાયતથી અને જાપાનથી વિવિધ રંગમાં યંત્રદ્વારા છાપેલી ઊડીને આંખે વળગે એવી છીંટ આવવા માંડી એટલે આપણો દેશી છીંટનો હાથઉદ્યોગ પડતી દશા પામ્યો. છેક છેવટે ઈ. સ. ૧૮૭૮માં આપણી કેલિકો મિલ ખાસ છીંટ બનાવવા માટે જ સ્થપાઈ. છીંટ છાપવાનું કોરું સફેદ કાપડ કેલીકટથી બહુ ચડતું. એ ઉપરથી અંગ્રેજોએ એને કેલિકો કહ્યું. કેલિકો મિલના એવા નામવિધાનની પાછળ પણ કદાચ આ જ કારણ હશે. હાલ કેલિકો મિલની છીંટ ખૂબ જ ઉંચા પ્રકારની હોય છે. છીંટની ફીનીશ, રંગમેળ, ભાત વગેરે સુંદર અને મનોહર હોય છે. છેલ્લા યુદ્ધ વખતે જ્યારે પરદેશી છીંટ આવતી બંધ થઈ ત્યારે છીંટ છાપવાનાં મશીનો અને છીંટ પણ આપણે ત્યાં ખડોળા પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન કરવા પડયાં છે, ત્રાંબાના પ્રિન્ટીંગ રોલ કોતરનારા કારીગરો અને કંપનીઓ પણ હવે તો અહીં છે. ઘણી ખરી મોટી મિલોમાં આજે છીંટ અને છાપેલી સાડીઓ—ધોતીઓ, લ્હેરિયાં, ચુંદડીઓ વગેરે છપાય છે. શહેરમાં અનેક નાનામોટા છીપાઓ આ ધંધો કરે છે. પણ મિલ સિવાય છીંટ છાપવાનું એટલા જ મોટા પ્રમાણમાં કોઈ કામ કરતું હોય તો તે તાજપુર પાંચપીપળીમાં આવેલું મેમુદજી અલીજીનું કારખાનું છે. આજથી ચાળીશ બેંતાળીશ વર્ષ પર બહુ નાના પાયા પર આ કારખાનાની એમણે શરૂઆત કરેલી. શરૂમાં કેલિકો મિલના મનસુખરામ સાહેબે એમને સુતર રંગવા આપી પ્રોત્સાહન આપ્યું– અને કામ સંતોષકારક થતાં વધારે કામ પણ આપવા માંડ્યું.

પછી તો બીજી ઘણી મિલોનું સૂતર રંગવાનું કામ એમને મળવા લાગ્યું– અને મેમુદજીની કુનેહ, કાર્યશક્તિ અને કામ પાછળની ચીવટથી કારખાનાનો સારો વિકાસ થયો. ધીરે ધીરે એમણે છેલ્લી ઢબનાં ડાઈંગ, પ્રિન્ટીંગનાં મશીનો આણ્યાં. સૂતર એક સરખું રંગાય એ માટે છેલ્લી ઢબનાં હેન્ડ ડાઈંગ મશીનો એમણે ગોઠવ્યાં છે. એટલે ફાસ્ટ ટુ બ્લીચ ઇન્ડેન્થ્રીન રંગોમાં સૂતર એકસરખું રંગાય છે. સૂતરને મર્સરાઇઝ પણ કરવામાં આવે છે. છાપકામ માટે હેન્ડ પ્રિન્ટરો ગોઠવ્યાં છે–અને એકથી સોળ રંગનાં આકર્ષક છાપકામ એમના કારખાનામાં બને છે. ખાખી, પોપલીન, ક્રેપ, ટસર, મલમલ વગેરે બધી જાતના કાપડ ઉપરનું છાપકામ એમને ત્યાં બને છે. ઘણી મિલોની સાડીઓ તથા છીંટ છાપવાના કોન્ટ્રાક્ટ તેઓને મળેલા છે. કાપડને કેલેન્ડર કરવાનું પણ એમને ત્યાં બને છે.

આજે છાપેલું કાપડ પહેરવાનો શોખ અમદાવાદમાં ખૂબ વધી પડયો છે. એથી અને સરકારે છપાઇના બાંધી આપેલા ભાવો ખૂબ નફાકારક હોવાથી છીપાઓ અને મિલો પણ છાપેલું કાપડ ઢગલાબંધ બહાર પાડે છે. છૂટક દુકાનદારોને અને સામાન્ય પ્રજાજનને છાપવા માટેનું કેલિકો–સફેદ કાપડ–અત્યારે પૂરતા પ્રમાણમાં મળતું નથી એટલા પૂરતો નાના છીપાઓના ધંધાને ધક્કો પણ લાગ્યો હતો; છતાં યુદ્ધસમયમાં અમદાવાદમાં ચાલતાં ૬૦૦ થી ૭૦૦ છીપાઓનાં નાનાંમોટાં કારખાનાં ખૂબ કમાયાં છે. હજી કેટલાકની કારીગરી, ભાતની વિવિધતા વગેરે અજોડ હોય છે. જો આ ઉદ્યોગને પદ્ધતિસર વિકસાવવામાં આવે અને એના ખાસ ટેકનીકીઅનો તૈયાર કરવામાં આવે તો વિલાયતી છીંટનું બજાર આપણે જરૂર બંધ કરી દઈ શકીએ. યંત્રદ્વારા છપાઇના ઉદ્યોગ ઉપરાંત હાથછપાઇની અસલ કારીગરીને પણ ઉત્તેજન મળવું જોઇએ અને તે ધંધાને પણ વ્યવસ્થિત બનાવી તેનો લાભ લેવાવો જોઇએ છે.

અમદાવાદમાં કેળવણીવિકાસ

ભારતવર્ષ પ્રાચીન કાળથી જ્ઞાન અને સંસ્કૃતિનું કેન્દ્ર મનાતું આવ્યું છે. તક્ષશિલા અને નૈમિષારણ્યનાં વિદ્યાપીઠો તો બહુ જાણીતાં હતાં. હજાર હજાર વિદ્યાર્થીઓને શિક્ષણ આપનાર કુલપતિ ગુરુ શિષ્યોને પુત્રવત્ પાળતા અને શિષ્યો પણ ગુરુને પિતા સમાન ગણી એમની છત્રછાયામાં બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરી વિદ્યોપાર્જન કરતા. એ તો ઘણી પ્રાચીન વાત થઇ. પણ છેક અંગ્રેજી રાજ્ય અમલ પહેલાં સુધી હિંદુસ્તાનનાં ગામડાં સુદ્ધાંમાં શિક્ષણનું કામ ખૂબ ખંતથી ચાલતું હતું. રાષ્ટ્રઘડતર કરનાર વિદ્યાગુરુઓની એને ખોટ નહોતી. તો પછી અમદાવાદ જેવા શહેરમાં તો કેળવણીની સગવડ હોય જ ને? મુસલમાની રાજ્ય અમલમાં પણ અમદાવાદમાં મદ્રેસાઓ પુષ્કળ હતી, કયાંક મસ્જિદમાં કે કયાંક ખાનગી મકાનમાં તો ઉસમાનપુર જેવા મોટા પરામાં ખાસ મકાનમાં મદ્રેસાઓ ચાલતી. ઉર્દૂ રાજભાષા હોવાથી નાગરબ્રાહ્મણો અને બ્રહ્મક્ષત્રિયો પણ હોંશથી ફારસીનો અભ્યાસ કરતા. ફારસીનો અભ્યાસ આવશ્યક પણ મનાતો. કેટલાક નાગરોને તો સંસ્કૃત કરતાં યે ફારસી વધારે સારું આવડતું! પણ એટલું ચોક્કસ છે કે પ્રાથમિક, માધ્યમિક કે ઉચ્ચ એકે કેળવણી સરકાર મારફતે નહોતી અપાતી. ખાનગી સંસ્થાઓ કોઇ ગૃહસ્થોની ઉદાર સખાવતોની મદદથી નિશાળો ચલાવતી. મરેઠા

સમય સુધી તો પ્રાથમિક કેળવણી માટે પંડ્યાજીની ધૂળિયા નિશાળો હતી. કોઇક મંદિરની ઓસરીમાં કે કોઇક જીર્ણ પડતર મકાનમાં કે ધર્મશાળામાં આ ધૂળિયા નિશાળો બેસતી. વિદ્યાર્થીઓ ભોંય પર બેસતા અને મહેતાજીના ઉચ્ચાસન માટે માટીની બનાવેલી અને લીંપેલી એક ઓટલી રહેતી. ઓટલીની બાજુમાં ગોખમાં વિદ્યાદેવી સરસ્વતીની છબિ કે પ્રતિમા હોય. સરસ્વતીની પ્રાર્થના પછી જ નિશાળનું કામકાજ શરૂ થતું. લાકડાની પાટી પર ભીની ધૂળ પાથરી વતરણા વડે–લાકડાની સળીથી વિદ્યાર્થીઓ આંક કે બારાખડી લખતાં શીખતા. એ નિશાળો હાલની માફક નહોતી. ત્યારે તો 'સોટી વાગે ચમચમ ને વિદ્યા આવે રમઝમ'નો કાયદો હતો. પંડ્યાજી મારતા પણ વિદ્યાર્થી પરત્વે એમનું મમત્વ બહુ. ચામડાની ત્રણ ત્રણ સેરોવાળો ત્રિજટાળો એ જ નિશાળનો કાયદો હતો. અને ત્યાં કંઇ ફી પણ નહોતી લેવાતી. ફીમાં પંડ્યાના પોષણ માટે શું વ્યવસ્થા હતી તેનો નીચેના કાવ્યમાંથી ખ્યાલ આવે તેમ છે.

"પંડ્યાજીના પોષણ માટે, પાકાં સીધાં નિત્ય આવી પડે, દાણાની મૂઠી દરરોજ, લાવી નિશાળ અડે;
છૂટીએ પૈસો ને સીધું, વાંધા વગર હતું મળતું, મોટાંનો સુત નિશાળે આવ્યે, ભાગ્ય ભલું ગુરુનું ભળતું;
નિજ સુત નિશાળમાં બેસતાં, નિશાળ ગરણું મનગમતું, શક્તિ પ્રમાણે ઠરાવીને સૌ, દામ દઇ ગુરુને નમતું;
ઇંધનની આપત્તિ ન મળે, દૂધ દહીં આવીને મળતાં, ફળ કેરી રાયણ સીતાફળ, મળતાં ઝટ ઝાડે ફળતાં;
અમુક ભણતરે એક રૂપિયો, હસતે મુખ આગળ ધરતાં."

બધા શિષ્યો દાણાની મૂઠી મૂઠી લેતા આવતા. ખેડૂતનો દીકરો ઝાઝું ધાન્ય આપતો. કુંભારના દીકરા બાર મહિને મહેતાજીના છાપરા માટે નળિયાં આપતા અને વૈશ્યના દીકરા મહેતાજી માટે કપડાંલત્તાં ને મરીમસાલાની જોગવાઈ કરતા. ઉપરાંત વારતહેવારે કે શ્રાદ્ધસમચરીએ મહેતાજીને જમવાનાં તેડાં તો હોય જ. શ્રીમંતનો છોકરો વાજતે ગાજતે નિશાળે બેસવા આવે ત્યારે મહેતાજીને સારો તડાકો પડતો અને નિશાળિયાંને પણ 'ખાંડના ખડિયા ને ધાણીચણાં' મળતાં લહેર લહેર થઇ જતી. નવો બાળવિદ્યાર્થી સરસ્વતીને પ્રણામ કરી ગુરુના આશીર્વાદ માગતો અને ગુરુજી આશીર્વાદ આપતાં નવા શિષ્યની પાટી પર 'ભલે' લખાવતા. આજે એ પ્રાચીન રિવાજના અવશેષમાં નિશાળે મૂકતાં ગુરુવારનું મુહૂર્ત જોવા જેટલું રહ્યું છે.

૨૦૦ વર્ષ સંસ્કૃતિનો પ્રવાહ મંદ પડ્યો

મહેતાજીની આ નિશાળે આંક, લેખાં, નામું, પત્રવ્યવહાર, ચીઠ્ઠી–પત્ર, કરાર, દસ્તાવેજ, વગેરેનું વ્યવહારોપયોગી જ્ઞાન વૈશ્ય અને બ્રાહ્મણેતર કોમના વિદ્યાર્થીઓ મેળવી લેતા. બ્રાહ્મણક્ષત્રિયનાં બાળકો સંધ્યા, સારસ્વતસ્તોત્ર, અને થોડુંઘણું કર્મકાંડ તથા 'ટીપણું' જોતાં આવડે એટલું જ્યોતિષ જાણી સંતોષ માનતા. લોકો તરફથી ચાલતી આ સાચી લોકશાળાઓ હતી. એમને કશી વહીવટી દખલ કે કોઇનો અંકુશ નહોતો. થોડોક ઉત્સાહી વર્ગ ઉજ્જન, મિથિલા કે કાશી જઈ ઉચ્ચ અભ્યાસ કરતો; બાકી તો સાહિત્ય અને સંસ્કૃતિનો પ્રવાહ મંદ પડ્યો હતો. ઇ. સ. ૧૬૦૦થી ૧૮૦૦ના ગાળામાં જ્ઞાનપ્રાપ્તિનાં સાધનો જ ઓછાં થઇ ગયાં હતાં. જીવનની સલામતી નહિ, પ્રજા અજ્ઞાન, વહેમ અને અનિષ્ટ સામાજિક રૂઢિઓમાં ડૂબવા માંડી હતી. ભાટચારણો અને કથાકારો જ્ઞાન અને ધર્મનો પ્રચાર કરવા રામાયણ મહાભારતમાંથી ભાવપૂર્ણ અને પ્રબોધક પ્રસંગોને કથામાં ગૂંથી નીતિ અને ધર્મના સંસ્કાર પ્રજા પર પાડવા પ્રયત્ન કરતા. વળી માત્ર જ્ઞાનની ઉપાસનામાં પડ્યા રહેનાર 'વેદિયા' પણ હતા અને પ્રેમાનંદે એવા પંડિત પુરાણીઓની ઠેકડી ઉડાવેલી એ વાત તો ખૂબ જાણીતી છે! અંગ્રેજોનો અમલ શરૂ થયો તે આગમચ અયોધ્યાના છપૈયા ગામના રહીશ સહજાનંદ સ્વામિએ



કલામય કાપડ માટે
'રૂસ્તમ'
અજોડ છે.
રૂસ્તમ
મીલ્સ લી.
દુધેશ્વર રોડ, અમદાવાદ
પ્રભાત

ગુજરાતમાં કાઠી, ધારાળા, રાજપૂત અને બીજી પછાત કોમોની રહેણીકરણી બદલી એમને સન્માર્ગે પ્રેરી હતી. અજ્ઞાન અને વહેમના એ જમાનામાં સહજાનંદનું કાર્ય પ્રચંડ અને ક્રાન્તિકારી હતું. એમના જ સ્થાપેલા સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયે આપણને બ્રહ્માનંદ, પ્રેમાનંદ, મુક્તાનંદ, નિષ્કુલાનંદ, દેવાનંદ જેવા પ્રતાપી ભક્તશિષ્યો અને કવિઓ આપેલા છે. તેમનું લખાણ નીતિતત્ત્વ અને ભક્તિભાવથી ઊભરાતું એટલે લોકો પર એમનો પ્રભાવ જબ્બર પડતો. શેલુકર સૂબાએ એમને ખૂબ કનડગત કરેલી પણ તેથી સ્વામિશ્રી સહજાનંદનું કાર્ય કંઇ અટકે એમ નહોતું.

સરકારી નિશાળોનો આરંભ

આ સંજોગોમાં ઇ. સ. ૧૮૧૮માં અમદાવાદના ભદ્રના કિલ્લા ઉપર અંગ્રેજોનો યુનિયન જેક ફરક્યો. એમણે તો આ દેશમાં 'ઘોર અંધારું' જોયું. રાજ્ય કરવું હોય તો પ્રજા પણ જાગૃત તો જોઇએ જ ને? એમને થોડા કારકુનો, થોડાક અમલદારો પણ તૈયાર કરવા હતા. પણ અહીં તો 'વ્યવસ્થિત' પ્રાથમિક કેળવણીનાં ય ઠેકાણાં નહોતાં. કંપની સરકાર વીસે વર્ષે લંડનની પાર્લામેન્ટ સમક્ષ પટાની મુદત વધારવા જતી ત્યારે પોતે હિંદના વેપારમાંથી જે નફો મેળવે તેનો થોડો ભાગ એ દેશના લોકોની કેળવણી પાછળ ખરચવાનો આદેશ મળતો. પણ કંપની સરકારને તો વેપાર અને નફા સિવાય કશા તરફ ધ્યાન જ ક્યાં હતું? આખરે ઇ. સ. ૧૮૨૭માં બે સરકારી ગુજરાતી નિશાળો અહીં પહેલવહેલી મંગલાચરણ રૂપે ઉઘડી.

અમદાવાદની પ્રથમ વ્યવસ્થિત પ્રાથમિક શાળા તા. ૮ મી જાન્યુઆરી ૧૮૨૭ ને દિવસે ખૂલી અને તે અમદાવાદની નં. ૧ ની નિશાળ ગણાઈ. એ અમદાવાદ નં. ૧ ની શાળાનો વિકાસ થઇને આજે તે પાંચકૂવા ઈંગ્લીશ સીનેમા પાસે આવેલી શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઇ મ્યુ. ખાડીઆ શાળા નં. ૧ તરીકે સુંદર રીતે ચાલી રહી છે. હાલ તેમાં ૫૦૦ વિદ્યાર્થીઓ ભણે છે. ૧૫ શિક્ષકો છે અને હેડમાસ્તર તરીકે શ્રી. મૂળશંકર પ્રાણશંકર જોશી છે. તે પછી વીસ વર્ષે બીજી બે સરકારી ગુજરાતી નિશાળો વધી! આ ૪ નિશાળોમાં થઇને તે વખતે માત્ર ૬૦૦ બાળકો ભણતાં.

ઈ. સ. ૧૮૫૩માં કંપનીને છેલ્લો ચાર્ટર કરી આપતાં બોર્ડ ઓફ કન્ટ્રોલના પ્રમુખ સર ચાર્લ્સ વૂડે હિંદની કેળવણી અંગે એક ઐતિહાસિક ખરીતો હિંદી સરકારને લખી મોકલ્યો. ત્યારથી કેળવણી ખાતું કંપની પાસેથી ગયું અને કેળવણી માટે જુદું 'એજ્યુકેશનલ બોર્ડ' નીમવામાં આવ્યું. એ ખરીતામાં ઈલાકાનાં શહેરોમાં યુનિવર્સિટીઓ સ્થાપવી, શિક્ષકોને તાલીમ આપવાની ટ્રેનિંગ કોલેજો ઉઘાડવી, ચાલુ સરકારી નિશાળો અને કોલેજો નિભાવવી, નવી મિડલ સ્કૂલો ઉઘાડવી, અને ખાનગી શાળાઓને મદદરૂપે થતા ખર્ચ કરતાં વધુમાં વધુ અર્ધી ગ્રાન્ટ આપવી વગેરે બાબતો સૂચવવામાં આવી. પણ સરકારની કેળવણી વિષયક આ રીતિનીતિનો કશો સફળ અમલ થયો નહિ. માધ્યમિક શાળાઓ સરકારી સૂચનો પ્રમાણે ખાનગી સાહસોથી જ વધી અને પ્રાથમિક કેળવણીની જવાબદારી પણ દેશમાં સ્થાનિક સ્વરાજનો પાયો નંખાયા પછી મ્યુનિસિપાલિટીઓને શિરે આવી ત્યારથી બરોબર વ્યવસ્થિત વિકાસ પામી.

ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીનો કીમતી ફાળો

અમદાવાદને સદ્ભાગ્યે છેક ઈ. સ. ૧૮૪૮ ના ડિસેમ્બરની ૨૬ મી તારીખે ઉદારચરિત અને હિંદીઓ પ્રત્યે સાચા મમતવાળા એલેક્ઝાન્ડર કિન્લોક ફાર્બસે 'અધિક વધારનારી વિદ્યાના અભ્યાસની ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની' 'હિંદને લાભ અને પ્રભુ જીસસ ક્રાઇસ્ટની કીર્તિમાં

વધારો કરવા' સ્થાપના કરી અને 'દ્વિજ દલપતરામે દિલથી આશિષ દીધી.' ગુજરાતમાં વ્યાપેલાં અજ્ઞાન, વહેમ, કુરિવાજો અને દરિદ્રતાનાં ઘોર અંધારાં ઉલેચવા ગુ. વ. સોસાયટીએ અનેક દિશામાં પ્રયત્નો આદરી દીધા. જ્યારે એક પણ સારી નિશાળ, પુસ્તકાલય, કે વર્તમાનપત્ર નહોતું ત્યારે સોસાયટીએ એ બધું એક સામટું શરૂ કર્યું. ઈ. સ. ૧૮૪૭ માં ૪ વ્યવસ્થિત શાળાઓ હતી તે પછી ઈ. સ. ૧૮૫૬ માં શ્રી. મગનલાલ વખતચંદ લખે છે: "આ શહેરમાં ગુજરાતી નિશાળો ૩૨ છે. તેમાં ૩૫૦૦ને આશરે છોકરાં ભણે છે. ઉપરાંત સરકારી ગુજરાતી નિશાળો ૪, તેમાં આશરે ૬૦૦ છોકરા છે. ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની નિશાળ ૧ તેમાં ૯૨ છોકરા તથા ૧૮ છોડીઓ છે. એ પ્રમાણે ગુજરાતી નિશાળો ૩૮ છે. તથા એક અંગ્રેજી નિશાળ છે." શરૂઆતમાં ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની નિશાળમાં છોકરાછોકરીઓ સાથે ભણતાં. પણ શહેરમાં બીજી સારી નિશાળો ચાલુ થતાં સોસાયટીએ ૧૮૫૬માં પોતાની નિશાળ બંધ કરી. પણ ઈ. સ. ૧૮૫૮માં શેઠ હઠીસિંહનાં પત્ની 'સખાવતે બહાદુર' શેઠાણી હરકુંવરના આશ્રય હેઠળ પહેલી કન્યાશાળા કાળુપુર ટંકશાળમાં સ્થપાઈ અને એને નિભાવવાનો તમામ ખર્ચ પોતે આપવાનો કહી એનો વહીવટ પાછળથી ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીને સોંપ્યો. આ વખતે છેક ૧૮૨૪ થી શરૂ થયેલી તુળજારામ સખારામની અંગ્રેજી શાળા તો ચાલતી જ હતી. અને બીજી માધ્યમિક શાળાઓ વધતી જતી હતી. એ જ અરસામાં (૧૮૫૨માં) શાહુકાર શેઠ મગનલાલ કરમચંદે રૂપીઆ વીસ હજાર ખરચીને સરકાર મારફતે રાયપુરમાં એક કન્યાશાળા સ્થાપી. આથી ઉચ્ચ ન્યાતોની છોકરીઓને શિક્ષણ મેળવવાની સગવડ મળી. આ કન્યાશાળા હજી પણ રાયપુરમાં સારી ચાલે છે. આ વખતે સરકારી અંગ્રેજી નિશાળ માત્ર એક જ હતી. તે પછી ઈ. સ. ૧૮૭૭–૭૮માં સરકારી નિશાળો કુલ ૨૩ થઈ, એમાં એક હાઈસ્કૂલ, ત્રણ એંગ્લો–વર્નાક્યુલર સ્કૂલ, નવ ગુજરાતી નિશાળો, (એમાં એક છોકરીઓ માટેની), ત્રણ ઉર્દૂ નિશાળો, અને ચાર રાત્રિશાળાઓ હતી, એક પુરુષની અને એક સ્ત્રીઓની ટ્રેનિંગ કૉલેજ હતી. આ ઉપરાંત શ્રી. રત્નમણિરાવ 'ગુજરાતનું પાટનગર'માં લખે છે કે બીજી "ખાનગી શાળાઓ ૭ હતી. એમાં એક હાઈસ્કૂલ, એક એંગ્લો–વર્નાક્યુલર સ્કૂલ, બે છોકરાઓની ગુજરાતી નિશાળો, બે છોકરીઓની ગુજરાતી શાળાઓ હતી."

૧૮૭૭–૭૮માં કુલ ૨૫ સરકારી સંસ્થાઓમાં થઈને જ ૩૦૦૦ બાળકો શિક્ષણ લેતાં થયાં. અન્ય પંડ્યાજીની નિશાળો અને તેમાં ભણતાં બાળકોની સંખ્યા તો જુદી જ.

બાળકોને કેવી રીતે પદ્ધતિસર ભણાવવું તેની તાલીમ આપવા માટે અમદાવાદમાં ઈ. સ. ૧૮૫૫–૫૬ માં જોરદાર પ્રયત્નો શરૂ થયા. શહેરના આગેવાન ગૃહસ્થો શેઠ મગનભાઈ કરમચંદ અને શેઠાણી હરકુંવરબાના અથાગ પરિશ્રમ તેમ ઉઘરાણાંમાં પોતાનો પણ સક્રિય સાથ આપી સરકારે ઘીકાંટા પાસે શેઠ ડાહ્યાભાઈની વાડીમાં સૌ પ્રથમ નોરમલ સ્કૂલ (ટ્રેનિંગ કૉલેજ) ની સ્થાપના કરી. સરકારી હાઈસ્કૂલના તે વખતના હેડમાસ્તર મી. કર્ટીએ પણ તેમાં ઘણો જ પરિશ્રમ લીધો હતો.

ટ્રેનિંગ કૉલેજ : મહીપતરામનું વિદેશગમન

૧૮૫૩ના ઈંગ્લાંડની સરકારના ખરીતાથી બોર્ડ ઓફ એજ્યુકેશન સ્થપાયું હતું તે પણ ૧૮૫૬માં બંધ પડ્યું, અને મુંબાઈ સરકારે એક જુદું કેળવણી ખાતું સ્થાપ્યું. મુંબાઈ ઇલાકામાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક કેળવણી પર આ ખાતું દેખરેખ રાખતું. મોટાં શહેરોમાં હાઈસ્કૂલો નીકળવા લાગેલી. પણ પ્રાથમિક શિક્ષણ માટે સારા ટ્રેઈન્ડ–તાલીમ પામેલા–શિક્ષકોની મોટી ખોટ હતી. આ પરિસ્થિતિમાં તે વખતના કેળવણી ખાતાના વડાએ ખાતાના એકાદ બાહોશ શિક્ષકને ઈંગ્લાંડ મોકલવાનો વિચાર કર્યો. 'કરણઘેલો'ના કર્તા નંદશંકર ઉપર એમની નજર ઠરી–પણ એ વાત એમના

વૃદ્ધ પિતાને કહેતાં 'પિતાએ રોવા માંડ્યું અને હું તને વિખૂરો નહિ મૂકું" એમ કહ્યું એટલે નંદશંકરે ઇંગ્લાંડ જવાની અશક્તિ જાહેર કરી! આ વખતે હોપ વાંચનમાળાના કામકાજ અંગે 'બૂક કમિટી' ના સભ્ય મહીપતરામ રૂપરામ નીલકંઠ અમદાવાદ આવેલા. હોપસાહેબ ઘણી વાર ઇંગ્લાંડની નોરમલ સ્કૂલો વિશે મહીપતરામને વાત કરતા, અને કહેતા, "ત્યાંનો સુધારો અહીં આણવો જોઇએ." અને "તમારા ખર્ચનો બંદોબસ્ત હું કરીશ" કહીને મહીપતરામને ઇંગ્લાંડ જવા પ્રેરણા કરી. કેળવણીનો પ્રચાર વધેલો છતાં પરદેશગમનને જ્ઞાતિ સાંખી લે એવી પરિસ્થિતિ હજુ પેદા થઇ નહોતી. ન્યાત બહાર મૂકવાનો ત્રાસ એવો ભારે હતો કે ભલભલા વીર પુરુષો પણ હિંમત હારી બેસે. પણ મહીપતરામને સદ્‌ભાગ્યે તો 'અડગનિશ્ચયવાળાં અને પતિપરાયણ' પત્ની મળ્યાં હતાં. એટલે ૧૮૬૦ના માર્ચની ૨૭મી તારીખે પાર્વતીકુંવરે બંધાવેલું એક મહિનો ચાલે તેટલું ભાથું અને એક ઔદિચ્ય બ્રાહ્મણ લઇને મહીપતરામ ઇંગ્લાંડ ઉપડયા અને અનેક અવનવા અનુભવો લઇ આવ્યા. બાર બાર વર્ષ સુધી તો એમનાં "સગાં વહાલાં" અને નાત જોડે જમવા-જમાડવાનો તથા બીજો સંસાર વહેવાર બંધ રહ્યો. તથાપિ પાર્વતીકુંવર એટલાં દૃઢ મનનાં અને સમજુ હતાં કે એથી જરા પણ ખેદ કરતાં નહિ. ઉલટું મહીપતરામને તેઓ ધૈર્ય આપતાં. મહીપતરામ લખે છે. "એના છોકરાને કન્યા મળશે નહિ, દીકરીઓ અવતરશે તેને કોઇ લેશે નહિ, એનાં છોકરાં રઝળશે......પગથી માથા સુધી ઝાળ ઊઠે એવી બોલીથી, ગાળથી અને ભાણેજાંદિક સગાંનાં રડવાથી પણ આ સતીનું ધૈર્ય ચળ્યું નહિ." નાગરી જેવી શિષ્ટ નાતમાં જ જો આ પરિસ્થિતિ હતી તો બીજી પછાત કોમોનું તો કહેવું જ શું? વિલાયત જઇ આવ્યા પછી મહીપતરામને ઘણું વેઠવું પડેલું. વહુ પિયેરમાં પણ ન જઇ શકતી. કોઇ એમને ત્યાં નોકર ન રહેતું. મહીપતરામ સૂરતમાં બહાર નીકળતા ત્યારે લોકો એમને જોવા અને ઠેકડી કરવા બારી-બારણાંએ ડોકિયાં કરતાં અને આંગળીઓ કરી બોલતા, "આ વિલાયત જઈ આવ્યા! વાહ! જુવોને શીકલ તો વિલાયત જવા જેવી જ છે ને! જાણે વિલાયતી વાંદરું!" આ થતી આપણા કેળવણી લેવા જનારની ભૂંડી દશા.

પરંતુ કેળવણીની સંસ્થાઓ અને પદ્ધતિઓનો અભ્યાસ કરી તેઓ ત્યાંથી કાર્ય સિદ્ધ કરી ૧૮૬૧માં અમદાવાદ પાછા આવ્યા ત્યારે સરકારે તો તેમનું બહુમાન જ કર્યું—એ રીતે કે હજી સુધી કહેવાતા "નોરમલ ક્લાસ" નું નામ "ટ્રેનિંગ કોલેજ" રાખ્યું અને એ શિક્ષકોને તાલીમ આપવાની પહેલી ટ્રેનિંગ કોલેજના હેડ માસ્તર તરીકે સ્વ. મહીપતરામ રૂપરામ નીલકંઠને જ નીમ્યા. સ્વ. કમળાશંકર પ્રાણશંકર પણ આ ટ્રેનિંગ કોલેજમાં શિક્ષક હતા. આવા પ્રાણવાન શિક્ષકો મળવાથી ટ્રેનિંગ કોલેજ વિકાસ પામતી ગઇ. ત્યારપછી પાંચ વર્ષે ઇ. સ. ૧૮૬૮ માં મુંબઇના શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદે ટ્રેનિંગ કોલેજ બંધાવવા માટે ઉદાર મદદ આપી, તેમાં ઉમેરો કરી સરકારે હાલની રાયખડમાં આવેલી "પ્રેમચંદ રાયચંદ ટ્રેનિંગ કોલેજ" નું વિશાળ મકાન બંધાવ્યું.

એ મકાનની અંદર હાલ પણ શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ, રા. બ. મહીપતરામ રૂપરામ નીલકંઠ, ઇત્યાદિ ટ્રેનિંગ કોલેજના પ્રિન્સિપાલોના ફોટા છે, એટલું જ નહિ પણ, પહેલું વર્ષ (ફર્સ્ટયર), બીજું વર્ષ (સેકન્ડયર) અને ત્રીજું વર્ષ (થર્ડયર) પૈકી છેક ઉપલા વર્ષમાં શિક્ષણ, ભાષા, ડ્રોઇંગ, સંગીત એ વિષયોમાં પહેલા નંબરે પાસ થનારાઓને દર વર્ષે અનુક્રમે હોપમેડલ અને કમળાશંકર પી. ત્રિવેદીનો સુવર્ણચંદ્રક (શિક્ષણ માટે), અંજારીઆ સુવર્ણચંદ્રક અને મહીપતરામ રૌપ્યચંદ્રક (ભાષા માટે) અને 'જાયસ પ્રાઇઝ' (સંગીત તેમજ ડ્રોઇંગ બંને માટે જુદું જુદું) અપાય છે. નીચા વર્ષમાં પહેલા નંબરે પાસ થનારને રા. ૧૭નું ચેટફીલ્ડ પ્રાઈઝ પણ અપાય છે.

સારાએ ગુજરાત તેમ ઇલાકાભરના ગુજરાતી શિક્ષકોની તાલીમના આ કેન્દ્રમાંથી હજારો શિક્ષકો તૈયાર થઇને બહાર પડ્યા છે, અને હજુ સુધીના પ્રજાઘડતરમાં તેમ તેને રાષ્ટ્રીય રંગે રંગવામાં તેમણે પૂરો ફાળો આપ્યો છે. હાલ એ સંસ્થાના પ્રિન્સિપાલ તરીકે શ્રી. ટી. એમ. ધોધારી છે. સ્ત્રીશિક્ષિકાઓને તાલીમ આપવા માટે ૧૮૭૦માં ફીમેલ નોરમલ સ્કૂલની સ્થાપના થઇ. ૧૮૭૪માં તે નામ બદલાઈને "ફીમેલ ટ્રેનિંગ કૉલેજ" રખાયું અને તેનાં પહેલાં લેડી સુપરીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે એક યુરોપિયન બાઈ મીસ મીચલ નિમાયાં. મીસ મીચલ અને રા. રેવાશંકર અંબારામ ભટ્ટ એ બે શિક્ષકો અને માત્ર ૬ શિક્ષિકા–વિદ્યાર્થિનીઓ એટલાથી એ ફીમેલ ટ્રેનિંગ કૉલેજની શરૂઆત કરવામાં આવી. તેનું મકાન તે વખતે લાખાપટેલની પોળના મોઢે મુન્શીના ડેલાવાળું રખાયું હતું.

શહેરના સુપ્રસિદ્ધ આગેવાન શેઠશ્રી બેચરદાસ અંબાઇદાસ લસ્કરીએ પોતાની પુત્રી મહાલક્ષ્મીના સ્મરણાર્થે ફીમેલ ટ્રેનિંગ કૉલેજનું મકાન બાંધવા સારી રકમની બક્ષિસ આપી. ૧૮૭૪માં એ મકાનનો પાયો નંખાયો, અને ૧૮૭૫ના જુલાઈમાં કૉલેજ હાલના "મહાલક્ષ્મી ટ્રેનિંગ કૉલેજ ફોર વિમેન" ના મકાનમાં ચાલુ થઇ. હાલ એ સંસ્થાનાં લેડી સુપરીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે મીસ પોલ છે.

અસલથી આ બન્ને ટ્રેનિંગ કૉલેજોનો વહીવટ સરકારને હસ્તક જ છે.

અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી પણ ૧૯૪૨માં 'અમદાવાદ મ્યુ. પ્રાયમરી ટીચર્સ ટ્રેનિંગ કૉલેજ' સ્થાપવામાં આવી હતી. તેમાં પુરુષ, સ્ત્રી અને ઊર્દુ વિભાગના સંવાદી વર્ગો યોજવામાં આવ્યા હતા. આ કૉલેજ થોડા મહિના ચાલી અને ૧૯૪૨ના ઑગસ્ટમાં 'ચલે જાઓ' ની લડતના આંદોલન સમયે બંધ થઈ. મેનેજમેન્ટ કમિટીના સમયમાં તે ખૂલી નહિ પણ ૧૯૪૫માં પાછી શરૂ થઇ પણ માત્ર ઊર્દુ ટ્રેનિંગ સ્કૂલ તરીકે ચાલી રહી છે.

આ પછી ઇ. સ. ૧૮૮૨થી પ્રાથમિક કેળવણીનો વહીવટ સ્થાનિક મ્યુનિસિપાલિટીને શિરે આવી પડ્યો. તે પછી ઈ. સ. ૧૮૮૬માં આયરિશ પ્રેસબિટેરીઅન મિશને મિશન હાઇસ્કૂલ કાઢી.

ઇ. સ. ૧૮૮૬ પછી અંગ્રેજી નિશાળો વધવા માંડી. પણ એમ થવાને જે ભૂમિકા તૈયાર થવાની જરૂર હતી તેનું બયાન પણ રસિક છે. ઇ. સ. ૧૮૧૩માં ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપનીને પટ્ટી કરી આપતી વખતે પાર્લામેન્ટરી કમિટીમાં એક સિદ્ધાંત ગ્રાહ્ય થયો કે હિંદીઓને કેળવણી આપવી એ સરકારનું કર્તવ્ય છે. તે પછી અનેક ચર્ચાઓને અંતે લૉર્ડ બેન્ટિકે એવો નિર્ણય આપ્યો કે હિંદીઓને યુરોપીય સાહિત્ય અને વિજ્ઞાનનું જ્ઞાન આપવું. પાર્લામેન્ટ તરફથી મુકરર થયેલું નાણું હિંદીઓને અંગ્રેજી કેળવણી આપવામાં ખર્ચવું. આથી અંગ્રેજીનો પ્રચાર વધ્યો. વળી રાજભાષા પણ અંગ્રેજી એટલે અંગ્રેજીનો અભ્યાસ આવશ્યક મનાવા લાગ્યો. પણ એ ભાષાથી મોટો વર્ગ જે વંચિત રહ્યો તે એમ માનતો કે શિક્ષિત વર્ગ અશિક્ષિત વર્ગને પોતાના જ્ઞાનનો લાભ આપશે– પણ તે આશા નિષ્ફળ ગઇ હતી. ઊલટું અંગ્રેજી શીખેલો વર્ગ જનસમુદાયથી અમુક રીતે અક્કડ અને અતડો થઇને રહ્યો ! સામાન્ય વર્ગને ઇતિહાસ, ભૂગોળ, વિજ્ઞાન, તર્કશાસ્ત્ર, તત્ત્વજ્ઞાન, સંસ્કૃત વગેરે વિષયો અંગ્રેજીમાં શીખવા કઠિન થઇ પડ્યા– એટલે એ કેળવણીનો લાભ તો બહુ જ ઓછો લેવાયો. લોકોમાં એવી ઊહાપોહ ચાલી કે શિક્ષણનું માધ્યમ (medium of instruction) માતૃભાષા રાખવું. અહીં જે મિશનરીઓ આવતા તે પણ આ માતૃભાષાદ્વારા શિક્ષણના હિમાયતીઓ હતા. ભાષાસાહિત્યમાં કોશ અને વ્યાકરણ જેવા ગ્રંથો પહેલવહેલા તો આપણને એ મિશનરીઓએ જ આપ્યા છે. એ મિશનરીઓએ પણ માતૃભાષાદ્વારા શિક્ષણ આપવાની વાતને ટેકો આપ્યો– પરંતુ દેશી ભાષાઓનું

સાહિત્ય નિર્માલ્ય અને વહેમપ્રચૂર છે એવી દલીલો આગળ કરી હિંદના વહીવટકર્તાઓમાંના એક મી. મેકોલેએ ઈ. સ. ૧૮૩૫ માં ઝેરી કેળવણીની પ્રથા ઘુસાડી દીધી. એનાં સારાં કરતાં વિશેષ માઠાં ફળ તો હજુ સુધી આપણે ચાખ્યાં છે અને હજ કયાં સુધી ચાખવાનાં બાકી છે એ કોણ જાણે! પણ અંગ્રેજી ભાષાદ્વારા શિક્ષણ આપવાના એના દુરાગ્રહનાં કડવાં ફળ પણ છેક ૧૯૩૭ માં માધ્યમિક કેળવણીમાં માતૃભાષા દ્વારા શિક્ષણનો કાયદો થયો ત્યાં સુધી ભોગવ્યાં છે. આજે પણ કૉલેજને માટે શિક્ષણનું માધ્યમ શું રાખવું એ પ્રશ્ન ખૂબ ચર્ચાય છે અને પ્રાદેશિક ભાષાવાર વિશ્વવિદ્યાલયો થતાં તે ઉકેલાશે એવી આશા પડે છે. પણ અંગ્રેજી ભાષાદ્વારા શિક્ષણનું એક ઉઘાડું અનિષ્ટ કેળવણીનો અતિ અલ્પ ફેલાવો થયો તે છે અને તેમાંય તે વખતે મેકોલેએ જે શબ્દો ઉચ્ચાર્યા હતા કે આ અંગ્રેજી કેળવણી લેનાર હિંદીઓ "Indian in blood and colour, but English in tastes, in opinions, in morals, and in intellect" એ પણ પહેલાં ૮૦–૧૦૦ વરસમાં કયાં સાવ સાચા નથી પડ્યા?

આમ છતાં દેશી ભાષાઓનું સાહિત્ય ખીલવવા અને મેકોલેનું મહેણું ટાળવા હિંદીઓએ પ્રયત્નો કર્યા જ કર્યા છે. કેળવણીમાં જરૂરી પાઠ્યપુસ્તકોનો તો અહીં સદંતર અભાવ હતો. અરે છેક ઇ. સ. ૧૮૬૭માં સર જોસેફ વાન સોમરન ટેલરનું ગુજરાતી ભાષાનું વ્યાકરણ બહાર પડયું ત્યાં સુધી ગુજરાતીમાં બીજો વ્યાકરણ ગ્રંથ પણ નહોતો એ ઓછી આશ્ચર્યની અને દુઃખની વાત છે? ટેલરના વ્યાકરણ માટે મી. હાવર્ડે અને ગુ. વ. સોસાયટીએ દરેકે ટેલરને રૂ. ૫૦૦નું પારિતોષિક આપેલું. 'રાસમાળા'નું સંશોધન કરતાં ફોર્બસ સાહેબને ગુજરાતી ભાષાનાં બળ અને સંસ્કારિતાનો પૂરો ખ્યાલ આવી ગયો હતો. એટલે એક સારી ભાષા આમ અંધકારમાં દટાઇ ન રહે પણ એ ભાષાનું અને એના સાહિત્યનું સંવર્ધન થાય, શુદ્ધિ થાય અને ઉન્નતિ થાય એવી એમની હૃદયની ઇચ્છા હતી. અને એ જ હેતુ માટે એમણે વર્નાક્યુલર સોસાયટીની સ્થાપના કરી હતી. એટલે ગુજરાતીમાં પાઠ્યપુસ્તકોની આવશ્યકતા ઊભી થઇ ત્યારે અહીં અમદાવાદની ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીએ એ કામ જેવું અને જેટલું આખા ગુજરાત માટે કર્યું છે તેવું અને તેટલું કદાચ બીજી કોઈ સંસ્થાએ નથી કર્યું એ અમદાવાદ માટે ખરેખર ગૌરવનો વિષય ગણાય. મુંબઇમાં 'હિંદ નિશાળ પુસ્તક મંડળી' હતી તે ગ્રંથો રચાવી, ભાષાંતર કરાવી બક્ષિસો આપતી. અહીં ગુ. વ. સોસાયટીએ એવું જ કાર્ય શરૂ કર્યું. ઇનામી નિબંધો લખાવવા માંડ્યા, અને સારાં અંગ્રેજી પુસ્તકોનાં ભાષાંતર તથા મૌલિક ગ્રંથો લખાવવાની પ્રેરણા કરી. પણ પાંચસો પાંચસો રૂપિયા આપતાં પણ સારાં ભાષાંતરો કરનાર આગળ આવતા નહિ. વળી પ્રેસની માથાકૂટ. શિલાપ્રેસો ચાલતાં. પાઠ્ય પુસ્તકો તૈયાર કરાવવાનું કામ ઇસ્ટ ઇન્ડીઆ કંપનીનું હતું. પણ ૧૮૫૩ના ચાર્લ્સ વૂડ સાહેબના ખરીતાથી કંપનીએ એ કામ બોર્ડ ઓફ એજ્યુકેશનને સોંપ્યું અને બોર્ડના પ્રમુખ તરીકે મી. થિયોડર સી. હોપ નિમાઇને આવ્યા. એમણે 'હોપ વાંચનમાળા'ઓ તૈયાર કરાવી. એમાં કવિ દલપતરામની સેવાઓ મુખ્ય હતી. આ વખતે ગદ્યમાં ઈતિહાસ–ભૂગોળનાં સામાન્ય પુસ્તકો સિવાય બીજું ગદ્ય પણ નહિ એટલે ગુ. વ. સોસાયટીએ ચાર શિલાપ્રેસો ખરીદી સરકારી પાઠ્ય પુસ્તકો સસ્તે દરે છાપી આપવાનું માથે લીધું. બીજી તરફ સોસાયટીએ "લોકોના વહેમ જાય, ને વિદ્યા ભણવા તરફ ચિત્ત લાગે, લોકોની આંખ્યો ઉઘડે, કે વિદ્યા તે શું છે, પથરા છે, ઢેખાળા છે, છે શું?" એ હેતુથી ૧૮૫૫માં 'બુધ્ધિપ્રકાશ' પખવાડિક શરૂ કર્યું. તે અગાઉ ગુ. વ. સો. નું 'વરતમાન' તો શરૂ થઇ જ ગયું હતું. લોકો વાંચન તરફ અભિમુખ થતા જતા હતા. એ 'બુધ્ધિપ્રકાશ'માં 'કુમારિલ ભટ્ટ પ્રબંધ' જેવા ગંભીર નિબંધોથી માંડી 'સ્મશાનમાં ઉકરડી નોંતરવા વિશે', 'મૂછાભાઇ દા ને પાણી,' ને છેવટે 'ટોપરાની શેવ' સુધીના

ક્ષેપો આવતા. વિજ્ઞાનમાં તો એવી ભૂંડી દશા હતી કે ' બુધ્ધિપ્રકાશ ' ના મુખપૃષ્ટ ઉપર ' જળયંત્ર બંબો ' નું ચિત્ર આવેલું અને લોકોને એ નવીન વસ્તુથી અચંબો થયેલો ! છતાં જનતા આવા અનેક પ્રયત્નોથી કેળવાયે જતી હતી. નિશાળની કેળવણી સાથે ભૂત, પિશાચ વગેરેના વહેમ કે ' ગળામાંથી શાળીગરામ કાઢવા વિષે ' ના જાદુની નવાઇ દૂર થવા લાગ્યાં હતાં. અમદાવાદમાં પુસ્તકાલયની ખોટ હતી તે પણ ગુ. વ. સોસાયટીએ પોતાની સ્થાપનાની શરૂઆતમાં જ ' નેટિવ લાયબ્રેરી ' શરૂ કરીને પૂરી હતી. એ જ લાયબ્રેરીનું ઇ. સ. ૧૮૫૮માં નગરશેઠ હીમાભાઇ વખતચંદે રૂા. ૭૦૦૦ આપ્યાથી ભદ્રમાં હીમાભાઇ ' ઇન્સ્ટીટયુટ ' થયું.

મ્યુ. પ્રાથમિક કેળવણી : છેલ્લી પચ્ચીસી

અમદાવાદમાં વ્યવસ્થિત પ્રાથમિક કેળવણી આપતી પહેલી શાળાની શરૂઆત ઇ. સ. ૧૮૨૭ના જાન્યુઆરીની ૮મી તારીખે થઇ અને ત્યાર પછી ખાનગી પ્રાથમિક શાળાઓ વધી એ આપણે જોયું. ઇ. સ. ૧૮૮૨ સુધી આવી રીતે ખાનગી અને સરકારી પ્રયાસથી પ્રાથમિક કેળવણીનું કાર્ય ચાલ્યા બાદ અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીને તે કાર્ય સોંપવામાં આવ્યું અને અમદાવાદમાં પ્રાથમિક કેળવણી સુવ્યવસ્થિત થઇ વિકાસ પામવાનાં બીજ ત્યારે નંખાયાં.

ઇ. સ. ૧૮૮૨ થી ૧૯૨૨ સુધીનાં ૪૦ વર્ષોમાં અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીએ પ્રાથમિક કેળવણીની દિશામાં બહુ નોંધપાત્ર ગણાય તેવી પ્રગતિ કરી નહોતી, છતાં શહેરના વિકાસ અને કેળવણી આપતી શાળાઓના પદ્ધતિસરના સંચાલનને પ્રતાપે વિદ્યાર્થીઓની અને શાળાઓની સંખ્યા તો તે સમય દરમ્યાન ધીમે ધીમે વધી હતી. મ્યુનિસિપાલિટીને પ્રાથમિક કેળવણીનો વહીવટ સોંપાયો તેવામાં રા. બા. મહીપતરામ રૂપરામ નીલકંઠ અને પ્રો. આબાજી કાથવટે જેવા ચેરમેનોની રાહબરી હેઠળ એ તંત્ર સંગીન રીતે વિકાસ સાધતું હોવાના દાખલા મળે છે. પણ પ્રારંભિક સમયનો ચોક્કસ ખ્યાલ આપતા તેમજ આંકડા આપતા દસ્તાવેજો કે ફાઇલો ઉપલબ્ધ થયાં નથી. ૧૯૦૨ થી ૧૯૧૧ના ગાળામાં પ્રાથમિક કેળવણીની પદ્ધતિમાં ફેરફારો થઇ ગયા અને તે મ્યુ. એ સ્વીકાર્યા હતા. ૧૯૧૦–૧૧ માં ૫૮૦૦ વિદ્યાર્થીઓ મ્યુ. હસ્તક પ્રાથમિક શિક્ષણ લેતા હતા. ૧૯૧૪–૧૫ માં ૪૧ પ્રાથમિક શાળાઓમાં ૭૮૦૦ વિદ્યાર્થીઓ ભણતા હતા. આ બધા સમય દરમ્યાન પ્રાથમિક કેળવણીનું તંત્ર એક સ્કૂલ્સ કમિટીને હસ્તક હતું.

આને સુવ્યવસ્થિત બનાવવાના હેતુથી અમદાવાદ મ્યુ. એ ઇ. સ. ૧૯૨૦માં "પ્રાથમિક શાળાઓના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ" ની એક નવી જગા કાઢી અને ૩૦ મી જુન ૧૯૨૦ ના રોજ સરકારી ડેપ્યુટી તરીકે કાર્ય કરતા શ્રી. પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઇએ "સ્કૂલ કમિટીના સેક્રેટરી અને પ્રાથમિક શાળાઓના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ" તરીકે ચાર્જ લીધો.

૧૯૨૦–૨૧માં ૮૭૭૬ વિદ્યાર્થીઓ મ્યુ. પ્રાથમિક શાળાઓમાં ભણતા હતા. તે વખતે દેશભરમાં અસહકારનો જુવાળ પુરજોસમાં ચડ્યો. અમદાવાદ મ્યુ.એ બહુમતીથી ઠરાવ કર્યો કે કેળવણીની બાબતમાં સરકાર તરફથી મળતી નાણાંની ગ્રાન્ટનો અસ્વીકાર કરવો. મ્યુ.ની શાળાઓનું ઇન્સ્પેક્શન સરકારી કેળવણી ખાતાના અમલદારોને કરવા દેવું નહિ, અને અમદાવાદ મ્યુ. ની શાળાઓના શિક્ષકોને સરકારી કેળવણી ખાતાના કાબૂમાંથી મુક્ત કરી તેમને સંપૂર્ણ રીતે મ્યુ.ના આશ્રિત નોકરો બનાવવા. સરકાર અને મ્યુ. વચ્ચે આ બાબત બહુ ઘાંચુ ચાલ્યું અને એનું પરિણામ એ



હાથી છાપ
GUARANTEED FI
TOUCH 100
5
TOLAS
ELEPHANT
M/S KIRTILAL JESINGLAL & Co
BOMBAY
૧ તોલાની
૧૦૦ ટચની
ચોરસ
લગડીઓ
તૈયાર મળશે
૫ તોલાની
૧૦૦ ટચની
ચોરસ
લગડીઓ
તૈયાર મળશે
૧ થી ૫ તોલા સુધીની
શુધ્ધ સોનાની લગડીઓ
ચોકસી
કીરતિલાલ જેસીંગલાલ એન્ડ કું.

શહેરની મધ્યમાં આવેલી જુમ્મામસ્જિદ

[illegible] એક ઘરેણું રાણી રૂપમતિની મસ્જિદ

આવ્યું કે ૯ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૨ થી મ્યુ. ને સરકારે બરતરફ કરી. અને રા. બ. રમણભાઇ મહીપતરામ નીલકંઠના પ્રમુખપદે કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટ નિમાઇ.

આ સમયે અમદાવાદ મ્યુ. માં રાષ્ટ્રવાદી તત્ત્વોનું જોર જામતું જતું હતું, અને મ્યુ. બરતરફ થતાં રાષ્ટ્રવાદીઓને પ્રજાની શકિતનો પરચો સરકારને બતાવવાની તક મળી. શ્રી. વલ્લભભાઇ પટેલની આગેવાની હેઠળ શ્રી. બળવંતરાય ઠાકોર અને બીજા સહકાર્યકરોએ પ્રજાકીય કેળવણી મંડળ સ્થાપી સંખ્યાબંધ પ્રાયમિક શાળાઓ લત્તે લત્તે ઉઘાડી દીધી અને સરકાર પાસેથી એક પાઇ પણ લીધા વિના પ્રજાના સહકાર અને નાણાંકીય મદદથી સ્વતંત્ર રાષ્ટ્રીય કેળવણી આપવી શરૂ કરી. મ્યુ.ની શાળાઓના ૨૦૦ જેટલા શિક્ષકો એમાં જોડાઇ ગયા અને મ્યુ. ની બરતરફી પહેલાં મ્યુ. શાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૦૦૦૦ ની થઇ હતી તે ઘટીને ૨૨૦૦ની થઇ ગઈ. શહેરની પ્રજાનો વિશ્વાસ ધરાવતા પ્રજાકીય કેળવણી મંડળનો ૧॥ થી ૨ લાખ રૂપિયાનો ખર્ચ પ્રજા પૂરો કરી આપતી.

પ્રાથમિક શાળાઓના મ્યુ. સુપરીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે કામ કામ કરતા શ્રી. પ્રાણલાલ કી. દેસાઇને સરકારે મુંબઇની એલ્ફીન્સ્ટન હાઇસ્કૂલમાં નીમ્યા. આ પ્રસંગ કટોકટીનો હતો. પૈસા કે પ્રતિષ્ઠા બેમાંથી એકની પસંદગી કરવાની હતી. રાષ્ટ્રપ્રેમથી રંગાએલા શ્રી. પી. કે. દેસાઇએ તરત જ નિશ્ચય કરી ૧૯૦૪થી હજુ સુધીની લાંબી સરકારી નોકરીને તિલાંજલિ આપી દીધી અને કાયમને માટે સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સેવાને સ્વીકારી લીધી.

પ્રજાકીય કેળવણી મંડળમાં શ્રી. અંબાલાલ માણેકલાલ મહેતા તેના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે કાર્ય કરતા હતા.

આટલા વિહંગાવલોકન પછી ૧૯૨૨ થી ૧૯૪૭નાં પચીસ વર્ષો પર પથરાયેલા મ્યુ. પ્રાથમિક શિક્ષણના જ્વલંત વિકાસ ઉપર કંઇક વિગતે નજર નાખીએ. આ પચ્ચીસીમાં શાળાઓની સંખ્યા ૩॥ ગણી થઇ છે, વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા લગભગ ૮ ગણી, શિક્ષકોની સંખ્યા લગભગ ૫ ગણી અને ખર્ચનું પ્રમાણ મોંઘવારી ભથ્થાને લીધે લગભગ ૧૨ ગણું થયું છે.

૧૯૨૨–૨૩ માં ૬૨ શાળાઓ હતી. અને તેમાં ૨૬૫ શિક્ષકો હતા. એમાંની ૧૪ શાળાઓ માટે જ મ્યુ. મકાનો હતાં.

તા. ૧–૧૦–૨૨ થી સરકારની મંજૂરીથી મ્યુ. શાળાઓમાંથી ફી કાઢી નાખવામાં આવી. તા. ૧–૧૨–૨૨ થી પાણીનો અર્ધો આનો પણ કાઢી નાખવામાં આવ્યો.

આ વર્ષમાં ૧૮૧ શિક્ષકો રાજીનામાં આપીને પ્રજાકીય કેળવણી મંડળમાં ગયા હતા. એટલે એમની ખાલી પડેલી તેમજ બીજી મળી કુલ ૧૮૭ જગાઓ સ્કૂલકમિટીએ કમી કરી.

પ્રથમ ૧૦૦૦૦ બાળકો મ્યુ. શાળાઓમાં ભણતા હતા તે ઘટીને એકદમ ૨૨૦૦ થઇ ગયા. પણ શાળાઓના શિક્ષકોને બાળકો ઉઘરાવી લાવવાનું દબાણ થતું હોવાથી વર્ષને અંતે નીચલા વર્ણના બાળકોની ભરતીથી એ સંખ્યા ૫૨૦૦ ની થઇ. કુલ ખર્ચ રૂા. ૧૮૨,૭૨૫ થયો.

૧૯૨૩–૨૪ : ડા. પ્રાંજપેના પ્રયાસથી ઇ. સ. ૧૯૨૩ માં પ્રાથમિક કેળવણીનો નવો કાયદો મુંબઇની ધારાસભામાં પસાર થયો. આથી પ્રાથમિક કેળવણી જે હજુ સુધી સરકાર હસ્તક હતી તે લોકલબોર્ડો અને મ્યુનિસિપાલિટીઓને સોંપી દેવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું.

આ વર્ષમાં શહેરમાં ૬૩ શાળાઓ, ૨૯૫ શિક્ષકો અને ૬૫૨૬ વિદ્યાર્થીઓ હતા. કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટ જે નવા શિક્ષકોને એકદમ કાયમ કરી દીધા હતા તેમને ઠરાવ કરી પાછા હંગામી બનાવી દેવામાં આવ્યા.

તા. ૮-૨-૨૪ થી કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટ ઊઠી ગઈ અને તા. ૯-૨-૨૪ થી નવી સ્કૂલબોર્ડ અસ્તિત્વમાં આવી. તેમાં ચેરમેન તરીકે શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોર ચુંટાયા.

સરકારે શાળાઓનાં મકાનો માટે રૂા. ૪ લાખની ગ્રાન્ટ આપેલી. મ્યુ.એ પણ આ વર્ષથી દરવર્ષે મ્યુ. શાળાઓનાં મકાનો માટે રૂા. ૧ લાખ અલગ કાઢવા માંડયા. વર્ષનો કુલ ખર્ચ રૂા. ૨,૨૩,૯૫૮ થયો.

૧૯૨૪-૨૫ : આ વર્ષે સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ મ્યુ. પ્રમુખ તરીકે હતા.

પ્રજાકીય કેળવણી મંડળની શાળાઓ અને શિક્ષકોને મ્યુ.માં ભેળવી દેવાયાં તેથી વર્ષને અંતે શાળાઓની સંખ્યા ૮૯ અને શિક્ષકોની ૫૯૯ થઈ. આ મંડળની ૪૪ શાળાઓને તા. ૧૬-૯-૨૪થી મ્યુ.માં લઇ લેવાયાથી લત્તાઓમાં બેવડાઈ જતી શાળાઓ કાઢી નાખવામાં આવી. વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ૧૪૫૦૯ પર પહોંચી.

પ્ર. કે. મંડળની શાળાઓ અને શિક્ષકો સંબંધી સરકાર સાથે સંતોષકારક સમાધાન થયું. મ્યુ.માંથી પ્ર. કે. મંડળમાં ગયેલા શિક્ષકોની વચલી મુદત પગાર કપાતે રજા તરીકે ગણાઈ. આ વર્ષમાં કન્યાશાળાઓમાં કાંતણકામ દાખલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો. તે માટે કેટલાક શિક્ષકોને પ્રથમથી તાલીમ આપવામાં આવી.

મ્યુ. વિદ્યાર્થીઓ માટે શારીરિક કેળવણી અંગે આ વર્ષમાં એક પેટા સમિતિ પહેલીવાર નિમાઇ હતી. આ વર્ષમાં કુલ ખર્ચ રૂા. ૩,૯૧,૭૪૮ ખર્ચ થયું હતું. તેમા રૂા. ૧,૯૭,૧૨૧ સરકારી ગ્રાન્ટના અને રૂા. ૧૬૦૦ લો. બો. ની ગ્રાન્ટના મળ્યા હતા.

૧૯૨૫-૨૬ : હજુ સુધી પ્રાથમિક કેળવણીનું તંત્ર ૧૯૦૧ના ડિસ્ટ્રીક્ટ મ્યુ. એકટ મુજબ ચાલતું હતું. તેનું આ છેલ્લું વર્ષ હતું. હવે આ વર્ષથી ડો. પ્રાંજપેના ૧૯૨૩ના પ્રાયમરી એકટ મુજબની લગભગ મ્યુ. ની સ્વતંત્ર સત્તાઓવાળું નવું સ્કૂલ બોર્ડ અસ્તિત્વમાં આવ્યું.

તા. ૧-૪-૨૫ના રોજ આ કાયદા મુજબ નવું સ્કૂલબોર્ડ ચુંટાયું. તેમાં ચેરમેન તરીકે શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોર અને વાઇસ ચેરમેન તરીકે શ્રી. કાળીદાસ જશકરણ ઝવેરી ચુંટાયા. કુલ ૧૧ સભ્યોવાળા આ સ્કૂલબોર્ડમાં ૨ સભ્યો સરકારે નીમેલા હતા. નવા કાયદા મુજબ "પ્રાથમિક શાળાઓના સુપરીન્ટેન્ડન્ટ" નો હોદ્દો બદલાઇને "એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર" થયો અને એ મુજબ શ્રી. પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઇ પહેલા એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર થયા.

આ વર્ષમાં શાળાઓ ૯૦, શિક્ષકો ૬૦૪ અને વિદ્યાર્થીઓ ૧૪૯૨૬ હતા. કુલ ખર્ચ રૂા. ૪,૩૦,૬૯૬ થયું.

સ્કૂલબોર્ડે અમદાવાદ શહેરમાં મફત ફરજિયાત પ્રા. શિક્ષણ દાખલ કરવા માટેનો ઠરાવ કરી તેની વિગતો વગેરે મંજૂરી માટે ૭-૭-૨૫ના દિવસે મોકલી આપી. આ કાર્ય ૧૯૨૬ના એપ્રિલથી શરૂ કરવાનો સ્કૂલબોર્ડનો ઇરાદો હતો. પણ ત્યાં સુધીમાં સરકારની મંજૂરી જ આવી નહિ. આની મંજૂરી ૧૯૪૨ સુધી આવી નહોતી એ હકીકત જૂની સરકારની શિક્ષણનીતિ પર સરસ પ્રકાશ પાડે છે. ૧૯૨૪માં પેન્શન અને પ્રોવીડન્ટફંડની યોજના મોકલેલી તેની મંજૂરી પણ સરકાર તરફથી હજુ સુધી આવી ન હતી.

આ વર્ષ દરમ્યાન પ્રા. કેળવણી મંડળને એના વર્ષ દરમ્યાનના ખર્ચની રૂા. ૧,૫૦,૦૦૦ ગ્રાન્ટ આપવામાં આવી હતી.

૧૯૨૬-૨૭ : શાળાઓ કે શિક્ષકોની સંખ્યામાં નોંધપાત્ર ફેરફાર ન થયો પણ વિદ્યાર્થીઓ ૧૫૧૫૫ થયાં.

અમદાવાદ નં. ૧ તરીકે ઓળખાતી તા. ૧-૧-૧૮૨૭ ના રોજ સ્થપાએલી મ્યુ. ખાડીઆ શાળા નં. ૧ નું મકાન શ્રી. કસ્તુરભાઈ તથા તેમના બે ભાઈઓએ તેમના સ્વ. પિતાશ્રી લાલભાઇ દલપતભાઈના સ્મરણાર્થે રૂા. ૫૪૫૦૦ ખર્ચી બંધાવેલું તે આ વર્ષમાં ખુલ્લું મુકાયું. એ વખતે એ શાળામાં શ્રી. છોટાલાલ હઠીસીંગ શાહ હેડમાસ્તર હતા. શારીરિક કેળવણી અંગેની પેટા સમિતિની ભલામણોને અનુસરી શ્રી. જે. વી. પુરાણી અને શ્રી. કે. એન. પાઠકને કવાયત અને વ્યાયામશિક્ષકો તરીકેની તાલીમ મ્યુ. શિક્ષકોને આપવા માટે ૬ માસ માટે નીમવામાં આવ્યા.

પહેલી જ વખત મ્યુ. શાળાના વિદ્યાર્થીઓની રમતગમતોની હરીફાઇઓ ૧૩ મી માર્ચ ૧૯૨૭ ના રોજ યોજાઈ.

હેડમાસ્તરો અને પહેલા આસિ. શિક્ષકોને હાજરી એલાવન્સ મળે તેવી પક્ષાપક્ષીની સરકારી પગારની યોજના નાપસંદ કરી તેને બદલે મ્યુ. એ નીચે મુજબની ગ્રેડોવાળી પગાર-યોજના સરકારી મંજૂરી માટે મોકલી હતી.

અનટ્રેઇન્ડ ૨૫—½—૩૫;
પહેલું વર્ષ ૩૦—½—૩૫—૧—૫૦;
બીજું વર્ષ ૩૫—૧—૫૫—૨—૬૫;
ત્રીજું વર્ષ ૪૦—૧—૫૦—૨—૮૦;

આ યોજના ઘડવામાં મ્યુ. પ્રમુખ સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ, સ્કૂલબોર્ડના ચેરમેન સ્વ. બલુભાઇ ઠાકોર અને શ્રી. પ્રાણલાલ કી. દેસાઇનો મુખ્ય ફાળો હતો.

આખરે એ યોજના મંજૂર થઇને આવી. અને પાછલી પૂરેપૂરી સર્વીસના વધારા ઉમેરતાં જે પગાર થાય તે પગારથી દરેક શિક્ષકને નવી ગ્રેડમાં મૂકી ૧ લી માર્ચ ૧૯૨૩ થી આ યોજનાનો અમલ કરવાની મંજૂરી આવી.

કુલ ખર્ચ રૂા. ૫,૫૫,૬૫૦ થયું. તેમાં રૂા. ૧,૯૩,૧૩૯ સરકારી ગ્રાન્ટના અને રૂા. ૧૬૦૦ લો. બો. ની ગ્રાન્ટના મળ્યા. વર્ષ દરમિયાન રૂા. ૭૫૦૦૦ મ્યુ. શાળાઓનાં બાંધકામ પાછળ ખર્ચાયા.

ભાઈશંકર નાનાભાઇ લાયબ્રેરી અને દાદાભાઇ નવરોજી લાયબ્રેરી એ બંનેનો સ્વતંત્ર વહીવટ આ વર્ષથી સ્કૂલબોર્ડે સંભાળી લીધો, જે હજુ પણ ચાલુ છે.

૧૯૨૭—૨૮ : શાળાઓ ૯૨, શિક્ષકો ૬૧૩ અને વિદ્યાર્થીઓ ૧૬૧૯૧ હતા. મ્યુ.ની માલિકીનાં શાળાનાં મકાનો ૧૮ હતાં. કુલ ખર્ચ રૂા. ૫,૯૩,૭૭૪ થયું હતું. તેમાં રૂા. ૧,૮૭,૧૦૦ સરકારી ગ્રાન્ટના અને રૂા. ૧૫૬૫ લોકલ બોર્ડની ગ્રાન્ટના મળ્યા.

૨૭-૧-૨૮ના રોજ નવી સ્કૂલબોર્ડ ચુંટાઇ. શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોર ફરીથી ચેરમેન તરીકે અને લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠ વાઇસ ચેરમેન તરીકે ચુંટાયાં.

અતિવૃષ્ટિને લીધે ૧ મ્યુ. શાળાનું મકાન અને ૧૨ થી વધુ મ્યુ. શાળાનાં ભાડાનાં મકાનો પડી ગયાં. જેથી બીજી વ્યવસ્થા થાય ત્યાંસુધીને માટે પહેલી જ વખત શીફ્ટ સીસ્ટમ દાખલ કરવામાં આવી અને જે શાળાઓનાં મકાનો સુરક્ષિત હતાં તેમાં એ શીફ્ટની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી.

૧૯૨૮—૨૯ : શાળાઓ ૯૬, શિક્ષકો ૬૧૪ અને વિદ્યાર્થીઓ ૧૬૯૮૪ હતા. કુલ ખર્ચ રૂા. ૪,૯૨,૨૬૭ આવ્યું. તેમાં ૨,૭૨,૪૯૫ રૂા. સરકારી ગ્રાન્ટના અને રૂા. ૧૭૦૧ લો. બોર્ડની ગ્રાન્ટના મળ્યા. વસતીના પ્રમાણમાં એકંદરે કેળવણીનું પ્રમાણ ૬.૨ ટકા હતું. મુસ્લિમ વસતીના પ્રમાણમાં તેમનું એ પ્રમાણ ૭.૨ ટકા હતું.

પહેલી જ વખત આ વર્ષથી મ્યુ. શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક તપાસનું કાર્ય શરૂ કરવામાં આવ્યું. શ્રી. લક્ષ્મીશંકર શાસ્ત્રી, મીસ આઈઝેક અને શ્રી. હરિલાલ રાવલને રૂા. ૭૫) ના ઓનરેરિયમથી મ્યુ. ડૉકટરો તરીકે લેવામાં આવ્યા. પહેલી જ વાર મ્યુ. શાળાઓમાં અંગ્રેજી શિક્ષણના વર્ગો શરૂ કરવાની પ્રથા દાખલ થઇ, અને ૩ મ્યુ. શાળાઓમાં આવા અંગ્રેજી વર્ગો શરૂ કરવામાં આવ્યા.

૧૯૨૯–૩૦ : શાળાઓ ૧૦૧, શિક્ષકો ૬૫૬ અને વિદ્યાર્થીઓ ૧૭૯૫૮.હતા. કુલ ખર્ચ રૂા. ૫,૩૪,૦૮૭ થયું. તેમાં સરકારી ગ્રાન્ટ રૂા. ૨,૫૨,૧૦૨ મળી અને લો. બોર્ડની ગ્રાન્ટ રૂા. ૧૬૧૭ મળી. પ્રાથમિક શિક્ષકો, પાણી પાનાર, તેડાગરો, સીવણ શિક્ષિકાઓ, સંગીત શિક્ષકો ઈત્યાદિના "શિક્ષકપગાર"-ના ખર્ચના રૂા. ૨,૯૫,૬૭૦ થયા હતા.

શહેરની વસતીના પ્રમાણમાં મુસ્લિમ વસતી ૧૯ ટકા હતી. પણ ભણતાં બાળકોમાં મુસ્લિમ વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૨૭.૭ ટકા હતું.

આ વર્ષે વધુ ૫ મ્યુ. કન્યાશાળાઓમાં અંગ્રેજી શિક્ષણ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

૧૯૩૦–૩૧ : શાળાઓ ૧૦૮, શિક્ષકો ૬૯૦, અને વિદ્યાર્થીઓ ૧૯૫૫૭ થયા. કુલ ખર્ચ રૂા. ૬,૧૧,૪૧૮ થયું. તેમાં રૂા. ૩,૧૪,૩૯૩ શિક્ષકપગારનું ખર્ચ થયું. સરકારી ગ્રાન્ટ રૂા. ૧,૭૪,૫૧૨ અને લો. બો. ગ્રાન્ટ રૂા. ૧૭૪૮ મળી.

મ્યુ. તરફથી ગ્રાન્ટ લેતી શાળાઓમાં ૩૦૦૦ અને મજૂર શાળાઓમાં ૨૦૦૦ મળી કુલ અમદાવાદમાં ૨૫૦૦૦ બાળકો પ્રાથમિક શિક્ષણનો લાભ લેતાં હતાં. ખરી રીતે વસતીના પ્રમાણમાં ૪૦૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ પ્રાથમિક શાળાઓમાં ભણતા હોવા જોઇએ.

૧ લી ઓકટોબર ૧૯૩૦ ના રોજ શ્રી. સરલાદેવી અંબાલાલ સારાભાઇના હસ્તે મ્યુનિસિપલ ગર્લ્સ હાઇસ્કૂલ ખુલ્લી મૂકવામાં આવી. તેમાં પહેલાં ઓનરરી લેડી સુપરીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠે થોડો સમય કામ કર્યું હતું.

૧ લી ડીસેમ્બર ૧૯૩૦ ના દિવસે શ્રી. તારાબેન મોડકના હસ્તે મ્યુનિસિપલ બાલમંદિર ખુલ્લું મુકાયું. એ બાલમંદિરનાં પહેલાં આચાર્ય તરીકે શ્રી. મણિબેન હરનારાયણ મુકાયાં.

રાજકીય નેતાઓની ધરપકડને લીધે મ્યુનિસિપલ શાળાઓ ૧૦ દિવસ બંધ રહી. તેથી સરકારે સ્કૂલબોર્ડને મળતી ગ્રાન્ટ બંધ કરી સજા કરી.

ચેરમેન શ્રી. બલુભાઇ ઠાકોર જેલમાં હોઇ પૂરતી હાજરીના અભાવે 'ડીસક્વોલીફાય' થવાથી તેમની જગાએ માર્ચ-એપ્રિલ ૧૯૩૧ માં ચેરમેન તરીકે લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠ ચુંટાયાં હતાં.

૧૯૩૧–૩૨ : ચેરમેન તરીકે લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠ અને વાઇસ ચેરમેન તરીકે શ્રી. રમણિકલાલ કૃષ્ણલાલ શેરદલાલ હતા. શાળાઓ ૧૧૧, શિક્ષકો ૭૨૧ અને વિદ્યાર્થીઓ ૨૦૯૫૯ હતા. કુલ ખર્ચ રૂા. ૫,૩૩,૫૧૧ થયો. તેમાંથી લોકલબોર્ડની ગ્રાન્ટના માત્ર રૂા. ૧૭૧૨ મળ્યા હતા. સરકારી ગ્રાન્ટ આ વર્ષમાં અટકેલી હોવાથી બધું ખર્ચ મ્યુ. એ જ કરવું પડ્યું હતું. તેમાં શિક્ષકપગારનું ખર્ચ રૂા. ૩,૨૪,૧૩૫ થયું હતું.

૧૫૭૪૩ છોકરાંની શારીરિક તપાસ થઇ હતી. તેમાં ૭૧૭૭ બાળકો તદ્દન તંદુરસ્ત અને સ્વચ્છ માલમ પડ્યાં, બાકીનાંની કંઈ કંઇ અપૂર્ણતાઓ હતી તે સંબંધી વાલીઓને ખબર આપવામાં આવી.

૧૯૩૨–૩૩ : શાળાઓ ૧૧૯, શિક્ષકો ૭૬૩ અને વિદ્યાર્થીઓ ૨૨૬૬૮ હતા. ૧૯૩૧ની વસતીગણતરી મુજબ શહેરની વસતી ૨,૭૦,૭૭૫ ને બદલે વધીને ૩,૮૨,૭૬૮ થઇ. જેથી બાળકોની સંખ્યા વધવા છતાં આ વર્ષે માત્ર ૫.૯ ટકા પ્રમાણ આવ્યું. કુલ ખર્ચ રૂા. ૫,૬૨,૪૮૫ થયું. તેમાં લો.

બોર્ડની ગ્રાન્ટના રૂા. ૨૩૭૩ મળ્યા. સરકારી ગ્રાન્ટ આ વર્ષે પણ મળી નહોતી. ૧૩મી ડીસેમ્બર '૩૨ થી ૨૦મી ડીસેમ્બર '૩૨ સુધી અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ પ્રાથમિક શિક્ષકમંડળ તરફથી એક કેળવણી સપ્તાહ ઊજવવામાં આવ્યું અને મ્યુ. ખાડીઆ શાળા નં. ૬ માં એક નમૂનેદાર કેળવણી પ્રદર્શન પણ ભરવામાં આવ્યું.

૧૯૩૩–૩૪ : શ્રી. ગટુભાઈ ગોપીલાલ ધ્રુવે રાજીનામું આપ્યું ને તેમની જગાએ જેલમાંથી છૂટી આવેલા શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોર સ્કૂલબોર્ડમાં ચુંટાયા.

શાળાઓ ૧૨૦, શિક્ષકો ૮૦૦ અને વિદ્યાર્થીઓ ૨૩૫૫૦ હતા.

કુલ ખર્ચ રૂા. ૬,૧૬,૭૫૪ આવ્યું તેમાં શિક્ષકપગારનું ખર્ચ રૂા. ૩,૬૫,૫૬૯ સુધી પહોંચ્યું. આ વર્ષે પણ સરકારી ગ્રાન્ટ મળી નહતી.

મ્યુ. શિક્ષકોના પેન્શનની યોજના મંજૂરી માટે મોકલેલી તેનો સને ૧૯૨૫ થી અમલ કરવાની મંજૂરી સરકારે આપી. મ્યુ. પ્રમુખ તરીકે પણ આ વર્ષે શ્રી. બલુભાઇ ઠાકોર ચુંટાયા હતા.

મેનીનજાઇટીસને લીધે માર્ચ–એપ્રિલમાં ૧॥ માસ સુધી શાળાઓ બંધ રહી.

૧૯૩૪–૩૫ : શાળાઓ ૧૩૫, શિક્ષકો ૮૫૦ અને વિદ્યાર્થીઓ ૨૫૨૫૩ હતા. કુલ ખર્ચ રૂા. ૬,૧૯,૪૯૮ આવ્યું. સરકારી ગ્રાન્ટ મળી નહતી. શિક્ષકપગારના રૂા. ૩,૯૧,૩૦૨ થયા.

આ યાદગાર વર્ષમાં અમદાવાદ મ્યુ. ની શતાબ્દિ પૂરભભકાથી ઊજવવામાં આવી. "રૂડી શતાબ્દિ ઊજવાય, મ્યુનિસિપાલિટીની" ગાતાં ગાતાં પ્રાથમિક શાળાઓનાં ૨૫૦૦૦ બાળકો પોતપોતાની શાળાઓના વાવટા અને શિક્ષકો સાથે શહેર ગજાવતાં ગજાવતાં સાબરમતીની રેતીમાં આવી ગોઠવાયાં. મ્યુ. પ્રમુખ શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોરે તેમને સંબોધી પ્રેરક પ્રવચન કર્યું. કાર્યક્રમ પત્યા પછી એ જ રીતે બાળકો શાળાઓમાં પાછાં આવ્યાં ને ત્યાં મીઠાઇઓ વહેંચાઇ.

સ્કૂલબોર્ડના એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર શ્રી. પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઇ અને ગુ. વ. સોસાઈટીના આસિ. સેક્રેટરી શ્રી. હરિલાલ પારેખને એક સ્મારકગ્રંથ રચવાનું કાર્ય સોંપાયું અને તેમણે એ માંગલિક પ્રસંગે "અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી શતાબ્દિ સ્મારક ગ્રંથ" બહાર પાડ્યો.

૧૯૩૫–૩૬ : શાળાઓ ૧૪૨ થઇ. તેમાં મ્યુ. માલિકીનાં શાળાઓનાં ખાસ બાંધેલાં મકાનોની સંખ્યા માત્ર ૨૧ની હતી. પહેલી જ વાર આ વર્ષે મ્યુ. શાળાઓનાં ભાડાંની રકમ રૂા. એક લાખ ઉપર ગઇ હતી.

શિક્ષકો ૯૦૪ હતા અને વિદ્યાર્થીઓ ૨૬૮૨૪ હતા. વસતીના પ્રમાણમાં વિદ્યાર્થીઓનું પ્રમાણ ૭ ટકા હતું.

કુલ ખર્ચ ૭,૨૪,૩૭૨ રૂા. થયું. તેમાં શિક્ષકપગારનું ખર્ચ ૪,૧૩,૮૦૪ રૂા. થયું. સરકારી ગ્રાન્ટ આ વર્ષે પણ મળી નહોતી.

૧૯૩૬–૩૭ : શાળાઓ ૧૫૧ થઇ તેમાં શિક્ષકો ૯૮૨ અને વિદ્યાર્થીઓ ૨૮૫૬૬ હતા. ખર્ચ રૂા૦ ૭,૭૨,૮૦૮ રૂા. થયું. તેમાં શિક્ષકપગારના રૂા. ૪,૪૨,૮૦૧ થયા. આ વર્ષે પણ સરકારી ગ્રાન્ટ મળી નહિ. એટલે ચાર વર્ષોથી અટકેલી ગ્રાન્ટ મેળવવા માટે સરકાર પર દાવો માંડવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું. આ વર્ષે ૨૦૬૦૧ વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક તપાસ થઇ.

તા. ૧૮–૩–૩૭ ના રોજ નવી સ્કૂલબોર્ડ ચુંટાઇ, તેમાં ચેરમેન તરીકે શ્રી. બલુભાઇ પ. ઠાકોર અને વાઇસ ચેરમેન તરીકે શ્રી. સફદરહુસેન બુખારી ચુંટાયા. સ્કૂલબોર્ડના ૧૨ સભ્યોમાંથી ૩ સભ્યો સરકારે નીમેલા હતા.

૧૯૩૭–૩૮ : વર્ષ દરમિયાન ૧૦ નવી શાળાઓ ખૂલતાં કુલ સંખ્યા ૧૬૧ થઇ અને શિક્ષકો ૧૧૨૬ વિદ્યાર્થીઓ ૩૦૮૯૨ થયા. કુલ ખર્ચ ૮,૩૬,૪૭૬ રૂા. થયું.

શ્રી. બલુભાઇ ઠાકોર અને ડૉ. હરિપ્રસાદ દેસાઇના પ્રયત્નથી મ્યુ. માં વ્યાયામ શિક્ષણની પ્રવૃત્તિનો સંગીન પાયો નંખાયો. શરૂઆતમાં શ્રી. છોટુભાઈ બાલકૃષ્ણ પુરાણીને ઓર્ગેનાઈઝર તરીકે અને શ્રી. રાવજીભાઇ ચતુરભાઇ પટેલને વ્યાયામ પ્રવૃત્તિના મુખ્ય તરીકે નીમ્યા.

જ્યારે આ પ્રવૃત્તિનું કાર્ય ચાલતું હતું, ત્યારે ૧–૪–૩૭ ના રોજ કાંકરીઆ વ્યાયામ વિદ્યાલય ખુલ્લું મૂકવામાં આવ્યું. ૭ માસનું એક સત્ર લેખે પુરૂષ શિક્ષકો–શિક્ષિકાઓ ને મુસ્લિમ શિક્ષકો અને શિક્ષિકાઓ અહીં તાલીમ લઇ જાય છે ને ત્યારબાદ તેમને શિક્ષક વિભાગમાં ઉત્તીર્ણ થયાનું સર્ટીફીકેટ આપવામાં આવે છે.

ઇ. સ. ૧૯૨૦ થી મ્યુ. સ્કૂલબોર્ડની શાળાઓના વડા તરીકે કાર્ય કરતા સ્કૂલબોર્ડના એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર શ્રી. પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઈ તા. ૧૦ મી મેથી નિવૃત્ત થયા. સ્કૂલબોર્ડ સ્ટાફ, મ્યુ. નોકરમંડળ, મ્યુ. પ્રા. શિક્ષકમંડળ અને શહેરીઓ તરફથી મળી જુદા જુદા ૨૦ સમારંભો તેમના માનમાં યોજાયા. મ્યુ. સ્કૂલબોર્ડ ઓફિસમાં તેમનું તૈલચિત્ર આચાર્ય આનંદશંકર ધ્રુવના હસ્તે ખુલ્લું મુકાયું. મ્યુ. શિક્ષકમંડળે 'શ્રી. પ્રાણલાલ કી. દેસાઇ સન્માન અંક' બહાર પાડ્યો, અને લગભગ રૂા. ૫૦૦૦ "શ્રી. પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઇ સ્કોલરશીપ" ફંડ માટે મ્યુ. સ્કૂલબોર્ડને આપ્યા જે સ્કોલરશીપ હજુ પણ ચાલુ છે.

તેમની જગાએ સિનિયર સુપરવાઇઝર શ્રી. ડાહ્યાભાઈ ભલાભાઇ પટેલની એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર તરીકે તા. ૧૧–૫–૩૭ થી નિમણુક કરવામાં આવી.

૧૯૩૮–૩૯ : ૨૭ નવી શાળાઓ ખૂલતાં શાળાઓ ૧૮૮ તેમાં મ્યુ. મકાનોવાળી શાળાઓ માત્ર ૨૯ હતી. ખાસ વિષયોના શિક્ષકો સહિત આ. શાળાઓમાં ૧૧૪૫ શિક્ષકો હતા. ૩૩૩૯૦ વિદ્યાર્થીઓ હતા. વસતીના પ્રમાણમાં ભણતા વિદ્યાર્થીનું પ્રમાણ ૭·૯ ટકા હતું.

૧૫–૬–૩૮ ના રોજ મુંબઇ ઇલાકાના વડા પ્રધાન શ્રી. બાળગંગાધર ખેરે કાંકરીઆ મ્યુ. વ્યાયામ વિદ્યાલયનું ઉદ્‌ઘાટન કર્યું. આ વખતે વ્યાયામ વિદ્યાલયના પ્રિન્સિપાલ તરીકે શ્રી. હરિસિંહ છોટુસિંહ ઠાકોર હતા.

પહેલી જ વખત અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ શિક્ષકમંડળ તરફથી રેંટિયા બારસની ભવ્ય ઊજવણી યોજાઇ. મ્યુ. શાળાઓનાં ૫૦૦૦ બાળક–બાળાઓનો સમૂહવ્યાયામ લાલદરવાજાના મેદાનમાં થયો. "આવી સોનલ વરણી બારસ, વરસે એક જ આવે જો" જેવા ગરબા, ધ્વજવંદન ઇત્યાદિ પણ યોજાયું. આ વખતે મ્યુ. પ્રમુખ તરીકે શ્રી. મણિલાલ ચતુરભાઈ શાહ, સ્કૂલબોર્ડના ચેરમેન તરીકે શ્રી. બલુભાઈ ઠાકોર, એડ. ઓફીસર તરીકે શ્રી. ડાહ્યાભાઇ ભ. પટેલ અને વ્યાયામ વિદ્યાલયના પ્રિન્સિપાલ તરીકે શ્રી. હરિસિંહ છોટુસિંહ ઠાકોર હતા.

૧૯૩૮ થી નવો કાયદો અમલમાં આવ્યો. તેથી સ્કૂલબોર્ડમાં સરકારી સભ્યો નીમવાની પ્રથા બંધ થઈ. અમદાવાદ મ્યુ.ની એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફીસર નીમવાની સ્વતંત્રતા ચાલુ રહી. એ સત્તા મુજબ

અમદાવાદ મ્યુ.એ પોતાના ચાલુ એ. ઓ. શ્રી. ડાહ્યાભાઇ પટેલને એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર તરીકે નીમ્યા.

સને ૧૯૩૧ થી અટકેલી ગ્રાન્ટનું પ્રજાકીય સરકાર સાથે સમાધાન થયું. અને એ પેટે મ્યુ. સ્કૂલબોર્ડને સરકારે ૧૧ લાખ રૂપીઆ આપ્યા. એ રકમ મ્યુ. શાળાઓનાં મકાનો બાંધવા માટે અલગ રાખવામાં આવી.

મ્યુ. શાળાઓનાં ભાડાં પેટે આ વર્ષે રૂ. ૧,૨૫૦૦૦ ખર્ચ થયું.

કુલ ખર્ચ ૮,૦૦,૯૦૮ રૂ. થયું. તેમાં શિક્ષકપગારનું ખર્ચ ૪,૯૨,૯૪૪ રૂ. થયું. સરકારી ગ્રાન્ટના ૧,૯૨,૮૪૯ રૂ. મળ્યા અને લોકલબોર્ડની ગ્રાન્ટના રૂ. ૩૬૦૬ મળ્યા.

૧૯૨૦થી સતત સ્કૂલબોર્ડમાં નોંધપાત્ર કાર્ય કરી અમદાવાદની પ્રાથમિક કેળવણીને સુંદર રીતે વિકસાવનાર સ્કૂલબોર્ડના ચેરમેન, મ્યુ. ના ઉપપ્રમુખ અને મુંબઇ ધારાસભાના સભ્ય તેમ જ યુનિવર્સિટીના સભ્ય શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોરનું તા. ૨૧–૧–૩૯ ના રોજ અવસાન થયું. અનેક સંસ્થાઓએ સ્વર્ગસ્થને અંજલિ આપી. મ્યુ. સ્કૂલબોર્ડમાં તેમનું તૈલચિત્ર મૂકવામાં આવ્યું.

પહેલી જ વાર અમદાવાદ મ્યુ. સ્કાઉટ એસોસીએશનની સ્થાપના થઇ. ૧૭ નવી પ્રૌઢશાળાઓ ઉઘડી. ખાડીઆ નં. ૨ અને નં ૩ નાં મકાનો રૂ. ૮૦૦૦૦ ના ખર્ચે મ્યુ.એ ખરીદી લીધાં. ૧૧–૨–૩૯ થી શ્રી. જીવણલાલ હરિપ્રસાદ દીવાન સ્કૂલબોર્ડના ચેરમેન થયા.

૧૯૩૯–૪૦ : વર્ષ દરમ્યાન ૩૪ શાળાઓ નવી ખૂલતાં શાળાઓની સંખ્યા ૨૨૨ થઇ તેમાં મ્યુ. મકાનોવાળી શાળાઓ ૩૪ હતી. શિક્ષકો ૧૩૨૪ હતા. અને વિદ્યાર્થીઓ ૩૭૪૭૨ થયા. કુલ ખર્ચ રૂ. ૯,૩૫,૮૧૫ થયું. શિક્ષકપગારની રકમ પાંચ લાખ ઉપર થઇ તે ખાતે રૂ. ૫,૩૯,૬૭૦ ખર્ચાયા સરકારી ગ્રાન્ટ ૩,૨૦,૨૦૦ રૂ. મળી અને લો. બો. ની ગ્રાન્ટના ૧૧૪ રૂ. મળ્યા.

પહેલી જ વખત કેટલીક મ્યુ. શાળાઓમાં હિંદુસ્તાની ભાષાનો વિષય દાખલ કરવામાં આવ્યો.

આ વર્ષે ૬૪૮૦ વિદ્યાર્થીઓનો સમૂહવ્યાયામ લાલદરવાજાના મેદાન પર યોજાયો. (ઓકટોબર–૧૯૩૯) ૨૦૦૧૮ વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક તપાસ થઇ.

૧૯૪૦–૪૧ : શાળાઓ ૨૩૨ થઈ કુલ શિક્ષકો ૧૩૮૨ અને વિદ્યાર્થીઓ ૩૯૪૪૩ હતા. કુલ ખર્ચ રૂ. ૧૦,૧૩,૭૯૬ થયું. શિક્ષકપગાર ખાતે રૂ. ૬,૧૪,૦૪૩ થયા. સરકારી ગ્રાન્ટ ૧,૭૦,૨૩૩ રૂ. મળી.

આ વર્ષે ૨૩૨૩૬ વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક તપાસ થઇ.

૨૧–૨–૪૧ના રોજ નવું સ્કૂલબોર્ડ અસ્તિત્વમાં આવ્યું. તેમાં ચેરમેન તરીકે શ્રી. જીવણલાલ હરિપ્રસાદ દીવાન અને વાઈસ ચેરમેન તરીકે શ્રી. નવીનચંદ્ર મુ. દેસાઈ ચુંટાયા.

ટ્રેનિંગ કોલેજમાં જનારાઓએ હજીસુધી પોતાના જ ખાનગી ખર્ચે ત્યાં જવું પડતું હતું. આ વર્ષથી સરકારે એવા સ્કોલરોને 'ડયુટી પે' આપીને મોકલવાનું નક્કી કર્યું.

૧૯૪૧–૪૨ : શાળાઓ ૨૩૯, કુલ શિક્ષકો-ખાસ વિષયોના શિક્ષકો સહિત ૧૪૧૫, અને રાત્રિ-શાળાઓ સહિત ૪૦૭૪૩ વિદ્યાર્થી હતા, કુલ ખર્ચ ૧૦,૪૦,૭૬૧ થયું. તેમાં સરકારી ગ્રાન્ટના રૂ. ૧,૫૦,૬૭૫ મળ્યા.

૨૨૨૦૬ વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક તપાસ આ વર્ષે થઇ.

આ વર્ષથી દરેક મ્યુ. નોકરને માસિક રૂ. ૩ મોંઘવારી ભથ્થું આપવાની શરૂઆત કરવામાં આવી.

૧૯૪૨–૪૩ : જુન ૧૯૪૨ થી મ્યુ. એ પોતાની અમદાવાદ મ્યુ. પ્રાયમરી ટીચર્સ ટ્રેનિંગ કોલેજ ખા. શાળા. નં. ૬ માં ખોલી પરંતુ ઓગસ્ટમાં આંદોલન ઉપડતાં તેનું કામ વિંખાઇ ગયું અને ૧૯૪૯થી કોલેજ બંધ થઈ ગઇ.

૯ મી ઓગસ્ટે રાષ્ટ્રીય નેતાઓની એકાએક ધરપકડો પછી વાતાવરણ એકદમ ઉગ્ર બન્યું. દરેક સ્થળે સરકાર સામે બહિષ્કાર પોકારાયો. શાળાઓમાં હડતાળ પડી. મ્યુ. સ્કૂલબોર્ડના સિનિયર સુપરવાઈઝર ડૉ કનૈયાલાલ છોટુભાઇ પુરાણી અને બીજા લગભગ સવાસો મ્યુ. શિક્ષકોએ પણ મ્યુ. શાળાઓનો બહિષ્કાર પોકાર્યો.

૨૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૨ના રોજ સરકારે મ્યુ. સહિત સ્કૂલબોર્ડને સુપરસીડ કરી અને તેને સ્થાને શ્રી. દોલતરામ ઉ. શાહ, શ્રી. એ. એ. કાદરી અને મીસ દીનબાઈ કામા એ ત્રણની મેનેજમેન્ટ ઓફ સ્કૂલ્સ કમિટી નીમી. કમિટીએ પોતાના ચેરમેન તરીકે શ્રી. દોલતરામ ઉ. શાહને ચૂંટી કાઢયા. ઓક્ટોબરમાં સ્કૂલ કમિટીની પહેલીજ મીટીંગમાં એ. ઓ. શ્રી. ડાહ્યાભાઇ પટેલ ગેરહાજર રહ્યા. તેથી સ્કૂલ કમિટીએ તેમને ડીસમીસ કર્યા અને સરકારમાં લખાણ કર્યું.

નવા એડ. ઓફિસર તરીકે કમિટીએ ઉત્તર વિભાગના આસિ. એજ્યુ. ઇન્સ્પેક્ટર શ્રી. એ. ખાનને નીમ્યા. સિનિયર સુપરવાઇઝર શ્રી. પુરાણીની જગ્યાએ અમદાવાદ જિલ્લાના એક ડેપ્યુટી શ્રી. એન. પી. કુરેશીને નીમ્યા કેટલીક શાળાઓ બંધ કરી દેવાતાં સંખ્યા ઘટીને ૨૧૨ થઈ અને શિક્ષકો ૨૫૦ ઘટયા તેથી તેમની સંખ્યા ૧૧૬૬ અને વિદ્યાર્થીઓ ૩૦૦૦થી વધુ ઘટીને સંખ્યા ૩૬૮૮૨ રહી.

લગભગ ૧૨મી નવેમ્બરથી મ્યુ. શાળાઓ ઘણીખરી ચાલુ થઇ ગઈ હતી પણ તેમાં હાજરી બહુ નહોતી રહેતી. વર્ષ દરમ્યાન ખર્ચ રૂ. ૧૦,૮૮,૪૭૬ થયું હતું.

દોલતરામ કમિટીએ મ્યુ. પ્રાથમિક શાળાઓના રાષ્ટ્રવાદી સ્વરૂપને સખત હાથે 'સુધારવા' માંડયું.

૧૯૪૩–૪૪ : દોલતરામ કમિટીનો વહીવટ આ વર્ષે ચાલુ જ હતો અને નવ શાળાઓ બંધ કરાતાં શાળાઓ ૨૦૩, શિક્ષકો ૧૨૩૨ અને વિદ્યાર્થીઓ ૩૪૩૪૫ રહ્યા. કુલ ખર્ચ રૂ. ૧૧,૦૦,૬૪૨ થયું. તેમાં સરકારી ગ્રાન્ટના રૂ. ૧,૯૯,૪૮૫ મળ્યા.

આ વર્ષમાં માત્ર ૧૪૧૪૫ વિદ્યાર્થીઓની શારીરિક તપાસ થઇ શકી હતી.

આ વર્ષની શરૂઆતમાં એડ. ઓફિસર મી. ખાનની દક્ષિણ વિભાગના એજ્યુકેશનલ ઇન્સ્પેકટર તરીકે બદલી થતાં તેઓ વિદાય થયા ને સ્કૂલ કમિટીએ તેમની જગાએ મી. એન. પી. કુરેશીને એડ. ઓફિસર તરીકે નીમ્યા.

૧૯૪૩ના ડીસેમ્બરમાં અનાજનું રેશનીંગ દાખલ થયું અને મ્યુ. નોકરોને અનાજના બીલ ઉપર વળતર આપવાની પ્રથા દાખલ થઈ.

૧૯૪૪–૪૫ : શાળાઓ ૨૦૩, શિક્ષકો ૧૨૬૭ અને વિદ્યાર્થીઓ ૩૬૬૮૭ હતા. કુલ ખર્ચ ૧૧,૦૦,૬૨૮ રૂ. થયું. તેમાં સરકારી ગ્રાન્ટના રૂ. ૧,૯૯,૪૮૫ મળ્યા.

પહેલી જ વાર વેકેશન બદલે રમતગમતની વોર્ષિક ઇનામી હરીફાઇઓ એકધારી રીતે મ્યુ. વ્યાયામ વિદ્યાલયમાં યોજાઇ. તેના પ્રમુખપદે પહેલી જ વાર કમિશનર, કલેક્ટર, સેશન્સ જડજ, શ્રી. વિદ્યાનંદજી મહારાજ ઇત્યાદિ હતા.

મ્યુ. વ્યાયામ વિદ્યાલયને સરકારે માન્ય કર્યું. ૧૬૧૫૮ વિદ્યાર્થીઓની આ વર્ષમાં શારીરિક તપાસ થઈ.

૧૯૪૫–૪૬ : શાળાઓ ૨૦૩, શિક્ષકો ૧૨૭૪ અને વિદ્યાર્થીઓ ૪૦૮૧૫ હતા. શહેરની અંદાજી વસતી ૭,૭૩,૮૯૫ ગણતાં પ્રા. શિક્ષણને મફત અને ફરજિયાત દાખલ કરવામાં આવે તો ખરી રીતે ૯૬૭૩૬ વિદ્યાર્થીઓ પ્રાથમિક શાળાઓમાં ભણવા જોઈએ.

કુલ ખર્ચ રૂા. ૧૨,૪૧,૬૪૩ થયું. તેમાંથી સરકારી ગ્રાન્ટ રૂા. ૩,૧૦,૨૫૪ મળી. મ્યુ. શાળાઓનાં મકાનોનું ભાડું રૂા. ૧,૨૬,૩૦૦ રૂા. અપાયું. મ્યુ. શાળાઓને મકાનોનો બહુ જ ત્રાસ છે. માત્ર ૩૯ મકાનો જ મ્યુ.ને પોતાની માલિકીનાં છે, તેથી ૧૫ લાખની રકમ નક્કી કરી મ્યુ. શાળાઓનાં મકાનો માટે પંચવર્ષીય યોજના કરવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું.

તા. ૩૦–૫–૪૫ ના રોજ એડ. ઓફિસર શ્રી. એન. પી. કુરેશી પોતાની સરકારી નોકરીમાં પાછા ફર્યા. તેમની જગાએ સ્કૂલ કમિટીએ એકટીંગ એડ. ઓફિસર તરીકે શ્રી. રણછોડજી ગો. દેસાઈને નીમ્યા.

૧૫–૪–૪૬ ના રોજ પ્રજાકીય સ્કૂલબોર્ડે સરકારનિયુક્ત સ્કૂલકમિટી પાસેથી ચાર્જ લીધો. નવી સ્કૂલબોર્ડમાં બારે ચુંટાયેલા સભ્યો હતા. તેમાં ચેરમેન તરીકે શ્રી. મગનભાઈ પ્ર. દેસાઈ અને વાઈસ ચેરમેન તરીકે શ્રી. ઠાકોરલાલ શ્રી. ઠાકોર ચુંટાયા હતા.

હિન્દુસ્તાની ભાષાનું શિક્ષણ જે અમુક શાળાઓમાં દાખલ કરવામાં આવેલું તે ૧૯૪૨ના ઓગસ્ટથી બંધ થયું હતું. આ વર્ષે તે ફરીથી શરૂ કરવામાં આવ્યું. ૨૨ રાત્રિશાળાઓ પણ ફરીથી ચાલુ કરવામાં આવી.

કારમી મોંઘવારીમાં ભારે આર્થિક કટોકટીની પરિસ્થિતિને લીધે આખા મુંબઈ ઈલાકાના પ્રાથમિક શિક્ષક સંઘે ૨૦ મી ફેબ્રુઆરી–'૪૬ નો દિવસ શિક્ષકદિન તરીકે પાળ્યો અને ૧લી માર્ચથી હડતાળ પાડી. દોલતરામ સ્કૂલ કમિટીએ એકાએક ૧લી માર્ચ ૧૯૪૬ થી ૪ અઠવાડિયાનું વેકેશન પાડી દીધું હતું. છતાં ૨૯મી માર્ચથી પણ એકે શિક્ષક શાળાઓમાં હાજર થયા નહિ.

તા. ૧લી એપ્રિલે પ્રજાકીય સરકાર સત્તામાં આવતાં ના. વડાપ્રધાન સાથે મુંબઈ ઇલાકા શિક્ષક સંઘ મારફત વાટાઘાટો અને સમાધાન થતાં ઈલાકાના એકેએક શિક્ષક તા. ૨૪મી એપ્રિલ ૧૯૪૬ થી પાછા હાજર થઈ ગયા. અ. મ્યુ.માં પણ એ જ રીતે બધા શિક્ષકો મૂળ જગાએ હાજર થઇ ગયા.

૧૯૪૬થી ચાલુ વર્ષ દરમ્યાન શાળાઓ ૨૦૪ થઇ ને શિક્ષકોની સંખ્યા ૧૩૬૮ અને વિદ્યાર્થીઓ ૪૧૮૮૦ હતા.

સરકારે પ્રાથમિક શિક્ષકોના પગારો સંબંધમાં ભારે ઉહાપોહ તરફ લક્ષ આપી ખાસ ઠરાવ દ્વારા ૧૦ વર્ષથી ઓછી નોકરીવાળા અન્ટ્રેન્ડ શિક્ષકોને અન્ટ્રેન્ડની ગ્રેડમાં મૂક્યા. અને ૧૦ વર્ષથી વધુ નોકરીવાળા અન્ટ્રેન્ડ; ફર્સ્ટયર, સેકન્ડયર અને થર્ડયર શિક્ષકો એ બધાને એક જ કક્ષામાં મૂકી ટ્રેઈન્ડની ગ્રેડમાં મૂક્યા. ઉપરાંત કામચલાઉ રૂા. ૫ અને રૂા. ૧૦) નો પગાર વધારો અને બોનસ આપ્યાં.

અમદાવાદ મ્યુ.એ પણ એ જ ઠરાવના ધોરણે અન્ટ્રેન્ડનો ૩૫–૧–૪૦નો ગ્રેડ અને ટ્રેઇન્ડ શિક્ષકોનો ૪૦–૨–૫૦–૩–૮૦નો ગ્રેડ કર્યો. ટ્રેઇન્ડના ૧૫ ટકા માટે ૮૦–૪–૧૦૦ નો ૧૯૨૩ના જેવો "સીલેકશન ગ્રેડ" પણ રાખવામાં આવ્યો અને તે મુજબ ૧–૮–૪૬ થી નવો ગ્રેડ આપવામાં આવ્યો. સીલેકશન ગ્રેડમાં કેટલીક વહીવટી અને વ્યવહારૂ મુશ્કેલીઓ જણાતાં એ સીલેકશન ગ્રેડ તાજેતરમાં જ રદ કરવામાં આવ્યો છે અને અમદાવાદ મ્યુ. એ અન્ટ્રેઇન્ડ શિક્ષકોની ગ્રેડ ૩૫–૧–૪૦ની અને ટ્રેઇન્ડ શિક્ષકોની ગ્રેડ ૪૦–૨–૫૦–૩–૮૦–૪–૧૦૦ની રાખવાનો નિર્ણય કરી તેનો અમલ પણ કરી દીધો છે.

કાંતણકામ અને ઉદ્યોગ તાલીમ માટે આ વર્ષે એક નવો વર્ગ વિદ્યાપીઠમાં કાઢવામાં આવ્યો હતો. અને તેમાં ૪૦ મ્યુ. શિક્ષક–શિક્ષિકાઓને લેવામાં આવ્યાં હતાં. એ વર્ગની પૂર્ણાહુતિ નવેમ્બર ૧૯૪૭માં થઇ ગઈ છે.

મે ૧૯૪૭માં ફરજિયાત પ્રાથમિક શિક્ષણ માટે બાળકોની વસતી ગણતરી કરવામાં આવી. તેમાં ૬થી૧૧ વર્ષ વચ્ચેના ૨૬૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓ માટે નવી વ્યવસ્થા કરવા અંદાજ નીકળ્યો છે. એ યોજનાનો અમલ ઇ. સ. ૧૯૪૮થી કરવાનો ઠરાવ થયો છે.

આવતા વર્ષથી મ્યુનિસિપલ પ્રાયમરી ટીચર્સ ટ્રેનિંગ કોલેજ પણ ખોલવાનો મ્યુ.એ ઠરાવ કર્યો છે. ગુજરાત વિશ્વવિદ્યાલયના ફાળામાં સ્વ. શેઠ હરિવલ્લભદાસ કાળીદાસના પુત્રો તરફથી પ્રાયમરી ટીચર્સ ટ્રેનિંગ કોલેજ માટે રૂા. ૩।। લાખનું દાન પણ અપાયું છે.

૧૯૪૭થી બાળવર્ગ અને પહેલાવર્ગને બદલે માત્ર પહેલું જ ધોરણ રાખવાનું સરકારે અમલી બનાવ્યું છે. ચોથા ધોરણ સુધી આ પ્રમાણે હવેથી અભ્યાસક્રમ ઘડાશે.

અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ શિક્ષકમંડળ

મ્યુ. શિક્ષકોમાં સંગઠન અને સંપ વધે અને તેઓ પોતાના કાર્યમાં વધુ ને વધુ નિપુણતા કેળવે તેમ જ પોતાની મુસ્કેલીઓ રજૂ કરી શકે ને તે યોગ્ય સ્થળે પહોંચાડી શકે તે આશયથી અમદાવાદમાં વર્ષોથી 'અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ શિક્ષકમંડળ' નામની સંસ્થા ચાલે છે.

ઊર્દુ વિભાગ સહિત લગભગ ૧૪૦૦ શિક્ષક–શિક્ષિકાઓમાંથી ૧૨૦૦ જેટલા આ મંડળના સભ્યો છે.

મંડળની હજી સુધીની જાણીતી કાર્યવાહીમાં ૧૯૩૧ની કેળવણીસપ્તાહ અને કેળવણી પ્રદર્શન, ૧૯૩૭નો પ્રાણલાલ સન્માન સમારંભ અને નાટ્યપ્રયોગો, તેમજ ૧૯૩૮નો ઇલાકાભરનો પહેલો એવો ૫૦૦૦ બાળકોનો સંઘવ્યાયામ છે.

જાણીતી વ્યક્તિઓનાં પ્રવચનો, શિક્ષણના માર્ગદર્શન માટેના કથિતપાઠો ઇત્યાદિનો પણ તેનાં કાર્યોમાં સમાવેશ થાય છે. હાલ તેના કાર્યકરો નીચે મુજબ છે.

શ્રી. પ્રાણલાલ કીરપારામ દેસાઇ (પ્રમુખ), શ્રી. નારણલાલ મોતીલાલ પટેલ (ઉપપ્રમુખ), શ્રી. મૂળશંકર પ્રાણશંકર જોષી (મંત્રી), શ્રી. મોતીલાલ હાથીભાઇ પટેલ, શ્રી. મહાલક્ષ્મી સોમનાથ પટેલ, શ્રી. ઇસ્માઇલ સુલેમાન વહોરા.

સ્કૂલબોર્ડના ચેરમેનો

૧૯૧૬ થી ૧૯૧૭	દી. બ. હરિલાલ દેસાઇભાઇ
૧૯૧૮	શ્રી. ફીરોજશાહ કારંજાવાળા
૧૯૧૯ થી ૧૯૨૧	શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોર
૧૯૨૨	જ. સમશુદ્દીન કાદરી (મેનેજમેન્ટ)
૧૯૨૨ થી ૧૯૨૩	સર રમણભાઇ નીલકંઠ. ,,
૧૯૨૪ થી ૧૯૩૦	શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોર
૧૯૩૦ થી ૧૯૩૭	લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠ
૧૯૩૭ થી ૧૯૩૮	શ્રી. બળવંતરાય પ. ઠાકોર
૧૯૩૯ થી ૧૯૪૨	શ્રી. જીવણલાલ હ. દીવાન
૧૯૪૨ થી ૧૯૪૬	શ્રી. દોલતરામ ઉમેદરામ શાહ (મેનેજમેન્ટ)
૧૯૪૬થી ચાલુ	શ્રી. મગનભાઇ પ્રભુદાસ દેસાઇ

શાળાઓનો એક પચ્ચીસીમાં વિકાસ

વર્ષ	શાળાની સંખ્યા
૧૯૨૨—૨૩	૬૨
૧૯૨૩—૨૪	૬૩
૧૯૨૪—૨૫	૮૮
૧૯૨૫—૨૬	૯૦
૧૯૨૬—૨૭	૯૦
૧૯૨૭—૨૮	૯૨
૧૯૨૮—૨૯	૯૬
૧૯૨૯—૩૦	૧૦૧
૧૯૩૦—૩૧	૧૦૮
૧૯૩૧—૩૨	૧૧૧
૧૯૩૨—૩૩	૧૧૯
૧૯૩૩—૩૪	૧૨૦
૧૯૩૪—૩૫	૧૩૫
૧૯૩૫—૩૬	૧૪૨
૧૯૩૬—૩૭	૧૫૧
૧૯૩૭—૩૮	૧૬૧
૧૯૩૮—૩૯	૧૮૮
૧૯૩૯—૪૦	૨૨૨
૧૯૪૦—૪૧	૨૩૨
૧૯૪૧—૪૨	૨૩૯
૧૯૪૨—૪૩	૨૧૨
૧૯૪૩—૪૪	૨૦૩
૧૯૪૪—૪૫	૨૦૨
૧૯૪૫—૪૬	૨૦૩
૧૯૪૬—૪૭	૨૦૪

સ્વ. શ્રી. નેમચંદભાઇ પોપટલાલ વોહોરા



સી. કે. વોહોરાની કું.,

જેમની પ્રશંસનીય દીર્ઘદૃષ્ટિ અને વ્યાપારી કુનેહને લીધે ૪૦ વર્ષમાં આજે જે મશહૂર સંસ્થા બની શકી છે તે આપબળે આગળ વધેલા સાહસવીરને સ્મરણાંજલિ અર્પીએ છીએ.

સાહસ અને સફળતાનું ઉમદા પ્રતીક

"સી. કે. વોહોરા એન્ડ કું."

અમદાવાદના સૌથી વધુ ધીકતા ઉદ્યોગ લત્તામાં આવેલી સી. કે. વોહોરાની કું. પ્રથમ નજરે જ આ ક્ષેત્રના જાણકાર કે અજાણ કોઇની પણ આંખને એના મોટા બોર્ડથી આકર્ષી જાય છે. આજ તો આ કંપનીનું નામ હિન્દના લોખંડના ઉદ્યોગ સાથે સંકળાયલી કોઈ પણ સંસ્થામાં આદર સાથે અગ્રગણ્ય એવું સ્થાન ધરાવે છે, પણ એનો આજનો વિકાસ એ એક વ્યક્તિના અથાગ પ્રયત્નો અને વેપારી કુનેહ તથા દીર્ઘદૃષ્ટિને ફાળે જાય છે એ થોડાની જ જાણની બાબત છે. [પાછળ જુઓ]

૧૯૦૫ માં સામાન્ય પાયા પર જ્યારે વહોરા કોમ સિવાય ભાગ્યે જ અન્ય કોઈ કોમ લોખંડના ઉદ્યોગ સાથે હાથ અને બુદ્ધિ મિલાવતી ત્યારે એવા સમયે શ્રી. નેમચંદ પોપટલાલે આ કંપનીની સ્થાપના "સી. કે. વોહોરાની કું." ના આજના પ્રસિદ્ધ નામથી કરી હતી. એ વખતે એમના સહકારી શ્રી. ધોળીદાસ ડુંગરસી ધ્રુવ તથા શ્રી. ચીમનલાલ પોપટલાલ મહેતા હતા. કંપનીના આ ત્રણે સહકારીઓ ભવિષ્યમાં આ કંપનીને વિકસાવવાની મોટી અભિલાષા ધરાવતા હતા.

કુનેહ, મિલનસાર સ્વભાવ અને દીર્ઘદૃષ્ટિથી કંપનીનું કામ ધીમે ધીમે વધવા લાગ્યું. દરમિયાન કંપનીના સંચાલકો જાણીતી મીલો, ઉદ્યોગ સંસ્થાઓ અને કંપનીઓના પરિચયમાં આવવા લાગ્યા. કંપનીનું કામ મક્કમ પગલે આગળ વધી રહ્યું હતું. આથી કંપનીએ ૧૯૦૮ માં મુંબઈમાં આ જ નામથી "સી. કે. વોહોરાની કું." ના નામથી દુકાન શરૂ કરી. મુંબઈમાં પણ અમદાવાદની માફક સંચાલકોના ઉદ્યમશીલ અને મિલનસાર સ્વભાવથી કંપની ઔદ્યોગિક મંડળોમાં માનભર્યું સ્થાન મેળવવા લાગી. મુંબઈ અને અમદાવાદ ખાતે આ કામગીરી બરાબર દસ વર્ષ સુધી સ્થિર ગતિએ ચાલ્યા પછી કંપનીએ નવા કામની શરૂઆત કરી અને ૧૯૧૮ માં સંચાલકોએ અમદાવાદમાં લોખંડનો ડીપો નાખ્યો.

કંપનીની કામગીરી આમ વધતી હતી, તેમ તેમ નવાં ક્ષેત્રોમાં પણ કંપની પગ માંડતી હતી. અત્યાર સુધી લોખંડ અને ઉદ્યોગને લગતા અન્ય સરંજામની ખરીદી મુખ્યત્વે વિદેશી કંપનીઓ પાસેથી જ થતી. હવે સી. કે. વોહોરાની કંપનીએ હિન્દમાં અને હિન્દી નાણાં અને મજૂરીથી તૈયાર થયેલા તાતા કંપનીના માલને ગુજરાતમાં પ્રચલિત કરવા નિર્ણય કર્યો. આ વખતે ગુજરાતમાં સ્વદેશીનો અવાજ ગાજતો થયો હતો અને આ કંપનીના સંચાલકોએ ઉદ્યોગમાં એને શક્ય સ્થાન આપ્યું. ગુજરાત કાઠિયાવાડના તાતાના પહેલા ડીલરો તરીકે નિમાવાનું માન આ કંપનીએ મેળવ્યું.

કંપનીના મુખ્ય સંચાલક શ્રી. નેમચંદભાઈની દીર્ઘદૃષ્ટિથી આકર્ષાઈ મુંબઈની પાઈપ ફીટીંગ અને મીલ જીન સ્ટોર્સ એસોસીએશને ઘણાં વર્ષો સુધી એમને પોતાના પ્રમુખ બનાવ્યા હતા. આ એસોસીએશનની સ્થાપના પણ શ્રી. નેમચંદભાઈની ઉદ્યમશીલ દૃષ્ટિને જ આભારી હતી. અમદાવાદમાં પણ તેમણે લોખંડ એસોસીએશનની સ્થાપના કરી હતી અને અહીંના એસોસીએશનના પણ તેઓ વર્ષો સુધી અને હયાતી સુધી પ્રમુખ રહ્યા હતા.

જે માલ તાતા કંપની નહોતી બનાવતી તે માલ હિંદનાં બીજાં કારખાનાં બનાવતાં હતાં, જેમાં મુખ્ય માઈસોર સ્ટીલ વર્કસનું કારખાનું હતું તેનું કામ હાથ પર લીધું અને ગુજરાતભરની મિલો અને કારખાનાંઓમાં એ કંપનીનો માલ શરૂ કરાવ્યો. આ રીતે કંપનીને હિન્દની લોખંડની બે મોટી કંપનીઓનું પીઠબળ મળવાથી તેમણે વધુ મોટા સાહસમાં પડવા નક્કી કર્યું અને ગુજરાતભરના લોખંડ કામના મોટા કોન્ટ્રાક્ટો, મિલો અને કારખાનાંઓનાં કામો લેવાની શરુઆત કરી. ગુજરાતનું ક્ષેત્ર મેળવ્યા પછી તેમણે કાઠિયાવાડ અને દૂર રજપુતાના સુધી પોતાના કામનું ક્ષેત્ર વિસ્તાર્યું.

આ રીતે સી. કે. વોહોરાની કંપનીએ લગભગ ૩૮ વર્ષની પોતાની કારકીર્દિમાં કુનેહ, દીર્ઘદૃષ્ટિ અને સતત ઉદ્યમશીલપણું દાખવીને ગુજરાત ઉપરાંત દૂર દૂરના પ્રાન્તો સુધી પોતાનું કામ વિસ્તાર્યું છે. કંપનીના આ વિકાસ પાછળ પોતાના અમીરથી માંડીને અદનામાં અદના ગ્રાહક સુધીના સૌને માટે એક જ પ્રકારની નીતિ રાખવાનું અને

ગ્રાહકો ઉપરાંત કંપનીના સંપર્કમાં આવતા સૌને પૂરતો સંતોષ આપવાનું સંચાલકોનું ધોરણ રહેલું છે.

કંપની જેમ ઉદ્યોગમાં અગ્રસ્થાન પામતી ગઇ તેમ તેમ જનતાનાં કાર્યોમાં સાથ આપવાનું ધોરણ પણ દિન પ્રતિદિન વધુ ને વધુ સ્વીકારતી ગઈ. અમદાવાદ અને બીજે જ્યાં જ્યાં કંપનીનાં કેન્દ્રો છે ત્યાં ત્યાં લોકોપયોગી કાર્યોમાં આર્થિક રીતે તેમણે શક્ય સહકાર આપ્યો છે. ગુજરાતમાં રેલ સંકટ વખતે કંપનીના સંચાલકોએ મહાસભાએ ઉપાડેલા કામમાં પૂરતો સાથ આપ્યો હતો.

મર્યાદિત સાહસ, મર્યાદિત મૂડી અને સંચાલનથી લગભગ ૩૮ વર્ષ પહેલાં આ શહેરમાં શરુ થયેલી કંપની આજે વિશાળ સાહસ, મૂડી અને સંચાલનમાં ફેરવાઈ ગઇ છે અને કેટલાય પ્રાન્તમાં અગ્રસ્થાન પામી છે અને હજુ વધુ મોટાં સાહસોમાં પડવાની કંપનીના સંચાલકોની અભિલાષા છે.

કંપની આજના કરતાંય વધુ પ્રગતિ કરે અને વધુ વિશાળ સાહસોમાં ઝુકાવી સંપૂર્ણ સફળતા પ્રાપ્ત કરે એવી આશા રાખીએ.

અમદાવાદના લોખંડ બજારમાં અગ્રસ્થાન ધરાવતી મેસર્સ સી. કે. વોહોરાની કું. ની આજની ધરખમ પ્રતિષ્ઠા અને જોનારને કંપનીની ત્રણ દસકા પહેલાંની સ્થિતિ અને એ પ્રાથમિક સ્થિતિને ઉપર લાવવાનો એકલે હાથે પ્રયાસ કરનાર કંપનીના સંચાલકોનો ભાગ્યે જ ખ્યાલ આવી શકે એમ છે. આ કંપનીની શરુઆત કરનારાઓમાંના એક સ્વ. શ્રી. નેમચંદભાઇ આ ઉદ્યોગમાં તદ્દન આપબળે જ ઊભા થયા હતા. બાલ્યાવસ્થામાંથી જ તેમના પિતા શ્રી. પોપટલાલભાઇ અવસાન પામવાથી તેઓ મુશ્કેલી સાથે મેટ્રિક સુધીનો અભ્યાસ કરી શક્યા હતા. એ પછી તેઓ સુરતમાં પોસ્ટ ઓફીસમાં રૂપિયા ૨૦ ના પગારથી નોકરીમાં રહ્યા હતા. પણ ત્રણ માસની નોકરી પછી તેઓ કૌટુંબિક કારણે પાછા અમદાવાદ આવ્યા હતા અને સર અરદેસર કરાકાની મીલમાં સ્ટોર પરચેઝર તરીકે નોકરીમાં જોડાયા હતા. ત્યાં બે વર્ષ સુધી કામ કર્યાં પછી તેઓએ સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કરવાના આશયથી ૧૯૦૫માં તેમના એક મિત્ર શેઠ ધોળીદાસ ડુંગરસી સાથે રહી આજની જાણીતી સી. કે. વોહોરાની કુાં.ની શરુઆત કરી હતી. શરુઆતમાં તેમણે પાઇપ ફીટીંગ તથા મિલજીનસ્ટોર્સનો ધંધો શરુ કર્યો હતો. બુદ્ધિ, કુનેહ અને મિલનસાર સ્વભાવથી તેમણે કંપનીને ત્રણ વર્ષના સમયમાં આર્થિક રીતે સદ્ધર બનાવી અને એ જ વર્ષમાં મુંબઇ ખાતે એ જ નામની કંપની શરુ કરી એને પણ સારી રીતે વિકસાવી. પોતે હાથ પર લીધેલા કાર્યને દિન પ્રતિદિન ખંતપૂર્વક વિકસાવતા રહેવું એ એમનો સ્વભાવગત ગુણ હતો. આ ગુણથી જ આકરામાં આકરી આર્થિક મુશ્કેલી સહીને પણ પોતાના ક્ષેત્રને સતત વિકસાવવાની તેમણે દૃષ્ટિ રાખી. ૧૯૧૮ માં તેમણે અમદાવાદમાં લોખંડનો ડીપો શરૂ કર્યો. એ પછી તાતા અને માયસોર સ્ટીલ વર્કસનો માલ ગુજરાતભરમાં પ્રથમ ચાલુ કરી ગુજરાત કાઠિયાવાડ અને દૂર દૂરના પ્રાન્તો સુધી સી. કે. વોહોરાની કું.ની પ્રતિષ્ઠા સ્થાપી. વર્ષો સુધી તેઓ અમદાવાદમાં લોખંડ બજારના તેમજ મુંબઇમાં પાઈપ બજારના પ્રમુખ રહ્યા હતા.

ગરીબીમાં ઉછરેલા હોવાથી તેઓ મોટી સમૃદ્ધિ અને મોટું સ્થાન પામ્યા પછીયે બીજાના દુઃખ પ્રત્યે બેપરવા ન બનતા. રેલસંકટ અને બીજા પ્રસંગોએ તેમણે સારી એવી આર્થિક મદદ કરી હતી.

અન્યની મુશ્કેલીઓ અને દુઃખ પ્રત્યે સહાનુભૂતિ ધરાવવાના અને મિલનસાર સ્વભાવને કારણે તેઓ દરેક વેપારીમાં પ્રિય થઈ પડ્યા હતા. આ નિરભિમાની સ્વભાવ સાથે જૈનોના સાહસિક એવો ધાર્મિક સ્વભાવ પણ તેઓ ધરાવતા હતા. આ બધા ગુણોએ એમને જીવનના અન્ત સમયે અનેકનો પ્રેમ ધરાવતી વિરલ વ્યક્તિની ગણનામાં મૂકી દીધા હતા.

તેમના અવસાને એક બાહોશ અને ઉદ્યમશીલ વેપારીની ખોટ પડી છે. ગરીબીમાં ઉછર્યા અને સમૃદ્ધિમાં જીવ્યા પણ એ બે વચ્ચે જેની આવશ્યકતા દરેકમાં હોવી ઘટે એ ઉચ્ચ કોટીની માનવતા તેમનામાં સભર હતી.

તેમના આત્માને અમે શાંતિ પ્રાર્થીએ છીએ.





શ્રી. જગતચંદ્ર નેમચંદભાઇ વોહોરા

સ્વ. નેમચંદભાઇએ પોતાની અદ્‌ભુત બુદ્ધિ અને કુનેહથી આટલી પ્રતિષ્ઠિત બનાવેલી મેસર્સ સી કે. વોહોરાની કું. ના તમામ કામકાજનું સંચાલન આજે તેઓના સુપુત્ર શ્રી. જગતચંદ્ર નેમચંદભાઇ વોહોરા અત્યંત કુશળતાપૂર્વક કરી રહ્યા છે અને મુંબઈમા વોહોરા એન્ડ કું. અને લોખંડને લગતી પ્રવૃત્તિઓ શરુ કરેલ છે. અને જાણીતી કંપનીઓમાં ડીરેક્ટર છે. પિતાની ઉજ્જવળ કારકિર્દી અને પ્રતિભા તેમજ ઉદ્યમશીલતાનો શ્રી. જગતચંદ્રને સુંદર વારસો મળેલો છે અને સી. કે. વોહોરાની કું. ની હજી અનેકગણી પ્રગતિ સાધવાની એમને હૈયે અભિલાષા છે. એ યુવાન વેપારીનું વધુ ઊજળું ભવિષ્ય અને સમૃદ્ધ કારકિર્દી ઈચ્છીએ છીએ.

માધ્યમિક અને ઉચ્ચ શિક્ષણ

ઇ. સ. ૧૮૫૩ નો ચાર્લ્સ વૂડનો ખરીતો નિષ્ફળ નીવડ્યો એ આપણે આગળ જોયું છે. એટલે હિંદના હાકેમ લોર્ડ રિપને ઇ. સ. ૧૮૮૨માં સર વિલિયમ હંટરના પ્રમુખપણા હેઠળ એક કેળવણી કમિશન નીમ્યું. એ કમિશને કેળવણીનો આખોય પ્રશ્ન નવેસરથી તપાસી એવો સાર જાહેર કર્યો કે સરકારે માત્ર પ્રાથમિક કેળવણીની જવાબદારી રાખવી—અને માધ્યમિક તથા ઉચ્ચ કેળવણી ખાનગી સ્થાનિક સાહસો પર છોડી દેવી. પણ દરેક શહેરવાર નમૂના તરીકે એક હાઇસ્કૂલ અને એક કોલેજ ચલાવવી. પણ પ્રાથમિક કેળવણીની બાબતમાં યે એમ બન્યું કે ૧૮૮૨થી મ્યુનિસિપાલિટીને શિરે એની જવાબદારી આવી પડી.

ઇ. સ. ૧૮૨૪ માં શરૂ થયેલી તુળજારામ સખારામની પહેલવહેલી અંગ્રેજી નિશાળ પછીની પહેલી માધ્યમિક શાળા તે હાલની રણછોડલાલ છોટાલાલ હાઇસ્કૂલ જે ઇ. સ. ૧૮૪૬ માં અસ્તિત્વમાં આવી હતી, અને એમાં ૯૯ વિદ્યાર્થીઓ ભણતા હતા. સ્વ. રા. સા. ભોગીલાલ પ્રાણવલ્લભદાસ એ શાળાના પહેલા હેડમાસ્તર હતા. એ શાળા સ્થપાઇ ત્યારે તો સરકારી ઇંગ્લીશ સ્કૂલ હતી, અને ભદ્ર પાસે હીમાભાઇ ઇન્સ્ટીટ્યુટવાળા મકાનમાં બેસતી. પણ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધતાં તે મકાન નાનું પડવાથી ઈ. સ. ૧૮૬૧ માં શેઠ બેચરદાસ લશ્કરી, શેઠ પ્રેમાભાઇ હીમાભાઇ અને બીજા ઉદાર નાગરિકોની મદદથી એ શાળા માટે ખાસ મકાન તૈયાર કરવામાં આવ્યું. ૧૯૦૬ પછી એ મકાન સરકારી મિડલ સ્કૂલ માટે વપરાય છે. ત્યારબાદ સર ચિનુભાઈની સખાવતથી તેમના પિતામહ રણછોડલાલ છોટાલાલને નામે આર. સી. હાઇસ્કૂલનું હાલનું મકાન બંધાયું અને ઇ. સ. ૧૯૦૬થી શાળા ત્યાં બેસે છે. હવે તે આર. સી. કમર્શિયલ સ્કૂલ તરીકે કામ કરે છે.

ઈ. સ. ૧૮૪૬ પછી અસ્તિત્વમાં આવેલી બીજી અંગ્રેજી નિશાળ તે આઈ. પી. મિશન હાઇસ્કૂલ. પણ કેટલાંક વર્ષો બાદ એ સ્કૂલમાં બાઇબલનો અભ્યાસ ફરજિયાત થવાથી લોકોની ધાર્મિક લાગણી દુભાઈ અને એના પરિણામે ઇ. સ. ૧૮૮૬માં ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કૂલની સ્થાપના થઇ. એ નિશાળ શરૂમાં કાળુપુર ટંકશાળમાં બેસતી અને શહેરના સખી શ્રીમંત ઉદાર નાગરિકોની આર્થિક સહાયથી ચાલતી. પાછળથી ઈ. સ. ૧૯૧૪ માં બાઈ જીવકોર લલ્લુભાઇએ રૂા. ૩૫૦૦૦ ની ઉદાર સખાવત કરી એ શાળા માટે મકાન બંધાવી આપ્યું અને ત્યારથી તે જે. એલ. ન્યુ ઇંગ્લીશ સ્કૂલ તરીકે ઓળખાય છે.

ઇ. સ. ૧૮૮૬ દરમિયાન બીજી એક સ્કૂલ અસ્તિત્વમાં આવીને બંધ થઈ ગઈ હતી તે નેટીવ હાઇસ્કૂલ. આ પછી સને ૧૯૦૮માં પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલ અસ્તિત્વમાં આવી.

હંટર કમિશનથી મોટો ફાયદો એ થયો કે ખાનગી શાળાઓ અને કોલેજો ઊઘડવા લાગ્યાં. અને કેળવણીની માગ વધતી ચાલી. ઇ. સ. ૧૮૯૨ના સપ્ટેમ્બરની ૧લી તારીખે ખાડીઆમાં જેઠાભાઇના ડહેલાના મેડા ઉપર રણછોડલાલ છોટાલાલ કન્યાશાળા રૂા. ૧૨૦૦૦ની સખાવતથી ઊઘડી.

ઇ. સ. ૧૯૦૪માં અમદાવાદમાં ૭ હાઇસ્કૂલો અને ૭ મિડલ સ્કૂલો થતાં લગભગ ૨૩૫૦ વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી ભણતા થઈ ગયા હતા. તે પછી ત્રણ વર્ષે શહેરની એક પ્રતિષ્ઠિત શાળા પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલનો જન્મ થયો. ૧૯૦૭ સુધી શ્રી. બળવંતરાય ઠાકોર અને શ્રી. જીવણલાલ દીવાન સરકારી હાઇસ્કૂલમાં શિક્ષક હતા. એ વર્ષે શ્રી. બબુભાઈના પુત્ર અને શ્રી. જીવણલાલના ભત્રીજા બેઉને કોઇ કારણસર સરકારી મિડલ સ્કૂલમાં દાખલ ન કર્યા. આથી સ્વમાનભંગ થતું માની શ્રી. બબુભાઇ

અને શ્રી. દીવાને હેડમાસ્તર શ્રી. કોન્ટ્રેક્ટરને રાજીનામાં આપી નવી નિશાળ કાઢવાનું, 'અંધારામાં ભૂસકો મારવાનું' સાહસ કર્યું અને આર્થિક સંકડામણ ખૂબ છતાં ૧૯૦૮ના જાન્યુ.ની ૬ઠ્ઠી તારીખે મસ્કતી માર્કીટને ઉપલે માળે પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલની શરૂઆત કરી. આ શાળાએ સરકારની મદદ—ગ્રાન્ટ—શરૂથી આજસુધી લીધી નથી. છતાં શ્રી. બલુભાઇ અને શ્રી. દીવાન બેઉ આદર્શ શિક્ષકો હતા એટલે ૧૯૧૭માં તો પ્રોપ્રાયટરીમાં ૧૫૫૨ જેટલા વિદ્યાર્થીઓ હતા. ૧૯૧૨માં ત્રણ દરવાજે આવેલી બેલેન્ટાઇન હવેલી બળી ગઇ અને એના માલિક શ્રી. મગનલાલ ઠાકરસીએ નવું શાળોપયોગી મકાન બાંધી આપ્યું તેથી ૧૯૧૨ પછી પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલ ત્રણ દરવાજે એ મકાનમાં આવી હતી. પચીસ વર્ષ એ સ્થળે રહ્યા પછી પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલ માલિકીની સંસ્થા મટીને શહેરને જાહેર ટ્રસ્ટ દ્વારા સોંપાઇ ગઈ અને ૧૯૩૮માં વડાપ્રધાન શ્રી. ખેરને હસ્તે કાંકરીઆ પાસેનું તેનું પોતાનું મકાન ખુલ્લું મુકાયું ત્યાં એ શાળા બેસે છે. તેની એલિસબ્રીજમાં શાખા પણ છે.

પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલનો સ્હેજ વિસ્તૃત ઉલ્લેખ એ કારણે જરૂરી છે કે એ શાળાએ સ્વતંત્ર કેળવણીનો જે પદાર્થપાઠ આપ્યો તેમાંથી પ્રેરણા લઇને, અને સ્વ. શ્રી. બળવંતરાય ઠાકોર અને શ્રી. જીવણલાલ દીવાન પાસે તૈયાર થયેલા શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓએ શહેરમાં નવી શાળાઓ સ્થાપી. ૧૯૨૦થી ૧૯૩૦નાં દસ વર્ષમાં આવી દસેક હાઇસ્કૂલો નીકળી અને આજે બધી મળીને ૨૬ માધ્યમિક શાળાઓ શહેરનાં કુલ ૧૮૦૦૦ જેટલાં બાળકોને માધ્યમિક શિક્ષણ આપી રહી છે. શહેરમાં માધ્યમિક કેળવણીનો વિકાસ અત્યારે ખૂબ થયો છે. પરંતુ શાળાઓ માટે સારાં મકાનો, ચોગાનો કે વાતાવરણ ન હોવાને લીધે કેળવણીનો લાભ જોઇએ તેટલો મળતો નથી.

શ્રી. પ્રાણશંકર લલ્લુભાઇના એક બહેરા—મૂંગા દીકરાને ભણાવવાના પ્રશ્નમાંથી એમના જ ખંત અને શ્રમથી ખાડિયા ચારરસ્તા આગળ એક ખાનગી મકાનમાં ઇ.સ. ૧૯૦૯માં બહેરાં—મૂંગાંની શાળાનો જન્મ થયો. કેળવણીમાં નવા પ્રયોગસમી એ શાળાનું નવરંગપુરાના ચકલામાં આવેલું હાલનું મકાન ઈ. સ. ૧૯૩૦ની ૨૫મી જાન્યુઆરીએ પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીના શુભહસ્તે ખુલ્લું મૂકવામાં આવેલું. આ શાળામાં બહેરાં—મૂંગાંને ઘણું સારું શિક્ષણ અપાય છે. છેલ્લાં બે વરસથી તો આંધળાંને પણ શિક્ષણ આપવાની યોજના ત્યાં ચાલુ થઇ ગઇ છે.

આમ ઇ. સ. ૧૯૧૯ સુધીમાં ગુજરાત કોલેજ, એમ. આર. સાયન્સ કોલેજ, બહેરાં—મૂંગાંની શાળા, 'ગુજરાતના ઘરેણા જેવી' પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલ અને બીજી ચારેક નવી હાઇસ્કૂલો અસ્તિત્વમાં આવી હતી. ત્યાં મહાત્મા ગાંધીજીએ હિંદને પહેલીવાર અસહકારનો મંત્ર આપ્યો. ઇ. સ. ૧૯૨૦માં પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીએ પરદેશી માલનો અને શાળા કોલેજોનો બહિષ્કાર કરવાની હાકલ કરી અને ગુજરાત વિદ્યાપીઠની સ્થાપના થઇ. એનાં મહાવિદ્યાલયમાં કોલેજના જ ધોરણે ઉચ્ચ અભ્યાસક્રમની યોજના થઇ. પણ અંગ્રેજીનું સ્થાન બીજી ભાષા તરીકે આવી ગયું અને ઘણા ખરા વિષયો ગુજરાતી મારફતે શીખવવાનો પ્રયાસ થયો.

પ્રજાકીય કેળવણીમંડળ અને અસહકારનો જુવાળ

૧૯૨૦માં પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલના પ્રિન્સીપાલ શ્રી. બળવંતરાય ઠાકોર મ્યુ. સ્કૂલ્સ કમિટીના ચેરમેન થયા અને એમણે સરકારને સંભળાવી દીધું કે 'no grant no control', મદદ પણ જોઇતી નથી અને દખલ પણ જોઈતી નથી. મ્યુનિસિપાલિટીએ પ્રાથમિક કેળવણીમાં સરકારની ગ્રાન્ટ લેવાની છોડી. આ no grant ના ઠરાવને ટેકો આપનાર શ્રી. વલ્લભભાઇ સહિતના ૧૬ સભ્યો સામે સરકારે રૂ. ૧,૬૮,૦૦૦નો દાવો માંડ્યો. પણ જજ મી. ડીસોઝાએ ચુકાદો આપી દીધો કે મ્યુનિસિપાલિટીએ

પ્રાથમિક શાળાઓમાં જે પૈસા ગ્રાન્ટ છોડયા પછી વાપર્યાં તે માત્ર કેળવણીમાં જ વપરાયા છે, અને નુકસાનીનો દાવો ખોટો છે. ૧૯૨૪માં પણ પ્રજાકીય સભ્યો મ્યુનિસિપાલિટીમાં પાછા આવતાં સરદાર વલ્લભભાઈના પ્રમુખપદ હેઠળ ચાલતી મ્યુનિસિપાલિટીએ ૧ા લાખ રૂપિયા પ્રજાકીય કેળવણી મંડળને ગ્રાન્ટ તરીકે આપેલા. આથી સરકાર તો ઘણી ઊંચીનીચી થયેલી પણ કામ કાયદેસરનું હતું એટલે વળેલું કંઇ જ નહિ. આ વખતે સરકાર સાથે સંબંધ છોડનાર શાળાઓમાં ૨ છોકરાઓની હાઇસ્કૂલો, ૨૪ છોકરાઓની પ્રાથમિક નિશાળો, ૧૦ ગુજરાતી પ્રાથમિક કન્યાશાળાઓ, ૬ છોકરાઓની ઊર્દુ નિશાળો, ૩ ઊર્દુ કન્યાશાળાઓ, ૧ અંત્યજોની નિશાળ, ૧ અંત્યજ કન્યાશાળા, ભદ્રમાં આવેલી ૧ છોકરાછોકરીઓની મિશ્રશાળા, અને ૭ રાત્રિશાળાઓ મળી કુલ ૫૫ સંસ્થાઓ હતી. ઉચ્ચ અને માધ્યમિક કેળવણીની કેટલીક સંસ્થાઓએ પણ સરકાર સાથે સંબંધ છોડયો હતો. પ્રોપ્રાયટરી હાઇસ્કૂલે ગુજરાત વિદ્યાપીઠ સાથે એ સંબંધ બાંધ્યો હતો, જો કે અસહકારનો જુવાળ ઓસરતાં ૧૯૨૭માં એ સંબંધ ફરી પાછો મુંબઈ યુનિવર્સિટી સાથે જોડાયો. આમ પોતાની સાથે સંબંધ તૂટવાથી સરકારે બીજી ચાર પ્રાથમિક શાળાઓ કાઢેલી. ટ્રેનિંગ કોલેજની પ્રેક્ટીસીંગ શાળા તો સરકારની જ હતી. વળી આઇ. પી. મિશન શાળા, બી. પી. જૈનશાળા, તર્ગાળા ભોજકશાળા, અને કેન્ટોન્મેન્ટની શાળા ઉપરાંત બીજી ૧૫ ખાનગી કન્યાશાળાઓએ સરકાર સાથેનો સંબંધ અને મદદ લેવાનું ચાલુ રાખ્યું હતું. કેટલીક મિલોએ પણ સરકારથી સ્વતંત્ર શાળાઓ કાઢેલી; મજૂર મહાજનની પણ કેટલીક સ્વતંત્ર શાળાઓ શરુ થઇ હતી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠનો કીમતી ફાળો

રાષ્ટ્રીય કેળવણીના જુવાળમાં સરકારી શાળા કોલેજોમાં વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ખૂબ ઘટી ગઈ. ડૉ. પ્રાણજીવન જગજીવનદાસ મહેતાએ આપેલા રૂા. ૨ા લાખના ફંડમાંથી રૂા. ૧,૭૫,૦૦૦ના ખર્ચે ગુજરાત વિદ્યાપીઠનું હાલનું મકાન ઈ. સ. ૧૯૨૫માં બાંધવામાં આવ્યું, ત્યાં સુધી જે કોચરબમાં ડાહ્યાભાઈ ઇજતરામના મકાનમાં અને આશ્રમ રોડ પર ભુલાભાઇ કોલોનીમાં બેસતી તે જ વિદ્યાનું સાચું ધામ બની રહી. આચાર્ય ગીદવાણી, આચાર્ય કૃપાલાની, કાકાસાહેબ કાલેલકર જેવા પ્રાણવાન આચાર્યો અને તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓથી વિદ્યાપીઠ શોભતી અને અનેક જુવાનોને પ્રેરણા પાઇને એણે ચુનંદા રાષ્ટ્રસેવકો તૈયાર કર્યા. ગુજરાતના જાહેર જીવનના પ્રત્યેક પાસામાં વિદ્યાપીઠના થોડાક સો સ્નાતકોનો પણ ભારે કીમતી ફાળો છે.

ઈ.સ. ૧૯૩૦માં પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીએ ઐતિહાસિક દાંડીકૂચ આરંભી અને સામુદાયિક લડત ઉપાડી તેમાં વિદ્યાપીઠે ઝંપલાવ્યું. સરકારે વિદ્યાપીઠ જપ્ત કરી અને મહાવિદ્યાલયના વર્ગો બંધ પડયા તે પડયા– ફરી ચાલુ થયા જ નહિ. ૧૯૩૫ પછી વિદ્યાપીઠનાં ઊતરતાં પાણી થયાં, જો કે વિનયમંદિર અને ગ્રામસેવામંદિર ચાલતાં હતાં પરંતુ ઉચ્ચ અભ્યાસના ધામ તરીકે એ બંધ જ રહી. વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા ઓછી રહેતી. હમણાં ૧૯૪૭ના જુન માસમાં જ વિદ્યાપીઠમાં 'મહાદેવભાઇ સમાજ સેવક વિદ્યાલય'ના વર્ગો શરુ કરવામાં આવ્યા છે. તે પહેલાં કેટલાક તાલીમવર્ગો, મોન્ટેસોરી વર્ગો તથા ગ્રામસેવક વર્ગો ત્યાં ચાલતા હતા. ગુજરાત વિદ્યાપીઠે રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનો સંદેશ આપી શિક્ષણ પદ્ધતિમાં ફેલાવી દીધો અને ગાંધીયુગના ફાલ સમા વિદ્યાર્થીઓમાં રાષ્ટ્રીય ભાવના હાડમાં પ્રવેશી ગઈ તેથી એનું એ પ્રકારનું કાર્ય તો પૂરું થયું ગણાય. વિદ્યાપીઠે પાઠ્યપુસ્તકોમાં નવી દૃષ્ટિ અને જોડણીકોશ દ્વારા ભાષાના વિકાસમાં અનન્ય ફાળો આપ્યો છે તેમ અનેક કવિઓ, લેખકો, પત્રકારો, લલિતકલાકારો, સમાજસેવકો, ગ્રામસેવા દીક્ષિતો દ્વારા ગુજરાતને સમૃદ્ધ કર્યું છે. એની પ્રેરણા અને સ્નાતકોની ભાવનાથી ગુજરાતમાં રાષ્ટ્રીય કેળવણીની ઘણી

સંસ્થાઓ સ્થપાઈ અને જનતાની વ્યાપક કેળવણીમાં ઉપયોગી એવાં કાર્યો તો વિદ્યાપીઠના દીક્ષિતો દ્વારા ખૂબ થયાં છે. 'ગુજરાત પુરાતત્ત્વ મંદિર' જેવી સંસ્થા પણ વિદ્યાપીઠમાં જ વિકસી.

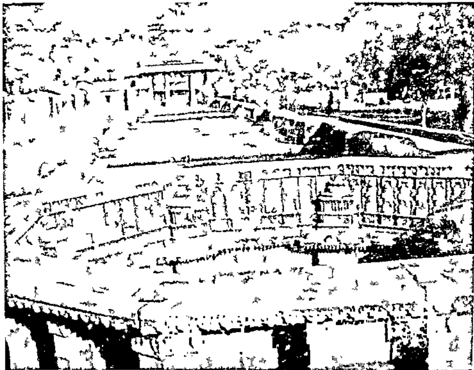
ઉચ્ચ શિક્ષણનો વિકાસ

કોલેજની કેળવણીની બાબતમાં ઇ. સ. ૧૮૬૧માં 'લૉ લેકચર્સ' ના નામથી એક શાળા કાઢવામાં આવી હતી. હાઇસ્કૂલના વિદ્યાર્થીઓ તથા સરકારી નોકરો એનો લાભ લઈ શકે એ માટે તેના વર્ગો સવાર–સાંજ ચાલતા. તેમાં અંગ્રેજી સાહિત્ય, ગણિત, લૉજિક, વિજ્ઞાન અને સંસ્કૃત પણ શીખવાતું. ૧૮૭૩ સુધી આ શાળા ચાલી, કારણ કે યુનિવર્સિટી સાથે એને સંબંધ નહોતો. તે પછી ૧૮૭૯માં એક યુરોપિયન અને બે દેશી પ્રોફેસરોની મદદથી ફર્સ્ટયર આર્ટસનો વર્ગ ખોલવામાં આવ્યો. આ વર્ગ એ આપણી ગુજરાત કોલેજનું બીજ હતું આ અગાઉ મેટ્રિક પાસ થનારને ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે પૂના જવું પડતું તે ટળ્યું. આ નવો વર્ગ અત્રેની સરકારી ઇંગ્લીશ સ્કૂલમાં જ બેસતો. ધીરેધીરે એમાં બી. એ. સુધીનું શિક્ષણ અપાવા લાગ્યું અને ૧૮૮૭માં એનું નવેસરથી બંધારણ ઘડી એનો વહીવટ એક સભાને સોંપવામાં આવ્યો. થોડાં વર્ષોમાં એનું નવું ઇલાયદું મકાન થયું. સર ચિનુભાઇ માધવલાલે ઇ. સ. ૧૯૧૨માં ૬ લાખ રૂપિયા આપી એમના પિતા માધવલાલ રણછોડલાલના નામે સાયન્સ કોલેજ કરી આપી અને ભાષણો, નાટચપ્રયોગો વગેરે માટે શહેનશાહ પાંચમા જ્યોર્જના હિંદ આગમનના સ્મરણમાં એક હોલ બંધાવ્યો, અને તે વખતના ગવર્નર સીડનહામના નામથી ત્યાં એક લાયબ્રેરી પણ કરવામાં આવી. સર ચિનુભાઇની મદદથી આ પછી ગુજરાત કોલેજ સરકારને હસ્તક ગઇ. શરૂઆતમાં હાજરી ઓછી રહેવાથી કોલેજ બંધ કરવી પડેલી, જ્યારે આજે સેંકડો વિદ્યાર્થીઓને 'એડમીશન' નહિ મળતાં નિરાશ થઈ પાછા ફરવું પડે છે! છેક હાલમાં વધુ વર્ગો ચલાવી શકાય તે માટે આ વર્ષે નવું મકાન પણ બાંધવામાં આવ્યું છે. વળી સર ચિનુભાઇએ પોતાના પિતામહના નામે ઘીકાંટા રોડ પર સરકારી 'ઇંગ્લીશ સ્કૂલ' માટે નવું મકાન બાંધી આપ્યું. અને ત્યારથી એ આર. સી. હાઇસ્કૂલ કહેવાઇ. અત્યારે તે આર. સી. કમર્શિયલ સ્કૂલ તરીકે કામ કરે છે. બીજી કોમ અને ખાસ કરીને કારીગર કોમના વિદ્યાર્થીઓને ધંધારોજગારનું શિક્ષણ મળે એવા હેતુથી એ જ શેઠે 'આર. સી. ટેકનિકલ ઇન્સ્ટીટયુટ' પણ કરી આપ્યું. એનો વહીવટ પણ સરકાર કરે છે.

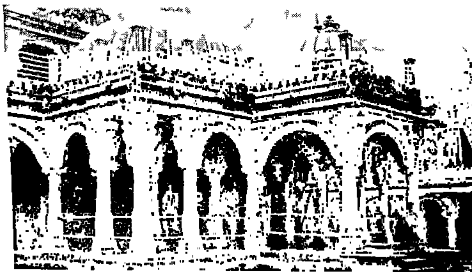
આ પછી ૧૯૨૭માં મુંબઇ હાઇકોર્ટના જજ સર લલ્લુભાઈ આશારામ શાહ એમ. એ. એલ એલ. બી.ના પવિત્ર સ્મરણમાં અત્રે અમદાવાદ લૉ સોસાયટીના ઉપક્રમથી એક લૉ કોલેજ શરુ કરવામાં આવી. ત્યારે બી. એ. થયા પછી જ એલએલ. બી. થવાતું. હવે માત્ર કાયદાના જ ગ્રેજ્યુએટ થઈ શકાય એવી રીતે અભ્યાસક્રમ યોજાયો છે. હાલનું એ કોલેજનું મકાન ઈ. સ. ૧૯૩૭માં રૂા. ૧,૬૦,૦૦૦ને ખર્ચે કરવામાં આવ્યું તે પહેલાં સંસાર સુધારા હોલમાં તેના વર્ગો ચાલતા.

વળી પ્રજાની કેળવણીની ભૂખ તો દિવસે દિવસે ઉઘડતી જ રહી. એટલે મેટ્રિક પાસ કરી કોલેજમાં જનારની સંખ્યા ખૂબ વધવા માંડી. સ્ત્રીશિક્ષણ પણ વધવા લાગેલું. એટલે છોકરીઓની સંખ્યા પણ કોલેજમાં વધવા માંડી. આ સ્થળે એક નોંધ લેવી ઘટે કે અમદાવાદમાં સૌ પ્રથમ સ્ત્રી ગ્રેજ્યુએટો થનાર સર રમણભાઇ મહીપતરામનાં પત્ની લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠ અને સૌ. શારદા સુમન્ત મહેતા હતાં.

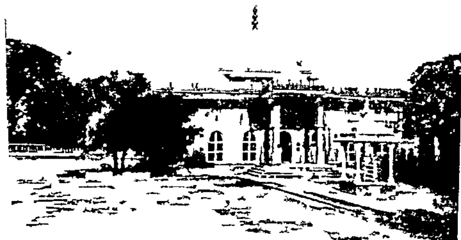
ઉચ્ચ શિક્ષણની વધતી જતી માગને લીધે અને ઉચ્ચ કેળવણીમાં પણ રાષ્ટ્રીય ભાવના અને વાતાવરણની કોલેજો સ્થાપવા 'અમદાવાદ એજ્યુકેશન સોસાયટી' ની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૩૫માં થઇ. શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ માવલંકર, સ્વ. શ્રી. બળવંતરાય ઠાકોર અને શ્રી જીવણલાલ દીવાન આમાં મુખ્ય



સુદર કોતરણીવાળી
દાદા હરિની વાવ



સ્થાપત્ય કલાના
સુદર નમૂનારૂપ
પ્રખ્યાત જૈનમદિર
હઠીસિગનુ દહેરૂ



અમદાવાદના
ઇતિહાસનુ મહત્ત્વનુ
સ્થાન શાહઆલમ
સાહેબનો રોજો

પ્રાણરૂપ કાર્યકરો હતા. નાગરિકોમાં ઉચ્ચ કેળવણી અંગેની ફરજનું ભાન જાગૃત કરી તેમણે રૂા. ૧૦૦ થી માંડી મોટી રકમોના સેંકડો સભ્યો નોંધ્યા અને પ્રજાના સાથથી અને શેઠ અમૃતલાલ હરગોવનદાસના રૂા. ૫૦,૦૦૦ના દાનથી હરગોવનદાસ લખમીચંદ કોલેજ ઓફ કોમર્સની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૩૭માં થઇ. શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ અને શેઠ અમૃતલાલ હરગોવનદાસ આમાં પહેલેથી જ ખૂબ રસ લેતા હતા. શેઠ કસ્તુરભાઇ અને તેમના ભાઇઓએ બે લાખ રૂા.નું દાન આપવાથી લાલભાઇ દલપતભાઇ આર્ટસ કોલેજ પણ ૧૯૩૯માં શરૂ થઇ. આ બે કોલેજોનાં મકાનો માટે નવરંગપુરા પાસે જમીનો લેવાઇ અને સુંદર મકાનો તૈયાર થયાં. એજ્યુકેશન સોસાયટીની પ્રવૃત્તિ વધતી જતી હતી અને શેઠ નવીનચંદ્ર મફતલાલના રૂા. ૭ લાખના દાનથી તેમના પિતાના સ્મારક તરીકે શેઠ મફતલાલ ગગલભાઈ સાયન્સ કોલેજ ૧૯૪૭ના જુન માસથી શરૂ થઇ. વળી તેલિયામિલવાળાના સુપુત્રો શ્રી. રણછોડલાલ, રતનલાલ અને નરસીભાઇએ રૂપિયા ત્રણ લાખ એ સોસાયટીને આ વર્ષે આપ્યા છે અને એમાંથી 'લલ્લુભાઇ મોતીલાલ ફાર્માસ્યુટિકલ કોલેજ' પણ શરુ થઇ ગઈ છે. આમ એજ્યુકેશન સોસાયટીએ શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ માવલંકરના અથાગ પ્રયાસોથી ગુજરાત વિશ્વવિદ્યાલયની બધી પૂર્વ તૈયારી કરી આપી છે. સિવિલ હોસ્પીટલ સાથે જોડાયેલી બહેરામજી જીજીભાઈ મેડિકલ સ્કૂલ પણ હવે કોલેજ બની છે અને તેમાં M. B. B. S. સુધીનો અભ્યાસ કરાવાય છે. ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી પણ ભોળાભાઇ જેશીંગભાઇ ઉચ્ચ અભ્યાસ અને સંશોધન વિદ્યાભવન દ્વારા એમ. એ. ના અનુસ્નાતક વર્ગો ચલાવે છે. આ જ વિદ્યાભવન તરફથી ટૂંક સમયમાં અખબારી વિજ્ઞાનના વર્ગો પણ શરુ થનાર છે. આમ અમદાવાદમાં ઠીક ઠીક કોલેજો શરૂ થઈ ગઈ છે.

ગુજરાત વિશ્વવિદ્યાલય

ગુજરાત વિશ્વવિદ્યાલયની આમ પૂર્વતૈયારી થઇ ચૂકી હતી એટલે ગુજરાત વિશ્વવિદ્યાલય મંડળની સ્થાપના યોગ્ય સમયે જ ૧૯૪૬ના આરંભમાં થઈ. મંડળ તરફની પ્રશ્નાવલિ વગેરે કેળવણીમાં રસ લેતા ગુજરાતીઓને મોકલવામાં આવ્યું છે. અમદાવાદ એજ્યુકેશન સોસાયટીની જમીનની લગોલગ પશ્ચિમે બધી મળીને આશરે ૫૦૦ વીઘાં જમીન વિશ્વવિદ્યાલય માટે મેળવવાની તજવીજ ચાલે છે. બીજી તરફ વિશ્વવિદ્યાલયમાં વિવિધ જ્ઞાનની શાખાઓ માટેનાં વિદ્યાલયો સ્થાપવા માટે અને વિદ્યાર્થીગૃહો વગેરે માટે એક કરોડ રૂપિયાના ફંડની ટહેલ શ્રી. માવલંકરે ગુજરાત પાસે નાખી છે. આ ટહેલને સ્વયંભૂ ઉમળકાથી આવકાર મળી રહ્યો છે અને ૧૯૪૭નું વર્ષ પૂરું થતાં પહેલાં ૫૦ લાખ રૂપિયા સુધીનાં વચનો મળી ગયાં હશે એવો અંદાજ છે. શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ ઇજનેરી કોલેજ માટે અર્ધો ખર્ચ આશરે રૂા. વીસ લાખ સુધીનો આપવાની તૈયારી દર્શાવી છે. સૈજપુરના ઇનામદાર શ્રી. કુબેરદાસ હરગોવનદાસ મોદીએ રૂા. ૧૦ લાખની કિંમતની ૨૦૫ એકર જમીનનું દાન કર્યું છે. સ્વ. શેઠ હરિવલ્લભદાસ કાળીદાસ (અંબિકા મિલવાળા) ના સ્મારક તરીકે તેમના પુત્રોએ રૂા. પાંચ લાખની સખાવત જાહેર કરી છે. આમ નાણાં મળી રહેશે અને મુંબઇ ધારાસભાની આવતી બેઠકમાં ગુજરાત વિશ્વવિદ્યાલય અંગેનો ખરડો રજૂ પણ થશે એમ મનાય છે. અમદાવાદના કેળવણી વિકાસની એ સહુથી શિરોમણી યશકલગી થશે એમાં શંકા નથી.

સંસ્કૃતનો અભ્યાસ

અગાઉ જ્યારે સંસ્કૃતના ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે શાળાકોલેજો નહોતી અને કાશી કે મિથિલા જવું પડતું ત્યારે અહીં અમદાવાદમાં પણ બીજાં શહેરોની માફક સંસ્કૃત પાઠશાળાઓ ચાલતી હતી. સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં પણ સંસ્કૃત શીખવાતું. સર ચિનુભાઇ અને બીજા ગૃહસ્થોની મદદથી

સાંકડીશેરીમાં વ્યાકરણવારિધિ શાસ્ત્રી રામકૃષ્ણે એક સારી પાઠશાળા કાઢી હતી. પાછળથી એ પાઠશાળા બીજાને સોંપી. ખાડીઆમાં શાસ્ત્રી રામકૃષ્ણે સર ચિનુભાઈની મદદથી બીજી પાઠશાળા શરૂ કરી. સ્વામિનારાયણના મંદિરની પાઠશાળા તો આજે પણ રાયપુરમાં ચાલે છે. એલિસપૂલ પાસે સંન્યાસ આશ્રમમાં પણ સંસ્કૃતની મોટી પાઠશાળા અત્યારે ચાલે છે. બ્રહ્મચારીની વાડીની સંસ્કૃત પાઠશાળા પણ છે. પણ ખાસ સંસ્કૃતનો જ અભ્યાસ કરનાર વિદ્યાર્થીઓ આખા શહેરમાં માંડ ૨૦૦ હશે. અંગ્રેજી શિક્ષણની ભૂરકીમાં આપણે સૌ એવા અંજાઈ ગયા છીએ કે આજે જ્યારે એનાં અનેક અનિષ્ટો આપણી નજર આગળ જોઈ રહ્યા છીએ, અનુભવી રહ્યા છીએ, છતાં પણ એનો મોહ આપણને છૂટતો નથી. ભાષાઓની શિરોમણિ જેવી સંસ્કૃત ભાષા આજે તો માત્ર મૃતઃપ્રાય જેવી બની ગઈ છે. અભ્યાસક્રમમાં પણ એનું સ્થાન બીજી ભાષામાં આવે છે અને પરિણામે સંસ્કૃતના સર્વોચ્ચ સાહિત્યથી પણ મોટા ભાગના વિદ્યાર્થીઓ વંચિત રહી જાય છે. રાષ્ટ્રીય સરકાર કદાચ સંસ્કૃતનું પ્રાચીન ગૌરવ પુનઃસ્થાપિત કરશે એવી આશા રખાય. અહીં અમદાવાદ ખાતે કાંકરીઆ પર આવેલા અખંડાનંદ આશ્રમમાં પૂ. સ્વામી શ્રી ગંગેશ્વરાનંદજી, તથા પૂ. સ્વામી શ્રી. સર્વાનંદજી વગેરે સ્વદેશાભિમાની સંતોની પ્રેરણાથી સંસ્કૃતના ઉચ્ચ અભ્યાસ માટે એક વેદમંદિર બંધાઈ રહ્યું છે.

લોકશિક્ષણનાં સાધનો

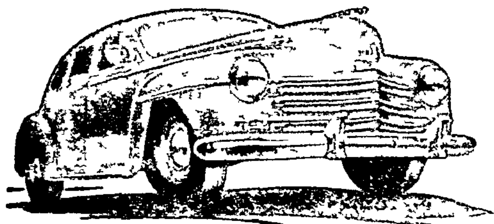
આ છે અમદાવાદનો કેળવણીનો ઇતિહાસ. આજે આપણા શહેરમાં ૨ આર્ટસ કૉલેજો, ૨ સાયન્સ કૉલેજો, ૧ કૉમર્સ કૉલેજ, ૧ મૅડિકલ કૉલેજ, ૧ ફાર્માસ્યુટિકલ કૉલેજ, ૧ લૉ કૉલેજ, ૨૫ જેટલી માધ્યમિક શાળાઓ (જેમાંની કેટલીકની બ્રાન્ચ સ્કૂલો પણ છે, કેટલીકમાં સ્થળના અભાવે 'ડબલ શીફ્ટ' ચાલે છે.) ચીમનલાલ નગીનદાસ વિદ્યાવિહાર જેવી ભાવનાપ્રધાન શાળા (જેમાં સંગીત, ચિત્રકામ, લુહારી, સુતારી જેવા ઉદ્યોગો પણ શીખવવામાં આવે છે), ૩ ટ્રેનિંગ કૉલેજો ૨૦૦ જેટલી પ્રાથમિક શાળાઓ, ઉર્દુ મદ્રેસાઓ, ૭ સાત સંસ્કૃત પાઠશાળાઓ, માઉન્ટ કાર્મેલ કન્વેન્ટ સ્કૂલ જેવી વિલક્ષણ સ્કૂલ, સી. એન. વિદ્યાવિહારનું બાલમંદિર, શારદામંદિર જેવાં મોટાં બાલમંદિરો ઉપરાંત સંખ્યાબંધ બાલમંદિરો એમ કેળવણીની ઘણી સંસ્થાઓ ધમધોકાર ચાલી રહી છે. કેળવણીને ઉપકારક જ્ઞાનની પરબો જેવાં પુસ્તકાલયો જેમાં માણેકલાલ જેઠાલાલ જેવું મોટું ને આદર્શ પુસ્તકાલય, ગુજરાત વિદ્યાસભાની લાયબ્રેરી, ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય, ગુજરાત કૉલેજની સિડનહામ લાયબ્રેરી, બાપાલાલ ભોળાનાથ લાયબ્રેરી, અને બીજાં ઘણાં નાનાંમોટાં પુસ્તકાલયો પણ શહેર પાસે આજે છે. વળી 'ગુજરાત સમાચાર', 'સંદેશ', 'પ્રભાત' જેવાં દૈનિકો અને 'પ્રજાબંધુ', 'ભારતી', 'ગતિ', 'ગુજરાતીપંચ' જેવાં સાપ્તાહિકો પ્રજાકીય કેળવણી અને રાષ્ટ્રઘડતરમાં કીમતી સેવાઓ આપી રહ્યાં છે. 'કુમાર', 'પ્રસ્થાન', 'સંસ્કૃતિ' જેવાં સારાં સાહિત્યિક માસિકો પણ અમદાવાદમાંથી નીકળે છે અને 'રેખા', 'ઊર્મિનવરચના' જેવાં રાજકીય પ્રશ્નોને વધુ મહત્ત્વ આપતાં માસિકો પણ અમદાવાદમાંથી પ્રસિદ્ધ થાય છે. ૧૯૪૭ના વર્ષમાં નવાં માસિકો પણ નીકળ્યાં છે. સિનેમાગૃહો, નાટકઘરો પ્રજાકેળવણીમાં ઘણો મોટો ફાળો આપી શકે પણ આવડા સમૃદ્ધ આપણા શહેરને નગીને સંસ્કૃતિને છાજે એવાં ચિત્રપટો તૈયાર કરનાર કોઈ સંસ્થાઓ નથી, પરંતુ રંગમંડળ, લોકનાટ્ય સંઘ, રૂપકસંઘ, નેશનલ થિયેટર્સ વગેરે સંસ્થાઓ અવેતન કલાકારોના સાથથી ગુજરાતી સંસ્કારી રંગભૂમિ સર્જવાના પ્રયાસો કરી રહી છે. સંગીત- નૃત્યની કલાઓ પ્રત્યે પ્રજાની અભિરુચિ વળી છે અને એ માટેની ભૂખ ઊઘડી રહી છે એ શુભ ચિહ્ન છે. સંગીત શિક્ષણ માટે 'ગાંધર્વ મહાવિદ્યાલય' જેવી જૂની અને મોટી સંસ્થા પણ અહીં છે. નૃત્ય માટે સંગીતનૃત્યનિકેતન અને બીજા કોઈ ખાનગી વર્ગો છે પણ ખાસ કોઈ નૃત્યશિક્ષણની સહુને પોસાય એવી સારી શાળા અહીં ચાલતી નથી.

ચિત્રકળા ક્ષેત્રમાં અમદાવાદે ગુજરાતમાં જ નહિ પણ મુંબઈ ઇલાકામાં મોખરો સાચવ્યો છે અને અખિલ હિન્દ ખ્યાતિ મેળવી છે. એનો બધો યશ ગુજરાતના અભિનવ કલાકારોના આદ્યકલાગુરુ અને ઉત્તમ કલાવિવેચક શ્રી. રવિશંકર મહાશંકર રાવળને જ ઘટે છે. એમની જ પાસે તૈયાર થયેલા શ્રી. કનુ દેસાઇની કલાથી અને કીર્તિથી આજે ભાગ્યે જ કોઇ ગુજરાતી બલ્કે હિંદુસ્તાની અજાણ હશે. સિને–ઉદ્યોગમાં કલા કેવો મહત્ત્વનો અને ગૌરવપૂર્ણ ભાગ ભજવી શકે અને ચિત્રપટનું એ કેવું આવશ્યક અંગ છે એ શ્રી. કનુ દેસાઇએ સિને–ઉદ્યોગમાં કલાનિદર્શક તરીકે કામ કરીને સફળ રીતે બતાવી આપ્યું છે. તેમણે પોતે પણ અમદાવાદમાં ઘણાં કલાકારોને ચિત્રકલા શીખવી તૈયાર કર્યાં છે. 'ગુજરાત કલાસંઘ ચિત્રશાળા' શ્રી. રવિભાઇએ સ્થાપી તેના તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓમાંના શ્રી. રસિકલાલ પરીખ, શ્રી. છગનલાલ જાદવ, શ્રી, સોમાલાલ શાહ, 'ચકોર' અને 'વિચિત્ર' એઉ નામધારી શ્રી. બંસીલાલ વર્મા જેવા ઉત્તમ કાર્ટુનીસ્ટ અને શ્રી. ચંદ્રકાંત ત્રિવેદી વગેરે ગરવી ગુજરાતને કલાથી શણગારી રહ્યા છે એ માટે અમદાવાદ જરૂર અભિમાન લઇ શકે એમ છે.

એક વાત જણાવ્યા વિના નથી રહેવાતું. સ્થાપત્યના ઉત્તમ નમૂનાઓ માટે જે અમદાવાદ એક વખત દેશપરદેશ જાણીતું હતું તે જ શહેરમાં આજે એક પણ આર્કીટેકચરલ— સ્થાપત્ય-શિક્ષણની શાળા નથી કે એક પણ એન્જિનિયરીંગ કૉલેજ નથી એ કેવું વિચિત્ર અને દુઃખદ છે?

માનસિક કેળવણીનાં મુખ્ય મુખ્ય અંગો ઉપરની હકીકત વાંચતાં અમદાવાદમાં ઠીક ઠીક વિકાસ પામી રહ્યાં છે એમ જણાશે. શારીરિક કેળવણીની બાબતમાં પણ વ્યાયામ પ્રવૃત્તિ અમદાવાદમાં ઘણી સારી ચાલે છે એમ કહેવાય. અમદાવાદ વ્યાયામ મંડળની પ્રવૃત્તિ ખૂબ વિકસી છે. ભદ્રની વ્યાયામ શાળા, પ્રિતમનગરનો અખાડો, ખાડિયા વ્યાયામ શાળા વગેરે આ દિશામાં સારું કાર્ય કરી રહેલ સંસ્થાઓ છે. શારીરિક કેળવણીની અગત્ય ઉપરાંત રમતગમતો અને નિશાનબાજીની અગત્ય પણ પ્રજાને જણાઇ છે. એ દિશામાં અમદાવાદ રાયફલ એસોસીએશન, હોકી, ફૂટબોલ, બોકસીંગ વગેરેનાં મંડળો સારું કાર્ય કરી રહ્યાં છે.

ઇ. સ. ૧૮૨૬ માં પહેલવહેલી બે ગુજરાતી શાળાઓ કંપની સરકારે અમદાવાદમાં ઉઘાડી ત્યારથી આજસુધી ૧૨૦ વર્ષમાં કેળવણીનો વિકાસ પ્રમાણમાં ઘણો ઓછો થયો છે. પ્રાથમિક કેળવણીનું પ્રમાણ પણ અત્યાર સુધી બહુ સંતોષકારક તો નહોતું જ. પણ હવે તો એ ફરજિયાત થઈ જશે એટલે કેળવણીનો વિકાસ આવતાં પાંચદસ વર્ષમાં ખૂબ થશે. માધ્યમિક અને ઉચ્ચ કેળવણીનું પ્રમાણ નીચું રહેવામાં દોષ એ કેળવણીના માધ્યમ (Medium) તરીકે અંગ્રેજી ભાષાના થતા ઉપયોગનો હતો અને આજે પણ છે. સ્વભાષાદ્વારા શિક્ષણ માટે ઇ. સ. ૧૮૮૮ માં ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીએ મુંબઇ યુનિવર્સિટીને રીપોર્ટ કરેલો. આજે ૬૦ વર્ષ પછી પણ સંપૂર્ણ રીતે સ્વભાષાદ્વારા શિક્ષણનો પ્રશ્ન હજુ આપણે માટે અણઉકેલ પડ્યો છે. ગુજરાત વિશ્વવિદ્યાલય સ્થપાતાં એ પ્રશ્ન ઉકેલાય અને સવાકરોડ ગુજરાતીઓની કેળવણી હવેનાં વર્ષોમાં હરણફાળ ભરે એમ ઇચ્છીએ.



અમદાવાદમાં સરકારી વહીવટ

લોકશાહીમાં રાજા હોતો જ નથી પણ હોય તો માત્ર નામનો જ હોય છે. પ્રાચીન સમયમાં રાજા જ સર્વશક્તિમાન ગણાતો અને તેની મરજી એ જ કાયદો હતો. સ્વતંત્ર મુસલમાન બાદશાહીની શરૂઆતમાં બાદશાહ પોતે અમદાવાદમાં રહેતા. જુદાં જુદાં ખાતાંઓના અમલદાર નીમવામાં આવતા. પણ બાદશાહના હુકમથી ગમે તે કામ થતું. એ સમયના સરકારી વહીવટ વિશે વિગતવાર ઇતિહાસ મળતો નથી. જકાત, જમીન-મહેસૂલ વગેરે લેવાતાં તેના ઉલ્લેખો છુટાછવાયા મળી આવે છે. કોટવાલ અને ફોજદાર લશ્કરના ઉપરી ગણાતા. દસ્તાવેજો ગુજરાતીમિશ્ર સંસ્કૃતમાં લખાતા અને કાયદાની બારીકીવાળા રહેતા. બીજાં શહેરોમાં ત્યારે હતું તેવું કાજી, કોટવાળ વગેરેનું બનેલું પંચકુલ અમદાવાદમાં પણ હશે એવો સંભવ છે. ન્યાયમાં કાજી ઉપરાંત છેલ્લી અરજી સર્વોપરી અદાલત તરીકે બાદશાહ હજુર પોતે સાંભળતા અને ન્યાય કરતા. મહમદ બેગડાના વખતમાં લડાઈ અર્થે અને પાછળથી અમદાવાદના બાદશાહો ચાંપાનેરમાં વસવા લાગ્યા ત્યારથી અને મોગલાઈના અમલમાં પણ અમદાવાદમાં સૂબો નિમાતો.

ગુજરાતનો સૂબો અમદાવાદમાં રહેતો. સૂબાની ગેરહાજરીમાં એનું કામ સંભાળવા નાયબસૂબો નિમાતો. સૂબાના હાથ નીચે સૂબાનો દીવાન અને દીવાનના હાથ નીચે જુદાં જુદાં ખાતાંઓના મુત્સદ્દીઓ રહેતા. મહેસૂલ તથા અંદરનો વહીવટ દીવાન કરતો. કોટવાલ શહેરમાં મુખ્ય પોલીસ અમલદાર હતો. શહેરના ચકલાની ચોકીઓ એના હાથ તળે હતી. શહેર બહાર પરાંનો ફોજદાર જુદો હતો. એની મદદમાં બીજા નાયબ ફોજદારો રહેતા. ન્યાયખાતાનો વડો શહેરનો કાજી ગણાતો અને સદર, કાજી તથા મુહતસીબોની નિમણૂક દિલ્હીના સદરુસ્સુદૂર (Imperial law member) ની મહેરથી સૂબાનો દીવાન કરતો. મોટા અમલદારો મનસબદાર હતા અને એમને અમુક ઠરાવેલી સંખ્યામાં ઘોડેસ્વાર મળતા.

પોલીસ ખાતું: શહેરની અંદરનો કોટવાલ મુખ્ય પોલીસ અમલદાર ગણાતો. કોટવાલનો ચબૂતરો (પોલીસ સ્ટેશન) ભદ્રમાં હાલ સરકારી મિડલ સ્કૂલ છે ત્યાં હતો. શહેરના ચકલાઓમાં બીજા ચબૂતરા હતા અને ત્યાં ચોકી કરનાર, ફરનાર, રાતે ચોકી કરનાર સિપાઇઓ કોટવાલ તરફથી નિમાતા. આવા ચબૂતરા પાનકોર નાકે, માણેકચોકમાં, ઢીંકવા, ખાડીઆ, રાયપુર, આસ્ટોડીઆ, રાયખડ, ખાનપુર, શાહપુર, ઝવેરીવાડ, ઇડરીઆ વગેરે ચકલાઓએ હતા, જેમાંના ઘણા આજ સુધી પણ ત્યાં જ છે. જ્યારે કેટલાક નવા પણ થયા છે. કોટવાલ દિલ્હીના મીરે આતીશ (દારૂગોળા ખાતાનો ઉપરી) ની મહેરથી નિમાતો અને એનો રૂા. ૨૧૩નો પગાર તથા ૧૦૦ પેદલ અને ૫૦ સ્વાર મળતા. સૂબાની તહેનાતીનું લશ્કર એની પાસે રહેતું. ઔરંગઝેબના સમયમાં કોટવાલની નિમણૂક બાદશાહ પોતે કરતા.

શહેર બહારનો ફોજદાર નેનપુરમાં આસ્તોડીઆ દરવાજા બહાર રહેતો એને તાબે ૫૦૦ સ્વાર રાખવા પડતા અને એના નિભાવ માટે નાઝીમ (સૂબા) તરફથી એને મહિને વીસ હજાર રૂપિયા મળતા. બસો સ્વાર ફોજદારની પાસે અને બાકીના પરાંઓની ચોકીઓ પર રહેતા. સૂબાની ગેરહાજરીમાં બહાર ફોજદારને પાંચ હજાર રૂપિયા વધારે મળતા અને સત્તર પરાં તથા હવેલી પરગણાનાં (દસક્રોઇનાં) આઠ ગામની સલામતી જાળવવાનું એને માથે રહેતું.

દિલ્હી દરવાજાની બહાર હાજીપુરમાં (શાહપુર અને દિલ્હી દરવાજા બહાર દૂધેશ્વર સુધીનો ભાગ) એક ફોજદાર ૫૫ સ્વાર અને ૨૨૫ પેદલથી નિમાતો અને નેનપુરના ફોજદારને તાબે ગણાતો. એના

બંદોબસ્તમાં તેર પરાં અને બે ગામ હતાં. નદીને સામે કાંઠે ફિરોજપુરમાં પણ ૫૦ સ્વારો અને ૧૫૦ પેદલવાળા ફોજદારનું થાણું હતું. એ ફોજદાર પણ નેનપુરના ફોજદારને તાબે ગણાતો.

નેનપુરના બહાર ફોજદારને તાબે કેટલાંક થાણાં પણ હતાં. થાણાંમાં સ્વાર અને પેદલ રહેતું. થાણાને કોટ પણ રહેતો. રસ્તા સહીસલામત રાખી ગામડાંનું રક્ષણ કરવાનું કામ થાણદારને માથે રહેતું. આવાં થાણાં પૂર્વમાં રખિયાલ, રામોલ, વસ્ત્રાલ, અસારવા, નરોડા, પશ્ચિમમાં વેજલપુર, સરખેજ, ઉત્તરમાં કાલી, ઓગણજ, અડાલજ દક્ષિણમાં વટવા, શાહવાડી, ઊર્ફે ફૈઝાબાદ, અસલાલી, બારેજા, જેતલપુર વગેરેમાં હતાં. કાલીનો કિલ્લો હાલ પણ જોવા જોવો છે. આઝમખાંએ શાહજહાંના સમયમાં ચુંવાળના કોળીઓથી રક્ષણ કરવા માટે એ બંધાવ્યો હતો. જેતલપુરનો કિલ્લો કદાચ જહાંગીરના સમયમાં સૈફખાંએ બંધાવ્યો હોય.

સૂબાના દીવાનની કચેરી અમદાવાદમાં રહેતી. હાલના ઉત્તર વિભાગના કમિશનર જેવું *સૂબાના દીવાનનું કાર્ય રહેતું. દિલ્હીના મુખ્ય વજીરની મહોરથી એની નિમણૂક થતી.*

ન્યાયખાતાના વડા અમલદારની નિમણૂક દિલ્હીના સદ્દુર-સુદૂરની મહોરથી થતી. ધાર્મિક સંસ્થાઓ પર દેખરેખ રાખી ખુતબા વાંચનાર, નિમાઝ પઢનાર વગેરે બીજા કાજીઓની નિમણૂક પણ એ જ કરતા. શહેરકાજી શહેરમાં ન્યાયનું કામ કરતા. વજન-કાટલાં વગેરે ખરાં છે કે નહિ તેની તપાસ રાખનાર અમલદાર જુદો રહેતો. ન્યાયખાતું ઘણે ઓછે ખરચે અને સાધારણ દમામથી ચાલતું. કાયદાની બારીકીઓ અને શબ્દોની મારામારી આજ જેવી ત્યારે નહોતી. દસ્તાવેજો સંસ્કૃત મિશ્રિત ગુજરાતીમાં લખાતા. બાદશાહનો સંસ્કૃત સામે વાંધો રહેતો નહિ અને દસ્તાવેજો પર કાજીની મહોર લેવાતી. અકબરના સમયમાં રાજા ટોડરમલે ફારસીને રાજભાષા તરીકે વાપરવાનો હુકમ કઢાવ્યો તે પછી બધે દસ્તાવેજો ફારસીમાં લખાવા લાગ્યા.

બક્ષીખાતું : બક્ષી એટલે માહિતી ખાતાનો ઉપરી Director of Information. બક્ષીને પાંચસો રૂપિયા પગાર અને પચાસ સ્વાર મળતા. દરેક સરકારી કચેરીઓ અને તેના કામના સમાચાર શહેર તથા પ્રાંતમાં બનતા બનાવોના સમાચાર બક્ષીના ગુમાસ્તા સાંજે લાવતા અને બક્ષીઓ બાદશાહને લખી મોકલતા. કેટલીક વખત સમાચાર ખાતાનો મોટો બક્ષી-Director General of Information-પણ રહેતો. તે બાદશાહને બારોબાર સમાચાર મોકલતો. કંઈક છૂપી પોલીસ જેવું પણ એનું કાર્ય રહેતું.

ટપાલખાતું : બાદશાહી સમયમાં ટપાલ ખાતાની શું વ્યવસ્થા હતી તે સંપૂર્ણપણે જાણી શકાતું નથી. પણ કાસદો તો અસલથી આ દેશમાં હતા. મોગલાઈમાં ટપાલ ખાતું શરુ થયેલું. ટપાલના દરોગા (પોસ્ટમાસ્તર)ને વીસ સ્વારો મળતા પણ એ ખાતું માત્ર સરકારી ટપાલ પૂરતું જ હતું. હલકારાઓ ટપાલ લઈ જતા. એક ગામથી બીજે ગામ જતી ટપાલની સલામતી માટે ગામના થાણદારો જવાબદાર ગણાતા. અમદાવાદની ટપાલ દિલ્હીના બાદશાહને સાધારણ સંજોગોમાં બાર દિવસમાં અને અસાધારણ પ્રસંગોએ સાત દિવસમાં પહોંચી જતી. આજે આપણે સાત સેકંડમાં ખબર પહોંચાડી દઈ શકીએ છીએ!

ખજાનાખાતું : એના ચાર ભાગ હતા. (૧) ખજાના આમરા-એમાં ખાલસા પરગણાની પેશકશી, હિંદુઓના માલનું મહેસૂલ, કાપડનું મહેસૂલ, ઢોર વગેરેનું મહેસૂલ લેવાતું. (૨) બાકિયાત-શાખા-એમાં અમલદારો, વેપારીઓ, રૈયત વગેરે પાસે બાકી રહેલી રકમો ઉઘરાવાતી. (૩) ધમીદા-શાખા-એમાં ચાલીસે એક પ્રમાણે મુસલમાન પર લેવાતી જકાત 'પુનઘર' (પુણ્ય ઘર)નો સમાવેશ

થતો. (૪) જન્નિયાવેરા ખાતું–તિજોરી ખાતાના અમલદારને રૂા. ૮૦ નો માસિક પગાર મળતો. કાળુપુરમાં હાલ જ્યાં ટંકશાળની જગા બતાવાય છે ત્યાં અસલ ટંકશાળ હતી. બાદશાહ જહાંગીરના સમયમાં એ કરવામાં આવી હતી. પણ તે પહેલાં પણ અમદાવાદમાં ટંકશાળ તો હતી જ. પરંતુ મુસીબત એ છે કે અમદાવાદમાં પડતા સિક્કાઓ ઉપર અમદાવાદની ટંકશાળનું નામ જ નથી મળતું. અમદાવાદ સિવાય બીજે પણ ટંકશાળો હતી. કેટલાક સિક્કાઓ પર એ ટંકશાળોનાં નામ મળે છે. એટલે ડૉ. ટેલર એમ માને છે કે જે ટંકશાળના ગામના નામ વિનાના સિક્કા છે તે અમદાવાદમાં જ છપાયેલા હોવા જોઇએ. અકબરના સમયના સિક્કાઓમાં 'ટંકશાળનું ગામ' એવા નામવાળા સિક્કા મળી આવે છે, એ સિક્કાઓ અમદાવાદમાં છપાયા હોવા જોઇએ. સિક્કાઓમાં મહમદ બેગડાના સિક્કા સુંદર છે. એના રૂપાના સિક્કા 'મહમૂદી' ને નામે પ્રસિદ્ધ છે. એક 'મહમૂદી' ના ૨૦ પૈસા થાય છે. ટંકશાળમાં પડેલા સિક્કાઓ ગાડામાં ભરીને ખજાનામાં મોકલવામાં આવતા. બે બળદના એક ગાડામાં ચાલીસ હજાર રૂપિયા ભરવામાં આવતા. ઇ. સ. ૧૮૩૭માં બધા જૂના સિક્કાઓ મુંબઇની ટંકશાળમાં ખેંચી લઈ કંપની સરકારે નવા રૂપિયા શરૂ કર્યા.

કાપડ બજારનું જકાતખાતું : આ ખાતું 'પાંચ ટકા ખાતું' પણ કહેવાતું. પહેલાં કાપડ પર પાંચ ટકા લેવાતા. પરંતુ ઔરંગઝેબના સમયમાં મુસલમાનો પાસેથી અઢી ટકા, ખ્રિસ્તી પાસેથી સાડા ત્રણ ટકા અને હિંદુ પાસેથી પાંચ ટકા કાપડ જકાત લેવાતી. આ ખાતામાં અમીન અને દરોગો રહેતા. બહારથી આવતા માલની તપાસ માટે નાકાંઓ પર ૧૦ સ્વાર અને ૫૦ પેદલ રહેતું. મુકીમ (એ ખાતાનો એક અમલદાર) બજારની ચીજોના ભાવ નક્કી કરી તે પર સેંકડે ૧૨ આના જકાત લઇ ખજાનામાં ભરતો. સૂરતથી આવતા કરિયાણાની જકાત નેનપુરની જકાત–માંડવીએ લેવાતી. અને પાકાં ચામડાંની જકાત પણ એ જ માંડવીએ લેવાતી.

આ ઉપરાંત સરકારી વહીવટમાં કોઠારખાતું, ઝવેરાતખાતું, ટંકશાળખાતું, પાનખાતું, ભાડાખાતું, કરકરાકખાતું (પોશાકખાતું,) બાગખાતું, હરડા–મુરબ્બાખાતું, નોબત અને ઘડિયાળ ખાતું, ઇમારતખાતું, તોપખાનાનું ખાતું, લંગરખાતું (સદાવ્રતખાતું,) દારસિફા (ઔષધાલય) નું ખાતું, ચીત્તાખાતું, ઔરંગઝેબે ઉઘાડેલું ડગલા અને કામળા ખાતું વગેરે ઘણાં નાનાંમોટાં ખાતાંઓ ચાલતાં.

આ પ્રમાણે મોગલાઇ સુધી વહીવટ હતો. મરેઠાઓનો મોટો ભાગ લડાઇઓ લડવામાં ગયેલો એટલે સુરાજ્ય અને સારો વહીવટ તેઓ કરી શક્યા નહિ; કરવાની દરકાર પણ એમને નહોતી. એમને તો ઇજારાના રૂપિયા ભેગા કરવાની જ કાળજી હતી. "લાવો રૂપિયા, લાવો રૂપિયા" સિવાય બીજું એમને આવડતું નહોતું. ગાયકવાડના વહીવટ દરમીઆન સૂબાઓએ કંઇક ઠીક વહીવટ કરેલો, અને પ્રજાને પણ કંઇ સંતોષ રહેતો. મરેઠી રાજ્યમાં એક માત્ર કાકાસાહેબની સૂબાગીરીનો વહીવટ સારો ગણાય એવો હતો.

અંગ્રેજી અમલમાં

ઇ. સ. ૧૮૧૮માં શહેરનો વહીવટ અંગ્રેજોના હાથમાં આવ્યો. ત્યારથી વિકાસ પામતાં પામતાં આજે વહીવટીતંત્ર જે રીતે છે તેની આછી રૂપરેખા જોઇએ. અમદાવાદ મુંબઇ ઇલાકાના ઉત્તર વિભાગનું મુખ્ય શહેર એટલે ઘણી સરકારી કચેરીઓ અમદાવાદમાં જ છે. આ સરકારી કચેરીઓ પહેલાં બાદશાહી મકાનો તથા મસ્જિદોમાં બેસતી. હજુ પણ આઝમખાંનો મહેલ સરકારી કચેરી માટે જ વપરાય છે. અદાલતનાં મકાનો ભદ્રમાં બાંધવામાં આવ્યાં છે– પણ એનાં દફતરો તો આઝમખાંના મહેલના પાછલા ભાગમાં રહે છે. ઉત્તર વિભાગના કમિશનર શાહીબાગના જૂના

બાદશાહી મહેલમાં રહે છે. એમની ઑફિસ પણ ત્યાં જ છે. જિલ્લાના મુખ્ય અધિકારી કલેકટર છે. પોલિસ ખાતું જુદું જ છે. શહેરની અંદરના અને બહારના ફોજદારો જુદા નીમાય છે છતાં તેનો વહીવટ જૂની રીત કરતાં જુદો છે. તિજોરીખાતું તથા દસક્રોઈના મામલતદારની કચેરીઓ અમદાવાદમાં જ છે. મહેસૂલનાં ઘણાં ખરાં ખાતાં શહેરની મ્યુનિસિપાલિટીને હસ્તક હોવાથી સરકારી મહેસૂલખાતું મ્યુ. હદના શહેર પૂરતું બંધ કરવામાં આવ્યું છે. લોકલબોર્ડની કચેરી જુદી છે. અને શહેરની હદ ઉપર રસ્તા માટે ગાડીઓ પાસેથી ટોલ લેવાનું કામ લોકલબોર્ડ કરે છે.

પોલીસખાતું : ઉત્તર વિભાગના સૌથી વડા અધિકારી કમિશનર છે. તે બધા કલેકટરોના ઉપરી અધિકારી ગણાય છે. અને તેમને 'કાયદો અને વ્યવસ્થા' સિવાયની બાબતોમાં દોરવણી આપે છે. તે હિંદી સનંદી નોકર હોય છે. કમિશનરની જોડાજોડનો જ અધિકારી તે ડેપ્યુટી ઇન્સ્પેકટર જનરલ ઑફ પોલીસ છે. તે જિલ્લાના બધા ડિસ્ટ્રીકટ સુપરીન્ટેન્ડન્ટસ ઑફ પોલીસના ઉપરી ગણાય છે. ઉત્તર વિભાગના કમિશનર અમદાવાદમાં જ રહે છે. તેમનો મુકામ શાહીબાગમાં આવેલા પ્રાચીન શાહજહાંના મહેલમાં રહે છે. ડી. આઈ. જી. પી. નો મુકામ પણ ત્યાં જ રહે છે.

જિલ્લાના ઉપરી કલેકટર પણ સનંદી નોકર હોય છે. કાયદો અને વ્યવસ્થા જાળવનાર ખાતાના તે કુલમુખત્યાર ગણાય છે. અશાંતિના સમયમાં સુલેહશાંતિ જાળવવા જરૂરી બધા હુકમો બહાર પાડી શકે છે, અને શહેરના ફોજદારો પાસે તેનો અમલ કરાવી શકે છે. આ બધું કામ તે જિલ્લા ન્યાયાધીશની રૂએ કરે છે. કલેકટર તરીકેનું એનું મુખ્ય કામ મહેસૂલ (Revenue) ઉઘરાવવાનું છે. મહેસૂલ ઉઘરાવવાના કામમાં મામલતદારો અને તલાટીઓ કલેકટરને મદદ કરે છે. જિલ્લાના મામલતદારોની કચેરીઓ પણ અમદાવાદ ખાતે રહે છે. કલેકટર પોલીસ ખાતા ઉપર દરેક અધિકાર ધરાવે છે તેમ છતાં પોલીસ ખાતાના કોઇ પણ અમલદારને બદલી કે બરતરફીનો હુકમ ફરમાવી શકતા નથી. કલેકટરને પોતાનો એક વ્યકિતગત મદદનીશ પણ હોય છે. કલેકટર ઑફિસ હાલ મીરજાપુર રોડ ઉપર આવેલી છે.

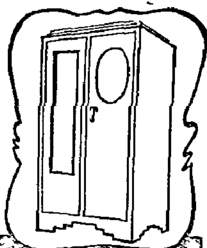
શહેરના વડા ફોજદાર (D. S. P.) બે છે. તેમાંના એક વ્યવસ્થા જાળવે છે અને બીજા ગુન્હા સંબંધીનું કામકાજ કરે છે અને સામાન્ય દેખરેખ રાખે છે. જે વ્યવસ્થા જાળવે છે તે વધારાના ડિસ્ટ્રીકટ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ તરીકે ઓળખાય છે. તે બેઉ ફોજદારોના હાથ નીચે હાલમાં ત્રણ ડેપ્યુટી સુપરીન્ટેન્ડન્ટ છે. તેમાંના એક ગુન્હા સંબંધીનું કામકાજ કરે છે, બીજા વ્યવસ્થાનું અને ત્રીજા એ બેઉના વ્યકિતગત મદદનીશ તરીકેનું કામ કરે છે. પોલીસોની નિમણુક કરવાની, તેમને છૂટા કરવાની કે બરતરફ કરવાની સત્તા બે વડા સુપરીન્ટેન્ડન્ટને હોય છે. પોલીસ વડી કચેરી લાલ બંગલે શાહપુર રોડ પર છે.

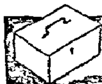
શહેરમાં અને શહેર બહાર બધાં મળી નવ પોલીસ સ્ટેશનો છે. દરેક પર એક પોલીસ ઇન્સ્પેકટર રહે છે. તેના હાથ નીચે પાંચથી આઠ સબ ઈન્સ્પેકટરો હોય છે. તેઓ ગુન્હા સંબંધીનું કામ તેમ જ ઉપલા અધિકારીઓ તરફથી મળેલા હુકમોનો અમલ કરે છે. તે ઉપરાંત શહેરમાં હાલમાં એક Crime Branch—ગુન્હા પકડનાર ખાતું છે. બીજું એક એવું જ ખાતું છે તે L. I. B (લોકલ ઇન્ટેલીજન્સ બ્રાન્ચ) છે. એ ખાતું રાષ્ટ્રીય અને બીજી સરકાર વિરોધી પ્રવૃત્તિઓ ઉપર દેખરેખ રાખતું. ૧૫ મી ઑગસ્ટ પછી એનો કાર્યપ્રકાર બદલાયો છે. આની ઑફિસ ગાયકવાડની હવેલીમાં રાખવામાં આવી છે.

અગાઉ શહેરમાં એક જ ઇન્સ્પેકટર અને બે સબ ઇન્સ્પેકટરો રહેતા. જ્યારે અત્યારે અગિયાર જેટલા ઈન્સ્પેકટરો અને લગભગ સો ઉપરાંત સબ-ઇન્સ્પેકટરો છે. આનું કારણ એ છે કે શહેરનો



સ્ટીલનાં કેબીનેટ
તથા કેશબોક્સ
ચોરી ... તથા
ભાંગવાની ...થી
બચાવે છે.





મુંબઈ

વિસ્તાર અને વસતી ખૂબ વધ્યાં છે અને કાયદાઓ વધવાની સાથે ગુન્હા પણ વધતા ચાલ્યા છે, અને પરિણામે વધારે અમલદારો રોકવાની જરૂર સરકારને ઊભી થઈ છે.

વાહન–વ્યવહાર ખાતાના ઇન્સ્પેકટર જુદા હોય છે. પહેલાં એના હાથ નીચે સાર્જન્ટો રહેતા. હાલ એ જગા કાઢી નાખીને તેમને સ્થાને સબ–ઇન્સ્પેકટરો મૂકવામાં આવે છે. અશાંતિના સમયમાં પોલીસોને સૂચનાઓ પહોંચાડવા અને ઝડપી કામ કરવા માટે એક 'પોલીસ બ્રોડકાસ્ટ'ની નવી યોજના પણ આપણા શહેરમાં દાખલ થયેલી છે. વળી અહીં એક વાયરલેસ ટ્રાન્સમીટીંગ સ્ટેશન પણ તૈયાર કરવામાં આવેલ છે–અને જરૂર પડયે તેને પોલીસવાનમાં ફેરવવામાં આવે છે તેના પર સાંકેતિક ભાષામાં વાત કરવામાં આવે છે એટલે બીજું કોઈ એ સંદેશા સાંભળે તો પણ સમજી શકતું નથી. વળી આજકાલની અશાંતિઓને સફળ રીતે પહોંચી વળવા પોલીસોને ખાસ સંજોગો માટે 'ટીઅર ગેસ–ટ્રેનિંગ' પણ આપવામાં આવે છે.

અમદાવાદ ખાતે એક છૂપી પોલીસનું ખાતું પણ છે. તેના ઉપરી એક ડેપ્યુટી સુપરીન્ટેન્ડન્ટ છે. તેના હાથ નીચે ઇન્સ્પેકટરો તેમ જ સબ ઇન્સ્પેકટરો હોય છે. તેઓ આખા ઉત્તર વિભાગનું કામ કરે છે. તે ઉપરાંત છેલ્લા યુદ્ધ પછી વધી પડેલાં લાંચરૂશ્વત પકડવા માટે એક નવું ખાતું ખોલવામાં આવેલું છે. એ ખાતાના ડેપ્યુટિ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ અમદાવાદ ખાતે રહે છે.

કેમ્પમાં સ્થાયી લશ્કરની ટુકડી પડી રહે છે. ખાસ સંજોગોમાં કલેકટર અગર કમિશનરના હુકમથી તે લશ્કર પોતાનું કામ બજાવે છે. એ લશ્કરમાં મુખ્યત્વે હિંદી સૈનિકો જ હોય છે.

જેલખાતું : પોલીસ અને ન્યાયખાતા માટે અનિવાર્ય એવું જેલખાતું હોય છે. આના સહુથી વડા ઉપરી તરીકે ગૃહમંત્રીના હાથ નીચે ઇન્સ્પેકટર જનરલ ઓફ પ્રીઝન્સ હોય છે. તેના હાથ નીચે મોટી સેન્ટ્રલ જેલોના સુપરીન્ટેન્ડન્ટો હોય છે. અમદાવાદમાં 'સાબરમતી સેન્ટ્રલ પ્રીઝન' છે અને તેમાં કાચા અને સજા પામેલા કેદીઓને રાખવામાં આવે છે. આખા ગુજરાતમાંથી લાંબી સજા પામેલા કેદીઓને અહીં લાવવામાં આવે છે. આ જેલમાં સુપરિન્ટેન્ડન્ટ, સિનિયર જેલર, જેલર વગેરે અધિકારીઓ હોય છે. ભદ્રમાં નદી પાસે એક કાચી જેલ પણ છે જેમાં અદાલતમાં કામ ચાલતું હોય તેવા ગંભીર ગુન્હાના કેદીઓને પુરવામાં આવે છે.

ન્યાયખાતું : ગુન્હાની અદાલતો સામાન્ય રીતે બે પ્રકારની છે—Civil એટલે દીવાની અને Criminal એટલે ફોજદારી. મિલ્કતના કે નુકસાનીના એવા દીવાની દાવાઓનું કામકાજ સામાન્ય રીતે દીવાની કોર્ટમાં, અને ફોજદારી ગુન્હાના દાવાઓનું ફોજદારી કોર્ટમાં થાય છે. દીવાની કોર્ટના દાવાઓ ડીસ્ટ્રીકટ જજ, વધારાના ડીસ્ટ્રીકટ જજ અને મદદનીશ ડીસ્ટ્રીકટ જજ સંભાળે છે. મોટી રકમોના દીવાની દાવાઓ સિનિયર ડીવીઝનના સિવિલ જજ સંભાળે છે. જુનિયર ડીવીઝનના સિવિલ જજ રૂ. ૫૦૦૦ સુધીના દીવાની દાવાઓ, કોર્ટમાંથી આવતી અપીલો, કેટલાક કાયદાઓ હેઠળ અરજીઓ અને પીટીશન્સ ઓર્ડર ઉપરની અપીલો સાંભળે છે. સ્મોલ કૉઝ કોર્ટમાં રૂ. ૧૦૦૦ સુધીના દીવાની દાવાઓ સાંભળવામાં આવે છે અને રજીસ્ટ્રારની કોર્ટમાં રૂ. ૫૦ સુધીના દીવાની દાવાઓ ચલાવાય છે.

ફોજદારી ગુન્હાઓનું કામકાજ સેશન્સ જજ, વધારાના સેશન્સ જજ અને મદદનીશ સેશન્સ જજ તેમજ ડીસ્ટ્રીકટ મેજીસ્ટ્રેટ અને સીટી મેજીસ્ટ્રેટો કરે છે. સેશન્સ જજ અને વધારાના સેશન્સ જજ કાયદા પ્રમાણેની કોઇ પણ સજા ફરમાવી શકે છે; સિવાય કે જ્યારે દેહાન્ત દંડની સજા કરવાની હોય ત્યારે હાઈકોર્ટનું સમર્થન મેળવવું પડે છે. મદદનીશ સેશન્સ જજ દેહાન્ત દંડ, સાત વર્ષથી વધારે

દેશનિકાલ અને સાત વર્ષથી વધારે કેદ—એ સજાઓ સિવાયની કાયદા પ્રમાણેની કોઈપણ સજા ફરમાવી શકે. ડીસ્ટ્રીક્ટ મેજીસ્ટ્રેટ અને ફર્સ્ટ ક્લાસ, સેકન્ડ ક્લાસ વગેરે મેજીસ્ટ્રેટો બે વર્ષની કેદ અને રૂા. ૧૦૦૦ સુધીનો દંડ ફરમાવી શકે છે. શહેરનું ન્યાયખાતું હાઈકોર્ટની જ દેખરેખ હેઠળ છે અને સરકારી ડખલથી સ્વતંત્ર હોય છે. નાના મોટા બધા ન્યાયાધીશોની નિમણુક હાઈકોર્ટ કરે છે.

આ ઉપરથી જોઈ શકાશે કે અંગ્રેજી શાસન દરમ્યાન ન્યાયખાતું બહુ ગૂંચવાડાભર્યું થઈ ગયું છે. અગાઉ તો શહેરમાં બે ત્રણ કાજીઓ ન્યાયનું કામ કરતા. ઘણી વાર મોટા ગુન્હાઓમાં રાજા કે સૂબો પોતે જ ન્યાય કરતા. આજે તો કાયદાની બારીકી બહુ વધી ગઈ છે, તેથી સાચા ઇન્સાફને સ્થાને કાયદાની પટાબાજીમાં વિજય મેળવનાર છત્યો ગણાય છે.

રેવન્યુ ડીપાર્ટમેન્ટ : મહેસૂલખાતું : કલેક્ટરની બે સત્તાઓ હોય છે—ન્યાય અંગેની અને મહેસૂલ અંગેની. જિલ્લા મેજીસ્ટ્રેટ તરીકે તે પોલીસ ખાતાના વડા અધિકારી અને ન્યાયાધીશ છે અને કલેક્ટર તરીકે તે મહેસૂલી ખાતાના વડા અધિકારી છે. 'કલેક્ટર' શબ્દનો અર્થ જ 'ઉઘરાવનાર' થાય છે. મહેસૂલી કાર્યમાં કલેક્ટરને મદદ કરવા પ્રાંત અધિકારીઓ, મામલતદાર, તલાટી, પટેલ વગેરે હોય છે. પ્રાંત અધિકારીના હાથ નીચે ત્રણથી ચાર તાલુકા હોય છે, મામલતદારના હાથ નીચે એક તાલુકો હોય છે, તાલુકાનાં ગામ વાર એક એક તલાટી હોય છે અને નાનાં ગામડાંમાં તલાટીને મદદ કરનાર રેવન્યુ પટેલ હોય છે. પ્રાંત અધિકારીઓ અને મામલતદારો સામાન્ય રીતે ઓક્ટોબરથી જુન સુધી ડીસ્ટ્રીક્ટ ફરે છે. એટલે બીજી રીતે કહીએ તો મહિનામાં વીસ રાત તેમને તાલુકાનાં ગામોમાં વિતાવવી જ પડે છે. પ્રાંત અધિકારીઓ અને મામલતદારો જાતે કદી મહેસૂલ ઉઘરાવતા નથી. પરંતુ પોતાના હાથ નીચેના અમલદારોના કામકાજ ઉપર દેખરેખ રાખે છે અને તેમને દોરવણી આપે છે. આ રીતે મહેસૂલ ઉઘરાવવાનું ખરું કામ તો તલાટી જ કરે છે. જો કોઈ જમીનદાર મહેસૂલ વખતસર ન ભરે તો તલાટી તેને તાકીદ કરાવી શકે છે. તેમ છતાં ન ભરે તો મામલતદારને એ બાબતની ખબર આપે છે, જેથી મામલતદાર એ જમીનદાર પર જપ્તીનો હુકમ છોડે છે. વળી આ સંજોગોમાં મામલતદાર મહેસૂલની ચોથાઈ જેટલો દંડ પણ કરી શકે છે. પરંતુ મહેસૂલ વસુલ ન થવાના કે બીજા કોઈ કારણસર જો જમીનને ખાલસા કરવી પડે તો તેમાં કલેક્ટરનો હુકમ જોઈએ છે. આ ઉપરાંત સરકારી પરવાનગી સિવાય સરકારી જમીન પર જો કોઈ બાંધકામ કરી દે, ક્ષેત્રફળમાં ખાનગી વધઘટ કરે તો તે બધા ફેરફારોની તલાટી દેખરેખ રાખે છે અને મામલતદારને એથી વાકેફ કરે છે. દુકાળના અથવા સામાન્ય સંજોગોમાં પણ ખેડૂતોને બી લાવવા, કૂવા ખોદવા, ઢોરઢાંખર ખરીદવા, કે એવાં બીજાં ખેતીને જરૂરી સાધનો વસાવવા રાહત તરીકે જે તગાવી સરકાર તરફથી આપવામાં આવે છે તે ઠરાવેલ હપ્તાવાર વસુલ કરવાનું કામ પણ તલાટીનું હોય છે. વળી કોઈ પણ સરકારી પડતર જમીન વેચાણ લેવી હોય તો તે માટેની અરજી મામલતદારને કરવાની હોય છે. પણ તે જમીન અંગેની બધી કડાકૂટ અને તુમાર તો તલાટી જ નક્કી કરે છે.. અત્યારે સામાન્ય રીતે સરકારી જમીનો હરાજીથી જ વેચાય છે. હરાજ રાખેલી જમીનની કિંમતનો ¼ હરાજી વખતેજ ભરી દેવો પડે છે. અને બાકીની કિંમત હરાજીના દિવસ પછી પંદરમા દિવસના સૂર્યાસ્ત પહેલાં જમીન હરાજ રાખનાર ભરી ન દે તો ભરેલાં નાણાં અને હરાજી રદબાતલ ગણાય છે. વળી મ્યુનિસિપલ હદ બહારની કોઈ પણ દસ્તાવેજી જમીન વેચાતી લઈ તેના ઉપર સોસાયટી બાંધવા જો પ્લોટ પાડવાના હોય તો તેને માટે કલેક્ટરની સંમતિ મેળવવી પડે છે. સોસાયટીની યોજના માટે જરૂરી કૂવા કે ટાંકી માટેની જમીન, રમતગમત માટેની ખુલ્લી જગા, અવરજવરના રસ્તા વગેરે પ્લોટ પાડતાં બરાબર મૂક્યા છે કે નહિ તે જોઈ તપાસી કલેક્ટર આવી સંમતિ આપે છે. જો રજીસ્ટર્ડ સોસાયટી કરવાની હોય તો પહેલે વર્ષે ¼, બીજે વર્ષે

નું અને ત્રીજે વર્ષે સોસાયટીના બંગલા બંધાઈ ગયા હોય કે ન થઈ ગયા હોય તો પણ પૂરું મહેસૂલ ભરવું પડે છે. એ પરિસ્થિતિ સિવાયનાં ખાનગી બાંધકામો માટે પહેલા જ વર્ષથી બાંધકામવાળી જમીન તરીકેનું પૂરું મહેસૂલ આપવું પડે છે.

હવે જમીન મહેસૂલની શું પદ્ધતિ છે તે જોઈએ. જમીન સામાન્ય રીતે ત્રણ પ્રકારની ગણાય છે—સરકારી, ઇનામી અને ખેતી સિવાયની. સરકારી જમીનમાં સરકારી પડતર જમીન અને ખેતીમાં વપરાતી જમીનનો સમાવેશ થાય છે. સરકાર તરફથી બક્ષિસ કરવામાં આવેલી જમીન ઇનામી કહેવાય છે અને જે સરકારી જમીન બાંધકામ માટે વપરાય છે તેનો ખેતી સિવાયની જમીનમાં સમાવેશ થાય છે.

પડતર જમીનનું તો મહેસૂલ હોય જ નહિ. ખેતીમાં વપરાતી જમીનના મહેસૂલની આકારણી તે તે જમીનના કસ ઉપર કરવામાં આવે છે. મ્યુનિસિપલ હદ બહારની બાંધકામવાળી જમીનના મહેસૂલનો દર ખેતીની જમીનના મહેસૂલના દર કરતાં જુદો હોય છે. ગામ તળની પરાપૂર્વથી ચાલી આવતી જમીન પર સરકારી મહેસૂલ હોતું નથી. પણ ગામતળમાં જે કોઇ પડતર જમીન હોય અને જેનું કોઇ રણીધણી ન થતું હોય, તેવી જમીન વેચાણ લઇ બાંધકામ કરવામાં આવે તો એક વારે બે પાઇ મહેસૂલ ભરવાનું આવે છે. ઇનામી જમીનના મહેસૂલનો અમુક હિસ્સો માફ કરવામાં આવે છે જેને સરકારી દફતરમાં નુકસાન તરીકે નોંધવામાં આવે છે. નુકસાન બાદ જતાં જે મહેસૂલ ભરવાનું આવે છે તેને જુડી, સલામ, ક્વીટરેન્ટ કહેવામાં આવે છે. ઘણી વખત નુકસાન કંઇ જ હોતું નથી; ઘણી વખત જુડી આકાર કરતાં જાદે હોય છે; ઘણી વખત જુડી તરીકે કંઇ જ ભરવાનું હોતું નથી.

આ ઉપરાંત ખેતીની જમીન ઉપર અને મ્યુનિસિપલ હદ બહારની બાંધકામની જમીન ઉપર મહેસૂલના એક રૂપિયે બે આના લોકલ ફંડ લેવામાં આવે છે. આ લોકલ ફંડની રકમ પ્રાથમિક નિશાળો ચલાવવા, તળાવ, કૂવા વગેરે ખોદાવવા અને એવાં બીજાં જાહેર ઉપયોગનાં કામ કરવા લોકલ બોર્ડને સરકાર તરફથી ગ્રાન્ટ તરીકે આપવામાં આવે છે.

આવકવેરાખાતું : ઉત્તર વિભાગની ઇન્કમટેક્ષની મુખ્ય ઓફિસ અમદાવાદમાં છે. ઇન્સ્પેક્ટીંગ એસીસ્ટન્ટ કમિશનર એ ઓફિસના વડા અધિકારી છે. તેઓ ઇન્કમટેક્ષની ઉત્તર વિભાગની બધી ઓફિસો અને ખાતાના નીચલા અધિકારીઓ તેમ જ આવકવેરાના કાયદાઓનો યોગ્ય અમલ થાય તે વગેરે પર દેખરેખ રાખે છે. આકારણીઓ થઈ હોય અને તેના પર અસંતોષ હોય કે રાહત જોઇતી હોય તેની અપીલો એક વધારાના ઇન્કમટેક્ષ કમિશનર અને એપેલેટ એસીસ્ટન્ટ કમિશનર સાંભળે છે. સને ૧૯૩૯-થી અપીલ અને ઇન્કમટેક્ષનાં ખાતાં જુદાં પાડી દેવામાં આવ્યાં છે. ઇન્કમટેક્ષ કમિશનરના હાથ નીચે બીજા ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસરો હોય છે. વાર્ષિક રૂા. ૩૬૦૦૦ કે તે કરતાં વધારે આવક હોય તેમનું એક E. P. T. સરકલ એટલે વધારાના નફાનો કર ભરનાર જૂથ હોય છે. એમની આકારણી E. P. T. સરકલના ખાસ ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસરો કરે છે. વધારાના નફાનો કર યુદ્ધની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે ઈ. સ. ૧૯૩૯માં નાખવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ સને ૧૯૪૬ના એપ્રિલની પહેલી તારીખથી તે ઉઠાવી લેવામાં આવ્યો છે. બીજા આવકવેરાઓના કામ માટે વિભાગવાર ઓફિસરો મૂકવામાં આવે છે.

રૂા. ૨૫૦૦ થી ઓછી આવક હોય તેને ઇન્કમટેક્ષ લાગુ પડતો નથી. એટલે કે એથી વધારેની આવક ઉપર ઠરાવેલા દરે ઇન્કમટેક્ષ લાગુ પડે છે. રૂા. ૨૫૦૦૦ કે તે કરતાં વધારેની આવક ઉપર ઠરાવેલા દરે સુપર ટેક્ષ લાગુ પડે છે. રૂા. ૨૫૦૦થી વધારે અને રૂા. ૨૫૦૦૦થી ઓછી આવક જે


Bewitching
ORIENT


જાત કમાણીની હોય તો કુલ કમાણી ઉપર ૨૦ ટકાનું વળતર કાપી આપી બાકીની કમાણી ઉપર ટેક્ષ લેવામાં આવે છે. કોઇ પણ સંજોગોમાં આ રાહત રૂા. ૪૦૦૦થી વધારે મળી શકતી નથી. રૂા. ૨૫૦૦૦ થી વધારેની આવક જો જાત કમાણીની હોય તો તેમાં રૂપિયે એક આનો ટેક્ષ તરીકે ઓછો ભરવો પડે છે. સુપર ટેક્ષના દરો પ્રમાણે રૂપિયા દોઢ લાખની ઉપરાંતની જાત કમાણીની આવક ઉપર અને બેઠી આવક હોય તો સવા લાખ ઉપરાંત કમાણી પર દર રૂપિયે પાંચ આના ઇન્કમટેક્ષ અને સાડા દસ આના સુપરટેક્ષ મળી સાડા પંદર આનાનો ટેક્ષ લાગુ પડે છે ! એટલે એટલી આવકો ઉપરાંતની બધી આવકમાંથી માત્ર અડધો જ આનો કમાણી કરનારને ફાળે આવે છે, અને સાડા પંદર આના સરકારમાં જાય છે.

તા. ૧-૪-૪૬ થી વેપારમાં થતા નફા ઉપર કર નાખવામાં આવ્યો છે. આમાં ધોરણ તરીકે હિંદુ અવિભક્ત કુટુંબની આવક હોય તો રૂપિયા બે લાખ, ભાગીદારોની પેઢી હોય તો બે ભાગીદાર માટે એક લાખ, ત્રણ ભાગીદાર માટે દોઢ લાખ અને ચાર કે વધુ ભાગીદાર માટે રૂપિયા બે લાખ કરતાં ઉપરની આવક ઉપર આ કર લાગુ પડે છે. જો વેપાર એક વ્યક્તિ ચલાવતી હોય તો એક લાખ, અને કંપની ચલાવતી હોય તો કંપનીએ ધંધામાં રોકેલી કુલ મૂડીના ૬ ટકા અથવા રૂપિયા એક લાખ —બેમાંથી જે વધારે હોય તે વર્ષ દરમિયાન કરેલા નફામાંથી કાપી આપવામાં આવે છે અને બાકી રહેતા નફામાંથી ૧૬⅔ ટકા લેખે વેપાર નફાનો ટેક્ષ લેવામાં આવે છે.

આ ઉપરાંત નીચેની બાબતો પર વેપારીઓએ ધ્યાન દેવાનું હોય છે. દર વર્ષે મધ્યસ્થ ધારાસભા નાણાંકીય કાયદો—finance bill— પસાર કરે ત્યાર પછી ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસર સામાન્ય રીતે તે વર્ષના મે માસની પહેલી તારીખે અથવા ત્યારબાદ જાહેર ખબરથી ફરમાન બહાર પાડે છે. તે વખતના ચાલુ સાલના દરો પ્રમાણે જેમને આવકવેરો લાગુ પડતો હોય તેમણે ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસમાંથી ફોરમ મંગાવી ભરી દેવાનાં હોય છે. ફોરમ મંગાવવાની અરજી જિલ્લાવાર કે વિભાગ-વાર જે જે ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસરો હોય તેમને તે તે જિલ્લા કે વિભાગના રહીશોએ કરવાની હોય છે. કરવેરાને પાત્ર કમાણીવાળો કોઈ શખસ જો આ રીતે ફોરમ ન ભરે તો તે ગુન્હાને પાત્ર ઠરે છે. ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસરે કરેલી આકારણી જો કોઇ શખસને અસંતોષકારક લાગતી હોય તો તે અપેલેટ કમિશનરને રાહત માટે અરજી કરી શકે છે. કમિશનરનો ચુકાદો જો અસંતોષકારક લાગે તો ટ્રીબ્યુનલ આગળ પોતાનો કેસ રજુ કરી શકાય છે. પરંતુ ટ્રીબ્યુનલનો ચુકાદો છેવટનો અને બંધનકર્તા ગણાય છે. ટ્રીબ્યુનલના ચુકાદામાં કાયદાની અર્થઘટાવણી (interpretation of law) માં કંઇ વાંધો હોય તો સાચી અર્થઘટાવણી માટે હાઇકોર્ટને અપીલ કરી શકાય છે.

દર વર્ષે જે લોકોની આકારણી ચાલુ હોય તેવા શખસોને ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસર અગાઉથી ટેક્ષ ભરવાનું ફરમાન કરી શકે છે. આવું ફરમાન જે તે શખસની છેલ્લી આકારણી થઈ ચૂકી હોય તે મુજબની આવક ઉપર થઇ શકશે. આવું ફરમાન જેમની આવક રૂા. ૬૦૦૦ કે તેથી વધુ હોય તેમના પર કાઢી શકાય છે. જો કોઇ વેપારીને આ માગણી વધુ લાગે તો પોતાની આવકનો અડસટ્ટો કાઢી તેની ગણતરી ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસરને જણાવે અને તે મુજબ ભરવાનો થતો કર ૧૫ મી જૂન, ૧૫મી સપ્ટેંબર, ૧૫ મી ડિસેમ્બર અને ૧૫મી માર્ચે હપ્તાવાર ભરી શકે છે. આવી રીતે મોકલેલો અડસટ્ટો પાછળથી ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસરની આકારણીના ૮૦ ટકા કરતાં ઓછો નીકળે તો ઇન્કમટેક્ષ ઓફિસર તે શખસનો દંડ કરી શકે છે. નવા વેપારીઓએ પણ પોતાની થવાની કમાણીનો અડસટ્ટો કાઢી કર ભરી દેવો જોઇએ, નહિ તો તેઓ દંડને પાત્ર ઠરે છે.

આબકારીખાતું : ચડસ, ભાંગ, ગાંજો, અફીણ, દેશી કે વિલાયતિ દારૂ વગેરે જેવી જકાતી ચીજો પરવાનગી સિવાય શહેરમાં લાવી શકાતી નથી. છતાં છૂપી રીતે એવી વસ્તુઓ દાખલ ન થઇ જાય તે ઉપર આબકારી ખાતું દેખરેખ રાખે છે, અને કોઇ શખસ ગેરકાયદેસર એવી ચીજ લાવતાં પકડાય તો તેના પર રીતસર કામ ચલાવવામાં આવે છે. હાલમાં આ ખાતાના પોલીસોને માપબંધી (રેશનીંગ)માં ગણાતાં ધાન્ય પણ ચોરીછૂપીથી આવતાં હોય તે પકડવાનું વિશેશ કામ પણ બજાવવું પડે છે.

ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલ ડીપાર્ટમેન્ટ : અમદાવાદમાં હાલ આ ખાતાની ત્રણ ઓફિસો છે. (૧) ટેક્ષટાઇલ કમિશનરની કેમ્પ ઓફિસ; પાંચકૂવા, (૨) આસીસ્ટન્ટ ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલરની ઓફિસ; ભદ્ર, (૩) ડીસ્ટ્રીક્ટ ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલરની ઓફીસ; ભદ્ર.

આમાં ટેક્ષટાઇલ કમિશનરની ઓફિસ, મુંબઇની ટેક્ષટાઇલ કમિશનરની ઓફિસની શાખા છે, અને મધ્યસ્થ સરકારના 'સિવિલ સપ્લાય ડીપાર્ટમેન્ટ' ના સીધા કાબૂ હેઠળ ગણાય છે. જુદા જુદા પ્રાંતોમાં કાપડની વહેંચણી અંગેનું કાર્ય તે સંભાળે છે, અને પ્રાંતમાં કાપડ અને સૂતરની હેરફેર પર દેખરેખ રાખે છે. પ્રાંતોનું આ કામ અમદાવાદમાં આસીસ્ટન્ટ ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલર અને ડીસ્ટ્રીક્ટ ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલરની ઓફિસો વચ્ચે વહેંચી નાખવામાં આવ્યું છે. આસીસ્ટન્ટ ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલર મુંબઇ પ્રાન્તના ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલરના હાથ નીચે કામ કરે છે અને ડીસ્ટ્રીક્ટ ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલર અમદાવાદના ડીસ્ટ્રીક્ટ મેજીસ્ટ્રેટના હાથ નીચે કામ કરે છે. આસીસ્ટન્ટ કન્ટ્રોલરનું કામ પ્રાન્તના ફાળે આવતા કાપડ અને સૂતરની જુદા જુદા જિલ્લાઓમાં યોગ્ય વહેંચણી કરવાનું હોય છે. ડીસ્ટ્રીક્ટ કન્ટ્રોલરનું કાર્ય અમદાવાદ શહેરમાં અને જિલ્લામાં કાપડ અને સૂતરની વહેંચણી કરવાનું છે. કાપડની માપબંધીના કામનો વહીવટ પણ તેઓ કરે છે. આ ઉપરાંત કન્ટ્રોલ અંગેના જુદા જુદા હુકમોનો અમલ કરવો તેમ જ કન્ટ્રોલના હુકમોનો અનાદર કરનારિ પર સરકારની જરૂરી પરવાનગી મેળવી કાયદેસરનું કામ ચલાવવું કે પરવાનો (લાયસન્સ) વગેરે રદ કરવાનું કામ પણ ડીસ્ટ્રીક્ટ ટેક્ષટાઇલ કન્ટ્રોલરને કરવાનું હોય છે.

વળી સને ૧૯૪૪ના 'બોમ્બે હેન્ડ પ્રિન્ટર્સ લાયસન્સીંગ ઓર્ડર', સન ૧૯૪૫ના 'બોમ્બે કોટન કલોથ ટ્રેડ રેગ્યુલેશન ઓર્ડર', 'બોમ્બે રેડી-મેઇડ કલોધીંગ ઓર્ડર ઓફ ટ્રેડ, કન્ટ્રોલ એન્ડ લાયસન્સ—સન ૧૯૪૭, અને 'બોમ્બે કોટન કલોથ એન્ડ યાર્ન બ્રોકર્સ લાયસન્સીંગ ઓર્ડર—સન્ ૧૯૪૭ની રૂઇએ ડીસ્ટ્રીક્ટ મેજીસ્ટ્રેટ કે જેઓ પરવાનો (લાયસન્સ) આપવાની બાબતમાં સર્વ સત્તાધીશ ગણાય છે, તેમની સંમતિથી જુદા જુદા પરવાના કાઢી આપવાનું કામ પણ ડીસ્ટ્રીક્ટ કન્ટ્રોલર કરે છે.

સપ્લાય ડીપાર્ટમેન્ટ : આ ખાતાના ઉપરી જિલ્લા મેજીસ્ટ્રેટ છે. તેમના હાથ નીચે (૧) ડીસ્ટ્રીક્ટ સપ્લાય ઓફિસર અને (૨) ફૂડ કન્ટ્રોલર છે. ડીસ્ટ્રીક્ટ સપ્લાય ઓફિસરનું કામ અમદાવાદ શહેરમાં, અમદાવાદ જિલ્લાનાં ગામડાંમાં માપબંધી બહારની ચીજો જેવી કે દીવાસળી, કોલસા કેરોસીન વગેરેની યોગ્ય વહેંચણી કરવાનું હોય છે. આ ઉપરાંત લેવી (Levy) ઠરાવવી અને તેને ઉઘરાવવા વગેરેની તજવીજ કરવાનું કામ પણ સપ્લાય ઓફિસરનું રહે છે. ફૂડ કન્ટ્રોલર અમદાવાદ શહેરના તેમજ જિલ્લાનાં પાંચ મોટાં ગામ ધોળકા, ધંધુકા, પ્રાંતીજ, વીરમગામ અને મોડાસાના રેશનીંગ ખાતાનું બધું કામકાજ સંભાળે છે. એમના ખાતામાં માત્ર માપબંધી હેઠળની ચીજોની વ્યવસ્થાનો જ સમાવેશ થાય છે. ફૂડ કન્ટ્રોલરના હાથ નીચે બીજા ચાર ઓફિસરો રહે છે. (૧) રેશનીંગ ઓફિસર, (૨) ગોડાઉન ઓફિસર, (૩) એકાઉન્ટ ઓફિસર અને (૪) સ્ટેટીસ્ટીશીઅન. રેશનીંગ ઓફિસર

માપબંધીની ચીજોની યોગ્ય વહેંચણી ઉપર દેખરેખ રાખે છે, ગોડાઉન ઓફિસર પુરવઠાનું તેમ જ માપબંધીની દુકાનો પર અનાજ વગેરે પહોંચાડવાનું કામ કરે છે, એકાઉન્ટ ઓફિસર આ ખાતાનો હિસાબ સંભાળે છે અને સ્ટેટીસ્ટીસીઅન માપબંધીના આંકડાઓ તૈયાર કરવાનું કામ સંભાળે છે. રેશનીંગ ઓફિસરના હાથ નીચે આસીસ્ટન્ટ રેશનીંગ ઓફિસર, વોર્ડ રેશનીંગ ઓફિસરો અને ઇન્સપેક્ટરોનો સ્ટાફ હોય છે. અમદાવાદમાં આ ખાતું યુદ્ધની પેદાશ છે અને છેલ્લાં ચાર વર્ષથી કામ કરી રહ્યું છે.

પબ્લીક વર્કસ ડીપાર્ટમેન્ટ

સામાન્ય રીતે પી. ડબલ્યુ. ડી. (P. W. D.)ના ટૂંકા નામથી ઓળખાતું આ ખાતું સરકારી બાંધકામ ખાતું છે. અમદાવાદ જિલ્લાની આ ખાતાની મુખ્ય ઓફિસ અહીં અમદાવાદમાં ભદ્રના કિલ્લા પાછળ આવેલી છે. આ ખાતું ઇજનેરી કામોને લગતું છે, અને ખાતાના ઉપરી તરીકે એક એક્ઝીક્યુટિવ એન્જિનિયર રહે છે.

આ ખાતાનાં મુખ્ય કામો પૈકી મ્યુનિસિપલ હદ બહારના મુખ્ય સરકારી રસ્તાઓનું બાંધકામ કરવું, શહેરનાં સરકારી મકાનો બાંધવાં અને સમારકામ કરવું, તૂટેલા રસ્તાઓ સમરાવવા વગેરે છે. બીજું શક્ય હોય તે નદીઓ કે જળાશયોમાંથી નહેરો બાંધી ખેતી માટે પાણી પૂરું પાડવાનું કામ પણ આ ખાતાનું હોય છે. વળી જરૂર હોય ત્યાં પીવાના પાણીના કૂવાઓ પણ આ ખાતા તરફથી ખોદાવી આપવામાં આવે છે. નહેરો માટે જરૂર પડે તો તળાવો પણ ખોદવામાં આવે છે.

અમદાવાદ જિલ્લાની વાત કરીએ તો હાથમતી અને ખારી નદીઓમાંથી પાણીના કાંસ કાઢી પ્રાંતીજ અને દસક્રોઇ તાલુકાનાં કેટલાંક ગામોને પાણી પૂરું પાડવાની યોજના અમદાવાદ જિલ્લાના પી. ડબલ્યુ. ડી. ના નહેરખાતા તરફથી થયેલી છે. સરકાર તરફથી જાહેર થતી યુદ્ધ પછીની (Post-war) યોજનાઓ પણ આ ખાતાં જ સંભાળે છે. આ બધાં જાહેર લોકોપયોગી કામો માટે થતો ખર્ચ સરકારી તિજોરીમાંથી મળે છે.

હાઉસીંગ સબડિવિઝન

ઘરોની તંગી અસાધારણ રીતે વધી પડતાં યુદ્ધોત્તર યોજના તરીકે મુંબઈ સરકારે એક હાઉસીંગ બોર્ડ નીમ્યું છે અને હાઉસીંગ કમિશનર એ ખાતાના સહુથી મોટા ઉપરી છે. એમના હાથ નીચે એક ડેપ્યુટી હાઉસીંગ કમિશનર છે અને અમદાવાદ શહેરમાં એ ખાતાની કચેરી હાઉસીંગ સબડિવિઝન તરીકે ગણાય છે અને તેમાં એક એક્ઝીક્યુટિવ એન્જિનિયર (હાઉસીંગ) અને તેમના મદદનીશ સબડિવિઝનલ ઓફિસર હોય છે. આ ખાતાની ઓફિસ હાલ રિલીફ રોડ ઉપર છે.

તાર-ટપાલ-ટેલીફોન ખાતાં

તાર-ટપાલ ખાતું પ્રાંતિક પોસ્ટ માસ્તરના હાથ નીચે હોય છે. અમદાવાદ શહેરમાં હેડ પોસ્ટ ઓફિસ, મુખ્ય તાર ઓફિસ અને તાર ટપાલ ખાતા હસ્તક ચાલતી મુખ્ય ટેલીફોન ઓફિસ એમ ત્રણ ઓફિસો છે, અને તે બધાની શાખા ઓફિસો પણ છે. વળી અમદાવાદ ડિવિઝનમાં સમાવેશ પામતી ઉત્તર ગુજરાતની બધી પોસ્ટ ઓફિસોના સુપરીન્ટેન્ડન્ટની કચેરી પણ અહીં જ છે. તાર ખાતાના સુપરીન્ટેન્ડન્ટની કચેરી પણ અમદાવાદમાં જ છે. ટેલીફોન વ્યવસ્થા સરકારે પોતાને હસ્તક લીધા પછી તાર-ટપાલ ખાતા હેઠળ પણ ટેલીફોન ખાતું સ્વતંત્ર છે અને તેના મેનેજર અને એક્ઝીક્યુટિવ એન્જિનિયર એ અહીંના મુખ્ય અમલદારો છે.

હિંદના જ,
હિંદમાં જ બનેલા
કાપડ ઉદ્યોગને
અતિશય ઉપયોગી

અનુભવે પરદેશી બનાવટો
કરતાં પણ સસ્તાં
સફાઇદાર સફળ નીવડેલાં

૪૦ વર્ષથી ઔદ્યોગિક રસાયણો બનાવતી અગ્રણી સ્વદેશી સંસ્થા

સરદેસાઇ બ્રધર્સ લિમિટેડ

(સ્થાપના : ૧૯૧૧)

ઓટોકલેવ પ્લેન્ટથી બનાવાતા

સ્ટ્રીકલીન
તથા
ઓલિ ઓઈલ
મટનટેલોને બદલે
૧૦૦ એ ૧૦૦ ટકા
કામ આપે છે.

KIEROSOL
For
Stain Removing
&
Kier boiling

એસ. બી.
૭૦૧ એ
A WETTING OUT AGENT.



— વધુ વિગત માટે —

ભગુભાઇ એમ. શાહ

ઓફિસ : રેવડી બજાર, ક્રોસ લેન, ચિનુભાઈ બીલ્ડીંગ, અમદાવાદ.

રે. નં. ૭૨૯૦

લેન્ડ રેકોર્ડ્ઝ એન્ડ સર્વે ડીપાર્ટમેન્ટ

આ પણ સરકારી ખાતું છે. એની કાર્યસીમામાં દસ જિલ્લાઓ છે—અમદાવાદ, ખેડા, ભરૂચ, પંચમહાલ, સુરત, થાણા, મુંબઇનાં પરાંઓનો જિલ્લો, નાશિક અને પૂર્વ તથા પશ્ચિમ ખાનદેશ. આ દરેક જિલ્લા વાર આ ખાતાની નાની ઓફિસ હોય છે અને એક ઇન્સપેક્ટર પણ હોય છે. આ બધા જિલ્લાઓની મુખ્ય ઓફિસ અમદાવાદમાં લાલ દરવાજે ઇમ્પીરીઅલ બેન્કની સામે આવેલી છે. આ ઓફિસની ઉપર 'સેટલમેન્ટ કમિશનર એન્ડ ડાયરેક્ટર ઓફ લેન્ડ રેકોર્ડ્સ' ની એક મુખ્ય ઓફિસ પૂનામાં આવેલી છે.

અમદાવાદમાં આ ખાતાની બે ઓફિસો છે. એક પેલા દસે જિલ્લાઓની ઓફિસનું કામકાજનું નિયમન કરનાર મુખ્ય ઓફિસ–ડીસ્ટ્રીક્ટ લેન્ડ રેકોર્ડ્ઝ એન્ડ સર્વે ડીપાર્ટમેન્ટ અને બીજી અમદાવાદ શહેર પૂરતી મર્યાદિત–સીટીસર્વેની ઓફિસ. રેકોર્ડ્ઝ એટલે તુમાર અને સર્વે એટલે માપણી એટલે આ ખાતાનું મુખ્ય કામ મ્યુનિસિપલ હદ બહારની તમામ જમીન અને જમીનના ટુકડાઓની માપણી કરવાનું અને એના વિગતવાર નકશાઓ પોતાના દફતરમાં રાખવાનું હોય છે. આ રીતે આ ખાતા પાસે તમામ સરકારી જમીનના, ગામડાંઓના પ્લોટવાર કે ખેતરોવાર નકશાઓ તૈયાર રહે છે. એ પ્લોટ કે ખેતરો કેટલા ક્ષેત્રફળનાં, કોના કબજાનાં અને કયા સર્વે નંબરનાં–એ બધી વિગતોના કેટલીક વખત તો બસો બસો વર્ષ જેટલા જૂના તુમાર આ ખાતા પાસે રહે છે.

આમ વ્યક્તિ વ્યક્તિ વચ્ચે, પક્ષ પક્ષ વચ્ચે કે રાજ્ય રાજ્ય વચ્ચે જમીનના ક્ષેત્રફળ કે માલકીહક્ક માટે જે ટંટા ઝગડા હોય તે બધાની પતાવટ કરવાનું કામ આ ખાતાનું હોય છે. પરંતુ આ કરતાં યે જે ખરેખર મહત્ત્વનું કાર્ય આ ખાતું કરે છે તે જમીનના ટુકડાઓની માપણી કરીને સરકારી દર પ્રમાણે તેનું મહેસૂલ આકારી આપવાનું છે. આ રીતે જોતાં આ ખાતું મહેસૂલ ખાતાના પાયારૂપ છે.

'સીટી સર્વે' નું કામકાજ આ જ પ્રમાણેનું હોય છે–પરંતુ તે શહેર પૂરતું મર્યાદિત હોય છે.

અમદાવાદની શહેર સુધરાઈ

ઉદ્યોગ, સ્વાશ્રય અને સેવાના ત્રિવિધ આદર્શોથી અંકિત અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી અમદાવાદનું ગૌરવશાળી સર્જન છે. નગરસેવાનો ભાર પ્રજાજનો પોતે પોતાને શિરે ઉપાડી લે એ જાતની પ્રજાની સ્વયંભૂ પ્રેરણાથી રચાયેલી સુધરાઇનો પ્રથમ દાખલો આખા હિંદને અમદાવાદે જ પૂરો પાડ્યો એ અમદાવાદની ઘણી વિશિષ્ટતાઓ પૈકીની એક મહાન ગૌરવભરી વિશિષ્ટતા છે. ઇ. સ. ૧૮૩૪માં આજની મ્યુનિસિપાલિટીની જનેતા એવી સુધરાઈ સમિતિની સ્થાપના થઈ ત્યારથી શહેર સુધરાઇનો સળંગ ઇતિહાસ અવલોકતાં પહેલાં તે સમય પહેલાંની પરિસ્થિતિ પર ઊંડની નજર નાખવી ઉચિત છે.

કર્ણાવતી જ્યારે ગુર્જરેશ્વર સિદ્ધરાજ જયસિંહના રાજ્યશાસનકાળમાં જાહોજલાલી ભોગવી રહ્યું હતું ત્યારે શહેરની સ્વચ્છતા, રસ્તાઓ વાળવાનું વગેરે કાર્ય રાજ્ય તરફથી નીમાએલા અમલદાર મારફતે થતું. નદી, કૂવા અને વાવોમાંથી પાણી ભરવાની અને વપરાયેલું પાણી ખાળકૂવાઓમાં જાય એવી

વ્યવસ્થા હતી. કર્ણાવતીની પડતી પછી અહમદશાહે જ્યારે અમદાવાદ વસાવ્યું ત્યારે પણ પાણીની અને મેલા પાણીના નિકાલની વ્યવસ્થા મુખ્યત્વે એ જ સચવાઇ રહી હતી. મુખ્ય રસ્તાઓ વળાતા પણ ખાસ મકાનો પરની મશાલો સિવાય રોશનીની કંઈ વ્યવસ્થા નહોતી. જ્ઞાતિપંચો અને મહાજનો દ્વારા ગામડાંમાં આવી વ્યવસ્થાઓ સચવાતી, પણ તે આજના જેવા વ્યવસ્થિત સ્વરૂપે તો નહિ જ.

હાલ મ્યુનિસિપાલિટી જે કાર્યો કરે છે એવાં કાર્યો કરનાર કોઇ સંસ્થા છેક મરાઠા સમયના અંત સુધી અહીં કે દેશમાં બીજે ક્યાંય અસ્તિત્વમાં આવ્યાનું જણાતું નથી. મ્યુનિસિપાલિટી એ બ્રિટીશ અમલની ભેટ છે. બ્રિટીશ અમલનું જૂનામાં જૂનું શહેર મદ્રાસ. ત્યાં ઇ. સ. ૧૭૬૮માં જોસીઆ ચાઈલ્ડ નામના ગવર્નરે સુધરાઈની દિશામાં પ્રયત્ન કરેલો. પણ વસતી કરવેરો આપતી નહિ. કલકત્તામાં પણ આવો એક પ્રયત્ન મદ્રાસથીયે અગાઉ છેક ઇ. સ. ૧૭૨૭માં થોડાક યુરોપિયનોએ કરેલો. પણ એથી શું વળેલું એ તો ઇ. સ. ૧૭૮૦માં આવેલો વિલિયમ મેકિન્ટોશ નામનો મુસાફર કલકત્તાને આખી દુનિયામાં ગંદામાં ગંદું શહેર કહે છે તે પરથી જોઈ શકાશે! ઈ. સ. ૧૮૧૭માં મ્યુ. વહીવટ માટે નાણાં ઊભાં કરવા કલકત્તામાં એક 'લોટરી કમિટી' થઈ હતી. લોટરીના નફાનો દસમો ભાગ આ કમિટી શહેર સુધારણામાં આપતી. આ વખતે ઈ. સ. ૧૭૯૨માં પાર્લામેન્ટે કલકત્તાના ગવર્નર જનરલને એક 'જસ્ટીસ ઓફ ધી પીસ' નીમવાની સત્તા આપી હતી. પરંતુ આથી મેજીસ્ટ્રેટ જેવો સરકારી અમલદાર શહેરની કેટલીક સામાન્ય બાબતો પર દેખરેખ રાખે એથી વિશેષ કાંઇ થતું નહિ. ઇ. સ. ૧૮૩૬માં કોર્ટના ન્યાયાધીશને થોડી વધુ સત્તા આપવામાં આવી. પણ એથી કંઇ ખાસ સુધારો થયો નહિ. છેવટે ઇ. સ. ૧૮૪૫માં બે પોલીસ–મેજીસ્ટ્રેટ, બે યુરોપિયનો અને ત્રણ હિંદી 'જે. પી.' મળી સાત જણની એક સભા કરવામાં આવી હતી. એને મ્યુનિસિપલ કોન્ઝર્વન્સી કહેતા. આ વિશે મુંબઇની મ્યુનિસિપાલિટીનો ઇતિહાસ લખનાર સર દિનશા વાચ્છા લખે છે કે મ્યુનિસિપલ વહીવટની પ્રથમ ઝાંખી આ સાત જણની બનેલી સભાથી થઇ હતી. જો કે આ સભા મ્યુનિસિપલ ફંડનો જ વહીવટ કરતી. એમાં લોકોની ઇચ્છા જેવું કશું નહોતું. લોકશાહી મ્યુનિસિપલ વહીવટ તો ઇ. સ. ૧૮૮૮માં લોર્ડ રિપનના સ્થાનિક સ્વરાજના કાયદા પછી જ શરુ થયો.

અમદાવાદમાં સુધરાઈનો જન્મ

અમદાવાદને શહેર સુધારણાની પ્રજાકીય પ્રેરણા બહુ વિચિત્ર સંજોગોમાં મળી હતી. મરાઠી સત્તાના અંત પછીનાં પચાસ વર્ષમાં શહેરની ઇમારતો અને કોટને ઘણું નુકસાન પહોંચેલું એ આપણે અગાઉ જોઇ ગયા છીએ. ઇ. સ. ૧૮૧૮માં અમદાવાદ પર યુનિયન જેક ફરક્યો ત્યારે ઘણાં ખંડિયેરો, અર્ધ ભાંગેલી હવેલીઓ અને જ્યાં ત્યાં છીંડાં–બાકોરાંવાળો કોટ તેને પેશ્વાઈ અને મરાઠા વહીવટના વારસા તરીકે મળ્યો. વળી બીજે જ વર્ષે ૧૮૧૯માં મોટી રેલ આવી. તેણે કોટ ઉપર વધુ ઘા કર્યો. કોટ ઠેકઠેકાણેથી તૂટી જવાથી ચોર–લૂંટારુઓનાં ધાડાં શહેરમાં ઘૂસી આવતાં અને લોકોને બહુ ત્રાસ વેઠવો પડતો. આથી ઇ સ. ૧૮૨૫ માં જિલ્લા કલેકટર મી. બોરેડેલે સરકારને કોટ સમરાવી આપવા લખાણ કર્યું પણ સરકારે કંઈ દાદ દીધી નહિ. વળી ઇ. સ. ૧૮૨૮માં ફરીથી જિલ્લા ન્યાયાધીશે પણ સરકારને આ બાબતમાં કંઈ કરવા દબાણ કર્યું પણ ત્યારેય કશી દાદ મળી નહિ. એટલે શહેરની શાંતિપ્રિય વસતીને પડતો ત્રાસ જોઈ મી. બોરેડેલે ઇ. સ. ૧૮૩૦ માં શહેરના કેટલાક પ્રતિષ્ઠિત નાગરિકોની એક સભા બોલાવી. શહેરના રક્ષણ માટે સ્વાશ્રયી બની શહેરીઓએ જાતે જ એના ઉપાય યોજવા જોઇએ એવો આ સભાનો નિર્ણય થયો અને

એમની સંમતિથી કોટની મરામત માટે નાણાં એકઠાં કરવા શહેરીઓ પર કર નાખવાનો વિચાર કર્યો અને જિલ્લા કલેક્ટર મી. એસ. બોરેડેલ, જિલ્લા ન્યાયાધીશ, અને બે બીનસરકારી ગૃહસ્થો શ્રી. બહેચરદાસ અંબાઇદાસ લશ્કરી અને શેઠ હીમાભાઈ વખતચંદ એમ ચાર જણની 'કોટ ફંડ' માટે એક સમિતિ બનાવવામાં આવી. આ સમિતિએ શહેરમાં આવતાં ઘી, અફીણ, શાલ વગેરે પર કર નાખી નાણાં એકઠાં કરવાનું શરુ કર્યું અને ઇ. સ. ૧૮૩૩ સુધીમાં તો કોટ બરોબર સુધારી દીધો. સરકારી મદદ વિના જ શહેરના રક્ષણ માટે અગત્યનું કામ પૂરું થઇ જતાં સમિતિ વિખેરી નાખવાનો વખત આવ્યો. પણ લોકોને એક બહુ સારો વિચાર આવ્યો કે સમિતિએ કરથી નાણાં એકઠાં કરવાનું ચાલુ રાખવું અને એમાંથી શહેરના ધૂળિયા રસ્તાઓ સુધારવાની, તેના પર પાણી છાંટવાની, ધારતેલની બત્તીઓ મૂકવાની વગેરે સુધરાઈનાં કાર્યો કરવાની વ્યવસ્થા કરવી. લોકોની આ ઇચ્છા મી. બોરેડેલે સરકારને જણાવી અને ઇ. સ. ૧૮૩૪માં ઉપર જણાવેલા ચાર સભ્યોની આ સમિતિને શહેર-સુધરાઈનું કામ સોંપવામાં આવ્યું. આમ આખા મુંબઇ ઇલાકામાં શહેરની વસતીની પોતાની પ્રેરણા અને રાજીખુશીથી અપાતા કરવેરામાંથી અને વહીવટમાં તેમના સંપૂર્ણ સહકારથી શહેર સુધરાઇનો પ્રબંધ અમદાવાદમાં સૌથી પહેલો થયો એમ આપણે ગર્વથી કહી શકીએ. કારણકે મુંબઇમાં પણ આવી જાતની મ્યુનિસિપાલિટી છેક ઇ. સ. ૧૮૪૫ માં જ આવી હતી. હિંદુસ્તાનના કોઇપણ શહેરમાં ઇ. સ. ૧૮૩૪ પહેલાં આ જાતની સંસ્થા અમદાવાદ સિવાય બીજે અસ્તિત્વમાં નહોતી એ અમદાવાદ માટે ખરેખર ગૌરવનો વિષય છે.

સરકારી સભ્યોનું વર્ચસ્વ

આવી મ્યુનિસિપાલિટીએ ૨૩ વર્ષ સુધી કામ કર્યું– તે પછી ઈ. સ. ૧૮૫૭ના જાન્યુઆરીની ૧ લી તારીખે એને સરકારની કાયદેસરની સંમતિ મળી અને ઈ. સ. ૧૮૭૨માં કાયદા પ્રમાણે એ 'સીટી મ્યુનિસિપાલિટી' થઇ. તે વખતે શહેરના કોટની અંદરના ભાગ ઉપરાંત રેલવેપરું અને સરસપુર મ્યુનિસિપલ હદમાં આવ્યાં. પણ સન ૧૮૭૨ના કાયદા પ્રમાણે મ્યુનિસિપાલિટીમાં બેસનાર બધા સભ્યો સરકાર તરફથી નિમાઇને આવવા લાગ્યા–અને જિલ્લા કલેક્ટરો એમના હોદ્દાની રૂએ મ્યુ.ના પ્રમુખો થઈ બેસતા. તે પછી મ્યુનિસિપાલિટીમાં પ્રજાકીય તત્ત્વ દાખલ થયું તે તો લોર્ડ રિપનના સ્થાનિક સ્વરાજના કાયદા પછી ઇ. સ. ૧૮૮૫ ના જાન્યુઆરીમાં. ૩૦ માંથી ૧૪ સભ્યો પ્રજાએ ચૂંટ્યા. સ્થાનિક ગૃહસ્થ પ્રમુખ બન્યો પણ એ પ્રમુખની નિમણૂક કરવાની સત્તા તો પાછી સરકારે પોતાના જ હાથમાં રાખી! અને સરકાર તરફથી નિમાયેલા સભ્યોની ઉઘાડી બહુમતી રહી. આવી મ્યુ.ના પહેલા પ્રમુખ શ્રી. રણછોડલાલ છોટાલાલ હતા. ઈ. સ. ૧૮૯૨–૯૩માં ત્રણ સભ્યો વધારવામાં આવ્યા એટલે મ્યુનિસિપાલિટીમાં ૩૦ ને બદલે ૩૩ સભાસદો થયા. તેમાં સરકાર તરફથી નિમાયેલા અને પ્રજાકીય ચુંટાયેલા સભ્યોનું પ્રમાણ ૧૭ અને ૧૬નું થયું. ઇ. સ. ૧૯૦૧માં ફરીથી ત્રણ સભ્યો વધ્યા અને એ પ્રમાણ ૧૮ સરકારી અને ૧૮ પ્રજાકીય સભ્યોથી સરખું થયું. આ સમય સુધી મ્યુનિ-સિપાલિટીમાં નવા ઉપસ્થિત થતા પ્રશ્નોની ચર્ચા કે કાર્ય કરવા અંગેનાં કોઇ સ્પષ્ટ ધારાધોરણો ન હતાં એટલે ઘણો કાલક્ષેપ અને શક્તિનો વ્યય થતો. ઈ. સ. ૧૯૧૦માં ચીફ ઓફિસરની નિમણૂક કરવાના પ્રશ્નની ચર્ચા સાંજના પા થી શરુ થતી તે રાતના બબ્બે વાગ્યા સુધી ચાલતી અને સભ્યો ખુરશી પર ઊંઘી જતા! પ્રેક્ષકો ટીખળ કરતા! આથી ઇ. સ. ૧૯૧૦ની ૧૭મી મેને દિવસે મ્યુનિસિપાલિટીને ગેર-વહીવટ માટે બરતરફ કરવામાં આવી.

પ્રજાકીય તત્ત્વની બહુમતી

આ પછી જિલ્લા કલેક્ટરની દેખરેખ નીચે સર ચિનુભાઇ માધવલાલના પ્રમુખપણા હેઠળ સરકાર તરફથી નિમાયલા ૨૧ સભાસદોની એક કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટે પાંચ વર્ષ સુધી મ્યુ. વહીવટ કર્યો. ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના એપ્રિલની ૧ લી તારીખે ૪૦ સભાસદો પૈકી ૨૭ પ્રજાએ ચૂંટેલા અને ૧૩ સરકારનિયુક્તના ફેરફાર સાથે એ વહીવટ ફરીથી શહેરની પ્રજાને સોંપવામાં આવ્યો. ઉપરાંત એ ૧૩ માં ૬ કરતાં વધુ સરકારી અમલદારો ન હોય અને કુલ સભાસદોની ૨/૩ બહુમતીથી મ્યુનિસિપાલિટી પોતાનો પ્રમુખ ચૂંટે એમ જોગવાઇ કરવામાં આવી. આ રીતે મ્યુનિસિપાલિટીએ ચૂંટેલા આપણા પહેલા પ્રમુખ હતા રા. રા. ભાઈશંકર નાનાભાઈ ભટ્ટ. પણ એમણે ટૂંક સમયમાં જ રાજીનામું આપ્યાથી ઈ. સ. ૧૯૧૬ ના માર્ચમાં રા. બ. રમણભાઈ મહીપતરામ નીલકંઠ પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા. આમ મ્યુનિસિપાલિટીને થોડી વધુ સત્તા મળી તો બીજી તરફથી મ્યુ. નો વહીવટ કરનાર ચીફ ઓફિસરની નિમણૂક સરકાર કરે એમ ઠર્યું! આવા ચીફ ઓફિસરો પૈકી સન ૧૯૧૯ સુધી મી. મોંટીથ, મી. શિલેડી, મી. માસ્તર વગેરે નિમાઇને આવ્યા હતા. પરંતુ આ વ્યવસ્થા સામે મ્યુ. ના પ્રજાકીય સભાસદોએ લડત શરૂ કરી અને પરિણામે ઈ. સ ૧૯૨૦માં મ્યુનિસિપલ ચીફ ઓફિસર નીમવાની સત્તા મ્યુનિસિપાલિટીને સોંપવામાં આવી—પણ તે એવી શરતે કે એ હોદ્દો ધરાવનાર વ્યક્તિ ડેપ્યુટી કલેકટરના દરજ્જાની હોવી જોઇએ! આ રીતે વરાયેલા પહેલા ચીફ ઓફિસર શ્રી. નર્મદાશંકર દેવશંકર મહેતા હતા. ચીફ ઓફિસર તરીકે એમણે બાહોશીથી અને કાર્યદક્ષતાથી મ્યુનિસિપાલિટીનો વહીવટ ચલાવ્યો હતો.

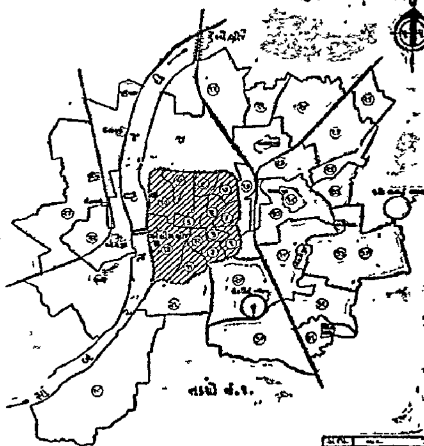
બરતરફી-પછીથી બરો મ્યુનિસિપાલિટી

આ પછી ઇ. સ. ૧૯૨૦માં કોંગ્રેસની અસહકારની હાકલ પડી અને મ્યુનિસિપાલિટીના સ્કૂલ્સ કમિટીના ચેરમેન સ્વ. બલુભાઇ ઠાકોરે No grant, No control નો ઠરાવ કરી સરકારને મ્યુનિસિપલ શાળાઓમાં ઇન્સ્પેકશન કરવા દેવાની ધસીને ના પાડી. પરિણામે સને ૧૯૨૨ ના ફેબ્રુઆરીની ૯ મી તારીખે મ્યુનિસિપાલિટી એક વાર ફરીથી બરતરફ કરવામાં આવી અને અગાઉના જેવી જ એક કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટ તે વખતના મ્યુ. પ્રમુખ શ્રી. રમણભાઈ નીલકંઠના પ્રમુખપણા હેઠળ વહીવટ કરવા લાગી. પણ સને ૧૯૨૪ના ફેબ્રુઆરીમાં ફરી પાછી પ્રજાકીય મ્યુનિસિપાલિટી અસ્તિત્વમાં આવી. સભાસદોની સંખ્યા વધારીને ૬૦ કરવામાં આવી એમાં ૪૮ પ્રજાના ચૂંટેલા અને ૧૨ સરકારના નીમેલા. એ ૪૮માં ૧૦ બેઠકો મુસલમાન સભ્યો માટે અલગ રાખવામાં આવી અને સભાસદોની ચૂંટણીમાં કોમી તત્ત્વ દાખલ થયું. ૩/૪ બહુમતીથી પ્રમુખ ચૂંટવાની કલમ નીકળી ગઇ અને માત્ર બહુમતીથી પ્રમુખ ચુંટાય એમ ઠર્યું. ચીફ ઓફિસર ડેપ્યુટી કલેકટરનો હોદ્દો ધરાવતો હોવો જોઇએ એ કલમ પણ નીકળી ગઇ. મ્યુંનિસિપાલિટી ગમે તેને પોતાનો ચીફ ઓફિસર નીમી શકે એમ ઠર્યું. પણ તે ગ્રેજ્યુએટ હોવા જોઇએ. વળી ઈ. સ. ૧૯૨૫માં મ્યુ. બરોઝ એકટ પ્રમાણે અમદાવાદની મ્યુનિસિપાલિટીને બરો મ્યુનિસિપાલિટી ઠરાવવામાં આવી અને ૪૮ પ્રજાના સભ્યોમાં ૩ બેઠકો દલિતો તરફથી ચુંટાયેલા સભ્યો માટે અલગ કાઢવામાં આવી. તે સમયે મ્યુનિસિપાલિટીને થોડી વધુ સત્તાઓ પણ મળી. અહીં એક બાબત તરફ ધ્યાન દોરવું જરૂરી લાગે છે. મુસલમાન કે દલિત કોમની માફક અમદાવાદની સ્ત્રીઓએ કદી અલગ બેઠક કે અલગ મતદાર

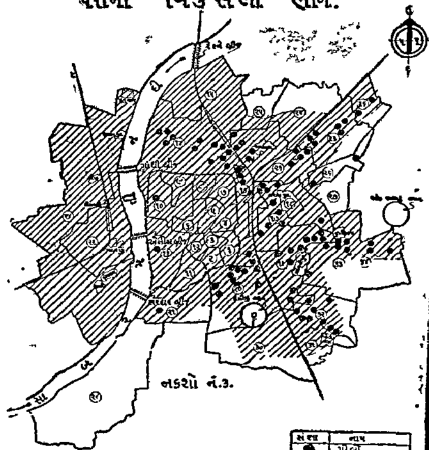
મંડળની માગણી કરી નથી. છતાં ઈ.સ. ૧૯૨૭માં લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠને સરકારે મ્યુનિસિપાલિટીનાં સભ્ય નીમ્યાં હતાં. પણ તે પછી ઈ. સ. ૧૯૩૦માં આર. સી. હાઇસ્કૂલનાં મકાન પર રાષ્ટ્રધ્વજ ચડાવતાં એ શાળાના વિદ્યાર્થીઓ ઉપર લાઠીમાર કરવામાં આવ્યો હતો તેના સખ્ત વિરોધ તરીકે લેડી વિદ્યાગૌરીએ પોતાના સભ્યપદનું તરત જ રાજીનામું મૂકી દીધેલું અને થોડા સમય પછી ફરી ચૂંટણી થઈ ત્યારે નવી વ્યવસ્થા મુજબ બે અનામત સ્ત્રીબેઠકો માટે લેડી વિદ્યાગૌરી નીલકંઠ તથા શ્રીમતી શારદા સુમંત મહેતાએ સભ્યપદ માટે ઉમેદવારી નોંધાવી અને પ્રજાએ એ બે બહેનોને ચૂંટી કાઢયાં. તે પછી ઈ. સ. ૧૯૩૩માં શ્રીમતી સવિતા વિશ્વનાથ ત્રિવેદી સાથે શ્રીમતી શારદાબેન મહેતા ફરીથી ચુંટાઇને આવ્યાં હતાં.

લોકક્રાંતિમાં ફાળો

આમ અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી પગભર થતી ચાલી. એના કાર્યથી પ્રજાની પણ સારી પ્રીતિ સંપાદન કરવા માંડી. પણ ૧૯૨૦ થી અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીમાં મોટા ભાગનું બળ કોંગ્રેસ-પક્ષનું જામ્યું એટલે એને સરકાર સાથે વારંવાર અથડામણ થતી જ આવી છે. સને ૧૯૪૨ના ઓગસ્ટની નવમી તારીખે રાષ્ટ્રીય મહાસભાએ 'Quit India' નો ઠરાવ કર્યો અને પૂ. ગાંધીજી સહિત કોંગ્રેસના તમામ અગ્રગણ્ય મોવડીઓ કારાવાસની દીવાલો પાછળ હડસેલાઇ ગયા. આખા દેશમાં 'અંગ્રેજો ચાલ્યા જાવ' ની ચળવળનું એક પ્રચંડ મોજું ફરી વળ્યું. પ્રજાકીય અને રાષ્ટ્રવાદી અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી આ લોકક્રાંતિમાંથી કેમ બાકાત રહી શકે ? એણે પણ 'હિંદ છોડો' ના ઠરાવને પોતાની બહાલી આપી અને મ્યુનિસિપાલિટી ફરી એકવાર અને હવે તો છેલ્લી જ વાર અંગ્રેજ સરકાર તરફથી ૨૩ મી સપ્ટેંબર ૧૯૪૨ ના રોજ બરતરફ થઈ. થોડા જ



વખતમાં ઓકટોબરની ૧૬મી તારીખથી તેના કામદારો પણ હડતાલ પર ઊતરી પડ્યા. આથી સરકારે મી. વીટવર્થને મ્યુનિસિપાલિટીના એડમિનિસ્ટ્રેટર નીમ્યા અને આઠ મુખ્ય અમલદારોની જગ્યાએ સરકારી ખાતામાંથી અમલદારોની નિમણુક થઇ. વળી ૧૯૪૪માં મ્યુનિસિપાલિટીની ચૂંટણી આવી પહોંચી અને તેમાં કોંગ્રેસ સભાસદો ફરીથી ચુંટાઇને આવ્યા અને સરકારને ખાતરી કરાવી આપી કે પ્રજા તો પોતાની મ્યુનિસિપાલિટીને જ ચાહે છે. પરંતુ નવી ચુંટાયેલી મ્યુનિસિપાલિટીએ અને તેના કામદારોએ સરકારે મ્યુનિસિપાલિટીને ગેરકાયદેસર બરતરફ કરી હતી એ જાતનો પોતાનો ઠરાવ પકડી રાખ્યો હતો. પહેલી જ સભાએ પ્રવર્તમાન સંજોગોમાં કામ કરવાની અશક્તિ જાહેર કરી અને તા. ૧૩–૪–૪૪ના રોજ ફરીથી બરતરફ થઈ. તે વખતે મુસ્લિમો અને બીજા કેટલાક પ્રત્યાઘાતીઓના સહકારથી સરકારે બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટની નિમણુક કરી અને મી. મૌલવીને તેના પ્રમુખ નીમ્યા. આ બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટે પોતાનો પ્રત્યાઘાતી કારભાર ૧૯૪૬ સુધી ચાલુ રાખ્યો. તે વખતે ફરીથી ચૂંટણી કરવામાં આવી. અને ફરી પ્રજાકીય મ્યુનિસિપાલિટી અસ્તિત્વમાં આવી. રાષ્ટ્રની વિપરીત દશાને કારણે નવી ચૂંટણીનું કાર્ય ઢીલું પડ્યું છે. પરંતુ પંદરમી ઓગસ્ટે હિંદ આઝાદ થયા પછીના સંજોગોમાં હમણાં જ મુંબઈ ધારાસભાએ અલગ મતાધિકારની ઝેરી પ્રથા દૂર કરી હોવાથી હવે સંયુક્ત મતદારમંડળોને ધોરણે નવેસરથી મતદારોની યાદીઓ વોર્ડવાર તૈયાર કરવાની હોવાથી ચૂંટણી ૧૯૪૮નીઅધવચ સુધીમાં થશે એમ લાગે છે. પ્રજાકીય મ્યુ. એ ૧૯૪૬ માં સત્તા ધારણ કર્યા પછી બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટનાં ઘણાં અવળાં કામો રદ કર્યાં હતાં. બરતરફ અમલદારોને ફરી મ્યુ.માં લીધા હતા. દરમ્યાન ચીફ ઓફિસર શ્રી. ઇશ્વરલાલ ભગત લગભગ ૨૦ વર્ષ સુધી મ્યુ.નો એકધારો કાર્યદક્ષ વહીવટ ચલાવીને નિવૃત્ત થયા હતા અને શ્રી.



ગુણેન્દ્ર એલ. શેઠ જેવા બાહોશ ચીફ ઓફિસરની મ્યુ.એ નિમણૂક કરી બોર્ડ ઓફ મેનેજમેન્ટના કાળ દરમ્યાનના ચીફ ઓફિસર મી. મહમદભાઇ પટેલને દૂર કરી વહીવટ સંપૂર્ણ પ્રજાકીય બનાવ્યો હતો. ૧૯૪૭માં મોરીસ ટ્રાન્સપોર્ટ કંપનીના પરવાનાની મુદત પૂરી થતી હોવાથી મ્યુ. એ શહેરનો બસવ્યવહાર પોતે સંભાળવાની ભારે જવાબદારી ઉઠાવવાનો ઠરાવ જાન્યુઆરીમાં કર્યો અને અસાધારણ ઝડપથી વ્યવસ્થા કરીને પણ ૧-૪-૪૭ થી શહેરનો બસવ્યવહાર સંભાળી લીધો.

મ્યુનિસિપાલિટીની ચૂંટણી

મ્યુનિસિપાલિટીના સભાસદોની ચૂંટણી કરવામાં મત આપનારાઓની યોગ્યતાનું ધોરણ અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી માટે ઘણું ઉદાર રાખવામાં આવ્યું છે. જે માણસને અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીની હદમાં પોતાની માલિકીનું મકાન હોય અને એ માણસ જે વાર્ષિક રૂા. ચાર કે તેથી વધારે કર મ્યુનિસિપાલિટીને ભરતો હોય, અથવા જે માણસ મ્યુનિસિપાલિટીની ભાડાની આંકણી મુજબ વાર્ષિક રૂપિયા બાર કે તેથી વધારાના ભાડાના ઘરમાં રહેતો હોય અને જે સ્ત્રીઓના પતિ મતદાર હોય અને તે લખી વાંચી શકતી હોય તે સૌને મ્યુનિસિપાલિટીના સભાસદોની ચૂંટણીમાં મત આપવાનો અધિકાર રહે છે. ૧૯૪૪નાં મતદાર પત્રકો પ્રમાણે મ્યુ. મતદારોની સંખ્યા કુલ..........હતી.

હાલમાં મ્યુનિસિપાલિટીના સભાસદોની સંખ્યા ૬૪ છે. તેમાંના ૧૨ સભાસદો અલગ મુસલમાન મતદારમંડળો તરફથી ચુંટાયેલા અને બાકીના ૫૨ (બાવન) અલગ બિનમુસ્લિમ મતદાર મંડળો તરફથી ચુંટાયેલા હોય છે. એ ૫૨ પૈકી ૭ બેઠકો દલિતોને માટે અને ૨ બેઠકો સ્ત્રીઓ માટે અનામત રાખવામાં આવે છે, પરંતુ મતદારમંડળો અલગ નથી. આ રીતે ચુંટાઇ આવેલા ૬૪ સભાસદોનું જનરલ બોર્ડ બને છે. એ બોર્ડ પોતામાંથી મ્યુનિસિપલ પ્રમુખને ચૂંટી કાઢે છે. મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ આખી મ્યુનિસિપાલિટીના વહીવટ ઉપર દેખરેખ રાખનાર સૌથી વડા અધિકારી ગણાય છે. સ્ટેન્ડીંગ કમિટી તથા અન્ય કેટલીક કમિટીઓ એમની મદદ માટે ચુંટાય છે.

સરકારી અમલદારો ના હોય એવા પરંતુ સરકારે નીમેલા અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના સ્થાનિક પ્રમુખોની યાદી નીચે આપવામાં આવી છે.

(૧) રા. બ. રણછોડલાલ છોટાલાલ શાહ...સન ૧૮૮૫-૧૮૯૮
(૨) શેઠ મણીભાઈ પ્રેમાભાઇ ....સન ૧૮૯૮-૧૯૦૦
(૩) શ્રી. જહાંગીર પેસ્તનજી વકીલ ...સન ૧૯૦૦-૧૯૦૨
(૪) શ્રી. હિંમતલાલ ધીરજરામ........સન ૧૯૦૨-૧૯૦૩
(૫) શ્રી. મોતીલાલ લલ્લુભાઈ........સન ૧૯૦૩-૧૯૦૫
(૬) રા. બ. કેશવલાલ હીરાલાલ ....સન ૧૯૦૫-૧૯૧૦

તા. ૧૭-૫-૧૯૧૦ને દિવસે મ્યુનિસિપાલિટી ગેરવહીવટ માટે બરતરફ થઇ અને કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટ અસ્તિત્વમાં આવી તે વખતે

(૭) સર ચિનુભાઇ માધવલાલ ૧૯૧૦થી ૧૯૧૫ સુધી સરકારે નીમેલા.

તા. ૧-૪-૧૫ ને દિવસે પ્રજાકીય બહુમતીવાળી મ્યુનિસિપાલિટી સત્તામાં આવી ત્યારથી નીચેના પ્રમુખો મ્યુ. એ પોતે ચૂંટેલા છે.

(૮) શ્રી. બાઇશંકર નાનાભાઇ ભટ્ટ ૧૯૧૫-૧૯૧૬
(૯) રા. બ. રમણભાઈ મહીપતરામ નીલકંઠ ૧૯૧૬-૧૯૨૪

[તા. ૯-૨-૨૨ ના રોજ મ્યુનિસિપાલિટી બરતરફ થઇ. અને કમિટી ઓફ મેનેજમેન્ટ અસ્તિત્વમાં આવી ત્યારે ૧૯૨૨થી ૨૪ સુધી સર રમણભાઇને જ કમિટીના પ્રમુખ તરીકે રાખેલા.]

(૧૦) શ્રી. વલ્લભભાઈ ઝવેરભાઇ પટેલ ૧૯૨૪-૧૯૨૮
(૧૧) શ્રી. દોલતરામ ઉમેદરામ શાહ ૧૯૨૮-૧૯૨૯
(૧૨) શ્રી. મૂળચંદ આશારામ શાહ ૧૯૨૯-૧૯૩૦
(૧૩) શ્રી. હરિપ્રસાદ વ્રજરાય દેસાઇ ૧૯૩૦-૧૯૩૦ના નવેંબર સુધી
(૧૪) શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ માવલંકર ૧૯૩૦-૧૯૩૩
(૧૫) શ્રી. બળવંતરાય પરમોદરાય ઠાકોર ૧૯૩૩-૧૯૩૭
(૧૬) શ્રી. મણિલાલ ચતુરભાઇ શાહ ૧૯૩૭-૧૯૪૨

[૧૯૪૨ના સપ્ટેમ્બરથી ૧૯૪૪ના એપ્રિલ સુધી એડમિનિસ્ટ્રેટરે સુપરસીડ થયેલી મ્યુ.નો વહીવટ ચલાવ્યો.]

" " ૧૯૪૪ માં થોડા દિવસ
" " ૧-૪-૧૯૪૬ થી ચાલુ

મ્યુનિસિપાલિટીના ઘડવૈયાઓ

મ્યુનિસિપાલિટીના વિકાસના ત્રણ તબક્કાઓ પાડીએ તો તે દરેક તબક્કામાં મ્યુનિસિપાલિટીને ઘડનાર મુખ્ય ત્રણ વ્યક્તિઓ છે. (૧) રા. બ. રણછોડલાલ છોટાલાલ, (ઓગણીસમી સદીમાં) (૨) રા. બ. રમણભાઇ મહીપતરામ નીલકંઠ (અસહકાર યુગ પહેલાં) (૩) વલ્લભભાઇ ઝવેરભાઇ પટેલ (કોંગ્રેસ યુગમાં).

ઇ. સ. ૧૮૮૫માં રા. બ. રણછોડલાલ છોટાલાલ મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ થયા. અમદાવાદને આંગણે શ્રી, સરસ્વતી અને આરોગ્યની ભાગીરથીને વહાવવાના એમને કોડ હતા. મિલઉદ્યોગના આદ્યસ્થાપક તરીકે અમદાવાદમાં એમણે શ્રીનો ધોધ વહેતો કર્યો. મ્યુ. પ્રમુખ તરીકે એમણે આખા યે શહેરને નિરોગી સ્વચ્છ રાખી તેનું આરોગ્ય સુધારવાની જવાબદારી પોતાને માથે આવી, એમ ગણીને પોતાની એ જવાબદારી એમણે અથાગ ખંત અને કાર્યદક્ષતાથી અદા કરી છે. શહેરનું બગડતું આરોગ્ય એમની ચિંતાનો વિષય હતો. ગંદા પાણીના નિકાલ માટે શહેરમાં ઘરખાળો અને ખાળકૂવા હતા તે દૂર કરવામાં એમને શહેરના આરોગ્યની કૂંચી લાધી અને તેમણે ગટરની યોજના અને સ્વચ્છ પાણી માટે વોટર વર્કસની યોજના પોતાના સાથીદારો સમક્ષ મૂકી. ખૂદ મ્યુનિસિપાલિટના સભ્યોનો અને પ્રજાજનોનો ભારે વિરોધ એમને આ યોજના માટે સહન કરવો પડયો હતો. છતાં નિશ્ચયબળ અને ખંતથી પોતાનું કામ જારી રાખી એ યોજનાઓના પ્રયોગો કરી બતાવીને પાછળની પોતાની સદ્ભાવનાની અને સાચી દષ્ટિની એમણે પ્રતીતિ કરાવી આપી.

તેમણે ગટરની પહેલી યોજના સને ૧૮૯૦માં ખાડિયામાં યોજી. આ યોજનામાં ૨૪ એકર જમીનમાં ગટર દાખલ થઈ, અને તેમણે આ પ્રયોગથી આ લત્તા સાથે બીજા લત્તાઓના મરણ પ્રમાણની સરખામણીથી સાબિત કરી આપ્યું કે ગટરની યોજના એ આરોગ્ય માટે વધુ સારી યોજના છે, અને પછી તો એનો ઉત્તરોત્તર વિકાસ થયો.

ગટર-ડ્રેનેજ-ની આ એક જ યોજનાથી એમની નાગરિક વૃત્તિ સંતોષાય તેમ નહોતી. એમણે બીજી એથી યે મહાન એવી શહેરને સ્વચ્છ અને પૂરતા પ્રમાણમાં પાણી આપવાની યોજના હાથ ધરી,

આ કાર્યમાં પણ એમને મુશ્કેલીઓ નડી, પણ એમનું અડીખમ ધૈર્ય, બીજાઓની પાસેથી કામ લેવાની કુનેહ, અને સૌને સંતોષતાં કાર્ય માટેની ધગશ ખૂબ કામ લાગ્યાં. તેમણે ૧૮૮૭માં પહેલો કૂવો રૂા. ૧૦૦૦૦ના ખર્ચે ૨૫ ફૂટ વ્યાસનો તૈયાર કરાવ્યો, અને ૭૨૦૦૦ ગેલન પાણી મળ્યું. આ પ્રયોગસિદ્ધિથી દૂધેશ્વરને ઓવારે મોટી ટાંકી બનાવવાની સરકારે ૧૮૮૯માં મંજૂરી આપી, અને દૂધેશ્વરના જળાગારનું પ્રથમ કાર્ય ૧૮૯૨માં પૂરું થયું આ યોજનામાં રૂા. ૭૬૦૦૦નો ખર્ચ થયો, રોજનું બાર લાખ ગેલન પાણી મળ્યું અને અમદાવાદને પહેલા પાણીના નળ મળ્યા આ પ્રકારે એમણે પોતાની બીજી યોજનાની સિદ્ધિ જોઇ.

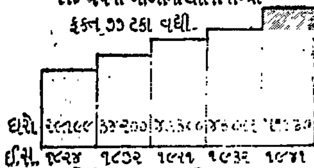
૧૮૮૨થી શહેરની પ્રાથમિક કેળવણીની જવાબદારી મ્યુનિસિપાલિટીને સોંપડી હતી અને શ્રી. રણછોડભાઇને આ કાર્યમાં રા સા. મહીપતરામ રૂપરામ નીલકંઠ અને પ્રો. આબાજી કાથવટે જેવા સુપ્રસિદ્ધ કાર્યકરોનો સાથ મળ્યો અને તેમના સમય દરમ્યાન મ્યુનિસિપાલિટી પ્રશંસાપાત્ર કાર્ય કરી શકી.

અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના આજે સર્વાંગ વિકાસ અને અપૂર્વ એવી પ્રગતિના પાયામા શ્રી રણછોડભાઇનો પરમ પુરુષાર્થ, અને નાગરિકત્વની અપૂર્વ ભાવના રહ્યાં છે. તેમના તેજોબળ ઉપર રચાયેલા આ ત્રણે પ્રયોગો આજે સિદ્ધિની પરાકાષ્ટાને વર્યાં છે.

ધીરગંભીર અને સૌજન્યમૂર્તિ સર રમણભાઇએ મ્યુનિસિપાલિટીમાં કાનૂનોના અભાવે પ્રસરેલી અરાજકતા દૂર કરી સારાયે તંત્રમાં વ્યવસ્થા આણી. મ્યુનિસિપાલિટી એ માત્ર શહેર સુધરાઇ નહિ પણ લોકસંગ્રહાર્થે જનસમૂહના કલ્યાણકર કાર્યોની જવાબદારી નિસ્પૃહ રીતે સ્વીકારેલી વરિષ્ટ લોકસંસ્થા છે એ તેમણે પ્રતિપાદન કર્યું. પોતાને આજન્મ વરેલી વિદ્વત્તાને જનસમૂહની કલ્યાણવેદિ ઉપર હોમીને પ્રજાસેવાના પોતાના કોડ આ

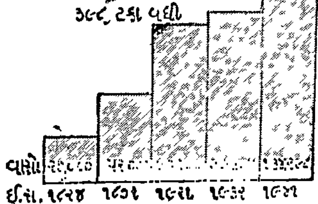
વિકાસ કોઠો.

૧૧૭ વર્ષના ગાળામાં ઘરોની સંખ્યા ફક્ત ૭૭ ટકા વધી.

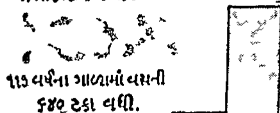


ઘરોનો [HOUSES] વિકાસ

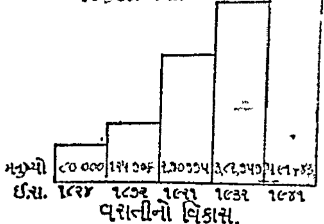
૧૧૭ વર્ષના ગાળામાં વાસોની સંખ્યા ૩૯૮ ટકા વધી



વાસો [TENEMENTS] નો વિકાસ



૧૧૭ વર્ષના ગાળામાં વસ્તી ૬૪૦ ટકા વધી.



વસ્તીનો વિકાસ.

સંસ્થાદ્વારા પૂર્યો અને સંસ્થાએ આદરેલાં કાર્યો અને યોજનાઓને પોતાની કાર્યદક્ષતાથી શહેરના વિકાસને અનુરૂપ વિકસાવ્યાં.

પ્રજાતંત્ર પ્રાણવાન બન્યું

૧૯૨૪માં સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ મ્યુ. પ્રમુખ તરીકે ચુંટાયા. તે પહેલાંથી એમણે શહેરની સૂરત પલટી નાખવાના ભગીરથ કાર્યની યોજના આંકી હતી અને પ્રજાની શક્તિનો પરચો સરકારને અને પ્રજાને બન્નેને બતાવ્યો જ હતો.

આજ દિન સુધી મ્યુનિસિપાલિટીનું તંત્ર એ શહેરની પ્રજાના કરતાં, તેના ઉજળા કહેવાતા લોકોનું હતું આ મનોવૃત્તિમાં ગાંધીયુગની ચેતનાએ અભિશુદ્ધ પરિવર્તન કર્યું. સરદાર વલ્લભભાઇએ મ્યુ. તંત્રને પ્રજાની સાથે સીધા સંપર્કમાં લાવી તેમાં રાષ્ટ્રીયતાનો પ્રાણ પૂર્યો. આ તંત્ર એ પ્રજાનું બનેલું છે, પ્રજાએ ચલાવવાનું છે અને પ્રજાના કલ્યાણાર્થે જ તેનો વહીવટ હોવો જોઇએ; સરકારની મનોવૃત્તિની પરખ ઉપર તેમાં નજીવા સુધારાઓ થાય એ સ્થિતિ ન હોવી જોઇએ, પણ શહેરમાં વસતી આમપ્રજાના આરોગ્ય, કેળવણી અને જરૂરીઆતો પ્રત્યે ધ્યાન આપી ઘટિત વિકાસ સાધતું આ નીડર અને સ્વમાની તંત્ર હોવું જોઇએ એ દૃષ્ટિબિંદુએ તેમણે આખા તંત્રમાં ધરમૂળથી ફેરફાર કર્યો અને અમદાવાદના પ્રજાજીવને કદી નહિ અનુભવેલા એવા રોમાંચક બનાવો નિરખવાના પ્રસંગ ઉત્પન્ન થયા.

અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના ચુંટાયેલા સભ્યોએ હાથમાં પાવડા લીધા અને પોળોનો કચરો સાફ કર્યો. શહેરમાં જામતા કાદવના કુંડોને સાફ કરી પોળોમાં ફરસબંધી આણી; પીવાને સ્વચ્છ અને

પૂરતું પાણી આપ્યું; અને મેલા પાણીને ગટરો મારફતે રસ્તો આપ્યો. શહેરની સુધારણાની અપૂર્વ તમન્નાએ દશકાનું કાર્ય વર્ષભરમાં ઉકેલ્યું. અમદાવાદના જનસમૂહમાં મ્યુનિસિપાલિટી એ સરકારી સંસ્થા નથી, પણ પ્રજાની, પ્રજાના કલ્યાણ માટે સ્થપાયેલી સંસ્થા છે એ ભાવના જગાડનાર સરદાર *વલ્લભભાઇ થયા*, અને પોતાના કાળ દરમ્યાન તેમણે એ ભાવના પોતાની પ્રચંડ વ્યવસ્થાશક્તિ, અપૂર્વ કાર્યદક્ષતા, અને તીક્ષ્ણ દીર્ઘદષ્ટિથી મૂર્ત કરી.

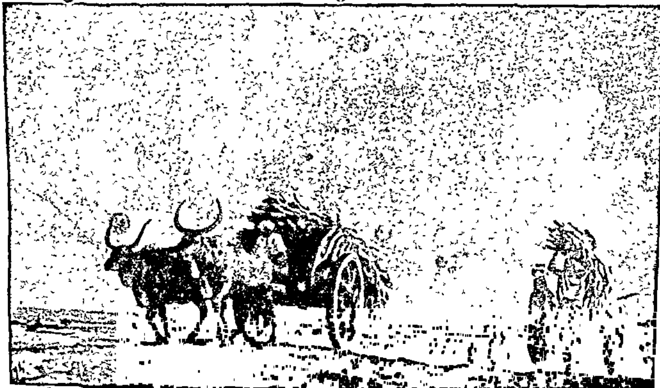
સરદાર વલ્લભભાઈની આ વિશાળ યોજનાઓને અમલમાં મૂકવાનું કાર્ય અને પ્રજાજીવનમાં પ્રગટેલો જુસ્સો સંસ્થાના વિકાસ તરફ વાળવાનું કાર્ય શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ માવલંકર અને શ્રી. બલુભાઇ ઠાકોરે બજાવ્યું. તેમણે શહેર સુધારણાના પ્રશ્નોની સાથે હરિજનો અને મજદૂરોના જીવન પ્રત્યે ધ્યાન આપ્યું. તેમનાં શહેરની ધૂળી અને કીચડભર્યાં નિવાસસ્થાનોમાં નિચોવાઇ જતાં જીવનધનને ઉગારવાનું કાર્ય હાથ ધર્યું. અજ્ઞાનનાં આવરણો છેદી પ્રાથમિક કેળવણીને તેમણે લત્તે લત્તે પહોંચાડી. જળાગાર, ડ્રેનેજ અને નગરયોજનાની વિરાટ યોજનાઓને તેમણે સિદ્ધ કરી અને ધૂળભર્યું અમદાવાદ તેમણે સ્વચ્છ અને રળિયામણું કર્યું; નદીપાર નવું અમદાવાદ ઊભું થયું અને શહેરની પોળોમાં સ્વચ્છતા આણી, સ્વચ્છ હવા અને ઉજાસ આણ્યાં, સામાન્ય જનસમૂહને મ્યુનિસિપાલીટીના વહીવટમાં રસ લેતો કર્યો; અને અમદાવાદની મ્યુ. ને અતિ ગૌરવશાળી સ્થાનિક સ્વરાજ્યની સંસ્થા બનાવી, યશસ્વી ઇતિહાસ રચ્યો. સ્વ. શ્રી. બલુભાઇના પ્રમુખપદના સમય દરમ્યાન અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીએ શતાબ્દિ મહોત્સવ ઊજવ્યો. દિવસરાત જોયા વિના શહેરના વિકાસ માટે અખંડ પરિશ્રમ કરતા સ્વ. શ્રી. બલુભાઇના જીવને દર્શાવ્યું કે મ્યુનિસિપાલિટીનો પ્રમુખ એ માત્ર પ્રમુખ

જ નથી, પણ પ્રજાજીવનનો કર્ણધાર છે; લોકોન્નતિના કાર્ય અર્થે જ એ છે અને પ્રજાની સેવા એ માત્ર ફરજ નથી પણ તેમનો ધર્મ છે; શ્રી. બલુભાઈનો મ્યુનિસિપાલિટી માંહેનો જીવન્ત રસ એ અનેકની પ્રેરણા સમો બન્યો છે.

શ્રી. રણછોડભાઈ, સર રમણભાઇ, સરદાર વલ્લભભાઇ, શ્રી. માવલંકર અને સ્વ. શ્રી. બલુભાઈનાં તપ, શ્રમ, અને સેવા ઉપર આજની મ્યુનિસિપાલિટીનું વૃક્ષ ફૂલ્યુંફાલ્યું છે.

શહેરમાં ગટરની યોજના

મેલા પાણીના નિકાલ માટે અમદાવાદમાં પહેલાં ઘરની પાસે જ ખોદેલ ખાળકૂવા હતા. ઘરની બધી મોરીઓનું પાણી, એંઠવાડ વગેરે આ ખાળકૂવામાં વાળવામાં આવતું અને ગંદું પાણી જમીનમાં પચી જતું. પણ જમીનની અંદર સ્વચ્છ પાણીના જે કુદરતી ઝરાઓ હોય છે તેની સાથે ખાળકૂવાનાં ઝરણ ભળવાથી પોળમાં કે ઘરમાં જે કૂવો હોય તેનું પાણી બગડતું અને શહેરનું આરોગ્ય કથળતું હતું. વળી જ્યારે ફ્લશનાં કે ઝ્હેરવાનાં જાજરૂ નહોતાં ત્યારે કેટલાક પૈસાદાર લોકો ડટણનાં જાજરૂ બનાવતા અને એ પણ એક રીતે ગંદકી ફેલાવતાં. ઉપર આપણે જોયું તેમ ઇ. સ. ૧૮૮૫માં રા.બ. રણછોડલાલ છોટાલાલ મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ થયા પછી તરત જ એમણે પોતાનું ધ્યાન આ ગંદકીનું નિવારણ કરવાની યોજના તરફ વાળ્યું. વિરોધ છતાં રા. બ. રણછોડલાલે ધીરજથી અને ખંતથી પોતાની યોજના વિરોધીઓને સમજાવવી ચાલુ રાખી, અને એક પ્રયોગ તરીકે ઇ. સ. ૧૮૯૦-માં ખાડિયા વોર્ડના કેટલાક ભાગમાં રૂ. ૩૭,૦૦૦ને ખર્ચે ૨૪ એકર જમીનમાં ગટરો નાખી ડ્રેનેજ દાખલ કરવાનું ઉપાડેલું કાર્ય ઈ. સ. ૧૮૯૫ માં પૂર્ણ થયું. એ જ વોર્ડના જે ભાગમાં ગટરો આવી નહોતી તે કરતાં જેમાં ગટરો નંખાઇ હતી તેનું મરણ પ્રમાણ દેખીતી રીતે ઘટયું. આથી આખા શહેરમાં ગટરો નાખવાની વાત પ્રજાને ગળે ઊતરી. છ સાત વર્ષ સુધી એમાં કંઇ પ્રગતિ થઇ નહિ. સને ૧૯૦૩ માં મ્યુનિસિપાલિટીએ એ કામ પાછું ઉપાડયું અને ઇ.સ. ૧૯૦૬ માં રૂ. ૧૦,૨૦,૦૦૦ ને ખર્ચે ખાડીઆ, કાળુપુર અને જમાલપુર વોર્ડના કેટલાક ભાગમાં એકંદરે ૪૨૦ એકર જમીનમાં પાકી ગટરો આવી ગઈ. હવે તો જ્યાં ગટરો નહોતી આવી ત્યાંથી અને પરાંઓમાંથી ગટરોની માગણી થવા માંડી! આ માંગણી ધ્યાનમાં લઈ ઇ.સ. ૧૯૨૦ માં બાકી રહેલી ૭૮૫ એકર જમીનમાં ગટરો નાંખી. આખા શહેરમાં ગટરો દાખલ કરી દેવા મ્યુનિસિપાલિટીએ પોતાના એન્જિનિયર મી. મલિક પાસે ગટરની યોજના તથા ખર્ચનો અંદાજ તૈયાર કરાવ્યો. ખર્ચનો અંદાજ રૂ. ૫૩,૭૫,૦૦૦ આવ્યો. એ અંદાજ લંડનના સુપ્રસિધ્ધ એન્જિનિયર મી. જ્યોર્જ મુર પાસે ફરી તપાસાવ્યો તો રૂ. ૬૩,૩૫,૦૦૦ નો આવ્યો. વળી પાણીની યોજનામાં પણ કેટલોક ખર્ચ કરવાનો હોવાથી મ્યુનિસિપાલિટીને લગભગ ૯૨ લાખ રૂપિયાની જરૂર હતી. એટલે અર્ધો ખર્ચ માટે મ્યુનિસિપાલિટીએ સરકાર પાસે ગ્રાન્ટની માગણી કરી અને બાકીના રૂપિયાની લોન કાઢવાનું નક્કી કર્યું. ગ્રાન્ટની ખટપટ ઘણી ચાલી. બે ત્રણ વર્ષ નીકળી ગયાં અને સરકારે ગ્રાન્ટ તો ન જ આપી. આ દરમિયાન ઇ. સ. ૧૯૨૪ માં સરદાર વલ્લભભાઈ મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ થયા. એમણે એ યોજના હાથ ધરી અને ખર્ચની બધી જવાબદારી મ્યુનિસિપાલિટી પાસે લેવડાવી. મૂળની યોજનામાં ફ્લશનાં જાજરૂઓ કરવાની યોજના હતી તે એમણે કાઢી નાખી અને મ્યુ. એન્જિનિયર મી. ગોરેને અત્યંત કરકસરથી કામ કરવાની સૂચના કરી આખો અંદાજ ફરી તપાસાવ્યો. મી. ગોરેએ મૂળનો અંદાજ રૂ. ૩૦,૫૦,૦૦૦ પર લાવી મૂકયો. એટલું જ નહિ પણ જાતદેખરેખ નીચે અત્યંત કરકસરથી કામ કરી રૂ. ૨૩,૫૦,૦૦૦ માં ગટરો નાખવાનું કામ પૂરું કરી આપ્યું!



હાલમાં કોટની અંદરના આખા શહેરમાં તેમ જ કેટલાક પરાં વિસ્તારમાં ગટરો દાખલ થઇ ગઇ છે. હજુ દૂરનાં પરાંઓમાં તથા એલિસબ્રીજના વિસ્તારોમાં ગટરો આવેલી નથી પણ શહેર બહારના આ વિસ્તારોમાં ટૂંક સમયમાં ગટરો નાખવાનો પંચવર્ષીય યોજનામાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે અને કુલ રૂા. પાંચ કરોડની યોજનામાં તે માટે રૂા. ૮૦ લાખનો અંદાજ મૂકવામાં આવ્યો છે. સંપૂર્ણ ગટર યોજના માટે સુએજ ફાર્મની જમીનો અને ત્યાં બાંધકામના રૂા. ૬૫ લાખ સહિત રૂા. ૧૧ા કરોડનો ખર્ચ થશે એમ ગયા અંદાજપત્ર સમયે સ્ટેન્ડીંગ કમિટીના ચેરમેને નોંધ મૂકી હતી.

શહેરનું મેલું પાણી શહેરની ૯૪ માઇલ લાંબી ગટરો દ્વારા જમાલપુર દરવાજા બહાર પંપીંગ સ્ટેશનમાં એક મોટા ઊંડા ખાડા (sump-pit) માં લઇ જવામાં આવે છે અને ત્યાં ૪૦ ફૂટ નીચેથી પાણી ખેંચી ૨ા માઇલ દૂર આવેલા મ્યુનિસિપાલિટીના સુએજ ફાર્મમાં લઇ જવામાં આવે છે. ત્યાં એ પાણીને વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી મોટી ગળણીઓમાં ગાળી ખેતી માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. કુલ જમીન ૧૯૬૨ એકર છે અને તેમાંથી અમુક એકરમાં શાકભાજી, ફળો વગેરે ઉગાડવામાં આવે છે. તેમાંથી મ્યુનિસિપાલિટીને વર્ષે દહાડે સારી ઉપજ થાય છે. ૧૯૪૬–૪૭ ના વર્ષમાં રૂા. ૧,૩૭,૦૦૦ ઉપરાંત આવક થઇ હતી અને ૧૯૪૭-૪૮ ની આવકનો અંદાજ રૂા. ૧,૫૦,૦૦૦ ઉપરનો છે.

પાણીની યોજના

૧૮૮૫ પહેલાં શહેરમાં લગભગ દરેક પોળ અને લત્તામાં મીઠા પાણીના કૂવા હતા. લોકો એ જ પાણી પીતા. પણ ગટરો દાખલ થઈ તે અગાઉ વસતી અને વપરાશ વધતાં ખાળકૂવા અને ડટણોનાં મેલાં પાણી જમીનમાં પચી જઇ એનાં ગંદા ઝરણો મીઠા પાણીના કૂવાઓમાં ભળતાં.

આથી મીઠું પાણી બગડતું અને આરોગ્યને નુકસાન પહોંચતું. આથી પાણીનું બાંધકામ કરી શહેરમાં નળ આણી તે દ્વારા શહેરને પૂરતા જથામાં ચોખ્ખું પાણી પૂરું પાડવાની યોજના કરવાનો રા. બ. રણછોડલાલે વિચાર કર્યો.

શહેર પાસે સાબરમતી નદી વહી રહી છે અને દક્ષિણે ત્રણેક માઈલ પર ખારી નદી પણ વહે છે. આ બંને નદીઓમાંથી કઇ નદીનું પાણી ખર્ચ અને આરોગ્યની દષ્ટિએ શહેરને વધારે લાભકર્તા છે તે બાબતમાં નિષ્ણાતોના અભિપ્રાય લઇ સાબરમતીમાંથી પાણી લાવવાનો અને તે માટે નદી પર બાંધકામ કરી શહેરમાં નળવાટે પાણી પહોંચાડવાનો તેમણે નિર્ણય કર્યો. તરત જ તેમણે પોતાની યોજના મ્યુનિસિપાલિટીના સભાસદો આગળ રજૂ કરી, પણ ગટરોની બાબતમાં થયું હતું તેમ આ વખતે પણ સભાસદોએ અને શહેરના લોકોએ આ યોજનાનો સખ્ત વિરોધ કર્યો, પરંતુ રા. બ. રણછોડલાલે હિંમત હાર્યા વિના પોતાના પ્રયાસ ચાલુ રાખ્યા અને મ્યુનિસિપાલિટીના સભાસદોને સમજાવી સને ૧૮૮૭ માં એક પ્રયોગ તરીકે ૨૫ ફૂટ વ્યાસનો એક કૂવો રૂપિયા દસ હજારને ખર્ચે તૈયાર કરાવ્યો અને ઝરણમાંથી નદીનું પાણી એ કૂવામાં વાળી તજવીજ કરી કે પાણીની યોજનાને લગતા બાંધકામ માટે એ સ્થળ બધી રીતે યોગ્ય છે કે કેમ. આ પ્રયોગ સફળ થયો અને પ્રયોગ તરીકે ખોદેલા કૂવામાંથી ૭૨૦૦૦ હજાર ગેલન જેટલું પાણી ખેંચાવા લાગ્યું. આથી ઉત્તેજન પામી દૂધેશ્વરને ઓવારે પાણીની ટાંકી બાંધવાની યોજના તૈયાર કરવામાં આવી. એ યોજનાને સને ૧૮૮૮ના ફેબ્રુઆરીની ૯મી તારીખે મંજૂરી પણ મળી ગઇ. ૨૫ ફૂટ વ્યાસના પાણી પૂરું પાડનારા ૪ કૂવાઓ (સપ્લાય વેલ્સ), આ કૂવાઓમાંથી ટાંકીમાં પાણી લઇ જવા માટેનો એક સંગ્રહ કૂવો (જેક-વેલ), ૯૦ હોર્સપાવરનાં બે એન્જિનો તથા પંપો, ૧૯ ફૂટ ઊંચી અને ૪૨½ ફૂટના વ્યાસવાળી દોઢ લાખ ગેલન પાણી સમાય એવડી ૪૦ ફૂટ ઊંચી એક ટાંકી, પાણી લઈ જનારા ધોરી નળ, નાના નળ વગેરેનો સમાવેશ કરતી આ યોજનાનું બાંધકામ મુંબઈના કોન્ટ્રાકટરોએ સને ૧૮૯૧માં રૂા. ૭,૬૮,૦૦૦ ના ખર્ચે તૈયાર કરી આપ્યું. ૧૧મી જૂન સને ૧૮૯૧ના દિવસે તે વખતના મુંબઈ ઈલાકાના ગવર્નર લોર્ડ હેરિસને હાથે દૂધેશ્વર વોટર વર્કસ ખુલ્લું મૂકવામાં આવ્યું અને ત્યારથી અમદાવાદમાં પાણીના નળ આવ્યા.

સને ૧૮૯૨ ના જૂન માસ સુધી દરરોજનું આશરે બાર લાખ ગેલન પાણી વપરાતું, પણ ધીરે ધીરે નળનાં જોડાણની સંખ્યા વધવા માંડી; વળી નળ વાટે પાણી આવે એટલે કરકસરથી પાણી વાપરવાની ચીવટ લોકોમાં ના રહી અને શહેરની વસતી પણ ઝડપથી વધતી ચાલી એટલે પાણીનો વપરાશ વધ્યો. મ્યુનિસિપાલિટીને આ કારણથી પાણી આપનારા નવા કૂવા વધાર્યે જવા પડ્યા-પાણી ખેંચનારા પંપ પણ વધ્યા. સને ૧૯૧૨માં બધા મળી ૧૨ કૂવા (સપ્લાય વેલ્સ) થયા અને રોજનું ૫૫ લાખ ગેલન પાણી વપરાવા લાગ્યું. સને ૧૮૯૧ માં સવા લાખની વસતી હતી તે સને ૧૯૧૨ માં બમણી થઇને અઢી લાખે પહોંચી!

પરંતુ પાણીની માગ તો વધતી જ ચાલી. મ્યુનિસિપાલિટી નવી ને નવી યોજનાઓ ઘડતી રહી પણ પાણીની તૂટ તો ચાલુ જ રહી. સને ૧૯૨૫ માં મ્યુનિસિપાલિટીએ શહેરની વસતી સને ૧૯૫૦ સુધીમાં બહુ બહુ તો ૪,૨૫,૦૦૦ની થશે એવી ગણત્રી કરી, ચાર નવા કૂવા ખોદાવી ૩૫ લાખ રૂપિયાના ખર્ચે એક નવી યોજના કરી અને રોજનું ૮૫ લાખ ગેલન પાણી ખેંચવામાં આવ્યું. પરંતુ વસતી એવી કૂદકે ને ભૂસકે વધતી જતી હતી કે એ યોજના પણ પાણીની માગને પહોંચી વળવા સમર્થ નીવડી નહિ. સને ૧૯૩૦ માં વલ્લભ જલાગાર નામની નવી ટાંકી બાંધવામાં

આવી. તે પછી શહેરના ઊંચાણના ભાગોમાં બારેમાસ પાણી પૂરું પાડવા માધવબાગમાં એક નવી ટાંકી બાંધવામાં આવી. કૂવા ૧૬ હતા તે ૧૮ થયા. અને રોજનું લગભગ ૧,૫૪૨,૦૦,૦૦૦ ગેલન પાણી વપરાવા લાગ્યું. સને ૧૯૩૫ માં વસતી જ્યારે ૪ લાખ સુધી પહોંચી ગઈ હતી ત્યારે માથાદીઠ ૪૦ ગેલન અથવા ૯ મણ પાણી અપાતું હતું. આ કોઇ રીતે ઓછું નહિ બલ્કે પૂરું જોતાં સરેરાશ પ્રમાણ થયું હતું; છતાં પાણીની બૂમો પડતી જ. મ્યુ. પ્રમુખ તરીકે શ્રી. બલુભાઇએ આ માટે 'પુશકોક' વગેરે ફરજિયાત બનાવવાના અને પાણીનો વપરાશ યોગ્ય રીતે થાય તે માટે બહુ પ્રયત્નો કર્યા પરંતુ અમદાવાદની એ કુટેવ સુધરી નહિ.

આજે હવે સવાર સાંજ મળીને ૯ાા કલાક સુધીમાં રોજનું લગભગ પોણા બે ક્રોડ ગેલન પાણી આપવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત જુદી ટાંકીઓ, સોસાયટીઓની સ્વતંત્ર પાણી વ્યવસ્થા, મિલોનાં સ્વતંત્ર બોરીંગો વગેરેમાંથી લાખો ગેલન પાણી વપરાય છે. છતાં પાણીની તૂટની બૂમ કેટલી ઉગ્ર છે એ તો સૌ કોઇ જાણે છે. આમાં લગભગ સાડાસાત લાખ સુધી પહોંચી ગયેલી શહેરની અત્યારની વસતી જ જવાબદાર નથી, પરંતુ કરકસરથી પાણી વાપરવાની અણઆવડત અને નાગરિક ધર્મના ભાનનો સદંતર અભાવ એ ય જવાબદાર છે.

પોળોમાંની ચોકડીના અને જાજરૂઓના અસંખ્ય ખુલ્લા નળો વાટે લાખો ગેલન પાણી નકામુ ગટરમાં ઢોળાય છે અને ગટરો ઉપર એટલી પમ્પીંગની કામગીરી વધારે છે. ભવિષ્યમાં અમદાવાદની વસતી ૧૦ લાખની થાય એ ગણતરીએ સાબરમતી નદીમાં બંધ બાંધી પાણી વધારે રહે તેમ કરવાની તથા નવી પંચવર્ષીય યોજનામાં નવા કૂવા, ટાંકીની વગેરે વિશાળ વિકાસની યોજનાઓ છે, અને પાણીની યોજના માટેનો અંદાજ રૂા. ૧૨૫ લાખ જેટલો મૂકવામાં આવ્યો છે.

શહેર સફાઇ

અમદાવાદ શહેરની મ્યુનિસિપાલિટી એના બંધારણ મુજબ અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે, પણ તેનું મુખ્ય કાર્ય તો શહેર સફાઇનું છે. અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીનો જન્મ પણ રસ્તાઓ પર પાણી છંટાવવાના અને દીવાબત્તી કરવાના કાર્યથી થયો હતો એ આપણે જોઈ ગયા છીએ. જેમ ઘરમાં તેમ શહેરમાં આરોગ્ય જળવાઇ રહે તે માટે ખૂણેખાંચરેથી કચરો-પૂંજો, મેલું, ગંદકી, આચરકુચર સઘળું તાબડતોબ દૂર થાય તે માટે આપણી મ્યુનિસિપાલિટીએ ૧૬૦૦ જેટલા ઝાડુ કાઢનારા અને ૧૧૦૦ જેટલા મેલું કાઢનાર ભંગી રોકેલા છે—અને તેમના ઉપર દેખરેખ રાખનાર ત્રીસ-ચાળીસ માણસોનું એક અનુભવી મંડળ પણ રહે છે. જાહેર આરોગ્ય અને સફાઈના આ કાર્ય માટે મ્યુનિસિ-પાલિટી વર્ષે દહાડે લગભગ સાડા ત્રણ લાખ રૂપિયાનો ખર્ચ કરે છે. શહેરમાં રોજ દોઢસો ટન કચરો ભેગો થાય છે અને તે ખસેડવાનું કામ કોન્ટ્રાકટથી કરાવવામાં આવે છે. આ માટે પણ મ્યુનિસિપાલિટીને લાખેક રૂપિયાનો ખર્ચ થાય છે. જો કે અત્યારે તો સારા યે શહેરમાં આસ્ફાલ્ટના રસ્તા થઇ ગયા છે અને ઘણી ખરી પોળોમાં પત્થર જડાઈ ગયા એટલે કચરો સાફ કરવાનું સરળ બન્યું છે અને ધૂળિયા રસ્તા હતા ત્યારે પાણી છંટાવવામાં પણ જે પાંત્રીસ ચાળીસ હજારનો ખર્ચ થતો તે બચ્યો છે. સફાઈની આ દિશામાં અમદાવાદના પ્રખર કોંગ્રેસી અને મ્યુનિસિપાલિટીના સેનિટરી ખાતાના એક વખતના અધ્યક્ષ ડૉ. હરિપ્રસાદ દેસાઇએ ઘણું સ્તુત્ય કાર્ય કર્યું છે. શહેરની તસુએ તસુ જમીન વર્ષમાં બે વાર આદર્શ રીતે સાફ થાય એવી યોજના તેમણે મ્યુનિસિપાલિટી પાસે કરાવી છે. ઘણીવાર તેમણે જાતે લત્તે લત્તે ફરીને સફાઇનું કામ કર્યું હતું પરંતુ નાગરિક ધર્મના આપણા કંગાળ

આત્મભાનને લીધે મ્યુનિસિપાલિટીના આટઆટલા પ્રયત્ન છતાં હજુ પોળોમાંથી કચરો ખસતો નથી અને ચાલીઓ ગંદકીથી ઉભરાય છે.

સને ૧૯૧૪માં શહેરમાં વીજળી કંપની આવી છતાં ૧૯૧૯ સુધી શહેરમાં ઘણા રસ્તા પર તો ઘાસતેલની જાહેર દીવાબત્તીઓ થતી. એમાં મ્યુનિસિપાલિટીને વાર્ષિક માત્ર રૂ. ૪૨૦૦૦નું ખર્ચ થતું. સને ૧૯૨૦ માં વીજળીના દીવા આવ્યા અને શહેરની રોનક ફરી ગઇ. આજે તો શહેરમાં અને શહેર બહાર તમામ પરાંમાં મ્યુનિસિપાલિટીએ વીજળીના દીવાઓ મૂકી દીધા છે. અંધારિયામાં સૂર્યાસ્તથી સૂર્યોદય સુધી અને અજવાળિયામાં મધરાત સુધી આ દીવાઓ બળે છે. દસેક વર્ષ પહેલાં વીજળીના જાહેર દીવાઓની સંખ્યા જ્યારે પાંચેક હજાર હતી ત્યારે મ્યુનિસિપાલિટીને એનો વાર્ષિક ખર્ચ લગભગ બે લાખ રૂપિયા આવતો. પણ પાછળથી પોતાનું સ્વતંત્ર પાવરહાઉસ કરવાનો ઠરાવ કરીને ઇલેક્ટ્રિક કંપની સાથે મ્યુનિસિપાલિટીએ એ ધમકી હેઠળ નવો કરાર કર્યો ત્યારથી ઇલેક્ટ્રિક કંપની ઘણે સસ્તે દરે વીજળી આપે છે. અને આજે ૮૪૦૦ ઉપરાંત બત્તીઓ હોવા છતાં રોશનીખાતાનું કુલ ખર્ચ રૂ. ૨,૩૨,૬૫૧ જેટલું ચાલુ વર્ષમાં અંદાજવામાં આવ્યું છે. નવા કરાર માટે અત્યારે વાટાઘાટો ચાલી રહી છે.

લોકો ગમે ત્યાં પેશાબ ન કરે, પાયખાને ન બેસે તે સારુ મ્યુનિસિપાલિટીએ ઠેરઠેર મુતરડીઓ કરાવેલી છે અને બહુ વસતીવાળા મધ્યસ્થ ભાગમાં જાજરૂની પણ સોઈ કરેલી છે. ઉપરાંત મજૂર લત્તાઓમાં તેમને સ્નાન કરવાનું સરળ પડે અને પાણી ગમે ત્યાં ઢોળાય નહિ એ માટે સ્નાનગૃહો પણ બંધાવ્યાં છે. મુતરડીઓ, ઢોરવાનાં જાજરૂ, પંચનાં જાજરૂ, ગલીટ્રેપ વગેરે પર જંતુનાશક દવાઓ નાખવામાં આવે છે અને એ ખાતાનો આશરે રૂ. ૭૦ હજાર ખર્ચ દર વર્ષે થાય છે છતાં મુતરડીઓની આસપાસ અને ઘરની પછીતોએ પેશાબના રેલાઓ આપણા સ્વચ્છતાના આદર્શના મહાલેખસમા ઠેરઠેર જોવા મળે છે. કોઇપણ શહેરની સફાઇને આદર્શ બનાવવી હોય તો શહેરના નાગરિકોનો પણ પૂરો સહકાર જોઇએ.

શહેરનું આરોગ્ય

બાદશાહ જહાંગીરે અમદાવાદને ગર્દાબાદ અને બિમારીસ્તાન કહેલું. સખ્ત તાપ અને ધૂળથી અગાઉ કોલેરા જેવા રોગો ફાટી નીકળતા. બળિયાના રોગથી સેંકડો બાળકો મૃત્યુવશ થતાં. અમદાવાદનું મરણપ્રમાણ આથી ઘણું રહેતું. એટલે જ રા. બ. રણછોડલાલ છોટાલાલે મ્યુનિસિપાલિટીના પ્રમુખ થતાંની સાથે અમદાવાદનું ભયંકર મરણપ્રમાણ ઘટાડવા શહેરને સ્વચ્છ પાણી પહોંચાડવાનું અને મેલા પાણીના નિકાલનું કાર્ય આરંભ્યું તે આજની વ્યાપક સગવડ સુધી પહોંચ્યું છે. બાળકો બળિયાનાં ભોગ ન થઇ પડે તે માટે દરેક વોર્ડમાં મ્યુનિસિપાલિટીએ બળિયાની રસી મૂકવાની ગોઠવણ કરી છે. વળી આપણે ત્યાં સુવાવડમાં જેટલી સ્ત્રીઓ મરે છે તેટલી કોઇ દેશમાં મરતી નથી. આ માટે મ્યુનિસિપાલિટીએ પાસ થયેલી નર્સો વોર્ડવાર રાખી છે અને જરૂર પડે ત્યાં તેઓ પ્રસૂતિના કામમાં મદદે જાય છે. વળી પ્રસૂતિની કાળજીભરી માવજત માટે ચારપાંચ પ્રસૂતિગૃહો પણ મ્યુનિસિપાલિટી ચલાવે છે અને તેનો ઘણો સારો ઉપયોગ થાય છે, તેમ મજૂરમહાજન અને સેનિટરી એસોસીએશન બાળરક્ષણ કેન્દ્રો ખોલી સારાં તંદુરસ્ત બાળકો માટે ઇનામો આપે છે. એલિસબ્રીજ આરોગ્ય સમિતિ તરફથી પણ આ દિશામાં ઠીકઠીક હિલચાલ ચાલે છે. છતાં સને ૧૯૩૦માં બાળકોનું મરણપ્રમાણ દર હજારે ૨૭૨.૭૨ હતું. જ્યારે સને ૧૯૪૬માં એ પ્રમાણ ૩૧૦ હતું એ કેવું વિચિત્ર લાગે છે!

દરરોજ કેટલા જન્મ થાય છે અને કેટલાં મરણ કઇ કઇ જાતના રોગોથી થાય છે તે નોંધવાનું પ્રજા આરોગ્ય પર દેખરેખ રાખવાનું એક ખાસ ખાતું પણ મ્યુનિસિપાલિટીએ ખોલ્યું છે. એના આંકડા જોતાં માલુમ પડે છે કે સને ૧૯૩૬માં મરણ-પ્રમાણ દર હજારે ૩૫.૬૨ હતું અને સને ૧૯૪૬માં એ પ્રમાણ ઘટતું ઘટતું ૨૪.૯૭ પર આવ્યું છે. સને ૧૯૩૬માં સૌથી વધુ મરણ કેપીલરી બ્રોન્કાઇટીસથી અને સને ૧૯૪૬માં સૌથી વધુ મરણ ન્યુમોનિયાથી થયેલાં જણાય છે. આ જાતના મરણના પૃથક્કરણથી મ્યુનિસિપાલિટી શહેરમાં કયા રોગનો વાવર ચાલે છે તે જાણી શકે છે અને તે માટે ચાંપતા ઇલાજો લઇ શકે છે.

આ ઉપરાંત શહેરીઓની માવજત અને દવાદારૂ માટે મ્યુનિસિપાલિટી જુદા જુદા લત્તાઓમાં દવાખાનાં પણ નભાવે છે. વળી 'રણછોડલાલ હોમ મેડિકલ રિલીફ'ની યોજના પ્રમાણે દરદીને ઘેર બેઠે દવા પહોંચાડવામાં આવે છે. છેલ્લાં અઢારેક વર્ષથી તો શહેરના બે શ્રીમંતોના દાનમાંથી વાડીલાલ સારાભાઇ હોસ્પીટલ અને ચીનાઇ પ્રસૂતિગૃહ બંધાયાં છે અને તેનો વહીવટ મ્યુનિસિપાલિટી મોટા ખર્ચે કરે છે. શહેરની અને આસપાસની જનતા આ બન્ને હોસ્પીટલોનો ખૂબ લાભ લે છે; શહેરની જરૂરિયાત જેટલી આ હોસ્પીટલોમાં હવે સગવડ નથી. આથી મોટી નવી હોસ્પીટલોની શહેરને જરૂર છે. મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી ચાલતાં દવાખાનાંઓ ઉપરાંત ક્ષય, ડીપ્થેરીઆ, રક્તપિત્ત વગેરે માટેની ખાસ હોસ્પીટલો પણ તે ચલાવે છે. વળી સરકારી સિવિલ હોસ્પીટલ, વિક્ટોરીઆ જ્યુબિલી હોસ્પીટલ ફોર વિમેન એન્ડ ચીલ્ડ્રન, અચરતલાલ વૈરાગી પ્રસૂતિગૃહ (રાયપુર) પાર્વતીબાઇ પ્રસૂતિગૃહ (દરિયાપુર), સૂતર મહાજનનું દવાખાનું (રાયપુર), ભૂરીબેન લલ્લુભાઇ ટ્રસ્ટનું દવાખાનું (આસ્ટોડીઆ), લલ્લુભાઇ ગોરધનદાસ હોસ્પીટલ (મણિનગર), જેવી નાનીમોટી પંદરેક સાર્વજનિક સંસ્થાઓ પણ ચાલે છે. વળી ખાનગી સખાવતોથી ચાલતાં ત્રણેક આરોગ્યભવનો, સરકાર તરફથી ચાલતું ઢોરોનું દવાખાનું (પ્રેમદરવાજા) જેને મ્યુનિસિપાલિટી પણ ગ્રાન્ટ આપે છે, અને પાંજરાપોળ જેવી માંદાં ઢોરના રક્ષણ માટેની સંસ્થા પણ છે. સર્જનો અને ડોકટરોની ખાનગી હોસ્પીટલો પણ છેલ્લાં ૧૦ વર્ષમાં ઘણી વધી છે. લોકો સ્વચ્છ હવાનો લાભ લઈ શકે તે માટે શહેરમાં 'ફેફસાં' જોઇએ. આ 'ફેફસાં' પૂરાં પાડવા મ્યુનિસિપાલિટીએ બગીચાઓ પણ કર્યા છે. જેમાં વિક્ટોરીઆ ગાર્ડન, કાંકરીઆની આસપાસની ટેકરીઓ પરનો બગીચો, માધવબાગ વગેરે મુખ્ય છે. આ બગીચાઓમાં બાળકોને રમતગમત માટે ઝૂલા, ચકરડીઓ, ધસણીઓ વગેરે મૂકી આપવામાં આવ્યાં છે. આ મોટા બાગો સિવાય શહેરની વચમાં નાના નાના બગીચાઓ આશરે ૧૪ જેટલા છે. રમતગમતનાં મોટાં મેદાનો, સ્વીમીંગ બાથ્સ વગેરેની યોજનાઓ મ્યુનિસિપાલિટીએ હાથ ધરવી જોઈએ. આ બાબતમાં તો ફ્રાન્સના 'વિલિયર્સ ડી લક' ગામનો આદર્શ રાખવા જેવો છે.

શહેર સુખાકારી માટે મ્યુનિસિપાલિટી અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ ચલાવે છે, જેવી કે પંચનાં ગંદાં જાજરૂઓ કાઢી નંખાવી ઘેરેઘેર ગટરનાં જાજરૂઓ કરાવવાં, શહેરના કચરાપૂંજાનો યોગ્ય નિકાલ કરવો, ખુલ્લી ચાલીઓ અને સારા હરિજનવાસો બંધાવવા તેમ જ તેમને ચોકખા રાખવા, ચેપી રોગો માટે અલગ દવાખાનાં ચલાવવાં, મ્યુનિસિપલ શાળાઓમાં ભણતાં બાળકોની પ્રતિવર્ષ દાક્તરી તપાસ લેવડાવવી, ઢોરોના તબેલા શહેર બહાર કઢાવવા, પોળોનાં ચોકઠાં ખુલ્લાં કરાવવાં વગેરે. આ તમામ જાહેર આરોગ્ય (Public health) ખાતેની પ્રવૃત્તિઓમાં મ્યુનિસિપાલિટી દરેક વર્ષે વધુ ને વધુ ખર્ચ કરે છે. સને ૧૯૪૬માં આ ખર્ચ રૂા. ૩૪,૮૧,૩૬૭ નો થયો હતો.

આમ શહેર સફાઈ માટે મ્યુનિસિપાલિટીએ ઘણું કર્યું છે. અને હજી ઘણું વધુ થઈ શકે તેમ છે. ફક્ત એક બાબતનો કચવાટ રહે છે—અને તે છે મિલોની ધૂણી. મિલોની ધૂણીની શહેરમાં—ખાસ કરીને શિયાળામાં ભારે કનડગત થાય છે. આરોગ્યને એ ખૂબ નુકસાન કારક છે. આ બાબતમાં કંઈ કરી શકવાની મ્યુનિસિપાલિટીને સત્તા અપાય અને જો વીજળિક શકિતથી મિલો ચલાવવાનું ફરજિયાત બને તો ધૂણીની હેરાનગતિમાંથી બચી શકાય.

મ્યુનિસિપાલિટીનું કાર્યક્ષેત્ર

આપણી મ્યુનિસિપાલિટીનું કાર્યક્ષેત્ર નીચેની બાબતોમાં પર્યાપ્ત થઈ જાય છે.

(૧) શહેરના રસ્તાઓ, જાજરૂઓ, પેશાબખાનાંઓ વગેરે સાફસુફ રાખવાં. (૨) રસ્તાઓ ઉપર પાણી છંટાવવું તેમજ દીવાબત્તીની ગોઠવણ કરવી. (૩) શહેરને ચોકખું પાણી પૂરું પાડવું, શહેરના મેલા પાણીનો નિકાલ કરવો. (૪) માંદાઓની સારવાર માટે દવાખાનાં ચલાવવાં, બાળકોનું બળીઆથી રક્ષણ કરવા બળીઆ ટાંકવાની યોજના કરવી. (૫) આગ વખતે તેને બૂઝાવી નાખવા બંબથાણું (Fire brigade) રાખવું. (૬) પ્રાથમિક કેળવણી આપવી. (૭) નગરરચના કરવી. (૮) લોકો મકાનો બાંધે તેને માટે યોગ્ય નિયમો કરવા. (૯) શહેરના લોકોને આનંદ અને વિનોદ આપવા રમતગમતનાં મેદાનો તથા બાગબગીચાઓની ગોઠવણ કરવી. (૧૦) જન્મ-મરણની નોંધ રાખવી.

આ બધાં કાર્યો કરવા માટે મ્યુનિસિપાલિટીને કાયદા પ્રમાણે કેટલાક અમલદારો રાખવા પડે છે, અને કામની સુગમતા માટે મ્યુનિસિપાલિટીના સભાસદોમાંથી કેટલીક પેટા કમિટીઓ બનાવવી પડે છે.

૧ સ્ટેન્ડીંગ કમિટી : આ કમિટી કાયદા પ્રમાણે મ્યુનિસિપાલિટીને બનાવવી જ પડે છે. મ્યુનિસિપાલિટીના ૬૪ સભ્યો બારેક જણાની બનેલી આ કમિટી નીમે છે. મ્યુનિસિપાલિટીનો વહીવટ કરનારી આ મુખ્ય કમિટી છે. મ્યુનિસિપાલિટીના સામાન્ય વહીવટ અને નાણાંપ્રકરણ ઉપર તે દેખરેખ રાખે છે.

૨ સેનિટરી કમિટી : આ કમિટી મ્યુનિસિપાલિટીના રસ્તાઓ, જાજરૂઓ, ગટરો, પેશાબખાનાં વગેરે સાફસૂફ રાખવાના કામ પર દેખરેખ રાખે છે અને શહેરનું આરોગ્ય સંભાળે છે.

૩ ટાઉનપ્લેનીંગ એન્ડ વેલ્યુએશન બોર્ડ : આ મંડળ રસ્તાઓ બાંધવા કે પહોળા કરવા, જાહેર મકાનો બાંધવા જરૂરી જમીન ખરીદે છે. તેમ જ નગર–રચનાને લગતાં બધાં કામો સંભાળે છે. અને મ્યુનિસિપાલિટીની સ્થાવર મિલ્કતની દેખરેખ રાખે છે.

૪ પબ્લીક વર્કસ કમિટી : આ કમિટી મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી રસ્તાઓ, જાહેર બાંધકામો તથા મકાનો વગેરેને માટે ખર્ચ મંજૂર કરી તે ઉપર ખાસ દેખરેખ રાખે છે.

૫ બસ કમિટી : આ કમિટી મ્યુનિસિપાલિટીએ સને ૧૯૪૭ના એપ્રિલથી હાથ ધરેલ મોટર–વાહન–વ્યવહાર અંગેનું દેખરેખનું તમામ કામકાજ સંભાળે છે.

૬ લીગલ કમિટી : આ કમિટી મ્યુનિસિપાલિટીને જરૂરી કાયદાની સલાહ આપે છે, તેમ જ તેના બંધારણ અને વહીવટ માટે જરૂરી કાયદા, કાનૂનો, નિયમો, ધારાધોરણો વગેરે તૈયાર કરે છે.

૭ સ્કૂલબોર્ડ : મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી અપાતી પ્રાથમિક તેમ બીજી કેળવણી ઉપર સ્કૂલ બોર્ડ દેખરેખ રાખે છે અને તે માટે જરૂરી યોજનાઓ કરે છે. (આ સ્કૂલ બોર્ડ મ્યુનિસિપલ

ખરોઝ એકટ' મુજબ નીમાતું નથી, પણ સને ૧૯૨૩ના પ્રાથમિક કેળવણીના કાયદા અને તેને અંગે સરકાર તરફથી ઘડવામાં આવેલા નિયમો પ્રમાણે નિમાય છે. તેથી મ્યુનિસિપાલિટીના સભાસદ ન હોય એવા પણ એમાં સભાસદ નિમાઇ શકે છે.)

ઉપરની દરેક કમિટીને પોતાનો એક ચેરમેન હોય છે.

મ્યુનિસિપાલિટીએ કાયદા પ્રમાણે નીચે પ્રમાણે અમલદારો નીમવા પડે છે.

૧. ચીફ ઓફિસર અને તેમનું કાર્ય : તેઓ આખી મ્યુનિસિપાલિટીના સામાન્ય વહીવટ ઉપર દેખરેખ રાખે છે. આ ઉપરાંત નીચેની બાબતો ખાસ તેમને હસ્તક હોય છે.

(ક) કર ઉઘરાવવો તથા મ્યુનિસિપાલિટીની આવક અને ખર્ચનો હિસાબ રાખવો. (ખ) મ્યુનિસિપાલિટી માટે જમીનો લેવી. (ગ) મકાનો બાંધવા માટે પરવાનગી આપવી. (ઘ) લોન લઇને જે કામો કરવાનાં હોય છે તે કામો માટે જરૂરી સરસામાન સિવાયનો બીજો બધો જરૂરી સરસામાન ખરીદવો (ચ) દીવાબત્તીને લગતું કામકાજ. (છ) નગર-રચનાને લગતું કામકાજ. (જ) આગને તેમ જ તેના ફેલાવાને અટકાવવાને લગતું કામકાજ. (ઝ) મ્યુનિસિપાલિટીની ચૂંટણીને લગતું કામકાજ.

૨. મ્યુનિસિપલ એન્જિનિયર અને તેમનું કાર્ય : (ક) શહેરને પાણી પૂરું પાડવાને લગતું કામકાજ. (ખ) મેલા પાણીનો નિકાલ કરવાને લગતું કામકાજ. (ગ) રસ્તાઓ બનાવવા તથા તેમને સુધરાવવાને લગતું કામકાજ. (ઘ) બાગબગીચાને લગતું કામકાજ. (ચ) લોન લઇ કરવાનાં કામો માટે જરૂરી સરસામાન ખરીદવાનું (છ) મ્યુનિસિપાલિટીના પોતાના કારખાના (Workshop)ને લગતું કામકાજ.

૩. **હેલ્થ ઓફિસર અને તેમનું કાર્ય :** (ક) શહેરની તમામ પ્રકારની સફાઈ પર ધ્યાન આપવાનું કામકાજ. (ખ) શહેરનું આરોગ્ય સાચવવું અને મ્યુનિસિપલ દવાખાનાં પર દેખરેખ રાખવી. (ગ) બળીઆ ટાંકવાનું કામ. (ઘ) જન્મ–મરણની નોંધ રાખવાનું કામકાજ.

૪. **સ્કૂલબોર્ડ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર અને તેમનું કાર્ય :** (ક) પ્રાથમિક અને માધ્યમિક કેળવણીની યોજના કરવી, તે પર દેખરેખ રાખવી અને તેને લગતું બધું જ કામકાજ કરવું. (ખ) વાચનાલયો અને પુસ્તકાલયોને લગતું કામકાજ.

ચીફ ઓફિસર, એન્જિનિયર, હેલ્થ ઓફિસર અને સ્કૂલબોર્ડ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર—આ ચાર અમલદારોના સંબંધમાં કાયદાએ એવું નક્કી કરેલું છે કે મ્યુનિસિપાલિટીના એકંદર સભાસદોની કુલ બહુમતિ હોય તો જ તેમને નોકરીમાંથી દૂર કરી શકાય. તેમને હંગામી બરતરફી (suspension) આપી શકાય, તેમનો દંડ કરી શકાય કે તેમને બીજી કોઈ પણ શિક્ષા ફરમાવી શકાય. પણ સરકારની પ્રથમથી મંજૂરી મેળવી હોય તો તેમને માત્ર બહુમતિથી નોકરીમાંથી દૂર કરી શકાય. આ મુખ્ય ચાર અમલદારોના તાબામાં બીજા નાના અમલદારો તથા કારકુનો વગેરે રાખી મ્યુનિસિપાલિટીનો વહીવટ ચલાવવામાં આવે છે.

આ છે આપણી મ્યુનિસિપાલિટીનો ટૂંકો ઈતિહાસ. અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી સેવાભાવી, કાર્યદક્ષ અને કુનેહબાજ છે. ઇ. સ. ૧૮૩૪ થી અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીનું આછું સ્વરૂપ ઘડાયાની શરૂઆતથી લઈએ તો આજે ૧૧૨ વર્ષ, અને ઈ. સ. ૧૮૮૫ થી અસ્તિત્વમાં આવેલી ચુંટાયેલ પ્રજાપ્રતિનિધિઓવાળી મ્યુનિસિપાલિટીને આજે ૬૨ વર્ષ પૂરાં થયાં ગણાય. આટલાં વર્ષોમાં એણે ઘણું કર્યું છે. છતાં અમદાવાદ એક આદર્શ શહેર તો નથી જ બન્યું. વસતીથી ઉભરાતા એના મુખ્ય રસ્તા વાહનોની દોડધામ માટે હજુ ખૂબ સાંકડા છે. મ્યુનિસિપાલિટી સફાઈ પાછળ લાખો રૂપિયા ખર્ચે છે છતાં પોળોમાંથી અને ચાલીઓમાંથી હજુ ગંદકી હટી નથી. પરાંઓમાં સ્વચ્છતા જાળવવા વધુ પ્રયાસની જરૂર છે. પ્રાચીન સમયની કારીગરીભરી ઈમારતો સિવાય આ શહેરની શોભા વધારનાર કશું નથી. આપણે ગર્વ લઈ શકીએ એવું ઘણું કાર્ય છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં આ શહેરમાં મ્યુ. દ્વારા થયું છે એ ખરું છે છતાં ગુજરાતના પાટનગરની લાયકાત મેળવવા માટે અમદાવાદની સુધારણા માટે હજી ઘણી યોજનાઓના અમલની જરૂર છે.

હજુ પંચના બાજરૂઓ પૂરાં ગયાં નથી, મજૂરોની ચાલીઓના 'દોઝખ' ની સંપૂર્ણ સુધારણા થઈ નથી, હજુ દૂધમાં ભેળસેળ કરનારા અટક્યા નથી, હજુ એનું મરણપ્રમાણ અને ખાસ કરીને બાળમરણપ્રમાણ ઘટયું નથી. હજુ ગીચતાથી ગૂંગળાયેલા અમદાવાદના વસવાટોના પ્રશ્નનો કશો ઉકેલ આવ્યો નથી. સોસાયટી વિસ્તારોમાં ગટર યોજના બાકી છે. પ્રાથમિક કેળવણીથી વંચિત રહેતાં ૨૬૦૦૦ બાળકો માટે શિક્ષણનો પ્રબંધ બાકી છે. શહેરને મા. જે. પુસ્તકાલય જેવું સુંદર પુસ્તકાલય મળ્યું છે પરંતુ જેને માટે દર વર્ષે મ્યુનિસિપાલિટી ૩૦,૦૦૦ રૂપિયાનું બજેટ બનાવે છે તે સંગ્રહસ્થાનની ખોટ રહી જ છે. નદીમાં શહેર પાસે પાણી ભરચક રહે તે માટેની યોજના થવી બાકી છે. અલબત્ત કોઈપણ મ્યુનિસિપાલિટી ગમે તેટલી સમૃદ્ધ, કાર્યદક્ષ કે પ્રતિષ્ઠિત હોય તો પણ લોકોના સાથ કે સહકાર વિના તે પ્રગતિ સાધી શકતી નથી. એટલે અમદાવાદ શહેર માટે ઉછરતી પ્રજાનો આદરભાવ વધે અને તેઓ સારા નાગરિકો થઈ આવે એવી સ્થિતિ આપણે પેદા કરવી રહી.

મ્યુ. બંબાખાતું

અમદાવાદ શહેરમાં લાગતી નાની મોટી આગો હોલવવા માટે બંબાખાતું (ફાયરબ્રિગેડ) છે. તેના મ્યુ. ઓફિસની સામે આવેલા મુખ્ય મથકે ૩ બંબા રહે છે. બીજા પાંચ મળીને કુલ ૭ બંબા-થાણાં છે. તેમાં પાંચકૂવા થાણા પર બે, નરોડા થાણા પર બે અને સરસપુર, મણિનગર અને જમાલપુર થાણા ઉપર એક એક એમ બંબા રહે છે. કુલ ૧૦ બંબા ઉપરાંત ૩ ફાયર એન્જિન, પાણી ખેંચવા માટે ૫ ટ્રેલર પમ્પ અને ૭ એમ્બ્યુલન્સ મોટરો આ ખાતામાં છે. તેમાં ૧૫૦ માણસોનો સ્ટાફ છે. શ્રી. જયેન્દ્ર કે. મુનશી ચીફ ફાયર સુપ્રિ. અને તેમના મદદનીશો તરીકે મી. એસ. એમ. ભરૂચા અને મી. એન. કે. પઠાણ છે. ૧૯૪૬ના એપ્રિલથી ૧૯૪૭ના માર્ચ સુધીમાં શહેરમાં કુલ ૮૫ આગો લાગી હતી અને બંબાખાતાએ ત્યાં સેવા બજાવી હતી. બંબાખાતાનો મુખ્ય ટેલીફોન ૫૦૩૩ છે ત્યાં જોડવાથી આગના પ્રસંગે બંબાની અથવા નં. ૫૦૦૮ પર અકસ્માત વખતે માંદા માણસને ખસેડવા એમ્બ્યુલન્સની વ્યવસ્થા થઇ શકે છે. મ્યુ. હદમાં કોઇ પણ માણસ એમ્બ્યુલન્સનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

મ્યુ. ની આવકનાં સાધનો

મ્યુનિસિપાલિટીની આવકનાં મુખ્ય સાધનો હાલ નીચે મુજબ છે.

(૧) ટરમીનલ ટેક્સ (૨) પાણીનો દર (૩) ગટર વેરો (૪) જાજરૂ વેરો (૫) સ્પે. પાણીનો દર (૬) વાહન વેરો (૭) ધંધા ઉપરના ટેક્સ (૮) ખુલ્લી જમીન પરનો કર (૯) જમીનો તથા મકાનોના ભાડાની આવક (૧૦) મ્યુ. ફંડોના વ્યાજની આવક તથા (૧૧) સરકારી ગ્રાન્ટ.

જરૂરી વસ્તુઓ અને માલ સામાનની ખરીદી માટે મ્યુ. દર વર્ષે આશરે ૫૦૦ જેટલાં ટેન્ડરો કાઢે છે.

મ્યુનિસિપાલિટી ઓફિસ સાથેના વ્યવહારની જરૂરી માહિતી

અરજી કરનારાઓએ, ૧. અરજી સારા ફુલ્સકેપ કાગળ ઉપર ચોખ્ખા અક્ષરે લખવી. અરજીને મથાળે વોર્ડ, સેન્સસ નંબર, સ્થળ, અને શી બાબતની છે તે જણાવવું. જુદા જુદા વોર્ડની અરજી હોય તો દરેક વોર્ડવાર જુદી જુદી અરજી કરવી. જુદા જુદા વિષયની તકરાર હોય તો દરેક વિષય-વાર જુદી જુદી અરજી કરવી.

૨. ભાડાંની આંકણી સંબંધમાં કે ટેકસ સંબંધમાં વાંધો હોય તો મ્યુ. તરફથી દર એપ્રિલ તથા મે માસમાં સ્થાનિક પત્રોમાં જાહેરનામું બહાર પાડવામાં આવે છે. તેમાં જણાવેલ મુદત દરમ્યાનમાં મ્યુ. ના છાપેલા ફોર્મ ઉપર માંગ્યા મુજબની દરેક વિગતો સહિત અરજી કરવાની હોય છે. આ મુદત વીત્યા પછી કોઇ પણ શખ્સની ભાડા બાબતની કોઇપણ પ્રકારની તકરાર સાંભળી શકાતી નથી. આ અરજીનો નિકાલ સ્ટેન્ડીંગ કમિટી કે એપેલેટ કમિટી કરે છે. તેનાથી સંતોષ ન થાય તો એક્ટની કલમ ૧૧૦ મુજબ અપીલ પંદર દિવસમાં નાણાં ભરીને મેજીસ્ટ્રેટ સાહેબને કરવી જોઇએ.

૩. બીલમાં દર્શાવેલ ટેકસ બાબત તકરાર હોય તો બીલ આપ્યા તારીખથી ૧૫ દિવસમાં સ્ટેન્ડીંગ કમિટીને જણાવવું જોઇએ; નહિ તો પાછળથી આવેલ અરજીઓ ઉપર ધ્યાન આપવામાં આવતું નથી.

૪. જો કોઈ મકાન તદ્દન ખાલી હોય કે લાગલાગટ ૬૦ દિવસ ખાલી રહે, અથવા તે ઉપરાંત ખાલી રહે તો અરજી કર્યાથી વર્ષ આખરે ટેકસ ભરાયા પછી તેટલા દિવસનો જેટલો ટેકસ થાય તેનું ⅔ વળતર આપવામાં આવે છે.

૫. પાણીના કનેકશન બાબતની અરજી મ્યુ. પાસેથી ઠરાવેલી કિંમતે છાપેલાં મળતાં ફોર્મ ઉપર કરવાની હોય છે. મ્યુ. રેકર્ડમાં મકાન માલિક તરીકે જેમનું અથવા જેમનાં નામ હોય તેમના નામથી અરજી કરવાની હોય છે. અરજી કરતાં અગાઉ મ્યુ. નો લેણો થતો બધો ટેકસ ભરી દીધેલો હોવો જોઇએ. પાણીના નિકાલ માટે પહેલાંથી બંદોબસ્ત કર્યા પછી અરજી કરવાની હોય છે.

૬. દરેક મકાનને એક (પ્રથમનું) ગટર કનેકશન મ્યુ. ના ખર્ચે મળે છે. પરંતુ કોઇ મકાનને એકથી વધુ સેન્સસ નંબરો હોય અને ટેનેમેન્ટ હોય તો દરેક વાસ દીઠ ગટર મ્યુ.ના ખર્ચે અપાય તે માટે માલિકની અરજી હોવી જોઇએ. એકથી વધુ સેન્સસ નંબર હોય પણ ટેનેમેન્ટ ન હોય તો વધારાનું કનેકશન માલિકના ખર્ચે સેનિટરી કમિટીની મંજૂરીથી અપાય છે. ખાનગી છીંડીઓમાં માલિકના ખર્ચે ગટર કનેકશન અપાય છે. જો ડ્રેનેજ લાઇન મકાનથી ૫૦ ફીટ કરતાં વધુ દૂર હોય તો વધારાના પાઇપનું ખર્ચ માલિકે ભોગવવાનું હોય છે.

૭. નવા મકાનના બાંધકામ માટે ચોક્કસ સરનામું, મકાનનો સર્વે નંબર, વોર્ડ અને પોળ વ. ની વિગત સહિત ચીફ ઓફિસરને પરવાનગી માટે અરજી કરવાની હોય છે અને બિલ્ડીંગ ખાતા તરફથી પરવાનગી મળે છે. મ્યુ. તરફથી લાયસન્સ ધરાવતા પ્લાનમેકરો પાસે પ્લાન બનાવવાનો હોય છે. બાંધકામની અરજી ઉપરથી દસ દિવસમાં આ ખાતાના ઇન્સ્પેકટર એ જગ્યા તપાસે છે અને મ્યુ. કાયદા પ્રમાણે યોગ્યતા જોઇ એક મહિનાની અંદર પરવાનગી મળી જાય છે; અથવા તે વિષેના વાંધા કલમની વિરૂદ્ધ થતા હોય તો જણાવવામાં આવે છે મકાનનું બાંધકામ પૂરું થયે ચીફ ઓફિસર સાહેબને લેખિત અરજી કરી રજા મેળવવી પડે છે અને કરેલું કામકાજ કાયદા પ્રમાણે હોય તો તુર્ત રજા આપવામાં આવે છે. જે કોઇ મ્યુ.ના નિયમ વિરૂદ્ધ બાંધકામ સંબંધમાં આચરણ કરે છે તેમના ઉપર ફરિયાદ કરવામાં આવે છે, અને કાયદેસર પગલાં લેવામાં આવે છે. મ્યુ.ની હદમાં જ્વાલાગ્રાહી પદાર્થના તથા પતરાં વગેરેનાં કાચાં ઝુંપડાંની રજા આપવામાં આવતી નથી. બાંધકામ અંગેના પેટાનિયમોની ગુજરાતી તથા ટાઉન પ્લેનીંગ યોજનાના નિયમોની અંગ્રેજી નકલ મ્યુ.માંથી મળી શકે છે.

૮. મ્યુ. ની સહી સિક્કાવાળી નકલો મેળવવા માટે નંબર, તારીખ, અને જેની નકલ લેવાની હોય તેનું પૂરેપૂરું વર્ણન કરીને એક આનો કોર્ટ ફી સ્ટેમ્પ ચોડી મે. ચીફ ઓફિસરના નામથી અરજી કરવી. વર્ણન ખોટું લખાયેલું હશે તો તેને માટે દર વર્ષનો રા. ૧ શોધાઇ ફીનો આપવો પડે છે. જન્મ–મરણની નકલો સિવાય બીજી તમામ નકલોની અરજી સાથે એક રૂપિયાનો રેવેન્યુ સ્ટેમ્પ ચોડવો પડે છે. નકલો માટે જોઇતી અનામત અરજી સાથે લેવામાં આવે છે.

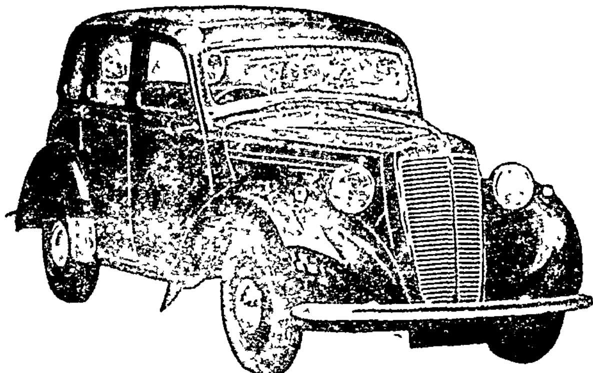
૯. સામાન્ય અરજીઓ મ્યુ. કમ્પાઉન્ડમાં રાખેલી પેટીમાં નાખવાની હોય છે. મ્યુ. ચીફ ઓફિસરને સાંજના બચત સમયે રૂબરૂ અરજી આપી શકાય છે.

મે. પ્રમુખ સાહેબની દૃષ્ટિએ ખાનગી વિચારણા કરવાની હોય તેવા પ્રસંગ સિવાય જનરલ બોર્ડની મીટિંગો સામાન્ય રીતે પત્રકારો અને જાહેર જનતા માટે ખુલ્લી હોય છે.

Here is India's Own Car

THE HINDUSTAN 10

THE MOST POPULAR AND FAST SELLING CAR



DESIGNED AND BUILT TO MEET INDIA'S NEED FOR ECONOMICAL AND RELIABLE MOTORING

OUR HINDUSTAN 10 CAR
SALES ARE THE HIGHEST IN GUJARAT

A HINDUSTAN 10 ACCOMODATES SIX PERSONS AND GIVES ABOUT 26 MILES PER GALLON OF PETROL.

BOOK YOUR ORDER SOON TO AVOID DISAPPOINTMENT.

PRESENT PRICE EX. PORT.

HINDUSTAN 10	SALOON	FIXED HEAD	Rs 9350
HINDUSTAN 10	SALOON	SLIDING HEAD	Rs. 9500

Distributors for Gujarat:

STUDEBAKER & MORRIS AGENCY

Lal Darwala, [GUJARAT] AHMEDABAD.

Telephone NO. 3058

મ્યુનિસિપાલિટીના હાલના અમલદારો

૧.	શ્રી. ચંદુલાલ ભગુભાઇ દલાલ	ચીફ ઓફીસર; જગ્યા ખાલી હોવાથી એકટીંગ ચીફ ઓફીસર (મૂળ મ્યુ. ઓડીટર)
૨.	શ્રી. શંકરલાલ પાનાચંદ શાહ	ડેપ્યુટી ચીફ ઓફીસર
૩.	શ્રી. મણીલાલ વાઘજીભાઇ પટેલ	" "
૪.	શ્રી. જે. એસ. મલિક	એન્જીનિયર
૫.	શ્રી. હીરાભાઈ મોતીભાઇ પટેલ	ડેપ્યુટી એન્જિનિયર
૬.	ડૉ. વી. વી. પુરી	હેલ્થ ઓફિસર
૭.	ડૉ. રવીન્દ્રનાથ જમનાદાસ મજુમદાર	ડેપ્યુટી હેલ્થ ઓફિસર
૮.	ડૉ. અંબાલાલ ગૌરીશંકર પુરોહિત	ડેપ્યુટી હેલ્થ ઓફીસર
૯.	શ્રી. ગિરિશચંદ્ર સવાઇલાલ દેસાઇ	ટાઉન પ્લાનીંગ અને હાઉસીંગ ઓફિસર
૧૦.	શ્રી. શંકરભાઇ કાશીભાઇ પટેલ	એકટીંગ ઓડીટર (મૂળ ચીફ એકાઉન્ટન્ટ)
૧૧.	શ્રી મુકુંદરાય કૃપાશંકર અધ્યારૂ	એકટીંગ સેક્રેટરી
૧૨.	શ્રી. ચીમનલાલ ગીરધરલાલ શાહ	ટેક્સ સુપરીન્ટેન્ડન્ટ
૧૩.	શ્રી. અંબેલાલ ભીખાભાઈ દેસાઈ	સ્ટોરકીપર
૧૪.	શ્રી. નવનીતલાલ વિઠ્ઠલદાસ પરીખ	એકટીંગ ચીફ એકાઉન્ટન્ટ
૧૫.	શ્રી. પ્રભુદાસ ઝવેરભાઇ પટેલ	એસ્ટેટ ઓફિસર

૧૬. શ્રી. શાંતિલાલ હરિશંકર દીક્ષિત — બીલ્ડીંગ સુપરવાઇઝર
૧૭. ડૉ. મુકુન્દ વિનાયક સાણે — લેબોરેટરી ઓફિસર
૧૮. ડૉ. એ. એન. બક્ષી — જન્મ-મરણ રજીસ્ટ્રાર
૧૯. શ્રી. ડાહ્યાભાઇ બાપાલાલ કાટવાળા — વોટર વર્કસ એન્જિનિયર
૨૦. શ્રી. જયેન્દ્ર કૃષ્ણલાલ મુનશી — ચીફ ફાયર સુપરીન્ટેન્ડન્ટ
૨૧. શ્રી. ડાહ્યાભાઈ ભલાભાઇ પટેલ — સ્કૂલબોર્ડ, એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ઓફિસર

અમદાવાદ મ્યુ. ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસ

૧. શ્રી. બહેરામ ડૉકટર — જનરલ મેનેજર
૨. શ્રી. ચેંગલરાવ — ટ્રાફીક મેનેજર
૩. શ્રી. એ. સી. કોરીયા — વર્કશોપ મેનેજર

મ્યુનિસિપલ હદમાં આવતાં પરાંઓ

(૧) કાળુપુર કાગદીવાડ (૨) સરસપુર (૩) ગોમતીપુર (૪) અસારવા (૫) માદલપુર (૬) કોચરબ (૭) પાલડી (૮) નવરંગપુરા (૯) મીઠાખલી (૧૦) જહાંગીરપુરા (૧૧) ઉસ્માનપુરા (૧૨) માધવપુરા (૧૩) બારડોલપુરા (૧૪) ભવાનપુરા (૧૫) રૂઘનાથપુરા (૧૬) રૂઘનાથપુર વાઘરીવાડ (૧૭) રાજપુર ગોમતીપુર (૧૮) હડીપુરા (૧૯) કંગાલપુરી (૨૦) રખીઆલ (૨૧) ખોખરામહેમદાવાદ (૨૨) મણીનગર (૨૩) ફતેપુર (૨૪)કોચરબ કાગદીવાડ (૨૫) કાનોડીયા વાઘરીવાડ (૨૬) જુનાવાડજ (૨૭) શાહવાડી (૨૮) ચમનપુરા (૨૯) રણછોડપુરા

મ્યુનિસિપલ હદમાં આવતાં ગામતળો

(૧) વાડજ (૨) દરિયાપુર કાળુપુર (૩) અસારવા (૪) રખીઆલ (૫) શહેરકોટડા (૬) રાજપુર હીરપુર (૭) મીઠીપુર (ઇનામી) (૮) ખોખરા મહેમદાવાદ (૯) સુદલ ખામોરલ (૧૦) બહેરામપુર (૧૧) શાહવાડી (૧૨) પાલડી (૧૩) કોચરબ (૧૪) શેખપુર ખાનપુર (૧૫) ચંગીસપુર (૧૬) ઉસ્માનપુર (૧૭) છદાવાડ (૧૮) ફતેપુર



અમદાવાદનો મિલઉદ્યોગ

અમદાવાદનો બાદશાહી અને મોગલાઇના વખતનો ઇતિહાસ શાખ પૂરે છે કે અમદાવાદનું ગૌરવ એ રાજધાનીના શહેર કરતાં, કે અણુમૂલ વેરાયેલ સ્થાપત્યની કળા કરતાં, એના મુલ્કમશહૂર ત્રણ તારના વેપારનું હતું. અમદાવાદ રાજધાની ન હોત કે કળાની ભરી ભરી ખાણ નહોત તો પણ અમદાવાદના વેપારે અમદાવાદનું નામ ઉજ્જવળ રાખ્યું જ હોત. બાદશાહી અને મોગલાઇ સમયમાં વિકસેલા ઉદ્યોગને મરાઠા અને પેશ્વાઇના અવ્યવસ્થિત સમયમાં લુપ્ત થવાનો વખત આવ્યો હતો. લૂંટ અને જાનમાલની સલામતીની બીકે ઊજળા વર્ગને, અને અશાંતિને અંગે કારીગર વર્ગને શહેર છોડવું પડયું હતું; અને બાર લાખની વસતીમાંથી માત્ર એંશી હજારની વસતી જ્યારે ૧૮૧૮માં અંગ્રેજી હકૂમત

નીચે અમદાવાદ આવ્યું ત્યારે હતી. ઇતિહાસમાં આલેખાયેલી અમદાવાદની આ કપરી દશામાંથી આજનું અમદાવાદ અમદાવાદીઓના સ્વભાવમાં વણાયેલી વહેપારવૃત્તિએ જ સર્જ્યું છે. જો અમદાવાદની ગળથૂથીમાં વેપાર અને તેને વિકસાવવાની વૃત્તિ ન હોત તો પેશ્વાઈ અને મરાઠાઓએ મૂકેલ ગર્તામાં અમદાવાદ સમાઇ ગયું હોત. અત્યારના અમદાવાદનો યશ એ અમદાવાદના વેપાર–ઉદ્યોગના વિકાસને જ આભારી છે.

ઓગણીસમી સદીની શરૂઆતમાં જ્યારે અમદાવાદ અંગ્રેજી હકૂમતમાં આવ્યું ત્યારે યુરોપમાં યંત્રયુગ શરુ થતો હતો. કાચી વસ્તુઓને યંત્રોની મદદ વડે વધુ સહેલાઇથી અને વધુ જથ્થામાં તૈયાર કરવાના પ્રયોગો થયા હતા. વરાળ શોધાઇ, એન્જિન શોધાયાં, આગગાડી અને આગબોટ થયાં, અને વિધવિધ પ્રકારનાં યંત્રો થયાં, આ શોધોને જગત કૌતુકની દૃષ્ટિએ જોઈ રહ્યું; અને તેનાં પરિણામ અને સિદ્ધિઓએ બીજા દેશોને આકર્ષ્યા.

પ્રાચીન ઉદ્યોગને ડામવાની નીતિ

હિન્દી કાપડ અને તેની બનાવટ ખ્રિસ્તી સને ૧૨૦૦ થી યુરોપવિખ્યાત હતી. યુરોપની ગૌરાંગીઓ, વેનીસ અને રોમની રૂપરમણીઓ ઢાકાની મલમલ, કે અમદાવાદી કે બુરાનપુરી અતલસ પહેરવામાં ગૌરવ લેતી અને રાચતી હતી. હિન્દી કાપડમાં વેરાયેલ કળા અને કુમાશમાં યુરોપ ગાંડું બની, હિન્દ ઉપર વારી જતું હતું. પણ અઢારમી સદીએ હિન્દે રાજ્યતંત્રમાં અનેક પલટા જોયા. મોગલાઇનો

અસ્ત થયો; અને મરાઠા સત્તાની લૂંટફાટની વૃત્તિએ પ્રજાજીવનની શાન્તિ હરી લીધી. વ્યાપાર અર્થે આવ્યા હોવા છતાંએ અંગ્રેજોએ આ અંધાધૂંધી અને અવ્યવસ્થાનો લાભ લઇ રાજ્યસત્તાધારી બનવાનો સુવર્ણ સમય પારખ્યો. આ સંયોગો અને પરિસ્થિતિને અંગે હિન્દનો ઉદ્યોગ વણસ્યો અને નવી પ્રજાની વ્યાપારી સ્પર્ધાએ આ ઉદ્યોગોને ડામવા અને સમૃદ્ધિભર્યા હિન્દની સમૃદ્ધિછોળોને પોતાના મુલકના ચરણ પખાળતી કરવાને દરેક પગલાં લેવાં શરુ કર્યાં; હિન્દના જામેલા ઉદ્યોગોને નષ્ટપ્રાય કરવા અને ઉગતા ઉદ્યોગોને ડામવા અને એ રીતે પોતાના દેશનો માલ જ અહીં વપરાય એ પ્રકારની નીતિ એ તેમની રાજનીતિ બની. આ પ્રકારની રાજનીતિએ પહેલો ફટકો કાપડના ઉદ્યોગ ઉપર પડ્યો; કારણ કે પશ્ચિમના ઊગતા યંત્રવિધાનને આ ધંધામાં વહેલી સિદ્ધિ મળવાના આશાચિહ્નો હતાં અને તેના પરિપાક રૂપે કલકત્તામાં પહેલું સને ૧૮૩૦માં ૨૦ લાખ પાઉંડનું પરદેશી કાપડ ઊતર્યું; એ રીતે હિન્દની બજારોમાં વિલાયતી કાપડને પગભર કરવાના પ્રયત્નો શરુ થયા.

હિન્દના ઉદ્યોગો એ ગૃહ ઉદ્યોગો હતા, શાળ ઉપર માનવહાથની એ રમતી કળા હતી; એટલે એ મોંઘી હતી, અને તેને યંત્રોથી પેદા થયેલ સસ્તા અને ઢગલાબંધ કાપડ સાથે સ્પર્ધામાં ઊતરવાનું હતું. પણ હિન્દી ઉદ્યોગમાંના વિનાશનો, અને પરદેશી કાપડે હિન્દી બજારો હાથ કર્યાનો ઇતિહાસ આખો યે કાળરચીતરો છે. તેને અત્યારે અવલોકવાની જરૂર નથી. પણ એવું ખરું કે આ યંત્રોથી તૈયાર થયેલા કાપડે હિન્દની દૃષ્ટિ યંત્રો તરફ દોડાવી. હિન્દમાં આ અરસામાં રેલવે આવી અને વરાળ અને તેની શક્તિનાં સિદ્ધ ફળોએ સાહસપ્રિય જનોમાં નવી દૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરાવી.

૧૮૪૭માં મિલઉદ્યોગનો પ્રથમ અંકુર

૧૮૫૧માં ભરૂચમાં મિલ સ્થપાઈ; અને ૧૮૫૪માં મુંબઈમાં મિલ સ્થપાઇ; પણ આ મિલોની સ્થાપના પહેલાં છેક ૧૮૪૭માં અમદાવાદના એક ઊગતા યુવાનમાં આ યંત્ર ઉદ્યોગમાં ઝંપલાવવાનો પ્રથમ વિચાર આવ્યો હતો. આ સમયે અંગ્રેજી હકૂમતનો વાવટો અમદાવાદમાં ફરકતો શરૂ થયે માત્ર ૩૦ વર્ષ પણ પૂરાં થયાં નહોતાં.

આ ઉદ્યોગના આદ્યપ્રણેતા શ્રી. રણછોડલાલ છોટાલાલ હજુ પહેલી પચીશીમાં હતા. ગરવા ગિરનારના કોઇ યોગીજનના આશીર્વાદે એ મહાનુભાવનો જન્મ થયો હતો એવી લોકકહેતી છે; ગરવા ગિરનારના ઉન્નત શૃંગ જેવી ઉન્નત ભાવના અને સાહસપ્રિય મનોવૃત્તિથી ભર્યા એ યુવાનમાં ૧૮૪૭ ની એક પ્રભાતે આ વિચાર પાંગર્યો; આ વિચાર તેમણે પોતાના સમકાલિનોને કહ્યો; પણ આ સાહસિક મનોવૃત્તિને અમલમાં મૂકવાને કોઇનો સાથ તેમને ન મળ્યો. અમદાવાદના શેઠોએ કહ્યું કે મુંબઇ ખૂબ સાહસપ્રિય અને બુદ્ધિશાળી છે, તે કાં ન શરૂ કરે? સિદ્ધિની ખાતરી દેખાતી નહિ હોવાથી એ શેઠો તેમના આ સાહસને ન ઉત્તેજી શક્યા. પણ શ્રી. રણછોડભાઇના દિલમાં ઘુંટાતા વિચારોને સક્રિયરૂપ આપવાને જોઇતી કાર્યક્ષમતા અને ધીરજ હતાં; અને તેણે આ વિચાર પોતાના એક મિત્ર મેજર ફુલ જેમ્સને કહ્યા. તેમણે સહાનુભૂતિ બતાવી અને યુરોપની બ્રાયન ડંકનની કું. પાસેથી અડસટાઓ મંગાવી આપ્યા. અમદાવાદના શેઠીઆઓના સાથના અભાવે તેમણે પોતાની આ યોજના ભરૂચમાં રૂ લોઢવાનું જીન ચલાવવા મી. લેડનને મોકલી. તેણે યોજના પસંદ કરી અને આ સાહસ માટે અર્ધું ભંડોળ આપવાની હા પાડી. પણ તેમની સાથેની વધુ શરતોમાં મેળ ન ખાવાથી એ યોજના પણ પડતી મુકાઈ.

પહેલી મિલનાં યંત્રો સ્વ. દાદાભાઈ મારફત

શ્રી. રણછોડભાઇનું પોલાદ ખૂબ પાણીદાર હતું. જેમ પરિસ્થિતિ વધુ વિષમ થતી તેમ તે વધુ તેજ બનતું. તેમણે તો આ યોજના પાછળ ભેખ લીધો હતો. આ કાર્યમાં તેને કુમક મળી વડોદરાના શેઠ શામળ બેચરની, રાજપીપળાના રાજાની અને હિન્દપ્રસિદ્ધ ભાવનગરના દીવાન શ્રી. ગૌરીશંકર ઓઝાની. તેઓએ સારું ભંડોળ આપ્યું; અને એ સધિયારે મિલોનાં યંત્રોના ઓર્ડર આપ્યા. આ ઓર્ડરો મોકલવામાં પણ વિધિનું અજબ વિધાન હતું. હિન્દના દાદા દાદાભાઈ નવરોજી ઇંગ્લાંડ હતા; અને શ્રી. રણછોડભાઇને તેમના મિત્ર મેરવાનજી નસરવાનજી ભાવનગરીએ ઓળખ કરાવી; અને સ્વ. દાદાભાઈ મારફત અમદાવાદની પહેલી મિલનાં યંત્રો આવ્યાં. આ યંત્રો ચડ્યાં ત્યારે અમદાવાદ અને મુંબઈ વચ્ચે રેલવે વ્યવહાર નહોતો; એટલે ખંભાત રસ્તે મંગાવ્યાં; અર્ધે રસ્તે વહાણો ડૂબ્યાં અને યંત્રો જળશાયી બન્યાં. ફરીને નવા ઓર્ડરો આપ્યા; અને એ માલ ખંભાત બંદરે ઉતર્યો. અને ત્યાંથી સંખ્યાબંધ ગાડાંમાં અમદાવાદ પહોંચ્યો. મિલનું જંગી બોયલર ગાડામાં લાવતાં ભારે મુશ્કેલી વેઠવી પડી હતી. આટઆટલી વિષમતા વચ્ચે અજબ ધીરતાથી શ્રી. રણછોડભાઇએ અમદાવાદને આંગણે પહેલી મિલ ધી અમદાવાદ સ્પીનીંગ એન્ડ મેન્યુ. કું; અથવા જાણીતી 'શાહપુર મિલ'ની સ્થાપના કરી; અને વિચારસ્ફુરણા પછી બાર વર્ષના તપ અને તિતિક્ષાએ ૧૮૫૮ માં મિલનો પાયો નાખવાની ક્રિયા કરી; અને ૨૫૦૦ ત્રાકવાળી એ મિલે ૧૮૬૧ ના મેની ૩૦મી તારીખે રાજનગરને આંગણે યંત્રયુગનું પ્રથમ રણશીંગું ફૂંક્યું. આ કાર્યના પ્રતીકરૂપ તેના એન્જિનનું નામાભિધાન–સાહસ–Adventure—મીસીસ એડિંગ્ટને કર્યું અને આ રીતે અમદા-



THE *Capehart*

automatic radiograms – prince among radiograms – for princes and people of means – world's finest automatic record changer playing 6 to 16 records 10 & 12" records intermixed, and immediate reversing – Capehart – incomparable everyway



the celebrated radio and automatic table radiograms of Swiss manufacture – for exquisite performance, tone and appealing cabinet designs

Farnsworth

latest American radios rich in tone – smart in appearane, perfect in performance



radios – popular English receivers of quality manufacture and performance perfect

for everything in

RADIO, CINE, SOUND, ELECTRICAL, REFR.GERATION Etc.

INTERNATIONAL RADIO CO.

"MALBAR VIEW" CHAUPATY, BOMBAY 7

Phone : 22490

Telegrams : "GRAMORADIO"

વાદની પહેલી મિલ સ્થપાઈ અને અમદાવાદની આજની મિલ ઉદ્યોગની અપૂર્વ સિદ્ધિનું એ પ્રથમ પ્રભાત ઊઘડયું. શ્રી. રણછોડભાઇને 'રેંટિયાવાળા'નું અપૂર્વ બિરૂદ લોકસમૂહે આપ્યું.

અમદાવાદની પહેલી મિલ રૂા. એક લાખના ભંડોળથી ખૂલી. તેમાં ૬૩ માણસો કામે લાગ્યા. અને રૂા. ૫૦૦૦ ના શેરથી શરૂઆત કરી. બે શેર રણછોડભાઇના, બે મગનભાઇ કરમચંદના, એક હઠીસિંગ કેસરીસંગનો, એક પ્રેમાભાઇ હીમાભાઇનો અને એક વાંઇટ સાહેબનો; એમ સાત શેરના વેચાણથી આ મિલ શરૂ થઈ. મિલની બધી વ્યવસ્થા રણછોડભાઇ કરતા હતા અને તે બદલ રડૂ ટકા કમિશન મળતું. આ મિલની સ્થાપના પછી ૧૮૬૪ માં રેલવે વ્યવહાર અમદાવાદ સુધી પહોંચી ગયો અને ૧૮૬૭ માં રાયખડમાં શેઠ બહેચરદાસ અંબાઇદાસ લશ્કરીએ બીજી મિલ કરી, અને તે પછી દસ વર્ષ એટલે ૧૮૭૭માં રણછોડભાઇએ ત્રીજી મિલ સારંગપુર દરવાજા બહાર માધુભાઇ મિલ ઊભી કરી અને ૧૮૭૮ માં મનસુખભાઇ ભગુભાઈએ ગુજરાત સ્પીનીંગ વીવીંગ મિલ શરુ કરી. એ રીતે યંત્રયુગની પહેલી વીશીમાં અમદાવાદમાં ચાર મિલો થઈ હતી.

સૂતરની માગ વધતાં ઝડપી વિકાસ

આ નવા ઉદ્યોગને પગભર થવાનું તરત મળી ગયું. આ મિલોમાં પેદા થતું સૂતર ગુજરાતની શાળોમાં વપરાવા લાગ્યું અને વધુમાં ચીનની બજારમાં તેની નિકાસ થવા લાગી. મિલોનું થતું ઉત્પાદન ઓછું પડવા લાગ્યું અને મળતો નફો સૌને આકર્ષક લાગ્યો. આ ઉદ્યોગ સાહસ મટીને સફળતા બન્યો અને અમદાવાદના લક્ષ્મીનંદનોને પોતાની મૂડી પોતાની પાસે રહે, અને મૂડીને ખેવડાતી જોવાનું નજરે દેખાયું; એટલે આ ઉદ્યોગે ૧૮૮૦ પછી ઝડપી વિકાસને માર્ગે દોટ દીધી અને મિલઉદ્યોગમાં જાણીતાં એવાં કેટલાંક કુટુંબોએ ઝંપલાવ્યું અને ચોક્કસ સફળતાને લીધે જથ્થાબંધ મિલોની સંખ્યા વધતી ગઇ.

અમદાવાદના મિલઉદ્યોગના વિકાસનો ખ્યાલ નીચેના આંકડા આપશે :

અમદાવાદના મિલઉદ્યોગના વિકાસનો ખ્યાલ નીચેના આંકડા આપશે : ૧૮૭૯માં ૪ મિલ; ૧૮૯૩માં ૯ મિલ; ૧૮૯૬માં ૧૩ મિલ; ૧૮૯૮માં ૨૧ મિલ; ૧૯૦૦માં ૨૭ મિલ; ૧૯૦૬માં ૩૩ મિલ; ૧૯૧૦માં ૫૨ મિલ; ૧૯૨૬માં ૬૦ મિલ; ૧૯૩૩માં ૭૮ મિલ; ૧૯૩૯માં ૮૧ મિલો સ્થપાઈ ચૂકી હતી. આમાંની કેટલીક બંધ થઈ, ફડચામાં ગઈ અને કેટલીક મિલો ખરીદીને ભેગી પણ કરી દેવામાં આવી. આથી હાલ મિલોની ચાલુ સંખ્યા ૧૯૪૭ના ડીસેમ્બરમાં ૬૭ છે. અમદાવાદને એંશી મિલો આપી અને આ પ્રકારે અમદાવાદના એંશી વર્ષના આ ઉદ્યોગના આયુષ્યે અમદાવાદને એંશી મિલો આપી અને આ પ્રકારે અમદાવાદને હિંદના માન્ચેસ્ટર તરીકેનું ગૌરવાન્વિત સ્થાન મેળવી આપ્યું. છયાશી વર્ષના આયુષ્યમાં આ ઉદ્યોગને ચડતી–પડતીના ઘણા રંગપલટા જોવા અને વટાવવા પડયા છે; ૭ મુખ્ય તબક્કામાં એને વહેંચી શકાય. એ તબક્કા સને ૧૮૫૯ થી ૧૯૦૨, ૧૯૦૨ થી ૧૯૧૭, ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૨, ૧૯૨૨ થી ૧૯૩૨, ૧૯૩૨ થી ૧૯૪૨ અને ૧૯૪૨ થી ૧૯૪૭ ના છે.

ઉદ્યોગનો ઉગમ કાળ

૧૮૫૯ થી ૧૯૦૨ નો કાળ મિલઉદ્યોગના ઉગમનો કાળ હતો ત્યારે ઓછી મિલો અને ઉત્પાદનનું પ્રમાણ ઓછું હોવાને અંગે માલનો નિકાલ તુર્ત થઇ જતો અને પૂરતો નફો મળી રહેતો. મિલોમાં તૈયાર થતું સૂતર હિંદની હાથશાળોમાં વપરાતું અને તે ઉપરાંત ચીનમાં નિકાશ થતી હતી. જાપાન હજુ સૂતર કાપડના ઉદ્યોગમાં પડયું નહોતું અને ચીનમાં મિલો નંખાઇ નહોતી; એટલે

અમદાવાદ અને હિંદના માલને પહેલી ચીનની બજાર લાધી હતી અને તેનો પૂરો લાભ મિલના સૂતરને મળ્યો હતો આ ઊગતા ઉદ્યોગને ચીન જેટલા વિસ્તૃત બજારનો લાભ મળ્યો એ શુભગ ચિન્હ હતું અને તેના વિકાસક્ષેત્રને વધુ ખીલવવાનો લક્ષ્મીનંદનોનો મોહ વધતો જ ગયો

સુવર્ણયુગ

૧૯૦૨ થી ૧૯૧૭નો તબક્કો વધુ વિકાસ, પ્રગતિ અને સફળતા લાવ્યો આજસુધી અમદાવાદની મિલો સૂતર તૈયાર કરતી હતી પણ હિંદના વાતાવરણમા સ્વદેશીની હિલચાલનો પ્રથમ સચાર થયો ૧૯૦૬ની બગભગની ચળવળે પરદેશી માલના બહિષ્કારનો નાદ ગજવ્યો અમદાવાદને પહેલા યત્રો મોકલનાર દાદાભાઇ નવરોજીએ સ્વદેશી અને સ્વરાજનો મત્ર કલકત્તામાથી ફૂકયો આ સ્વદેશી મત્ર લોકમાન્ય ટિળકે મહારાષ્ટ્રને, અરવિન્દબાબુએ ગુજરાતને, બિપિનચદ્ર પાલે બગાળને અને લાલા લજપતરાયે પજાબને આપ્યો અને હિંદનો જ માલ વાપરવો એ પ્રકારની પ્રજાજીવનમા પહેલી લાગણી ઉત્પન્ન થઇ સ્વદેશી વિના સ્વતત્રતા શકય નથી એમ સૌને લાગવા માડયુ. આ ચળવળે અમદાવાદના મિલમાલિકોને સૂતરમાથી કાપડ બનાવવાને પ્રેર્યા અને અમદાવાદે કાપડ તૈયાર કરવુ શરુ કર્યું લોકભાવનાની તીવ્રતાને જાડુ, ખરબચડુ કે અપ્રિય એવુ પહેલું તૈયાર થતુ કાપડ પણ પ્રિય લાગ્યુ માત્ર સ્વદેશી હોવુ જોઇએ એ તાને ગમે તેવા પહેલા તૈયાર થતા કાપડને માર્ગ મળ્યો અને માલના ઉત્પાદન કરતા કાપડની માગ વધુ રહી અમદાવાદના મિલમાલિકોને આ ચળવળનો સારો લાભ મળ્યો કાપડનો ઉદ્યોગ બીજા તબક્કે મોટી કમાણી આપતો થઇ ગયો

આ જુવાળ સમે, તે પહેલા યુરોપમા ૧૯૧૪મા મહાયુદ્ધ શરુ થયુ મહાયુદ્ધની પહેલી અસર પરદેશથી આયાત થતા માલ ઉપર થઇ આગબોટનો વ્યવહાર યુદ્ધને અગે ખોરભાઇ ગયો અને માલ આવતો ઓછો થઈ ગયો અને અટકી પણ ગયો હિંદને પોતાના કાપડ ઉપર જ અગ ઢાકવાનું રહ્યું પરદેશથી આયાત થતા માલની જગાએ દેશી માલ ઉપડવા લાગ્યો અને કાપડ બજારમા પડતી માલની અછતને અંગે અને ઓછા થતા ઉત્પાદનને અગે કાપડ બજારમા અપૂર્વ એવી તેજી આવી આ ઉદ્યોગના પાયા વધુ દૃઢ બન્યા મિલોમા પહેલી વાર રાતપાળી ચલાવવાની પદ્ધતિ પણ આ યુગમા અમલમા આવી ૧૯૦૨ થી ૧૯૧૭નો તબક્કો એ આ ઉદ્યોગનો સુવર્ણયુગ હતો

સ્પર્ધા અને ઝીણું કાપડ

પહેલી વીશીમા સ્થપાએલી ચાર મિલોમાથી વધુ બે વીશીમા અમદાવાદને આગણે પચાસ મિલોના ભૂગળા ધુમાડા કાઢવા લાગ્યા અને કાપડ ઉદ્યોગમા ભારતવર્ષમા અમદાવાદનુ સ્થાન પ્રથમ બન્યુ વર્ષો વીતતા ગયા અને આ ઉદ્યોગનુ ભાવિ વધુ ને વધુ ઊજળુ બનતુ ગયુ તેમ તેમ રાજનગરના લક્ષ્મી નદનોએ અને મધ્યમવર્ગે પણ લાખ્ખોની રકમમા પોતાનુ ધન આ ઉદ્યોગને વધુ ને વધુ વેગવતો કરવાને રોકવા માડયુ આ ઉદ્યોગના પહેલા સાઠ વર્ષોની એકધારી તેજીએ સૌનુ ધ્યાન આ ધધા તરફ ખેચી રાખ્યુ મિલમાલિકોએ મળતા નફાઓ વ્હેચવા કરતા આ ઉદ્યોગના વધુ વિકાસમા રોકવાનુ પસદ કર્યું અને વધેલી મૂડી અને મિલોમા લોકધનનો થતો સગ્રહ આ ઉદ્યોગને દિન પર દિન બહલાવતા ગયા

૧૯૧૮મા મહાયુદ્ધ પૂરુ થયુ પાચ વર્ષના યુદ્ધથી થાકેલી બ્રિટનીન પ્રજાએ આર્થિક સકડામણનો ખૂબ રહેંસ સહ્યો હતો એટલે એ ભીડ ઓછી કરવાને તેણે પોતાના યત્રો સાજ કર્યા અને માલનુ ઉત્પાદન અને નિકાસ વધાર્યાં ૧૯૧૭ થી ૧૯૨૨નો તબક્કો આ રીતે શરુ થયો ૧૯૧૮ થી પરદેશી માલની આયાત વધવા લાગી અને મિલમાલિકોને ફરીથી સ્પર્ધામા ઊતરવુ પડ્યુ છેલા વર્ષોના કરેલા અતિઘણા નફાનો

પ્રાંતમાં ફેલાતો આ ઉદ્યોગ ભારે પડવા માંડયો કારણ કે એ પ્રાન્તોની બજાર હાથમાંથી સરકવા લાગી; અને સાથો સાથ ભાવની અંદર હરીફાઇ વધવા લાગી. આજ દિવસ સુધી આ ઉદ્યોગમાં અમદાવાદનું સ્થાન અનોખું રહ્યું હતું, ત્યાં બીજા પ્રાંતોની હરીફાઇએ અને અમદાવાદની ભૌગોલિક વિષમદશાને અંગે આ ઉદ્યોગમાં મંદીનો ઝોક આવ્યો. અમદાવાદને પોતાની ભૌગોલિક દશાનું જે તીવ્ર ભાન આજ સુધી નહોતું તે હવે થવા લાગ્યું; પણ એ સુધરી શકે તેવું નહોતું; એટલે બીજા પ્રાંતો સાથે માત્ર ઉદ્યોગની કક્ષા સુધારી અત્યારસુધીના અનુભવોનો નિચોડ પોતાના ઉદ્યોગને ટકાવી રાખવા જેટલી કુમક આપે તેટલો સુધારવા પ્રત્યે જ ધ્યાન આપવાનું રહ્યું. પ્રાંતોની હરીફાઇની સાથેસાથ પરદેશી કાપડની હરીફાઇ પણ તેટલી જ ભારે પડવા લાગી. જાપાને ચીનની બજાર ઉપર પ્રભુત્વ મેળવ્યું; એટલે સુતરની એ બજાર હાથમાંથી ગઇ; જાપાનીઝ કાપડ હિંદની બજારમાં ખૂબ પેસવા લાગ્યું; તેના હદ ઉપરાંત નીચા ભાવે મિલોના માલને ખૂબ ધક્કો આપ્યો; અને બ્રિટીશ ટાપુના ઝીણા માલે ફરીને પોતાનું વર્ચસ્વ જકાતની લાભદાયી નીતિને અંગે મેળવ્યું. અમદાવાદના મિલમાલિકોએ અને હિંદના ઉદ્યોગપતિઓએ ધારાસભા મારફતે હિંદના ઉદ્યોગોની સંરક્ષણ નીતિ માટે ખૂબ પ્રયત્નો કર્યા. આ પ્રયત્નોમાં અમદાવાદના પ્રતિષ્ઠિત મિલમાલિક શ્રી. કસ્તુરભાઇ લાલભાઇનો હિસ્સો અતિ મહત્ત્વનો છે. તેમના પ્રયત્નોએ કંઇક રાહત સરકાર પાસેથી મળી અને જાપાનના કાપડ ઉપર ઘણી મોટી જકાત નંખાઈ. પણ ઓટાવા કરારે બ્રિટીશ માલની સ્થિતિ તો વર્ચસ્વભરી જ રાખી હતી અને તેની સામે માત્ર માલની ઉત્તમતા અને ગુણવત્તાથી જ લડવાનું રહ્યું હતું. અમદાવાદના મિલમાલિકો શેઠ અંબાલાલ સારાભાઇ અને શેઠ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇએ પોતાના વહીવટ તળેની

મિલોમાં બારીક સૂતરના વિધવિધ પ્રકારનાં કાપડ ઉત્પન્ન કર્યાં અને બીજી મિલોએ તેનું અનુસરણ કર્યું અને એ રીતે આ ઉદ્યોગને ટકાવી રાખવાના ભગીરથ પ્રયત્નો કર્યા. આ ઉદ્યોગનો વિકાસ આ તબક્કાથી અટકી ગયો. મિલોનાં ૮૧ ભૂંગળાંની ધૂણી દિનપ્રતિદિન ઓછી થવા લાગી. વધતી સ્પર્ધા અને મંદીના ઝોકમાં ઉત્પાદનમાં અધિક ખર્ચાથી ખાસ કરીને જૂનાં યંત્રોવાળી મિલોને મિલ વહીવટ ચલાવવો બહુ મોંઘો પડવા લાગ્યો. આ મંદીની અસર અમદાવાદની પહેલી સ્થપાયેલી 'શાહપુર મિલ' ઉપર પડી, અને તેને બંધ થવું પડયું. અમદાવાદનું પહેલું પાંગરેલું એ ફૂલ આ મંદીની જ્વાળામાં દાઝયું; અંતે ખરી પડયું, અને આ ઉદ્યોગના પિતા સમાન શેઠ રણછોડલાલ છોટાલાલનું પ્રથમ સાહસ આમ નામશેષ થયું.

મિલઉદ્યોગના વિકાસનો પારો પાછો હઠવા લાગ્યો. આ તબક્કામાં ૧૧ મિલોનાં યંત્રોના ધમધમાટ મંદીના કાળઘેરા વાતાવરણમાં મૂંગા બન્યા. મંદીની અને સંયોગોની વિષમતામાં વધારે ને વધારે ઘેરાતા આ ઉદ્યોગની વિષમતામાં ખાસ કરીને પરપ્રાંતોમાં ઊભી થયેલી મિલો અને પરદેશની મિલોની હરીફાઈએ મુખ્ય ભાગ ભજવ્યો હતો.

કુનેહ અને કરકસરે ફટકા ઝીલ્યા

પહેલા મહાયુદ્ધ પહેલાં હિંદી મિલોનું સૂતર ચીન ખૂબ મોટા પ્રમાણમાં ખરીદતું હતું. ત્યાર પછી જાપાનનું વધતું વેપારી વર્ચસ્વ અને ચીનમાં જ મિલોની સ્થાપનાને લીધે હિંદના બજાર તરીકે ચીનનું મહત્ત્વ ઘટી ગયું. બીજી તરફ હિંદમાં જ સ્વદેશીની ચળવળે ઉદ્યોગને ખૂબ ઉત્તેજન મેળવી આપ્યું એટલે સૂતરની નિકાસનો પ્રશ્ન ઓછો મૂંઝવણભર્યો રહ્યો. કાપડનું ઉત્પાદન અને વપરાશ હિંદમાં વધતાં ગયાં. પરદેશી કાપડને ટક્કર મારે તેવું કાપડ વણાતાં અને સ્વદેશીની ભાવનાને કારણે પરદેશી કાપડની આયાત પણ ઘટી ગઈ. પરંતુ ફરી પાછો જાપાનના સસ્તા કાપડનો ધોધ હિંદમાં વહેવા લાગ્યો તેથી ઉદ્યોગને સખ્ત હરીફાઈનો સામનો કરવો પડયો. ઓછામાં ઓછું માત્ર બે આને વાર કાપડ ઉત્પન્ન કરવા સુધી મિલોને મહેનત કરવી પડી છતાં મંદીની ચોટ કેટલીય જૂની યંત્રસામગ્રીવાળી મિલોને વાગ્યા વિના ન રહી. આવી મુસીબતો મિલઉદ્યોગને હંફાવતી છતાં અમદાવાદે પોતાના અતિશય દીર્ઘદૃષ્ટિ અને કુનેહભર્યા વહીવટથી તેમ જ જાત દેખરેખથી ખૂબ કરકસર કરીને કાપડઉદ્યોગ પર પડતા ફટકા ઝીલ્યા અને ફરી પાછો મિલોને અઢળક કમાણીનો સમય બીજા મહાયુદ્ધે આણી આપ્યો.

યુદ્ધ અને કમાણીનો અસાધારણ સમય

૧૯૩૯ માં યુરોપમાં યુદ્ધ ફાટી નીકળ્યું તે પહેલાં ચીન-જાપાન વચ્ચે યુદ્ધ ચાલતું જ હતું. ૧૯૪૧ ના ડીસેમ્બરમાં તો જાપાને અમેરિકા ઉપર પણ ફટકો મારીને યુદ્ધ આરંભ્યું. આ સંજોગોમાં અને જહાજોની તંગીને તથા સાગરોની બિનસલામતીને કારણે પરદેશની આયાતો તો તદ્દન જ નજીવી થઈ ગઈ. તેથી ૧૯૪૦ માં હિંદના મિલઉદ્યોગનો નવો આબાદીનો તબક્કો શરૂ થયો. હિંદની મિલો પાસે કાપડની માંગ અસાધારણ વધી. ઘણીખરી મિલો દિવસ અને રાત ચાલવા માંડી. લશ્કરી જરૂરિયાત માટે પણ હિંદ પાસે ખૂબ મોટી માગણી મુકાઈ અને ઉત્પાદનના લગભગ ૩૫ ટકા જેટલો માલ તો સરકારે પોતે જ યુદ્ધની જરૂરિયાતો માટે ખરીદી લેવા માંડયો.

આ દરમ્યાન હિંદના રાજકીય વાતાવરણમાં પણ ગરમી આવી ગઈ હતી. ૧૯૪૨માં 'ચલે જાઓ'ની લડત અને તોફાનોએ હિંદમાં અસાધારણ ગેરવ્યવસ્થા ખડા કર્યા. અમદાવાદની મિલો લગભગ સાડાત્રણ માસ બંધ રહી અને ઉત્પાદનમાં ૨૫ થી ૩૦ ટકાનો ઘટાડો થયો. આથી તથા પરદેશની

આયાત બિલકુલ બંધ, લશ્કરી માંગનું મોટું પ્રમાણ, નજીકના પડોશી દેશોને કાપડ પૂરું પાડવાની જરૂર વગેરેને લીધે ૧૯૪૨ના અંતે કાપડના ભાવો ખૂબ ઊછળ્યા. ૧૯૪૨ના ઓગસ્ટ પહેલાં જે ભાવો હતા તે કરતાં લગભગ ૩ ગણા ભાવો નવેમ્બર–ડીસેમ્બરમાં થઇ ગયા અને ૧૯૪૩માં ઘણી જાતોમાં ચારથી પાંચ ગણા ભાવ થઇ ગયા ! સરકારે વધારાના નફા પરનો કર નાખ્યો, નોટોનાં કાગળિયાં અગણિતની કિંમતનાં છપાઇને બજારમાં ફરતાં કરાયાં તેથી ફુગાવો ખૂબ વધ્યો અને બધા ભાવો આસમાને ચડ્યા. મોંઘવારીને લીધે જીવનધોરણનો આંક ખૂબ ઊંચે ચડતાં મિલઉદ્યોગે મજૂરોને મોંઘવારી ભથ્થાંની મોટી રકમ આપવાની જરૂરી બની. યુદ્ધસમયના ખાસ જરૂરના ઉદ્યોગોમાં આની ગણતરી હોવાથી મિલઉદ્યોગ પર સરકારના અંકુશ વધવા માંડ્યા અને છેવટે કાપડનો અંકુશ અને માપબંધી દાખલ થયાં. કાપડના ભાવ સરકારે બાંધ્યા તે પણ ૧૯૪૨ પહેલાંના ભાવ કરતાં ત્રણથી ચાર ગણા તો હતા જ. મિલોની કમાણી લાખોમાં ગણાવા માંડી અને અમદાવાદમાં અકલ્પ્ય એવા, એક વર્ષમાં એક કરોડ રૂપિયાથી વધુ નફા સુધી કેટલીક મિલો પહોંચી! કેલીકો મિલે સરકારને એક જ વર્ષના નફા પરના કરવેરા માટે એક કરોડ વીસ લાખ રૂપિયાનો એક જ ચેક લખીને મિલઉદ્યોગની જંગી કમાણીનો સીમાસ્તંભ રોપ્યો. ઘોડાપૂર આવે ત્યારે પાણી પોતાની ઊંચામાં ઊંચી સપાટીની નિશાની મૂકી જાય છે. એ રીતે એ ચેક મિલઉદ્યોગના ઇતિહાસમાં જનતાને ભોગે વધુમાં વધુ કમાણીની નિશાની (High Watermark) તરીકે યાદગાર રહેશે.

જનતાની હાય લીધી

૧૯૪૨ પછી આજ સુધી મિલોની કમાણી ખૂબ મોટી રહી છે. કાપડની ભારે મોંઘવારી અને પાછળનાં દોઢેક વર્ષથી કાપડની કારમી તંગી અને કાળાંબજારથી જનતા ભીંસાઇ રહી છે. માથાદીઠ છ મહિને ૧૦ વાર કાપડની હાસ્યજનક માપબંધી અમલમાં છે તેથી કાળાંબજારના અને હાથશાળના કાપડનું ચલણ ખૂબ વધ્યું છે. આમાં એક હકીકતની નોંધ લેવી ઘટે કે મિલો તરફથી કુલ ઉત્પાદનની જે ગાંસડીઓ સરકતી કાપડ મહાજનને સોંપવામાં આવે છે તે તેની ખાસ વહેંચણી સમિતિ દ્વારા એટલી ઉત્તમ રીતે વહેંચાય છે કે બિનસરકારી વહેંચણી–વ્યવસ્થામાં અમદાવાદના એ હિંદવિખ્યાત મહાજને વધુ પ્રતિષ્ઠા મેળવી છે. કાપડ ઉદ્યોગના આ ૧૯૪૨–૪૭ ના તબક્કામાં ઉદ્યોગે જુદી જુદી રીતે મુસીબતો વેઠી છે, સાધનોની તંગી અને ભીષણ મોંઘવારી અનુભવ્યાં છે પરંતુ એ બધાનો બોજ છેવટે તો કાપડ વાપરનારને શિરે જ ઓઢાડી દેવાયો છે. મિલમાલિકો તો લાખોને હિસાબે કમિશનો કમાતા જ રહ્યા છે અને કાપડના ભયંકર ઊંચા ભાવો અને કાળાંબજારોએ અમદાવાદના અને સમસ્ત હિંદના કાપડ ઉદ્યોગને કપાળે કલંક ચોંટાડ્યું છે જનતાની જરૂરિયાત અને જનતાની સ્થિતિનો ઉદ્યોગે વિચાર કર્યો નથી. પૈસા વધુ કમાવા માટે ઝીણું કાપડ જ ઉત્પન્ન કર્યાં કરીને કુલ ઉત્પાદન ઘટાડી તંગી ઊભી કરી છે અને એનો લાભ ઉઠાવ્યો છે. જનતાની હાય કદી ખાલી જતી નથી એટલે ઉદ્યોગે હવે પછીના તેના ભાવિ માટે ચેતતા રહેવાનું છે.

૧૯૪૮થી નવા તબક્કાની શરૂઆત

૧૯૪૭ના ડીસેમ્બરની ૧લી તારીખથી કાપડનું શાળદીઠ ઉત્પાદન વધારવાની યોજના અમલમાં આવવી શરુ થઇ છે. કાપડ સહેજ જાડું અને ટકાઉ કાઢવાથી ઓછા કાપડે વધુ સમય ચાલી શકે અને તંગી ઓછી જણાય એ હેતુથી યોજના ઘડવામાં આવી છે અને તેમાં ૬૦×૮૦થી ઝીણું કાપડ નહિ વણવાનો સમાવેશ થાય છે. ઘણી ખરી મિલો વધુ નફો મેળવવા ઝીણું કાપડ જ તૈયાર કરે છે તેથી કાપડ વારમાં ઓછું ઉત્પન્ન થાય છે. તે સ્થિતિ દૂર કરવાનો આ યોજનાનો પ્રયાસ છે,

સરકાર એમાં કેટલી સફળ થાય છે તે જોવાનું રહે છે કેમકે મિલમાલિકો જ્યાં સુધી કાપડ વાપરનારની જરૂરિયાત કરતાં કમાણીને પ્રથમ સ્થાન આપવાની દષ્ટિ બદલી સહકાર ન આપે ત્યાંસુધી એમાં કેટલી સફળતા મળશે એ કહેવું મુશ્કેલ છે. બીજી તરફ કાપડનો અંકુશ સદંતર દૂર કરી નાખવાની પ્રજાની માગણી પણ જોરશોરથી ઉપડી છે અને ડીસેમ્બરની શરૂઆતમાં આ લખાય છે ત્યારે કાપડ પરનો અંકુશ ૧૯૪૮માં ચાલુ રહેશે કે કેમ એ કહી શકાય તેમ નથી. અંકુશ દૂર થતાં લોકોને કાપડ વધુ પ્રમાણમાં મળતું થશે અને હરીફાઈથી ભાવ નીચા આવશે એમ મનાય છે. મિલઉદ્યોગનો જંગી કમાણીનો આ પાંચ-છ વર્ષનો તબક્કો લગભગ પૂરો થવા આવ્યો છે. પણ કાપડ ઉદ્યોગ રાષ્ટ્રનો મુખ્ય ઉદ્યોગ હોવાથી તેમાં એવી અસાધારણ મંદી નહિ આવે કે જેથી એના અસ્તિત્વનો ભય ઊભો થાય. પરંતુ મિલની કુલ મૂડીના ૪૦૦ ટકા જેટલા નફાના અસાધારણ દિવસો તો હવે આથમી ગયા કહેવાય. મિલઉદ્યોગ ૧૯૪૮થી હવે નવા તબક્કામાં પ્રવેશ કરે છે એમ ગણવું જોઈએ કેમકે હિંદની આઝાદી સાથે ઉદ્યોગનીતિમાં ફેરફાર થશે જ અને જનતાને રાહત માટે માલ સસ્તો થાય એવા દરેક પ્રયાસ થશે જ.

આ ઉદ્યોગના ખરા વિકાસ માટે ઉદ્યોગપતિઓએ પોતાનું લક્ષ ઝીણા સૂતરનું કુમાશદાર કાપડ ઉત્પન્ન કરવા તરફ પરોવ્યું અને દિન પ્રતિદિન હિંદી મિલોમાંથી વધુને વધુ ઝીણું સૂતર અને બારીક કાપડ નીકળી રહ્યું છે. આ ઉદ્યોગની શરૂઆતના દિવસોમાં માત્ર જાડું સૂતર અને ધીંગું કાપડ તૈયાર થતું; પણ ધીરે ધીરે પૂર્વનાં બજારો ગુમાવી દેવાને અંગે અને જાપાનની સ્પર્ધાને અંગે, હિંદી મિલોને લાંબા તારનું રૂ વાપરી ઝીણું કાપડ કાઢવાનું અનિવાર્ય બન્યું. ૧૯૧૪-૧૮ ના મહાયુદ્ધ પહેલાં હિંદમાં તૈયાર થતા કાપડનો માત્ર ½ ટકો ૪૦ નંબરના સૂતરનો હતો; અને જ્યારે આજે તે ૪૦ ટકાથી પણ વધારે પહોંચ્યો છે.

અમદાવાદના મિલઉદ્યોગની વિશિષ્ટતાઓ

અમદાવાદના આ ઉદ્યોગના છયાશી વર્ષના ઘડતર અને વિકાસના ઇતિહાસનું વિહંગાવલોકન કર્યા પછી એટલું તો સ્હેજે ખ્યાલમાં આવી જાય છે કે અમદાવાદે પોતાની ખાસ વિશિષ્ટતાઓથી આ વિકાસ સાધ્યો છે. આમાં પહેલી વિશિષ્ટતા તેની મૂડી એકત્ર કરવાની પ્રથાની છે. અમદાવાદની મિલોમાં શહેરની જનતાની લાખો રૂપિયાની ડીપોઝીટો પડેલી છે. મોટા ભાગની મિલોની મૂડીમાં અને વર્કીંગ ફંડમાં બેન્કો કે શરાફોનો ફાળો સાવ નજીવો જ છે. પ્રજાનાં નાણાં સાથે મિલ-એજન્ટોનું તો લગભગ સર્વસ્વ એમાં રોકાયેલું હોય છે. જરૂરી મૂડીનો ત્રીજો કે ચોથો ભાગ જ શેરો મારફત મેળવવામાં આવતો અને બાકીની રકમ પ્રજાનાં નાણાંમાંથી ડીપોઝીટો દ્વારા મેળવી લેવાતી. આ કારણથી મિલોમાં સમગ્ર શહેરનું હિત હતું અને ઉદ્યોગની સાથે જ હજારો કુટુંબોનું નસીબ પણ સંકળાયેલું છે. પહેલાંની મહાજનસત્તાક સમાજવ્યવસ્થાને કારણે મિલઉદ્યોગના સ્થાપકોની પ્રતિષ્ઠા, આંટ એવાં હતાં અને પ્રજાનો તેમનામાં વિશ્વાસ એટલો બધો હતો કે એણે આ પ્રથામાં મુખ્ય ફાળો આપ્યો છે. શ્રી. રણછોડલાલ છોટાલાલે પ્રથમ મિલની મૂડી એ રીતે જ ઊભી કરેલી અને શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈએ ૧૯૩૯ માં એક લેખમાં લખ્યું હતું તેમ 'દુનિયામાં કોઈપણ દેશમાં લોકોનું નાણું કોઈપણ ઉદ્યોગમાં આવી રીતે રોકાયલું નથી' એ જોતાં અને ૧૯૪૩ પહેલાંનાં છેલ્લાં ૩૦-૪૦ વર્ષમાં મિલો પાસેની લોકોની ડીપોઝીટોની મૂળ રકમમાં નોંધપાત્ર ફેરફાર થયો નહોતો એ હકીકત મિલઉદ્યોગ પર અમદાવાદનું કેટલું વિશ્વાસભર્યું અવલંબન છે તેનો અને ઉદ્યોગના વિકાસ પાછળ કામ કરતા એ વિશિષ્ટ તત્ત્વનો ખ્યાલ આપે છે. અમદાવાદને માટે આ પ્રથા ગૌરવ લેવા જેવી છે. પરંતુ ૧૯૪૩માં મિલઉદ્યોગની

કમાણી ખૂબ વધી અને તે ત્રણ ચાર વર્ષ સુધી એવી ને એવી ટકી રહી તેથી ડીપોઝીટોનું વ્યાજ ઘટાડાતું ગયું અથવા ડીપોઝીટોની મુદત પૂરી થતાં ફરી વખત મુદત લંબાવાઈ કે ડીપોઝીટો રાખવાનું સ્વીકારાયું નહિ એટલે ૧૯૩૯–૪૦માં આશરે રૂ. સાડા પાંચ કરોડ જેટલી જાહેરજનતાની ડીપોઝીટો હતી તે ૧૯૪૭ સુધીમાં ઘટી ગઈ હોવાનું જણાય છે અને અત્યારે આશરે રૂ. ૨॥–૩ કરોડનો અંદાજ ગણાય છે. બીજી તરફ લોકો પાસે નાણું વધ્યું અને તે ક્યાં રોકવું એ સવાલ ઊભો થયો તેથી જ અમદાવાદમાં બેન્કીંગનો જે પહેલાંના વર્ષોમાં વિકાસ નહોતો થયો તેટલો ૧૯૪૨ પછી થયો અને ઘણી બેન્કોની નવી શાખાઓ અમદાવાદમાં સ્થપાઈ અને જૂની બેન્કો પાસે લાખોને હિસાબે ડીપોઝીટો વધી. મિલઉદ્યોગમાં જ પહેલાં જનતાનું ફાજલ નાણું રોકાતું તેથી બેન્કોનો વિકાસ ૧૯૩૦–૩૫ પહેલાં શહેરના વિકાસ સાથે સપ્રમાણ નહોતો તે હવે થયો છે કેમકે મિલઉદ્યોગમાં પ્રજાનું ફાજલ બધું જ નાણું રોકી શકાતું નથી.

દેશનાં મિલઉદ્યોગ કેન્દ્રોમાં અમદાવાદ સહુથી શાંતિમય કેન્દ્ર છે એ નિર્વિવાદ છે. મૂડી અને મજૂરી વચ્ચે અહીં ઝઘડા થયા જ નથી એવું નથી પરંતુ જ્યારથી વર્ગભાનની આધુનિક હવા અસરી ત્યારથી પૂ. ગાંધીજીની પ્રેરણાથી અમદાવાદનું મજૂરસંગઠન વિશિષ્ટ રીતે જ બંધાયું છે અને લવાદ પ્રથાના પ્રભાવે મિલઉદ્યોગની પ્રગતિ ખૂબ શાંતિમય કારકિર્દીમાં સધાઈ શકી છે. ઔદ્યોગિક શાંતિનાં મીઠાં ફળ અમદાવાદે ચાખ્યાં છે અને મિલઉદ્યોગમાં વધુ પોસાણ અને વધુ પ્રગતિ એને જ આભારી છે. મજૂર મહાજનનાં છેલ્લાં ૩૦ વર્ષના અસ્તિત્વમાં મૂડી–મજૂર ઝઘડા ઘણા પડ્યા છે પરંતુ તેનાથી ઉદ્યોગને ધક્કો પહોંચ્યો નથી. છાશવારે ઝઘડા, હડતાળો, ભાંગફોડ વગેરે અહીંના ઉદ્યોગે સામ્યવાદી

મંડળ સિવાય બીજી રીતે અનુભવ્યાં જ નથી એમ કહીએ તો ચાલે. મજૂર મહાજનની કારકિર્દીએ મિલઉદ્યોગને ખૂબ સમૃદ્ધિ અપાવી છે અને તેમાં લવાદી પ્રથા એ આપણા શહેરના ઉદ્યોગની બીજી વિશિષ્ટતા છે.

કાપડની વહેંચણીની પ્રથા એ તેની ત્રીજી વિશિષ્ટતા છે. મસ્કતી કાપડ મહાજન જેવું સુસંગઠિત, સત્તાશાળી, સમૃદ્ધ અને પ્રતિષ્ઠિત એવું કોઈ બીજું વેપારી મહાજન ભાગ્યે જ મળી આવે. મસ્કતી કાપડ મહાજન મિલમાલિકો સાથે મળીને કાપડની યોગ્ય વહેંચણી દાયકાઓથી કરતું આવ્યું છે અને મિલો સાથે કાપડ-સૂતરના કબાલા કરે છે. આ કબાલાના પાલનમાં કંઇ મતભેદ પડે તો તેનો નિકાલ લવાદ અને સરપંચની પદ્ધતિથી જ લાવવામાં આવે છે. એથી કાપડના ઝઘડા કોર્ટો સુધી બહુ જતા નથી. ઉત્પાદક અને વેપારી વચ્ચેના સંબંધો એથી સારા ટકી રહ્યા છે અને મસ્કતી મહાજન એક ભારે શક્તિશાળી, વ્યવસ્થિત અને શિસ્તબદ્ધ તેમ જ કરોડો રૂપિયાની આંટવાળું મહાજન બનીને ઉદ્યોગને ખીલવી રહ્યું છે. ૧૯૪૩માં કાપડની ભારે અછત વર્તાયા પછી કાપડ પર અંકુશ આવ્યા બાદ ક્વોટા પદ્ધતિ અમલી બનતાં પણ મસ્કતી મહાજને સ્થાનિક અને દેશાવર કાપડની વહેંચણી ખૂબ નિપુણતાથી કરી છે. તેની કાપડ વહેંચણી સમિતિએ આખા દેશમાં એની આ સુંદર કાર્યક્ષમ વહેંચણીથી પ્રતિષ્ઠા મેળવી છે અને મસ્કતી મહાજનની આંટ દેશદેશાવરમાં વધારી છે. કાપડનો અંકુશ હતો તે દરમ્યાન કાળાં બજારો નથી થયાં એમ નથી, પરંતુ મુંબઈ અને અન્ય ઉદ્યોગ કેન્દ્રોના પ્રમાણમાં કાપડની વહેંચણી અમદાવાદમાં વધુ સારી રીતે થઈ શકી છે. શહેરનાં બીજાં વેપારી મહાજનો ઉપર પણ મસ્કતી મહાજનની ભારે મોટી અસર પડેલી દેખાય છે.

મિલઉદ્યોગની આ વિશિષ્ટતાઓ જેમ તેની પ્રગતિ સાધનારી બની છે તેમ પહેલી વિશિષ્ટતા એના વિકાસને અમુક દષ્ટિએ રોકી રહી છે. ડીપોઝીટોની પ્રથાથી મેનેજીંગ એજન્ટો અને તેમનાં સગાંસંબંધીઓનું નાણું મિલમાં રોકાયેલું હોવાથી મિલોના વિસ્તાર, સાહસવૃત્તિ અને સંશોધનવૃત્તિ પણ મર્યાદિત બની જાય છે. અમદાવાદની લગભગ આખી વસતીનો આધાર આ એક જ ઉદ્યોગ ઉપર હોવાથી, શહેરની સમૃદ્ધિ સર્જતા આ ઉદ્યોગ માથે મોટો બોજો થઈ પડે છે. વળી મજૂર-માલિક વચ્ચેની લવાદપ્રથાએ અમદાવાદમાં ઔદ્યોગિક શાંતિનો લાભ આપવા સાથે મજૂરોનું પગારધોરણ મિલઉદ્યોગનાં બીજાં કેન્દ્રો કરતાં ઘણું ઊંચું સ્થાપ્યું છે. પરંતુ મજૂરની કાર્યદક્ષતામાં નોંધપાત્ર વધારો કર્યો નથી. આથી ઉત્પાદન બીજા દેશો કરતાં તો આમેય હિંદમાં મોંઘું છે એમાં વળી અમદાવાદમાં તે વધુ ખર્ચાળ બન્યું છે. અમદાવાદના મિલએજન્ટોની જાતદેખરેખ અને કરકસરને લીધે જ આ ઉદ્યોગમાં આપણે ટક્કર ઝીલી શક્યા છીએ. બાકી ભૌગોલિક દષ્ટિએ, આર્થિક દષ્ટિએ, કાચામાલની અને કોલસા વીજળી વગેરે યંત્રશક્તિની દષ્ટિએ અમદાવાદને લાભ કરતાં ગેરલાભ વધારે છે. છતાં ભાંગેલા અમદાવાદને મિલઉદ્યોગે જ ફરી સજીવન કરીને ધનગનતું કર્યું છે એમાં શંકા નથી. અમદાવાદની ભૂમિમાં જ રહેલી વાણિજ્યવૃત્તિ અને વિશિષ્ટ વેપારબુદ્ધિને પ્રતાપે જ એ સિદ્ધિ મેળવી શકાઈ છે. હિંદ સરકારના કાયદાકાનૂનો અને કરવેરામાંથી બચવા અમદાવાદના કેટલાક મિલએજન્ટોએ નજીકનાં દેશીરાજ્યોમાં મિલો કરવાની પ્રવૃત્તિ છેલ્લાં થોડાં વર્ષમાં વધારી છે એની નોંધ અહીં લેવાવી ઘટે છે.

હકીકતો અને માહિતીનો સંગ્રહ એ જ આ પુસ્તકનો હેતુ હોઇને મિલઉદ્યોગની ઉણપો નોંધવાનું કે એનાં છેલ્લાં પાંચ વર્ષનાં પ્રજાવિરોધી કાર્યો નોંધવાનું અથવા તો ઉદ્યોગના ભાવિ વિષે આશાવાદી કે નિરાશાવાદી આગાહી કે અનુમાનો કરવાનું અહીં અસ્થાને માન્યું છે. પરંતુ આઝાદ

હિંદની ઔદ્યોગિક નીતિ, ચાવીરૂપ ઉદ્યોગોના રાષ્ટ્રીકરણની નીતિ પડાવાનો સંભવ અને રાષ્ટ્રનિયોજન એ બધાની વ્યાપક અસરોમાં અમદાવાદનો મિલઉદ્યોગ પણ ઝપાટામાં આવશે જ, ત્યારે તે પોતાની વિશિષ્ટતાઓને જોરે ટકી રહે અને પ્રજાના હિતમાં પ્રગતિ સાધે એવી આશા જરૂર વ્યકત કરવી જોઈએ.

અમદાવાદની ટેલીફોન વ્યવસ્થા

આધુનિક અમદાવાદના વિકાસમાં સંદેશા વ્યવહારના અનિવાર્ય સાધન તરીકે ટેલીફોને ભારે મહત્ત્વનો ભાગ ભજવ્યો છે આજથી બરાબર ૫૦ વર્ષ પહેલાં અમદાવાદમાં પહેલો ટેલીફોન ગોઠવવામાં આવ્યો હતો ૧૮૯૭ થી ૧૯૪૭ના ૫૦ વર્ષમાં ટેલીફોન વ્યવસ્થામાં થયેલા વિકાસનું વિહંગાવલોકન કરતો નીચેનો લેખ અમદાવાદ ટેલીફોન્સના એક્ઝીક્યુટિવ એન્જિનિયર શ્રી. દેવેન્દ્ર ચંદ્ર દે એ ખાસ તૈયાર કરી આપ્યો છે. એ ઘણી રસમય વિગતો પૂરી પાડે છે.

*

ટેલીફોનની શોધ થયા પછી બહુ જ થોડા સમયમાં લંડનના કેટલાક આગેવાન દીર્ઘદૃષ્ટા સજ્જનોને માત્ર યુરોપમાં જ નહિ પણ એશિયામાં પણ એની વિશાળ શકયતાઓનો સાચો ખ્યાલ આવી ગયો. આ સજ્જનોમાં પ્રોફેસર થોમસ આલ્વા એડીસન, સર વિલિયમ થોમસન એફ.એસ., ડી. એલ. આર. એસ. એમ. આઇ. સી. ઇ. (પાછળથી જેઓ લોર્ડ કેલ્વીન તરીકે ઓળખાયા તે) અને ટેલીફોનના સંશોધકોમાંના એક પ્રોફેસર એલેકઝાન્ડર ગ્રેહામ બેલનાં નામો મુખ્ય છે. તેમણે ઓરિએન્ટલ ટેલીફોન કંપની લિમિટેડની સ્થાપના કરી અને જગતના જુદા જુદા ભાગોમાં ટેલીફોન એક્ષચેન્જો ઉઘાડવા માંડયાં.

હિંદના સર્વપ્રથમ અગ્રણી શહેર મુંબઇને હિંદમાં ટેલીફોન વ્યવસ્થાના આરંભસ્થાન તરીકે પહેલી પસંદગી, સ્વાભાવિક રીતે જ મળી. ઇ. સ. ૧૮૮૨નું એ વર્ષ હતું. ઓમ્બે ટેલીફોન કંપની લિમિટેડના અસલ પ્રોસ્પેકટસમાં જણાવવામાં આવ્યું છે તે મુજબ તે વખતે એક્ષચેન્જના પહેલા લગભગ ૧૦૦ ગ્રાહકો નોંધાયેલા હતા. ત્યાર પછી તો આ પદ્ધતિનો વિદ્યુતગતિએ વિકાસ થયો છે.

અમદાવાદમાં ટેલીફોનનું આગમન

આ કંપનીએ જ અમદાવાદમાં પણ પોતાની પ્રવૃત્તિ ૧૫ વર્ષ પછી વિસ્તારી અને ઇ. સ. ૧૮૯૭ના જુલાઇની ૧૭મી તારીખે ૩૪ ગ્રાહકોની સંખ્યા સાથે આ શહેરમાં ટેલીફોન વ્યવસ્થાનું પ્રથમ ઉદ્દ્ઘાટન થયું. તે વખતનું ટેલીફોન એક્ષચેન્જ જે 'મેગ્નેટો' પ્રકારનું હતું તે પાંચકૂવા દરવાજા પાસેના એક મકાનમાં ગોઠવાયું હતું અને આશરે ૨૦ વર્ષ એટલે ૧૯૧૬ સુધી ત્યાં એણે સફળતાથી ટેલીફોન વ્યવસ્થા ચલાવી. આ સમયે ટેલીફોન વ્યવસ્થામાં પ્રગતિ નોંધાઈ અને ગ્રાહક પોતાના ટેલીફોનના 'હુક' ઉપરથી રીસીવર માત્ર ઉપાડે એટલે તે એક્ષચેન્જ સાથે આપોઆપ જોડાઇ જાય તેવી સગવડ સાથેની સેન્ટ્રલ બેટરી યંત્રવ્યવસ્થા શાહપુર અને મિરઝાપુર રોડના જોડાણ પાસેના એક મકાનમાં ગોઠવીને તેનો આરંભ કરવામાં આવ્યો. ટેલીફોન વ્યવસ્થામાં આ એક સીમાસ્તંભ હતો. આ પદ્ધતિનો વિકાસ ઉત્તરોત્તર વધતો ગયો, વ્યવસ્થા વિસ્તારવી પડી અને ૧૯૨૨માં એક્ષચેન્જને એની સંપૂર્ણ શકિત સુધી વધારવામાં આવ્યું.

ઓટોમેટિક ટેલીફોન

અમદાવાદમાં મિલઉદ્યોગના અસાધારણ અને ચમત્કારિક વિકાસને લીધે ટેલીફોનોની સંખ્યામાં એટલો બધો વધારો થયો કે કંપનીએ એવો નિર્ણય કર્યો કે અમદાવાદના ગ્રાહકોને ટેલીફોન સરવીસની

છેલ્લામાં છેલ્લી આધુનિક સગવડોનો લાભ મળવો જોઇએ. આથી છેલ્લી ઢબની 'લાઈન ફાઇન્ડર' આપોઆપ નંબર જોડતી (ઑટોમેટિક) ઢબની ૧૨૦૦ ગ્રાહકો માટે પૂરતી એવી યંત્રસામગ્રી મંગાવાઇ અને શાહપુર રોડ ઉપર નવા બંધાયેલા 'ટેલીફોન બીલ્ડીંગ'માં કંપનીના કાર્યકરોએ ઇ. સ. ૧૯૩૪ના સપ્ટેમ્બરમાં આ વ્યવસ્થા ચાલુ કરી.

વિકસતા શહેરની આસપાસ તેના પરાઓ પણ સ્થપાય અને વિકસે છે અને એ નિયમમાં અમદાવાદ પણ કંઇ અપવાદરૂપ નહોતું છેક ૧૯૩૨ની સાલમાંજ નદીની પશ્ચિમે એલિસબ્રીજ વિસ્તારમાં ટેલીફોનની વધતી જતી માગને પહોંચી વળવા માટે ખાસ જુદું એક્ષચેન્જ બાંધવાની જરૂર પડી હતી ઇ સ. ૧૯૩૬માં તો આ એક્ષચેન્જને પણ 'ઑટોમેટિક' ઢબની યંત્ર સામગ્રીથી સજ્જ કરવામાં આવ્યું આ અરસામાંજ ટેલીફોન સરવીસમાં એક નવું તત્ત્વ ઉમેરાયું અને આપોઆપ કેટલા વાગ્યા છે તે જાહેર કરતી વ્યવસ્થા 'ટેલીફોન યંત્ર સાથે જોડેલી સીન્ક્રોનાઇઝડ ગ્રામોફોન રેકર્ડોથી આ વસ્તુ યાન્ત્રિક રીતે યોજવામાં આવેલી છે આજે કોઇ પણ ગ્રાહક ૦૪ નંબર જોડે તો તે કેટલા વાગ્યા એનો મિનિટે મિનિટ સુધ્ધાંતનો જવાબ સાંભળી શકે છે.

વિપુલ વપરાશ

ટેલીફોનની માગ તો વધતી જ જતી હતી અને તેથી કંપનીએ ૧૯૪૦ની સાલમાં શહેરની દક્ષિણે રાયપુર દરવાજા નજીક એક વધારાનું એક્ષચેન્જ સ્થાપ્યું. આ એક્ષચેન્જ દ્વારા કાંકરિયા, જમાલપુર, અને મણિનગર વિસ્તારોની ટેલીફોન વ્યવસ્થા સચવાય છે. અમદાવાદ શહેરના વિસ્તારના પ્રમાણમાં તેનો ટેલીફોન વપરાશ ઘણો વધારે છે સેન્ટ્રલ એક્ષચેન્જમાં દરરોજના દર ટેલીફોન દીઠ ૨૭ 'કૉલ'ની સરેરાશ આવે છે, એલિસબ્રીજ એક્ષચેન્જમાં દરરોજ દર લાઇને ૨૦ 'કૉલ' અને રાયપુર દરવાજા એક્ષચેન્જમાં દરરોજ દર લાઇને ૪૫ 'કૉલ'ની સરેરાશ આવે છે.

આજે અમદાવાદ શહેરમાં ગુજરાત અને કાઠિયાવાડ વિભાગમાં સૌથી ઉત્તમ એવી ટેલીફોન પદ્ધતિ અસ્તિત્વમાં છે ટેલીફોન ખાતાના મુંબઇ વિભાગમાં ૨૨,૩૬૦ ગ્રાહકો નોંધાયેલ છે ત્યારે અમદાવાદ વિભાગમાં ગ્રાહકોની સંખ્યા ૨૧૫૦ જેટલી છે લોર્ડ કેલ્વીન, પ્રો એડીસન અને પ્રો ગ્રેહામ પોતાની દીર્ઘદૃષ્ટિના સુંદર પરિણામો જોવા અહીં આવી શકતા નથી એ ખરેખર ગ્લાનિ ઉપજાવે તેવું છે

હિંદમાં ખાનગી કંપનીઓ દ્વારા ચલાવાતી ટેલીફોન વ્યવસ્થાઓ પોતાને હસ્તક લઇ લેવાની હિંદ સરકારની નીતિ અનુસાર, તા ૧લી એપ્રિલ ૧૯૪૩ની સાલથી મોમ્બે ટેલીફોન સીસ્ટમને હિંદી તાર અને ટપાલ ખાતામાં સમાવી લેવામાં આવી અને તેવી જ રીતે અમદાવાદની ટેલીફોન વ્યવસ્થા પણ તા ૧ લી સપ્ટેમ્બર ૧૯૪૩ થી હિંદ સરકારને હસ્તક આવી ગઈ હતી બીજું વિશ્વયુદ્ધ તે વખતે પૂરજોશમાં ચાલતું હતું અને દરેક દિવસ વીતતો જાય તેમ તેમ ટેલીફોન અંગેની અત્યંત આવશ્યક સામગ્રી મેળવવામાં વધુ ને વધુ મુશ્કેલીઓનો અનુભવ થતો જતો હતો જેટલા મળી શકે તેટલા લગભગ તમામ સાધનસામગ્રી સંરક્ષણના તાકીદી કાર્ય માટે ફરજિયાત મેળવી લેવામાં આવતા હતા બરાબર તે જ સમયે ગ્રાહકો તરફથી પણ વધુ ટેલીફોનોની માગણીઓ પણ વધતી જ જતી હતી આ સંજોગોમાં ખાસ તાકીદની આવશ્યક સેવાઓની જરૂરિયાતની થોડીક સંખ્યા સિવાય નવા ટેલીફોનોની માગણીને ટેલીફોન ખાતું પહોંચી શકે તેવું રહ્યું જ નહોતું એ દેખીતું છે

ટેલીફોનની તંગી દૂર થશે

૧૯૪૩ની સાલથી ૧૯૪૬માં યુદ્ધ પૂરું થયું ત્યાં સુધી વિવિધ કારણોસર ટેલીફોન વ્યવસ્થાની સ્થિતિ બહુ સંતોષકારક નહોતી ખરું જોતાં તો ચાલુ સરવિસને પણ કાર્યક્ષમ રીતે નભાવી

શકાય તેની ખાતરી મેળવવા માટે પણ જરૂરી સામગ્રીને અભાવે ટેલીફોન ખાતું ખૂબ સંકડામણમાં હતું. યુદ્ધનો અંત આવ્યા પછી પણ અમદાવાદની ટેલીફોન વ્યવસ્થાનો વિસ્તાર કરવાની શક્યતાઓ બહુ આશાસ્પદ નહોતી કેમકે ખાસ એક્ષચેન્જની સામગ્રી અને ટેલીફોન કેબલની બહુ જ તંગી હોવાથી તે મેળવવામાં ખૂબ મુશ્કેલી પડતી. આ બધી યંત્ર અને સાધનસામગ્રી મેળવવા માટે સરકારે દરેક પ્રયત્ન કર્યો છે અને એવી ધારણા રખાય છે કે, બહુ દૂરના નહિ તેવા ભવિષ્યમાં ટેલીફોન ખાતું જાહેર પ્રજાને નિરંકુશ રીતે જોઇએ તેટલા ટેલીફોનોની વ્યવસ્થા પૂરી પાડવાની સ્થિતિમાં આવી જશે. આ સમયે હિંદની સંસ્થાન સરકારની સ્થાપના એ ભાવિ માટે એક શુભ શુકન છે અને આ શહેરના સતત વિકાસ પામતા ઔદ્યોગિક જીવનની ખૂબ જ આવશ્યક જરૂરિયાત સમાન ટેલીફોનની તંગીથી અમદાવાદની પ્રજાને જે હાડમારી સહન કરવી પડે છે તે દૂર કરવા માટે શક્ય તમામ પ્રયાસો થશે એની એમાં ખાત્રી મળી રહે છે.

અમદાવાદના અત્યારના એક્ષચેન્જોની અત્યારની શકિત અને ભાવિ વિકાસની ધારણાનો ખ્યાલ નીચેના કોઠા ઉપરથી આવી શકશે.

એક્ષચેન્જ	અત્યારની શક્તિ	ધારેલો વિકાસ
સેન્ટ્રલ એક્ષચેન્જ	૧,૩૭૦	૩,૦૦૦
એલિસબ્રીજ ,,	૩૫૦	૨,૦૦૦
રાયપુર ગેટ ,,	૫૦૦	૨,૦૦૦

યુદ્ધોત્તર વિકાસ યોજનામાં અત્યારે અસ્તિત્વ ધરાવતાં બધાં જ એક્ષચેન્જોને ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે તેની વધુમાં વધુ શક્તિ સુધી યંત્રસજ્જ કરવાની ધારણા રખાઈ છે અને એક નવું ઑટોમેટિક એક્ષચેન્જ જેને કેન્ટોન્મેન્ટ એક્ષચેન્જ કહેવાશે તે કેમ્પ અગર શાહીબાગ વિસ્તારમાં શરૂઆતમાં ૨૦૦ ગ્રાહકોની સગવડ પૂરતું સ્થાપવાની યોજના પણ વિચારાઇ છે.

લાલ દરવાજા પાસેની સીદી સૈયદની મસ્જિદની પ્રસિદ્ધ જાળી

✿ ✿ ✿ પ્રગતિમાં વીજળીનો ફાળો

તેત્રીસેક વર્ષ ઉપર જ્યારે અમદાવાદમાં વીજળીનાં પહેલાં પગરણ થયાં તે પહેલાં શહેરના નગરપાલકોએ પોતાના આ પુરાણા કાળના શહેરમાં પોતાને આ ભયંકર અને અનિચ્છનીય લાગતી શોધ દાખલ નહિ કરવાની એના પ્રયોજકોને વિનંતી ગુજારી હતી! આજે એ જ શહેરના આશરે ૨૨૦ માઇલ જેટલા લાંબા રસ્તાઓને ૮૬૦૦ બત્તીઓ વીજળીના પ્રકાશથી ઝળહળતા રાખી રહી છે, ૧૦૦ ચોરસ માઇલમાં અમદાવાદ ઇલેક્ટ્રીસીટી કું. લિ. ની પ્રવૃત્તિનો વિસ્તાર છે! અને ૨૩૫૦૦ ગ્રાહકો છે. અમદાવાદની પ્રગતિમાં વીજળીના વપરાશની દિશામાં થયેલી પ્રગતિનો ફાળો ઘણો મોટો છે.

છેલ્લાં તેત્રીસ–ચોત્રીસ વર્ષમાં જનતાના દરેક વર્ગે વીજળીને અપનાવી છે. આ વર્ષોએ વીજળીને એક દેખીતા વૈભવમાંથી ગરીબમાં ગરીબ શહેરીને પણ પહોંચતી એક સગવડના રૂપમાં બદલાતી નીરખી છે. કંપનીની સ્થાપના ૧૯૧૩માં થઇ હતી પરંતુ તેનાં વિદ્યુતશક્તિ ઉત્પન્ન કરનાર ત્રણ ૯૪ કિલોવોટ ડીઝલ ઑઇલ એન્જિનોનો પહેલો જ પ્લાન્ટ પહેલા મહાયુદ્ધને લીધે હિંદ પહોંચતાં ઢીલ થઈ તેથી વીજળીનો પ્રવાહ તો ઇ.સ. ૧૯૧૫ના ફેબ્રુઆરીમાં ચાલુ થયો હતો. તે વર્ષના સપ્ટેમ્બર સુધીમાં ૨૬૧ ગ્રાહકોને વીજળીનાં જોડાણો અપાઈ ચૂક્યાં હતાં અને ૨૬૮ બત્તીઓ રસ્તાઓ પર પ્રકાશ પાથરવા લાગી હતી. ૧૯૧૬માં કામકાજના પ્રથમ આખા વર્ષ દરમ્યાન વીજળીનો વપરાશ ૧॥ લાખ યુનિટનો થયો હતો જ્યારે આજે તેથી બમણા એટલે ૩॥ લાખથી વધુ યુનિટ તો દરરોજ વપરાઇ રહ્યા છે! અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી વર્ષ દિવસે પહેલાં માત્ર ૪૨૦૦૦ યુનિટ વીજળી વાપરતી હતી તેનો વપરાશ વધીને અત્યારે માત્ર દીવાબત્તીમાં જ લગભગ ૧ કરોડ યુનિટ વપરાય છે. મ્યુ.ની પ્રગતિશીલ નીતિને લીધે વોટર વર્કસ અને ડ્રેનેજ પમ્પીંગ સ્ટેશન અને ટ્રાફિક લાઇટો પણ વીજળીથી જ ચાલી રહ્યાં છે.

૧૯૧૭ થી કંપનીના વિકાસનો આરંભ થયો. ઘરોમાં બત્તી, પંખા અને રસ્તાની રોશનીથી આગળ વધી મિલઉદ્યોગમાં વીજળીનો વપરાશ આરંભાયો તે માટે આ વર્ષ નોંધપાત્ર છે. વીજળીની શક્તિ માગનાર પહેલી બે મિલો તે એડવાન્સ મિલ અને જ્યુબિલી મિલ હતી. કંપનીની શક્તિની મર્યાદા ત્યાં આવી ગઇ અને યુદ્ધ પૂરું થતાં સુધી મહામુશ્કેલીએ કંપનીના કાર્યકરોએ કામ ચલાવ્યે રાખ્યું. ૧૯૨૧ માં બે ૧૬૨ કીલોવોટનાં જનરેટર આવ્યાં અને પછી તરત ૧૯૨૩ માં પણ બીજાં બે ૧૬૨ કીલોવોટનાં જનરેટરો લાવવાં પડ્યાં. કંપનીના કામકાજનો આરંભ શાહપુરમાં થયો હતો પરંતુ વર્ષો વીતતાં યંત્રોની સંખ્યા વધતી ચાલી. ૧૯૨૪ માં ત્રણ ૫૦૦ કીલોવોટનાં યંત્રો ગોઠવાયાં. વળી ૧૯૨૬ માં એક ૬૦૦ કીલોવોટનું યંત્ર આવ્યું. ૧૯૩૪ સુધીમાં ૨૯૧૦ કીલોવોટનાં ડીઝલ એન્જિન જનરેટરો કંપની પાસે હતાં. શહેરમાં વીજળીનો વપરાશ વધતો જ જતો હતો અને કંપનીનો વિસ્તાર પણ અસાધારણ ઝડપથી થતો જતો હતો. રૂ. પાંચ લાખની મૂડી સ્થાપના સમયે હતી તે વધીને ૧૯૩૯ માં તો રૂ. ૭૫ લાખની થઇ હતી અને તેના શેરો માટે પડાપડી થતી. આજે અમદાવાદ ઇલેક્ટ્રીસીટી કંપની લિ.ની ભરપાઇ મૂડી રૂ. ૨ કરોડની છે! મૂડીનો વધારો જ્યારે જ્યારે થયો છે ત્યારે વીજળીની પ્રગતિના વિશ્વાસને લીધે જનતાએ તેને ખૂબ ઝડપી આવકાર આપ્યો છે.

શાહપુરનું સ્થાન કંપનીના વિકાસ માટે હવે ખૂબ નાનું લાગવા માંડ્યું અને સાબરમતીના ઉત્તર કિનારે વિશાળ જગ્યા મેળવીને સ્ટીમ–ટરબાઇનથી ચાલતું નવું મોટું પાવરહાઉસ બાંધવાની યોજના ૧૯૩૨માં થઇ અને ૧૯૩૪માં તે સાબરમતી પાવરહાઉસે કામકાજ શરુ કર્યું. ૨૯૧૦

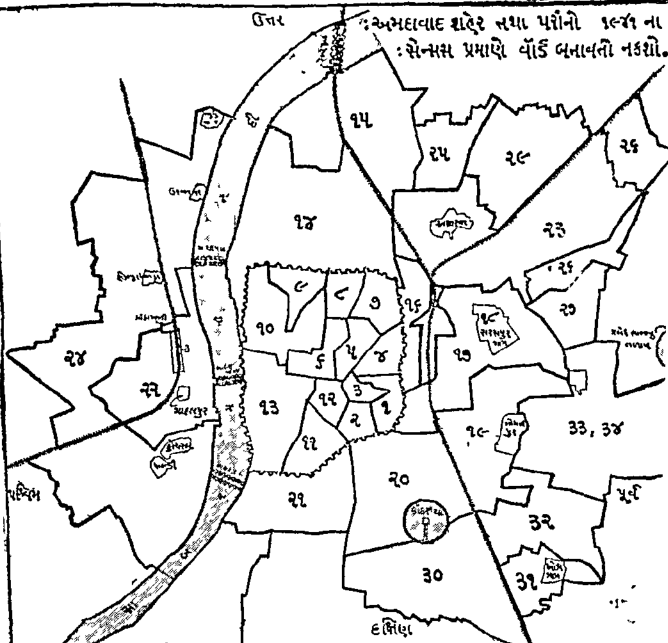
કીલોવોટની શક્તિમાંથી છલાંગ મારી કંપનીએ ૩૭૫૦ કીલોવોટની શક્તિના બે ટર્બો-ઓલ્ટર્નેટર-સેટ્સ (૭૫૦૦ કીલોવોટની કુલ શક્તિના) ગોઠવ્યા હતા અને આકર્ષક ભાવો આપી ઉદ્યોગને પણ વીજળીનો પાવર વાપરવા તરફ ખેંચ્યો. ઘણી મિલોએ પાવર લેવાની શરૂઆત કરી. મ્યુ. એ પણ રસ્તાની રોશની, પમ્પીંગ અને ડ્રેનેજમાં પણ વીજળી વાપરવાના નિર્ણય સાથે ૧૯૩૫માં ૭ વર્ષનો કરાર કર્યો. વીજળીની પ્રગતિ વિદ્યુતગતિએ થતી ચાલી અને બેજ વર્ષમાં એટલે ૧૯૩૬માં ૭૫૦૦ કીલોવોટનો વધારાનો જનરેટીંગ સેટ નાખવો પડયો. વળી ૧૯૩૯માં તેનીય મર્યાદા આવી ગઇ એટલે ૭૫૦૦ કીલોવોટનો વધુ એક સેટ આવ્યો અને તે પછી ૧૯૪૦માં પણ એવોજ એક વધુ સેટ આવ્યો. ૧૯૪૭ની અધવચ્ચ સુધીમાં તો કંપનીએ પોતાના ૧૯૧૫ના આરંભની શક્તિ કરતાં ૧૩૩ગણી શક્તિ—૩૭૫૦૦ કીલોવોટ—શહેરની સેવામાં હાજર કરી દીધી હતી. કંપનીની શાહપુર રોડની ઓફિસ નાની પડતાં ૧૯૪૦–૪૧માં લાલ દરવાજે ખાસ બાંધેલી અદ્યતન અને ભવ્ય વિશાળ ઈમારત 'વીજળી ઘર'માં તેની ઓફિસ ખસેડાઇ છે.

૧૯૩૪માં સ્ટીમ સ્ટેશન શરૂ થયું ત્યારે ૪૭૦૦ ગ્રાહકો હતા; આજે આશરે ૨૩૫૦૦ ગ્રાહકો રજીસ્ટરમાં નોંધાયેલા છે. ૧૯૩૯માં ૨૩ મિલો અને ફેકટરીઓ કંપની પાસેથી સીધો પાવર લેતી તેની જગ્યાએ ૧૯૪૭ના ઓકટોબરમાં ૫૦ મિલો અને ફેકટરીઓ કંપની પાસેથી સીધો 'હાઇ-ટેન્શન' પાવર લે છે. ૧૯૪૭ના નવેમ્બરની ૨૮મી તારીખે મુંબઇના ના. ગવર્નર સર જ્હોન કોલવીલના હસ્તે કંપનીએ ૧૫૦૦૦ કી. વો. શક્તિનું નવું યંત્ર ચાલુ કર્યું છે અને આજે ૧૯૪૮ના આરંભમાં તે ૫૨,૫૦૦ કીલોવોટની કુલ શક્તિ ધરાવે છે. અમદાવાદ શહેરમાં અને નજીક તેનાં ૬૨

સબ-સ્ટેશનો છે. ભાવિ વિકાસ અને વીજળીની ટ્રેનો દોડાવવાની યુદ્ધોત્તર યોજનામાં અમદાવાદ ઇલેકટ્રીસીટી કું. લિ. નો ફાળો મોટો હશે તેથી આ વર્ષે પણ ૧૫૦૦૦ કીલોવોટની શક્તિ વધે તે રીતે તેની વિકાસની યોજના છે એટલે ૧૯૪૮ના અંત સુધીમાં ૬૭, ૫૦૦ કીલોવોટ શક્તિ અને ૧૯૪૯ માં તો વિરાટ ફાળ ભરીને ૯૭,૫૦૦ કીલોવોટ શક્તિ સુધી પહોંચવાની તેની યોજના છે! ૧૯૧૫ થી ૧૯૫૦ નાં માત્ર ૩૫ વર્ષમાં કંપનીનો વિકાસ આ રીતે લગભગ ૩૫૦ગણો થશે! કોઇપણ સંસ્થા માટે આ અતિશય ગૌરવનો વિષય છે અને અમદાવાદ શહેરની પ્રગતિશીલતાને અને વીજળી કંપનીની વિકાસશીલતાને એ માટે ધન્યવાદ ઘટે છે.

કંપની અત્યારે વાર્ષિક આશરે ૧૨,૮૯,૨૩,૦૦૦ યુનિટ જેટલી વિદ્યુતશક્તિ ઉપન્ન કરે છે અને તેટલી જ લગભગ વપરાય છે. આમાં ૯ કરોડ ૭૦ લાખ યુનિટ ઉદ્યોગમાં પાવર તરીકે વપરાય છે, ૧ કરોડ ૭૮ લાખ યુનિટ રસ્તાની રોશનીમાં, ૬૦ લાખ યુનિટ ખાનગી ઘરોનાં દીવાબત્તી અને પંખામાં તથા ૩ લાખ ૬૦ હજાર યુનિટ 'ડુમેસ્ટિક' વપરાશમાં જાય છે. કંપનીના આ વિસ્તૃત કામકાજ માટે ૧૨૦૦ માણસોનો સ્ટાફ કામ કરી રહ્યો છે અને મી. ડબલ્યુ. યુ. વ્હાઈટ કંપનીના ચીફ એન્જિનિયર-મેનેજર તરીકે આ બધો ઝડપી વિકાસ સાધી રહ્યા છે. કંપનીનું સાબરમતી પાવરહાઉસ વિશાળ વિસ્તારમાં પથરાયેલું છે. પહેલાં ૧૯૩૪ માં જ્યાં માત્ર બે 'કૂલીંગ ટાવર્સ' હતા ત્યાં આજે ૭ ટાવરો થઈ ગયા છે. રેલવે સાઇડીંગથી કોલસાનાં વેગનો સીધા પાવરહાઉસમાં આવે છે. ૧૯૪૭ માં કંપનીએ ૧,૨૪,૮૦૦ ટન કોલસો વાપર્યો હતો. ૧૯૪૮ માં ૧,૮૮,૦૦૦ ટન વપરાશે એવો અંદાજ છે. કંપનીની સંગીન નાણાંકીય સ્થિતિ માટે બજારમાં તેની ભારે પ્રતિષ્ઠા છે અને તેના શેરની મૂળ કિંમત ૧૦૦ હોવા છતાં તેની બજાર કિંમત તા.૧૫-૧૨-૪૭ને દિવસે રૂા. ૧૬૨।। હતી. યુદ્ધોત્તર યોજનામાં કંપનીના કાર્યક્ષેત્ર અને સેવાઓનો ખૂબ વિકાસ થવાનો છે એ અમદાવાદ માટે ગૌરવનો વિષય છે.

આધુનિક અમદાવાદ શહેર અંગેની માહિતી



નંબર	વૉર્ડનું નામ	નંબર	વૉર્ડનું નામ	નંબર	વૉર્ડનું નામ
૧	ખાડીઆ ૧	૧૨	જમાલપુર ૨	૨૩	અસારવા
૨	” ૨	૧૩	રાયખડ	૨૪	એલીસબ્રીજ (બહાર)
૩	” ૩	૧૪	પરા ૧	૨૫	જહાંગીરપુરા
૪	કાલુપુર ૧	૧૫	શાહીબાગ	૨૬,	પરા ૪ અ (નગરી...)
૫	” ૨	૧૬	રેલ્વેપુરા	૨૭	પરા ૪ બી (”)
૬	૩	૧૭	શાહેર કોટડા	૨૮	બહેરામપુરા (નગરી...)
૭	દરીઆપુર ૧	૧૮	સરસપુર	૨૯	ચમનપુરા
૮	” ૨	૧૯	ગોમતીપુર	૩૦	ગાંધીનગર
૯	શાહપુર ૧	૨૦	રાજપુર-હીરપુર	૩૧	ખોખરા મહેમદાવાદ
૧૦	” ૨	૨૧	બહેરામપુરા (ન્યુનિસિ.)	૩૨	મણીપુર
૧૧	જમાલપુર ૧	૨૨	એલીસબ્રીજ (”)	૩૩,૩૪	રખીયાલ ૧ તથા ૧ લો

વૉર્ડવાર પોળોની યાદી

ખાડિયા વૉર્ડ

૧ વેરાઇ પાડો
૨ નાગરવાડો
૩ દરજીનો ખાંચો
૪ ખત્રીપોળ
૫ કોઠારીપોળ
૬ જાનીવાડો
૭ લીમડાપોળ
૮ કવીશ્વરની પોળ
૯ જાનીની ખડકી
૧૦ મણીઆશાની ખડકી
૧૧ અરજણલાલની ખડકી
૧૨ નાના સુતારવાડાની પોળ
૧૩ જેઠાભાઇની પોળ
૧૪ અમૃતલાલની પોળ
૧૫ આપાજીની ખડકી
૧૬ ગોલાની ખડકી
૧૭ શ્રીરામજીની શેરી
૧૮ સેવકાની વાડી
૧૯ મનસુખરામની ખડકી
૨૦ પંચમુખી હનુમાનનું ડહેલું
૨૧ ઢોકડીઆની પોળ
૨૨ ગોલવાડ
૨૩ ભજગોવિંદ વૈદ્યની ખડકી
૨૪ માણીની પોળ
૨૫ ફતાસાની પોળ
૨૬ મહાવીરસ્વામિની પોળ
૨૭ નવીપોળ
૨૮ બ્રહ્મપુરી
૨૯ હીરાભાઈની પોળ
૩૦ દેશની ખડકી
૩૧ હરખા ચોરીઆની ખડકી
૩૨ ખારાકૂવાની પોળ
૩૩ ગોગીઆની ખડકી
૩૪ કચરાશાહની ખડકી
૩૫ રંગરેજની ખડકી
૩૬ ધોબીની ખડકી
૩૭ ભઠ્ઠીની પોળ
૩૮ ત્રીકમ બેચરની ખડકી
૩૯ ખેતરપાળની ખડકી
૪૦ નીચી ખડકી
૪૧ ધરમચંદની ખડકી
૪૨ નાનાસુન્થીની પોળ
૪૩ હરિભક્તિની પોળ
૪૪ ઝૂંપડીની પોળ
૪૫ ગંગાથીયાની પોળ
૪૬ દેવની શેરી
૪૭ લાખા પટેલની પોળ
૪૮ શેઠની પોળ
૪૯ નાગરવાડો
૫૦ બાપા શાસ્ત્રીની પોળ
૫૧ શામળજી ઠાકરની પોળ
૫૨ લાલાવસાની પોળ
૫૩ હજીરાની પોળ
૫૪ હજામની પોળ
૫૫ પરબડીની ખડકી
૫૬ વાડાપોળ
૫૭ ધોબીની પોળ
૫૮ દેસાઇની પોળ
૫૯ ગોટીની શેરી
૬૦ ઝૂંપડીની ખડકી
૬૧ રાજપરા સોનીની પોળ
૬૨ સુતારવાડાની પોળ
૬૩ શોભારામ સુરતીની પોળ
૬૪ હીંગળોક જોશીની પોળ
૬૫ હરમાનવાળી ખડકી
૬૬ પુષ્કરણાની પોળ
૬૭ નાગરભગતની પોળ
૬૮ હવેલીની પોળ
૬૯ ચામા ચોડિયાની પોળ
૭૦ જળકુકડીની પોળ
૭૧ મોતીભાઈની ખડકી
૭૨ આમલીની પોળ
૭૩ જતીની ખડકી
૭૪ બોઆડીઆ વૈદ્યની ખડકી
૭૫ ખીજડાની પોળ
૭૬ ઝુમખીની ખડકી
૭૭ જીવણહલકારાની પોળ
૭૮ સદ્દમાતાની પોળ
૭૯ દેવજી સરૈયાની પોળ
૮૦ રૂગનાથ બંબની પોળ
૮૧ ડાહીની ખડકી
૮૨ જાનીની ખડકી
૮૩ રૂપા સુરચંદની પોળ
૮૪ દેડકાની પોળ
૮૫ મોચીની ખડકી
૮૬ લવારની પોળ
૮૭ ગોલવાડ
૮૮ કાણુમિંયાનો તકીઓ
૮૯ લાખીઆની પોળ
૯૦ ભાટવાડો
૯૧ રધા સુતરીઆની પોળ
૯૨ ભાણુસદાવતની પોળ
૯૩ સરકીવાડ
૯૪ ઘાસીરામની પોળ
૯૫ પીપરડીની પોળ
૯૬ લાંબા પાડાની પોળ
૯૭ મહેતા પોળ
૯૮ પખાલીની પોળ
૯૯ મહાદેવનો ખાંચો
૧૦૦ બગડાવાડની પોળ
૧૦૧ ધુનાની પોળ
૧૦૨ બ્રહ્મપુરી
૧૦૩ ચાર શેરી
૧૦૪ ઘેનાબાઇની પોળ
૧૦૫ બંગલાની પોળ
૧૦૬ દોલાની ખડકી
૧૦૭ મહાલક્ષ્મીની પોળ
૧૦૮ બકેરાની પોળ
૧૦૯ પંડિતજીની પોળ
૧૧૦ સુમનાવાડ
૧૧૧ મગનભાઈનું ડહેલું
૧૧૨ મોઢવાડા
૧૧૩ કાગડા શેરી
૧૧૪ ફાફડાની પોળ
૧૧૫ લીમડાની ખડકી
૧૧૬ પિત્તળીઆ પોળ
૧૧૭ રણછોડજીની પોળ
૧૧૮ દોલતખાના
૧૧૯ નવીપોળ
૧૨૦ કાપડીવાડની પોળ
૧૨૧ સીધીની પોળ
૧૨૨ ઝાટકણુ પોળ
૧૨૩ બુખારાની પોળ
૧૨૪ શામમંગાની પોળ
૧૨૫ તળિયાની પોળ
૧૨૬ ભંગિયા શેરી
૧૨૭ ખમારની ખડકી
૧૨૮ સુંદરલાની ખડકી
૧૨૯ ધનપીપળીની ખડકી
૧૩૦ પીપળા પોળ
૧૩૧ દેરીની પોળ
૧૩૨ સુતારવાડાની પોળ
૧૩૩ હબીબની ગોલવાડ
૧૩૪ બહેરોપોળ
૧૩૫ ઢાળની પોળ
૧૩૬ હજારવાળાનો ખાંચો
૧૩૭ જમનાદાસની ખડકી
૧૩૮ ગીરધર બઢિયાની ખડકી
૧૩૯ જગાભાઇની પોળ
૧૪૦ ખારાકૂવાની પોળ
૧૪૧ ખીચડાની પોળ
૧૪૨ બહુચરાજી ખડકી
૧૪૩ લીલચંદ પારેખની ખડકી
૧૪૪ મગનદાદીની ખડકી
૧૪૫ ડોગીઆની ખડકી
૧૪૬ કમાનવાળી પોળ
૧૪૭ આશાપરીનો ખાંચો

૧૪૮ ધાબાવાળો ખાંચો
૧૪૯ શ્રાવકની ખડકી
૧૫૦ ફલાદી વાડો
૧૫૧ ગુંદી વાડો
૧૫૨ શામળ વાડો
૧૫૩ રાવળીઆવાડો
૧૫૪ મકેરી વાડ
૧૫૫ રાયપુર દરવાજાનો ખાંચો
૧૫૬ મોરલીધરની પોળ
૧૫૭ પીંજારા વાડ
૧૫૮ ચુનારા વાડ
૧૫૯ ગલીઆરાની પોળ
૧૬૦ વડની પોળ
૧૬૧ પાંચ હાટડી
૧૬૨ કાચ વાડો
૧૬૩ કોઠની પોળ
૧૬૪ મઠની પોળ
૧૬૫ ઉપલી શેરી
૧૬૬ નીચલી શેરી
૧૬૭ વચલી શેરી
૧૬૮ કાચવાડો
૧૬૯ ભદવા પોળ
૧૭૦ ડુંગારવાડ
૧૭૧ નાઇવાડો
૧૭૨ બાપુ ગેતાની પોળ
૧૭૩ ભાઉની પોળ
૧૭૪ ગોલાની ખડકી
૧૭૫ નાગરઓડીની પોળ
૧૭૬ કામેશ્વરની પોળ
૧૭૭ વાઘેશ્વરની પોળ
૧૭૮ આકાશેઠ કૂવાની પોળ
૧૭૯ શામળાની પોળ

કાળુપુર વૉર્ડ

૧ તોતળાજીની પોળ
૨ લક્ષ્મીનારાયણની પોળ
૩ ધનજી કાશીની ખડકી
૪ કાનજીદીવ નનોખાંચો
૫ લવારનું ડહેલું
૬ કિશોર બુલાની ખડકી
૭ મામુનાયકની પોળ
૮ ટેબલાની પોળ
૯ ખજૂરીની પોળ
૧૦ ટંકશાળની પોળ
૧૧ ખજૂરીની પોળ
૧૨ સરૈયાની પોળ
૧૩ કચરીઆ પોળ
૧૪ પાડાપોળ
૧૫ કોલીવાડની ખડકી
૧૬ મોદીની ખડકી
૧૭ નીસાખડકી
૧૮ જોતંગશાની ખડકી
૧૯ ડાંડીગરાની પોળ
૨૦ સાગડિયા પોળ
૨૧ હસન સહીદની પોળ
૨૨ સોદાગરની પોળ
૨૩ કડિયા કુઈ
૨૪ ખજૂરીની પોળ
૨૫ મંદિરવાળી પોળ
૨૬ બકિયારાની પોળ
૨૭ ખલાસીનો ખાંચો
૨૮ ધારિયાવાડ
૨૯ મરઘાવાડ
૩૦ ભિસ્તીવાડ
૩૧ હરણવાળી પોળ
૩૨ નવી મોલાત
૩૩ સુખગરાની પોળ
૩૪ આખુનજીની ખડકી
૩૫ નાની મકેરીવાડ
૩૬ મોટી મકેરીવાડ
૩૭ શેખ જદીની પોળ
૩૮ દરજીવાળાનો ખાંચો
૩૯ છોવાળાની પોળ
૪૦ ભેંસતવાડો
૪૧ ભઠીઆરાની ખડકી
૪૨ દાબલીઆ પોળ
૪૩ ભોઈવાડાની પોળ
૪૪ સુંદરીગરનો ખાંચો
૪૫ શેખ હીરજીની પોળ

૪૬ દસ ઓરડાનો ખાંચો
૪૭ હજામની ખડકી
૪૮ ભગતવાડો
૪૯ સીદીક પોળ
૫૦ બ્રહ્મપુરી
૫૧ નગીના પોળ
૫૨ ઝીકરીઆ પોળ
૫૩ કંસારાનો ખાંચો
૫૪ ખમારની ખડકી
૫૫ કાણુશીની પોળ
૫૬ રાજામહેતાની પોળ
૫૭ તોડાની પોળ
૫૮ કાજી હુસેનની પોળ
૫૯ ખુરાનુદીન ફોજદાર-ની પોળ
૬૦ દોશીવાડાની પોળ
૬૧ કસુંબાવાડની પોળ
૬૨ તંબોળીવાડાની પોળ
૬૩ પરબડીની પોળ
૬૪ માતાનો ખાંચો
૬૫ મોદીની ખડકી
૬૬ મોતી મહાલની ખડકી
૬૭ મંદર સ્વામિની ખડકી
૬૮ ભાભા પારસનાથનો ખાંચો
૬૯ કૂવાવાળાનો ખાંચો
૭૦ અંદરકોટની પોળ
૭૧ મંદરની ખડકી
૭૨ ગોસાંઇજીમહારાજ-ની પોળ
૭૩ મામાની પોળ
૭૪ વખતચંદની ખડકી
૭૫ ટેમલાની પોળ
૭૬ હાજા પટેલની પોળ
૭૭ અમથા ગુજરની પોળ
૭૮ રેવા કાળાની ખડકી
૭૯ ગલા મંજીની ખડકી
૮૦ શાંતિનાથની ખડકી
૮૧ શાંતિનાથની પોળ
૮૨ પાળીઆની પોળ
૮૩ પીપરડીની પોળ
૮૪ લાંબેસરની પોળ
૮૫ ખારાકૂવાની પોળ
૮૬ રામજી મંદિરની પોળ
૮૭ ટંકશાળ
૮૮ કંસારાની ખડકી
૮૯ ઝાંપડાની પોળ
૯૦ કડીઆની પોળ
૯૧ ધના સુતારની પોળ
૯૨ હાંલ્લા પોળ
૯૩ ગુંદીની પોળ
૯૪ ઝારોળાની પોળ
૯૫ ચોખાવટીઆની પોળ
૯૬ શાસ્ત્રીનો ખાંચો
૯૭ પડી પોળ
૯૮ લાવરીની પોળ
૯૯ સાળવીની પોળ
૧૦૦ દેરાવાળી પોળ
૧૦૧ સોનીની પોળ
૧૦૨ સરૈયાની પોળ
૧૦૩ પટવા શેરીની પોળ
૧૦૪ શુકલની ખડકી
૧૦૫ રતનપોળ
૧૦૬ બાપુ મહેતાની ખડકી
૧૦૭ ખીસકોલાની ખડકી
૧૦૮ ગલીઆરાની પોળ
૧૦૯ હાજી મહમદની પોળ
૧૧૦ પાંચપડીની પોળ
૧૧૧ બાકરઅલીની પોળ
૧૧૨ મુગલની પોળ
૧૧૩ મુજાદીનની પોળ
૧૧૪ ધનગોરની પોળ
૧૧૫ વાટાડાની પોળ
૧૧૬ કાળકા પોળ
૧૧૭ બૂદર મીઆંની પોળ
૧૧૮ કુરનાથવાળાની પોળ
૧૧૯ રહેમાન પોળ
૧૨૦ નવગજા પીરનો મહોલ્લો
૧૨૧ કટકીઆવાડ
૧૨૨ તરગાળા વાડ
૧૨૩ જૂના મહાજનવાડા-ની પોળ
૧૨૪ દુર્ગામાતાની પોળ
૧૨૫ નાના ગંધરપવાડા-ની પોળ
૧૨૬ રણછોડજીની ખડકી
૧૨૭ દપડીની પોળ
૧૨૮ ટીંબા પોળ
૧૨૯ પટેલની ખડકી
૧૩૦ શેઠ છગનલાલની ખડકી
૧૩૧ રાજારામ પુરુષો-ત્તમની ખડકી
૧૩૨ દિવાળી જાદકની ખડકી
૧૩૩ સ્વામિનારાયણનો નવો વાસ
૧૩૪ દેવશાના પાડાની પોળ
૧૩૫ એકશાના ટેકરા પાસેની ખડકી
૧૩૬ એશાના ટેકરા પાસેની ખડકી
૧૩૭ સાગરની પોળ
૧૩૮ ઝવેરીવાડ
૧૩૯ લહેરિયા પોળ
૧૪૦ શેખના પાડાની પોળ
૧૪૧ નિશા પોળ
૧૪૨ ઝવેરીની પોળ
૧૪૩ કોઠારીની પોળ
૧૪૪ ચોમાકની ખડકી
૧૪૫ પરણીની ખડકી
૧૪૬ વાઘણ પોળ
૧૪૭ ખજૂરીની ખડકી
૧૪૮ નવઘરાની ખડકી
૧૪૮અ લીંબુપોળ-
૧૪૯ મરચી પોળ
૧૫૦ રતન પોળ—નગીના પોળ
૧૫૧ શેઠની પોળ
૧૫૨ હાથીખાનું
૧૫૩ ગોલવાડ
૧૫૩અ ફત્તેભાઇની હવેલી
૧૫૪ નાગોરી પોળ—ઘડીઆળી
૧૫૫ ખીજડા પોળ
૧૫૬ મોરિયા પારસ-નાથની ખડકી
૧૫૭ પાંજરા પોળ
૧૫૮ મુન્શીની ખડકી
૧૫૯ દાદા સાહેબની પોળ
૧૬૦ નવો વાસ
૧૬૧ ખોડી આમલીનો મહોલ્લો
૧૬૨ બકરીપોળ
૧૬૩ જાટવાડો
૧૬૪ છીપાપોળ
૧૬૫ પંચભાઇની પોળ
૧૬૬ પંચભાઇનીપોળના ગરનાળાથી પાન-કોર નાકા સુધી
૧૬૭ પાનદાનીઆનો ખાંચો
૧૬૮ શેખ હીરજીની પોળ
૧૬૯ પાનકોર નાકાથી રતનપોળ વલંદાની હવેલી પાસે

દરિયાપુર વૉર્ડ

૧ મગન પટેલનો ખાંચો
૨ વાડીગામ
૩ માતાપોળ
૪ મોટી કડિયાવાડ
૫ નાની કડિયાવાડ
૬ માળીનો ખાંચો
૭ પદમા પોળ
૮ ગુણવાળી પોળ
૯ ગંગારામ પારેખ-ની પોળ
૧૦ વસનજી મનોરની ખડકી
૧૧ વૈદની ખડકી
૧૨ ઢાળ કડીઆની પોળ
૧૩ હાથીશાની પોળ
૧૪ ડબાની પોળ
૧૫ ભાભાની પોળ
૧૬ મૂળજી પારેખની પોળ
૧૭ છીંકણીવાળાની પોળ
૧૮ પીપળા પોળ

૧૯ હજામ પોળ
૨૦ નગીના પોળ
૨૧ મોટી સાલેપરીની પોળ
૨૨ નાની સાલેપરીની પોળ
૨૩ ચંગસ પોળ
૨૪ મગદમ પોળ
૨૫ તરગાળાની ખડકી
૨૬ ટંખાની પોળ
૨૭ જીવણ પોળ
૨૮ મુલાં હારૂની પોળ
૨૯ કરાડની પોળ
૩૦ પાંચ ખડકીની પોળ
૩૧ ડાહ્યાની પોળ
૩૨ ઘીઆની પોળ
૩૩ મોજેની પોળ
૩૪ ટોપીવાળાની પોળ
૩૫ મોટી બલુચીવાડ
૩૬ નાની બલુચીવાડ
૩૭ પરાણુવાડા
૩૮ સકરખાનની મસીદની પોળ
૩૯ હજીરાની પોળ
૪૦ ધુપેલીની પોળ
૪૧ માળીની ખડકી
૪૨ ભંડેરી પોળ
૪૩ માતાવાળી પોળ
૪૪ વાણીઆ શેરી
૪૫ પાડા પોળ
૪૬ સીધી કોલાની પોળ
૪૭ કાયતવાડા
૪૮ કડીઆની ખડકી
૪૯ ચોર મુસલમાનની પોળ
૫૦ હજામ પોળ
૫૧ દાદામીઆની ગલી
૫૨ સંઘાશીઆ પોળ
૫૩ લખોટાની પોળ
૫૪ લાલ બાવાનો ટેંબો
૫૫ ભૂખડી મોહાત
૫૬ દાંડીઆ ભૂતીઆવાડ
૫૭ ઢાલગરવાડા
૫૮ ચંદન તલાવડી
૫૯ મીરાં છત્તાની ગોલવાડ
૬૦ નાડીઆવાડ
૬૧ છાપરીની ખડકી
૬૨ ફોફાભટની પોળ
૬૩ હરમાનની પોળ
૬૪ લાલ પોળ
૬૫ લાલ પોળ
૬૬ જાદા ભગતની પોળ
૬૭ નાની અલીપોળ
૬૮ ડબગરવાડો અને ઢેડવાડો
૬૯ મોટી અલી પોળ
૭૦ સુતારવાડાની પોળ
૭૧ કડવા પોળ
૭૨ રજપૂતનો ખાંચો
૭૩ મોતીલાલ શેઠની પોળ
૭૪ કાલીદાસ ઘેલાની ખડકી
૭૫ ત્રીકમદાસની ખડકી
૭૬ નવા તળિયાની પોળ
૭૭ ભઠીઆરી પોળ
૭૮ ધંતુરા પોળ
૭૯ રાવળીઆવાડ
૮૦ જૂનું વાઘજીપરું
૮૧ નાની હવેલીનીપોળ
૮૨ હઠીના ચોરાની પોળ
૮૩ નવું વાઘજી પરું
૮૪ નવઘરીની ખડકી
૮૫ સજ્જન જમાદારનો મહોલ્લો
૮૬ લુણસાવાડા મોટી પોળ
૮૭ ત્રણ શેરી
૮૮ મયેશ્વર મહેતાની ખડકી
૮૯ કડીઆની ખડકી
૯૦ કોઠની શેરી
૯૧ મોટી લોધવાડ
૯૨ પુરણીઆવાડ અને નવી લોધવાડ
૯૩ ઢેડપરીની પોળ
૯૪ તુરીવાડ અને ચામડીઆવાડ
૯૫ સલાટવાડો અને ખેરાદી વાડો
૯૬ પથ્થરનો ઢાળ

શાહપુર વૉર્ડ

૧ કાણીખાટની મોહાત
૨ મહાલક્ષ્મીની પોળ
૩ ગલા ગાંધીની પોળ
૪ હલીમની ખડકી ભંગીઆવાડ
૫ જીવણ કમળશીની પોળ
૬ વસ્તા ઘેલાજીની પોળ
૭ કૂવાવાળી પોળ
૮ ગરનાળાની પોળ
૯ ગોઝારીઆ પોળ
૧૦ છઘરીની ખડકી
૧૧ સદ્દમાતાની પોળ
૧૨ ભાટવાડાની પોળ
૧૩ વડીકોટડીની પોળ
૧૪ પરબડીની પોળ
૧૫ માળીવાડાની પોળ
૧૬ માળીવાડાની ખડકી
૧૭ બુખારાની પોળ
૧૮ ખજરીની પોળ
૧૯ દિલ્હી દરવાજાનો ભગવાનવાડો
૨૦ ભોઈવાડો
૨૧ ભોઈવાડા પાછળનો વાગજીવાડો
૨૨ રંગમહેલની સામેની નાગોરીવાડ
૨૩ મસ્જિદ પાસેની નાગોરીવાડ
૨૪ મસ્જિદ પાસેનો વાઘરીવાડ
૨૫ કીડીપાડાની પોળ
૨૬ કીડીપાડાની ખડકી
૨૭ નવઘરીની ખડકી
૨૮ મોટી રંગીલા પોળ
૨૯ દેરાવાળી પોળ
૩૦ છાપર બંધ વાડા
૩૧ કુંભાર વાડા
૩૨ હીજડા પોળનો ઢેડવાડો
૩૩ મંકોડી પાડાની પોળ
૩૪ હીજડા પોળ
૩૫ હીજડા પોળ બહાર સગણવાડાનો ખાંચો
૩૬ કુરાન મીઆંની મોહાત
૩૭ દોલત ખાંચો
૩૮ ચુનારાનો ખાંચો
૩૯ નવઘરી
૪૦ મોટી પોળ
૪૧ બાર ઘરી
૪૨ શાહપુર દરવાજાનો ખાંચો
૪૩ પીપળાવાળી ખડકી
૪૪ વાંદરી બુરજ
૪૫ ઓરડીવાળી ખડકી
૪૬ સાંકડીઘરીનો ખાંચો
૪૭ છબિલ ઓચ્છવની ખડકી
૪૮ શાહપુર મંગળપારેખનો ખાંચો
૪૯ કૂવાવાળી ખડકી
૫૦ રેવાદાસની ખડકી
૫૧ ડેલીવાળી ખડકી
૫૨ લલ્લુભાઈની પોળ
૫૩ ગોવિંદ કાશીની પોળ
૫૪ મુમનાવાડ
૫૫ નાળબંધીની પોળ
૫૬ ઉત્તમ લીલાધરની ખડકી
૫૭ પુરુષોત્તમ કપાલીની ખડકી
૫૮ હિંમત વર્ધમાનની ખડકી
૫૯ રૂપચંદ મોદીની ખડકી
૬૦ વડવાળી પોળ
૬૧ વાયડા ખડકી
૬૨ વચલી શેરી
૬૩ ઊંચી ખડકી
૬૪ પાછલી પોળ
૬૫ વનમાળીવાંકા પોળ
૬૬ શાહપુર કાગડીવાડ
૬૭ ભાભા ગણેશની પોળ

૬૮ શાહપુર કુંભારવાળી પોળ
૬૯ જુલાઇ વાડા
૭૦ શાહજહાંનો મહેલ
૭૧ શાહજહાંના મહેલ પાસે ઢેડવાડો
૭૨ સકંથા પાછળ કાગદીવાડ
૭૩ ચીનાઇગરાની પોળ
૭૪ શાહપુર માળીવાડા
૭૫ ઢેડવાડાની મુમતાવાડ
૭૬ ભઠીઆરવાડા ભૂતની આમલી પાસે
૭૭ રંગીલા પોળ સામે ચામડીઆવાડ
૭૮ શાંતિદાસની પાડાની પોળ
૭૯ હરગોવન દેવળની પોળ
૮૦ નવતાડ પાણુની ખડકી
૮૧ નવતાડની પોળ
૮૨ અદોવૈયાની ખડકી
૮૩ પીપળા શેરી
૮૪ સુખગરનો ખાંચો
૮૫ હિંમતરામ જોશીનો ખાંચો
૮૬ શેદીઆ શેરી
૮૭ પારેખનો ખાંચો
૮૮ હમામની પાસે નવધરીનો ખાંચો
૮૯ નવો વાસ
૯૦ નાની હમામની પોળ
૯૧ મોટી હમામની પોળ
૯૨ નવતાડની ભંગીઆવાડ
૯૩ નાની હમામનો ઢેડવાડો
૯૪ નવતાડનો વાઘરીવાડ
૯૫ નવતાડનો ઢેડવાડો
૯૬ મીરજાપુર મેવાડાની મોલાત
૯૭ શાન્તિમિયાની આંમલીઓળ
૯૮ ભીડભંજન હનુમાનવાળી ગલી
૯૯ મીરજાપુર ખાટકીવાડ
૧૦૦ સકંજા પાછળ ગોલવાડ
૧૦૧ મીરજાપુર મીરસાહેબની મોલાત
૧૦૨ મીરાશીવાડા
૧૦૩ દલાલવાડા
૧૦૪ રૂસ્તમઅલીનો ઢાળનો ઢેડવાડો
૧૦૫ મીરજાપુરનો નાગોરી વાડો
૧૦૬ કાકડાવાડા
૧૦૭ મીરજાપુર લોધવાડ
૧૦૮ કાકડાવાડનો ઢેડવાડો
૧૦૯ મીરાશીવાડાનો ઢેડવાડો
૧૧૦ કોળીવાડો
૧૧૧ કુંદાલી વાડાનો ઢેડવાડો
૧૧૨ કાગદી વાડો
૧૧૩ ખાનપુર સૈયદ વાડો
૧૧૪ પખાલી વાડાનો ઢેડવાડો
૧૧૫ ચામડીઆવાડ
૧૧૬ મુસાફરી બંગલા પાછળ ભંગીઆવાડ
૧૧૭ બેસાસુર પાસે ગરોડાવાડ
૧૧૮ આમલીવાળી પોળ
૧૧૯ કલ્યાણી વાડા પાસે ઢેડવાડો
૧૨૦ દૂધીઆ હરમાન સામે નાનીપોળ
૧૨૧ પખાલી વાડો
૧૨૨ ઓતમ પોળ બહાર વાઘરીવાડ

૧૨૩ મુસાફરી બંગલા પાસે ચામડીઆવાડ
૧૨૪ શાહજહાંના મહેલ પાસે ઢેડવાડો
૧૨૫ નગીના પોળ
૧૨૬ ભવાન પરા
૧૩૭ વડવાવાળી પોળ
૧૨૮ ભંગીઆવાડ
૧૨૯ ઢેડવાવાના મંદિર પાસે ઢેડવાડો

જમાલપુર વૉર્ડ

૧ રકુગરની ખડકી
૨ સોનીની ખડકી
૩ ઘાંચીની પોળ
૪ જયચંદની ખડકી
૫ મેશરીનો ખાંચો
૬ નવલરામ મૂળચંદનો ખાંચો
૭ ગુસા પારેખની પોળ
૮ કાગડા શેરી
૯ નાડાવાડની ખડકી
૧૦ ધનપીપળીની ખડકી
૧૧ વચલી પોળ
૧૨ નવો વાસ
૧૩ દાણા પીઠ
૧૪ આગલી પોળ
૧૫ મહાજન વાડો
૧૬ બાદશાહનો હજીરો
૧૭ કંસારાની પોળ
૧૮ ખાંડવાળાની ખડકી
૧૯ માતાવાળો ખાંચો
૨૦ મોરલીધરની ખડકી
૨૧ લાલાભાઇની પોળ
૨૨ વાવળીઆનો ખાંચો
૨૩ ખોડીવાળાનો ખાંચો
૨૪ રણછોડજીની ખડકી
૨૫ નારણ ગોપાળનો ખાંચો
૨૬ અણુ ભટનો ખાંચો
૨૭ મોતીલાલનો ખાંચો
૨૮ પરબડીનો ખાંચો
૨૯ ઝૂંપડાની પોળ
૩૦ ગીરધરલાલની ખડકી
૩૧ ટોડાની પોળ
૩૨ દેવની શેરી
૩૩ કાશીમકનની ખડકી
૩૪ જાનીનું ડહેલું
૩૫ સમેતશિખરની પોળ
૩૬ પડી પોળ
૩૭ દાસીવાળો ખાંચો
૩૮ હરિ કિશનદાસની પોળ
૩૯ કૂવાવાળી ખડકી
૪૦ ગીરધરલાલનોખાંચો
૪૧ સુમાની ખડકી
૪૨ મહાદેવનો ખાંચો
૪૩ બાપાભાઇની ખડકી
૪૪ સોનીની પોળ
૪૫ સોનીની પોળ
૪૬ ગતરાડની પોળ
૪૭ ભડની શેરી
૪૮ માળીની ખડકી
૪૯ વીંછીની પોળ
૫૦ સરખેદીની ખડકી
૫૧ કળીજુગની ખડકી
૫૨ સુતરીઆની પોળ
૫૩ મોતીભાઇની ખડકી
૫૪ ચકાપકાની ખડકી
૫૫ કાકાબળિયાની પોળ
૫૬ સુરદાસ શેઠની પોળ
૫૭ છગનલાલ દફતરીની ખડકી
૫૮ ધારવાલાનો ખાંચો
૫૯ કૂવાવાળો ખાંચો
૬૦ છીપા માવજીની પોળ
૬૧ હીરા ગાંધીની પોળ
૬૨ ઝૂંપડીની ખડકી
૬૩ નાગજી ભૂદરની પોળ
૬૪ લોઢાની ખડકી
૬૫ દેરાવાળો ખાંચો
૬૬ મંકોડી પોળ
૬૭ મહુરત પોળ
૬૮ રાણીનો હજીરો
૬૯ જમાલપુર ભઠિયારવાડો.
૭૦ ભોઇવાડા
૭૧ ઢેડવાડા ભોઇવાડાપાસે
૭૨ હાલેરીવાડો
૭૩ બાવાજીની પોળ
૭૪ સુદરકની પોળ
૭૫ બેગર ગોરારની ખડકી
૭૬ માતરબાની પોળ
૭૭ મેદાની વાડો
૭૮ સીદી વાડો
૭૯ જાંબુની પોળ
૮૦ હજીરા પાસે નાઇવાડો
૮૧ કુંભારવાડો
૮૨ ભાલ પોળ પાસે કુંભારવાડો
૮૩ ભાલ પોળ
૮૪ ચાલીસ ઘરી
૮૫ કાચની મસ્જિદનો મહોલ્લો
૮૬ કાજીઆશેરી
૮૭ નાઇવાડો
૮૮ પુંજા સુતારની ખડકી
૮૯ માળીની ખડકી
૯૦ લોઢા શેરી
૯૧ જેરા મદારની ખડકી સાથેની નાની પોળો
૯૨ ઘોળીવાસની ખડકી
૯૩ શીવરામ મહેતાની ખડકી
૯૪ મોટું ગામ
૯૫ દેવળીની ખડકી
૯૬ માતાની ખડકી
૯૭ પારેખનો ખાંચો
૯૮ ગુલામઅલીનો ખાંચો
૯૯ ભૂંગળીની પોળ
૧૦૦ ખત્રીવાડ
૧૦૧ રાવડીઆવાડ
૧૦૨ બંધાણીવાળાનો મહોલ્લો
૧૦૩ ચામડીઆવાડો
૧૦૪ કડવા શેરી
૧૦૫ મોટી પોળની બારી
૧૦૬ પુરબીઆ વાડો
૧૦૭ કસાઇવાડો
૧૦૮ આસ્ટોડીઆ દરવાજા હસન સૈયદનો મહોલ્લો
૧૦૯ મુસામીયાની ગલી
૧૧૦ કાજીના ધાબા પાસે સૈયદવાડો
૧૧૧ ફરજુલા વકીલની પોળ
૧૧૨ સૈરી મહોલ્લા
૧૧૩ વેરાઇ માતાની પોળ
૧૧૪ રાણીનો ખાંચો
૧૧૫ ખાટકી વાડો
૧૧૬ તાઇવાડો
૧૧૭ ભઠીઆરા વાડો
૧૧૮ સૈયદવાડો
૧૧૯ મસીદની ચોકી મુસલમાન વાડો
૧૨૦ ખાંડની શેરી
૧૨૧ તાનગર વાડો
૧૨૨ ઢેડ પુરી
૧૨૩ મહમદ જમાદારની ગલી
૧૨૪ કડીઆ શેરી
૧૨૫ મરચી પોળ
૧૨૬ કાજીઆ શેરી
૧૨૭ હલ્લી પોળ
૧૨૮ મોટી પોળ
૧૨૯ બ્રાહ્મણ વાડો
૧૩૦ રાજાપોળ
૧૩૧ સુથાર શેરી
૧૩૨ કલાદરાની પોળ
૧૩૩ લાંબીશેરી
૧૩૪ ઘીનો ખાંચો
૧૩૫ ખજૂરીની પોળ
૧૩૬ દેવકરણની ખડકી
૧૩૭ રાજેમદની ખડકી
૧૩૮ નવી શેરી
૧૩૯ સુથારની શેરી
૧૪૦ ઝાટકણ પોળ
૧૪૧ ગોલવાડ
૧૪૨ વ્હોરવાડ
૧૪૩ રાવળીઆવાડ
૧૪૪ ભાટીઆવાડો
૧૪૫ ભેંસાપોળ
૧૪૬ ઘાટવાડો

૧૪૭ કાજી સાહેબનું ધાબું
૧૪૮ પાંચપીપળી પાછળની ડહેલ
૧૪૯ કડાકના નાકા ઉપર ઘાંચી વાડો

રાયખડ વૉર્ડ

૧ લાલદરવાજા કોઠીની મોહોલાત
૨ જાન સાહેબની ગલી
૩ બાવચાવાડ
૪ હરમાનવાડ
૫ ઢેડવાડ
૬ ઢેડવાડ
૭ મીરવાવાડ
૮ ગવારો
૯ પીરમશાહ પાછળનો ઢેડવાડો
૧૦ શેઠ પ્રેમાભાઇના વંડા પાછળ ચંદનતલાવડી
૧૧ ખાસબજાર
૧૨ મચ્છીબજાર
૧૩ મરઘીબજાર
૧૪ રંગરેજની પોળ
૧૫ પટવા શેરી
૧૬ કસાઈની મોહોલાત
૧૭ કસાઈ ખાટલા
૧૮ ચુડીઓળ
૧૯ ભઠિયારાની ગલી
૨૦ પટવાશેરી
૨૧ ખજૂરીનું ડહેલું
૨૨ ઢોગીવાડો
૨૩ રાજાની ગલી
૨૪ ધાબાપીઠ
૨૫ પીરમશાહની પાછળ અમામિયાની મોહોલાત
૨૬ પીરમશાહ પાછળ કાગુઝીની મસ્જિદ
૨૭ નવી હોસ્પીટલ સામે મારવાડી વાડો
૨૮ પોસ્ટઑફીસ પાછળ ભિસ્તીવાડો
૨૯ ખાનના દરવાજાનો મહોલ્લો.
૩૦ બાલાજીના મંદિરનો મહોલ્લો
૩૧ પ્રેમચંદ રાયચંદનો ખૂણો
૩૨ બાજીગરનું ફળિયું
૩૩ બુખારીનું ફળિયું
૩૪ અંગદના અખાડાનો મહોલ્લો
૩૫ ઢાલગરવાડા
૩૬ ચૌધરીઆવાડ
૩૭ એલેનટાઇનની હવેલી
૩૮ ખુશાલ ચિતારાના ઘર પાછળની ખડકી
૩૯ બાવા લતીફની ગલી
૪૦ કોઠા પાછળ મોચીઓળ
૪૧ હોંડીઆનું ફળિયું
૪૨ સૈયદવાડા
૪૩ બાદશાહી દીવાનનો મહોલ્લો
૪૪ બોહરવાડો
૪૫ ભાટીઆવાડ
૪૬ રાયખડ મિસ્ત્રીવાડા
૪૭ સૈયદવાડો
૪૮ બાજીગરનો મહોલ્લો
૪૯ લીંબા જમાદારનો મહોલ્લો
૫૦ નવોવાસ
૫૧ નવાવાસ પાસે ઢેડવાડો
૫૨ મોરાવાડ
૫૩ ગાયકવાડની હવેલી પાસે મોચવાડ
૫૪ જમાલપુર
૫૫ પીરાનપીર પાસે માછીવાડો
૫૬ ખાડીઆ
૫૭ પીરાનપીર પાસે ઢેડવાડો
૫૮ વોટર વર્કસ પાસે પીરાનપીર પાસે ખાડીઆ પાછળ સૈયદવાડો
૫૯ બ્રાહ્મણવાડો
૬૦ હજીરાની પોળ
૬૧ અજાનો ખાંચો
૬૨ મોચીઓળ
૬૩ કડવાશેરી
૬૪ સોદાગરની પોળ
૬૫ મુલ્લાંની પોળ
૬૬ નાની સોદાગરની પોળ
૬૭ મુમનાવાડ
૬૮ કવિ ડાહ્યાભાઇની ખડકી
૬૯ ટોકરશાની પોળ
૭૦ ઝવેરીવાડ
૭૧ હીરા મહેતાની ખડકી
૭૨ વાઘજીપુર
૭૩ કેશવ મિસ્ત્રીનો ખાંચો
૭૪ ઊભી શેરી
૭૫ મીર શાહઆલમની પોળ
૭૬ વાગરીની પોળ
૭૭ હમનખાન બરંગીનો મહોલ્લો

પરા વૉર્ડ

૧ પીતામ્બર પરા
૨ હાજીનું બળેલું ડહેલું
૩ સોનીનું ડહેલું
૪ લાડીઆ બે
૫ ભવાન પરા
૬ રઘુનાથ પરાની પીઠ
૭ ખસી પરા
૮ વાઘરીવાડ—૨
૯ કંગાલ પુરી
૧૦ કાગડાપીઠ
૧૧ શણગાર શેરી
૧૨ બારી પાસે બીજો ભીલવાડો
૧૩ મોટી માળવીવાડ
૧૪ નાની માળવીવાડ
૧૫ આમલીવાડો
૧૬ વાણીઆ શેરી
૧૭ મચ્છુ મિંયાંનો ખાંચો
૧૮ તળિયાની પોળ
૧૯ પાણીના દરવાજા પાસે બીજો કોળીવાડ
૨૦ લીમડાપોળ
૨૧ નાની ખત્રીવાડ
૨૨ મોટી ખત્રીવાડ
૨૩ વાસણશેરી
૨૪ મુમનાવાડ
૨૫ સુતારશેરી
૨૬ સુતારશેરીમાં વાણિયાવાડ
૨૭ દેસાઈની પોળ
૨૮ નરઘરીઆવાડ
૨૯ પીપળાની પોળ
૩૦ કડીઆવાડ
૩૧ રખીઆલી દરવાજાની કોળીવાડ
૩૨ બિહારીના વાડા પાછળનું ગામ
૩૩ ભાગોળપરા
૩૪ માધવપુરા
૩૫ બીજો [illegible]

મ્યુનિસિપલ હદમાં આવતાં ગામોની પોળો

(૧) અસારવા ગામ

૧ પાંચીદાસનો મહોલ્લો
૨ મુખીવાળો મહોલ્લો
૩ વેણીદાસનો મહોલ્લો
૪ પીંપળાવાળો ખાંચો
૫ કૂવાવાળો ખાંચો
૬ પાટીદાર ફળીઓ
૭ ચોરા પાસેનો ખાંચો
૮ મોટી ઠાકરડાવાડ
૯ નાની ઠાકરડાવાડ
૧૦ કુંભારવાડા
૧૧ કોળીવાડ
૧૨ ઢેડવાડો

(૨) નવા અસારવા ગામ

૧ પાટીદાર ફળિયું નં ૧
૨ „ „ નં ૨
૩ „ „ નં ૩

(૩) હરિપુર ગામ

૧ નાનો મહાડ
૨ મોટો મહાડ

(૪) ગોમતીપુર ગામ

૧ કોળીવાડો
૨ પટવાશેરી
૩ અંબાજી માતાવાળી પોળ
૪ લીંમડા પોળ
૫ વડવાળી પોળ
૬ લીમ્બાડી પોળ
૭ મહાદેવવાળી પોળ
૮ ખાંડની શેરી
૯ ભાટની પોળ
૧૦ દેવની શેરી
૧૧ સુતરીઆ પોળ
૧૨ માળીની ખડકી
૧૩ નવી પોળ
૧૪ છીંકણીવાળી પોળ
૧૫ પાકવાડો
૧૬ બગાઇનો ખાંચો
૧૭ દેડકીની પોળ
૧૮ પીપળાવાળો ખાંચો
૧૯ ધર્મશાળાવાળો ખાંચો

(૫) રાજપુર ગામ

૧ ઢેડવાડો
૨ મોટા મહોલ્લા
૩ કોઠી મહોલ્લા
૪ નગાર ખડકી
૫ ચામડીઆવાડ
૬ સમશેરબાગ મહોલ્લો
૭ નાનો વણકરવાસ
૮ વાઘરીવાડ
૯ બાગ મહોલ્લો
૧૦ કોળીવાડો
૧૧ ચુડગરવાડો
૧૨ દહેરાવાળો ટેકરો

(૬) માદલપુર ગામ

૧ મોટો ઠાકરડાવાસ
૨ નાનો ઠાકરડાવાસ
૩ મોટું પાટીદાર ફળિયું
૪ નાનું પાટીદાર ફળિયું
૫ પાટીદાર ખડકી
૬ ચોરો

અમદાવાદની હાઉસીંગ સોસાયટીઓ

૧ આદર્શ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી લિ. નવરંગપુરા
૨ આનંદનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી સરખેજરોડ, એલિસબ્રીજ
૩ આર્યનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી કાંકરીઆ
૪ અરુણ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી પાલડી. એલિસબ્રીજ
૫ અશોકનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી સરખેજ રોડ,
૬ અશ્વિન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી સરખેજ રોડ,
૭ બાગ્યોદય કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી C/o પુંજાભાઇ ઇશ્વરભાઇ, મદનગોપાળની હવેલી, સુતારવાડાની પોળ,
૮ ભારતી નિવાસ કો. ઓ હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રિજ,
૯ બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, એલિસબ્રીજ,
૧૦ બ્રહ્મક્ષત્રિય કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રિજ,
૧૧ ચરોતર પાટીદાર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, મણિનગર,
૧૨ ક્રિશ્ચિયન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી મણિનગર, રેલ્વેપુરા,
૧૩ દશા પોરવાડ જૈન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રીજ,
૧૪ ધનલક્ષ્મી કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી મણિનગર, રેલ્વેપુરા,
૧૫ ફૈઝે મોહમદી કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી ભગવાન નગરની પાસે,
૧૬ ગીરધરનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી શાહીબાગ રોડ,
૧૭ ગુજરાત બ્રહ્મક્ષત્રિય કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, એલિસબ્રીજ,

૧૮ ગુજરાત મિડલ ક્લાસ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
C/o કે. બી. મોદી, ગાંધીરોડ, બાલા હનુમાન,
૧૯ હિંદુ કોલોની કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રીજ,
૨૦ ઇરમાલીઆ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી C/o આગાખાન બીલ્ડીંગ, કપાસીઆ બજાર,
૨૧ જૈન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી પ્રીતમનગર પાછળ, એલિસબ્રીજ,
૨૨ જૈન મરચંટસ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, સરખેજ રોડ એલિસબ્રિજ
૨૩ જવાહર નગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી. સરખેજ રોડ એલિસબ્રીજ
૨૪ કેશવનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી જેલ રોડ
૨૫ કૃષ્ણ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી ગુજરાત કોલેજ પાછળ, એલિસબ્રીજ
૨૬ મહારાષ્ટ્ર બ્રાહ્મીન્સ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, એલિસબ્રીજ
૨૭ મોઢ ચાંપાનેરી કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી આશ્રમરોડ
૨૮ મણિનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી મણીનગર
૨૯ મોયાઝમ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી C/o મોહમદ ઉસમાન અબ્દુલકરીમ ૨૭૨૩, લોખંડ બજાર
૩૦ મહાવીર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રીજ
૩૧ મુસ્લિમ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી સરખેજરોડ
૩૨ નવજીવન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રીજ,
૩૩ નવયુગ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રીજ,
૩૪ ન્યુ બ્રહ્મક્ષત્રિય કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રીજ,
૩૫ ન્યુ ક્રિશ્ચિયન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી ખાનપુર, ક્રિશ્ચિયન કોલોની,
૩૬ ન્યુ વણકર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી C/o પી. વી. દેસાઇ, પ્રીતમનગર,
૩૭ નૂતન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રીજ,
૩૮ પરિમલ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી એલિસબ્રીજ,
૩૯ પાટીદાર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી ગુજરાત કોલેજ, પાછળ એલિસબ્રીજ
૪૦ પાટીદાર નિવાસ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, કાળુપુર ઝાંપડીની પોળ
૪૧ પ્રભાત કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી C/o ડૉ. બી. બી. દેસાઇ પ્રિતમનગર
૪૨ પંજાબ હિન્દુ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, લલ્લુભાઇ કસનદાસ બિલ્ડીંગ પાંચ કૂવા દરવાજા બહાર
૪૩ પુષ્પકુંજ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી કાંકરીઆ પાસે
૪૪ રાજનગર જૈન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી પાલડી, એલિસબ્રીજ
૪૫ સરસ્વતી નિવાસ કો. ઓ હાઉસીંગ સોસાયટી, પાલડી, એલિસબ્રીજ
૪૬ સૌરાષ્ટ્ર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી પાલડી, એલીસબ્રીજ
૪૭ શ્રીમાળી કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી નવરંગપરા
૪૮ શ્રી લક્ષ્મીનિવાસ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
C/o એચ. આર. મહેતા હિતેચ્છુ બીલ્ડીંગ, સારંગપુર,
૪૯ શ્રી મહાલક્ષ્મી કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી પાલડી એલિસબ્રિજ
૫૦ શાંતિનિકેતન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી ગુજરાત કોલેજ એલિસબ્રીજ,
૫૧ શાંતિસદન કો ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી શારદા મંદિર પાસે, એલિસબ્રીજ

૫૨ શ્રી સત્તર તાલુકા ઔદીચ્ય બ્રાહ્મીન્સ
કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
આશ્રમરોડ, એલિસબ્રીજ

૫૩ ધી શાહપુર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
C/o પોપટલાલ જેસીંગભાઇ કપાસીઆ બજાર.
રેલ્વેપુરા,

૫૪ સ્વસ્તિક કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
નવરંગપુરા, એલિસબ્રીજ

૫૫ તાજપુર પ્રોપર્ટી ડેવલેપમેન્ટ કો. ઓ.
હાઉસીંગ સોસાયટી,

૫૬ ટીંબર મરચન્ટસ કો. ઓ. હાઉસીંગ
સોસાયટી, કાળુપુર દાણાપીઠ

૫૭ ટોળક કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી, ટોળક-
નગર, એલિસબ્રીજ

૫૮ વણકર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
પ્રીતમપુર, શાહીબાગ

૫૯ વૈશ્નવ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
સાબરમતી,

૬૦ વિજયનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી

૬૧ ઓરોરટ્રીઅન કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
કાંકરીઆરોડ,

૬૨ સુતરીઆ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
સરસપુર દરવાજા બહાર,

૧-૭-૪૭ પછી રજીસ્ટ્રેશન માટે આવેલી

૬૩ કૃષ્ણનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી

૬૪ ભીલ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી

૬૫ બેથાલ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી
સરસપુર,

નોંધ: અમદાવાદમાં આવેલી હાઉસીંગ સોસાયટીઓની આ યાદિ સહકારી ખાતાની યાદિ પરથી અંગ્રેજી કક્કાવારી પ્રમાણે લીધેલી છે. જે સોસાયટીઓનાં બંગલા બંધાઈ ગયા નથી તેનાં શહેરની ઓફિસનાં સરનામાં અપાયાં છે.

નવાં નગરો અને સોસાયટીઓ

૧ આઝાદ સોસાયટી	આંબાવાડિયા
૨ આઝાદનગર	સરખેજ સ્ટેશન પર
૩ રામકૃષ્ણ કોલોની	„ રોડ
૪ શાસનનગર	„ „
૫ શાંતિનગર	વાડજ પાસે
૬ વલ્લભનગર	„
૭ નવનીતનગર	„
૮ ગોવિંદનગર	આંબાવાડિયા પાસે
૯ વકીલ સોસાયટી	„
૧૦ આમ્રકુંજ	„
૧૧ અમરાઈ વાટિકા	„
૧૨ નવયુગ કો. ઓ. હાઉસીંગ સોસાયટી	„
૧૩ મહાવીરનગર	નરોડા રોડ
૧૪ કલ્યાણનગર	„
૧૫ નારાયણનગર	„
૧૬ માતા ધનુધોરી સોસાયટી	„
૧૭ મોદીનગર	„
૧૮ લક્ષ્મીનગર હાઉસીંગ સોસાયટી	„
૧૯ પ્રબોધનગર	„
૨૦ નવજીવનનગર	„
૨૧ ગીતાનગર	ગીતામંદિર રોડ
૨૨ વૈષ્ણવ સોસાયટી	„
૨૩ પંજાબી સોસાયટી	પુષ્પકુંજ રોડ
૨૪ રણછોડનગર	„
૨૫ અંબિકા સોસાયટી રામબાગ પાસે	મણિનગર
૨૬ પ્રતાપનગર	„
૨૭ મણિનગર કો. ઓ. હાઉસીંગ	મણિનગર
૨૮ નારાયણનગર	„
૨૯ ઉત્તમનગર	„

મ્યુ. ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસની બસોના માર્ગ

રૂટ નં.

૧ સ્ટેશનથી વાસણા (સરદાર પુલ થઇને) (બંધ થઇ)
૧ એ સ્ટેશનથી લાલદરવાજા (ગાંધીરોડ થઇને)
૧ બી સ્ટેશનથી પાલડી (પાનકોર નાકા ખમાસા ગેટ સરદાર પુલ થઇને)
૧ સી લાલદરવાજાથી પાલડી (એલિસબ્રીજ થઇને)
૧ ડી લાલદરવાજાથી ખાડિયા
૧ ઇ લાલ દરવાજાથી વાસણા (એલિસબ્રીજ થઇને)
૨ સ્ટેશનથી આંબાવાડિયા (ગાંધી પુલ થઇને) (બંધ થઇ)
૨ એ સ્ટેશનથી આંબાવાડિયા (ગાંધી પુલ પરથી કૃષ્ણ સોસાયટી થઇને) (બંધ થઇ)
૨ બી લાલદરવાજાથી આંબાવાડિયા (શારદા મંદિર થઇને)
૨ સી લાલદરવાજાથી સ્ટેશન (રિલીફ રોડ થઇને)
૨ ડી લાલદરવાજાથી આંબાવાડિયા (કૃષ્ણ સોસાયટી થઇને)
૩ લાલદરવાજાથી લાલદરવાજા (સરક્યુલર રૂટ) શાહપુર, સ્ટેશન થઇને રાયપુર આસ્તોડિયા, ગાર્ડન
૩ એ લાલદરવાજાથી લાલદરવાજા (સરક્યુલર રૂટ) ગાર્ડન, આસ્તોડિયા, રાયપુર, સ્ટેશન થઇને શાહપુર
૩ બી સ્ટેશનથી દિલ્હી દરવાજા
૩ સી સ્ટેશનથી ખમાસા
૪ કેલિકો મિલથી કેમ્પ (બંધ થઇ)
૪ એ કેલિકો મિલથી દૂધેશ્વર
૪ બી લાલદરવાજાથી કેમ્પ (મીરજાપુર)
૪ સી લાલદરવાજાથી કેમ્પ (ઘીકાંટા)
૪ ઈ દિલ્હી દરવાજાથી કેમ્પ
૫ સ્ટેશનથી આંબાવાડિયા (ગીતામંદિર, સરદારપુલ થઇને)
૫ એ સ્ટેશનથી વાસણા (બંધ થઇ)
૬ લાલદરવાજાથી મણિનગર (રાયપુર દરવાજા થઇને)
૬ એ લાલદરવાજાથી ખોખરા મહેમદાવાદ (પાનકોરનાકા થઇને)
૭ સ્ટેશનથી કોમર્સ કોલેજ (ગાંધી પુલ થઇને) (બંધ થઇ)
૭ એ લાલદરવાજાથી કોમર્સ કોલેજ (ગાંધી પુલ)
૮ સ્ટેશનથી કોમર્સ કોલેજ (એલિસબ્રીજ) (બંધ થઇ)
૮ એ લાલદરવાજાથી કોમર્સ કોલેજ (એલિસબ્રીજ)
૮ સી લાલદરવાજાથી નવરંગપરા (એલિસબ્રીજ) (બંધ થઇ)
૯ કેલિકો મિલથી અસારવા (ગિરધરનગર થઇને)
૯ એ કેલિકો મિલથી અસારવા (ઇદગા ચોકી થઇને)
૯ બી સ્ટેશનથી અસારવા (ગિરધરનગર થઇને
૯ સી સ્ટેશનથી અસારવા (ઇદગા ચોકી થઇને

૧૦ સ્ટેશનથી ઓઢવ
૧૦ એ સ્ટેશનથી અજીત મિલ
૧૧ રાયપુર મિલથી મણિનગર (સ્ટેશન થઈને)
૧૨ કાળુપુર પુલથી નરોડા
૧૨ એ ,, ,, વિજય મિલ
૧૨ બી ,, ,, કલ્યાણ મિલ
૧૩ વાડજથી અમરાઈવાડી (બંધ થઈ)
૧૩ એ સ્ટેશનથી વાડજ દિલ્હી દરવાજા બહારથી (ગાંધીપુલ)
૧૩ બી સ્ટેશનથી અમરાઈવાડી
૧૩ સી સ્ટેશનથી દૂધેશ્વર (રિલીફરોડ) (બંધ થઈ)
૧૪ લાલદરવાજાથી વાડજ (ગાંધી પુલ)
૧૪ એ વાડજથી સાબરમતી
૧૪ બી લાલદરવાજાથી સાબરમતી (એલિસબ્રીજ, ગુજરાત કોલેજ, નવરંગપરા થઈને (બંધ થઈ)
૧૫ બી સ્ટેશનથી ગોમતીપુર, (હાથીખાઈ થઈને)
૧૫ સી સ્ટેશનથી રાજપુર

વર્તમાનપત્રો અને સામયિકો

દૈનિક

ગુજરાત સમાચાર રેવડી બજાર ટેલીફોન નં. ૨૬૨૦, ૨૮૨૧
લોકનાદ (સાંજનું) ,, ,,
સંદેશ, સારંગપુર ટેલીફોન નં. ૨૬૪૬,૩૦૧૯
સેવક (સાંજનું) ,, ,,
પ્રભાત, મીરઝાપુર રોડ ટેલીફોન નં. ૩૦૯૫, ૩૨૮૮
ભારત બાલાહનુમાન ટેલીફોન નં. ૩૦૫૬
સ્વતંત્ર ભારત ગોળલીમડા
ઇન્કિલાબ કાળુપુર
રોઝગાર આસ્તોડિયા રોડ

સાપ્તાહિક

પ્રજાબંધુ રેવડી બજાર
ગુજરાતી પંચ સંદેશ ઓફિસ. સારંગપુર
નવસૌરાષ્ટ્ર પ્રભાત ઓફિસ, મીરઝાપુર રોડ
ભારતી, ન્યુકોટન મિલ કંપાઉંડ ટેલીફોન નં. ૫૫૬૬
હરિજન, હરિજનબંધુ, હરિજનસેવક — નવજીવન કાર્યાલય, કાળુપુર, ખજુરીની પોળ, ટેલીફોન નં. ૩૨૭૬
કોમર્શિયલ ન્યુઝ ભારત ઓફિસ, બાલાહનુમાન
ગતિ અ. પિપલ્સ બેંક બિલ્ડીંગ, ભદ્ર
દીન પાંચપટી કાળુપુર

વિશ્વવાત્સલ્ય હઠીભાઈની વાડી
મજુર સંદેશ મજુર મહાજન, લાલ દરવાજા
હિન્દુ રાયપુર
આરામ સંદેશ ઓફિસ, સારંગપુર
પ્રેક્ષક કવીશ્વરની પોળ, બાલાહનુમાન
પ્રગતિ એડવાન્સ મિલ, દિલ્હી દરવાજા બહાર

પખવાડિક અને માસિક

જ્યોતિર્ધર C/o શ્રી. ગટુભાઈ ધ્રુવ
પ્રાથમિક શિક્ષક એલિસબ્રિજ
કેડી ગાંધીરોડ
બુદ્ધિપ્રકાશ ગુ. વ. સો. ભદ્ર
કોંગ્રેસપત્રિકા કોંગ્રેસ હાઉસ, ભદ્ર
પ્રસ્થાન પારસી અગિયારી પાસે
કુમાર રાયપુર
ઊર્મિ અને નવરચના ભારતી સાહિત્ય સંઘ ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
રેખા પીપલ્સ-બેન્ક બિલ્ડીંગ, ભદ્ર
અખંડ આનંદ સસ્તું સાહિત્ય વર્ધક કાર્યાલય મિશન હાઇસ્કૂલ સામે
સંસ્કૃતિ C/o શ્રી. ઉમાશંકર જોષી, કૃષ્ણ સોસાયટી એલિસબ્રીજ
ભગિની C/o શ્રી. પુષ્પાબ્હેન મહેતા, વિકાસગૃહ ફતેહપુર પાસે
શિક્ષણ અને સાહિત્ય નવજીવન કાર્યાલય
શ્રીજીવન પીરમશા રોડ
પ્રેમધર્મ ખડાયતાની વાડી, સારંગપુર
ભવિષ્યવાણી મણિનગર
વિશ્વમંગલ ભક્તિમાર્ગ કાર્યાલય, દિલ્હીદરવાજા બહાર
ન્યુ ગુજરાત (અંગ્રેજી) મણિનગર
મહિલા જગત ગાંધીરોડ, મહાવીર સ્વામીના દેરાસર પાસે
પગદંડી
બાલભક્ત યુવક જમાલપુર ટોકરશાની પોળ
પાટીદાર બંધુ તંત્રી વિઠ્ઠલભાઈ અમીન, ઘાસીરામની પોળ
ધરતી
ખડાયતા મિત્ર મણિનગર
આરોગ્ય પત્રિકા સાંકડીશેરી
તણખા રાયપુર હરિનિવાસ
પંચાંગદીપક ઘીકાંટા
નાથી-બ્રાહ્મણ હિતેચ્છુ દરિયાપુર
સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ શાહપુર
પ્રકૃતિ એલિસબ્રિજ

રાજનગરનાં અગ્રગણ્ય વાયદાનાં બજારો

(૧) ધી અમદાવાદ કોટન એક્ષચેન્જ એસોસીએશન લીમીટેડ

(૨) ધી ઇન્ડીઅન શેર એન્ડ જનરલ એક્ષચેન્જ એસોસીએશન

(૩) ધી અમદાવાદ ચેમ્બર ઑફ કોમર્સ

રતનપોળ, નગરશેઠ માર્કેટ, અમદાવાદ

ધી બોર્ડ ઑફ ડીરેક્ટર્સ

(૧)

શેઠ મગનલાલ નાથાલાલ (પ્રમુખ)
" ચંદુલાલ સાંકળચંદ શાહ (ઉપપ્રમુખ)
" જગજીવન ખીમચંદ પરીખ (મેનેજીંગ ડીરેક્ટર)
" પોપટલાલ હરિલાલ ખાજાગા (ડીરેક્ટર)
" કાન્તિલાલ જગાભા ઝવેરી
" ચીમનલાલ કેશવલાલ ઝવેરી
" મફતલાલ મણિલાલ શાહ
" ચંદુલાલ હનસુખભાઈ પરીખ
" નરોત્તમદાસ નારણદાસ પટેલ
" ચંદ્રકાન્ત બાપાલાલ શાહ
" કેશવલાલ ચુનીલાલ પરીખ

(૨)

શેઠ મગનલાલ નાથાલાલ (પ્રમુખ)
" જગજીવન ખીમચંદ પરીખ (માનદ મંત્રી)
" ચંદુલાલ માણેકચંદ પટેલ (માનદ મંત્રી)
" ચંદુલાલ સોમચંદ શાહ
" અંબાલાલ હરગોવનદાસ શાહ
" નરોત્તમદાસ નારણદાસ શાહ
" ચતુરદાસ ચીમનલાલ શાહ

(૩)

શેઠ જગજીવન ખીમચંદ પરીખ (પ્રમુખ)
" કેશવલાલ ચુનીલાલ પરીખ (માનદ મંત્રી)
" રતીલાલ ચુનીલાલ શાહ (માનદ મંત્રી)
" નરોત્તમદાસ નારણદાસ પટેલ
" મફતલાલ મણિલાલ શાહ
" નગીનદાસ કચરાભાઈ શાહ
" ચંદુલાલ હનસુખભાઈ પરીખ
" ગંભીરદાસ મનસુખલાલ શાહ
" અંબાલાલ હરગોવનદાસ શાહ

જન્મ-મરણ નોંધ

જન્મ તથા મરણ થાય તેની નોંધ તાકીદે ૭૨ કલાકની અંદર નોંધાવવી જોઇએ, અને નહિ તો તે ગુન્હો બને છે. દરદીની સારવાર મરણ થયાના અરસામાં જે દાક્તરે કરી હોય, તે દાક્તરે તેના મૃત્યુનું કારણ હેલ્થ ઓફિસર ઉપર ગોકલવું જોઇએ, અને કંઇ માહિતી પુછાવવામાં આવે તે આપવી જોઇએ.

જન્મ-મરણ નોંધવાનાં સ્ટેશનોની યાદી.

સમય સવારે ૭–૧૧ સાંજે ૩–૬

૧ ખાડિયા વૉર્ડ	રેવાબાઇ દવાખાનું
૨ જમાલપુર ,,	પાંચ પીપળી દવાખાના પાસે
૩ રાયખડ ,,	ટ્રેનિંગ કૉલેજ પાસે
૪ કાળુપુર ,,	ઝવેરીવાડ પોલીસ ચોકી
૫ દરિયાપુર ,,	બહેચરદાસ ડીસ્પેન્સરી જાર્ડન રેડ. દીલ્હી ચકલા
૬ શાહપુર ,,	રંગીલા પોળ પોલીસ ચોકી પાસે
૭ એલિસબ્રીજ ,,	સરખેજ રેડ ઉપર અફીણવાળાના બંગલામાં
૮ નવરંગપુરા	ગામમાં
૯ બહેરામપુર	જમાલપુર દરવાજા બહાર, કાછિયાના મહાજનની ચાલીમાં
૧૦ કાગડાપીઠ	રાયપુર દરવાજા બહાર, વહોરાના રોજા પાસે, વોરાની ચાલી
૧૧ મણિનગર	ડો. માંકડના બંગલામાં
૧૨ ખોખરા મહેમદાવાદ	કોટડાવાલા વકીલની ચાલીમાં
૧૩ રખિયાલ રોડ	રખિયાલ ગામ આગળ
૧૪ ગોમતીપુર	દવાખાનાના કમ્પાઉન્ડમાં
૧૫ સરસપુર	દવાખાના પાસે
૧૬ નરોડારોડ	ન્યુ કોમર્શીઅલ મિલની ચાલી
૧૭ અસારવા	દવાખાનાના કમ્પાઉન્ડમાં
૧૮ માધવપુરા	બારડોલપરામાં

સેનિટરી ઇન્સ્પેકટરોની ઓફિસો

જે જે વૉર્ડમાંની ફરિયાદ હોય તે તે વૉર્ડના સૅનિટરી ઇન્સ્પેકટરને સવારના ૭–૮ અને બપોરના ૨–૪ના વખત દરમ્યાન રૂબરૂ મળી જણાવવી જોઇએ.

૧ ખાડિયા—પાંચકૂવા દરવાજાની પાસે ફાયર બ્રિગેડ નજીક
૨ ખાડિયા — કાલુપુર ,, ,,
૩ કાલુપુર—ખોડી આમલી, સ્વામિનારાયણના મંદિર પાસે.
૪ દરિયાપુર—દરિયાપુર ચકલા
૫ શાહપુર—રંગીલા પોળ, પોલીસ ચોકી પાસે
૬ જમાલપુર—કાછીના ચોગાનમાં, અન્જુમન સ્કૂલ પાછળ
૭ રાયખડ—દરવાજા ઉપર
૮ કાગડાપીઠ—પરા એ. સીટી મિલ સામે વોરાની ચાલી
૯ રેલવેપુરા પરા બી. ૧.—પાંચકૂવા
૧૦ નરોડા રોડ નવી હદ પરા બી. ૧. ન્યુ કોમર્શિયલ મિલની ચાલી
૧૧ સરસપુર પરા—બી. ૨. સરસપુર દરવાજા પાસે
૧૨ ગોમતીપુર પરા—બી. ૨. ટ્રામ્વે સ્ટેશનના કમ્પાઉન્ડ બહાર
૧૩ માધવપુરા પરા—સી.
૧૪ મણિનગર પરા—ડી. ડો. માંકડના બંગલામાં, સ્ટેશન રોડ
૧૫ ખોખરા મહેમદાવાદ પરા ડી—વકીલ મિ. કોટડાવાલાની ચાલીમાં
૧૬ રખિયાલ પરા એફ—સરકારી ચોરા પાસે
૧૭ એલિસબ્રીજ ઉત્તર—મીઠાખળી
૧૮ એલિસબ્રીજ દક્ષિણે શેઠ અફીણવાળાના બંગલામાં
૧૯ અસારવા પરા ઇ.—દવાખાનાના કમ્પાઉન્ડમાં

ટરમિનલ ટેક્ષ વસૂલ કરવા માટેનાં નાકાં

નાકાઓનું સ્થળ

૧ સરખેજ રોડ—	૨ શાહપુર-૧ (વાડજ)
૩ નરોડા—	૪ નીકોલી દરવાજો—
૫ શાહેઆલમ રોડ	૬ શાહપુર દરવાજો-૨
૭ નારણઘાટ	૮ કેમ્પ રોડ
૯ બારેજા રોડ	૧૦ આંબાતળાવ-એલિસબ્રીજ ગુજરાત કોલેજ પાછળ

૧૧ મણીનગર—ચાર રસ્તા
૧૨ ખોખરા મહેમદાવાદ
૧૩ હળદરવાસ—મોનોગ્રામ મિલ પાસે

તથા ઉત્તર વિભાગ નાકા ઇન્સ્પેકટરની રસીદ
દક્ષિણ વિભાગ " " "

મ્યુ. દવાખાનાનાં નામ અને ઠેકાણાં

૧ વાડીલાલ સારાભાઇ હોસ્પીટલ, અને ચીનાઇ પ્રસૂતિગૃહ, એલિસબ્રીજ
૨ જમાલપુર ડીસ્પેન્સરી, પાંચપીપળી, જમાલપુર
૩ ખાડિયા રેવાબાઈ ડીસ્પેન્સરી સારંગપુર, પંડીતજીની પોળ પાસે
૪ કાળુપુર દવા ડીસ્પેન્સરી, ગોઝી સોદાગરની પોળ પાસે
૫ કાળુપુર આયુર્વેદિક ડીસ્પેન્સરી, રાજામહેતાની પોળ બહાર
૬ શાહપુર ડીસ્પેન્સરી, રંગીલાપોળ પાસે
૭ રાયખડ ડીસ્પેન્સરી, મિશન હાઇસ્કૂલ પાસે
૮ અસારવા ડીસ્પેન્સરી, જૂના અસારવા ગામમાં
૯ સરસપુર ડીસ્પેન્સરી, દરવાજાની અંદર
૧૦ ગોમતીપુર ડીસ્પેન્સરી, રાજપુરમાં સમશેરબાગ પાસે
૧૧ ખુતાની ડીસ્પેન્સરી, હેડ પોસ્ટ ઓફિસ પાસે
૧૨ એન્ટી ટી. બી. ક્લીનિક વા. સા. હોસ્પીટલના મકાનમાં
૧૪ સરસપુર મેટરનીટી હોમ, સરસપુર માધુભાઇ મિલના કમ્પાઉન્ડમાં
૧૪ ચેપીરોગની હોસ્પીટલ, કેલીકો મીલ આગળ નવા ડ્રેનેજ પંપીંગ પાસે

મુખ્ય સ્મશાનો તથા કબ્રસ્તાનો

સ્મશાનો

૧ સપ્તઋષિ તથા કૃષ્ણતીર્થ, જમાલપુર દરવાજા બહાર
૨ શાન્તિપુર, શાહપુર દરવાજા બહાર
૩ દૂધેશ્વર, પાણીની ટાંકી, ચીના બાગ પાસે
૪ ચામુંડા, નરોડા રોડ, અશોક મિલ પાછળ

કબ્રસ્તાનો

૧ યુરોપિયન અને યુરેઝિયન કબ્રસ્તાન, ખાનજહાન દરવાજા પાસે, રાયખડ
૨ બાવાસોલીનું કબ્રસ્તાન, જમાલપુર દરવાજા બહાર સપ્તર્ષિના આરા પાસે
૩ બુખારીનો છેલ્લો અને વલીશાહનો તકીઓ, જમાલપુર દરવાજા બહાર કેલીકો મિલ પાસે
૪ ગંજશહીદ, ચંડોળા તળાવના રસ્તે, દાણી લીમડા પાસે
૫ હાજીપીર ફીરમાની (માલિકીનું છે), જમાલપુર દરવાજા બહાર મ્યુનિ. વર્કશોપ પાછળ દરજીની ચાલી પાસે
૬ પંચપીર, આસ્ટોડીઆ દરવાજા બહાર, વૃજલાલની ચાલી પાછળ શાહઆલમ રોડ ઉપર
૭ ઈબ્રાહિમ શહીદ, આસ્ટોડીઆ દરવાજા બહાર લક્ષ્મી મિલ પાછળ ડાકવાલાની ચાલી પાસે
૮ છીપાનું કબ્રસ્તાન, આસ્ટોડીઆ દરવાજા બહાર
૯ મુલ્લા આદમ, રાયપુર દરવાજા બહાર કાંકરીઆ રોડ પર, સીડી મિલ સામે
૧૦ સુલતાનશાહ અબ્દુલરહીમ, રાયપુર દરવાજા બહાર, ઝવેરી મિલ પાછળ
૧૧ મુનશીનુ કબ્રસ્તાન, રાયપુર દરવાજા બહાર શુષ્કર તળાવ પાસે
૧૨ પીંજારાનું કબ્રસ્તાન, રાયપુર દરવાજા બહાર કાંકરીઆ તળાવના ટેકરા ઉપર
૧૩ મરયમજી, રાજપુર ટ્રામવેલાઇન આગળ મરયમજીની ચાલી

૧૪ ભલીપીર (વપરાશ બંધ છે), રાયપુર દરવાજા બહાર બોરડી મિલ આગળ
૧૫ અફઝલખાન, સારંગપુર દરવાજા બહાર કોટન મિલ સામે
૧૬ ચારતોડા, સારંગપુર દરવાજાબહાર ગોમતીપુર જતાં ડાબા હાથે
૧૭ બાકરશા, સારંગપુર દરવાજા બહાર માધુભાઇ મિલ પાછળ
૧૮ કાસમશા, સારંગપુર દરવાજા બહાર માધુભાઇ મિલ પૂજારીની ચાલી
૧૯ શાહ હિમત, માધુભાઇ મિલ સરસપુરના રસ્તે
૨૦ સરફીગરા, માધુભાઇ મિલ સરસપુરના રસ્તે
૨૧ ખોજાનું કબ્રસ્તાન, સારંગપુર દરવાજા બહાર ચારતોડાના કબ્રસ્તાનને અડીને પકાણુની ચાલી પાસે
૨૨ વોરાનો રોજો, નરોડા રોડ ઉપર આર્યોદય મિલની ચાલીની સામેની સડક ઉપર
૨૩ બીમા, નરોડા રોડ ઉપર આર્યોદય મીલની ચાલીની સામેની સડક પાસે
૨૪ અલ્લામાલિકનો તકિયો, રાજનગર નં. ૨ પાસે રેલ્વે ક્રોસીંગ પાસે
૨૫ રોમન કેથોલીક, કોમરશીઅલ મિલને અડીને ઇદિગાગેટ તરફ
૨૬ જુસે સુહાગ, શાહીબાગ રોડ પર પેઈન્ટર ગાર્ડન સામે
૨૭ બાવા ઢોકળ, દૂધેશ્વર રોડ પર બરફના કારખાના પાસે
૨૮ કુરેશી, દૂધેશ્વર ગુલાબજી ઠાકરડાની ચાલી વચ્ચે
૨૯ ગનશહીદ (ધનસૈયદ), શાહપુર વસ્તા ઘેલજીની પોળની બારી પાસે
૩૦ માઇ ફતેશા, શાહપુર દરવાજા બહાર મ્યુ. મરણુની નોંધના સ્ટેશન પાસે
૩૧ મોમીનનું કબ્રસ્તાન તથા મુસ્લિમ કુંભારનું કબ્રસ્તાન, દરિયાખાનના ઘૂમટની પાછળ મ્યુ. વોટર વર્કસની પૂર્વે
૩૨ લીલો ઘૂમટ, દિલ્હી દરવાજા બહાર ભૂતિયા બંગલા પાસે
૩૩ દરિયાખાનનો ઘૂમટ, શાહીબાગ પોલિસરોડ હેડ ક્વાર્ટર્સ આગળ
૩૪ હજામનું કબ્રસ્તાન, પ્રેમ દરવાજા બહાર ઇદિગા પોલીસ ગેટ પાસે
૩૫ નાગોરીનું કબ્રસ્તાન (નાગોરીનો તકિયો) શાહપુર દરવાજા બહાર મોમીન કબ્રસ્તાનની પાસે
૩૬ મીરાનો છલ્લો (વપરાશ બંધ છે) દૂધેશ્વર રોડ પર
૩૭ ભુરાશા, શાહપુર દરવાજા બહાર કાજી સાહેબના ખેતરમાં
૩૮ કાજીપુરનું કબ્રસ્તાન, શાહપુર દરવાજા બહાર કાજી સાહેબના ખેતરમાં
૩૯ શાહપુર કાજીનું કબ્રસ્તાન, શાહપુર ચકલા મ્યુ. દવાખાના આગળ
૪૦ પીરકમાલ કબ્રસ્તાન, એલીસબ્રીજ કલ્યાણ હાઉસીંગ સોસાયટી પાસે
૪૧ હજરતશાહ વજીહુદીનનું કબ્રસ્તાન, ખાનપુર બ્હેરામજીના બંગલા પાસે
૪૨ અલાયન્સ મિશન (ઘંટીટેકરો), જમાલપુર દરવાજા બહાર સુએજ ફાર્મના રસ્તે
૪૩ મેથોડીસ્ટ મિશન (ઘંટી ટેકરો) જમાલપુર દરવાજા બહાર સુએજ ફાર્મના રસ્તે
૪૪ મુક્તિ ફોજ મિશન (ઘંટીટેકરો), જમાલપુર દરવાજા બહાર સુએજ ફાર્મના રસ્તે
૪૫ ઇઝરાઇલ, દૂધેશ્વર રોડ ઉપર રુસ્તમ જહાંગીર મિલ પાછળ
૪૬ પોટલિયા સ્મશાન, સરસપુર દરવાજા બહાર બસ્તર બાગ પાસે
૪૭ બીબીજીનું કબ્રસ્તાન, રાજપુર ટોપી મિલ પાછળ
૪૮ ખોજાનું કબ્રસ્તાન, શાહપુર દરવાજા બહાર
૪૯ શાહઆલમનું કબ્રસ્તાન, ચંડોળા તળાવની પાસે
૫૦ પારસીનો બીસ્તો, ઘોડાસર ગામ પાસે
૫૧ ખ્રિસ્તીઓનું કબ્રસ્તાન, કાંકરિયા તળાવ પાસે મણિનગર જતાં

મ્યુનિસિપલ કરવેરા

અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીના સામાન્ય રીતે લેવાતા કરવેરાનો નીચેની માહિતી પરથી ખ્યાલ આવશે. આ કરવેરાનું ધોરણ સર્વસામાન્ય હોય એવું લીધું છે પરંતુ એમાં અપવાદો અને ખાસ કલમો હોય તેનો આમાં સમાવેશ થતો નથી.

૧ જનરલ વોટર રેટ (પાણી વેરો)

(અ) મકાનોના ઠરાવેલા ભાડા ઉપર ૧૧ા ટકા
(બ) વસવાટ સિવાયના અમુક જાતનાં મકાનો અને ખુલ્લા વાડા ઉપર મિલ્કતમાં રોકાયેલી મૂડીનો ૧ા ટકો
(ક) કામચલાઉ સ્ટોલો કે તંબુ, બાંધકામ વગેરે ખુલ્લા મેદાનમાં હોય તેના રેવન્યુ સરવે જમીન પર દર ૧૦૦ ચો. ફૂ. ૧ આનો દરરોજનો
સીટી „ „ „ દર ૧૦૦ ચો. ફુ. દરરોજના ૨ આના

૨ સ્પેશિયલ વોટર રેટ

(અ) તમામ મકાનો પર ૨ા ટકા
(બ) આ પ્રકારનાં મકાનો પર ૦ા ટકો
(ક) આ પ્રકારના કામચલાઉ સ્થળો પર જનરલ વોટર રેટ પ્રમાણે ૩ાા ટકા

આ ઉપરાંત બગીચા માટે, મકાનોનાં બાંધકામ માટે તથા નાતનાં જમણ વગેરે માટે, હવાડા માટે તથા એવા બીજા ઉપયોગ માટે પાણી અપાય તેના જુદા જુદા દર લેવામાં આવે છે.

૩ ડ્રેનેજ ટેક્સ (ગટર વેરો)

(અ) તમામ પ્રકારનાં મકાનો અને જમીનો પર ૩ાા ટકા
(બ) પ્રકારમાં વર્ણવેલાં મકાનો માટે મિલ્કતમાં રોકાયેલી મૂડીનો ૦ા ટકો

૪ ખુલ્લી જમીનો પરનો કર

શહેરમાં મકાનનાં બાંધકામના ક્ષેત્રફળ જેટલા જ ક્ષેત્રફળની જમીન ઉપરાંત જો ખુલ્લી જમીન હોય તો તેની કિંમતનો ૧ ટકો

ટા. પ્લા. સ્કીમમાં બાંધકામ કરતાં ત્રણ ગણી જમીન છોડીને જે વધારાની ખુલ્લી જમીન હોય તેની કિંમત પર ૧ ટકો

૫ સેનિટરી સેસ

૧. દરેક કુટુંબ દીઠ દર વર્ષે જાજરૂ દીઠ રૂ. ૪-૦-૦
સ્પે. સેનિટરી સેસ: કુટુંબ દીઠ દર વર્ષે ૧. ભંગી દ્વારા સાફ થતા ખાનગી જાજરૂના રૂ. ૮-૦-૦
૨. ટાંકીવાળા મકાનની અંદરના જાજરૂના રૂ. ૨-૦-૦
૩. પંચના જાજરૂ ખાળકૂવા સહિત કે વિના રૂ. ૮-૦-૦
૪. પંચનું ટાંકીવાળું કે બ્હોરવાનું જાજરૂ રૂ. ૪-૦-૦
૫. મિલો, કારખાનાં, સીનેમા, નિશાળો, વીશી, હોટેલ, લૉજ વગેરે જાહેર મકાનોમાં..............
મિલના બંગલામાં રહેનારા ઓફિસરો સિવાયના કાયમી રહેનાર, દરેક માણસ દીઠ રૂ. ૩-૦-૦
મિલ, કારખાનું, થિયેટર કે સિનેમામાં દરેક નોકરિયાત માણસ દીઠ રૂ. ૩-૦-૦ (સાફ કરવાનું હોય તો)
રૂ. ૧-૯-૦ (ટાંકીવાળું હોય તો)
પ્રેક્ષકો, શિક્ષકો, જમનારા વગેરે દરેકના માથા દીઠ રૂ. ૦-૩-૦
નિશાળમાં આવતાં દરેક છોકરા કે છોકરી દીઠ ૦-૨-૦

૬ વાહન વેરો

૧ ખાનગી મોટર (કૅમ્પમાં રખાતી) રૂ. ૧૯-૮-૦
૨ ખાનગી મોટર (શહેરમાં રહેતી) રૂ. ૨૮-૦-૦
૩ મોટર સાયકલ (સાઇડ કાર સાથે કે વિના) રૂ. ૧૩-૮-૦
૪ ભાડે ફરતી ૭ ઉતારૂ કે તેથી ઓછા માટે રૂ. ૪૫-૦-૦

૫ સાત ઉતારૂથી વધારે લઈ જવાનું લાયસન્સ ધરાવતી ૭૫–૦–૦
૬ માલ લાવવા લઇ જવા વપરાતી મોટર સાયકલ ૨૨–૮–૦
૭ ખેડૂતોએ માલ માટે રાખેલી મોટર કે બસ ૧૧૨–૮–૦
૮ ઉતારૂ માટે ચાર પૈડાંની ગાડી બે કે વધુ ઘોડાની ૯–૦–૦
ઉતારૂ માટે ચાર પૈડાંની ગાડી બે બળદની ૬–૦–૦
ઉતારૂ માટે ચાર પૈડાંની ગાડી ૧ ઘોડા કે બળદની ૬–૦–૦
૯ બે પૈડાંની ગાડી બે કે વધુ ઘોડાની ૬–૦–૦
બે પૈડાંની ગાડી ૧ ઘોડાની ૪–૦–૦
બે પૈડાંની ગાડી બે બળદની ૪–૦–૦
બે પૈડાંનો એક્કો (એક બળદનો) ૨–૪–૦
૧૦ ભાર ખેંચવાની ગાડીઓ
બે પ્રાણીથી ખેંચાતી ૬–૦–૦
૧ પ્રાણીથી ખેંચાતી ૪–૦–૦
૧૧ હાથલારી કે ઠેલાગાડી (ભાડાની) ૬–૦–૦
૧૨ સાયકલ રીક્ષાઓ બધા પ્રકારની ૪–૮–૦
૧૩ પ્રાણીઓ : સ્વારીનો ઘોડો, ખચ્ચર, ટટ્ટુ, ઊંટ, અથવા બળદ દરેકનો ૧–૪–૦

આમાં ૮, ૯, ૧૦, ૧૧ નંબરમાં જો હવા ભરી શકાય તેવાં ટાયરો હોય તો વાહનવેરો તેના ધોરણ કરતાં ૩/૪ ભાગ જેટલો લેવાશે.

૭ ટરમીનલ ટેક્સ

જુદી જુદી ચીજો પર લેવાના ટરમીનલ ટેક્સના દર જુદા જુદા હોય છે. ઘણીખરી ચીજો પર ટરમીનલ ટેક્સ આપવો પડે છે.

ધર્મશાળાઓ

૧ રેવાબાઇ ભાઈશંકર મોતીમીટર હિન્દુ ધર્મશાળા, સ્ટેશન સામે,
૨ માણેકલાલ મણિલાલ રણછોડલાલ હિન્દુ ધર્મશાળા' (મણિલાલ મેન્શન) રેલ્વેપુરા ક્રોસ લાઇન
૩ બહેચરદાસ અંબાઈદાસ લશ્કરીની ધર્મશાળા, કાળુપુર દરવાજા બહાર, રાજમહેલ હોટેલની બાજુમાં,
૪ દિગંબર જૈન ધર્મશાળા (જૈનો માટે જ) ચોખા બજાર કાળુપુર,
૫ મગનભાઇ કરમચંદની ધર્મશાળા, શહેરકોટડા પોલીસચોકી પાસે,
૬ ભાટીઆની ધર્મશાળા, શહેરકોટડા પોલીસ ચોકી પાસે, (વૈષ્ણવો માટે જ)
૭ નાગર ગૃહ, ગોમતીપુર પુલ પાસે, સારંગપુર દરવાજા બહાર,
૮ લલ્લુભાઈ કચનદાસ ટ્રસ્ટ ધર્મશાળા, રેવડી બજાર, પાંચકુવા દરવાજા બહાર,
૯ ચિમનલાલ પ્રેમચંદ જૈન દિગંબર ધર્મશાળા, (જૈનો માટે જ) સલાપોસ રોડ,
૧૦ પાર્વતીબાઇ ધર્મશાળા, સેશન્સ કોર્ટની સામે, ભદ્ર,

પોસ્ટ ઓફિસો

૧ હેડ પોસ્ટ ઓફિસ મીરજાપુરરોડ ૨૫૮૧, ૨૦૦૨ ૨૧૪૮, ૨૬૦૬
૨ એલિસબ્રીજ પોસ્ટ ઓફિસ, એલિસબ્રીજ ૭૨૫૭
૩ કેન્ટોનમેન્ટ પોસ્ટ ઓફિસ, કેમ્પ ૮૦૧૩
૪ ગોમતીપુર પોસ્ટ ઓફિસ, ગોમતીપુર ૫૩૮૮
૫ દિલ્હીગેટ પોસ્ટ ઓફિસ, દિલ્હીગેટ ૨૧૨૫
૬ માણેકચોક પોસ્ટ ઓફિસ સાંકડીશેરીસામે ૫૩૫૧
૭ રીચીરોડ પોસ્ટ ઓફિસ, ફતાસાપોળ સામે ૨૬૩૬
૮ રેલ્વેપુરા પોસ્ટ ઓફિસ, સ્ટેશનસામે ૨૧૮૨
૯ રેલ્વેમેલ સરવીસ, રેલ્વે સ્ટેશન ૨૫૯૮
૧૦ શાહીબાગ પોસ્ટ ઓફિસ, સર્કીટહાઉસ ૮૦૧૧
૧૧ સાબરમતી પોસ્ટ ઓફિસ, સાબરમતી ૮૦૧૪
૧૨ ઈદગા પોસ્ટ ઓફિસ, અસારવા રોડ
૧૩ કાળુપુર ચકલા પોસ્ટ ઓફિસ, કાળુપુર
૧૪ કાંકરીઆ રોડ પોસ્ટ ઓફિસ
૧૫ ઘીકાંટારોડ પોસ્ટ ઓફિસ, ઘીકાંટારોડ
૧૬ જમાલપુર પોસ્ટ ઓફિસ, જમાલપુર
૧૭ ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટ પોસ્ટ ઓફિસ, ભદ્ર
૧૮ ખાડિયા પોસ્ટ ઓફિસ, ખાડિયા
૧૯ રાયપુર પોસ્ટ ઓફિસ, રાયપુર
૨૦ સરસપુર પોસ્ટ ઓફિસ, સરસપુર
૨૧ માદલપુર પોસ્ટઓફિસ, માદલપુર

તાર ઓફીસો

સેંટ્રલ ટેલીગ્રાફ ઓફિસ ભદ્રમાં આવેલી છે. ત્યાં જ શહેરના બધા તારો બહારગામથી આવે છે અને ત્યાંથી જ બધા તારો વ્હેંચાય છે. નીચેની તાર ઓફિસોએ તાર કરી શકાય છે, અને તે બધી પોસ્ટ ઓફિસોની સાથેસાથ જ છે.

ભદ્ર (તાર ઓફિસ)	કેન્ટોનમેન્ટ
રીચીરોડ	ડીસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટ
માણેકચોક	ગોમતીપુર
દિલ્હીચકલા	શાહીબાગ
રેલ્વેપુરા	સાબરમતી
એલિસબ્રીજ	

તારો સંબંધમાં કંઇ ફરિયાદ કરવી હોય તો તે ટેલીફોનનં. ૨૪૦૦ ઉપર સુપરિન્ટેન્ડન્ટને કરી શકાય છે. અમદાવાદથી ટ્રંકકોલ કરવાની બધી વ્યવસ્થા તાર-ટપાલ ખાતાને હસ્તક જ છે અને ૦ ૯ નંબર જોડી ગમે ત્યાંનો ટ્રંકકોલ માગી શકાય છે અથવા મુખ્ય તાર ઓફિસે જઇને પણ કરી શકાય છે.

જનરલ પોસ્ટ ઓફિસ

ટપાલ વહેંચવાનો વખત

સવારના	૮—૩૦
સવારના	૧૦—૩૦
બપોરના	૧૨—૦
સાંજના	૪—૩૦

છેલ્લી પેટી ખોલવાનો વખત—

૬-૧૦ સવારે
૮-૧૫ સવારે લોકલ
૯-૪૫ સવારે લોકલ
} શહેરના કચ્છ-કાઠિયાવાડ, ધોળકા લાઇન, પ્રાંતીજ લાઇન અને દિલ્હી મેઇલ તથા તે સાથે સંબંધ ધરાવતી બાન્ચ લાઇનો તથા મેઇન લાઇનથી જવાની જગાઓ માટે

૧૦-૨૦ સવારે—અત્રેથી મુંબઇ તરફની બધી બાજુઓ માટે

૧—૪૦ સાંજે—દિલ્હી એક્સપ્રેસ તથા તે સાથે સંબંધ ધરાવતી બ્રાન્ચ અને મેઇન લાઇનોથી જવાની બાજુઓ માટે

૩-૪૫ સાંજે—લોકલ-કચ્છ, કાઠિયાવાડ તથા
૧૨.૨ મુંબઇ તરફની બધી બાજુઓ માટે

૪-૪૫
૫-૫૦
૬-૩૦
} કાઠિયાવાડ મેઇલ તથા તે સાથે સંબંધ ધરાવતી દરેક મેઇન લાઇન તથા બ્રાન્ચ લાઇનથી જવાની બાજુઓ માટે

ખાસ સૂચના

૧ રવિવાર તથા પોસ્ટ ઓફિસના તહેવારના દિવસે સાંજે ૫-૫૦ વાગે પેટી ખોલવામાં આવે છે.

૨ લેટ ફી સાથેના કાગળો રવિવાર તથા તહેવાર સિવાયના દિવસે ૭ વાગ્યા સુધી નોકરી ઉપર હાજર રહેલ કારકુનને આપવા.

૩ સરક્યુલરો તથા પેકેટો મોડામાં મોડા ૫-૦ વાગ્યા સુધી તથા રજીસ્ટર્ડ ન્યુઝપેપર્સ મોડામાં મોડાં ૬-૦ વાગ્યા સુધી લેવાશે.

વિમાની ટપાલ (એર મેઇલ)

ઉત્તર તરફ	દક્ષિણ તરફ
કરાંચી ૮-૨૫ સવારે	મુંબઇ ૮-૨૫ સવારે
દિલ્હી ૧-૪૦ સાંજે	મુંબઇ ૧-૪૦ સાંજે

આર. એમ. એસ. (સ્ટેશને) ટપાલ કાઢવાના સમય

લેટ ફી વિના	લેટ ફી સાથે	
૫-૦	૫-૦	સવારે કાઠિયાવાડ બાજુ માટે
૫-૦	૬-૦	,, પાટણ લાઇન
૫-૦	૬-૦	,, ધોળકા-ધંધુકા લાઇન
૫-૦	૬-૦	,, પ્રાંતિજ લાઇન
૬-૩૦	૬-૪૫	,, સ્થાનિક વહેંચણી (૭ા વાગેની)
૬-૩૦	૭-૦	,, મારવાડ રજપુતાના બાજુ
૬-૩૦	૭-૦	,, ઉત્તર ગુજરાત મેઇન લાઇન
૧૧-૧૫	૧૧-૩૦	,, મુંબઇ (નાનાં સ્ટેશનો) લાઇન
૨—૦	૨-૧૫	બપોરે સ્થાનિક વહેંચણી (૨-૫૫ ની)
૩—૦	૩-૧૫	,, મહેસાણા-મારવાડ-કાઠિયાવાડ

૬—૦ ૬–૧૫ સાંજે કાઠિયાવાડ બાજુ
૭—૦ ૯—૦ રાત્રે મુંબઇ, મદ્રાસ, બધી બાજુ

વિમાની ટપાલ માટે

૮–૪૫ ૯—૦ સવારે કરાંચી અને મુંબઈ તરફ
અમદાવાદ-જામનગર માટે
૨–૩૦ ૨–૪૫ બપોરે દિલ્હી અને મુંબઇ માટે

પોલીસ સ્ટેશનો

૧	ગાયકવાડની હવેલી પોલીસ સ્ટેશન	૨૫૫૧ ૨૬૮૯
૨	એલિસબ્રીજ પોલીસ સ્ટેશન	૭૨૮૦
૩	ગોમતીપુર પોલીસ સ્ટેશન	૫૨૭૬
૪	કાગડાપીઠ પોલીસ સ્ટેશન	૫૨૮૭
૫	કાળુપુર પોલીસ સ્ટેશન ધનાસુતારની પોળ પાસે	૨૨૩૬
૬	કારંજ પોલીસ સ્ટેશન ભદ્ર	૩૨૫૯
૭	માધવપુરા પોલીસ સ્ટેશન	૨૫૪૮
૮	નવરંગપુરા પોલીસ સ્ટેશન	૭૨૮૩
૯	શહેર કોટડા પોલીસ સ્ટેશન	૨૨૦૮, ૨૩૮૨

પોલીસ ચોકીઓ

૧	અમદુપુરા ચોકી	૨૪૫૮
૨	અસારવા ચોકી	૨૫૪૦
૩	આસ્ટોડીઆ ચકલા ચોકી	૫૩૨૩
૪	ઇદગા ચોકી	૨૫૪૨
૫	કાળુપુર ચકલા ચોકી	૨૬૧૯
૬	કાળુપુર ચોકી	૨૬૧૩
૭	કાળુપુર બહાર ચોકી	૨૫૩૮
૮	ખમાસા ચોકી	૫૫૪૯
૯	ખાડિયા ચોકી	૫૪૯૬
૧૦	ખાસબજાર ચોકી	૨૫૪૪
૧૧	નરોડા ચોકી	૨૧૬૫
૧૨	પ્રેમગેટ ચોકી	૨૫૨૯
૧૩	પાંચપીપળી ચોકી	૫૪૨૬
૧૪	ફરનાન્ડીઝ બ્રીજ ચોકી	૨૪૭૨
૧૫	મણિનગર ચોકી	૫૩૩૧
૧૬	માણેકચોક ચોકી	૨૫૪૫
૧૭	ઘીકાંટા ચોકી	૨૫૭૩

૧૮ ગોરનાકા ચોકી	૨૫૪૧
૧૯ જમાલપુર બહાર ચોકી	૫૩૪૩
૨૦ ઝવેરીવાડ ચોકી	૨૫૩૨
૨૧ ટીંકવા ચોકી	૨૬૫૦
૨૨ દરિયાપુર ચોકી	૨૫૩૦
૨૩ દિલ્હીચકલા ચોકી	૨૫૪૯
૨૪ દૂધેશ્વર ચોકી	૨૯૮૧
૨૫ પાંચકૂવા ચોકી	૫૦૩૪
૨૬ બહેરામપુર ચોકી	૫૫૦૨
૨૭ મીરઝાપુર ચોકી	૨૫૩૭
૨૮ રાયપુર ચકલા ચોકી	૫૩૨૦
૨૯ રાયપુર ચોકી	૫૦૩૫
૩૦ રંગીલાપોળ ચોકી	૨૫૩૪
૩૧ લુણસાવાડ ચોકી	૭૩૩૪
૩૨ વિક્ટોરિયા ગાર્ડન ચોકી	૭૧૪૬
૩૩ શાહપુર ચોકી	૨૫૭૫
૩૪ સદર બજાર ચોકી	૮૦૩૭
૩૫ સરસપુર ચોકી	૨૭૪૧
૩૬ સારંગપુર બહાર ચોકી	૫૨૨૬
૩૭ સિલ્વર કોટન ચોકી	૫૩૧૦

અમદાવાદની અદાલતો

દીવાની અદાલતો
ડીસ્ટ્રીકટ કોર્ટ તથા તેના તાબાની અદાલતો

૧ ડીસ્ટ્રીકટ જજ સાહેબની કોર્ટ, ભદ્ર,
૨ આસીસ્ટંટ જજ સાહેબની કોર્ટ, ભદ્ર,
૩ એકસ્ટ્રા આસીસ્ટંટ જજની કોર્ટ, ભદ્ર,
૪ સેકન્ડ એકસ્ટ્રા આસીસ્ટંટ જજની કોર્ટ, ભદ્ર,
૫ સીનિયર ડીવીઝન કોર્ટ, ભદ્ર,
૬ જોઇન્ટ સિવિલ જજ (સિનિયર ડીવીઝન) ની કોર્ટ, ભદ્ર,
૭ જોઇન્ટ સિવિલ જજ (જૂનિયર ડીવીઝન)ની કોર્ટ, ભદ્ર,
૮ સેકન્ડ જોઇન્ટ સિવિલ જજ (જૂનિયર ડીવીઝન), ભદ્ર,
૯ થર્ડ જોઇન્ટ સિવિલ જજ (જૂનિયર ડીવીઝન)ની કોર્ટ, ભદ્ર,
૧૦ ફોર્થ જોઇન્ટ સિવિલ જજ (જૂનિયર ડીવીઝન) કોર્ટ, ભદ્ર,
૧૧ અમદાવાદની સ્મોલ કોઝ કોર્ટ, ભદ્ર,
૧૨ અમદાવાદની સ્મોલ કોઝ કોર્ટના રજીસ્ટ્રાર, ભદ્ર,

ફોજદારી અદાલતો

૧ સેશન્સ જજની કોર્ટ, ભદ્ર
૨ એડીશનલ સેશન્સ જજની કોર્ટ, ભદ્ર
૩ સીટી ફર્સ્ટ કલાસ મેજીસ્ટ્રેટ અને એડીશનલ ડી. મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ ગુજરાત કલબની સામે,
૪ ફર્સ્ટ એડીશનલ સીટી ફર્સ્ટ કલાસ મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, કોઠાવાળાનો બંગલો લાલ દરવાજા વીજળી ઘરની સામે,
૫ સેકન્ડ એડીશનલ સીટી ફર્સ્ટ કલાસ મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, કોઠાવાળાનો બંગલો
૬ થર્ડ એડીશનલ સીટી ફર્સ્ટ કલાસ મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, લાલ દરવાજા, વીજળી ઘર સામે, કોઠાવાળાના બંગલામાં
૭ ફોર્થ એડીશનલ સીટી ફર્સ્ટ કલાસ મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, કોઠાવાળાનો બંગલો
૮ ફીફથ એડીશનલ સીટી ફર્સ્ટ કલાસ મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, કોઠાવાળાનો બંગલો
૯ રેસીડેન્ટ મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, ડીસ્ટ્રીકટ કોર્ટ, ભદ્ર
૧૦ સીટી રેસીડેન્ટ મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, કોઠાવાળાના બંગલામાં, લાલ દરવાજા, વીજળી ઘર સામે
૧૧ પ્રાંત ઓફિસર સાહેબ, ધોળકા પ્રાંત ધન હાઉસ, પ્રેમાભાઇ હૉલ સામે,
૧૨ પ્રાંત ઓફિસર સાહેબ, વિરમગામ પ્રાંત દાણાપીઠ અમદાવાદ

સ્ટાઇપેન્ડીઅરી અદાલતો

૧ સ્ટાઇપેન્ડરી ફર્સ્ટ કલાસ મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, મ્યુનિસિપલ કંપાઉન્ડમાં દાણાપીઠ, અમદાવાદ
૨ એડીશનલ ફર્સ્ટ કલાસ સ્ટાઇપેન્ડીઅરી મેજીસ્ટ્રેટની કોર્ટ, દીવેટીઆનો બંગલો, આસ્તોડિયા રોડ

કોલેજો

૧ ગુજરાત કોલેજ (આર્ટસ અને સાયન્સ)
૨ એસ. એલ. ડી. આર્ટસ કોલેજ
૩ એમ. જી. સાયન્સ કોલેજ
૪ સર લલ્લુભાઈ આશારામ લૉ કોલેજ
૫ એચ. એલ. કોલેજ ઓફ કોમર્સ
૬ બી. જે. મેડીકલ કોલેજ
૭ એલ. એમ. કોલેજ ઓફ ફાર્મસી
૮ પ્રેમચંદ રાયચંદ ટ્રેનિંગ કોલેજ
૯ મહાલક્ષ્મી ટ્રેનિંગ કોલેજ ફોર વીમેન
૧૦ લા. ઉ. મહિલા પાઠશાળા

માધ્યમિક શાળાઓ

૧ આર. સી. હાઇસ્કૂલ, ઘીકાંટા રોડ
૨ આઈ. પી. મિશન હાઈસ્કૂલ, વિક્ટોરિયા ગાર્ડન પાસે
૩ જે.એલ. ન્યુ ઈંગ્લીશ સ્કૂલ, રાયખડ ક્રોસ રોડ
૪ પ્રોપ્રાયટરી હાઈસ્કૂલ, કાંકરીઆ રોડ અને પ્રીતમનગર શાખા
૫ ન્યુ હાઈસ્કૂલ, પીરમશા રોડ
૬ ન્યુ મિડલ સ્કૂલ, પીરમશા રોડ
૭ શેઠ ચિ. ન. વિદ્યાવિહાર, આંબાવાડી એલિસબ્રીજ
૮ ટ્યુટોરીઅલ હાઇસ્કૂલ, ટંકશાળ, અને ત્રણ દરવાજા
૯ શાહપુર ટ્યુટોરીઅલ હાઈસ્કૂલ, શાહપુર પૂલ પાસે
૧૦ સીટી હાઇસ્કૂલ, સાંકડી શેરી
૧૧ ન્યુ એજ્યુકેશન હાઇસ્કૂલ, રિલીફ રોડ
૧૨ ફેલોશિપ હાઇસ્કૂલ, ઘીકાંટા રોડ, મગનભાઇ હવેલી શાખા અને લાખા પટેલની પોળની સાંકડી શેરી શાખા
૧૩ ન્યુ ફેલોશિપ હાઈસ્કૂલ, શાહપુર પૂલને નાકે, એલિસબ્રીજ
૧૪ મોડેલ હાઈસ્કૂલ, ઘીકાંટા રોડ
૧૫ નવચેતન હાઈસ્કૂલ, એલિસબ્રીજ
૧૬ દાકર્સ હાઇસ્કૂલ, એલિસબ્રીજ
૧૭ અંજુમને ઇસ્લામ હાઈસ્કૂલ, આસ્ટોડિયા રોડ
૧૮ ગવર્મેન્ટ ગર્લ્સ હાઇસ્કૂલ, રાયખડ
૧૯ મ્યુનિસિપલ ગર્લ્સ હાઈસ્કૂલ, દાણાપીઠ (શહેર)
૨૦ ગર્લ્સ ઓન હાઇસ્કૂલ, સાંકડી શેરી
૨૧ યશલક્ષ્મી કવિ ગર્લ્સ હાઇસ્કૂલ, એલિસબ્રીજ
૨૨ પ્રિમિયર હાઈસ્કૂલ, દરિયાપુર
૨૩ સરસ્વતી હાઇસ્કૂલ, માધુભાઈ મિલ કમ્પાઉન્ડ, સરસપુર
૨૪ ભારતી વિદ્યાલય, ખાડિયા ગોલવાડ
૨૫ મગનલાલ કરમચંદ કન્યાશાળા, રાયપુર
૨૬ રણછોડલાલ છોટાલાલ કન્યાશાળા, ખાડિયા
૨૭ વનિતાવિશ્રામ, ખાડિયા
૨૮ જ્યોતિસંઘ, રાયપુર
૨૯ સેન્ટ ઝેવિયર્સ હાઇસ્કૂલ, મીરજાપુર રોડ
૩૦ માઉન્ટ કારમલ સ્કૂલ, નવરંગપરા
૩૧ ગવર્મેન્ટ મિડલ સ્કૂલ, ભદ્ર

બાળમંદિરો

૧ શ્રી બાળમંદિર, ખાડિયા
૨ શ્રી શિશુ બાળમંદિર, રાયપુર ભાઉની પોળ
૩ શ્રી ભારત બાળમંદિર, બાલાહનુમાન
૪ શ્રી વિનય બાળમંદિર, ફતાસા પોળ
૫ શ્રી પ્રયોગ બાળમંદિર, રતનપોળ
૬ શ્રી ધ્રુવ બાળમંદિર, સ્વામિનારાયણના મંદિર પાસે નવીવાસ
૭ શ્રી મોન્ટેસોરી બાળમંદિર, સાંકડીશેરી જીવણપોળ
૮ શ્રી રાજનગર બાળમંદિર, કાળુપુર કાળા-પટેલની પોળ
૯ શ્રી બાળમંદિર, પ્રીતમનગર
૧૦ શ્રી શારદા બાળમંદિર, એલિસબ્રીજ
૧૧ શ્રી પુષ્પ બાળમંદિર, મણિનગર
૧૨ બાળમુકુંદ બાળમંદિર, એલિસબ્રીજ કોલેજ રોડ
૧૩ અનાથાશ્રમ બાળમંદિર, રાયપુર દરવાજા બહાર
૧૪ ધી બેબી કોલેજ, રાયપુર હવેલીની પોળ સામે
૧૫ ધી ચીલ્ડ્રન કોલેજ, રાયપુર શામળાની પોળ

૧૬ નિરંજન બાળમંદિર, રાયપુર
૧૭ શ્રી પુષ્પ બાલમંદિર, રાયપુર ભાઉની પોળ
૧૮ રાયપુર બાળમંદિર, રાયપુર, કરમચંદની હવેલી
૧૯ નવી ગુજરાતી શાળા બાળમંદિર, સારંગપુર દોલતખાના
૨૦ શ્રી નૂતન બાલમંદિર, સારંગપુર
૨૧ વનિતાવિશ્રામ, ખાડિયા
૨૨ શ્રી બાળમંદિર, ખાડિયા લાખિયાની પોળ
૨૩ શ્રી બાલમંદિર, કડવા પોળ
૨૪ ભારતબાલમંદિર, કાળુપુર મામુનાયકની પોળ
૨૫ શ્રી બાળમંદિર, રતનપોળ હાથીખાના
૨૬ સૂર્યોદય બાળમંદિર, માંડવીની પોળ
૨૭ શ્રી વિનોદ બાળમંદિર, માંડવીની પોળ
૨૮ શ્રી બાળમંદિર, ઢાળની પોળ
૨૯ પારસી મોન્ટેસરી સ્કૂલ, ફાયર ટેમ્પલ લેન
૩૦ શ્રી બાળમંદિર, કેલીકો મિલ
૩૧ ગોમતીપુર બાળમંદિર, ગોમતીપુર
૩૨ બાલકુંજ, એલિસબ્રીજ, મહાલક્ષ્મી સોસાયટી
૩૩ શ્રી ચૈતન્ય બાળમંદિર, નવરંગપુરા
૩૪ શારદા મંદિર, ગુજરાત કૉલેજ રોડ
૩૫ શિશુ વિહાર, એલિસબ્રીજ લક્ષ્મીનિવાસ સોસાયટી
૩૬ હરિજન બાળમંદિર, પાલડી
૩૭ મજૂર બાળગૃહ, લાલ દરવાજા શાંતિસદન

સંસ્કૃત પાઠશાળા

૧ શ્રી સ્વામિનારાયણ સંસ્કૃત પાઠશાળા, સ્વામિનારાયણનું મંદિર
૨ રા. બ. ગીરધરલાલ ઉત્તમરામ વકીલ સંસ્કૃત પાઠશાળા, ખાડી આંબલી
૩ શ્રી ગીતા સંસ્કૃત પાઠશાળા, શાહપુર, બેચર લશ્કરીના બંગલામાં
૪ શ્રી કાશીવિશ્વનાથ સંસ્કૃત પાઠશાળા, એલિસબ્રીજ સંન્યાસ આશ્રમ

૫ શ્રી બ્રહ્મચારીની વાડી સંસ્કૃત પાઠશાળા, પ્રાર્થના સમાજ
૬ શ્રી અમદાવાદ સંસ્કૃત પાઠશાળા, રાયપુર ચકલા કુમાર કાર્યાલયના મેડા પર
૭ શ્રી વેદોપવેદ વિદ્યાલય, રાયપુર ભાઉની પોળ
૮ શ્રી વ્રજરાય સંસ્કૃત પાઠશાળા, દોશીવાડાની પોળ ગોસાઈજી મહારાજની હવેલી
૯ શ્રી વેદગીર્વાણુ સંસ્કૃત પાઠશાળા, કાળુપુર મામુ નાયકની પોળ
૧૦ શ્રી જ્યોતિષ પાઠશાળા, કાળુપુર મામુનાયકની પોળ જોષીની પોળ
૧૧ શ્રી મનોહર સંસ્કૃત પાઠશાળા, દૂધેશ્વર પાણીની ટાંકી પાસે
૧૨ શ્રી નીલકંઠ સંસ્કૃત પાઠશાળા, અસારવા નીલકંઠ મહાદેવમાં

ઉદ્યોગ તાલીમ સંસ્થાઓ

૧ આર. સી. ટેકનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ, સરસપુર
૨ શેઠ સી. એન. ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્કૂલ, આંબાવાડી, એલિસબ્રીજ

કલબો

૧ ધી ક્રીકેટ કલબ ઓફ અમદાવાદ લી: પો. બો. નં. ૧૨૯
૨ ધી ગુજરાત કલબ ભદ્ર
૩ ધી ઓરીએન્ટ કલબ એલિસબ્રીજ
૪ ધી રિફોર્મ કલબ લાલદરવાજા
૫ ધી પારસી જીમખાના કલબ ખાનપુર
૬ શાહીબાગ કલબ, શાહીબાગ રેલ્વે ક્રોસીંગ પાસે
૭ અમદાવાદ જીમખાના શાહીબાગ કેમ્પ
૮ લેડીઝ કલબ ખમાસા ગેટ સામે
૯ રોટરી કલબ ખાનપુર

અમદાવાદની હોસ્પીટલો

૧ ઇન્ડીઅન મીલીટરી હોસ્પીટલ (બ્રીટીશ વીંગ સાથે), અમદાવાદ કેમ્પ
૨ કાંકરિયા એપીડેમિક હોસ્પીટલ, કાંકરિયા રોડ
૩ ચીનાઇ મેટરનીટી હોમ, એલિસબ્રીજ
૪ પાર્વતીબાઇ મેટરનીટી હોમ એન્ડ ડીસ્પેન્સરી, જાર્ડન રોડ દરિયાપુર
૫ લેબર યુનિયન હોસ્પીટલ, મીરઝાપુર રોડ
૬ વાડીલાલ સારાભાઇ જનરલ હોસ્પીટલ, એલિસબ્રીજ
૭ સરજીકલ એન્ડ મેટરનીટી હોસ્પીટલ એન્ડ રેડિયમ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ, એલિસબ્રીજ
૮ સરસપુર મેટરનીટી હોમ, (અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી) માધુભાઇ મિલ્સ કમ્પાઉન્ડ
૯ સિવિલ હોસ્પીટલ, ઘીકાંટા
૧૦ કેલીકો મિલ્સ હોસ્પીટલ, જમાલપુર
૧૧ શ્રી મજુર મહાજન હોસ્પીટલ, મીરઝાપુર રોડ
૧૨ શેઠ ડાહ્યાભાઇ રણછોડદાસ આરોગ્ય ભુવન, એલિસબ્રીજ
૧૩ મેન્ટલ હોસ્પીટલ, દિલ્હી દરવાજા બહાર
૧૪ લેપર હોસ્પીટલ, આસ્તોડિયા દરવાજા બહાર
૧૫ વેટરીનરી હોસ્પીટલ, પ્રેમ દરવાજા અંદર
૧૬ ગેરેટ વેટરીનરી હોસ્પીટલ એલિસબ્રીજ માદલપુર
૧૭ કાગડાપીઠ લેપર હોસ્પીટલ, આસ્તોડીઆ દરવાજા બહાર
૧૮ વિકટોરિયા જ્યુબિલી હોસ્પીટલ ફોર ફીમેલ્સ, માધવબાગ પાસે
૧૯ રણછોડલાલ ડીસ્પેન્સરી, માધવબાગ પાસે
૨૦ બેચરદાસ ડીસ્પેન્સરી, લુણસાવાડા દિલ્હી ચકલા પાસે
૨૧ આંખનું ધરમાદા દવાખાનું, ચાર રસ્તા

ખાનગી હોસ્પીટલો

સર્જીકલ

૧ ડૉ. મોતીભાઇ ડી. પટેલ એલિસબ્રીજ ટે. નં. ૭૦૭૭
૨ „ સોભાગ્યચંદ બી. શાહ સૂર્યભુવન દરિયાપુર ટે. નં. ૨૨૦૧
૩ „ પોપટલાલ પી. શેઠ ભદ્ર ટે. નં. ૩૨૩૦
૪ „ કાન્તીલાલ એમ. શાહ, રીલીફ રોડ

મેડીકલ

૧ ડૉ. જી. બી. માંકડ મીરજાપુર રોડ
ટે. નં. ૨૯૫૬

૨ ,, વિઠ્ઠલભાઈ જે. પટેલ સૂર્યભુવન
દરિયાપુર ટે. નં. ૨૨૦૧

ગાયનેકોલોજીકલ : ઓબસ્ટેટ્રીક્સ

૧ ડૉ. એસ. બી. અંકલેસરીઆ અને ડૉ.
મીસીસ ધન એસ. અંકલેસરીઆ
૧ સેન્ટ્રલ કલીનીક મીરજાપુર રોડ
ટે. નં. ૨૯૫૬
૨ ઇલેકટ્રીક હાઉસની સામે ભદ્ર
ટે. નં. ૩૦૨૦

૨ ,, મીસ સૌદામિની પંડ્યા
૧ ભદ્ર ટે. નં. ૨૫૯૨
૨ એલિસબ્રીજ રામવાડી ટે. નં. ૭૨૯૬

૩ ,, મીસીસ શરદ નાણાવટી, એલિસબ્રીજ
રામવાડી ટે. નં. ૨૫૯૨

૪ ,, મીસીસ દીનમણી મજમુદાર, ટે. નં ૭૨૪૦
૧ રેલ્વે ક્રોસીંગ પાસે, એલિસબ્રીજ
૨ ખાડિયા, સર ચિનુભાઈ રોડ

૫ ,, પ્રફુલ્લ મુનશી અને ડૉ. જીતુભાઇ
જે. દેસાઇ, ખાડિયા ટે નં. ૫૨૯૧

૬ ,, મીસ. બચુબાઈ નાણાવટી, સલાપોસ રોડ
ટે. નં. ૨૩૯૯

૭ ,, મીસ. સી., બેપ્ટીસ્ટા, સીવીલ હોસ્પીટલની
પાછળ ટે. નં. ૩૩૦૬

આંખની હોસ્પીટલો

૧ ડૉ. ગણપતરામ જી. પટેલ દરિયાપુર
ટે. નં ૨૭૩૭

૨ ,, વી. બી. માંકડ, સલાપોસ રોડ
ટે. નં. ૩૨૦૫ એલિસબ્રીજ ટે. નં ૭૨૩૧

૩ ,, સિન્ધુભાઈ દીવેટીઆ રાયપુર ટે. નં. ૫૧૪૩

૪ ,, કોઠીવાળા સારંગપુર

૫ ,, પી. ડી. અંકલેસરીઆ, શાહીબાગ
ટે નં. ૨૪૨૭

૬ ડૉ. મૂળશંકર દ્વિવેદી, દિલ્હી દરવાજા બહાર
ટે. નં. ૨૬૫૭

૭ ,, રાવબહાદુર અંબાલાલ (જાવરાવાળા)
રાયપુર, ખાડિયા

પ્રસૂતિગૃહો

૧ ડૉ. જીતેન્દ્ર દેસાઇનું પ્રસૂતિગૃહ, ખાડિયા
સેવકાની વાડી

૨ બાઇ રૂક્ષ્મણિ પ્રસૂતિગૃહ, ખાડિયા
પોલીસ ચોકી પાસે

૩ દીનમણિ મજમૂદાર પ્રસૂતિગૃહ, ખાડિયા
સર ચીનુભાઇ રોડ

૪ જશોદાબાઇ પ્રસૂતિગૃહ, ઝવેરીવાડ વાઘણ પોળ

૫ ડૉ. ડાહીગૌરી ત્રિવેદીનું પ્રસૂતિગૃહ, કાળુપુર
હાજા પટેલની પોળ સામે

૬ પાર્વતીબાઇ પ્રસૂતિગૃહ, દરિયાપુર ટાવર સામે

૭ સિવિલ હોસ્પીટલ પ્રસૂતિગૃહ, સિવિલ
હોસ્પીટલ

૮ ચંદનબાઈ પ્રસૂતિગૃહ, બેચરદાસ હોસ્પીટલ
દિલ્હી દરવાજા જાર્ડન રોડ

૯ ગ્રીનશીલ્ડ પ્રસૂતિગૃહ, શાહપુર

૧૦ કેલિકો મિલ પ્રસૂતિગૃહ, કેલિકો મિલમાં જમાલ
પુર દરવાજા બહાર

૧૧ રૌશી મેટરનીટી હોમ, રાયખડ
વીજળી ઘર પાસે

૧૨ ચીનાઈ પ્રસૂતિગૃહ, એલિસબ્રીજ વા સા.
હોસ્પીટલમાં

૧૩ ડૉ. મોતીભાઈ પટેલનું પ્રસૂતિગૃહ, પટેલ
નર્સિંગ હોમ

૧૪ દીનમણિ મજમુદારનું પ્રસૂતિગૃહ, એલિસબ્રીજ

૧૫ રેવાબેન લલ્લુભાઇ પ્રસૂતિગૃહ, સારંગપુર
તળિયાની પોળ, કાપડીવાડની બારી પાસે

૧૬ સારંગપુર કોટન નં. ૨ મિલ પ્રસૂતિગૃહ,
સારંગપુર કોટન નં. ૨ મિલમાં

૧૭ વિકટોરીઆ જ્યુબીલી હોસ્પીટલ પ્રસૂતિગૃહ,
માધવબાગ પાસે

૧૮ અગરતલાલ ગીરધરલાલ પ્રસૂતિગૃહ,
[illegible]

૧૯ ડૉ. દલાલ આઇ. સી.,	એલ. સી. પી. એસ.	સારંગપુર ચકલા
૨૦ ,, દલાલ કે. વી.,	એલ. સી. પી. એસ.	C/o ડૉ. ફોઝદાર ચાર રસ્તા ખાડિયા
૨૧ ,, દલાલ આર. સી.,	એલ. સી. પી. એસ.	ઢાલનીપોળ આસ્ટોડીઆ ચકલા
૨૨ ,, મીસ દાંડેકર એસ. બી.,	એમ. બી. બી. એસ.	સૂર્યભુવન, દરિયાપુર ટે. નં. ૭૩૩૬
૨૩ ,, દવે એન. પી.,	એલ. સી. પી. એસ.	રાયપુર સાંકડી શેરી
૨૪ ,, દવે એન. વી.,	એમ. બી. બી. એસ.	ઘીકાંટા રોડ.
૨૫ ,, દવે છ. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	રાયપુર નાઈવાડા સામે
૨૬ ,, દેસાઇ બી. બી.,	એમ. બી. બી. એસ.	ખાડિયા પોલીસ ચોકી નજીક
૨૭ ,, દેસાઇ જે. જે.,	એમ. બી. બી. એસ.	સર ચિનુભાઈ રોડ પર ખાડિયા ટે. નં. ૫૨૯૧–૭૦૮૫
૨૮ ,, દેસાઈ એચ. એમ.,	એફ. આર. સી. એસ. સી. એચ. ઓ.	રીલીફરોડ ટે. નં. ૫૫૩૪–૭૦૮૯
૨૯ ,, દેસાઇ એચ. વી.,	એલ. સી. પી. એસ.	સારંગપુર ચકલા
૩૦ ,, દેસાઇ આર. એ.,	એમ. આર. સી. પી.	હિમાભાઇ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ભદ્ર ટે. નં. ૩૨૬૮–૭૨૦૩
૩૧ ,, દેસાઇ પી. એમ.,	એમ. બી. બી. એસ.	ગાંધીરોડ ટે. નં. ૭૩૨૨
૩૨ ,, દેસાઈ એન. આર.,	એફ. આર. સી.એસ. (ઇંગ્લાંડ)	શેઠ લલ્લુભાઈ ગોરધનદાસ હોસ્પીટલ મણિનગર ટે. નં. ૫૦૧૦

૩૩	ડૉ. ડૉકટર એન. એસ.,	એલ. સી. પી. એસ.	શેઠ લલ્લુભાઇ ગોરધનદાસ હૉસ્પીટલ મણિનગર
૩૪	,, દેસાઇ એમ. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	સ્વામીનારાયણ મંદિર નવી ચાલ
૩૫	,, દેસાઇ એમ. ડી.,	એમ. બી. બી. એસ. એમ. એસ.	સિવિલ હૉસ્પીટલ
૩૬	,, દીવેટીઆ એસ. પી.,	એમ. બી. બી. એસ. ડી. ઓ. એમ. એસ. (ઇંગ્લાંડ)	રાયપુર પોસ્ટ ઓફીસ સામે ટે. નં. ૫૧૪૩
૩૭	,, દીવેટીઆ એ. જે.,	એમ. બી. બી. એસ.	રાયપુર, ચામળાની પોળ
૩૮	,, દૂધિયા સી. એચ.,	એસ. એ. એસ.	રાયપુર આંબલી પોળ
૩૯	,, ત્રિવેદી એચ. એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	કાલુપુર રોડ
૪૦	,, ત્રિવેદી એમ. બી.,	ડી. ઓ.; એમ. બી.-બી. એસ.	દિલ્હી દરવાજા બહાર ટે. નં. ૨૬૫૭
૪૧	,, દરૂ સી. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	ભુરીબેન મેડીકલ ટ્રસ્ટ ડીસ્પેન્સરી આસ્ટોડિયા
૪૨	,, ફોઝદાર આર. એમ.,	એલ. એમ. એન્ડ એસ.	ખાડિયા ચાર રસ્તા ટે. નં. ૨૩૬૧-૭૩૨૬
૪૩	,, ગાંધી એસ. એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	રાયપુર મહાલક્ષ્મીની પોળ
૪૪	,, ગાંધી જી. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	કાલુપુર પોસ્ટ ઓફિસ નજીક
૪૫	,, ગાંધી સી. બી.,	એસ. એ. એસ.	રતનપોળ
૪૬	,, ગોર ડી. એસ.,	એલ. સી. પી. એસ.	સ્વામીનારાયણ મંદિર રોડ
૪૭	,, ઇશાક એ. બી.,	એલ. સી. પી. એસ.	કાલુપુર રોડ
૪૮	,, જેકબ ડેવીડ,	એલ. સી. પી. એસ.	કાલુપુર દરવાજાની અંદર
૪૯	,, મીસ આર. ડેવીડ,	એમ. ડી.	સરસપુર મેટરનીટી હોમ સરસપુર
૫૦	,, શાહ એસ. બી.,	એમ. એસ.	એડવાન્સ ટોકીઝ સામે લાલદરવાજા
૫૧	,, જામખેકર એચ. જી.,	એલ.સી.પી.એસ.	ભદ્રના કિલ્લાની અંદર
૫૨	,, જોષી એસ. જી.,	એમ. બી. બી. એસ.	C/o ડૉ. કાનુગા ગાંધીરોડ
૫૩	,, કોઠારી એમ. એમ.,	એમ. બી. બી. એસ.	સર ચિનુભાઈ રોડ ખાડિયા ટે. નં. ૫૫૦૭
૫૪	,, કારેલીયા એચ. કે.,	એલ. એમ. પી. એલ. એમ.	માણેકચોક
૫૫	,, કાનુગા બી. એન.,	એલ. એમ એન્ડ એસ.	ગાંધીરોડ ટે નં. ૨૦૧૬-૭૦૫૮
૫૬	,, મીસ ખાંડવાલા જયાબેન ટી.,	એમ. બી. બી. એસ., એલ. એમ.	રાયપુર મદનગોપાલ હવેલી રોડ ટે. નં. ૫૩૩૫-૭૦૨૧
૫૭	,, કલશીકર એમ. બી.,	એલ. સી. પી. એસ.	જમાલપુર
૫૮	,, માંકડ જી. બી.,	એમ. ડી., એમ. આર. સી. પી. (લંડન)	લાલદરવાજા ટે. નં. ૭૨૪૪-૨૯૫૧
૫૯	,, માંકડ વી. બી.,	એમ. બી. બી. એસ., ડી. ઓ. એમ. એસ. (લંડન)	લાલદરવાજા ટે. નં. ૪૨૦૫-૭૨૩૧
૬૦	,, મીસ મેરોરા જી. ટી.,	એમ. બી. બી. એસ.	લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૩૭૩-૭૦૦૮
૬૧	,, મરેના સી. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	માંડવીની પોળ ટે. નં. ૭૦૮૬

૬૨ ડૉ.	મહેતા ડી. ટી., એલ. સી. પી. એસ.	ઘીકાંટા રોડ
૬૩ ,,	મહેતા આર. બી., એમ. આર. સી. પી., ડી. એમ. આર. ઇ., ડી. ટી. એમ. એન્ડ એચ.	લાલદરવાજા ટે. નં. ૩૨૩૨-૭૩૫૨
૬૪ ,,	મોદી જે. પી., એલ. આર. સી. પી. ઈ.	પરિમલ સોસાયટી એલિસબ્રીજ
૬૫ ,,	મોદી આર. કે., એમ. બી. બી. એસ.	એલિસબ્રીજ કોરનર ટે. નં. ૭૦૯૭
૬૬ ,,	મુનશી આર. પી., એફ. આર. સી. એસ.(ઇંગ્લેંડ)	લાલદરવાજા
૬૭ ,,	મહેતા બી. જી., એલ. સી. પી. એસ.	સર ચીનુભાઇ રોડ ખાડિયા ટે. નં. ૫૩૯૫
૬૮ ,,	મહેતા એસ. બી., એલ. સી. પી. એસ.	સર ચીનુભાઇ રોડ ખાડિયા
૬૯ ,,	મહેતા આઈ. કે., એલ. સી. પી. એસ.	ખાડિયા બાલા હનુમાન
૭૦ ,,	મહેતા જે. એમ., એલ. સી. પી. એસ.	ગાંધી રોડ
૭૧ ,,	મહેતા એચ. કે., એલ. સી. પી. એસ.	નાના સતારવાડો ખાડિયા
૭૨ ,,	મોદી એન. એ., એલ. સી. પી. એસ.	ખાસબજાર
૭૩ ,,	મોદી એલ. જી., એલ. સી. પી. એસ.	પાનકોર નાકા
૭૪ ,,	મોહીલે જી. બી., એમ. આર. સી. પી. (લંડન)	ભદ્ર પાસે ટે. નં. ૨૬૪૭-૭૦૧૪
૭૫ ,,	મીસ નાણાવટી બી. બી., એમ.બી.બી.એસ.	જનરલ પોસ્ટ ઑફિસ પાસે ટે. નં. ૨૩૯૯
૭૬ ,,	નાણાવટી એચ. કે., એલ. આર. સી. પી. ઇ.	માણેકચોક ટે. નં. ૫૩૧૭-૭૦૪૩
૭૭ ,,	નવરોજજી ફરામજી, એચ. એ.	કાલુપુર રોડ
૭૮ ,,	પરીખ સી. એમ., એમ. બી. બી. એસ.	દરિયાપુર મોટી પોળ
૭૯ ,,	પરીખ એસ. સી., એલ. સી. પી. એસ.	ઘી કાંટા રોડ
૮૦ ,,	પરીખ આર. એન., એલ. સી. પી. એસ.	દરિયાપુર આંબાની પોળ પાસે
૮૧ ,,	પરીખ આર. એમ., એમ. બી. બી. એસ.	ખાડિયા ગોટીની શેરીની બહાર
૮૨ ,,	પરીખ એમ. એમ., એમ. બી. બી. એસ. ડી. ઓ. એમ. એસ. (લંડન)	ચાર રસ્તા ખાડિયા ટે. નં. ૨૯૨૩
૮૩ ,,	પરીખ આર. એમ., એમ. બી. બી. એસ.	ખાડિયા ચાર રસ્તા ટે. નં. ૩૩૫૮
૮૪ ,,	શાહ બી. સી., એમ. બી. બી. એસ.	મદનગોપાલ હવેલીરોડ, રાયપુર.
૮૫ ,,	પરીખ કે. એમ., એલ. એમ. એન્ડ એસ.	ગાંધીરોડ
૮૬ ,,	પાટણકર બી. ડી., એમ. બી. બી. એસ., એલ.એમ.	લાલદરવાજા
૮૭ ,,	પટેલ સી. જે., એલ. સી. પી. એસ.	સામળાની પોળ નજીક, રાયપુર
૮૮ ,,	પટેલ ડી. કે., એમ. બી. બી. એસ.	કાલુપુર રોડ
૮૯ ,,	પટેલ પી. સી., એમ. બી. બી. એસ.	ગાંધીરોડ, ટે. નં. ૫૫૧૬
૯૦ ,,	પટેલ ડી. એન., એલ. સી. પી. એસ.	માણેકચોક ધાંચીની પોળ નજીક
૯૧ ,,	પટેલ વી. જે., એમ. ડી. (બોમ્બે)	ભદ્ર, પી. ધનજીભાઈની સામે ટે. નં. ૨૧૦૪-૫૧૬૮
૯૨ ,,	પટેલ જી. જી., એમ. બી. બી. એસ. ડી. ઓ એમ. એસ. (લંડન)	દરિયાપુર ટે. નં. ૨૭૩૭-૩૩૧૨
૯૩ ,,	પટેલ એમ. સી., એમ. બી. બી. એસ., એલ. એમ.	રાયપુર, સાંકડીશેરીના નાકે
૯૪ ,,	પટેલ એમ. ડી., એફ. આર. સી. એસ. (ઇંગ્લાંડ)	એલિસબ્રીજ, ટે. નં. ૭૦૭૩-૭૦૨૬

૯૫	ડૉ. પરેલ વી. પી.,	એમ. બી. બી. એસ.	માણેકચોક
૯૬	,, પાઠક જે. ડી.,	એમ. બી. બી. એસ.	સિવિલ્ હૉસ્પીટલ નજીક
૯૭	,, પાઠક એન. એ.,	એમ. બી. બી. એસ.	માણેકચોક ટે. નં. ૫૫૪૬
૯૮	,, પંડયા એમ. કે.,	એલ. સી. પી. એસ.	કાલુપુર દરવાજા અંદર
૯૯	,, પંડયા મીસ સૌદામિની સી.,	એમ. ડી. ૨-૨	લાલદરવાજા, ટે. નં. ૨૫૯૨–૭૨૯૬
૧૦૦	,, રેમર જે. ડી.,	એલ. એમ. એન્ડ એસ.	લાલદરવાજા, ટે. નં. ૨૩૧૧
૧૦૧	,, રાવલ એચ. એન.,	એલ. સી. પી. એસ.	રતનપોળ
૧૦૨	,, રાવલ આર. એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	આસ્ટોડિયા રોડ
૧૦૩	,, મોતીવાલા એમ. બી.,	એમ. બી. બી. એસ.	સિવિલ હૉસ્પીટલ
૧૦૪	,, શાહ સી. મગનલાલ,	એમ. બી. બી. એસ.	રાયપુર ચકલા, ટે. નં. ૫૦૦૭
૧૦૫	,, શાહ બી. પી.,	એલ. સી. પી. એસ.	સારંગપુર
૧૦૬	,, શાહ કે. કે.,	એલ. સી. પી. એસ.	ગાંધીરોડ પતાસાની પોળ
૧૦૭	,, શાહ કુમુદચંદ્ર એન.,	એલ. સી. પી. એસ.	ધનાસુતારની પોળની અંદર કાલુપુર
૧૦૮	,, શાહ કે. એ.,	એમ. બી. બી. એસ.	રણછોડલાલ ડીસ્પેન્સરી રીડરોડ
૧૦૯	,, શાહ એન. બી.,	એમ. બી. બી. એસ.	ઢીંકવા ગેટ પાસે કાલુપુર ટે. નં. ૭૨૭૭
૧૧૦	,, શાહ બી. બી.,	એલ. એમ. એન્ડ એસ.	કાલુપુર રોડ
૧૧૧	,, શાહ આર. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	માણેકચોક ખેતરપાળની પોળ
૧૧૨	,, શાહ સી. જી.,	એલ. સી. પી. એસ.	કાલુપુર રોડ
૧૧૩	,, શાહ આર. સી.,	એલ. સી. પી. એસ.	સારંગપુર હાફડાની પોળ બહાર
૧૧૪	,, શાહ વી. એ.,	એલ. સી. પી. એસ.	રાયપુર પોસ્ટ ઑફિસ સામે
૧૧૫	,, શાહ એ. આર.,	એમ. બી. બી. એસ., ડી. ટી. એમ. એન્ડ એચ.	ચારરસ્તા ખાડિયા ટે. નં. ૭૨૦૭
૧૧૬	,, શાહ સી. મણિલાલ,	એમ. બી. બી. એસ.	શાહપુર મંગળપારેખનો ખાંચો
૧૧૭	,, શાહ સી. મોતીલાલ,	એમ. બી. બી. એસ.	મદનગોપાલની હવેલી રોડ, રાયપુર ટે. નં. ૭૨૫૩
૧૧૮	,, શાહ ડી. કે.,	એમ. બી. બી. એસ. ડી. ટી. એમ. એન્ડ એચ.	ખાડિયા, બાલાહનુમાન
૧૧૯	,, શાહ આઇ. એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	માંડવીની પોળ
૧૨૦	,, શાહ સી. એન.,	એમ. બી. બી. એસ.	જમાલપુર પગથીયા સામે
૧૨૧	,, શાહ એચ. એન.,	એમ. બી. બી. એસ.	૩, ભારતી સોસાયટી એલિસબ્રીજ
૧૨૨	,, શાહ પી. સી.,	એલ. સી. પી. એસ.	માંડવીની પોળ માણેકચોક
૧૨૩	,, શાહ કે. એન.,	એમ. બી. બી. એસ.	સુતર મહાજન ડીસ્પેન્સરી, રાયપુર
૧૨૪	,, શાહ એન. એસ,	એલ. સી. પી. એસ.	રતનપોળ ટે. નં. ૨૭૧૨
૧૨૫	,, શાહ આર. એચ.,	એમ. બી. બી. એસ. (ઇંગ્લાંડ)	મોડલ ટોકીઝ પાસે ગાંધીરોડ ટે. નં. ૩૦૧૭
૧૨૬	,, મીસ શાહ વી. એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	C/o ડૉ. શાહ સી. એક્. રામનગર સાબરમતી
૧૨૭	,, શાહ એન. એચ,	એલ. સી. પી. એસ.	જુના માધુપુરા ડીસ્પેન્સરી

૧૨૮ ડો. શાહ એસ. વી.,	એલ. સી. પી. એસ.	પંચભાઇની પોળ બહાર, ઘીકાંટા
૧૨૯ ,, શાહ પી. એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	જમાલપુર રોડ
૧૩૦ ,, શાસ્ત્રી આર. એમ.,	એમ. બી. બી. એસ.	રતનપોળ ટે. નં. ૭૩૭૮
૧૩૧ ,, મીસીસ સપ્રે ઇંદિરા એસ.,	એલ. સી. પી. એસ.	કેલીકો મીલ ક્વાર્ટર્સ
૧૩૨ ,, સ્વામીનારાયણ આર. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	કડવા પોળ દરિયાપુર
૧૩૩ ,, શેઠ પી. પી.,	એફ. આર. સી. એસ. (ઇંગ્લાંડ)	ડીસ્ટ્રીકટ કોર્ટ સામે, ભદ્ર. ૩૨૩૦-૭૩૫૫
૧૩૪ ,, શેઠ સી. બી.,	એમ. બી. બી. એસ.	કાલુપુર ફરનાન્ડીઝ પૂલ નીચે
૧૩૫ ,, શેઠ ડી. એન.,	એમ. બી. બી. એસ.	રતનપોળ, પાંજરાપોળ સામે ટે. નં. ૭૩૭૨
૧૩૬ ,, સંઘવી જે. એમ.,	એલ. એમ. પી.	કાલુપુર જકરીઆ મસ્જીદ પાસે
૧૩૭ ,, શાસ્ત્રી એલ. કે.,	એમ. બી. બી. એસ.	રાયપુર ચકલા
૧૩૮ ,, શેખ ઇબ્રાહીમ,	એલ. એમ. એન્ડ એસ.	કાલુપુર ગેટ નજીક
૧૩૯ ,, સુરતી એમ. એન.,	એમ. બી. બી. એસ.	કાલુપુર, જકરિયા મસ્જિદ પાસે ટે. નં. ૩૦૧૪
૧૪૦ ,, શુકલ એ. પી.,	એલ. સી. પી. એસ.	૫, સ્વસ્તીક સોસાયટી, એલિસબ્રીજ
૧૪૧ ,, શુકલ એસ. જી.,	એલ. સી. પી. એસ.	વાડીગામ દરિયાપુર
૧૪૨ ,, ટંકારીઆ એ. એન.,	એલ. એમ. એન્ડ એસ.	મીરઝાપુર પોલીસ ચોકી સામે ટે. નં. ૨૯૬૬
૧૪૩ ,, ટંકારીવાલા કે. એન.,	એમ. બી. બી. એસ.	મીરઝાપુર પોલીસ ચોકી સામે
૧૪૪ ,, ત્રિપાઠી એચ. ડી.,	એલ. સી. પી. એસ.	દરિયાપુર છીપાપોળ બહાર
૧૪૫ ,, ઠાકોર બી. જી.,	એલ. એમ. પી.	અશ્વિન સોસાયટી પાસે એલિસબ્રીજ
૧૪૬ ,, ઠાકોર આર. આર.,	એલ. સી. પી. એસ.	સ્વામીનારાયણ મંદિર રોડ
૧૪૭ ,, ત્રિવેદી પી. આર.,	એલ. સી. પી. એસ. ડી. ટી. એમ.	દાણીયા બીલ્ડીંગ એલિસબ્રીજ ટે. નં. ૭૨૨૬
૧૪૮ ,, ત્રિવેદી એમ. એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	૬, ઉમાસદન, મોતીનગર સોસાયટી એલિસબ્રીજ
૧૪૯ ,, મીસ ત્રિવેદી એસ. આર.,	એલ. સી. પી. એસ.	રતનપોળ
૧૫૦ ,, ત્રિવેદી સી. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	કાળુપુર રોડ
૧૫૧ ,, મીસ ત્રિવેદી વી. એન.,	એમ. બી. બી. એસ.	કાળુપુર ટંકશાળ પોલીસચોકી નજીક
૧૫૨ ,, વખારીઆ એ. એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	મદનગોપાલ હવેલી રોડ
૧૫૩ ,, વેની કે. જી.,	એલ. સી. પી. એસ.	ભદ્ર
૧૫૪ ,, વેની ટી. ડી.,	એલ. સી. પી. એસ.	ઘીકાંટા રોડ
૧૫૫ ,, વેનીયા ડી. ડી.,	એલ. એમ. એન્ડ એસ.	કાલુપુર રોડ
૧૫૬ ,, વ્યાસ નલીન એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	ખાડિયા પોલીસચોકી નજીક
૧૫૭ ,, વ્યાસ એચ. આર.,	એમ. બી. બી. એસ.	સારંગપુર ચકલા
૧૫૮ ,, વ્યાસ જે. જે.,	એલ. સી. પી. એસ.	જમાલપુર મ્યુનિસિપલ ડીસ્પેન્સરી
૧૫૯ ,, વ્યાસ એમ. કે.,	એલ. સી. પી. એસ.	સ્વામીનારાયણ મંદિર રોડ
૧૬૦ ,, વૈદ્ય કે. કે,	એલ. સી. પી. એસ.	ઘીકાંટા રોડ

આટલાં નામોની કક્કાવારી યાદી પછી પાછળથી નોંધાએલા સભ્યોની યાદી કક્કાવારી નથી તેથી તે જેમ છે તેમ આપવામાં આવી છે.

૧૬૧ ડૉ. શર્મા સી. એચ., એલ. સી. પી. એસ. ઘીકાંટા રોડ
૧૬૨ ,, મીસીસ શર્મા લીલા સી., એલ. સી. પી. એસ. C/o ડૉ. એસ. બી. શાહ ઝવેરીવાડ, નાગોરી શાળા
૧૬૩ ,, પરીખ એસ. એમ., એલ. સી. પી. એસ. કાળુપુર કટકીયાવાડ
૧૬૪ ,, શાહ જે. એચ., એલ. સી. પી. એસ. નાનો સુતારવાડો ખાડિયા
૧૬૫ ,, મીસ સોલોમન એલ. બી., એલ. સી. પી. એસ. જ્યુબીલી મીલ્સ કંપાઉન્ડ
૧૬૬ ,, વ્યાસ નંદલાલ એમ., એલ. સી. પી. એસ. મ્યુનિસિપલ કોઠા સામે, દાણાપીઠ
૧૬૭ ,, પટેલ કે. આઈ., એમ. બી. બી. એસ. ખાડિયા પોલીસચોકી પાસે
૧૬૮ ,, કપાસી એન. એન., એલ. સી. પી. એસ. શામળાની પોળ નજીક રાયપુર
૧૬૯ ,, આણંદજીવાલા બી. જે., એમ. બી. બી. એસ. શાહપુર ચકલા
૧૭૦ ,, વરિયાવા ડી. ડી., એફ. આર. સી. એસ., ઓ. બી. ઇ. સિવિલ હોસ્પીટલ
૧૭૧ ,, નાણાવટી બી. એમ., એલ. સી. પી. એસ. જમાલપુર ચકલા
૧૭૨ ,, વ્યાસ એન. પી., એલ. સી. પી. એસ. સારંગપુર તળીયાની પોળના નાકે
૧૭૩ ,, વસાવડા આર. કે., એલ. સી. પી. એસ. C/o ડૉ. વી. બી. માંકડ લાલદરવાજા
૧૭૪ ,, મનસુરી એમ. એ., એમ બી. બી. એસ. પાનકોરનાકા

૧૭૫	ડૉ. પુરોહીત એ. જી.,	એલ. સી. પી. એસ.	અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી
૧૭૬	,, પાસાવાલા એચ. સી.,	એલ. સી. પી. એસ.	શામળાની પોળ પાસે, રાયપુર
૧૭૭	,, મુનશી પી. એચ.,	એમ. ડી.	લાલદરવાજા
૧૭૮	,, દલાલ ડી. એસ,	એમ. બી. બી. એસ.	કાલુપુર રોડ
૧૭૯	,, પાટડીયા સી. ડી.,	એમ. બી. બી. એસ.	ખાડિયા ગોલવાડ
૧૮૦	,, શાહ આર. ડી.,	એમ. બી. બી. એસ.	૧૩, નૂતન સોસાયટી એલિસબ્રીજ
૧૮૧	,, નાયક સી. એચ.,	એમ. બી. બી. એસ.	શેઠ વાડીલાલ સારાભાઈ હોસ્પીટલ એલિસબ્રીજ
૧૮૨	,, ગુપ્તા કે. સી.,	એમ. બી. બી. એસ.	નારાયણ નિવાસ આસ્ટોડિયા રોડ
૧૮૩	,, મીસીસ મઝમુદાર દીનમણિ વી.,	એમ. બી. બી. એસ.	રેલવે ક્રોસીંગ પાસે એલિસબ્રીજ
૧૮૪	,, મઝમુદાર વી. એચ.,	એમ. બી. બી. એસ.	રાયપુર મદન ગોપાલ હવેલી રોડ ટે. નં. ૭૨૪૦
૧૮૫	,, અડમાની યુ. એ. આર.,	એલ. સી. પી. એસ.	કાલુપુર ટાવર પાસે
૧૮૬	,, પટેલ મીસ એસ. જી.,	એલ. સી. પી. એસ.	રાયપુર પખાલીની પોળ
૧૮૭	,, પથરીવાલા એમ. એસ.,	એલ. સી. પી. એસ.	તાજપુર, પાંચપીપળી ભંગારીની પોળ
૧૮૮	,, ઓઢીવાલા જી. આર.,	એમ. બી. બી. એસ.	સારંગપુર ચકલા
૧૮૯	,, મહેતા કે. સી,	એલ. એમ. એફ.	ક્રિશ્ચીઅન સોસાયટી, મણિનગર

૧૯૦	ડૉ. વ્યાસ ડી. જી.,	એમ. બી. બી. એસ.	૨૦, સૌરાષ્ટ્ર સોસાયટી એલિસબ્રીજ
૧૯૧ ,,	શાહ મુકુટ એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	કૃષ્ણ સીનેમા પાસે, રીલીફરોડ
૧૯૨ ,,	ખંધેરીયા એચ. એસ.,	એમ.ડી., એમ. આર. સી. પી.	લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૯૮૫-૭૨૧૨
૧૯૩ ,,	પટેલ જી. બી.,	એલ. સી. પી. એસ.	મીઠાખળી, એલિસબ્રીજ
૧૯૪ ,,	પટેલ મીસ એસ. એલ.,	એલ. સી. પી. એસ.	કલ્યાણ સોસાયટી એલિસબ્રીજ
૧૯૫ ,,	પીરૈરા મીસીસ પીન્ટો એલ.,	એમ. બી. બી. એસ.	લાલદરવાજા
૧૯૬ ,,	પીરૈરા એ. એફ.,	એમ. બી. બી. એસ.	લાલદરવાજા
૧૯૭ ,,	મહેતા સુમન્ત એમ.,	એમ. ડી. એમ. આર. સી. પી.	ખાડિયા ચાર રસ્તા
૧૯૮ ,,	બક્ષી એ. એન.,	એલ. સી. પી. એસ.	સાંકડીશેરી ખીજડાપોળ રાયપુર
૧૯૯ ,,	શાહ કે. બી.,	એમ. બી. બી. એસ.	રાયપુર શામળાની પોળ
૨૦૦ ,,	શાહ ચીનુભાઈ એમ.,	એલ. સી. પી. એસ.	C/o ડૉ. એસ. બી. શાહ ભદ્ર
૨૦૧ ,,	એહમદી એ. આઈ.,	એલ. સી. પી. એસ.	કાલુપુર ટાવર પાસે
૨૦૨ ,,	ખેર જે. પી.,	એમ. બી. બી. એસ.	ફીકાભટ્ટની પોળ ઘીકાંટા
૨૦૩ ,,	શાહ આર. વી.,	એલ. સી. પી. એસ.	સિવિલ હોસ્પીટલ
૨૦૪ ,,	નરસૈઈ આર. એમ.,	એમ. બી. બી. એસ.	કાલુપુર, પાંચપટી ગેટ પાસે
૨૦૫ ,,	શાહ આર. સી.,	એલ. સી. પી. એસ.	C/o ડૉ. એમ. ડી. પટેલ, એલિસબ્રીજ
૨૦૬ ,,	ચાંપાનેરી એમ. પી.,	એલ. સી. પી. એસ.	C/o ડૉ. એસ. એમ. દેસાઈ, રીડરોડ

૨૦૭ ડૉ. શાહ આર. બી., એલ. સી. પી. એસ. વેરહાઉસ, જૂના વાડજ
૨૦૮ ,, દલાલ કે. સી., એલ. સી. પી. એસ. રાયપુર પોસ્ટ ઓફિસ સામે
૨૦૯ ,, પંડ્યા એમ. જી., એલ. સી. પી. એસ. સિવિલ હોસ્પીટલ
૨૧૦ ,, શુકલ કે. જે., એલ. સી. પી. એસ. ,,
૨૧૧ ,, શાહ એચ. એસ., એમ. બી. બી. એસ. ,,
૨૧૨ ,, ડૉક્ટર કે. સી., એમ. બી. બી. એસ. શાહપુર ચકલા
૨૧૩ ,, જાદવ બી. એમ., એલ. સી. પી. એસ. જમાલપુર ટોકરશાહની પોળ
૨૧૪ ,, પટેલ એન. એમ., એલ. સી. પી એસ. ઘીકાંટા રોડ
૨૧૫ ,, ત્રિવેદી એચ. એન., એમ. બી. બી. એસ. આસ્ટોડિયા ચકલા વેરાઈમહેતાની પોળ
૨૧૬ ,, કાપડિયા બી. એમ, એલ. સી. પી. એસ. ગાંધીરોડ
૨૧૭ ,, મહેતા મીસ કે., એલ. સી. પી. એસ. પારવતીબાઈ મેટરનીટી હોમ દરિયાપુર
૨૧૮ ,, કામદાર આર. ડી., એલ. સી. પી. એસ. સિવિલ હોસ્પીટલ
૨૧૯ ,, શાહ સી. એફ., એમ. બી. બી. એસ. રામનગર સોસાયટી, એલિસબ્રીજ
૨૨૦ ,, વોરા જે. જે., એમ. બી. બી. એસ. પાડાપોળ ગાંધીરોડ
૨૨૧ ,, જોષી ટી. કે., એલ. સી. પી. એસ. વાડીગામ, દરિયાપુર
૨૨૨ ,, શેલેટ બી. બી., એલ. સી. પી. એસ. સારંગપુર તળીયાની પોળ
૨૨૩ ,, શાહ એચ. એસ., એલ. સી. પી. એસ. C/o ડૉ. એન. એસ. શાહ રતનપોળ
૨૨૪ ,, શાહ કે. પી., એલ. સી. પી. એસ. સિવિલ હોસ્પીટલ
૨૨૫ ,, પટેલ જે. ડી., એલ. સી. પી. એસ. પટેલ સોસાયટી, ખાનપુર
૨૨૬ ,, ભગત આઈ. જી., એલ. સી. પી. એસ. આંમલીવાળી પોળ, શાહપુર
૨૨૭ ,, ગોડીવાલા વી. સી., એલ. એમ. પી. જોધાભાઈની પોળ, ખાડિયા
૨૨૮ ,, સોનજી એમ. ટી., એલ. સી. પી. એસ. આસ્ટોડિયા ચકલા
૨૨૯ ,, વકીલ એચ. ડી., એલ. સી. પી. એસ. જમાલપુર મ્યુનિસિપલ ડીસ્પેન્સરી
૨૩૦ ,, મોદી આર. ડી. લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૫૭૯
૨૩૧ ,, શાહ એન. એમ. હાજાપટેલની પોળ કાળુપુર ટે. નં. ૨૮૭૬
૨૩૨ ,, મહેતા એન. સી. સરખેજ રોડ, ઉમાનિવાસ ટે. નં. ૭૩૨૩
૨૩૩ ,, અંકલેસરીઆ ડી. ઈ. મસ્કતી મારકેટ, ટે. નં. ૨૦૫૨–૨૪૨૭
૨૩૪ ,, અંકલેસરીઆ સરોશ બી. લાલદરવાજા ટે. નં. ૩૦૨૦
૨૩૫ ,, અંકલેસરીઆ મીસીસ ધન એસ. લાલદરવાજા ૩૦૨૦–૨૯૫૬
૨૩૬ ,, શાહ કે. એમ. કૃષ્ણભુવન, નરોડા ટે. નં. ૨૨૧૮
૨૩૭ ,, ભરૂચા જહાંગીર આર. ત્રણ દરવાજા ટે. નં. ૩૩૯૭
૨૩૮ ,, જીનવાલા સોરાબજી દિનશાજી આર. સી. ટેકનીકલ સ્કૂલ પાસે
ટે. નં. ૨૬૯૭
૨૩૯ ,, ઝવેરી આર. કે સૂર્યભુવન દરિયાપુર ટે. નં. ૨૨૦૧
૨૪૦ ,, યાજ્ઞિક ડી. લખારની પોળ રાયપુર ટે. નં ૫૪૪૨
૨૪૧ ,, પટેલ સી. વી, સરજીકલ હોસ્પીટલ એલિસબ્રીજ
ટે. નં, ૭૨૫૦–૭૧૦૬

२४२ डा. मद्देता लानुमती — श्राह्मणु मित्रमंडળ सोसायटी એલિસબ્રીજ ટે. નં. ૭૩૩૨
૨૪૩ ,, પરીખ મણિલાલ મૂળજીભાઇ — શારદા મંદિર રોડ એલિસબ્રીજ ટે. નં. ૭૨૪૮
૨૪૪ ,, મુનશી આર. પી. — તારાપોરવાળાનો બંગલો લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૬૫૨–૮૦૯૦
૨૪૫ ,, સ્ટેઇન જે. — તારાપોરવાળા બીલ્ડીંગ લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૯૦૧
૨૪૬ ,, શાહ એચ. એચ. — ભારતીનિવાસ એલિસબ્રીજ ટે. નં. ૭૧૨૪

કન્સલ્ટન્ટસ

૧ ,,	અંકલેશ્વરીયા એસ. બી., એમ. ડી.	લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૯૫૬
૨ ,,	દલાલ આર. પી., એફ. આર. સી. એસ. (ઈંગ્લાંડ)	લાલદરવાજા ટે. નં. ૭૦૫૯
૩ ,,	દેસાઇ એચ. એમ., એમ. આર. સી. એસ. ડી. સી. એચ. ઓ.	રીડરોડ
૪ ,,	દેસાઇ આર. એ., એમ. આર. સી. પી. (ઈંગ્લાંડ)	હીમાભાઇ ઇન્સ્ટીટયુટ ભદ્ર ટે. નં. ૩૨૬૮, ૭૨૦૩
૫ ,,	દેસાઇ એન. આર., એફ. આર. સી. એસ. (ઈંગ્લાંડ)	મણિનગર
૬ ,,	**શાહ સૌભાગ્યચંદ બી., એમ. એસ.**	**ઝવેરીવાડ, નાગોરીશાળા અને દરિયાપુર ટે. નં. ૨૭૧૪-૨૨૦૨**
૭ ,,	માંકડ જી. બી., એમ. ડી. એમ. આર. સી. પી. (લંડન)	લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૯૫૬–૭૨૪૪
૮ ,,	મહેતા આર. બી., એમ. આર. સી. પી., ડી. એમ.–આર.ઇ., ડી.ટી.એમ.આર ઇ., ડી.ટી.એમ. એન્ડ એચ.	લાલદરવાજા
૯ ,,	મુનશી પી. એચ., એમ. ડી.	લાલદરવાજા
૧૦ ,,	મોહિલે જી. બી., એમ. આર. સી. પી.	ભદ્ર, ટે. નં. ૨૬૪૭–૭૦૧૪
૧૧ ,,	મોદી આર. કે., ડી. એમ. બી. (લંડન)	એલિસબ્રીજ
૧૨ ,,	હોસંગડી મીસ ઇન્દુમતી, એમ. ડી.	ખાડિયા ચારરસ્તા ટે. નં. ૭૧૨૭
૧૩ ,,	મુનશી આર. એમ, એફ. આર. સી. એસ.	મીરજાપુર રોડ
૧૪ ,,	પટેલ વી. સી., એમ. ડી.	એલિસબ્રીજ
૧૫ ,,	પટેલ એમ. ડી., એફ.આર.સી.એસ.,ડી.એલ.ઓ.(લંડન)	એલિસબ્રીજ ટે. નં. ૭૦૭૭–૭૦૨૬
૧૬ ,,	પટેલ વી. જે., એમ. ડી.	ભદ્ર
૧૭ ,,	શાહ કે. એમ., એમ. એસ. (બોમ્બે)	લાલ દરવાજા
૧૮ ,,	શાહ એસ. એમ., એમ. ડી., એમ.આર. સી.પી.(લંડન)	ચાર રસ્તા ખાડિયા ટે. નં. ૭૨૧૧
૧૯ ,,	મીસ પંડ્યા એસ., એમ. ડી.	લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૫૯૨, ૭૨૯૬
૨૦ ,,	શેઠ પી. પી., એમ. બી., એલ. આર સી. પી. (લંડન) એફ. આર. સી. એસ. (ઈંગ્લાંડ)	ભદ્ર, ટે. નં. ૩૨૩૦–૭૩૫૫
૨૧ ,,	ખંઢેરીયા એમ. ડી., એમ. આર. સી. પી.	લાલ દરવાજા ટે. નં. ૨૯૮૫
૨૨ ,,	વરીઆવા ડી. ડી., એફ.આર.સી.એસ., ઓ. બી. ઇ.	કેમ્પ શાહીબાગ
૨૩ ,,	પટેલ સી. જી., એમ. બી. બી. એસ. ડી. ઓ. એમ એસ. (લંડન)	દરિયાપુર
૨૪ ,,	શાહ એન. એમ., બી. એસ.સી. હોમિયોપાથ	હાજા પટેલની પોળ અને એલિસબ્રીજ ટે. નં. ૨૮૭૬

વૈદ્યો

૧ વૈદ્ય રવિશંકર જટાશંકર પ્રાણાચાર્ય, રીચીરોડ ગુજરાત ફાર્મસી
૨ ,, અંબાશંકર જી. ત્રિવેદી, સાંકડીશેરી, રઘનાથઅંબની પોળ.
૩ ,, અમૃતલાલ ત્રિભુવન શાસ્ત્રી, ઘીકાંટા, શાંતિદાસનાપાડાની પોળ
૪ ,, માધવપ્રસાદ નારાયણશંકર શાસ્ત્રી, એલિસબ્રીજ, શાન્તિસદન સોસાયટી
૫ ,, દામોદરાચાર્ય સ્વામિ, શાહપુર, રંગીલાપોળ
૬ ,, માણેકલાલ કૃષ્ણલાલ, દિલ્હીચકલા
૭ ,, શંભુપ્રસાદ કેશવલાલ, સ્વામિનારાયણ મંદિર પાસે મંદિરનો વાસ
૮ ,, બાબુરાવ રણછોડદાસ, આસ્ટોડીયા રોડ
૯ ,, ગોવિંદજી ઈશ્વરભાઇ, છીપાપોળના નાકે
૧૦ ,, એસ. એમ. શર્માજી, સાંકડીશેરીના નાકે
૧૧ ,, ખૂબીલાલ શર્માજી, ,,
૧૨ ,, નટવરપ્રસાદ નારાયણશંકર શાસ્ત્રી, સ્વા. મંદિરપાસે
૧૩ ,, રમણિકલાલ નેહાલાલ દવે, રીચીરોડ દવે ફાર્માસી
૧૪ ,, પુરુષોતમપ્રસાદ અમૃતલાલ, ઘીકાંટા
૧૫ ,, શશિકાન્ત ભૂલાભાઇ પંડ્યા, પાંજરાપોળ પાસે
૧૬ ,, ઉત્તમરામ ભોળાનાથ, સ્વા. મંદિર, ચોકઠામાં
૧૭ ,, જગન્નાથ વિશ્વનાથ, પીરમશાહના રોજા પાસે
૧૮ ,, કાન્તિલાલ જગન્નાથ, ,,
૧૯ ,, નટવરલાલ જગન્નાથ, ,,
૨૦ ,, સુખદેવ જગન્નાથ, ,,
૨૧ ,, હરિશંકર લાધારામ, રતનપોળ
૨૨ ,, સાંકળચંદ ચુનીલાલ, ,, ગોલવાડ
૨૩ ,, વાડીલાલ ડાહ્યાભાઇ, ,, સુરજમલના ડેલા પાસે
૨૪ ,, જમનાદાસ વૈદરાજ, ,, ઝવેરીવાડના નાકે
૨૫ ,, દેવાશંકર ધનરભાઇ, ,, ગોલવાડના નાકે

૨૬ વૈદ્ય ચીમનલાલ છોટાલાલ, પાંજરાપોળના નાકે
૨૭ ,, એ. જી. આચાર્ય, પાંજરાપોળને નાકે
૨૮ ,, અમૃતલાલ કેશવલાલ મલમપટાવાળા, પાંજરાપોળના નાકે
૨૯ ,, બાબુભાઇ કેશવલાલ, પાંજરાપોળના નાકે
૩૦ ,, સોમચંદ જેઠાલાલ, પાંજરાપોળના નાકે
૩૧ ,, બાબુભાઇ કાળીદાસ, પાંજરાપોળના નાકે
૩૨ ,, બાપુભાઈ ગુલામહુસેન, પાંજરાપોળના નાકે હસ્તીબીબીપાસે
૩૩ ,, વનેચંદ દેવકરણ ભાણજી, પાંજરાપોળ, હસ્તીબીબીપાસે.
૩૪ ,, હરજીવનદાસ મુળદેવરામ, સ્વામિનારાયણના મંદિરના ચોકઠામાં
૩૫ ,, જયંતીલાલ દુર્ગાશંકર, સ્વામિનારાયણના મંદિરના ચોકઠામાં
૩૬ ,, અંબાશંકર નાગજીભાઈ, સ્વામિનારાયણના મંદિરના ચોકઠામાં
૩૭ ,, હરજીવનદાસ નથુભાઇ, સ્વામિનારાયણના મંદિરના ચોકઠામાં ટીબાપોળના નાકે
૩૮ ,, માધવલાલ નાનાલાલ, સ્વામિનારાયણના મંદિરના ચોકઠામાં
૩૯ ,, નાનાલાલ કૃષ્ણારામ, સ્વામિનારાયણના ચોકઠામાં
૪૦ રાજ્યવૈદ્ય નર્મદાશંકર રામપ્રસાદ, ઘાંચીની પોળ સામે
૪૧ વૈદ્ય મહમદભાઇ કમાલભાઈ, ઘાંચીની પોળ સામે
૪૨ ,, મણિશંકર મૂળશંકરભાઇ, ઘાંચીની પોળ સામે
૪૩ ,, હિંમતલાલ કે. શાહ, ઘાંચીની પોળ સામે
૪૪ ,, નરસિંહલાલ સાંકળચંદ, ગુસાપારેખની પોળ પાસે
૪૫ ,, હરિલાલ નરસિંહલાલ, ગુસાપારેખની પોળ પાસે
૪૬ ,, જીવરાજ નરસિંહભાઇ, ગુસાપારેખની પોળ પાસે
૪૭ ,, જે. એસ. જોષી, શામળાની પોળ પાસે

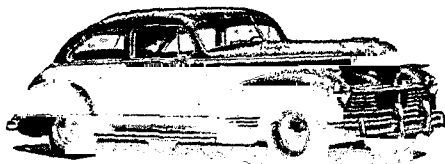
૪૮ વૈદ્ય રમણલાલ ગીરજાશંકર, શામળાની પોળ પાસે
૪૯ ,, મણિલાલ બાલકૃષ્ણ, શામળાની પોળપાસે
૫૦ ,, જેકીશનદાસ બાબરભાઇ, આસ્ટોડિયા, નાડાવાડાની પોળના નાકે
૫૧ ,, યશવંતરાય બાપાલાલ, આસ્ટોડિયા,
૫૨ ,, અનિરૂદ્ધપ્રસાદ માણેકલાલ, ઢાળનીપોળ
૫૩ ,, બ્રહ્મચારી:દત્તચૈતન્ય ગુરૂનારાયણચૈતન્ય, ઢાળનીપોળ
૫૪ ,, કેશવલાલ જ્વાલાપ્રસાદ પાન્ડેય, સાંકડી શેરી, દેવજી સરૈયાની પોળ
૫૫ ,, વાસુદેવ માણેકલાલ, માંડવીની પોળ, લાલાભાઇનીપોળના નાકે
૫૬ ,, જગન્નાથ ગોપાળજી સિદ્ધપુરવાળા, માંડવીનીપોળ,
૫૭ ,, અંબાશંકર ઉમિયાશંકર, માંડવીનીપોળ, શેઠની પોળના નાકે
૫૮ ,, દયાશંકર લક્ષ્મીશંકર જોષી, સાંકડીશેરી, ગંગાધીયાની પોળના નાકે
૫૯ ,, પુંજાજી કાળુજી ચોહાણ, રાયપુર, કાચવાડાના નાકે
૬૦ ,, શંકરલાલ છગનલાલ, રાયપુર ભાઉનીપોળ
૬૧ ,, સોમેશ્વર શીવલાલ, બાદેવાની શેરીનં.-૩૭૮
૬૨ ,, કસ્તુરચંદ સુરચંદ, બાદેવાનીશેરીનં.-૩૭૮ કામેશ્વરની પોળ પાસે
૬૩ ,, હાકેમચંદ સુરચંદ, રાયપુર કામેશ્વરની પોળ પાસે.
૬૪ ,, ફીરચંદ હાકેમચંદ, રાયપુર કામેશ્વરની પોળ પાસે.
૬૫ ,, દોલતાનંદ પુરીજી, રાયપુર, ભાઉની પોળ સામે
૬૬ ,, ગીરજાશંકર લાલજી, રાયપુર બંગલાની પોળ પાસે
૬૭ ,, મંગળેશ્વર સોમનાથ ભટ્ટ, રાયપુર, પીપરડીની પોળ પાસે
૬૮ ,, અમીચંદ હાકેમચંદ, રાયપુર, કામેશ્વરની પોળ પાસે.
૬૯ વૈદ્ય ચંદ્રશંકર હરિપ્રસાદ, રાયપુર પખાલીની પોળ મહાદેવનો ખાંચો
૭૦ ,, નારાયણભાઇ સદાશંકર, રાયપુર, પખાલીની પોળ ચારશેરી
૭૧ ,, દીનાનાથ ત્રિભુવનભાઇ, ખાડિયા ગેટ પાસે
૭૨ ,, ડાહ્યાભાઇ મોતીરામ, ખાડિયા અમૃતલાલની પોળ
૭૩ ,, ખોડીદાસ લલ્લુરામ, ખાડિયા ગોટીની શેરીના નાકે
૭૪ ,, મયાશંકર દુર્લભરામ, ખાડિયા, ચીનુભાઇ રોડ, જ્યોતવાળા નાકા
૭૫ ,, સદાશંકર મગનલાલ, ખાડિયા પીપળા શેરી
૭૬ ,, ડોક્ટર નટવરલાલ મણિશંકર, રીચીરોડ મામુનાયકની પોળના નાકે
૭૭ ,, જગદિશ્વર સકરચંદ, રીચીરોડ, મામુનાયકની પોળના નાકે
૭૮ ,, નટવરલાલ ભાઇશંકર, રીચીરોડ, મોડલ સીનેમા પાસે
૭૯ ,, નટવરલાલ ભાઇલાલ દીક્ષિત, રીચીરોડ, મામુનાયકની પોળના નાકે
૮૦ ,, દલપતરામ પી. દવે, રીચીરોડ, બાલાહનુમાન પાસે
૮૧ ,, શાંતિલાલ હરિલાલ કાપડિયા, રીચીરોડ કાપડિયા ફાર્મસી
૮૨ ,, નરસિંહલાલ નાગેશ્વર, રીચીરોડ, ગુજરાત ફાર્મસી
૮૩ ,, પ્રાણલાલભાઇ શીવરામભાઈ, રીચીરોડ ગુજરાત ફાર્મસી
૮૪ ,, હીરાલાલ મોહનલાલ, રીચીરોડ વેરાઈ પાડો
૮૫ ,, મોહનલાલ ડાહ્યાભાઇ, રીચીરોડ, વેરાઇ પાડો
૮૬ ,, કેદારનાથ હનુમાનપ્રસાદ, રીચીરોડ, પુલનીચે, હીરાલાલનું ડહેલું
૮૭ ,, નરહર મોરેશ્વર પાધ્યે, રીચીરોડ પનવેલ ફાર્મસી
૮૮ ,, ભોગીલાલ નગીનદાસ, રીચીરોડ ઉંઝા ફાર્મસી
૮૯ ,, ગંગારામ રઘનાથ, રીચીરોડ સ્વામિનારાયણ ફાર્મસી

૯૦ વૈદ્ય ત્રિભુવનદાસ કાળીદાસ, રીચીરોડ ત્રિભુવન ફાર્મસી
૯૧ ,, રૂપનાથ માવજીભાઇ, રીચીરોડ સ્વામિનારાયણ ફાર્મસી
૯૨ ,, હિંમતલાલ ત્રિભુવનદાસ, રીચીરોડ, ત્રિભુવન ફાર્મસી
૯૩ ,, લવજી માવજી, રીચીરોડ પુલનીચે
૯૪ ,, હરસ્વરૂપ શર્મા, રીચીરોડ જ્વાહર હિન્દુ હોટલ પાસે
૯૫ ,, વ્રજલાલ અમૃતલાલ, સારંગપુર, ધાથીરામની પોળ
૯૬ ,, ચીમનલાલ વિક્રમલાલ ઠાકોર, સારંગપુર ધાથીરામની પોળ
૯૭ ,, અજીતરાય જેઠાલાલ ધગીન્જવાળા, ધાથીરામની પોળ
૯૮ ,, રામચંદ્ર જયરામ ભાઉ, સારંગપુર ટોકડિયાની પોળ
૯૯ ,, ડાયાભાઈ ઉત્તમરામ, સારંગપુર, સરકીવાડ
૧૦૦ ,, માનાલાલ જસુભાઈ, કાળુપુર, પાંચપટી, દુર્ગામાતાની પોળ પાસે
૧૦૧ વૈદ્ય મોહનલાલ જસુભાઈ કાળુપુર, પાંચપટી, દુર્ગામાતાની પોળ પાસે
૧૦૨ ,, મણિલાલ જસુભાઈ, ,, ,, ,,
૧૦૩ ,, સોમનાથ પી. રાવળ, કાળુપુર, મ્યુ. આયુર્વેદ દવાખાનું, રાજામહેતાની પોળના નાકે
૧૦૪ ,, અનુભાઈ ખોડીદાસ ,, ,,
૧૦૫ ,, કાશીચરણ જ્વાલાપ્રસાદ, કાળુપુર મામુનાયકની પોળના નાકે, બહાર
૧૦૬ ,, અમૃતલાલ કે. રાવળ, કાળુપુર હાજા. વાડીના નાકે
૧૦૭ ,, કેશવલાલ ગીરધરલાલ, કાળુપુર કાળુશીની પોળ દહેરા પાસે
૧૦૮ ,, રામલાલ વૈકુંઠભાઇ, દરિયાપુર વાડી. હાથીશાની પોળ
૧૦૯ ,, કાનજીભાઇ કૃપાશંકર, દરિયાપુર હકીનો ચોરો
૧૧૦ ,, રામકીશોર માધવરાવ પાન્ડે, દરિયાપુર કડીઆનાકા
૧૧૧ ,, સીતારામ મગનલાલ, ,, ,,
૧૧૨ ,, ગણેશજી પીરૂલજી, દરિયાપુર ચકલામાં

Economy & Pride

of

OWNERSHIP



HUDSON

Sole Distributors for Gujarat.

HUDSON CARS

International & Austin

TRUCKS

The New International Motors Limited.

601-602, Railwaypura - - AHMEDABAD

Telephone No. 2645 **Telegram " TRANSIT "**

PROPOSED NEW SHOW-ROOMS & SERVICE STATION

Mirzapur — AHMEDABAD

૧૧૩ વૈદ્ય લક્ષ્મિશંકર શીવશંકર, દરિયાપુર, મુળજી પારેખની પોળ
૧૧૪ ,, માણેકલાલ રાધાભાઈ, દરિયાપુર ગંગારામ પારેખની પોળ
૧૧૫ ,, કાનજીભાઇ મેરૂભાઇ, દરિયાપુર પરબડી સામે ચકલામાં
૧૧૬ ,, મહન્ત ફકીરદાસજી ગુરૂમનસુખદાસજી, દરિયાપુર દરવાજા પાસે
૧૧૭ ,, અંબાલાલ વિઠ્ઠલરામ, લુણસાવાડા, કુંભારવાડા
૧૧૮ ,, ગીરધરલાલ નરસિંહરામ, લુણસાવાડા કીકાભટની પોળ પાસે.
૧૧૯ વૈદ અંબાલાલ નરસિંહરાવ, લુણુસાવાડા, કીકાભટની પોળ પાસે
૧૨૦ ,, જેશીંગભાઈ જમનાદાસ, છીપાપોળ પાસે
૧૨૧ ,, હરિપ્રસાદ અમૃતલાલ, ઘીકાંટા, શાંતિદાસના પાડાની પોળ
૧૨૨ ,, વલ્લભદાસ સરાવાલા, ઘીકાંટા, શાંતિદાસના પાડાની પોળ
૧૨૩ ,, પી. કે જોષી, ઘીકાંટા પીરમશાહના રોજા પાસે.
૧૨૪ ,, નારાયણ બાલકૃષ્ણ, ઘીકાંટા ભુતની આંબલી
૧૨૫ ,, લાલચંદ હરજીવનદાસ, ખાનપુર, પટેલ સોસાયટી
૧૨૬ ,, સીતારામ સ્વામિ, શાહપુર માળીવાડાની પોળ
૧૨૭ ,, રેવાશંકર વિશ્વનાથ, શાહપુર વનમાળીવાંકાની પોળ
૧૨૮ ,, માણેકલાલ રેવાશંકર, શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળ
૧૨૯ ,, હીરાલાલ રેવાશંકર, શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળ
૧૩૦ ,, મગનલાલ જીભાઇ, ઢાલગરઓળ
૧૩૧ ,, બકુમજી આણુવાળા, ઝવેરીવાડ, કોઠારી પોળમાં
૧૩૨ ,, નર્મદાશંકર ગોકુલજી, માંડવીની પોળ સરખેદીની પોળ
૧૩૩ ,, જયચંદભાઇ તુલસીદાસ, સરસપુર, વાસણશેરી.
૧૩૪ વૈદ્ય ચુનીલાલ દલસુખરામ, સરસપુર વાસણશેરી રોડ
૧૩૫ ,, પ્રહ્લાદજી જેઠારામ, સરસપુર વાસણશેરી
૧૩૬ ,, ઇશ્વરલાલ હરગોવિંદદાસ, સરસપુર કન્યાશાળા પાસે
૧૩૭ ,, કરુણાશંકર હરગોવિંદદાસ, સરસપુર કન્યાશાળા પાસે
૧૩૮ ,, ભોળાસિંહ સરસપુર, વાસણશેરી
૧૩૯ ,, ગોવિંદપ્રસાદ હરિપ્રસાદ, ગોમતીપુર રામબારી
૧૪૦ ,, જેઠાલાલ નરસિંહદાસ, ગોમતીપુર પટવાશેરી
૧૪૧ ,, કનૈયાલાલ નાથાલાલ, ગોમતીપુર ગોવિદપ્રસાદને ત્યાં
૧૪૨ ,, હરિલાલ હિંમતરામ, ગોમતીપુર ગોવિદપ્રસાદને ત્યાં
૧૪૩ ,, પ્રેમદાસ સેવાદાસ, રેવડી બજાર કબીરમંદિર
૧૪૪ ,, સુખરામદાસજી ઉધ્વદાસજી, રેવડી બજાર કબીરમંદિર
૧૪૫ ,, અમરપ્રસાદ ગુલાબીદાસ, આસ્ટોડીઆ, જમાલપુર ચકલા
૧૪૬ ,, છોટાલાલ ગીરધરલાલ, આસ્ટોડીઆ કાજીનાધાબે વેરાઇમાતાની પોળ
૧૪૭ ,, બાલકૃષ્ણ ગીરધરલાલ, આસ્ટોડીઆ જમાલપુર સાળવીની પોળ
૧૪૮ ,, જટાશંકર પ્રહ્લાદજી, જાદવજી આસ્ટોડીઆ પાંચપીપળી મહાજનનું ડહેલું
૧૪૯ ,, દેવેન્દ્રપ્રસાદ શીવરામ, દરિયાપુર, દરવાજા પાસે
૧૫૦ ,, ગોવિંદદાસજી ગુરૂઅર્જુનદાસજી. દરિયાપુર મુળજીકુબેરનું ડહેલું ડબગરવાડ
૧૫૧ ,, સુલોચના ભગવાનદાસ, દરિયાપુર કડીયાનાકા ગોલવાડ એસ. બી. ભવન
૧૫૨ ,, ગુલામહુસેન મહંમદભાઇ, મ્યુનિસિપલ દાણાપીઠ પાસે
૧૫૩ ,, મહમદભાઇ દાઉદભાઈ, મ્યુનિસિપલ દાણાપીઠ પાસે
૧૫૪ ,, નારણભાઇ રામજીભાઈ, મ્યુનિસિપલ દાણાપીઠ પાસે, નવોવાસ

૧૫૫ વૈદ્ય કમળાબહેન એચ. પાટણકર, સ્વામિ-
નારાયણના મંદિર પાસે—મંદિર સામે

૧૫૬ ,, રસિકલાલ અંબાલાલ ત્રિવેદી, ધના-
સુતારની પોળ રતન ખડકી

૧૫૭ ,, મણિલાલ વેણીચંદ, ધનાસુતારની પોળ
ગજ્જર ચોકઠું

૧૫૮ ,, વિઠ્ઠલદાસ ગીરધરલાલ, ધનાસુતારની પોળ
માતાપાસે

૧૫૯ ,, ફકીરચંદ ઉર્ફે ગુડીરામ નાથુજી, વિજય
મિલ સામે નરોડા રોડ કચરાપટીની ચાલી

૧૬૦ ,, અનુભાઈ ચંદુલાલ, કડવાપોળ
હનુમાન પાસે

૧૬૧ ,, ભોગીલાલ કોદરલાલ, સ્વા. મંદિર
વૈદ્યરાજ નટવરપ્રસાદને ત્યાં

૧૬૨ ,, જગુભાઇ હિંમતલાલ, માંડવીની પોળ
ગતરાડની પોળના નાકે

૧૬૩ ,, રામરતનદાસ સેવાદાસ, ખાડિયા ચાર
રસ્તા કબીરમંદિર

૧૬૪ વૈદ્ય મગનલાલ નાથુરામ, ધનાસુતારની પોળ
માતા પાસે

૧૬૫ ,, સોમાભાઈ બહેચરદાસ, લુણસાવાડા
મોટી પોળ

૧૬૬ ,, રામપ્રસાદ જોગરામ, દૂધેશ્વર રોડ
સંસ્કૃત પાઠશાળા

૧૬૭ ,, શ્રીરામ શીવશંકર, દૂધેશ્વર રોડ પરતાપ
મલની ચાલી

૧૬૮ ,, મહંત ભગવતીદાસ ગુરુસુભગદાસ,
જમાલપુર તાડનીશેરી કબીરમંદિર

૧૬૯ ,, ડાલાભાઇ કેશવલાલ, રાયપુર પંડીતજીની
પોળના નાકે

૧૭૦ ,, સેંધાલાલ જોઇતારામ, સ્વા. મંદિર
હાથીખાના નવાવાસના નાકે

૧૭૧ ,, નંદકિશોર રણછોડલાલ, સારંગપુર
દરતા વિસામા પાસે

૧૭૨ ,, રસિકબહેન મગનલાલ, રીચીરોડ પાડા-
પોળના નાકે

૧૭૩ વૈદ્ય ગગાજી જસાજી, પ્રેમદરવાજા બહાર જમનાભાઇની મિલપાસે
૧૭૪ ,, કાંતિલાલ ઓઘડલાલ, માંડવીનીપોળ શેઠની પોળ વીસાનાગરની વાડી
૧૭૫ ,, છોટાલાલ બહેચરભાઇ, જૂના અસારવા
૧૭૬ ,, બાબુલાલ છોટાલાલ, જૂના અસારવા
૧૭૭ ,, સ્વામી યોગેશ્વરદાસજી, સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં
૧૭૮ ,, સ્વામિ નારાયણદાસજી યોગેશ્વર, સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં
૧૭૯ ,, શ્રીરંગદાસજી, સ્વામિનારાયણના મંદિરમાં
૧૮૦ ,, શામદભાઇ કમાલભાઈ, ઘાંચીની પોળના નાકે
૧૮૧ ,, રાજે મહમદ કમાલભાઇ, ઘાંચીની પોળનાનાકે
૧૮૨ ,, હરિપ્રસાદ એમ. પંડયા, રાયપુર નાગરભગતની પોળ
૧૮૩ ,, વલ્લભદાસ નરસિંહદાસ, ડોશીવાડાની પોળ
૧૮૪ ,, પ્રભાશંકર નાનભદ્દ, ખાડિયા ગોટીની શેરી પાસે
૧૮૫ ,, મહન્ત પરસરામ બાલમુકુન્દદાસ, સારંગપુર દરવાજાની બહાર તીનદેવડી રામજી મંદિર
૧૮૬ ,, હીરાલાલાલ મગનલાલ, એલિસબ્રીજ સરસ્વતી સોસાયટી નં. ૬
૧૮૭ ,, ગીરજાશંકર આનંદશંકર, સરખેજ રોડ હાથીખાના નવોવાસ
૧૮૮ ,, આત્મારામ ઇશ્વરભાઇ, રાયપુર પખાલીની પોળ
૧૮૯ ,, મોહનભાઇ મથુરભાઈ, જુનાવાડજ
૧૯૦ ,, ગૌરીશંકર પ્રેમશંકર, દરિયાપુર, વાડીગામ હનુમનીપોળ
૧૯૧ ,, અંબાલાલ રણછોડદાસ, જમાલપુર કડિયાશેરી
૧૯૨ ,, ગણપતરામ પીતાંબર, જમાલપુર કાજીનાધાબા પાસે
૧૯૩ ,, રતિલાલ છગનલાલ, દરિયાપુર વાડીગામ હાથીશાનીપોળ
૧૯૪ અમૃ વૈદ્ય તભારતીસ્વામી સૂરજભારતી, દરિયાપુર, વાડીગામમાં મહાદેવમાં
૧૯૫ ,, મોહનલાલ છનાભાઇ, દરિયાપુર, વાડીગામ મહેતાપોળ
૧૯૬ ,, મુળચંદ છન્નુલાલ, કાળુપુર, સકરખાંની મસ્જિદની સામે
૧૯૭ ,, પ્રભુલાલ કલ્યાણજી ઉપાધ્યાય, જમાલપુર નવોવાસ સાળવીનીપોળ પાસે
૧૯૮ ,, નાથાલાલ ઇશ્વરભાઈ, સ્વામી. ચોકડું રણછોડજીના મંદિરપાસે
૧૯૯ ,, મોહનલાલ દયાશંકર, એલિસબ્રીજ, મહાલક્ષ્મી સોસાયટી નં-૧૯
૨૦૦ ,, હરિપ્રસાદ રવીશંકર વ્યાસ, હાજાપટેલની પોળ, લાંબેસર ચોકસીની ખડકી
૨૦૧ ,, હરિપ્રસાદ દયાશંકર યાજ્ઞિક, કેમ્પ–સદર શાહીબાગ
૨૦૨ ,, માણેકલાલ હાકેમચંદ, રાયપુર, કામેશ્વરની પોળ પાસે
૨૦૩ ,, વનેચંદ કસ્તુરચંદ, રાયપુર, કામેશ્વરની પોળ પાસે
૨૦૪ ,, શાંતિલાલ કસ્તુરચંદ, રાયપુર, કામેશ્વરની પોળ પાસે
૨૦૫ ,, ભોગીલાલ વાઘજીભાઇ રાયપુર, કામેશ્વરની પોળ પાસે
૨૦૬ ,, ડાહ્યાલાલ નાથાલાલ પાઠક, ડોશીવાડાની પોળ
૨૦૭ ,, ગીજુભાઇ અંબાશંકર ત્રિવેદી, સાંકડીશેરી, રઘનાથ બંભની પોળની સામે
૨૦૮ ,, જી. એન. ભારતી, દરિયાપુર રોડ ચકલામાં
૨૦૯ ,, સ્વામી દયાનંદદાસજી ગુરૂગોપાળદાસજી, દરિયાપુર રોડ ઘાંચીની વાડી સામે
૨૧૦ ,, વિષ્ણુપ્રસાદ સોમેશ્વર, સરસપુર, લવારશેરીના નાકે
૨૧૧ ,, હમીરસિંગજી માસીંગજી, હાંસોલ, રણમુકતેશ્વર મહાદેવ
૨૧૨ ,, રણછોડલાલ મૂળજીભાઇ, હાળની પોળ, ફકીરા શેરી

२१३ વૈદ્ય પુંજાલાલ મગનલાલ, સાંકડીશેરી, ઝુમખીની ખડકી
२१४ „ રસુલભાઈ કરીમભાઇ હાકીમ, રાયપુર ચકલામાં
२१५ „ પ્રભાશંકર માધવજી, શાહપુર, ગલાગાંધી-નીપોળ
२१६ „ રણછોડલાલ ગોકળભાઈ, માંડવીનીપોળ શેઠનીપોળ
२१७ „ વલ્લભરામ વિશ્વનાથ, ખાડિયા, જળો-વાળા નાકે
२१८ „ શાંતિલાલ મોહનલાલ, ખાડિયા રણછો-ડજીની પોળ
२१९ „ પુંજાલાલ જયશંકર, વાડજ
२२० „ રેવાશંકર છગનલાલ, એલિસબ્રીજ, માદલપુર
२२१ „ મણિશંકર ડાહ્યાભાઇ, પાનકોરનાકા, રમકડાં મારકીટ
२२२ „ કૈલાસનાથ હનુમાનપ્રસાદ, સારંગપુર, ભજગોવિંદ વૈદની ખડકી
२२३ „ મુળશંકર કૃપાશંકર, પાંચપટી, દુગી-માતાની પોળ
२२४ „ અંબાલાલ „ „
२२५ „ ગોવિંદલાલ ચતુરભુજ „ „
२२६ „ ભોગીલાલ સકરચંદ, રીચીરોડ, પાડાપોળ
२२७ „ સકરચંદ લલ્લુભાઇ, રીચીરોડ, પાડાપોળ
२२८ „ કૃષ્ણલાલ અંબાલાલ ત્રિવેદી, ધનાસુતારની પોળ, સોનીની પોળ
२२९ „ ચીમનલાલ ભાઇશંકર, મહાજન દવાખાનું, માધવપુરા
२३० „ સોમનાથ મોહનલાલ, મણિનગર, કૃષ્ણગલી તારાનિવાસ
२३१ „ જેઠાલાલ વિષ્ણુરામ, માંડવીની પોળ, શેઠની પોળ
२३२ „ જાદવજી નરભેરામ, સારંગપુર, ફરતા વિસામા પાસે
२३३ „ નટવરલાલ પ્રભાશંકર, રાયપુર દરવાજા બહાર, ધર્માદા દવાખાનું
२३४ „ ગોવિંદલાલ ક્ષેમરાજ, સાબરમતી
२३५ „ બુદ્ધિપ્રસાદ અંબાશંકર, રાયપુર, પખાલીની પોળના નાકે

૨૩૬ વૈદ્ય રામચંદ્ર વિશ્વનાથ, સાંકડીશેરી, શામળજીથાવરની પોળ જોડે.
૨૩૭ ,, હીંમતલાલ ગીરધરલાલ, સારંગપુર, શામસંગાની પોળ
૨૩૮ ,, હીંમતલાલ સકલ્લાભાઇ મલમપટાવાળા, કાળુપુર, ટીંકવાગેટ પાસે
૨૩૯ ,, ગોસ્વામી સલોને વલ્લભજી, રીચીરોડ, બાલાહનુમાન પાસે
૨૪૦ ,, જેઠાલાલ ચુનીલાલ, આકાશેઠ કુવાની પોળ
૨૪૧ ,, નાથાલાલ ઘેલાભાઇ, ધનાસુતારની પોળ, લલ્લુ તારાચંદની ખડકી
૨૪૨ ,, મૂળશંકર નાથુરામ, ઘીકાંટા, શાંતિદાસના પાડાની પોળ
૨૪૩ ,, યોગેશચંદ્ર ચૌધરી, રીચીરોડ, શકિત ઔષધાલય–ઢાકા
૨૪૪ ,, મહેન્દ્રનાથ સાંકળેશ્વર, શાહપુર, ગોઝારીઆની પોળ
૨૪૫ ,, છોટાલાલ અમથાલાલ, ખોખરા મહેમદાવાદ વકીલની ચાલ
૨૪૬ ,, મોહનલાલ પ્રેમજીભાઇ, સારંગપુર, રણછોડજીની બારી પાસે, શ્યામસંગાની પોળ પાસે
૨૪૭ વૈદ્યરાજ હરિલાલ મગનલાલ શાહ, સારંગપુર, તળીયાની પોળ મ્હેતાની ખડકી
૨૪૮ ,, મોહનલાલ મૂળચંદભાઇ, શાહપુર, કુવાવાળીપોળ
૨૪૯ ,, ભીખાલાલ તારાચંદ શાહ, રાજામહેતાની પોળમાં લક્ષ્મિનારાયણની પોળ
૨૫૦ ,, ભીખાલાલ અમથાલાલ, ખોખરા મહેમદાવાદ વકીલની ચાલ
૨૫૧ ,, સોમનાથ ભીખાભાઈ શાહ, રાયપુર, ભાઉની પોળ વૈદ્યનો ખાંચો
૨૫૨ ,, અજીતરાય બદ્રીનારાયણ, રાજામહેતાની પોળ કાનજી દીવાનનો ખાંચો
૨૫૩ ,, કેશવલાલ બાપુજી, માંડવીની પોળ, ગતરાડની પોળ
૨૫૪ ,, પ્રવિણચંદ્ર રવિશંકરભાઇ ત્રિવેદી, રીગીરોડ ગુજરાત ફાર્મસી

૨૫૫ વૈદ્ય રમણલાલ કહાનદાસ પરેખ, રીચીરોડ, ગુજરાત ફાર્મસી
૨૫૬ „ દયાશંકર બી. વ્યાસ, રીચીરોડ, સિંધ ફાર્મસી

હકીમો

૧ સૈયદ અહમદ દહેલવી, પાંચપટી
૨ બસીર અહમદખાન જમ્મી, કાળુપુર, ટંકશાળ
૩ અબ્દુલ રવી, સારંગપુર દરવાજા બહાર
૪ એસ. એમ. આય. નીઝામી, દરિયાપુર જાર્ડનરોડ
૫ મહમદ ઇબ્રાહીમ હબીબુલ્લા, કાળુપુર, સોદાગરની પોળ
૬ મંઝોરઅલી, આસ્ટોડીઆ દરવાજા
૭ સૈયદ હૈદર, દરિયાપુર જાર્ડનરોડ
૮ ગુલામ મહમદખાન, કાળુપુર ટોપીવાળાની પોળ
૯ બી. એચ. મુનશી, જમાલપુર
૧૦ ગુલામ મહીયુદીન ગુલામ રાહબની, દીલ્હી દરવાજા
-- સૈયદ અમીરૂલ હસન, મીરઝાપુર
અબ્જો હસન, કાળુપુર
ઇબ્રાહીમ તસદ્દુકલી, કાળુપુર રોડ
૧૪ ઝહુર અહમદ અંસારી, આસ્ટોડિયારોડ ગોળલીમડા
૧૫ મસુદ મહમદખાન, આસ્ટોડિયા રોડ
૧૬ હકીમ સુરતશા હુસીન ફારૂકી, કાળુપુરરોડ
૧૭ અમીરમીયાં, કાળુપુરરોડ
૧૮ અબ્દુલ હાજી, પાંચકુવા, નવી મહોલાત

હિંદુ મંદિરો

૧ શ્રી આદિત્યેશ્વર મહાદેવ, રાયપુર ચકલા
૨ „ એકલિંગજી મહાદેવનું શિવાલય, કોકડિયાની પોળના નાકે
૩ „ કામનાથ મહાદેવ, રાયપુર દરવાજા બહાર
૪ „ મુરલીધરનું મંદિર, રાયપુર દરવાજા પાસે
૫ „ રાધાકૃષ્ણનું મંદિર, કોકડિયાની પોળના સામે
૬ „ શંકરાચાર્ય પાદુકા મંદિર, રાયપુર
૭ „ હાટકેશ્વર મહાદેવ, ખાડિયા
૮ શ્રી અંબાજી માતાનું મંદિર, ધનાસુતારની પોળ કાળુપુર
૯ „ પંચમુખી હનુમાનજી, પંડિતજીની પોળ
૧૦ „ ગોસાંઇજીની મોટી હવેલી, ડોશીવાડાની પોળ
૧૧ „ સ્વામીનારાયણનું મંદિર, કાળુપુર ધનાસુતારની પોળ
૧૨ „ ગોવર્ધનનાથજીનું મંદિર, સારંગપુર ઘાસીરામની પોળ પાસે
૧૩ „ દ્વારકાનાથજીનું મંદિર, સારંગપુર
૧૪ „ મથુરાનાથજીનું મંદિર, સારંગપુર
૧૫ „ રણછોડ રામજીનું મંદિર, સારંગપુર
૧૬ „ રણછોડજીનું મંદિર, સારંગપુર ફાદડાની પોળ સામે
૧૭ „ રાધાવલ્લભનું મંદિર, સારંગપુર
૧૮ „ રામવાડી, „ ઘુમારાની પોળ સામે
૧૯ „ હરિહરનું મંદિર „ તળિયાની પોળ
૨૦ „ હનુમાનજીનું મંદિર, સારંગપુર
૨૧ „ જગન્નાથજીનું મંદિર, જમાલપુર દરવાજા બહાર
૨૨ „ છબીલા હનુમાન, ગાંધીરોડ
૨૩ „ બહુચરાજીનું મંદિર, માણેકચોક
૨૪ „ બાલા હનુમાન, ગાંધીરોડ
૨૫ „ ભદ્રકાળી માતાનું મંદિર, ભદ્ર
૨૬ „ રામદ્વારા, ખોડીઆંબલી
૨૭ „ ત્રીકમ રામજીનું મંદિર, આસ્ટોડિયા દરવાજા પાસે
૨૮ „ નવપરાંના બહુચરાજી માતાનું મંદિર, આસ્ટોડિયા દરવાજા બહાર
૨૯ „ ભૈરવનાથજીનું મંદિર, કાંકરીઆરોડ
૩૦ „ માણેકનાથજીનું મંદિર, પ્રેમદરવાજા પાસે
૩૧ „ કેમ્પના હનુમાનજી, કેમ્પરોડ
૩૨ „ ભીમનાથ મહાદેવ, કેમ્પરોડ
૩૩ „ ચીનુનાથ મહાદેવ શાહીબાગ
૩૪ „ આચાર્યજીની બેઠક અસારવા રોડ
૩૫ „ નીલકંઠ મહાદેવ અસારવા
૩૬ „ નરસિંહજીનું મંદિર (નાના) ગોમતીપુર રખીઆલરોડ

૩૭ શ્રી નરસિંહજીનું મંદિર (મોટા) સરસપુર દરવાજા બહાર
૩૮ „ મહાલક્ષ્મીનું મંદિર, એલિસબ્રીજ પાસે નદી કિનારે

જૈન દેરાસરો

મૂળનાયક

૧ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), સારંગપુર તળિયાની પોળ
૨ સુમતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), સારંગપુર તળિયાની પોળ
૩ સંભવનાથજી (ઘૂમટબંધી), રાયપુર કામેશ્વરની પોળ
૪ આદિનાથજી (ઘૂમટબંધી), રાયપુર વાઘેશ્વરની પોળ
૫ શ્રેયાસનાથજી (શિખરબંધી), રાયપુર શામળાની પોળ, વચલો ખાંચો
૬ મહાવીરસ્વામી (શિખરબંધી), રાયપુર શામળાની પોળ, વચલો ખાંચો
૭ મુનિ સુવ્રતસ્વામી (શિખરબંધી), આસ્ટોડિયા ઢાળની પોળ
૮ વિમલનાથજી (ઘૂમટબંધી), ડાહીની ખડકી
૯ સંભવનાથજી (ઘૂમટબંધી), ખેતરપાળની પોળ
૧૦ શિતલનાથજી (ઘૂમટબંધી), મહુરતપોળ
૧૧ સંભવનાથજી (ઘૂમટબંધી), માડવીની પોળ, નાગજીભુદરની પોળ
૧૨ શાંતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), માડવીની પોળ, નાગજી ભુદરની પોળ
૧૩ આદિનાથજી (ઘૂમટબંધી), માડવીની પોળ, સુરદાસ શેઠની પોળ
૧૪ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), માડવીની પોળ, સમેતશિખરની પોળ
૧૫ સુવિધિનાથજી (ઘૂમટબંધી), માડવીની પોળ કાકાબળીયાની પોળ
૧૬ શાંતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), શાહપુર મંગળ પારેખનો ખાંચો
૧૭ ગોડી પાર્શ્વનાથજી (શિખરબંધી), શાહપુર મંગળ પારેખનો ખાંચો
૧૮ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), શાહપુર મંગળ પારેખનો ખાંચો
૧૯ આદિનાથજી (સામરણવાળું), ઘીકાંટા જેશીંગભાઈની વાડી
૨૦ સુમતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), જૂનો મહાજનવાડો
૨૧ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), નગરશેઠનો વંડો
૨૨ ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી) દેવસાનો પાડો
૨૩ શાંતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), દેવસાનો અંદરનો પાડો
૨૪ શામળા પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), દેવસાનો અંદરનો પાડો
૨૫ શિતલનાથજી (ઘૂમટબંધી), પાંજરાપોળ
૨૬ શાંતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), પાંજરાપોળ
૨૭ શાશ્વતા વર્ધમાન સ્વામી (ઘૂમટબંધી), પાંજરાપોળ
૨૮ મોરૈયા પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), મોરૈયા પાર્શ્વનાથની ખડકી
૨૯ ધર્મનાથજી (ઘૂમટબંધી), મોરૈયા પાર્શ્વનાથની ખડકી
૩૦ ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), નીશાપોળ
૩૧ જગવલ્લભ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), નીશાપોળ
૩૨ વાસુપૂજ્યજી (શિખરબંધી), નીશાપોળ
૩૩ મહાવીરસ્વામી (ઘૂમટબંધી), લહેરીઆ પોળ
૩૪ મહાવીર સ્વામી (ધાબાબંધી), ઝવેરી પોળ
૩૫ શાંતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), સોદાગરની પોળ
૩૬ ધર્મનાથજી (ધાબાબંધી), સંભવનાથની ખડકી
૩૭ મહાવીર સ્વામી (ધાબાબંધી), સંભવનાથની ખડકી
૩૮ સુપાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), સંભવનાથની ખડકી
૩૯ સંભવનાથજી (ઘૂમટબંધી), સંભવનાથની ખડકી
૪૦ શાંતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), ચૌમુખજીની ખડકી
૪૧ અજીતનાથજી (ઘૂમટબંધી) સુતારની ખડકી
૪૨ અજીતનાથજી (ધાબાબંધી) ઝવેરીવાડ વાઘણ પોળ
૪૩ ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), ઝવેરીવાડ વાઘણ પોળ

૪૪ શાંતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), ઝવેરીવાડ વાઘણ પોળ
૪૫ સંભવનાથજી (ઘૂમટબંધી), ઝવેરીવાડ વાઘણ પોળ
૪૬ શાંતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), ઝવેરીવાડ વાઘણ પોળ
૪૭ સુવિધિનાથજી (ઘૂમટબંધી), ઝવેરીવાડ
૪૮ આદિનાથજી (ભોંયરામાં), ઝવેરીવાડ વાઘણ પોળ
૪૯ મહાવીર સ્વામી (ધાબાબંધી), ઝવેરીવાડ વાઘણ પોળ
૫૦ મહાવીર સ્વામી (ઘૂમટબંધી), રતનપોળ નગીના પોળ
૫૧ મહાવીર સ્વામી (ઘૂમટબંધી), રીચીરોડ પોસ્ટ ઓફિસ પાસે
૫૨ શ્રેયાંસનાથજી (ઘૂમટબંધી), ફતાસા પોળ
૫૩ વાસુપૂજ્યજી (ઘૂમટબંધી), ફતાસા પોળ
૫૪ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), ફતાસા પોળ
૫૫ અજીતનાથજી (ઘૂમટબંધી), ભઠ્ઠીની બારી
૫૬ આદિનાથજી (અષ્ટાપદજીનું સામરણવાળું દેરાસર) કાળુપુર ડોશીવાડાની પોળ
૫૭ પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), ડોશીવાડાની પોળ
૫૮ આદિનાથજી (સામરણવાળું), ડોશીવાડાની પોળ કસુંબાવાડ
૫૯ ભાભા પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), ડોશીવાડાની પોળ, ભાભા પાર્શ્વનાથનો ખાંચો
૬૦ સીમંધરસ્વામી (ઘૂમટબંધી) ગોસાંઇજીની પોળ
૬૧ પદ્મનાભિનંદન (ઘૂમટબંધી), કાળુપુર હાજા પટેલની પોળ
૬૨ ચંદ્ર પ્રભુજી (ઘૂમટબંધી), હાજા પટેલની પોળ
૬૩ ધર્મનાથજી (શિખરબંધી), ટંકશાળ શાંતિનાથની પોળ
૬૪ મહાવીર સ્વામી (ધાબાબંધી), હાજાપટેલની પોળ
૬૫ સુપાર્શ્વનાથજી (ધાબાબંધી), હાજાપટેલની પોળ રામજી મંદિરની પોળ
૬૬ આદિનાથજી (ઘૂમટબંધી), પાછીઆની પોળ
૬૭ ધર્મનાથજી (ધાબાબંધી), પાછીઆની પોળ
૬૮ અજીતનાથજી (ઘૂમટબંધી), પાછીઆની પોળ
૬૯ વાસુપૂજ્યજી (ધાબાબંધી), પાછીઆની પોળ
૭૦ સુમતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), હાજાપટેલની પોળમાં પીપરડીની પોળ
૭૧ સંભવનાથજી (ઘૂમટબંધી), હાજાપટેલની પોળ, ખારાકુવાની પોળ
૭૨ આદિનાથજી (ઘૂમટબંધી), રાજામહેતાની પોળ
૭૩ કુંથુનાથજી (ઘૂમટબંધી), લક્ષ્મીનારાયણની પોળ
૭૪ નેમિનાથજી (શિખરબંધી), પાડાપોળ
૭૫ સંભવનાથજી (ઘૂમટબંધી), ખાડિયા ચારરસ્તા
૭૬ અભિનંદનજી (ધાબાબંધી), સ્ટેશન સામે કંસારાનું ડહેલું
૭૭ વાસુપૂજ્યજી (ધાબાબંધી), હરિપુરા
૭૮ સુમતિનાથજી (ધાબાબંધી), સરસપુર વાસણશેરી
૭૯ પાર્શ્વનાથજી (ધાબાબંધી), જમાલપુર ટોકરશાની પોળ
૮૦ ચિંતામણી પાર્શ્વનાથજી (ઘૂમટબંધી), રાજપુર દેરાસરનો ખાંચો
૮૧ ધર્મનાથજી (શિખરબંધી), હઠીભાઇ શેઠની વાડી
૮૨ આદિનાથજી (સામરણવાળું), એલિસબ્રીજ બરફના કારખાના પાસે
૮૩ સુમતિનાથજી (ઘૂમટબંધી), જૈન સોસાયટી
૮૪ શાંતિનાથજી (શિખરબંધી), જૈન સોસાયટી
૮૫ શિતલનાથજી (ધાબાબંધી), દશા પોરવાડ જૈન સોસાયટી
૮૬ વાસુપૂજ્યજી (ઘર), મહાવીર જૈન સોસાયટી
૮૭ સંભવનાથજી (ઘર), અરૂણ સોસાયટી
૮૮ કુંથુનાથજી (ઘર), જૈન મરચંટ સોસાયટી
૮૯ અજીતનાથજી (ઘર), સરખેજરોડ શાંતિકુંજ
૯૦ સુવિધિનાથજી (ઘર), આંબાવાડિયા શેઠ ચી. ન. વિદ્યાવિહાર
૯૧ પાર્શ્વનાથજી (શિખરબંધી) નરોડા ગામમાં

પુસ્તકાલયો અને વાચનાલયો

૧ અતિલક્ષ્મી ફ્રી લાયબ્રેરી, આસ્તોડીઆ રોડ
૨ અગરવાલ લાયબ્રેરી, નવનીત મારકીટ, ક્રોસલેન
૩ આપારાવ ભોળાનાથ પુસ્તકાલય, રાયપુર દરવાજા બહાર
૪ આદિત્યબાઇ સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, સરસપુર

૫ આર્યસમાજ વાંચનાલય, કાંકરીઆરોડ
૬ કૃષ્ણ પુસ્તકાલય, પાંચકૂવા
૭ કૃષ્ણ ફ્રી લાયબ્રેરી, હનુમાનવાળી પોળના નાકે
૮ કોચરબ યુવક લાયબ્રેરી, એલિસબ્રીજ કોચરબ
૯ ખાનપુર વાંચનાલય, ખાનપુર
૧૦ ગુજરાત વર્નાકયુલર સોસાયટી, ભદ્ર પો. ઓ. નં. ૨૩
૧૧ ચંદુલાલ જેસીંગભાઇ ફ્રી લાયબ્રેરી, અસારવા ચકલા, પોસ્ટ રેલ્વેપુરા
૧૨ જૈન મંડળ લાયબ્રેરી (શાંતિચંદ્ર સેવા સમાજ પુસ્તકાલય અને વાંચનાલય), કાળુપુર હાજાપટેલની પોળ
૧૩ જૈન ખાનગી લાયબ્રેરી, દેવસાનો પાડો
૧૪ દાદાભાઇ નવરોજી લાયબ્રેરી, પાનકોરનાકા
૧૫ દાઉદી વહોરા ફ્રી લાયબ્રેરી, કાળુપુર ઉમરેણુ શાહની પોળ
૧૬ ધી દાઉદી વહોરા રીડીંગ રૂમ, આસ્તોડિયા તાજપુર વહોરવાડ કાજીના ધાબે
૧૭ ધનવિદ્યા પુસ્તકાલય, એલિસબ્રીજ પ્રીતમનગર વ્યાયામશાળા
૧૮ નેમચંદ દેવચંદ ફ્રી લાયબ્રેરી, ફોફાભટની પોળના નાકે
૧૯ નવા માધવપુરા ફ્રી લાયબ્રેરી, નવા માધવપુરા
૨૦ નાગજીભૂદર પુસ્તકાલય, માંડવીની પોળ, નાગજીભૂદરની પોળ
૨૧ ભાઇશંકર નાનાભાઇ લાયબ્રેરી, રાયપુર
૨૨ ભોળાનાથ સારાભાઇ લીટરરી ઈન્સ્ટીટયુટ એન્ડ ફ્રી રીડીંગ રૂમ ફોર વિમેન, વલ્લભરોડ
૨૩ શેઠ માધવલાલ ઇશ્વરલાલ ફ્રી લાયબ્રેરી, શાહપુર
૨૪ શેઠ મણિલાલ ઇશ્વરલાલ ફ્રી વાંચનાલય અને પુસ્તકાલય, સાંકડીશેરી
૨૫ શ્રી મરકતી કાપડ માર્કીટ મહાજન ફ્રી લાયબ્રેરી અને રીડીંગરૂમ, કાલુપુર સાકરબજાર
૨૬ શ્રી મજૂર મહાજન પુસ્તકાલય, (રીસર્ચ લાયબ્રેરી), લાલદરવાજા મજુરમહાજન
૨૭ મુસ્લિમ ફ્રી રીડીંગ રૂમ, કાળુપુર ચકલા
૨૮ શેઠ મણિલાલ રણછોડદાસ ફ્રી લાયબ્રેરી, ગુજરાત વર્નાકયુલર સોસાયટી ભદ્ર
૨૯ શ્રી મોતીલાલ નહેરૂ વાંચનાલય, ખડાયતા છાત્રાલય, કાંકરીઆ રોડ
૩૦ મહિલા મંડળ સમાજ પુસ્તકાલય, માધવબાગ પાસે
૩૧ શેઠ માણેકલાલ જેઠાભાઈ પુસ્તકાલય, એલિસબ્રીજ
૩૨ શ્રી માંડવીની પોળ સાર્વજનિક લાયબ્રેરી, માંડવીની પોળ, ઝુંપડીની પોળના નાકે
૩૩ શ્રી મંગળ પારેખ ખાંચા સાર્વજનિક પુસ્તકાલય, શાહપુર ચકલામાં
૩૪ ધી યંગમેન્સ મહોમેડન એસોસીએશન લાયબ્રેરી, અલેફની મસ્જિદ સામે
૩૫ શ્રી રાષ્ટ્રીય વ્યાયામશાળા લાયબ્રેરી, રાયપુર શામળાની પોળ
૩૬ શ્રી રાષ્ટ્રીય આદર્શ લાયબ્રેરી, જમાલપુર ટોકરશાની પોળ
૩૭ રા. બા. ગીરધરલાલ ઉત્તમરામ વાંચનાલય ખોડી આંબલી, સ્વામિનારાયણના મંદિર પાસે
૩૮ શ્રી રાયપુર ફરતું પુસ્તકાલય મંડળ, રાયપુર વાઘેશ્વરની પોળ પાસે
૩૯ શ્રી રાષ્ટ્રભાષા પુસ્તકાલય, રાષ્ટ્રભાષા કાર્યાલય બાલા હનુમાન
૪૦ લક્ષ્મીપ્રસાદ શંભુપ્રસાદ પુસ્તકાલય, દિલ્હી ચકલા
૪૧ લાલા લજપતરાય ફ્રી લાયબ્રેરી, કાળુપુર રાજા મહેતાની પોળ પાસે
૪૨ સર લલ્લુભાઈ શાહ લો કોલેજ પુસ્તકાલય, એલિસબ્રીજ
૪૩ શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ આર્ટસ કોલેજ પુસ્તકાલય, નવરંગપુરા
૪૪ શ્રી વિદ્યોત્તેજક ફ્રી લાયબ્રેરી, દરિયાપુર પરેશ પોળ
૪૫ શ્રી વૈદજ્ઞાન પ્રચારક મંડળ, લુણસાવાડા મોટી પોળની સામે
૪૬ શ્રી વિદ્યોત્તેજક મંડળ ફ્રી લાયબ્રેરી, દરિયાપુર કડવા પોળ
૪૭ શ્રી વાયડા વાણિયાની લાયબ્રેરી, જમાલપુર ટોકરશાની પોળ

૪૮ શ્રી વીરચંદ દીપચંદ ફ્રી લાયબ્રેરી, આસ્તોડિયા રોડ
૪૯ શ્રી વિજયનીતિસૂરી જૈન પુસ્તકાલય, ગાંધીરોડ મહાવીર સ્વામીના દેરાસર સામે
૫૦ શ્રી શક્તિ વાંચનાલય, ૯૯૨, કાળુપુર તોતડાજીની પોળ
૫૧ શ્રી શાંતિચંદ્ર સેવાસમાજ ફ્રી પુસ્તકાલય, કાળુપુર હાજાપટેલની પોળ
૫૨ શ્રી સરસ્વતી પુસ્તકાલય, દરિયાપુર વાડીગામ
૫૩ શ્રી સરસ્વતી મંદિર મહારાષ્ટ્ર સમાજ, ભદ્ર.
૫૪ શ્રી સરસપુર મિત્રમંડળ લાયબ્રેરી, સરસપુર
૫૫ શ્રી સીડનહામ લાયબ્રેરી, (ગુજરાત કોલેજ) એલિસબ્રીજ
૫૬ શ્રી સી. સી. પાલખીવાળા લાયબ્રેરી, નવરંગપુરા કોમર્સ કોલેજ
૫૭ શ્રી હીમાભાઇ ઇન્સ્ટીટ્યુટ ભદ્ર, તાર ઓફીસ સામે
૫૮ શ્રી હંસવિજય ફ્રી લાયબ્રેરી, લુણસાવાડા
૫૯ જૂના માધવપુરા મહાજન લાયબ્રેરી જૂના માધવપુરા

મજૂર મહાજન તરફથી ચલાવવામાં આવતાં પુસ્તકાલયો

શ્રી અસારવા વિકાસ મંદિર	અસારવા
શ્રી અસારવા કુમાર કલબ	અસારવા
શ્રી અશોક મિલ સામેની ચાલીનું વાંચનાલય	અશોક મિલ
શ્રી કલ્યાણગ્રામ વાંચનાલય	
શ્રી કેમ્પ વાંચનાલય	કેમ્પ (સદર)
શ્રી કસ્તુરભાઈની મેડાવાળી ચાલ વાંચનાલય	શેઠ કસ્તુરભાઈની મેડાવાળી ચાલી
શ્રી ખસીપુરા વાચનાલય	ખસીપુરા
શ્રી ખોખરા મહેમદાવાદ વાચનાલય	ખોખરા મહેમદાવાદ
શ્રી ખાનપુર વાચનાલય	ખાનપુર
શ્રી ગોમતીપુર ઉર્દૂ લાયબ્રેરી	ગોમતીપુર
શ્રી જૂનાવાડજ વાચનાલય	જૂનાવાડજ
શ્રી જમાલપુર મદ્રાસી વાચનાલય	
શ્રી ડુંગરપુરા વાચનાલય	
શ્રી તાજપુર વાચનાલય	તાજપુર
શ્રી દરિયાપુર ઉર્દૂ લાયબ્રેરી	દરિયાપુર
શ્રી નિર્મળાપુરા વાચનાલય	
શ્રી નારોલવાસ વાચનાલય	
શ્રી નવાવાડજ વાચનાલય	નવાવાડજ
શ્રી પ્રીતમપુરા વાચનાલય	
શ્રી મેસાણીયાનો વાસ વાચનાલય	
શ્રી રખીઆલરોડ ગોમતીપુર લાયબ્રેરી	ગોમતીપુર
શ્રી રખીઆલ વિકાસમંદિર	રખીઆલ
શ્રી રાજપુર કલબ	રાજપુર
શ્રી રાજપુર વાચનાલય	રાજપુર
શ્રી વૃજવલ્લભપુરા વાચનાલય	
શ્રી શાહપુર ઉર્દૂ લાયબ્રેરી	શાહપુર
શ્રી શંકરપુરા વાચનાલય	
શ્રી શાહપુર વાઘરીવાસ વાચનાલય	શાહપુર વાઘરીવાસ
શ્રી સરસપુર વિકાસમંદિર	સરસપુર
શ્રી સારંગપુર દોલતખાના વાંચનાલય	સારંગપુર દોલતખાના

સભાગૃહો

૧	શેઠ મંગળદાસ ટાઉનહોલ,	એલિસબ્રીજ
૨	પ્રેમાભાઇ હોલ,	ભદ્ર
૩	લલ્લુભાઇ કરસનદાસ હોલ,	રેવડીબજાર
૪	હંસરાજ પ્રાગજી હોલ	પાનકોરનાકા
૫	જ્યોર્જ ધી ફીફ્થ હોલ,	ગુજરાત કોલેજ
૬	સંસાર સુધારા હોલ,	ભદ્ર
૭	રીપન હોલ,	દાણાપીઠ
૮	ગાંધી હોલ, (મ્યુ.)	,,
૯	ડૉ. મોટીબાઇ કાપડિયા હોલ,	માધવ બાગ પાસે
૧૦	નવરોજી હોલ,	શાહીબાગ
૧૧	મહાલક્ષ્મી હોલ,	ગાર્ડન પાસે
૧૨	અંબા ગોવિંદ ભુવન,	ભદ્રની પાછળ
૧૩	મજૂર કલ્યાણ કેન્દ્ર,	રાયપુર દરવાજા બહાર
૧૪	કામનાથ મહાદેવ કથાગૃહ,	,,

૧૫ ગીતામંદિર હોલ, આસ્તોડિયા બહાર
૧૬ સર ચિનુભાઇનું ડહેલું, દેસાઈની પોળ, ખાડિયા
૧૭ પ્રાર્થના સમાજ હોલ, રાયખડ

છબિગૃહો અને થિયેટર

૧ એડવાન્સ ટૉકીઝ, લાલ દરવાજા ટે. નં. ૨૭૫૪
૨ સેન્ટ્રલ ટૉકીઝ, ફુવારા, ગાંધીરોડ ટે. નં. ૨૬૩૪
૩ પ્રતાપ ટૉકીઝ, ફુવારા, ગાંધીરોડ ટે. નં. ૨૦૧૪
૪ નોવેલ્ટી ટૉકીઝ, ઘીકાંટા રોડ ટે. નં. ૨૧૧૨
૫ લાઇટ હાઉસ, „ „ ૨૯૭૨
૬ એલ. એન. ટૉકીઝ, „ „ ૨૧૦૧
૭ કૃષ્ણ સિનેમા, રિલીફ રોડ ટે. નં. ૨૩૦૬
૮ રીગલ ટૉકીઝ, પીરમશા રોજા પાસે ટે.નં. ૨૯૭૧
૯ મેટ્રોઝ સિનેમા, પીરમશા રોજા પાસે ટે. નં. ૩૧૯૭
૧૦ મોડલ ટૉકીઝ, ગાંધીરોડ ટે. નં. ૨૯૨૨
૧૧ ઇંગ્લીશ સિનેમા, પાંચકૂવા ટે. નં. ૨૦૮૯
૧૨ સરસ્વતી ટૉકીઝ, સ્ટેશન પાસે ટે. નં. ૨૪૮૧
૧૩ રોઝી ટૉકીઝ, માધવબાગ સામે ટે. નં. ૫૧૧૬
૧૪ વસંત ટૉકીઝ, પ્રેમ દરવાજા બહાર, ટે.નં. ૩૩૪૪
૧૫ ભારત ભુવન થિયેટર, ઘીકાંટા રોડ ટે. નં. ૨૬૨૧

બગીચા

૧ વિક્ટોરિયા ગાર્ડન, એલિસબ્રીજ પુલ પાસે
૨ કલબ ગાર્ડન, વિક્ટોરિયા ગાર્ડનની સામે
૩ આસ્તોડિયા ગાર્ડન, આસ્તોડિયા દરવાજા પાસે
૪ કાનતોડીયા ગાર્ડન, રાયપુર દરવાજા બહાર પારસી સોસાયટી પાસે
૫ નગીનાવાડી, કાંકરિયા તળાવની વચ્ચે
૬ હીલ ગાર્ડન, કાંકરિયા રોડ
૭ માધુબાગ, સારંગપુર દરવાજા બહાર
૮ „ સામેનો પ્લોટ, „
૯ ચંદનતલાવડી ગાર્ડન, પ્રેમદરવાજા બહાર
૧૦ હાજીપુરા ગાર્ડન, દિલ્હી દરવાજા બહાર
૧૧ પેઇન્ટર ગાર્ડન, દિલ્હી દરવાજા બહાર હાજીપુરા ગાર્ડનની સામે

૧૨ મીરજાપુર ગાર્ડન, મીરજાપુર રોડ
૧૩ કારંજ ગાર્ડન, ભદ્ર
૧૪ ખાસબજાર ગાર્ડન, કારંજ પોલીસ ચોકી પાસે
૧૫ જમાલપુરબ્રીજ ગાર્ડન, સરદાર પુલના બંને છેડા ઉપર
૧૬ મંગળદાસ ટાઉનહોલ ગાર્ડન, એલિસબ્રીજ ટાઉનહોલ
૧૭ મ્યુ. ઓફિસ કંપાઉન્ડ ગાર્ડન, મ્યુ. ઓફીસમાં
૧૮ હાથીખાઈ ગાર્ડન, ગોમતીપુર રામકૃષ્ણ મિલ પાસે

રેલવે ટ્રેનોના સમય

અમદાવાદ સ્ટેશનેથી ઉપડતી કે પસાર મોટી અને નાની ગાડીઓના સમયો નીચે આપવામાં આવ્યા છે. અમદાવાદ પહોંચવાના સમય છાપેલા છે તે છે પરંતુ ટ્રેનો ખુબ મોડી થાય છે તેથી ૨૦૫૭ નંબર ઉપર પુછી લેવું વધુ સગવડભર્યું છે.

મોટી ગાડી

ટ્રેનો	ઉપડે છે	આવે છે
વડોદરા લોકલ	સવારે ૬–૦૦	રાત્રે ૯–૪૦
કાઠિયાવાડ મેલ	,, ૬–૦૦	(વીરમગામ તરફ)
કાઠિયાવાડ એક્સપ્રેસ	,, ૮–૦૪	(મુંબઇ તરફ)
વલસાડ લોકલ	,, ૧૦–૫૦	સાંજે ૫–૨૨
મુંબઇ લોકલ	બપોરે ૧૨–૩૫	પરોઢિયે ૪–૩૦
વીરમગામ વડોદરા લોકલ	સવારે ૧૧–૨૫	(વીરમગામ તરફ)
વીરમગામ વડોદરા લોકલ (વડોદરા તરફ)		સાંજે ૫–૨૨
આણંદ (અડધિયું)	સાંજે ૬–૧૭	સવારે ૮–૫૪
કાઠિયાવાડ એક્સપ્રેસ	રાત્રે ૮–૦૪	(વીરમગામ તરફ)
ગુજરાત મેલ	રાત્રે ૯–૦	સવારે ૭–૧૦
કાઠિયાવાડ મેલ	,, ૧૦–૫૦	(મુંબઇ તરફ)
સિંધ રજપુતાના મેલ	,, ૯–૪૫	સવારે ૬–૧૫
મુંબઈ લોકલ	,, ૧૧–૩૦	બપોરે ૨–૪૫

નાની ગાડી

ટ્રેન	ઉપડે છે	આવે છે
પાટણ લોકલ	સવારે ૬–૩૦	રાતે ૮–૦
ધંધુકા મેલ	,, ૭–૧૫	,, ૮–૪૫
ખેડબ્રહ્મા લોકલ	રાતે ૭–૪૦	રાત્રે ૭–૪
સિંધ-દિલ્હી મેલ	,, ૮–૨૦	,, ૯–૦
બહુચરાજી લોકલ	,, ૯–૦૫	,, ૭–૧
ધંધુકા મીકસ્ડ	,, ૧૧–૨૭	બપોરે ૩–૪
કલોલ લોકલ	બપોરે ૧૨–૧૦	,, ૨–૪૦
નાંદોલ-દહેગામ શટલ	,, ૧૨–૧૫	,, ૪–૦૦
તારંગા લોકલ	,, ૩–૦૩	સવારે ૧૧–૦૯
દિલ્હી એક્સપ્રેસ	,, ૪–૨૦	બપોરે ૧૨–૦૫
ખેડબ્રહ્મા લોકલ	,, ૪–૫૦	સવારે ૧૦–૨૫
વિજાપુર ,,	સાંજે ૫–૩૫	,, ૧૦–૩૬
સાબરમતી શટલ	,, ૬–૩૪	
કલોલ અડધિયું	રાતે ૯–૧૦	સવારે ૭–૫૦
આમા લોકલ	,, ૧૦–૧૦	પરોઢિયે ૪–૪૦

વિમાનોની આવ-જા

મુંબઇ જતાં વિમાનો (તાતા) સવારે ૧૧–૫૫
(અંબિકા-વડોદરા થઇને) બપોરે ૨–૫૫
(તાતા) સાંજે ૫–૨૦
દિલ્હી જતું વિમાન (તાતા) સાંજે ૪–૧૦
કરાંચી જતું વિમાન (તાતા) સવારે ૧૦–૩૫
જોધપુર જતું વિમાન (અંબિકા) સવારે ૧૦–૩૦
રાજકોટ-મોરબી જતું વિમાન (અંબિકા) બપોરે ૧–૦૦
મુંબઇથી આવતાં વિમાનો (તાતા) સવારે ૧૦–૦૫
(તાતા) બપોરે ૩–૫૦
(અંબિકા) સવારે ૧૦–૦૦
દિલ્હીથી આવતું વિમાન (તાતા) સવારે ૧૧–૨૫
કરાંચીથી આવતું વિમાન (તાતા) સાંજે ૪–૨૦
જોધપુરથી આવતું વિમાન (અંબિકા) બપોરે ૨–૨૫
રાજકોટ-મોરબીથી આવતું વિમાન (અંબિકા) સવારે ૧૧–૫૫

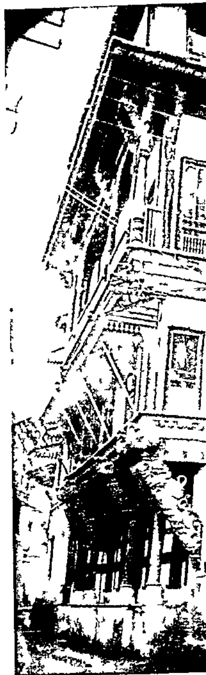
એર ઇન્ડીઆ લિ. (તાતા) ની વિમાન સર્વિસ મુંબઇ–દિલ્હી અને મુંબઈ–કરાંચી ચાલે છે. તેમાં અમદાવાદ વચ્ચે સ્ટેશન છે. અંબિકા એર લાઇન્સ ની સર્વિસમાં મુંબઇ-વડોદરા–અમદાવાદ–જોધપુર અને મુંબઇ–રાજકોટ-મોરબી-અમદાવાદ એમ સર્વિસ ચાલે છે. ઉપયોગી ટેલીફોન નંબરોની યાદીમાં આને વિષેની પુછપરછના નંબરો આપેલા છે.

અગત્યના ટેલીફોન નંબરો

આગ લાગે ત્યારે	૫૦૩૩	મ્યુ. પ્રમુખ ઓફિસ	૫૧૦૬
એમ્બ્યુલન્સ માટે	૫૦૦૮	શ્રી. મણિભાઇ ચતુરભાઈ શાહ	
વા. સા. હોસ્પીટલ	૭૦૧૯	(મ્યુ. પ્રમુખનુ રહેઠાણ)	૭૧૭૮
સિવિલ હોસ્પીટલ	૨૧૩૦	ચીફ ઓફિસર	૫૧૧૨
ટપાલ માટેની માહિતી	૨૦૦૨	હેલ્થ ઓફિસર	૫૧૧૧
તાર માટેની માહિતી	૨૪૦૦	મ્યુ. એન્જીનિયર	૫૨૧૩
ટેલીફોન પૂછપરછ અને મેલ		મ્યુ. સ્કૂલ બોર્ડ	૫૪૨૯
ટ્રેનના આવ-જાવના વખત માટે	૦૩	દૂધેશ્વર વોટર વર્કસ	૨૦૬૫
રેલ્વે અંગે પુછપરછ	૨૦૫૭	મજૂર મહાજન સંઘ	૨૦૮૪, ૨૩૮૪
વિમાની સર્વિસની પુછપરછ	૨૭૭૭, ૮૦૭૭, ૨૮૩૦, ૨૨૩૫	મિલમાલિક મંડળ	૨૧૩૭, ૩૨૫૦, ૩૨૮૭
		અમદાવાદ ઇલેકટ્રીસીટી કંપની	૨૦૪૩
ફોનોગ્રામ્સ	૨૮૯૧	બસ ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસ (વર્કશોપ સુપરિ.)	૫૨૪૬
ટ્રંક લાઇન માટે	૦૯	ગુજરાત ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસ	
ટ્રંક કોલ માટેની માહિતી	૨૮૦૦	(બહાર ગામની બસ સર્વિસ માટે)	૩૦૩૬
ટ્રંક કોલ બાબત ફરિયાદ	૨૮૦૯	ડી. ટી. એસ. (રેલ્વે)	૨૧૯૧
સ્થાનિક ટેલીફોન સરવીસની ખામી	૦૨	રેલ્વે પોલિસ સુપરિ. (સ્ટેશન)	૨૧૫૭
સુપરિન્ટેન્ડન્ટ તાર ઓફિસ	૨૯૩૩	રેલ્વે પોલિસ સબ ઇન્સ્પે.	૨૫૬૯
સુપરિન્ટેન્ડન્ટ પોસ્ટ ઓફિસ	૨૬૦૬	આસી. ટ્રાફીક સુપરિ. બ્રાંચીઝ (સ્ટેશન)	૩૧૦૧
પોસ્ટ માસ્તર	૨૫૮૧	ગુજરાત સમાચાર, પ્રજાબંધુ, લોકનાદ,	૨૬૨૦ ૨૮૨૧
ટેલીફોન ઓફિસ હેડકલાર્ક	૩૦૧૮		
કલેકટર મીરઝાપુર રોડ	૨૫૫૮	સંદેશ, ગુજરાતી પંચ, સેવક	૨૬૪૬,૩૧૧૯
,, શાહીબાગ	૮૦૩૬	પ્રભાત, નવસૌરાષ્ટ્ર	૩૦૯૫,૩૨૮૮
કમિશનર શાહીબાગ	૮૦૩૫	નવજીવન કાર્યાલય	૩૨૭૬
,, (અંગત)	૮૦૩૯	ભારત, કોમર્શિયલ ન્યુઝ	૩૦૫૬
ફૂડ કન્ટ્રોલર	૫૨૬૯	ગુજરાત કલબ, ભદ્ર	૨૨૬૦
રેશનીંગ ઓફિસર	૫૨૩૦ ૭૨૬૦	ઓરીએન્ટ કલબ, કલ્યાણ સોસાયટી	૭૨૭૨
		રીફોર્મ કલબ, લાલ દરવાજા	૨૪૪૩
ડી. એસ. પી. શાહીબાગ	૮૦૩૩	રીઝ હોટલ ખાનપુર	૨૩૯૭
કોંગ્રેસ હાઉસ	૨૬૦૦ ૨૮૫૧	ગ્રાન્ડ હોટલ, લાલદરવાજા	૨૧૧૧
		શાહીબાગ	૮૦૧૯
અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી	૫૧૨૭	બોમ્બે હોટલ, શાહીબાગ	૩૧૧૧

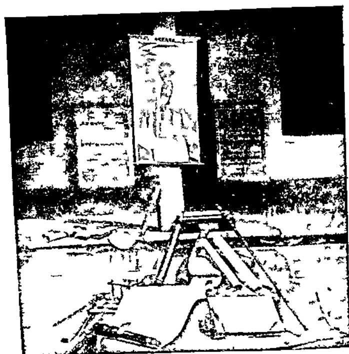


અમદાવાદનું યાત્રાધામ સાબરમતીના સંતનું
સત્યાગ્રહ આશ્રમમાં નિવાસસ્થાન—'હૃદયકુંજ'



અમદાવાદના પ્રાચીન કોતરકા
નમૂનો · હરકુંવર શેઠાણીની હ





મહાત્માજીનાં સંભારણાં
એમને મળેલાં કાસ્કેટો
અને ભેટોનો સંગ્રહ

આપણા શહેર વિષે જાણવા જેવી કેટલીક રસમય વિગતો

¶ અમદાવાદની વસતી ૧૯૪૧ની વસતી ગણત્રી મુજબ ૫,૯૧,૬૪૩ હતી. ડીરેકટર ઓફ પબ્લીક હેલ્થ તરફથી ૧૯૪૬–૪૭ ની વસતી ૭,૩૦,૮૯૨ની જણાવવામાં આવી છે. રેશન વિસ્તાર મ્યુ. હદ કરતાં મોટો છે. તેમાં કાર્ડની કુલ સંખ્યા ૮,૪૩,૦૪૯ ની છે.

¶ અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ હદનો વિસ્તાર અત્યારે ૨૦૩/૪ ચોરસ માઇલ અથવા ૧૨૯૬૪ એકર છે. આમાં કોટની દીવાલની અંદર ૧૩૬૧ એકર અને પરાં વિસ્તારમાં ૧૧૬૦૩ એકર છે. હદ વધારવાની દરખાસ્ત ૧૯૪૪–૪૫ માં સરકાર પાસે ગઇ છે પણ હજી મંજૂર થઈ નથી. ફરતા ૧૦ માઇલમાં પદ્ધતિસર વિકાસને માટે 'માસ્ટર પ્લાનની' યોજના વિચારણા હેઠળ છે.

¶ મ્યુનિસિપલ હદમાં હાલ ૨૯ પરાં, ૧૮ ગામતળ, ૫૯,૧૧૮ ઘરો અને ૧,૮૬,૧૨૮ વાસો (ટેનેમેન્ટસ) આવેલાં છે. પાંચસો વર્ષ પહેલાં ૧૫મી સદીમાં શહેરનાં ૩૬૦ પરાં હતાં અને બાર લાખની વસતી હતી!

¶ ઈ. સ. ૧૮૨૪ થી ૧૯૪૧ સુધીમાં વસતી ૬૪૦ ટકા વધી છે ત્યારે મકાનોની સંખ્યા ૭૭ ટકાજ વધી છે. પરંતુ મકાનોના ભાગલા પડી જઇને વાસો (ટેનેમેન્ટસ)ની સંખ્યા ૩૯૮ ટકા વધી છે.

¶ મ્યુનિસિપલ હદના ૧,૮૬,૧૨૮ વાસોમાંથી ૧,૩૪,૨૯૮ વાસો રહેણાકના છે તેમાંથી માત્ર એક જ ઓરડીના વાસોની સંખ્યા ૭૯,૩૯૮ એટલે કુલ વાસોના ૫૯·૧ ટકા અને બે ઓરડીના વાસોની સંખ્યા ૩૩,૩૦૬ એટલે કુલ વાસોના ૨૪·૮ ટકા છે. આમ આશરે પા લાખ માણસો ભયંકર દશામાં જીવી રહ્યાં છે.

¶ આથી શહેરમાં દર હજાર બાળકો નવાં જન્મે તેમાંથી ૨૨૩.૩૫ બાળકો મૃત્યુ પામે છે એટલું ભયંકર બાળમરણ પ્રમાણ છે. જન્મપ્રમાણ વસતીના દર હજારે ૨૯.૧૭ અને સામાન્ય મરણ પ્રમાણ વસતીમાં દર હજારે ૨૦.૮૪ જેટલું છે.

¶ અમદાવાદ શહેરમાં દરેક પ્રહરે (૩ કલાકે) પાંચ માણસ મરે છે, એટલે વર્ષે આશરે ૧૫,૨૦૦ જેટલાં માણસો મૃત્યુ પામે છે; જ્યારે લગભગ દરેક બે કલાકે પાંચ બાળકો જન્મે છે એટલે વર્ષે ૨૧,૨૦૦ જેટલાં બાળકો જન્મે છે.

¶ શહેરમાં ૧૨૮૦ હોટેલો અને લોજો છે, ૩૬ હોસ્પીટલો, ૩૧ પ્રસૂતિગૃહો, ૨૩૧ દાક્તરો, ૨૭૪ વૈદ્યો અને હકીમો છે.

¶ શહેરમાં ૩૧૧૨ હાથલારીઓ, ૧૬૮૪ ખાનગી મોટરો, ૧૨૯૦ ઘોડાગાડીઓ, ૭૬૩ રીક્ષાઓ અને ૫૮૯ ગાડાં છે.

¶ શહેરમાં સહુથી વધુ અને ગીચ વસતી કાળુપુર વોર્ડમાં છે. જ્યારે એલિસબ્રીજમાં તેથી કેટલાય ગણા વિશાળ વિસ્તારમાં તેથી અર્ધા ભાગની પણ વસતી નથી.

¶ અમદાવાદ શહેરમાં મ્યુ. હદમાં ૧૫૨.૮૫ માઇલ લાંબા રસ્તાઓ છે તેમાં ૬૧.૭૦ માઇલના રસ્તા આસ્ફાલ્ટના છે, અને લગભગ ૭ ફર્લાંગ જેટલા રસ્તા સીમેન્ટના છે.

¶ આ રસ્તાઓ પર આશરે ૬૦૦૦ સાયકલો સિવાયનાં ૮૫૦૦ વાહનો રોજ અનેકવાર ફરતાં રહે છે. તે ઉપરાંત મુખ્ય રસ્તાઓ પર મ્યુ. ની ૧૪૦ બસો ફરતી રહે છે. રસ્તાઓ પર આશરે ૪૦ લાખ પગલાં પડે છે એવો અંદાજ છે,

❑ અમદાવાદ શહેરમાં આશરે ૪૦૦૦૦ પાણીના નળનાં મુખ્ય જોડાણો છે. તે પર દોઢ લાખથી વધુ ચકલીઓ મુકાયેલી છે. રોજનું ૧ કરોડ ૭૦ લાખ ગેલન પાણી મુખ્ય વોટર વર્કસમાંથી શહેરને આપવામાં આવે છે. વપરાશ ૧ કરોડ ૯૦ લાખ ગેલનનો છે. તેને પહોંચી વળવા પરાં વિસ્તારમાં ૫ ટયુબવેલ કર્યા છે તેમાંથી ૨૦ લાખ ગેલન પાણી રોજ અપાય છે. આમાંથી ૧ કરોડ ૬૦ લાખ ગેલન પાણી રોજ સુએજ ફાર્મમાં કાઢવામાં આવે છે. રોજનું ૪ કરોડ ગેલન પાણી શહેરને આપી શકાય તેવી વ્યવસ્થાની યોજના તૈયાર થાય છે.

❑ સુએજ ફાર્મમાં કઢાતું આ મેલું પાણી ૬ ઈંચથી માંડી ૭૨ ઈંચના વ્યાસ (ડાયામીટર) ના પાઇપો દ્વારા જાય છે અને એ પાઇપો બધા મળી ૯૪ માઇલ લાંબા નાખેલા છે. ૭૨૪૦૦ ગટર-કનેકશનો શહેરમાં છે. ૨૧૭૧૦ ફ્લશનાં જાજરૂ છે, ૧૬૫૫૩ સાફ કરવાના જાજરૂ છે તે મ્યુ. સાફ કરાવે છે.

❑ વરસાદનું પાણી જવા માટે ખાસ સ્ટોર્મ વોટર ડ્રેઇનના પાઇપો નાખેલા છે તે ૨૬ માઇલ લાંબા છે.

❑ શહેરના રસ્તાઓ પર ધૂળ, છાણ, શાકની છાલ, ફળોની છાલ, ઘાસ, કાગળિયાં, ડૂચા, ગાભા, વગેરે કચરો ૧૬ મોટર લોરીઓમાં ભરાઇને જાય છે. તે દરેક ૪ ફેરા કરે છે અને કચરો રોજનો ૮૪૦૦ મણ જેટલો હોય છે. તે વાળવા માટે ૪૦૦૦ સાવરણા અને ૧૦૦૦૦ ટોપલા દર વર્ષે મ્યુ. ખરીદે છે. ગલીટ્રપ, મૂતરડી, જાજરૂ, વગેરે ચોકખાં રાખવા વર્ષે ૨૯૦૦ ગેલન ફીનાઇલ વપરાય છે.

❑ અમદાવાદની શહેરની ૮૯૦ પોળો, ૬૦ હાઉસીંગ સોસાયટીઓ અને ૪૦ જેટલા રસ્તાઓમાં થઇને કુલ ૮૪૩૧ વીજળીની બત્તીના થાંભલા છે. તેમાં દર મહિને ૮,૨૯,૩૨૦ યુનિટ વીજળી બળે છે. દીવાબત્તીનો વાર્ષિક ખર્ચ બધો મળીને રૂ. ૨.૪૫ લાખ થાય છે.

❑ શહેરમાં ૧૮ બગીચા ૬૭ એકર ૨ ગુંઠા જમીનમાં છે અને તેના નિભાવ પાછળ રૂ. ૧,૬૩,૦૦૦ ખર્ચાય છે.

❑ શહેરની ૨૦૪ મફત પ્રાથમિક શાળાઓમાં થઇને ૪૧,૮૮૦ જેટલાં બાળકોને, ૧૩૬૮ શિક્ષકો ભણાવે છે; ૬ થી ૧૧ વર્ષનાં ૨૬,૦૦૦ બાળકો હજી કેળવણી લેતાં નથી. મ્યુ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષણ પાછળ વર્ષે રૂા. ૨૨ લાખ ખર્ચે છે. ચોવીસ વર્ષથી પ્રાથમિક શાળાઓમાં ફી લેવાતી નથી. માધ્યમિક શાળાઓ ૩૧ છે તેમાં આશરે ૮૦૦ શિક્ષકો, ૧૮૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓને ભણાવે છે.

❑ મ્યુનિસિપાલિટીની આવક ૧૯૪૬–૪૭ માં રૂા. ૧,૦૨,૯૫,૬૫૭ થઇ હતી, ૧૯૪૭–૪૮ નો અંદાજ રૂા. ૧,૪૨,૧૬,૦૦૦ નો છે. ખર્ચ ૧૯૪૬–૪૭ માં રૂા. ૮૨,૩૮,૯૭૦ થયો હતો અને ૧૯૪૭–૪૮ ના ખર્ચનો અંદાજ રૂા. ૧ કરોડનો છે તથા રૂા. ૨૮ લાખનાં કેપીટલ કામો કરવાનાં છે.

❑ અમદાવાદ મ્યુ.ને શિરે ૧૯૮૬–૪૭ના વર્ષ આખરે રૂા ૧,૧૪,૯૦,૦૦૦નું દેવું હતું તે પાછું વાળવા સીંકીંગ ફંડની યોજના છે તેમાં રૂા. ૨૨ લાખ ૩૩ હજારની રકમ ૩૧–૩–૪૭ના રોજ હતી.

❑ પંચવર્ષીય યોજના માટે રૂા. ૬ કરોડની લોન લેવાની વિચારણા થયેલી પરંતુ તેની ચોક્કસ દરખાસ્તો તૈયાર થયેલી નથી.

❑ અમદાવાદ મ્યુ. ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસમાં ૨૦૮ મોટરો, ૪૦૦ ડ્રાયવરો, ૪૦૦ કન્ડકટરો, તથા બીજા ૬૩૩ માણસોનો સ્ટાફ છે. તેની રોજની આવક નવેમ્બર ૧૯૪૭ પહેલાં રૂા. ૧૦,૫૦૦ થી

૧૧,૫૦૦ની વચ્ચે રહેતી. બસો બધું મળીને રોજના ૧૦૬૬૩ માઇલ દોડે છે, એટલે અઢી દિવસમાં પૃથ્વીની પ્રદક્ષિણા કર્યા કરતાં વધુ દોડે છે. એપ્રિલથી નવેમ્બરના આઠ માસ દરમ્યાન કુલ ૨,૬૩,૭૮,૬૦૯ ઉતારૂઓ તેમાં બેઠા હતા. માસિક સરેરાશ ૩૨,૯૭,૩૨૬ આવી. ૧,૦૦,૦૦૦ થી વધુ ઉતારૂ રોજ બસનો ઉપયોગ કરે છે.

¶ અમદાવાદમાં ૫૦ વર્ષ પહેલાં ૧૮૯૭ માં પહેલો ટેલીફોન નંખાયો. આજે ૨૧૫૦ ટેલીફોનો છે. રોજ ૮૦ હજાર વાર ટેલીફોન-જોડાણ થાય છે. દરેક મિનિટે ૫૦ ટેલીફોનોમાં વાત ચાલતી હોય છે.

¶ અમદાવાદમાં ૩૨ વર્ષ પહેલાં ઇ.સ. ૧૯૧૫ માં વીજળી ચાલુ થઈ. આજે ૨૨૦ માઇલના રસ્તા પર ૮૬૦૦ દીવા, ૨૩૫૦૦ જેટલાં જોડાણો દ્વારા ૧૨ કરોડ ૯૦ લાખ યુનિટ જેટલો વાર્ષિક વપરાશ છે. આમાં બત્તી-પંખામાં ૬૦ લાખ યુનિટ વપરાય છે; ઉદ્યોગમાં વીજળિક મોટરો ૯ કરોડ ૭૦ લાખ યુનિટ બાળે છે; વીજળી કંપની શરુ થઈ ત્યારે ૨૮૨ કીલોવૉટ શક્તિનાં યંત્રો હતાં. આજે ૩૨ વર્ષમાં ૫૨,૫૦૦ કી. વૉ. શક્તિનાં યંત્રો ચાલે છે.

¶ અમદાવાદ શહેરમાં ૨૧ પોસ્ટ ઓફિસો છે. હેડ પોસ્ટ ઓફિસમાં ૨૦૦ પોસ્ટ બૉક્સ ખાતાં છે. શહેરમાં ૯૩ ટપાલપેટીઓ ગોઠવેલી છે, ૧૯૩ પોસ્ટમેન, ૭૭ પેકરો, ૨૩ ઓવરસીઅરો અને ૮ મીનીયલ્સ મળી ૩૦૧ નો સ્ટાફ છે તે રોજના ૩૦૦૦૦ થી ૬૨૫૦૦ કાગળો શહેરમાં વહેંચે છે. આમાંથી આશરે ૧૫૦૦૦ જેટલાં કાર્ડો અને બુકપોસ્ટ હોય છે. રોજના ૭૦ થી ૭૫ થેલા ભરીને ટપાલ આવે છે અને મોકલાય છે. દરેક અઠવાડિયે રૂા. ૩૮૦૦૦ ની કિંમતનાં કાર્ડ, કવર, સ્ટામ્પ વગેરે વેચાય છે.





મહાજનો અને જાહેર સંસ્થાઓ

આ અમદાવાદ શહેર એની મહાજન વ્યવસ્થા માટે પંકાયેલું છે અને જાહેર પ્રવૃત્તિઓથી ધમધમી રહેલું ગુજરાતનું પાટનગર છે. આ બધાં મહાજનો અને જાહેર પ્રવૃત્તિ કરતી સંસ્થાઓની એક યાદી નીચે આપવામાં આવી છે અને તેમાંની કેટલીક સંસ્થાઓનો ટૂંકો પરિચય પણ આ પ્રકરણમાં આપવામાં આવ્યો છે.

અમદાવાદ શહેરનાં મહાજનો અને જાહેર સંસ્થાઓ

મિનમાલિક મંડળ લાલદરવાજા
મરકતી કાપડમારકીટ મહાજન મરકતી મારકેટ
પાંચકૂવા કાપડ મહાજન પાંચકૂવા
શ્રી રતનપોળ કાપડ મહાજન રતનપોળ
અમદાવાદ મિલક્લોથ બ્રોકર્સ એસોસીએશન
અમદાવાદ મિલજીન સ્ટોર મરચન્ટસ એસોસીએશન રીચીરોડ
આયર્ન સ્ટીલ એન્ડ હાર્ડવેરમરચન્ટસ એસોસીએશન રેવડીબજાર
ધી ટીમ્બર-મરચન્ટ એસોસીએશન સારંગપુર બહાર
ધી અમદાવાદ ગ્રેન મરચન્ટ એસોસીએશન ચોખા બજાર
ધી અમદાવાદ સીડ્ઝ મરચન્ટ એસોસીએશન કપાસીઆ બજાર
અમદાવાદ કોટન સીડ્ઝ મરચન્ટ એસોસીએશન કપસીઆ બજાર
ધી અમદાવાદ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસીએશન માણેકચોક
ધી અમદાવાદ શેર એન્ડ સ્ટોક એક્ષચેન્જ એસોસીએશન સેન્ટ્રલ બેંક પાસે, રાવનની વાડી
ધી અમદાવાદ કોટન એક્ષચેન્જ એસોસીએશન રતનપોળ
ધી ગુજરાત કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશન માણેકચોક
વેસ્ટ કોટન એસોસીએશન
બોમ્બે શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસીએશન માણેકચોક
ગુજરાત ઓઇલ એન્ડ જનરલ ટ્રેડર્સ એસોસીએશન માણેકચોક
ઓટોમોબાઈલ ડીલર્સ એસોસીએશન
રતનપોળ અને રીચીરોડના સોનાચાંદીના અને ઝવેરાતના વેપારીઓનું મહાજન રીચીરોડ
જૂના માધવપુરા મહાજન જૂના માધવપુરા
નવા માધવપુરા મહાજન નવા માધવપુરા
કાળુપુર કાપડ મહાજન કાળુપુર
ધી અમદાવાદ ગાંધી મહાજન માંડવીનીપોળ
ચોકસી મહાજન માણેકચોક
અમદાવાદ કોમરશીઅલ એસોસીએશન ચોખાબજાર
અમદાવાદ કુવારા કાપડ મહાજન કુવારા
રાણીના હજીરાનું કાપડ મહાજન રાણીનો હજીરો
બાદશાહના હજીરાનું કાપડ મહાજન બાદશાહનો હજીરો
માણેકચોક ન્યુરેશમી કાપડ મહાજન માણેકચોક
શ્રી રતનપોળ આખા તથા નુકસાની કાપડ મહાજન રતનપોળ
ધી આસ્તોડિયા ન્યુરંગાટી કાપડ મહાજન રંગાટી કાપડ બજાર આસ્તોડિઆ
ધી અમદાવાદ ક્લોથ રીટેલર્સ ફેડરેશન ૩૦૪૯, રતનપોળ નગીનાપોળ
ધી અમદાવાદ હોલસેલ હોઝીઅરી મરચન્ટ એસોસીએશન
માણેકચોક કંસારા મહાજન માણેકચોક
માંડવીની પોળ સોનાચાંદીના દાગીનાનું મહાજન માંડવીની પોળ
અમદાવાદ કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશન રતનપોળ-ના નાકે ખોડાદાર બિલ્ડીંગ
માણેકચોક શરાફમહાજન માણેકચોક
અમદાવાદ કોટન મરચન્ટસ એસોસીએશન માણેકચોક
રીટેઇલ ક્લોથ મરચન્ટ એસોસીએશન ગાંધીરોડ, કાપડીઆ કામર્સી બિલ્ડીંગ
અમદાવાદ બુકસેલર્સ એસોસીએશન ગાંધીરોડ
અમદાવાદ દવા બજાર „ પાનકોરનાકા
અમદાવાદ હેસીઅન એન્ડ ગનીબેગ્ઝ મરચન્ટ એસોસીએશન કપાસીઆ બજાર
કેમીસ્ટ એન્ડ ડ્રગીસ્ટ એસોસીએશન

અમદાવાદ આમોફોન એસોસીએશન ગાંધીરોડ
અમદાવાદ ગ્લાસ એન્ડ ફ્રેઇમ મરચન્ટ એસોસીએશન ગાંધીરોડ, નં. ૧૯૨૪
અમદાવાદ કરિયાણા મહાજન ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
અમદાવાદ ઇલેક્ટ્રીક ગુડ્ઝ મરચન્ટ એસોસીએશન જુમ્મામસ્જિદ સામે
સુતર મહાજન મરકતી મારકીટ પાસે
અમદાવાદ ચાંદીકામ મહાજન રતનપોળ
અમદાવાદ સુગર મરચન્ટસ એસોસીએશન સાકરબજાર
દૂધવાળા મહાજન „
હિંદુ હોટલ ઓનર્સ એસોસીએશન રીચીરોડ
મુસ્લિમ હોટલ ઓનર્સ „ ભદ્ર
પ્રેમદરવાજા બહારનું કાપડ મહાજન પ્રેમદરવાજા બહાર
ધી અમદાવાદ ફેક્ટરી ઓનર્સ એસોસીએશન ઘીકાંટા રોડ
ધી ઇન્ડીઅન શેર એન્ડ જનરલ એક્ષચેઇન્જ એ સો. રતનપોળ
અમદાવાદ આયર્ન મરચન્ટસ એસોસીએશન બાલાહનુમાન કવિશ્વરની પોળ
અમદાવાદ બુલીયન એન્ડ જનરલ એક્ષચેન્જ એસો. રતનપોળ નાકે ખોડીદાર બિલ્ડીંગ
અમદાવાદ હેસીયન એસોસીએશન કપાસીઆ બજાર
ધી અમદાવાદ ગ્રેઇન મેન્યુફેક્ચરીંગ એસોસીએશન ૭૧૦, સાકરબજાર
ધી અમદાવાદ કોલ મરચન્ટ એસોસીએશન ૭૪૪/૩ નાણાવટી બિલ્ડીંગ ગાંધીરોડ
ધી અમદાવાદ કંસારા રીટેઇલ ડીલર્સ એસોસીએશન કાળુપુર, કાળુશીની પોળ
ધી અમદાવાદ ઇન્સ્યુરન્સ એસોસીએશન (હાલ બંધ)
ધી રીટેઇલ વેજીટેબલ મરચન્ટસ એસોસીએશન માણેકચોક, કંસારા બજાર
ધી અમદાવાદ કો. ઓ. ફ્રુટ એન્ડ વેજીટેબલ ગ્રોઅર્સ એસોસીએશન દાણાપીઠ
ધી અમદાવાદ બેકરી ડીલર્સ એસોસીએશન કાળુપુર, ચોખાબજાર
રંગ બજાર મહાજન
મશીનરી મરચંટ એસોસીએશન
ટીંબર મરચંટ એસોસીએશન
ધી અમદાવાદ રેડી ઓઇલ મરચન્ટસ એસોસીએશન, ચોખાબજાર
ધી અમદાવાદ કોમરશીઅલ એસોસીએશન કપાસીઆ બજાર
આસ્તોડિયા રોડ રંગવાલા મહાજન આસ્તોડિયા
ધી અમદાવાદ ડ્રેપ એન્ડ હોઝીઅરી મરચન્ટસ એસોસીએશન રતનપોળ
સાયકલ મરચન્ટસ એસોસીએશન ખાડિયા, ચારરસ્તા
ધી અમદાવાદ વેજીટેબલ વેપારી મંડળ ખમાસાચકલા
અમદાવાદ મેટલ એસોસીએશન રેલ્વેપુરા, કંસારાનું ડહેલું
અમદાવાદ સ્વીટ મરચન્ટસ એસોસીએશન કંદોઇપોળ

જાહેર સંસ્થાઓ

ગુજરાત પ્રાંતિક કોંગ્રેસ સમિતિ, કોંગ્રેસ હાઉસ ભદ્ર
અમદાવાદ જીલ્લા સમિતિ „ „
અમદાવાદ શહેર સમિતિ „ „
મજૂર મહાજન સંઘ મિરજાપુર રોડ
સમય મહાજન સમિતિ C/o મિલમાલિક મંડળ
ગુજરાત વિદ્યાપીઠ નવરંગપુરા
હરિજન આશ્રમ સાબરમતી
નવજીવન મુદ્રણાલય કાળુપુર, ખજુરીની પોળ
રાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થી મંડળ રાયપુર
જ્યોતિસંઘ રાયપુર
વિકાસગૃહ સરખેજરોડ, ફત્તેહનગર
ગુજરાત રિલીફ એસોસીએશન C/o શ્રી. ગિરધરલાલ દામોદરદાસ, રીચીરોડ
અમદાવાદ વ્યાયામ મંડળ ખાડિયા ગેટ પાસે
ગુજરાત વ્યાયામ પ્રચારક મંડળ „ „
ગુજરાત વિદ્યાસભા (ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી) ભદ્ર
ગુજરાત સાહિત્ય સભા ત્રણ દરવાજા
ગુજરાત સ્ત્રીકેળવણી મંડળ C/o ગુજરાત વિદ્યાસભા
અમદાવાદ મેડીકલ સોસાયટી પ્રાર્થના સમાજ
શ્રી કાઠિયાવાડ પ્રજાસંઘ રતનપોળ
અમદાવાદ એજ્યુકેશન સોસાયટી કોમર્સ કોલેજ નવરંગપુરા

શહેર સેનાદળ　C/o કોંગ્રેસ હાઉસ
એલિસબ્રીજ આરોગ્ય સમિતિ　પ્રિતમનગર
ગુજરાત પુસ્તકાલય મંડળ C/o મા. જે. પુસ્તકાલય
કસ્તુરબા સ્મારકનિધિ સમિતિ C/o રીટીટ શાહીબાગ
મહાગુજરાત દલિત સંઘ　C/o મજુર મહાજન
અખિલ હિંદ મહિલા પરિષદ (અમદાવાદ શાખા)
ભોળાનાથ સા. લે. ઇન્સ્ટી.
અમદાવાદ માધ્યમિક શિક્ષક સંઘ
ટયુટોરિયલ હાઇસ્કૂલ
હેડમાસ્ટર્સ એસોસીએશન　C/o દામુભાઇ શુકલ
નવચેતન હાઇસ્કૂલ
રાઇફલ એસોસીએશન　ખાનપુર
લેબર વેલફેર ડીપાર્ટમેન્ટ　રાયપુર દરવાજા બહાર
અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ નોકર મંડળ મ્યુ.માં
અમદાવાદ શહેર સફાઇ કામદાર મહાજન
મ્યુનિસિપાલિટીમાં
અમદાવાદ ફેકટરી કામદાર મહાજન　ગાંધીરોડ
અમદાવાદ ગુમાસ્તા મહામંડળ　ગાંધીરોડ
રેલ્વે પેસેન્જર્સ એસોસીએશન　રીડરોડ
બસ પેસેન્જર્સ એસોસીએશન　એલિસબ્રીજ
મોટરડ્રાઇવર્સ એન્ડ મોટર વર્કર્સ એસોસીએશન
C/o મજૂર મહાજન સંઘ, લાલદરવાજા
બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વે એમ્પ્લોઇઝ
એસોસીએશન કપાસીઆ બજાર
ગુજરાત પ્રાંતિક હિંદુસભા　રાયપુર
અહરાર પાર્ટી
આર્યવીર દળ　કાંકરીઆ રોડ
બહાઇ સંસ્થા　રેલવેપુરા
પારસી પંચાયત
ધી ઇન્ડીઅન ક્રીશ્ચિયન સોસાયટી વાડજરોડ,
નરીમાન ફેડાવાળા બિલ્ડીંગ
જાયુ મંડળ　સલાપોસરોડ, પાટડી સ્ટેટ બિલ્ડીંગ
રાષ્ટ્રીય સ્વયંસેવક સંઘ　રાયપુર
જમિયતુલ ઉલેમાએ હિંદ　કાળુપુર પાંચપટી
જમિયતુલ અન્સાર　ગોમતીપુર
„　ઉર્દુ
તન્ઝીમે અફઘાન કમિટી

પારસી જીમખાના　ખાનપુર
મહારાષ્ટ્ર સેવા સમાજ　ભદ્ર
શ્રદ્ધાનંદ સેવા સમાજ　જમાલપુર
મહારાષ્ટ્ર ભગિની સમાજ　ભદ્ર
ઘોડાગાડીવાળા મંડળ
ખાકસાર મંડળ
કુમાર સાહિત્ય મંડળ　રતનપોળ
સંગીતનૃત્ય નિકેતન　એલિસબ્રીજ
સારવાર મંડળ　C/o ડૉ. મોતીભાઈ પટેલ
એલિસબ્રીજ
રાષ્ટ્રીય યુવક મંડળ　રાયપુર
મકાનમાલિક મંડળ　આકાશેઠ કુવાનીપોળ
ભાડુઆત પરિષદ　સાંકડીશેરી
શ્રી. દશકોઇ રેંટીયા પ્રચાર સંઘ　કોંગ્રેસ હાઉસ
અમદાવાદ મજદૂર સેવક સંઘ　C/o મજૂર મહાજન
બેંક કલાર્ક મંડળ
રેલ્વે મેન્સ યુનિયન
અહરાર પાર્ટી
ગોમતીપુર પ્રજામંડળ　ગોમતીપુર
તન્ઝીમે અફઘાન કમિટી
માંડવીની પોળ સેવાસંઘ　માંડવીની પોળ
ગુજરાત હાથવણાટ વ્યવસાયી મંડળ　પાંચકૂવા
હિંદી તત્ત્વજ્ઞાન સમિતિ　સારંગપુર
શીખગુરદ્વારા　શાહપુર
ગુજરાત પોસ્ટમેન એન્ડ લોઅરગ્રેડ
સ્ટાફ યુનિયન　જ. પો. ઓફિસ
અમદાવાદ વિદ્યાર્થી મંડળ　પ્રાર્થના સમાજ
મુસ્લિમ સ્ટુડન્ટસ યુનિયન
ગુજરાત કલબ　ભદ્ર
રોટરી કલબ　ખાનપુર
બાર એસોસીએશન　કોર્ટમાં, ભદ્ર
કોમ્યુનીસ્ટ પાર્ટી　પ્રાર્થના સમાજ
રેડીકલ ડેમોક્રેટીક પાર્ટી

મજૂર મહાજન સંઘ

ગાંધીજીના સિદ્ધાંતો પર રચાયેલી, મજૂર સંગઠનની સમસ્ત હિંદમાં આ શ્રેષ્ઠ સંસ્થા ઇ. સ. ૧૯૧૭ના ડિસેમ્બરની ચોથી તારીખે એના પ્રથમ સ્વરૂપે સ્થપાઇ. મજૂરોમાં સેવાકાર્ય કરતાં શ્રી. અનસૂયાબેનની દોરવણી હેઠળ મિલના તાણાવાળાઓએ સફળ હડતાળ કરી. એનો દાખલો લઈ 'પ્લેગ બોનસ' આપવા માટે ફરી બેઠેલા મિલમાલિકો સામે શાળખાતાના કારીગરોએ ઇ. સ. ૧૯૧૮માં હડતાળ પાડી. શ્રી. અનસૂયાબેન અને પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીએ છેવટ સુધી ટેક નહિ છોડવાની મજૂરો પાસે પ્રતિજ્ઞા લેવડાવી આ હડતાળનું નેતૃત્વ સ્વીકાર્યું. મિલમાલિકોના અક્કડ વલણને લીધે ઝગડો લંબાયો અને મહાત્માજીને એ 'ધર્મયુદ્ધ' માટે ઉપવાસ પર ઊતરવું પડ્યું. આખરે પ્રો. આનંદશંકર ધ્રુવ પંચ નીમાયા અને ૨૨ દિવસની લડતને અંતે ઝગડાનું સુખદ સમાધાન થયું. પૂ. મહાત્માજીની દોરવણી નીચે ચાલેલી આ અહિંસાત્મક લડતને પરિણામે મજૂરો જાગૃત થયા, અને મિલોમાં જુદાં જુદાં ખાતાંઓનાં જે મહાજનો ચાલતાં હતાં તેના એક એકત્રિત સંઘની ઊર્ફે 'મજૂર મહાજન સંઘ' ની ઈ. સ. ૧૯૨૦માં સ્થાપના થઇ. 'એક ટેક' એ એનું બિરુદ અને સૂત્રવાક્ય છે.

આ પછી મિલમાલિકો અને મજૂરો વચ્ચે કોઇપણ ઝગડો પડે તેના નિકાલ માટે લવાદીનો સિદ્ધાંત પ્રથમવાર માન્ય રખાયો અને મિલમાલિક મંડળ તરફથી શેઠ શ્રી. મંગળદાસ ગિરધરદાસ અને મજૂરો તરફથી પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીની કાયમી પંચ તરીકે નિમણૂક થઈ. આ પછી ૧૯૨૧માં બોનસ અંગે, ૧૯૨૨માં મોંઘવારી રદ કરવા અંગે, ૧૯૨૩માં અને ૧૯૩૩માં પગારકાપ અંગે, ૧૯૪૦-માં મોંઘવારી ભથ્થા અંગે, ૧૯૪૨માં 'હિંદ છોડો'ની ચળવળની સહાનુભૂતિમાં ૧૦૫ દિવસ સુધી હડતાળ પાડીને, એમ અનેકવાર મિલમાલિકો સામે મજૂરોએ હડતાળો અને લડતો આપી છે. એમાં ક્યારેક તેઓએ ભૂલો પણ કરી છે, ક્યારેક એમને મુશ્કેલીઓ પણ વેઠવી પડી છે; પણ એકંદરે મજૂર મહાજને યશસ્વી જીતો મેળવી છે અને ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ જ કરી છે. પૂ. મહાત્મા ગાંધીજી, શ્રી. અનસૂયાબેન, શ્રી. શંકરલાલ બેન્કર, શ્રી. ગુલઝારીલાલ નંદા, શ્રી. ખંડુભાઇ દેસાઇ વગેરેની દોરવણી અને મહાજનના પાયામાં મહાત્માજીએ પૂરેલી અહિંસાત્મક કાર્યપદ્ધતિને લીધે આજે અમદાવાદનું મજૂર મહાજન હિંદભરમાં પદ્ધતિસરનું અને સ્વાશ્રયી એવું એક અજોડ મહાજન બની ચૂક્યું છે.

મજૂર મહાજનની સ્થાપનાથી મજૂરોમાં રાજકીય જાગૃતિ પણ ખૂબ આવી છે. તેઓ મ્યુનિસિપાલિટીમાં પોતાના પ્રતિનિધિ મોકલી શક્યા છે; શ્રી. ગુલઝારીલાલ નંદા અને શ્રી. ખંડુભાઈ દેસાઇને પોતાના તરફથી ચૂંટીને ધારાસભામાં મોકલી શક્યા છે; આજે એ જ એમના પ્રિય નેતા શ્રી. નંદાજી રાષ્ટ્રીય સરકારમાં મજૂર ખાતાના પ્રધાન નીમાયા છે; શ્રી. નંદાના પ્રયાસોના ફળરૂપ તેઓ પોતાના ઝગડાઓની પતાવટ માટે ઔદ્યોગિક અદાલત મેળવી શક્યા છે; ઉપરાંત દેશભરની મજદૂર ચળવળ ઉપર હિન્દુસ્થાન મજદૂર સેવક સંઘ, રાષ્ટ્રીય મજદૂર મહાસભા અને મુંબઈ સરકાર મારફત થયેલા કાયદાઓ—એ બધું શ્રી. નંદા અને શ્રી. ખંડુભાઇના શ્રમને આભારી છે. સન ૧૯૩૭માં જ્યારે અમદાવાદમાં રાષ્ટ્રીય મહાસભા તરફથી દારૂનિષેધ આવ્યો ત્યારે અમદાવાદના મજૂરોએ પોતામાં ઘર કરી બેઠેલ એ પીણાની બદીને એક લાતે દૂર કરી છે.

આ ઉપરાંત મજૂર મહાજન મજૂરોમાં રચનાત્મક કાર્ય પણ કરે છે. મહાજન તરફથી શાળાઓ, રાત્રિશાળાઓ, શ્રી. જમનાદાસ ભગવાનદાસ ટ્રસ્ટ ફંડની મદદથી એક કન્યાગૃહ, બે વિદ્યાર્થીઆશ્રમો, કસ્તુરબા સ્મારક ફંડના ફાળામાંથી એક પ્રસૂતિગૃહ, દવાખાનાં, વ્યાયામશાળાઓ વાચનાલયો વગેરે ચાલે છે. સહકારી ધોરણે મજૂરો ઘરો બાંધી શકે એ પ્રવૃત્તિને વેગ આપવા તાજેતરમાં એક સહકારી બેંકની

પણ સ્થાપના કરવામાં આવી છે. સને ૧૯૩૦ થી દેશપરદેશની મજદૂરપ્રવૃત્તિની ખબરો આપતું અને તેમનું સાંસ્કારિક ઘડતર કરતું 'મજૂર સંદેશ' નામનું અઠવાડિક પત્ર ચાલે છે. તે હવે અઠવાડિયામાં બે વાર પ્રગટ કરવામાં આવે છે. સદાય મજૂરોનાં હિતમાં રાચતાં શ્રી. અનસૂયાબેન સંઘના પ્રમુખ તરીકે, અને કસાયેલ કાર્યકર્તા શ્રી. ખંડુભાઈ દેસાઇ મંત્રી તરીકે વર્ષોથી સેવા કરી રહ્યા છે. અત્યારે મજૂર સંઘના ૫૫,૦૦૦ ઉપરાંત નિયમિત લવાજમ ભરનારા સભ્યો છે. ૧૫૦ જેટલા નાનામોટા સંસ્થાના કાર્યકર્તાઓ છે. મજૂર ઓફિસ લાલદરવાજે મીરઝાપુર રોડ પર આવેલી છે.

અમદાવાદ મિલમાલિક મંડળ

સામાન્ય રીતે વેપાર, ઉદ્યોગ અને ધંધાદારીઓ અને વિશેષમાં કાપડના ઉદ્યોગનું રક્ષણ કરી તેમની ઉન્નતિ કરવી તથા શેઠીઆઓ અને કામદારો વચ્ચે મીઠો સંબંધ જાળવવો એ આ મંડળનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે. તેની સ્થાપના ઇ.સ. ૧૮૯૧માં થઇહતી. ઉદ્યોગની ઘણી ચઢતી અને મંદીનું આ મંડળ સાક્ષી છે. મંડળની ઓફિસ લાલદરવાજે મ્યુ. મોટર સ્ટેન્ડ સામે આવેલી છે. હાલ તેના પ્રમુખ શેઠ શ્રી. રતિલાલ નાથાલાલ છે. ઉદ્યોગની રક્ષા માટે મિલમાલિક મંડળે વારંવાર પ્રયત્નો કર્યા છે.

હાલ મિલો પાસેથી શાળદીઠ ફાળો ઉઘરાવવામાં આવ્યો છે અને રૂા. ૩૦ લાખના ખર્ચે રીસર્ચ ટેકનોલોજીકલ ઇન્સ્ટીટયૂટ સ્થાપવાનો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો છે. મિલમાલિક મંડળે જાહેર પ્રવૃત્તિ કે દેશનાં સંકટો સમયે લાખો રૂપિયાની આર્થિક સહાય કરી છે. મજૂર સંગઠન, ગાંધીજીની અસર, અને લવાદીનો સિદ્ધાંત એને લીધે અમદાવાદની ઔદ્યોગિક શાંતિ દેશમાં લગભગ અજોડ જળવાઇ રહી છે એમાં મિલમાલિક મંડળનો પણ મહત્ત્વનો ફાળો છે. !

છેલ્લાં ૪૦ વર્ષમાં નીચેના પ્રમુખોએ મિલમાલિક મંડળને યશસ્વી દોરવણી આપી છે.

શેઠશ્રી મનસુખભાઇ ભગુભાઈ ૧૯૦૮ થી ૧૯૧૨
શેઠશ્રી જમનાભાઇ ભગુભાઇ ૧૯૧૩ થી ૧૯૧૪
,, સર ચિનુભાઈ માધવલાલ ૧૯૧૫ થી ૧૯૧૬
,, મંગળદાસ ગિરધરદાસ ૧૯૧૬ થી ૧૯૧૭
,, અંબાલાલ સારાભાઇ ૧૯૧૮ થી ૧૯૧૯
,, મંગળદાસ ગિરધરદાસ ૧૯૨૦ થી ૧૯૨૩
,, ચમનલાલ ગિરધરદાસ ૧૯૨૪ થી ૧૯૩૪
,, કસ્તુરભાઇ લાલભાઈ ૧૯૩૫ થી ૧૯૩૭
,, સાકરલાલ બાલાભાઈ ૧૯૩૭ થી ૧૯૩૯
,, કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ ૧૯૩૯ના જુલાઇ સુધી
,, હરિદાસ અમરતલાલ ઓગસ્ટ ૧૯૩૯થી ૧૯૪૦
,, નંદદાસ હરિદાસ ૧૯૪૦ થી ૧૯૪૧
,, જયંતીલાલ અમૃતલાલ ૧૯૪૧ થી ૧૯૪૨
,, સાકરલાલ બાલાભાઇ ૧૯૪૨ થી ૧૯૪૬
,, શાંતિલાલ મંગળદાસ ૧૯૪૬ થી ૧૯૪૭
,, રતિલાલ નાથાલાલ એપ્રિલ ૧૯૪૭ થી ચાલુ

સમગ્ર મહાજન સમિતિ

સને ૧૯૪૧ માં અમદાવાદમાં કોમી હુલ્લડ થયું અને કોંગ્રેસના આગેવાન કાર્યકરો જેલમાં હોવાથી શહેરમાં શક્ય વ્યવસ્થા અને રાહત માટે અમદાવાદનાં સમગ્ર મહાજનોનું આ સંગઠન થયું. મહાજન સમિતિમાં મિલમાલિક મંડળ, મસ્કતી, પાંચકૂવા, શેર બજાર, મિલસ્ટોર બજાર, દાણાબજાર, એરંડા બજાર વગેરે મહાજનોના પ્રમુખો તથા શહેરનાં બીજાં તમામ નાનાં મોટાં મહાજનો સામેલ થયેલ છે. મહાજન સમિતિ આ રીતે અમદાવાદનાં તમામ મહાજનોનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતી સંસ્થા છે અને તેથી કરીને અમદાવાદના નાગરિક પ્રશ્નો અને શહેરની શાંતિના પ્રશ્નો વિશે મહાજનો તરફથી બોલી શકે એમ છે. સમિતિની ઓફિસ મિલ ઓનર્સ એસોસીએશનની ઓફિસે–લાલદરવાજે છે.

મસ્કતી કાપડ મારકીટ

મસ્કતી કાપડ મારકીટ મહાજન સંવત ૧૯૬૨માં શેઠ તૈયબભાઇ મુલ્લાં મહમદઅલીના પ્રમુખપણા નીચે સ્થાપવામાં આવેલું. સંવત ૧૯૬૪-માં શેઠ તૈયબભાઇએ રાજીનામું આપ્યા પછી શેઠ માણેકલાલ પ્રેમચંદભાઇને પ્રમુખ નીમવામાં આવેલા.

તેમણે ૧૯૮૮માં રાજીનામું આપ્યા બાદ શેઠ ભોગીલાલ છોટાલાલ સુતરિયાના પ્રમુખપણા નીચે આજદિન સુધી મહાજનનો વહીવટ ચાલે છે. મહાજનને હાલની સંગઠિત સ્થિતિએ પહોંચાડવામાં મહાજનના માનદ મંત્રી સ્વ. શ્રી. હરિલાલ વાડીલાલ કાપડિયા અને હાલના માનદ મંત્રી શ્રી. ચંદુભાઈ સતીઆનો ખૂબ મોટો ફાળો છે. મહાજનના મતાદારો (સભ્યો)ની સંખ્યા હાલ ૧૫૦૦ની છે.

મસ્કતી કાપડ મહાજન એ કાપડ વહેંચણી માટે દેશની સર્વોત્તમ બંધારણવાળી અને ખૂબ કાર્યક્ષમ સંસ્થા છે. એની શિસ્ત પણ મજબૂત છે. મિલો સાથેના એના કમાલા અને લવાદની પદ્ધતિ પણ અજોડ છે. દેશભરમાં આ મહાજન પ્રતિષ્ઠિત છે. તેણે ગાંસડીએ અમુક ધર્માદા લાગો રાખી ધાર્મિક, રાજકીય, કે સંકટ સમયના રાહત ફાળાઓમાં આજ સુધીમાં લાખો રૂપિયાની રકમ આપેલી છે. મસ્કતી મારકીટની નવી જમીન પુરૂષોત્તમ મિલ કમ્પાઉન્ડ છે તે છે અને ત્યાં નવી મારકીટ બંધાવાની છે.

હિંદી સરકારના ટેક્ષટાઇલ કમિશનર તરફથી કાપડ કન્ટ્રોલ ઓર્ડર સને ૧૯૪૩માં અમલમાં મૂકવામાં આવ્યો. ત્યારપછી સને ૧૯૪૪થી કોટા પદ્ધતિ અમલમાં આવી અને માર્ચ ૧૯૪૫થી કાપડના કોટા હોલ્ડરોના હાથમાં તમામ માલ સ્થગિત કરવામાં આવ્યો. આ રીતે સ્થગિત થયેલા માલની વહેંચણીનું કામ સ્વેચ્છાએ અને માનદ રીતે કરવાની મસ્કતી અને પાંચકુવા મહાજને ઇચ્છા પ્રદર્શિત કરેલી અને ટેક્ષટાઇલ કમિશનરે તે સ્વીકારી. માર્ચ ૧૯૪૫થી આ બન્ને મહાજન તરફથી વહેંચણી સમિતિ ઓફિસ દ્વારા અમદાવાદની તમામ મિલો અને વીરમગામ, નડિયાદ, ખંભાત, ભરૂચ અને સુરતમાં આવેલી મિલોના ઉત્પાદન થયેલા તમામ કાપડની વહેંચણી કરવામાં આવે છે. ટેક્ષટાઇલ કમિશનર તરફથી દરેક પ્રાંતને વસતીના પ્રમાણમાં વાર્ષિક માથા દીઠ કોટા નક્કી કરીને દરેક મહિને ખરીદ પરમીટો આપવામાં આવે છે. આવી ખરીદ પરમીટો જે તે પ્રાંતના ઇમ્પોર્ટરના નામની નીકળે છે. તેઓ અમદાવાદમાં તેમના આડતીઆઓને આ ખરીદ પરમીટો મોકલે છે. આ ખરીદ પરમીટો મહાજનની વહેંચણી સમિતિ ઓફિસે રજીસ્ટર કરાવવામાં આવે છે. કોટાહોલ્ડરો દર દસ દિવસે મિલોમાંથી કોટામાં આવેલા માલને સ્ટોક નિયત કરેલા ફોર્મમાં વહેંચણી ઓફિસને આપે છે. આ સ્ટોક ફોર્મમાંથી રજીસ્ટર થયેલી ખરીદ પરમીટો સામે વહેંચણી ઓફિસ તરફથી માલની રીલીઝો કાઢવામાં આવે છે. ખરીદ પરમીટ ધરાવનાર આવી રીલીઝો સામે ત્રણ દિવસમાં પેમેન્ટ આપીને પંદર દિવસમાં માલની ડીલીવરી લે છે. માલની ડીલીવરી લીધા પછી ખરીદ પરમીટ ધરાવનાર ટ્રાન્સપોર્ટ પરમીટના આધારે માલને રેલવે દ્વારા જે તે પ્રાંતમાં રવાના કરે છે.

હરિજન સેવક સંઘ

પૂ. ગાંધીજીના યરોડા જેલના ઉપવાસને અંતે સને ૧૯૩૨ માં અખિલ હિંદ હરિજન સેવક સંઘની સ્થાપના થઇ. તેની અમદાવાદ ખાતેની શાખાનું મથક સાબરમતી હરિજન આશ્રમમાં છે. સંઘ તરફથી સાબરમતી આશ્રમમાં ૧ કન્યા છાત્રાલય અને ૮ આશ્રમો ચાલે છે. તેમાં ૮ શાળાઓ ચાલે છે. આ રીતે લગભગ ૪૫૦ વિદ્યાર્થીઓ તથા વિદ્યાર્થિનીઓ માટે રહેવા ભણવા ઇત્યાદિની સગવડ થયેલી છે. ઉપરાંત ગામડાંના હરિજનોને પીવાના પાણીના કૂવાઓ ઇત્યાદિ કરી આપવાની અને તેમને અનેક જાતની નડતરમાંથી મુક્તિ આપવાના પ્રયત્નો થાય છે. ગુજરાતના જુદા જુદા જિલ્લાના હરિજન સંઘો મારફતે થયેલા રચનાત્મક કાર્ય, પ્રચારકાર્ય, કાર્યાલયખર્ચ વગેરેમાં સને ૧૯૪૫-૪૬ માં થયેલા કુલ ખર્ચનો આંકડો લગભગ રૂા. ૫૦૩૮૨ જેટલો છે. હરિજન સેવક સંઘના મંત્રી શ્રી. પરીક્ષિતલાલ મજમુદાર છે. તેઓ સાબરમતી, હરિજન આશ્રમમાં રહે છે.

ગુજરાત વિદ્યાસભા (ગુ. વર્નાક્યુલર સોસાયટી)

ઓગણીસમી સદીની પહેલી અને બીજી પચીસી આખા હિંદુસ્તાનમાં અને ગુજરાતમાં હકૂમતોની ઊથલપાથલનો સમય હતો. અને એવા સમયને

આનુસંગિક એવી કંઇક અરાજકતા અને અવ્યવસ્થા સર્વત્ર હતી. આ અરાજકતામાંથી બ્રિટીશ રાજ્યવ્યવસ્થા જન્મતી હતી. એ સંધિકાળમાં પણ બુદ્ધિના પ્રકાશને અવકાશ આપવા માટે ગુજરાતી ભાષાને ખીલવી પશ્ચિમની વિદ્યાઓને તેમાં ઉતારવાની, તેના સાહિત્યપ્રકારોને સ્વકીય કરવાની, વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિએ સંશોધન કરવાની જરૂરિયાત દેશહિતચિંતકોને લાગતી હતી. આવા યુગકાળમાં ઇ. સ. ૧૮૪૮ ના ડિસેમ્બરની ૨૬ મી તારીખે મંગળવારના દિને મિ. એલેકઝાન્ડર કિન્લોક ફોર્બસના હાથે "અધિક વધારનારી વિદ્યાના અભ્યાસની" આ ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીની સ્થાપના થઈ, અને "દ્વિજ દલપતરામે દિલથી આશિષ દીધી."

સોસાયટીએ પોતાની નવ્વાણું વર્ષની કારકીર્દિમાં આ વિદ્યાના અભ્યાસને વધારવાનો સતત અને બહુવિધ પ્રયત્ન કર્યો છે. "ગુજરાતી ભાષાસાહિત્યનો ઉત્કર્ષ કરવો, ઉપયોગી જ્ઞાનનો પ્રચાર કરવો અને સામાન્ય રીતે કેળવણીની વૃદ્ધિ કરવી" એવો ઉદ્દેશ સ્થાપના સમયે જાહેર થયો હતો; એ ઉદ્દેશને અમલમાં મૂકવા સોસાયટીએ સને ૧૮૪૯માં 'વર્તમાન' નામનું અઠવાડિક પ્રગટ કરવા માંડ્યું હતું. નગરશેઠ હિમાભાઇની સખાવતથી થયેલા 'હિમાભાઇ ઇન્સ્ટીટયૂટ'માં પુસ્તકશાળા ઉઘાડવામાં આવી હતી. 'બુદ્ધિપ્રકાશ' નામના મંડળે સને ૧૮૫૦-માં 'બુદ્ધિપ્રકાશ' નામનું શરુ કરેલું ચોપાનિયું જે થોડા સમયમાં બંધ પડેલું તે સને ૧૮૫૪થી સોસાયટીએ ફરી શરુ કર્યું, અને સને ૧૮૫૫થી કવિ દલપતરામે એનું તંત્રીપદ લઈ એ ચોપાનિયા દ્વારા અજ્ઞાન અને વહેમ દૂર થાય એવી વિવિધ લેખસામગ્રી પીરસી જનતાની કેળવણીની ભૂખ ઉઘાડી; 'બુદ્ધિપ્રકાશ' આજ સુધી ચાલુ છે; વિવિધ વિષયના ગ્રંથો રચાવી પ્રગટ કરવાની પ્રવૃત્તિ પણ પ્રારંભનાં વર્ષોથી જ કરવામાં આવી હતી. એને પરિણામે સાહિત્ય, ભાષાશાસ્ત્ર, કોષ, ઇતિહાસ, વિજ્ઞાન, સામાજિક સુધારા, ધર્મ, તત્ત્વજ્ઞાન અને સંસ્કૃત તેમ જ અંગ્રેજી શિષ્ટ ગ્રંથોનાં ભાષાંતર તથા મૌલિક ગ્રંથો મળી આજ સુધી સોસાયટીએ લગભગ સવા પાંચસો જેટલાં પુસ્તકો પ્રગટ કર્યાં છે. વિદ્યાર્થીઓને ઉત્તેજન આપવા તથા વિવિધ વિષયોના ગ્રંથો રચાવવા ટ્રસ્ટફંડો સ્વીકારવાની નીતિ પણ આ સંસ્થાએ શરૂઆતથી સ્વીકારેલી છે. છાત્રવૃત્તિઓ અને પારિતોષિકોને લગતાં ટ્રસ્ટફંડો મોટે ભાગે કોમી છે. ગુજરાતમાં શિક્ષણનો વિસ્તાર કરવાની પ્રવૃત્તિ પણ સોસાયટીએ આરંભથી જ કરેલી છે. ગુજરાતના વિદ્યાવિકાસ અને વિદ્યાવિસ્તારમાં જે સમયે જેની જરૂર તેને સમજાય તેમાં પહેલ કરવી; અને એ રીતે ગુજરાતીમાં પ્રથમ ચોપાનિયું પ્રગટ કર્યું, સ્ત્રી કેળવણીનું કાર્ય હાથ ધર્યું, સાહિત્ય પ્રકાશન કર્યું ઇત્યાદિ.

ગુજરાતી વાઙ્મયનો ઉત્કર્ષ કરવો હોય તો તેમાં ઉચ્ચ અભ્યાસ અને સંશોધન થવાં જોઇએ એ તત્ત્વ સોસાયટીના સંચાલકોના ધ્યાનમાં આવતાં મુંબઈ સરકાર સાથે પત્રવ્યવહાર કરી સને ૧૯૩૯-ના માર્ચમાં 'ઉચ્ચ અભ્યાસ અને સંશોધન' માટે વીસ હજારની દેણગી (Grant) મેળવી.૧૯૪૦ના જાન્યુઆરીમાં તો સોસાયટીને સંસ્કૃતમાં, ભારતીય પ્રાચીન સંસ્કૃતિમાં અને ગુજરાતીમાં અનુસ્નાતક અધ્યાપન માટે મુંબઇ વિદ્યાપીઠની માન્યતા (Recognition) પણ મળી ગઈ. આ નવી પ્રવૃત્તિનું સદ્ભાગ્ય એ હતું કે પ્રારંભમાં જ તેને આચાર્ય શ્રી. આનંદશંકર ધ્રુવ જેવા સમર્થ વિદ્વાન, સૂક્ષ્મ વિચારક અને ઉત્કૃષ્ટ કેળવણીકારની દોરવણી મળી હતી. સને ૧૯૪૬માં શેઠ શ્રી. ભોળાનાથ જેસીંગભાઈ તરફથી રૂપિયા બે લાખની સખાવત ઉચ્ચ અભ્યાસ અને સંશોધન વિભાગ માટે મળી છે. અને તેથી એ વિભાગ પાછળ તેઓશ્રીનું નામ જોડવામાં આવ્યું છે. ભાષા, સાહિત્ય, ઇતિહાસ અને સમાજશાસ્ત્રનું સંશોધન વિદ્વાનો અને તજ્જ્ઞો પાસે સોસાયટી કરાવે છે. ગુજરાતના ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિના ઘડતરમાં મુસ્લિમ કાળમાં જે ફાળો આવ્યો તેનું અલગ સંશોધન કરવા સોસાયટીએ મૌલાના સૈયદ અબુઝફર નદવીની નિમણૂક કરી છે. વળી આ સંસ્થા તરફથી આચાર્ય શ્રી. આનંદશંકરભાઇએ સંશોધનમાં આગળ વધાય એ દૃષ્ટિથી વિદ્યા-

પીઠોના આગળ પડતા અધ્યાપકો તથા તેવા જ બીજા વિદ્વાનોને આમંત્રણ આપી અહીં બોલાવી તેમની પાસે વ્યાખ્યાનો અપાવવાની યોજના કરેલી. તદનુસાર ડૉ. સુનીતિકુમાર ચેટરજી, ડૉ. હીરાનંદ શાસ્ત્રી, ડૉ. અલી, પ્રો. ધર્માનંદ કોસંબી તથા એ. સી. ગાંગુલિએ આ સંસ્થાના આશ્રય નીચે જુદાં જુદાં વ્યાખ્યાનો આપ્યાં છે. આ ઉપરાંત વિદ્યાવિસ્તાર વ્યાખ્યાનમાળા પણ યોજવામાં આવી છે. તેમાં ગુજરાતીના પીઢ સાહિત્યકારો, અભ્યાસી અધ્યાપકો, કવિઓ તથા વિવેચકોનાં વ્યાખ્યાનો યોજાય છે. આ બધાં વ્યાખ્યાનો છપાવી પ્રસિદ્ધ પણ કરવામાં આવે છે. વળી સેમિનારની પદ્ધતિએ વિદ્યાભ્યાસક મંડળ પણ યોજવામાં આવ્યું છે, જેમાં વિદ્યાર્થીઓ પોતાને મનપસંદ વિષય પર અભ્યાસપૂર્ણ વ્યાખ્યાન કે નિબંધ લખે છે અને પછી તે મંડળમાં વાંચવામાં આવે છે. વિદ્યાર્થીઓ અને અધ્યાપકો એ એ પછી છૂટથી એની પર ચર્ચા કરે છે. આ રીતે એમ કહી શકાય કે આ સંસ્થામાં ઉચ્ચ શિક્ષણની બોધભાષા (Medium) તરીકે ગુજરાતીને ખીલવવાનો પ્રયત્ન પણ થાય છે. ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૮થી બી. જે. વિદ્યાભવન તરફથી વૃત્ત વિદ્યા (જર્નાલિઝમ) માટેના ખાસ વર્ગો શરુ થવાના છે.

સોસાયટીએ લગભગ પ્રારંભકાળથી જ હસ્તલિખિત પ્રતોનો સંગ્રહ કરવા માંડ્યો હતો; જેના પરિણામે સોસાયટી પાસે '૪૪ના જૂન સુધીમાં સંસ્કૃત, ગુજરાતી, ફારસી, અરબી વગેરેની મળી ૬૯૦૮ હાથપ્રતો નોંધાઈ છે. આ ઉપરાંત પ્રાચીન સિક્કાઓ તથા મૂર્તિઓનો પણ સોસાયટી સંગ્રહ કરે છે. સિક્કાઓની સંખ્યા '૪૪નાં જૂન સુધી ૧૦૩૬ થઈ છે.

આ ઉપરાંત બ્રહ્મચારી વાડી સંસ્કૃત પાઠશાળા જેમાં બનારસ ક્વીન્સ કોલેજની સંસ્કૃતની આચાર્ય પર્યન્તની ઉચ્ચ પરીક્ષાઓ માટે જુદાં જુદાં શાસ્ત્રોનો પ્રાચીન પદ્ધતિએ અભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે, તેનો વહીવટ પણ સોસાયટી કરે છે.

પરીક્ષાર્થી ન હોય તેવા સંશોધકોને પણ સંસ્થામાં રૂા. ૧૦ વાર્ષિક ભરી કામ કરવાની, માર્ગસૂચન લેવાની તથા સંસ્થાનાં સાધનોનો ઉપયોગ કરવાની છૂટ છે. સોસાયટીમાં નીચેના વિષયોમાં સંશોધન કરવાની ખાસ સગવડ છે. (૧) ગુજરાતનો ઇતિહાસ, (૨) ગુજરાતનું શિલ્પ અને સ્થાપત્ય, (૩) અરબી, ફારસી અને ઉર્દૂ—ભાષા અને સાહિત્ય, (૪) પ્રાકૃત અને અપભ્રંશ (૫) જૂની પશ્ચિમ રાજસ્થાની, (૬) પુરાણ, (૭) જૈન આગમ, (૮) વલ્લભવેદાંત (૯) ગુજરાતમાંની માનવજાતિ, (૧૦) ગુજરાતનું લોકસાહિત્ય, (૧૧) સંસ્કૃત કાવ્યમીમાંસા અને (૧૨) ભારતીય દર્શનો.

છેલ્લાં નવાણું વર્ષથી ગુ. વ. સોસાયટી ગુજરાતની જનતાની સાહિત્યિક અને કેળવણી વિષયક સેવા એકધારી રીતે બજાવી રહેલ છે. એના વહીવટ હેઠળનાં રૂા. ૧૧,૧૯,૨૩૬ નાં ૨૦૬ ટ્રસ્ટ ફંડો એની કામગીરીની શાખ પૂરે છે. નવાણું વર્ષની એની કારકીર્દિ એના સંચાલકોની સત્યનિષ્ઠાનો પુરાવો આપે છે. સોસાયટીને પગભર અને પ્રાણવાન બનાવવામાં અનેક સાક્ષરો અને સેવાભાવી સેવકો અને સખી શ્રીમંતોનો ફાળો છે પરંતુ તેમાં તેના ચાર મહાન હિતચિંતકો મિ. અલેક્ઝાન્ડર કિન્લોક ફાર્બસ, કવિ દલપતરામ, રા. સા. મહીપતરામ અને રા. બ. ઉમિયાશંકર લાલશંકરના નામનિર્દેશ કર્યા વિના સોસાયટીનો પરિચય અપૂર્ણ ગણાય. તેનું નામ બદલીને હમણાં જ ગુજરાત વિદ્યા સભા રાખવામાં આવ્યું છે જેની કચેરી ભદ્ર પાસે 'પ્રેમાભાઇ હોલ'વાળા મકાનમાં આવેલી છે. મકાન સોસાયટીનું જ છે. શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ માવલંકર ગુજરાત વિદ્યાસભાના પ્રાણરૂપ પ્રમુખ છે.

ગુજરાત સાહિત્ય સભા

ગુજરાત સાહિત્ય સભાનાં મૂળ બીજ તો છેક ઇ. સ. ૧૮૯૮માં ગુજરાત કોલેજના 'યંગમેન્સ યુનિયન' માં વવાયાં હતાં. એ યુનિયનમાં તેના સભ્યો વચ્ચે કાંઈ કારણે સર મતભેદ ઊભો થતાં 'Social and Literary Association' ઉદ્ભવી અને

તેમાંથી સને ૧૯૦૪માં સ્વ. રણજીતરામ વાવાભાઈએ એ જ એસોસીએશનનું નામ ફેરવી 'ગુજરાત સાહિત્ય સભા' સ્થાપી. જીવનની પૂર્ણતા માટે ઉચ્ચ મનોવ્યાપાર અને મહાન સિદ્ધાંતોથી પ્રેરાયેલા જીવનની જરૂર રહે છે અને આ કામ કરવાનું હોય છે સાહિત્યે. પ્રજાજીવનના ઘડતરમાં સાહિત્ય પાછળ ન રહી શકે. સાહિત્ય પણ પ્રજાઘડતરનું પ્રેરક અને પોષક બળ બની શકે છે એવા સ્તુત્ય હેતુથી સ્વ. રણજીતરામે આ સભાનું નિર્માણ કર્યું. પોતાના ઉદ્દેશની સિદ્ધિ માટે નિયમિતપણે સાહિત્ય સભાએ ઊછરતી પ્રજા સમક્ષ માતૃભાષા દ્વારા જ્ઞાનના અગણિત વિષયો રજૂ કર્યા છે; ઉચ્ચ કર્તવ્યથી પ્રેરાઈ એણે અનેક સત્સંગો કેળવ્યા છે; કાવ્ય અને શાસ્ત્રના વિનોદ વિચારપૂર્વક યોજ્યા કર્યા છે; કથા, સંગીત, કુદરતનાં અવલોકન અને વિજ્ઞાનના પ્રયોગો એણે છૂટથી પ્રજા સમક્ષ મૂક્યા છે; એણે પક્ષાપક્ષી થવા દીધી નથી; એણે તો ગુણની જ પૂજા કરી છે, વય કે કુળ સામું જોયું નથી; અભિનયકલા, ભાટચારણનાં ગીતો, ગરબા અને કલાપ્રદર્શનો એણે પ્રજાને બતાવ્યાં છે; દેશભક્તિનાં ગીતો પ્રસિદ્ધ કર્યાં છે; લોકસાહિત્ય બહાર આણ્યું છે–ટૂંકમાં પ્રજાજીવનનું સાંસ્કારિક આરોગ્ય વધારવા એણે બધી તજવીજ બને તેવી રીતે કરી છે.

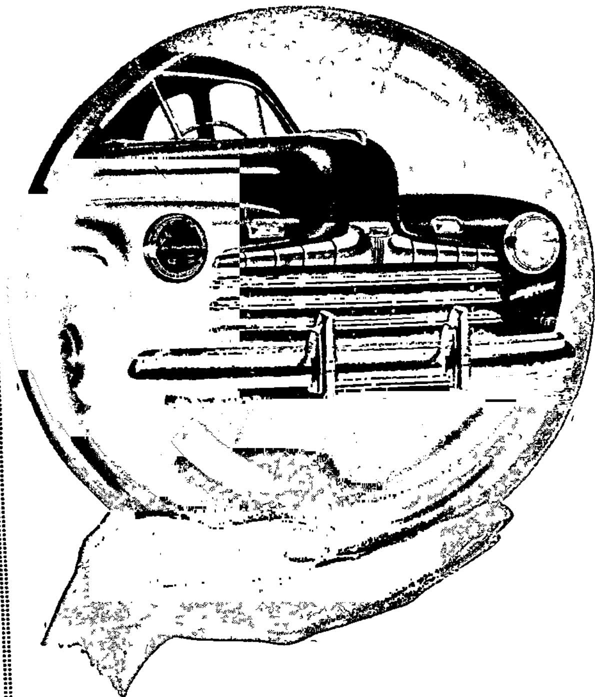
આ ઉપરાંત ગુજરાત સાહિત્ય સભા તરફથી સિદ્ધહસ્ત લેખકો પાસે સાહિત્યને ઉપકારક ગ્રંથો લખાવવામાં આવે છે તથા વર્ષ દરમિયાન પ્રગટ થયેલા ગુજરાતી સાહિત્યનું અવલોકન કોઈ સારા વિવેચકને હાથે કરાવવામાં આવે છે. વળી સાહિત્ય, સંગીત કે કલાના ક્ષેત્રમાં પ્રતિ વર્ષ કોઈ આગળ તરી આવતા સાહિત્યકાર, ગાયક કે ચિત્રકારને ઉત્તમાં વર્ષોથી ગુજરાત સાહિત્ય સભા તરફથી રણજીતરામ સુવર્ણચંદ્રક એનાયત કરવામાં આવે છે. સભાએ પોતાના રજત મહોત્સવ પ્રસંગે સ્વ. રત્નમણિરાવ ભીમરાવ દીવેટીઆ પાસે લખાવેલો 'ગુજરાતનું પાટનગર—અમદાવાદ' પણ કીમતી ગ્રંથ છે.

અમદાવાદની આ સાહિત્ય સભા ગુજરાતની પહેલી જ સ્થપાયેલી સાહિત્ય સભા છે અને પોતાનું એ સ્થાન એણે પોતાનાં કાર્યોથી દિપાવ્યું છે અને ટકાવ્યું છે. ગુજરે સાક્ષર જયંતીઓ ઊજવીને અને બીજાં થોડાં પ્રકાશનોથી અને વિશેષે કરીને વ્યાખ્યાનોથી સભાએ પોતાની સાહિત્યોપાસના ચાલુ રાખી છે. સાહિત્ય પરિષદના વિચારબીજને વાવનાર પણ ગુજરાતી સાહિત્ય સભાના નિર્માતા સ્વ. રણજીતરામ હતા એટલું અત્રે યાદ આપવું જરૂરી છે.

નવજીવન કાર્યાલય

નવજીવન કાર્યાલય એ પ્રકાશન સંસ્થા જ માત્ર નથી પરંતુ અમદાવાદ અને ગુજરાતના જાહેરજીવનમાં અનોખો ભાગ ભજવતી એક જાહેર સંસ્થા જ છે. મહાત્મા ગાંધીજી અમદાવાદ આવી વસ્યા ત્યારપછી 'નવજીવન' અને 'યંગ ઇન્ડિયા' સાપ્તાહિકો તેમણે પોતે ચલાવવા માંડ્યાં હતાં. એ નવજીવન સંસ્થાનું મૂળ બીજ સારંગપુર, સરખીગરાની વાડીમાં નંખાયું હતું. ટ્રસ્ટડીડમાં તેનો ઉદ્દેશ આ પ્રમાણે જણાવાયો છે.

'ગુજરાતી ભાષાના સાધન દ્વારા ગુજરાતના જીવનમાં ઓતપ્રોત થવા અને એ રીતે હિંદની શુધ્ધ સેવા કરવા ઇચ્છનારા સંસ્કારી અને ગુજરાતી ભાષાપરાયણ સેવકો દ્વારા લોકશિક્ષણનું કાર્ય કરી હિંદ સ્વરાજ પ્રાપ્ત કરવાના શાંતિમય ઉપાયોનો પ્રચાર કરવો.' નવજીવન સંસ્થા આ ઉદ્દેશની પૂર્તિને સારુ ગાંધીજીનાં સાપ્તાહિકો તથા અન્ય પુસ્તકોનું પ્રકાશન કરે છે. 'નવજીવન' અને 'યંગ ઇન્ડિયા' લડત દરમ્યાન બંધ થયાં પછી તે 'હરિજન' પત્રોમાં રૂપાંતર પામ્યાં અને હાલ 'હરિજન' (અંગ્રેજી), 'હરિજનબંધુ' (ગુજરાતી) 'હરિજનસેવક' (હિંદી અને ઉર્દૂ) એ સાપ્તાહિકો તથા 'શિક્ષણ અને સાહિત્ય' એ માસિક તેના તરફથી પ્રગટ થાય છે. ઈ. સ. ૧૯૨૯ ની સાલમાં રૂ. ૧ લાખની મિલકતનું ટ્રસ્ટ બનાવવામાં આવ્યું હતું અને તે વખતે પ્રથમ ટ્રસ્ટીઓ સરદાર શ્રી. વલ્લભભાઈ પટેલ, શ્રી જમનાલાલ બજાજ, શ્રી. કાકાસાહેબ કાલેલકર, શ્રી. મહાદેવભાઈ દેસાઈ અને



શ્રી. મોહનલાલ મ. ભટ્ટ હતા. અત્યારે તેમાંના છેલ્લા ચાર બદલાઈ ગયા છે અને સરદાર શ્રી. વલ્લભભાઈ; શ્રી. મોરારજીભાઈ દેસાઈ, શ્રી. મગનભાઇ પ્ર. દેસાઈ અને શ્રી. જીવણજી ડા. દેસાઇ (વ્યવસ્થાપક ટ્રસ્ટી) એટલા ટ્રસ્ટીઓ છે. ગાંધી સાહિત્યનો પ્રમાણભુત સંગ્રહ કરતી અને તે પ્રકાશિત કરતી આ સંસ્થાએ અનેક કીમતી ગ્રંથો પ્રસિદ્ધ કર્યા છે. તેના કુલ પુસ્તક પ્રકાશનના આંકડા જોઇએ તો જણાશે કે નવજીવન સંસ્થાએ ગુજરાતી ૧૬૫, અંગ્રેજી ૪૦, હિંદુસ્તાની ૩૪, અને મરાઠી ૮ મળી કુલ ૨૪૭ પુસ્તકો પ્રસિદ્ધ કર્યાં છે. પુસ્તક પ્રકાશન અને "હરિજન" પત્રોની સંસ્થાની ૧૯૪૬ ની આવક આશરે રૂ. ૨,૪૦,૦૦૦ થી વધુ હતી. તેની કુલ આવક રૂ. ૨૮૫,૦૩૯ અને કુલ ખર્ચ રૂ. ૨,૧૭,૪૦૮ થયું હતું. ગુજરાતભરમાં એનાં સુઘડ છપાઇનાં પુસ્તકોની ખપત ઘણી છે. નવજીવન સંસ્થાના કાર્યકરો માટે ઉદાર નિયમો, સારા પગાર ધોરણ અને ખાસ સગવડો છે. વળી તેની પાસે આશરે ૫૬૦૦૦ ચો. વાર જમીન છે તેમાં પ્રેસનું મકાન તથા તેના સેવકોનાં રહેઠાણ બંધાવવાનાં છે. અત્યારે નવજીવન કાર્યાલય, કાળુપુર ખજુરીની પોળમાં છે.

અમદાવાદ વ્યાયામમંડળ

અમદાવાદ વ્યાયામમંડળ એ અમદાવાદ શહેરમાં વ્યાયામના ક્ષેત્રમાં કામ કરતી એક આગળ પડતી સંસ્થા છે. ગુજરાતીઓનાં માયકાંગલાં શરીરમાં વ્યાયામદ્વારા ચેતન રેડી મજબૂત અને ખડતલ શરીરવાળા નીડર, સાહસિક અને ચારિત્ર્યવાન યુવાનો તૈયાર કરવા; "સેવા માટે શરીર"નો મુદ્રાલેખ નજર સમક્ષ રાખી સમાજ અને દેશની સેવા કરવા ખડે પગે તૈયાર રહેનાર યુવાનો સમાજ અને દેશ સમક્ષ મૂકવાના હેતુથી આ સંસ્થાની સ્થાપના સને ૧૯૩૩ના માર્ચ માસમાં થઇ.

અમદાવાદ શહેરમાં ન્યાતજાતના ભેદભાવ વિના સાર્વજનિક ધોરણે ચાલતી નાની–મોટી તમામ વ્યાયામ-શાળાઓ, શાળા અને મહાશાળાઓના રમતવિભાગો, એથલેટિક કલબો વગેરે વ્યાયામના ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરતી સંસ્થાઓના સંયોજનથી આ સંસ્થા બનેલી છે. આજસુધીમાં આ સંસ્થા સાથે ૧૧૮ જેટલી સંસ્થાઓ સંયોજિત થયેલી છે.

આ મંડળ વ્યાયામના ક્ષેત્રમાં અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે, જેવી કે રમતગમતની હરીફાઇ, કાયાકૌશલ્ય કસોટી, વ્યાયામના તાલીમ વર્ગો, સ્વરક્ષણ તાલીમ વર્ગ, વ્યાયામના જુદા જુદા પ્રશ્નો ચર્ચતી મિજલસ, રંજનપ્રવૃત્તિ તરીકે ડાયરો, પ્રવાસ, પ્રકાશન, રખડુ ટોળી, યુદ્ધ રમતો, માધ્યમિક શાળાઓના વ્યાયામ શિક્ષકોનું સંગઠન અને શાળાઓમાં વ્યાયામપ્રવૃત્તિને વેગ, પુસ્તકાલય અને છેલ્લી છતાં ઘણી જ અગત્યની પ્રવૃત્તિ તે વ્યાયામનાં સસ્તાં અને સુંદર સાધનો અને સાહિત્ય પૂરાં પાડતો સહકારી ભંડાર વગેરે વગેરે.

મંડળ તરફથી યોજાતી ઓલિમ્પિક હરીફાઇઓમાં બાળકો, યુવાનો અને પ્રૌઢોને યોગ્ય એવી રમતો રાખવામાં આવે છે. ભાઈઓ તેમ જ બહેનો બંને તેમાં ભાગ લઈ શકે છે. ન્યાતજાતના ભેદભાવ વિના સૌ કોઈ આ રમતગમતની હરીફાઇના મેદાન પર એકઠા થાય છે, અને ખેલદિલી તથા ભ્રાતૃભાવની ભાવના કેળવે છે. દર વર્ષે યોજાતી આ મોટામાં મોટી પ્રવૃત્તિમાં પાંચ પાંચ હજાર ભાઈબહેનો ભાગ લે છે. અને અમદાવાદની હરીફાઇઓમાં વિજેતા થનારાંને ગુજરાત ઓલિમ્પિક હરીફાઇમાં મોકલી આપવામાં આવે છે.

આ ઉપરાંત વ્યાયામના શાસ્ત્રીય અભ્યાસ માટે ગ્રીષ્મ વ્યાયામ વર્ગો તેમ જ દ્વિમાસિક તાલીમવર્ગો પણ મંડળ ચલાવે છે અને ઘણા શહેરીઓ એમાં ભાગ લે છે.

વળી સ્થાનિક છાપાંઓના સહકારથી મંડળ 'સંદેશ' માં 'કાયા અને કેળવણી' નું સંપાદન કરે છે. ઉપરાંત 'ગુજરાત સમાચાર', 'લોકનાદ', વગેરેમાં પોતાની પ્રવૃત્તિઓના સમાચાર આપી પ્રજાને પોતાના કાર્યથી વાકેફ રાખે છે.

આમ આ મંડળે અમદાવાદનાં સંસ્કાર કેન્દ્રો અને શારીરિક તાલીમ આપતી સંસ્થાઓનું સંગઠન કરી એક મધ્યસ્થ સંસ્થા તરીકે અમદાવાદના નાગરિક–ઘડતરમાં પોતાનો શક્ય તેટલો બધો ફાળો આપ્યો છે. રાષ્ટ્રીય લડતોમાં પણ મંડળના કાર્ય-

કર્તાઓએ તેમ જ વ્યાયામવીરોએ પોતાની સેવાઓ આપી છે શહેરની છેલ્લી કોમી અશાંતિમા શાંતિ સ્થાપવા હિંમતભેર મૃત્યુને ભેટનાર વ્યાયામ–વીર સ્વ વસંતરાવ હેગિષ્ટે અમદાવાદ વ્યાયામમંડળના એક અગ્રણી કાર્યકર અને પ્રમુખ હતા મંડળની કચેરી ખાડિયા પોલિસ ચોકી પાસે આવેલી છે

ગુજરાત વ્યાયામ પ્રચારક મંડળ

ગુજરાતના શહેરો, ગામ તથા ગામડાઓની વ્યાયામશાળાઓ, વ્યાયામ કાર્યકરો અને માનનીય વ્યક્તિઓનુ આ મંડળ બનેલુ છે ગુજરાતના યુવાનો તથા યુવતીઓ આરોગ્યવાન, બળવાન, સપ્રમાણ શરીરવિકાસવાળા, સ્વરક્ષણની કળા જાણવાવાળા, ખડતલ, નીડર, સાહસિક, ચારિત્ર્યવાન તથા સારા દેશપ્રેમી અને સેવાભાવી બને એ મંડળનો ઉદ્દેશ છે, પરંતુ એ જાણવુ જરૂરી છે કે આ મંડળનો ઉદ્દેશ મલ્લો કે પહેલવાનો પેદા કરવાનો નથી

ઇ સ ૧૯૦૫ મા બંગભંગની ચળવળનો એક તણખો ગુજરાતમા પણ પડ્યો—અને શ્રી છોટુભાઇ પુરાણી તથા શ્રી અંબુભાઈ પુરાણીએ ગુજરાતભરમા ફરી વ્યાયામ પ્રવૃત્તિનો પ્રચાર કર્યો ટૂંક સમયમા જ ગુજરાતમા અખાડાઓની હારમાળા ટપકાઈ ગઈ એ સઘળા અખાડાઓની મધ્યસ્થ સંસ્થા તરીકે ગુજરાત વ્યાયામ પ્રચારક મંડળની સ્થાપના કરવામા આવી છે

મંડળ તરફથી પ્રવાસો, સુંદરમતો, ઓલિમ્પિક હરીફાઇઓ, ગ્રીષ્મ વ્યાયામ વર્ગો,—જેમા ચાર વર્ષને અંતે નિયત અભ્યાસક્રમમા ઉત્તીર્ણ થનારને 'વ્યાયામ વિશારદ'ની પદવી એનાયત કરવામા આવે છે, વ્યાયામને ઉપયોગી શાસ્ત્રીય પુસ્તકોનુ પ્રકાશન, વગેરે શરીર–મનને ઘડનાર પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવામા આવે છે

મંડળની ઓફિસ પણ હમણા અમદાવાદમા લાવવામા આવી છે અને તે ખાડિયામા આવેલી છે

અમદાવાદ મિલિટરી એન્ડ રાઇફલ ટ્રેનિંગ એસોસીએશન

સાર્વજનિક, બિનરાજકીય, બિનસરકારી અને શૈક્ષણિક એવી આ સંસ્થાની સ્થાપના સને ૧૯૩૮–ના જાન્યુઆરીની ૧૯ મી તારીખે થઇ હતી સંસ્થાનો ઉદ્દેશ ગુજરાતના જુદા જુદા વિભાગોમા રાઇફલ રેન્જો સ્થાપવાનો, રાઇફલ તથા તીરની નિશાનબાજી શીખવવાનો પ્રવાસો તથા હરીફાઇઓ ગોઠવી બંદૂકની તાલીમ આપવાનો તથા બીજી જરૂરી વ્યાયામી તાલીમથી નાગરિકોનુ ઘડતર કરી સ્વરક્ષણ માટે લાયક બનાવવાનો છે આજસુધીમા સંસ્થાએ ૩૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓને પદ્ધતિસરની સાચી બંદૂકની તાલીમ આપી છે અને લશ્કરી તથા બંદૂકતાલીમનો પ્રચાર કર્યો છે વળી આ સંસ્થાએ બંદૂક, વ્યાયામ *તથા રમતગમતને લગતા સાધનોનો એક જંગી* સ્ટોર રૂ ૫૦૦૦૦ ના ખર્ચે રિલીફ રોડ પર દાડવાના બિલ્ડીંગમા ખોલ્યો છે શહેરમા ચાલતા બીજા શરીરતાલીમી કેન્દ્રો સાથે સંસ્થા હાથ મિલાવીને કામ કરે છે ફૂટબોલ, હૉકી, બૉક્સીંગ, સ્કેટીંગ, સાઇકલીંગ વગેરે રમતો અને વ્યાયામ પ્રવૃત્તિમા નવા નવા મંડળો સ્થાપવામા એણે અગ્રણી તરીકે કામ કરેલુ છે

માનનીય શ્રી ગણેશ વાસુદેવ માવળંકર આ સંસ્થાના પ્રમુખ છે સંસ્થાની ઓફિસ ખાનપુર, સર ચિનુભાઇનો બંગલો નં ૩ મા આવેલી છે

રોટરી ક્લબ

અમદાવાદની રોટરી ક્લબની સ્થાપના 'રોટરી ઇન્ટરનેશનલ'ના ૮૮મા ડિસ્ટ્રિક્ટના ચાર્ટર નંબર ૪૦૦૮ પ્રમાણે સને ૧૯૩૬ના માર્ચની ૮ મી તારીખે થઇ હતી Rotate (રોટેટ) એટલે ફરવુ એ ઉપરથી 'રોટરી' એટલે દેશપરદેશમા માનવ માત્રની સેવા કરનાર સંસ્થા પોતાના નામ પ્રમાણે રોટરી ક્લબે ૧૯૪૧ના કોમી હુલ્લડ વખતે અહી અને તે જ વર્ષે કનોલ અને ધોળકામા ફાટી નીકળેલા કોલેરાના રોગ વખતે, ૧૯૪૨ની ચળવળ વખતે, ૧૯૪૬મા અહી ફરી થયેલા કોમી હુલ્લડ વખતે જે સેવાઓ બજાવી છે તે અમદાવાદીઓથી અજાણી નથી આ ઉપરાંત ક્લબ ગરીબ વિદ્યાર્થીઓ ફી તથા ચોપડીઓ પણ આપે છે કોલેજના વિદ્યાર્થીઓમા વક્તૃત્વ કળાની હરીફાઈ માટે ક્લબે એક ટ્રોફી પણ રાખી છે અમદાવાદ વિશે જરૂરી માહિતી આપતું એક સચિત્ર

પુસ્તક 'અમદાવાદ' ક્લબે પ્રગટ કર્યું છે. વળી સરકારી કાયદાકાનૂનોની સમજ આપતી નાની પુસ્તિકા ક્લબે છપાવી પ્રગટ કરી છે. આ ઉપરાંત નિર્વાસિતોને રાહત આપવી, પ્રૌઢ શિક્ષણ આપવું, ખોરાક તથા આરોગ્ય વિશે સમાજને પ્રદર્શનો વગેરે દ્વારા ઘટતું માર્ગદર્શન કરવું વગેરે સેવાઓ રોટરી ક્લબ કરે છે. વળી ક્લબ બાળકોના મેળા યોજે છે. અનાથાશ્રમનાં બાળકોને મીઠાઈ વહેંચે છે, સીનેમા શો બતાવે છે; બહેરાંમૂગાંની શાળામાં ક્લબે જ વીજળીના દીવા મુકાવી આપ્યા છે. આમ રોટરીનું ધ્યેય શક્ય તેટલાં સાધનોથી બની શકે તેટલાં લોકોનું ભલું કરવું એ છે. વિવિધ વિષયો પર ખાસ વ્યાખ્યાનો ક્લબ તરફથી વારંવાર ગોઠવાય છે.

ક્લબના બે સભ્યો–શ્રી. એચ. એમ. દેસાઇ અને શ્રી. આઇ. આર. ભગત 'રોટરી ઇન્ટરનેશનલ'-ના ગવર્નર નીમાયા છે. વળી મધ્યસ્થ ધારાસભાના પ્રમુખ માનનીય શ્રી. માવલંકર રોટરી ક્લબના પ્રથમ પ્રમુખ હતા અને હાલ પણ છે.

જ્યોતિસંઘ

હિંદમાં ગાંધીજીના આગમને અને ત્યારપછી સને ૧૯૩૦-૩૨ની ચળવળે ગુજરાતની સ્ત્રીઓને ઘરની ચાર દીવાલ વચ્ચેથી બહાર કાઢી. એનામાં જાગૃતિ આવી. પણ ચળવળ બંધ થયા પછી એ જાગૃતિ સરી ન જાય પણ 'ઇંડી તાકાત'થી રચનાત્મક કાર્ય તરફ વાળી શકાય એ આશયથી સને ૧૯૩૪ના એપ્રિલની ૨૪મી તારીખે જ્યોતિ-સંઘની શરૂઆત થઇ. જ્યોતિસંઘનું ધ્યેય સ્ત્રીઓનો શારીરિક અને માનસિક વિકાસ સાધી તેમનામાં નીડરતા, સ્વાશ્રયીપણું, આત્મવિશ્વાસ, બંધુત્વ અને રાષ્ટ્રીયતા કેળવી કોમી ભાવ દૂર કરી તેમને સારાં નાગરિક બનાવવાનું રહ્યું છે. શ્રી. લીલાવતીબહેન દેસાઈ, શ્રી. મૃદુલાબહેન સારાભાઈ, શ્રી. પ્રમોદાબહેન, શ્રી. પુષ્પાબેન મહેતા વગેરે એના મુખ્ય કાર્યકરો હતાં.

સને ૧૯૩૪ના જુલાઇમાં સામાન્યજ્ઞાન, વેપારી, જ્ઞાન, ઔદ્યોગિક પ્રશ્નોનો ઉંપ, આધુનિક, સામાજિક, રાજકીય વગેરે પ્રશ્નોનો ખ્યાલ, નાગ-રિકતાની તાલીમ, કવાયત, રમતગમત–ટૂંકમાં કહીએ તો સાચી રાષ્ટ્રીય તાલીમના વર્ગો શરુ કર્યા. કૌટુંબિક બાળથી રહિત અથવા તેમાંથી મુક્ત થઇ શકે તેવાં નિયમિત રીતે અભ્યાસક્રમ પાર પાડવાને શક્તિમાન તથા પોતાની ઇચ્છા મુજબ જીવનમાર્ગ નક્કી કરવા પૂરતાં સ્વતંત્ર બહેનો માટે કાર્યકર્તા તાલીમ વર્ગ તથા શિક્ષિકા તાલીમ વર્ગ જેમાં સંગીત, સીવણ, ગુજરાતી, અંગ્રેજી ટાઇપીંગ વગેરે વિષયો શીખવી ડિપ્લોમા આપતા વર્ગો શરુ કર્યા. કાર્યકર્તા વર્ગની બહેનોને દેશની સેવામાં ઉપયોગમાં થઇ પડે એવી તાલીમ આપવામાં આવતી. વિશેષમાં જે બહેનોની આર્થિક સ્થિતિ નબળી હોય તેમને કમાવાની તક આપવા સંઘ તરફથી ભરત, સીવણ, સ્પ્રે-પ્રિન્ટીંગ વગેરે ઉદ્યોગોની કેળવણી આપતો કારીગર વર્ગ ચલાવવામાં આવતો. એ વર્ગમાં ખાદ્ય–પદાર્થો પણ બનાવવામાં આવતા. તે બધી વસ્તુઓનું વેચાણ કરવા 'કમલા–જ્યોતિ હાટ' સંઘે કાઢેલું. છેલ્લા વિશ્વયુદ્ધ વખતે રંગ અને બીજી વસ્તુઓની મોંઘવારી વધતાં એ વર્ગ બંધ કરવામાં આવ્યો. છતાં હજુ જ્યોતિસંઘ પાપડ, અથાણાં, મસાલા, રાષ્ટ્રધ્વજો વગેરે સંઘમાં બનાવે છે અને વેચે છે. વળી પ્રતિવર્ષ ગાંધીજયંતી સપ્તાહ વખતે ગૃહ–ઉદ્યોગ–પ્રદર્શન, વ્યાખ્યાનો, રંજન કાર્યક્રમ વગેરે યોજવામાં આવે છે.

આ ઉપરાંત કૌટુંબિક અને ઇતરમાં ફસાએલી દુ:ખી સ્ત્રીઓને રાહત આપવી, બાળલગ્નોની અટકાયત કરવી, પરાણે પરણાવી દેવામાં આવતી કે નાની ઉમ્મરમાં પરણાવી દેવામાં આવતી સ્ત્રીઓને કાનૂની અને બીજી સહાય કરવી, સ્ત્રી આદર્શ ગૃહિણી બની શકે, કઠણ સંજોગોમાં નિ:સહાય ન થઇ જતાં સ્વમાનથી પોતાના પગ પર ઊભી રહી શકે, સારો બાળ–ઉછેર કરી શકે, વગેરેની તાલીમ આપતી અનેક પ્રવૃત્તિઓ સંઘ કરે છે. જરૂરવાળી બહેનોને સંઘનાં ફંડોમાંથી શિષ્યવૃત્તિઓ અને શિષ્યવૃત્તિ લોનો પણ આપવામાં આવે છે.

સંઘની હાલની પ્રવૃત્તિઓમાં સીવણ-ભરતના ડિપ્લોમા વર્ગો, હિંદી, અંગ્રેજી, ગુજરાતી વગેરે વિષયોનું અક્ષરજ્ઞાન આપવાના સામાન્ય વર્ગો ચાલે છે. ઉપરાંત સ્કૂલ બોર્ડ તરફથી મોકલવામાં આવતી બહેનોને ૬ા માસમાં કાંતણની સંપૂર્ણ તાલીમ સાથે ગામડાં, આરોગ્ય વગેરેનું સામાન્ય જ્ઞાન આપતો શિક્ષિકા તાલીમ વર્ગ ચાલે છે. વિશેષમાં દાઉદી વોરાઓની ઝકરિયા મસ્જિદમાં એ કોમની બહેનોને સીવણ, ભરત, ગૂંથણ, બૌદ્ધિક વિષયો વગેરે જે શીખવાની ઇચ્છા હોય તે સંઘની બહેનો ત્યાં જઇને શીખવે છે. જમાલપુરની કેટલીક મુસ્લિમ બહેનોને જ્યોતિસંઘ તરફથી વેતન આપી કાંતવાનું કામ આપવામાં આવે છે.

જ્યોતિ સંઘનાં હાલનાં પ્રમુખ શ્રીમતી લીલાવતી દેસાઈ છે અને શ્રી. પેરીનબેન મિસ્ત્રી એનાં મંત્રી છે. સંઘના તાલીમી કેન્દ્રના મંત્રી શ્રી. હેમલતા હેગિષ્ટે છે. શ્રી. સરલાબેન સારાભાઈ, શ્રી. વિજ્યાલક્ષ્મી પંડિત, શ્રી. તનુમતી ગિરજાપ્રસાદ ચીનુભાઈ, શ્રી. તારાબેન પ્રેમચંદ, શ્રી. ઝરીના કરીમભાઈ વગેરે સંઘના ટ્રસ્ટીઓ છે. સંઘ સ્ત્રીસંચાલિત છે. અવારનવાર પુરુષ-કાર્યકરોની મદદ લેવામાં આવે છે. સંઘમાં હરકોઇ જ્ઞાતિની યા કોમની ભણેલી યા અભણ બહેન સભ્ય થઈ શકે છે. સંઘનું મકાન રાયપુરમાં વાઘેશ્વરની પોળની સામેની મગનભાઇ કરમચંદ હવેલીમાં આવેલું છે.

વિકાસગૃહ

કુટુંબજીવનમાં અન્યાય પામતી, ક્યાંક અનીતિ કે જુલ્મનો ભોગ થઇ પડતી, ક્યાંક આર્થિક કે બીજી કઠણ પરિસ્થિતિને કારણે સ્વવિકાસ માટે મૂંઝાતી, ક્યાંક બાળલગ્ન કે વૃદ્ધલગ્નમાં ધકેલાઇ દેવાતી અનેક સ્ત્રીઓની અને સહાય વિના રસ્તે આખડતાં બાળકોની ફરિયાદો જોરશોરથી અથડાયા જ કરતી હતી. આવાં બાળકો અને સ્ત્રીઓને સહાયરૂપ થવા જાણીતાં કોંગ્રેસ કાર્યકર શ્રી. મૃદુલાબેન સારાભાઈ અને શ્રી. પુષ્પાબેન મહેતા તથા શહેરની બીજી શિક્ષિત સમાજહિતેચ્છુ અને શ્રીમંત બેનોએ મળી સને ૧૯૩૭ના મેની ૧લી તારીખે પૂ. મહાત્મા ગાંધીજીના આશીર્વાદ સાથે અમદાવાદમાં 'વિકાસગૃહ'ની સ્થાપના કરી.

સમાજમાંથી પોતાના જ પ્રશ્નો લઇ આવતી, અપહૃત, ગુંડાશાહીનો ભોગ બનેલી, અનીતિને માર્ગે દોરાવાયેલી, કુટુંબકલેશમાંથી રક્ષણ ઇચ્છતી, વૃદ્ધ કે બાળલગ્નમાં ધકેલાઇ દેવાતી, માનસિક અસ્થિરતાને કારણે હડધૂત થતી કે બીજી કોઇ રીતે આશ્રયની જરૂરવાળી સ્ત્રીઓને વિકાસગૃહમાં રાહત આપવામાં આવે છે. કેટલીક વખત સગીર બાળાઓના હક્ક કે બીજી કોઈ બાબતનો ન્યાય મેળવવા માટે વિકાસગૃહને કોર્ટ અને કાયદાનો પણ આશરો લેવો પડે છે. આજ રીતે અત્યાચાર અને ઉપેક્ષાનો ભોગ થઇ પડતાં કુમળી વયનાં બાળકોને પણ વિકાસગૃહમાં રાખવામાં આવે છે.

ભણવામાં પછાત રહેલાં બાળકો અને મોટી ઉંમરની બહેનોને થોડા સમયમાં અભ્યાસમાં રસ લેતાં કરવા અને એમની અભ્યાસ પ્રત્યેની રુચિ ઉઘાડવા સને ૧૯૪૦ ના ડિસેમ્બરથી વિકાસગૃહમાં શારીરિક તાલીમ, સંગીત, રાષ્ટ્રભાષા, ઉપરાંત ઇતિહાસ, ભૂગોળ, ગણિત, ગુજરાતી, અંગ્રેજી, વિજ્ઞાન વગેરે શીખવવાના વર્ગો શરુ કરવામાં આવ્યા છે. સંસ્થામાં સરેરાશ ૧૨૦ થી ૧૩૦ વચ્ચે સ્ત્રીઓ હોય છે. તેમના અને બાળકોના પોષણ પાછળ તથા શિક્ષણ માટે સંસ્થાને માસિક રૂા. ૧૫૦૦ થી રૂા. ૨૦૦૦ જેટલો ખર્ચ આવે છે. આવી સંસ્થાને પોતાનું મકાન નથી. જે છે તે પણ નાનું હોવાથી ૮૫ જેટલાં છોકરા-છોકરીઓને વઢવાણમાં વિકાસગૃહની શાખામાં રાખવામાં આવે છે. પરંતુ હાલમાં જ શહેરના કેટલાક ઉદાર શ્રીમંતો તરફથી લાખેક રૂપિયા જેટલી રકમ સંસ્થાને મકાન માટે મળી છે. અને સંસ્થાને જરૂરી એવા મકાનની વ્યવસ્થા થઈ રહી છે. ૧૯૩૭ થી ૧૯૪૬ સુધીમાં હિંદુસ્તાનના કુલ ૧૨ જેટલા પ્રાંતોમાંથી ૧૩૦૮ જેટલાં સ્ત્રીઓ અને બાળકોએ આ સંસ્થાનો લાભ લીધો છે. પ્રવાસ, પર્યટન, રંજનકાર્યક્રમ વગેરે પ્રવૃત્તિઓ અને તબીબી રાહતની વ્યવસ્થા છે. પોતાનાં કાર્યકરોના

સતત પ્રયાસ અને શહેરના ઉદારમતવાદી ગૃહસ્થોની સહાય અને શુભેચ્છાથી વિકાસગૃહ દિવસે દિવસે ગુજરાતનું એક તાલીમી અને સાંસ્કૃતિક કેન્દ્ર બની રહ્યું છે. વિકાસગૃહની વિશિષ્ટતા એ છે કે તેમાં નાતજાત કે વર્ગના કશા ભેદભાવ વિના તમામ સ્ત્રીઓ તથા બાળકોને રાહત આપવામાં આવે છે.

વિકાસગૃહ એલિસબ્રીજ ફતેહનગરમાં આવેલું છે. શ્રીમતી પુષ્પાવતીબહેન મહેતા એનાં પ્રાણરૂપ અગ્રણી કાર્યકર અને મંત્રી છે.

મહિલા પરિષદ

અખિલ હિંદ મહિલા પરિષદની આ અમદાવાદ ખાતેની શાખા છે. આ સંસ્થા નાતજાતના કશાય ભેદભાવ વિનાની અને રાજકીય પક્ષાપક્ષીથી તદ્દન અલિપ્ત છે.

મહિલા પરિષદનું કાર્ય સ્ત્રીજગતના પ્રશ્નો ઉકેલવાનું છે. છતાં ગત બંગાળ દુકાળ વખતે, કલકત્તામાં થયેલા કોમી હુલ્લડ વખતે મહિલા પરિષદે કપડાં વગેરે શીવી મોકલીને રાહતનું ઘણું કાર્ય કર્યું હતું. બપોરની રજામાં નિશાળિયાં અનારોગ્યકર ચવાણું વગેરે ખાતાં અટકે તે માટે જમાલપુર વિસ્તારની કેટલીક નિશાળોમાં ૭ માસ સુધી મહિલા પરિષદની બહેનોએ એમને દૂધ પાવાનો સફળ પ્રયોગ કર્યો હતો. અત્યારે એક કો-ઓપરેટિવ સ્ટોર કાઢવાની પ્રવૃત્તિ ચાલે છે. એલિસબ્રીજમાં એક સીવણવર્ગ પણ ચલાવવામાં આવે છે. ત્યાં જ હિંદીનો વર્ગ પણ ખોલવામાં આવ્યો છે. અત્રેની મહિલા પરિષદની આ શાખાને પોતાનું મકાન નથી. અને ભોળાનાથ સારાભાઇ લીટરરી ઇન્સ્ટીટ્યુટમાં બેસે છે. પરિષદનાં પ્રમુખ શ્રીમતી જયવતીબહેન દેસાઇ છે, શ્રી. શિરીનબહેન ઉપપ્રમુખ છે, શ્રી. પદ્મા મહેતા અને શ્રી. ચારૂબહેન યોધ મંત્રીઓ છે.

મહિલા મંડળ-ડૉ. મોટીબાઇ કાપડીઆ હોલ

મહિલા મંડળ એ અમદાવાદની ઘણી જૂની સંસ્થા છે. શ્રી. મહાલક્ષ્મીબેન મનસુખરામના પતિ રા. પીતાંબરદાસ ત્રિભુવનદાસ મહેતા જૂના 'હિતેચ્છુ' પત્રના તંત્રીનું અવસાન થયું. તે પછી સને ૧૯૧૦-થી મહાલક્ષ્મીબેને દર અઠવાડિયે પોતાને ઘેર સ્ત્રીઓની સભા બોલાવવા માંડી. તેમાં ઇશ્વરપ્રાર્થના અને વ્યાખ્યાન થતાં. ત્યારબાદ સને ૧૯૧૬માં શ્રી. શારદાબેન મહેતા અમદાવાદ રહેવા આવ્યાં. તેમણે એ સંસ્થાનો વિકાસ કરવાનું હાથમાં લીધું. મહાલક્ષ્મીબેનના ઘર જેવા ખાનગી સ્થળને બદલે રા. બા. મગનભાઇ કરમચંદની હવેલી જ્યાં અંગ્રેજી ટ્યૂટોરિયલ શાળા બેસતી તેનો એક ખંડ મંડળના ઉપયોગ માટે માગી લીધો.

સને ૧૯૨૮માં અત્રેની વિક્ટોરીઆ જ્યુબીલી હોસ્પીટલમાં લોકપ્રિય ડૉક્ટર મોટીબાઈ કાપડીઆ જેઓ આ શહેરની સ્ત્રીપ્રવૃત્તિઓમાં ઘણો રસ લેતાં તેમણે પોતાના પદરથી સ્ત્રીઓ માટે હોલ બંધાવવા રૂપિયા પંદર હજાર શ્રી. વિદ્યાબેન નીલકંઠને સોંપ્યા. તેમનો આગ્રહ માધવબાગમાં એ હોલ બાંધવો એવો હતો. માધવબાગની જમીન સરકારે મ્યુનિસિપાલિટીને આપેલી તેથી સરકાર સાથે ઘણો પત્રવ્યવહાર કર્યા પછી સંમતિ મેળવી હોલ ત્યાં બાંધવાની વ્યવસ્થા થઇ. ડૉ. મોટીબાઇ કાપડીઆએ આ પરિણામથી ખુશ થઇ હોલ પચીસ હજારને ખર્ચે બંધાવી આપ્યો અને મહિલામંડળને અર્પણ કર્યો. ઉદ્‌ઘાટનક્રિયા થતાં પહેલાં ડૉ. મોટીબાઇ કાપડીઆનું મુંબઇમાં અવસાન થયું. હોલમાં મીસીસ રમાબાઇ મોદી લાયબ્રેરી સ્થપાઇ હતી પણ તે નાણાં પાછળથી ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીમાં ટ્રસ્ટ તરીકે મૂકવામાં આવ્યાં છે.

આજે આ સુંદર હોલ માધવબાગમાં શોભી રહ્યો છે. પણ શહેરમાં નવાં મંડળો થતાં જૂનાં વિસરાઇ અને વિખરાઈ ગયાં. આજે તો મહિલા મંડળનાં વાર્ષિક સભ્યો નથી. પચાસ-સાઠ જેટલા આજીવન સભ્યો છે. લેડી વિદ્યાબેન નીલકંઠ મંડળનાં હાલના પ્રમુખ છે. ઘણા પ્રસંગોએ હોલનો ઉપયોગ થાય છે. વળી બાળકો માટે રમતગમતનાં સાધનો પણ તેના એક વિભાગમાં ઊભાં કરવામાં આવ્યાં છે.

ભોળાનાથ સારાભાઈ લીટરરી ઇન્સ્ટીટયૂટ

ફ્રેર વિમેન અને લેડીઝ કલબ

અમદાવાદના અગ્રગણ્ય શહેરી તેમ જ સમાજ સુધારક અને ધાર્મિક સુધારાના પ્રખર પુરુષ સ્વ. રા. બ. ભોળાનાથ સારાભાઇ દીવેટીઆના સ્મારકમાં તેમના મિત્ર સ્વ. રા. સા. મહીપતરામ નીલકંઠે ખમાસા ગેટ પાસે રૂા. ૩૪૦૦ની કિંમતનો સત્તરસો-વારનો જમીનનો ટુકડો લઈ સ્ત્રીઓને માટે એક મફત વાંચનાલય બાંધવાનો નિર્ણય મિત્રો પ્રશંસકોની સંમતિથી કર્યો હતો. રા. સા. મહીપતરામનું એકાએક અવસાન થતાં રા. બા. લાલશંકર ઉમિયાશંકરે માત્ર રૂા. ૧૨૦૦૦માં સને ૧૮૯૦માં મકાન પૂરું કર્યું. સ્વ. ભોળાનાથના પુત્રોએ આ પુસ્તકાલય માટે ખાસ શ્રમ લઇને પુસ્તકો વસાવેલાં.

પૂનાનાં જાણીતાં સોરાબજીબહેનો અમદાવાદમાં મહાલક્ષ્મી ટ્રેનિંગ કોલેજમાં નોકરી પર આવ્યાં. મીસીસ સોરાબજી જાતે ખ્રિસ્તી પણ હિંદીઓનું હિત ધરાવતાં. તેમણે ગુજરાત લેડીઝ કલબની સ્થાપના કરી. આ કલબ સભ્યોને ઘેર દર અઠવાડિયે મળતી. ત્યાં રમતગમત, વાર્તાલાપ વગેરે થતું. તેમાં હિંદુ, મુસ્લિમ, પારસી, ખ્રિસ્તી, અંગ્રેજ સ્ત્રીઓ ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લેતી. રમતગમત ઉપરાંત શરૂઆતમાં શિક્ષણનું કામ પણ ચાલતું, આ કલબને પોતાનું મકાન નહોતું. એટલે ઇન્સ્ટીટયૂટના કાર્યકર્તાઓની સાથે વાટાઘાટો કરી એ મકાન લેડીઝ કલબને વાપરવા માટે કાયમની ગોઠવણ થઈ. આ એક શુભ સંયોગ થયો કારણકે એથી ઇન્સ્ટીટયૂટનો લાભ ખૂબ લેવાવા માંડયો. આમ લેડીઝ કલબને, બેસવા માટે મકાન બહારની રમતો માટે ટેનિસ-બેડમિન્ટનનાં સાધનો અને પુસ્તકાલય મળ્યાં. હવે તો એ મકાન લેડીઝ કલબના મકાન તરીકે જ શહેરમાં જાણીતું થઇ ગયું છે. તેનો ઉપયોગ સર્વ સ્ત્રીસંસ્થાઓ કરે છે. વિશેષમાં લા. ઉ. મહિલા વિદ્યાલય જે શ્રી. નાથીબાઇ દામોદર ઠાકરસી મહિલા વિદ્યાલયની શાખા તરીકે અમદાવાદમાં સને ૧૯૨૦માં સ્થપાયેલું તેને પોતાનું મકાન નહિ હોવાથી સને ૧૯૨૩ પછી ઇન્સ્ટીટયૂટના મકાનનો ઉપરનો માળ એ વિદ્યાલય વાપરે છે.

ગુજરાત સંસાર સુધારા સમાજ

ઈ. સ. ૧૮૯૨ની સાલમાં અમદાવાદથી ચાર યુવકો યુરોપ કાયદાનો અભ્યાસ કરવા ગયા. એમાં શ્રી. જીવણલાલ મજરાય, શ્રી. જેઠાલાલ મોતીલાલ પરીખ, શ્રી. ચીમનલાલ નરભેરામ ઠાકોર, અને શ્રી. ચુનીલાલ હરિલાલ સેતલવાડ હતા. એ જમાનામાં દરિયાપાર જવું આજ જેવું સરળ અને સામાન્ય નહોતું. આ સમાજ સુધારાનું કાર્ય હોઇ તેમાં સહાનુભૂતિ ધરાવનારા સદ્‌ગૃહસ્થોએ એક મંડળ સ્થાપવાનો નિર્ણય કર્યો. એમાંથી આનો જન્મ થયો. રા. બા. ભોળાનાથ સારાભાઇના રાયખડને બંગલે એની સભાઓ થતી. આ મંડળનાં મુખપત્ર તરીકે શ્રી. વકીલ કેશવલાલ મોતીલાલના તંત્રીપદ હેઠળ 'પ્રભા' નામના માસિક દ્વારા જનતાને સામાજિક અનિષ્ટોનો સચોટ ખ્યાલ આપી સમાજ સુધારણાને પંથે વાળવાનો પ્રયત્ન થતો. આ મંડળની પ્રવૃત્તિઓ ધીમે ધીમે મંદ થતી ગઇ. સ્વ. રા. બા. લાલશંકર ઉમિયાશંકર અમદાવાદના ન્યાયખાતામાં મોટા હોદ્દા પર થોડાં વર્ષ બાદ નીમાયા. તેઓ સ્વ. રા.સા. મહીપતરામ સરખા ઉગ્ર સમાજસુધારકના પટશિષ્ય હતા. તેમણે સંસ્થાને સજીવન કરવા પ્રયત્ન કર્યો. લાલશંકરના નિકટના મદદનીશ સ્વ. સર રમણભાઈ આ કાર્યમાં હતા. સ્ત્રીકેળવણી, સ્ત્રીઓની સર્વતોમુખી ઉન્નતિ, બાળલગ્ન, વરવિક્રય, કન્યાવિક્રયનો પ્રતિબંધ, મદ્યપાનની અટકાયત, પરદેશગમનની છૂટ, લગ્ન કે મરણ પછીના વરાના ખર્ચાનો અટકાવ, નીચ ગણાતા અંત્યજોનો ઉદ્ધાર વગેરે આ સમાજનાં ધ્યેય હતાં. 'પ્રભા' પત્ર તો ટૂંક સમયમાં બંધ પડી ગયું હતું.

સને ૧૯૧૦માં રા. બા. લાલશંકરે આ સંસ્થાને કાયમનું સ્વરૂપ મળે એ હેતુથી પોતાના રૂા. ૧૫૦૦૦ ખર્ચી હાલ મિશનસ્કૂલ નજીક આવેલો સંસાર-સુધારા હૉલ બંધાવ્યો અને તે સમાજને અર્પણ કર્યો. એ હૉલ માટેની જમીન એમણે સરકાર પાસેથી મેળવી હતી. એ મકાનમાં નીચેના ભાગમાં 'સસ્તું સાહિત્ય'ની

સંસ્થાનું કેન્દ્ર છે. ઉપરનો હૉલ વ્યાખ્યાનો, લૉ કૉલેજ, અને કૉંગ્રેસના કામકાજ વગેરે માટે વપરાયો છે. સ્વ. લાલશંકરના સ્વર્ગવાસ પછી તેમના નામનું સ્મારક રાખવા હૉલનો તમામ ભાગ ભાડે આપી તેની ઉપજમાંથી અમુક રકમ તેમ જ લાલશંકરે પોતે કેળવણી માટે ટ્રસ્ટ કરેલી રકમોના વ્યાજમાંથી ગ્રાન્ટ આપી અત્રે સ્થપાયેલી ‘મહિલા પાઠશાળા’ ચલાવવામાં આવે છે. એ પાઠશાળા નાથીબાઈ ઠાકરસી મહિલા વિદ્યાલયને જોડાયલી છે. સાધારણ રીતે એ કર્વે યુનિવર્સિટીના નામે ઓળખાય છે કારણ કે પ્રો. કર્વેએ એની સ્થાપના કરી છે. સંસાર–સુધારા–હૉલ સમાજસેવાના દઢ અનુરાગી રા. બા. લાલશંકરની આ પ્રવૃત્તિ પ્રત્યેના તેમના ઉત્કટ ભાવનાપ્રતીકરૂપે બન્યો છે. સંસ્થાના મુખપત્ર તરીકે શ્રી. ગટુલાલ ‘જ્યોતિર્ધર’ નામનું પાક્ષિક છેલ્લાં દસ વર્ષ થયાં ચલાવે છે. હાલ એ સંસ્થાના પ્રમુખ શ્રી. સુમંત મહેતા, ઉપપ્રમુખ લેડી વિદ્યાબેન નીલકંઠ અને મંત્રી શ્રી. ગટુલાલ ધ્રુવ છે.

રા. સા. મહીપતરામ રૂપરામ અનાથાશ્રમ

સ્વ. રા. સા. મહીપતરામની અનેક દિશાની જનસેવાની કદર કરવા માટે, તેમ જ તેમના જેવા અગ્રેસર સુધારક અને કેળવણીકારનું કાયમનું સ્મારક કરવાના હેતુથી સને ૧૮૯૨ ના ડિસેમ્બરની ૧૭ મી તારીખે અમદાવાદના ડિસ્ટ્રીક્ટ જજ મિ. જી. મેકાર્કલને હાથે આ અનાથાશ્રમની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. પાંચકૂવા દરવાજા પાસે લલ્લુભાઈ કરસનદાસની ધર્મશાળામાં કેટલોક ભાગ અનાથાશ્રમના અનાથોને રાખવા માટે મળ્યો હતો. તેથી ત્યાં માત્ર ૮ નિરાશ્રિતોથી આશ્રમની શરૂઆત થઈ હતી. સ્વ. રા. બ. લાલશંકરના પ્રયાસથી જ સરકારે આપેલી ૯૩૩ ચો. વાર જમીન અને અમદાવાદ મ્યુ.એ આપેલી એક એકર જમીનમાં રાયપુર દરવાજા બહાર ૧૫૦ માણસોનો સમાવેશ થાય એવડું મકાન ઇ. સ. ૧૮૯૯માં બાંધવામાં આવ્યું. આ મદદ કરવામાં સ્વ. લલ્લુભાઈ રાયચંદ મુખ્ય હતા.

વખત જતાં જેમ જેમ જરૂર પડતી ગઈ તેમ તેમ આશ્રમના મકાનમાં વધારો કરવામાં આવ્યો. છતાં આશ્રમની જે જરૂરિયાતો છે તેને પહોંચી વળે એટલી સગવડ આશ્રમનાં હાલનાં મકાનોથી પૂરી પડતી નથી. તેથી નવ વર્ષથી ઉપરની આશ્રમની બાળાઓને વિક્ટોરીઆ જ્યુબીલી ફિમેલ હૉસ્પીટલ પાસે ભાડાના મકાનમાં વિદ્યાર્થિનીગૃહમાં રાખવામાં આવી છે, અને નવ વર્ષથી ઉપરની ઉમ્મરના છોકરાઓને કાંકરીઆ તળાવ નજીક ભાડાના મકાનમાં કુમારગૃહમાં રાખવામાં આવ્યા છે. અનાથાશ્રમનાં બાળકોના શિક્ષણ વગેરેનો નિભાવ આશ્રમના તેમ જ અન્ય દાતાર ગૃહસ્થોની મદદથી થાય છે.

ઉદ્દેશઃ—આ અનાથાશ્રમમાં નીચે જણાવેલી વ્યક્તિઓને આશ્રમે ઠરાવેલી મુદત સુધી નિભાવવામાં આવે છે.

(૧) ગુપ્ત રીતે જન્મેલાં અને તજી દીધેલાં બાળકો.

(૨) પ્રસુતિ માટે આશ્રય શોધતી ફસાઈ પડેલી સ્ત્રીઓ.

(૩) આશ્રય ઇચ્છતી નિરાધાર, દુઃખી, વિધવા, સધવા અને કુમારિકાબહેનો.

(૪) માબાપ વગરનાં નિરાધાર બાળકો.

(૫) નીતિપૂર્વક ઉદ્યોગથી પોતાનું જીવન ચલાવવા સ્વાશ્રયી અને શક્તિમાન થવા ઇચ્છતી વિધવાઓ.

(૬) નિરાધાર, આંધળાં, લૂલાં અને અપંગ.

આ આશ્રમનાં દ્વાર હરહંમેશ હરકોઈ અનાથને માટે નાતજાતના અને ધર્મના કશાય ભેદભાવ વિના ખુલ્લાં છે. અત્રેના બાળસંરક્ષણ મંડળ તરફથી કેટલાંક બાળકોને આ સંસ્થામાં રક્ષણ અને ઉછેર માટે મોકલવામાં આવે છે. આશ્રમમાં ઊછરેલી છોકરીઓ ઉંમરલાયક થતાં આશ્રમના કાયદા–કાનૂન મુજબ પરણાવવામાં આવે છે.

આશ્રમના દાતારો પૈકી અને શહેરનાં બીજાં સેવાભાવી સ્ત્રીપુરુષોમાંથી ૩૮ સભ્યોની એક આશ્રમ–સમિતિ નીમવામાં આવે છે. અમદાવાદના પ્રાર્થનાસમાજના પ્રમુખ અને મંત્રી આશ્રમ–સમિતિના પણ પ્રમુખ અને મંત્રી ગણાય છે.

નિભાવ ખર્ચ રૂ. ૭૪૨૭૮ જેટલો છે. ફંડોનું વ્યાજ, બક્ષિસ, ભાડાં વગેરેની આવક લગભગ રૂ. ૭૦ હજાર જેટલી થાય છે.

મહારાષ્ટ્ર સમાજ

અમદાવાદ મહારાષ્ટ્ર સમાજની સ્થાપના સને ૧૯૨૪ના એપ્રિલની ૧લી તારીખે તે વખતના તાર ખાતાના સુપરિન્ટેન્ડન્ટ રા. સા. માવજીના હસ્તે થઇ હતી. અમદાવાદમાં વસતા મહારાષ્ટ્રીઓમાં પરસ્પર સ્નેહ અને સહકારની ભાવના વધારવા, મરાઠી સાહિત્ય પ્રત્યેની અભિરુચિ વધારવા, મરાઠી શિક્ષણ તથા વ્યાયામની વ્યવસ્થા કરવા, તેમ સર્વ રીતે મહારાષ્ટ્રીઓની ઉન્નતિ સાધવા ઉપરોક્ત સમાજની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

અમદાવાદમાં મરાઠી શિક્ષણની વ્યવસ્થા ૧૯૩૩ પહેલાં નહોતી. તેથી મહારાષ્ટ્ર સમાજે પ્રથમ ભદ્રમાં અને પછી રાયપુર, નરોડા અને ગોમતીપુરમાં મરાઠી પ્રાથમિક નિશાળો ચાલુ કરી હતી અને હાલ મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી તે ચલાવવામાં આવે છે. હાલ સમાજ તરફથી મણિનગર વિભાગમાં તેમ જ મહારાષ્ટ્ર સોસાયટીમાં મરાઠી નિશાળો સમાજને પોતાને ખર્ચે ચાલે છે.

પ્રાથમિક શિક્ષણની વ્યવસ્થા થયા પછી સમાજે માધ્યમિક શિક્ષણ માટે પ્રયત્નો કર્યા અને સને ૧૯૪૫-માં શિક્ષણમંડળ નામની એક સંસ્થા મહર્ષિ ધોંડો કેશવ ઉર્ફે અણ્ણા સાહેબ કર્વેના શુભ હસ્તે સ્થાપન કરી રજીસ્ટર કરાવવામાં આવી. હાલ આ સંસ્થા તરફથી મરાઠી માધ્યમ દ્વારા શિક્ષણ આપતી એક હાઇસ્કૂલનું સંચાલન કરવામાં આવે છે. આ વર્ષે આ હાઇસ્કૂલની પ્રથમ ટુકડી મેટ્રિકની પરીક્ષામાં બેસશે.

સને ૧૯૪૨માં સમાજ તરફથી 'ધી અમદાવાદ મહારાષ્ટ્રીયન કો-ઓપરેટિવ ક્રેડીટ સોસાયટી લિ.' નામની સંસ્થા રજીસ્ટર કરાવવામાં આવી છે. તે સભાસદોને જાતજામીન પર લોન આપે છે. આ સંસ્થાએ ભદ્રમાં પોતાને માટે એક મકાન પણ ખરીદ કર્યું છે. વળી સંસ્થા તરફથી એક રેશન-શોપ પણ ચલાવવામાં આવે છે, અને એક સહકારી બેંક ઉઘાડવાની પ્રવૃત્તિ ચાલે છે.

મહારાષ્ટ્ર સમાજ તરફથી સમાજના સભાસદો માટે એક વાંચનાલય તથા પુસ્તકાલય પણ ચલાવવામાં આવે છે. આ ઉપરાંત વ્યાયામની હરીફાઇ તેમ જ સંમેલનો ગોઠવાય છે. અમદાવાદમાં વેરવિખેર પડેલા મહારાષ્ટ્રીઓ સમાજની પ્રવૃત્તિઓથી વાકેફ રહે એ હેતુથી 'સમાજ પત્રિકા' નામનું એક પાક્ષિક પણ ચલાવવામાં આવે છે. સમાજના હાલ લગભગ ૮૦૦ સભ્યો છે. મહારાષ્ટ્રીયેતર હિંદુ સ્ત્રીપુરુષો વાર્ષિક રૂ. ૩ આપી આ સમાજનાં સહકારી સભાસદ થઇ શકે છે. સમાજની ઓફિસ ભદ્રમાં આવેલી છે.

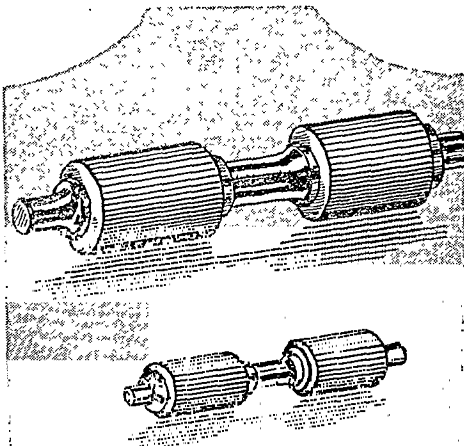
ગુજરાત કલાસંઘ ચિત્રશાળા

ગુજરાતની જનતામાં દિવસે દિવસે વધતી જતી સંસ્કારદષ્ટિએ કલાનાં મૂલ પારખવા માંડ્યાં છે, અને ઉત્સાહી યુવકો, બાળકો તેમ જ સ્ત્રીઓ કલાની કૃતિઓ અને અભ્યાસમાં રસ લેતાં થયાં છે; છતાં તેનું પદ્ધતિસર અને યોગ્ય શિક્ષણ આપનારું કેન્દ્ર અસ્તિત્વમાં આવ્યું નહોતું. જે મોટી ચિત્રશાળાઓ હતી તે આપણા પ્રાંતથી ઘણે દૂર અને ખર્ચાળ હોવાથી કેટલાયે ઉત્સુક વિદ્યાર્થીઓને કલાઉપાસનાથી વંચિત રહેવું પડતું. તેની ખોટ પૂરવાના નમ્ર પ્રયાસ તરીકે ગુજરાતના જાણીતા કલાકાર અને કલાવિવેચક શ્રી. રવિશંકર મહાશંકર રાવળે તા. ૧૮-૧૦-૧૯૩૪ ને દશેરાના શુભ દિવસે ૩૭, બ્રાહ્મણ મિત્રમંડળ સોસાયટીમાં ગુજરાત કલાસંઘ ચિત્રશાળાની સ્થાપના કરી.

લોકાશ્રયથી અને લોકહિતાર્થે જ આ સંસ્થા નભી રહે તે માટે તદન સાદા દરથી ચિત્રકળાનું સર્વાંગ શિક્ષણ મળી રહે એવી યોજના શરૂઆતમાં અમલમાં મૂકી હતી. પરંતુ ફી આપનાર વિદ્યાર્થીઓ પોતે ફી આપે છે માટે આવવું હોય ત્યારે આવતા. આથી ફી લેવાની બંધ કરી, અને કલાના સાચા અનુરાગીઓને જ વગર દરે શિક્ષણ આપવાનું ઠર્યું. બહારની કોઇપણ પરીક્ષાઓ માટે વિદ્યાર્થીઓ તૈયાર

SKINSON ROLLERS

High Grade Skins for fine Spinners



No Substitute can replace Roller-skins (Leather) as a covering for Textile Rollers. And amongst Indian Roller skin manufacturers we insist on our quality which can easily stand against imported stuff. Quality and thickness according to *Fine, Medium & Coarse Counts.*

GUJARAT LEATHER INDUSTRIES

MANUFACTURERS OF TEXTILE SKINS & LEATHER GOODS

KATHWADA (A. P. Rly.)



Sole Distributors

Navinchandra C. Jhaveri & Co.

Strawboard & Mill Stores Merchants

BOMBAY. **AHMEDABAD 2.**

કરવા કરતાં સાચી શક્તિ અને દૃષ્ટિ વિદ્યાર્થીમાં ખીલે તે તરફ નિયામકોનું વધુ ધ્યાન રહ્યું છે. છતાં શ્રી. રવિભાઈને હાથે કેળવાયેલો વિદ્યાર્થી ક્રમસર અભ્યાસની કોઈપણ પરીક્ષા આપી શકે એવી તૈયારી પામેલો હોય છે એ તેમના પ્રસિદ્ધ શિષ્યોએ પુરવાર કરી આપ્યું છે. નિજાનંદ ખાતર કે ધંધાર્થે કલાની તાલીમ લેવા ચાહનારાઓ આગળ પણ શ્રી. રવિશંકર રાવળે સર્વસંપૂર્ણ માહિતીઓ તેમ જ એમના જિંદગી-ભરના અનુભવો અને કૌશલ તદ્દન ખુલ્લા દિલે વિદ્યાર્થીઓને અર્પણ કર્યાં છે. આ ઉપરાંત વખતોવખત વિદ્વાનો અને કલાકારોના પરિચયો તેમ જ પ્રવાસો, વ્યાખ્યાનો, વાર્તાલાપો અને સક્રિય પ્રયોગો પણ ચિત્રશાળામાં યોજાતા રહે છે.

રાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થી મંડળ

રાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થી મંડળ, અમદાવાદની સ્થાપના ૧૯૪૨ના જૂન માસમાં કરવામાં આવી. મંડળના આરંભનું મંગળ પ્રવચન સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલે લોકલ બોર્ડના મેદાનમાં આપ્યું, અને વિદ્યાર્થીઓને લડતમાં ઝંપલાવવાનો આદેશ આપ્યો. સ્થાપના પછી તુરત જ બે માસમાં લડત આવી પડી એટલે મંડળની રોજબરોજની અંધારણીય પ્રવૃત્તિ બંધ કરવામાં આવી, ઓફિસ બંધ કરવામાં આવી અને સૌ નાના મોટા કાર્યકરોએ લડતમાં ઝંપલાવ્યું તેમ જ શહેરની અપ્રતિમ વિદ્યાર્થી હડતાળનું સંચાલન કરવા કાર્યકરોએ 'વિદ્યાર્થી સંગ્રામ સમિતિ' રચી. મંડળના બે કાર્યકરોને લડતમાં પોલીસે બેપત્તા જાહેર કરેલા અને બીજા ઘણા કાર્યકરો પકડાવાથી જેલમાં ગયેલા.

સારબાદ કાર્યકરો જેલમાંથી છૂટતાં અને લડત બંધ પડતાં '૪૩ના જૂન માસમાં ફરી મંડળનું વ્યવસ્થિત કામકાજ શરુ થયું અને એ વર્ષે '૪૩-'૪૪ની સાલમાં શ્રી. વિમળ શાહ મંત્રી ચુંટાયા. મંડળ આ વર્ષમાં ખૂબ મજબૂત બન્યું અને સંગઠન નક્કર બન્યું. ત્યારબાદ '૪૪-'૪૫ના વર્ષમાં શ્રી. અહકુમાર ભટ્ટ મંત્રી તરીકે આવ્યા. '૪૫-'૪૬માં શ્રી. શાંતિ શાહ, '૪૬-'૪૭માં શ્રી. રામુ પંડિત અને હાલમાં [illegible] મંડળના મંત્રી છે.

રાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થીમંડળ હજારોની સભ્ય સંખ્યા ધરાવે છે, અને શહેરના તમામ વિદ્યાર્થીઓની એક માત્ર પ્રતિનિધિ સંસ્થા છે. વિદ્યાર્થીઓનું તેને સંગીન પીઠબળ છે. તેની સ્થાપનાથી દિનપ્રતિદિન તે વધુ ને વધુ મજબૂત બનતું ગયું છે. અભ્યાસને પૂરક અને અન્ય વ્યાખ્યાનો, અભ્યાસવર્તુળો, ચર્ચા સભાઓ, પ્રવાસ-પર્યટનો, તાલીમવર્ગો, રાત્રીશિબિરો, પ્રૌઢ-શિક્ષણ, મજૂરસંપર્ક, રાષ્ટ્રીય તહેવારોની ઊજવણી, ગરીબ વિદ્યાર્થીને શક્ય સહાય, વિદ્યાર્થી પ્રશ્નોના ઉકેલને દોરવણી, કો-ઓપરેટીવ સ્ટોર્સ વગેરે વિવિધ કાર્યો રાષ્ટ્રીય વિદ્યાર્થી મંડળ કર્યે જાય છે. શહેરમાં વારંવાર આવતા નેતાઓનાં પ્રવચનો અને વાર્તાલાપો પણ યોજે છે.

લડતનાં વર્ષોમાં જ્યારે કોંગ્રેસ ગેરકાયદે હતી ત્યારે રા. વિ. મંડળે શહેરની જાહેર પ્રવૃત્તિને જીવંત રાખી છે. મંડળના કાર્યનો હેવાલ વાંચ્યા બાદ પૂ. ગાંધીજીએ મંડળ પર એક પત્ર લખીને જણાવ્યું હતું કે, "તમારા મંડળે સારી પ્રગતિ કરી ગણું છું. હજુ વધારે કરો." આમ રા. વિ. મંડળને પૂ. ગાંધીજીના આશીર્વાદ પણ સાંપડેલા છે. મંડળનું કાર્યાલય રાયપુર ચકલામાં આવેલું છે.

સારવાર મંડળ

સને ૧૯૪૨ ની ' હિંદ છોડો ' ની ચળવળ વખતે પોલીસની ગોળી કે લાઠીથી કે બીજી રીતે ઘવાયેલાઓની સારવાર માટે અમદાવાદના કેટલાક અગ્રગણ્ય ડોકટરો અને નાગરિકોએ આ મંડળ ઊભું કર્યું. શરૂઆતમાં તો આ મંડળ કોંગ્રેસી છે એવી શંકાથી એના કામમાં સરકારી દખલ થતી પરંતુ આ મંડળને તો કોઈપણ રાજકીય હેતુ હતો જ નહિ, પણ સેવાનું જ ધ્યેય હતું તેની સરકારને ધીરે ધીરે પ્રતીતિ થઈ. આ મંડળે તે અરસામાં અમદાવાદની આસપાસના ધોળકા, ધંધુકા, વીરમગામ વગેરે તાલુકાઓમાં પણ પોતાના કાર્યકરો મોકલી દર્દીઓની માવજતનું પ્રશંસનીય કાર્ય કરેલું છે. હુલ્લડના સમયમાં પણ આ મંડળે પોતાની સેવાઓ આપી છે. આજે પણ મંડળ ચાલુ જ છે. જો કે એને પોતાની કામગીરી બજાવવાની તક સામાન્ય સંજોગોમાં ઓછી રહે છે. ડૉ. એમ. ડી. પટેલ આ મંડળના અત્યારના પ્રમુખ છે. અને શ્રી. લીનાબેન મંગળદાસ એનાં મંત્રી છે.

(વધુ સંસ્થાઓના પરિચય માટે જુઓ પાનું ૫૨૭)

અમદાવાદની મિલોનો પરિચય

અમદાવાદ શહેર પર ૧૮૧૮માં અંગ્રેજોનો વાવટો ફરક્યો ત્યારે અને ૧૯૪૭ના ઑગસ્ટની ૧૫ મી ની પહેલી મિનિટે જ્યારે આઝાદ હિંદનો ધ્વજ ફરકયો ત્યારે—એમ બે મહાન પ્રસંગો વચ્ચેના અમદાવાદ ઉપર દૃષ્ટિપાત કરતાં શહેરના વિકાસમાં મુખ્ય ફાળો ૧૮૫૭ પછીથી મિલઉદ્યોગે જ આપ્યો છે. મિલઉદ્યોગના ઇતિહાસ પર પહેલાં એક સ્વતંત્ર પ્રકરણમાં દૃષ્ટિપાત થયો છે. આ પ્રકરણમાં અમદાવાદની મિલોની હકીકતો અને આંકડાની દૃષ્ટિએ પરિચય અપાયો છે. પુષ્કળ પ્રયત્ન છતાં કેટલીક માહિતી ઉપલબ્ધ થઇ નથી છતાં અપાયેલી વિગતો ઘણી રસપ્રદ અને ઉપયોગી નીવડશે એમ આશા છે.

ઉદ્યોગ વિષે રસમય વિગતો

☆ પ્રથમ મિલ (શાહપુર મિલ)ની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૮૫૭માં થઇ.

☆ પહેલાં ૩૬ વર્ષમાં ૯ મિલો, બીજાં દસ વર્ષમાં ૧૮ મિલો, પછીનાં ૨૫ વર્ષમાં ૨૩ મિલો અને તે પછીનાં ૧૦ વર્ષમાં ૧૯ મિલો મળીને કુલ ૮૦ મિલો ૮૧ વર્ષમાં સ્થપાઇ હતી. ૧૯૩૪ થી ૩૯ના ગાળામાં કેટલીક મિલો બંધ થતાં હાલ ૬૮ મિલો ચાલુ છે.

☆ હિંદની કુલ મિલો ૪૦૯ માંથી મુંબઇ ઇલાકામાં ૨૦૫ મિલો છે, અમદાવાદ અને મુંબઇ એ બે જ શહેરોમાં પહેલાં દેશની ૫૦ ટકા મિલો હતી તે હવે ૩૬ ટકા જેટલી જ રહી છે.

☆ અમદાવાદની મિલોમાં ત્રાકની કુલ સંખ્યા ૧૯,૭૫,૮૯૯અને શાળની કુલ સંખ્યા ૪૩,૦૦૭ છે.

☆ મજૂરોની કુલ સંખ્યા ૧,૩૦,૦૬૧ છે તેમાં સ્ત્રીઓની સંખ્યા ૮૮૨૯ છે. તેમાં મજૂર મહાજનના સભ્યોની સંખ્યા ૫૧,૪૮૫ની છે તેમાં ૩૩૩૬૦ દિવસ પાળીના અને ૧૮૧૨૫ રાતપાળીના છે.

☆ ૧૯૪૬ના ઓગસ્ટથી ૧૯૪૭ના જુલાઈ સુધીના વર્ષમાં શહેરની મિલોએ કુલ ૨,૯૨,૧૯૮ ગાંસડી રૂ વાપર્યું, ૧૫,૮૦,૪૯૦૦૦ રતલ કાપડ વણ્યું, ૧,૩૦,૦૬૧ મજુરોને ઓગસ્ટ ૧૯૪૬થી જુલાઇ ૧૯૪૭ સુધીના ૧૨ માસમાં રૂા. ૧૧,૭૧,૮૧,૨૩૨ પગાર અને મોંઘવારી તરીકે અને રૂા. ૯૨,૫૮,૨૪૩ બોનસ તરીકે ચૂકવ્યા.

☆ શહેરની ૬૮ મીલોમાં થઇને દર મહિને મજૂરોનો માત્ર માસિક પગાર જ રૂા. ૪૧ લાખ ૩૪ હજાર ચૂકવાય છે. અને આશરે રૂા. ૫૭ લાખ મોંઘવારીભથ્થું ચૂકવાય છે. એટલે કે બારેમાસ દિવસની પ્રત્યેક મિનિટે ઉદ્યોગ રૂા. ૨૪૫ અથવા તો રોજ રોજ રૂા. ૩॥ લાખથી વધુ રકમ મજૂરીની ચૂકવે છે.

મિલઉદ્યોગ અંગેના રસપ્રદ આંકડા

હિંદમાં કુલ મિલોની સંખ્યા	૪૦૯
મુંબઈ ઇલાકામાં	૨૦૫
અમદાવાદમાં	૬૭

ત્રાક અને શાળ પ્રાંતવાર

	ત્રાક	શાળ
મુંબઇ ટાપુ	૩૦,૮૧,૪૭૨	૬૮,૨૩૦
મુંબઇ ઇલાકો	૩૨,૨૬,૪૬૯	૭૨,૫૧૦
બંગાળ	૫,૪૬,૭૪૯	૧૧,૩૭૨
બિહાર—ઓરિસ્સા	૨૭,૬૪૦	૭૯૪
મધ્ય હિંદ	૪,૨૪,૨૦૮	૧૦,૯૪૯
મધ્યપ્રાંત	૩,૮૪,૪૦૬	૬,૭૮૬
દક્ષિણ	૧,૨૩,૪૯૨	૨,૫૧૬
મદ્રાસ ઇલાકો	૧૫,૧૮,૪૮૪	૬,૫૬૨
મહિસુર	૧,૭૯,૫૫૦	૨,૯૦૪
પોન્ડીચેરી	૮૬,૧૦૪	૧,૯૩૨
પંજાબ	૨,૪૦,૭૮૦	૫,૯૯૭
રાજપુતાના	૧,૧૭,૦૮૨	૨,૮૫૮
ત્રાવણકોર	૩૬,૭૦૦	૩૦૦
યુકતપ્રાંતો	૮,૦૦,૨૩૪	૧૨,૪૯૫

ત્રાક અને શાળની હિંદમાં કુલ સંખ્યા ૧૦૭,૯૩,૩૭૦
૨,૦૬,૨૦૫

અમદાવાદના ઉત્પાદનના આંકડા

	સુતર (હજાર રતલમાં)	કાપડ (હજાર રતલમાં)	૪૦૦ રતલની રૂની ગાંસડીની ખપત
ઓગસ્ટ '૪૬	૧૧૯૦૩	૧૧૩૨૬	૨૦૭૮૦
સપ્ટેમ્બર	૧૫૪૬૯	૧૨૭૫૧	૨૪૨૯૦
ઓક્ટોબર	૧૪૦૧૭	૧૨૦૦૭	૨૨૧૮૪
નવેમ્બર	૧૪૪૭૫	૯૬૨૦	૨૨૮૨૧
ડીસેમ્બર	૧૫૨૦૫	૧૧૮૦૪	૨૪૩૮૨
જાન્યુઆરી '૪૭	૧૭૨૩૩	૧૮૩૦૮	૨૭૨૭૦
ફેબ્રુઆરી	૧૫૪૩૨	૧૩૪૯૫	૨૩૩૦૭
માર્ચ	૧૫૫૬૫	૧૪૬૦૧	૨૫૩૦૨
એપ્રિલ	૧૫૫૭૩	૧૪૨૦૭	૨૫૪૨૯
મે	૧૬૭૩૪	૧૫૧૦૮	૨૫૪૦૮
જુન	૧૫૫૬૭	૧૧૨૯૪	૨૪૧૦૬
જુલાઇ	૧૭૦૦૮	૧૩૫૨૮	૨૬૯૧૯
		૧૫,૮૦,૪૯	૨,૯૨,૧૯૮

કાપડની વહેંચણી

અમદાવાદની મિલોનું સરેરાશ ઉત્પાદન ૫૨૦૦૦ ગાંસડીનું હાલમાં છે. તે તમામ માલ ક્વોટાહોલ્ડરોને આપવામાં આવે છે અને તેઓ મહાજનમાં સ્ટોક આપે તે પછી પ્રાંતવાર રીલીઝ થાય છે. દરેક પ્રાંતને જે માસિક ક્વોટા અપાય છે તેનું વાર્ષિક માથાદીઠ ધોરણ નીચે મુજબ છે—

	વસ્તી	વાર્ષિક માથાદીઠ	
મુંબઇ પ્રાંત	૨,૫૫,૦૦,૦૦૦	૧૩	વાર
વડોદરા	૩૪૨૬,૦૦૦		,,
કાઠિયાવાડ	૩૮,૫૭,૦૦૦	૧૦	,,
સેન્ટ્રલ ઇન્ડીઆ	૧,૧૫,૧૭,૦૦૦	૧૦	,,
બલુચીસ્તાન	૮,૫૭,૦૦૦	૧૯	,,
બિહાર	૩,૬૩,૪૦,૦૦૦	૧૧	,,
સી. પી. બીરાર	૧,૭૩,૦૦,૦૦૦	૧૦	,,
દક્ષિણ હૈદરાબાદ	૧,૬૩,૩૮,૦૦૦	૧૦	,,
સરહદ પ્રાંત	૫૪,૧૫,૬૬૬	૧૯	,,
ઓરિસ્સા	૧,૬૩,૦૬,૦૦૦	૧૦	,,
રાજપુતાના	૧,૩૬,૭૦,૦૦૦	૧૦	,,
અજમેર-મેરવાડા	૫,૮૩,૦૦૦	૧૦	,,
સિંધ	૪૮,૪૦,૦૦૦	૧૬	,,
મદ્રાસ પ્રાંત	૭,૭૫,૦૨,૦૦૦	૧૦	,,
માહિસુર	૭૩,૨૯,૦૦૦	૧૦	,,
યુ. પી.	૫,૬૩,૪૬,૦૦૦	૧૧	,,
આસામ	(નવી વસતી નક્કી નથી)	૧૦	,,
પશ્ચિમ બંગાળ	,, ,,	૧૦	,,
પૂર્વ બંગાળ અને સીલ્હટ	,, ,,	૧૦	,,
પશ્ચિમ પંજાબ	૧,૬૮,૩૦,૦૦૦	૧૩	,,
પૂર્વ પંજાબ	૨,૨૪,૧૮,૦૦૦	૧૩	,,

(આ પ્રસિદ્ધ થતાં પહેલાં કાપડનો કન્ટ્રોલ રદ થયો છે.)

અજીત મિલ

ધી અજીત મિલ્સ લી., રખિયાલ રોડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ ૨; ટેલીફોન નં. ૫૧૩૭, ૫૪૬૬ (સેલ્સ ખાતું); મેનેજીંગ એજન્ટો—મેસર્સ ચિનુભાઈ નારણભાઇ એન્ડ કું. લી.; ઠે. મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૧૨ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ—રૂા. ૨૭,૭૨,૧૩૨; છેલ્લો નફો રૂા. ૭,૯૭,૧૦૩; ડીવી. રૂા. ૨૦; કાપડ—કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન, ૧૮/૧૮ અને ૪૨/૪૨; સાડી, ધોતિયાં, લોંગક્લોથ, પોપલીન, દોરીઆ, ક્રેપ, સુશી, વગેરે; રીંગ ત્રાક ૨૨૪૬૦; શાળો ૫૧૨ (૩૨ ઓટોમેટીક) (૩૨"થી ૬૨" સુધી) ખાતાં—સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બ્લીચીંગ, ડાઇંગ, એન્જી., ફીનીશીંગ, વ., પ્રિન્ટીંગ ખાતું છે પણ હાલ કામ નથી કરતું; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; સ્ટીમ ટરબાઈન ૧૯૩૨માં મૂકી; ખાતાં—ત્રણપાળી; કામદારો ૧૯૦૦; કારકુનો ૭૦; સેલીંગ એજન્ટો—કાંતિલાલ નટવરલાલ એન્ડ કું., મસ્કતી મારકીટ; હાલ પરદેશ જતું નથી; મેનેજર—શ્રી. આર. પી. નાગરવાડિયા; વી. મા.—શ્રી. જહાંગીરજી જે. દારવાલા; સ્પી. મા.—શ્રી. જેઠીંગભાઇ એન. શાહ; બ્લી. મા.—શ્રી. દયાલ એ.

ધનજી; એન્જી.–શ્રી. એમ. આર. પંચાલ; દલાલ–શ્રી. એસ. જી. શાહ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ ૧ છે; સ્પી. ખાતામાં વધારો થાય છે, ૩૭૦૦ ત્રાકોનો નવો ઓર્ડર મૂકયો છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ચિનુભાઇ નારણભાઇ રાખે છે.

અનંત મિલ

અનંત મિલ્સ લિ., રખિયાલ રોડ, પો. બો. નં. ૪૨, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૩૫૪., મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ જયંતીલાલ અમૃતલાલ લી., C/o અમદાવાદ લક્ષ્મી કોટન મિલ્સ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૭ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૨૦; ત્રાકો ૨૧૯૨; શાળો ૪૫૦; સેલીંગ એજન્ટ કસ્તુરલાલ ચંદુલાલ; મેનેજર એન્ડ એન્જી.–શ્રી. પી. ટી. શાહ; સેક્રે.–શ્રી. એમ. ડી. શાહ; વી.મા.–શ્રી. એમ. ડી. સોની; સ્પી. મા.–શ્રી. જી. પી. ચેટરજી; બ્લી. મા. અને પ્રિ. નિષ્ણાત–શ્રી. સી. ટી. પટેલ; સુપ્રિ. એન્જી.–શ્રી. સી. આર. કાટપીટિયા: દલાલ–શ્રી. જે. જી. શાહ; બીજી કશી વિગતો અપાઇ નથી. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. જયંતીલાલ અમૃતલાલ, શ્રી. હરિપ્રસાદ અમૃતલાલ અને શ્રી. રમણલાલ અમૃતલાલ રાખે છે.

અરુણ મિલ

ધી અરુણ મિલ્સ લિમિટેડ, નરોડારોડ, રેલ્વેપુરા ચોરટ, પો. બો. નં. ૫૭ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૮૮૬, ૨૮૮૭; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ પી. એમ. હઠીસીંગ એન્ડ સન્સ લિ., મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂા. ૧૦ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; ડીફર્ડ શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૫૦,૪૦,૧૯૭; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૭,૩૩,૩૨૪; ડીવી. રૂા. ૧૨+૮ બોનસ ઓર્ડી. શેરદીઠ અને રૂા. ૧૦ ડીફર્ડ શેરદીઠ; કાપડ–ધોયેલું–ધોતિયાં, સાડી, મલમલ, વાયલ, દોરિયા, લોંગકલોથ, શર્ટીંગ, બેડશીટ, ચાદર; રંગીન–પોપલીન અને ચાદરો; છાપકામખાતું નથી; ૨૦/૩૦, ૪૦/૪૦, ૪૪/૪૦, ૭૦/૯૦; રીંગ ત્રાકો ૪૦૩૨૮, ડબલીંગ ત્રાકો ૧૦૯૨; શાળો ૮૭૨; માસિક ઉત્પાદન ૧૬ લાખ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૧૯૨,૦૦,૦૦૦ વાર; કોલસાથી ચાલે છે. ખાતાં બે પાળી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટ—મોહનલાલ છોટાલાલ શાહ અમદાવાદ; એ. મેનેજર અને વી. મા.–શ્રી. વી. એમ. દેશપાંડે; સ્પી. મા.–શ્રી. બી. બી. મિત્ર; કાર્ડીંગ મા.–શ્રી. જી. જી. દાતાર; બ્લી. મા.–શ્રી. ગોવિંદલાલ એ. શાહ; એન્જી.–શ્રી. એમ. એ. બેબીકોન; દલાલ–શ્રી. બુધાલાલ ચમનલાલ શાહ; ૧૯૨૯, ૧૯૩૧–૩૨માં મશીનરી નાખી; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ નાખવાની યોજના છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. નરોત્તમભાઈ પી. એમ. હઠીસીંગ શ્રી. સુરોત્તમભાઈ પી. એમ. હઠીસીંગ અને શ્રી. સર્વોત્તમભાઇ પી. એમ. હઠીસીંગ રાખે છે.

અમદાવાદ કોટન મિલ

અમદાવાદ કોટન મેન્યુ. કું. લિ., સારંગપુર દરવાજા બહાર પો. બો. નં. ૪૬, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૧૮૧; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ અમૃતલાલ હરગોવનદાસ એન્ડ બ્રધર્સ, ઠે.–મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૯ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ (૧૯૪૬) રૂા. ૨૩ લાખ; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૫ લાખ; ડીવી. ૨૪% ના દરે; કાપડ–ધોયેલું અને રંગીન; છાપકામ ખાતું નથી; ૪૦/૪૦, ૬૦/૮૦; સાડી, ધોતિયાં, મલમલ, સુથી, લોંગકલોથ, વાયલ, પોપલીન, ટવીલ વગેરે; રીંગ ત્રાકો ૨૦૪૮૦; શાળ ૫૦૬; દૈનિક ઉત્પાદન ૫૦૦૦ રતલ; કોલસા અને વીજળી બન્નેથી ચાલે છે; ખાતાં–સ્પી., વી., ડાઇંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, મર્સરાઇઝીંગ વગેરે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૫૦૦; કારકુનો ૯૦; સ્થા. સેલીંગ એજન્ટ નથી; મેનેજર–શ્રી. ડી. એમ. શાહ; સેક્રેટરી–શ્રી. આર. એચ. શાહ; વી. મા.–શ્રી. એફ. ડી પટેલ; સ્પી મા.–શ્રી. પી. એમ. બેન્કર; કા. મા.–શ્રી. આર. એમ. શાહ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા છે. પ્યુ. પ્લાન્ટ નથી. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. અમૃતલાલ હરગોવનદાસ, શ્રી. ત્રિભુવનદાસ હરગોવનદાસ અને શ્રી. રતિલાલ ત્રિભુવનદાસ રાખે છે.


લાલકો
ફેબ્રીકસ
લાલ મીલ્સ
અમદાવાદ

અરવિંદ મિલ

ધી અરવિંદ મિલ્સ લી., નરોડારોડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ નં. ૨; ટેલીફોન નં. ૨૮૮૪ અને ૨૮૮૫; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. નરોત્તમ લાલભાઇ એન્ડ કું.; પાનકોર નાકા, અમદાવાદ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૨૬,૨૫,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૬૨,૪૧,૬૩૧; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૪,૦૪,૪૧૩ ડીવી. ઓર્ડી. શેર ૫૨ રૂા. ૩૦; કાપડ–ધોયેલું અને રંગીન; છાપકામ ખાતું નથી; ધોતિયાં, સાડી, ટવીલ, ક્રેપ, પોપલીન, નૈનસુખ, મલમલ, વાયલ વગેરે; ૪૦ થી ૧૨૦ નંબરનો માલ; રીંગ ત્રાકો ૫૬૯૦૪ અને ડબ્લીંગ ત્રાકો ૩૬૫૬; શાળો ૧૨૧૦; ખાતાં–એન્જી., સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, ડાઇંગ, અને મર્સરાઇઝીંગ; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૩૨૦૮; કારકુનો ૧૭૫; કોલસા અને વીજળી બન્ને; સ્ટીમ ટરબાઇન ૧૯૩૧માં; વીજળી ૧૯૪૦માં; સેલીંગ એજન્ટો–મેસર્સ રમણલાલ લાલભાઇ, અમદાવાદ; મે. ગીરધરલાલ રામનારાયણ કલકત્તા; ઓસ્ટ્રેલિયા અને બર્મા મુખ્ય નિકાસ બજારો; જનરલ મેનેજર–શ્રી. બી. કે. મઝુમદાર; મેનેજર–શ્રી. સી. એચ. દેસાઈ; વી. મા.–શ્રી. ડી. વી. તુલપુલે; સ્પી. મા.–શ્રી. એચ. વિલ્સન; બ્લી. મા –શ્રી. એસ. એસ. દેસાઇ; એન્જી.–શ્રી. એમ. એ. બાબીકોન; દલાલ–શ્રી. જે. ટી. શાહ અને શ્રી. આર. એમ. ઝવેરી; તાલીમ માટે પરદેશ મોકલેલ છેઃ પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ન્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; નવી મશીનરીના ઓર્ડર મૂકયા છે; વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ અને શ્રી. અશોક ચીમનલાલ રાખે છે.

અસારવા મિલ

ધી અસારવા મિલ્સ લિમિટેડ, અસારવા રોડ, અમદાવાદ; ટેલીફોન ૨૧૨૧ (મિલ), ૭૧૨૮ (એજન્ટ રહેઠાણ); મેનેજીંગ એજન્ટ–મે. છોટાભાઇ પટેલ એન્ડ કું., મિલમાં અને એન. એમ. વાડિયા બિલ્ડીંગ, ૧૨, બેલ લેન, પો. બો. નં. ૩૮૯ મુંબઇ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૨૦ લાખ; ભરપાઈ થાપણ રૂા. ૧૬ લાખ ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૦૦; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૪,૮૬,૮૯૭; ડીવી.–રૂા. ૫ રીડી. પ્રેફ. શેર; રૂા. ૧૦ ઓર્ડી. શેર દીઠ; કાપડ–ધોયેલું અને રંગીન–શર્ટીંગ, પોપલીન, ટવીલ, ક્રેપ, લીટીવાળું શર્ટિંગ, ફેન્સી સાડી, સેલ્યુલર શર્ટિંગ વગેરે; છાપકામ ખાતું નથી; ૧૬/૧૩, ૧૯/૧૯ ૩૫/૪૨, ૪૨/૪૨, ૩૫/૪૦; રીંગત્રાકો ૨૧૮૨૪, ડબ્લીંગ ત્રાકો ૧૪૧૬, શાળો ૪૮૨ (૩૪"થી૬૬"), દૈનિક ઉત્પાદન ૩૯,૮૦૦ વાર વાર્ષિક ઉત્પાદન ૧,૨૨,૯૮,૦૬૯ વાર; ખાતાં–સ્પી., વી., ડાઈંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, મર્સરાઈઝીંગ, એન્જી. વગેરેઃ ખાતાં ત્રણ પાળી; કામદારો ૧૭૦૭; કારકુનો ૫૯; કોલસા અને વીજળી બન્નેથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટ–મેસર્સ સી. જયંતીલાલ એન્ડ કું.; મુખ્ય પરદેશી નિકાસ બજારો બર્મા, સિલોન, એડન, ઓસ્ટ્રેલિયા, સિંગાપુર, સુદાન, ઇરાન, અફઘાનિસ્તાન વગેરે; મેનેજર અને સુપ્રિ.–શ્રી. એસ. ડી. પટેલ; સેક્રેટરી–શ્રી. એસ. એસ. ત્રિવેદી; વી. મા.–શ્રી. સી. એમ. મહેતા; સ્પી. મા.–શ્રી. પી. જી. શાહ; બ્લી. મા.–શ્રી. બી. એમ. ભટ્ટ; એન્જી.–શ્રી. એમ. એચ. દારૂવાલા; દલાલ–શ્રી. સી. એસ. પરીખ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા છે. ન્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; મશીનરી ૧૯૧૩ માં ગોઠવેલી; નિયમિત મરામત થાય છે. વીજળી સબસ્ટેશન, ભોજનગૃહ, બાથરૂમો અને જાજરૂ નવાં બાંધવાનાં છેઃ સ્પી. વી., ડાઈંગ, બ્લીચીંગની જુદી જુદી મશીનરીના નવા ઓર્ડરો મૂકેલા છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. છોટાભાઇ પટેલ અને શ્રી. મણિભાઈ એસ. પટેલ રાખે છે.

અશોક મિલ

ધી અશોક મિલ્સ લી. નરોડા રોડ, રેલવેપુરા, અમદાવાદ પો. બો. નં. ૫૫; ટેલીફોન ૨૧૧૬

ઓફિસ; ૨૫૫૭ કાપડ ખાતું; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ લાલભાઇ દલપતભાઈ એન્ડ કું. મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂા. ૧૨ લાખ, ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦ (૬૦૦૦) ૫% કયુ. પ્રેફરન્સ શેર રૂા. ૧૦૦ (૬૦૦૦) બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૬૫,૩૬,૦૪૬; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૦,૧૩,૭૦૨; ડીવી. ઓર્ડી. શેર દીઠ રૂા. ૧૦ અને ૧૪ બોનસ મળી કુલ ૨૪; પ્રે. શેર ૫%; કાપડ–ધોયેલું અને રંગીન જ નીકળે છે. લોંગકલોથ, પોપલીન, ક્રેપ, સાડી, ધોતિયાં, ચાદર, શર્ટિંગ, વગેરે; ૨૦/૩૦ અને ૭૫/૭૫; રીંગ ત્રાકો ૩૩૮૯૬, ડબલીંગ ત્રાકો ૩૪૦; શાળ ૯૩૬ (૩૨"થી ૬૦"); દૈનિક ઉત્પાદન ૧૫૪૬૬ રતલ; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૪૬,૭૭,૪૯૨ રતલ; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ અને ડાઈંગ; છાપવાનું ખાતું નથી; ખાતાં બે પાળી ચાલે છે, કામદારો ૨૬૦૦, કારકુનો ૯૨; મિલ કોલસાથી ચાલે છે પણ બ્લીચીંગ–ડાઈંગ પ્લાન્ટ વીજળીથી (અમ. ઇલેકટ્રીકની); સેલીંગ એજન્ટો–ગીરધરલાલ છોટાલાલ શાહ પાંચકૂવા; બર્મા અને ઓસ્ટ્રેલિયામાં નિકાસ; મેનેજર–શ્રી. ડાહ્યાભાઇ મોતીલાલ પટેલ બી. એ. (ઓનર્સ); વી. મા.–શ્રી. એચ. પી. પટેલ; સ્પી. મા.–શ્રી. ડી. સી. કોમીસરીએટ; બ્લી. મા.–શ્રી કે. સી. ઝવેરી; એન્જી.–શ્રી. એમ. એ. બાબીકોન; દલાલ શ્રી. એસ. કે. પટેલ; પાણીની વ્યવસ્થા સ્વતંત્ર; પ્યુ. પ્લાન્ટ છે; ૧૯૨૧–૨૨માં મશીનરી ગોઠવી. ફેરફારની યોજના હાલ નથી, વહીવટની દેખરેખ શ્રી. નરોત્તમભાઈ લાલભાઈ અને શ્રી. અરવિંદભાઇ નરોત્તમભાઇ રાખે છે.

અંબિકા મિલ

શ્રી અંબિકા મિલ્સ લી., નં. ૧ અને નં. ૨ મિલોઃ કાંકરિયા લોકો સાઇડીંગ પાસે, પો. બો. નં. ૧૧૨ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૨૦૮ (નં. ૧ મિલ), નં. ૫૧૭૪ (નં. ૨ મિલ) અને ૫૬૫૫ મેનેજીંગ એજન્ટોની ઓફિસ (અંગત): મેનેજીંગ એજન્ટો—મેસર્સ હરિવલ્લભદાસ કાળીદાસ એન્ડ કું., નં. ૧ મિલમાં; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૨૮,૯૭,૦૦૦ ઓર્ડિ. શેર રૂા. ૫૦, ફર્સ્ટ પ્રે. શેર રૂા. ૧૦૦; સે. પ્રે. શેર રૂા. ૧૦૦; કાપડ–ધોયેલું અને રંગીન; પ્રિન્ટીંગ ખાતું નથી. ૩૦ થી ૭૦ નંબર; રીંગ ત્રાકો ૫૪૩૨૪; શાળો ૧૩૮૩; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ, ડાઈંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ અને મર્સરાઈઝીંગ; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૭૯૦ (નં. ૧ મિલ) ૧૫૦૭ (નં. ૨ મિલ) કારકુનો ૧૫૦ (નં ૧ મિલ ૭૫ (નં. ૨ મિલ); સંપૂર્ણ રીતે વીજળીથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટો–મેસર્સ હરિવલ્લભદાસ કાળીદાસ લી; મસ્કતી મારકીટ અમદાવાદ; સુપ્રિન્ટેન્ડન્ટ શ્રી. ઇ. આર. સુબ્બરામ; મેનેજર-શ્રી. જે. પી. ઠાકર (નં ૧ મિલ), શ્રી. બી. આર. પટેલ (નં. ૨ મિલ); વી. મા.–શ્રી. સી. પી. વૈદ્ય (નં ૧ મિલ), શ્રી. પી. આર. બાસમ અને શ્રી. એસ. ડબલ્યુ. દેવધર (નં ૨ મિલ). સ્પી. મા.–શ્રી. એ. જી. જોશી (નં. ૧ મિલ); શ્રી. ડી. ડી. રાનડે (નં. ૨ મિલ); બ્લી. મા.–શ્રી. રી. જે. પટેલ; એન્જી–શ્રી. એમ એમ. શાહ (મિકે.); શ્રી. બી. એસ. પટેલ (ઇલેક); દલાલ–શ્રી શિવાભાઇ ટી. પટેલ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા છે; પ્યુ. પ્લાન્ટ પણ છે, વહીવટની દેખરેખ શ્રી. જયકૃષ્ણ હરિવલ્લભદાસ, શ્રી. બાલકૃષ્ણ હરિવલ્લભદાસ અને શ્રી. રામકૃષ્ણ હરિવલ્લભદાસ રાખે છે.

આનંદ કોટન મિલ

શ્રી આનંદ કોટન મિલ્સ લિ, સરસપુર દરવાજા પાસે અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૧૮૮; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ આનંદરામ રતનરામ લિમિટેડ; ઠે. મિલમાં જ; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન; ધોતિયાં, લોંગક્લોથ, સાડી, ટવીલ, શર્ટીંગ, પટો વગેરે, ત્રાકની સંખ્યા ૨૬૦૦૦; શાળો ૪૫૦; સોલ સેલીંગ એજન્ટો–મે. ભીખરાજ મોતીલાલ લિમિટેડ, ચોખા

બજાર, અમદાવાદ; વહીવટની દેખરેખ શેઠશ્રી દામોદરલાલ જયપુરિયા રાખે છે.

આર્યોદય જીનીંગ મિલ

ધી આર્યોદય જીનીંગ એન્ડ મેન્યુ. કુાં. લી., અસારવા રોડ, પો. બો. નં. ૧૭૫, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૧૧૫; મેનેજીંગ એજન્ટસઃ મંગળદાસ એન્ડ બ્રધર લી., લાલ દરવાજા, અમદાવાદ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૫ લાખ; ભરપાઈ થાપણ રૂા. ૧૨,૫૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦, પ્રેફ. શેર રૂા. ૨૫; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૪૯,૨૪,૯૭૧; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૪,૮૧,૯૭૦; ડીવીડન્ડ રૂા. ૧૦ રોકડા અને એક પ્રે. શેર, કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન; ધોતી, સાડી, લોંગક્લોથ, પોપલીન, ટવીલ્સ, શર્ટીંગ, ક્રેપ વગેરે. જાડું, મધ્યમ અને ઝીણું. રીંગ ત્રાક ૩૨,૯૬૦, ડબ્લીંગ ત્રાક ૧૨૮૦. શાળ ૮૮૦ (૨૮" થી ૬૦") રોજનું ઉત્પાદન–સુતર ૧૧૭૦૦ રતલ; કાપડ ૧૨૦૦૦ રતલ; વાર્ષિક ઉત્પાદન–૩૫ લાખ રતલ. ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ, કેલેન્ડરીંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, ડાઈંગ. કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે, વીજળી અમ. ઇલેકટ્રીક કુાં.ની; સ્પીનીંગ, વીવીંગ ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૨૮૭૦; કારકુનો ૧૨૫; સેલીંગ એજન્ટ–મેસર્સ રમણલાલ ભગતરામ; મેનેજર–શ્રી. જી. પી. દંડનાયક બી.એ.એલએલ.બી., આસી. મેને.–શ્રી. પી. કે. દેસાઇ, બી. કોમ., એલ. એસ. જી. ડી. વી. મા.–શ્રી. આર. એમ. શાહ; સ્પી. મા.;–શ્રી. એમ. જી. દેસાઈ; બ્લી. મા.–શ્રી. એમ. એસ. પંડિત, બી.એસસી.; એન્જીનિયર–શ્રી. એન. એસ. મહેતા; દલાલ–શ્રી. એમ. એન. પંડ્યા; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ન્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. મદનમોહન મંગલદાસ અને શ્રી. હર્ષવદન મંગળદાસ રાખે છે.

આર્યોદય સ્પીનીંગ મિલ

ધી આર્યોદય સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કુાં. લી., અસારવા રોડ, પો. બો. નં. ૧૪૬, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૧૫, મેનેજીંગ એજન્ટસ–મંગળદાસ એન્ડ બાલાભાઈ એન્ડ કુાં.; મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૭ લાખ; ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૧૫,૫૦,૦૦૦, 'અ' થાપણ ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; 'બ' થાપણ પ્રેફ. શેર રૂા. ૨૫૦; 'ક' થાપણ પ્રેફ. શેર રૂા. ૫૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૪૮,૪૮,૨૭૯ છેલ્લો નફો રૂા. ૧૮,૦૮,૮૧૭; ડીવી.–ઓર્ડી. શેર રૂા. ૨૫, 'બ' થાપણ ૫%, 'ક' ૪%, કાપડ–કોરૂં ધોયેલું, રંગીન, ૫૮/૭૮, ૪૪/૬૮, ૩૫/૫૦, અને ૧૮/૨૪; રીંગ ત્રાક ૫૨૭૮૮; ડબ્લીંગ ત્રાક ૧૨૬૨; શાળો ૧૧૦૮ (૩૦" થી ૬૬") રોજનું ઉત્પાદન સૂતર ૧૨૦૦૦ રતલ, કાપડ ૧૧૩૬૧ રતલ; વાર્ષિક ઉત્પાદન સૂતર ૩૫,૨૫,૭૮૨ રતલ, કાપડ ૩૩,૬૬,૫૩૧ રતલ; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બ્લીચીંગ, ડાઈંગ, કેલેન્ડરીંગ; કોલસા અને વીજળીથી; વીજળી અમ. ઇલેકટ્રીક કુાં. ની; ખાતાં ત્રણ પાળી; કામદારો ૩૨૦૦, કારકુનો ૧૮૭; સેલીંગ એજન્ટો–મે. સોમચંદ હીરાચંદ, અમદાવાદ તથા બહારગામના જુદા જુદા છે; મેનેજર–શ્રી. શકરાભાઇ સાંકળચંદ શાહ, આસી. મેને.–શ્રી. જયસુખલાલ મણિલાલ ત્રિવેદી, બી. એ. એલએલ. બી., વી. મા.–શ્રી. કાન્તિલાલ જી. કંથારીઆ, સ્પી. મા.–શ્રી. બલદેવદાસ આર. શાહ, બ્લી. મા.–મેયર સોલોમન ગીન્ડીલ, એન્જીનિયર–શ્રી. ભોગીલાલ ગોવિંદલાલ શોધન; દલાલ–શ્રી. મોતીલાલ વાડીલાલ શાહ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ન્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; શાળો અને મર્સરાઇઝીંગ મશીનરી નવી આવવાની છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. મથુરાદાસ મંગળદાસ અને શ્રી. સુરેન્દ્ર મંગળદાસ રાખે છે.

એડવાન્સ મિલ

ધી અમદાવાદ એડવાન્સ મિલ્સ લિ., દિલ્હી દરવાજા બહાર, પો. બો. નં. ૧૮ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૬૯; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ તાતા ઈન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. ઠે. બ્રુસસ્ટ્રીટ, ફોર્ટ, મુંબઇ;

અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણુ રૂા. ૨૦ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૪૯,૪૨,૨૬૩; છેલ્લો નફો (૩૦–૬–૪૬) રૂા. ૫,૮૯,૩૬૩ (રૂા. ૧,૨૦,૦૦૦ ઘસારો અને રૂા. ૧૩,૦૦,૦૦૦ ટેકસના બાદ કરતાં ચોકખો); ડીવી. રૂા. ૧૩ ઓર્ડી. શેર; રૂા. ૫ પ્રેફ. શેર; કાપડ –કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન; ધોતિયાં, સાડી, લોંગ-કલોથ, ડ્રીલ, ટવીલ, સેલ્યુકલર, પોપલીન, બેડકર્ડ, સુશી, મલમલ, સાટિન, ટેપેસ્ટ્રીકલોથ વગેરે; છાપકામ ખાતું નથી; રીંગ ત્રાકો ૪૪,૨૨૪; ડબલીંગ ત્રાકો ૧૨૦૪; શાળો ૧૦૧૬ (૩૬"થી ૬૬" સુધી); દૈનિક ઉત્પાદન ૬૦,૦૦૦ વાર અને વાર્ષિક ઉત્પાદન આશરે ૧,૮૦,૦૦,૦૦૦ વાર; ૧૦ થી ૭૦ નંબરનું; ખાતાં–સ્પી., વી., ડાઈંગ, અને હાથ બ્લીચીંગ; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૩૩૫૦, કારકુનો ૧૨૩; કોલસાથી ચાલતી, થોડા જ સમયમાં વીજળીથી ચાલશે; (પાવર અમ. ઇલેકટ્રીક કું.); સ્થા. સેલીંગ એજન્ટ–શ્રી. નાથુરામ રામનારાયણ લી; પરદેશ નિકાસનાં બજારો ઓસ્ટ્રેલિયા અને ન્યુઝીલેન્ડ; મેનેજર–શ્રી. એસ. ધાભર; આસી. મેને–શ્રી. એન. એમ. પારખ; વી. મા.–શ્રી. સી. ડી. ભાભા; સ્પી. સુપ્રિ.–શ્રી. બી. એચ. મીરઝાં; સ્પી. મા.–શ્રી. ડી. ડી. પરતાકિયા; કાર્ડીંગ મા. - શ્રી. આર. જે. તાતા; બ્લી. અને ડા. મા–શ્રી. પી. જે. પટેલ; એન્જી.–શ્રી. જે. એ. મોબેદજી, વણાટ માટે એક સ્ટાફ સભ્યને અમેરિકા અને સ્પીનીંગ માટે એક જણને બ્રિટન મોકલ્યા છે; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ન્યુ. પ્લાન્ટ તૈયાર કરે છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. નવલ એચ. તાતા રાખે છે.

કલ્યાણ મિલ

ધી કલ્યાણ મિલ્સ લિ. નરોડારોડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ નં. ૨; ટેલીફોન નં. ૨૬૩૯; ડાયરેકટર–ઇન–ચાર્જ શેઠ રાધેસ્યામજી આર. મોરારકા; ઠે. ૭૪ મરીનડ્રાઇવ, મુંબઇ; અધિકૃત અને ભરપાઈ થાપણુ રૂા. ૯,૦૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; છેલ્લો નફો રૂા. ૫ લાખ; ડીવી. રૂા. ૯ ઓર્ડી. શેર ૫૨; કાપડ કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન; ધોતિયાં, સાડી, મલમલ, પોપલીન, લોંગ-કલોથ, રંગીન પોપલીન વગેરે; ૨૪/૩૨, ૩૦/૪૦, ૪૦/૬૦; રીંગ ત્રાકો ૧૪૪૪૮; શાળો ૩૯૩ (સરેરાશ ૪૮"); દૈનિક ઉત્પાદન આશરે ૫૫૦૦ રતલ; વાર્ષિક ઉત્પાદન આશરે ૨૦,૧૦,૦૦૦ રતલ; ખાતાં–સ્પી., વી., ડાઈંગ અને બ્લીચીંગ; ખાતાં ત્રણ પાળી; કામદારો ૧૫૦૦, કારકુનો ૬૧; કોલસાથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટ નથી; મેનેજર–શ્રી. કે. એસ. દેશપાંડે; સેક્રેટરી–શ્રી. ટી. એસ. મિશ્ર; વી. મા.–શ્રી. એમ. એલ. મહેતા; સ્પી.મા.–શ્રી. સોહરાબજી કે. લૈસા; એન્જી.–શ્રી. એસ. જી. સુખે; દલાલ–શ્રી. બી. જી. મોદી; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા છે; ન્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; ૮૦૦૦ નવી ત્રાકો માટે ઓર્ડર મૂકયા છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. રાધેસ્યામજી રામકુમાર મોરારકા રાખે છે.

કેલિકો મિલ

ધી અમદાવાદ મેન્યુ. એન્ડ કેલિકો પ્રિન્ટીંગ કું. લિ., (કેલીકો અને જ્યુબિલી મિલ્સ) જમાલપુર દરવાજા બહાર, પો. બો. નં. ૧૨, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૦૦૧; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ કરમચંદ પ્રેમચદ લિ.; ઠે. પો. બો. નં. ૨૮, અમદાવાદ; અધિકૃત થાપણુ રૂા. ૬૧,૦૦,૦૦૦; ભરપાઇ થાપણુ રૂા. ૫૭,૩૨,૬૪૨; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૨૫; પ્રેફ; શેર રૂા. ૧૨૫; છેલ્લો ચોકખો નફો રૂા. ૪૬,૦૮,૯૯૩. ડીવી.–૪॥% પ્રેફ. શેર પર; રૂા. ૧૫+૧૦ વચગાળાનું ડીવી. ઓર્ડી. શેર પર; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન, છાપેલું અને મચ્છરદાની; ૧/૨ નંબરથી ૧૨૦ નંબર સુધી; ધોતિયાં, સાડી, કસબી સાડી, શર્ટિંગ, લોન, પોપલીન, કોટીંગ, લોંગકલોથ, ચાદર, મલમલ, વાયલ, ક્રેપ, ડ્રીલ, બેડશીટ વગેરે વિવિધ જાતો; રીંગ ત્રાકો ૧,૨૫,૪૮૦; ડબલીંગ ત્રાકો ૧૪૭૬૨; શાળો ૨૪૦૧ (એક વિભાગ ઓટોમેટિક)

(૩૨" થી ૯૨" સુધી) દૈનિક ઉત્પાદન ૧,૫૦,૦૦૦ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૪,૦૦,૦૦,૦૦૦ વાર; ખાતાં–સ્પી., વી.; કોટન વેસ્ટ સ્પી. વી., સીવણ અને એમ્બ્રોઇડરી દોરા ખાતું, સ્પીન્ડલ ટેપ ખાતું, મચ્છરદાની ખાતું, ડાઇંગ, બ્લીચીંગ, પ્રિન્ટીંગ, મિનરલ ખાકી ડાઇંગ, ફીનીશીંગ વગેરે ખાતાં—ઘણાં ખરાં ખાતાં ૨ પાળી; કેટલાકમાં ત્રણ પાળી; કામદારો–૯૦૦૦; કારકુનો ૩૫૦; સંપૂર્ણ વીજળીથી ચાલે છે. વીજળી ૧૯૩૭માં ગોઠવેલાં વરાળથી ચાલતાં ટર્બો-જનરેટરવાળા પોતાના જ પાવરહાઉસની; સેલીંગ એજન્ટો છે જ નહિ; યુદ્ધ પહેલાં કાપડ સીલોન, બર્મા, આફ્રિકા જતું; ૧૯૪૩ થી દેશમાં કાપડની તંગીને લીધે સ્વચ્છાએ જ તમામ નિકાસ બંધ કરી દીધી છે; સુપ્રિ. મેનેજર–શ્રી. એસ. એચ. ગિદવાણી; મેનેજરો–શ્રી. જે. એ. ગાંધી અને શ્રી. એસ. એ. ખેર; આસી. મેનેજર–શ્રી. કે. વી. શાહ; મેનેજરના ટેક. આસી.–શ્રી. જે. સી. ઠાકર; સેક્રે.–શ્રી. આર. સી. શાહ; જો. સેક્રે.–શ્રી. બાલાભાઇ સી. શાહ; સેલ્સ એજન્ટો–શ્રી. ભોગીલાલ બુલાખીદાસ અને શ્રી. આશાલાલ સી. શાહ; સેલ્સમેન–શ્રી. આર. એચ. શાહ અને શ્રી. શાંતિલાલ એમ. પારેખ; વી. મા.–શ્રી. જી. ડી. દેસાઇ (સુપ્રી.); શ્રી. પી. એસ. ત્રિવેદી (કેલીકો) અને શ્રી. ટી. એમ. દેસાઇ (જ્યુબિલી); સ્પી. મા.–શ્રી. કે. બી. ધ્રુવ (સુપ્રી.) અને શ્રી. વી. જી. જોશી (કેલીકો) અને શ્રી. ડબલ્યુ. એચ. દાતે (જ્યુબિલી); એન્જી.–શ્રી. એમ. ટી. ભવનાની (કેલીકો) અને શ્રી. એસ. જી. કરંદીકર (જ્યુબિલી) બ્લી. મા.–શ્રી. આર. કે. રાજગુરુ; ડાઈંગ મા.–શ્રી. એસ. કે. દત્ત; મચ્છરદાની પ્લાન્ટ–શ્રી. ડી. વી. શાહ; સિ. એન્જી.–શ્રી. આર. ડી. દેસાઇ; પે માસ્ટર–શ્રી. આર. ડી. પરેલ; હાઉસ સર્જન્સ મીસ એલ. બી. સોલોમન (કેલીકો) અને ડો. એમ. જી. દિવ્જી (જ્યુબિલી); લેબર ઓફિ.–શ્રી. ટી. એન. રાસ્તોગી (એકટીંગ); આંકડા શાસ્ત્રી–શ્રી. બી. સરકાર (એકટીંગ); યુદ્ધ પહેલાં સંખ્યાબંધ ઓફિસરોને યુરોપ અને જપાન મોકલ્યા હતા અને યુદ્ધ પછી યુરોપ અને અમેરિકા મોકલ્યા છે; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા છે, પ્યુ. પ્લાન્ટ નથી. મશીનરીમાં સતત ફેરફાર કર્યા કરે છે; જૂની મશીનરી બદલાતી જ રહે છે; નવીનો ઓર્ડર ઇંગ્લાંડમાં મૂકચો છે; કોસ્ટીક સોડા, કલોરીન, બ્લીચલીકર, હાયડ્રોકલોરિક એસીડ વગેરે બનાવવાના; નવા આલ્કલી પ્લાન્ટની યોજના છે. વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. અંબાલાલ સારાભાઇ, શ્રી. ગૌતમ સારાભાઇ અને શ્રી. વિક્રમ સારાભાઇ રાખે છે.

કોમર્શિયલ મિલ

અમદાવાદ કોમર્શિયલ મિલ્સ., પ્રેમ દરવાજા બહાર અમદાવાદ નં. ૨; ટેલીફોન નં. ૨૦૮૨; મેનેજીંગ એજન્ટો:–ધનજીભાઇ એન્ડ ત્રીકમલાલ એન્ડ કું., ઠે. મિલમાં જ, કાપડ–સુથી, શર્ટિંગ, લોંગકલોથ મલમલ, વાયલ, ધોતિયાં; ક્રેપ, મચ્છરદાની કાપડ વગેરે; ૨૦, ૩૦, ૩૫, ૪૦, અને ૬૦ નંબર; રીંગત્રાકો ૨૭,૫૫૨, ડબલીંગ ૬૬૦; શાળો ૬૨૦; ખાતાં બે પાળી ચાલે છે. જનરલ મેનેજર–શ્રી. જેમ્સ રીલી.; વી. મા.–શ્રી. કે. એસ. રામરાવ; સ્પી. અને કા. મા.–શ્રી. પ્રાણલાલ ન. ઠાકોર; એન્જી. શ્રી. એમ. સી.- શુકલ; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. પ્રાણલાલ ભીખાભાઇ, શ્રી. ચિનુભાઇ ભીખાભાઈ અને શ્રી. ઇન્દ્રજીત પ્રાણલાલ રાખે છે.

કૈસરે હિંદ મિલ

અમદાવાદ કૈસરે હિંદ મિલ્સ કું. લિ; રાયપુર દરવાજા બહાર, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૨૫૨; મેનેજીંગ એજન્ટો– મે. રમણલાલ કનૈયાલાલ એન્ડ કું. લિ. ઠે. મિલમાં જ; કાપડ–કોરું, ધોયેલું અને રંગીન; ધોતિયાં સાડી, સુથી, તાકા, ચાદરો, લોંગકલોથ, ગોપલીન ૨૦, ૩૦, ૪૦, ૬૦ અને ૮૦ નંબરનું; રીંગ ત્રાકો ૨૧૭૬૪; શાળો ૪૯૦; (૬૬"થી૫૨") ખાતાં–સ્પી. વી. ડાઈંગ, કેલેન્ડરીંગ, એન્જી. વગેરે; ખાતાં બે પાળી ચાલે છે; કોલસા અને વીજળી બન્નેથી ચાલે છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. કનૈયાલાલ મોતીલાલ, શ્રી. કાન્તિલાલ કનૈયાલાલ, શ્રી. પદ્મકાન્ત કનૈયાલાલ, અને શ્રી. મહેન્દ્ર કનૈયાલાલ રાખે છે.

ગુજરાત સ્પીનીંગ મિલ

ગુજરાત સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ કું. લી. કાળુપુર દરવાજા બહાર, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૮૩; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. જમનાભાઇ મનસુખભાઇ એન્ડ કું. ઠે. મિલમાં જ; રીંગ ત્રાકો–૨૮૭૯૨; ડબલીંગ ૨૪૦૦; શાળો ૬૮૧; ખાતાં બે પાળી ચાલે છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. બબાભાઈ વાડીલાલ અને શ્રી. ફીકાભાઇ બગુભાઇ રાખે છે.

ગુજરાત હોઝિયરી મિલ

ધી ગુજરાત હોઝિયરી ફેકટરી (સ્પીનીંગ એન્ડ હોઝિયરી મિલ્સ) રખિયાલ રોડ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૩૫૩; પ્રોપ્રાયટરો–સી. સી. દલાલ એન્ડ કું. મિલમાં જ; ગૂંથેલી હોઝિયરી બને છે. ખાતાં–સ્પીનીંગ અને હોઝિયરી; રીંગ ત્રાકો ૧૦૬૨૦ અને ડબલીંગ ત્રાકો ૪૪૦૦; ગૂંથવાનાં યંત્રો ૭૫; વીજળીથી ચાલે છે; એક જ પાળી; કામદારો ૨૭૫ અને કારકુનો ૨૫; મેનેજર શ્રી. એ. કે. પટેલ; સ્પી. મા.–શ્રી. કે. એમ. વ્યાસ, એન્જી.– શ્રી. એમ. આર. શાહ; ૧૯૩૨માં મશીનરી ગોઠવેલી છે; વહીવટ શ્રી. સી. સી. દલાલ અને શ્રી. આર. સી. દલાલ ચલાવે છે.

ગુજરાત કોટન મિલ

ગુજરાત કોટન મિલ્સ કું. લી; નરોડા રોડ, રેલવેપુરા, અમદાવાદ ટેલીફોન નં. ૨૦૧૯; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. પીરામલ ગીરધરલાલ એન્ડ કું; ઠે. મિલમાં જ; કાપડ–ધોતિયાં, પોપલીન, સાડી; શર્ટીંગ, ટવીલ, વગેરે; ત્રાકો ૩૦૭૭૮; ૧૪, ૧૪॥, ૧૭,૨૦,૨૪,૨૮,૩૦,૩૨,૪૦ અને ૬૦ નંબર; શાળો ૫૭૨ (૨૮"થી૫૮"); ખાતાં સ્પી. વી., ડાઈંગ, બ્લીચીંગ, કેલેન્ડરીંગ, ફીનીશીંગ, છાપકામ વગેરે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. સદાનંદપ્રસાદ બદાની રાખે છે.

ગિરધરદાસ હરિવલ્લભદાસ મિલ

ધી ગિરધરદાસ હરિવલ્લભદાસ મિલ્સ લિમિટેડ, પ્રેમ દરવાજા બહાર, પો. ઓ. નં. ૪૦, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૫૯૧ (મિલ) નં. ૨૦૨૮ (ઓફિસ); મેનેજીંગ એજન્ટ–મેસર્સ ચમનલાલ મંગળદાસ એન્ડ કું., લાલ દરવાજા, અમદાવાદ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૧૦,૮૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૨૫; પ્રેફ. શેર રૂા. ૫૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૯,૧૯,૩૯૨; છેલ્લો નફો રૂા. ૬,૬૭,૯૬૩ (ઘસારો બાકી) ડી. વી. રૂા. ૨૧ ઓર્ડી. શેર સૂતર–ક્રોર્ડ, મર્સરાઇઝ્ડ અને રંગીન; ૩૦ થી ૬૦ નંબર સિંગલ અને ડબલ; માત્ર સ્પીનીંગ મિલ જ છે; રીંગ ત્રાકો ૨૧૮૦૮; ડબ્લીંગ ત્રાકો ૧૪૧૬૪; દૈનિક ઉત્પાદન આશરે ૫૧૫૦ રતલ; વાર્ષિક ઉત્પાદન આશરે ૧૬,૦૦,૦૦૦ રતલ; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વાઇન્ડીંગ, વાર્પીંગ, મર્સરાઇઝીંગ, ડાઇંગ, ડબ્લીંગ; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૫૩૫+૪૨૯; કારકુનો ૫૮+૭; કોલસાથી ચાલે છે. સેલીંગ એજન્ટ દલાલ નટવરલાલ ગોરધનદાસ; પરદેશ નિકાસ નથી; મેનેજર શ્રી. કે.કે. ત્રીપાઠી; વી. મા.–નથી; સ્પી. મા. શ્રી. એમ. કે. પારડી; બ્લી. મા. નથી; એન્જી– શ્રી. આર. એમ. પંડ્યા; દલાલ–શ્રી. આર. ડી. સુતરીઆ; પાણીની વ્યવસ્થા મ્યુ.નું પાણી અને મિલનું બોરીંગ; પ્યુ. પ્લાન્ટ નથી; ૧૯૩૦માં હાલની મશીનરી ગોઠવી છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. મહેન્દ્ર ચમનલાલ રાખે છે.

જયભારત મિલ

ધી અમદાવાદ જયભારત કોટન મિલ્સ લી., મીઠીપુર અમદાવાદ, પો. ઓ. ૨૪, અમદાવાદ, ટેલીફોન નં. ૫૩૩૩; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ પારખ કેમીકલ્સ લી., ૨૮, એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ,મુંબઇ; અધિકૃત થાપણ, ભરપાઇ થાપણ, શેર, બ્લોક–એકાઉન્ટ, છેલ્લો નફો, ડીવી. વગેરે માહિતી નથી મળી. કાપડ કોરું, ધોયેલું, રંગીન; શર્ટીંગ, પોપલીન, સાડી, ધોતિયાં, વાયલ, અને ટાવરૂમાલો; રીંગ ત્રાકો ૩૧૫૮૦, ડબ્લીંગ ત્રાકો ૩૨૨૦, શાળો ૫૭૬; ઉત્પાદનના આંકડા નથી મળ્યા; ખાતાં–એન્જીનિયરીંગ, સ્પી., વીવીંગ, ડાઇંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, વગેરે; કોલસા અને વીજળીથી; વીજળી

અમ. ઇલેકટ્રીક કુાં. ની; ખાતાં–બેપાળી; કામદારો ૨૩૩૯, કારકુનો ૧૧૧; સેલીંગ એજન્ટો—મે. ઠાકોરલાલ વૈકુંઠલાલ અમદાવાદ; મેનેજર–શ્રી. કાન્તિલાલ એમ. પરીખ; વી. સુપ્રિ–શ્રી. એ. સી. બાલારામ; વી. મા.–શ્રી. કે. એલ. ફાલનીકર, સ્પી. સુપ્રિ.–શ્રી. એમ. પી. નાડકર્ણી, સ્પી. મા.–શ્રી. ઇશ્વરલાલ ડી. પટેલ; બ્લી. ફી. સુપ્રી.–શ્રી. એચ. એલ. રેલી; બ્લી. આસી.-શ્રી. આર. બી. બીછુ; એન્જી.–શ્રી. બી. બી. એન્જીનિયર; દલાલ–શ્રી.એચ.એચ. ભગવતી; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ચીમનલાલ બાપાલાલ, શ્રી. મણીલાલ પીતાંબરદાસ અને શ્રી. રમણલાલ સી. પારેખ રાખે છે.

જહાંગીર વકીલ મિલ

જહાંગીર વકીલ મિલ્સ કુાં. લિ; દિલ્હી દરવાજા બહાર, અમદાવાદ, ટેલીફોન નં. ૨૦૭૪–૨૦૭૫; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. રૂસ્તમજી મંગળદાસ એન્ડ કુાં. લી.–હે.–મિલમાં જ; ત્રાકો ૩૧૮૭૫, સુતર ૧૪થી૫૦ નંબર; શાળો ૭૮૫; ખાતાં–સ્પી.; વી; ડાઇંગ; બ્લીચીંગ; કેલેન્ડરીંગ, વગેરે, ખાતાં બે પાળી; વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. શાંતિલાલ મંગળદાસ, શ્રી. સુબોધ મંગળદાસ અને શ્રી. મહેન્દ્ર શાંતિલાલ રાખે છે.

જીતેન્દ્ર મિલ

ધી જીતેન્દ્ર મિલ્સ લીમીટેડ, આસ્તોડિયા મિલ્સ એસ્ટેટ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૪૫૧; મેનેજીંગ એજન્ટ–મે. અરવિંદ મનુભાઇ એન્ડ કું. ૨૯૭૨, રતનપોળ, અમદાવાદ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૫,૨૫,૦૦૦; ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂા. ૧,૦૫,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૭૦,૦૦૦; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૬૦૦૦; ડીવી. રૂા. ૭૨; એકલું સુતરજ કંતાય છે; રીંગ ત્રાકો ૩૬૦૦; ૧૮૦૦ રતલ સુતર રોજનું એટલે ૫,૫૦,૦૦૦ રતલ વર્ષે; કોર્ડ સુતર; વીજળીથી ચાલે છે; ફક્ત સ્પીનીંગ ખાતું; સ્પીનીંગ ખાતું ૨ પાળી; કામદારો ૧૮૦, કારકુનો ૨૦; મેનેજર–શ્રી. બી. સી. ત્રિવેદી; સ્પી. મા. શ્રી. મહેશ મહેતા; સેલીંગ એજન્ટ–શ્રી. વિઠ્ઠલદાસ બાલાભાઈ, કાળુપુર, કાળુશીની પોળ, અમદાવાદ; ૧૯૪૧ માં સ્થાપના; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. કેશવલાલ લલ્લુભાઇ ઝવેરી રાખે છે.

જ્યુપિટર મિલ

ધી અમદાવાદ જ્યુપિટર સ્પી. વી. એન્ડ મેન્યુ. કુાં. લિ. દૂધેશ્વર રોડ, પો. બો. નં. ૪૩ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૪૧૦ અને ૨૪૬૭; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ એમ. પારખ એન્ડ કુાં, લી; ૨૮, એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૨૫ લાખ, ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂા. ૨૧,૪૪,૪૬૦ ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૨૫ દરેક; પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૦૦ દરેક; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૩૯,૩૬,૨૨૧; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૫,૭૫,૦૦૦; ડીવી. રૂા. ૭ાા ઓર્ડી. શેર પર; કાપડ–ધોયેલું અને થોડું રંગીન; કોરું કે છાપેલું નહિં; મુખ્યત્વે ફાઇન અને સુપરફાઇન જાતની સાડી, વાયલો, પોપલીન શર્ટિંગ, હાથ–રૂમાલ, દોરીઓ વગેરે; ૩૫/૪૦,૪૦/૬૦,૭૫/૭૫; રીંગ ત્રાકો ૨૯૫૦૮; શાળો ૬૬૬ (૩૬"થી ૬૮" સુધી); દૈનિક ઉત્પાદન રૂા. ૪૦૦૦૦ની કિંમતનું કાપડ; વાર્ષિક રૂા. ૧,૧૫,૦૦,૦૦૦ની કિંમતનું; ખાતાં–સ્પી., વી., ડાઇંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, એન્જી. વગેરે; ખાતાં–૨ પાળી, સ્પીનીંગ ખાતું ૩ પાળી; કામદારો ૨૭૦૦; કારકુનો–૨૦૦; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; સ્ટીમ ટરબાઇન છે; સેલીંગ એજન્ટ–મેસર્સ પારખ બ્રધર્સ મુંબઇ; કલકત્તા–બી.સી. નોન એન્ડ કુાં.; તથા કાનપુર, અમૃતસરમાં એજન્ટો; મુખ્ય નિકાસ બર્મામાં; મેનેજર–શ્રી. અંબાલાલ એમ. પરીખ; વી. મા.–શ્રી. એ. સી, બાલારામ; સ્પી. સુપ્રિ.–શ્રી. એમ. પી. નાડકર્ણી; સ્પી. મા.–શ્રી. એન. જે. પારેખ; બ્લી. એન્ડ ડાઇંગ–શ્રી. એચ. એલ. રેલી; એન્જી.–શ્રી. એમ. બી. પટેલ; દલાલ-શ્રી. એ. આઇ. દલાલ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ છે; મશીનરી ૧૯૨૦માં ગોઠવેલી છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. બાપાલાલ પીતામ્બરદાસ, શ્રી. ચંદુલાલ પીતામ્બરદાસ અને શ્રી. રસિકલાલ સી. પારેખ રાખે છે.

પટેલ મિલ

ધી પટેલ મિલ્સ કું. લિ., ગોમતીપુર રોડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ નં. ૨, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૩૬૨, મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ ધીરજલાલ ચુનીલાલ એન્ડ કું. મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૫ લાખ; ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂા. ૧,૯૨,૨૫૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૨૫; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૧૩,૧૬,૧૮૦; છેલ્લો નફો રૂા. ૫,૩૩,૬૩૪; ડીવી. ૧૬ ટકા ઓર્ડી. શેર; કાપડ કોરું, ધોયેલું રંગીન–ધોતિયાં, સાડી, લોંગક્લોથ, પટો, સુશી, મલમલ, પોપલીન, વગેરે; ૨૦/૩૦, ૪૦/૪૦, ૪૦/૬૦; રીંગ ત્રાકો ૧૩૮૨૪, ડબલીંગ ત્રાકો ૮૪૦; શાળો ૩૫૬ (૩૬"થી ૬૪" સુધી): છાપકામ ખાતું નથી; દૈનિક ઉત્પાદન ૩૪૦૦ રતલ; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૧૦,૨૦,૦૦૦ રતલ; ખાતાં–સ્પી, વી., બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, ડાઇંગ વગેરે; ખાતાં બે પાળી, કામદારો ૬૧૦, કારકુનો ૪૦; સ્ટીમ એન્જીન અને વીજળીથી ચાલે છે. સેલીંગ એજન્ટો– શ્રી. નટવરલાલ ગોરધનદાસ (સુતર), મે. શરદકુમાર ત્રીકમલાલ એન્ડ કું. (કાપડ); મેનેજર–શ્રી રણછોડલાલ બી. પટેલ; વી. મા.–શ્રી. વ્રજભાઇ મોતીભાઇ અમીન; ટેક. સ્પી. સલાહકાર–શ્રી. જે. હારમીબ્ઝ; સ્પી. મા.–શ્રી. પુરુષોતમદાસ એસ. પટેલ; બ્લી. મા.–શ્રી. રમજાની રજબભાઈ શેખ; એન્જી–શ્રી. રણછોડલાલ બી. પટેલ; દલાલ–શ્રી. મધુકાન્ત ડી. પટેલ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાની યોજના છેઃ સ્પીનીંગ, વીવીંગ ખાતાંનો વિસ્તાર કરવાના છે; ૧૯૨૮ અને ૧૯૩૨માં મશીનરી ગોઠવી હતી; વહીવટની દેખરેખ ધી. ફકીરભાઇ વલ્લભદાસ અને શ્રી. જયંતીલાલ ફકીરભાઇ રાખે છે.

ફાઇન નીટીંગ મિલ

ફાઇન નીટીંગ કું. લીઃ ચામુંડા માતા પાસે, નરોડા રોડ, પોસ્ટ રેલવેપુરા, અમદાવાદ, ટેલીફોન નં. ૨૨૭૯; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. એચ. કેશવલાલ એન્ડ કું; ઠે. મિલમાં જ; રીંગ ત્રાકો ૯૦૦૦; ડબલીંગ ત્રાકો ૯૨૪; ૧૦થી ૨૦॥ નંબરે; નીટીંગ મશીનો ૧૦૦; ખાતાં–સ્પી., નીટીંગ, બ્લીચીંગ, ડાઇંગ વગેરે.

બેચરદાસ મિલ

ધી બેચરદાસ સ્પી. એન્ડ વી. મિલ્સ કું. લી; રાયખડ પો. બો. નં. ૨૨, અમદાવાદ; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ દુર્ગાપ્રસાદ શંભુપ્રસાદ એન્ડ કું., મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૦,૦૦,૦૦૦, ભરપાઈ થયેલી થાપણ રૂા. ૯,૮૭,૨૫૦, ઓર્ડી. શેર રૂા. ૨૫૦; પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૨૫; છેલ્લું ડીવી. રૂા. ૬૨–૮–૦ ઓર્ડી. શેર ૫૨, કેપીટલ બોનસ રૂા. ૫–૧૦–૦ પ્રેફ. શેર; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન અને છાપેલું; જાડું અને મધ્યમ; રીંગ ત્રાકો રૂા. ૧૯૩૨૦, ડબલીંગ ૬૦૨, શાળો ૪૯૬; ખાતાં–સ્પી, વી., ડાઇંગ, એન્જી., વગેરે ત્રણપાળી ચાલે છે; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટ–દલાલ નારણદાસ લલ્લુભાઇ, અમદાવાદ, ગુજરાત ટેકસટાઇલ કું. લી. મુંબઇ; મુખ્ય નિકાસ બજારો ઓસ્ટ્રેલિયા, આફ્રિકા અને પૂર્વ આફ્રિકા; મેનેજર–શ્રી. બી. વી. આચાર્ય; સેક્રે.–શ્રી. એન. એસ. પટેલ; વી. મા.–શ્રી. વાય. એન. પિતલે; સ્પી. મા.–શ્રી. એચ. જે. મિસ્ત્રી; બ્લી. મા.–શ્રી. સી. કે. પટેલ; એન્જી–શ્રી. આર. એ. ગાંધી., દલાલ–શ્રી. એ. એમ. શાહ; એન્જી–શ્રી. આર. એ. ગાંધીને તાલીમ માટે પરદેશ મોકલ્યા છે. પાણીની વ્યવસ્થા સ્વતંત્ર છે; પ્યુ. પ્લાન્ટ નથી; નવી યોજના કંઈ નથીઃ વહીવટની દેખરેખ શ્રી. દુર્ગાપ્રસાદ એસ. લશ્કરી, શ્રા. ચંદ્રપ્રસાદ એલ. લશ્કરી, શ્રી. સૂર્યપ્રસાદ લશ્કરી રાખે છે.

બિહારી મિલ્સ

ધી બિહારી મિલ્સ લિ. મીરપુર, ઓખરા મહેમદાવાદ, પો. બો. નં. ૪, અમદાવાદ, ટેલીફોન ૫૫૨૦, મેનેજીંગ એજન્ટોઃ મેસર્સ ચંદ્રકાંત મોતીલાલ શેઠ (જમાભાઇવાળા) C/o શેઠ ચંદ્રકાંત મોતીલાલ, બિપીન વિલા, દયાપોરવાડ જૈન

સોસાયટી, એલિસબ્રીજ અમદાવાદ; અધિકૃત થાપણ રૂ. ૨૦ લાખ; ભરપાઇ થાપણ રૂ. ૯,૬૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦નો; ૪ાા ટકા રી. કયુ. પ્રેફ-રન્સ શેર રૂ. ૧૦૦ નો; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂ. ૧૮,૧૮,૦૦૦; છેલ્લો નફો–રૂ. ૮,૦૦૧૮૫; ડીવી. ઓર્ડી. શેર પર રૂ. ૧૬; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન, છાપેલું–માદરપાટ, લોંગક્લોથ, ટેનીસ, શર્ટીંગ, ધોતિયાં, સાડી, રંગીન ટસર, છાપેલાં પોપલીન, મલમલ; ૧૫/૨૦, ૪૨/૪૨, ૪૨/૬૭; રીંગ ત્રાકો ૧૭૦૧૬ (૮૯૧૨ જાડા સુતરની); ડબ-લીંગ ત્રાકો ૩૧૪, શાળો ૪૪૦ (૩૨" થી ૬૬"), દૈનિક ઉત્પાદન ૩૫૦૦૦ વાર આશરે; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૧,૦૫,૦૦,૦૦૦ વાર; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બ્લીચીંગ, ડાઈંગ, પ્રિન્ટીંગ; ખાતાં ૩ પાળી; કામદારો ૧૫૮૬ કારકુનો ૯૦; કોલસાથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટો–મે. સુધીરચંદ્ર સારા-ભાઈ, બાકી કાનપુર, કલકત્તા, મદ્રાસ, મદુરા, દિલ્હી, અમૃતસર વગેરે સ્થળે એજન્ટો છે. મેનેજર–શ્રી કનૈયાલાલ એમ. શાહ; વી. મા.–શ્રી. કાવસજી ડી. મહેતા; સ્પી. મા.–શ્રી. જયંતીલાલ કે. શાહ; બ્લી. મા. અને પ્રિન્ટીંગ નિષ્ણાત–શ્રી. કે. જી. મોધે; આસી. એન્જી.–શ્રી. રસિકલાલ સી. છત્રપતિ; દલાલ–શ્રી. વિઠ્ઠલદાસ સી. શાહ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ૧૯૩૨માં મશીનરી ગોઠવેલી. સ્પી. અને વી. ખાતાંના વિસ્તારની યોજના; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ચંદ્રકાંત મોતીલાલ અને શ્રી. બિપીન મોતીલાલ રાખે છે.

ભરતખંડ ટેક્ષટાઈલ મિલ

ધી ભરતખંડ ટેક્ષટાઇલ મેન્યુ. કાં. લિમિટેડ, ૩૦, કેમ્પરોડ, અમદાવાદ, ટેલીફોન નં. ૨૦૫૮ (ઓફિસ), ૨૦૩૯ (કાપડખાતું); મેનેજીંગ એજન્ટ-મેસર્સ જીવણલાલ ગિરધરલાલ એન્ડ સન્સ; ટે. મિલમાં છે; અધિકૃત થાપણ રૂ. ૧૫ લાખ; ભરપાઇ થાપણ રૂ. ૧૧,૬૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂ. ૨૫૦; 'બી' કેપીટલ પ્રે. શેર રૂ. ૨૫૦; 'સી' કેપીટલ પ્રે. રૂ. ૫૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂ. ૩૬,૧૮,૦૮૬; છેલ્લો નફો રૂ. ૧૧,૨૦,૪૭૭; ડીવી. ઓર્ડી. શેર પર રૂ. ૧૫+ 'સી' કેપીટલ શેર રૂ. ૫૦નો; 'બી' કેપીટલ પ્રેફ. શેર રૂ. ૧૭; 'સી' કેપીટલ રૂ. ૨; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, અને રંગીન,–છાપકામખાતું નથી; કાપડ જાત અને નંબર પ્રમાણે વિવિધ પ્રકારનું; ૨૦ થી ૬૦ તાણો અને ૩૦થી ૮૦ વાણા સુધીનું; રીંગ ત્રાકો ૩૧૭૨૦; ડબ્લીંગ ત્રાકો ૧૪૫૨; શાળો ૮૫૨ (૨૫૦ રાતે) (૩૬"થી ૫૮" સુધી) ખાતાં ૩ પાળી; કામદારો ૧૭૦૦; કારકુનો ૧૦૦; કોલસા અને વીજળી બન્નેથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટો (દલાલ) મે. જમનાદાસ પીતામ્બરદાસ; બીજાં ઘણાં શહેરોમાં એજન્ટો છે; સીધી પરદેશની નિકાસ નથી; મેનેજર–શ્રી. હરિલાલ પોપટલાલ શાહ; વી. મા.–મી. જેમ્સ એ. બટરવર્થ; સ્પી. મા.–શ્રી. જગતપ્રસાદ એન્ડ ઠાકોર; બ્લી. મા.–શ્રી. ચતુરભાઇ કે. પટેલ; એન્જી.–શ્રી. પીરોજશા રૂ. હોમાવઝીર; સેલ્સમેન–શ્રી. અંબાલાલ ત્રિ. પટેલ; પાણીની વ્યવસ્થા મ્યુ. મારફત; પ્યુ. પ્લાન્ટ નથી; ચીઝ ડાઈંગ પ્લાન્ટ, હાઈસ્પીડ વાઈન્ડીંગ એન્ડ વૉર્પીંગ, મર્સરાઇઝીંગ યંત્રો, ટયુબવેલ અને બોરીંગ વગેરેની યોજના છે; તેનાં યંત્રોના પરદેશ ઓર્ડરો મૂક્યા છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. જીવણલાલ ગિરધરલાલ અને શ્રી. ગુણવંતભાઇ જીવણલાલ રાખે છે.

ભારત સૂર્યોદય મિલ

ધી ભારત સૂર્યોદય મિલ્સ કાં. લી., જગનાથ મહાદેવ પાસે, કાંકરીઆ રોડ, પો. બો. નં. ૧૨૫, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૨૫૧; મેનેજીંગ એજન્ટો મેસર્સ ગોઢાતા બ્રધર્સ, મિલમાં છે; અધિકૃત અને ભરપાઈ થાપણ રૂ. ૧૨ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦; બ્લોક એકા. રૂ. ૧૯,૫૯,૧૩૮; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન અને છાપેલું ૧૮, ૨૪, ૪૨, ૬૪ કાઉન્ટ; ધોતિયાં, સાડી, મલમલ, વાયલ, લોંગક્લોથ, ડ્રીલ, જીન, પોપલીન, છીંટ વગેરે; રીંગ ત્રાકો ૨૨૯૬૦, ડબ્લીંગ ત્રાકો ૩૯૮, શાળો ૩૭૮; દૈનિક ઉત્પાદન ૭૦૦૦ રતલ સૂતર અને ૬૫૦૦ રતલ કાપડ; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ,

બ્લીચીંગ, ડાઈંગ, પ્રિન્ટીંગ, એન્જી. વ.; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; ખાતાં ત્રણ પાળી; કામદારો ૧૪૨૫ અને કારકુનો ૬૪; સેલીંગ એજન્ટો–મેસર્સ રમણલાલ મોહનલાલ; મેનેજર–શ્રી. રસિકલાલ કે. મહેતા; સુપ્રિ.–શ્રી. રામજીવન પુરોહિત; આસી. મેને.–શ્રી. બી. સી. પરીખ; વી. મા.–શ્રી. હરિભાઈ યુ. ઠક્કર; સ્પી. મા.–શ્રી. શાંતિલાલ કે. ઉપાધ્યાય; બ્લી. મા. અને પ્રિ. નિષ્ણાત–શ્રી. બીજેન્દ્ર એચ. દેસાઈ; એન્જી.–શ્રી. કાન્તિલાલ પી. વોરા, દલાલ–શ્રી. જયચંદ આર. શાહ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ર્યુ. પ્લાન્ટ નથી; મશીનરી ૧૯૩૩માં ગોઠવી છે; નવી મશીનરીના ઓર્ડરો મૂકયા છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ગીરધરલાલ એમ. મોહાતા રાખે છે.

ભાલકીઆ મિલ

ધી ભાલકીઆ મિલ્સ કું. લિ., કાંકરિયા રોડ, પો. ઓ. નં. ૨૯ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૨૭૭; મેનેજીંગ એજન્ટ–શેઠ નરોત્તમદાસ જેઠાલાલ ભાલકીઆ, પ્રભુનિવાસ, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૨૦ લાખ; ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂા. ૧૪,૯૩,૩૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; પ્રે. શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૨૫,૫૪,૦૦૦; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૦,૦૦,૦૦૦; ડીવી. રૂા. ૧૨; કાપડ–કોરું, ધોયેલું, રંગીન, છાપેલું–ધોતિયાં, સાડી, તાકા, લોંગકલોથ, મલમલ, ચાદર, કેમ્બ્રીકસ, છીંટ, છાપેલી સાડી, સુશી, ટુવાલો વગેરે: ૧૬/૨૦, ૨૦/૩૦ અને ૩૫/૪૫; રીંગ ત્રાકો ૧૬૪૬૪; શાળો ૮૦૬ (૩૨" થી ૬૬" સુધી) દૈનિક ઉત્પાદન ૮૪૦૦ રતલ સૂતર ૯૧૦૦, રતલ કાપડ; ખાતાં–સ્પી., વી., એન્જી., ડાઈંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, પ્રિન્ટીંગ વગેરે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૪૦૦ કારકુનો ૮૦; કોલસાથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટ મે. રણછોડલાલ રમણલાલ એન્ડ કું. અને મે. પોપટલાલ મૂળચંદ; મેનેજર–શ્રી. એન. વી. જોશી; આસી. મેનેજર–શ્રી. એસ. એસ. ભાલજા; વી. મા.–શ્રી. વી. જી. દાતે; સ્પી.મા.–શ્રી. આર. આર. સપ્રે., બ્લી. મા.–શ્રી. એન. એમ. શાહ; પ્રિ. નિષ્ણાત–શ્રી. આર. કે. શેઠ; એન્જી.–શ્રી. વી. ડી. દેસાઈ; દલાલ–શ્રી. એન. કે. સેતલવડ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ર્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; પ્રિન્ટીંગ ખાતું બાંધવાની યોજના છે; મશીનરી ૧૯૨૯ માં ગોઠવેલી, ૮૦૦૦ નવી ત્રાકોનો બ્રિટનમાં ઓર્ડર મૂકયો છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. નરોત્તમભાઈ જેઠાલાલ અને શ્રી. પોપટલાલ જેઠાલાલ રાખે છે.

મહેશ્વરી મિલ

મહેશ્વરી મિલ્સ લી., શાહીબાગ રોડ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૭૦૧ મેનેજીંગ એજન્ટો–ધીરજલાલ ખુશાલદાસ એન્ડ કું., મિલમાંજ; અધિકૃત અને ભરાયેલી થાપણ રૂા. ૧૨ લાખ; શેરો–'એ' કેપીટલ રૂા. ૧૨॥ અને ૧૨૫; 'બી' કેપીટલ રૂા. ૧૨૫; રીડી. કયુ. પ્રેફ. શેર રૂા. ૮૦ પ્રમાણેના; છેલ્લો નફો રૂા. ૨૦૯૦૪૫ (ગ્રોસ) ડીવી. ઓર્ડી. શેર રૂા. ૭–૮–૦ અને પ્રે. શેર રૂા. ૪; કાપડ–કોરું, ધોયેલું, અને રંગીન, રીંગ ત્રાકો ૨૧૮૩૬, ડબલીંગ ત્રાકો ૬૦૮ અને શાળો ૪૬૦; ખાતાં સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બ્લીચીંગ, ડાઈંગ, ફીનીશીંગ, વગેરે ખાતાં ૧ પાળી–સ્પી. ખાતું ૨ પાળી., કામદારો ૧૧૮૫; કોલસાથી ચાલે છે; મેનેજર–શ્રી. પી. એચ. દેસાઈ; વી. મા.–શ્રી. એસ. જી. પટેલ; સ્પી. મા.–શ્રી. પી. એમ. બેન્કર; બ્લી. મા.–શ્રી. એન. એચ. રાવલ; કન.એન્જી.–શ્રી આર. એ. ગાંધી; એકટીંગ એન્જી.–શ્રી. સોમાભાઇ જી. પટેલ; દલાલ–શ્રી. સી. એ. પટેલ; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ધીરજલાલ ખુશાલદાસ, શ્રી. રતિલાલ ખુશાલદાસ અને શ્રી. કાન્તિલાલ ખુશાલદાસ રાખે છે.

માણેકચોક મિલ

માણેકચોક એન્ડ અમદાવાદ મેન્યુ. કું. લિ., દરિયાપુર દરવાજા બહાર, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૨૬, મેનેજીંગ એજન્ટો મે. હરિલાલ ત્રિકમલાલ એન્ડ સન્સ, ઠે. મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૫,૨૫,૦૦૦;

ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦૦નો, કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન અને છાપેલું; ૧૪ થી ૩૦ અને ૪૦થી ૬૦; રીંગ ત્રાકો ૩૧૧૨૮ અને ડબલીંગ ૧૧૮૪; શાળ ૮૩૨ છે; કોલસાથી ચાલે છે; ખાતાં–સ્પી. વી., એન્જી., બ્લીચીંગ, ડાઈંગ, સૂતર રંગવાનું અને કેલેન્ડરીંગ; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૩૨૩, કારકુનો ૧૦૭; સ્થા. સેલીંગ એજન્ટો–શ્રી. જયંતીલાલ જેશીંગભાઇ; પરદેશનાં ખાસ નિકાસ બજારો સીલોન અને આફ્રિકા; મેનેજર–શ્રી. વી. સી. ચોકસી; સેક્રેટરી–શ્રી. સી. જે. પટેલ; વી. મા.–શ્રી. એફ. એ. શાહ; સ્પી. મા.–શ્રી. કે. પી. પટેલ; કાર્ડીંગ મા.–શ્રી. કે. સી. શાહ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા છે. પ્યુ. પ્લાન્ટ નથી. બીજી કોઇ નવી યોજના નથી, વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. હરિલાલ ત્રિકમલાલ, શ્રી. મનુભાઇ હરિલાલ, શ્રી. દીનુભાઇ હરિલાલ અને શ્રી. ચંદુલાલ હરિલાલ રાખે છે.

માણેકલાલ હરિલાલ મિલ

ધી માણેકલાલ હરિલાલ સ્પી. એન્ડ મેન્યુ. કું. લિ; સરસપુર રોડ, રેલવેપુરા, પોસ્ટ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૯૦; મેનેજીંગ એજન્ટ–શેઠ નવનીતલાલ રણછોડલાલ; ઠે.–મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂ. ૬ લાખ; ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂ. ૪,૫૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર–રૂ. ૧૦૦નો; બ્લોક એકાઉન્ટ–રૂ. ૩૪,૯૦,૩૬૪; છેલ્લો નફો રૂ. ૫,૩૨,૬૭૭; ડીવી. રૂ. ૧૦+૧૦; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન, છાપેલું, ધોતિયાં, સાડી, લોંગક્લોથ, ટેનીસ, શર્ટિંગો, પોપલીન, ટવીલ, ક્રેપ, છીંટ, છાપેલું કામ, છાપેલો દોરીઓ, ૧૫/૨૦,૨૦/૩૦ અને ૩૦/૪૦ નંબરનું; રીંગ ત્રાકો ૩૧,૪૪૨; ડબલીંગ ત્રાકો ૧૧૬૦; શાળો ૭૫૩ (૩૨"થી૬૦" સુધી) ખાતાં–એન્જી., સ્પી., વી., બ્લીચીંગ, ડાઇંગ અને પ્રિન્ટીંગ; ખાતાં ત્રણ પાળી; કામદારો ૨૩૮૫, કારકુનો ૧૧૫; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે. ૧૯૩૬માં સ્ટીમટરબાઇન નાખી છે. સ્થા. સેલીંગ એજન્ટો–જમનાદાસ પીતાંબરદાસ; પરદેશની મુખ્ય નિકાસ ઓસ્ટ્રેલિયા, આફ્રિકા, ઇરાક અને ઈરાન વગેરે; મુંબઇમાં મિલનો પોતાનો સેલ ડીપો છે; મેનેજર–શ્રી. એમ. સી. ત્રિવેદી; સુપ્રિ. મેનેજર–શ્રી. સી. વી. શાહ; વી. મા.–શ્રી. કે. એમ. શાહ; સ્પી. મા.–શ્રી. જી. બી. દેસાઈ; બ્લી. મા.–શ્રી. એસ. આર. ગુપ્તા; એન્જી–શ્રી એન જે. કોઠારી; સેલ્સમેન શ્રી. જી. એન દેસાઇ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે, ભોજન મંડપ અને બાથરૂમો બંધાય છે 'ઇંગ્લાંડ' ઇટલીના નવા ઓર્ડરો મૂક્યા છે વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. નવનીતલાલ રણછોડલાલ રાખે છે.

માર્સડન મિલ

ધી માર્સડન સ્પી. વી. એન્ડ મેન્યુ. કું., લી., રખિયાલ રોડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ. અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૨૫૪ અને ૫૦૪૩(એજન્ટ); મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ માર્સડન બ્રધર્સ એન્ડ કું. લી. મિલમાં અને C/o શેઠ મણિલાલ મૂળચંદ, ઝાંપડાની પોળ, કાળુપુર; અધિકૃત થાપણ રૂ. ૩૦ લાખ; ભરપાઈ થયેલી થાપણ રૂ ૧૩,૬૫,૫૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂ. ૧,૧૨,૨૦,૭૨૯; છેલ્લો નફો રૂ. ૧૧,૨૯,૭૯૭; ડીવીડન્ડ રૂ. ૧૦ ઓર્ડી. શેર અને રૂ. ૪૧ પ્રે. શેર. (૧૦ ઓર્ડી-શેર દીઠ એક પ્રેફરન્સ મફત આપવામાં આવેલો છે); કાપડ-કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન ૨૦/૩૦ થી ૪૦/૬૦; રીંગ ત્રાકો ૨૧૧૪૦ ડબ્લીંગ ૧૨૦૦: શાળો ૭૯૨ (૨૦" થી ૬૬" સુધી) દૈનિક ઉત્પાદન ૫૬૦૦૦ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૧,૭૪,૭૨૦૦૦ વાર; પરદેશનાં બજારો–બ્રિ. વેસ્ટ આફ્રિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા, ઇજીપ્ત, એડન માલ જાય છે. ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ, બ્લીચીંગ, ડાઇંગ, ફીનીશીંગ, કેલેન્ડરીંગ વગેરે; પ્રિન્ટીંગ ખાતુ નથી; ત્રણપાળી ચાલે છે; કામદારો ૨૨૪૭; કારકુનો ૯૯; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; સ્થા. સેલીંગ એજન્ટ–કાન્તિલાલ રમણલાલ શાહ; મેનેજરો–શ્રી. આર. ડબલ્યુ. માર્સડન અને શ્રી. જે. સી. વોરા; વી. મા.–શ્રી. જહાંગીરજી દલાલ; સ્પી. મા.–શ્રી. ત્રિકમલાલ એસ. પરીખ અને શ્રી. આર. એસ. ભટ્ટ; બ્લી. મા.–શ્રી ટી. એમ. ડીસિલ્વા;

એન્જી. શ્રી. એ. એસ. વણીકર; શ્રી. જે. એમ. દલાલ; પાણીની વ્યવસ્થા સ્વતંત્ર–૩ આર્ટીઝન વેલ; પ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; ૩૧૨૪ ત્રાકો નવી મુકાશે; આખી મિલ વીજળીથી ચાલતી કરવાની અને ડાઇંગ મશીનો મૂકવાની યોજના છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. બેન માર્સડન અને શ્રી. ચાર્લ્સ માર્સડન રાખે છે.

મોનોગ્રામ મિલ

ધી મોનોગ્રામ મિલ્સ કું. લિ. રખિયાલ રોડ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૧૦૪ (ઓફિસ) ૫૫૨૯ (કાપડ ખાતું): મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. મણિલાલ માર્સડન એન્ડ કું.; ઠે. મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂ. ૧૫ લાખ; ભરપાઈ થાપણ રૂ. ૧૩,૦૦૧૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂ. ૪૧,૩૪,૬૨૫; છેલ્લો નફો રૂ. ૧૨,૩૬,૦૦૦; ડીવી. રૂ. ૯, ઓર્ડી. શેર દીઠ; કાપડ–ધોયેલું અને રંગીન; છાપકામ ખાતું નથી; ધોતિયાં, સાડી, લોંગકલોથ, શર્ટિંગ, પોપલીન વગેરે, ૨૦/૩૦, ૩૦/૪૦, ૪૦/૬૦; ત્રાકો ૨૨૫૦૦; શાળ ૫૨૮; દૈનિક ઉત્પાદન ૫૪૦૦૦ વાર (૧૨૮૦૦ રતલ); ખાતાં–સ્પી., વી., ડાઈંગ, બ્લીચીંગ વગેરે; ખાતાં બે પાળી; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; ૧૯૨૮માં સ્ટીમ ટરબાઈન ગોઠવ્યાં; સ્થા. સેલીંગ એજન્ટ–દલાલ મનુભાઈ શાંતિલાલ; પરદેશનાં મુખ્ય નિકાસ બજારો–આફ્રિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને તુર્કસ્તાન; મેનેજર–શ્રી. ટી. એ. માર્સડન; સેક્રેટરી–શ્રી. નગીનદાસ એમ. મહેતા, વી. મા.–શ્રી. રણછોડલાલ આર. પટેલ; સ્પી. મા.–શ્રી. મહિપતરામ મનસુખલાલ પટેલ; બ્લી. મા.–શ્રી, ભાલચંદ્ર મંગળદાસ શાહ; એન્જી.–શ્રી. ભીમજીભાઈ પુ. પટેલ; સેલ્સમેન–શ્રી. ઝવેરીલાલ એમ. દલાલ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ નથી; વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. બકુભાઈ મણિલાલ રાખે છે.

નગરી મિલ

ધી નગરી મિલ્સ કું. લી. ગોમતીપુર રોડ, પો. ઓ. નં. ૩૬ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૧૪૮ અને ૫૫૩૦; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ પોપટલાલ ચીમનલાલ એન્ડ કું., મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂ. ૧૧ લાખ; ભરપાઇ થાપણ રૂ. ૭,૩૫,૦૦૦ ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦૦; છેલ્લો નફો રૂ. ૧૧,૫૯,૪૫૭; ડીવીડન્ડ રૂ. ૬૬૧ શેર દીઠ; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન, છાપેલું ૧૯/૨૮, ૪૨/૪૨, બધી જાતનું કાપડ; રીંગ ત્રાકો ૧૮૦૪૦; ડબ્લીંગ ત્રાકો નથી; શાળો ૫૦૦ (૩૨" થી ૬૮") દૈનિક ઉત્પાદન ૪૦૩૫૪ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૧,૧૩,૭૮,૪૪૭ વાર; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ, ડાઈંગ, બ્લીચીંગ, પ્રિન્ટીંગ, કાપડ, એન્જી.; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૫૧૫ અને કારકુનો ૫૫ તથા ૨૯ સિપાઇ; સેલીંગ એજન્ટો–દલાલ પીતાંબરદાસ અચરતલાલ, તથા કાનપુર, બેઝવાડા, કલકત્તા વગેરે જુદા જુદા; મેનેજર–શ્રી. વી. વી. બક્ષી; વી. મા.–શ્રી. એમ. એલ. દેસાઈ; સ્પી. મા.–શ્રી. એન. એમ. નાડકર્ણી; બ્લી. મા.–શ્રી. એન. બી. આથવલે; પ્રિ. નિષ્ણાત–શ્રી. જે. પી. શ્રીવાસ્તવ; એન્જી–શ્રી. જે. સી. મિસ્ત્રી; દલાલ–શ્રી. સી. એન. પટેલ; પાણી મ્યુ.; પ્યુ. પ્લાન્ટ છે; મશીનરી ૧૯૨૭–૨૮માં ગોઠવેલી છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ચીમનલાલ એચ. નગરી અને શ્રી. રસિકલાલ ચી. નગરી રાખે છે.

નાનીકરામ શોભરાજ મિલ

ધી નાનીકરામ શોભરાજ મિલ્સ લિ., માધવલાલ રણછોડલાલ કોલોની, રેલવેપુરા, અમદાવાદ ૨; ટેલીફોન નં. ૨૭૨૮; મેનેજીંગ ડીરેકટર શેઠ નાનીકરામ મેઘરાજ, ડી. પી. ઝવેરી બંગલો, ગિરધરનગર, અમદાવાદ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂ. ૪ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂ. ૧૫ લાખ; છેલ્લો નફો આશરે ૧ લાખ; કાપડ–બધી જાતનું, સિલ્ક અને આર્ટ–સિલ્કનું કાપડ સાટીન, શિઓઝ, બોસ્કી, બ્રોકેડ્ઝ, જ્યોર્જેટ, પેલેસ ક્રેપ્સ વગેરે; ત્રાકો નથી; રેશમ ૧૬થી ૨૪ ડેનીયર્સ, આર્ટ.સિલ્ક ૬૦થી ૧૫૦ ડેનીયર્સ; શાળો ૩૬"થી ૪૪" અને ૫૮"ની છે. દૈનિક ઉત્પાદન ૭૫૦૦ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૨૨,૫૦,૦૦૦ વાર; વીજળીથી ચાલે

છે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૪૦૦; કારકુનો ૪૦; સેલીંગ એજન્ટો મે. જે. કીમતરાય એન્ડ કું., મસ્કતી મારકેટ, અમદાવાદ; ઉપરાંત મુંબઇ, પંજાબ, સિંધ, દિલ્હી, રંગુન વગેરે; મેનેજર અને વી. મા. શ્રી. કિશનચંદ એમ. મૂલચંદાણી; સેક્રેટરી–શ્રી વાસન જી. વાસવાણી; ડાઇંગ મા–મદનલાલ સી. શાહ; એન્જી.–શ્રી. મગનલાલ માધવજી પંચાલ; દલાલ–શ્રી મગનલાલ લલ્લુભાઇ પરીખ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ન્યુ. પ્લાન્ટ બનાવવાના છે; મશીનરી ૧૯૩૮ માં નાખી હતી. મોટી મિલ મુંબઇમા નાખવાના છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. કે. એમ. મુલચંદાણી રાખે છે.

નૂતન મિલ

ધી નૂતન મિલ્સ લિ., નિકોલી દરવાજા બહાર, સરસપુર, પો. બો. નં. ૬૬ અમદાવાદ. ટેલીફોન નં. ૨૬૭૨; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. જગાભાઇ ભોગીલાલ નાણાવટી એન્ડ કું. લી. મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ–રૂા. ૫ લાખ, ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૫ લાખ, ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. (નથી મળ્યો); છેલ્લો નફો રૂા. ૧૨,૦૦,૪૯૫; ડીવી. રૂા. ૧૦ + રૂા. ૧૦ બોનસ; કાપડ–ધોયેલું અને રંગીન; ૪૦/૪૦, ૪૦/૬૦; ધોતિયાં, સાડી, ટવીલ, લોંગકલોથ, કોટીંગ, શર્ટિંગ, ક્રેપ, પોપલીન વગેરે; ત્રાકો ૨૦૮૪૦, શાળો ૫૨૮; રોજનું ઉત્પાદન ૪૦૦૦૦ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન આશરે ૧,૨૦,૦૦,૦૦૦ વાર; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ, ડાઇંગ, બ્લીચીંગ, એન્જીનિયરીંગ વગેરે. કોલસા અને વીજળી; વીજળીમાં પોતાનું સ્ટીમ ટરબાઇન (૧૯૩૨), ખાતાં–બે પાળી, કામદારો ૧૪૩૫ કારકુનો ૭૬; સેલીંગ એજન્ટો–મે. મહેન્દ્રકુમાર રમણલાલ અમદાવાદ. મેનેજર–શ્રી. આર. ટી. અમીનભાવી, વી. મા.–શ્રી. સી સી. રે; સ્પી. મા.–શ્રી. આર. ટી. અમીનભાવી; બ્ની. મા.–શ્રી. વી. એસ

આયર, એન્જી. શ્રી. એમ. એસ. પટેલ, દલાલ–શ્રી. પી. એચ. વેરા (એકટીંગ); પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; યંત્રો ૧૯૩૨–૩૩-માં નાખેલાં, ધીમે ધીમે બદલાતાં જાય છે; કામદારો માટે બાયરૂમો બંધાય છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. જગાભાઈ ભોગીલાલ, શ્રી. કાન્તિલાલ ભોગીલાલ અને શ્રી. શાંતિલાલ ભોગીલાલ રાખે છે.

નેશનલ મિલ

ધી નેશનલ મિલ્સ કું. લિ. ગોમતીપુર રોડ, પો. બો. નં. ૩૯, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૧૩૧; મેનેજીંગ એજન્ટ–શેઠ પોપટલાલ હરિલાલ નગરી; ૪૫ બ પ્રીતમનગર, એલિસબ્રીજ, અમદાવાદ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૬ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦૦; છેલ્લું ડીવી. રૂા. ૧૨૧ ઓર્ડી. શેર દીઠ; કાપડ–ધોયેલું, ધોતિયાં, સાડી, ચાદર, શર્ટિંગ, લોંગક્લોથ, મેટી; રંગીનમાં પોપલીન અને મેટી; ૧૫/૨૦, ૩૫/૩૫, ૪૨/૪૨; છાપકામનું ખાતું નથી; રીંગ ત્રાકો ૧૯૭૧૨; શાળો ૪૯૦; દૈનિક ઉત્પાદન ૪૬૦૦ રતલ, ૧૮૦૦૦ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૧૨,૮૭,૨૬૯ રતલ, ૫૪,૫૩,૧૫૬ વાર; ખાતાં–સ્પી., વી., એન્જી., બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, સેલ્સ વગેરે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૩૦૦; કારકુનો ૫૫; કોલસાથી ચાલે છે; સ્થા. સેલીંગ એજન્ટો–મે. રતનલાલ મોતીલાલ એન્ડ કું; મેનેજર–શ્રી. આર. આર. દલાલ; સેક્રેટરી–શ્રી. મહાશંકર એચ. ઠાકર; વી. મા.–શ્રી. વાસુદેવ જમાદાર; સ્પી. મા.–શ્રી. બી. એન. અલમોના; એન્જી.–શ્રી. પી. એ. પંચાલ, સેલ્સમેન–શ્રી આર. સી શાહ; પાણી મ્યુ. નું વાપરે છે; વહીવટની દેખરેખ શેઠ પોપટલાલ હ. નગરી અને શ્રી. બંસીધર પોપટલાલ નગરી રાખે છે.

ન્યુ કમર્શિયલ મિલ

ધી ન્યુ કમર્શિયલ મિલ્સ કું; લિ., નરોડા રોડ, અમદાવાદ નં. ૨; ટેલીફોન નં. ૨૨૧૧ અને ૨૭૦૦; મેનેજીંગ એજન્ટો મે.–ત્રીકમલાલ ભોગીલાલ એન્ડ કું. લી.; મિલમાં અને બાલાહનુમાન, ગાંધી-રોડ, અમદાવાદ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૧ લાખ; ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૧૦,૫૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; પ્રે. શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૪૮,૯૭,૯૨૨; છેલ્લો નફો રૂા. ૨૬,૧૪,૯૯૫; ડીવી. શેર દીઠ રૂા. ૪૦; કાપડ–કોરૂં (શર્ટિંગ, ધોતિયાં અને સાડી); ધોયેલું, રંગીન, છાપેલું; ધોતિયાં, સાડી, વાયલ, ક્રેપ, મલમલ, લોંગક્લોથ, શર્ટિંગ, લીનીઓ, ચોકડી, સાડી, મચ્છરદાની, દોરીઆ, પોપલીન, ટુવાલ, નેપકીન, હાયરૂમાલ વગેરે; રીંગ ત્રાકો ૩૪૪૮૦; ડબલીંગ ત્રાકો ૫૬૪; શાળો ૭૮૨ (૩૨" થી ૬૬") દૈનિક ઉત્પાદન ૭૧૦૦૦ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૨,૧૫,૦૦,૦૦૦ વાર; ખાતાં–સ્પી. વીવીંગ, ડાઇંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, પ્રિન્ટીંગ; ખાતાં બેપાળી; કામદારો ૨૩૨૦, કારકુનો અને સુપરવાઈઝરી સ્ટાફ ૧૩૪; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; સ્ટીમ ટરબાઇન; ૧૯૨૯–વીજળી (અમ. ઇલેક્ટ્રીક); સેલીંગ એજન્ટો–દલાલ ગોરધનદાસ દલસુખરામ; બાકી કલકત્તા, બેંગલોર, ચીરાલા, દિલ્હીમાં એજન્ટો; તુર્કી, ઇરાન, ઇરાક, પેર્ટ સુદાન, બર્મા, અફઘાનિસ્તાન, સીરિયા, પૂર્વ–પશ્ચિમ, આફ્રિકા અને ઓસ્ટ્રેલિયામાં નિકાસ બજારો; મિલની પોતાની દુકાન ધરમરાજ ગલી, મુળજી જેઠા મારકીટ મુંબઇ; મેનેજર અને વી. મા.–શ્રી. એચ. આઇ. મહેતા; સેક્રેટરી–શ્રી. સી. સી. શાહ; સ્પી. મા.–શ્રી. જી. ડબલ્યુ. ટેલર; બ્લી. એન્ડ ફીની. મા.–શ્રી. બી. એન. વાચ્છાવાળા; પ્રિ. મા.–શ્રી. જી. આલ્બરેસીઓ; એન્જી.–શ્રી. એન. પી. ભરુચા; ડાઇંગ મા.–શ્રી. સી. વી. રામનનાયર; દલાલ–શ્રી. આર. ડી. બંગડીવાળા; પાણીની વ્યવસ્થા સ્વતંત્ર; પ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; સ્પીનીંગ ખાતાના વિસ્તારની યોજના છે અને મર્સરાઇઝીંગ પ્લાન્ટનો ઓર્ડર મૂકયો છે. વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. રતિલાલ નાથાલાલ, શ્રી. કાન્તિલાલ નાથાલાલ અને શ્રી. જયંતીભાઈ ભીખાભાઇ રાખે છે.

ન્યુ કોટન મિલ

ધી અમદાવાદ ન્યુ કોટન મિલ્સ લિ., મીઠીપુર, ગોમતીપુર મહેમદાવાદ નજીક, પો. બો. નં. ૯, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૨૧૫; મેનેજીંગ એજન્ટો મે. નરોત્તમ ચંદુલાલ એન્ડ કું. લિ, મિલમાં જ., અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૧૦ લાખ., ઓર્ડી. શેર ૧૦૦ નો; ૫½% પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૦૦; ખાતાં-સ્પીનીંગ, વીવીંગ અને ડાઈંગ, બ્લીચીંગ પ્લાન્ટ; રીંગ ત્રાકો ૨૦૧૧૬; ડબલીંગ ત્રાકો ૮૪૦; શાળો ૪૪૮; કોલસા અને વીજળી બન્નેથી ચાલે છે; કામદારો ૧૩૭૧; કારકુનો ૮૦; સેલીંગ એજન્ટ-દલાલ આત્મારામ જેસીંગભાઇ; મેનેજર અને સેક્રે.-શ્રી. બળવંતરાય ચીમનલાલ ત્રિવેદી., વી. મા.-શ્રી. છબાભાઈ એમ. શાહ., સ્પી.મા.-શ્રી. હેમલેટ વિલ્સન., ડા. અને બ્લી. મા.-શ્રી. અરવિંદલાલ લલિતશંકર વ્યાસ; એન્જી.-શ્રી. મધુકર એચ. મહેતા; દલાલ-શ્રી. રમણલાલ ચંદુલાલ શેઠ., પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા., પ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. નરોત્તમદાસ ચંદુલાલ અને શ્રી. રમેશભાઈ ચંદુલાલ રાખે છે.

ન્યુ માણેકચોક મિલ

ધી ન્યુ માણેકચોક સ્પી. એન્ડ વીવીંગ કું. લિમિટેડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ નં. ૨; ટેલીફોન નં. ૨૦૪૯; મેનેજીંગ એજન્ટ શ્રી. ચિનુભાઇ લાલભાઇ; ઠે. મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૨૫ લાખ; ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૭,૩૫,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૨૬,૦૧,૪૮૪; છેલ્લો નફો રૂા. ૫,૦૨,૪૮૦; ડીવી. રૂા. ૨૫ ઓર્ડી. શેર દીઠ અને રૂા. ૪-૮-૦ પ્રેફ. શેર દીઠ; કાપડ-કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન; લોંગકલોથ, સાડી, ધોતિયાં, ડ્રીલ, પોપલીન, લીટીવાળું શર્ટિંગ, ટવીલ, ક્રેપ, વગેરે; છાપકામ ખાતું નથી; ૨૦,૩૦,૪૦,૬૦, ૮૦ નંબર અને ૨/૨૦,૨/૪૦,૨/૬૦,૨/૮૦; રીંગ ત્રાકો ૨૭૫૧૨; ડબ્લીંગ ત્રાકો ૧૮૩૬; શાળો ૬૫૬; દૈનિક ઉત્પાદન ૫૪૩૮૩ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૧,૫૯,૮૮,૬૩૫ વાર; ખાતાં-સ્પી., વી., બ્લીચીંગ અને ડાઈંગ, એન્જી. વગેરે; ખાતાં ૩ પાળી; કામદારો ૨૬૧૩; કારકુનો ૭૧; કોલસા અને વીજળી (અમ. ઇલેકટ્રિકની) બન્નેથી; સેલીંગ એજન્ટ-મે. એ. બી. શાહ એન્ડ કું., મસ્કતી મારકીટ, અમદાવાદ, ઉપરાંત, કલકતા, કાનપુર, દિલ્હી, અમૃતસર, મદ્રાસ, મુંબઈમાં એજન્ટ છે; પરદેશનાં મુખ્ય નિકાસ બજાર આફ્રિકા, અફઘાનિસ્તાન, ઓસ્ટ્રેલિયા વગેરે; મેનેજર-શ્રી. ચંપકલાલ ચુનીલાલ બેન્કર; સેલ્સ મેનેજર-શ્રી. કેશવલાલ લલ્લુભાઇ પટેલ; વી. મા.-શ્રી. મણિલાલ મોહનલાલ શાહ; સ્પી. મા.-શ્રી. ખેમચંદ પુંજાભાઇ પટેલ, બ્લી.મા.-શ્રી. ઓ. કે. ભાસ્કરન; એન્જી.-શ્રી. એન. કે. પટેલ; દલાલ-શ્રી. કાન્તિલાલ જેઠાલાલ શાહ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા, પ્રોસેસ માટે; પીવા માટે મ્યુ.નું પાણી; પ્યુ. પ્લાન્ટ ચાલુ છે; ૧૯૦૫માં મશીનરી ગોઠવેલી; નવા ઓર્ડર નથી મૂકયા; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ચિનુભાઇ લાલભાઇ રાખે છે.

ન્યુ રાજપુર મિલ

ધી ન્યુ રાજપુર મિલ્સ કું., લિ. રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૨૯૭; મેનેજીંગ એજન્ટ-શ્રી. મનુભાઇ બીપાભાઈ; મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૩,૨૦,૦૦૦; ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂા. ૯,૩૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; પ્રેફ. શેર રૂા.૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૧૫,૮૬,૮૭૬; છેલ્લો નફો રૂા. ૬,૩૪,૪૬૮; ડીવી.-ઓર્ડી. શેરનું ૧/૨૦ અપ્યું; કાપડ-કોરૂં અને ધોયેલું, રંગીન-છાપેલું નહિ; ધોતિયાં, સાડી, મલમલ, લોંગકલોથ, પોપલીન, સુશી, દોરીઆ વગેરે; ૪૦/૬૦, ૫૦/૭૦; રીંગ ત્રાકો ૧૯૪૫૨, ડબ્લીંગ ત્રાકો ૯૦૦; શાળો ૩૭૦ (૩૬" થી ૬૦" સુધી) દૈનિક ઉત્પાદન આશરે ૪૦૦૦ રતલ; વાર્ષિક ઉત્પાદન આશરે ૧૨,૫૦,૦૦૦ રતલ; કોલસાથી ચાલે છે, ખાતાં-એન્જી., સ્પી., વી., ડાઈંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, સૂતર મર્સરાઈઝીંગ; ખાતાં બે પાળી; કામદારો

૧૦૯૩; કારકુનો ૫૦; સેલીંગ એજન્ટ–મેસર્સ અનુભાઇ મયાભાઇ, અમદાવાદ; કાનપુર, દિલ્હી, મુંબઇ, કલકત્તા, આગ્રા, ચિરાલા; પરદેશ નિકાસ થતું નથી; મેનેજર–શ્રી. એ. ટી. પંડયા; આસી. મેનેજર–શ્રી. એચ. એફ. પટેલ; વી. મા.–શ્રી. યુ. કે. ત્રિપાઠી; સ્પી. મા.–શ્રી. વી. બી. મશરૂવાળા; બ્લી. મા.–શ્રી. વી. એમ. શાહ; એન્જી.–શ્રી. જે. બી. પંચાલ; દલાલ–શ્રી. જે. સી. બુચ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ છે; મશીનરી ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૮ માં ગોઠવી છે; નવા ઓર્ડર ઈંગ્લાંડમાં મૂકયા છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ભીખાભાઈ જીવાભાઈ, શ્રી. મગનલાલ ભીખાભાઈ અને શ્રી. મનુભાઇ ભીખાભાઇ રાખે છે.

ન્યુ ટેકસટાઇલ મિલ

ધી અમદાવાદ ન્યુ ટેકસટાઇલ મિલ્સ કું. લી, રાયપુર દરવાજા બહાર, પો. ઓ. નં. ૧૬૦, અમદાવાદ: ટેલીફોન નં. ૫૧૦૧ અને ૫૪૧૧, મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ જીવણલાલ ગિરધરલાલ એન્ડ સન્સ; મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૬,૨૫,૦૦૦; ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૧૪,૦૦,૦૦૦; શેરો–ઓર્ડી. શેર રૂા. ૨૫૦; પ્રે. શેર રૂા. ૧૨૫; સેકન્ડ પ્રે. શેર રૂા. ૫૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૩૯,૭૯,૭૮૪; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૪,૮૦,૪૬૭; ડીવી.–રૂા. ૧૫ શેર દીઠ અને રૂા. ૫૦ નવા શેરના ઇસ્યુદ્વારા; કાપડ–કોરું, ધોયેલું; રંગીન અને છાપેલું; રીંગ ત્રાકો ૨૫૪૮૮, સાળો ૧૧૦૦; દૈનિક ઉત્પાદન ૫૦૦૦ રતલ સૂતર અને ૫૭૦૦ રતલ કાપડ; ખાતાં–સ્પીનીંગ, વીવીંગ; બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, ડાઇંગ, પ્રિન્ટીંગ, એન્જી. વગેરે; વીજળીથી ચાલે છે. કોલસા પાવર જનરેટીંગ માટે જ; ખાતાં બે પાળી, સ્પીનીંગમાં ત્રીજી પાળી; કામદારો ૨૦૦૦, કારકુનો ૧૨૦; મેનેજર–રા. સા. બી. વી. દલાલ; વી. મા.–શ્રી. આર. બી. આણુવાલા;

સ્પી. મા.–શ્રી. એફ. એશટન; કા. મા.–શ્રી. વી. કંસારા; બ્લી. મા.–શ્રી. વિલિયમ પાર્કીન્સન; પ્રિન્ટીંગ નિષ્ણાત-શ્રી. જેમ્સ કેથકાર્ટ; એન્જી.–શ્રી. એન. એમ. વ્યાસ; દલાલ શ્રી. પી. જી. શાહ; પાણીની વ્યવસ્થા મ્યુ.નું પાણી; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. સાકરલાલ નારણલાલ રાખે છે.

ન્યુ નેશનલ મિલ

ન્યુ નેશનલ મિલ્સ લિ. રખિયાલ રોડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૨૧૧ (ઓફિસ), ૫૨૮૬ (મિલ); મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. ત્રીકમલાલ ભોગીલાલ સન્સ એન્ડ કું., ઠે. C/o ન્યુ કમર્શિયલ મિલ્સ લિ.; કાપડ–ધોયેલું, રંગીન વગેરે; પોપલીન સાડી, ધોતિયાં, વાયલ, દોરિયા, મલમલ, શર્ટિંગ, મચ્છરદાની કાપડ વગેરેઃ ખાતાં–સ્પી., વી., બ્લીચીંગ ડાઈંગ, અને કેલેન્ડરીંગ તેમજ સૂતર રંગવાનું ખાતું; ખાતાં બે પાળી ચાલે છે;રીંગત્રાકો ૧૭૮૫૨; ડબ્લીંગત્રાકો ૨૫૬; ૪૦થી ૧૦૦ નંબરનું સૂતર; શાળો ૪૧૦ (૨૫" થી ૪૯" સુધી); સેલીંગ એજન્ટો–ન્યુ નેશનલ મિલ કાપડની દુકાન, મુળજી જેઠા મારકીટ; મુંબઈ : મેનેજર અને સેક્રેટરી–શ્રી. વી. જે. કોઠારી; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. રમણલાલ નાથાલાલ, શ્રી. ચંપકલાલ નાથાલાલ અને શ્રી. મનુભાઈ ભીખાભાઈ રાખે છે.

ન્યુ સ્વદેશી મિલ

ધી ન્યુ સ્વદેશી મિલ્સ ઓફ અમદાવાદ લિ., નરોડારોડ, પો. બો. નં. ૧૫, અમદાવાદ, ટેલીફોન નં. ૨૮૨૮; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ કોટન એજન્ટસ લિ., ઇમ્પીરીઅલ બેન્ક બિલ્ડીંગ, બેન્ક સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ; અધિકૃત થાપણ–રૂ. ૨૧,૫૦,૦૦૦; ભરપાઇ થાપણ રૂ. ૧૧,૬૦,૬૦૦; ઓર્ડી. અને પ્રે. શેર રૂ. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂ. ૨૦,૬૯,૪૦૦; છેલ્લો નફો રૂ. ૪,૮૦,૦૧૯; ડીવી. ઓર્ડી. અને પ્રે.

શેર બન્ને પર ૫%; કાપડ-કોરં, ધોયેલું, રંગીન ૨૦/૩૦નું; લોંગકલોથ, સાડી, ધોતિયાં, ક્રેપ, છાપેલી છીંટ, ડ્રીલ, શર્ટીંગ વગેરે; રીંગ ત્રાકો-૨૬,૧૪૪; શાળો ૭૧૯ (૩૨" થી ૬૪"); રોજનું ઉત્પાદન-૧૫,૫૦૦ રતલ કાપડ; વાર્ષિક ઉત્પાદન-૪૬,૫૦,૦૦૦ રતલ કાપડ; ખાતાં-સ્પીનીંગ, વીવીંગ, ડાઈંગ, બ્લીચીંગ અને પ્રિન્ટીંગ; કોલસાથી ચાલે છે પણ વીજળીની વ્યવસ્થા થઈ રહી છે; ખાતાં ત્રણપાળી, કામદારો ૩૫૦૦, કારકુનો ૧૪૦; નિકાસ-અફઘાનિસ્તાન, ઇરાન, ઇરાક, આફ્રિકા, વગેરે; અમૃતસરમાં મિલની પોતાની દુકાન; મેનેજર-શ્રી. પી. એલ. કૌશિક; ડે. જ. મેનેજર-શ્રી. ડી. સી. બીરલા; ફે. મેને.-શ્રી. એસ. એન. હાડા, વી. મા.-શ્રી. એ. પી. ચેટરજી, સ્પી. મા.-શ્રી. ડી. ડી. શાહ અને શ્રી. એન. ડી. નાદિરશા, બ્લી. મા. અને પ્રિ. એક્ષપર્ટ-શ્રી. રાવજીભાઇ વી. પટેલ; એન્જી.-શ્રી. એ. બી. વૈદ્ય; દલાલ-શ્રી. સી. એલ. બજાજ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા: વહીવટની દેખરેખ શ્રી. પન્નાલાલ કૌશિક રાખે છે.

રાજનગર મિલ

ધી રાજનગર સ્પી. વી. એન્ડ મેન્યુ. કું. લી., નં. ૧ અને નં. ૨ મિલો ઇદગા ચોકી નજીક, પો. બો. ૪૦, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૨૮; મેનેજીંગ એજન્ટો-મેસર્સ મંગળદાસ ગિરધરદાસ પારેખ લી. લાલ દરવાજા, અમદાવાદ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૧,૩૦,૦૦૦; ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૧૦,૮૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૨૫, પ્રેફ. શેર રૂા. ૫૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૭૩,૬૭,૪૨૯; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૫,૩૮,૩૮૯; ડીવી.-ઓર્ડી. શેર પર રૂા. ૨૫; પ્રે. શેર ૪%; કાપડ-કોરં, ધોયેલું અને રંગીન; છાપકામ ખાતું નથી; ૧૯,૩૫,૪૪,૪૯ તાણાના નંબર, ૨૭,૪૯,૬૩,૭૦ વાણાના નંબર; રીંગ ત્રાકો નં ૧ મિલ ૧૫૨૨૦; નં. ૨ મિલ ૨૯૫૮૦, શાળ નં. ૧માં અને નં. ૨માં મળીને કુલ ૧૩૮૨; દૈનિક ઉત્પાદન (નં.૧) ૪૦૨૫ રતલ, વાર્ષિક ૧૧,૭૧,૨૮૪ રતલ; (નં. ૨) ૬૦૭૦૪ રતલ, વાર્ષિક ૧૮,૬૯,૦૪૫ રતલ; ખાતાં-સ્પીનીંગ, વીવીંગ, ડાઈંગ, બ્લીચીંગ, એન્જી; ખાતાં બે પાળી-કામદારો (નં. ૧) ૯૫૫ (નં. ૨) ૨૦૮૬; કારકુનો (નં. ૧) ૭૦ અને (નં. ૨) ૯૨; કોલસા અને સ્ટી. એન્જી. નં. ૧ મિલમાં; કોલસા અને સ્ટીમ ટર્બોજનરેટર અને મદદમાં વીજળી (અમ. ઇલેકટ્રીક) નં. ૨ મિલમાં; વીજળી ઇ. સ. ૧૯૩૬માં નં. ૨ મિલમાં; સેલીંગ એજન્ટો-મેસર્સ વાસુદેવ લલ્લુભાઇ; મેનેજર-શ્રી. કે. કે. ત્રિપાઠી; વી. મા.-શ્રી. પી. એચ. કેન્ટીનવાલા; સ્પી. મા.-શ્રી એમ. એસ. દેસાઇ; બ્લી. મા.-શ્રી. સી. એન શર્મા; એન્જી.-શ્રી. આર *એમ. ખંભાતા (નં ૧), શ્રી. એમ. એમ. વ્યાસ* (નં. ૨); દલાલ-શ્રી. આર. ડી. સુતરિયા; પાણી મ્યુ.નું નં. ૧ મિલમાં; સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા નં. ૨ મિલમાં; મ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; નં. ૧ મિલની મશીનરી ૧૮૯૫માં ગોઠવાઇ હતી. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. મધુસુદન ચમનલાલ રાખે છે.

રાયપુર મિલ

ધી રાયપુર મેન્યુફેકચરીંગ કું. લી. પો. બો. નં.૫૪ સરસપુર દરવાજા બ્હાર, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૧૮૭, ૫૨૪૭; મેનેજીંગ એજન્ટો-મેસર્સ લાલભાઇ દલપતભાઈ એન્ડ કું., મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૧૦ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦; છેલ્લો નફો ૩૪,૩૮,૮૫૫-૭-૧ ડીવીડન્ડ શેરે રૂા. ૩૦ લેખે; કાપડ-કોરું, ધોયેલું, રંગીન અને મર્સરાઇઝ્ડ ૪૦ થી ૧૦૦; ધોતિયાં, સાડી, શર્ટીંગ વગેરે; રીંગ ત્રાકો ૨૮૬૭૨ ડબલીંગ ત્રાકો ૧૨૬૪ બધી ફાઇન કાઉન્ટ; શાળો ૬૩૪; છાપવાનું ખાતું નથી; ઉત્પન્નના આંકડા નથી મળ્યા; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૭૦૦, કારકુનો ૧૦૦; સેલીંગ એજન્ટો ગીરધરલાલ છોટાલાલ; મેનેજર-શ્રી. સી. એમ. પટેલ; વી મા.-શ્રી. એમ. બી. મહેતા; સ્પી. મા.-શ્રી. ડી. એન. દસ્તુર; બ્લી. મા.-શ્રી. સી. કે. મેનન; એન્જી.-શ્રી. આર. એસ. દસ્તુર; દલાલ-શ્રી. એ.સી. મહેતા, બી.એ. એલએલ.બી.

અને શ્રી આર એમ સોદાગર, પાણીની સ્વતત્ર વ્યવસ્થા, પ્યુ પ્લાન્ટ કરવાના છે, બધા યંત્રો નવા ગોઠવ્યા છે, વહીવટની દેખરેખ શ્રી ચીમનલાલ લાલભાઇ, શ્રી વિજયસીંગ ચીમનલાલ અને કુ લીલાવતી લાલભાઇ રાખે છે

રૂસ્તમ જહાંગીર મિલ

ધી રૂસ્તમ જહાગીર વકીલ મિલ્સ કુ લી, દિલ્હી દરવાજા બહાર, દુધેશ્વર રોડ, પો બો ન ૧૬, અમદાવાદ, ટેલીફોન ન ૨૧૫૧, મેનેજીગ એજન્ટો–મે. કાન્તિલાલ શાંતિલાલ એન્ડ કુ, જહાગીર વકીલ મિલ, દિલ્હી દરવાજા બહાર, અમદાવાદ અધિકૃત અને ભરપાઈ થાપણ રૂા ૧૨ લાખ, ઓર્ડી શેર રૂા ૫૦ અને પ્રે શેર રૂા ૫૦, છેલ્લો નફો રૂા ૨૬,૩૬,૭૪૪, ડીવી ઓર્ડી શેર દીઠ રૂા ૮, રૂા ૨ પહેલા–બીજા પ્રે શેર રૂા ૧ ત્રીજા પ્રે શેર, કાપડ કોરૂં ૪૫%, ધોયેલુ ૪૫%, રંગીન ૧૦%, પ્રિન્ટીગ નથી, ૩૫,૪૫,૫૮ અને ૭૮ નબરનુ, રીગત્રાકો ૧૮૭૧૬, શાળો ૪૦૬, દૈનિક ઉત્પાદન ૩૬૦૦૦ વાર, વાર્ષિક ઉત્પાદન– ૧,૦૮,૦૦,૦૦૦ વાર, ખાતા–સ્પીનીગ, વીવીગ, બ્લીચીગ, ફીનીશીગ અને ડાઈગ, ખાતા ૨ પાળી–સ્પી ત્રણ પાળી, કામદારો ૧૫૭૮, કારકુનો ૬૨, કોલસાથી ચાલે છે, સેલીગ એજન્ટો –દલાલ દિનેશ ભાઇ લાલભાઈ, મેનેજર–શ્રી પી એચ રાવળ, વી મા–શ્રી જે જે દારૂવાલા સ્પી મા–શ્રી જે ની પાઠક, બ્લી ના–શ્રી એમ બી આચાર્ય, એન્જી–શ્રી એસ ડી મહેતા દલાલ–શ્રી જે એચ સુતરીઆ, મેનેજર શ્રી રાવળ અને શેઠ કાન્તીલાલ મણિલાલ ઉદ્યોગના અભ્યાસ માટે બ્રિટન, અમેરિકા જઇ આવ્યા, પાણી મ્યુ નું, પ્યુ પ્લાન્ટ નથી, મશીનરી ૧૯૨૦ મા ગોઠવેલી, ૮૦૦૦ ત્રાકો વધારવાની છે, બ્રિટનમા ઓર્ડર મૂકયો છે વહીવટની દેખરેખ શ્રી મણિભાઇ જેશીગભાઈ અને શ્રી કાન્તિલાલ મણિભાઈ રાખે છે

રોહિત મિલ

રોહિત મિલ્સ લીમીટેડ, ખોખરા મહેમદાવાદ, પો મો ન ૧૯૧ અમદાવાદ, ટેલીફોન ન. ૫૩૫૨, ૫૧૬૧, મેનેજીગ એજન્ટો–મેસર્સ લલ્લુભાઈ ગોરધનદાસ એન્ડ સન્સ, મિલમાજ, અધિકૃત અને ભરપાઈ થાપણ રૂા ૨૬,૫૦,૦૦૦, ઓર્ડી શેર રૂા ૧૦૦, ફર્સ્ટ, સેકન્ડ અને થર્ડ પ્રેફ શેર રૂા ૧૦૦, બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા ૪૩,૭૭,૫૩૨, છેલ્લો નફો રૂા ૨૬,૫૬,૨૪૬, ડીવી રૂા ૨૫ ની ફ્રેકશનલ સ્ક્રીપ ઓર્ડી શેર પર, કાપડ–કોરૂં, લોગકલોથ, ધોયેલુ–ધોતિયા, સાડી, પોપલીન, મલમલ, વાયલ અને શર્ટિંગ, રંગાલ–પોપલીન, શર્ટિંગ અને સાડી, છાપેલુ–સાડીઓ, રીગ ત્રાકો ૨૭૦૯૭, ડબલીગ ત્રાકો ૪૮૮, શાળો ૬૯૨ (૩૨" થી ૭૭"), દૈનિક ઉત્પાદન સૂતર આશરે ૯૦૦૦ રતલ, કાપડ આશરે ૪૮૦૦૦ વાર, વાર્ષિક ઉત્પાદન સૂતર આશરે ૨૭,૦૦,૦૦૦ રતલ, કાપડ આશરે ૧,૪૪,૦૦,૦૦૦ વાર, ખાતા–સ્પી, વી, ડાઇગ, બ્લીચીગ, ફીનીશીગ, કેલેન્ડરીગ પ્રિન્ટીગ, એન્જી વગેરે, ખાતા ૩ પાળી, કામદારો ૧૩૨૫+૮૩૫+૨૨૪ ત્રણ પાળીના, કોલસા અને અશત વીજળીથી ચાલે છે, જનરલ મેનેજર–શ્રી અબાલાલ રણછોડજી દેસાઇ, મેનેજર–શ્રી રમણિક કે પરીખ, વી મા–શ્રી બનાભાઈ એ પટેલ, બ્લી મા–શ્રી ડી એ રેગે, પ્રિ નિષ્ણાત, શ્રી કે બી પારેખ, એન્જી–શ્રી એસ સી શુકલ, દલાલ–શ્રી એસ એન શુકલ, શ્રી બી એન ચોકસી, પાણીની સ્વતત્ર વ્યવસ્થા છે, પ્યુ પ્લાન્ટની યોજના છે, વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી વાડીલાલ લલ્લુભાઇ અને શેઠ શ્રી ચિનુભાઇ લલ્લુભાઇ રાખે છે

લક્ષ્મીકોટન મિલ

અમદાવાદ લક્ષ્મીકોટન મિલ્સ કુ લિમિટેડ, રાયપુર દરવાજા બહાર, અમદાવાદ, ટેલીફોન ન ૫૧૨૫ મેનેજીગ એજન્ટો–મે હરિપ્રસાદ જયતીલાલ એન્ડ કુ લિ, ઠે મિલમાજ, અધિકૃત થાપણ રૂા ૯,૦૦,૦૦૦, ઓર્ડી શેર રૂ ૧૦૦, કાપડ કોરૂ, ધોયેલુ,

મિલવિસ્તારના નકશાની સમજણ

નરોડા રોડ

નકશામાં
નંબર નામ

૫૧ ભરતખંડ કોટન મિલ્સ
૫૩ ગુજરાત કોટન મિલ્સ
૩૯ અરવિંદ મિલ્સ
૩૮ ન્યુ કોમર્શિયલ મિલ્સ
૩૫ અશોક મિલ્સ
૩૭ અરુણ મિલ્સ
૩૪ વિજય મિલ્સ
૩૩ કલ્યાણ મિલ્સ

સરસપુર (વિભાગ)

૫૪ શ્રીનગર મિલ્સ
૫૫ સરસપુર મિલ્સ
૫૯ માણેકલાલ હરિલાલ મિલ્સ
૫૬ હઠીસીંગ મિલ્સ
૫૭ આનંદ કોટન મિલ્સ
૪૧ નૂતન મિલ્સ
૪૦ વિક્રમ મિલ્સ
૩૬ રાયપુર મિલ્સ
૭૪ હિમાભાઇ મિલ

કાળુપુર દરવાજા બહાર

૫૦ ગુજરાત સ્પીનીંગ મિલ

જમાલપુર દરવાજા બહાર

૧૦૮ કેલીકો મિલ્સ

રાયખડ

૧ અહેચરદાસ સરકરી મિલ્સ

રાયપુર દરવાજા બહાર

(સીધા જતાં)

૧૦૨ ન્યુ કોટન મિલ્સ નં. ૧
૧૦૧ સારંગપુર કોટન મિલ્સ
૧૦૦ સીટી મિલ્સ
૧૦૬ અમદાવાદ લક્ષ્મી કોટન મિલ્સ

રાયપુર દરવાજા બહાર જતાં

(ડાબી બાજુ)

૬૪ કૈસર-ઇ-હિંદ મિલ્સ
૧૦૩ અમદાવાદ ન્યુ ટેક્ષટાઇલ મિલ્સ
૧૦૪ અમદાવાદ કોટન મિલ્સ
૯૫ અમદાવાદ સારંગપુર મિલ્સ
૯૬ અંબિકા મિલ્સ નં ૧

ખોખરા મહેમદાવાદ

૮૯ અંબિકા મિલ્સ
૮૮ ભાલકીઆ મિલ્સ
૮૫ જયભારત મિલ્સ
૮૭ બિહારી મિલ્સ
૮૬ રોહિત મિલ્સ

મીઠીપુર

૯૦ ભારત સૂર્યોદય મિલ્સ
૯૧ સિલ્વર કોટન મિલ્સ
૮૪ ન્યુ કોટન મિલ્સ

ગોમતીપુર પુલથી રખિયાલરોડ

૬૨ નેશનલ મિલ્સ
૬૫ નગરી મિલ્સ
૬૮ રામકૃષ્ણ મિલ્સ
૬૯ મારડન મિલ્સ
૭૧ વિવેકાનંદ મિલ્સ
૭૨ ન્યુ. રાજપુર મિલ્સ
૭૭ પટેલ મિલ્સ
૭૬ મોનોગ્રામ મિલ્સ
૮૧ અનંત મિલ્સ
૮૦ લાલ મિલ્સ
૮૨ ન્યુ નેશનલ મિલ્સ
૮૩ અજીત મિલ્સ

પ્રેમ દરવાજા તરફ જતાં

૪૮ ગુજરાત જીનીંગ મિલ્સ
૪૭ ન્યુ માણેકચોક મિલ્સ
૪૫ રાજનગર મિલ્સ
૧૭ ભરતખંડ ટેક્ષટાઇલ મિલ્સ
૧૬ હરિવલ્લભદાસ મુલચંદ મિલ્સ
૧૫ માણેકચોક મિલ્સ
૧૪ કમર્શિયલ મિલ્સ
૧૩ ગિરધરલાલ હરિવલ્લભદાસ મિલ્સ
૧૦ જ્યુબિલી મિલ્સ

અસારવા તરફ

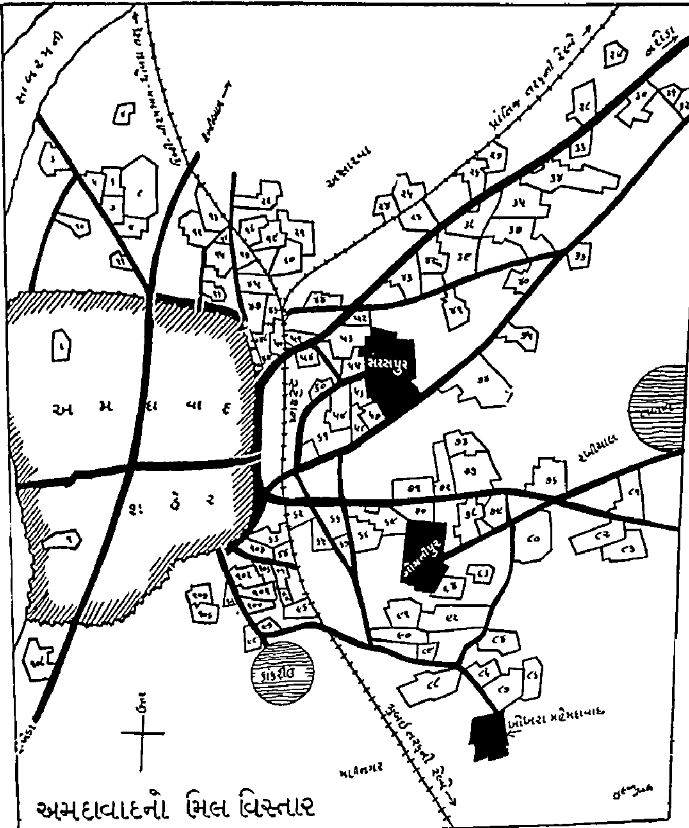
૧૯ આર્યોદય જીનીંગ મિલ્સ
૨૦ અસારવા મિલ્સ
૨૧ શોરોક મિલ્સ
૪૪ આર્યોદય સ્પીનીંગ મિલ્સ

શાહીબાગ (તરફ જતાં)

૯ જહાંગીર વકીલ મિલ્સ
૮ એડવાન્સ મિલ્સ

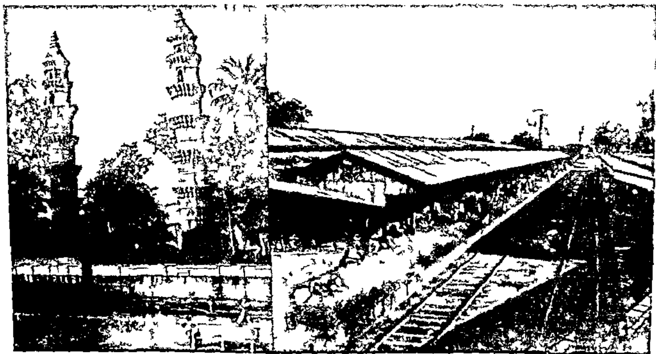
દૂધેશ્વર રોડ

૬ મહેશ્વરી મિલ્સ
૫ ન્યુપીટર મિલ્સ
૩ રૂસ્તમ જહાંગીર વકીલ મિલ્સ



આ નકશો કોટવાળા જૂના અમદાવાદ શહેરની બહાર વસેલાં પરાંઓનો મિલવિસ્તાર બતાવે છે. તેમાં આપેલા નંબરો એ મિલો અને કારખાનાંનાં સ્થાનો છે. કયા વિસ્તારમાં કઇ કઇ મિલો આવેલી છે તેનો એક નજરે ખ્યાલ આવે તે આ નકશાનો હેતુ છે. આના નંબરોની સમજ બાજુના પાનામાં મિલોની યાદી અપાઇ છે તેમાં છે. શહેરમાં પહેલી સ્થપાયેલી શાહપુર મિલ અને લશ્કરી મિલ એ બે મિલો જ કોટની અંદરના ભાગમાં હતી. અત્યારે તો એક જ છે.

અમદાવાદ શહેરની વિશિષ્ટ બાંધણીનો ખ્યાલ આપતું એક વિહંગદૃશ્ય

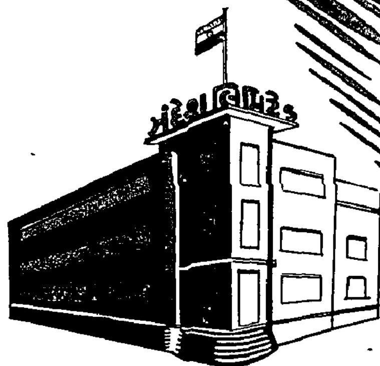


અમદાવાદ સ્ટેશન પરના પ્રાચીન મિનારા અને આધુનિક સ્ટેશન

more EFFECTIVE...

as it passes through

More PEOPLE



ESTD. 1923

SANDESH

AHMEDABAD.

SISTER PAPERS: SEVAK (Evening Daily) ◆ ARAM (Weekly) ◆ GUJARATI PUNCH (Weekly)

રંગીન અને છાપેલું; તાકા, ધોતિયાં, સાડી, લોંગકલોથ, શર્ટિંગ વગેરે; ૨૦થી ૬૦ નંબરનું; રીંગ ત્રાકો ૨૬૨૨૪; ડબલીંગ ત્રાકો ૧૮૪૮, શાળો ૫૯૨; ખાતાં–સ્પી; વી; એન્જી; કેલેન્ડરીંગ; બ્લીચીંગ, પ્રિન્ટીંગ વગેરે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૨૧૪; કારકુનો ૧૦૯; કોલસાથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટ–મે. રમણલાલ મોહનલાલ, પરદેશનાં મુખ્ય નિકાસ બજાર–આફ્રિકા અને ઇરાન; મેનેજર–શ્રી ડી. એલ. વકીલ; સેક્રેટરી–શ્રી. એસ. એસ. ત્રિવેદી; વી. મા.–શ્રી. ઉપેન્દ્ર કે. ત્રિપાઠી; સ્પી. મા.–શ્રી એ. આર. કેરાવાલા; એન્જી.–શ્રી. ડી. એલ. વકીલ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ નથી; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. જયન્તીલાલ અમૃતલાલ શોધન, શ્રી. હરિપ્રસાદ અમૃતલાલ શોધન અને શ્રી. રમણલાલ અમૃતલાલ શોધન રાખે છે.

લાલ મિલ

ધી લાલભાઇ ત્રિકમલાલ મિલ્સ લિ; રખિયાલ રોડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ અમદાવાદ; ટેલિફોન નં. ૫૨૧૦, ૫૪૬૦; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. સી. લાલભાઇ એન્ડ બ્રધર્સ લિ; ઠે. મિલમાં જ; કાપડ ધોયેલું, રંગીન, અને છાપેલું; સાડી, ધોતીઆં; છીંટ, પોપલીન, શર્ટિંગ, મલમલ, વાયલ, ક્રેપ, વગેરે; રીંગ ત્રાકો ૨૯૫૬૮; ડબલીંગ ત્રાકો ૨૯૨૮; શાળો ૭૭૪; ખાતાં–સ્પી., વી; બ્લીચીંગ, ડાઇંગ; કેલીકો પ્રિન્ટીંગ, મર્સરાઇઝીંગ, અને કેલેન્ડરીંગ; ખાતાં બે પાળી ચાલે છે; કોલસા અને વીજળી બન્નેથી ચાલે છે; પાણીની વ્યવસ્થા સ્વતંત્ર છે. સેક્રેટરી–શ્રી. ઇંદ્રશંકર ચંદ્રશંકર દીક્ષિત; વી.મા.-શ્રી બેન માર્સડન; સ્પી. મા.–શ્રી. આર. એન. દ્રવીડલ; બ્લી. ડાઇંગ અને પ્રિન્ટીંગ મા.–શ્રી. ડી. કે. રાવ; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. જસુભાઈ લાલભાઇ, અને શ્રી. બાબુભાઇ લાલભાઈ રાખે છે.

વિક્રમ મિલ

ધી વિક્રમ મિલ્સ લિ, સરસપુર દરવાજા બહાર, રેલ્વેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ નં. ૨., ટેલીફોન નં. ૫૨૨૪, ૫૫૪૨; મેનેજીંગ એજન્ટસ–મેસર્સ રમણલાલ લલ્લુભાઇ લિમિટેડ; ઠે. મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઇ થાપણ રૂ. ૧૫ લાખ; ઓર્ડી. શેર., રૂ. ૧૦૦; ૫% પ્રેફ. શેર રૂ. ૧૦૦; છેલ્લું ડીવી. રૂ. ૨૫ ઓર્ડી. શેર., રૂ. ૫ પ્રેફ. શેર દીઠ., કાપડ-કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન, છાપેલું, વગેરે., ૨૦/૩૦, ૩૫/૪૫, ૬૦/૮૦; રીંગ ત્રાકો ૨૬૪૧૨; શાળો ૬૫૪ (૩૨" થી ૬૮" સુધી), દૈનિક ઉત્પાદન આશરે ૪૮૦૦૦ વાર; ખાતાં–સ્પી., વી., બ્લીચીંગ, પ્રિન્ટીંગ, ડાઇંગ, ફીનીશીંગ વગેરે; ખાતાં–બે પાળી., કામદારો–લગભગ ૨૦૦૦; કોલસા અને વીજળી બન્નેથી ચાલે છે; પરદેશ નિકાસનાં મુખ્ય બજારો આફ્રિકા, ઇરાન, અફઘાનિસ્તાન, સાઉદી અરેબિયા; મેનેજર–શ્રી. શાંતિલાલ એસ. મહેતા., વી. મા.–શ્રી. પ્રોકટર., સ્પી. મા.–નથી. બ્લી. મા.–શ્રી એસ. સી. મોદી; એન્જી.–શ્રી સી. એચ શાહ., પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા., પ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે અને પ્રાથમિક તૈયારી થઇ પણ ગઇ છે. વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. રમણલાલ લલ્લુભાઇ, શ્રી. નરસિંહલાલ લલ્લુભાઈ, શ્રી. રતનલાલ લલ્લુભાઇ, શ્રી. નટવરલાલ રમણલાલ, શ્રી. મદનમોહન રમણલાલ અને શ્રી. ચંદ્રવદન રમણલાલ રાખે છે.

વિજય મિલ

ધી વિજય મિલ્સ કું. લિ. નરોડારોડ, અમદાવાદ ટેલીફોન નં, ૨૮૯૬, ૨૮૯૭; મેનેજીંગ એજન્ટો મે. હરિદાસ અચરતલાલ એન્ડ કું; ઠે. મિલમાં જ અને ચંગપોળ, કોઠારીપોળ, અમદાવાદ (સીટી ઓફીસ); અધિકૃત થાપણ; રૂ. ૩૦ લાખ; ભરપાઇ થાપણ રૂ. ૧૩,૩૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦; પ્રેફ. શેર રૂ. ૧૦૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂ. ૪૪,૨૫,૬૨૨; છેલ્લો નફો રૂ. ૧૯,૦૦૬૩૬ (૧૯૪૬નો); ડીવી. રૂ. ૧૦+૧૨ બોનસ કુલ રૂ.-૨૨ ઓર્ડી. શેર પર; કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન અને છાપેલું; ધોતિયાં, સાડી, શર્ટીંગ, પોપલીન, મલમલ, લોંગકલોથ, લઠેરિયાં વગેરે; ૨૦થી૮૦ નંબરનું; રીંગત્રાકો ૨૮૪૧૬; શાળો ૬૭૦; (૩૬"થી૭૨"સુધી); ખાતાં–સ્પી. વી. એન્જી. બ્લીચીંગ, ડાઇંગ, પ્રિન્ટીંગ એન્ગ્રેવીંગ વગેરે; ખાતાં બે પાળી, ત્રીજી સ્પીનીંગમાં

જ; કામદારો ૨૨૮૩; કારકુનો ૧૦૫. કોલસા અને વીજળી બન્નેથી ચાલે છે; યુનિફ્લો એન્જીન; સ્થા. સેલીંગ એજન્ટો-મે. ચિનુભાઇ મોતીલાલ; મુંબઇમાં મે.- રસિકલાલ રમણલાલ એન્ડ કું; ચીખલ ગલી, મુળજી જેઠા મારકીટ; મેનેજર—શ્રી. મૂળશંકર બી. ત્રિવેદી; વી. મા.—શ્રી. હીરાભાઇ સી. પરીખ; સ્પી. મા.—શ્રી. શાંતિલાલ એમ. શાહ; બ્લી. મા.—શ્રી. ડાહ્યાભાઇ એમ. પટેલ; પ્રિન્ટીંગ મા.—શ્રી. વિકટર રેમન્ડ પીન્ટો; એન્જી;—શ્રી. લક્ષ્મીશંકર એન. વ્યાસ; સેલ્સમેન—શ્રી. ચંદુલાલ વાડીલાલ મહેતા; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; મશીનરી ૧૯૩૧ માં ગોઠવી હતી; નવા ઑર્ડરો આપેલા છે. વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. હરિદાસ અચરતલાલ, શ્રી. નંદદાસ હરિદાસ, શ્રી. ચરણદાસ હરિદાસ, અને શ્રી. ચિનુભાઇ હરિદાસ રાખે છે.

વિવેકાનંદ મિલ

શ્રી વિવેકાનંદ મિલ્સ લી; રખિયાલ રોડ, પોસ્ટ રેલ્વેપુરા, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૩૧૮; મેનેજીંગ એજન્ટો—મે. નાનુભાઇ માણેકલાલ એન્ડ કું. લિ; મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૫ લાખ, ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૪,૮૨,૬૨૫; 'ઓર્ડી'. શેર રૂા. ૧૨૫; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૨૧,૭૩,૧૮૯; છેલ્લો નફો રૂા. ૭,૩૫,૧૯૫; ડીવી. ૧૨%લેખે; કાપડ-કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન, ૪૨/૪૨, ૪૨/૬૪; ધોતિયાં, સાડી, શર્ટિંગ, પોપલીન, ટવીલ, લોંગક્લોથ, સુથી વગેરે; રીંગ ત્રાક ૧૮૦૩૨, ડબલીંગ ત્રાક ૧૫૧૨, શાળો ૪૦૦ [૪૦"થી૫૮"], રોજનું ઉત્પાદન ૩૧૦૦૦ વાર કાપડ; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૯૩,૦૦,૦૦૦ વાર કાપડ; ખાતાં—સ્પીનીંગ, વીવીંગ, એન્જીનિયરીંગ, બ્લીચીંગ, ડાઇંગ, કેલન્ડરીંગ; ૧૯૪૭થી વીજળીથી ચાલે છે; ખાતાં ત્રણ પાળી; કામદારો ૧૧૯૮, કારકુનો ૪૭; સેલીંગ એજન્ટો—મેસર્સ પરમાનંદ નવીનચંદ્ર, અમદાવાદ તથા કલકત્તામા કાન્તિલાલ મુનશા એન્ડ કું., મદ્રાસ બેઝવાડા વગેરે જુદા જુદા એજન્ટ; મેનેજર—શ્રી. આઇ. એસ. દેરાસરી; વી.મા.—શ્રી. જે.પી. દેસાઈ; સ્પી.મા.—

શ્રી. આર. એચ. શાહ; બ્લી. મા. અને પ્રિન્ટીંગ નિષ્ણાત—શ્રી. એન. બી. દેસાઇ; એન્જી—શ્રી. એન. એમ. રાવલ; દલાલ—શ્રી. એન. બી. મહેતા; ચીફ એન્જી. શ્રી. આર. એ. ગાંધીને જાપાન, ઈંગ્લેન્ડ, વ. મોકલેલા; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ છે; નવાં ખાતાં તથા બાંધકામો બંધાશે; નવી મશીનરી આવવાની છે; મૂડી રૂા. પાંચ લાખ વધારવાની છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ઠાકોરલાલ સી. મુનશા અને શ્રી કાન્તિલાલ સી. મુનશા રાખે છે.

શોરોક મિલ

ધી શોરોક સ્પીનીંગ એન્ડ મેન્યુ. કું. લી, અસારવા રોડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૭૯; મેનેજીંગ એજન્ટો મે. મફતલાલ ચંદુલાલ એન્ડ કું. (અમદાવાદ) લી; મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૧૬,૨૭,૦૦૦; ભરપાઇ થાપણ રૂા. ૪,૯૦,૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂ. ૧૦૦નો; કાપડ—કોરૂં, ધોયેલું અને રંગીન; ૨૦/૩૦, ૩૫/૪૦, અને ૪૦/૬૦; રીંગ ત્રાકો ૩૩૬૬૪ અને ડબલીંગ ત્રાકો ૧૮૯૬, શાળો ૭૦૪ [૩૬"થી૬૪" સુધી]; દૈનિક ઉત્પાદન ૧૧૦૬૮ રતલ; તાકા, પોપલીન, કૉર્ડશર્ટીંગ, ટ્રીકોલાઈન, શર્ટીંગ, ધોતી, સાડી વગેરે. ખાતાં—સ્પીનીંગ, વીવીંગ, ડાઈંગ, બ્લીચીંગ અને ફીનીશીંગ; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; ખાતાં—બે પાળી; કામદારો ૨૨૦૦; કારકુનો ૧૦૩ [અમલદારો અને ટેકનીકલ સ્ટાફ સહિત); સેલીંગ એજન્ટો નથી; મેનેજર—શ્રી. એલ. ડી. વસા; વી. મા.—શ્રી. પી. એચ. ગોડબોલે; સ્પી. મા.—શ્રી. એસ. ડી. પટેલ; બ્લી. મા.—શ્રી. વી. ડી. રીસવડકર; એન્જી—શ્રી. સી. જી. શાહ; દલાલ—શ્રી. બી. એ. શાહ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; પ્યુ. પ્લાન્ટ છે, મશીનરી ૧૯૦૫માં ગોઠવી; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. નવીનચંદ્ર મફતલાલ શ્રી. અરવિંદભાઇ નવીનચંદ્ર, અને શ્રી યોગેન્દ્રભાઇ નવીનચંદ્ર રાખે છે.

શ્રીનગર મિલ

શ્રીનગર મિલ્સ લિમિટેડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ, ટેલીફોન નં. ૨૩૨૯; મેનેજીંગ એજન્ટ—

ગે. મૂળજી જેઠા એન્ડ કું., મૂળજી જેઠા બિલ્ડીંગ, ૧૮૫, પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨; અધિકૃત અને ભરપાઈ થાપણુ રૂા. ૨૦ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦૦; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૫,૦૪,૨૮૦; ડીવી. રૂા. ૨૫ શેર દીઠ; કાપડ–ગ્રેઈ, ધોયેલું અને રંગીન; જાડા નંબરનું; છાપકામનું ખાતું નથી; રીંગ ત્રાક ૧૮૨૨૮; શાળો ૫૯૩; દૈનિક ઉત્પાદન ૩૦,૨૫૯ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન ૯૦,૧૭,૧૯૭ વાર; ખાતાં–સ્પી., વી., ડાઈંગ, એન્જી. વગેરે; બ્લીચીંગ ખાતું નથી; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૧૧૭૬; કારકુનો ૬૮; વીજળીથી ચાલે છે; ઓફિસરો–(નામો અપાયાં નથી); પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા અને મ્યુ. નું બન્ને; મ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાની યોજના છે; બ્લીચીંગ ખાતું નવું કરવાના છે. નવી મશીનરીના ઓર્ડર નથી મૂકયા. વહીવટની દેખરેખ સ્થાનિકમાં શ્રી. ચતુર્ભુજદાસ ગોરધનદાસ રાખે છે.

શ્રીરામકૃષ્ણુ મિલ

ધી અમદાવાદ શ્રીરામકૃષ્ણુ મિલ લિ., ગોમતીપુર, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ નં. ૨; ટેલીફોન નં. ૫૧૯૫, ૫૩૧૪; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. ચીમનલાલ માણેકલાલ એન્ડ કું. લિ., ઠે. મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઈ થાપણુ રૂા. ૪,૮૭,૫૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૨૫; પ્રેફ. શેર રૂા. ૫૦; કાપડ ગ્રેઈ, ધોયેલું અને રંગીન; છાપકામ ખાતું નથી; ૪૦, ૬૦, ૭૦ અને ૮૦ નંબરનું; ધોતિયાં સાડી, લોંગક્લોથ, શર્ટીંગ, પોપલીન વગેરે; રીંગ ત્રાક ૨૬૭૬૦; ડબ્લીંગ આશરે ૨૦૦૦; શાળો ૫૦૦(૪૦" થી ૬૦") દૈનિક ઉત્પાદન આશરે ૨૮,૦૦૦ વાર; વાર્ષિક ઉત્પાદન આશરે ૯૦ લાખ વાર; ખાતાં સ્પી., વી., એન્જી., ડાઈંગ, બ્લીચીંગ, ફીનીશીંગ, કેલેન્ડરીંગ, વગેરે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો આશરે ૧૨૦૦, કારકુનો આશરે ૬૫; વીજળી (અમ. ઇલેકટ્રીક)થી ચાલે છે. સ્થા. સેલીંગ એજન્ટો—રામકૃષ્ણુ કલોથ એજન્સી; કલકત્તામાં મે. કાન્તિલાલ મુનશા એન્ડ કું. લિ.; પરદેશનાં મુખ્ય નિકાસ બજારો આફ્રિકા, તુર્કી અને ઇજીપ્ત; મેનેજર–શ્રી. સી. એચ. પટેલ; ટેક. મેનેજર–શ્રી. એસ. ઇ. કેપ્ટન; સેક્રેટરી–શ્રી. સી. જી. પરીખ; વી. મા.–શ્રી. કનૈયાલાલ ચંદુલાલ મુનશા; સ્પી. મા.–શ્રી. એન. ડી. નાડિરશા; બ્લી. મા.–શ્રી. નાગરજી ભીમભાઈ દેસાઈ; એન્જી.–શ્રી. રમણલાલ અમૃતલાલ ગાંધી અને શ્રી. એમ. એમ. ડોકટર; સેલ્સમેન–શ્રી. ચિનુભાઈ મોહનલાલ શાહ; શ્રી. રમણલાલ ગાંધીને એન્જી. ના વધુ અભ્યાસ માટે વિલાયત મોકલ્યા છે; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; મ્યુ. પ્લાન્ટ છે; મશીનરીના ફેરફાર ચાલે છે; નવી યોજના ઘણી છે, નવાં યંત્રોના ઓર્ડર મૂકયા છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ડાહ્યાલાલ સી. મુનશા અને શ્રી. કાન્તિલાલ સી. મુનશા રાખે છે.

સરસપુર મિલ

ધી સરસપુર મિલ્સ લી; સરસપુર રોડ, પો. બો. નં. ૫૩ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૫૫; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ લાલભાઈ દલપતભાઈ એન્ડ કું; મિલમાં જ; અધિકૃત અને ભરપાઈ થાપણુ રૂા. ૬ લાખ; ઓર્ડી શેર રૂા. ૧૦૦નો; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૪૨,૪૦,૦૫૩; છેલ્લો નફો રૂા. ૧૭,૪૭,૩૩૩; ડીવી. શેર દીઠ રૂા. ૧૦, બોનસ રૂા. ૧૦ મળી રૂા. ૨૦; કાપડ-ધોએલું અને રંગીન; છાપવાનું ખાતું નથી; સાડી, ધોતિયાં, લોંગક્લોથ, શર્ટીંગ વગેરે; ૧૯થી૪૦ નંબરનું; રીંગ ત્રાક ૩૫૩૨૪, શાળો ૮૫૬; દૈનિક ઉત્પાદન ૮૦૦૦, વાર, વાર્ષિક ૨,૪૦,૦૦,૦૦, વાર; ખાતાં-સ્પીનીંગ, વીવીંગ, ડાઈંગ, એન્જી., ખાતાં બે પાળી ચાલે છે; કામદારો ૨૩૧૫, કારકુનો (ટેકની. સહિત) ૧૩૫; કોલસાથી ચાલે છે; સેલીંગ એજન્ટો-મે. મોહનલાલ છોટાલાલ; મેનેજર–શ્રી. આર. ડી. શાહ; વી. મા.–શ્રી. વી. યુ. પટેલ; સ્પી. મા.–શ્રી. પી. એમ. પટેલ; કાર્ડીંગ મા.–શ્રી. જી. આર. ફીનખાબવાળા; ડાઈંગ મા–શ્રી. એ. જી. પાઠક; એન્જી. સી. કે. શાહ; દલાલ–શ્રી.:એન. એમ. પટેલ; પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; મ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાની યોજના છે; નવી મશીનરીનો ઓર્ડર મૂકયો છે. વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ચિનુભાઈ ચીમનલાલ રાખે છે.

સારંગપુર મિલ

ધી અમદાવાદ સારંગપુર મિલ્સ કું., લિ. રાયપુર દરવાજા બહાર, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૧૩૮; મેનેજીંગ એજન્ટો મે. હિંમતલાલ મોતીલાલ એન્ડ કું. લિ., ઠે. મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૬ લાખ; ભરપાઈ થાપણ રૂા. ૩,૨૫૦૦૦; ઓર્ડી–શેર રૂા. ૧૦૦૦; છેલ્લો નફો રૂા. ૪,૨૪,૩૫૮; ડીવી. રૂા. ૨૫૦ ઓર્ડી. શેર દીઠ; કાપડ–કોરું, ધોયેલું અને રંગીન; છાપકામખાતું નથી; ૧૪,૨૦,૨૮,૪૦,૪૨ નંબરનું; રીંગ ત્રાકો ૩૦૯૨૮, ડબલીંગ ત્રાકો–૫૧૮; શાળો ૫૯૦ (૩૨" થી ૬૬" સુધી); દૈનિક ઉત્પાદન સૂતર ૧૦૯૦૦ રતલ–કાપડ ૫૫૫૦૦ વાર; ખાતાં સ્પી., વી., એન્જી., ફીનીશીંગ, ડાઇંગ; ખાતાં બેપાળી; કામદારો ૨૨૬૦; કારકુનો ૬૦; કોલસા અને વીજળીથી ચાલે છે; સ્થા. સેલીંગ એજન્ટ–મે. મણિલાલ સૂરચંદ; પરદેશ નિકાસ નથી; મિલના કાપડખાતામાં જ ડીપો છે; મેનેજર–શ્રી. પ્રભુદાસ લાલુભાઈ ગુંદવડા; વી. મા.–શ્રી. ભગવાનદાસ હુ. પરીખ; સ્પી. મા.–શ્રી. આનંદલાલ માણેકલાલ શાહ; બ્લી. અને ડા. મા.–શ્રી. નરહરિલાલ હિંમતલાલ શાહ; એન્જી.–શ્રી. બાલચંદ્ર કે. જાંભેકર; સેલ્સમેન–શ્રી. સૂર્યપ્રસાદ અમૃતલાલ દેસાઈ; પાણીની મ્યુ. અને સ્વતંત્ર બન્ને વ્યવસ્થા; મ્યુ. પ્લાન્ટ તૈયાર થાય છે; ૧૮૯૭માં સ્પી. યંત્રો અને ૧૯૨૮ માં શાળો નાંખી; સ્પી. ખાતું હવે પાવર મળે એટલે વીજળીથી ચલાવવાની યોજના છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. હિંમતલાલ મોતીલાલ અને શ્રી. અંબાલાલ હિંમતલાલ રાખે છે.

સારંગપુર કોટન મિલ

ધી સારંગપુર કોટન મેન્યુ. કું. લિમિટેડ નં.૧ મિલ રાયપુર દરવાજા બહાર પો. બો. નં. ૧૯, અમદાવાદ અને નં. ૨ મિલ જાગનાથ મહાદેવ પાસે કાંકરિયા રોડ, અમદાવાદ, ટેલીફોન નં. ૫૨૦૩, ૫૪૩૩ (નં. ૧ મિલ) ૫૧૮૩ (નં. ૨ મિલ) મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ સાકરલાલ બાલાભાઇ એન્ડ કું. લિ. ઠે. નં. ૧ મિલમાં; કાપડઃ—ધોએલું રંગીન, છાપેલું—ધોતિયાં, લોંગકલોથ, પોપલીનો, મલમલ, મચ્છરદાની, છીંટ, રંગીન પોપલીન, સાડી, શર્ટીંગ, ટસર, ઇટાલિયન ડ્રીલ વગેરે; ૧૪ નંબરથી ૮૦ નંબર સુધી. રીંગ ત્રાકો ૨૪૪૦૦ (નં. ૧ મિલ), ૩૦૨૩૬ (નં ૨ મિલ); શાળ ૫૭૦ (નં. ૧ મિલ), ૮૨૮ (નં. ૨ મિલ) પ્રિન્ટીંગ ખાતું છે; ખાતાં બે પાળી ચાલે છે. કોલસા અને વીજળી બન્ને; જનરલ સેક્રેટરી–શ્રી. સી. બી. પટેલ, વી. સુપ્રિ–શ્રી. એચ. ડી. રોબર્ટસન; સ્પી. સુપ્રિ–શ્રી. જી. પોવેલ; બ્લી. મા. શ્રી. નવીનચંદ્ર વી. પટેલ; પ્રિન્ટીંગ નિષ્ણાત–શ્રી. એચ. સીંડલર; એન્જી. એન્ડ મેનેજર–શ્રી. ટી. વી. દલાલ; મ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. સાકરલાલ બાલાભાઇ અને શેઠ શ્રી. નવનીતલાલ સાકરલાલ શોધન રાખે છે

સિલ્વર કોટન મિલ

ધી સિલ્વર કોટન મિલ્સ કું., લિ., જાગનાથ મહાદેવ પાસે, કાંકરિયા રોડ, પો. બો. નં. ૨૭ અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૫૩૫૮ (ઓફિસ), ૫૫૪૧ (કાપડ ખાતું); મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. ગોપાળભાઇ બાલાભાઇ એન્ડ કું., ઠે–મિલમાં જ; કાપડ–ધોયેલું રંગીન, છાપેલું; લોંગકલોથ, છાપેલી છીટો, ક્રેપ, ખાખી ટવીલ અને રંગીન પોપલીનો; ૨૦ થી૩૦ નંબરનું સૂતર; રીંગ ત્રાકો ૨૦૩૮૮, શાળો ૫૦૬ (૩૨" થી ૬૦" સુધી); ખાતાં–સ્પી. વી. બ્લીચીંગ, ડાઇંગ, ફેબ્રીક પ્રિન્ટીંગ અને કેલેન્ડરીંગ, તથા સૂતર રંગવાનું ખાતું; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ગોપાળભાઇ નરોત્તમદાસ રાખે છે.

સીટી મિલ

ધી સીટી ઓફ અમદાવાદ સ્પીનીંગ એન્ડ મેન્યુ. કું. લિ., કાંકરિયા રોડ, અમદાવાદ., ટેલીફોન નં. ૫૨૩૭; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. ચમનલાલ મંગળદાસ એન્ડ સન્સ; ઠે. મિલમાં જ અને લાલ દરવાજા; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૫ લાખ; ભરપાઇ થાપણ રૂા.

૩ લાખ; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૫૦; ૪।।% પ્રેફ. શેર રૂા. ૧૨૫; અને રૂા. ૨૫; છેલ્લો (૧૯૪૬) નફો રૂા. ૫,૭૨,૯૫૬; ડીવી. રૂા. ૮ ઓર્ડી. શેર; પ્રેફ. શેર રૂા. ૫–૧૦–૦; રૂા. ૧–૨–૦; સૂતર–કોરૂં અને રંગીન; છાપકામખાતું નથી; કાપડ કોરૂં અને રંગીન; ત્રાકો ૨૨૫૧૨, શાળ ૪૮૧; દૈનિક ઉત્પાદન ૯૫૦૦ રતલ; ખાતાં–સ્પી., વી., ડાઈંગ, એન્જી. વગેરે; ખાતાં બે પાળી; કામદારો–૧૧૦૦; કારકુનો ૫૦; કોલસાથી ચાલે છે; રથા. એજન્ટ–ભોગીન્દ્રકુમાર રણછોડલાલ; મેનેજર–શ્રી. હરિપ્રસાદ શિવશંકર શુકલ; સેક્રેટરી–શ્રી. કેશવલાલ નાગરદાસ કારભારી; સ્પી. મા.–શ્રી. ચંદુલાલ લલ્લુભાઈ પરીખ; ડા. મા.–શ્રી. મોહનસીંગ; એન્જી. શ્રી. મોહનલાલ પંડ્યા; સેલ્સમેન–શ્રી. જમનાદાસ વૃજલાલ ગાંધી, પાણીની સ્વતંત્ર વ્યવસ્થા; ફ્યુ. પ્લાન્ટ કરવાના છે; વીવીંગખાતું વિસ્તારવાની યોજના છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ઇન્દ્રજિત ચમનલાલ રાખે છે.

હરિવલ્લભદાસ મૂળચંદ મિલ

હરિવલ્લભદાસ મૂળચંદ મિલ્સ કું. લિ.; દરિયાપુર દરવાજા બહાર, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૦૯૩; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. ગિરધરલાલ હરિલાલ એન્ડ કું; ઠે.–મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૫,૨૫૦૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૦૦૦ કાપડ–કોરૂં, ધોયેલું, રંગીન અને છાપેલું ૨૦/૩૦ અને ૪૦/૬૦ નું; રીંગત્રાકો ૧૭૪૨૦; શાળો ૪૪૮ (૨૫" થી ૫૪" સુધી); ખાતાં–સ્પી., વી., એન્જી., ડાઈંગ, એન્ડ પ્રિન્ટીંગ; ખાતાં બે પાળી; કામદારો ૯૮૮; કારકુનો ૭૨, કોલસાથી ચાલે છે; રથા. સેલીંગ એજન્ટો–દલાલ મોહનલાલ છોટાલાલ; પરદેશનાં મુખ્ય નિકાસ બજારો આફ્રિકા અને ઇરાન; મેનેજર–શ્રી. અમૃતલાલ એમ. પરીખ; વી. મા.–શ્રી. ટી. આર. નાગલે; સ્પી. મા–શ્રી. બી. બી. શાહ; એન્જી.–શ્રી. આર. આર. ચાવડા; પાણીની વ્યવસ્થા સ્વતંત્ર પણ છે અને મ્યુ.નું પાણી પણ લે છે; ફ્યુ. પ્લાન્ટ નથી; નવી યોજના નથી; નવાં યંત્રો મંગાવ્યાં નથી; વહીવટની દેખરેખ શેઠ શ્રી. ગોવિંદલાલ માણેકલાલ રાખે છે.

હઠીસીંગ મિલ

ધી હઠીસીંગ મેન્યુફેકચરીંગ કું. લી. સરસપુર દરવાજા પાસે, અમદાવાદ ટેલીફોન નં. ૨૦૪૬; મેનેજીંગ એજન્ટો–મે. માણેકલાલ મનસુખભાઇ એન્ડ કું; મિલમાં જ; અધિકૃત થાપણ રૂા. ૫,૨૫,૦૦૦, ભરપાઈ થાપણ રૂા. ૨,૨૨,૫૦૦; ઓર્ડી. શેર રૂા.-૨૫૦; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૧૨,૪૩,૧૨૧; છેલ્લો નફો રૂા. ૩૭,૬૦૫ (રૂા. ૪૦૦૦૦ ઘસારો કાપ્યા પછી); ડીવી. રૂા. ૧૫; મિલ ફકત સ્પીનીંગ મિલ છે; ૧૬ નંબરનું; દૈનિક ૮૨૦૦ રતલ સૂતર ઉત્પન્ન થાય છે. ત્રાકો ૧૨૦૪૦; ખાતાં સ્પીનીંગ અને એન્જી; ખાતાં બે પાળી, કામદારો ૫૬૦; કારકુનો ૧૮; કોલસાથી ચાલે છે. સેલીંગ એજન્ટ–મે. સાંકળચંદ હઠીસીંગ; મેનેજર–શ્રી. નવીનચંદ્ર હીરાલાલ ભટ્ટ; સ્પી. મા.–શ્રી. પુષ્કર સી. દેસાઇ; એન્જી.–શ્રી. નટવરલાલ પી. ઠાકર; પાણી મ્યુ.નું અને પોતાના ૧ કુવાનું; નવી મિકેનીક શોપ બંધાય છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. માણેકલાલ મનસુખભાઇ રાખે છે.

હિમાભાઈ મિલ

ધી હિમાભાઇ મેન્યુફેકચરીંગ કું. લિ. સરસપુર દરવાજા પાસે, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ ન. ૨; ટેલીફોન નં. ૨૦૭૬; મેનેજીંગ એજન્ટો–મેસર્સ ધીરજલાલ ખુશાલદાસ એન્ડ બ્રધર્સ; ઠે. મિલમાં જ, અધિકૃત થાપણ રૂા. ૩,૨૫,૦૦૦; ભરપાઈ થાપણ રૂા. ૨,૦૭,૬૨૫; ઓર્ડી. શેર રૂા. ૧૨૫; બ્લોક એકાઉન્ટ રૂા. ૧૮,૫૨,૬૬૩; છેલ્લો નફો રૂા. ૫,૧૭,૫૭૨; ડીવી. રૂા. ૩૦ અને બોનસ રૂા. ૨૧ શેર દીઠ; કાપડ–કોરૂં અને ધોયેલું; શર્ટિંગ, સુશી, ધોતિયાં, સાડી, મલમલ, વાયલ ૪૦ થી ૧૦૦ નંબર સુધી; રીંગ ત્રાકો ૧૭૫૬૦ (ફાઈન), ડબલીંગ ત્રાકો ૧૯૨૦; શાળો ૪૩૬ (૩૨" થી ૬૦" સુધી); દૈનિક ઉત્પાદન ૩૯૬૮ રતલ અને વાર્ષિક ઉત્પાદન આશરે ૧૧,૯૧,૬૮૯ રતલ; ખાતાં–સ્પી., વી., હાથ બ્લીચીંગ અને ફીનીશીંગ; ખાતાં ૨ પાળી; કામદારો ૧૦૮૩; કારકુનો ૫૪; કોલસાથી ચાલે છે;

સેલીંગ એજન્ટ નથી; મેનેજર–શ્રી. ભોગીલાલ સાંકળચંદ પટેલ; વી. મા.–શ્રી. સૈયદ અહમદભાઈ ભીખનભાઈ; સ્પી. મા.–શ્રી. જે. હારગ્રીવ્ઝ, કાર્ડીંગ મા.–શ્રી. ભીમાભાઈ મોતીભાઈ પટેલ; બ્લી. મા.–શ્રી. રમજાની રજાબભાઈ; એન્જી.–શ્રી. ભોગીલાલ સાં. પટેલ; દલાલ–શ્રી. મોતીલાલ દોલતરામ; પાણીની વ્યવસ્થા સ્વતંત્ર અને મ્યુ બન્ને; મ્યુ. પ્લાન્ટ નથી; ૧૯૧૮માં શાળખાતું, ૧૯૩૪માં સ્પીનીંગ ખાતું ગોઠવેલું; સ્પીનીંગ ખાતાનો વિસ્તાર અને વીજળીકરણની યોજના છે. નવા ઓર્ડર ઇગ્લાંડમાં મૂક્યા છે; વહીવટની દેખરેખ શ્રી. ચુનીલાલ ખુશાલદાસ અને શ્રી. મધુભાઈ ચુનીલાલ રાખે છે.

ન્યુ લક્ષ્મીનારાયણ મિલ

ન્યુ લક્ષ્મીનારાયણ મિલ્સ, માધુભાઈ મિલ્સ કમ્પાઉન્ડ, રેલવેપુરા પોસ્ટ, અમદાવાદ; ટેલીફોન નં. ૨૫૧૮; ટેલીગ્રામ ‘મુલતાની’; પ્રોપ્રાયટર–શ્રી. જીવણદાસ બી. છાબરીઆ; ઓફિસ મિલમાં જ; મિલ મુખ્યત્વે રેશમનું અને થોડું સુતરાઉ કાપડ વણે છે તેથી સ્પીનીંગ–ખાતું કે ત્રાકો નથી; કાપડમાં રેશમી, રંગીન અને છાપેલું બને છે; ઊંચા પ્રકારનું કોટીંગ, પોપલીન, મલમલ અને રેશમ, આર્ટસિલ્ક, સાડીઓ, સી. ઓ. જી. સાટીન, શર્ટીંગ, જેકાર્ડ વગેરે કાપડ બનાવે છે; ખાતાં મેન્યુફેકચરીંગ, વીવીંગ, ડાઈંગ, અને પ્રિન્ટીંગ : માલિક પોતે જ વહીવટની દેખરેખ રાખે છે.

અમદાવાદમાં કાપડવણાટનાં હાથશાળનાં અને પાવરલૂમ્સનાં કારખાનાં છેલ્લાં ત્રણેક વર્ષ દરમ્યાન ઘણાં વધ્યાં છે. હાથશાળનાં કારખાનાંની યાદી અલગ વેપારી ડીરેકટરીમાં આપવામાં આવી છે. રેશમનુ કાપડ વણતી ફેક્ટરીઓ પણ ઠીક સંખ્યામાં છે પરંતુ તેમાની ઘણી હાથશાળનાં કે પાવરલૂમ્સનાં કારખાનાંમાં સમાઈ જાય છે. આ ઉપરાંત કીનખાબ વણવાનો અસલ ધંધો ચલાવતાં એક–બે કુટુંબો છે. જરીકામનાં કારખાનાં ચારપાંચ છે, તેમાં સાડીની કિનારો, પટા, વગેરે તૈયાર થાય છે અને ચીકનું ભરત પણ થાય છે.

અમદાવાદની વેપારી ડીરેકટરી

અગરબત્તીના વેપારી

૧ ધી લક્ષ્મી અગરબત્તી વર્કસ, ફરનાન્ડીઝ પૂલ નીચે ભઠ્ઠીની બારી
૨ જોઇતારામ કોદરલાલ, ફરનાન્ડીઝ પૂલ નીચે
૩ હરિચંદ જીવરાજ દોશી, ફરનાન્ડીઝ પૂલ નીચે
૪ ગાંધી ટ્રેડીંગ કું., ફરનાન્ડીઝ પૂલ નીચે
૫ રતનચંદ કરમચંદ, ડોસીવાડાની પોળના નાકે
૬ બાબુલાલ રતનચંદ, કાળુપુર હાજાપટેલની પોળ પાસે
૭ અંબિકા પરફ્યુમરી વર્કસ, રાયપુર મહાલક્ષ્મીની ગોળ
૮ કચળચંદ મનોરદાસ માંગમાવાળા, ૭૪૩ સાંકડીશેરી
૯ જેશંકર જીવરામ, પાંજરાપોળ
૧૦ એમ. એમ. બનારસી, રીલીફરોડ નવા દરવાજા
૧૧ ડેલીકો પરફ્યુમરી વર્કસ, જમાલપુર
૧૨ પન્ના પરફ્યુમરી વર્કસ, પાડાપોળ સામે મેડા ઉપર

અત્તરના વેપારી

૧ દિલ્લીવાળા લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ, જુમ્મા મસ્જિદ સામે રીચીરોડ
૨ લાલા પરમાનંદ એન્ડ સન્સ, જુમ્મા મસ્જિદ સામે, રીચીરોડ
૩ નેરોલ એજન્સી, ત્રણ દરવાજા
૪ સી. પી. એમ. મોહીના, ધનાસુતારની પોળ કુવાવાળો ખાંચો
૫ એમ. એમ. ખંભાતવાળા, આકારોઠ કુવાની પોળ
૬ સ્યામલાલ સિદ્ધગોપાળ કનોજવાળા, ત્રણદરવાજા
૭ બાબુ કેમીકલ વર્કસ, અસારવા
૮ પરિમલ પરફ્યુમરી વર્કસ, ખાડિયા, ચાર રસ્તા
૯ લાલા પ્રહ્લાદદાસ બનારસીદાસ, રીલીફરોડ
૧૦ ચંપકલાલ જે. પરીખ, સારંગપુર ચકલા

આ વેપારીઓએ અમદાવાદ અત્તર એન્ડ 'ઓઇલ મેન્યુફેકચરર્સ' એસોસીએશન ઈ. સ. ૧૯૪૪માં સ્થાપ્યું છે અને તેના હાલના પ્રમુખ દિલ્લીવાળા શ્રી. નંદકિશોર મણિલાલ અને સેક્રેટરી શ્રી. ભોગીલાલ ગોપાળદાસ કાયસ્થ છે.

અનાજના વેપારી

શહેરને ઘઉં, ચોખા, મકાઇ, બાજરી, જવ, વગેરે અનાજ પૂરું પાડવાની કુલ જવાબદારી હાલ સરકારી માપબંધી ખાતાની છે, પરંતુ અમદાવાદમાં જથાબંધ અનાજના વેપારીઓનું મોટું મહાજન 'અમદાવાદ ગ્રેન મરચન્ટસ એસોસીએશન' આજ સુધી અનાજનો બહોળો વેપાર ખેડતું આવ્યું છે. આ અ. ગ્રેન મ. એસો. સંવત ૧૯૭૬ ની સાલમાં સ્થપાયું હતું. હાલ તેના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. જેશીંગભાઈ ભોગીલાલ અને મંત્રી તરીકે શ્રી. શિવલાલ કાળીદાસ છે. નીચેની યાદીમાં તેના સભ્યો ઉપરાંત શહેર દાણાપીઠના જથાબંધ તથા છૂટક વેપારીઓનાં નામોનો પણ સમાવેશ થાય છે.

જથાબંધ વેપારીઓ

૧ ડાહ્યાભાઈ નાનાલાલની કું. કાળુપુર ચોખાબજાર
૨ મગનલાલ મોહનલાલ " "
૩ તૈયબ એન્ડ કું. " "
૪ રામદાસ ડાહ્યાભાઈની કું. " "
૫ અમૃતલાલ શિવલાલ " "
૬ ગોરધનદાસ મગનલાલ " "
૭ ચમનલાલ કેશવલાલ " "
૮ જગજીવનદાસ હીરાચંદ " "
૯ હાજી હાસમ અબ્બા " "
૧૦ હરિભાઈ રણછોડદાસ " "
૧૧ રામકૃષ્ણ ડાહ્યાભાઇ " "
૧૨ કાંતિલાલ પાનાચંદ " "
૧૩ કેશવલાલ છગનલાલ " "
૧૪ મહેન્દ્રકુમાર સુનીલાલ " "
૧૫ રતિલાલ છગનલાલ " "
૧૬ હાજી જુસબભાઇ હસનઅલી " "

૧૭ માણેકલાલ વનમાળીદાસ	કાળુપુર	ચોખા બજાર
૧૮ બુપેન્દ્રકુમાર ચુનીલાલ	,,	,,
૧૯ કેશવલાલ નેમચંદ	,,	,,
૨૦ ભંડારી અમૃતલાલ ચુનીલાલ	,,	,,
૨૧ રામગોપાળ લક્ષ્મીનારાયણ	,,	ઘી બજાર
૨૨ ભીખાભાઇ પાનાચંદ	,,	ચકલામાં
૨૩ પરષોતમદાસ ગોવિંદરામ	,,	દાણાપીઠ
૨૪ ડાહ્યાભાઇ રામભાઈ	,,	,,
૨૫ દુર્ગાપ્રસાદ લક્ષ્મીચંદ	,,	,,
૨૬ કેશવલાલ દુર્લભજી	,,	,,
૨૭ જોહરીમલ ચાંદમલ	,,	,,
૨૮ મદનમોહન કીશનલાલ	,,	,,
૨૯ રામચંદ્ર કનૈયાલાલ	,,	,,
૩૦ પરસરામ દ્વારકાદાસ	,,	,,
૩૧ જમનાદાસ દયાળજી	,,	,,
૩૨ કેશવલાલ ઉગરચંદ	,,	,,
૩૩ વાસુદેવ મનોરદાસ	,,	,,
૩૪ મગનલાલ નાનશા	,,	,,
૩૫ પોચાલાલ ગીરધરલાલ	કાળુપુર	દાણાપીઠ
૩૬ કેશવલાલ હરગોવિંદદાસની કું.	,,	,,
૩૭ લક્ષ્મીચંદ ભીખાભાઈ	,,	,,
૩૮ ચાંપાજી નેમાજી	,,	,,
૩૯ નારણદાસ ત્રીકમલાલ	,,	,,
૪૦ આત્મારામ અંબાશંકર	,,	,,
૪૧ હીરાલાલ બલાખીદાસ	,,	,,
૪૨ હરિલાલ નાનશા	,,	,,
૪૩ આદાજી મનરૂપજી	,,	,,
૪૪ શાંતિલાલ બ્રધર્સ	,,	,,
૪૫ મોતીલાલ અંબારામ	,,	,,
૪૬ બલાખીદાસ હીરાચંદ	,,	,,
૪૭ કનૈયાલાલ બંસીલાલ	,,	,,
૪૮ મણિલાલ હરગોવિંદદાસ	,,	,,
૪૯ ડાહ્યાભાઇ અંબાલાલ	,,	,,
૫૦ પોચાલાલ પીતાંબરદાસ	,,	,,
૫૧ મણિલાલ બેચરદાસ	,,	,,
૫૨ કાંતિલાલ અંબાલાલ	,,	,,

૫૩ ચુનીલાલ કેશવલાલ	કાળુપુર દાણાપીઠ
૫૪ સેવંતીલાલ નાથાલાલ	,, ,,
૫૫ કાંતિલાલ હરિલાલ	,, ,,
૫૬ શિવલાલ કિશોરદાસ	,, ,,
૫૭ ભીખાભાઈ દામોદરદાસ	,, ,,
૫૮ બાબુલાલ જગદીશચંદ્ર	,, ,,
૫૯ કનૈયાલાલ કાંતિલાલની કું.	,, ,,
૬૦ વાડીલાલ ભૂદરદાસ	,, ,,
૬૧ પરશરામ જુગલકિશોર	,, ,,
૬૨ મોદી ચમનલાલ ચુનીલાલ	,, ,,
૬૩ ભૂદરદાસ જેઠાભાઈ	,, ,,

છૂટક વેપારીઓ

૧ ભોગીલાલ બલાખીદાસ	શહેર દાણાપીઠ
૨ મણિલાલ ઉમેદચંદ	,,
૩ વર્ધમાન મનસુખલાલ	,,
૪ ટોકરશી ત્રિભોવનદાસ	,,
૫ ભનુભાઇ વાડીલાલ	,,
૬ કેશવલાલ રણછોડલાલ	,,
૭ અંબાલાલ મોતીચંદ	,,
૮ હરિલાલ પાનાચંદ	,,
૯ પનાજી દાનાજી	,,
૧૦ ચકરાભાઇ રણછોડલાલ	,,
૧૧ હિંમતલાલ વાડીલાલ	,,
૧૨ ખુશાલદાસ મુળજીભાઇ	,,
૧૩ ગોવિંદલાલ મગનલાલ	,,
૧૪ ખુશાલજી મગનાજી	,,
૧૫ કુપાજી કનાજી	,,
૧૬ નરસિંહભાઇ રણછોડદાસ	,,
૧૭ કેશવલાલ નાથાલાલ	,,
૧૮ અમૃતલાલ જેઠાલાલ, માંડવીની પોળમાં લાલાભાઈની પોળ	
૧૯ રણછોડલાલ જેઠાલાલ, પાનકોરનાકા—મસ્જિદ પાસે	
૨૦ ચુનીલાલ અંબારામ મોદી	કાળુપુર દાણાપીઠ
૨૧ શા. મોહનલાલ રતનશી	,, ,,
૨૨ મોદી પાનાચંદ દલપતભાઇ	,, ,,
૨૩ શા. ચુનીલાલ હરિલાલ	,, ,,
૨૪ ઠક્કર મણિલાલ ભુલાભાઇ	કાળુપુર દાણાપીઠ
૨૫ શા. અમુલખ ભાઇચંદ	,, ,,
૨૬ શા. ગીરધરલાલ દેવચંદ	,, ,,
૨૭ પુરોહિત કાળીદાસ મગનલાલ	,, ,,
૨૮ શા. વાડીલાલ ખુશાલદાસ	,, ,,
૨૯ શા. અમૃતલાલ ખેમચંદ	,, ,,
૩૦ શા. બાબુલાલ સુખલાલ	,, ,,
૩૧ શા. મોહનલાલ હરગોવનદાસ	,, ,,
૩૨ શા. પુંજીરામ હરગોવનદાસ	,, ,,
૩૩ શા. મગનલાલ ભાઇચંદ	,, ,,
૩૪ ઠક્કર સોમચંદ વનમાળીદાસ	,, ,,
૩૫ શા. મણિલાલ અમુલખદાસ	,, ,,
૩૬ શા. ચુનીલાલ ભાઇચંદ	,, ,,

અફીણના વેપારી

સાંકળચંદ ડાહ્યાભાઇ અફીણવાલા
ઓફિસઃ—એલિસબ્રીજ, અફીણવાલાનો બંગલો અમદાવાદ
ગવર્નમેન્ટ ડીપો, મીરઝાપુર રોડ

આયુર્વેદિક ફાર્મસીઓ

૧ ત્રિભુવન આયુર્વેદિક ફાર્મસી ગાંધીરોડ, લક્ષ્મીવિલાસ હોટલની બાજુમાં, અમદાવાદ

૨ ગુજરાત આયુર્વેદિક ફાર્મસી, ફતાસા પોળ સામે, ગાંધીરોડ, અમદાવાદ

૩ કાપડીઆ આયુર્વેદિક ફાર્મસી, ફતાસા પોળ સામે, ગાંધીરોડ, અમદાવાદ

૪ દવે કેમિકલ એન્ડ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ, ગાંધીરોડ મોડલ ટોકીઝની બાજુમાં અમદાવાદ

૫ રઘુનાથ આયુર્વેદિક ફાર્મસી, ગાંધીરોડ વેરાઇ-પાડા પાસે, અમદાવાદ

૬ અતંગરંગ ફાર્મસી, દરિયાપુર વાડીગામ પોળ પાસે, અમદાવાદ

૭ પટેલ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ, દરિયાપુર, અમદાવાદ

૮ નરનારાયણ આયુર્વેદિક ફાર્મસી, રિલીફ રોડ, ઝવેરીવાડ પાસે, અમદાવાદ

૯ સિદ્ધ સંન્યાસી ફાર્મસી, ઝવેરીવાડ, પાંજરાપોળના નાકે, અમદાવાદ

૧૦ બુલબુલ ફાર્મસી, પતાસા પોળ ગાધીરોડ અમદાવાદ
૧૧ એમ. ડી. એન્ડ સન્સ, અસારવા અમદાવાદ
૧૨ બાબુ કેમીકલ વર્કસ, અસારવા અમદાવાદ
૧૩ સનાતન ઔષધાલય, ગાધીરોડ, લક્ષ્મીવિલાસ હોટલ પાસે, અમદાવા૦
૧૪ સ્વામિનારાયણ આયુર્વેદિક ફાર્મસી ગાંધીરોડ, લક્ષ્મીવિલાસ હોટલ સામે
૧૫ યુનિવર્સલ ફાર્મસી, કોઠારી પોળ સામે, ગાધીરોડ અમદાવાદ
૧૬ આદર્શ આયુર્વેદિક ફાર્મસી, ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે, કાળુપુર અમદાવાદ
૧૭ ફ્રંટ ફાર્માસ્યુટિકલ વર્કસ, કાળુપુર સોદાગરની પોળ પાસે, અમદાવાદ (સનટોનવાળા)

શાખાઓ અને એજન્ટો

૧ સાધના ઔષધાલય (ઢાકા), ગાધીરોડ અમદાવાદ
૨ ઝંડુ ફાર્મસી, (મુબઇ) ભોગીલાલ બ્રધર્સ, મહાવીર સ્વામીના દેરા સામે, ગાધીરોડ અમદાવાદ
૩ ઉંઝા ફાર્મસી, લિ (ઉંઝા) પારેખ મેડિકલ સ્ટોર્સ, ગાધીરોડ અમદાવાદ
૪ સિન્ધ આયુર્વેદિક ફાર્મસી, ગાધીરોડ અમદાવાદ
૫ પ્રાણદા કર ઔષધાલય (બાલજીવન ચમચો) મોડલ ટોકીઝની બાજુમા ગાધીરોડ અમદાવાદ
૬ શક્તિ ઔષધાલય (ઢાકા), મોડલ ટોકીઝ સામે ગાધીરોડ અમદાવાદ
૭ ધુતપાપેશ્વર આર્યૌષધિ કારખાના (પનવેલ) ગાધારોડ, મહાવીર સ્વામીના દેરા સામે અમદાવાદ
૮ આયુર્વેદ રસશાળા લિ (પુના), આર. રમણની કુ., મોડલ ટોકીઝ સામે, અમદાવા૦
૯ આયુર્વેદાશ્રમ ફાર્મસી, એજન્ટ ચદુલાલ પ્રેમચદ ત્રણ દરવાજા અમદાવાદ

આટાની મિલો

૧ શ્રી ગોપાળકૃષ્ણ ફ્લોર અને પલ્સ મિલ્સ, રાયપુર દરવાજા બહાર
૨ શ્રી બન્સી રોલર ફ્લોર મિલ્સ, ,,
૩ શ્રી કૃષ્ણ ફ્લોર મિલ્સ, પ્રેમ દરવાજા બહાર
૪ શ્રી બી. બી એસ. રોલર ફ્લોર મિલ્સ, પ્રેમ દરવાજા બહાર

આવકવેરા નિષ્ણાતો

(ઇન્કમટેક્ષ પ્રેકટીશનર)

૧ શ્રી કોઠારી એમ જે, દાણાપીઠ
૨ ,, ચોકસી સી સી, ગાધીરોડ ફુવારા સામે
૩ ,, છાટબાર વી કે, ,, બાવા હનુમાન પાસે
૪ ,, જોષી એમ સી, ,,
૫ ,, ઠક્કર ભાઇદાસ પી, માણેકચોક
૬ ,, દેસાઈ એન જે, ગાધીરોડ
૭ ,, પરીખ વિનય સી, શાહપુર મગળપારેખનો ખાચો
૮ ,, પરીખ લાલભાઇ એલ, માણેકચોક
૯ ,, પટેલ મણિલાલ જી, સાંકડીશેરી લાખા પટેલની પોળ ટે. ૫૨૨૧
૧૦ ,, પટેલ સી એમ, દરિયાપુર વાડીગામ
૧૧ ,, પટેલ ચતુરભાઈ એસ, એલિસબ્રીજ મગળભુવન
૧૨ ,, પટેલ નરસીભાઇ એન, ગાધીરોડ
૧૩ ,, પટેલ એમ એ,
૧૪ ,, પટેલ પશાભાઈ, ગાધીરોડ
૧૫ ,, ફણસે વી વી, મસ્કતી મારકીટ
૧૬ ,, મહેતા અમૃતલાલ એસ, રીડરોડ
૧૭ ,, મહેતા ભાઇદાસ એમ, ,,
૧૮ ,, મશરૂવાળા એમ સી, દાણાપીઠ
૧૯ ,, મારફતીયા એન એમ, ગાધીરોડ ફુવારા સામે
૨૦ ,, લાખીયા રી આર
૨૧ ,, શાહ આર જી, સાકડીશેરી
૨૨ ,, શાહ જે એમ, ,,
૨૩ ,, શાહ કાન્તિલાલ એમ, ,,
૨૪ ,, શાહ એલ. સી., શાહપુર મગળ પારેખનો ખાચો
૨૫ ,, શાહ આર સી, મસ્કતી મારકીટ
૨૬ , શાહ જયતીલાલ બી, સાકડી શેરી લાખા પટેની પોળ

૨૭ ,, શાહ એસ. કે., ગાંધીરોડ કુવારા સામે
૨૮ ,, શાહ ચંદુલાલ એમ., રીડરોડ
૨૯ ,, શાહ જીવણલાલ સી., ગાંધીરોડ
૩૦ ,, ભીખાભાઈ એમ., ગાંધીરોડ, ચંગપોળ
૩૧ ,, શાહ આર. સી., ગાંધીરોડ, ચંગપોળ
૩૨ ,, શાહ ફુલચંદ સી., ગાંધીરોડ પતાસાપોળ
૩૩ ,, શાહ કાંતિલાલ એન., ગાંધીરોડ પાડાપોળ
૩૪ ,, શાહ માણેકલાલ એસ., રેવડી બજાર ક્રોસ લેન
૩૫ ,, શાહ માણેકલાલ પી., દેવડીની પોળ
૩૬ ,, શાહ સી. સી., ગાંધીરોડ કુવારા સામે
૩૭ ,, શેખ એસ. એચ., શાહપુર હલીમની ખડકી
૩૮ ,, શેખ એમ. એસ., શાહપુર હલીમની ખડકી
૩૯ ,, શુક્લ અંબાલાલ એચ., રાયપુર ચકલા
૪૦ ,, સૈયદ એ. એ., ખાનપુર સૈયદવાડ
૪૧ ,, પંડયા પી. કે., ગાંધીરોડ કુવારા સામે
૪૨ ,, શાસ્ત્રી જયંતિલાલ એમ., ગાંધીરોડ, ચારરસ્તા
૪૩ ,, ગાંધી બી. કે., ગાંધીરોડ ચાર રસ્તા
૪૪ ,, આપાજી અમીન એન્ડ કુાં., એલિસબ્રીજ

આયાત-નિકાસના આડતિયા

(ઈમ્પોર્ટર્સ–એક્સપોર્ટર્સ)

૧ મેસર્સ બ્રિટીશ એમ્પાયર એક્સપોર્ટ ઇમ્પોર્ટ ટ્રેડીંગ કંપની, ૬૪૧/૪ કપાસીઆ બજાર
૨ ધી રીગલ ટ્રેડીંગ કંપની, ચાર રસ્તા
૩ **મેસર્સ જે. બી. સુતરીઆ એન્ડ કુાં. ચાર રસ્તા વકીલ બિલ્ડીંગ**
૪ મેસર્સ એમ. કે. એસ. એન્ડ સન્સ, કપાસીઆ બજાર
૫ મેસર્સ ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડીંગ કુાં., ૧૦૪૪, ઝવેરીવાડ
૬ મેસર્સ ઇન્ડિયા ટેક્ષટાઇલ એજન્સી, પાંચકુવા
૭ મેસર્સ ઇસ્ટર્ન ટ્રેડીંગ એજન્સી, કપાસીઆ બજાર
૮ **મેસર્સ એમ. શર્મા એન્ડ કુાં. ગાંધીરોડ મામુનાયકની પોળ પાસે**
૯ મેસર્સ પી ઓલ ઇન્ડીઆ ઇમ્પોર્ટર્સ એજન્સી પાંચકુવા
૧૦ મેસર્સ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇ પાંચકુવા
૧૧ મેસર્સ જેમ્સ ટેક્ષ્ટાઇલ એક્સપોર્ટ કંપની, લી. કાળુપુર બીયાબજાર
૧૨ મેસર્સ નવનીતલાલ મણિલાલ શાહ કપાસીઆ બજાર
૧૩ મેસર્સ નાનાલાલ માણેકલાલની કુાં., સ્ટેશનરોડ
૧૪ મેસર્સ પનાલાલ ઉમાભાઇ, સાકરબજાર
૧૫ **મેસર્સ પી. એમ. હઠીસીંગ એન્ડ સન્સ ઘીકાંટારોડ ટે. નં. ૨૦૦૯**
૧૬ મેસર્સ પોપટલાલ જેશીંગભાઇ શાહ, કપાસીયા બજાર
૧૭ મેસર્સ મીસ્ત્રી એન્ડ ગજ્જર, કપાસીયા બજાર
૧૮ મેસર્સ એન. શાહ એન્ડ કુાં., ગાંધીરોડ ખત્રીપોળ
૧૯ ચિત્રા લાલદરવાજા

ઇમારતી સામાનના વેપારીઓ

૧ શેઠ ઓઘડલાલ એન્ડ લલ્લુભાઇની કુાં., પાંચકુવા ચાર રસ્તા
૨ **પટેલ નારણદાસ હાવજીભાઈની કુાં. પાંચકુવા ચાર રસ્તા**
૩ મેસર્સ સી. જી. દલાલની કુાં., પાંચકુવા ચાર રસ્તા
૪ કોન્ટ્રાક્ટર નંદલાલ મનસુખલાલની કુાં., ગાંધીરોડ પાડાપોળ સામે
૫ ધી અમદાવાદ સ્ટોન સપ્લાઇંગ કુાં., પાંચકુવા ચાર રસ્તા
૬ એમ. જમનાદાસની કુાં., સારંગપુર પુલ નીચે
૭ મેસર્સ અમૃતલાલ ભાઇચંદ, બગીચા મિલ સામે
૮ મેસર્સ કાંતિલાલ નરોત્તમદાસ, રાયપુર ચકલા
૯ મેસર્સ છગનલાલ લાખાભાઇ પટેલ, રાયપુરચકલા
૧૦ મેસર્સ ત્રિકમલાલ મણિલાલ, આસ્તોડીઆચકલા
૧૧ મેસર્સ ડી. એસ. ગજ્જર, આસ્તોડીઆચકલા
૧૨ મેસર્સ જે. એસ. પથરવાલા, આસ્તોડીઆચકલા
૧૩ મેસર્સ ચુનીલાલ ટી. શાહ, આસ્તોડીઆચકલા
૧૪ મેસર્સ ટી. ડેવલાલ, આસ્તોડીઆચકલા
૧૫ મેસર્સ હીરાચંદ કુબેરદાસ, મદનગોપાળની હવેલી સામે

૧૬ મેસર્સ કાનજીભાઇ માધાભાઇ, હવેલીની પોળ સામે
૧૭ ઓઝા જગનાથ ધોળાભાઈની કું., દરિયાપુર જાડનરોડ
૧૮ શાહ મગનલાલ ત્રીભોવનદાસની પેઢી, દરિયાપુર લુણસાવાડા
૧૯ પટેલ છગનલાલ ધનજીભાઇ, દરિયાપુર ચારરસ્તા
૨૦ શાહ ચુનીલાલ હરગોવિંદદાસ, દરિયાપુર ટાવર સામે
૨૧ કોન્ટ્રાકટર અરજુનદાસ જયરામભાઇ, દરિયાપુર લુણસાવાડા
૨૨ કોન્ટ્રાકટર અબદુલરહેમાન રહેમતુલ્લાજી, ડબગરવાડ
૨૩ કોન્ટ્રાકટર માધવલાલ ત્રીભોવનદાસ, દરિયાપુર લુણસાવાડા
૨૪ પટેલ મુળજીભાઇ દેવરાજભાઇ, દરિયાપુર લુણસાવાડા
૨૫ મેસર્સ આર. સી. ઠક્કરની પેઢી, દરિયાપુર લુણસાવાડા કડિયાનાકા
૨૬ મેસર્સ જયંતીલાલ રતિલાલ કું., દરિયાપુર લુણસાવાડા
૨૭ શાહ જયંતીલાલ મહાસુખરામ, ,,
૨૮ મેસર્સ જે. નટવરલાલ મારફતીયા, ,,
૨૯ ભાનુપ્રસાદ એન્ડ કું., અસારવા મિલ સામે તથા દરિયાપુર કડિયાનાકા
૩૦ મેસર્સ એન આર. સુરતી, દરિયાપુર લુણસાવાડા
૩૧ શાહ ચીમનલાલ છગનલાલ, આસ્તોડીઆ રોડ દેવડીની પોળ પાસે

ઈમારતી લાકડાના વેપારી

૧ શેઠ ગોરધનદાસ કલ્યાણદાસ ગજ્જર, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૨ શેઠ નરોત્તમદાસ લલ્લુભાઇ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૩ શેઠ મગનલાલ મણિલાલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૪ શેઠ હરિલાલ મુળચંદ નાગોરી, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી

૫ શેઠ ઓધાભાઇ ગગલદાસ પટેલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૬ શેઠ મુળચંદ નથુભાઇ પટેલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૭ શેઠ ભોગીલાલ શિવલાલ લાડીઆ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૮ શેઠ સાંકળચંદ આત્મારામ પટેલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૯ શેઠ મગનલાલ ત્રિભોવનદાસ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૦ શેઠ જગજીવનદાસ નાનજીભાઇ શાહ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૧ શેઠ શિવજીભાઇ પુંજાભાઇ જબલપુરવાળા, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૨ શેઠ છબિલદાસ રમણલાલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૩ શેઠ કરસનદાસ વાલજીભાઇ ઠક્કર, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૪ શેઠ માણેકલાલ હરગોવિંદદાસ શાહ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૫ શેઠ રામદાસ માણેકલાલ પટેલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૬ શેઠ કે. જે. એન્ડ સન્સ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૭ શેઠ ભાનુપ્રસાદ જસવંતલાલ પટેલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૮ શેઠ મોહનલાલ ખેમચંદ ઠક્કર, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૯ શેઠ જેઠાલાલ બાનાભાઇ શાહ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૨૦ શેઠ સોમનાથ કુબેરદાસ ઝવેરી, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૨૧ શેઠ ગોરધનભાઇ ઇશ્વરભાઇ પટેલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૨૨ શેઠ ખુશાલદાસ હરિભાઇ પટેલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી

શહેરનો એકમાત્ર ધોરી માર્ગ હતો તે રીચી-રોડ: એનું નવું નામ ગાંધીરોડ રખાયું છે.





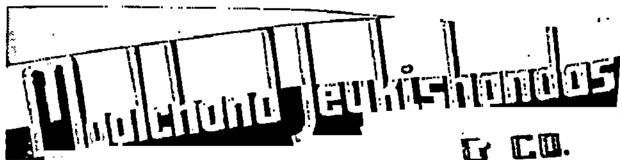


૧૯૨૧ની ઐતિહાસિક કોંગ્રેસને સ્થળે બંધાયેલી વાડીલાલ સારાભાઈ હૉસ્પીટલ

DIRECT IMPORTERS
OF
AUSTRALIAN MUTTON TALLOW

AMERICAN MAIZE STARCH, DEXTRINE, FARINA STEARINE ETC, BRYTEX BRAND AMERICAN TEXTILE AUXILIARIES FOR DYEING AND FINISHING AND DEALERS IN OTHER MILL STORES.

Established in
1896



Telegraphic Address
"EXPORTERS"

Reid Road
AHMEDABAD

Telephone No
2325

Branch SIR VITHALDAS CHAMBERS, 16 APOLLO STREET FORT, BOMBAY
Telephone No. 34727

૨૩ શેઠ બાલાભાઇ છગનલાલ શાહ, રેવડી બજાર
૨૪ શેઠ કનૈયાલાલ હરિલાલ નાગોરી, રેવડી બજાર
૨૫ શેઠ આશારામ જગજીવનદાસ ઠક્કર, આસ્ટોડિયા લાટી
૨૬ શેઠ ચતુરદાસ જેઠાભાઇ ઠક્કર, આસ્ટોડિયા લાટી
૨૭ શેઠ સોરાબજી હોરમસજી વખારિયા, આસ્ટોડિયા લાટી
૨૮ શેઠ મોહનલાલ નાથાલાલ ઠક્કર, આસ્ટોડિયા લાટી
૨૯ શેઠ રામજીભાઈ વાલજીભાઇ ઠક્કર, આસ્ટોડિયા લાટી
૩૦ મોહનલાલ લલ્લુભાઇ ઠક્કર, આસ્ટોડિયા લાટી
૩૧ છગનલાલ મનજીભાઇ ઠક્કર, આસ્ટોડિયા લાટી
૩૨ શેઠ ડાહ્યાલાલ મુળચંદ ઠક્કર, આસ્ટોડિયા લાટી
૩૩ શેઠ મણિલાલ છોટાલાલ ધારીઆ, આસ્ટોડિયા લાટી
૩૪ શ્રી કૃષ્ણ ટીમ્બર માર્ટ, આસ્ટોડિયા લાટી
૩૫ મે. પટેલ „ „ , આસ્ટોડિયા લાટી
૩૬ અમીન જશભાઈ રાવજીભાઈ એન્ડ કુાં., આસ્ટોડિયા લાટી
૩૭ મેસર્સ અંબાલાલ હરગોવિંદદાસ એન્ડ કુાં., ગીતામંદિર પાસે લાટી
૩૮ મેસર્સ ગજ્જર એન્ડ સન્સ, ગીતામંદિર પાસે લાટી
૩૯ શેઠ આત્મારામ છગનલાલ ધાંચા, પાનકોર નાકા
૪૦ શેઠ મોહનલાલ નથુભાઇ સંઘાડીયા, પાનકોર નાકા
૪૧ શેઠ ઉજમશી ગોવિંદજી સંઘાડીયા, દુધેશ્વર રોડ
૪૨ શેઠ ગોરધનદાસ અંબારામ મીસ્ત્રી, સરસપુર રોડ
૪૩ શ્રી શંકરવિજય સો મીલ, સારંગપુર લાટી
૪૪ શ્રી સુરેન્દ્ર પુનમચંદ પટેલ, સારંગપુર લાટી
૪૫ શ્રી નંદલાલ પુરૂષોત્તમદાસ, સારંગપુર લાટી
૪૬ શ્રી લક્ષ્મી સો મિલ, સારંગપુર લાટી
૪૭ શ્રી ઉમીયાદેવી સો મિલ, આસ્ટોડિયા લાટી
૪૮ શ્રી લક્ષ્મીવિજય સો મિલ આસ્ટોડિયા લાટી
૪૯ અમીન રાવજીભાઈ પુરસોતમદાસની કુાં.
આ
૫૦ શ્રી અમદાવાદ ટીમ્બર માર્ટ, ગીતામંદિર પાસે લાટી
૫૧ શ્રી શક્તિ ટીમ્બર માર્ટ, ગીતામંદિર પાસે લાટી

ઇમારતી લાકડાના આ વેપારીઓનું કાટપિટિયા મહાજન ઘણાં વર્ષોથી ચાલતું હતું. હાલ ધી અમદાવાદ ટીમ્બર મરચન્ટ એસોસીએશન છે તેના પ્રમુખ શેઠ કનૈયાલાલ હરિલાલ નાગોરી, ઉપપ્રમુખ શેઠ દશરથલાલ ચીનુભાઈ અને સેક્રેટરી શ્રી. કેશવલાલ મોહનલાલ ભટ્ટ છે.

એસોસીએશન બહારના

પંજાબ સો મિલ, સારંગપુર દરવાજા બહાર બગીચા મિલ સામે
હુમજાભાઇ સાલેહભાઇ, સારંગપુર દરવાજા બહાર બગીચા મિલ સામે
મેસનઅલી બદરૂદીન, સારંગપુર દરવાજા બહાર બગીચા મિલ સામે
હાકીમભાઇ એન્ડ બ્રધર્સ, આસ્ટોડિયા કાગડાપીઠ
સૈફુદીન સરફઅલી, આસ્ટોડિયા કાગડાપીઠ

ઇંટોના ભઠ્ઠાવાળા

૧ નવરોજી એન.વકીલની કુાં. નરોડા રોડ ટે. નં. ૨૬૬૪
૨ પુંજાલાલ નથુભાઈ,
૩ મગનલાલ ભગવાનદાસ દલવાણી
૪ સોમાભાઇ બેચરદાસ, નરોડા રોડ સૈજપુર
૫ છોટાલાલ ભગવાનદાસ દલવાણી નરોડા રોડ સૈજપુર
૬ ગણેશરામ ગોરધનદાસ દલવાણી, કાળુપુર પઠાણવાડા લીસાની ખડકી
૭ અંબાલાલ દેવજીભાઈ, રાયપુર કાચવાડો
૮ શંકરભાઇ વીરજીભાઇ, સારંગપુર પંચમુખી હનુમાન પાસે
૯ દલપતભાઇ માવજીભાઇ, લુણસાવાડા પ્રજાપતિ મહોલ્લો
૧૦ છોટાલાલ પ્રભુદાસ દરિયાપુર લાલ બાવાના ટીંબે
૧૧ ચાંદભાઈ કરીમભાઇ, દરિયાપુર

૧૨ પરશોતમદાસ ખુશાલદાસ, તાજપુર પ્રજાપતિ મહોલ્લો
૧૩ હીરાલાલ ગોપાળદાસ, તાજપુર, પ્રજાપતિ મહોલ્લો
૧૪ અંબારામ જીવાભાઇ, ગોમતીપુર
૧૫ લલ્લુભાઇ ગોરધનદાસ, સારંગપુર ૨૦૬૨, દોલતખાના

ઈંટોના વેપારીઓએ ધીક મરચન્ટસ એસોસીએશન ઈ. સ. ૧૯૪૨માં સ્થાપેલું છે તેના ૧૯૪૭ની સાલના પ્રમુખ નવરોજી એન. વકીલની કું.વાળા શ્રી. સોરાબજી દા. કોન્ટ્રેકટર અને સેક્રેટરી શ્રી. અંબાલાલ દેવજીભાઈ છે.

ઊનના વેપારીઓ (ગૂંથવાનું)

જથાબંધ
૧ શાહ ડાહ્યાભાઇ વનમાળીદાસ લાવરી, પાંચકુવા
૨ શાહ ફુલચંદ કાળીદાસ, પાંચકુવા
૩ શાહ નાનચંદ પ્રેમચંદ, પાંચકુવા

છૂટક
૪ કે. સી. બ્રધર્સ, ગાંધીરોડ જુમ્મા મસ્જિદ પાસે ફો. નં. ૨૬૪૯-૨૬૫૦
૫ મોદી બ્રધર્સ, ગાંધીરોડ જુમ્મામસ્જિદ પાસે
૬ એમ. સી. બ્રધર્સ, ગાંધીરોડ જુમ્મામસ્જિદ પાસે
૭ નાનુભાઇ નારણદાસ એન્ડ કું., પતાસા પોળના નાકે

એન્ગ્રેવર

૧ રીયલ એન્ગ્રેવર, પાનકોરનાકા
૨ બેસ્ટ એન્ડ કું., પાનકોરનાકા
૩ આર. એમ. ભટ્ટ એન્ડ કો., પાનકોરનાકા
૪ ટેકસ્ટાઇલ એન્ગ્રેવર, મસ્કતી મારકીટ
૫ ગોવિંદ એન્ગ્રેવર, મસ્કતી મારકીટ
૬ રોયલ એન્ગ્રેવર, મસ્કતી મારકીટ
૭ આર. કે. માસ્તર, દિલ્હી ચકલા
૮ ગજ્જર એન્ગ્રેવર, પાડાપોળ

ઓઈલ મિલો

૧ ધી અમદાવાદ ઓઇલ મિલ્સ, રાયપુર દરવાજા બહાર
૨ ધી પટેલ ઓઇલ મિલ્સ, રાયપુર દરવાજા બહાર
૩ શ્રી કૃષ્ણ ઓઇલ મિલ્સ, પ્રેમદરવાજા બહાર
૪ શ્રી અંબિકા ઓઇલ મિલ્સ, પ્રેમદરવાજા બહાર
૫ શ્રી ગુજરાત ઓઇલ મિલ્સ, નરોડા રોડ
૬ શ્રી કુધીયા ઓઇલ મિલ્સ, અસારવા
૭ શ્રી મધુ ઓઇલ મિલ્સ, અસારવા
૮ શ્રી જગદીશ ઓઈલ મિલ્સ. નરોડારોડ

ઓઈલ (લુબ્રીકેટીંગ)ના વેપારીઓ

૧ મેસર્સ સીલ્વરટાઉન લુબ્રીકન્ટસ (ઇન્ડિયા) લી. એજન્ટ—શ્રીપત ગોરધનદાસ એન્ડ સન્સ, રીડરોડ
૨ મેસર્સ બર્મા શેલ ઓઇલ કંપની, એજન્ટ—એચ. એમ. મહેતા એન્ડ કું.
૩ મેસર્સ અમેરિકન ઓઇલ ટ્રેડીંગ કું., રેવડીબજાર
૪ મેસર્સ ડી. આર. વી. ટ્રેડીંગ કંપની, પાંચકુવા (સીંકલર ઓઇલ કંપની)
૫ મેસર્સ શીરાઝ એન્ડ કું., ચોખાબજાર
૬ મેસર્સ અમદાવાદ ડીઝલ એન્ડ લુબ્રીકેટીંગ કું., મહીપતરામ અનાથાશ્રમ પાસે
૭ મેસર્સ આપાભાઇ આર. પટેલ, અનાથાશ્રમ પાસે
૮ મેસર્સ હીરાચંદ રણછોડદાસ દોશી, રીડરોડ
૯ મેસર્સ આર. મહેતા એન્ડ કું., શાહીબાગ
૧૦ ધી શેરમેન ઓઇલ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું., ઇંગ્લીશ સીનેમા સામે
૧૧ મેસર્સ સાંકળચંદ જી. શાહની કંપની, સાકરબજાર

કટલરી પરફ્યુમરીના વેપારી

જથાબંધ
૧ બાબુભાઇ એન્ડ કંપની, ગાંધીરોડ, પોસ્ટ ઓફિસ સામે
૨ એન. દલીચંદ એન્ડ કંપની, ગાંધીરોડ રતનપોળ નાકા
૩ ન્યાલચંદ અમૃતલાલ, ગાંધીરોડ રતનપોળ નાકા
૪ દેસાઇ એન્ડ કું., ગાંધીરોડ રતનપોળ નાકા
૫ ઇન્ડિયા કટલરી માર્ટ, ગાંધીરોડ રતનપોળ નાકા
૬ રાજપરવાળા બ્રધર્સ, માણેકચોક

૭ મણીયાર સુલેમાન પારભાઇ, પાનકોરનાકા
૮ વીનસ ટ્રેડીંગ કંપની, પાનકોરનાકા, રમકડાં મારકીટ
૯ અસરફઅલી અફજલભાઇ, પાનકોરનાકા રમકડાં મારકીટ
૧૦ ચંદુલાલ ભાણજી, ત્રણ દરવાજા
૧૧ રોયલ ટોયઝ માર્ટ, ત્રણ દરવાજા
૧૨ ઇમ્પીરિયલ ટોયઝ માર્ટ, ત્રણ દરવાજા
૧૩ પી. મંગળદાસ એન્ડ કું. બાલા હનુમાન
૧૪ શાંતિલાલ એન્ડ કું., બાલાહનુમાન
૧૫ મહેતા પોપટલાલ રસિકલાલ, ચાર રસ્તા
૧૬ નરેશ સ્ટોર્સ, ચાર રસ્તા
૧૭ જી. મોહનલાલ એન્ડ કું., ચાર રસ્તા

ફુટકર

૧૮ ડી. જી. શાહ, ગાંધીરોડ રતનપોળ નાકા
૧૯ પરેશ સ્ટોર્સ, " "
૨૦ રાજનગર કટલરી માર્ટ, " "
૨૧ નોવેલ્ટી સ્ટોર્સ, " "
૨૨ સી. મહેતા એન્ડ સન્સ, " "
૨૩ એ. એમ. મારવાડી, " "
૨૪ ઓચ્છવલાલ મનહરલાલ ગાંધીરોડ ફુવારા
૨૫ સદ્ગુણરાય એમ. મહેતા, ગાંધીરોડ પોસ્ટ–ઓફિસ સામે
૨૬ શાહ સ્ટોર્સ, ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન
૨૭ ભવાની વેરાઇટી સ્ટોર્સ, ગાંધીરોડ મામુનાયકની પોળ પાસે
૨૮ કૃષ્ણા સ્ટોર્સ, ગાંધીરોડ મામુનાયકની પોળ પાસે
૨૯ ઉમેશ સ્ટોર્સ, ખાડિયા
૩૦ ભારત સ્ટોર્સ, રાયપુર
૩૧ બ્રહ્મક્ષત્રીય કટલરી માર્ટ, રાયપુર
૩૨ બી. સી. ઇનામદારની કું., રાયપુર
૩૩ ચંપકલાલ એન. મહેતા, સારંગપુર
૩૪ પુનિત સ્ટોર્સ, સારંગપુર
૩૫ શ્રેયસનિકેતન, રીલીફરોડ
૩૬ ચીમનલાલ કુબેરદાસ મોદી, "
૩૭ રીલીફ સ્ટોર્સ, "
૩૮ રાજકમલ સ્ટોર્સ, "
૩૯ પોપ્યુલર સ્ટોર્સ, રીલીફરોડ જકરીઆ મસ્જિદ પાસે
૪૦ ભાગ્યોદય સ્ટોર્સ, રીલીફરોડ જકરીઆ મસ્જિદ પાસે
૪૧ શાર્પ જનરલ સ્ટોર્સ, કાળુપુર ટાવર પાસે
૪૨ ગુજરાત જનરલ સ્ટોર્સ, દરિયાપુર
૪૩ શેઠ બ્રધર્સ, દિલ્હી ચકલા
૪૪ મોડર્ન સ્ટોર્સ, દિલ્હી ચકલા
૪૫ નાગેશરાવ એન્ડ કું., શાહપુર
૪૬ સુમન સ્ટોર્સ, એલિસબ્રીજ
૪૭ બ્રીજ જનરલ સ્ટોર્સ, "
૪૮ પંજેતાની સ્ટોર્સ, "
૪૯ શાહ સ્ટોર્સ, "
૫૦ ગૃહ સાધન, "
૫૧ વીપ્સ (વિસ્ટર્ન ઇન્ડીઆ પ્રો. સી.), "

કપાસીયાના વેપારી

૧ શાંતિલાલ એન્ડ કું., કાળુપુર, દાણાપીઠ
૨ કાંતિલાલ એન્ડ કું., ચોખા બજાર
૩ સુરેન્દ્રભાઈ મયાભાઇ તેલી, સાકરબજાર
૪ અમૃતલાલ કરશનદાસ, દરિયાપુર દરવાજા બહાર ખિલાડી બાગ પાસે
૫ ભુદરદાસ જેઠાલાલ, કાલુપુર દાણાપીઠ

કરિયાણાના વેપારી

જથ્થાબંધ

૧ કસ્તુરચંદ ગુલાબચંદ નવા માધવપુરા
૨ ગીરધરલાલ ગોપાળદાસ "
૩ છગનલાલ ઘેલાભાઈ "
૪ તાહેરઅલી સુલતાનઅલી શેઠ "
૫ નરોત્તમદાસ મગનલાલ શેઠ "
૬ પરશોત્તમદાસ અમૃતલાલ "
૭ મોહનલાલ મનસુખરામ "
૮ સોમનાથ' મુળજીભાઇ મહેતા "
૯ જી. એમ. ગાંધી "
૧૦ ચમનલાલ ચુનીલાલ "
૧૧ સાંકળચંદ ભૂદરદાસ "

૧૨ સૂર્યકાન્ત મણિલાલ	નવા માધવપુરા
૧૩ માધવલાલ મણિલાલ	,,
૧૪ રામદાસ માતાદીન	,,
૧૫ સરદાર એન્ડ કો.	,,
૧૬ રમણલાલ મોહનલાલ	,,
૧૭ સાંકળચંદ કરશનદાસ	,,

છૂટક

૧ સુલતાનઅલી ગુલામહુસેન, કાળુપુર	પુલ નીચે
૨ ફીકાભાઇ ગુલામહુસેન ,,	,, ,,
૩ લાલચંદ જેચંદ ,,	,, ,,
૪ ઠ. આણંદજી ખીમજી હીંગવાળા ,,	,, ,,
૫ લલ્લુભાઇ વૃજલાલ	કંદોઇઓળ
૬ ચુનીલાલ લલ્લુભાઇ	,,
૭ વૃજલાલ ગોરધનદાસ	,,
૮ નગીનદાસ છગનલાલ	,,
૯ રણછોડલાલ માણેકચંદ	,,
૧૦ ગોપાળજી કાળીદાસ	,,
૧૧ જીવરામ ગીરધરભાઇ	,,
૧૨ નાનાલાલ માણેકચંદ	,,
૧૩ આશારામ ખેચરદાસ	,,
૧૪ દલસુખભાઇ નાથાભાઇ	માણેકચોક
૧૫ હીરાલાલ ભાઇચંદ	,,
૧૬ રણછોડલાલ અમૃતલાલ	,,
૧૭ નટવરલાલ માણેકલાલ	,,
૧૮ ભગવાનજી ત્રીભોવનદાસ	,,
૧૯ રણછોડલાલ મગનલાલ	,,
૨૦ મણિલાલ મોહનલાલ	,,
૨૧ ગટોરભાઇ હીંમતલાલ	,,
૨૨ બાબુલાલ વનમાળીદાસ	,,
૨૩ ચંદુલાલ છોટાલાલ	,,
૨૪ રાઘવજી રામજી	,,
૨૫ પોપટલાલ જેઠાલાલ	,,
૨૬ રતિલાલ સૌભાગ્યચંદ	,,
૨૭ કસ્તુરચંદ અમરશી	,,
૨૮ ગાંધી નાનાલાલ કેશવલાલ નાગર,	ચાર રસ્તા

૨૯ ગાંધી વ્રજલાલ ગોરધનદાસ, નવા દરવાજા રોડ
૩૦ ગાંધી મંગળદાસ કપુરચંદ, ખાડિયા કવિશ્વરની પોળ સામે
૩૧ ગાંધી કાંતિલાલ સાંકળચંદ, ખાડિયા હીંગળોક જોષીની પોળ સામે
૩૨ ગાંધી હરખચંદ હરજીવનદાસ, ખાડિયા મોટા સુથારવાડા સામે
૩૩ ગાંધી ચંદુલાલ બેચરદાસ, ખાડિયા જેઠાભાઇની પોળ સામે

કાગળના વેપારી

૧ આર. ઓચ્છવલાલની કું., ચાર રસ્તા નવા દરવાજા
૨ એન. દેસાઇની કું. ચાર રસ્તા, નવા દરવાજા
૩ હીરાલાલ એન્ડ કું. ૬૫૪, ટે. નં ૨૦૨૪
૪ કલ્યાણ પેપર માર્ટ, „ „ „ „
૫ રમણલાલ એન્ડ સન્સ, „ „ „ „
૬ જી. એ. સરેસવાળા, „ મોટી મહેરીવાડ
૭ ચકુભાઇ વખતચંદની કું., ખાડિયા ગોલવાડ
૮ આર. સી. સોનાવાલા એન્ડ સન્સ, ખાડિયા ચારરસ્તા
૯ પ્રબોધ પેપર માર્ટ, ખાડિયા ચારરસ્તા
૧૦ સુદામા પેપર માર્ટ, ચારરસ્તા હરણવાળી પોળ
૧૧ સ્ટાન્ડર્ડ પેપર માર્ટ, ખાડિયા ચારરસ્તા
૧૨ દ્વારકાદાસ એન્ડ બ્રધર્સ, ચારરસ્તા
૧૩ લક્ષ્મી પેપર માર્ટ, ચારરસ્તા હરીસદન
૧૪ વિનોદ પેપર માર્ટ, ચારરસ્તા હરણવાળી પોળ
૧૫ જગદીશ પેપર માર્ટ, પાંચકુવા સીનેમા સામે
૧૬ મુગટલાલ એન્ડ કું, પાંચકુવા સીનેમા સામે
૧૭ હિંદ પેપર માર્ટ, પાંચકુવા સીનેમા સામે
૧૮ શ્રીપત ગોરધનદાસ એન્ડ સન્સ, રીલીફરોડ
૧૯ પાયોનિયર ટ્રેડીંગ કું, સાકર બજાર
૨૦ મુકુંદલાલ એચ. મહેતાની કું., કપાસીયા બજાર
૨૧ અરુણ પેપર માર્ટ, કપાસીયા બજાર
૨૨ હબીબભાઇ ગુલામમોહમદ હવા, પાંચપટી ટીંબાપોળ



૨૩ કાસમભાઇ મોહમદભાઇ રંગીનવાળા, પાંચપટી ટીંબાપોળ
૨૪ મહમદ ઉમરજી કાપડીયા, પાંચપટી ટીંબાપોળ
૨૫ પુંઠાવાલા એન્ડ કું., કાળુપુર ડાબલીયા પોળ
૨૬ અબ્દુલરહેમાન નનામીયાં, કાળુપુર ખીસકોલાની પોળ
૨૭ રાજનગર પેપર માર્ટ, કાળુપુર પાંચપટી દરવાજા પાસે
૨૮ ગુજરાત પેપર સ્ટોર્સ, કાળુપુર પાંચપટી ટીંબાપોળ સામે
૨૯ હવા " " કાળુપુર પાંચપટી ટીંબાપોળ સામે
૩૦ એસ.ખી. પટવા, કાળુપુર રાજામહેતાની પોળ
૩૧ મીયાં મોહમદ ગુલામમહમદ, પાંચપટી ટીંબાપોળ
૩૨ વાડીલાલ એન્ડ કો , રાજામહેતાની પોળ કાનજીદીવાનનો ખાંચો
૩૩ વિક્ટરી પેપર માર્ટ, કાળુપુર પાંચપટી
૩૪ એફ. ત્રિવેદીની કું.,ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન પાસે
૩૫ અમદાવાદ પેપર સ્ટોર્સ, ફરનાન્ડીઝ પૂલ નીચે
૩૬ મ્હેતા બ્રધર્સ "
૩૭ ચુનીલાલ મોતીચંદ "
૩૮ ડી. શાહ એન્ડ સન્સ ગાંધીરોડ રતનપોળનાકા એક્ષચેન્જ બીલ્ડીંગ
૩૯ રમેશ બ્રધર્સ, માણેકચોક વાસણ મારકીટ
૪૦ કે. સખીદાસની કું., " "
૪૧ ગણેશ પેપર માર્ટ, સાંકડી શેરીના નાકે
૪૨ કૃષ્ણ પેપર માર્ટ, રાયપુર પખાલીની પોળ
૪૩ ચંદુલાલ ઉમેદચંદ, પાંજરાપોળ
૪૪ આર. વાડીલાલની કું., ઘીકાંટા રોડ
૪૫ સેન્ટ્રલ પેપર માર્ટ, ડબગરવાડ
૪૬ અમદાવાદ પેપર માર્ટ, શાહપુર ટેલીફોન બીલ્ડીંગ સામે
૪૭ ગુણવંતરાય એન્ડ બ્રધર્સ, શાહપુર ગોઝારીયાની પોળ
૪૮ પટેલ એન્ડ કું. દરિયાપુર

૪૯ એચ. એમ. ભાવસારની કું., ઘીકાંટારોડ નોવેલ્ટી સીનેમા પાસે

૫૦ બોમ્બે પેપર માર્ટ, મણિનગર પટેલ સોસાયટી

અમદાવાદના કાગળના વેપારીઓએ સંવત ૧૯૮૮માં ધી અમદાવાદ પેપર મરચંટસ એસોસીસીએશનની સ્થાપના કરી હતી. ચાલુ વર્ષ દરમ્યાન તેના પ્રમુખ મણિભાઈ વખતચંદ મહેતા, (મેસર્સ ચકુભાઇ વખતચંદની કું.,વાળા) ઉપ-પ્રમુખ શ્રી. નટવરલાલ વીઠલદાસ દેસાઇ (એન. દેસાઈની કું વાળા) અને સેક્રેટરી-શ્રી. હીરાલાલ છગનલાલ (હીરાલાલ એન્ડ કું.વાળા) છે.

કાચના વેપારી

૧ પા. શ્રીભોવનદાસ માણેકલાલ તકતાવાળા, ૧૯૨૪ ગાંધીરોડ ટે. નં. ૨૩૯૨
૨ લાલજીભાઇ જગજીવન ગાંધીરોડ
૩ ચમનલાલ મગનલાલ, ,,
૪ ચીમનલાલ છોટાલાલ, કાલુપુર પૂલ નીચે
૫ ચીમનલાલ પી. બ્રધર્સ, ,, ,,
૬ હીંમતલાલ પ્રેમચંદ, ,, ,,
૭ કેશવલાલ જેઠાલાલ, ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન પાસે
૮ સોમચંદ ખોડીદાસ, ગાંધીરોડ સેંટ્રલ બેંકના પગથીયાની નીચે
૯ આર. રસીકલાલની કું., કાળુપુર ઢીંકવા ગેટની સામે

કાચના સામાનના વેપારી

૧ હમદુભાઈ સદરૂદીન એન્ડ બ્રધર્સ, પાનકોરનાકા
૨ આર. બી. શાહની કંપની, ,,
૩ ચીમનલાલ બી. શાહની કંપની, ,,
૪ બી. રમણલાલની કંપની, ,,
૫ આર. સી. શાહની કંપની, ,,
૬ હાસમભાઈ અબ્દુલકાદર, ,,
૭ એમ. આઝમ અલીભાઇ, ,,
૮ ચીપ ગ્લાસવેર સ્ટોર્સ, ,,
૯ જીવાભીયા કાસમભાઇ, ,,
૧૦ ધીવલાલ મનસુખરામ, ,,
૧૧ હમદુભાઇ મોમીનભાઇ, ,,
૧૨ અબ્દુલકાદર મહમદહુસેન, પાનકોરનાકા
૧૩ હીંમતલાલ શીવલાલ, ,,
૧૪ સોમચંદ એન્ડ કંપની, ,,
૧૫ ભાઇલાલ હરિભાઇ, કાળુપુર રોડ
૧૬ સી. એ. મહેતાની કું., કાળુપુરરોડ મનસુખભાઇની પોળ સામે
૧૭ નાગરદાસ કે. શાહ, ટંકશાળ
૧૮ પટેલ એન્ડ કું., ૧૪૫૫, સારંગપુર ચકલા
૧૯ પટેલ ટ્રેડીંગ કું., રાયપુર

કાપડના જથાબંધ વેપારી

અમદાવાદ મસ્કતી કાપડ મારકીટ મહાજનના ચાલુ વેપાર કરતા મતાદારોની દુકાનના સ્થળના જૂથ પ્રમાણે આ યાદી આપવામાં આવી છે. મહાજનનો ટૂંક ઇતિહાસ અને કાપડ વહેંચણીની હાલની પદ્ધતિનો પરિચય અન્યત્ર અપાયાં છે.

મસ્કતી મારકેટ

૧ અજીતભાઈ જયંતીલાલ
૨ અબ્દુલ તૈયબ ઇસ્માઇલ મસ્કતી
૩ અમરતલાલ ગીરધરલાલ
૪ અમરતલાલ ભીખાભાઇ
૫ અલીમહંમદ રસુલભાઈ
૬ ઇંદ્રિવદન મથુરદાસ
૭ ઇશ્વરલાલ શીવલાલ
૮ એન. દીનુભાઈની કુંપની
૯ અંબાલાલ રણછોડદાસ ચોકસી
૧૦ કપુરચંદ આઇદાન
૧૧ કપુરચંદ લાલચંદ
૧૨ કપુરચંદ હિંમતલાલ
૧૩ કમલેશકુમાર બચુભાઇ
૧૪ કસ્તુરચંદ અનરાજ
૧૫ કસ્તુરચંદ જેતમલ
૧૬ કસ્તુરચંદ ત્રિલોકચંદ
૧૭ કસ્તુરચંદ મનુભાઈ
૧૮ કસ્તુરચંદ મગનલાલ
૧૯ કાંતિલાલ ફકીરચંદ

૨૦ કાંતિલાલ મણિલાલ
૨૧ કાંતિલાલ રતીલાલ
૨૨ કાંતિલાલ શીવલાલ
૨૩ કુમારપાળ જયંતીલાલ
૨૪ કુમારપાળ સુબોધચંદ્ર
૨૫ કુંદનમલ સમરથમલ
૨૬ કેશરીમલ કસ્તુરચંદ
૨૭ કેશવલાલ ગીરધરલાલ
૨૮ કેશવલાલ જેચંદ
૨૯ કેશવલાલ ત્રીકમલાલ
૩૦ કેશવલાલ બુલાખીદાસ
૩૧ કેશવલાલ વીરચંદ
૩૨ કૈલાસચંદ્ર નેમચંદ
૩૩ ગોકળદાસ જમનાદાસ
૩૪ ગોવીંદરામ વનેચંદ
૩૫ ચતુરદાસ પરશોત્તમદાસ
૩૬ ચમનલાલ અમરતલાલ
૩૭ ચમનલાલ મણિલાલ
૩૮ ચીનુભાઇ જશવંતલાલ
૩૯ ચીનુભાઈ નટવરલાલ
૪૦ ચીનુભાઈ પોપટલાલ
૪૧ ચીનુભાઈ મનુભાઇ
૪૨ ચુનીલાલ દીપચંદ
૪૩ ચેનમલ ધનરાજ
૪૪ ચંદુલાલ છગનલાલ
૪૫ ચંદુલાલ જમનાદાસ
૪૬ ચંદુલાલ વનમાળીદાસ
૪૭ ચંપકલાલ કેવળદાસ
૪૮ ચંપકલાલ ગોરધનદાસ
૪૯ છગનલાલ દેવચંદ
૫૦ છગનલાલ પુનમચંદ
૫૧ છગનલાલ લક્ષ્મીચંદ
૫૨ છગનલાલ વનેચંદ
૫૩ જશરાજ કુલચંદ
૫૪ જમનાદાસ હીરાલાલ
૫૫ જયંતીલાલ મોતીલાલ

૫૬ જેશીંગભાઈ ભોગીલાલ
૫૭ ટેકચંદ ચીમનલાલ
૫૮ ટેકચંદ ચીમનલાલની કુંપની
૫૯ ડાહ્યાભાઇ દલીચંદ
૬૦ ધી ડાયમંડ વીવીંગ વર્કસ
૬૧ દાનમલ નાનચંદ
૬૨ દામોદર જીવરાજ
૬૩ દીનેશચંદ્ર વાડીલાલ
૬૪ દીલીપકુમાર રમણલાલની કુંપની
૬૫ નટવરલાલ રતીલાલની કુંપની
૬૬ નવીનચંદ્ર ગોવીંદલાલ
૬૭ નાનાલાલ કેશવલાલ
૬૮ નેમચંદ મણિલાલ
૬૯ પુનાભાઇ દીપચંદ
૭૦ પુંજાભાઈ બાપાલાલ
૭૧ ફકીરચંદ ઇશ્વરદાસ
૭૨ ફકીરચંદ ઇશ્વરદાસની કાં.
૭૩ ફકીરચંદ રતિલાલ
૭૪ ફકીરચંદ મગનલાલ
૭૫ ફુલચંદ ગુલાબચંદ
૭૬ બીશનદાસ શીવકુમાર
૭૭ બીહારીલાલ ચીમનલાલ
૭૮ ભીખાભાઇ મથુરાદાસ
૭૯ ભોગીલાલ સુંદરભાઇ
૮૦ ભોગીલાલ લક્ષ્મીચંદ
૮૧ મગનલાલ ફોજમલ
૮૨ મગનલાલ મણિલાલ
૮૩ મગનલાલ સુંદરલાલ
૮૪ મણિલાલ ચકુભાઇ
૮૫ મણિલાલ પ્રેમચંદ
૮૬ મનરૂપજી અચલદાસ
૮૭ મફતલાલ જોઇતારામ
૮૮ મયાભાઇ મણિલાલ કાપડીયા
૮૯ મયાભાઇ મણિલાલ એન્ડ બ્રધર્સ
૯૦ માણેકલાલ પ્રેમચંદ
૯૧ મીઠાલાલ ચુનીલાલ
૯૨ મુકુંદચંદ માણેકલાલ
૯૩ મુળચંદ આશારામ
૯૪ મોતીલાલ ગોકળદાસ
૯૫ મોતીલાલ નેનમલ
૯૬ મોહનલાલ ત્રીકમલાલ
૯૭ મંગળદાસ નગીનદાસ
૯૮ જેશીંગભાઇ બચુભાઇ સુતરિયા
૯૯ રણજીતલાલ સમરથલાલ
૧૦૦ રતનચંદ જેઠમલ
૧૦૧ રતનચંદ સહેમલ
૧૦૨ રતનલાલ મોતીલાલની કાં.
૧૦૩ રતનલાલ લલ્લુભાઇ
૧૦૪ રતિલાલ જેશીંગભાઇ
૧૦૫ રતિલાલ મનસુખરામ
૧૦૬ રમણલાલ ખેમચંદ
૧૦૭ રમણલાલ મોતીલાલ
૧૦૮ રમણલાલ રસિકલાલ
૧૦૯ રસિકલાલ ચંદુલાલ
૧૧૦ રસિકલાલ પરશોત્તમદાસ
૧૧૧ રસિકલાલ મણિલાલ
૧૧૨ લક્ષ્મીચંદ મગનલાલ
૧૧૩ લક્ષ્મણરાવ ગોવીંદરામ
૧૧૪ લાલચંદ શાંતીલાલ
૧૧૫ વાડીલાલ મોતીલાલ
૧૧૬ વાડીલાલ ઇચ્છાચંદ
૧૧૭ વીરચંદ સોમચંદ
૧૧૮ શકરાભાઈ મણિલાલ
૧૧૯ શાંતિલાલ કાંતિલાલ
૧૨૦ શાંતિલાલ ત્રીકમલાલ
૧૨૧ શાંતિલાલ નગીનદાસ
૧૨૨ સકરચંદ દલસુખરામ
૧૨૩ સવાઇલાલ ચમનલાલ
૧૨૪ સારાભાઇ જેશીંગભાઇ
૧૨૫ સી પરીખની કંપની
૧૨૬ સુધીરચંદ બંસીલાલ
૧૨૭ સુબોધચંદ્ર મનુભાઇ
૧૨૮ સુમતિલાલ પોપટલાલ
૧૨૯ સુલતાનસીંગ છોટાલાલ

૧૩૦ સોમચંદ નેમચંદ
૧૩૧ સંપતરામ કુંદનમલ
૧૩૨ હરખચંદ અગરચંદ
૧૩૩ શરદકુમાર લાલભાઇ
૧૩૪ હરખચંદ હમીરમલ
૧૩૫ હરિલાલ હીરાચંદ
૧૩૬ હસમુખલાલ જેશીંગભાઇ
૧૩૭ હસમુખલાલ રમણલાલ
૧૩૮ હીરાલાલ ચંદુલાલ ચોકસી
૧૩૯ હીરાલાલ દીપચંદ
૧૪૦ હુકમીચંદ કપુરચંદ
૧૪૧ આત્મારામ ભોગીલાલ
૧૪૨ કસ્તુરભાઇ મગનલાલ
૧૪૩ ઠાકોરલાલ રમણલાલ
૧૪૪ પનાલાલ રમણલાલ
૧૪૫ ઈંદ્રવદન અમૃતલાલ
૧૪૬ ચુનીલાલ કેશવલાલ
૧૪૭ છગનલાલ ખેમચંદ
૧૪૮ બાબુભાઇ ચીમનલાલ
૧૪૮અ પી. વી. કરશનદાસ એન્ડ કું.

પારસી ચાલ (મસ્કતી મારકીટ સામે, સાકરબજાર)

૧૪૯ અનુભાઈ ચંદુલાલ
૧૫૦ અમરતલાલ મંગળચંદ
૧૫૧ કનૈયાલાલ રવીચંદ
૧૫૨ કલ્યાણભાઇ જગાભાઈ
૧૫૩ કુમુદચંદ્ર જેશીંગભાઇ
૧૫૪ ગોવિંદલાલ ભોગીલાલ
૧૫૫ ચતુરદાસ મોતીલાલ
૧૫૬ ચમનલાલ પીતાંબરદાસ
૧૫૭ ચંદુલાલ જેશીંગભાઇ
૧૫૮ જયંતીલાલ મણિલાલ
૧૫૯ જયંતીલાલ મોહનલાલ
૧૬૦ જયંતીલાલ સારાભાઇ
૧૬૧ જશવંતલાલ રતનચંદ
૧૬૨ જાનકીદાસ બનારસીદાસ

૧૬૩ જેશીંગભાઇ નેમચંદ
૧૬૪ તીતીશકુમાર શાંતિલાલ
૧૬૫ ત્રીકમલાલ મણિલાલ
૧૬૬ નવીનચંદ્ર જયંતીલાલ
૧૬૭ નવીનચંદ્ર સારાભાઇ
૧૬૮ નાનાલાલ માધવજી
૧૬૯ નાનાલાલ લલ્લુભાઈ
૧૭૦ પીતાંબરદાસ અચરતલાલ
૧૭૧ પોપટલાલ પુંજાભાઈ
૧૭૨ બચુભાઇ ચંપકલાલ
૧૭૩ બાબુલાલ જેશીંગભાઇ
૧૭૪ બચુભાઇ નાથાલાલ
૧૭૫ મનસુખલાલ મગનલાલ
૧૭૬ મનુભાઇ શાંતિલાલ
૧૭૭ મયાભાઇ નાથાલાલ
૧૭૮ મંગળચંદ ચુનીલાલ
૧૭૯ રતનચંદ ચુનીલાલ
૧૮૦ રમેશચંદ્ર રસિકલાલ
૧૮૧ રસિકલાલ શાંતિલાલ
૧૮૨ રવીચંદ માધવજી
૧૮૩ લાલભાઇ વાડીલાલ
૧૮૪ વીરેન્દ્રભાઇ નૂતનભાઇ
૧૮૫ શરદભાઇ ડાહ્યાભાઈ પટેલ
૧૮૬ શાંતિલાલ પ્રેમચંદ
૧૮૭ શાંતિલાલ મોહનલાલ
૧૮૮ શાંતિલાલ રતનચંદ
૧૮૯ સારાભાઇ ગોરધનદાસ
૧૯૦ સુબોધચંદ્ર પોપટલાલ
૧૯૧ સુરજમલ સાંકળચંદ
૧૯૨ હબીબ હાસમ
૧૯૩ હરિવલ્લભદાસ કાળીદાસ
૧૯૪ હરિશ્ચંદ્ર ગોરધનદાસ રામોલીયા
૧૯૫ લાલભાઇ અંબાલાલ
૧૯૬ ફુલચંદ હરિરામ
૧૯૭ સારાભાઈ જેશીંગભાઈ
૧૯૮ કલ્યાણભાઈ ભોગીલાલ
૧૯૯ કાંતિલાલ લાલભાઇ
૨૦૦ જી. આર. ફોજદારની કું.
૨૦૧ નગીનદાસ શંકરલાલ,સાકરબજાર પટેલમારકીટ
૨૦૨ મનુભાઈ અમૃતલાલ સાકરબજાર
૨૦૩ રજનીકાન્ત વિનાયકરાવ સાકરબજાર
૨૦૪ ભલાભાઇ દોલતરામ સાકરબજાર
૨૦૫ ચમનલાલ માણેકલાલ,સાકરબજાર પટેલ મારકીટ
૨૦૬ જીવણલાલ નંદલાલ મણકીવાલા „
૨૦૭ ત્રીકમલાલ ફકીરચંદ સાકરબજાર
૨૦૮ ચંદનમલ બાદરમલ પટેલ મારકીટ
૨૦૯ વિઠ્ઠલદાસ જવેરચંદ પટેલ મારકીટ

રંગવાલા કાપડ મારકીટ

(મસ્કતી મારકીટની બાજુમાં સાકર બજાર)

૨૧૦ ઇશ્વરલાલ ગીરધારીલાલ
૨૧૧ ઇશ્વરલાલ મગનલાલ એન્ડ સન્સ
૨૧૨ એન. મનસુખરામની કું.
૨૧૩ ઓકાજી ઝવેરચંદ
૨૧૪ કલ્યાણભાઇ પુંજાભાઇ પાલખીવાળા
૨૧૫ કુંદનમલ પુખરાજ
૨૧૬ કેશવલાલ નેમચંદ
૨૧૭ ગોરધનદાસ કલ્યાણદાસ ગજ્જર
૨૧૮ ચુનીલાલ નહાલચંદ
૨૧૯ જમનાદાસ જેશીંગભાઈ
૨૨૦ જશવંતલાલ શાંતિલાલ
૨૨૧ જેશીંગભાઈ બાલાભાઈ
૨૨૨ ઠાકોરલાલ વૈકુંઠલાલ
૨૨૩ ત્રીકમલાલ મહાસુખરામ
૨૨૪ નવીનચંદ્ર મોહનલાલ
૨૨૫ નારણદાસ એન્ડ કુંપની
૨૨૬ પ્રમુખભાઈ ચિનુભાઇ
૨૨૭ પુંજાભાઇ મોહનલાલ
૨૨૮ પ્રેમદાસ નારણદાસ
૨૨૯ પ્રેમરાજ ગણપતરામ શાહ, - કાપડના વેપારી અને કમીશન એજન્ટ ટે. નં. ૨૪૯૨
૨૩૦ બાબુલાલ મોહનલાલ
૨૩૧ બીપીનચંદ્ર કનૈયાલાલ
૨૩૨ બીરરાજ માનમલ

૨૩૩ મનમોહનદાસ ચરણદાસ
૨૩૪ મહેન્દ્રકુમાર લાલભાઈ
૨૩૫ સુલતાનમલ મુકુંદચંદ
૨૩૬ મોહનલાલ મગનલાલ
૨૩૭ રમણલાલ ગોરધનદાસ ગજ્જર
૨૩૮ રમણલાલ ઇશ્વરલાલ
૨૩૯ રેવાલાલ તલકચંદ
૨૪૦ લાલભાઇ રમેશચંદ્ર
૨૪૧ વિનુભાઈ બાબુભાઇ
૨૪૨ શકરાભાઈ લલ્લુભાઈ
૩૪૩ સમરથમલ સાગરમલ
૨૪૪ સારાભાઇ પોપટલાલ ગજરાવાળા
૨૪૫ સુરેન્દ્ર હઠીસીંગ
૨૪૬ હર્ષવદન એન્ડ કુંપની
૨૪૭ હુકમીચંદ છગનલાલ
૨૪૮ હંસરાજ કેશરીમલ
૨૪૯ હંસરાજ રતનચંદની કુંપની
૨૫૦ ચુનીલાલ દામોદરદાસ

સર ચિનુભાઈ બિલ્ડીંગ

(રંગવાળા મારકીટની બાજુમા સાકર બજાર)

૨૫૧ અનુભાઈ જગાભાઇ
૨૫૨ અનુભાઇ મયાભાઇ
૨૫૩ ઇશ્વરલાલ મોહનલાલ
૨૫૪ કેશરીમલ સમરથમલ
૨૫૫ ગોપાળદાસ રાજેન્દ્રપ્રસાદ
૨૫૬ ગોરધનદાસ ચત્રભુજ
૨૫૭ ચંદુલાલ ત્ર્યંબકલાલ
૨૫૮ જયન્તીલાલ મફતલાલ
૨૫૯ જોખીરામ કેદારનાથ
૨૬૦ દીનેશભાઇ લાલભાઇ
૨૬૧ નરેન્દ્રકુમાર સુંદરલાલ
૨૬૨ પુંજાભાઈ હઠીસીંગ
૨૬૩ બંસીધર રસિકલાલ
૨૬૪ મનમોહનદાસ એન્ડ કું
૨૬૫ મંજુલાલ ગોવીંદદાસ
૨૬૬ રજનીકાન્ત કસ્તુરચંદ
૨૬૭ રમણલાલ વીરચંદ
૨૬૮ વાડીલાલ પાનાચંદ
૨૬૯ વાસુદેવ લલ્લુભાઇ
૨૭૦ સેવંતીલાલ શાન્તિલાલ
૨૭૧ સંતરામ ગોવીંદરામ
૨૭૨ હીમતલાલ બુધીલાલ
૨૭૩ સુંદરલાલ ત્રીકમલાલ

કેવકીનંદન કાપડ મારકીટ (ક્રોસલેન)

૨૭૪ અચળદાસ ધરમચંદ
૨૭૫ અંબાલાલ હરકીશનદાસ
૨૭૬ દીલીપકુમાર અજીતભાઈ
૨૭૭ કાશીનાથ શ્યામસુંદર
૨૭૮ ધરમપાલ લક્ષ્મણદાસ
૨૭૯ ચંપકલાલ ચુનીલાલ
૨૮૦ ધીરજલાલ વસંતલાલ
૨૮૧ જીવણભાઈ સોમાભાઇ
૨૮૨ નરેન્દ્રકુમાર ચંદ્રકાન્ત
૨૮૩ નારણદાસ જયગોપાળદાસ
૨૮૪ પ્રફુલ્લચંદ્ર ઇશ્વરલાલ
૨૮૫ મગનલાલ માણેકલાલ
૨૮૬ ડી વીરેન્દ્રકુમાર એન્ડ કું.
૨૮૭ મનોહરદાસ પરશોત્તમદાસ
૨૮૮ રમણલાલ રતીલાલ
૨૮૯ રસિકલાલ મફતલાલ
૨૯૦ રમેશચંદ્ર સોમાભાઇ
૨૯૧ વલ્લભદાસ જમનાદાસ
૨૯૨ વિનોદકુમાર કેશવલાલ
૨૯૩ સત્યનારાયણદાસ ટ્રેડીંગ કું.
૨૯૪ ધનરાજ ચંદનમલ
૨૯૫ ભૂપેન્દ્ર એન્ડ કું
૨૯૬ સાગરમલ શુભીકરણ
૨૯૭ સુબોધચંદ્ર કાળીદાસ
૨૯૮ હરસિદ્ધભાઇ ગોવીંદલાલ
૨૯૯ હીરાલાલ સોમનાથ
૩૦૦ બાબુલાલ હીરાલાલ
૩૦૧ ધનરાજ ચંદનલાલ

૩૦૨ અમૃતલાલ જયંતીલાલ
૩૦૩ લવકુમાર જ્યોતિન્દ્રકુમાર
૩૦૪ નરેન્દ્રલાલ રસિકલાલ
૩૦૫ અંબિકા ટ્રેડીંગ કું.
૩૦૬ કરસનદાસ વહાલજી ઠક્કર

મણિલાલ મેન્શન

૩૦૭ સુમતિલાલ કાન્તિલાલ
૩૦૮ બાલાભાઈ મોતીલાલ

મોતીલાલ હીરાભાઈ મારકીટ

૩૦૯ અમરતલાલ જયંતીલાલ
૩૧૦ કીશનચંદ્ર હાસાનંદ
૩૧૧ કેશવલાલ દોલતરામ જુમાણી
૩૧૨ ગણેશમલ લાલચંદ
૩૧૩ ચુનીલાલ ગીરધારીલાલ
૩૧૪ છબિલદાસ હરીગોપાળદાસ
૩૧૫ જમનાદાસ ગણેશદાસ ભાટીયા
૩૧૬ ભલાભાઇ વાલચંદ
૩૧૭ મગનીરામ અચળદાસ

પરસોતમદાસ મારકીટ

૩૧૮ અતુલકુમાર સુધીરભાઇ
૩૧૯ અચરતલાલ છગનલાલ
૩૨૦ અશોકકુમાર રતીલાલ
૩૨૧ કનૈયાલાલ સાકરલાલ
૩૨૨ કસ્તુરભાઈ રમણલાલ
૩૨૩ જે. હીંમતરાય
૩૨૪ ગીરધરલાલ નટવરલાલ
૩૨૫ ગુણવંતલાલ રતીલાલ
૩૨૬ ચીમનલાલ ગીરધરલાલ
૩૨૭ દેવીસવાય શિવશંકર
૩૨૮ નાનાલાલ ધનજીભાઇ
૩૨૯ બાલાભાઇ નાગરદાસ
૩૩૦ પ્રવિણચંદ્ર નવનીતલાલ
૩૩૧ ભુરાભાઇ નાગરદાસ
૩૩૨ રસિકલાલ મણિલાલ
૩૩૩ હીંમતલાલ તલકચંદ

મહમદી મારકીટ

૩૩૪ અચળદાસ સુકનરાજ
૩૩૫ ભગવાનજી કપુરચંદ
૩૩૬ લક્ષ્મણદાસ સેજરામ
૩૩૭ લલ્લુભાઇ ભાઇચંદ
૩૩૮ અગરમલ ધરમચંદ
૩૩૯ પોપટલાલ નગીનદાસ

ધનલક્ષ્મી મારકીટ

૩૪૦ અનિલકુમાર નરેન્દ્રકુમાર
૩૪૧ ઉગમરાજ શાન્તિલાલ
૩૪૨ છનુલાલ નાનાલાલ
૩૪૩ જયંતીલાલ એન્ડ કું.
૩૪૪ જીતેન્દ્ર માણેકલાલ
૩૪૫ જીતેન્દ્ર મોરારજી પંડયા
૩૪૬ પુનમચંદ દલસુખરામ
૩૪૭ બેચરદાસ કાળીદાસ
૩૪૮ મગનલાલ દલીચંદ
૩૪૯ માણેકલાલ ફકીરચંદ
૩૫૦ મોહનલાલ લાલચંદ
૩૫૧ રતીલાલ કસ્તુરચંદ
૩૫૨ સુરજમલ ચુનીલાલ
૩૫૩ હરકીસનદાસ છક્કડલાલ
૩૫૪ હીરાલાલ સાંકળચંદ
૩૫૫ ચંદુલાલ બુલાખીદાસ
૩૫૬ પટેલ માસ્તરની કંપની

બોમ્બે મારકીટ

૩૫૭ આશકરણ રામલાલ
૩૫૮ મુગલરામ ગોરધનદાસ
૩૫૯ દુર્ગાપ્રસાદ લક્ષ્મીચંદ
૩૬૦ મનુભાઇ રાજેન્દ્રપ્રસાદ એન્ડ કું.
૩૬૧ લાલભાઇ છોટાલાલ
૩૬૨ સોહનલાલ કીશનલાલ
૩૬૨/૧ હીરાલાલ વાડીલાલ

હરિલાલ મારકીટ

૩૬૩ ઉત્તમચંદ ત્રીલોકચંદ
૩૬૪ જે. એમ. છોટાલાલ

૨૩૩ મનમોહનદાસ ચરણદાસ
૨૩૪ મહેન્દ્રકુમાર લાલભાઈ
૨૩૫ સુલતાનમલ મુકુંદચંદ
૨૩૬ મોહનલાલ મગનલાલ
૨૩૭ રમણલાલ ગોરધનદાસ ગજ્જર
૨૩૮ રમણલાલ ઇશ્વરલાલ
૨૩૯ રેવાલાલ તલકચંદ
૨૪૦ લાલભાઇ રમેશચંદ્ર
૨૪૧ વિનુભાઈ બાબુભાઇ
૨૪૨ શકરાભાઈ લલ્લુભાઈ
૩૪૩ સમરથમલ સાગરમલ
૨૪૪ સારાભાઇ પોપટલાલ ગજરાવાળા
૨૪૫ સુરેન્દ્ર હઠીસીંગ
૨૪૬ હર્ષવદન એન્ડ કુંપની
૨૪૭ હુકમીચંદ છગનલાલ
૨૪૮ હંસરાજ કેશરીમલ
૨૪૯ હંસરાજ રતનચંદની કુંપની
૨૫૦ ચુનીલાલ દામોદરદાસ

૨૨ ચિનુભાઈ બિલ્ડીંગ

(રંગવાળા મારકીટની બાજુમાં સાકર બજાર)
૨૫૧ અનુભાઈ જગાભાઇ
૨૫૨ અનુભાઇ મયાભાઇ
૨૫૩ ઇશ્વરલાલ મોહનલાલ
૨૫૪ કેશરીમલ સમરથમલ
૨૫૫ ગોપાળદાસ રાજેન્દ્રપ્રસાદ
૨૫૬ ગોરધનદાસ ચત્રભુજ
૨૫૭ ચંદુલાલ ત્ર્યંબકલાલ
૨૫૮ જયન્તીલાલ મફતલાલ
૨૫૯ જોષ્પીરામ કેદારનાથ
૨૬૦ દીનેશભાઇ લાલભાઇ
૨૬૧ નરેન્દ્રકુમાર સુંદરલાલ
૨૬૨ પુજાભાઈ હઠીસીંગ
૨૬૩ બંસીધર રસિકલાલ
૨૬૪ મનમોહનદાસ એન્ડ કું.
૨૬૫ મંજુલાલ ગોવીંદદાસ
૨૬૬ રજનીકાંન્ત કસ્તુરચંદ
૨૬૭ રમણલાલ વીરચંદ
૨૬૮ વાડીલાલ પાનાચંદ
૨૬૯ વાસુદેવ લલ્લુભાઇ
૨૭૦ સેવંતીલાલ શાન્તિલાલ
૨૭૧ સંતરામ ગોવીંદરામ
૨૭૨ હીંમતલાલ બુધીલાલ
૨૭૩ સુંદરલાલ ત્રીકમલાલ

દેવકીનંદન કાપડ મારકીટ (ક્રોસલેન)

૨૭૪ અચળદાસ ધરમચંદ
૨૭૫ અંબાલાલ હરકીશનદાસ
૨૭૬ દીલીપકુમાર અજીતભાઈ
૨૭૭ કાશીલાલ સ્યામસુંદર
૨૭૮ ધરમપાલ લક્ષ્મણદાસ
૨૭૯ ચંપકલાલ ચુનીલાલ
૨૮૦ ધીરજલાલ વસંતલાલ
૨૮૧ જીવણભાઈ સોમાભાઇ
૨૮૨ નરેન્દ્રકુમાર ચંદ્રકાન્ત
૨૮૩ નારણદાસ જયગોપાળદાસ
૨૮૪ પ્રફુલ્લચંદ્ર ઇશ્વરલાલ
૨૮૫ મગનલાલ માણેકલાલ
૨૮૬ ડી. વીરેન્દ્રકુમાર એન્ડ કું.
૨૮૭ મનોહરદાસ પરશોત્તમદાસ
૨૮૮ રમણલાલ રતીલાલ
૨૮૯ રસિકલાલ મફતલાલ
૨૯૦ રમેશચંદ્ર સોમાભાઇ
૨૯૧ વલ્લભદાસ જમનાદાસ
૨૯૨ વિનોદકુમાર કેશવલાલ
૨૯૩ સત્યનારાયણદાસ ટ્રેડીંગ કું.
૨૯૪ ધનરાજ ચંદનમલ
૨૯૫ ભૂપેન્દ્ર એન્ડ કું.
૨૯૬ સાગરમલ શુભીકરણ
૨૯૭ સુબોધચંદ્ર કાળીદાસ
૨૯૮ હરસિદ્ધભાઇ ગોવીંદલાલ
૨૯૯ હીરાલાલ સોમનાથ
૩૦૦ બાબુલાલ હીરાલાન
૩૦૧ ધનરાજ ચંદનલાલ

૩૦૨ અમૃતલાલ જયંતીલાલ
૩૦૩ લવકુમાર જ્યોતિન્દ્રકુમાર
૩૦૪ નરેન્દ્રલાલ રસિકલાલ
૩૦૫ અંબિકા ટ્રેડીંગ કું.
૩૦૬ કરસનદાસ વહાલજી ઠક્કર

મણિલાલ મેન્શન

૩૦૭ સુમતિલાલ કાન્તિલાલ
૩૦૮ બાલાભાઈ મોતીલાલ

મોતીલાલ હીરાભાઈ મારકીટ

૩૦૯ અમરતલાલ જયંતીલાલ
૩૧૦ કીશનચંદ્ર હાસાનંદ
૩૧૧ કેશવલાલ દોલતરામ જુમાણી
૩૧૨ ગણેશમલ લાલચંદ
૩૧૩ ચુનીલાલ ગીરધારીલાલ
૩૧૪ છબિલદાસ હરીગોપાળદાસ
૩૧૫ જમનાદાસ ગણેશદાસ ભાટીયા
૩૧૬ ભલાભાઇ વાલચંદ
૩૧૭ મગનીરામ અચળદાસ

પરસોતમદાસ મારકીટ

૩૧૮ અતુલકુમાર સુધીરભાઇ
૩૧૯ અચરતલાલ છગનલાલ
૩૨૦ અશોકકુમાર રતીલાલ
૩૨૧ કનૈયાલાલ સાકરલાલ
૩૨૨ કસ્તુરભાઈ રમણલાલ
૩૨૩ જે. હીંમતરાય
૩૨૪ ગીરધરલાલ નટવરલાલ
૩૨૫ ગુણવંતલાલ રતીલાલ
૩૨૬ ચીમનલાલ ગીરધરલાલ
૩૨૭ દેવીસવાય શિવશંકર
૩૨૮ નાનાલાલ ધનજીભાઇ
૩૨૯ બાલાભાઇ નાગરદાસ
૩૩૦ પ્રવિણચંદ્ર નવનીતલાલ
૩૩૧ ભુરાભાઇ નાગરદાસ
૩૩૨ રસિકલાલ મણિલાલ
૩૩૩ હીંમતલાલ તલકચંદ

મહમદી મારકીટ

૩૩૪ અચળદાસ સુકનરાજ
૩૩૫ ભગવાનજી કપુરચંદ
૩૩૬ લક્ષ્મણદાસ સેજરામ
૩૩૭ લલ્લુભાઇ ભાઇચંદ
૩૩૮ અગરમલ ધરમચંદ
૩૩૯ પોપટલાલ નગીનદાસ

ધનલક્ષ્મી મારકીટ

૩૪૦ અનિલકુમાર નરેન્દ્રકુમાર
૩૪૧ ઉગમરાજ શાન્તિલાલ
૩૪૨ છતુલાલ નાનાલાલ
૩૪૩ જયંતીલાલ એન્ડ કું.
૩૪૪ જીતેન્દ્ર માણેકલાલ
૩૪૫ જીતેન્દ્ર મોરારજી પંડ્યા
૩૪૬ પુનમચંદ દલસુખરામ
૩૪૭ બેચરદાસ કાળીદાસ
૩૪૮ મગનલાલ દલીચંદ
૩૪૯ માણેકલાલ ફકીરચંદ
૩૫૦ મોહનલાલ લાલચંદ
૩૫૧ રતીલાલ કસ્તુરચંદ
૩૫૨ સુરજમલ ચુનીલાલ
૩૫૩ હરકીસનદાસ છક્કડલાલ
૩૫૪ હીરાલાલ સાંકળચંદ
૩૫૫ ચંદુલાલ બુલાખીદાસ
૩૫૬ પટેલ માસ્તરની કંપની

બોમ્બે મારકીટ

૩૫૭ આશકરણ રામલાલ
૩૫૮ મુગલરામ ગોરધનદાસ
૩૫૯ દુર્ગાપ્રસાદ લક્ષ્મીચંદ
૩૬૦ મનુભાઇ રાજેન્દ્રપ્રસાદ એન્ડ કું.
૩૬૧ લાલભાઈ છોટાલાલ
૩૬૨ સોહનલાલ કીશનલાલ
૩૬૨/૧ હીરાલાલ વાડીલાલ

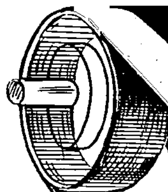
હરિલાલ મારકીટ

૩૬૩ ઉત્તમચંદ ત્રીલોકચંદ
૩૬૪ જે. એમ. છોટાલાલ

હરિદાસ મારકીટ
૩૬૫ એચ. ધનસુખલાલની કું.
૩૬૬ એન. પોપટલાલની કું.
૩૬૭ ચત્રભુજકરણની કું.
૩૬૮ શેઠ શાન્તિલાલ જીવણલાલ
૩૬૯ ટેક્ષટાઇલ કોમર્શીયલ કંપની
૩૭૦ જયંતીલાલ ગોવીંદલાલ
૩૭૧ અરવિંદકુમાર સુમનચંદ્ર
૩૭૨ ચિનુભાઇ મહેન્દ્રકુમાર
૩૭૩ પોપટલાલ અમુભાઇ
૩૭૪ શિવકુમાર એન્ડ કું.
૩૭૫ હીરાચંદ દેવેન્દ્રકુમાર

હરિભાઇ મારકીટ
૩૭૬ એચ. અમુલખરાય
૩૭૭ કે. નટવરલાલની કું.
૩૭૮ કૈલાસચંદ્ર મોતીલાલ
૩૭૯ ગોવીંદકાન્ત શ્યામલાલ
૩૮૦ જશવંતલાલ પોપટલાલ
૩૮૧ પોપટલાલ ગાંડાલાલ
૩૮૨ ભરતકુમાર હર્ષદભાઇ
૩૮૩ રામસીંગ મનોરસીંગ

સાકરબજાર
૩૮૪ અનુભાઇ કલ્યાણભાઇ
૩૮૫ અનુભાઇ લાલભાઈ
૩૮૬ એન. મયાભાઇની કું.
૩૮૭ એલ. એન. ગડોદીઆ
૩૮૮ અંબાલાલ ચીમનલાલ
૩૮૯ કસ્તુરભાઇ ત્રીકમલાલ
૩૯૦ કે. પટેલની કું.
૩૯૧ ગણેશમલ ચુનીલાલ
૩૯૨ ચમનલાલ બાલાભાઈ
૩૯૩ ચીનુભાઈ દલસુખરામ
૩૯૪ ચુનીલાલ વિઠ્ઠલદાસ
૩૯૫ ચંદ્રકાન્ત મણિલાલ
૩૯૬ ચંદુલાલ છોટાલાલ
૩૯૭ ચંદુલાલ ડાહ્યાભાઈ
૩૯૮ છબિલદાસ ત્રીભોવનદાસ
૩૯૯ જી. વિનયચંદ્ર એન્ડ કું.
૪૦૦ જીવનદાસ ચુનીલાલ
૪૦૧ જીવનદાસ ભોજરામ
૪૦૨ જીવાભાઈ રણછોડદાસ
૪૦૩ જોરમલ બંસીમલ
૪૦૪ ઇન્દુલાલ ડાહ્યાભાઇ એન્ડ કું.
૪૦૫ ડાહ્યાભાઈ ઇશ્વરલાલ
૪૦૬ દલપતરામ ભીખાભાઇ
૪૦૭ નવીનચંદ્ર કીર્તિકુમાર
૪૦૮ નાથાલાલ આશારામ
૪૦૯ નંદલાલ જીવણલાલ
૪૧૦ પરસોતમદાસ નાથાલાલ પટેલ
૪૧૧ બાપુલાલ છનાલાલ
૪૧૨ બાસીમલ કંપની
૪૧૩ ભોગીલાલ ત્રીકમલાલ
૪૧૪ ભોળાભાઈ ભોગીલાલ
૪૧૫ મગનલાલ માવજીભાઇ
૪૧૬ મણિલાલ છગનલાલ
૪૧૭ મનુભાઈ માણેકલાલ
૪૧૮ મનુભાઇ રતનચંદ
૪૧૯ મનુભાઇ આત્મારામ
૪૨૦ હેમન્તભાઈ મંગળદાસ
૪૨૧ માણેકલાલ નાનચંદ
૪૨૨ માણેકલાલ હરગોવનદાસ
૪૨૩ રમેશચંદ્ર જયંતીલાલ
૪૨૪ રસિકલાલ ચંદુલાલ
૪૨૫ રામદાસ સીતારામ
૪૨૬ રીખવદાસ જશવંતલાલ
૪૨૭ મોમચંદ બેચરદાસ
૪૨૮ લાલભાઇ ભલાભાઇ
૪૨૯ વિશંભરલાલ માણેકલાલ
૪૩૦ શાંતિલાલ ચુનીલાલની કું.
૪૩૧ શિવદત્તરામ ધુલીરામ
૪૩૨ શિવદત્તરામ ધુલીરામની કું.
૪૩૩ સરદાર બ્રધર્સ
૪૩૪ સત્તાર અબ્દુલ્લા મોતીલાલ



use

LEATHER BELTINGS

· SOLE AGENTS ·

PIONEER TEXTILES CO.,

HARI SADAN, CHAR RASTA,
AHMEDABAD.

BOMBAY MUTUAL ANNEXE
GUNBOW ST., FORT, BOMBAY.



મુગલ સૂબા આઝમખાંએ ભદ્ર પાસે બંધાવેલો પ્રસિદ્ધ મહેલ

અમદાવાદનો પાયો નાખનાર ૪ અહમદોમાંના એક શેખ અહમદ ખટ્ટુ ગંજનું સ્થાનક
સરખેજનો રોજો તળાવ ઉપરથી દેખાવ



જગતમાં જોવાલાયક સ્થળોમાં

★

મનુષ્યોનાં સર્જનોમાં જયપુર, મુંબાઈ, દિલ્હી, આગ્રા, બેંગલોર, જેવાં શહેરો, પુરાણી મહેલાતો, પ્રાચીન મંદિરો, મસ્જિદો, ઉદ્યાનો વગેરે જોઈને તમારૂં મન શા માટે પ્રસન્ન થાય છે?

: કારણ કે :

એ બધાં સર્જનો તેના નિષ્ણાત આર્કીટેક્ટ્સ (સ્થપતિઓને) હાથે થયેલાં છે. આધુનિક જમાનામાં પણ જે જે સર્જનો સુંદર થયાં છે તે બધાં સ્થપતિઓની જ કૃતિઓ છે. તમારે પોતાને માટે કે સમાજ માટે કે સમસ્ત

દેશ માટેનાં સર્જનો
નિષ્ણાત સ્થપતિઓના હાથે જ
થવા દો.

પાઠક એન્ડ કું.

આર્કીટેક્ટ્સ એન્ડ સિવિલ એન્જીનીઅર્સ

મીરઝાન રોડ, અમદાવાદ. ટે. નં. ૩૦૪૫



૪૩૫ સરોજનીબહેન હઠીસીંગ
૪૩૬ સુમનલાલ મણિલાલ ભગત
૪૩૭ સોમચંદ મણિલાલ
૪૩૮ સાંકળચંદ છ.
૪૩૯ શ્રીરામ પનાલાલ
૪૪૦ હરીભાઈ મોહનલાલની કું.
૪૪૧ હસુમલ ગોરધનદાસ
૪૪૨ હાજીમામદ શામામદ
૪૪૩ હાજીકરીમ નુરમહમદ
૪૪૪ આશારામ મુકુંદચંદ

રેવડી બજાર

૪૪૫ હસમુખલાલ ચંદુલાલ
૪૪૬ આર. રતીલાલની કંપની
૪૪૭ ઇશ્વરલાલ એન્ડ કું.
૪૪૮ કાન્તિલાલ કૃષ્ણલાલ
૪૪૯ ચંદુલાલ સકરચંદ
૪૫૦ બાબુલાલ હરીલાલ
૪૫૧ ધોળીદાસ રતનચંદ, ગુજરાત સમાચારના હવેલામાં, ટે. નં. ૩૨૯૩
૪૫૨ નગીનદાસ અમથાલાલ
૪૫૩ પુનમચંદ ચમનલાલ
૪૫૪ બાલાભાઈ છગનલાલ
૪૫૫ મધુસુદન જયંતીલાલ
૪૫૬ મંગળદાસ દલસુખરામ
૪૫૭ રતનચંદ ત્રીલોકચંદ
૪૫૮ રામનારાયણ કાલુરામ
૪૫૯ લાધારામ ગોકળદાસ
૪૬૦ શાંતિલાલ હીરાલાલ
૪૬૧ સી. કે. વહોરાની કું.

ચોખા બજાર

૪૬૨ રતીલાલ ડાહ્યાભાઈ
૪૬૩ આણંદરામ મુંગતુરામ
૪૬૪ દ્વારકાદાસ નીરંજનલાલ
૪૬૫ જગજીવનદાસ હીરાચંદ

રીલીફરોડ

૪૬૬ આર. પરેશની કું.
૪૬૭ ઈસરસીંગ હરદયાલસીંગ
૪૬૮ કેદારનાથ દ્વારકાદાસ
૪૬૯ ગુરદીત્તામલ આશાનંદ
૪૭૦ ચૈનસુખ મહાવીરપ્રસાદ
૪૭૧ ચૈનસુખ ગંભીરમલ
૪૭૨ ચૈનસુખ શ્રાવગીની કું.
૪૭૩ જગનરામ બ્રીજમોહન
૪૭૪ જયંતીલાલ જેઠીંગભાઈ
૪૭૫ દેવીચંદ મદનચંદ
૪૭૬ મોરલીધર ઘનશ્યામદાસ
૪૭૭ રોશનલાલ ચીમનલાલ

આસ્તોડીઆ રોડ

૪૭૮ મગનલાલ માધવજી
૪૭૯ રામજી પ્રાગજી
૪૮૦ વ્રજલાલ નાથાલાલ

ઘી બજાર

૪૮૧ તનુમલ કાનજીમલ
૪૮૨ દુર્ગાપ્રકાશ ચંદ્રપ્રકાશ
૪૮૩ શીવબક્ષરાય લક્ષ્મીનારાયણ
૪૮૪ સ્નેહીરામ શીવપ્યારેલાલ
૪૮૫ હાજીકાસમ અબ્બા
૪૮૬ હુકમાજી કુવાજી
૪૮૭ રામગોપાળ લક્ષ્મીનારાયણ
૪૮૮ કનૈયાલાલ લક્ષ્મીનારાયણ
૪૮૯ દ્વારકાદાસ નાથુરામ
૪૯૦ અનીલકુમાર પ્રફુલ્લચંદ્ર નાણાવટી
૪૯૧ શેઠ અબદુલકાદર નહાનામીયાં વલીઉલ્લા
૪૯૨ અબદુલગની અહમદ

નાગજી ભુદરની પોળ

૪૯૩ અમરતલાલ મણિલાલ
૪૯૪ કેશવલાલ મુળચંદ
૪૯૫ અરવીંદકુમાર હરીચંદ્ર
૪૯૬ મેસર્સ અરવીંદ ટેક્ષટાઇલ કોરપોરેશન

ક્રોસ લેન

૪૯૭ અરવીંદ નવનીતલાલ એન્ડ કું.
૪૯૮ ઉમેદચંદ વીરચંદ

૪૯૯ કીશનચંદ્ર ચેલારામ
૫૦૦ કેશરીમલ ઘમંડીરામ
૫૦૧ કૈલાસચંદ પનાલાલ
૫૦૨ ગમનાજી બાલાજી
૫૦૩ બંસીલાલ ગોરધનદાસ
૫૦૪ ચંદાજી મીસરીમલ
૫૦૫ જયરામદાસ ચીમનલાલ
૫૦૬ જયંતીલાલ ભોગીલાલ
૫૦૭ ધી ટેક્ષટાઇલ ફેબ્રીકસ કોરપોરેશન
૫૦૮ તુલસીરામ કનૈયાલાલ
૫૦૯ નટવરલાલ ગોરધનદાસ
૫૧૦ નટવરલાલ ગોરધનદાસ એન્ડ કું.
૫૧૧ પાનાચંદ મંગળદાસ
૫૧૨ પી. ચંદુલાલની કું.
૫૧૩ ફુલચંદ લલ્લુભાઈ
૫૧૪ બાબુલાલ રામશરણ
૫૧૫ બાલચંદ જેવતરાજ
૫૧૬ બી. સુમતીલાલ
૫૧૭ મણિલાલ ભીખાભાઇ
૫૧૮ મથુરદાસ આત્મારામ
૫૧૯ મનુભાઇ હીંમતલાલ
૫૨૦ મહાસુખરામ દામોદરદાસ
૫૨૧ મહેન્દ્ર બચુભાઇ
૫૨૨ મહેન્દ્ર એન્ડ કું.
૫૨૩ રમણલાલ રતીલાલની કું.
૫૨૪ વિપીનચંદ જયંતીલાલ
૫૨૫ **શશિકાન્ત ચંદુલાલની કું.**
ટેલીગ્રામ 'રાજીખુશી'
૫૨૬ શિવલાલ રમણલાલ
૫૨૭ હર્ષદલાલ નટવરલાલ
૫૨૮ હીરાલાલ હરગોવનદાસ
૫૨૯ અરૂણકુમાર રમેશચંદ્ર
૫૩૦ અલાબક્ષ નુરમહમદ ડાયર

કપાસીયા બજાર

૫૩૧ અશોકકુમાર જયંતીલાલ
૫૩૨ એસ. કે. એંકરની કું.

૫૩૩ અંબાલાલ ચીમનલાલ
૫૩૪ અંબાલાલ રણછોડદાસની કું.
૫૩૫ કેશવલાલ હેમચંદ નવાબ
૫૩૬ જમાલભાઈ મુસાભાઇ
૫૩૭ પંકજ એન. બ્રધર્સ
૫૩૮ બી. રમણલાલની કું.
૫૩૯ રહેમાનજી રમજુજી
૫૪૦ સી. એમ. દલાલની કું.
૫૪૧ સીતારામ હરનારાયણ કપુર
૫૪૨ કાન્તીલાલ મોહનલાલ
૫૪૩ કેશરીમલ બભુતમલ
૫૪૪ ગોરધનદાસ એન્ડ બ્રધર્સ
૫૪૫ ચમનલાલ જગજીવનદાસ
૫૪૬ ચમનલાલ ડાહ્યાભાઇ
૫૪૭ ચંદુલાલ મણિલાલ
૫૪૮ છોટાલાલ દલીચંદ
૫૪૯ જગજીવનદાસ રાજારામ
૫૫૦ ડાહ્યાભાઇ છોટાલાલ
૫૫૧ પ્રેમચંદ બાલાભાઈ
૫૫૨ મણિલાલ સુકચંદ
૫૫૩ મયાભાઈ મણિલાલ
૫૫૪ મોહનલાલ છોટાલાલ
૫૫૫ રતનલાલ મોતીલાલ
૫૫૬ રતીલાલ કેશવલાલ
૫૫૭ રાધાકીશન કાશીરામ
૫૫૮ વાડીલાલ મુળચંદ
૫૫૯ વીરચંદ દેવચંદ
૫૬૦ હેમેન્દ્રકુમાર ચીનુભાઈ
૫૬૧ આણંદલાલ ફોજાલાલ
૫૬૨ હરીપ્રસાદ રસિકલાલ
૫૬૩ કેશવલાલ તલકચંદ
૫૬૪ જયંતીલાલ મણિલાલ
૫૬૫ ઇશ્વરલાલ કેશવલાલ
૫૬૬ ઇસ્ટર્ન ટેક્ષટાઇલ ટ્રેડીંગ કું.
૫૬૭ ઇબ્રાહીમજી મુસાજી મેડીવાળા
૫૬૮ ઉમેશચંદ્ર હરીપ્રસાદ
૫૬૯ ઓચ્છવલાલ એન્ડ કું.
૫૭૦ ગોરધનદાસ ચુનીલાલ
૫૭૧ ચુનીલાલ દીપચંદ
૫૭૨ સોમેશ્વર મથુરદાસ
૫૭૩ કનૈયાલાલ માણેકલાલ

મસ્કતી મારકીટના જુદા જુદા વિસ્તારોમાં આવેલા વેપારીઓ

૫૭૪	કાન્તીલાલ મુન્શાની કું.	રામકૃષ્ણ મિલ
૫૭૫	કીરણચંદ્ર ચિત્તરંજનદાસ	પરશોતમ મારકીટ
૫૭૬	કેશવલાલ હીંમતલાલ	વંદાવનની ચાલી
૫૭૭	ગમનાજી બાલાજી	હઠીપુરા
૫૭૮	ગીરધરલાલ દામોદરદાસ	એલિસબ્રીજ
૫૭૯	ગોપાલદાસ ગ્વાલદાસ	ખાડિયા ચાર રસ્તા
૫૮૦	ચંદ્રકાન્ત ચમનલાલ	સંભવનાથની ખડકી
૫૮૧	ચમનલાલ નથમલ	ત્રીભુવન મારકીટ
૫૮૨	ચમનલાલ રીખવચંદ	વાઘેશ્વરની પોળ
૫૮૩	ચમનલાલ શંકરલાલ	પટેલ મારકીટ
૫૮૪	ચંદ્રકાન્ત જેચંદભાઇ	રૂપા સુરચંદની પોળ
૫૮૫	ચંદ્રપ્રકાશ આનંદપ્રકાશ	કૃષ્ણ મેન્શન
૫૮૬	ચંદુલાલ જીવરામ	દરિયાપુર
૫૮૭	છગનલાલ અચળદાસ	સાબરમતી
૫૮૮	પુષ્પવદન વાડીલાલ	પરશોતમ મારકીટ
૫૮૯	ગોરધનદાસ રાડી	જુના માધુપુરા
૫૯૦	જગાભાઇ જેઠાભાઇ	પતાસા પોળ
૫૯૧	સુરેન્દ્રભાઈ નેમચંદ	પટેલ મારકીટ
૫૯૨	જશરાજ અચળદાસ	ટોપીવાળાની પોળ
૫૯૩	જમનાદાસ પીતાંબરદાસ	માંડવીની પોળ
૫૯૪	ચીમનલાલ ચમનલાલ	કોઠની પોળ
૫૯૫	જયંતીલાલ ચીનુભાઈ	શેવડેના ડહેલામાં
૫૯૬	જયંતીલાલ ત્રીકમલાલ	ઘાંચીની પોળ
૫૯૭	જયંતીલાલ પોપટલાલ	કસુંબાવાડ
૫૯૮	જયંતીલાલ સારાભાઈ	ગુસા પારેખની પોળ
૫૯૯	જશવંતલાલ શીવાભાઈ	રાજામહેતાની પોળ
૬૦૦	જીતેન્દ્રકુમાર ચીમનલાલ	પટેલ મારકીટ
૬૦૧	જીતેન્દ્રકુમાર રમણલાલ	પ્રેમદરવાજા
૬૦૨	જીવણલાલ નંદલાલ મણકીવાળા	સાકરબજાર
૬૦૩	ડાંગરલાલ એન્ડ કું.	લક્ષ્મીનારાયણની પોળ

૬૦૪ ઠાકોરલાલ હીંમતલાલ ધાસીરામની પોળ
૬૦૫ નટવરલાલ ચુનીલાલ લાલાભાઇની પોળ
૬૦૬ નવલમલ ઈંદરમલ ભઉરીપોળ
૬૦૭ નાદરમલ કુંદનમલ ધીબજાર
૬૦૮ નિર્મળ ફેબ્રીક કોરપોરેશન માધુભાઇમિલ
૬૦૯ નિર્મળચંદ્ર મીજલાલ એલિસબ્રીજ
૬૧૦ તૈયબ એન્ડ કું. ચોખા બજાર
૬૧૧ ધનપાળ ગોપાળદાસ નવનીત મારકીટ
૬૧૨ નેમીચંદ શ્રીવર્ગ ખાડિયા ચાર રસ્તા
૬૧૩ પરશોત્તમદાસ હીંમતલાલ પરશોત્તમ મારકીટ
૬૧૪ પાનાચંદ મણિભાઇ પટેલ મારકીટ
૬૧૫ ફરસરામ દ્વારકાદાસ માધવપુરા
૬૧૬ બીપીનચંદ્ર અંબાલાલ લશ્કરી બીલ્ડીંગ
૬૧૭ બીપીનચંદ્ર ગૌતમકુમાર સોરાબજીના ડહેલામાં
૬૧૮ ભોગીલાલ ચુનીલાલ ધાસીરામની પોળ
૬૧૯ ભોગીલાલ બાલાભાઇ ગુંદીની પોળ
૬૨૦ ભોગીલાલ મલીચંદ લુણસાવાડો
૬૨૧ મદનલાલ કીશનલાલ પ્રેમ દરવાજા
૬૨૨ અનીલકુમાર નારણદાસ ચોખા બજાર
લશ્કરી બીલ્ડીંગ
૬૨૩ કાંતિભાઇ ભગુભાઇ ક્રોસલાઇન
૬૨૪ મણિલાલ લલ્લુભાઈ મામુનાયકની પોળ સામે
૬૨૫ સાસકો એન્ડ કું. કાળુપુર ટાવર પાસે
૬૨૬ છોટાલાલ હરીલાલ દુધીયા વાઘેશ્વરની પોળ
૬૨૭ રામકૃષ્ણ આનંદરાય પટેલ માધુબાગ સામે
૬૨૮ મણિલાલ પીતાંબર કાળુપુર લાટમાં
૬૨૯ શીવરામ મોહનલાલ નવા માધવપુરા
૬૩૦ ગોકળદાસ એન્ડ સન્સ ખાડિયા કવિશ્વરની પોળ
૬૩૧ ગનીભાઇ નબીબક્ષજી આસ્ટોડીયા મિલ
કંપાઉન્ડમાં
૬૩૨ રતીલાલ મંગળદાસ ધનપીપળીની ખડકી-
મદન ગોપાળની હવેલી પાસે
૬૩૩ અજીતભાઇ બાપાલાલ દિલ્હી દરવાજા
રેડીયો હોટલ
૬૩૪ અનુભાઇ સારાભાઈ રામજી મંદિરની પોળ

પાંચકૂવા કાપડ બજાર

પાંચકૂવા બજારમાં જે વેપારીઓની દુકાનો ચાલુ છે તે વેપારીઓનાં નામોની યાદી નીચે મુજબ છે. પાંચકૂવા મહાજનનો ટૂંક ઇતિહાસ અને પરિચય અન્યત્ર અપાયો છે. મોટે ભાગે આમાં સેમીહોલસેલ (બી કલાસ)ના વેપારીઓ છે.

૧ કેસરીમલ બભૂતમલ પાંચકુવા
૨ કેસરીમલ ધીંગડમલ ક્રોસલાઇન
૩ કાંતિલાલ ચીમનલાલ રેવડી બજાર
૪ કસ્તુરભાઈ સાંકળચંદ પાંચકુવા
૫ કાંતિલાલ સોમચંદ હ. અ. મારકીટ
૬ કનૈયાલાલ ત્રીભોવનદાસ પાંચકુવા
૭ કેદારનાથ દ્વારકાદાસ રીલીફરોડ
૮ કપુરચંદ દાનમલ મારકીટ
૯ કાંતિલાલ મોહનલાલ પાંચકુવા
૧૦ કૃષ્ણલાલ ચીમનલાલ નગરી ક્રોસલાઇન
હરીભાઇ મારકીટ
૧૧ કેસરીમલ ગીરધારીલાલ ત્રીભોવન મારકીટ
૧૨ કાશીલાલ શ્યામસુંદર રીલીફરોડ
૧૩ કનૈયાલાલ પ્રભુદયાળ કૃષ્ણમેન્શન ધીબજાર
૧૪ કસ્તુરચંદ ચંદુલાલ રેવડી બજાર
૧૫ કુમારપાળ મણિલાલ પાંચકુવા
૧૬ કાંતિલાલ શામળદાસ સાકર બજાર,
વૃંદાવન ચાલ
૧૭ કાંતિલાલ મણિલાલ પટેલ મારકીટ
૧૮ કાંતિલાલ ભોગીલાલ રેવડી બજાર
૧૯ કેશવલાલ ધરમચંદ પાંચકુવા
૨૦ કેશવલાલ જેઠાલાલ રેવડી બજાર
૨૧ કીર્તિકુમાર દ્વારકાદાસ સાકર બજાર
૨૨ કાંતિલાલ ચીનુભાઇ ખાદીવાળા પાંચકુવા
૨૩ કાંતિલાલ ચુનીલાલ પાંચકુવા
૨૪ કાંતિલાલ નાનાલાલ રીલીફરોડ
૨૫ કેશવલાલ ભગુભાઈ રેવડીબજાર
૨૬ કસ્તુરચંદ માણેકચંદ રેવડીબજાર
૨૭ કનૈયાલાલ ઇશ્વરલાલ રેવડીબજાર
૨૮ કનુભાઇ દામોદરદાસ પાંચકુવા

૨૯ કેશવલાલ નાથાલાલ રેવડીબજાર
૩૦ કનુભાઇ પરશોત્તમદાસ
C/o મનુભાઇ માણેકલાલ સાકરબજાર
૩૧ કલ્યાણભાઇ મણિલાલ
C/o અનુભાઇ કલ્યાણભાઈ સાકરબજાર
૩૨ કેશવલાલ દલછારામ રેવડીબજાર
૩૩ કેશવલાલ મગનલાલ પાંચકુવા
૩૪ ગીરધરલાલ છોટાલાલ પાંચકુવા
૩૫ ગ્યાનમલ પાનમલ હ. અ. મારકીટ
૩૬ ગુરૂદત્તરામ આશાનંદ ભાટીયા રીડરોડ
૩૭ ગુલાબચંદ નગીનદાસ પાંચકુવા
૩૮ ગીરધરલાલ ચુનીલાલ રેવડીબજાર
૩૯ ગુરુપ્રસાદ નારણદાસ લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૪૦ ચંદુલાલ જમનાદાસ પાંચકુવા
૪૧ ચીમનલાલ ડાહ્યાભાઈ પાંચકુવા
૪૨ ચમનલાલ જગજીવનદાસ ,,
૪૩ ચંદુલાલ કેશવલાલ ,,
૪૪ ચંદ્રકાન્ત અંબાલાલ મહાદેવીયા, રેવડીબજાર
૪૫ ચંદુલાલ મનસુખરામ ,,
૪૬ ચીનુભાઇ મણિલાલ પાંચકુવા
૪૭ ચંદ્રવદન એન્ડ કું. રેવડી બજાર
૪૮ ચુનીલાલ મગનલાલ ,,
૪૯ ચમનલાલ મોહનલાલ, હ. અ. મારકીટ
૫૦ ચીનુભાઇ મંગળદાસની કું. રેવડી બજાર
૫૧ ચમનલાલ મણિલાલ મશરૂવાળા ,,
૫૨ ચિત્તરંજન જેશીંગભાઇ ,,
૫૩ ચૈનસુખ મહાવીરપ્રસાદ રીડરોડ
૫૪ ચીનુભાઇ લલ્લુભાઈ પાંચકુવા
૫૫ ચંદુલાલ મણિલાલ ,,
૫૬ ચંદુલાલ ચમનલાલ જોટાણાવાળા લ. ક.
ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૫૭ ચંદ્રકાન્ત ત્રીકમલાલ પાંચકુવા
૫૮ ચંદુલાલ માણેકલાલ નડીયાદવાળા પાંચકુવા
૫૯ ચીનુભાઈ રતીલાલ રેવડી બજાર
૬૦ ચમનલાલ મનુભાઈની કું. હ. અ. મારકીટ
૬૧ ચંદ્રશેખર કુંજબિહારીલાલ ધનલક્ષ્મી મારકીટ
૬૨ ચંદુલાલ ચમનલાલ પાંચકુવા

૬૩ ચુનીલાલ ગણપતરામ પાંચકુવા
૬૪ ચમનલાલ જેશીંગભાઇ ,,
૬૫ ચીનુભાઇ કેશવલાલ, C/o કેશવલાલ વીરચંદ માર્કીટ
૬૬ ચમનલાલ ચકુભાઇ પાંચકુવા
૬૭ ચીનુભાઇ મણિલાલ બારભૈયા ,,
૬૮ ચીમનલાલ છોટાલાલ રેવડી બજાર
૬૯ ચમનલાલ સાંકળચંદ પાંચકુવા
૭૦ ચમનલાલ લલ્લુભાઇ ,,
૭૧ ચંદ્રકાન્ત મહેન્દ્રકુમાર રેવડી બજાર
૭૨ ચીનુભાઇ જયંતિલાલ કપાસીયા બજાર વહોરાનું ડહેલું
૭૩ ચિત્તરંજન રસિકલાલ મહેતા રેવડી બજાર
૭૪ ચીનુભાઇ હાથીભાઇ લ.ક.ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૭૫ ચમનલાલ મણિલાલ બધસં પાંચકુવા
૭૬ ચીમનલાલ મગનલાલ રેવડી બજાર
૭૭ ચંપકલાલ ચમનલાલ રીડરોડ
૭૮ ચમનલાલ ભાઇલાલ ઠક્કર રેવડીબજાર
૭૯ ચમનલાલ મણીલાલ લ.ક.ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૮૦ ચમનલાલ અમૃતલાલ ,,
૮૧ ચીનુભાઇ ચુનીલાલ રીડરોડ
૮૨ ચંદુલાલ વનમાળીદાસ લાવસી પાંચકુવા
૮૩ છગનલાલ હનુમાનદાસ રીડરોડ
૮૪ છક્કડલાલ લલ્લુભાઇ રેવડીબજાર
૮૫ છોટાલાલ મણિલાલ ,,
૮૬ છોટાલાલ દલીચંદ ,,
૮૭ છોગમલ જેતરાજ પાંચકુવા
૮૮ છોટાલાલ માણેકલાલ રેવડી બજાર
૮૯ છગનલાલ કાળીદાસ પાંચકુવા
૯૦ છગનલાલ કેવળદાસ રેવડી બજાર
૯૧ છગનભાઇ નથુભાઇ મોમીન લ.ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૯૨ છોટાલાલ ઝવેરભાઇ પાંચકુવા
૯૩ જોઇતારામ ઉમેદચંદ પાંચકુવા
૯૪ જગજીવનદાસ રાજારામ પાંચકુવા
૯૫ જયરામદાસ જેશીંગભાઇ રેવડી બજાર
૯૬ જીવાભાઇ મોહનલાલ પાંચકુવા
૯૭ જીતેન્દ્રભાઇ રમણીકલાલ માધુબાગ સામે
૯૮ જેશીંગભાઇ છોટાલાલ પાંચકુવા
૯૯ જયંતિલાલ જેશીંગભાઈ રીડરોડ
૧૦૦ જસવંતલાલ દેવચંદની કું. રેવડી બજાર
૧૦૧ જસવંતલાલ મણિલાલ સુતરીયા રેવડી બજાર
૧૦૨ જસભાઇ નરસીદાસ પાંચકુવા
૧૦૩ જયંતીલાલ પોપટલાલ ,,
૧૦૪ જયંતીલાલ અમૃતલાલ ,,
૧૦૫ જાદવજી ભાઇચંદ લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૦૬ જયંતીલાલ અંબાલાલ રેવડી બજાર
૧૦૭ ઠાકોરલાલ અંબાલાલ હરીદાસ મારકીટ
૧૦૮ ડાહ્યાભાઈ વનમાળીદાસ લાવસી પાંચકુવા
૧૦૯ ડાહ્યાભાઈ છોટાલાલ રાવળ ,,
૧૧૦ ડાહ્યાભાઇ નીરંજનદાસ રીડરોડ
૧૧૧ ડાહ્યાભાઈ ચીમનલાલ રેવડી બજાર
૧૧૨ ડાહ્યાભાઇ ગોકળદાસ પાંચકુવા
૧૧૩ તુલસીદાસ કનૈયાલાલ ,,
૧૧૪ ત્રીકમલાલ લલ્લુભાઇ મોદી લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૧૫ તારાચંદ શકરાભાઇ પાંચકુવા
૧૧૬ દીલીપકુમાર નાનાલાલ ,,
૧૧૭ દોલતરામ જોઇતારામ રેવડી બજાર
૧૧૮ દીનેશચંદ્ર રમેશચંદ્ર લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૧૯ ધોળીદાસ રતનચંદ રેવડી બજાર
૧૨૦ ધારસીભાઇ ઝવેરચંદ હીરાણી ,,
૧૨૧ ધનરાજ શેઠીયાની કું. ક્રોસલાઇન
૧૨૨ નંદુભાઇ ભાઇલાલ મોતીલાલ મેન્શન
૧૨૩ નરેન્દ્રકુમાર ચીમનલાલ પાંચકુવા
૧૨૪ નવીનચંદ્ર જયંતીલાલ રેવડી બજાર
૧૨૫ નરેન્દ્રકુમાર મધુસુદન લશ્કરી બીલ્ડીંગ
૧૨૬ નટવરલાલ હીંમતલાલ રેવડી બજાર
૧૨૭ નટવરલાલ ચુનીલાલ હરીદાસ મારકીટ
૧૨૮ નટવરલાલ મનુભાઇ લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૨૯ નટવરલાલ શામળદાસ વૃંદાવન ચાલ
૧૩૦ નાનાલાલ જેશીંગભાઇ રેવડી બજાર
૧૩૧ નાનાલાલ વાડીલાલ પાંચકુવા
૧૩૨ વિનોદચંદ્ર ભોગીલાલ લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૩૩ નેમચંદ મણિલાલ હ. અ. મારકીટ
૧૩૪ નરસીલાલ હરીલાલ રીડરોડ પારસીચાલ

૧૩૫ નગીનદાસ પીતાંબરદાસ પાંચકુવા
૧૩૬ નરોતમદાસ મહોકમચંદ રેવડીબજાર
૧૩૭ નાનચંદ પ્રેમચંદ પાંચકુવા
૧૩૮ નાનાભાઈ નગીનદાસ પાંચકુવા
૧૩૯ નરેશચંદ્ર રતીલાલ લ.ક.ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૪૦ નટવરલાલ ચુનીલાલ પાંચકુવા
૧૪૧ નટવરલાલ પરષોત્તમદાસ રેવડીબજાર
૧૪૨ નવીનચંદ્ર ચંદુલાલ C/o ચંદ્રકાન્ત ત્રીકમલાલ પાંચકુવા
૧૪૩ નાનાલાલ ગોદડચંદ રેવડી બજાર
૧૪૪ નેમચંદ દેવચંદ રેવડી બજાર
૧૪૫ પ્રમોદકુમાર ચીનુભાઇ રેવડી બજાર
૧૪૬ પરષોતમદાસ જીવાભાઈ લ.ક.ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૪૭ પ્રહલાદભાઈ નરસીદાસ પારસીચાલ
૧૪૮ પટેલ ટેક્ષટાઈલ એન્ડ કું. પાંચકુવા
૧૪૯ પ્રવિણચંદ્ર રણછોડદાસ લ.ક ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૫૦ પરષોતમદાસ ઘેલાભાઈ લ ક ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૫૧ પરષોતમદાસ શામળદાસ પાંચકુવા
૧૫૨ પ્રેમચંદ મહાસુખરામ ,,
૧૫૩ પરશોતમલાલ રોશનલાલ કપાસીયા બજાર એરંડા હોલ
૧૫૪ પરશોતમદાસ મુરારીલાલ મણિલાલ મેન્શન
૧૫૫ પરમાનંદ માણેકલાલ ,,
૧૫૬ પ્રેમચંદ બાલાભાઇ પાંચકુવા
૧૫૭ પોપટલાલ લવજીભાઇ રેવડીબજાર
૧૫૮ પુંજાભાઇ દીપચંદ પાંચકુવા
૧૫૯ પાયોનીયર ટ્રેડીંગ કું. કપાસીયા બજાર
૧૬૦ પોપટલાલ નથુભાઇ પાંચ કુવા
૧૬૧ પાટની ટ્રેડીંગ કું. ખાડીયા ચાર રસ્તા C/o નેમીચંદ શ્રાવગી
૧૬૨ પુનમચંદ વીરચંદ ક્રોસલાઇન
૧૬૩ પ્રતાપકુમાર ચંદ્રકાન્ત રેવડી બજાર
૧૬૪ પરષોતમદાસ મગનલાલ પટેલ મારકીટ
૧૬૫ કુલચંદ દલીચંદ રેવડી બજાર
૧૬૬ કુલચંદ કાળીદાસ પાંચકુવા
૧૬૭ રૂપચંદ ડાહ્યાભાઇ રેવડી બજાર
૧૬૮ બાલગોવિંદદાસ રણછોડદાસ રેવડી બજાર
૧૬૯ બીપીનચંદ્ર ભોગીલાલ રેવડી બજાર
૧૭૦ બ્રીજમોહન પરષોતમદાસ રીડરોડ
૧૭૧ બાલાભાઇ છગનલાલ કાટપીટીયા રેવડી બજાર
૧૭૨ બલાખીદાસ લાલચંદ રેવડી બજાર, લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૭૩ બબાભાઇ મુળચંદ રેવડી બજાર લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૭૪ બાબુભાઇ વીઠ્ઠલદાસ દેસાઇ રેવડી બજાર લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૧૭૫ બાબુલાલ દાનમલ મારકીટ
૧૭૬ બીપીનચંદ્ર કાંતિલાલ પાંચકુવા
૧૭૭ બંસીલાલ પોપટલાલ રેવડી બજાર
૧૭૮ બીહારીલાલ રામશરણુ ક્રોસલાઇન
૧૭૯ બદ્રીનારાયણ ગીરધારીલાલ, રંગવાલા મારકીટ
૧૮૦ ભોગીલાલ ચંદુલાલ રેવડી બજાર
૧૮૧ ભોગીલાલ હીરાલાલ પાંચકુવા
૧૮૨ ભરતકુમાર ચીનુભાઈ સાકર બજાર
૧૮૩ ભોગીલાલ ચત્રભુજ રેવડી બજાર
૧૮૪ ભલાભાઇ મોકમચંદ ક્રોસલેન
૧૮૫ ભરતકુમાર પ્રેમચંદ પાંચકુવા
૧૮૬ ભારતક્લોથ એજન્સી હ. અ. મારકીટ
૧૮૭ ભગવાનદાસ પરસરામની કું. ,,
૧૮૮ મોહનલાલ છોટાલાલ પાંચકુવા
૧૮૯ મણિલાલ દ્વારકાદાસ રેવડી બજાર
૧૯૦ મહેન્દ્રકુમાર વાડીલાલ પાંચકુવા
૧૯૧ મુળચંદ રામદાસ ભાવસાર રેવડી બજાર
૧૯૨ મોરલીધર આઇદાસ રીડરોડ
૧૯૩ મણિલાલ દલસુખરામ ,,
૧૯૪ મનુભાઈ ચમનલાલ ,,
૧૯૫ મયાભાઇ સાંકળચંદ પાંચકુવા
૧૯૬ માણેકલાલ મોતીલાલ ,,
૧૯૭ મનુભાઇ ચીનુભાઇ ,,
૧૯૮ મણિલાલ કાળીદાસ ,,
૧૯૯ મગનલાલ ડાહ્યાભાઇ ,,
૨૦૦ મણિલાલ સુરચંદ ,,
૨૦૧ મહમદઅલી ગુલામહુસેન રેવડી બજાર લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ

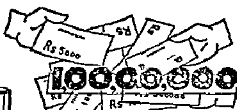
The BANK OF JAIPUR LTD.

(Incorporated in Jaipur State 1943. Liability of members being limited)

UNDER THE PATRONAGE OF AND LARGELY SUPPORTED BY THE GOVERNMENT OF HIS HIGHNESS THE MAHARAJA OF JAIPUR.

2,00,00,000

AUTHORISED CAPITAL



10,000,000

ISSUED AND SUBSCRIBED CAPITAL

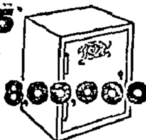
7,37,04,765

DEPOSITS as at 31-12 1946



50,00,000

PAID-UP CAPITAL



[illegible]

RESERVE & OTHER FUNDS

CENTRAL BOARD DIRECTORS

Sir Padampat Singhania, Kt. (Chairman)
Seth Ramnath Anandilal Podar J.P., M.L.A. (Vice-Chairman)
Raja Sardar Singh Bahadur of Khetri
Thakur Madan Singh of Nawalgarh
Seth Beni Prasad Jaipuria
" Sunderlal Tholia
" Krishna Kumar Birla
" Kamal Lall Jatia
" Radhakrishna R. Ruia

Directors Appointed by the Government of Jaipur
Pt. Ganga Sahai Purohit, M.A., LL.B.,
R. N. Dey Esq

BOMBAY LOCAL BOARD DIRECTORS

Ramnath A. Podar, Esq., J.P., M.L.A. (Chairman)
Radhakrishna R. Ruia, Esq
Tansukhrai M. Karandia Esq.
Haji Habib Tar Mahomed Janoo, Esq.
Sorabji A. Bilimoria, Esq.
Seth Gordhandas Joda Ji.
Bhagwati Prasad Khetan, Esq.

HEAD OFFICE: JAIPUR.

BRANCHES:

BOMBAY: Hornby Road, Kalbadevi, Mandvi and Dana Bunder; Ahmedabad Gandhi Road and Maskati Market; Rajkot; Jam Khambalia; Calcutta; Delhi; Bareilly; Madras; Coimbatore; Tirupur; Bangalore City; Jauhri Bazar Gangapur City; Hindaun; Newai; Dausa; Sikar; Fatehpur; Nawalgarh; Jhunjhunu; Sri Madhopur; Kishangarh; Jodhpur; Udaipur; Sumerpur; Cawnpore; Agra; Beawar; Pilibhit; Bisalpur; Naraina; Bhilwara; Kuchaman City; Chand Pole (Jaipur); Kherli (Alwar State).

J. P. Lobo, Esq.
Bombay Agent



S. L. Kothari, Esq., B.A., B.Com. (London) A.C.A.,
Chartered Accountant
Manager

૨૦૨ મોતીલાલ ચુનીલાલ રેવડી બજાર
૨૦૩ મુળચંદ પ્રાણજીવનદાસ રીડરોડ
૨૦૪ મંગળદાસ દલસુખભાઇ રેવડી બજાર
૨૦૫ મનુભાઈ ત્રીકમલાલ લ.ક.ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૦૬ માણેકલાલ ચંદુલાલ પાંચકુવા
૨૦૭ મણિલાલ રાજારામ ,,
૨૦૮ માણેકલાલ રણછોડદાસ રેવડી બજાર
૨૦૯ મુળચંદ મગનલાલ પાંચકુવા
૨૧૦ મફતલાલ વાડીલાલ ,,
૨૧૧ મગનલાલ કરમચંદ ,,
૨૧૨ મોતીલાલ વીરચંદ રીડરોડ
૨૧૩ મધુભાઇ મનુભાઇની કું. રેવડી બજાર
૨૧૪ મુળચંદ રામચંદ પાંચકુવા
૨૧૫ માણેકલાલ છગનલાલ લ.ક.ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૧૬ મધુસુદન ગોરધનદાસ પાંચકુવા
૨૧૭ માણેકલાલ હરગોવનદાસ રેવડી બજાર
૨૧૮ મણિલાલ સાંકળચંદ સતીયા પાંચકુવા
૨૧૯ મનુભાઇ ચુનીલાલ રેવડી બજાર
૨૨૦ મહેશચંદ્ર ધીરજલાલ હ. અ. મારકીટ
૨૨૧ મનુભાઇ કેશવલાલ ગો. ઢી. મારકીટ
૨૨૨ મણિલાલ જેશીંગભાઇ મશરૂવાળા રેવડી બજાર
૨૨૩ મહેન્દ્ર મનસુખલાલની કું. ,,
૨૨૪ મુરારી એન્ડ કું. ક્રોસલેન
૨૨૫ મનુભાઇ ચમનલાલ બી. રીડરોડ
૨૨૬ મયાભાઇ સાંકળચંદ પાંચકુવા
૨૨૭ યશવદન તક્તાવાળાની કું. રેવડી બજાર
૨૨૮ રસિકલાલ મોહનલાલ પાંચકુવા
૨૨૯ રમણલાલ જેઠાલાલ ,,
૨૩૦ રસિકલાલ એન્ડ કું. હ. અ. મારકીટ
૨૩૧ રસિકલાલ ચંદુલાલ પાંચકુવા
૨૩૨ રણછોડલાલ દામોદરદાસ ,,
૨૩૩ રમણલાલ મોહનલાલ ,,
૨૩૪ રતીલાલ કેશવલાલ ,,
૨૩૫ રતનલાલ જોતીલાલ ,,
૨૩૬ રસિકલાલ રતીલાલ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૩૭ રાજનારાયણ બીસેસરનાથ રેવડી બજાર
૨૩૮ રમેશચંદ્ર શાંતિલાલ રેવડી બજાર
૨૩૯ રમણલાલ રતીલાલ ,,
૨૪૦ રતીલાલ રણછોડદાસ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૪૧ રસિકલાલ વાસુદેવ મહેતા રેવડી બજાર
૨૪૨ રતીલાલ અમૃતલાલ ,,
૨૪૩ રજબઅલી ગુલામહુસેન પાંચકુવા
૨૪૪ રમણલાલ શકરચંદ રેવડી બજાર
૨૪૫ રશ્મીકાન્ત શાંતિલાલ ,,
૨૪૬ રતનલાલ ત્રીલોકચંદ રેવડી બજાર
૨૪૭ રતીલાલ મોતીલાલ ,,
૨૪૮ રસિકલાલ ભોગીલાલ પાંચકુવા
૨૪૯ રજનીકાંત અમૃતલાલ હાજી રેવડી બજાર
૨૫૦ રજનીકાંત રમણલાલ રીડરોડ
૨૫૧ રાજેન્દ્રકુમાર શાંતિલાલ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૫૨ રતીલાલ છોટાલાલ પાંચકુવા
૨૫૩ રણછોડલાલ મનસુખરામ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૫૪ રસિકલાલ ઓચ્છવલાલ રેવડી બજાર
૨૫૫ રજનીકાન્ત જીવણલાલ સાકર બજાર
૨૫૬ રમણલાલ દામોદરદાસ પાંચકુવા
૨૫૭ લલ્લુભાઈ વનેચંદ કંસારાનું ડહેલું
૨૫૮ લાલચંદ મીશ્રીમલ પાંચકુવા
૨૫૯ લલ્લુભાઈ ચીમનલાલ ,,
૨૬૦ લાલભાઈ લલ્લુભાઈ મો. ઢી. મારકીટ
૨૬૧ લાલભાઇ મણિલાલ પાંચકુવા
૨૬૨ લલ્લુભાઈ જેઠાભાઇ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૬૩ લક્ષ્મીચંદ ગગલદાસ પાંચકુવા
૨૬૪ લલ્લુભાઇ બાપુજી ,,
૨૬૫ લાલભાઇ શાંતિલાલ કપાસીયા બજાર
૨૬૬ વાડીલાલ મુળચંદ રીડરોડ
૨૬૭ વ્રીજલાલ ત્રીકમલાલ પાંચકુવા
૨૬૮ વિમળભાઇ અમરતલાલ રેવડી બજાર
૨૬૯ વ્રિજલાલ શોભારામ પાંચકુવા
૨૭૦ વિમળભાઈ ચંદુલાલ ,,

૨૭૧ વાડીલાલ મગનલાલ પાંચકુવા
૨૭૨ વનેચંદ જવાનમલ રેવડી બજાર
૨૭૩ વાડીલાલ સાંકળચંદ પાંચકુવા
૨૭૪ શ્યામસુંદર એન્ડ કું. ,,
૨૭૫ શંકરલાલ જેઠાલાલ રેવડી બજાર
૨૭૬ સાંકળચંદ નરોત્તમદાસ પાંચકુવા
૨૭૭ સાવરમલ કાનોડીયા સાકર બજાર
૨૭૮ શકરચંદ કાળીદાસ પાંચકુવા
૨૭૯ શાંતિલાલ હીરાલાલ રેવડી બજાર
૨૮૦ શંકરલાલ મોહનલાલ પાંચકુવા
૨૮૧ સુબોધભાઇ નાનાલાલ ,,
૨૮૨ સિદ્ધાર્થકુમાર દીનેશચંદ્ર મારકીટ
૨૮૩ શાલીગરામ જાલન હ. અ. મારકીટ
૨૮૪ શિરીશકુમાર ચંદુલાલ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૮૫ સોમચંદ કસ્તુરચંદ રેવડી બજાર
૨૮૬ સાંકળચંદ મણિલાલ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૨૮૭ શાંતિલાલ પુંજાભાઇ પાંચકુવા
૨૮૮ શાંતિકુમાર ચિતુભાઇ રેવડી બજાર
૨૮૯ શાંતિલાલ સકરચંદ કપાસીયા બજાર
૨૯૦ શ્રીપાળ એન્ડ કું. કોસલેન હરીભાઈ મારકીટ
૨૯૧ શ્યામસુંદર ગોપાળદાસ પાંચકુવા
૨૯૨ શાંતિલાલ ચમનલાલની કું. હરીદાસ મારકીટ
૨૯૩ શુભકરણ સુરાણા રેવડી બજાર
૨૯૪ સી. એદ. પટેલની કું. રીલીફરોડ
૨૯૫ સાંકળચંદ હઠીસીંગ મારકીટ સામે
૨૯૬ શાંતિલાલ એમ. શાહ પાંચકુવા
૨૯૭ હરિલાલ મુળચંદ રેવડી બજાર
૨૯૮ હસમુખલાલ ચંદુલાલ દલાલ ,,
૨૯૯ હર્ષદલાલ પોપટલાલ ,,
૩૦૦ હીરાલાલ મગનલાલ સાકરબજાર
૩૦૧ હરીલાલ પ્રેમચંદ નવનીતલાલ મારકીટ
૩૦૨ હીરાલાલ રમણલાલ રેવડી બજાર
૩૦૩ હર્ષદલાલ મણિલાલ વૃંદાવન ચાલ
૩૦૪ હઠીસીંગ ન્યાલચંદ પાંચકુવા
૩૦૫ હીરાલાલ કાંતિલાલ રેવડી બજાર
૩૦૬ અનુભાઈ મફતલાલ, પાંચકુવા
૩૦૭ અજીતભાઇ હીમ્મતલાલ રેવડી બજાર
૩૦૮ અમૃતલાલ મણિલાલની કું. ,,
૩૦૯ અનુભાઇ વાડીલાલ પાંચકુવા
૩૧૦ અનુભાઇ શાંતિલાલ ,,
૩૧૧ અમૃતલાલ સી. શાહ ઘી બજાર
૩૧૨ અરવિંદકુમાર જે. સાહેબા રેવડી બજાર
૩૧૩ અનુભાઇ ચીમનલાલ પાંચકુવા
૩૧૪ આર. મનસુખરામની કું. ,,
૩૧૫ ઇશ્વરલાલની કું. રેવડી બજાર
૩૧૬ એમ. મણિલાલ ,,
૩૧૭ એસ. નરોતમદાસ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૩૧૮ ઓચ્છવલાલ ગોરધનદાસ રેવડી બજાર
૩૧૯ ભોગીલાલ ચમનલાલ રેવડી બજાર
લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૩૨૦ સચેન્દ્ર નટવરલાલ, હ. અ. મારકીટ
૩૨૧ કેશવલાલ હરકીશનદાસ માણેકચોક
૩૨૨ કાળીદાસ માધવજી બારડોલપુરા
૩૨૩ કેશરીચંદ અંબાલાલ કાળુપુર ચકલા
૩૨૪ કનૈયાલાલ હરીશ્ચંદ્ર સારંગપુર ૨૫૦,
સંદેશ ઓફીસ પાસે
૩૨૫ કલ્યાણભાઈ શાંતિલાલ રાણીનો હજીરો
૩૨૬ કીશોર એન્ડ કંપની ડોસીવાડાની પોળ
૩૨૭ કનૈયાલાલ દલસુખરામ (જસ એન્ડ કંપની)
રતનપોળ
૩૨૮ કાંતિલાલ કેશવલાલ લહા કાળુપુર પૂલ પાસે
૩૨૯ ગોપાળદાસ ત્રીભોવનદાસ સ્વામીનારાયણના
મંદિર પાસે
૩૩૦ ગોકળદાસ એન્ડ સન્સ નારાયણ લૅાજ પાસે
૩૩૧ જયંતીલાલ જેશીંગભાઇ દલાલ ફતાસા પોળ
નવી પોળ
૩૩૨ દામોદરદાસ મોરારજી પડીયા આસ્તોડિયા
કાપડ બજાર
૩૩૩ નાનાલાલ સકરચંદ માણેકચોક
૩૩૪ પુનજાભાઈ છોટાલાલ રાણીનો હજીરો
૩૩૫ ફરીદમહમદ પાકુભની કું. આસ્તોડિયા

૩૩૬ માણેકલાલ કેશવલાલ — માણેકચોક
૩૩૭ માધવજી અમેચંદ — બારડોલપુરા
૩૩૮ મનુભાઈ કાળીદાસ — ટંકશાળ
૩૩૯ મંગળદાસ ગીરધરલાલ, કાળુપુર કાપડ બજાર
૩૪૦ વીરેન્દ્રપ્રસાદ અમીધરપ્રસાદ, રાજમહેલ હોટલ
૩૪૧ વાડીલાલ સાંકળચંદ — માણેકચોક
૩૪૨ ચંદુલાલ તારાચંદ, — કાળુપુર કાપડ બજાર

રંગાટી કાપડ બજાર

ધી આસ્તોડિયા ન્યુ રંગાટી કાપડ મહાજન,રંગાટી કાપડ બજાર, આસ્તોડિયાની સ્થાપના સં-૧૯૯૪ (ઇ. સ. ૧૯૩૮) માં થઈ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શેઠ છોટાલાલ મોતીલાલ ભગત છે અને ઓ. સેક્રેટરી શેઠ દોલતલાલ મોહનલાલ છે. મહાજનના સભાસદો અને ચાલુ વેપારીઓની યાદી નીચે પ્રમાણે છે તે બધાની દુકાનો આસ્તોડિયા રંગાટી કાપડ બજારમાંજ છે. તેઓ જથ્થાબંધ વેપારીઓ છે.

૧ શા. રમણલાલ નકરચંદ
૨ ખત્રી રામજી પ્રાગજી પડિયા
૩ ભાવસાર મનસુખલાલ પ્રેમદાસ
૪ શા. મણિલાલ સુખરામ
૫ શા. મણિલાલ વાડીલાલ
૬ ખત્રી કરસનજી ત્રીકમભાઈ
૭ મહેતા લાલભાઈ મોહનલાલ એન્ડ બ્રધર્સ
૮ શા. દોલતલાલ વેણીચંદદાસ
૯ શા. રતીલાલ ચુનીલાલ
૧૦ ખત્રી દામોદર મોરારજી
૧૧ શાહ ચંદુલાલ મોહનલાલ
૧૨ શાહ [illegible]
૧૩ ભાવસાર [illegible]
૧૪ શાહ [illegible]
૧૫ [illegible]
૧૬ શાહ [illegible]
૧૭ પરીખ [illegible]
૧૮ [illegible]
૧૯ [illegible]
૨૦ [illegible]
૨૧ શાહ છોટાલાલ મોતીલાલ ભગત
૨૨ પરીખ મોહનલાલ હીરાલાલ
૨૩ ખત્રી દામોદર ત્રીકમભાઈ
૨૪ શાહ રમણલાલ કેશવલાલ
૨૫ શાહ કુબેરદાસ કેશવલાલ
૨૬ ક્ષત્રી હરજી પીતાંબર એન્ડ જયેન્દ્રકુમારની કું.
૨૭ ક્ષત્રી પરશોત્તમદાસ નેણશી ડાયર
૨૮ ભાવસાર કરસનદાસ દલીચંદ
૨૯ મગનલાલ મોતીલાલની કું.
૩૦ ક્ષત્રી જમનાદાસ નાથાલાલ
૩૧ ભાવસાર સાકરચંદ પોપટભાઈ
૩૨ મેસર્સ કૃષ્ણકાંત રણછોડદાસની કું.
૩૩ સંઘવી જયંતીલાલ વીરચંદભાઈ
૩૪ મેસર્સ કે. દાસભાઈની કું.
૩૫ „ જરીવાલા બ્રધર્સ
૩૬ શાહ વાડીલાલ ચંદુલાલ
૩૭ શાહ નાથુરામ ગોરધનદાસ
૩૮ શાહ બાબુલાલ જયંતીલાલ
૩૯ શાહ બબુભાઈ ખાંતીલાલ
૪૦ મેસર્સ નવીનદાસ મગનલાલ એન્ડ કું.
૪૧ શાહ હસમુખલાલ કાંતિલાલ
૪૨ „ નવીનદાસ [illegible]
૪૩ મેસર્સ [illegible]
૪૪ [illegible]
૪૫ [illegible]
૪૬ પરીખ [illegible]
૪૭ [illegible]
૪૮ [illegible]
૪૯ મેસર્સ [illegible]

કાપડના છૂટક વેપારીઓ

[illegible] કાપડ મહાજન

૧ [illegible]
૨ [illegible]
૩ [illegible]
૪ પરીખ [illegible]

૫ ક્રીશ્ના સ્ટોર્સ
૬ શા. વીનુભાઇ પ્રેમચંદ
૭ પૂર્ણિમા સ્ટોર્સ
૮ શા. અમરતલાલ ભીખાભાઇ
૯ શા. છોટાલાલ હીરાચંદ
૧૦ ભગવાનદાસ શાંતીલાલ
૧૧ શા. રતીલાલ લાલભાઇ
૧૨ મોડર્ન સ્ટોર્સ
૧૩ લક્ષ્મીકાંત અરૂણકુમાર
૧૪ જયંત સ્ટોર્સ
૧૫ શા. મણિલાલ ભીખાભાઇ
૧૬ એચ. ઓચ્છવલાલની કું.
૧૭ શા. પ્રવિણચંદ્ર ચંદુલાલ
૧૮ શાહ દેવચંદ હીરાચંદ
૧૯ મોદી રતીલાલ શકરાભાઇ
૨૦ ઠક્કર ચુનીલાલ દામોદરદાસ
૨૧ ફુલચંદ ડાહ્યાભાઇ
૨૨ મોદી કાંતીલાલ ઇશ્વરલાલ
૨૩ કોઠારી કનૈયાલાલ રમણલાલ
૨૪ મોદી ચંદુલાલ ચમનલાલ
૨૫ શા. સોમચંદ લલ્લુભાઈ
૨૬ શા. ઉમેદચંદ ગુલાબચંદ
૨૭ શા. ચુનીલાલ પીતાંબરદાસ
૨૮ શા. હરીલાલ મલુકચંદ
૨૯ શા. રસિકલાલ કપુરચંદ
૩૦ શા. શાંતીલાલ પ્રેમચંદ
૩૧ શા. ઉગરચંદ પીતાંબરદાસ
૩૨ શા. ભોગીલાલ રાયચંદ
૩૩ શા. ચીનુભાઇ લાલભાઇ
૩૪ પટેલ સ્ટોર્સ
૩૫ શા. મોહનલાલ કેશવલાલ
૩૬ શા. સોમાભાઇ કીશોરભાઇ
૩૭ એન. મનસુખરામની કુંપની
૩૮ પ્રભાત સ્ટોર્સ
૩૯ ખમાર માણેકલાલ ચુનીલાલ
૪૦ મહેન્દ્ર સ્ટોર્સ

૪૧ શાહ બાલચંદ્ર રણછોડદાસ
૪૨ શા. મંગળદાસ પ્રેમચંદ
૪૩ શા. બાબુલાલ જવાનમલ
૪૪ શા. ચંપકલાલ શકરચંદ
૪૫ મોદી ઇશ્વરલાલ અંબાલાલ
૪૬ શા. બાલાભાઈ જમનાદાસ
૪૭ ગાંધી દેવજીભાઇ જેચંદ
૪૮ શા. કેશવલાલ મગનલાલ
૪૯ કનૈયાલાલ અંબાલાલ
૫૦ મહેતા પુરૂષોતમદાસ ગોરધનદાસ
૫૧ શા. કાંતીલાલ વાડીલાલ
૫૨ શા. ફુલચંદ ત્રીભોવનદાસ
૫૩ કે. બીહીલાલ પટેલ
૫૪ પા. કાળીદાસ અંબાલાલ
૫૫ શા. ભોગીલાલ આત્મારામ
૫૬ શા. ભીખાલાલ છગનલાલ
૫૭ શા. ચમનલાલ છોટાલાલ
૫૮ શા. મણિલાલ હરચંદ
૫૯ પટેલ એન્ડ શાહ
૬૦ મધુ સ્ટોર્સ
૬૧ શા. રાજમલ ડુંગરશી
૬૨ શા. અંબાલાલ વાડીલાલ
૬૩ શા. ચંદુલાલ છોટાલાલ
૬૪ અંબાલાલ મણિલાલની કાં.
૬૫ અંબિકા સ્ટોર્સ
૬૬ શા. અમરતલાલ વાડીલાલ
૬૭ ચમનલાલ લક્ષ્મીચંદ જાડાવાળા
૬૮ જેઠાલાલ લક્ષ્મીચંદ જાડાવાળા
૬૯ શા. શાંતીલાલ કુંવરજી
૭૦ શા. ચંદુલાલ બાપુલાલ
૭૧ શા. શાંતીલાલ ભાઇચંદ
૭૨ શા. પોપટલાલ કાળીદાસ
૭૩ જય કનૈયાલાલ દલસુખરામ
૭૪ અરવિંદકુમાર રમણિકલાલ
૭૫ બાફટા સીલ્ક એન્ડ વુલ ડીપો
૭૬ મયૂર સ્ટોર્સ
૭૭ શા. નવિનચંદ્ર પોપટલાલ
૭૮ મોદી ચંદુલાલ મણિલાલ
૭૯ મોદી રતીલાલ મણિલાલ
૮૦ શાહ સાંકળચંદ ચમનલાલ

રતનપોળ આખા તથા નુકસાની કાપડ મહાજન

૧ ચમનલાલ મુળચંદ
૨ અમૃતલાલ મંગળદાસ
૩ ભરતકુમાર કાંતીલાલ
૪ ભારત ટેક્ષટાઇલ પ્રોડકટસ
૫ બી. રમણલાલની કાં.
૬ ચંપકલાલ ચંદુલાલ
૭ ચંદુલાલ અંબાલાલ
૮ દીનેશચંદ્ર નંદલાલ
૯ ગુણવંતલાલ અમૃતલાલ
૧૦ જીવન સ્ટોર્સ
૧૧ જગદીશચંદ્ર હઠીસીંગ
૧૨ જયંતીલાલ બી. શાહ
૧૩ જયંતીલાલ જેશીંગભાઈ
૧૪ જમનાદાસ હીરાચંદ
૧૫ કાંતીલાલ કેશવલાલ શાહ
૧૬ કાંતીલાલ નાનજીભાઇ
૧૭ કાંતીલાલ શાંતીલાલ
૧૮ માણેકલાલ ડાહ્યાભાઇ
૧૯ મહાસુખરામ ગોપાળદાસ
૨૦ એન. આર. બ્રધર્સ
૨૧ માધવલાલ કાંતીલાલ
૨૨ મારવાડી સ્ટોર્સ
૨૩ પ્રભાતચંદ્ર કાંતીલાલ
૨૪ પ્રમુખભાઇ ચીનુભાઇ
૨૫ પોપટલાલ ચંદુલાલ
૨૬ રમણ બ્રધર્સ
૨૭ શકરચંદ કેશવલાલ
૨૮ સુખલાલ સાંકળચંદ
૨૯ શાંતીલાલ બકુભાઇ
૩૦ શકરચંદ મણિલાલ
૩૧ બાદરમલ નેમીચંદ
૩૨ ચીમનલાલ રીખવચંદ



આધુનિક ઢબના
બાંધકામ
માટે
ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની.
રજીસ્ટર્ડ ઓફીસ :-
અડવાની ચેમ્બર્સ
સર પી. મ્હેતા રોડ, ફોર્ટ, મુંબઈ.
MISHROFF
બ્રાન્ચ :- મુળચંદ આશારામ વકીલ બીલ્ડીંગ માધવબાગ સામે અમદાવાદ

રે. નં. ૫૫૦૬

BUY

Superior Quality Cloth

SUCH AS

VOILS, SUSHIS, SHIRTINGS, OF *MATCHING COLOURS, DHOTIES,* MULLS, CREPS, TWILL, MATTY, TOBRALCO, CHADARS, TURKISH TOWELS ETC.



Our Specialities:

901, 1901, SHANDAR, LATHTHA 4008 DHOTI, 9999, C 1708, 1110 Etc.

ALL

ATTRACTIVE * DURABLE * PERFECT * FANCY

YET CHEAP

SPINDLES:	LOOMS:
19056	**418**

Direct your Enquiries at:

The New Chhotalal Mills Ltd.,

[Established : 1933]

AGENTS.

Messrs. CHHOTALAL HIRACHAND & SONS.

Address:
KADI (North Gujarat)



Tele. Address:
"GLORIOUS"

100% SWADESHI ★ Try and be satisfied

૩૩ જશવંતલાલ નગીનદાસ
૩૪ ઉત્તમશી ઝવેરાજ
૩૫ મહેશભાઈ વિમળભાઈ
૩૬ વાડીલાલ અંબાલાલ
૩૭ ચિરલાલ એમ. શાહ
૩૮ મનુભાઈ તેજપાલ

રાણીના હજીરા કાપડ મહાજન

૧ શેઠ હરિલાલ નારણદાસ
૨ શા. કાંતિલાલ આત્મારામ
૩ શા. શકરચંદ લક્ષ્મીચંદ
૪ શા. પુંજાભાઈ છોટાલાલ
૫ શા. મણિલાલ ડાહ્યાલાલ
૬ શા. ત્રીકમલાલ ફકીરચંદ
૭ શા. ત્રીકમલાલ પોપટલાલ
૮ શા. પોપટલાલ છોટાલાલ
૯ શા. વીરચંદભાઈ રતનચંદ
૧૦ શા. શકરચંદ મનસુખરામ
૧૧ શા. કેવલદાસ લલ્લુભાઈ
૧૨ શા. ભોગીલાલ પ્રેમચંદ
૧૩ શા. ચંદુલાલ ચુનીલાલ
૧૪ શા. ચુનીલાલ હરખચંદ
૧૫ શા. બાબુભાઈ મોહનલાલ
૧૬ શા. આત્મારામ છોટાલાલ
૧૭ શા. હઠીસંગ તલકચંદ
૧૮ શા. વિનુભાઈ ભોગીલાલ
૧૯ શા. શકરચંદ ઠાકરશી
૨૦ શા. છોટાલાલ મંગળદાસ
૨૧ શા. રમણલાલ ભોગીલાલ
૨૨ શા. મણિલાલ ચકાભાઈ
૨૩ શા. પ્રબોધચંદ્ર સોમચંદ
૨૪ શા. સોમચંદ શિવલાલ
૨૫ શા. રમણલાલ કેશવલાલ
૨૬ શા. રતીલાલ ડાહ્યાભાઈ
૨૭ શા. ગુલાબચંદ ગણપતરામ
૨૮ શા. હીરાલાલ ભોગીલાલ
૨૯ શા. માણેકલાલ ચુનીલાલ
૩૦ શા. કેશાલાલ મગનલાલ
૩૧ શા. ચતુરદાસ લલ્લુભાઈ
૩૨ શા. વાડીલાલ લલ્લુભાઈ
૩૩ શા. શાંતિલાલ પ્રેમચંદ
૩૪ શા. ભોગીલાલ મોતીલાલ
૩૫ શા. આત્મારામ બાલચંદ
૩૬ શા. કેશવલાલ હરજીવનદાસ
૩૭ શા. કાન્તીલાલ ભોગીલાલ
૩૮ શા. જેશીંગભાઈ સાંકળચંદ
૩૯ શા. પરશોતમદાસ શામળદાસ
૪૦ રબારી મદીજી
૪૧ શા. નરોત્તમદાસ નગીનદાસ

બાદશાહના હજીરા કાપડ મહાજન

૧ માણેકલાલ વાડીલાલ
૨ મણિલાલ મોહનલાલ
૩ ફુલચંદ ત્રિકમલાલ
૪ પુનમચંદ ભીખાભાઈ
૫ નાલચંદ રાયચંદ
૬ ભોગીલાલ અમરતલાલ
૭ કાંતિલાલ અમરતલાલ
૮ ભોગીલાલ તારાચંદ
૯ છોટાલાલ મોહનલાલ
૧૦ કેશવલાલ જેઠાલાલ
૧૧ બાબુલાલ ડાહ્યાભાઈ
૧૨ રતિલાલ જેશીંગભાઈ
૧૩ મનસુખ કશળચંદ
૧૪ પ્રેમચંદ ગોપાળદાસ
૧૫ સકરચંદ કેશવલાલ
૧૬ ચંદુલાલ કેશવલાલ
૧૭ કાંતિલાલ ધનજીભાઈ
૧૮ હસમુખ રતિલાલ
૧૯ ફકીરચંદ નાથાલાલ

માણેકચોક ન્યુ રેશમી કાપડ મહાજન

૧ શા. ચુનીલાલ દીપચંદ
૨ શા. પરશોતમદાસ હરખજી
૩ શા. કેશવલાલ ઉમેદચંદ

૪ શા. કેશવલાલ સાંકળચંદ
૫ શા. પુરૂષોતમદાસ ગોરધનદાસ
૬ શા. માણેકલાલ કેશવલાલ
૭ શા. નરેન્દ્રભાઇ નાનાલાલ
૮ શા. મણિલાલ ગોકળદાસ
૯ શા. ત્રીકમલાલ વાડીલાલ
૧૦ શા. મોહનલાલ વર્ધમાન
૧૧ શા. હીરાલાલ રમણલાલ
૧૨ શા. નરોત્તમદાસ મોકોકમચંદ
૧૩ શા. સારાભાઇ જેશીંગભાઇ
૧૪ શા. જેશીંગભાઇ છોટાલાલ
૧૫ શા. શાંતીલાલ કેશવલાલ
૧૬ શા. અરવિંદલાલ રમણલાલ
૧૭ શા. માણેકલાલ બાલાભાઇ
૧૮ શા. બાલાભાઇ ભોગીલાલ
૧૯ શા. લાલભાઈ ત્રીકમલાલ
૨૦ શા. માણેકલાલ હીરાલાલ
૨૧ ક્ષત્રી મોહનલાલ પરસુદાસ
૨૨ શા. હીરાલાલ મોતીલાલ
૨૩ શા. કસ્તુરચંદ ચીમનલાલ
૨૪ શા. કલ્યાણભાઈ કેશવલાલ
૨૫ શા. મયાભાઈ મોહનલાલ
૨૬ શા. નાનાલાલ શકરચંદ
૨૭ શા. સારાભાઇ માણેકલાલ
૨૮ ભાવસાર બિહારીલાલ કેશવલાલ
૨૯ શા. વાડીલાલ ચતુરભાઇ
૩૦ શા. સુબોધચંદ્ર બાલાભાઇ
૩૧ શા. મણિલાલ બેચરદાસ
૩૨ ફોઝદાર બ્રધર્સ કુવારા સામે, ટે.નં.૨૨૨૫

માણેકચોક ગામઠી કાપડ મહાજન

૧ આત્મારામ નથુભાઈ
૨ જેશીંગભાઈ મનસુખલાલ
૩ મણિલાલ છોટાલાલ
૪ ભૈયા પ્રસાદીલાલ ચંદુલાલ
૫ મફતલાલ રામચંદ્ર
૬ જયંતીલાલ જેશીંગભાઇ
૭ જમનાદાસ રામચંદ્ર
૮ ભીખાભાઇ જેચંદ
૯ છબીલદાસ વીરચંદ
૧૦ મહેંદ્રકુમાર સકરચંદ
૧૧ વીનોદકુમાર ચંદુલાલ
૧૨ ભોગીલાલ હેમચંદ
૧૩ મંગળદાસ મનસુખલાલ
૧૪ પરીખ બ્રધર્સ
૧૫ નવીનચંદ્ર જેશીંગભાઇ
૧૬ કાન્તીલાલ સકરચંદ
૧૭ કે. પી. મોમીન
૧૮ સારાભાઈ દલસુખરામ
૧૯ ઇશ્વરલાલ ચીમનલાલ
૨૦ જેઠાલાલ ગોકળદાસ
૨૧ બાપુભાઈ અંબાલાલ
૨૨ ભાઇચંદ અંબારામ
૨૩ દેવચંદ માધવજી
૨૪ ઇશ્વિરલાલ હરિલાલ
૨૫ ચંદુલાલ મફતલાલ
૨૬ મોહનલાલ મોહોલાલ
૨૭ ભોગીલાલ શનાભાઇ
૨૮ ચમનલાલ શનાભાઇ
૨૯ પોપટલાલ નગીનદાસ
૩૦ ભીખાભાઇ ચુનીલાલ
૩૧ શાંતિલાલ માણેકલાલ

સ્થાયી સ્વદેશી બજાર મહાજ

૧ શા. રતિલાલ કસ્તુરચંદ	માણેકચોક
૨ શા. અંબાલાલ લાલભાઈ	"
૩ શા. ફકીરચંદ દેવચંદ	"
૪ શા. ડાહ્યાલાલ સાંકળચંદ	"
૫ શા. નાથાલાલ છોટાલાલ	"
૬ શા. હરિભાઇ ચુનીલાલ	"
૭ શા. બાબુભાઇ પોપટલાલ	"
૮ શા. નિરંજનલાલ શાંતિલાલ	"
૯ શા. નરહરિલાલ કુબેરદાસ	"
૧૦ શા. સાંકળચંદ બળદેવદાસ	"

૧૧ શા. કાંતિલાલ નગીનદાસ	માણેકચોક
૧૨ એચ. અમૃતલાલની કંપની	"
૧૩ શા. મણિલાલ જેઠાલાલ	"
૧૪ શા. મફતલાલ પુંજીરામ	"
૧૫ શા. ચંદુલાલ મણિલાલ	"

આસ્તોડિયા ચકલા છીપા રંગાટી કાપડ મહાજન

૧ છીપા હાજીઅજીમજી ખાજુજી
૨ છીપા નબીબક્ષ રમજુજી
૩ છીપા ગનીભાઈ ઈબ્રાહીમજી
૪ છીપા મુસાજી અબ્દુલજી
૫ છીપા હાજીઇબ્રાહીમજી હાજી અલાદીન ઇસાજી
૬ છીપા જમાલજી વલીજી ઓલીયાવાલા
૭ મેમણ દાઉદજી ઇસાભાઇ
૮ છીપા ઉસમાનજી કાસમજી
૯ છીપા અમીરૂદીનજી મહમદજી
૧૦ છીપા સમસુદીન એહમદજી
૧૧ છીપા યાકુબભાઇ ગનીભાઇ
૧૨ છીપા કાસમજી જમાલજી
૧૩ છીપા સુલતાનજી મીરાજી
૧૪ છીપા રહેમાનજી ઇસાજી
૧૫ છીપા અલાબક્ષ કરીમજી

ન્યુ માણેકચોક કાપડ મહાજન

૧ શા. અમૃતલાલ છગનલાલ
૨ શા. ચમનલાલ ભાયલાલ
૩ શા. પોપટલાલ મગનલાલ
૪ શા. કસ્તુરચંદ ચમનલાલ
૫ શા. ચીનુભાઈ શંકરલાલ
૬ શા. જયંતીલાલ છોટાલાલ
૭ શા. કસ્તુરચંદ સાંકળચંદ
૮ છીપા કરીમજી રહેમાનજી
૯ શા. ત્રીકમલાલ છગનલાલ
૧૦ શા. અંબાલાલ બળદેવદાસ
૧૧ શા. રણછોડલાલ ચુનીલાલ
૧૨ શા. શાંતિલાલ જમનાદાસ
૧૩ ભાવસાર ગુલાબચંદ જીવરાજ

માણેકચોક વિશ્નુ મહાજન

૧ સોમાભાઇ છગનલાલ
૨ મણિલાલ જમનાદાસ
૩ મોહનલાલ જમનાદાસ
૪ નરભેરામ ગૌરીશંકર
૫ કેશવલાલ ફુલચંદ
૬ સોમાલાલ પુંજાલાલ
૭ રતિલાલ અંબાલાલ
૮ રતિલાલ દલસુખરામ
૯ નટવરલાલ મગનલાલ

કુવારા કાપડ મહાજન

૧ ગોપાળદાસ ચીમનલાલ
૨ બબાભાઇ મુળચંદ
૩ રતિલાલ ચીમનલાલ
૪ કાન્તિલાલ સોમચંદ
૫ ચમનલાલ મણિલાલ
૬ ગીરધરલાલ અંબાલાલ
૭ મણિલાલ પ્રેમચંદ
૮ અંબાલાલ મગનલાલ
૯ ટોકરશી મગનલાલ
૧૦ અંબાલાલ પ્રેમચંદ
૧૧ દેસાઇ એન્ડ પુંજારા સ્ટોર્સ
૧૨ બંસીલાલ મણિલાલ
૧૩ વલ્લભજી સુંદરજી
૧૪ જયંતીલાલ શાંતિલાલ
૧૫ શરીફ એન્ડ કું.
૧૬ ગાંડાભાઇ અમુલખદાસ
૧૭ અનોપચંદ સાંકળચંદ
૧૮ મણિલાલ સાંકળચંદ
૧૯ રસિકલાલ ધનાભાઇ
૨૦ હીરાલાલ ચીમનલાલ
૨૧ ચિત્તરંજન એન્ડ કું.
૨૨ ડુંગરશી ડાહ્યાભાઇ
૨૩ હરગોવનદાસ તારાચંદ
૨૪ કીર્તનલાલ કેસરલાલ
૨૫ રમણલાલ અનુભાઈ

૨૬ બાબુ રામનાથ
૨૭ રમણલાલ ચંદુલાલ
૨૮ આશારામ નથુભાઈ

ફુતાસા પોળ કાપડ મહાજન

૧ એન. મનસુખરામની કું. દોશીવાડાની પોળ સામે
૨ આર. માણેકલાલનીકું. મહાવીર સ્વામિના દેરાસરના ઢાળે
૩ જગજીવનભાઇ બાલાભાઈ મહાવીર સ્વામિના દેરાસરના ઢાળે
૪ કાંતિલાલ રતિલાલ કાળુપુર રોડ
૫ શા. જેશીંગભાઇ કાળીદાસ દોશીવાડાની પોળ
૬ રાજેન્દ્ર સ્ટોર કાળુપુર રોડ
૭ શાંતિલાલ ભોગીલાલ ”
૮ એમ. ચંપકલાલની કું. ”
૯ કાંતિલાલ સાંકળચંદ પરીખ ”
૧૦ ગુડલક સ્ટોર્સ ”
૧૧ નરોત્તમદાસ ભોગીલાલ
૧૨ મફતલાલ મગનલાલ
૧૩ જયંતીલાલ માણેકલાલ
૧૪ રમણલાલ એમ. પટેલ
૧૫ શા. વેલચંદ રાયચંદ
૧૬ જયંતીલાલ પ્રભુદાસ
૧૭ ચંદુલાલ અંબાલાલ
૧૮ જયંતીલાલ કેશવલાલ
૧૯ ચમનલાલ કેવળદાસ
૨૦ મઝમુદાર એન્ડ સન્સ
૨૧ શા. મણિલાલ લલ્લુભાઈ
૨૨ મણિલાલ હેમચંદ
૨૩ ચુનીલાલ દામોદરદાસ
૨૪ નરેશચંદ્ર કાંતિલાલ
૨૫ નવીનચંદ્ર સ્વદેશી સ્ટોર્સ
૨૬ પ્રહલાદભાઇ છોટાલાલ
૨૭ ગોકળદાસ સાંકળચંદ
૨૮ ત્રિકમલાલ મણિલાલ
ચમનલાલ પરશોતમદાસ

કાળુપુર ચકલા મહાજન

ધી અમદાવાદ કાળુપુર ચકલા રીટેઇલ કલોથ મરચંટ એસોસીએશનના સભ્યોની યાદીઃ—

૧ સાંકળચંદ હાથીભાઇ
૨ બલવંતરાય નગીનદાસ
૩ સકરચંદ શામળદાસ
૪ હીરાલાલ નાથાલાલ
૫ કંચનલાલ ચીમનલાલ
૬ નવીનચંદ્ર ભોગીલાલ
૭ સુમનલાલ ઉજમશી
૮ રમણલાલ સાંકળચંદ
૯ મુલચંદભાઇ અમૃતલાલ
૧૦ ડાહ્યાભાઇ અમૃતલાલ
૧૧ નગીનદાસ અમૃતલાલ
૧૨ બલવંતરાય કેશવલાલ
૧૩ જેઠાલાલ અમૃતલાલ
૧૪ મફતલાલ સોમનાથ
૧૫ ચંપકલાલ એન્ડ પરશોતમની કું.
૧૬ ચંદુલાલ કેશવલાલ
૧૭ ચંદુલાલ મગનલાલ
૧૮ કેશવલાલ પ્રભુદયાળ
૧૯ કાંતિલાલ ચમનલાલ
૨૦ સોમચંદ છોટાલાલ
૨૧ કસનલાલ રણછોડદાસ

કાળુપુર મહાજન

કાળુપુર કલોથ મરચંટ એસોસીએશનની સ્થાપના ૧૯૪૩માં થઈ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શેઠ વીદાઅલી યુસુફઅલી રાવત અને સેક્રેટરી શ્રી. વલીમહમદ અહમદ બોપામોરી છે. તેના સભ્યોની યાદી નીચે અપાઇ છે. એમાં મુસ્લિમ વેપારીઓ ૪૮ છે.

૧ છ. એ. મુનશી
૨ હીસામુદીન એન્ડ બ્રધર્સ
૩ સેતી સ્ટોર્સ
૪ હાજમરભાઇ મહમદભાઇ
૫ મહેમુદહુસેન પીરભાઇ બાદશાહ
૬ અમીર એન્ડ કંપની

૭ પીદાઅલી યુસુફઅલી રાવત
૮ સુજાઉદીન અમીરૂદીન
૯ પીદાઅલી અમીરૂદીન
૧૦ મહમદજી ઇબ્રાહીમજી મનસુરી
૧૧ આર. એમ. કાપડીયા
૧૨ કાયમઅલી અમરૂદીન
૧૩ રંગુનવાલા બ્રધર્સ
૧૪ તાહેરી કલોથ માર્ટ
૧૫ એમ. એ. દાઉદભાઇની કું.
૧૬ એ. નબી. નરમાવાળા
૧૭ ઇસ્માઇલભાઇ અબ્દુલગની
૧૮ મહમદમીયાં અબ્દુલરહેમાન સરેસવાળા
૧૯ કાસમમીયાં જેનુમીયાં
૨૦ મહમદમીયાં ઉમરમીયાં
૨૧ મહમદકાસમ ગફુરભાઇ
૨૨ એ. એ. રહીમ
૨૩ આરબ બ્રધર્સ
૨૪ વલીમહમદ મહમદ ઘોઘાબોરી

રાયપુર ખાડિયા મહાજન

શ્રી રાયપુર–ખાડિયા રીટેઇલ કલોથ મરચન્ટસ એસોસીએશનના સભ્યોની યાદીઃ—

૧ રમણલાલ મણિલાલ
૨ સકરચંદ ભોગીલાલ
૩ લાલભાઇ મણિલાલ બ્રધર્સ
૪ રતિલાલ ગંગારામ
૫ હીરાલાલ ગુલાબચંદ સાડીવાળા
૬ લક્ષ્મણભાઇ લલ્લુભાઇ જરીવાળા
૭ રૂગનાથમલ સુજાજી
૮ લક્ષ્મીદાસ જીવરાજ ખત્રી
૯ ત્ર્યંબકલાલ અમૃતલાલ
૧૦ મુળચંદ પ્યારેલાલ
૧૧ મધુસુદન વાડીલાલની કુંપની
૧૨ રામચંદ્ર પન્નાલાલ

ત્રણ દરવાજા કાપડ મહાજન

૧ અબ્દુલરહેમાન અબીબભાઇ
૨ હાતીમભાઇ મહમદભાઇ

૩ રમણલાલ વાડીલાલ
૪ રજનીકાન્ત ચીનુભાઇ
૫ મણિલાલ સાંકળચંદ
૬ પરષોતમ જમનાદાસ
૭ ખેમચંદ ડાહ્યાભાઇ
૮ અકબરઅલી એન્ડ કું.
૯ એસ. તૈયબજીની કું.
૧૦ શકરાભાઇ હિંમતલાલ
૧૧ સોનાજી ધૂળાજી
૧૨ ગટોરદાસ કુબેરદાસ
૧૩ રેવાભાઇ લલ્લુભાઇ
૧૪ હુસેનભાઇ ઉમરભાઈ
૧૫ ઠક્કર વનમાળી વિઠ્ઠલભાઇ
૧૬ વાલજી ત્રિભોવનદાસ
૧૭ જી. જી. મુનશી એન્ડ કું.
૧૮ એહમદજી રમજુજી

સ્વામિનારાયણ કાપડ મહાજન

સ્વામિનારાયણના મંદિરને રસ્તે આવેલા વેપારીઓના મહાજનની યાદીઃ—

૧ મણિલાલ ધનજીભાઇ
૨ મલુકચંદ હરજીવનદાસ
૩ બાબુભાઇ અમૃતલાલ
૪ ચમનલાલ હરગોવનદાસ
૫ છોટાલાલ મગનલાલ
૬ બંસીલાલ પ્રધર્સ
૭ ડાહ્યાભાઇ ઇશ્વરભાઇ
૮ ચીનુભાઈ ડાહ્યાભાઇ
૯ ન્યુ દિનેશ સ્ટોર્સ
૧૦ ત્રિભોવનદાસ રાજપાળ
૧૧ ડાહ્યાભાઇ મગનલાલ
૧૨ સુરેન્દ્ર એન્ડ કંપની
૧૩ સોમચંદ દલસુખભાઇ
૧૪ માણેકલાલ શિવલાલ
૧૫ નટવરલાલ રણછોડદાસ
૧૬ ચંદુલાલ રણછોડદાસ
૧૭ પાનાચંદ ધનજીભાઇ

દિલ્હી ચકલા કાપડ મહાજન

૧ પુનમચંદ નેમચંદ
૨ પુંજાલાલ નાથાલાલ
૩ રતિલાલ કેશવલાલ
૪ મણિલાલ મફતલાલ
૫ છીપા કરીમજી કાલુજી
૬ માધવજી કુબેરદાસ
૭ ચંદુલાલ શકરાભાઇ
૮ રેડીઓ કલોથ સ્ટોર્સ
૯ ડાહ્યાભાઇ કીશોરદાસ
૧૦ ચતુરભાઈ નાગરદાસ

ધીકાંટા કાપડ મહાજન

૧ મોહનલાલ નાનશા
૨ ખેડીદાસ કરમચંદ
૩ બાપુદાસ અંબાલાલ
૪ એમ. ચંદુલાલની કંપની
૫ પટેલ આત્મારામ સોમનાથ
૬ છીપા એમદજી રામજી
૭ પટેલ ઉધરચંદ કુબેરદાસ
૮ દરજી જેઠાજી ઓખાજી
૯ દરજી હીમતાજી સાકુલ
૧૦ નગીનદાસ ધરમચંદ

શાહપુર કલોથ મરચંટ ગ્રુપ

૧ મનુભાઈ નગીનદાસ
૨ ભાવસાર મણિલાલ બાપુજી
૩ પટેલ ભોગીલાલ લક્ષ્મીચંદ

પ્રેમ દરવાજા કાપડ મહાજન

મહાજનની સ્થાપના ૧૯૪૧માં થઇ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શ્રી. ડાહ્યાભાઇ સી. પટેલ અને મંત્રી શ્રી. નારણદાસ મોતીલાલ પટેલ છે. આ વેપારીઓની દુકાનો પ્રેમ દરવાજા બહાર આવેલી છે.

૧ અશ્વિનકુમાર ચનાભાઇ
૨ પટેલ નારણદાસ મોતીલાલ
૩ શાહ પ્રેમચંદ ઠાકરસી
૪ શાહ મંગળદાસ નગીનદાસ

૫ શાહ મહાસુખલાલ કસ્તુરચંદ
૬ પટેલ ગિરીકાન્ત એન્ડ કું.
૭ શાહ શાંતિલાલ મનસુખલાલ
૮ રામકીશનદાસ જાજુ
૯ બ્રીજમોહનદાસ દામોદરદાસ
૧૦ શાહ દેવચંદ બાદરમલ
૧૧ તેજમલ અગીઆરસીમલ
૧૨ પટેલ પ્રહેલાદભાઇ આત્મારામ
૧૩ નટવરલાલ ભુદરભાઇ
૧૪ ભુદરભાઈ દ્વારકાદાસ
૧૫ મોહનલાલ મદનગોપાળ
૧૬ કુંદનલાલ મંગળસેન
૧૭ કાંતિલાલ મોહનલાલ
૧૮ છોટાલાલ લહેરચંદ
૧૯ પનાલાલ પૃથ્વીરાજ
૨૦ જયંતીલાલ એન્ડ કું.
૨૧ ચુનીલાલ મણિલાલ
૨૨ રમેશચંદ્ર કેશવલાલ

પ્રેમ દરવાજા ન્યુ કાપડ મહાજન

૧ રેવાશંકર શુકલ એન્ડ સન્સ
૨ જયંતીલાલ હરિલાલ
૩ હેમરાજ ઓઘડજી
૪ છગનલાલ ભુરચંદ
૫ ચંદુલાલ વાડીલાલ
૬ ચંદુલાલ બાબુલાલ
૭ રવચંદ છોટાલાલ
૮ રસિકલાલ જયંતીલાલ
૯ કાન્તિલાલ સોમાભાઇ
૧૦ પ્રબુદ્ધકુમાર વિનોદચંદ્ર
૧૧ પ્રવીણકુમાર ડાહ્યાભાઇ
૧૨ કાળીદાસ ખોડીદાસ
૧૩ બાબુલાલ ભીખાભાઈ
૧૪ બાબુલાલ દલીચંદ
૧૫ સોમચંદ હકમચંદ
૧૬ મોંઘીલાલ બુલાખીદાસ
૧૭ મંગળદાસ કેશવલાલ
૧૮ અમૃતલાલ એન્ડ કંપની

૧૯ શાંતિનાથ નાથાલાલ
૨૦ કાળીદાસ મંગળદાસ
૨૧ મફતલાલ મોહનલાલ
૨૨ અમૃતલાલ લાડકચંદ
૨૩ કેશવલાલ દોલતરામ
૨૪ રમેશચંદ્ર વાડીલાલ
૨૫ અંબાલાલ ગાંડાલાલ
૨૬ ધુડાલાલ ગલાલભાઈ
૨૭ કાલીદાસ અમુલખરાય
૨૮ રસિકલાલ ચંદુલાલ
૨૯ પોપટલાલ મણિલાલ
૩૦ મણિલાલ છગનલાલ
૩૧ શાંતિલાલ રણછોડદાસ
૩૨ બબાભાઇ ભીમાભાઇ
૩૩ બુધાલાલ પનાલાલ
૩૪ ધી અમદાવાદ જીલ્લા શેડયુલકાસ્ટ ફેડરેશન
૩૫ ધી કોસ્મોપોલીટન કન્ઝયુમર્સ કો. ઓ. સોસાયટી

માધુપુરા કાપડ મહાજન

૧ મેઘરાજ પ્રેમચંદ
૨ તારાચંદ ચુનીલાલ
૩ સરદારમલ ભોગજી
૪ આતમલ રૂપચંદ
૫ તારાચંદ પ્રેમચંદ
૬ ચતુરભુજ શોભાગમલ
૭ શોરીમલ છોગાલાલ
૮ છીપા એદમજી દુરોનજી
૯ રાયસુખ સુવાલાલ
૧૦ ધનરાજ ગણેશમલ
૧૧ પ્રેમચંદ લછીરામ
૧૨ મદનલાલ જેસાની
૧૩ તેજમલ હીરાચંદ
૧૪ ચંપાલાલ ચેનસુખ
૧૫ રાયચંદ મોતીલાલ
૧૬ હીરાચંદ ગંગારામ
૧૭ છીપા બલદેવજી રામસા
૧૮ નથમલ ઘેનમલ

૧૯ પુનમચંદ ફુસાજી
૨૦ ચેનમલ સાંકળચંદ
૨૧ પુનમચંદ છગનલાલ
૨૨ ગણુમાજી ધુળાજી પુરોહીત
૨૩ નેનમલ વનેચંદ
૨૪ શેઠ માધવલાલ અમેચંદ
૨૫ તેજાજી ભગાજી ચૌધરી
૨૬ બ્રાહ્મણુ અચળેશ્વર બંસીલાલ

દરિયાપુર મકલાના કાપડના વેપારીઓ

૧ કનૈયાલાલ કાળીદાસ
૨ પટેલ ઇશ્વિરલાલ અમથાદાસ
૩ બાબુલાલ નાથુભાઈ
૪ મણિલાલ બીરદીચંદ
૫ ઉમેદરામ રાયચંદ—બાદલપુર

ધી નવા માધુપુરા કાપડ મહાજન

૧ શેઠ મેઘરાજ પ્રેમચંદ
૨ છીપા એહમદજી હુસેનજી
૩ ખીમરાજ જવાનમલ
૪ તારાચંદ ચુનીલાલ
૫ ચુનીલાલ ગુલાબચંદ
૬ શેશમલ છોગાલાલ
૭ તેજમલ હીરાચંદ
૮ કસ્તુરચંદ દલીચંદ
૯ મગનલાલ ધરમચંદ
૧૦ રીખવદાસ હુકમીચંદ
૧૧ જગજીવનદાસ મગનલાલ
૧૨ છીપા નુરમહંમદ મુસાજી
૧૩ પ્રેમચંદ ઉમેદમલ
૧૪ પ્રેમચંદ લસ્સીરામ
૧૫ રાયચંદજી મોતીજી
૧૬ કાસમજી કાલુજી
૧૭ નુરમહંમદ નથુજી
૧૮ ચંદુલાલ શકરાભાઇ
૧૯ ફૈજદીનખાન મુરાદખાન
૨૦ મહેન્દ્ર એન્ડ કાં.

૨૧ છીપા ઇસ્માઇલજી હુસેનજી
૨૨ મોહનલાલ કાનજી
૨૩ ધરમશીભાઇ ઝવેરચંદ
૨૪ નવીનચંદ્ર ચંપકલાલ
૨૫ વિનોદચંદ્ર દીપચંદ
૨૬ નરેન્દ્રકુમાર જશવંતલાલ
૨૭ સૈયદભાઇ અમીરભાઈ
૨૮ પઠાણ સેરખાન યાસીનખાન
૨૯ ગંગારામ ભીકનચંદ

ગોમતીપુર કાપડ મહાજન

૧ ચીમનલાલ અંબાલાલ
૨ હરિલાલ અમરચંદ
૩ કન્હેડીમલ છીતમલ
૪ રંગલાલ મોહનલાલ
૫ કાંતિલાલ મણિલાલ
૬ ગણેશલાલ ભંવરલાલ
૭ શાંતિલાલ ચીમનલાલ
૮ પરશરામ મદનલાલ
૯ સુભાનભાઇ ચાંદભાઇ
૧૦ મોજીલાલ ઈલુભાઇ
૧૧ બાબુલાલ ગુરૂદીન
૧૨ છગનલાલ શિવલાલ
૧૩ અબ્દુલહકીમ સલામત
૧૪ હાફીજ નસીરૂદીન રહેમતભાઇ
૧૫ ચંદુલાલ છોટાલાલ
૧૬ બારોટ રૂગનાથ સોમનાથ
૧૭ બાદરમલ ઉત્તમચંદ
૧૮ દેસાઇભાઈ શંકરભાઈ
૧૯ અંબાલાલ ઝવેરભાઇ
૨૦ સુંદરલાલ અમુલખ
૨૧ મહમદ સુલેમાન ગામા ઉર્ફે અબ્દુલસત્તાર
૨૨ ઇલાહીબક્ષ ચાંદભાઈ

સરસપુર કાપડ મહાજન

૧ પી. બી. પટેલની કું.
૨ શિરીશચંદ્ર વિનયચંદ
૩ શાંતિલાલ કેશવલાલ
૪ લલ્લુભાઇ લાલદાસ
૫ છનાભાઈ કીશોરદાસ
૬ મોહનલાલ ભાઇચંદ
૭ સાવના નરસૈયા
૮ સીદ્રામ સાવના ખન્ડી
૯ નટવરલાલ હરગોવનદાસ
૧૦ લાલભાઈ સોમનાથ
૧૧ અંબાલાલ આત્મારામ
૧૨ ચીમનલાલ છબાભાઇ
૧૩ અંબાલાલ સોમાભાઈ
૧૪ મોહનલાલ છગનલાલ
૧૫ વિઠ્ઠલદાસ વ્રજલાલ
૧૬ હરિભાઈ શકરાભાઈ
૧૭ સસ્તું વસ્ત્ર ભંડાર
૧૮ ધરમાજી દીપાજી
૧૯ રહેમાનભાઇ જમાલભાઇ
૨૦ જશકરણ ચેલજીભાઇ
૨૧ મહમદભાઇ રસુલભાઇ
૨૨ શાન્તિલાલ જશકરણ
૨૩ નટવરલાલ મણિલાલ
૨૪ નિરંજન એન્ડ કંપની
૨૫ ધીરજલાલ ગોરધનદાસ
૨૬ સોમનાથ હેમચંદભાઈ
૨૭ હરિલાલ માધવજી
૨૮ મંગળદાસ હરગોવનદાસ
૨૯ શનુભાઇ કલ્યાણજી
૩૦ ચકુભાઇ કુબેરદાસ

અસારવા કાપડ મહાજન

૧ પટેલ શિવલાલ વસ્તારામ
૨ પટેલ ચુનીલાલ શિવલાલ
૩ શેઠ ચંદુલાલ દલસુખરામ
૪ પટેલ આત્મારામ સાંકળચંદ
૫ પટેલ સોમાભાઇ જેઠતારામ
૬ પટેલ નટવરલાલ જેચંદભાઇ
૭ શેઠ માણેકલાલ મણિલાલ
૮ શેઠ માણેકલાલ ફુલચંદ

૯ પરેલ જેઠાલાલ ડાહ્યાભાઇ
૧૦ પરેલ બાઈલાલ અંબાલાલ
૧૧ મેરાત અબ્દુલજી મેદાજી

નરોડા કાપડ મહાજન

૧ કેશવલાલ ત્રીકમલાલની કું.
૨ મણિલાલ વાડીલાલ
૩ પ્રહલ્લાદભાઇ પરશોત્તમદાસ
૪ નટવરલાલ ચુનીલાલની કું.
૫ ચંદુલાલ ફુલચંદ
૬ ભોગીલાલ કાળીદાસ
૭ ચંદુલાલ ઉમરચંદ
૮ રવચંદ મગનલાલ
૯ પોપટલાલ સાંકળચંદ
૧૦ સુરચંદભાઇ લલ્લુભાઇ
૧૧ ડાહ્યાભાઈ મણિલાલ
૧૨ ચુનીલાલ છબાભાઇ

એલિસબ્રીજ કાપડ મહાજન

૧ એલિસબ્રીજ વસ્ત્ર ભંડાર
૨ કેલીકો સ્ટોર્સ
૩ મઝમુદાર એન્ડ સન્સ
૪ રાજનગર વસ્ત્ર ભંડાર
૫ જગદીશ સ્ટોર્સ
૬ પા. રામજીભાઇ નાથાલાલ
૭ પા. પુરશોતમ ઝવેરભાઇ

કિનખાબના વહેપારીઓ

આ બધા વેપારીઓની દુકાનો માણેકચોકમાં છે

૧ કચરાભાઇ ખુશાલીદાસ
૨ કાંતિલાલ જેશીંગભાઇ
૩ કેવળદાસ દામોદરદાસ
૪ ખોડાભાઇ શંકરદાસ
૫ ચુનીલાલ મોતીચંદ
૬ ડાહ્યાલાલ આત્મારામ
૭ કાંતિલાલ કેશવલાલ
૮ ત્રીકમલાલ છગનલાલ
૯ ત્રીકમલાલ વાડીલાલ
૧૦ પરશોત્તમદાસ હરખજી
૧૧ ફતેચંદ વીરચંદ
૧૨ મણિલાલ ચુનીલાલ
૧૩ માણેકલાલ કેશવલાલ
૧૪ લાલભાઇ ત્રીકમલાલ
૧૫ હરિલાલ દલપતરામ
૧૬ હીરાલાલ મોતીલાલ
૧૭ ભગવાનદાસ ત્રિભોવનદાસ
૧૮ મોહનલાલ લલ્લુભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ
૧૯ મુળચંદ મંછારામ
૨૦ વાડીલાલ મગનલાલ
૨૧ માણેકલાલ પ્રાણજીવનદાસ
૨૨ શાંતિલાલ સાંકળચંદ

---

૨૩ રૂપમ્ રતનપોળ
૨૪ સંત ટ્રેડીંગ કું. (ક્લોથ મરચન્ટસ) મોતીલાલ મેન્શન, કપાસીઆ બજાર
૨૫ માણસાવાળા મહમદઅલી મુલ્લાં નુરભાઈ રતનપોળ સામે

કારખાનાં

૧ મીસ્ત્રી અંબાલાલ જેઠારામ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફે. ધીકાંટા, ગેટની સામે ટે. નં. ૩૦૮૩
૨ ભારત એન્જીનિયરીંગ વર્ક્સ, ઘીકાંટા રોડ, રાણાની વાડી
૩ સાંકળચંદ રૂગનાથ આ. એન્ડ બ્રાસ ફે. ઘીકાંટારોડ, રાણાની વાડી
૪ પંચાલ કાળીદાસ રણછોડ, ઘીકાંટારોડ હરગોવન કેવળની પોળ
૫ ગુજરાત આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફેક્ટરી ઘીકાંટા રોડ પંચભાઈની પોળના ઢાળે
૬ પંચાલ મગનલાલ સાંકળચંદ ઘીકાંટા
૭ બી. પી. એન્જીનિયરીંગ વર્ક્સ ઘીકાંટા
૮ લક્ષ્મીવિજય બ્રાસ એન્ડ આયર્ન વર્ક્સ પીત્તળીયા બંબા

૯ બી. એમ. પંચાલ એન્ડ કું. ઘીકાંટે, મસ્જિદ સામે ગલીમાં
૧૦ મીસ્ત્રી જીવણલાલ ધનજીભાઈ ,,
૧૧ પંચાલ સોમનાથ કાળીદાસ ,,
૧૨ એ. ભુદરભાઈ કીશોર એન્ડ સન્સ ઘીકાંટા, ભુતની આંબલી
૧૩ પુંજાભાઇ વનમાળીદાસ એન્ડ સન્સ ઘીકાંટા, ભુતની આંબલી
૧૪ પંચાલ એન્ડ કું. ઘીકાંટા મેંદીનો ખાંચો
૧૫ ગોવિંદલાલ કેશવલાલ ઘીકાંટા ભુતની આંબલી
૧૬ મીસ્ત્રી પોપટલાલ નરસિંહભાઈ ઘીકાંટા ,,
૧૭ પંચાલ હીરાભાઇ રેવનદાસ ઘીકાંટા ,,
૧૮ પંચાલ નાથાલાલ વનમાળીદાસ ઘીકાંટા ,,
૧૯ પંચાલ લલ્લુભાઇ હરિભાઈ ઘીકાંટા ,,
૨૦ પંચાલ સોમનાથ રણછોડ ઘીકાંટા ભુતની આંબલી
૨૧ પંચાલ ત્રીકમલાલ મગનલાલ ઘીકાંટા ,,
૨૨ ભારતવિજય બ્રાસ આયર્ન ફેકટરી ઘીકાંટા ભુતની આંબલી
૨૩ પહેલવાન રૂસ્તમખાન નવાબખાન ઘીકાંટા ભુતની આંબલી
૨૪ પંચાલ પરશોત્તમ મગનલાલ ઘીકાંટા ,, આંબલી
૨૫ પ્રતાપચંદ એફ. શાહ એન્ડ કંપની દિલ્હી ચકલા
૨૬ મેટ્રોપોલીટન એન્જીનિયરીંગ વર્કસ દિલ્હી ચકલા, જાર્ડન રોડ
૨૭ એમ. છગનલાલની કું. દિલ્હી ચકલા, શાક મારકીટ
૨૮ આર. કેશવલાલ એન્ડ બ્રધર્સ લુણસાવાડા, કડીઆ તુલસીના ડહેલામાં
૨૯ શ્રી કૃષ્ણ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફેકટરી લુણસાવાડા, કુંભારવાડા
૩૦ પી. ચંદુલાલ એન્ડ કંપની લુણસાવાડા, ગોલવાડ
૩૧ શ્રી રામચંદ્ર આયર્ન એન્ડ બ્રાસ વર્કસ લુણસાવાડા ગોલવાડ
૩૧અ એસ. આર. એન્જીનિયરીંગ વર્કસ લુણસાવાડા, ગોલવાડ
૩૨ ન્યુ એકસપર્ટ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ લુણસાવાડા કુંભારવાડા
૩૩ દલપતરામ ગીરધરલાલની કું. લુણસાવાડા નારીયાવાડ
૩૪ મીસ્ત્રી મગનલાલ રણછોડદાસ લુણસાવાડા નારીયાવાડ
૩૫ શ્રી શક્તિવિજય આયર્ન એન્ડ બ્રાસ વર્કસ લુણસાવાડા કુંભારવાડા
૩૬ લક્ષ્મીનારાયણ શર્માની કું. લુણસાવાડા, ,,
૩૭ મીસ્ત્રી છગનલાલ એન્ડ ગોવિંદલાલ લુણસાવાડા, કુંભારવાડા
૩૭ અ પરશોતમદાસ ખુશાલદાસની કું. ઘીકાંટા
૩૮ પંચાલ પરશોતમદાસ આતમારામ ઘી કાંટા, ગોસાંઇજીના વંડા પાસે
૩૯ પંચાલ કેશવલાલ અંબાલાલ એન્ડ બ્રધર્સ ઘીકાંટા, ગોસાંઇજીના વંડા પાસે
૪૦ પંચાલ નારણદાસ કીશોરદાસ ઘીકાંટા, ગોસાંઇજીના વંડા પાસે
૪૧ પંચાલ શિવરામ ભૂદરદાસ ઘીકાંટા, ગોસાંઇજીના વંડા પાસે
૪૨ અબ્દુલહુસેન મહમદઅલી ઘીકાંટા, ગોસાંઇજીના વંડા પાસે દાબડીઓ કુવો
૪૩ નારાયણ આયર્ન વર્કસ ઘીકાંટા, દુધવાળી પોળ પાસે
૪૪ પંચાલ આતમારામ મોહનલાલ મીરઝાપુર, રેંટિયાવાડી
૪૫ મીસ્ત્રી ખોડીદાસ મોતીરામ મીરઝાપુર, રેંટિયાવાડી
૪૬ પંચાલ કાળીદાસ રૂઘનાથ મીરઝાપુર, મુન્શી સોડા ફેકટરી પાસે
૪૭ દીનદયાળ એન્ડ પ્રેમરાજ દિલ્હી ચકલા, બોઇવાડા
૪૮ ન્યુરેંજ કોરપોરેશન, ૧૧૭૮, નાની રંગીલા પોળ, શાહપુર
૪૯ કે. એન્જીનિયરીંગ એન્ડ આયર્ન વર્કસ શાહપુર મીલ કંપાઉંડ
૫૦ મોહનલાલ ગેરૂલાલ, દુધેશ્વર રોડ, મેંદી કુવા
૫૧ અમદાવાદ વિકટોરિયા આયર્ન વર્કસ કું. લી. દુધેશ્વર રોડ

૫૨ પંચાલ ઇશ્વરદાસ હરજીવનદાસ દુધેશ્વર રોડ
૫૩ અરૂણુ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ „
૫૪ ગોપાળદાસ ખેમચંદ તીજોરીવાળા, દીલ્હી ચકલા બહાર
૫૫ મનુભાઇ બળદેવદાસ એન્ડ કુાં. દરિયાપુર દરવાજા બહાર
૫૬ બુદ્ધનભાઈ ઇદારતભાઇ પ્રેમદરવાજા બહાર ભાડભુંજાની બાજુમાં
૫૭ પંચાલ બાબુલાલ એન્ડ બ્રધર્સ દરિયાપુર રૂપાપરી
૫૮ સ્મીથ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ „ „
૫૯ પંચાલ આત્મારામ ઇશ્વરદાસ „ „
૫૯ અ પંચાલ જેઠાલાલ એન્ડ ગીરધરલાલની કુાં.. દરિયાપુર, રૂપાપરી કુટી મસ્જિદ પાસે
૬૦ જગદીશ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ દરિયાપુર ટાવર પાછળ
૬૧ મીસ્ત્રી મંગળદાસ જેઠાભાઈ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફે. દરિયાપુર ચકલા
૬૨ વિઠ્ઠલદાસ એન્ડ કુાં., દરિયાપુર ચારરસ્તા
૬૩ શ્રી સત્યનારાયણુ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફેકટરી દરિયાપુર, ચાર રસ્તા
૬૪ ઓનેસ્ટી એન્જીનીયરીંગ વર્કસ „ „
૬૫ શારદા વિજય આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફે. દરિયાપુર ચાર રસ્તા
૬૬ એન્જીનિયર એન્ડ સન્સ „ „
૬૭ શ્રી મહાકાળી આયર્ન વર્કસ „ „
૬૮ પંચાલ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ દરિયાપુર ચાર રસ્તા
૬૯ ઓમકાર આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફેકટરી દરિયાપુર ચાર રસ્તા
૭૦ એન્જીનિયર એન્ડ કુાં. દરિયાપુર ચંગીસપોળ સામે
૭૧ પંચાલ કેશવલાલ લક્ષ્મીચંદ દરિયાપુર ઘાંચીની વાડી પાસે
૭૨ હર્ષદ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફેકટરી „ „
૭૩ મહાવીર આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફેકટરી દરિયાપુર ઘાંચીની વાડી પાસે
૭૪ કાન્તીલાલ સુખલાલ શાહની કુાં. „ „
૭૫ મીસ્ત્રી દામોદર હીંમતલાલની કુાં. કાળુપુર પાંચપટી
૭૬ ધી સ્ટાર એન્જીનિયરીંગ વર્કસ જાદાભગતની પોળ રણછોડજીની ખડકી
૭૭ બી. કપાસીની કુાં. ખોડી આંબલી હનુમાનવાળી પોળ પાસે
૭૮ પાદશાહ બ્રધર્સ ખોડીઆંબલી, હનુમાનવાળી પોળ પાસે
૭૯ ધી મશીનરી મેન્યુફેકચરીંગ વર્કસ, ખોડીઆંબલી, હનુમાનવાળી પોળ પાસે
૮૦ એન મોહનલાલ એન્ડ કુાં., પાનકોર નાકા
૮૧ મીસ્ત્રી ઉમેદરામ મગનલાલ, „
૮૨ જગદીશ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફેકટરી, „
૮૩ બેચરાજી વિજય પોલીશીંગ વર્કસ, સલાપોસ રોડ, મેડીકલ હોસ્ટેલ સામે
૮૪ જી. સી. પારીવાલા એન્ડ કુાં. સલાપોસ રોડ, મેડીકલ હોસ્ટેલ સામે
૮૫ હેરોલ્ડ મેટલ કોરપોરેશન, મીરજાપુર, હેડ પોસ્ટ ઓફિસ પાસે
૮૬ વિશ્વકર્મા વિજય આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફે. ભદ્ર, સેશન્સ કોર્ટ સામે
૮૭ મણીઆર એન્જીનિયરીંગ વર્કસ એલિસબ્રીજ, ફતેહપુરા
૮૮ કેશવલાલ ચંદુલાલ એન્ડ કુાં., ખમાસા ગેટ પાસે, શારદાબાઇની ચાલી
૮૯ રહીમબક્ષ ઇલાહીબક્ષ, ઢાલગરવાડ, ગોળગલી, કસ્તુરભાઇ લાલભાઇને ડેલે
૯૦ પંચાલ લાલભાઇ આશારામ, મ્યુનિસિપાલિટી સામે
૯૧ કંસારા રતિલાલ કાનજીભાઇ, દાણાપીઠ, ઠક્કર સોડા ફેકટરી પાસે
૯૨ એસ. એસ. પંચાલ દાણાપીઠ, ઠક્કર સોડા ફેકટરી પાસે
૯૩ ધી ઇન્ડિયન આયર્ન એન્ડ બ્રાસ વર્કસ દાણાપીઠ, ઠક્કર સોડા ફેકટરી પાસે

૯૪ શ્રી જગદીશ રાજનગર આ. એન્ડ બ્રા. ફે. દાણાપીઠ, ઠક્કર સોડા ફેકટરી પાસે
૯૫ ઉમેદરામ કે. મીસ્ત્રી એન્ડ સન્સ ચકેર દાણાપીઠ
૯૬ પંચલ મોહનલાલ કુબેરદાસ ચકેર દાણાપીઠ.
૯૭ પંચાલ માવજીભાઈ ઇશ્વરદાસ એન્ડ સન્સ, ચકેર દાણાપીઠ
૯૮ એમ. એમ. પંચાલ ચકેર દાણાપીઠ
૯૯ પંચાલ નારણદાસ સકરચંદ માંડવીની પોળ કંસારા પોળ પાસે
૧૦૦ મોડર્ન એન્જી. એન્ડ મોલ્ડીંગ કું. શાહપુર મિલ, અમદાવાદ
૧૦૧ સરસ્વતીવિજય આયર્ન એન્ડ બ્રા. ફે. માંડવીની પોળ ઝૂંપડીની પોળના નાકે
૧૦૨ મીસ્ત્રી મોહનલાલ વેલદાસ સાંકડી શેરી, દેડકાની પોળ સામે
૧૦૩ ધી ઇન્ડિયન એન્જીનિયરીંગ વર્કસ આસ્ટોડીયા રોડ, અન્જુમન સ્કૂલ પાસે
૧૦૪ મીસ્ત્રી શીવલાલ ગણેશ એન્ડ સન્સ આસ્ટોડીયા ચકલા
૧૦૫ મીસ્ત્રી સોમનાથ ગીરધરલાલ તાજપુર, તાડની શેરી સુતારની ડેલામાં
૧૦૬ ધી વીનસ એન્જીનિયરીંગ કું. કાંકરિયા રોડ, લક્ષ્મીકોટન મિલ સામે
૧૦૭ ધી રોયલ આયર્ન વર્કસ કાંકરિયા રોડ, ન્યુ કોટન મિલ નં. ૧ના કંપાઉંડમાં
૧૦૮ ધી શેઠના આયર્ન વર્કસ એન્ડ કું. કાંકરિયા રોડ, ન્યુ કોટન મિલ નં. ૧ના કંપાઉંડમાં
૧૦૯ ધી મશીનરી સપ્લાઈંગ કંપની કાંકરિયા રોડ
૧૧૦ મીસ્ત્રી ઝવેરભાઇ રૂડાભાઈ ખાડિયા, વાડાપોળ સામે
૧૧૧ ફોર્જ એન્ડ બ્લોઅર કંપની સારંગપુર નવી પોળ સામે
૧૧૨ ધી પંજાબ સો. મિલ સારંગપુર બગીચા મિલ સામે
૧૧૩ એશિયાટીક બોલ્ટ એન્ડ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ રખીયાલ રોડ ન્યુ કોટન મિલ નં-૨ની પાસે
૧૧૪ ધી ઇન્ડિયન ટેક્સટાઈલ વર્કસ સારંગપુર, માધુભાઈ કોલોની

૧૧૫ ધી ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ સારંગપુર, માધુભાઇ કોલોની
૧૧૬ સી. સી. રણછોડલાલની કાં. નરોડારોડ, ચામુંડા રોડ
૧૧૭ ધી ભારત આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફાઉન્ડ્રીઝ અસારવા, હરિપુરા રોડ કુંભનાથ મહાદેવ પાસે
૧૧૮ આર. મગનલાલ એન્ડ કાં. કપાસીઆ બજાર
૧૧૯ અબ્દુલકાદર અબ્દુલસતાર એન્ડ સન્સ કાળુપુર, નવા દરવાજા પાસે
૧૨૦ પંચાલ શાંતિલાલ મગનલાલ કાળુપુર, ટંકશાળ
૧૨૧ એ. આર. એન્જીનિયરીંગ વર્કસ મીરઝાપુર, મુનશી સોડા ફેક્ટરી પાસે
૧૨૨ કસ્તુરચંદ રામચંદ્ર એન્ડ બ્રધર્સ પાનકોર નાકા ઘાંચીની વાડી
૧૨૩ રેલી મેટલ વર્કસ " "
૧૨૪ સટલ ટ્રેડીંગ વર્કશોપ પ્રેમદરવાજા બહાર
૧૨૫ ન્યુ લાઇટ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફે. જમાલપુર, ખાંડની શેરી
૧૨૬ રામવિજય આયર્ન વર્કસ ધીકાંટા રોડ
૧૨૬ અ એડવાન્સ એન્જીનીયરીંગ કાં. ,,
૧૨૭ ધી અમદાવાદ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફે. ,,
૧૨૮ પોપ્યુલર એન્જીનિયરીંગ વર્કસ જમાલપુર, જગદીશની ચાલ
૧૨૯ મહાલક્ષ્મી એન્જીનિયરીંગ વર્કસ દિલ્હી દરવાજા બહાર બગીચા સામે
૧૩૦ મશીનરી સ્ટોર્સ ટ્રેડર્સ કપાસીયા બજાર
૧૩૧ જગજીવનદાસ અમીચંદભાઇ દરિયાપુર રૂપાપરી
૧૩૨ સીતારામ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ વર્કસ લુણસાવાડા, ગોલવાડ
૧૩૩ મીસ્ત્રી નાગરદાસ બેચરદાસ દરિયાપુર, ચાર રસ્તા
૧૩૪ નોવતસીંગ રૂપરામ આયર્ન એન્ડ બ્રાસ ફેક્ટરી મીરઝાપુર, આર. સી. હાઇસ્કૂલ સામે
૧૩૫ ઓરીએન્ટલ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ માધુભાઇ કોલોની
૧૩૫અ જશવંત આયર્ન એન્ડ ટેકસટાઇલ વર્કસ, માધુભાઇ કોલોની
૧૩૬ નેશનલ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ ,,
૧૩૬અ કે. વાડીલાલ એન્ડ કુંપની મીરઝાપુર, હાજી બિલ્ડીંગ
૧૩૭ ન્યુ ભારત એન્જીનિયરીંગ વર્કસ બકરીપોળ
૧૩૮ ધી શંકર આયર્ન એન્ડ બ્રાસ વર્કસ કાળુપુર, ટંકશાળ
૧૩૯ ધી કૃષ્ણ આયર્ન વર્કસ દિલ્હી ચકલા, ભોઇવાડા
૧૪૦ પંચાલ મણિલાલ મગનલાલ મીરઝાપુર, રેટિયાવાડી
૧૪૧ મનરૂપજી નાથાજી જહાંગીરપુરા, અસારવા, પટેલ સોસાયટી
૧૪૨ બી. એ. પંચાલ એન્ડ કંપની ઘીકાંટા ગોસાંઇજીનો વંડો
૧૪૩ કાંતિલાલ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ શાહપુર ખજુરીની પોળ
૧૪૪ શ્રી શક્તિ આયર્ન વર્કસ હઠીભાઇની વાડી
૧૪૫ સ્વસ્તિક એન્જીનિયરીંગ વર્કસ મીરઝાપુર દુધવાળી પોળ

શહેરનાં કારખાનાંઓનું ધી અમદાવાદ ફેક્ટરી ઓનર્સ એસોસીએશન સ્થપાયેલું છે. હાલ તેના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. મોહનલાલ ઇશ્વરલાલ પંચાલ, ઉપપ્રમુખ શ્રી. બબલદાસ ખોડીદાસ ને મંત્રી તરીકે શ્રી. ભોળાનાથ પુંજાભાઈ છે.

કોલસા (મિલો–કારખાનાં માટે)ના વેપારી

ધી અમદાવાદ કોલ મરચન્ટ એસોસીએશનની સ્થાપના સંવત ૧૯૯૦માં થઇ હતી, હાલ તેના પ્રમુખ શ્રી એસ. સી મુકરજી, ઉપ પ્રમુખ શ્રી. દાદુભાઈ એમ. અમીન અને ઓ. સેક્રેટરી તરીકે શ્રી. જયંતીલાલ સી. મહેતા અને શ્રી. મણિલાલ જી. ગાંધી છે.

૧ વસા દેસાઇની કાં. રીચીરોડ નાણાવટી બીલ્ડીંગ
૨ હીરાચંદ રતનચંદ શાહ રીચીરોડ પતાસાપોળ
૩ કરમચંદ થાપર એન્ડ બ્રધર્સ ચારરસ્તા ખાડિયા
૪ દુર્ગાશંકર એન્ડ કાં. ખાડિયા શોભારામ સુરતીની પોળ
૫ ચીમનલાલ એમ. વ્યાસ ખાડિયા જેઠાભાઈની પોળ
૬ નટવરલાલ શામળદાસ એન્ડ કાં. ખાડિયા ગોલવાડ

૭ ગુજરાત કમરશીયલ એજન્સી
ખાડિયા ભાજીસદાવતની પોળ
૮ મોહનલાલ ફુલચંદ શાહની કું.
રીચીરોડ વેરાઇપડા
૯ બાલાભાઇ છગનલાલની કું. પાંચકુવા
૧૦ હીનુભાઈ જી. દેસાઇ માધુબાગ સામે
૧૧ ચંદુલાલ વાડીલાલની કું. રીડરોડ
૧૨ સંઘવી એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર
૧૩ એમ. એફ. મુનશીની કું. માધુબાગ સામે
૧૪ ચતુરભાઈ વેલશીભાઈ એન્ડ કું. કાળુપુર
બલુચાવાડ
૧૫ નુરભાઇ એન્ડ કું, પાંચપટી જાફરઅલીની પોળ
૧૬ આર. એચ. ઘોઘાઇ કાળુપુર ગલીઆરાની પોળ
૧૭ મણિલાલ જી. ગાંધી રાયપુર હજીરાની પોળ
૧૮ ચીમનલાલ એમ. શાહ સાંકડીશેરી
સદ્દમાતાની પોળ
૧૯ હીંમતલાલ એ. શાહ „ લાખાપટેલની પોળ
૨૦ મહાવીર કોલ કંપની માંડવીની પોળ
લાલાભાઇની પોળ
૨૧ એસ. સી. મુકરજી લાલદરવાજા
૨૨ છોટાલાલ જમનાદાસ એન્ડ કું. દેવસાનો પાડો
૨૩ રતિલાલ વાડીલાલ એન્ડ બ્રધર્સ પંચભાઇની પોળ
૨૪ નાથાલાલ એલ. પરીખ સરખેજ રોડ
લક્ષ્મીસોસાયટી
૨૫ જે. એમ. રાવની કું. શાહપુરરોડ
પટેલ સોસાયટી લાલ બંગલા પાસે
૨૬ ફુલચંદભાઈ મુળચંદભાઇની કું.
સરસપુર મિલ પાસે
૨૭ યુનિયન કોલ કંપની મણિનગર લક્ષ્મી સોસાયટી
૨૮ ચીમનલાલ ડી. ભટ્ટ „ રામબાગ
૨૯ દાદુભાઇ એમ. અમીન એલિસબ્રીજ
પટેલ સોસાયટી

કોલસાના વેપારી

નીચેના જથ્થાબંધ વેપારીઓ અસારવા યાર્ડના છે

૧ કેશવલાલ શંકરલાલ
૨ ત્રીકમલાલ વનમાળીદાસ
૩ હીરાલાલ પ્રાણલાલ
૪ નુરમહમદ ફકીરમહમદ ચાચા
૫ અબ્દુલહાજી હાસમ
૬ અબ્દુલકરીમ પહેલવાન
૭ મલેકજબાર લતીફ એન્ડ કું.
૮ કનૈયાલાલ હરિલાલ
૯ ગીરધરલાલ એન્ડ મનસુખલાલ ની કું.
૧૦ છોટાલાલ જમનાદાસ (સી. પી.)
૧૧ રેવા સીંડીકેટ (યુ. પી.)
૧૨ અબ્દુલરહેમાન ઉસ્માનભાઇની કું.
૧૩ હીંમતલાલ એન્ડ કું.

છૂટક વેપારી

ખાડિયા

૧ અજીતભાઇ જગાભાઇ
૨ શંકરલાલ અમીચંદ
૩ ભગવાન ભૈયા
૪ શાંતિલાલ ચંદુલાલ
૫ અંબાલાલ શંકરલાલ
૬ ચીમનલાલ નાથાલાલ
૭ ફ્રેન્ડઝ ક. સો.
૮ ફૈઝમહમદ સુબ્રાતી
૯ ધનુપ્રસાદ પરષોતમ
૧૦ જોઇતા હિરા
૧૧ ખડાયતા ક. સો.
૧૨ કપોલ ક. સો.
૧૩ મંગળ નારણ
૧૪ મરાઠા ક. સો.
૧૫ નાનજી લપા
૧૬ નવયુગ ક. સો.
૧૭ નાથાલાલ ચકુભાઇ
૧૮ પતાસાપોળ ક. સો.,
૧૯ પાટીદાર ક. સો.
૨૦ પ્રભાશંકર મનસુખ
૨૧ રમણભાઇ જસભાઇ
૨૨ રાયપુર ક. સો.
૨૩ રસનાબેન
૨૪ રામજી પરષોતમ

૨૫ સાંકડી શેરી ક. સો.
૨૬ સાંકળચંદ મગનલાલ
૨૭ સારંગપુર ક. સો.
૨૮ સંદેશ ક. સો.
૨૯ શિવલાલ ચુનીલાલ
૩૦ ઠાકરશી ગીરધર
૩૧ ફતેહમહમદ નુરમહમદ
૩૨ ત્રીકમલાલ જમનાદાસ
૩૩ મગનલાલ અમરશી
૩૪ સુલતાનભાઇ મીયાંભાઈ

કાળુપુર

૩૫ અમૃતલાલ છગનલાલ
૩૬ અમૃતગૃહ
૩૭ અબ્દુલકાદર નુરમહમદ
૩૮ અબ્દુલરહેમાન મહમદહુસેન
૩૯ અંબાલાલ ગોકળ
૪૦ બી. આર. ગાંધી
૪૧ બેચર અમુલખ
૪૨ ચીમનલાલ વાડીલાલ
૪૩ દેવસાનો પાડો ક. સો.
૪૪ દશરથ હરગોવિંદ
૪૫ દલપતરામ કેશવલાલ ઠાકર
૪૬ દોશીવાડા ક. સો.
૪૭ ફતેહમહમદ ગુલામરસુલ
૪૮ ફતેહમહમદ હાજીસજી
૪૯ ગોપનાથ દાદા
૫૦ ગુલામમયુદીન રજબભાઇ
૫૧ હીરાલાલ મગનલાલ
૫૨ ઇસ્માઇલ છોટા
૫૩ જાનમહમદ એન્ડ કું
૫૪ કટકીયાવાડ ક. સો.
૫૫ કાળુપુર ક. સો.
૫૬ મોહન મગનલાલ
૫૭ મોતીલાલ મગનલાલ
૫૮ મોતીલાલ મનસુખ
૫૯ મહમદઅલી મીયાભાઇ
૬૦ મહમદ યાસીન
૬૧ જેઠાલાલ બાપાલાલ રાવળ
૬૨ નથુમોલાત ક. સો.
૬૩ પાંચપટી ક. સો.
૬૪ પટવાશેરી ક. સો.
૬૫ રાજાધિરાજ ક. સો.
૬૬ નુરમીયાં મહમદમીયાં
૬૭ રતનપોળ ક. સો.
૬૮ રાજામહેતા ક. સો.
૬૯ સાબીરહુસેન
૭૦ સતારભાઇ હલીમભાઇ
૭૧ યુનિટી ક. સો.
૭૨ વિઠ્ઠલદાસ વ્રજલાલ
૭૩ વીશાપોરવાડ ક. સો.
૭૪ ઝવેરીવાડ ક. સો.
૭૫ મહમદહુસેન ફકીરમહમદ
૭૬ મહમદભાઇ કરીમભાઇ
૭૭ જયંતીલાલ કસળચંદ

દરિયાપુર

૭૮ છોટાલાલ પ્રેમચંદ
૭૯ અહમદહુસેન ફનુભાઇ
૮૦ અફધાન ક. સો.
૮૧ ભંડેરીપોળ ક. સો.
૮૨ છોટાલાલ મગનલાલ
૮૩ ચીમનલાલ ચુનીલાલ
૮૪ દરિયાપુર ક. સો.
૮૫ ધુધાજી કેવળજી
૮૬ ઇસ્ટર્ન ટ્રેડીંગ કું.
૮૭ ઇબ્રાહીમ અમુભાઈ
૮૮ ફૈઝુલામ ક. સો.
૮૯ ગુલામહૈદર લાલભાઇ
૯૦ ગોકુલચંદ બાલમુકુંદ
૯૧ હબીબ સાલેમહમદ
૯૨ કડવાપોળ ક. સો.
૯૩ ભગુભાઈ મગનલાલ
૯૪ ભોગીલાલ શંકરલાલ
૯૫ મોહન હરિલાલ
૯૬ મનસુખલાલ મોહનલાલ
૯૭ મોસ્લ ઇન્ડીઆ ક. સો.
૯૮ મોહનલાલ કેશવલાલ
૯૯ મુનશી રહીમ
૧૦૦ મલેક અહમદ
૧૦૧ મહમદઉસ્માન મોરીસવાલા
૧૦૨ પાટીદાર ક. સો.
૧૦૩ બાઈ પાર્વતી
૧૦૪ રતિલાલ મગનલાલ
૧૦૫ ઝવેરસીંગ હરીસીંગ
૧૦૬ નરહરી નારણ સોની
૧૦૭ ચીમનલાલ મયાચંદ

શાહપુર

૧૦૮ માસ્તર નૂરમહમદ ફકીરમહમદ
૧૦૯ અહમદખાં મહમદખાં
૧૧૦ ભગુભાઇ મણિલાલ
૧૧૧ ચીમનલાલ હરગોવિંદ
૧૧૨ ગૃહસાધન
૧૧૩ ગોસ્વામિ ક. સો.
૧૧૪ ઘીકાંટા ક. સો.
૧૧૫ હલીમની ખડકી
૧૧૬ હિત ગૃહસાધન
૧૧૭ ત્રીભોવનદાસ ફુલચંદ
૧૧૮ કોસ્મોપોલીટન ક. સો.
૧૧૯ કુરેશી ક. સો.
૧૨૦ કલ્યાણી ક. સો.
૧૨૧ કાસમ સુલેમાન
૧૨૨ ક્રિશ્ચિયન ક. સો.
૧૨૩ ખ્વાજા સૈયદ
૧૨૪ મહમદભાઈ ચાંદભાઈ
૧૨૫ મુનશી ક. સો.
૧૨૬ ઇશ્વરલાલ રામશંકર
૧૨૭ મુસ્લિમ ક. સો.
૧૨૮ મિત્રમંડળ ક. સો.
૧૨૯ મહમદ નાથુસીંગ
૧૩૦ નૂરમહમદ જીવાભાઈ
૧૩૧ વીશાજી લાલાજી
૧૩૨ નાથુસીંગ છગનસીંગ
૧૩૩ રંગીલાપોળ ક. સો.
૧૩૪ રાધાલાલ આત્મારામ
૧૩૫ શાંતિલાલ રણછોડ
૧૩૬ સીતારામ રામજીદાસ
૧૩૭ વાઘરી ક. સો.

૧૩૮ મોતીલાલ ગોદીલાલ
૧૩૯ બાઈ માના—ગુલામ મહમદ ચાંદભાઈની વિધવા

જમાલપુર

૧૪૦ અલીહુસેન નજરઅલી
૧૪૧ આશારામ મંગળ
૧૪૨ એ. એમ. મુનશી
૧૪૩ આનજી મધાજી
૧૪૪ અજીતખાં ઇબ્રાહીમખાં
૧૪૫ અલીમહમદ અબ્દુલ્લા
૧૪૬ અબ્દુલખાં દીલખાજખાં
૧૪૭ અબ્દુલ સુલ્તાન ઉસ્માનજી
૧૪૮ બીબન ભુ
૧૪૯ બ્રહ્મક્ષત્રીય ક. સો.
૧૫૦ ચાંદજી નૂરજી
૧૫૧ છીપા ક. સો.
૧૫૨ ઢાલગરવાડા ક. સો.
૧૫૩ ગૃહસાધન
૧૫૪ હરિકૃષ્ણ માધવલાલ
૧૫૫ પીરમહમદ ફતેહમહમદ
૧૫૬ કાછીયા પટેલ
૧૫૭ કાસમજી હુસેનજી
૧૫૮ ડાહ્યાભાઇ છગનલાલ
૧૫૯ મહારાષ્ટ્ર ક. સો.
૧૬૦ મહોમદી ક. સો.
૧૬૧ મહોમદી ક. સો.
૧૬૨ મહમદભાઇ અબ્દુલરહેમાન
૧૬૩ મહમદસાબ અબ્દુલરહેમાન
૧૬૪ મહેબુબ ક. સો.
૧૬૫ મહેબુબ ક. સો.
૧૬૬ મહમદ જમાલ
૧૬૭ નાગર વણિક ક. સો.
૧૬૮ નવોવાસ ક. સો.
૧૬૯ અંબાલાલ એન્ડ કું.
૧૭૦ આર. જેઠાભાઇ
૧૭૧ પ્રવીણકુમાર વાડીલાલ
૧૭૨ રાયખડ ક. સો.
૧૭૩ સાદીક ક. સો.
૧૭૪ સર્વપક્ષિય ક. સો.
૧૭૫ સાકેબખાં ફીઝદીખાં
૧૭૬ સૈફી ક. સો.
૧૭૭ સૈફી ક. સો.
૧૭૮ તાજપુર ક. સો.
૧૭૯ હનમાનભાઇ જીવાભાઇ
૧૮૦ શાહ શાંતિલાલ જગજીવનદાસ
૧૮૧ બાઇ એમનાબાઇ, અબ્દુલ કરીમ ચાંદભાઇની ઓરત

એલિસબ્રીજ

૧૮૨ અમદાવાદ ક. સો. મીઠાખળી
૧૮૩ ગુજરાત કોલેજ
૧૮૪ અમૃતલાલ હીરાચંદ
૧૮૫ પાટીદાર કોચરબ ક. સો.
૧૮૬ નવયુગ ક. સો. પરિમલ
૧૮૭ હરિભાઇ જગન્નાથ
૧૮૮ પાટીદાર ક. સો. પાલડી
૧૮૯ પાનાચંદ છોટાલાલ
૧૯૦ શ્રીજીનિવાસ
૧૯૧ પ્રાણલાલ છોટાલાલ
૧૯૨ ટીચર્સ અ. જી.
૧૯૩ સરસ્વતી અ. જી.
૧૯૪ વાડજ એરીયા ક. સો.
૧૯૫ શાંતિલાલ કલ્યાણદાસ
૧૯૬ ચીમનલાલ મોહનલાલ
૧૯૭ નસીરમહમદ ગુલામનબી
૧૯૮ નુરમહમદ ગુલામરસુલ

સરસપુર

૧૯૯ કોમી ક. સો.
૨૦૦ ચીપગ્રેઇન ક. સો
૨૦૧ પાટીદાર ક. સો.
૨૦૨ પરસોતમ મણિલાલ
૨૦૩ સરસપુર ક. સો.
૨૦૪ પટેલ એન્ડ કું.
૨૦૫ મથુરસીંગ લાયકસીંગ
૨૦૬ શાહ મણિલાલ ચુનીલાલ
૨૦૭ કેશવલાલ વ્રજલાલ

ગોમતીપુર

૨૦૮ અમરાઇ ક. સો.
૨૦૯ ગોમતીપુર ક. સો.
૨૧૦ ખોખરા મહેમદાવાદ
૨૧૧ કુબેરજી ખુશાલ
૨૧૨ મહમદઇસાક
૨૧૩ ન્યુ મઝદુર ક. સો.
૨૧૪ રબીઆલ ક. સો.
૨૧૫ રમજાનબીબી
૨૧૬ રાજપુર ક. સો.
૨૧૭ સાઉથ ઇન્ડિયા ક. સો.
૨૧૮ વીલેજ ક. સો.
૨૧૯ કલ્યાણજી કાનજીભાઇ
૨૨૦ મનસુરી રસુલભાઇ જીવાભાઇ
૨૨૧ લક્ષ્મીનારાયણ મુરલીધર

અસારવા

૨૨૨ અસારવા ક. સો.
૨૨૩ ભોગીલાલની ચાલ
૨૨૪ બિહારીલાલ કાબરી
૨૨૫ જહાંગીરપુરા ક. સો.
૨૨૬ મરાઠા ક. સો.
૨૨૭ ન્યુ કોમરશીઅલ ક. સો.
૨૨૮ નાનજીભાઇ
૨૨૯ સહીજપુર બોઘા ક. સો.
૨૩૦ પુરષોતમદાસ વિઠ્ઠલદાસ
૨૩૧ બાબુલાલ પોપટલાલ

કાંકરીઆ

૨૩૨ અમદાવાદ ક. સો.
૨૩૩ અમદાવાદ ક. સો.
૨૩૪ કેલીકો ક. સો.
૨૩૫ મણિનગર ક. સો.
૨૩૬ પોપટલાલ બી. શાહ
૨૩૭ સાઉથ ઇન્ડિયા ક. સો.
૨૩૮ આત્મારામ મુળચંદ
૨૩૮/૧ ગુલામરસુલ નુરમહમદ
૨૩૯ ઠક્કર હીરાલાલ છોટાલાલ

શાહીબાગ

૨૪૦ અબ્દુલ મજીદ
૨૪૧ મણિલાલ મલુકચંદ
૨૪૨ ચંદુલાલ છગનલાલ
૨૪૩ હિંદુ–મુસ્લીમ ક. સો.
૨૪૪ ઇદગા ક. સો.
૨૪૫ કાયેમખાન શાબાશખાન
૨૪૬ માધવપુરા ક. સો.
૨૪૭ પ્રાણજીવન ડાહ્યાભાઇ
૨૪૮ કેન્ટોન્મેન્ટ ક. સો.
૨૪૯ આર. જેઠાભાઇ
૨૫૦ શાહીબાગ ક. સો.
૨૫૧ સહાયક મંડળ
૨૫૨ રામનગર રાહત સમિતિ
૨૫૩ અમદાવાદ ઇલેકટ્રીસીટી ક. સો.
૨૫૪ હયાતખાન હુસેનખાન
૨૫૫ ચમનાજી રૂપાજી
૨૫૬ ભગવાનજી કેસાજી

કંસારા અને વાસણના વેપારી

૧ અમદાવાદ મેટલ એસોસીએશન રેલ્વેપુરા કંસારાનું ડહેલું
૨ પરી. કનૈયાલાલ નવનીતલાલ ,, ,,
૩ શા. ચુનીલાલ કાળીદાસની કંપની ,, ,,
૪ ચીનુભાઈ દાઉદજી ,, ,,
૫ હરિચંદ ઝવેરચંદ ,, ,,
૬ અમૃતલાલ ત્રીભોવનદાસ ,, ,,
૭ ચંદુલાલ કાળીદાસ ,, ,,
૮ નાગરદાસ મોતીચંદ ,, ,,
૯ ચકુભાઈ ગણેશચંદ ,, ,,
૧૦ કેશવલાલ ચુનીલાલ કાળુપુર
૧૧ રતિલાલ કચરાભાઇ ,,
૧૨ રમણલાલ ચુનીલાલ ,,
૧૩ પરષોત્તમ બાલાભાઇ કંસારા ,,
૧૪ શનાભાઇ રવચંદ દિલ્હી ચકલા
૧૫ બાલચંદ મોહનલાલ ,,
૧૬ મોતીલાલ જેથલીઆ ,,
૧૭ કજોડીમલ અમરચંદ ,,
૧૮ મોહનલાલ કજોડીમલ દિલ્હી ચકલા
૧૯ નાથુરામ ઘાશીરામ ,,
૨૦ મહાશંકર શિવરામ માણેકચોક
૨૧ જેઠાભાઇ શિવચંદ ,,
૨૨ મયાભાઇ નરોતમદાસ ,,
૨૩ છગનલાલ ગંગારામ ,,
૨૪ રતિલાલ જગજીવનદાસ ,,
૨૫ પાનાચંદ નારણદાસ ,,
૨૬ ડાહ્યાભાઈ હિંમતલાલ ,,
૨૭ જયંતિલાલ વાડીલાલ ,,
૨૮ વાડીલાલ દેવચંદ ,,
૨૯ રસિકલાલ રમણલાલ ,,
૩૦ જયંતીલાલ ચીમનલાલ ,,
૩૧ ડાહ્યાભાઇ ચુનીલાલ ,,
૩૨ મદ્રાસ મેટલ સ્ટોર્સ ,,
૩૩ ધનજીભાઈ કાળીદાસ ,,
૩૪ રતિલાલ હાથીચંદ ,,
૩૫ ડાહ્યાભાઈ હરિલાલ ,,
૩૬ રમણિકલાલ ભોગીલાલ માંડવીની પોળમાં
૩૭ ગોવિંદલાલ જુઠાભાઇ ,,
૩૮ ત્રીભોવનદાસ જુઠાભાઇ ,,
૩૯ શ્યામલાલ મથુરદાસ ,,
૪૦ મણિલાલ રેવાશંકર ,,
૪૧ શ્યામજી દયાળજી ,,
૪૨ લાલજી દયાળજી ,,
૪૩ અમદાવાદ પ્રેસીંગ એન્ડ રીફાઈનરી વર્કસ ,,
૪૪ ઓધવજી વીરજી ,,
૪૫ મધુસુદન મેટલ વર્કસ ,,
૪૬ લાલજીભાઇ જગજીવનદાસ ,,
૪૭ કાન્તીલાલ પાનાચંદ ,,
૪૮ બાબુલાલ કરશનદાસ ,,
૪૯ સાંકળચંદ મોહનલાલ કંસારા ,,
૫૦ હીરાલાલ ત્રીભોવનદાસ ,,
૫૧ જીવણલાલ સાંકળચંદ ,,
૫૨ હીરાલાલ ગોકળદાસ ,,
૫૩ મુળજીભાઇ ઝવેરચંદ ,,
૫૪ નાથાભાઇ વિઠ્ઠલદાસ ,,
૫૫ સાંકળચંદ હરિલાલ ,,
૫૬ વિનોદચંદ્ર ગોરધનદાસ ,,
૫૭ હરિલાલ સુંદરજી ,,
૫૮ આણંદજી ભગવાનદાસ ,,
૫૯ છગનલાલ લવજી મુંબઇ બેંક બીલ્ડીંગ
૬૦ શંભુલાલ અરજણ ,,
૬૧ ભારત મેટલ વર્કસ ,,
૬૨ મણિલાલ મગનલાલ સાંકડીશેરી, ઘાંચીનીપોળ પાસે
૬૩ મધુસુદન એન્ડ બ્રધર્સ ,,
૬૪ મણિલાલ મગનલાલ દરિયાપુર
૬૫ કનૈયાલાલ શાંતિલાલ સરસપુર
૬૬ મધુસુદન મેટલ વર્કસ માંડવીની પોળ લાલાભાઇની પોળ

કંતાનના વેપારી

૧ ચંદુલાલ એન્ડ બ્રધર્સ મોતીલાલ હીરાભાઇ મારકીટ પાસે
૨ એ. કે. શાહ રેવડી બજાર

૩ લાધા જીવણ બારદાનવાળા	કપાસીઆ બજાર
૪ નટવરલાલ જગજીવનદાસ	„
૫ બળદેવદાસ કુબેરદાસ	જુમ્મામસ્જિદ લાઇન
૬ નાથાલાલ આત્મારામની કું.	„
૭ લલ્લુભાઇ પીરભાઈ મોમીન	ત્રણ દરવાજા
૮ માણેકલાલ મોતીલાલ	„
૯ મીયાંભાઇ તૈયબજી	„

ખસની ટટ્ટી તથા સાદડી પંખાના વેપારી

૧ લલ્લુભાઇ પીરભાઇ	ત્રણ દરવાજા
૨ મીયાંભાઈ તૈયબજી એન્ડ સન્સ	„
૩ કે. અબ્દુલકાદર લાકડીવાલા	પાનકોર નાકા
૪ કે. અબ્દુલ્લા	પાનકોર નાકા
૫ પી. કે. મહમ્મદ	ત્રણ દરવાજા
૬ પાલેરી મહમદ	ત્રણ દરવાજા

ખાંડના વેપારી

૧ શાહ છોટાલાલ છગનલાલ	સાકર બજાર
૨ એસ. જી. હુસેન એન્ડ સન્સ	„
૩ શાહ પનાલાલ કેશવલાલ	„
૪ શાહ ચુનીલાલ કાળીદાસ	„
૫ ઠક્કર જીવાભાઈ રણછોડલાલ	„
૬ દવે વિઠ્ઠલદાસ ત્રંબકલાલ	„
૭ શાહ ભગવાનદાસ જેઠાભાઈ	„
૮ શાહ કેશવલાલ મગનલાલ	„
૯ ઠક્કર મગનલાલ માલજી	„

ખાદી ભંડારો

અમદાવાદમાં (૧) મજૂર મહાજન ખાદી હાટ, પાનકોરનાકા, અને (૨) ખાદી મંદિર, ગાંધીરોડ એ બે જ અ. ભા. ચરખા સંઘના પ્રમાણિત ખાદી ભંડારો છે. તે સિવાય નીચેના બીજા અપ્રમાણિત ભંડારો છે.

૧ શ્રી હિંદી વસ્તુ ભંડાર ખાડિયા
૨ શ્રી રાજસ્થાન શુદ્ધ ખાદી હાટ રતનપોળ દરવાજા
૩ શ્રી જય હિંદ ખાદી ભંડાર ગોલવાડના નાકા સામે
૪ શ્રી નૂતન ખાદી વસ્ત્ર ભંડાર ગાંધીરોડ
૫ શ્રી ભારતીય ખાદી વસ્ત્રભંડાર ,,
૬ શ્રી સુભાષ ખાદી ભંડાર રાયપુર નાઈવાડા સામે
૭ શ્રી જગદીશ સ્ટોર્સ એલિસબ્રીજ વાડીલાલ સારાભાઈ હોસ્પીટલ સામે

ગાડીનાં કારખાનાંવાળા

૧ નેશનલ મોટર વર્કસ આઈ. પી. મિશન સ્કૂલ પાસે
૨ શકરાભાઈ આત્મારામ, પાંચપીપળી તાજપુર લુહારની કોડ
૩ અંબારામ કેશવલાલ, પાંચપીપળી તાજપુર લુહારની કોડ
૪ દામોદરદાસ રેવાદાસ, પાંચપીપળી તાજપુર લુહારની કોડ
૫ રણછોડલાલ હીરાચંદ, ગીતામંદિર બહુચરાજી માતાના મંદિર પાસે
૬ રણછોડલાલ લલ્લુભાઈ, ખમાસા ગેટ પાસે
૭ બેચરદાસ ગગલભાઈ, મ્યુનિસિપાલિટી સામે નવાવાસના નાકા પર
૮ ઇશ્વરલાલ મોહનલાલ, મ્યુનિસિપાલિટી સામે નવાવાસના નાકા પર
૯ જુમ્મા રહેમતુલ્લા તાજપુર છીપાવાડ
૧૦ ન્યુ સત્યવિજય કોચ ફેકટરી મીરજાપુર રોડ
૧૧ સત્યવિજય કોચ ફેકટરી, મીરજાપુર રોડ જી. જી. સોડા ફેકટરીના કંપાઉન્ડની અંદર
૧૨ હરગોવિંદદાસ લલ્લુભાઈ, મીરજાપુર ગવર્મેન્ટ હાઈસ્કૂલ સામે
૧૩ ઉમરદીન મુસાજી, મીરજાપુર રેશનીંગ ઓફિસ સામે
૧૪ રામાજી રઘાજી મારવાડી દૂધેશ્વર રોડ

ગ્રામોફોનના વેપારી

ધી અમદાવાદ ગ્રામોફોન મરચંટ્સ એસોસીએશનની સ્થાપના તા. ૧૯–૩–૧૯૪૪ના રોજ થઈ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. જગદીશચંદ્ર હીરાલાલ ત્રિવેદી અને સેક્રેટરી તરીકે શ્રી. માણેકલાલ સી. સ્વામી છે.

૧ પી. કસ્ટીઆની કું. ગાંધીરોડ
૨ હીરાલાલ બી. ત્રિવેદીની કું. ,,
૩ રાજનગર ગ્રામોરેડીઓ કોર્પોરેશન ,,
૪ એમ. જે. વકીલની કું. ,,
૫ કે. બી. વકીલની કું. ,,
૬ રોયલ હારમોનીયમ એન્ડ ગ્રામોફોન કું. ,,
૭ મહેતાફોન ટોકીંગ મશીન કું. ,,
૮ વી. વ્હાઈટ એન્ડ કું. ,,
૯ ડાહ્યાલાલ એન્ડ મગનલાલની કું. ,,
૧૦ ગાંધી એન્ડ સન્સ પાનકોરનાકા
૧૧ જી. એ. માધવલાલ ,,
૧૨ લાયન સાયકલ એન્ડ ફોનોસ્ટોર્સ ,,
૧૩ ન્યુ ભારત ફોન કંપની ,,
૧૪ વિકટરી ગ્રામોફોન એજન્સી ચાર રસ્તા

ગ્યાસતેલના વેપારી

કંપની એજન્ટો.

૧ કંચનલાલ શાંતિલાલ એન્ડ કું. (બર્મા શેલ એજન્ટ) કેરોસીન બજાર
૨ સી. બી. મરચન્ટ એન્ડ કંપની (સ્ટાન્ડર્ડ વેક્યુમ ઓઇલ કંપની) ,,
૩ તૈયબ એન્ડ કંપની (કેલ્ટેક્સ) ,,
૪ મહમદઅલી એન્ડ કંપની (બર્મા શેલ એજન્ટ) ,,
૫ હસનભાઇ જીવાભાઇ એન્ડ કું. (ઇન્ડો બર્મા કંપની) ,,

છૂટક વેપારી

૧ સાંકળચંદ મગનલાલ રાયપુર
૨ પરષોતમદાસ સાંકળચંદ સારંગપુર
૩ છનાલાલ અંબારામ માંડવીની પોળ

૪ મેસર્સ તનમન બ્રધર્સ — ખમાસાગેટ
૫ મુસાભાઈ રહીમબક્ષ — જમાલપુર પાચપીપળી
૬ તૈયબઅલી કમરઅલી — જમાલપુર મચ્છીપીર
૭ ફત્તેહઅલી અમીરૂદ્દીન — રિલીફરોડ
૮ હકીમુદ્દીન મહમદઅલી — કાળુપુર ટંકશાળ
૯ મોતીલાલ મગનલાલ — ઝવેરીવાડ
૧૦ કેશવલાલ મુળજીભાઈ — મીરજાપુર રોડ
૧૧ ગોરધનદાસ ચકાભાઈ — દરિયાપુર
૧૨ નટવરલાલ બળદેવદાસ — ઘીકાંટા
૧૩ પરષોત્તમદાસ અમૃતલાલ — દરિયાપુર કડવાપોળ
૧૪ ચંદુલાલ શામળદાસ — શાહપુર નવોરોડ
૧૫ ચીમનલાલ નાથાલાલ — નવરંગપુરા
૧૬ સાકળચંદ અંબારામ — એલિસબ્રીજ

ગિલેટ કામ કરનારા (સોનું-ચાંદી)

૧ ઇલેકટ્રોપ્લેટીંગ એન્ડ પોલીશીંગ વર્કસ — ગાંધીરોડ પાડાપોળ પાસે
૨ જમનાદાસ અંબારામ — કાળુપુર હાજાપટેલની પોળ સામે
૩ દામોદરદાસ જગજીવનદાસ — ચાંદલાઓળ
૪ મોહનલાલ લલ્લુભાઈ — ,,
૫ રણછોડલાલ ગીરધરલાલ — ,,
૬ પ્યારેલાલ પોપટલાલ — ,,
૭ સનાલાલ ત્રીકમલાલ — ,,
૮ રણછોડલાલ લલ્લુભાઈ — ,,
૯ નારણદાસ લલ્લુભાઈ — ,,
૧૦ ફકીરચંદ પરશુદાસ — ,,
૧૧ રસિકલાલ પાનાચંદ — ,,
૧૨ સોમચંદ ઈશ્વરલાલ — ,,
૧૩ દામોદરદાસ કચરાભાઈ — ,,
૧૪ બલાખીદાસ પોપટલાલ — ,,
૧૫ રમણલાલ રામજીભાઈ — ,,
૧૬ છોટાલાલ ચુનીલાલ — ,,
૧૭ જેચંદભાઈ રામજીભાઈ — ,,
૧૮ ભોગીલાલ રામજીભાઈ — ,,
૧૯ છોટાલાલ મોહનલાલ — ,,
૨૦ કાંતિલાલ રાજારામ — ,,
૨૧ જેઠીભાઈ જગજીવનદાસ — ,,

ગોળના વેપારી

જથાબંધ

૧ પ્રેમચંદ તારાચંદ કચ્છી — જૂના માધુપુરા
૨ સાકળચંદ મગનલાલ મોદી — ,,
૩ હાથીભાઈ અજરામરદાસ — ,,
૪ ચુનીલાલ છગનલાલ — ,,
૫ ધનજીભાઈ જમનાદાસ મોદી — ,,
૬ શિવલાલ નાનચા — ,,
૭ લલ્લુભાઈ મોહનલાલ — ,,
૮ રમેશચંદ્ર આત્મારામ — ,,
૯ છોટાલાલ છગનલાલ — કાળુપુર સાકર બજાર
૧૦ સરદાર બ્રધર્સ — ,, ,,
૧૧ તૈયબ એન્ડ કું — ,, ચોખા બજાર
૧૨ એ ડી જીવણલાલની કું — ,, ,,
૧૩ સહગલ બ્રધર્સ — ,, સાકર બજાર
૧૪ ,, — ,, ચોખા બજાર

છૂટક

૧ મણિલાલ ચતુરભાઈ — જૂના માધુપુરા
૨ કેશવલાલ મગનલાલ — ,,
૩ જેઠીગભાઈ મગનલાલ — ,,
૪ દુર્લભદાસ મોહનલાલ — ,,
૫ રામચંદ્ર શિવલાલ — ,,
૬ ચમનલાલ અમૃતલાલ — ,,
૭ સકરચંદ કસ્તુરચંદ — ,,
૮ મણિલાલ ગુલાબચંદ — ,,
૯ અંબાલાલ ત્રિભોવનદાસ — ,,
૧૦ લાલચંદ ગંગારામ — કાળુપુર દરવાજા બહાર
૧૧ ભમરલાલ કીરપારામ — ,, ,,
૧૨ કેશવલાલ મગનલાલ — ,, સાકર બજાર
૧૩ મુળચંદ કેશવલાલ — ,, ,,
૧૪ રમણલાલ મોહનલાલ — ,, ,,
૧૫ સકરચંદ મગનલાલ — ,, ,,
૧૬ કરસનદાસ નાથાલાલ — ,, ,,
૧૭ રતનશી નારણદાસ — કાળુપુર દરવાજા બહાર
૧૮ વસ્તીમલ માનમલ — ,, ,,
૧૯ લક્ષ્મીદાસ જેઠાલાલ — ,, ,,

ગોળની રસીના વેપારી

૧ ચુનીલાલ છગનલાલ જૂના માધુપુરા
૨ કીરીટકુમારી કાંતિલાલ ,,

ઘડીઆળોના વેપારી અને રીપેર કરનારા

૧ ફેવરીટ વૉચ કંપની ચાર રસ્તા, ગાંધીરોડ
૨ ન્યુ સ્ટાન્ડર્ડ વૉચ કંપની ,, ,,
૩ પટેલ વૉચ કંપની ,, ,,
૪ વિમળ વૉચ કંપની ગાંધીરોડ મેરાઇ પાડા
૫ ડાયમંડ વૉચ કંપની ગાંધીરોડ
૬ વસંત વૉચ કંપની ૭૪૪/૧ ગાંધીરોડ
૭ વી. વ્હાઇટ એન્ડ કંપની પાડાપોળના નાકે ગાંધીરોડ
૮ ન્યુ દિવાન વૉચ કંપની પાડા પોળની સામે ગાંધીરોડ
૯ કૃષ્ણ વૉચ કંપની ગાંધીરોડ
૧૦ બાબુભાઇ વૉચ રીપેરર ચાર રસ્તા ગાંધીરોડ
૧૧ સોની વૉચ કંપની ગાંધીરોડ
૧૨ ન્યુ ભારત વૉચ કંપની ,,
૧૩ મનહર વૉચ કંપની ,,
૧૪ જવાહીર વૉચ કંપની ,,
૧૫ શર્મા વૉચ કંપની ,,
૧૬ સત્યનારાયણ વૉચ કંપની ચારરસ્તા, ખાડિયા
૧૭ સી. કુમાર એન્ડ કંપની બાલા હનુમાન સામે, ગાંધીરોડ
૧૮ શાહ વૉચ કંપની બાલાહનુમાન સામે, ગાંધીરોડ
૧૯ સુભાષ વૉચ કંપની બાલાહનુમાન સામે, ગાંધીરોડ
૨૦ લિપ્સન વૉચ કંપની બાલા હનુમાન સામે, ગાંધીરોડ
૨૧ જનરલ સ્વીઝ વૉચ કંપની પરમાનંદ ફોટોગ્રાફરની સામે, ગાંધીરોડ
૨૨ મહેતા વૉચ કંપની ખાડિયા પોસ્ટ ઓફિસની બાજુમાં
૨૩ બજરંગ વૉચ કંપની ખાડિયા પોલીસ ચોકી પાસે

૨૪ નોવેલ્ટી વૉચ કંપની બાલાહનુમાન પાસે ગાંધીરોડ
૨૫ ભારતી વૉચ કંપની ઢીંકવા પોલીસ ચોકી પાસે
૨૬ રામદાસ રણછોડદાસ ઘડીઆળી ગાંધીરોડ
૨૭ શહેરી વૉચ કંપની બાલાહનુમાન પાસે ગાંધીરોડ
૨૮ રુઘનાથ ઘડીઆળી વૉચ રીપેરર બાલા હનુમાન પાસે ગાંધીરોડ
૨૯ કાન્તીલાલ મોહનલાલ ઘડીઆળી સારંગપુર
૩૦ પ્રાણજીવન ઘડીઆળી વૉચ રીપેરર બાલા હનુમાન પાસે
૩૧ હરિલાલ વિશ્વનાથ ઘડીઆળી લખતરવાળા (રીપેરર) મહાવીર સ્વામીના દહેરા સામે ગાંધીરોડ
૩૨ દોશી વૉચ કંપની રીચીરોડ, પોસ્ટ ઓફિસની બાજુમાં
૩૩ બેસ્ટ વૉચ કંપની ગાંધીરોડ, પોસ્ટ ઓફિસની સામે
૩૪ મહમદ કાસમ ઘડીઆળી ગાંધીરોડ, પોસ્ટ ઓફિસની બાજુમાં
૩૫ પ્રભાત વૉચ કંપની „ સામે,
૩૬ જરમો સ્વીઝ વૉચ કંપની ગાંધીરોડ, ફતાસાપોળ પાસે
૩૭ સી. ભાયા એન્ડ કંપની ફરનાન્ડીઝ પુલ પાસે
૩૮ યુનિવર્સલ વૉચ કંપની ગાંધીરોડ, ખાદી ભંડારની સામે
૩૯ કાળીદાસ ગીરધરલાલ ઘડીઆળી લક્ષ્મીવિલાસ હોટલની સામે
૪૦ ઓનેસ્ટ વૉચ કંપની ચંદ્રવિલાસ હોટલની સામે ગાંધીરોડ
૪૧ મણિલાલ સી. મોદી (સેન્ટ્રલ વૉચ કંપની) લક્ષ્મીવિલાસ હોટલ સામે ગાંધીરોડ
૪૨ રોયલ વૉચ કંપની રતનપોળ સામે, જવાહર હોટલની બાજુમાં ગાંધીરોડ
૪૩ ઇસુફઅલી મોહમદઅલી ઘડીઆળી ત્રણદરવાજા
૪૪ કેમ્બ્રે વૉચ કંપની ઝવેરીવાડ, રતનપોળ
૪૫ હિન્દ વૉચ કંપની ઝવેરીવાડના નાકે, કૃષ્ણ સીનેમા પાસે
૪૬ ગજાનન વૉચ કંપની દેલીસ સ્ટોરની સામે, ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૪૭ રામપ્રસાદ ત્ર્યંબકલાલ ઘડીઆળી C/o શાહ ફેરો આર્ટ સ્ટુડીઓ ચારરસ્તા ખાડિયા
૪૮ ધીરજલાલ વી. ઠક્કર ઘડીઆળી દિલ્હી ચકલા
૪૯ ફેઈથફુલ વૉચ કંપની દિલ્હી ચકલા
૫૦ ઘડીઆળી પોપટલાલ જમનાદાસ પાસેના દિલ્હી ચકલા
૫૧ ડેક્કન વૉચ કંપની દિલ્હી ચકલા
૫૨ રીલાએબલ વૉચ કંપની દિલ્હી ચકલા
૫૩ પ્યારેલાલ વૉચ કંપની દિલ્હી ચકલા
૫૪ ભાઈલાલ જમનાદાસ ઘડીઆળી મદનગોપાળની હવેલી દેડકાની પોળ સામે
૫૫ વર્મા વૉચ કંપની મદનગોપાળની હવેલી લવારની પોળ સામે
૫૬ ફાઇન વૉચ કંપની રાયપુર ચકલા વાડીલાલ સોડા ફાઉન્ટનની સામે
૫૭ વર્મા વૉચ કંપની રાયપુર ચકલા
૫૮ લિસ્બન વૉચ કંપની ભાઉની પોળ પાસે રાયપુર ચકલા
૫૯ પટેલ વૉચ કંપની હનુમાન પોળ સામે, રાયપુર
૬૦ જસાણી વૉચ કંપની કાંકરીઆ રોડ, આર્ય સમાજ પાસે
૬૧ અંબાલાલ ઘડીઆળી રાયપુર દરવાજા બહાર ટાવર પાસે
૬૨ અંબાલાલ ઘડીઆળી „ „
૬૩ મોતીલાલ પ્રેમચંદ ઘડીઆળી હાજાપટેલની પોળ સામે, કાળુપુર
૬૪ પ્રેશીયસ વૉચ કંપની કાળુપુર ટાવર પાસે, હજીરાની પોળના નાકે
૬૫ સૈફી વૉચ કંપની હજીરાની પોળ પાસે, કાળુપુર
૬૬ આફ્રિકા વૉચ કંપની કાળુપુર દરવાજા પાસે
૬૭ લાખાણી વૉચ કંપની ખોજાની મસ્જિદ પાસે, સ્ટેશન રોડ
૬૮ મોડર્ન વૉચ કંપની કાળુપુર, ટાવર પાસે
૬૯ ચિદાણુ વૉચ કંપની ભંડેરી પોળ સામે કાળુપુર
૭૦ મેજર વૉચ કંપની ટાવર પાસે, કાળુપુર
૭૧ બેસ્ટ સ્વીસ વૉચ કંપની ટાવર પાસે કાળુપુર
૭૨ નાઝર વૉચ કંપની ટાવર પાસે કાળુપુર

૭૩ આત્મારામ શંકરલાલ ઘડીઆળી સરસપુર
૭૪ સુરેન્દ્ર વૉચ કંપની ગુજરાત કૉલેજ પાસે
૭૫ સાગર વૉચ કંપની ઘીકાંટા
૭૬ મિનરવા વૉચ કંપની ઘીકાંટા
૭૭ પાલણપુર વૉચ કંપની સ્વામિનારાયણના મંદિર પાસે ગાંધીરોડ
૭૮ રેકર્ડ વૉચ કંપની તાર ઑફીસ પાસે, ભદ્ર
૭૯ નાથાલાલ ચતુરભાઇ ઘડીઆળી દરિયાપુર ચકલા
૮૦ કૃષ્ણ વૉચ કંપની મોટી પોળ દરિયાપુર
૮૧ ચુનીલાલ ઘડીઆળી લક્ષ્મી વિલાસ હોટલની બાજુની ગલીમાં ગાંધીરોડ
૮૨ શાહજહાંન વૉચ કંપની આસ્તોડીઆ ચકલા
૮૩ વિશ્નુ વૉચ કંપની પ્રો. વિશ્નુપ્રસાદ ત્રંબકલાલ ઘડીઆળી, વા. સા. હૉસ્પીટલ સામે એલિસબ્રીજ
૮૪ ઠાકોરલાલ ઘડીઆળી બાલા હનુમાન સામે
૮૫ સાગર વૉચ કંપની ઘીકાંટા રોડ
૮૬ જવાહર વૉચ કંપની ઘીકાંટા રોડ
૮૭ વસંત વૉચ કંપની રિલીફ રોડ, ધનાસુતારની પોળ પાસે કાળુપુર
૮૮ વસંત વૉચ કંપની સારંગપુર દરવાજા બહાર

ઘાણીવાળા

૧ જમાલભાઈ તલુભાઇ વડીયાવાળા સાંકડીશેરી
૨ મહમદભાઇ હસનભાઇ ,,
૩ દાઉદભાઇ નથુભાઇ દેવજી સરૈયાની પોળ પાસે સાંકડીશેરી
૪ ઇબ્રાહીમ સુમાર ઢાલગરવાડ
૫ જીવાભાઇ નથુભાઇ કાળુપુર કડિયાકુઇ
૬ જમાલભાઇ વલીભાઈ ,, પાંચપટી કસાઇખાના સામે
૭ રસુલભાઇ ઇસ્માઇલ કાળુપુર પાંચપટી
૮ અભરામ રાજા શાહપુર મોટર સ્ટેન્ડ પાસે
૯ ઉમરભાઇ વલીભાઇ ,, આલમની ખડકી
૧૦ હાજીભાઇ સુલેમાન જમાલપુર તાડનીશેરી
૧૧ ઇબ્રાહીમ હસનભાઇ ,, ,,
૧૨ સુલેમાન હસમભાઈ મીરઝાપુર રોડ
૧૩ અમીજભાઇ આમદભાઈ એલસિબ્રીજ પુલના છેડે
૧૪ અબ્દુલ્લાભાઇ ઇસ્માઇલ ગોમતીપુર ધોળકા મિલ સામે

ઘીના મોટા વેપારી

૧ માણેકલાલ બેચરદાસ પટેલ ઘી બજાર
૨ અમરચંદ પાનાચંદ મોદી ,,
૩ જયંતીલાલ ડાહ્યાભાઈ મોદી ,,
૪ ગોરધનદાસ અંબારામ મોદી ,,
૫ ચંદુલાલ દલસુખરામ મોદી ,,
૬ ચુનીલાલ વાડીલાલ મોદી ,,
૭ ગગલદાસ પરષોત્તમદાસ શાહ ,,
૮ રણછોડલાલ કાળીદાસ શાહ ,,
૯ મંગળદાસ જેઠાલાલ માધુપુરા
૧૦ રામચંદ શિવલાલ ,,
૧૧ મોહનલાલ વીરચંદ ,,
૧૨ શિવલાલ અમથારામ ,,
૧૩ અંબાલાલ મોહનદાસ ,,
૧૪ ખોડીદાસ દેવચંદ ,,
૧૫ નારણદાસ વિઠ્ઠલદાસ ,,
૧૬ સોમચંદ નાથાલાલ ,,
૧૭ નટવરલાલ શિવલાલ ,,
૧૮ ચીમનલાલ મનસુખરામ ,,
૧૯ કાંતિલાલ ફુલચંદ ,,

ઘોડાગાડીનો સામાન વેચનારા વેપારી

૧ માણેકલાલ મોતીલાલ પરીખ ત્રણદરવાજા
૨ અકબરઅલી હસનઅલી રસીવાળા ,,
૩ રાજેમહમદ કમાલભાઇ એન્ડ બ્રધર્સ ,,
૪ એ. કેશરી એન્ડ સન્સ ,,
૫ લલ્લુભાઇ પીરભાઈ મોમીન ,,

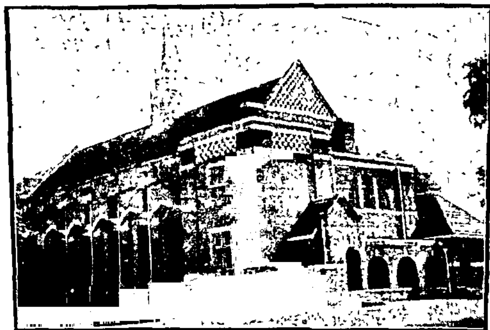
ચવાણાના વેપારી

૧ અચરતલાલ કુબેરદાસ જૂની મુંબઇ બેંક વલંદાની હવેલી
૨ કૃષ્ણાજી લાધાજી ,, ,,
૩ સોનાજી અમરાજી રાયપુર દરવાજા બહાર કાદરી સાહેબના ડહેલામાં
૪ અમૃતલાલ મોહનલાલ રાયપુર દરવાજા બહાર રમનાથપરામાં

૫ દેવીદાસ નાથાલાલ દિલ્હી દરવાજા બહાર છોટાલાલની ચાલીમાં
૬ રામનિવાસ રોડમલ " "
૭ રાધાવલ્લભ મોરલીધર દિલ્હીદરવાજા બહાર રોડ ઉપર
૮ ભેરૂલાલ હીરાલાલ દિલ્હીદરવાજા બહાર દુધેશ્વર રોડ
૯ બદ્રીનારાયણ સુરજમલ " "
૧૦ રૂપાજી સદાજી રાયપુર દરવાજા બહાર કાદરીના ડહેલામાં
૧૧ વીસાજી મગનલાલ કાળુપુર દરવાજા બહાર કપાસીઆ બજાર
૧૨ મગનાજી ભીખાજી દરિયાપુર ચોધરીની ખડકી સામે
૧૩ કીસનલાલ ભેરાજી રતનપોળ, શેઠની પોળ સામે
૧૪ રસિકલાલ શિવલાલ સ્વામિનારાયણના મંદિર પાસે હાથીખાનામાં
૧૫ આત્મારામ વેણુજી સારંગપુર દરવાજા બહાર હાજીના ડહેલામાં
૧૬ મંગળજી ગોપાળજી દિલ્હીદરવાજા બહાર કોટની રાંગે
૧૭ દેવીચંદ હીરાચંદ ખમાસાગેટ, પીરાણાના ડેલામાં
૧૮ હંસાજી લખાજી જુની મુંબઈ બેંક, સેંટ્રલ ટોકીઝની બાજુમાં
૧૯ ઇશ્વરલાલ ચુનીલાલ " "
૨૦ ગંગારામ ભગવાનદાસ રાયપુર દરવાજા બહાર રૂગનાથપરામાં
૨૧ ગોવિંદલાલ જેકીશનદાસ રાયપુર, ભુતની આંબલી પાસે
૨૨ પુનમચંદ ભૂરાજી સારંગપુર ચકલા, ફરતા વિસામા પાસે
૨૩ પીરાજી મનરૂપજી સારંગપુર, નાની ગોલવાડ
૨૪ જગાભાઈ તુલારામ રતનપોળ, સુરજમલ શેઠના ડહેલામાં
૨૫ વેલાજી રાજાજી સારંગપુર દોલતખાના એકતોડાની મસ્જિદ સામે
૨૬ કાન્તિલાલ દલીચંદ જૂની મુંબઇબેંક સેન્ટ્રલ ટોકીઝની બાજુમાં
૨૭ જવાનજી ધૂળાજી અસારવા ચકલા
૨૮ રામચંદ્ર પ્યારાચંદ શાહપુર પાંજરાપોળ
૨૯ ભંવરલાલ ધારીરામ દિલ્હી દરવાજા બહાર છોટાલાલની ચાલી
૩૦ રાજાજી હરજીજી લુણસાવાડા કુંભારવાડો
૩૧ પુખરાજ ચીમનલાલ " "
૩૨ ગણપતરામ ગંભારામ કાળુપુર દરવાજા બહાર પુલનીચે કામનાથ મહાદેવ પાસે
૩૩ રૂગનાથજી ભગાજી જુની મુંબઇબેંક
૩૪ દેવીચંદ લાલજી પાંચપટી કટકીયાવાડ
૩૫ વેલાજી ધૂળાજી જમાલપુર બહાર મસ્જિદની સામે
૩૬ બાબુલાલ ગુલાબચંદ ત્રણદરવાજાની બહાર કારંજમાં
૩૭ વાલચંદ દરગાજી દરિયાપુર, લાલબાવાના ટીંબે
૩૮ શીવલાલ મોતીલાલ સારંગપુર, રંગીલાપોળ
૩૯ હીરાલાલ રણછોડ શહેરદાણાપીઠ ગોલવાડ
૪૦ શકરાલાલ ખુશાલદાસ " "
૪૧ છોટાલાલ પોચાલાલ " "
૪૨ દાનાજી વેલાજી રાયપુર દરવાજા બહાર રૂગનાથપરામાં
૪૩ મફતલાલ ગેનાજી ગાંધીરોડ, જુની મુંબઇબેંક
૪૪ મોતીલાલ બાપાલાલ સારંગપુર દરવાજાની અંદર ગેટ પાસે
૪૫ છોટાલાલ હીરાલાલ ખમાસા ગેટ પાસે કુંભારની વાડી
૪૬ ડાહ્યાલાલ હીરજીભાઈ પાંજરાપોળ હરતીબીબી-નો ગોખલો
૪૭ દેવાજી રૂપાજી સારંગપુર દરવાજા બહાર પુલ નીચે
૪૮ હેમાજી નાનાજી " "
૪૯ શોભાલાલ મોહનલાલ શાહપુર પાંજરાપોળ-ની ચાલી
૫૦ જગન્નાથ ગણેશજી ગીતામંદિર, હીરાલાલ ચીમનલાલની ચાલી
૫૧ ગંગારામ રામગોપાળ દિલ્હી દરવાજા બહાર, છોટાલાલની ચાલી
૫૨ શાન્તિલાલ પ્યારચંદ દિલ્હી દરવાજા બહાર, છોટાલાલની ચાલી

સહુથી પ્રથમ કોલેજ
ગુજરાત કોલેજ





સર ચિનુભાઇએ બંધાવી
આપેલો
ગુજરાત કોલેજ પાસેનો
જ્યોર્જ ધ ફીફ્થ હોલ



અમદાવાદ એજ્યુકેશન
સોસાયટીની
એચ. એલ. કોમર્સ કોલેજ

૫૩ મગનલાલ હંસરાજ કાળુપુર ભડેરી પોળ દરજીનો ખાંચો
૫૪ ચુનીલાલ દુર્લભજી ખાડિયા ગેટ પાસે
૫૫ નારણજી પ્રાણજીવન સારંગપુર ચકલા, ભારત ભજીયાં ભુવન
૫૬ પુનમચંદ હંસરાજ દિલ્હી દરવાજા બહાર, બેચર લશ્કરીની ચાલી નારણ ત્રીકમના ડહેલામાં
૫૭ ખેતાજી તેજાજી રાયપુર દરવાજા બહાર રૂગનાથ પરામાં
૫૮ જવાનજી ગલબાજી કાળુપુર દરવાજા બહાર કપાસીઆ બજાર
૫૯ શંકરલાલ ચીમનાજી દરિયાપુર, લાલબાવાના ટીંબે
૬૦ મથુરાપ્રસાદ ભુતાલાલ દિલ્હી દરવાજા બહાર ગાંડાની ઇસ્પીતાલ સામે ગલજીની ચાલી
૬૧ નાગરદાસ હરજીવનદાસ જમાલપુર, પાંચ-પીપળી દુ. નં. ૧/૨૫૯૧
૬૨ સુરજમલ ગુમાનારામ કેમ્પ સદર બજાર દુ. નં.–૭૭
૬૩ પાલીબહેન મુળચંદ જમાલપુર દરવાજા બહાર બહેરામપુરામાં
૬૪ બચુભાઇ ભગવાનજી શહેર દાણાપીઠ, નવો વાસ, મ્યુ. સામે
૬૫ ઓટાજી છનાજી સહીજપુર (બોઘા) ટાવર પાસે કુબેરદાસની નવી ચાલી
૬૬ નારણદાસ મગનલાલ દિલ્હી દરવાજા બહાર ચારવીઘાં મિલ પાસે
૬૭ વલ્લભદાસ નારણદાસ સારંગપુર, દોલતખાના રબારીવાડ
૬૮ દાનાજી ખુમાજી દરિયાપુર ચકલામાં
૬૯ હિંમતલાલ મેગજીભાઇ સરસપુર દરવાજાની અંદર
૭૦ નાનાલાલ રણછોડદાસ આસ્ટોડીઆ ચકલામાં
૭૧ ડાહ્યાલાલ નાનાલાલ રતનપોળ, શેઠનીપોળમાં
૭૨ ચતુરભૂજ નવલાજી રીચીરોડ, જુની મુંબઇ બેંક
૭૩ રણછોડ હંસરાજ સારંગપુર, પિત્તળીયા પોળના નાકે
૭૪ રતિલાલ જીવાભાઇ દિલ્હીદરવાજા બહાર, દિલખુશ ભજીયાં હાઉસ, હનુમાનજીના મંદિરની બાજુમાં
૭૫ પ્રેમાજી વનાજી નરોડા
૭૬ ઇંદાજી દેવીદાસ ઢાલગરવાડ, ભગુભાઇના વંડા પાસે
૭૭ ગંગારામ જગનાથ પ્રેમદરવાજા બહાર લલ્લુભાઇ નરસીંગદાસના ડહેલામાં

ચશ્માના વેપારી

૧ રંજનલાલ એમ. શાહ પાનકોરનાકા
૨ એસ. યુ. એસ. દવે એન્ડ સન્સ ,,
૩ ચુનીલાલ મયાચંદ મ્હેતા ત્રણ દરવાજા
૪ કાંતિલાલ જેશીંગભાઇ એન્ડ કું. ,,
૫ ચંદુલાલ પ્રેમચંદ એન્ડ કું. ,,
૬ પેસોતન એમ. દસ્તુર એન્ડ કું. ,,
૭ સી. એમ. એન્ડ કું. ,,
૮ જ્યોતિ ઓપ્ટીકલ કંપની ,,
૯ ડાહ્યાભાઈ સાંકળચંદ એન્ડ કું. ,,
૧૦ શાંતિલાલ અંબાલાલ ગાંધીરોડ
૧૧ રમણલાલ એન્ડ કું. પાનકોરનાકા
૧૨ ભુદરભાઇ જેશીંગભાઈ સીવીલ હોસ્પીટલ પાસે
૧૩ અનુભાઇ એન્ડ કું. ગાંધીરોડ
૧૪ સારાભાઇ એન્ડ કંપની ગાંધીરોડ પાડાપોળ પાસે
૧૫ રાજનગર જનરલ ઓપ્ટીકલ સ્ટોર્સ ચારરસ્તા
૧૬ જનરલ ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ ઓપ્ટીકલ સ્ટોર્સ ચારરસ્તા
૧૭ ડૉ. રૂસ્તમજી અંકલેશ્વરિયા મરકતી મારકીટ
૧૮ નૂતન ચશ્મા ઘર ઘીકાંટા રોડ

ચાના વેપારી

૧ શેઠ હીરાલાલ મગનલાલ સાકર બજાર દુ.નં.૪૬૧
૨ અજીતરાય એન્ડ કું. ,,
૩ શેઠ છોટાલાલ છગનલાલ ,, કાળુપુર
૪ સુગર એન્ડ ટી ડીપો કાળુપુર ચોખા બજાર
૫ તૈયબ એન્ડ કું. ,,
૬ ગુજરાત ટી ડીપો ,,
૭ પા. કાંતિલાલ મણિલાલ ,,
૮ સી. સોમાભાઇની કંપની કપાસીઆ બજાર
૯ મફતલાલ એન્ડ લલ્લુભાઇ ,,
૧૦ જહાંગીર બ્રધર્સ સ્ટેશન સામે

૧૧ ભાંખરીયા એન્ડ સન્સ સ્ટેશન સામે
૧૨ બ્રુકબોન્ડ ટી ડીપો ,,
૧૩ પટેલ ચતુરભાઇ આશાભાઈ રીચીરોડ ચારરસ્તા
૧૪ કલકત્તા ટી ડીપો ,,
૧૫ રવિન્દ્ર એન્ડ કંપની રીચીરોડ અને રાયપુર
૧૬ સાપતા બ્રધર્સ માણેકચોક
૧૭ પા. મગનલાલ ઉકાભાઇ દિલ્હી ચકલા
૧૮ શાહ જગજીવનદાસ હીરાચંદ ચોખા બજાર
૧૯ ઠક્કર જીવાભાઈ રણછોડદાસ સાકર બજાર
૨૦ શાહ મણિલાલ ધરમચંદની કું. ચોખા બજાર
૨૧ દેસાઇ એન્ડ કું. ,,
૨૨ આદમભાઇ હાજી અબ્દુલગની સાકર બજાર
૨૩ શાહ ચુનીલાલ છોટાલાલ ,,
૨૪ એચ. એલ. પટેલની કું. દિલ્હી ચકલા
૨૫ જસવંતલાલની કું. શાક મારકીટ
૨૬ નટવરલાલ એન્ડ કું. સારંગપુર
૨૭ પટેલ આશાભાઇ ખોધજીભાઇ ,,
૨૮ ઠક્કર લલ્લુભાઇ મુળચંદ ત્રણ દરવાજા બહાર
૨૯ ગાંધી અંબાલાલ ત્રીકમલાલ કાળુપુર દરવાજા
૩૦ હાઇગ્રોન નીલગીરી ટી ડીપો ચોખા બજાર
૩૧ અમદાવાદ ટી ડીપો માધુબાગ
૩૨ ધી ઓનેસ્ટ ટી ડીપો ચોખાબજાર
૩૩ ગાંધી નરોત્તમદાસ મગનલાલ માધુપુરા
૩૪ શાહ કસ્તુરચંદ ગુલાબચંદ ,,
૩૫ એન. વી. દેસાઈ એન્ડ કું. પાંચકુવા ચારરસ્તા
૩૬ મોહમદભાઇ ઉમરભાઇ બગડીયા જુમ્મા મસ્જિદ પાસે
૩૭ બી. એમ. ધમીજવાળા દિલ્હી ચકલા
૩૮ મહેતા સોમનાથ મુળજીરામ માધવપુરા
૩૯ આત્મારામ અંબારામ ઓઝા કાળુપુર દાણાબજાર
૪૦ યંગ ઇન્ડીઆ ટી ડીપો કાળુપુર દરવાજા
૪૧ અંબાલાલ હીરાલાલ સરૈયા પાનકોર નાકા
૪૨ ઇન્ડો ઇરાનીયન ટ્રેડીંગ કંપની રેલ્વે સામે
૪૩ રસીદ એમ. મેથીસવાળા સાકર બજાર
૪૪ બીખાભાઇ ખેચરભાઇ શાકબજાર
૪૫ ખેચરભાઇ રણછોડભાઇ ,,
૪૬ શાહ પોપટલાલ છોટાલાલ હાજા પટેલની પોળ
૪૭ જોહાભાઈ કીસાભાઈ દિલ્હી ચકલા
૪૮ ગાંધી સાંકળચંદ સુંદરદાસ માધવપુરા
૪૯ સી. કે. કડીયાની કું. દિલ્હી ચકલા
૫૦ ધી પટેલ ટી ડીપો સારંગપુર
૫૧ નુરમહંમદ મુસાભાઇ શાક બજાર
૫૨ સાંકળચંદ કરસનદાસ માધવપુરા
૫૩ બલાખીદાસ મગનલાલ ઢાલની પોળ
૫૪ વ્રજલાલ મણિલાલ શાક બજાર
૫૫ રણછોડદાસ વીરચંદ
૫૬ નજરઅલી હીરાભાઇ ઇદગાહ ગેટ
૫૭ ધી આસામ ટી ડીપો દિલ્હીચકલા
૫૮ શાહ કેશલાલ મગનલાલ સાકર બજાર
૫૯ ભારત ટી ડીપો સારંગપુર
૬૦ આર. અંબાલાલની કું. ચોખાબજાર
૬૧ પી. એન. પટેલ એન્ડ કું. પાડાપોળ સામે
૬૨ ઠક્કર મગનલાલ માલજીભાઇ સાકર બજાર
૬૩ સી. એ. ઠક્કર એન્ડ કું. ચોખાબજાર
૬૪ રમેશચંદ્ર નટવરલાલ ચોખાબજાર
૬૫ ચીમનલાલ મોહનલાલ દિલ્હીચકલા
૬૬ ભાનુપ્રસાદ ડાહ્યાભાઇની કું. નરોડા

આ વેપારીઓએ ધી અમદાવાદ ટી મરચન્ટસ એસોસીએશન સ્થાપેલું છે.

ચોકલેટ-પીપરમીન્ટના વેપારી

૧ સી. શાંતિલાલ એન્ડ કું. ગાંધીરોડ પાડાપોળ પાસે
૨ માખીજાની કું. ગાંધીરોડ પાડાપોળ પાસે
૩ સી. પટેલ એન્ડ કું. ગાંધીરોડ ત્રણ દરવાજા
૪ લોકમાન્ય ટ્રેડીંગ કું. રિલીફ રોડ
૫ ઇન્ડીઆ બીસ્કીટ ફેક્ટરી લાલ દરવાજા લાઇટ હાઉસ સામે
૬ ભાઈલાલ ઇશ્વરલાલ, માધુપુરા
૭ ભાગ્યોદય કનફેક્શનરી વર્કસ પાંચકુવા ઇંગ્લીશ સીનેમા સામે
૮ ઇન્દુલાલ ડાહ્યાભાઇ, સાકર બજાર
૯ સહગલ બ્રધર્સ ,,

૧૦ તૈયબ એન્ડ કું. સકર બજાર
૧૧ ઇમ્પીરિયલ જનરલ સ્ટોર્સ કાળુપુર ચકલા
૧૨ સુરતી સ્ટોર્સ ,,
૧૩ ઉસમાનભાઇ અઝીઝભાઈ એન્ડ બ્રધર્સ ,,
૧૪ નુરમહંમદ વલીભાઇ કાળુપુર ચકલા
૧૫ નિકુંજ એન્ડ કું. ગાંધીરોડ પૂલ પાસે
૧૬ નાથાલાલ અંબાલાલ માણેકચોક
૧૭ મોતીલાલ બાવાભાઇ પટેલ જુમ્મા મસ્જિદ સામે
૧૮ મનુભાઈ જીવણલાલ પટેલ પાનકોરનાકા
૧૯ શંકરલાલ ઇશ્વરદાસ ,,
૨૦ અકબરઅલી એન્ડ બ્રધર્સ ત્રણ દરવાજા
૨૧ પટેલ એન્ડ કું. ભદ્ર
૨૨ મેડોના સ્ટોર્સ, લાલદરવાજા ઇલેક્ટ્રીક હાઉસ પાસે
૨૩ એ. એન. છીંકણીવાલા, એલિસબ્રીજ જૈન મરચન્ટ સોસાયટી સામે
૨૪ સુમન સ્ટોર્સ એલિસબ્રીજ
૨૫ ન્યુ એલિસબ્રીજ સ્ટોર્સ એલિસબ્રીજ
૨૬ મણિલાલ જેઠાલાલ પટેલ રાયપુર ચકલા
૨૭ આર. અમીન એન્ડ કું. ,,
૨૮ એમ. શ્રોફ એન્ડ કું. ,,
૨૯ શાહ એન્ડ કું. રીલીફરોડ

પીપરમીન્ટ—કનફેક્શનરી કારખાનાં

૧ બીટકો કનફેક્શનરી વર્કસ જુના માધવપુરા
૨ નસીર કનફેક્શનરી વર્કસ પાંચકુવા નવી મહોલાત
૩ ભાગદેવ કનફેક્શનરી વર્કસ મણિનગર રેલ્વેસ્ટેશન

ચોખા અને દાળની મિલો

૧ પ્રેમદરવાજા રાઇસ એન્ડ પલ્સ મિલ્સ પ્રેમદરવાજા બહાર
૨ ન્યુ સ્વદેશી રાઇસ, પલ્સ એન્ડ ઓઇલ મિલ્સ હઠીભાઈની વાડી
૩ શ્રી સ્વદેશી રાઇસ, પલ્સ એન્ડ ઓઇલ મિલ્સ ઘીકાંટા પિત્તળીયા બંબા પાસે
૪ શ્રી ગુજરાત રાઈસ એન્ડ પલ્સ મિલ્સ દૂધેશ્વર રોડ
૫ શેઠ ચાંપાજી નેમાજી ઢાલગરવાડ
૬ ,, શિવલાલ કીશોરદાસ ,,
૭ ,, વાડીલાલ બાપાલાલ ઘીકાંટા પિત્તળીયા બંબા પાસે

ચોપડા બનાવનાર વેપારી

ચોપડા બનાવનાર આ વેપારીઓનું ધી અમદાવાદ કાગદી એસોસીએશન ઈ. સ. ૧૯૪૦માં સ્થપાયું હતું અને હાલ તેના પ્રમુખ શેઠ કાગદી અબુબકર અસફરભાઈ, સેક્રેટરી શ્રી. ગુલામહુસેન કરીમભાઈ કાગદી સોનીવાલા, અને ટ્રેઝરર શ્રી. નબીભાઇ ગફુરભાઈ છે.

૧ શેખ એહમદ ફાઝલભાઈ કંસારા બજાર
૨ નવભારત ચોપડા ભંડાર વાસણ મારકીટ
૩ અશરફભાઈ સફૂલ્લાભાઇ માણેકચોક
૪ કાગદી સોનીવાલા ,,
૫ મોહંમદભાઈ નબીભાઇ ,,
૬ રામવિજય ચોપડા ભંડાર ફ્રેન્ચીઝ પૂલ નીચે, કાગદી બજાર
૭ રમણલાલ કે. દવેની કું. ,, ,,
૮ અલીમીયાં અફઝલભાઇ ,, ,,
૯ અબ્દુલ્લાભાઈ હાજીમીયાં ,, ,,
૧૦ મોહંમદહુસેન દાદામીયાં ,, ,,
૧૧ ઉસ્માનભાઇ સતારભાઇ ,, ,,
૧૨ અબુબકર અસરફભાઇ ,, ,,
૧૩ મોહંમદઉસ્માન ગુલામમોહંમદ ,, ,,
૧૪ ઉસ્માનભાઈ હાજીકાસમ ,, ,,
૧૫ અબ્દુલસત્તાર નબીભાઇ ,, ,,
૧૬ મોહંમદહુસેન અબ્દુરરહીમ ,, ,,
૧૭ નબીભાઈ ગફુરભાઈ ,, ,,
૧૮ ગફુરભાઇ કાસમભાઈ ,, ,,
૧૯ અબ્દુભાઇ હુસેનભાઈ ,, ,,
૨૦ ભારત પેપર માર્ટ સાકર બજાર મરકતી મારકીટ
૨૧ અબ્દુલાભાઈહાજી મોહંમદભાઈ ,, ,,
૨૨ અબ્દુરરહેમાન મોહંમદકાસીમ ,, ,,
૨૩ હસમુખલાલ એન્ડ કું. ઝવેરીવાડ ગેટપાસે
૨૪ અલીભાઇ મોહંમદભાઇ માધુપુરા
૨૫ જયહિંદ ચોપડા ભંડાર ખાડિયા ચાર રસ્તા
૨૬ ગુજરાત ચોપડા ભંડાર માણેકચોક
૨૭ ,, પંચભાઇની પોળ

છત્રીના વેપારી

જથાબંધ

૧ હાજી છોટુમીયાં નબીભાઈ (મેન્યુફેકચરર્સ) જુમ્મા મસ્જિદની લાઇનમાં
૨ શેઠ મોહનલાલ છોટાલાલ „ સામે
૩ શ્રી. રજબઅલી નજરઅલી „

છુટક

૪ કે. સી. બ્રધર્સ જુમ્મા મસ્જિદ લાઇન
૫ મોદી બ્રધર્સ „
૬ એમ. સી. બ્રધર્સ „
૭ શિરાજુદીન શેખમહમદ સોનીવાળા „
૮ એમ. એ. ભાવનગરી „
૯ અશરફઅલી મહમદફાજલ „
૧૦ જી. આર. બ્રધર્સ „
૧૧ એ. વાળ. મલ „
૧૨ નાથાલાલ આતમારામ „ સામે
૧૩ રાજેન્દ્ર અંબ્રેલા માર્ટ „
૧૪ મફતલાલ વાડીલાલ (માણુસાવાળા) કુવારા સામે
૧૫ આઇ. સી. કોઠારી એન્ડ કું. „
૧૬ શિવલાલ મંગળદાસ પાનકોરનાકા
૧૭ રહીમભાઈ બકરભાઈ „
૧૮ મહમદહુસેન મહમદઉસ્માન „
૧૯ અમદાવાદ જનરલ સ્ટોર્સ રિલીફરોડ
૨૦ વસંત એન્ડ કું. રાયપુર તથા રતનપોળ

છાપખાનાં

૧ ફીનીક્ષ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ દિલ્હી દરવાજા બહાર રાજભુવન
૨ જૈન એડવોકેટ પ્રેસ ઘી કાંટા જેશીંગભાઇની વાડી
૩ નારાયણ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ભદ્ર
૪ પુરોહિત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ નોવેલ્ટી સીનેમા પાસે ઘીકાંટા
૫ એસ. એમ. બ્રધર્સ પાંચકુવા હરણવાળી પોળ
૬ રોયલ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ કપાસીઆબજાર
૭ શ્રી ચંદ્રશંકર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ કાજીનાધાબે મહાદેવનો ખાંચો
૮ હરિહર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ પાંચકુવા
૯ જગદીશ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ પાંચકુવા દરવાજા બહાર
૧૦ ઓરીએન્ટલ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ પાનકોરનાકા
૧૧ રામવિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ સાકરબજાર
૧૨ શાહ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ રતનપોળ
૧૩ શારદાવિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ગાંધીરોડ, મોડલ સીનેમા સામે
૧૪ સરૈયા પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ પતાસાનીપોળ
૧૫ દિનકર પ્રિન્ટરી ઢાલગરવાડ
૧૬ આદિત્ય મુદ્રણાલય રાયખડ
૧૭ ઉત્કૃષ્ટ મુદ્રણાલય રીચીરોડ,
૧૮ ક્રિશ્ના પ્રિન્ટરી રતનપોળ
૧૯ શારદા મુદ્રણાલય કુવારા સામે
૨૦ કુમાર પ્રિન્ટરી રાયપુર
૨૧ રસિક પ્રિન્ટરી ખાડિયા, ગોલવાડ
૨૨ અંબિકા પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ બાલાહનુમાન પાસે
૨૩ પ્રજાબંધુ પ્રેસ રેવડી બજાર
૨૪ ન્યુ સીટી પ્રેસ ઢાલગરવાડ
૨૫ સરસ્વતી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ સારંગપુર, ઘાસીરામની પોળ
૨૬ કેશરીવાજી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ઘીકાંટા રોડ
૨૭ એનેસ્ટ પ્રિન્ટરી ઘીકાંટા રોડ
૨૮ લોર્ડ કીન પ્રિન્ટરી ખાડિયા
૨૯ ડાયમંડ પ્રેસ સલાપોસ રોડ
૩૦ ગ્રાન્ડ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ઘીકાંટા
૩૧ ઇન્ડીઅન આર્ટ પ્રેસ ગાંધીરોડ
૩૨ વસંત પ્રેસ ઘી કાંટા ઘેલાભાઈની વાડી
૩૩ મોનાર્ક પ્રિન્ટરી રીડરોડ
૩૪ એડવાન્સ પ્રિન્ટરી પાંચકુવા
૩૫ સૂર્યપ્રકાશ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ પાંચકુવા
૩૬ રેલવે પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ પાનકોરનાકા
૩૭ મહેન્દ્ર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ રતનપોળ
૩૮ શંકર આર્ટ પ્રિન્ટરી ઘાંચીની પોળ સામે માણેકચોક
૩૯ નેશનલ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ પાનકોરનાકા પીરમશા રોડ
૪૦ લક્ષ્મીવિજય પ્રેસ રતનપોળ, હાથીખાના
૪૧ શાન્તિ વિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ઢીંકવાચોકી
૪૨ ત્રિવેદી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ સાકર બજાર

૪૩ રમેશ પ્રિન્ટરી ખાડિયા ચાર રસ્તા
૪૪ કલા પ્રિન્ટરી સાકર બજાર
૪૫ મહાલક્ષ્મી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ રાયપુર પખાલીની પોળ
૪૬ આવાઝ પ્રિન્ટરી ઘીકાંટા રોડ આર. સી. હાઇસ્કૂલ પાસે
૪૭ ભારત વિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ આસ્ટોડિયા મ્યુ. સ્કૂલ પાસે
૪૮ ગૌરવ મુદ્રણાલય રાયપુર ચકલા
૪૯ લક્ષ્મીનારાયણ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ બાલાહનુમાન શોભારામ સુરતીની પોળ
૫૦ શ્રી નાગોરી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ રતનપોળ જરમન સીલ્વર મારકીટ
૫૧ પરમાર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ગાંધીરોડ, બાલાહનુમાન પાસે
૫૨ ધર્મવિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ રતનપોળ લીંબુપોળ
૫૩ ઇશ્વર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ૩૦૧૨, રતનપોળ
૫૪ શ્રી કૃષ્ણ મંદિર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ કુવારા સામે ગાંધીરોડ
૫૫ શ્રી મહાવીર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ કાળુપુર ટંકશાળ પાસે
૫૬ અમૃતવિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ માણેકચોક ઘાંચીની પોળ સામે
૫૭ મનસુર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ઢાલગરવાડ
૫૮ નવીન પ્રિન્ટરી ચાર રસ્તા નવા દરવાજા
૫૯ નવપ્રભાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ નોવેલ્ટી સીનેમા પાસે
૬૦ આનંદ મુદ્રણાલય કાંકરિયા રોડ, ન્યુ કોટન મિલ
૬૧ સેન્ટ્રલ પ્રેસ ઘીકાંટા પોલિસ ચોકી પાસે
૬૨ સાહિત્ય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ રીચીરોડ
૬૩ બિપીન પ્રિન્ટરી પી. ધનજીભાઇ સામે ભદ્ર
૬૪ ભારતી મુદ્રણાલય ખાડિયા ચારરસ્તા
૬૫ વીરવિજય પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ સલાપોસ રોડ
૬૬ નારાયણ લીથો પ્રેસ ભદ્ર
૬૭ દીન ઇલેકટ્રીક પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ પાંચપટ્ટી કાળુપુર
૬૮ વતન પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ બલુચાવાડ, કાળુપુર
૬૯ એન. મહમદ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ જમાલપુર ખાંડની શેરી
૭૦ ગુજરાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ઘીકાંટા, પિત્તળીયા બંબા
૭૧ અમદાવાદ ફાઇન આર્ટ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ મ્યુનિસિપાલિટી ઓફિસ સામે
૭૨ રમણ પ્રિન્ટરી ફરનાન્ડીઝ પૂલ નજીક
૭૩ તાજ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ આસ્તોડિયા
૭૪ સુભાષ પ્રિન્ટરી મીરઝાપુરરોડ
૭૫ મહેન્દ્ર મુદ્રણાલય શાકમારકીટ, મામાની હવેલી
૭૬ કમોદીયા પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ માદલપુર એલિસબ્રીજ
૭૮ મજૂર મુદ્રણાલય ઘીકાંટારોડ
૭૯ નવયુગ મુદ્રણાલય મીરઝાપુર રોડ

અમદાવાદનાં છાપખાનાંઓના માલિકોએ અમદાવાદ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ ઓનર્સ એસોસીએશન સ્થાપેલું છે. હાલ તેના પ્રમુખ શ્રી. મોહનલાલ ચીમનલાલ શાહ (એમ. વાડીલાલની કું. વાળા) અને મંત્રી શ્રી. નાનુભાઇ દેરાસરી (ગૌરવ મુદ્રણાલયવાળા) છે.

છાપકામ [કાપડ પર]ની દુકાનો

૧ રામજીલાલ બિહારીલાલ ઢાળની પોળ કોઠની પોળ
૨ કલ્યાણજી છાજુલાલ „
૩ જયકૃષ્ણ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ „
૪ પ્યારેલાલ ઉમરાવજી આસ્તોડિયા મોટર સ્ટેન્ડ પાસે
૫ બિહારીલાલ કામેલાલ „ હબીબની ગોલવાડ
૬ વર્મા ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ઢાલની પોળ જગાભાઇનું ડહેલું
૭ જયશ્રી ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ „
૮ સરસ્વતી ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ બદ્રોપોળ પાસે
૯ ધીરજ ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ આસ્તોડિયા દરવાજા પાસે નાગર બંધારાની વાડીમાં
૧૦ અરુણ ટેક્ષટાઇલ પ્રિન્ટરી આસ્ટોડિયા મિલના કંપાઉન્ડમાં
૧૧ ખત્રી ભાણજી રામજીલાલ તાજપુર ભુંગળીની પોળ
૧૨ ખત્રી રામજી પરષોતમદાસ કાજીના ધાબે
૧૩ ખત્રી વજેરામ ચતુરભાઇ તાજપુર તાડનીશેરી
૧૪ ખત્રી પીતાંબર લાલજીભાઇ „ „
૧૫ રાજેન્દ્ર ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ આસ્ટોડિયા દરવાજા પાસે
૧૬ ગણેશજી ઝવેરજી તાજપુર તાડની શેરી

૧૭ કૃષ્ણ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ આરતોડિયા મિલના કંપાઉન્ડમાં
૧૮ ખત્રી જેઠાલાલ ચતુરભાઈ તાજપુર માળીની ખડકી
૧૯ ખત્રી મોહનલાલ ટેકરશી તાજપુર તાડનીશેરી
૨૦ નિરંજન ટેક્ષટાઇલ પ્રિન્ટરી આરતોડિયા મિલના કંપાઉન્ડમાં
૨૧ પ્રહ્લાદ હરિલાલ તાજપુર તાડનીશેરી
૨૨ ખત્રી નરસિંહ ખીમજી ભૂંગળીની પોળ
૨૩ ધીરૂભાઇ એન્ડ દામોદરદાસ તાજપુર પાંચપીપળી
૨૪ આશા ટેક્ષટાઇલ પ્રિન્ટરી આરતોડિયા મિલના કંપાઉન્ડમાં
૨૫ રામચંદ્ર પ્રાણજીવનદાસ વેરાઇમાતાની પોળ કાજીના ધાબે
૨૬ એરૂઆર ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ કાજીના ધાબે
૨૭ પરસુખભાઇ રાવજીભાઇ આરતોડિયા રંગબજાર દશાવીશાની વાડીમાં
૨૮ સોનેજી ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ તાજપુર તાડનીશેરી
૨૯ અહેમદ હેન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ કાજીનાધાબે ફરજુલ્લા વકીલની પોળ
૩૦ સુરેખ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ઢાળની પોળ કોઠીની પોળ
૩૧ રામપુરા „ „ „ તાજપુર તાડનીશેરી
૩૨ લક્ષ્મી „ „ „ લુણસાવાડ ડૉ. પીતાંબરદાસ રોડ
૩૩ બન્ધુ „ „ „ આરતોડિયા મિલ કંપાઉન્ડમાં
૩૪ હિન્દ „ „ „ મદનગોપાળની હવેલી બજરંગ હોટલના મેડા ઉપર
૩૫ ગોપાલ „ „ „ મદનગોપાળની હવેલી
૩૬ બદ્રીપ્રસાદ મુળચંદ દેડકાની પોળ સામે સાયકરણ નિવાસ
૩૭ રાધેશ્યામ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ મદનગોપાળની હવેલી ને માંડવીની પોળ
૩૮ દામોદર ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ખાડિયા લાખિયાની પોળ, ગોલાની ખડકી પાસે

૩૯ ધી મુરાદાબાદ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર મુનશીનો ખાંચો
૪૦ ધી ગોવિંદ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર હનુમાન સામે
૪૧ ધી ગોવર્ધન ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર પખાલીની પોળ
૪૨ ધી ગોપાલ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ લાંબા પાડાની પોળ પાસે
૪૩ જમુના ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ જ્યોતિસંઘની બાજુમાં
૪૪ શ્રી મહાવીર જૈન ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર ગેટની બાજુમાં
૪૫ ધી પટેલ ટેક્ષટાઇલ પ્રિન્ટરી રાયપુર દરવાજા બહાર
૪૬ સ્વદેશી ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર ગેટની બાજુમાં
૪૭ હિંદુસ્તાન ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર દરવાજાની અંદર ધોબીનીવાડી પાસે
૪૮ એમ. પન્નાલાલ એન્ડ કું. રાયપુર દરવાજા બહાર ન્યુકોટન મિલ નં. ૧
૪૯ જયંતીલાલ નથીરામની કું. રાયપુર બંગલાની પોળ સામે
૫૦ પટેલ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર ભૂતની આંબલી પાસે
૫૧ રીયલ પ્રિન્ટર્સ રાયપુર ચકલા હનુમાન પાસે
૫૨ લક્ષ્મી વિજય ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર કોટની રાંગે
૫૩ ધી ગણેશ સ્ક્રીન પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર હનુમાન પાસે
૫૪ ગીતા ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ „
૫૫ દક્ષા ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ રાયપુર ભૂતની આંબલી
૫૬ વિશ્નુ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ખાડિયા ગેટની બાજુમાં
૫૭ રાવજીભાઈ ડી. પટેલ „
૫૮ શ્રી મથુરા ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ખાડિયા લાખાપટેલની પોળના નાકે
૫૯ દાઉદજી ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ખાડિયા લાખીયાની પોળ
૬૦ જમનલાલ કમ્મેરામ હબીબની ગોલવાડ

૬૧ વિનસ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ખાડિયા લાખિયાની પોળ
૬૨ મોડર્ન હેન્ડ પ્રિન્ટર્સ વર્કસ ખાડિયા લાખિયાની પોળ
૬૩ પ્રફુલરાવ એન્ડ કું. ખાડિયા સર ચિનુભાઇ રોડ
૬૪ ખત્રી વિનોદ ગંભીરદાસ માંડવીની પોળ કળજુગની ખડકી
૬૫ શ્રીરામ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ માંડવીની પોળ ગતરાડની પોળ
૬૬ ધી મથુરા ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ સાંકડીશેરી લાખાપટેલની પોળના નાકે
૬૭ ગુજરાત ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ સાંકડીશેરી હજીરાની પોળ પાસે
૬૮ નારાયણ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ સાંકડીશેરી ખીજડાની પોળ સામે
૬૯ ધી બજરંગ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ સાંકડીશેરી હજીરાની પોળ પાસે
૭૦ બોમ્બે ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ સાંકડીશેરી બોબડીયા વૈદની ખડકી પાસે
૭૧ શ્રી કૃષ્ણ ટેક્ષટાઈલ પ્રિન્ટરી ચાક મારકીટની બાજુમાં વીશા શ્રીમાળીની વાડીમાં
૭૨ જવાહર ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીગ વર્કસ બાલાહનુમાન પાસે પ્રજાપતિની બાજુમાં
૭૩ પ્રતિમા ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ગાર્ડન રોડ ભદ્ર
૭૪ કિશોરી ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ઝવેરીવાડ પોલીસ ચોકીની બાજુમાં
૭૫ અમર ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ સારંગપુર ચકલા રણછોડજીની પોળ સામે
૭૬ પંડ્યા એન્ડ શાહ સારંગપુર દોલતખાના પાસે
૭૭ ધી લતા સ્ક્રીન એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ સારંગપુર દરવાજા બહાર
૭૮ જગદીશ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ સારંગપુર દોલતખાના
૭૯ સ્વસ્તિક ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ટંકશાળની પોળ કાળુપુર

૮૦ નરેન્દ્ર ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
હાજાપટેલની પોળ કાળુપુર
૮૧ શાંતા ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
કાળુપુર ટંકશાળની પોળ
૮૨ ચમનલાલ ડુંગરદાસ કાળુપુર પાંચપટી
તરગારાવાડ
૮૩ મણિલાલ નરોત્તમદાસ સ્વામિનારાયણના
મંદિર પાસે ટીબાપોળમાં
૮૪ ગુલાબચંદ છવરામ સ્વામિનારાયણના
મંદિર પાસે કટકિયાવાડ નરગજાપીર
૮૫ મલુકચંદ હરજીવનદાસ સ્વામીનારાયણના
મંદિર પાસે ચોરનાકા ગેટની બાજુમાં
૮૬ કમલ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે ટીબાપોળ
જુનો મહાજનવાડો
૮૭ ડાહ્યાભાઇ ઇશ્વરલાલ સ્વામીનારાયણના
મંદિર પાસે નરનારાયણ ભુવન
૮૮ મનોરંજન ટેક્ષટાઇલ પ્રિન્ટરી સ્વામિનારાયણના
મંદિર પાસે
૮૯ ગજેન્દ્ર ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
દિલ્હી દરવાજા બહાર બડેચર લશ્કરી બીલ્ડીંગ
૯૦ આત્મારામ માધવજી વાડીગામ રૂપાપરી
૯૧ ત્રીકમલાલ હરગોવનદાસ લીકાંટા રોડ
કીકાભટ્ટની પોળ
૯૨ બેચરદાસ મીઠાભાઈ શાહપુર
વડીકોટડીની પોળ
૯૩ ઇશ્વરદાસ મોતીરામ " "
૯૪ ગુજરાત કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ગાંધી પુલ પાસે
૯૫ લેન્ડલોર્ડ એન્ડ કો. જમાલપુર રોડ
૯૬ જવાહર ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
એનિસબ્રીજ વાડીલાલ સારાભાઇ
હોસ્પીટલની બાજુમાં
૯૭ ૐકાર ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ ગીરધરનગર
હરિનિવાસ ગણપતલાલ કોનોની
૯૮ શ્રી કેતા ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
ગીરધરનગર હરિનિવાસ ગણપતલાલ કોનોની
૯૯ ગુજરાત ટ્રેડીંગ કું. લિમિટેડ પ્રેમ દરવાજા
બહાર મોતીલાલ હીરાભાઇની ચાલ
૧૦૦ શ્રી હરિહર ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
ઢાળની પોળ નીચલી શેરી

છીંટ છાપનારા

૧ ગુજરાત ક્લોથ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ આસ્તોડિયા મિલ કંપાઉન્ડ
૨ નેશનલ ક્લોથ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ "
૩ ગનીભાઇ એન. કાતરવાલા "
૪ યાકુબ જમાલ વિશ્વાસી "
૫ ઇબ્રાહીમ જમાલભાઇ એન્ડ કું. "
૬ જે. એચ. બાપોતરાવાલા "
૭ ઇબ્રાહીમ મોહમદ એન્ડ કું. "
૮ કમાલભાઇ કરીમભાઇ એન્ડ કું. "
૯ એ. કે. સોજતવાલા "
૧૦ વસંત ક્લોથ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ "
૧૧ મનુભાઈ રતિલાલ એન્ડ કું. "
૧૨ ઇબ્રાહીમ હાજી અબાબક્ષજી "
૧૩ અસગરભાઇ એન્ડ કું. તેલીઆ મિલ કંપાઉન્ડ
૧૪ ભારત કેલીકો ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ મિલ્સ
રાયપુર દરવાજા બહાર તગારા મિલ કંપાઉન્ડ
૧૫ અરવીંદ ક્લોથ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
રાયપુર દરવાજા બહાર અનાથાશ્રમ પાસે
૧૬ ન્યુ ક્લોથ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
રાયપુર દરવાજા બહાર અનાથાશ્રમ પાસે
૧૭ અબ્બાસભાઈ એન્ડ સન્સ કાંકરિયા રોડ
૧૮ બરકતભાઈ એન્ડ કું. કાંકરિયા રોડ
૧૯ બસીધર ક્લોથ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ
કાંકરિયા રોડ ટાવર સામે
૨૦ નુરમહંમદ સુલતાનભાઇ બ્યાવરવાળા
ન્યુકોટન મિલ કંપાઉન્ડ
૨૧ નવજીવન ક્લોથ પ્રિન્ટીંગ વર્કસ "
૨૨ અબ્દુલકરીમ જમાલભાઈ એન્ડ કું. "
૨૩ સુરતી ક્લોથ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ કું. "
૨૪ એન મોહમદભાઇ એન્ડ કું. "
૨૫ ગફુર અજીજ એન્ડ કું. "
૨૬ મહેતા ડાઇંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ કું. "
૨૭ પુષ્પા ક્લોથ પ્રિન્ટીંગ ફેક્ટરી "
૨૮ મોહમદ શરીફ સુલેમાનભાઈ ન્યુ કોટન મિલ સામે

૨૯ ટેકરાવાલા કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ
આસ્તોડિયા સૈયદવાડ
૩૦ ખેડાવાલા કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ,, ,,
૩૧ અહમદજી અલારખજી ,, ,,
૩૨ ઈન્ટરનેશનલ કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ કાજીનાધાબે
૩૩ સુલેમાની ,, ,, આસ્તોડિયા રોડ
૩૪ ગનીભાઇ કરીમભાઇ એન્ડ કું.
આસ્તોડિયા રોડ ખારુ નાળા પાસે
૩૫ શાહબુદીન ઇબ્રાહીમ એન્ડ સન્સ
આસ્ટોડિયા ત્રીકમજીના મંદિર પાસે
૩૬ લાડુજી દેનાજી તાજપુર વાસીવાલા ફેકટરી પાસે
૩૭ અલાબક્ષ નુરમહમદ ડાયર માધુભાઇ મિલ કંપાઉન્ડ
૩૮ અલાબક્ષ અબ્દુલરહેમાન ,,
૩૯ એમ. જમાલભાઇ એન્ડ કું. ,,
૪૦ એસ. ગનીભાઇ એન્ડ કું. ,,
૪૧ નિર્મળા ડાઈંગ એન્ડ બ્લીચીંગ એન્ડ
પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ માધુભાઈ મિલ કંપાઉન્ડ
૪૨ ઇન્ડિયા ડાઇંગ એન્ડ કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ,,
૪૩ ઇન્ડિયા ટેક્ષટાઇલ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ,,
૪૪ ભારત કેલીકો પ્રિન્ટીંગ ફેકટરી ,,
૪૫ ઉસ્માનભાઈ ઇબ્રાહીમ એન્ડ કું. ખમાસા ગેટપાસે
૪૬ છાવનીવાલા કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ બારેજા
મોટર સ્ટેન્ડ પાસે
૪૭ બીસોરા ,, ,, તાજપુર પાંચપીપળી
૪૮ રહીમબક્ષ મુબારકજી મુલ્લાજી ,, ,,
૪૯ યુનાઇટેડ ડાઈંગ એન્ડ પ્રિન્ટીંગ કું.
કંગાલપુરી પાચપીંપળી
૫૦ એચ. નુરમહંમદ, તાજપુર ,,
૫૧ જમાલજી સુલતાનજી, ,, ,,
૫૧અ મેમુદજી અલીજી ડાઈંગ એન્ડ
કેલેન્ડર ફેકટરી તાજપુર તાડની શેરી
૫૨ ઇસ્માઈલ અલારખજી કેળાવાલા, જમાલપુર
કાચની મસ્જિદ
૫૩ બગડીયા કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ, કાચની
મસ્જિદ પાસે
૫૪ અબ્દુલરહેમાન હાજી નુરમોહંમદ, ચંપા મિલ
કાચની મસ્જિદ પાસે
૫૫ અલાબક્ષ ખાજુજી કેલાવાળા, કાચની મસ્જિદ
માળીની ખડકી
૫૬ નાગોરી કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ, નારીયાવાડ
૫૭ અલારખજી ખાનુજી દાસ્તાન, ,,
૫૮ અહેમદજી કરીમજી દેવડીવાલા, ,,
૫૯ જાફરજી નુરાજી, ,,
૬૦ જી. એસ. પાડાપાડીવાલા એન્ડ કું., ,,
૬૧ જમાલભાઇ મોહંમદભાઇ, ,,
૬૨ સીદી કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ,,
૬૩ ફરીદમોહંમદ એન્ડ કું. ,,
૬૪ એન. સી. હાજીઅલી એન્ડ કું. આસ્તોડિયા
મોટાબંબા
૬૫ ફકીરમહમદ ફતાજી માહીવાલા આસ્તોડિયા ,,
૬૬ અલાબ ઇસાજી સુરતી ,, ,,
૬૭ શાહબુદીન ખાજુજી ,, ,,
૬૮ અહમદજી શાહબુદીનજી પોમચાવાળા ,, ,,
૬૯ કાસમજી ફકીરમહમદજી ,, ,,
૭૦ ઈબ્રાહીમજી મુસાજી મેડીવાલા ,, ,,
૭૧ મોહમદજી એન્ડ કું. ,, ,,
૭૨ અહમદખા ઉસ્માનખા ગોળલીમડા
૭૩ અબ્દુલરહેમાન નુરમહંમદ બ્યાવરવાળા
અન્જુમનહાઇસ્કૂલ પાસે ગોળલીમડા
૭૪ ચીસ્તીઆ કલોથ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ ,,
૭૫ આર. યુસફભાઇ એન્ડ કું; નારીયાવાડ
૭૬ કમલેશકુમાર બચુભાઇ કાળુપુર દાણાપીઠ
મુનશીગેરેજ પાસે
૭૭ કે. એચ. એડનવાલા, પાનકોરનાકા ચુડીઓળ
૭૮ કોસમસ ટેક્ષટાઇલ કું; માણેકચોક
રાણીનો હજીરો
૭૯ જયભારત રંગશાળા લિ. સરસપુર
પોટલીઆ તળાવની સામે

છીંકણીના વેપારી

૧ ભોગીલાલ મફતલાલ એન્ડ સન્સ માંડવીનીપોળ
૨ એ. એન. ત્રિવેદી ,,
૩ આર. કે. છીંકણીવાળા ,,
૪ નારણભાઈ જેરામ ,,
૫ જે. બી. રાવ ,,
૬ બાબુભાઇ ધનજીભાઇ ડોશીવાડાનીપોળ

૭ વી. આર. રામી ,,
૮ મણિલાલ જેચંદભાઈ ,,
૯ ચનાભાઇ પરસોતમદાસ કાળુપુર ભોયવાડાનીપોળ
૧૦ ઇસ્માઈલ ઈબ્રાહીમ ,, ભંડેરી પોળ
૧૧ વી. એસ. ધોળકાવાળા ,,
૧૨ સી. કે. બ્રધર્સ સારંગપુર ચકલા
૧૩ ચંદુલાલ મગનલાલ કાળુપુર ભંડેરીપોળના નાકે
૧૪ પટેલ પીતાંબરદાસ લલ્લુભાઇ ચોખાબજાર
૧૫ જે. જે. જાની રતનપોળ

જડીઆ (હીરા, માણેક, મોતિ વ.)

૧ પ્રાણજીવનદાસ મગનલાલ સાંકડીશેરી
૨ ડાહ્યાલાલ મગનલાલ માણેકચોક
૩ બાબુ કાલીપદા જ્યોતિ ,,
૪ બિહારીલાલ એન. પંચીગર ,,
૫ ગણપતલાલ જડીઆ
રતનપોળ ઝવેરીવાડ ગેટ પાસે
૬ માણેકલાલ મોહનલાલ જડીઆ
રતનપોળ હરીસદન બીલ્ડીંગ
૭ પરોત્તમદાસ એમ. લુહાર રતનપોળ
૮ બાબુ અખયકુમાર દે. પંચીગર
૯ વનમાળીદાસ લક્ષ્મીચંદ
ગાંધીરોડ પતાસા પોળ પાસે
૧૦ રામચંદ્ર જડીઆ ડોશીવાડાની પોળ
૧૧ રામલાલ મોતીલાલ જડીઆ
કાળુપુર હાજાપટેલની પોળ
૧૨ હીરાલાલ જવાહીરલાલ મથુરાવાળા
ઢીંકવા ગેટ સામે ટેમલાની પોળ
૧૩ શામજી મોનજી જડીઆ
સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે
૧૪ બંસીલાલ જડીઆ શાહપુર રંગીલા પોળ

જરી, જીક તથા બનારસી માલના વેપારી

૧ જેશીંગભાઇ કાળીદાસ શાહ ડોશીવાડાની પોળ
૨ **એન. મનસુખરામની કું.**
ડોશીવાડાની પોળ
૩ આર. માણેકલાલની કું. પતાસાપોળના ઢાળે

૪ જગજીવનદાસ બાનચંદ પતાસા પોળના ઢાળે
૫ મફતલાલ મગનલાલ ઢીકવા ચોકીના ઢાળે
૬ મયાભાઇ મોહનલાલ માણેકચોક
૭ મોહનલાલ લલ્લુભાઇ માણેકચોક
૮ શાન્તિલાલ સાકળચંદ માણેકચોક
૯ ફોજદાર બ્રધર્સ રીચીરોડ ફુવારા સામે
૧૦ ભોળાભાઇ મોહનલાલ સાકડીશેરી
૧૦અ મોહનલાલ ફુલાભાઇ પટેલ રતનપોળનાકા
૧૧ પનાલાલ રમણલાલ રતનપોળ
૧૨ રુપમ્ સ્ટોર્સ રતનપોળ
૧૩ શેઠ ડાહ્યાભાઇ વનમાળીદાસ પાચકુવા
૧૪ શેઠ ફુલચંદ કાળીદાસ પાચકુવા

જાહેરખબરના એજન્ટો

૧ મેસર્સ કે શાહ એન્ડ કું, ૯૧ રતનપોળ ટે. નં ૩૩૫૦ અને ૩૦૫૦
૨ મોડર્ન પબ્લીસીટી કું., ,,
૩ શિલ્પી લિમિટેડ કેનીકો મિલ્સ કમ્પાઉન્ડ
૪ શાહ પબ્લીસીટી કું, માણેકચોક
૫ ન્યુ જનરલ પબ્લીસીટી લી, ગાંધીરોડ
૬ જનરલ એજન્સી એન્ડ એક્ષચેન્જ કું, ,, પતાસા પોળ
૭ એડવાન્સ પબ્લીસીટી કું, ગાંધીરોડ
૮ સાયન્ટીફીક ,, ,,
૯ નવજીવનલાલ એન્ડ કું ગાંધીરોડ ચારરસ્તા
૧૦ પબ્લીસીટી પારલર, ન્યુકોટન મિલ્સ કંપાઉન્ડ
૧૧ મનુભાઇ કે દલાલ, રાજા મહેતાની પોળ
૧૨ સ્ટાન્ડર્ડ પબ્લીસીટી કું, કપાસીયા બજાર મોતીલાલ મેનશન
૧૩ આર એફ ગાંધીની કું, સારંગપુર તળીયાની પોળ
૧૪ ચિત્રા પબ્લીસીટી કું. માણેકચોક
૧૫ પંચ એડવર્ટાઇઝર્સ, ગાંધીરોડ ૭૧૬ ખત્રીપોળ

ઝવેરીઓ અને ચોકસીઓ

૧ ઝવેરી કનુભાઈ ભોગીલાલ દોશીવાડાની પોળ
૨ ,, ચંદુલાલ તારાચંદ દોશીવાડાની પોળ પરબડી પાસે
૩ ,, કેશવલાલ મોહનલાલ દોશીવાડાની પોળ
૪ ,, જીવણલાલ છોટાલાલ ,,
૫ ,, જીવણલાલ માણેકલાલ ,,
૬ ,, જગાભાઈ મોહનલાલ ,, કસુંબાવાડ
૭ ,, જયંતીલાલ મણિલાલ ,,
૮ ,, કાંતિલાલ મણિલાલ ,,
૯ ,, રમણલાલ સારાભાઈ રતનપોળ હાથીખાના
૧૦ ,, સારાભાઇ લીલચંદ ,, શેઠનીપોળ
૧૧ ,, બબાભાઇ કેશવલાલ ,, નાગોરીશાળા
૧૨ ,, ભોળાભાઇ બાપાલાલ ઝવેરીવાડ લેંબિયાપોળ
૧૩ ,, ચમનલાલ બાપાલાલ ,, ,,
૧૪ ,, માણેકલાલ બાપાલાલ ,, ,,
૧૫ ,, મગળદાસ રતનચંદ ,, ,,
૧૬ ,, કેસરીસીંગ વાડીલાલ ,,
૧૭ ,, શાંતિલાલ ચંદુલાલ ,,
૧૮ ,, મનુભાઇ લાલભાઇ ,, ઝવેરીપોળ
૧૯ ,, સારાભાઇ ચંદુલાલ ,, ,,
૨૦ ,, જીવણલાલ છોટાલાલ ,,
૨૧ ,, પરસોતમદાસ મગનલાલ ,,
૨૨ ,, ભોળાભાઇ વીમળભાઈ ,,
૨૩ ,, જગાભાઇ નેમચંદ ,, આકાશીપોળ
૨૪ ,, કેશવલાલ લલ્લુભાઇ ,, ,,
૨૫ ,, અમૃતલાલ લલ્લુભાઈ ,, ,,
૨૬ ,, સારાભાઈ કેશવલાલ પાંજરાપોળ
૨૭ ,, મણિલાલ મોહોલાલ કોઠારી દાદાસાહેબનીપોળ
૨૮ ,, ચંદુલાલ મોહોલાલ ,,
૨૯ ,, ફકીરચંદ લલ્લુભાઇ પાંજરાપોળ
૩૦ ,, ચમનલાલ બાપાલાલ શેખનોપાડો
૩૧ ,, મનુભાઇ કેશવલાલ ઝવેરીવાડ સોદાગરની પોળ

શ્રી અમદાવાદ ઝવેરી મંડળની સ્થાપના માણેકચોક બાદશાહના હજીરાના નાકે તા. ૨૦-૭-૧૯૪૨ ના રોજ થઇ હતી. તેના હાલના પ્રમુખ શેઠ માણેકલાલ ચુનીલાલ ઝવેરી, ઉપપ્રમુખ શેઠ ગોવિંદભાઇ પુરુષોતમદાસ ઝવેરી, ઓ. સેક્રેટરી મહેતા ત્રીકમલાલ કાશીરામ ઝવેરી, અને ટ્રેઝરર જડીઆ ગોરધનદાસ જીવાભાઇ ઝવેરી છે.

૧ ઝવેરી કાંતિલાલ મગનલાલ
૨ „ કેશવલાલ મગનલાલ
૩ „ કાંતિલાલ ઠાકોરલાલ
૪ „ કાંતિલાલ હરીલાલ
૫ „ ગોવિંભાઇ પુરસોતમ
૬ „ ગોરધનદાસ કેશવલાલ
૭ „ ગોરધનદાસ જીવણલાલ
૮ „ ગટોરદાસ મોહનલાલ
૯ „ ડાહ્યાભાઇ મગનલાલ પંચીગર
૧૦ „ દેવનારાયણ બાલાશંકર
૧૧ „ ચંદુલાલ શંકરલાલ પટેલ
૧૨ „ દેવીદાસ ચીમનલાલ
૧૩ „ જોઇતારામ ચુનીલાલ પંચીગર
૧૪ „ જીવરામ નથુભાઇ સોની
૧૫ „ જીવણલાલ માણેકલાલ
૧૬ „ જયંતીલાલ મણિલાલ
૧૭ „ જયંતીલાલ પરસોત્તમદાસ સોની
૧૮ „ ત્રીકમલાલ કાશીરામ મહેતા
૧૯ „ ઠાકોરલાલ હરીલાલ સોની
૨૦ „ ઠાકોરલાલ નાથાલાલ ઘસીયા
૨૧ „ નાથાલાલ કેશવલાલ પરવણાગર
૨૨ „ નટવરલાલ શકરાભાઇ ચોકસી
૨૩ „ નટવરલાલ મોહનલાલ પંચીગર
૨૪ „ નાનચંદભાઇ લલ્લુભાઈ
૨૫ „ નંદલાલ અચરતલાલ સોની
૨૬ „ નરેન્દ્રકુમાર પરશોતમદાસ
૨૭ „ પરસોતમદાસ મગનલાલ પરવણાગર
૨૮ „ પરસોતમદાસ શામળદાસ
૨૯ „ પોપટલાલ ચુનીલાલ
૩૦ „ પ્રહલાદભાઈ મણિલાલ સોની
૩૧ ઝવેરી પરશોત્તમ ડાહ્યાભાઈ
૩૨ „ બુધાલાલ છોટાલાલ
૩૩ „ બાબુભાઇ અમૃતલાલ
૩૪ „ ભાનુકાન્ત વાડિલાલ
૩૫ „ ભોગીલાલ વીઠ્ઠલદાસ ગાંધી
૩૬ „ માણેકલાલ ચુનીલાલ શેઠ
૩૭ „ માણેકલાલ ત્રીકમલાલ વ્હોરા
૩૮ „ મનોરદાસ મોહનલાલ
૩૯ „ મણિલાલ મોહનલાલ સુરતી
૪૦ „ મગનલાલ ભુલાભાઇ પટેલ
૪૧ „ મનસુખલાલ તારાચંદ કોઠારી
૪૨ „ મણિકાન્ત ગોવિંદભાઇ
૪૩ „ મુળચંદભાઇ આશારામ
૪૪ „ મણિલાલ નગીનદાસ
૪૫ „ મણિલાલ સાકરલાલ
૪૬ „ મંગુભાઇ બીજભુખણ
૪૭ „ મોતિલાલ ડાહ્યાભાઈ
૪૮ „ રતિલાલ વાડીલાલ પરવણાગર
૪૯ „ રામભાઈ ખુશાલભાઈ પટેલ
૫૦ „ રમણલાલ દયારામ સોની
૫૧ „ રતીલાલ મગનલાલ પટવા
૫૨ „ રામચંદ્ર બદ્રીચંદ જડીઆ
૫૩ „ રામલાલ મોતીલાલ જડીઆ
૫૪ „ રતીલાલ મનસુખલાલ
૫૫ „ લહેરચંદભાઇ જીવરામ
૫૬ „ લાલભાઈ છોટાલાલ
૫૭ „ અમીચંદ વ્રજલાલ
૫૮ „ અમૃતલાલ નરસીભાઇ
૫૯ „ અમૃતલાલ મોહનલાલ
૬૦ „ અમુલખ ગોવિન્દજી
૬૧ „ ઓચ્છવલાલ લલ્લુભાઇ ચોકસી
૬૨ „ અમૃતલાલ કસ્તુરચંદ
૬૩ „ વસંતલાલ ધરમચંદ
૬૪ „ વીરચંદભાઇ ઘેલાભાઈ પરવણાગર
૬૫ „ વાડીલાલ ખીમચંદ
૬૬ „ બીજલાલ ભાઇલાલ
૬૭ „ વાડીલાલ શનાભાઈ

૬૮ ઝવેરી જયંતીભાઈ ડાહ્યાભાઈ
૬૯ „ સોમચંદ કુબેરદાસ
૭૦ „ બાલુભાઇ શીવલાલ (શીવલાલ દયારામ)
૭૧ „ શાંતીલાલ પુનમચંદ
૭૨ „ શાંતીલાલ નંદલાલ નાગોરી
૭૩ „ શંકરલાલ હીરાલાલ
૭૪ „ શંભુપ્રસાદ મીજલાલ
૭૫ „ શાંતીલાલ ચીમનલાલ સોની
૭૬ „ સાંકળચંદ લલ્લુભાઇ
૭૭ „ સોમનાથ રણછોડલાલ સોની
૭૮ „ ચીમનલાલ જેશીંગભાઇ પટણી
૭૯ „ હીરાલાલ હરીચંદ જોષી
૮૦ „ ઇચ્છાશંકર દલપતરામ ઘસીયા
૮૧ „ ઇશ્વરલાલ બાલાભાઈ પંચીગર
૮૨ „ હર્ષદરાય ચંદુલાલ મહેતા
૮૩ „ બાપાલાલ પરશોત્તમ સોની
૮૪ „ વાડીલાલ ચુનીલાલ
૮૫ „ પ્રહલાદજી અમીચંદ પટેલ
૮૬ „ કાંતીલાલ મોતીલાલ શાહ

ટાઈપ ફાઉન્ડરી

૧ રાજનગર ટાઈપ ફાઉન્ડરી શાહપુર ગોઝારીયાની પોળ
૨ ગજાનન ટાઇપ ફાઉન્ડરી શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળ
૩ ઇન્ડીઆ ટાઇપ ફાઉન્ડરી શાહપુર
૪ રામવિજય ટાઈપ ફાઉન્ડરી શાહપુર
૫ અમદાવાદ ટાઇપ ફાઉન્ડરી શાહપુર

ટાઈપરાઇટર વેચનાર અને રીપેર કરનાર

૧ અન્ડરવુડ ટાઇપરાઈટીંગ કું. ભદ્ર, કારંજ બીલ્ડીંગ સામે એજન્ટ–ડી.એસ. સુરતી એન્ડ કું.
૨ રેમીંગ્ટન ટાઈપરાઇટર કંપની, લાલ દરવાજા
૩ જનરલ ટાઇપરાઇટર્સ ડીપો, ગાંધી રોડ, ફરનાન્ડીઝ પૂલ પાસે
૪ રોયલ ટાઈપરાઇટર રીપેરીંગ વર્કસ, ગાંધીરોડ મહાવીર સ્વામીના દેરાસર સામે

ટાઇલ્સના વેપારી

૧ બોમ્બે ફ્લોરીંગ ટાઇલ્સ કું. ગાંધીરોડ પાડા પોળ સામે
૨ મહેતા ટાઇલ્સ કું. ગાંધીરોડ વેરાઇ પાડા
૩ સ્ટાર ટાઇલ્સ કું. ખાડિયા ગોલવાડ
૪ ભારત ટાઈલ્સ એન્ડ મારબલ કું. „ ચારરસ્તા
૫ સ્વસ્તિક ટાઇલ્સ કું. પાંચકુવા સીનેમા પાસે

ટ્રંક તથા બાલદીઓના વેપારી

ધી અમદાવાદ ટ્રંકસ એન્ડ બકેટસ ફેક્ટરી ઓનર્સ એસોસીએશનની સ્થાપના ૧૯૪૭ માં થઇ હતી અને હાલ તેના પ્રમુખ શ્રી. હસનઅલી અલીભાઇ રાજકોટવાળા અને સેક્રેટરી શ્રી. હીંમતલાલ મગનલાલ શાહ છે.

૧ હસનઅલી અલીભાઇ રાજકોટવાળા પાનકોરનાકા
૨ રજબઅલી નજરઅલી „
૩ અલીભાઇ બદરૂદીન „ તુરચાલ
૪ ફીદાહુસેન મહમદઅલી ખાડિયા ચારરસ્તા
૫ જસવંત આયર્ન વર્કસ માધુભાઈ કોલોની
૬ ફીદાહુસેન અબ્દુલઅલી કાળુપુર જકરીયા મસ્જિદ
૭ એમ. એ. ટીનવાળા „ નગીનાપોળ
૮ સરદારભાઇ મહમદભાઇ મુલ્લા હારૂનની પોળ
૯ અમીર ટ્રંક ફેક્ટરી શાહપુર નાગોરીવાડ
૧૦ દરબાર ટ્રંક ફેક્ટરી „ „
૧૧ અબ્દુલકરીમ રહીમબક્ષ „ „
૧૨ તવક્કલ ટ્રંક ફેક્ટરી „ „
૧૩ ઇમ્પીરીયલ ટ્રંક ફેક્ટરી કાળુપુર મુલ્લાહારૂનની પોળ
૧૪ નેશનલ આયર્ન વર્કસ માધુભાઇ કોલોની
૧૫ ભારત „ „ સારંગપુર દરવાજા બહાર લાટી
૧૬ રહીમભાઇ બકરભાઇ પાનકોર નાકા
૧૭ નાનાલાલ મનસુખરામ „
૧૮ નાથાલાલ આતમારામ „
૧૯ મહમદકાસમ અબ્દુલરહેમાન ટ્રંકવાળા „
૨૦ એમ. એ. ભાવનગરી „

ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની

૧ શાહ ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસ કું. રીટી દાણાપીઠ
૨ રાજનગર ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસ કું. પુરશોત્તમ મિલ્સ કંપાઉન્ડ
૩ વાડિયા ટ્રાન્સપોર્ટ સરવીસ કું. મીરઝાપુર રોડ
૪ કામા „ „ લાલદરવાજા
૫ ધી ઇસ્ટર્ન સ્ટોર્સ કંપની કેરોસીન બજાર

ટોપીના વેપારી

૧ સુરતી બ્રધર્સ રતનપોળ નાકા
૨ મોદી બ્રધર્સ „ મરચીપોળ
૩ ભાનુચંદ્ર એન્ડ કું. „ „
૪ બી. સી. બ્રધર્સ „ જરમનસીલ્વરવાળા માર્કીટ સામે
૫ જીનગર બ્રધર્સ „ શેઠની પોળના નાકે
૬ સુરતી એન્ડ કું. „ „
૭ સી. બી. શાહ એન્ડ કું. „ હાથીખાના નાકે
૮ ગુલાબદાસ એન્ડ કું. „ „ સામે
૯ એસ. આર. બ્રધર્સ „ „ પાસે
૧૦ ગોહેલ બ્રધર્સ „ „ „
૧૧ નરેશચંદ્ર એન્ડ કું. „ ફત્તેહભાઇનીહવેલી સામે
૧૨ એમ. પી. બ્રધર્સ „ ફત્તેહભાઇનીહવેલીના નાકે
૧૩ સુરતી બંસી એન્ડ કું. ઘીકાંટા સીવીલ હોસ્પીટલ સામે
૧૪ રાવ બ્રધર્સ બાલાહનુમાન કવિશ્વરની પોળના નાકે
૧૫ માણુસા કેપ માર્ટ પાંચકુવા દરવાજા બહાર મેડાઉપર
૧૬ પરમાનંદ વનમાળીદાસ કાળુપુર મામુનાયકની પોળના નાકે
૧૭ મહાલક્ષ્મી સ્ટોર્સ કાળુપુર ધનાસુતારની પોળસામે
૧૮ નુરી કેપ માર્ટ ગાંધીરોડ ફુવારા પાસે
૧૯ સોદાગર બ્રધર્સ ગાંધીરોડ જુની મુંબઇ બેંકને નાકે
૨૦ ઇસ્લામ બ્રધર્સ ગાંધીરોડ જુમ્મા મસ્જિદ સામે
૨૧ પ્રવીણચંદ્ર એન્ડ કું. રતનપોળ સુરજમલના ડેલા પાસે
૨૨ વ્યાસ બ્રધર્સ „ „

ઠંડાં પીણાં બનાવનાર

અમદાવાદ એરેટેડ વોટર એસોસીએશનની સ્થાપના સ. ૧૯૪૧માં થઇ હતી. અત્યારે તેના પ્રમુખ શ્રી. એફ. ખંભાતા, સેક્રેટરી શ્રી. કમરૂદીન ગાંધી અને એ. સેક્રેટરી શ્રી. જયચંદ પાનાચંદ શાહ છે.

૧ **તાજમહાલ સોડા ફેક્ટરી મીરજાપુરરોડ**
૨ જી. જી. મુનશી સોડા ફેક્ટરી ગવરમેન્ટ સ્કૂલ સામે
૩ સ્વસ્તિક સોડા ફેક્ટરી ખાનપુરરોડ
૪ ઇમ્પીરીયલ સોડા ફેક્ટરી અસારવા
૫ **પી. ધનજીભાઈ એન્ડ સન્સ ભદ્ર**
૬ ગુજરાત સોડા ફેક્ટરી કાળુપુર
૭ ગાંધી સોડા ફેક્ટરી કાળુપુર નવી મહોલાત
૮ ડાયમંડ સોડા ફેક્ટરી આસ્તોડિયા ચકલા
૯ જે. પી. સોડા ફેક્ટરી કાંકરીઆ સ્ટે. પાસે
૧૦ ઠક્કર „ „ મ્યુનિસિપાલિટી સામે

ડેરીવાળા

૧ ઇંગ્લીશ ક્રાઉન ડેરી કંપની રતનપોળ
૨ લક્ષ્મીડેરી પાનકોરનાકા ઘાંચીની વાડી
૩ એલાયન્સ ડેરી કંપની રાયપુર
૪ દૂધીઆ ડેરી કંપની રાયપુર ચકલા
૪ **અ ડીંગુચા ડેરીફાર્મ દરિયાપુરટાવરપાછળ**
૫ સ્ટાર ડેરી કું. રાયપુર ચકલા
૬ ગોલ્ડન ડેરી કું. ખાડિયા
૭ કલકત્તા બટર મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની સારંગપુર
૮ રોઝ ડેરી કું. સારંગપુર ઘાસીરામની પોળ
૯ રીલાયન્સ ડેરી ફાર્મ પાંચકુવા
૧૦ એમ્પાયર ડેરી કું. રેવડીબજાર
૧૧ પાયોનિયર ડેરી કું. પાંજરાપોળ
૧૨ આદર્શ ડેરી ફાર્મ રિલીફ રોડ
૧૩ લોર્ડ્ઝ ડેરી ફેર્મ ખાનપુર
૧૪ સીમ્પલેક્ષ ડેરી કું. „
૧૫ ઝવેરી ડેરી ફાર્મ પતાસા પોળ
૧૬ ધી રાજા ડેરી ફાર્મ રાજા મહેતાની પોળ
૧૭ ન્યુઝીલેન્ડ ડેરી ફાર્મ ચાર રસ્તા બ્રહ્મપુરીના નાકે

રાજહંસ જેવી શુભ્રતા.



આર્યોદય

જીનીંગના

વાપરો.



ધી

આર્યોદય જીનીંગ મીલ્સ

અમદાવાદ

તેલના વેપારી

૧ દત્તારામ રણછોડ	ઘીબજાર
૨ અબ્દુલ્લા હાજીહાસમ	,,
૩ હરગોવનદાસ ગીરધરલાલ	,,
૪ નાનશા કેશવલાલ	,,
૫ મોહનલાલ કચરાભાઇ	ઘીબજાર
૬ દૂધીયા ઓઇલ મિલ્સ	,,
૭ મણિલાલ બેચરદાસ	,,
૮ ચંદુલાલ લાલચંદ	કપાસીઆબજાર
૯ મોહનલાલ કુંદનમલ	,,
૧૦ પીસાજી મગનલાલ	,,
૧૧ લાધાભાઈ જીવણજી	,,
૧૨ સ્ટેન્ડર્ડ પ્રોડકટસ એજન્સી	ચોખાબજાર
૧૩ રમણલાલ અમૃતલાલ	,,
૧૪ લક્ષ્મીદાસ જેઠાભાઇ	,,
૧૫ ઇસ્માઇલ ઇબ્રાહીમ	,,
૧૬ વસ્તીમલ માનમલ	,,
૧૭ હરગોવનદાસ નારણદાસ	,,
૧૮ સુલેમાન આદમજી	,,
૧૯ ગીરધરલાલ પરષોત્તમદાસ	,,
૨૦ જગજીવનદાસ હીરાચંદ	,,
૨૧ રામદાસ ડાહ્યાભાઇ	,,
૨૨ તૈયબ ઍન્ડ કું.	,,
૨૩ જેઠાલાલ દામોદરદાસ	,,
૨૪ ડાહ્યાભાઈ નાનાલાલ	,,
૨૫ કેશવલાલ છગનલાલ	,,
૨૬ અમથાલાલ છગનલાલ	,,
૨૭ ચુનીલાલ ન્યાલચંદ	,,
૨૮ અમૃતલાલ કરસનદાસની કું.	પ્રેમદરવાજા બહાર
૨૯ રામવલ્લભ ઍન્ડ કું.	,,
૩૦ પ્રલ્હાદજી લાધાજી	માધવપુરા
૩૧ રૂપાજી મેઘાજી	,,
૩૨ જેઠાલાલ કાળીદાસ	ખમાસા ગેટ
૩૩ રતનશી નારણદાસ	કાળુપુર દરવાજા બહાર
૩૪ લાધાજી મેઘાજી	જૂના માધવપુરા
૩૫ રામચંદ શિવલાલ	,,
૩૬ દુર્લભરામ મોહનલાલ	જૂના માધવપુરા
૩૭ શીવલાલ અમથારામ	,,
૩૮ મોહનલાલ વીરચંદ	,,
૩૯ નગીનદાસ તારાચંદ	,,
૪૦ મણિલાલ ચતુરભાઇ	,,
૪૧ નરેશકુમાર બાબુલાલ	,,
૪૨ નારણદાસ વીઠલદાસ	,,
૪૩ મોહનલાલ લલ્લુભાઇ	,,
૪૪ ચીમનલાલ અમૃતલાલ	,,
૪૫ રમેશચંદ્ર આત્મારામ	,,
૪૬ અમૃતલાલ હરિવલ્લભ	,,
૪૭ કેશવલાલ મગનલાલ	,,
૪૮ કાંતિલાલ અંબાલાલ	નવા ,,

તિજોરી તથા કબાટ બનાવનાર અને વેચનાર

૧ મેસર્સ હરિશંકર જયચંદ	પાનકોરનાકા
૨ ,, ત્રીભોવનદાસ હેમચંદ	,,
૩ ,, એન. મોહનલાલની કું.	,,
૪ ,, ઉમેદરામ મગનલાલ,	પાનકોરનાકા
૫ ,, કસ્તુરચંદ રામચંદ	,,
૬ ,, પ્રભુદાસ જોઇતારામ	રીલીફરોડ
૭ ,, ગોપાળદાસ ખેમચંદ	દિલ્હી દરવાજા બહાર
૮ ,, કેવળદાસ જેચંદ	પીરમશારોડ
૯ ,, જેઠાલાલ જોઈતારામ	,,
૧૦ ,, નરસીરામ સુખરાય	ઘીકાંટા રોડ
૧૧ ,, વલ્લભદાસ એચ. ઍન્ડ સન્સ	પીરમશા રોડ
૧૨ ,, પ્રભુદાસ રણછોડદાસ	દાણાપીઠ
૧૩ ,, જહાંગીર બ્રધર્સ	સ્ટેશન રોડ
૧૪ ,, અંબાલાલ અમુલખદાસ	પત્થરકુવા

તૈયાર કપડાંની દુકાન

૧ હીરાલાલ ઍન્ડ સન્સ	પીરમશા રોડ
૨ પી. એમ. સુરતી	ઘીકાંટા રોડ
૩ વી. આર. ગુપ્તે	પીરમશા રોડ

૪ અબદુલગફુર એહમદમીયાં	પીરમશા રોડ
૫ કનુભાઇ કાળીદાસ શાહ	,,
૬ નારણજી સંતાજી દરજી	,,
૭ ચુનીલાલ ડુંગરશી સિવિલની ચાલીમાં	નવતાડ
૮ હીમતલાલ એન્ડ કું.	પીરમશા રોડ
૯ ધનજી કુસાજી	,,
૧૦ બાદરજી માસુજી	,,
૧૧ દેવાજી માણેકજી	પીરમશા રોડ
૧૨ ચંદ્રકાન્ત એન્ડ કું.	,,
૧૩ તારાજી દેવાજી	,,
૧૪ શાંતિલાલ એમ. શાહ	દિલ્હી ચકલા
૧૫ ઇંદુલાલ પ્યારમલ	,,
૧૬ વેલચંદ રાયચંદ શાહ	કાળુપુર ટંકશાળ
૧૭ વૃજલાલ વલ્લભદાસ	કાળુપુર માસુનાયકની પોળ
૧૮ મોહનલાલ ગુલાબચંદ શાહ	કાળુપુર હાજા પટેલની પોળના નાકે
૧૯ એ. આર. બ્રધર્સ	કાળુપુર ચકલા
૨૦ પારેખ બ્રધર્સ ગેલીવાળા	કાળુપુર ભંડેરી પોળ
૨૧ યુ. એ. રહીમ	કાળુપુર મોલની પોળ
૨૨ સુલતાનભાઇ ગુલામમહમદ	પાંચકુવા
૨૩ પ્રાગજીભાઇ ત્રીકમજી દરજી	ખાડિયા ચાર રસ્તા
૨૪ માણસા ક્રેપ માર્ટ પ્રો. મફતલાલ વાડીલાલ	પાચકુવા પૂંજાભાઈ દીપચંદની સામે
૨૫ પુનમચંદ દલસુખભાઇ શાહ	ધનલક્ષ્મી મારકીટ
૨૬ શશિકાન્ત મણિલાલ ચીનુભાઇ	બીલ્ડીંગ મારકીટ પાસે
૨૭ ઉગરચંદ પીતાંબરદાસ	માણેકચોક જરમનસીલ્વર-વાળા મારકીટ
૨૮ ચુનીલાલ પીતાંબરદાસ શાહ	,, ,, ,,
૨૯ ચુનીલાલ સવચંદ શાહ	માણેકચોક રાણીના હજીરામાં
૩૦ વલમચંદ તલકચંદ શાહ	,, ,,
૩૧ અરજુનજી અંબાજી દરજી	,, ,,
૩૨ ભાણજી લખમણજી	,, ,,
૩૩ અબદુલસતાર જીવાભાઇ	,, ,,
૩૪ રાજાજી પાતાજી	,, ,,

૩૫ મારી ગજી પ્રભુજી દરજી માણેકચોક રાણીના હજીરામાં
૩૬ વૃંદાવન એન્ડ કું ,, ,,
૩૭ અમનાજી કુંવરજી ગોસાંઈજીના વડામાં
૩૮ શાંતિલાલ કુંવરજી શાહ રતનપોળ
૩૯ દ્વારકાદાસ એન્ડ કંપની ,,
૪૦ બાબુલાલ ગોપાળજી માણેકચોક રાણીનો હજીરો
૪૧ દેવાજી નવાજી દરજી ઝવેરીવાડ નાગોરીશાળા
૪૨ પોપટલાલ છોટાલાલ શાહ રતનપોળ
૪૩ ચીનુભાઈ અંબાલાલ ઝવેરીવાડ
૪૪ આદમભાઈ રહેમાનભાઈ જુમ્મા મસ્જિદ
૪૫ અનાઉદીન ચુનાખી ત્રણદરવાજા
૪૬ જયંતીલાલ વીરજીભાઈ આસ્તોડિયા
૪૭ કૃષ્ણા રેડીમેઇડ સ્ટોર્સ ન્યુ માધુપુરા
૪૮ અમુલખ મછાચંદ શાહ કૃષ્ણ સીનેમાની સામે

તોલ માપના સામાનના વેપારી

૧ પટેલ નારણભાઈ રણછોડદાસ પાનકોર નાકા
૨ ,, ઉમેદરામ રણછોડદાસ ,,
૩ ,, મગનલાલ અમથારામ ,,
૪ ,, કચરાલાલ મોહનદાસ ,,
૫ રોશનઅલી ચાંદાભાઈ ,,
૬ અબ્દુલકાદર અબ્દુલહુસેન ,,
૭ ફીદાઅલી ગુલામઅલી ,,
૮ લાયન સ્કેલ વર્કસ પીરમશારોડ રીગલ સીનેમાની બાજુમાં
૯ નોબલ સ્કેલ વર્કસ ઘીકાંટા રોડ પોલીસ ચોકી પાસે

દરજીની દુકાનો

૧ નિરંજન ટેલર્સ ગાંધીરોડ રતનપોળ પાસે
૨ ઈલસ્ટ્રીયસ કંપની ,, મોડલ ટોકીઝ પાસે
૩ વિષ્ણુ સુમાજી એન્ડ સન્સ ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન
૪ રાવળ એન્ડ કું ગાંધીરોડ
૫ શાહ બ્રધર્સ ,, ફતાસા પોળ પાસે
૬ આર જી સન્સ ,, પાડાપોળ
૭ અનુપમ સ્ટોર્સ ,, કોઠારીપોળ
૮ એસ ડીસોઝા ,, પાડાપોળ સામે
૯ મોડલ સ્ટોર્સ ,, મોડલ ટોકીઝ પાસે
૧૦ ન્યુ કલકત્તા ટેલરીંગ હાઉસ ફતાસા પોળ પાસે
૧૧ સોમનાથ ધનજી કુવારા
૧૨ રોયલ ટેલરીંગ વર્કસ ,,
૧૩ એમ પી ટેઈલર્સ ,,
૧૪ એસ એમ માસ્તર ,,
૧૫ એસ એન બ્રધર્સ જુમ્મા મસ્જિદ સામે
૧૬ અપટુડેટ ટેલરીંગ વર્કસ ,, ,,
૧૭ ચિત્તરંજન એન્ડ કું કુવારા
૧૮ એફ દીન પાચકુવા
૧૯ ગોલ્ડન બ્રધર્સ ,,
૨૦ આર સી ફ્રેન્ક પાચકુવા દરવાજા બહાર
૨૧ ડી એસ ડીસોઝા પાચકુવા
૨૨ જે એફ ડીસોઝા ,,
૨૩ એફ લોરેન્સ ,,
૨૪ ડી એસ ફરનાન્ડીઝ પાચકુવા શહેરકોટડા સામે
૨૫ સી એમ નાયક પાચકુવા શહેર કોટડા સામે
૨૬ પેરીસ ટેલરીંગ વર્કસ પાચકુવા દરવાજા બહાર
૨૭ સુલતાનભાઈ ગુલામહુસેન પાચકુવા સીનેમા સામે
૨૮ ક્રેસન્ટ સ્ટોર્સ પાચકુવા સીનેમા પાસે
૨૯ એમ ગોરધનદાસ ,, ,, ,,
૩૦ કરેમેન્ટ ડીસોઝા ,, ,, ,,
૩૧ મહમદ યાકુબ ,, ,, ,,
૩૨ કેસરસિંહ ગંગારામ રાયપુર, સાંકડીશેરી
૩૩ સીતારામ ઇ ચેવાપુરા ,, ચકલા
૩૪ નરોતમદાસ રણછોડદાસ ,, સાંકડીશેરી
૩૫ સુનીલાલ ગીરધરલાલ ,, ,,
૩૬ લાલજીભાઈ કરસનદાસ રાઠોડ ,, ,,
૩૭ નાનજીભાઈ ,, ,,
૩૮ લલિતમોહન રણછોડદાસ ,, ,,
૩૯ એમ પી ટેલર્સ ધાચીની પોળના નાકે
૪૦ બી જી ટેલર્સ રાયપુર શામળાની પોળ
૪૧ મહારાષ્ટ્ર ટેલરીંગ ફર્મ ,, દરવાજા પાસે
૪૨ બી કે જે ગેથાન ,, મદનગોપાળની હવેલી
૪૩ નટવરલાલ ઓચ્છવલાલ ,, ચકલા ગેટ પાસે
૪૪ ઉજમસિંહ સામજી ગોહેલ રાયપુર ભગલાની પોળ સામે
૪૫ બેસ્ટ ટેલરીંગ વર્કસ રાયપુર ગેટની સામે

મકાન માલીકો, મીલો તેમજ બીલ્ડીંગ કોન્ટ્રાકટરોને

ખુશખબર

અમારે ત્યાં મલબારી બીમ, સાઇઝ તથા જંગલી પાટીયાં તથા સાગી ગોળવા, જબલપુરી તથા વલસાડી સાઇઝો, વાંસ, વળી, મોભ, બામ્બુ તથા ગાંસડીઓ બાંધવાની ચીપો વિગેરે કિફાયતે મળશે.



સોમનાથ કુબેરદાસ ઝવેરી

કોહીનુર ટીમ્બર માર્ટ,

વીરડી સૉ મીલ, મુંબઈ.

ગવર્નમેન્ટ સપ્લાયર્સ, મ્યુનિસિપલ અને રેલ્વે કોન્ટ્રાકટર્સ
ટીમ્બર મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ.

હેડ ઓફીસ	મુંબઈ ઓફીસ
સારંગપુર લાટી—અમદાવાદ	ટાકબંદર, રે રોડ, મુંબઇ ૧૦
ટેલીફોન ૫૪૯૭	ટેલીગ્રામ 'સ્કેન્ટલીંગ'
ટેલીગ્રામ 'જગદીશ'	ટેલીફોન ૪૨૨૪૭

કે. જે. એન્ડ સન્સ

સારંગપુર લાટી, અમદાવાદ
ટીમ્બર મરચન્ટ એન્ડ કમીશન એજન્ટ

૪૬ આર આર વ્યાસ ખાડિયા ગેટ પાસે
૪૭ પોપ્યુલર એન્ડ કું ,, ચારરસ્તા
૪૮ મોહનલાલ લાલજીભાઇ ,, ગેટ પાસે
૪૯ નાગજીભાઈ વીરજીભાઇ ગોહેલ ખાડિયાગેટ પાસે
૫૦ ગાંડાલાલ મણિલાલ ,, ચારરસ્તા
૫૧ મોહનલાલ અંબાલાલ ચૌહાણ ,, ,,
૫૨ સ્નેહીડ એન્ડ કું ,, ,,
૫૩ એન પ્રકાશ એન્ડ કું ,, ,,
૫૪ સૌરાષ્ટ્ર ટેલરીંગ વર્ક્સ ,, ,,
૫૫ દામોદર અમરશી સોનકી ,, ગેટ પાસે
૫૬ ડીસન્ટ એન્ડકું પ્રો મગનલાલ વીરજીભાઈ ગદાણી ખાડિયા ધોબીની પોળ
૫૭ રમેશ ટેલરીંગ વર્ક્સ નવાદરવાજા બ્રહ્મપુરી
૫૮ તુકારામ રંગનાથ સારંગપુર ભજગોવિંદની ખડકી સામે
૫૯ મોહનલાલ પરશોત્તમ ,, કોકડિયાની પોળ સામે
૬૦ સી બી ભગત સારંગપુર ભજગોવિંદની ખડકી સામે
૬૧ નાથાલાલ કેશવલાલ ,, કાકડાની પોળ સામે
૬૨ ઉજમશી વાલજીભાઈ સારંગપુર ફરતા વિસામા
૬૩ નાગરદાસ વાલજીભાઈ સારંગપુર ચકલા
૬૪ મોહનલાલ અંબાલાલ રજપૂત સારંગપુર કાકડાની પોળ
૬૫ કાનજીભાઈ મોતીભાઇ સારંગપુર શ્રીરામજીની શેરી પાસે
૬૬ જેઠાભાઇ વાલજીભાઈ પરમાર સારંગપુર, તળિયાની પોળ
૬૭ જયંતીલાલ નાગરદાસ વાઘેલા સારંગપુર, લુખારાની પોળ
૬૮ લક્ષ્મીનારાયણ ટેલરીંગ વર્ક્સ રતનપોળ
૬૯ ભાવનગરી ટેલરીંગ હાઉસ રતનપોળ
૭૦ મકવાણા બ્રધર્સ રતનપોળ ફત્તેહભાઈની હવેલી
૭૧ કાંતીલાલ મોતીલાલ પરમાર (કાન્ત ટેલરીંગ કું) રતનપોળ, નગીનાપોળ
૭૨ કાન્તીલાલ આર પરમાર રતનપોળ, ઝવેરીવાડ ગેટ સામે
૭૩ પ્રભુદાસ ચતુરભાઈ પરમાર રતનપોળ
૭૪ ઓધવજી કલ્યાણજી ચાવડા રતનપોળ
૭૫ ડેક્કન ટેલરીંગ ફર્મ રતનપોળ, નગીનાપોળ
૭૬ પટેલ એન્ડ કું રતનપોળ
૭૭ જોષી ટેલરીંગ વર્ક્સ પાંજરાપોળ, દીલખુશ બિલ્ડીંગ
૭૮ ચીનુભાઇ મણિલાલ શાહ રતનપોળ નગીનાપોળ
૭૯ રણછોડદાસ લાલભાઇ રતનપોળ ગોલવાડ
૮૦ મોતીલાલ નાગરદાસ કૃષ્ણ સીનેમા પાસે
૮૧ ભારત ટેલરીંગ વર્ક્સ રિલીફરોડ, ધનાસુતારની પોળ
૮૨ એમ બી મુન્શી માણેકચોક, કોટનહોલ પાસે
૮૩ ધી મોડર્ન ટેલરીંગ ફર્મ માણેકચોક, પોસ્ટ ઓફિસ પાસે
૮૪ બી એમ માસ્તર ઘીકાંટા પચભાઇની પોળ
૮૫ સુરતી સ્ટોર ઘીકાંટા નોવેલ્ટી ટોકીઝ પાસે
૮૬ એમ્પાયર ટેલરીંગ ફર્મ ઘીકાંટા, ગેટ પાસે
૮૭ સી બી માસ્તર ઘીકાંટા
૮૮ કાનજીભાઈ ગાંડાભાઈ પીરમશા રોડ
૮૯ વલ્લભરામ દયાળજી કાળુપુર, રાજામહેતાની પોળ
૯૦ એન એસ ઠાકોર કાળુપુર મામુનાયકની પોળ
૯૧ બાબુરાવ છગનલાલ કાળુપુર નવગજા પીર પાસે
૯૨ નુરમહમદ એહમદજી ,, પાંચ પીપળી
૯૩ ગોરધનદાસ એન્ડ કું ,, દરવાજા પાસે
૯૪ અંબાલાલ તુલસીદાસ દરિયાપુર, હડીનો ચોરો
૯૫ ન્યુ અમેરિકન ટેલરીંગ વર્ક્સ ,, ચાર રસ્તા
૯૬ પ્રભુદાસ રામજી ,, ,,
૯૭ પી. એમ સુરતી ટેલર્સ શાહપુર, ઉત્તમ પોળ
૯૮ એબલ એન્ડ કું શાહપુર નવી પોળ પાસે
૯૯ ગણપતલાલ આત્મારામ (પરમાર) એન્ડ કું શાહપુર, ભવાનપુરા
૧૦૦ જયંત એન્ડ કું ,, નવીપોળ પાસે
૧૦૧ ભગવાનજી નીકમજી શાહપુર નવી વડવાળી પોળ
૧૦૨ જેમ્સ બી ટેલર્સ સલાપોસ રોડ
૧૦૩ રામૈયા કરૈયા ,, ,,
૧૦૪ જી એફ લોબો લાલ દરવાજા
૧૦૫ બેંગાલ ટેલરીંગ વર્ક્સ ,,
૧૦૬ મોડક એન્ડ કું બંધ
૧૦૭ એસ બી. માસ્તર બંધ
૧૦૮ પીટર એ ડીસોઝા રાયખડ, મિશન સ્કુલ પાસે
૧૦૯ ન કાનજીભાઈ અમરશી ખાડીયા ગેટ પાસે

૧૦૯ પી. ડબ્લ્યુ ફ્રેન્ક રાયખડ રોડ
૧૧૦ અપટુડેટ. સીલાઈ ખાતું મીરઝાપુર રોડ
૧૧૧ એમ. આર. ટેલર્સ ,, ,,
૧૧૨ ગવર્મેન્ટ ટેલરીંગ હાઉસ ખાસબજાર
૧૧૩ પોપ્યુલર ટેલરીંગ વર્કસ ,,
૧૧૪ જીઆ એન્ડ કું. ત્રણ દરવાજા બહાર
૧૧૫ આર. એફ. માસ્તર આસ્તોડિયા ચકલા
૧૧૬ મહમદભાઇ કરીમજી ત્રણ દરવાજા ખાસ બજાર
૧૧૭ રોશન ટેલરીંગ વર્કસ આસ્તોડિયા ચકલા
૧૧૮ ન્યુગુડ એન્ડ કું.આસ્તોડિયા,અબ્દુલજીના ચોકમાં
૧૧૯ ઇબ્રાહીમ એહમદજી આસ્તોડિયા કાજીના ધાબે
૧૨૦ નબીભાઈ ખાતુભાઇ આસ્તોડિયા કાજીના ધાબે
૧૨૧ છનાલાલ બકારખા ગવંડી આસ્તોડિયા ચકલા
૧૨૨ છગનલાલ જીવણલાલ પારેખ આસ્તોડિયા ઢાળની પોળમાં
૧૨૩ ચતુરભાઇ રૂગનાથ પરમાર આસ્તોડિયા ચકલા
૧૨૪ મોહનલાલ કાળીદાસ આસ્તોડિયા ચકલા
૧૨૫ ગાંડાલાલ ભગવાનદાસ ગોળલીમડા નારીયાવાડ
૧૨૬ શાહ એડ કું. દેવસાના પાડા સામે
૧૨૭ આઈડીઅલ ટેલર એન્ડ કટર ઇન્સ્ટીટયુટ એલિસબ્રીજ વ્હાઇટ હાઉસ પાસે
૧૨૮ ધી મોડર્ન ટેલરીંગ ફર્મ એલિસબ્રીજ દાળિયા બિલ્ડીંગ
૧૨૯ પટેલ બ્રધર્સ ,, વા. સા. હોસ્પીટલ
૧૩૦ ફેન્સી ટેલરીંગ વર્કસ ,, ,, ,,
૧૩૧ મગનલાલ દયાળજી ,, ,, ,,
૧૩૨ ફેઇથફુલ એન્ડ કું. ,, ગુજરાત કોલેજ સામે
૧૩૩ રજપુતાની ટેલરીંગ ફર્મ સાબરમતી રેલવે લાયબ્રેરી પાસે
૧૩૪ બાબુરામ ભાવરામ રખિયાલ દરવાજા બહાર
૧૩૫ મકવાણા ટેલરીંગ વર્કસ સરસપુર પીઠબજાર
૧૩૬ પ્રતિમા સ્ટોર્સ ભદ્ર, પી. ધનજીભાઈ સામે

ઉપરની દરજીની દુકાનોની યાદી ધી અમદાવાદ ટેલર્સ શોપ ઓનર્સ એસોસીએશનની યાદીમાંથી લીધેલી છે. આ એસોસીએશનના હાલના પ્રમુખ શ્રી. પીટર એ. ડીસોઝા છે અને મંત્રી શ્રી. કાન્તિલાલ એમ. પરમાર છે. રાવળ એન્ડ કું. વાળા સહમંત્રી છે.

દવાના વેપારી

દવાના આ વેપારીઓનું અમદાવાદ દવામંડળ સ્થપાયેલું છે. તેના પ્રમુખ તરીકે ૧૯૪૭ ના ઓગસ્ટમાં શ્રી. ચીમનલાલ કુબેરદાસ મોદી અને સેક્રેટરી તરીકે શ્રી. જે. બી. શાહ એન્ડ કું. વાળા હતા.

૧ જે. બી. શાહ એન્ડ કું. ત્રણ દરવાજા
૨ હિંમતલાલ રતિલાલ ,,
૩ એચ. પંડિતની કુંપની ,,
૪ ડાહ્યાભાઇ સાકળચંદ ,,
૫ ચુનીલાલ મયાચંદ મહેતા ,, અને ગાંધીરોડ
૬ ડાહ્યાભાઇ નાનશા ,,
૭ ચીમનલાલ કુબેરદાસ મોદી ,,
૮ સાંકળચંદ ચુનીલાલ ગાંધી ત્રણ દરવાજા
૯ ત્રીકમલાલ મોહનલાલ ,,
૧૦ ચંદુલાલ પ્રેમચંદ ,,
૧૧ કાંતિલાલ જેશીંગભાઈ ,,
૧૨ એમ. એમ. નાતાલવાલા ,,
૧૩ ચંદ્રકાન્ત નવસુખલાલ ,,
૧૪ ભીખાભાઇ છગનલાલ ,,
૧૫ ચીમનલાલ માધવલાલ ,,
૧૬ સી. આર બાલકૃષ્ણ ,,
૧૭ પંડિત શાહ એન્ડ કું. ,,
૧૮ પી. છોટાલાલ શાહ એન્ડ કું. ,,
૧૯ મનુભાઈ જમનાદાસ-સંઘવી ,,
૨૦ એચ. ટી. એસ. અત્તરવાલા ,,
૨૧ એલેમ્બીક કેમીકલ ડીપો ,,
૨૨ મેસર્સ મોહનલાલ શંકરલાલ ,,
૨૩ નેરોલ એજન્સી ,,
૨૪ મેસર્સ ચીનુભાઇ મોતીલાલ સરૈયા ,,
૨૫ હરિશ ઓલ ટ્રેડ એજન્સી ભદ્ર
૨૬ એમ. અંબાલાલ એન્ડ કંપની રિલીફરોડ
૨૭ જયંત મેડીકલ સ્ટોર્સ રમકડામારકીટ
૨૮ સી. એસ. પટેલ ,,
૨૯ ધી અમદાવાદ સર્જીકો રીચીરોડ જુમ્મામસ્જિદ સામે
૩૦ મેસર્સ હિંદ મેડીકલ સ્ટોર્સ ,,
૩૧ યુનિવર્સલ ફાર્મસી પાડાપોળ રીચીરોડ

૩૨ મેડીકલ જનરલ સ્ટોર્સ ગાંધીરોડ
૩૩ ઇન્દુલાલ એચ. શાહ ,,
૩૪ જે. એન. પટેલ ,,
૩૫ પટેલ બ્રધર્સ ,,
૩૬ નેશનલ ડ્રગ એજન્સી ,,
૩૭ શાંતિલાલ અંબાલાલ પતાસા પોળ ગાંધીરોડ
૩૮ આર. ટી. શાહ ,,
૩૯ પનવેલ ફાર્મસી ,,
૪૦ ભોગીલાલ બ્રધર્સ ,,
૪૧ ભિક્ષા ફાર્મસી ,,
૪૨ બી. પરીખ એન્ડ કું. ,,
૪૩ નેશનલ મેડીકલ સ્ટોર્સ ,,
૪૪ દિનેશચંદ્ર બાબુભાઇ ગાંધીરોડ
૪૫ નગીનદાસ ડાહ્યાભાઇ કાળુપુર
૪૬ ચુનીલાલ મયાચંદ (બ્રાન્ચ) ગાંધીરોડ
૪૭ સગુણરાય એમ. મહેતા ,,
૪૮ પરમાનંદ શેઠ એન્ડ કું. ,,
૪૯ ભારત મેડીકલ સ્ટોર્સ ચાર રસ્તા
૫૦ શાંતિલાલ કે. શાહ ,,
૫૧ માય ઓન સ્ટોર્સ દિલ્હી ચકલા
૫૨ મહેતા મેડીકલ સ્ટોર્સ ,,
૫૩ કેશવલાલ બી. સાદરાવાલા ,,
૫૪ મોહનલાલ એન્ડ કું. પાનકોર નાકા
૫૫ એ. બી. સી. સર્જીકલ કંપની જુમ્મામસ્જિદ સામે

દડાદડી દોરા ને ટયુબોના વેપારી

ધી અમદાવાદ ગ્રેડ મેન્યુફેક્ચરર્સ એસોસીએશનની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૪૪માં થઈ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. સી. કે. સોલાપુરવાળા અને સેક્રેટરી તરીકે શ્રી. જયંતીલાલ શાહ છે.

૧ વસંત ગ્રેડ વર્કસ રતનપોળ નગીનાપોળ
૨ શેઠ રમણલાલ આર. સંઘવી રતનપોળ, હાથીખાના નાકા
૩ શેઠ વેણીલાલ એમ. સંઘવી રતનપોળ શેઠની પોળ સામે
૪ ,, કાંતિલાલ બાબુભાઇ રતનપોળ હાથીખાના
૫ રસિક ગ્રેડ વર્કસ અરવિંદભુવન કૃષ્ણ સીનેમાની બાજુમાં
૬ મનુભાઇ પી. ગોહેલ ટીંકવાગેટ સરૈયાપોળ
૭ એડવાન્સ ગ્રેડ વર્કસ માણેકચોક વીસા શ્રીમાળીની વાડી
૮ શાહ કેશવલાલ સુરચંદ સાંકડી શેરી સત્યકબીરના મંદિરના મેડા ઉપર
૯ ભાગ્યલક્ષ્મી ગ્રેડ વર્કસ માણેકચોક વીસાશ્રીમાળીની વાડી
૧૦ રાજેન્દ્ર ગ્રેડ વર્કસ માણેકચોક વીસાશ્રીમાળીની વાડી
૧૧ શાહ ગ્રેડ વર્કસ માણેકચોક વીસાશ્રીમાળીની વાડી
૧૨ કાંતિ ગ્રેડ વર્કસ ,, ,,
૧૩ જયંત ગ્રેડ વર્કસ ,, ,,
૧૪ મેસર્સ અનુભાઇ એન્ડ કંપની માંડવીની પોળમાં કાકાબળિયાની પોળના નાકા પર
૧૫ શેઠ નવીનચંદ્ર મણિલાલ પાનકોરનાકા મોચીઓળ ખાચામાં શોપ નં. ૨૯૮૦
૧૬ શેઠ મહંમદઉસમાન અબુબકર ઘોટલાવાળા જુમ્મા મસ્જિદ દુ. નં. ૨૬૫૧
૧૭ ધી બોમ્બે ગ્રેડ વર્કસ સલાપોસ રોડ
૧૮ શેઠ નટવરલાલ ડાહ્યાભાઇ ટીંબ પોળ સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે
૧૯ ધી કનૈયા ગ્રેડ વર્કસ ન્યુ સ્વામીનારાયણ બીલ્ડીંગ ત્રીજે માળ
૨૦ શેઠ સી. એન. કામદાર સ્વામીનારાયણ ન્યુ બીલ્ડીંગ
૨૧ ,, શિવાભાઇ કુબેરદાસ સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે બકરી પોળ
૨૨ દિનેશ ગ્રેડ વર્કસ સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે ખોડીઆંબલી
૨૩ શેઠ જગજીવનદાસ જીવરાજ પંચભાઇની પોળ વાડીલાલ સોડા ફાઉન્ટનની બાજુમાં
૨૪ શાહ ચુનીલાલ મોતીલાલ પંચભાઇની પોળ ગુંદી શેરી
૨૫ શેઠ કેશવલાલ પુરષોતમદાસ કુંભારવાડા, નારીયાવાડ, લુણસાવાડા
૨૬ ,, ગુલામહુસેન એહમદમીયાં ખલીફા દરિયાપુર પોપટીયાવાડ
૨૭ ,, આઝમઅલી અસગરઅલી દરિયાપુર ઢાલગરવાડ

૨૮ શેઠ લાલચંદ માવજીભાઇ શાહપુર વડવાળી પોળ વાઘાનવાસ
૨૯ ઓનેસ્ટ ગ્રેડ વર્કસ શાહપુર વસ્તાધેલજીની પોળ
૩૦ ધી ખારા ,, ,, ,, કુવાવાળી પોળ
૩૧ શેઠ શંભુપ્રસાદ મોહનલાલ દરિયાપુર મોટી હવેલીની પોળ
૩૨ ધી ન્યુ અંબિકા ગ્રેડ વર્કસ દરિયાપુર લાલ બાવાના ટીંબે
૩૩ શેઠ વિનોદકુમાર કાંતિલાલ દુધવાળીપોળ પાસે
૩૪ ભવાની ગ્રેડ વર્કસ શાહપુર મંગળપારેખનો ખાંચો રોડ ઉપર
૩૫ ધી ઇન્ડિયન ગ્રેડ વર્કસ (પ્રો. એસ. એમ. પટેલ) શાહપુર નવઘરીની પોળ
૩૬ શેઠ બાબુલાલ નગીનદાસ જૂના મહાજનવાડા કટકીયાવાડ પાસે
૩૭ શાહ ધીરજલાલ વિઠ્ઠલદાસ દરિયાપુર વાડીગામ ગંગારામ પારેખની પોળ
૩૮ શેઠ રસુલભાઈ સીદીકભાઇ કાળુપુર સોદાગરની પોળ
૩૯ ,, હબીબભાઇ ઉસમાનભાઇ કાળુપુર ખીસકોલીની પોળ
૪૦ ,, ફતેહભાઇ જીવાભાઈ કાળુપુર ટોપીવાળાપોળ
૪૧ ,, સુંદરલાલ કે. પંજાબી કાળુપુર ભંડેરીપોળ
૪૨ મેસર્સ ધામી બ્રધર્સ કાળુપુર ટંકશાળસામે
૪૩ શેઠ ગુલામમહમદ એહમદભાઇ શેખ કાળુપુર સોદાગરની પોળ
૪૪ ,, મહમદભાઇ ચાંદભાઇ કાળુપુર સોદાગરની પોળ
૪૫ મેસર્સ ઇબ્રાહિમ અબ્દુલ્લાખાન કાળુપુર શેખજમુદીનની પોળ
૪૬ શેઠ નઝરબેગ રહિમબેગ કાળુપુર સોદાગરનીપોળ
૪૭ ભારત ગ્રેડ વર્કસ કાળુપુર ઝાંપડાની પોળ
૪૮ શેઠ કેશવલાલ મીઠારામ ખાડિયા ગોલવાડ ભાણુસદાવતની પોળ
૪૯ ,, રણછોડલાલ મીઠારામ ખાડિયા ગોલવાડ રઘાસુતરીયાની પોળ
૫૦ ધી મધુ ગ્રેડ વર્કસ C/o દ્વારકાદાસ એન્ડ કું. ખાડિયા ચારરસ્તા
૫૧ મોડર્ન ગ્રેડ વર્કસ ખાડિયા ચાર રસ્તા નાતાલવાલા બિલ્ડીંગ
૫૨ કૃષ્ણ ગ્રેડ વર્કસ રેવડી બજાર
૫૩ ઉષા ,, ,, ,, કબીર મારકીટ
૫૪ કુમાર ,, ,, ,, C/o લલ્લુભાઈ જેઠાભાઇ
૫૫ હિંદુસ્તાન ,, ,, ૬૯૬ રીડરોડ
૫૬ બેબી સોઇંગ ગ્રેડ વર્કસ C/o કંચન બ્રધર્સ ,,
૫૭ અમદાવાદ ,, ,, કપાસીઆ બજાર દલાલ બીલ્ડીંગ
૫૮ નિર્મળ ,, ,, ,, કંપનીવાલા મારકીટ
૫૯ નિરંજન ,, ,, ,,
૬૦ યુનીવર્સલ ,, ,, ,, પટેલ મારકીટ
૬૧ શેઠ અંબાલાલ ત્રીકમલાલ ,, મોતીલાલ મેન્શન
૬૨ ,, જમનાદાસ ચીમનલાલ ,, છોટાલાલના ડેલામાં
૬૩ દુર્ગા ગ્રેડ વર્કસ ,, દલાલ બિલ્ડીંગ
૬૪ શ્રી ભગવતી ગ્રેડ વર્કસ રેવડી બજાર કબીર મારકીટ
૬૫ ,, દયામતી ,, ,, મરકતી કલોથ મારકીટ
૬૬ સ્ટાર ,, ,, કપાસીઆ બજાર દલાલ બીલ્ડીંગ
૬૭ શેઠ આર. એ. માચીસવાલા પાંચકુવા નવી મહોલાત
૬૮ અંબિકા ગ્રેડ વર્કસ સાકરબજાર
૬૯ સરસ્વતી ગ્રેડ વર્કસ સાકર બજાર પટેલ મારકીટ
૭૦ જયંત ગ્રેડ વર્કસ રાયપુર ચકલા લક્ષ્મીનિવાસ પહેલે માળ
૭૧ ઇસ્ટર્ન ગ્રેડ વર્કસ રાયપુર દરવાજા બહાર ન્યુ કોટન મિલ નં. ૧ (કમ્પાઉન્ડ)
૭૨ શેઠ આર. ડી. શાહ રાયપુર પરમડીની પોળ C/o ચંદુલાલ કેશવલાલ
૭૩ શ્રી સત્યવિજય ગ્રેડ વર્કસ (પ્રો. એ. પીરમહંમદની કું.) સરસપુર, રાયપુર મિલ પાસે
૭૪ શેઠ હરિવદન પી. જોશી રાયપુર લાંબાપાડાની પોળ C/o જોશી પટેલ એન્ડ કું.
૭૫ ,, કાસમમીયાં અબ્દુલગફુર સરસપુર મચ્છા મસ્જિદ નીકાલી ગેઈટ
૭૬ ,, દલીચંદ દામજીભાઈ ગોમતીપુર કાળી ચકલા
૭૭ ,, કે. દીલીપકુમાર સરસપુર વાસણશેરી વાડીલાલ ગીરધરલાલ

સાહસ અને પ્રામાણિકતાની અનોખી સુવાસથી મહેકતી
અત્તર, સેન્ટ, ગુલાબજળ–સુરમાના વેપારની પ્રસિદ્ધ પેઢી

દિલ્હીવાળા લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ

ગુજરાતની સ્વતંત્ર બાદશાહીના સમયથી જ અમદાવાદ એક શોખીન નગર છે. ચારસો–પાંચસો વર્ષ પહેલાં પણ પાટનગર અમદાવાદ પોતાના શણગાર અને સુવાસ માટે ઊંચા પ્રકારનાં અત્તર, એસન્સ, સુરમા અને ધૂપ વગેરે ખૂબ વાપરતું અને ઉત્તર-હિંદમાંથી ખાસ કરીને દિલ્હી, કનૌજ અને લખનૌથી ઉત્તમ અત્તરો બનાવનારાઓ રાજનગરને આંગણે ઊભરાતા. મુગલાઈ શાસનમાં પણ એ શોખ શાહી સૂબાઓએ ખીલવ્યો હતો.

શોખીન પાટનગરનો એ શોખ હજી સુધી ચાલુ રહ્યો છે અને અત્તરના રાજા જેવા દિલ્હીવાલા લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસનું નામ અત્તર, શરબતો, મુરબ્બા, સુરમા કે સુગંધિત તેલો માટે સહુથી પહેલું જીભે ચઢે છે. એ સુપ્રસિદ્ધ નામ અમદાવાદમાં જ નહિ પણ આસપાસના ગુજરાત કાઠીઆવાડના વિશાળ પ્રદેશમાં એટલું જાણીતું છે કે અત્તર, ગુલાબજળ, કેસર, કસ્તુરી, અંબર, સુગંધીતેલો વિષે વિચાર કરનારને સહુથી પહેલું એ નામ સ્મરણમાં આવે છે.

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસની પેઢીનો વેપાર પણ એવો જ ખંતિલો અને પ્રામાણિકતાની સુવાસથી મહેકતો છે. છેલ્લાં ૬૪ વર્ષથી આ પેઢી રાજનગરને પોતાનાં અત્તરો, તેલોથી મહેકતું રાખી રહી છે. ઈ. સ. ૧૮૮૪માં લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ અને મણિલાલ ધરમદાસ એ બે ભાઈઓ અમદાવાદ આવ્યા અને અત્તર, ગુલાબજળ અને સુરમાના વેપારનો તેમણે એક સામાન્ય નાની દુકાનમાં આરંભ કર્યો. માણેકચોકની એ નાની સરખી દુકાનનો અંકુર આજે ફૂલીફાલીને ફુવારા પાસેની મુખ્ય રાજમાર્ગ પરની એક વિશાળ અને ધીકતા વેપારની દુકાનરૂપ મહાન વૃક્ષ સમાન વિકસ્યો છે. દિનપ્રતિદિન પ્રગતિ કરતાં કરતાં 'લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ' નું નામ અત્તર, ગુલાબજળ સાચામોતીના સુરમા, સુગંધી તેલોના વેપારનું એક આગેવાન નામ બની રહ્યું છે.

આજના ધીકતા વેપારનું બીજ રોપી પોતાની મહેનત અને કુનેહથી એને સીંચનાર અને ઉછેરનાર એ બે સાહસિક ભાઈઓ આજે હયાત નથી. શ્રી. મણિલાલ ધરમદાસ તો ઈ. સ. ૧૯૩૩માં ૫૯ વર્ષની વયે અવસાન પામ્યા, પરંતુ શ્રી. બિશનદયાળ

ધરમદાસ તો છેક ૧૯૪૬ માં ૮૪ વર્ષની બુઝર્ગ વયે અવસાન પામ્યા. એ વયોવૃદ્ધ અત્તરના રાજાને એમની દુકાનની ગાદીએ બેઠેલા તો હજારો અમદાવાદીઓએ જોયા હશે અને એમની વેપારી કુનેહ ઘણાને હજી પણ યાદ હશે.

પ્રખ્યાત બનેલી આ દુકાન અને પેઢીનો વહીવટ આજે તો યુવાન અને ઉત્સાહી સંચાલક શ્રી. નંદકીશોર મણિલાલ ચલાવી રહ્યા છે. ૧૬ વર્ષની વયમાં ૧૯૨૮માં તેઓ આ દુકાનના કામકાજમાં જોડાયા હતા અને તેમના પિતાશ્રી મણિલાલના અવસાન પછી તો તેઓ તેમના વડીલ અને વૃદ્ધ કાકાના મુખ્ય મદદનીશ બની રહ્યા હતા. તેઓ પોતાની કુનેહથી આજે આ મોટી પ્રસિદ્ધ પેઢીનો વહીવટ સુંદર રીતે ચલાવી રહ્યા છે. અત્તરના ધંધામાં ખોટી હરીફાઈ દૂર કરવા અને વેપારીઓ વચ્ચે ભ્રાતૃભાવ જાગૃત કરવા તેમણે સને ૧૯૪૪માં ધી અમદાવાદ અત્તર એન્ડ ઓઈલ મેન્યુફેક્ચરર્સ એસોસીએશનની સ્થાપના કરી છે અને તેઓ પોતે તેના પ્રમુખ છે.



શેઠશ્રી—નંદકીશોર મણિલાલ

લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસની પેઢી ફૂવારા પાસે આવેલી છે અને ઊંચી જાતનાં તમામ પ્રકારનાં દેશી બનાવટનાં અત્તરો, સેન્ટો, અર્કો, દવાઓ, શુદ્ધ સાચાં મોતીના સુરમા, કેસર, કસ્તુરી, અંબર, શિલાજીત, પરફ્યુમરી, એસેન્સ, સુખડનું તેલ, શરબત, મુરબ્બા, ગુલાબજળ, તથા સુગંધિત તેલો અને હેર ઓઈલોનો બહોળો વેપાર કરે છે, અને શોખીન રાજનગરને મહેકતું રાખે છે.

૭૮ ધી ગુજરાત ગ્રેડ વર્કસ આસ્તોડિયા બદોપોળ સામે
૭૯ શેઠ જમાલભાઈ ઉસમાનજી જમાલપુર ગોળ લીમડા નારીયાવાડ
૮૦ ,, ત્રિકમલાલ એમ. શાહ જમાલપુર ટોકરશાની પોળ
૮૧ ,, મહમદભાઈ ગુલામરસુલ તાજપુર મોમનાવાડ સુતારશેરી
૮૨ મેસર્સ હીમાણી ગ્રેડ વર્કસ જમાલપુર સુતરડી પાસે
૮૩ શેઠ પોપટલાલ સી. શાહ ગુસાપારેખની પોળ
૮૪ ,, યાકુબ ઇબ્રાહીમ ડાયર આસ્તોડિયા ચકલા આશાભીલ ટેકરી
૮૫ ,, મંગળદાસ રાયચંદ શાહ ગુસાપારેખની પોળ
૮૬ ,, વણારસી ડોસાભાઇ ધનાસુતારનીપોળ અંબાજી માતાના મંદિર પાસે છગનબાપાની ખડકી
૮૭ શ્રી મહેશ્વરી ગ્રેડ વર્કસ નવરંગપુરા શ્રીમાળી હાઉસીંગ સોસાયટી

દસ્તાવેજ લખનારા

૧ મથુરભાઇ ભોગીલાલ શાહ ડાહીની ખડકી
૨ સવઈલાલ ધનજીભાઇ પટેલ ઘાંચીની પોળ
૩ રતિલાલ કેશવલાલ શાહ માંડવીની પોળ વીંછીની પોળ
૪ રણછોડલાલ કેશવલાલ શાહ ,,
૫ સુમનલાલ રણછોડલાલ શાહ ,,
૬ સોમચંદ કેશવલાલ શાહ ,,
૭ અનુભાઇ સોમચંદ શાહ ,,
૮ ચંપકલાલ મોહનલાલ વ્યાસ લાલાભાઇની પોળ
૯ હીરાલાલ રણછોડલાલ નાગોરી રતનપોળ નાગોરી પોળ
૧૦ હસમુખલાલ રણછોડલાલ નાગોરી રતનપોળ નાગોરી પોળ
૧૧ હીરાલાલ વાડીલાલ શાહ ગાંધીરોડ મામુનાયકની પોળ
૧૨ રણછોડલાલ રામચંદ્ર પટેલ ગાંધીરોડ મામુનાયકની પોળ
૧૩ નટવરલાલ જીવણલાલ દવે ગાંધીરોડ પાડાપોળ
૧૪ જેઠાલાલ કેશવલાલ શાહ ,, ,,
૧૫ રમણલાલ કેશવલાલ શાહ ધનાસુતારની પોળ
૧૬ રમણલાલ પટેલ ઘીકાંટા નવતાડની પોળ
૧૭ મણિલાલ જગન્નાથ જોષી સ્વામીનારાયણના મંદિરપાસે નવોવાસ
૧૮ ખેમચંદ દલપતરામ લુણસાવાડ મોટી પોળ
૧૯ શાંતિલાલ ખેમચંદ ,, ,,
૨૦ દેવચંદ ફુલચંદ ,, ,,
૨૧ રમણલાલ ફુલચંદ ,, ,,
૨૨ કાંતિલાલ પોપટલાલ ,, ,,
૨૩ જયંતીલાલ હરીલાલ ,, ,,
૨૪ રતિલાલ ડાહ્યાભાઇ ,, ,,
૨૫ આત્મારામ લલ્લુભાઇ ,, ,,
૨૬ ચમનલાલ બાપાલાલ દરિયાપુર વાડીગામ ડબાની પોળ
૨૭ લાલભાઇ છગનભાઇ દરિયાપુર પીંપળા પોળ
૨૮ માણેકલાલ લલ્લુભાઇ દરિયાપુર પીંપળા પોળ
૨૯ હરિપ્રસાદ માણેકલાલ ,, વાડીગામ પદ્માપોળ
૩૦ પ્રહલાદજી ઉમિયાશંકર ભટ્ટ શાહપુર વડીકોટડીની પોળ
૩૧ ડાહ્યાભાઇ દોલતરામ ભાઉ શાહપુર મંગળપારેખનો ખાંચો
૩૨ દલસુખરામ પાનાચંદ શાહપુર બેલદારવાડ
૩૩ કાંતિલાલ મોતીલાલ ભાઉ ,, મંગળપારેખનો ખાંચો
૩૪ શાંતિલાલ મોતીલાલ ભાઉ શાહપુર ,,
૩૫ રામશંકર ગિરજાશંકર જોષી ગરનાળાની પોળ
૩૬ નારણદાસ સોમચંદ પ્રજાપતિ શાહપુર બેલદારવાડો
૩૭ જીવણલાલ ગોરધનદાસ રાયપુર પખાલીની પોળ
૩૮ પ્રાણલાલ છગનલાલ અખ્યાર રાયપુર કાયવાડો
૩૯ હરિપ્રસાદ સકરચંદ સોની રાયપુર મોરલી-ધરની ખડકી
૪૦ ચંદુલાલ મગનલાલ જોષી સારંગપુર સામસંગાની પોળ
૪૧ લક્ષ્મણદાસ હરિલાલ સરસપુર બજાર
૪૨ શંકરલાલ છબિલદાસ બારોટ ગોમતીપુર લીંબાતી પોળ
૪૩ ગોરધનદાસ મગનલાલ દાણાપીઠ નવોવાસ
૪૪ જીવણલાલ છોટાલાલ જમાલપુર ટોકરશાની પોળ

૪૫ કમાલભાઇ ચાંદભાઇ તાજપુર મોમનાવાડ
૪૬ ગુલામએહમદ મહમદભાઈ „ „
૪૭ કાંતિલાલ કેશવલાલ વાડજરોડ
૪૮ પ્રભુદાસ છગનલાલ નવા વાડજ
૪૯ ભૂદરભાઇ ચેલાભાઇ પટેલ „
૫૦ ચીમનલાલ મગનલાલ „
૫૧ રતિલાલ બાવાભાઈ પટેલ પાલડી
૫૨ ગાંડાલાલ રીખવદાસ નરોડા

દાળિયા-ભાડભુંજા

આ વેપારીઓનું ઘી પાર્ચઆમ મરચન્ટસ એસોસીએશન ઇ. સ. ૧૯૪૬માં સ્થપાયું છે અને તેના પ્રમુખ શ્રી. અમીરબક્ષજી હાજીરહીમબક્ષજી અને સેક્રેટરી શ્રી. બરકતઅલીજી ઇમતીયાઝઅલીજી છે.

૧ અમીરબક્ષજી હાજીરહીમબક્ષજી ઢાલગરવાડ
૨ રસુલબક્ષજી હાજીકરીમબક્ષજી „
૩ સુલતાનજી હીરાજી „
૪ જાનમહંમદ પીરબક્ષજી „
૫ અબ્દુલલતીફજી ઈદુજી દાણાપીઠ મ્યુનિસિપલ કોઠા સામે
૬ હાસમજી ખ્વાસબક્ષજી જમાલપુર પગથીયા પાસે
૭ અમીરઅલીજી હસનઅલીજી જમાલપુર દરવાજા બહાર
૮ સમસુદીન મીરાંબક્ષજી કાળુપુર જુના ધક્કા
૯ અલારખજી કાસમજી „ „
૧૦ અબ્દુલરહેમાન તાજમહંમદજી „ ચોખા બજાર
૧૧ જમાલમહંમદજી અઝીમબક્ષજી „ જુના ધક્કા
૧૨ અબ્દુલકરીમજી અબ્દુલગફુરજી બાલાપીર
૧૩ ચાંદજી અબ્દુલજી કાળુપુર ધનાસુતારની પોળ
૧૪ જમાલમહંમદજી મોરૂજી „ „
૧૫ મહમદ સફી હાજી રહિમબક્ષજી કાળુપુર ધનાસુતારની પોળ
૧૬ અલાનુરજી દીનમહંમદજી કાળુપુર જુના ધક્કા
૧૭ અલાનુરજી નીઝામુદીનજી ઘીકાંટા ગેટની સામે
૧૮ અલાહબક્ષજી વલીમહંમદજી દરિયાપુર ચારરસ્તા
૧૯ જમાલમહંમદજી મૌલાબક્ષજી દિલ્હીચકલા ગેટ પાસે
૨૦ ખુદાબક્ષજી હાજીનબીબક્ષજી „ „
૨૧ બાબુભાઇ રહીમબક્ષજી દિલ્હી દરવાજા બહાર
૨૨ બરકતઅલીજી ઇમ્તીયાઝઅલીજી શાહપુર દરવાજા પાસે
૨૩ મહંમદ હતીફજી હાસમજી માધુપુરા
૨૪ કરીમબક્ષજી રહીમબક્ષજી „
૨૫ રહીમબક્ષજી પીરબક્ષજી „
૨૬ મુનીરજી અલાદીનજી ગીરધરનગર
૨૭ ઇબ્રાહીમજી અબ્દુલમજીદજી પાંચકુવા
૨૮ અહેમદઅલીજી અલાનુરજી રાયપુર ટાવર પાસે
૨૯ હાજી નસરૂદીનજી હાજીચાંદજી સારંગપુર પૂલના બીજે છેડે ગોમતીપુર
૩૦ અમીરબક્ષજી હુસેનબક્ષજી સારંગપુર પૂલ નીચે
૩૧ અબ્દુલરહેમાન હાજીનસરૂદીનજી ગોમતીપુર
૩૨ યુસફજી હાજીનસીરૂદીનજી „
૩૩ અબ્દુલસલામ અહેમદજી ગોમતીપુર નગરીમીલ
૩૪ લાલમહંમદજી પીરબક્ષજી પ્રેમ દરવાજા બહાર
૩૫ અજીમબક્ષજી કાસમજી „
૩૬ અબ્દુલરહેમાન અલાદીનજી „
૩૭ રૂસ્તમજી જીવણજી પીરમશાના રોજા પાછળ
૩૮ ઇલાહીબક્ષજી લાલમહંમદજી માણેકચોક ચાંલ્લાઓળ

દારૂખાનાના વેપારી

આ વેપારીઓ જથાબંધ વેચનારા છે. દિવાળી પહેલાં છૂટક વેચનારા તો સીઝન પૂરતા જ વેપારી હોય છે તેથી તેમનાં નામો આપી શકાય નહિ.

૧ રહીમભાઇ બકરભાઇ પાલણપુરી જુમ્મા મસ્જિદ લાઇન
૨ મહમદભાઇ ઉમરભાઈ „
૩ મહમદકાસમ અબ્દુલરહેમાન „
૪ સીરાજુદીન શેખમહમદ સોનીવાળા „
૫ „ ચાઇના ફ્રેકર્સ કંપની પાનકોર નાકા
૬ „ લાલમીયાં ગુલામહુસેન „

દીવાસળીના જથ્થાબંધ વેપારી

૧ તૈયબ એન્ડ કંપની સાકરબજાર
૨ આત્મારામ ખોડીદાસ કપાસીઆ બજાર

૩ રસીદ એમ. મેચીસવાલા　સાકર બજાર
૪ વ્રજલાલ મણિલાલ માણેકચોક શાકમારકીટ સામે
૫ જસવંતલાલ એન્ડ કંપની　માણેકચોક શાકમારકીટ સામે
૬ મોતીલાલ બાવાભાઈ પટેલ જુમ્મામસ્જિદ સામે
૭ સુલેમાની સ્ટોર્સ　પાનકોર નાકા
૮ મહમદકાસમ અબ્દુલગફાર　ત્રણદરવાજા બહાર
૯ મુખી સ્ટોર્સ　"　ખાસબજાર
૧૦ જેઠાલાલ ફીલાભાઈ　દિલ્હી ચકલા
૧૧ ઉસ્માનભાઇ અજીજભાઇ　કાળુપુર ચકલા
૧૨ નુરમહંમદ વલીભાઈ　કાળુપુર ચકલા
૧૩ પ્રભુદાસ કીશોરદાસ　ગોમતીપુર
૧૪ નારણદાસ ડાહ્યાભાઇ　જમાલપુર ચકલા

દૂધના મોટા વેપારી

૧ કોઠારી બ્રધર્સ (પ્રો. પોપટલાલ ચમનલાલ કોઠારી)રતનપોળ હાથીખાના નાકા
૨ માણેકલાલ પાનાચંદ　ઝવેરીવાડ સામે
૩ મણિલાલ મગનલાલ　ઝવેરીવાડમાં
૪ રણછોડલાલ જીવાભાઇ　ઝવેરીવાડ ગેટ સામે
૫ પા. જોઇતારામ રેવાભાઈ　અસારવા
૬ છગનલાલ ગણપતરામ કોઠારી　માંડવીનીપોળ નાગજી ભુદરની પોળ
૭ મણિલાલ મોતીલાલ　"　"
૮ નટવરલાલ છગનલાલ　માંડવીની પોળ લાલાભાઇની પોળ
૯ સાંકળચંદ છોટાલાલ　માંડવીની પોળ
૧૦ રમણલાલ સોમનાથ　ત્રણ દરવાજા
૧૧ નારણદાસ સોમનાથ　"
૧૨ અચરતલાલ રણછોડદાસ　"
૧૩ બાપાલાલ બલાખીદાસ　"
૧૪ ચુનીલાલ બલાખીદાસ　"
૧૫ ઇશ્વરલાલ મોતીલાલ　"
૧૬ ચમનલાલ કેશવલાલ　દાણાપીઠ
૧૭ પોપટલાલ છોટાલાલ　"
૧૮ છોટાલાલ દલસુખરાય સાંકડીશેરી મદનગોપાળની હવેલી પાસે
૧૯ શિવલાલ કેશવલાલ　મદનગોપાળની હવેલી પાસે
૨૦ પોપટલાલ રણછોડલાલ　"
૨૧ અંબાલાલ પાનાચંદ　"
૨૨ ભોગીલાલ મોહનલાલ　"
૨૩ અમૃતલાલ લલ્લુભાઈ　આસ્તોડિયા ચકલા
૨૪ ધનજીભાઈ અંબારામ　"
૨૫ ડાહ્યાભાઈ ભગવાનદાસ　"
૨૬ છોટાલાલ ભગવાનદાસ　"
૨૭ રામલાલ કેશવલાલ　"
૨૮ ધનજીભાઇ જમનાદાસ જમાલપુર ચકલા અને માંડવીની પોળ
૨૯ સોમનાથ પાનાચંદ　જમાલપુર ચકલા
૩૦ નવા માસ્તર એન્ડ કું.　"
૩૧ મગનલાલ કેશવલાલ જમાલપુર સાળવીની પોળ પાસે
૩૨ ભગુભાઇ મણિલાલ　"　"
૩૩ પહેલવાન　"　"
૩૪ કેશવલાલ ગીરધરલાલ　રાયપુર દરવાજા પાસે
૩૫ ગણપતરામ રણછોડલાલ　"　"
૩૬ હરિભાઈ જમનાદાસ　"　"
૩૭ ભવાનીશંકર બાપુજી　" ગેટ પાસે
૩૮ ચમનલાલ રણછોડદાસ　ખાડિયા જેઠાભાઇની પોળ પાસે
૩૯ વ્રજલાલ ચમનલાલ　"
૪૦ પરષોતમદાસ નાનશા　સારંગપુર ચકલા
૪૧ હીરાલાલ ડાહ્યાભાઇ　"
૪૨ હરિભાઇ હાઉસા　"
૪૩ નાનાલાલ હાઉસા　સારંગપુર
૪૪ હરિલાલ મગનલાલ　પાંચકુવા
૪૫ કેશવલાલ રણછોડલાલ　પાડાપોળ
૪૬ નારણદાસ ડાહ્યાભાઈ　ચાર રસ્તા
૪૭ મણિલાલ પરષોતમદાસ　"
૪૮ ચંદુલાલ બાવાભાઇ　બંદ
૪૯ મણિલાલ મગનલાલ મોદી　"
૫૦ મુળચંદ છગનલાલ સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે
૫૧ મણિલાલ ઝવેરદાસ　દરિયાપુર જાર્ડનરોડ
૫૨ પા. જીવાભાઇ માધાભાઇ　"　"

૫૩ હીરાલાલ મણિલાલ દરિયાપુર નવાતળીયાની પોળ
૫૪ ઇશ્વરલાલ કેશવલાલ દરિયાપુર જાદાભગતની પોળ
૫૫ મોહનલાલ દલસુખરામ દરિયાપુર જાદાભગતનીપોળ
૫૬ અંબારામ મુળજીભાઇ　　દિલ્હી ચકલા
૫૭ રણછોડલાલ ગોવિંદલાલ　　,,
૫૮ ચમનલાલ નાનચા　　,,
૫૯ જેઠાલાલ ઝવેરદાસ　　,,
૬૦ અંબાલાલ કેશવલાલ　　ઘીકાંટા રોડ
૬૧ પા. મગનલાલ કાળીદાસ શાહપુર દરવાજા પાસે
૬૨ પરષોતમદાસ ઝવેરદાસ　,,　,,
૬૩ ઇશ્વરલાલ અંબાલાલ　,, ચકલામાં
૬૪ મગનલાલ અમુલખ બાદશાહ
કાળુપુર ધનાસુતારની પોળ
૬૫ ચમનલાલ છોટાલાલ બાદશાહ
કાળુપુર રીલીફરોડ ચારરસ્તા
૬૬ મુનશી ઇબ્રાહીમ બનુભાઇ　કાળુપુર ચકલા
૬૭ મોદી મફતલાલ અમૃતલાલ
કાળુપુર ભંડેરી પોળ પાસે
૬૮ ,, ચુનીલાલ મગનલાલ　,,　,,　,,
૬૯ કોઠારી મગનલાલ ગણપતરામ ઢીંકવા ગેટ પાસે
૭૦ હિંમતલાલ મોતીલાલ કાળુપુર હાજાપટેલની પોળ
૭૧ મણિલાલ મગનલાલ　,, રાજામહેતાની પોળ
૭૨ ધનજીભાઇ ચમનલાલ એલિસબ્રીજ પાલડીમાં
૭૩ હુસેનભાઇ જીવાભાઇ　　ગોમતીપુર
૭૪ ભવાનીશંકર બાપુજી　　મણિનગર
૭૫ મોતીલાલ ગણપતરામ　　રાયખડ

દોરડાં તથા કાથીના વેપારી

૧ ગુલામહુસેન દાઉદભાઈ　　ત્રણ દરવાજા
૨ અબ્દુલરહેમાન કમાલભાઈ　　,,
૩ ઇબ્રાહીમ દાઉદભાઈ　　,,
૪ ચાંદમીયાં મહમદમીયાં　　,,
૫ પીદાઅલી નુરદીન　　,,
૬ ફજલેહુસેન હસનઅલી　　,,
૭ અકબરઅલી હસનઅલી　　,,
૮ અબદુલહુસેન તૈયબઅલી　　,,
૯ મહમદઅલી અમરૂદીન　　,,
૧૦ રબ્બર પ્રુફર બેન્ડીંગ ટ્રેડીંગ કાં. સારંગપુર
દરવાજા બહાર

નેતરની લાકડી તથા પંખાના વેપારી

૧ કે. અબ્દુલા　　ત્રણ દરવાજા
૨ પાલેરી મહમદ　　,,
૩ પી. મહમદ　　પાનકોર નાકા
૪ કે. અબ્દુલકાદર　　જુમ્મા મસ્જિદ સામે

પટવાઓ

૧ અકુરદાસ જીવચંદ　　કંદોઇઓળ
૨ શાંતિલાલ ધેલાભાઇ　　,,
૩ નગીનદાસ જીવચંદ　　,,
૪ મણિલાલ મહાસુખરામ　　,,
૫ મણિલાલ ચુનીલાલ　　,,
૬ મંગળદાસ ડાહ્યાભાઈ　　,,
૭ ચમનલાલ ડાહ્યાભાઈ　　,,

પડીઆ તથા પતરાળાં બનાવનારા

૧ નાનાલાલ મગનલાલ ભટ્ટ　　ચાંલ્લા ઓળ
૨ જયંતીલાલ છગનલાલ　　,,

પતંગના વેપારી

૧ અબદુલ લતીફ અબદુલ રહીમ પીરજી પાનકોરનાકા
૨ ઉમરભાઇ અબદુલ રહીમ　　,,
૩ ઘીયાજુદીન શેખમહમદ સોનીવાળા
જુમ્મામસ્જિદ લાઇન
૪ આઝાદ પતંગ હાઉસ ગોમતીપુર, હોળીચકલા
૫ ઇનાયતહુસેન કલ્લુ રીલીફરોડ વોરાની મસ્જિદ પાસે
૬ યુસુફઅલી પહેલવાન ,, પાદશાહની પોળ સામે
૭ મુદનખાં જયપુરવાલા કાળુપુર ટંકશાળનીપોળ પાસે
૮ જયહિંદ પતંગ હાઉસ ,, મામુનાયકનીપોળ પાસે
૯ અઝીઝ　,,　,,　,, ટંકશાળની પોળ સામે
૧૦ હરનામસીંગ મહેતાબસીંગ ,, હાજાપટેલની પોળ
૧૧ ગુલામહુસેન ગુલામમહમદ ,, સોદાગરની પોળ
૧૨ જયમલસીંગ અત્તરસીંગ દિલ્હી ચકલા
પરબડીની પોળ પાસે

પતંગના દોરાને માંજો ઘસનારા

૧ મહમદભાઈ ચાંદભાઇ દોરીવાળા કાળુપુર સોદાગરની પોળ
૨ ગુલામમહમદ સપઈયા „ „
૩ નજીરભાઇ લચ્છાવાળા „ „
૪ ચુના માંજાવાળા કાળુપુર ટંકશાળની પોળ પાસે
૫ મુન્ના માંજાવાળા કાળુપુર ટંકશાળની પોળ પાસે
૬ ઇનાયતહુસેન કલ્લુ રીલીફરોડ વોરાની મસ્જિદ પાસે
૭ ગીરધારીલાલ બાબુલાલ રતનપોળ મરચીપોળ
૮ અબ્બુ માંજાવાળા પાનકોરનાકા રમકડા મારકીટ

પાનના વેપારી

પાનની જથ્થાબંધ આયાત કરીને જથ્થાબંધ વેચનારા વેપારીઓનાં નામ નીચે મુજબ છે.

૧ વ્રજલાલ મણિલાલ માણેકચોક શાકમારકીટ સામે
૨ જસવંતલાલ એન્ડ કું. „ „
૩ રમેશચંદ્ર એન્ડ કું. „ વાસણ મારકીટ
૪ વી. પી. અબ્દુલહજીજ એન્ડ કું. પાનકોરનાકા
૫ નારણદાસ રતનશી કાળુપુર ચકલા
૬ આર. અબ્દુલગફુર દિલ્હી ચકલા

પાન બીડીના મોટા વેપારી

૧ એચ. વી. જોષી (કૃષ્ણછાપ કાથાવાળા) ગાંધીરોડ
૨ વી. એમ. જોષી ગાંધીરોડ લક્ષ્મીવિલાસ હોટલની બાજુમાં
૩ માધવલાલ લલ્લુભાઇ ગાંધીરોડ ગુજરાત હોટલની બાજુમાં
૪ લલ્લુભાઈ બાપુજી ગાંધીરોડ સીનેમા–ડી–ફ્રાન્સ સામે
૫ જગજીવનદાસ ઉજમશી ગાંધીરોડ સીનેમા–ડી–ફ્રાન્સ સામે
૬ એસ. ડી. ભાવસાર રતનપોળ શેઠની પોળ સામે
૭ ગોખલે પાન હાઉસ રાયપુર ચકલા
૮ દુર્લભજી માધવજી „
૯ વેણીરામ મોહનલાલ ઘીકાંટા પોલીસચોકી સામે
૧૦ મનોહરસીંગ જોહરસીંગ દિલ્હી ચકલા
૧૧ મોહનલાલ કેશવલાલ લોધા દરિયાપુર ટાવર સામે
૧૨ રામનાથ બાલાદીન ભૈયા કાળુપુર દરવાજા બહાર
૧૩ જીવણલાલ દેવસી સરસપુર ચકલા
૧૪ અમૃતલાલ રવચંદ એલિસબ્રીજ ગુજરાત કોલેજ પાસે
૧૫ વસંત પાન હાઉસ અસારવા ચકલા
૧૬ ચુનીલાલ રામજી સ્ટેશન સામે

પ્લાનમેકર્સ અને આર્કીટેક્ટસ

૧ અમૃતલાલ બાપાલાલ પટેલ દરિયાપુર વાડીગામ હજામની પોળ
૨ અંબાલાલ મગનલાલ શાહ ખાડિયા સેવકાની વાડી પાસે
૩ અંબાલાલ છગનલાલ મીસ્ત્રી ધી ગુજરાત એન્જીનિયરીંગ કું.
૪ અનુભાઈ કેશવલાલ રસિકલાલ એન્ડ કું. ૧૧૦૦, પાનકોર નાકા
૫ અંબાલાલ નાથાલાલ પંચાલ સાંકડીશેરી લાલાવસાની પોળ સામે ડૉ. ભચેચના મકાનમાં
૬ આત્મારામ એમ. ગજ્જર આસ્તોડિયા રોડ
૭ આર. ડી. દેસાઇ કેલીકો મિલ્સ બકુલ ભુવન
૮ આર. કે. પારડીવાલા C/o ડોકટર એન્ડ વજીફદાર ખાડિયા ચારરસ્તા
૯ આર. એમ. કોટડીવાળા રોહિત મિલ્સ
૧૦ આત્મારામ એમ. સુથાર ભદ્ર, પી. ધનજીભાઈ સામે
૧૦અ એન. કે. ચોકસી કુવારા સામે, ગાંધીરોડ
૧૧ કીશનલાલ જે. ભટ્ટ ૧૯૪૪, પાંચકુવા ચારરસ્તા
૧૨ કાંતિલાલ ઠાકોરલાલ કાઝી ગાંધીરોડ
૧૩ કાંતિલાલ ગોવિંદલાલ રાવળ
૧૪ ગોવિંદલાલ આત્મારામ ગજ્જર આસ્તોડિયારોડ
૧૫ ગજાનન વી. પાઠક રાયખડ, પી. ધનજીભાઇ સોડા ફેકટરી સામે
૧૬ ગોવિંદલાલ એચ. શાહ ૧૪૨૪, સારંગપુર સામસંગાની પોળ
૧૭ ચીમનલાલ બાપાલાલ વ્યાસ દરિયાપુર વાડીગામ ડબાની પોળ
૧૮ ચુનીલાલ પી. મહેતા પંચભાઈની પોળ
૧૯ ચંદુલાલ બી. સુથાર ભદ્ર, તાર ઓફિસ સામે

૨૦ ચુનીલાલ ભગવાનદાસ મીસ્ત્રી સાંકડીશેરી રંગનાથ ખંભની પોળ
૨૧ જયંતીલાલ એન. ભટ્ટ મણિનગર નરનારાયણ સોસાયટી
૨૨ જયેન્દ્ર એમ. પટેલ જાદાભગતની પોળ
૨૩ જી. એમ. માંડલીઆ સારંગપુર દરવાજા બહાર સરકીગરાની વાડી
૨૪ ટી. વી. સુબ્રમનીઅમ ૧૧, મહારાષ્ટ્ર સોસાયટી, એલિસબ્રીજ
૨૫ ડાહ્યાભાઇ વી. પટેલ રાયપુર હવેલીની પોળ
૨૬ ડી. એમ. આસરપોટા એલિસબ્રીજ ટાઉન હોલ પાછળ
૨૭ દલસુખભાઇ એલ. કારપેન્ટર જુમ્મામસ્જિદ સામે
૨૮ દત્તાત્રય ચિંતામણુ મરલીકર અમદાવાદ ઇલેકટ્રીસીટી કંપની લાલદરવાજા
૨૯ ધીરૂભાઈ કે. શાહ શાહપુર વસ્તા ઘેલજીની પોળ
૩૦ નૌતમલાલ ડી. ભોજાની રાયપુર હવેલીની પોળ
૩૧ નટવરલાલ એમ. રાવળ તાજપુર તાડની શેરી
૩૨ નટવરલાલ એ. ગજ્જર ખાડિયા સેવકાની વાડી
૩૩ નટવરલાલ જોઇતારામ ગજ્જર ૬૧૫/૧ સરસપુર નવઘરીઆની પોળ
૩૪ પુરષોત્તમદાસ ચીમનલાલ મીસ્ત્રી C/o જયેન્દ્ર એન્ડ કું. માણેકચોક
૩૫ પુષ્પકાન્ત કીશનલાલ ખાડિયા ચારરસ્તા
૩૬ પ્રમોદરાય એ. રાવળ
૩૭ પી. એન. રાવળ દાણાપીઠ
૩૮ ફુલચંદ છોટાલાલ શાહ ઢાળનીપોળ ભટીયાની ખડકી
૩૯ ફૂલચંદ મણિલાલ પટવા
૪૦ બાપુરાવ એન. દવે ભદ્ર મહાદેવ નિવાસ
૪૧ બી. જી. ગજ્જર ખાડિયા સેવકાની વાડી
૪૨ બી. કે. જાદવ ગુજરાત કોલેજ સામે
૪૩ ભોગીલાલ કેશવલાલ પાડાપોળ ચાર રસ્તા
૪૪ મણિલાલ જેઠાલાલ પરીખ ખાડિયા સેવકાનીવાડી
૪૫ માધવલાલ સી. સોની ધનાસુતારની પોળ, ગુંદીની પોળ

૪૬ મણિલાલ સી. મીસ્ત્રી
ધી ગુજરાત એન્જીનિયરીંગ કું.
૪૭ મુળચંદ કે. શાહ રસિકલાલ એન્ડ કું.
૧૧૦૦, પાનકોર નાકા
૪૮ મોહનલાલ ભાઇલાલ દેસાઇ
મોહનલાલ એન્ડ સન્સ ૧૧૦૦, પાનકોર નાકા
૪૯ મધુસુદન મોહનલાલ દેસાઈ ,,
૫૦ મણિલાલ એન. પટેલ ૩૧૪/૧ વલ્લભવાડી
એલિસબ્રીજ
૫૧ રસિકલાલ કે. શાહ C/o રસિકલાલ એન્ડ કું.
૧૧૦૦, પાનકોર નાકા
૫૨ રસિકલાલ નટવરલાલ રાવળ સારંગપુર
સામસંગાની પોળ
૫૩ રાવજીભાઈ સી. અમીન દેસાઇ એન્ડ અમીન
હરિસદન ચાર રસ્તા
૫૪ રમણલાલ નાથાલાલ શાહ ટોકરશાની પોળ
૫૫ રમણલાલ ટી. કાઝી ભદ્ર, કાઝી એન્ડ કું.
૫૬ વિઠ્ઠલદાસ જે. મીસ્ત્રી સારંગપુર દરવાજા
બહાર સરકીગરાની વાડી
૫૭ વિનયલાલ ઉજમલાલ મોદી ખાસ બજાર
૫૮ વાડીલાલ ધનજીભાઈ ગાંધી ,,
૫૯ શાંતિલાલ ટી. ભટ્ટ ૫૩૯, નવાવાસ મ્યુ. સામે
૬૦ શાંતિલાલ ડી. શાહ
૬૧ શાંતિલાલ કે. મોદી ૧૯૩૬, નીશાની ખડકી
૬૨ સોમાભાઇ બાપુભાઈ પંચાલ જુમ્મામસ્જિદ સામે
૬૩ સી. એસ. પટેલ પ્રિતમનગર
૬૪ સુરજરાય એન. પાઠક
૬૫ સી. સી. પટેલ સીદી દાણાપીઠ નવોવાસ
૬૬ હસમુખલાલ જે. છાયા ગાંધીરોડ ચારરસ્તા
૬૭ હાસીનુદીન એ. શેખ દરિયાપુર પોપટીઆવાડ
હજામપોળ
૬૮ કમાલભાઈ ચાંદભાઇ તાજપુર ખજુરીની પોળ
૬૯ ચીમનલાલ નંદલાલ દેસાઈ નવાવાસ મ્યુ. સામે
૭૦ એ. વી. શાહ એલિસબ્રીજ ગુજરાત કોલેજ પાસે
૭૧ કાંતિલાલ જી. મહેતા

પ્રાયમસ તથા પેટ્રોમેકસના વેપારી

૧ નુરભાઈ છોટુભાઈ રતનપોળ નાકા
૨ હાસમભાઇ અબ્દુલકાદર કુવારા પાસે
૩ ઇન્ડિયા સ્ટવ એન્ડ પેટ્રોમેકસ માર્ટ ,,
૪ ડાહ્યાભાઈ નૃસિંહદાસ પટેલ ,,
૫ સ્વામીનારાયણ પ્રાયમસ રીપેરીંગ વર્કસ ,,
૬ નજરઅલી સુજાઉદીન કાળુપુર ચકલા
૭ ગુલામ અબ્બાસ એમ. અબ્દુલઅલી ,,

પીકર્સ બનાવનારા

૧ પીકર્સ લિમિટેડ એલિસબ્રીજ અમદાવાદ–૬
૨ ઇન્ડીઆ પીકર મેન્યુ. કું.
જમાલપુર દરવાજા બહાર
૩ ચાંદાભાઇ બ્રધર્સ એન્ડ કું. દરિયાપુર ડબગરવાડ
૪ હાઇડ્ઝ એન્ડ લેધર પ્રોડકટસ લી. રીડરોડ રેલવેપુરા
૫ ધી અમદાવાદ ક્રુમ ટેનીંગ કું.
પીરમશા રોડ ધીકાંટા
૬ અરૂણ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લી. ખોખરા મહેમદાવાદ
૭ એચ. મનસુરી એન્ડ સન્સ દરિયાપુર
ડબગરવાડ પો. બો. નં. ૮૪
૮ જે. મનસુરી એન્ડ સન્સ દરિયાપુર
ડબગરવાડ પો. બો. નં. ૯૨
૯ ગ્રેજ્યુએટ પીકર વર્કસ દરિયાપુર ડબગરવાડ
પો. બો. નં. ૯૧
૧૦ એસ. એ. પરમાર એન્ડ કું. અમરાઇવાડી
૧૧ ચીમનલાલ અમીચંદ એન્ડ કું.
ત્રણ દરવાજા ખાસબજાર
૧૨ મોહનલાલ પ્રભુદાસ એન્ડ કું. રીડરોડ
૧૩ પટેલ એન્ડ પરમાર પીકર વર્કસ નવા વાડજ

પુસ્તકો વેચનારા અને પ્રકાશકો

બુકસેલરોએ અમદાવાદ પુસ્તક પ્રકાશન અને વિક્રેતા મંડળ નામના મંડળની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૧માં કરી હતી અને હાલ તેના પ્રમુખ તરીકે મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટેવાળા શ્રી. ગોવિંદ મહાદેવ જાગુષ્ટે અને મંત્રી તરીકે ઓરીએન્ટલ બુક સ્ટોલવાળા શ્રી. માણેકલાલ અમૃતલાલ ગજ્જરવાળા છે.

૧ અનડા બુક ડીપો રીચીરોડ બાલાહનુમાન પાસે
૨ ચંદુલાલ સાકરલાલ „ બાલાહનુમાન
૩ ખડાયતા બુક ડીપો „ „
૪ અમદાવાદ બુક ડીપો „ „
૫ ચોકસી બ્રધર્સ „ „
૬ જયંત બુક ડીપો „ „
૭ ચંદ્રકાન્ત સી. વોરા „ પતાસા પોળ પાસે
૮ બાળગોવિંદ કુબેરદાસની કું. રીચીરોડ ફરનાન્ડીઝ પુલ
૯ સંદેશ પુસ્તક ભંડાર „ „
૧૦ ભારતી સાહિત્ય સંઘ „ પુલ નીચે
૧૧ મહાજન બુક ડીપો „ „
૧૨ ગુજરાત સાહિત્ય મંદિર રીચીરોડ સીનેમા–ડી–ફ્રાન્સ સામે
૧૩ અરવિંદ એન્ડ કંપની રીચીરોડ ચંદ્રવિલાસ હોટલ સામે
૧૪ ન્યુ મહાજન બુક ડીપો રીચીરોડ, લક્ષ્મીવિલાસ હોટલની બાજુના ખાંચામાં
૧૫ ઓરીએન્ટલ બુકસ્ટોલ રીચીરોડ રતનપોળ નાકા
૧૬ ગૂર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યાલય રીચીરોડ, ફુવારા સામે મેડા ઉપર
૧૭ એસ. બી. શાહની કું. પાનકોરનાકા
૧૮ હરગોવનદાસ હરજીવનદાસ બુકસેલર પાનકોરનાકા ધાંચીની વાડી
૧૯ રાષ્ટ્રિય વિદ્યાર્થી મંડળ કો. ઓ. સ્ટોર્સ લિ. ત્રણ દરવાજા
૨૦ મહાદેવ રામચંદ્ર જાગુષ્ટે „
૨૧ એસ. એસ. બુક હાઉસ પાનકોરનાકા
૨૨ સાગર બુકસ્ટોલ ભદ્ર, પી. ધનજીભાઈ સામે
૨૩ નવચેતન સાહિત્ય મંદિર ભદ્ર, મોટર સ્ટેન્ડ પાસે
૨૪ પોપ્યુલર બુક સ્ટોલ ભદ્ર પી. ધનજીભાઈની સામે
૨૫ સાગર બુક ડીપો „ „
૨૬ આદર્શ પુસ્તક ભંડાર „ „
૨૭ ઇન્દ્રધનુ બુક હાઉસ „ „
૨૮ ગુજરાત પુસ્તક ભંડાર કાળુપુર ટીંકવાચોકી પાસે
૨૯ ચુનીલાલ કેશવલાલ બુકસેલર માણેકચોક શેરબજાર પાસે
૩૦ મણિલાલ છોટાલાલ બુકસેલર માણેકચોક સાંકડી શેરીના નાકે
૩૧ ચીમનલાલ કેશવલાલ રાણા માણેકચોક સાંકડીશેરીના નાકે
૩૨ હેમરાજ દયાળજી ઠક્કર સાંકડીશેરી ખીજડાની પોળ
૩૩ નાગર સ્ટેશનરી સ્ટોર્સ રાયપુર પરબડીની પોળ પાસે
૩૪ ઈંદ્રપ્રસાદ ઠાકોર એન્ડ કું. ખાડિયા ગોલવાડ
૩૫ છગનલાલ અમરશી મહેતા ઘીકાંટા પીરમચારોડ
૩૬ ધીરજલાલ ભગવાનજી બ્રહ્મક્ષત્રી મ્યુનિસિપાલિટી નવોવાસ
૩૭ ન્યુ ઓર્ડર બુક કંપની એલિસબ્રીજ લક્ષ્મીનિવાસ હોટલ સામે
૩૮ નિઝામી બુક સ્ટોલ કારંજ પોલીસ સ્ટેશન સામે
૩૯ વકીલ બુક ડીપો „
૪૦ નાગરદાસ પ્રાગજીભાઈ મહેતા જૈન બુકસેલર પતાસા પોળના ઢાળે
૪૧ સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર રતનપોળ હાથીખાના
૪૨ રમણિકલાલ જી. શાહ રીલીફરોડ નિશાપોળ
૪૩ ગુજરાત પબ્લીશર્સ ૯૧, રતનપોળ ટે. નં. ૩૩૫૦–૩૦૫૦
૪૪ ગોલીબાર બુક ડીપો ખમાસાગેટ પાસે

પેઈન્ટર્સ

૧ પેઈન્ટર ડી. ત્રિવેદી ગાંધીરોડ લક્ષ્મીવિલાસ હોટલ સામે
૨ „ રાવલ એન્ડ કું. „ બાલાહનુમાન
૩ „ કે. સ્કવેર એન્ડ કું. ખાડિયા ચારરસ્તા
૪ „ ઠાકર એન્ડ કું. ખાડિયા ચારરસ્તા
૫ „ પ્રજાપતિ „ કવિશ્વરની પોળ સામે
૬ „ કસુંબ (પ્રો. ચીમનલાલ જે. દવે) કૃષ્ણ સીનેમા પાસે
૭ „ એચ. ઉલ્લાસ રીલીફ રોડ પાદશાહની પોળ પાસે
૮ „ મોડર્ન પેઈન્ટીંગ લુણસાવાડા કડિયા નાકા

૯ પેઇન્ટર મીસ્ત્રી ખાડિયા ચારરસ્તા
૧૦ „ એમ. એન્ડ કું. „ „
૧૧ „ દવે એન્ડ કું. રાયપુર ચકલા
૧૨ „ પટેલ મદનગોપાળની હવેલી પાસે
૧૩ „ કેશવલાલ „
૧૪ „ બીપીન ઘીકાંટા લાઇટહાઉસ પાસે
૧૫ „ રસિક એન્ડ કું. „ „
૧૬ „ વહીદ એલ્ચી લુણસાવાડા મોટી પોળ
૧૭ „ વ્રજલાલ ગોમતીપુર પૂલ પાસે
૧૮ „ જયંત સરસપુર ચકલા

પેટ્રોલ પમ્પવાળા

૧ કરમાલી જાનમહમદ એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર
૨ આર. રમણલાલ એન્ડ કું. સ્ટેશન રોડ
૩ ન્યુ મોટર હાઉસ „
૪ ધી ન્યુ ઇન્ટરનેશનલ મોટર લીઃ „ સામે
૫ બી. એસ. શાહ એન્ડ કું. ભદ્ર
૬ હસનભાઇ જીવાભાઇ સારંગપુર દરવાજા બહાર માધવબાગ પાસે
૭ લાખીઆ બ્રધર્સ લાલ દરવાજા
૮ આઇડીઅલ મોટર્સ લીઃ „
૯ બોમ્બે ગેરેજ (અમદાવાદ) લીઃ (૧) શાહીબાગ (૨) એલિસબ્રીજ, (૩) વિક્ટોરિયા ગાર્ડન
૧૦ મોટર હાઉસ (ગુજરાત) લીઃ મીરઝાપુર રોડ
૧૧ પી. એમ પટેલ એન્ડ કું. વિક્ટોરિયા ગાર્ડન
૧૨ એક્ષ્પર્ટ બેટરી ચાર્જીંગ કું. „
૧૩ ડી. એસ. શાહ ખમાસાગેટ
૧૪ કામા ઓલટ્રેડઝ લાલ દરવાજા
૧૫ મોરીસ એજન્સી „ „
૧૬ અમદાવાદ મોટર્સ લિ. મીરજાપુર રોડ

પંપ (પાણીના) ડીલર્સ

૧ મેસર્સ રમણીકલાલ રતિલાલ એન્ડ સન્સ રીડરોડ

૨ પાયોનીયર એન્જીનીયરીંગ કોર્પોરેશન રીડરોડ
૩ ખાંડેકર બ્રધર્સ ,,
૪ ઈ. એ. લતીફ એન્ડ સન્સ રેવડી બજાર
૫ વીનસ ઇલેકટ્રીક કું. ગાંધીરોડ સીનેમા-ડી-ફ્રાન્સ સામે
૬ અંબાલાલ એમ. પટેલની કું. દરિયાપુર ટાવર પાસે
૭ જેયેમ્સ એન્જીનિયરીંગ કું. લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૬૫૩

ફરનીચરના વેપારી

૧ ખીમજીભાઇ જવેરભાઇ ખરાદી પાનકોર નાકા
૨ ચીમનલાલ કલ્યાણદાસ ,,
૩ નટવરલાલ મોહનલાલ ,,
૪ મોહનલાલ નથુભાઇ ,,
૫ મોહનલાલ રતનજી રમકડાવાળા ,,
૬ દેવજીભાઇ ભોળાભાઈ ,,
૭ પરષોતમદાસ જગજીવન ,,
૮ પ્રેમચંદ શીવલાલ ,,
૯ પરષોતમ જેઠા ,,
૧૦ કાંતિલાલ પરષોતમદાસ મીસ્ત્રી પીરમશારોડ
૧૧ નરોતમદાસ સુંદરજી દિલ્હી ચકલા
૧૨ જાનમહમદ એન્ડ કંપની લાલ દરવાજા
૧૩ ડેકોરમ મીરઝાપુર રોડ મજૂર મહાજન ઓફિસની પાસે
૧૪ જાનમહમદ નુરમહમદ મીરજાપુર રોડ
૧૫ સી. એમ. પટેલની કું. સાંકડીશેરી
૧૬ પી. એસ. બ્રધર્સ સાંકડીશેરીના નાકે
૧૭ શ્યામજી મીઠાભાઇ મીસ્ત્રી મદનગોપાળની હવેલી પાસે
૧૮-છગનલાલ મનજી મીસ્ત્રી ઘીકાંટા રોડ
૧૯ આર. પી. ઇન્ડસ્ટ્રીયલ વર્કસ રાયપુર
૨૦ ટપુભાઇ પરષોતમદાસ મીસ્ત્રી ખાડિયા
૨૧ જીવણલાલ કાળીદાસ મીસ્ત્રી ,,
૨૨ ભારત શિલ્પ મંદિર ,,
૨૩ નેશનલ ફરનીચર માર્ટ પાંચકુવા
૨૪ લોઇડઝ કેબીનેટ વર્કસ ચારરસ્તા નવા દરવાજા
૨૫ કાસમભાઇ યુસુફઅલી રીડ રોડ
૨૬ પાયોનિયર ફરનીચર માર્ટ પી. ધનજીભાઈની સામે ભદ્ર
૨૭ પંજાબ ફરનીચર માર્ટ ઘીકાંટા રોડ
૨૮ ધી નેશનલ ફરનીચર માર્ટ ભદ્ર,તારઓફિસ સામે
૨૯ ન્યુ મોડલ ફરનીચર માર્ટ (પ્રો. એચ. કે. મીસ્ત્રી) ઇલેકટ્રીસીટી હાઉસ સામે લાલ દરવાજા
૩૦ ગજ્જર ફરનીચર માર્ટ ગાંધીરોડ પાડા પોળ સામે
૩૧ ગુજરાત ફરનીચર માર્ટ સાંકડી શેરી
૩૨ એસ્ટ ,, ,, (પ્રો. એચ. જે. મીસ્ત્રી) ,,
૩૩ ધી લક્ષ્મી ફરનીચર માર્ટ રાયપુર દરવાજા અનાથાશ્રમ બીલ્ડીંગ
૩૪ એચ. મહમ્મદ એન્ડ કું., (વેચનાર અને ભાડે આપનાર) લાલદરવાજા, ઇરાની હોટલની સામે

ફળફળાદિના મોટા વેપારી

૧ હસનભાઈ રહેમાનભાઇ સ્ટેશન સામે અંબાલાલ સારાભાઇના ડહેલામાં
૨ સુલેમાન હાજી જુસબભાઈ એન્ડ કું. ,,
૩ નુરમહમદ અબ્દુલ્લા કંપની ,,
૪ જુસબભાઈ હાજીમહમદભાઈ ,,
૫ ઠક્કર રૂગનાથ જેઠાભાઇ ,,
૬ અબ્દુલકરીમ હુસેનભાઈ ,,
૭ બાબુલાલ નાનજી ,,
૮ અબુબકર ઉસ્માનભાઇ ,,
૯ એહમદહુસેન અબ્દુલરહેમાન કાળુપુર કેરીનાપીઠામાં
૧૦ નન્નુભાઈ ઇમામબક્ષ ,, ,,
૧૧ મણિલાલ ગોપાળદાસ ,, ,,
૧૨ હાજી મહમદહુસેન હાજી બનુભાઇ ,, ,,
૧૩ હસનભાઇ ગનીભાઇ ,, ,,
૧૪ નુરભાઈ પીરભાઈ ,, ,,
૧૫ દાદાભાઇ ઉસ્માનભાઇ ,, ,,
૧૬ અબ્દુલરહેમાન ઇસબભાઇ ,, ,,

૧૭ ફતેમહમદ અબ્દુરહેમાન　કાળુપુર કેરીના પીઠામાં
૧૮ બાબુલાલ વનમાળીદાસ　માણેકચોક
૧૯ મહમદઅલી છગનભાઈ　"
૨૦ નુરભાઇ કરીમભાઇ　"
૨૧ ગુલામનબી ખેરુભાઇ　"
૨૨ ગુલામરસુલ મીયાંજી　"
૨૩ ટપુભાઇ દ્વારકાદાસ　"
૨૪ કાયમખાં મહમદખાં　"
૨૫ સુલેમાન આદમભાઇ　"

ફાઉન્ટનપેનના વેપારી

૧ રંજનલાલ એમ. શાહ　પાનકોરનાકા
૨ મોદી બ્રધર્સ　ગાંધીરોડ
૩ અમદાવાદ ફાઉન્ટન પેન ડીપો　"
૪ મહેતા બ્રધર્સ　ત્રણ દરવાજા
૫ પી. દલાલ એન્ડ કું.　"
૬ સી. એમ. એન્ડ કું.　"
૭ અનુભાઈ એન્ડ કું.　ગાંધીરોડ
૮ અમૃતફાઉન્ટન પેન ડીપો ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન
૯ નાનાલાલ એન્ડ સન્સ ગાંધીરોડ જુમ્મામસ્જિદ
૧૦ અમદાવાદ સ્ટેશનરી માર્ટ　રેવડી બજાર

રૂલના વેપારી

૧ રામી અંબાલાલ નારણદાસ (૧) પાનકોરનાકા (૨) ત્રણ દરવાજા (૩) દિલ્હી ચકલા
૨ રમણલાલસોમનાથ ફુલવાળાપાનકોરનાકા
૩ લક્ષ્મણલાલ ગીરધરલાલ રામી　"
૪ શ્રી કૃષ્ણ ફ્લાવર હાઉસ　જુમ્મામસ્જિદ સામે
૫ નાથાલાલ રણછોડલાલ પટેલ ત્રણ દરવાજા બહાર
૬ રમણલાલ ત્રીકમલાલ　ત્રણ દરવાજા
૭ શાંતિલાલ છોટાલાલ　"
૮ પોપટલાલ શીવલાલ　ભદ્ર પાસે
૯ રણછોડલાલ નારણદાસ ઇન્ડીઆ બેંકની બાજુમાં
૧૦ ખુશાલાલ ચકુભાઈ　કાળુપુર માળીની ખડકી
૧૧ મહમદભાઇ માળી　કાળુપુર દરવાજા બહાર

૧૨ કુસુબાઈ આરબ — કાળુપુર ચકલા
૧૩ હરિભાઈ રજબઉડલાલ રાયપુર પખાલીની પોળ
૧૪ વાડીલાલ ગીરધરલાલ સારંગપુર તળીયાની પોળ સામે

ફોટોસ્ટુડિયોઝ અને ફોટોગ્રાફીનો સામાન વેચનારા

૧ સ્વાન સ્ટુડિયોઝ — પ્રેમાભાઈ હોલ સામે
૨ મનસુરી " — નવું દરવાજા
૩ વિનસ " — રતનપોળ
૪ મોડલ " — ગાંધીરોડ
૫ રતિલાલ પ્રભુદાસ ભાવનગરીની કું. "
૬ મગનલાલ હરજીવનદાસ ભાવનગરીની કું. "
૭ કુમાર સ્ટુડિયોઝ — બાલાહનુમાન
૮ લક્ષ્મી આર્ટ ફોટો સ્ટુડિયોઝ — બાલાહનુમાન
૯ પરીખ " " " — ગાંધીરોડ
૧૦ ડી. લકસ સ્ટુડિયોઝ — બાલાહનુમાન કોઠારીપોળ
૧૧ રેકસ ફોટો સ્ટુડિયોઝ — ગાંધીરોડ
૧૨ મોડર્ન " " — ગાંધીરોડ ખત્રી પોળ સામે
૧૩ સનરાઈઝ ફોટો સ્ટુડિયોઝ — પાડાપોળ સામે
૧૪ ખોપકર્સ સ્ટુડિયોઝ ગાંધીરોડ પાડાપોળ સામે
૧૫ શાહ " " — વેરાઈ પાડાના નાકે
૧૬ માણેકીકર " " — ખાડિયા ચારરસ્તા
૧૭ ઠવરે " — પાંચકુવા ઈંગ્લીશ સીનેમા સામે
૧૮ ચિત્રા " — સારંગપુર ચકલા
૧૯ પ્રતિમા ફોટો સ્ટુડીયોઝ (પ્રો. જમન વા. ગહેતા) લાલભુવન રીલીફ રોડ
૨૦ મંગળ આર્ટ ફોટો સ્ટુડીઓઝ કાળુપુર દરવાજા બહાર
૨૧ ઓઝા ફોટો સ્ટુડીઓઝ — ઘીકાંટા રોડ
૨૨ શ્રી. પ્રાણલાલ પરેખ — એલિસબ્રીજ દાલીયા બીલ્ડીંગના નાકે
૨૩ મેસર્સ એન્જીનિયર બ્રધર્સ — રીડરોડ

૨૪ અમદાવાદ ફોટો ડીપો ગાંધીરોડ
૨૫ એસ. ડી. છત્રપતિ એન્ડ સન્સ રીડરોડ
૨૬ એન્જિનિયર્સ બ્રધર્સ રીડરોડ

બરફનાં કારખાનાં

૧ અગરવાલ ડીસ્ટીલ્ડ આઇસ ફેક્ટરી દુધેશ્વરરોડ
૨ યુનિયન આઇસ ફેક્ટરી ગોમતીપુર પુલ પાસે
૩ સીટી આઇસ ફેક્ટરી „
૪ ઉસમાન આઈસ ફેક્ટરી રાજપુર ગોમતીપુર
૫ વાડીલાલ આઇસ ફેક્ટરી કાંકરિયારોડ
૬ માણેક આઇસ ફેક્ટરી એલિસબ્રીજ

બારદાનના વેપારી

બારદાનના વેપારીઓના ધી અમદાવાદ ગનીબેગ્ઝ મરચંટ એસોસીએશનની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૦ માં થઇ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. જગજીવનદાસ હીરાચંદ અને સેક્રેટરી તરીકે શ્રી. વાડીલાલ કુબેરદાસ છે. નીચેની યાદી એસોસીએશનના સભ્ય હોય તેવા મોટા વેપારીઓની છે.

૧ ઠક્કર લાધાભાઇ જીવણભાઇ કપાસીઆ બજાર
૨ „ લીલાધર વાલજીભાઇ „
૩ પટેલ નારણદાસ વિઠ્ઠલદાસ „
૪ શાહ કાંતિલાલ દયાળજી „
૫ „ વાડીલાલ કુબેરદાસ „
૬ ઠક્કર રમણલાલ ત્રીભોવનદાસ „
૭ „ લીલાધર ત્રીભોવનદાસ „
૮ રાણાજી આલાજી „
૯ ઠક્કર કલ્યાણજી કરશનદાસ „
૧૦ „ ધીરજલાલ જાદવજી „
૧૧ ઠક્કર સુંદરજી પોપટલાલ „
૧૨ શા. જગજીવનદાસ હીરાચંદ ચોખા બજાર
૧૩ ઠક્કર નટવરલાલ હરગોવનદાસ „
૧૪ „ મોહનલાલ દામોદરદાસ „
૧૫ „ જેઠાલાલ દામોદરદાસ „
૧૬ „ રસિકલાલ હરજીવનદાસ „
૧૭ શાહ ફુલચંદ ચુનીલાલ „
૧૮ ઠક્કર નારણદાસ ગોરધનદાસ „
૧૯ શાહ ગુણવંતલાલ બાબુભાઇ પ્રેમદરવાજા પારસી ચાલ
૨૦ „ વાડીલાલ દેવશીભાઇની કું. „ „
૨૧ „ સેજજીરામ મીસ્રીમલ „ „
૨૨ „ ગુલાબચંદ ભવાનભાઈ દિલ્હી દરવાજા બહાર
૨૩ „ અંબાલાલ ભવાનભાઇ „
૨૪ „ બાબુભાઇ દામજી શાહપુર દરવાજા બહાર
૨૫ „ અમુલખ ખેમચંદ ઘીકાંટા પીત્તળીયા બંબા
૨૬ „ સુખલાલ ત્રીભોવનદાસ પાનકોર નાકા
૨૭ „ માંગીલાલ ગુલાબચંદ ગોમતીપુર પૂલ નીચે સીમેન્ટની ચાલ
૨૮ અલાબક્ષ રહીમબક્ષ સરસપુર પૂલ નીચે

બાંધકામના કોન્ટ્રાકટરો

૧ મહેતા એન્ડ કું. ભદ્ર મીશનરોડ
૨ કાઝી એન્ડ કું. ભદ્ર
૩ નેશનલ કન્સ્ટ્રકશન કંપની પાનકોરનાકા
૪ વકીલ એન્ડ કંપની મીરજાપુર રોડ
૫ ધી મોડર્ન કન્સ્ટ્રકશન કંપની લિ. ભદ્ર ઇન્ડિયા બેંક બિલ્ડીંગ
૬ એન. ચોકશી એન્ડ કો, ૧૯૨૧, ગાંધીરોડ ફુવારા સામે
૭ પી. દાસ એન્ડ કું. ગાંધીરોડ માણસાવાલા બીલ્ડીંગ
૮ પરમાનંદદાસ જગજીવનદાસ બાલા હનુમાન કચરીઆ પોળ
૯ ડી. વી. પટેલ એન્જી. એન્ડ કોન્ટ્રાકટર રાયપુર હવેલીની પોળ
૧૦ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા એન્જીનિયરીંગ કું. સાંકડીશેરી લાખા પટેલની પોળ
૧૧ પટેલ ગજ્જર એન્ડ કો. કાપડીવાડ સોનીનો ખાંચો
૧૨ રામજીભાઈ હીરજીભાઇ એન્ડ સન્સ સારંગપુર કાપડીવાડ
૧૩ ગજ્જર એન્ડ કો. ખાડિયા સેવકાની વાડી પાસે
૧૪ સી. આર. દેસાઇની કું. આસ્તોડીયા મિલ કંપાઉંડ
૧૫ કાઝી બ્રધર્સ પાડાપોળ પાસે

૧૬ એસોસીએટેડ કન્સ્ટ્રકશન એન્ડ એન્જીનિ- યરીંગ કું. હરિસદન ચારરસ્તા
૧૭ ન્યુ ઇન્ડિયા કન્સ્ટ્રકશન કંપની પાડાપોળ સામે
૧૮ ધી ન્યુ ઈરા કન્સ્ટ્રકશન એન્ડ ટ્રાન્સપોર્ટ કંપની માધુબાગ સામે
૧૯ ગેનન ડેકરલી એન્ડ કું. લી. ફ્નીબંદા બીલ્ડીંગ રેલવેપુરા
૨૦ ત્રીભોવનદાસ હરજીવનદાસ એન્ડ સન્સ દરિયાપુર
૨૧ પટેલ એન્ડ શાહ એલિસબ્રીજ ગુજરાત કોલેજ પાસે
૨૨ શાહ એન્ડ પટવા જવાહરનગર સોસાયટી વાસણારોડ
૨૩ એશિયાટિક ડેવલપમેન્ટ એન્ડ કન્સ્ટ્રકશન કોરપોરેશન કું. લી. 'ચાંદસુરજ' ખાનપુર
૨૪ એડવાન્સ કન્સ્ટ્રકશન કું દરિયાપુરજાર્ડનરોડ

બીયાંના વેપારી

૧ અંબાલાલ દલીચંદ રાજનગર વેજીટેબલ કાછીયા મારકીટ ઢાલગરવાડ
૨ કાસમભાઇ જુહાભાઇ ખોજા „
૩ છોટાલાલ રણછોડદાસ ભગત „
૪ ખેડુત સભા „
૫ "બી" ઘર નવરંગપુરા

બુટ ચંપલના વેપારી

૧ પેરીસ બુટ હાઉસ ત્રણદરવાજા
૨ વ્હાઇટવે „ „ „
૩ ગુજરાત „ „ „
૪ ઇન્ડીઅન „ „ „
૫ પ્રભાત „ „ પાનકોરનાકા
૬ બોમ્બે „ „ „
૭ કાનપુર „ „ „
૮ મીન શુ કંપની „
૯ ધી ફ્રાઉન ચંપલ કંપની ઘીકાંટા રોડ
૧૦ પરમાર બુટ હાઉસ (૧) ઘીકાંટા (૨) ગાંધીરોડ
૧૧ કેપીટલ બુટ હાઉસ પીરમશાના રોજા પાસે
૧૨ રોયલ „ „ „
૧૩ રમા „ „ „
૧૪ પાયોનિયર „ „
૧૫ મિનરવા ચંપલ હાઉસ „
૧૬ લકી ચંપલ હાઉસ „
૧૭ મોડલ „ „ „
૧૮ ભારત બુટ „ „
૧૯ રીગલ „ „ „
૨૦ જનરલ „ „ „
૨૧ ભારત ગ્રામ ઉદ્યોગ બાલાહનુમાન સામે
૨૨ ગોલ્ડ ફીલ્ડ લેધર વર્કસ ગાંધીરોડ
૨૩ હરિજન બુટ હાઉસ ચારરસ્તા ખાડિયા
૨૪ ગુલઝાર „ „ કાળુપુર રોડ
૨૫ બાટા શુ કંપની (૧) પાડા પોળ સામે (૨) પાનકોર નાકા (૩) ભદ્ર (૪) ઘીકાંટા રોડ (૫) સીવીલ હોસ્પીટલ સામે
૨૬ ગ્રામોદ્યોગ ગાંધીહાટ ભદ્ર

બુક બાઈન્ડરો

૧ દીનકર બ્રધર્સ ઢાલગરવાડ
૨ યશવંત બુકબાઇન્ડીંગ વર્કસ „
૩ ફકીરભાઇ બાપુભાઇ બુકબાઈન્ડર પીરમશારોડ
૪ જેઠાભાઇ એન્ડ સન્સ બુકબાઇન્ડર „
૫ રાવળ બળદેવદાસ ગૌરીશંકર જેઠીંગભાઈનીવાડી
૬ સાંભારે બુકબાઇન્ડીંગ વર્કસ પીરમશારોડ
૭ અરૂણ બુકબાઈન્ડીંગ વર્કસ ઘીકાંટા રોડ
૮ કૃષ્ણ વિજય બુકબાઇન્ડીંગ વર્કસ „
૯ પટેલ બુકબાઈન્ડીંગ વર્કસ રતનપોળ ગોલવાડ
૧૦ અંબિકા બુકબાઇન્ડીંગ વર્કસ દાણાપીઠ
૧૧ સનરાઇઝ બુકબાઇન્ડીંગ એન્ડ રૂલીંગ વર્કસ પીરમશારોડ
૧૨ એસ. એચ. બ્રધર્સ બુકબાઈન્ડીંગ વર્કસ ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૧૩ જગદીશ બુકબાઇન્ડીંગ એન્ડ રૂલીંગ વર્કસ દીંકવા ગેટ પાસે
૧૪ ન્યુ યશવંત બુકબાઇન્ડીંગ વર્કસ લલ્લુભાઇ કસનદાસ બિલ્ડીંગ રેવડીબજાર

૧૫ અરૂણ બુકબાઈન્ડીંગ વર્કસ ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૧૬ એસ. એમ. બાઇન્ડર પાંચકુવા હરણવાળી પોળ
૧૭ એન. એસ. જાગુષ્ટે પાનકોર નાકા
૧૮ રાજનગર બુકબાઈન્ડીંગ વર્કસ ખાડિયા ચારરસ્તા
૧૯ નીરૂ બુકબાઇન્ડીંગ વર્કસ " "
૨૦ રસિક બુક બાઇન્ડીંગ વર્કસ
લ. ક. ટ્રસ્ટ બિલ્ડીંગ, રેવડી બજાર

બેકરી અને બીસ્કીટ બનાવનારા

બેકરી અને બીસ્કીટ બનાવનારનું ધી હિન્દુ મુસ્લિમ બેકરી એસોસીએશન સને ૧૯૪૭ માં સ્થપાએલ છે. હાલ પ્રમુખ તરીકે શ્રી. હાજી મોહમદભાઈ સેરૂભાઈ છે અને ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે **શ્રી. હાજી મોહમદભાઈ ઉસમાનભાઇ હકીમજી છે.**

૧ મોહમદહુસેન યારુભાઇ ખાસ બજાર પટવાશેરી
૨ કમાલભાઇ ભોલાભાઈ " "
૩ ન્યુ બેકરી (અ.સકુરાદુલ્લા) " "
૪ વસંત " (ઇસમાઇલ હાજી) " "
૫ રોયલ " (નુરમહંમદ) " "
૬ જીન્હા " (જાનમોહમદ) " "
૭ મુસ્લિમ " (ગુલામહુસેન) " "
૮ ફેરીઆ " (કાસમભાઇ) " "
૯ મુસ્લિમ " (હાજીપીરભાઇ) " "
૧૦ હુસેની " (ઇબ્રાહીમભાઇ) પાનકોરનાકા
૧૧ કમાલ " (મોહમદહુસેન) "
૧૨ મુસ્લિમ " (નુરમહંમદ જી. શેખ) "
૧૩ ઇરાની " (કે. એમ. ઇરાની) લાલ દરવાજા
૧૪ વફાદાર માયર ઇરાની "
૧૫ ગુજરાત બેકરી સલાપોસરોડ
૧૬ ઇમ્પીરીઅલ " (અ. રઝાક અબ્દુલ્લા) મીરઝાપુર રોડ
૧૭ પ્રિન્સ " (મોહંમદ સરી) "
૧૮ પી. એમ. " (પીરમોહમદ) "
૧૯ મુસ્લિમ " (અલ્લીહુસેન) "
૨૦ " " (મોહમદખાં) ખાનપુર દરવાજા
૨૧ " " (સબીરભાઇ)શાહપુર સરકીવાડ
૨૨ બોમ્બે " (હમીદુલ્લા)આસ્તોડિયા ચકલા
૨૩ મુસ્લિમ બેકરી (જમાલભાઇ) ખમાસા બડીયારવાડા
૨૪ " " (હુસેનભાઇ)ખમાસા બડીયારવાડા
૨૫ નેશનલ " (તુલસીદાસ) " ગેટ પાસે કાકાના ડહેલામાં
૨૬ મુસ્લિમ " (અલ્લારખાં) જમાલપુર ચકલા
૨૭ " " (હાજીમોહમદભાઇ) કાળુપુર મોલની પોળ
૨૮ " " (મોહમદમુરતુજા) કાળુપુર સુઇગરાની પોળ
૨૯ ભારત " (અમરસીંગ) કાળુપુર કોટનીરાંગે
૩૦ મુસ્લિમ " (ઇમામુદીન) " મકેરીવાડ
૩૧ જોહરેહિંદ " (મકસુદખાં) " "
૩૨ " " (મેદીહુસેન) " "
૩૩ " " (નુરભાઇ) " મોલનીપોળ
૩૪ " " (મોહમદભાઇ) " ધુપેલવાળાની પોળ
૩૫ " " (ફતેમોહમદ) " ટીંબાપોળ
૩૬ " " (હાજીહુસેનભાઇ) " મોલનીપોળ
૩૭ જવાહર " (ગુલામરસુલ એન્ડ બ્રધર્સ) કાળુપુર ચકલામાં
૩૮ મુસ્લિમ " (મોહમદ એહમદ) " ધુપેલવાળાની પોળ
૩૯ એફ. એચ. " (સૈયદ ફજલેહસન) પાંચકુવા નવી મહોલાત
૪૦ નેશનલ બીસ્કીટ ફેક્ટરી (રામેશ્વર શર્મા) માણેકચોક સાંકડીશેરી ખીજડાની પોળ પાસે
૪૧ શર્મા સ્વદેશી બીસ્કીટ ફેક્ટરી (તુલસીદાસ) માણેકચોક
૪૨ મુસ્લિમ બેકરી (ફજુભાઇ) કેમ્પ સદર
૪૩ હિન્દુ " (સીયારામ શર્મા) નવાવાસમાં
૪૪ ઓસ્ટ્રેલિયન " (છુના છીન્દા) ત્રણ દરવાજા ખાબુના નાળામાં
૪૫ અમેરિકન " (" ") હોપમારકીટ
૪૬ ઇટાલિયન " (હાજી અ. રઝાક અબ્દુલ્લા) ત્રણ દરવાજા ખાબુના નાળામાં

બેટરી ચાર્જીંગ અને સરવીસ

૧ બેટરી ચાર્જીંગ સરવીસ સ્ટેશન — કપાસીઆ બજાર
૨ બેટરી ચાર્જીંગ એન્ડ રીપેરીંગ વર્કસ — સ્ટેશન રોડ રેલ્વેપુરા
૩ મનસુર એન્ડ કું. — ,,
૪ ગુજરાત બેટરી એન્ડ ઓટો ઇલેકટ્રિક સરવીસ લિ. — લાલ દરવાજા
૫ સેન્ટ્રલ બેટરી ચાર્જીંગ એન્ડ રીપેરીંગ વર્કસ — સલાપોસ રોડ
૬ નેશનલ બેટરી ચાર્જીંગ એન્ડ રીપેરીંગ વર્કસ — મીરઝાપુર રોડ
૭ ધી એક્ષપર્ટ બેટરી ચાર્જીંગ એન્ડ રીપેરીંગ વર્કસ — વિક્ટોરીઆ ગાર્ડન પાસે

બેન્ડવાળા

૧ હિન્દુ જ્યા બેન્ડ — સાંકડી શેરીના સામે
૨ ગુજરાત જયહિંદ બેન્ડ — ,, નાકે
૩ હિન્દુ કેસરી બેન્ડ — સાંકડીશેરીના નાકે
૪ પ્રકાશ હિન્દુ બેન્ડ — ધાંચીની પોળની સામે
૫ મુસ્તફા બેન્ડ — માણેકચોક
૬ નવભારત બેન્ડ — ,,
૭ અનવર બેન્ડ — ,,
૮ પીરભાઇ બેન્ડ — ,,
૯ રસુલભાઇ બેન્ડ — ,,
૧૦ સ્વદેશી બેન્ડ — ,,
૧૧ દરબાર બેન્ડ — ગાંધીરોડ
૧૨ હિન્દુ શીખ મીલીટરી બેન્ડ — રતનપોળ
૧૩ અમદાવાદ ,, ,, — કેમ્પ

બોરીંગ કોન્ટ્રાકટર્સ

૧ રમણિકલાલ રતિલાલ એન્ડ સન્સ — રીડરોડ
૨ આર. મગનલાલ એન્ડ કું. — કપાસીઆ બજાર
૩ ગવરમેન્ટ બોરીંગ વર્કસ — અસારવા
૪ એગ્રીકલ્ચર એન્જીનિયરીંગ (બી. પી. પુના) — ભદ્ર

૫ પાવરફુલ બોરીંગ વર્કસ　　પારસી અગિયારી
૬ ગુજરાતટયુબવેલ કું. લિ.　ગ્રાન્ડ હોટલ પાસે
૭ ગુજરાત વેલબોરીંગ વર્કસ રાજામહેતાની પોળ
૮ અંબાલાલ એમ. પટેલની કું.　દરિયાપુર ટાવર સામે

બોબીન્સ અને બર્ફસ

બનાવતી કંપનીઓ

૧ ભારત બોબીન્સ લિ.　લાલ દરવાજા
૨ ધી વિક્ટરી વુડ વર્કસ　ખાનપુર રોડ
૩ શ્રી. કૃષ્ણ ટેક્ષટાઇલ વર્કસ
સલાપોસરોડ જનરલ પોસ્ટ ઓફિસ પાછળ
૪ ખરાદી મનસુખલાલ મોહનલાલ　પાનકોરનાકા
૫ મફતલાલ કેશવલાલ પટેલ　૧૨૩૪, હનુમાનવાળી પોળ
૬ આઈ. બી. બોબીન વર્કસ　ઘીકાંટા ગોલાનીવાડી
૭ રજનીકાન્ત હીરાલાલ એન્ડ કું.　લુણસાવાડા બેચર લશ્કરીની હોસ્પીટલ પાસે
૮ રામકૃષ્ણ બોબીન વર્કસ　દરિયાપુર રૂપાપરી
૯ ડાયમંડ બોબીન ફેકટરી　શાહપુર સત્યનારાયણ મંદિર પાસે
૧૦ વાસુદેવ બોબીન વર્કસ　શાહપુર નવીપોળ તામીઆની વાડી
૧૧ શ્રી શારદા બોબીન વર્કસ દિલ્હી દરવાજા બહાર હઠીભાઇની વાડી, અંબાજી માતાના મંદિર પાસે
૧૨ ધી જવાહર બોબીન ફેકટરી　દૂધેશ્વર રોડ પરમાનંદની ચાલી
૧૩ વુડ એન્ડ કેમીકલ્સ લિ. સારંગપુર દરવાજા બહાર
૧૪ હરજીવનદાસ એન્ડ કું. આસ્તોડિયા મિલ કંપાઉંડ
૧૫ સી. એમ. પટેલ એન્ડ કું. આસ્તોડિયા કાગડાપીઠ
૧૬ ધી મોડર્ન ટેક્ષટાઇલ વુડ વર્કસ　આસ્તોડિયા રોડ
૧૭ નૂતનબોબીનવર્કસ રમણલાલ કોલોની, અનિલરોડ
૧૮ ઇન્ડિયા બોબીન ફેકટરી　એલિસબ્રીજ નવરંગપુરા કોલેજ રોડ
૧૯ જયભારત „　„ એલિસબ્રિજ સરખેજ રોડ, ફત્તેપુર
૨૦ જ્યુબીલી મિલ બોબીન ફેકટરી　રેલવેપુરા
૨૧ સારંગપુર કોટન મેન્યુ. કું. લિ.　રેલવેપુરા બહાર
૨૨ અસારવા બોબીન વર્કસ　અસારવા ચકલા
૨૩ વાસુદેવ બોબીન વર્કસ　નવીપોળ, શાહપુર

બૉલ બેરીંગ્સના વેપારી

૧ એ. બી. એન્જીનિયર્સ કપાસીઆ બજાર ૬૬૨/૯, કાનુગા મેન્શન
૨ નટવરલાલ એમ. કુડિયા એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર વોરા બિલ્ડીંગ
૩ એન. કે. કુડીયા એન્ડ કું.　સ્ટેશન સામે
૪ સ્ટાન્ડર્ડ મટીરીઅલ્સ　નરોત્તમ બીલ્ડીંગ
૫ ઇન્ડીઅન ટેક્ષટાઇલ સ્ટોર્સ　કપાસીયા બજાર
૬ એ. રમણ એન્ડ કું.　પાંચકુવા
૭ રીગલ ટ્રેડીંગ કું.　૮૨૫/ ચારરસ્તા
૮ હઠીસીંગ એન્જીનિયરીંગ કું. ઘીકાંટારોડ
૯ હેરી એન્જીનિઅરીંગ કોર્પોરેશન　દાણાપીઠ
૧૦ વિમળ ટ્રેડીંગ કંપની ધનાસુતારની પોળ
૧૧ બોલબેરીંગ્સ એન્ડ મશીનરી સીંડીકેટ (ઇન્ડિયા) કપાસીઆ બજાર

બ્લોક મેકર્સ

૧ અરૂણ પ્રોસેસ સ્ટુડિયોઝ　ગાંધીરોડ મોડલ-ટોકીઝ પાસે
૨ પ્રભાત „　„　ચારરસ્તા ખાડિયા
૩ ભારત „　„ ખાડિયા પોસ્ટ ઓફિસની પાછળ
૪ રવિ „　„　શાહપુર
૫ સંદેશ „　„　સારંગપુર
૬ કુમાર „　„　રાયપુર ચકલા

બંગડીના વેપારી (જથાબંધ)

૧ સાંકળચંદ દલીચંદ શાહ　ત્રણદરવાજા
૨ એસ. ચીમનલાલ એન્ડ કું　„
૩ પીતાંબરદાસ માધવજી પાનકોર નાકા રમકડા મારકીટ
૪ કરસનજી જીવરાજ મોતીવાલા એન્ડ કું. ઠીંકવા ચોકી (બેંગલ્સ અને ફેન્સી ચુડલાના વેપારી)

૫ મુળચંદ એન્ડ કું. કાળુપુર ટેમલાપોળ સામે
૬ મોહનલાલ એન્ડ સન્સ „ „ પાસે
૭ ભવાની નોવેલ્ટી સ્ટોર્સ „ હાજાપટેલની પોળ પાસે
૮ રતિલાલ ત્રીભોવનદાસ શાહ કાળુપુર દોશીવાડાની પોળ પાસે
૯ ડી. એચ. પટેલની કું. રીલીફરોડ ધનાસુતારનીપોળ
૧૦ ફીરોઝાબાદ જગત એંગલ્સ સ્ટોર્સ ખાડિયા પોલીસ ચોકી પાસે
૧૧ બી. રતિલાલ એન્ડ કું. મદનગોપાળનીહવેલી પાસે
૧૨ અલીભાઇ ખાનભાઇ પાનકોર નાકા
૧૩ અબ્દુલ્લાભાઇ અલીભાઇ „
૧૪ એફ. કે. મનીઆર પાનકોરનાકા રમકડા મારકીટ
૧૫ નથુજી લાલમોહંમદ ચુડીઓળ
૧૬ મુસાજી મોહંમદજી ઢીંકવા ચોકી

છૂટક

બંગડી ફૂમતાંના છૂટક વેપારીઓ તો અમદાવાદમાં હવે અસંખ્ય થયા છે. માત્ર નીચેના વેપારીઓનાં નામ અમને મળ્યાં છે.

૧૭ મનહર કંગન સ્ટોર પાનકોરનાકા
૧૮ બોમ્બે શોપ „
૧૯ રૂપકળા કંગન સ્ટોર ઝવેરીવાડ
૨૦ રૂપરેખા „ „ ધનાસુતારની પોળ પાસે
૨૧ ચંદ્રરેખા „ „ હસ્તીબીબીનો ગોખલો
૨૨ નારણસીંગ હીંમતસીંગ દિલ્હી દરવાજા
૨૩ જયંતીલાલ બળદેવદાસ „
૨૪ રતિલાલ રામચંદ શાહપુર
૨૫ ભાઇલાલભાઇ જેસીંગભાઇ રાયપુર ભાઉની પોળ
૨૬ રતિલાલ લાલચંદ ખાડિયા ગેટ પાસે
૨૭ જયંતીલાલ જેચંદભાઈ ઢીંકવાચોકી
૨૮ ભારત કંગન સ્ટોર્સ રતનપોળ
૨૯ સૌભાગ્ય સ્ટોર્સ „
૩૦ રંગુન નોવેલ્ટી સ્ટોર્સ „
૩૧ ગુલાબચંદ ચેનાજી સારંગપુર ફરતા વિસામા પાસે
૩૨ નાથાલાલ ખોડીદાસ દરિયાપુર મોટી સાલેપરી પાસે
૩૩ હરિતકુમાર ગજાનન ભટ્ટ રાયપુર
૩૪ મનખુશ કંગન સ્ટોર્સ મદનગોપાળની હવેલી
૩૫ જયહિંદ કંગન સ્ટોર્સ રતનપોળ

ભઠિયારખાનાં

૧ એહમદભાઈ નુરભાઇ ભઠિયારગલી ખાસ બજાર
૨ ઇબ્રાહીમભાઇ જમાલભાઇ „ „
૩ અ. રહેમાન જાનુભાઈ „ „
૪ કાળુભાઈ સેરૂભાઇ „ „
૫ મોહંમદભાઇ હાજી ફજુભાઇ „ „
૬ કાસમભાઇ અજુભાઇ „ „
૭ એહમદભાઇ લાલભાઈ „ „
૮ લાલભાઇ અ. રહેમાન સિવિલ હૉસ્પીટલ સામે
૯ પીરભાઇ હાજી ચાંદભાઇ દિલ્હીચકલા ભઠિયારવાડા
૧૦ ફતુભાઇ અબુભાઈ શાહપુર ચકલા
૧૧ કાલુભાઈ ગુલામરસુલ શાહપુર દાણાપીઠ
૧૨ નનાભાઈ ગુલામહુસેન „ „
૧૩ હાજી જમાલભાઇ મોહંમદભાઈ કાળુપુર સકરખાનની મસ્જિદની બાજુમાં
૧૪ અ. રસીદ અ. હકીમ કાળુપુર સકરખાનની મસ્જિદની બાજુમાં
૧૫ કરીમભાઈ અબુભાઇ કાળુપુર ચકલા
૧૬ સૈયદ હાસમભાઇ હસુભાઇ „
૧૭ કરીમમહમદ ઉસમાનભાઇ „
૧૮ સુલતાનમીયાં છેલાંમીયાં સુતરગલી
૧૯ જાનુભાઇ હાજી રજુભાઈ કાળુપુર ચકલા
૨૦ ફતેહમોહંમદ અલાઉદીન કાળુપુર પાંચપટ્ટી
૨૧ મસીતખાંન ફૈજમોહંમદખાન „ સોદાગરની પોળ
૨૨ પીરભાઇ જુમ્માભાઈ કપાસીઆ બજાર
૨૩ એહમદહસન મૌલાબક્ષ સારંગપુર
૨૪ અ. રઝાક અલાબક્ષ „ માચીસ મિલની ચાલ
૨૫ મોહમદઅલી રહીમબક્ષ „ „
૨૬ નસરૂલ્લા ભુરાભાઈ „ „
૨૭ હબીબુલ્લા વહીદુલ્લા „ „
૨૮ સાહબુદીન મોહમદ ઇસ્માઇલ „ „
૨૯ અકબરખાં હુસેનખાં ખમાસા નારીયાવાડ

૩૦ અલાબક્ષ ખેરાતીભાઈ ખમાસા નારીયાવાડ
૩૧ રહીમબક્ષ અમીરબક્ષ „ „
૩૨ નબીબક્ષ શાહબુદીન. પાંચપીપળી
૩૩ કાસમભાઇ સકરૂભાઈ નરોડા રોડ પર
૩૪ રહેમતઉલ્લા ઇનાયતુલ્લા રખિયાલ રોડ

મશીનરીના વેપારી

૧ મશીન ટુલ્સ એન્ડ હાર્ડવેર કોર્પોરેશન રીડરોડ ટે. નં. ૨૩૧૪
૨ એમ. ડી. શાહ એન્ડ કાં. રીડરોડ
૩ ધી જનરલ કોમરશીઅલ એજન્સી ક્રોસલેન રેલવેપુરા,
બ્રાન્ચ: ધીકાંટા ભુતની આંબલી પાસે
૪ જનરલ એન્જીનિયરીંગ સ્ટોર્સ કપાસીઆ બજાર
૫ સ્ટાન્ડર્ડ મટીરીઅલ્સ કાં. „
૬ ઇલેક્ટ્રો ટેકનીક્સ એન્ડ એન્જીનિયરીંગ કાં. માધુબાગ સામે
૭ રીગલ ટ્રેડીંગ કંપની ચારરસ્તા
૮ બિહારી બ્રધર્સ રીડરોડ
૯ ડી. આર. વી. ટ્રેડીંગ કાં. પાંચકુવા
૧૦ જયેમ્સ એન્જીનિયરીંગ કાં. ભદ્ર એડવાન્સ સીનેમા સામે ટે. નં. ૨૬૫૩
૧૧ સોરાબ એન્જીનિયર્સ કપાસીઆ બજાર મોતીલાલ મેન્શન
૧૨ ટરનર હોર એન્ડ કાં. લી. કપાસીઆ બજાર

મારફતીઆ

૧ લલ્લુભાઇ સોમનાથ ખ્યાસતેલ બજાર
૨ બુધાલાલ હરિલાલ „
૩ શકરાભાઇ રામદાસ „
૪ ત્રીકમલાલ ભીખાલાલ „
૫ સોમચંદ છગનલાલ „
૬ ઇસ્ટર્ન સ્ટોર કંપની „
૭ નારણદાસ મુળચંદ સરસપુર વાસણશેરી
૮ ઉગરચંદ કાળીદાસ સારંગપુર તળિયાની પોળ
૯ ચતુરદાસ મોતીલાલ „ ધારીરામની પોળ
૧૦ બલવંતરાય પીતામ્બરદાસ „ તળિયાની પોળ નાણાવટીનો ખાંચો
૧૧ છોટાલાલ અમૃતલાલ રાયપુર દરવાજા પાસે
૧૨ સોમચંદ નરોતમદાસ ગાંધીરોડ પાડાપોળ
૧૩ કાંતિલાલ દલસુખભાઈ ઝવેરીવાડ ચૌમુખજીની ખડકી
૧૪ રમણલાલ ચંદુલાલ રાજા હાજાપટેલની પોળ પાદશાહની પોળ
૧૫ ડાહ્યાભાઇ સાંકળચંદ કાળુપુર ધનાસુતારની પોળ
૧૬ દલસુખભાઇ પ્રભાશંકર કાળુપુર ભંડેરીપોળ
૧૭ વાડીલાલ છગનલાલ „ ધનાસુતારની પોળ, ચોખાવટીની પોળ
૧૮ મંગળદાસ કુબેરદાસ કાળુપુર ધનાસુતારની પોળ ચોખાવટીની પોળ
૧૯ રણછોડલાલ જેઠાલાલ સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે બકરીપોળ
૨૦ સોમચંદ બાપાલાલ સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે કટકિયાવાડ
૨૧ જેઠાલાલ શકરાભાઇ છીપાપોળ
૨૨ જીજીભાઈ જેશીંગભાઇ સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે બકરીપોળ
૨૩ શાંતિલાલ મોહનલાલ રાયપુરવાળા લુણસાવાડા મોટીપોળ
૨૪ ચુનીલાલ શ્રીકીશનદાસ જુનામાધુપુરા
૨૫ રણછોડલાલ પરશોતમદાસ દાણાપીઠ નવોવાસ

મિલજીન સ્ટોરના વેપારી

૧ ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડીંગ કંપની સ્ટેશનરોડ
૨ એલાયન્સ સ્ટોર્સ ટ્રેડીંગ કંપની લિ. „
૩ નાનાલાલ માણેકલાલની કાં. „
૪ એમ. સુતરિયા એન્ડ કાં. „
C/o ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડીંગ કાં.
૫ યુનાઇટેડ સ્ટોર્સ ટ્રેડીંગ કાં. „
૬ સી. સી. મથરૂવાળા કપાસીઆ બજાર
૭ એચ ચોકસી એન્ડ કંપની „
૮ મોહનલાલ મગનલાલની કંપની „
૯ લાલભાઇ ફકીરભાઈ એન્ડ સન્સ „
૧૦ કેશવલાલ લાલજીભાઇ દેસાઈ „
૧૧ સાકેરસીંગ ચીમનલાલની કંપની „

૧૨ ડાહ્યાભાઇ નાનાલાલની કંપની કપાસીઆ બજાર
૧૩ સી. બંગડીવાલાની કંપની ,,
૧૪ ભુધાલાલ અમૃતલાલ એન્ડ બ્રધર્સ
C/o વિનુભાઇ એન્ડ કંપની ,,
૧૫ કરમાલી જાનમહંમદની કંપની ,,
૧૬ આઇ. એ. શાહ એન્ડ કંપની ,,
૧૬ અ એસ. કે. પટેલ. એન્ડ કું.
કપાસીઆ બજાર
૧૭ રતિલાલ એમ. પરીખ એન્ડ કંપની ,,
૧૮ રમણલાલ પીતાંબરદાસ મથરૂવાળા ,,
૧૯ કેશવલાલ મુળચંદ શાહની કંપની ,,
૨૦ ઇસ્ટર્ન ટ્રેડીંગ એજન્સી ,,
૨૧ એ. એમ. શા એન્ડ કંપની ,,
૨૨ સી. પરીખ એન્ડ કંપની ,,
૨૩ એન. એમ. ઓઝાની કંપની ,,
૨૩અ ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ટ્રેડીંગ કંપની
પ્રો. વિઠ્ઠલભાઈ પુ. અમીન કપાસીઆ બજાર
૨૪ મહેતા પરીખ એન્ડ કંપની ,,
૨૫ ડી. હીરાલાલ એન્ડ કંપની ,,
૨૫અ રમણલાલ ડાહ્યાભાઇ એન્ડ કું.
૬૩૬/૨ કંપનીવાળા મારકીટ,
કપાસીઆ બજાર
૨૬ ભાઇલાલ ભુલાખીદાસની કંપની કપાસીઆબજાર
૨૭ કે. એચ. નવાબ એન્ડ કંપની ,,
૨૮ પોપટલાલ ગીરધરલાલની કંપની ,,
૨૯ નરોત્તમદાસ ચુનીલાલ એન્ડ કંપની ,,
૩૦ શાંતિલાલ વસા એન્ડ કંપની ,,
૩૧ રામચંદ્ર એન્ડ કંપની ,,
૩૨ જનરલ એન્જીનિયરીંગ સ્ટોર્સ ,,
૩૩ કાંટાવાલા નાણાવટી એન્ડ કું. લી. ,,
૩૪ રતિલાલ સી. મહેતાની કંપની ,,
C/o રતિલાલ એમ. પરીખ ,,
૩૫ અંબાલાલ સાંકળચંદ ,,
૩૬ ભગુભાઈ શંભુનાથ ધારેખાન ,,
૩૭ શ્રોફ સન્સ એન્ડ કંપની ,,
૩૮ લાલભાઇ એન્ડ કંપની ,,
૩૯ બી. રમણલાલની કંપની ,,

૩૯અ ગોકળદાસ મોતીલાલ
વોરા બિલ્ડીંગ કપાસીઆ બજાર
૪૦ જયંતીલાલ ચીમનલાલની કું. કપાસીઆ બજાર
૪૧ મસ્તુરલાલ ચુનીલાલની કું. ,,
૪૨ છોટાલાલ કેશવલાલ ,,
૪૩ ઈન્ટરનેશનલ ટ્રેડર્સ લી.
કપાસીઆ બજાર
૪૪ ધી ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ સ્ટોર એજન્સી ,,
૪૫ ધી સ્ટાન્ડર્ડ મટીરીઅલ્સ કું. ,,
૪૫અ વસા બ્રધર્સ વોરા બિલ્ડીંગ
કપાસીઆ બજાર
૪૬ સી. એ. ગલીયાકોટવાલા એન્ડ કું. ,,
૪૭ ટેક્ષટાઇલ સ્ટોર્સ કું. ,,
૪૮ ટેક્ષટાઇલ કોમર્શીઅલ કું. ,,
૪૯ એસ. મહેતા એન્ડ કું. ,,
૪૯અ વી. કે. શાહ એન્ડ કું. કપાસીઆબજાર
૫૦ કાંતિલાલ એચ. મહેતા એન્ડ કું. ,,
૫૦અ સ્પેન્સર ટ્રેડીંગ કું. ક્રોસલેન
૫૧ સોરાબ એન્જિનિયર્સ કપાસીઆ બજાર
૫૧ અ આર. એમ. શા એન્ડ કું. મોતીલાલ મેન્શન
૫૧ બ પ્રભાત એન્જીનિયરીંગ કું.
કપાસીઆ બજાર
૫૨ મીલ સ્ટોર્સ એન્ડ મેટલ માર્ટ
(પ્રો. વિષ્ણુભાઇ મણિલાલ)
કપાસીઆ બજાર
૫૩ સન સ્ટોર્સ લિમિટેડ C/o હરિદાસ અચરત-
લાલ મારકીટ કપાસીઆ બજાર
૫૪ અરવિંદ ગુણવંતની કું. મોતીલાલ હીરાભાઈ
મારકીટ
૫૫ બી. પુરષોત્તમદાસની કંપની C/o નટવરલાલ
ભીખાભાઇની કું. મસ્કતી મારકીટ
૫૬ મુળચંદ જેકીશનદાસની કંપની રીલીફરોડ
ટે. નં. ૨૩૨૫
૫૭ ગીરધરલાલ દામોદરદાસની કંપની
રીલીફરોડ ટે. નં. ૨૧૫૩
૫૮ રમણલાલ સાંકળચંદની કંપની
રીલીફરોડ ટે. નં. ૨૦૯૨

૫૯ ગુજેરાત મિલસ્ટોર કંપની રીડરોડ
૬૦ ચંદુલાલ વાડીલાલની કંપની „
૬૧ મણિલાલ ચુનીલાલ લોઢાવાળા „
૬૨ સી. ડોકટર એન્ડ કું. „
૬૩ હરિચંદ રણછોડદાસ દોશી „
૬૪ કંચન બ્રધર્સ એન્ડ કંપની રીડરોડ
૬૫ ક્રાયન એન્ડ કંપની „
૬૬ જયંતીલાલ એન્ડ કંપની „
૬૭ રણછોડલાલ અમૃતલાલ વસા „
૬૮ કાંતિલાલ જીવણલાલની કું. „
૬૯ રસિકલાલ ડી. ગાંધી એન્ડ કંપની ચારરસ્તા
૭૦ રમણ બ્રધર્સ રીડરોડ
૭૧ જે. ત્રિભોવનદાસની કું. „
૭૨ નેશનલ ટ્રેડીંગ કું. „
૭૩ ટી. મહાદેવીઆ એન્ડ કંપની „
૭૪ પી. એન. પટેલની કંપની „
૭૫ ધુળધોયા સન્સ એન્ડ કંપની „
૭૬ પી. જી. ગાંધીની કું. રીડરોડ
૭૭ રતિલાલ એમ. શાહની કું. „
૭૮ શાંતિલાલ વકીલ „
૭૯ મહેતા બ્રધર્સ એન્ડ કંપની ૬૯૬, રીડરોડ
૮૦ ધી ઇન્ટરનેશનલ ટેક્ષટાઇલ કોરપોરેશન „
૮૧ ધી પ્રીમીયર ટેક્ષટાઇલ કું. „
૮૨ નગીનદાસ ફીલાભાઈની કું. „
૮૩ મોહનલાલ પરભુદાસ „
૮૪ એકસપ્રેસ ટ્રેડીંગ કોરપોરેશન ૫૭૨, „
૮૫ સી. નાણાવટી એન્ડ કું. ૫૭૦, „
૮૬ કે. પરીખ એન્ડ કંપની „
૮૭ કે. સી. મશરૂવાળા એન્ડ કું. „
૮૮ એ. હસમુખ એન્ડ કંપની „ લ. ક. ટ્રસ્ટ બીલ્ડીંગ
૮૯ ધી રીલાયન્સ સ્ટોર્સ એન્ડ ટ્રેડીંગ કંપની ૫૮૨ એ. રીડરોડ
૯૦ પરિમલ ટ્રેડીંગ કંપની ૫૬૨, „

૯૧ શાંતિલાલ વાડીલાલની કું. રેલવેપુરા ક્રોસલેન
૯૨ હીરાલાલ ભગુભાઇ „ „
૯૩ રમણલાલ વ્રજવલ્લભદાસની કું. „ „
૯૪ કે. રસિકલાલની કંપની „ „
૯૫ સી. બી. સુતરિયા બ્રધર્સ „ „
૯૬ મંગળદાસ જેશીંગભાઇની કું. „ „
૯૭ ચીમનલાલ એન્ડ સન્સ „ „
૯૮ અમૃતલાલ પ્રભુદાસ દોશી „ „
૯૯ ભગુભાઈ એમ. શાહની કું.
રેલવેપુરા ક્રોસલેન ટે. નં. ૭૨૯૦
૧૦૦ ધી સ્વસ્તિક ટ્રેડીંગ કંપની રેલવેપુરા ક્રોસલેન
૧૦૧ સી. કે. વોહોરા એન્ડ કંપની રેવડીબજાર
૧૦૨ મોહનલાલ જમનાદાસ પટેલ રેવડી બજાર
૧૦૩ એ. કે. શાહ એન્ડ કંપની „
૧૦૪ પ્રાણલાલ પોપટલાલની કું. „
૧૦૫ જી. એ. લતીફ એન્ડ સન્સ „
૧૦૬ કાંતિલાલ એચ.મોદી એન્ડ કું. ૪૮૪/૧૪ „
૧૦૭ દિનુભાઇ જે. દેસાઇની કું. માધુબાગ સામે
૧૦૮ જયંતીલાલ એસ. ગાંધી માધુબાગ પાસે
૧૦૯ ડી. આર. વી. ટ્રેડીંગ કંપની પાંચકુવા
૧૧૦ મનુભાઇ પરીખ એન્ડ કંપની માધુબાગ સામે
૧૧૧ એન. પરીખ એન્ડ સન્સ „
૧૧૨ સીમ્પલેક્સ ટેક્ષટાઇલ કોર્પોરેશન „
૧૧૩ કસ્તુરભાઇ લાલભાઇની કું. „
૧૧૪ પાયોનિયર ટેકસટાઇલ કંપની
હરિસદન, ચાર રસ્તા પાંચકુવા
૧૧૫ ધી લક્ષ્મી કોમર્શીઅલ લિ. „
૧૧૬ સુપ્રીમ મિલસ્ટોર્સ કંપની ઇમ્પીરીઅલ સીનેમા પાસે
૧૧૭ ન્યુ ઇન્ડીઆ ટ્રેડીંગ કંપની ચાર રસ્તા
વકીલ બિલ્ડીંગ
૧૧૮ કાંતિલાલ ડાહ્યાભાઇ કાપડિયા ગાંધીરોડ
બાલાહનુમાન
૧૧૯ ત્રિવેદી એન્ડ કંપની ગાંધીરોડ
મામુનાયકની પોળ

૧૨૦ જગદીશ ટેક્ષટાઇલ એન્ડ એન્જીનિયરીંગ કું. ૧૭૭૧, ગાંધીરોડ
૧૨૧ એમ. શર્મા એન્ડ કંપની ગાંધીરોડ
૧૨૨ પી. એમ. શાહ એન્ડ કંપની ગાંધીરોડ
૧૨૩ પનાલાલ ઉમાભાઇની કંપની ગાંધીરોડ પતાસાપોળ હરકુંવર શેઠાણીની હવેલી
૧૨૪ ચંદ્રકાન્ત રતિલાલની કંપની માણેકચોક ખેતરપાળની પોળ
૧૨૫ પોપટલાલ મોતીલાલ કંપની માંડવીની પોળ દેવની શેરી
૧૨૬ ડી. એમ. શાહની કંપની માંડવીની પોળ દેવની શેરી
૧૨૭ છગનલાલ ચીમનલાલની કું. માંડવીની પોળ હરકીશન શેઠની પોળ
૧૨૮ કેશવલાલ હરિલાલ જરીવાલા માંડવીની પોળ નાગજીભુદરની પોળ
૧૨૯ મણિલાલ એન્ડ કંપની માણેકચોક દેડકાનીપોળ
૧૩૦ ચીમનલાલ વાડીલાલ એન્ડ કું. સાંકડીશેરી નાનશા જીવણની પોળ
૧૩૧ ગોરધનદાસ કે. શોધન સાંકડીશેરી
૧૩૨ વાસુદેવ કેશવલાલ પટેલ જનદાભગતની પોળ
૧૩૩ દશરથલાલ ચીમનલાલની કું. સારંગપુર સરકીવાડ
૧૩૪ શેઠ સ્ટોર્સ ટ્રેડીંગ કંપની સારંગપુર દરવાજા બહાર
૧૩૫ ગોરધનદાસ મણિલાલ સારંગપુર ધાશીરામની પોળ
૧૩૬ જગદીશ સ્ટોર ટ્રેડીંગ કંપની સરસપુર ૧૪૮૩, વાસણશેરી
૧૩૭ મનકા બ્રધર્સ આકાશેઠકુવાની પોળ રણછોડજીના મંદિરના મેડા ઉપર
૧૩૮ આર. કાન્તિલાલ એન્ડ કું. રીડરોડ
૧૩૯ વી. લાલ એન્ડ સન્સ „
૧૪૦ રેડીઅન્ટ ટેક્ષટીલીટી „
૧૪૧ સી. સી. શેઠ એન્ડ કંપની રાજામહેતાની પોળ, કીશોર ભૂલાની ખડકી
૧૪૨ સેનિટરી હાર્ડવેર સ્ટોર્સ રીલીફરોડ શેખપાડા
૧૪૩ મોતીલાલ હરિલાલ જગાભાઇવાળા ઢાળની પોળ
૧૪૪ ધી ઇન્ડીઆ પીકર્સ મેન્યુ. કું. જમાલપુર ખાંડની શેરી પાસે
૧૪૫ ચીમનલાલ અમીચંદની કું. ખાસબજાર
૧૪૬ ધી અમદાવાદ ક્રોમ ટેનિંગ કું. ખાસ બજાર
૧૪૭ પી. એમ. હઠીસીંગ એન્ડ સન્સ ઘીકાંટા રે. નં. ૨૦૦૯
૧૪૮ મોડર્ન મિલ સ્ટોર્સ એજન્સી પાંજરાપોળ
૧૪૯ એમ. એમ. શાહ ૨૬૨૦–દેવસાનો પાડો
૧૫૦ ગોરધનદાસ દોલતરામની કું. લીમડાપોળ
૧૫૧ ઇશ્વરલાલ હરજીવનદાસ પંચાલ દુધેશ્વર જાર્ડન રોડ
૧૫૨ ચાંદાભાઇ બ્રધર્સ એન્ડ કું. પાંચપટી ડબગરવાડ
૧૫૩ સોમચંદ જમનાદાસની કું. ધનાસુતારની પોળ
૧૫૪ કાંતિલાલ એમ. શાહ એન્ડ કું ૧૩૪૯ „
૧૫૫ સી. સી. શેઠ એન્ડ કંપની રાજામહેતાની પોળ કીશોરભુલાની ખડકી
૧૫૬ ચંદુલાલ ગોરધનદાસ શેઠ ઢીંકવા ચોકી પાસે સરૈયાની પોળ
૧૫૭ જીતેન્દ્ર રમણિકલાલ એન્ડ કું. ૧૦, શાન્તિનિકેતન એલિસબ્રીજ
૧૫૮ સોલી મહેતા એન્ડ કું. લાલદરવાજા એડવાન્સ ટોકીઝ સામે
૧૫૯ એમ. કે. એસ. એન્ડ સન્સ કપાસીઆ બજાર એરંડા હોલ
૧૬૦ ગોપાલકૃષ્ણ ટેકસટાઇલ ટ્રેડીંગ કંપની ૬૨૨, કપાસીઆ બજાર
૧૬૧ સ્ટાન્ડર્ડ ટ્યુબ એજન્સી ૧૮૭૯ એ. પાડાપોળ ગાંધીરોડ
૧૬૨ જ્યોતિ સરવીસીઝ કપાસીઆ બજાર મોતીલાલ મેન્શન
૧૬૩ ઉર્મિલ ટેક્ષટાઇલ કોર્પોરેશન રેવડી બજાર દરગાવાળો ખાંચો
૧૬૪ ડબલ્યુ. એચ. બ્રેડી એન્ડ કું. રીડરોડ
૧૬૫ સંત ટ્રેડીંગ કંપની મોતીલાલ મેન્શન કપાસીઆ બજાર
૧૬૬ સેલ્સ એન્ડ સરવીસ કોર્પોરેશન „

૧૬૭ ગ્રીવ્ઝ કોટન કપાસીઆ બજાર
૧૬૭અ દશરથલાલ ચમનલાલ બ્રધર્સ ,,
૧૬૮ વોલકાર્ટ બ્રધર્સ સ્ટેશનરોડ
૧૬૯ ગેનન ડંકરલી એન્ડ કંપની
રીડરોડ ફુનીબંદા બિલ્ડીંગ
૧૭૦ નવીનચંદ્ર સી. ઝવેરી ,, ,,

મીઠાઈ વેચનારા

મીઠાઇ વેચનાર વેપારીઓનું ધી અમદાવાદ સ્વીટ મરચન્ટસ એસોસીએશન ઇ. સ. ૧૯૪૨માં સ્થપાએલ છે. હાલ પ્રમુખ તરીકે શ્રી. બાપાલાલ બી. મોદી છે અને ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે શ્રી. હરગુણ-લાલ ટી. લાલા છે.

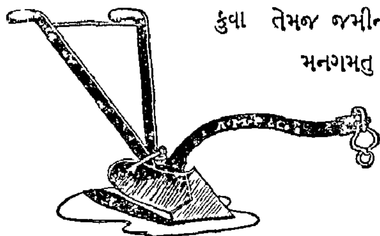
૧ જીવરામ જગન્નાથ ગાંધીરોડ, માણેકચોક
૨ દુર્લભજી જાદવજી (જામનગરી મીઠાઈ હાઉસ) ગાંધીરોડ
૩ ભીમજીભાઇ ગૌરીશંકર ગાંધીરોડ
૪ વિઠ્ઠલદાસ મોતીચંદ (ભાવનગરી ગાંઠીયાહાઉસ) ગાંધીરોડ
૫ ભોગીલાલ મુળચંદ મીઠાઇવાળા કંદોઇઓળ
૬ આર. આત્મારામની કું. ,, ,,
૭ મણિલાલ નાથાલાલ ,, ,,
૮ એસ. સોમચંદની કું. ,, ,,
૯ રણછોડલાલ મગનલાલ ,, ,,
૧૦ ઘનશ્યામલાલ કીશનદાસ ,, કાળુપુર
૧૧ મોહનલાલ ભોળાનાથ ,, ,,
૧૨ બીરમાશંકર માણેકચંદ ,, ,,
૧૩ ગણેશમલ વરદાજી ,, ,,
૧૪ મહમદહુસેન ગુલામહુસેન(બોસ્તાન મીઠાઈ હાઉસ) મીઠાઈવાળા કાળુપુર
૧૫ અલીહુસેન સુલેમાનજી ,, ,,
૧૫અ હસામુદીન અબદુલઅલી મીઠાઇવાળા કાળુપુર
૧૬ બી. એચ. લાલાની કંપની (રેવડીવાલા)કાળુપુર
૧૭ ન્યુ સુરતી સ્વીટ માર્ટ
પ્રો. દામોદરદાસ બી. ઠક્કર
દિલ્હી ચકલા, નં. ૨ દરિયાપુર ચકલા

૧૮ મહેન્દ્રભાઈ ચીમનલાલ (સુરતી ચવાણા માર્ટ) દિલ્હી ચકલા
૧૯ પરષોતમભાઈ મોહનલાલ ,,
૨૦ બેધાલાલ પન્નાલાલ (કરાંચી સ્વીટ માર્ટ) ,,
૨૧ રાધાકીશન આપલદાસ ,,
૨૨ ફુલચંદ નાથુરામ માધવપુરા
૨૩ છોટાલાલ શિવનારાયણ કાળુપુર, માધવપુરા
૨૪ ભેરૂલાલ કીશનલાલ ,, ,,
૨૫ ઇશ્વરભાઇ રામચંદ (મહારાજનું ભજીયા હાઉસ) દરિયાપુર
૨૬ શિવલાલ હીરાલાલ મીઠાઇવાળા ,,
૨૭ ભગવાનજી ગૌરીશંકર સારંગપુર ચકલા
૨૮ કીરપાશંકર ભાઇશંકર ચવાણાવાળા શાહપુર
૨૯ પ્રાગજીભાઇ વેલજીભાઇ ,, ,,
૩૦ ઇશ્વરભાઈ મુળશંકર દવે ભજીયાંવાળા (દવે ભજીયાં હાઉસ) ઘીકાંટા રોડ
૩૧ મણિલાલ મુળશંકર મીઠાઇવાળા (ત્રિવેદી ભજીયાં હાઉસ) ,,
૩૨ રાજારામ શિવકરણ ,,
૩૩ હીરાભાઈ મણિલાલ મોદી (સોન હલવા સ્વીટ માર્ટ) સોનહલવાવાળા ખાસબજાર
૩૪ હાતીમભાઇ યુસુફઅલી મીઠાઇવાળા (ઇસ્લામી સ્વીટ માર્ટ) ,,
૩૫ અબદુલકરીમ પીરભાઈ મીઠાઇવાળા (કમાલ સ્વીટ માર્ટ) ખાસબજાર
૩૬ મહમદભાઇ નાથુભાઇ મીઠાઈવાળા (પાકિસ્તાન સ્વીટ માર્ટ) ,,
૩૭ છગનલાલ વિઠ્ઠલદાસ મીઠાઇવાળા મદનગોપાળની હવેલી
૩૮ રાયચંદ શામજીભાઈ મીઠાઇવાળા ,,
૩૯ નાનાલાલ રણછોડદાસ ,, આસ્તોડિયાચકલા
૪૦ ગોવિંદલાલ જયકીશનદાસ ,, રાયપુર, ભુતની આંબલી
૪૧ બળવંતરાય ચુનીલાલ ભટ્ટ ,, સારંગપુરચકલા
૪૨ ભાનુશંકર બેચરદાસ ,, ,,
૪૩ મહાવીર સ્વીટ માર્ટ મીઠાઇવાળા ખો. મહેમદાવાદ
૪૪ લખમીશંકર નરભેરામ ભટ્ટ મીઠાઇવાળા સરસપુર
૪૫ મગનલાલ ગોપાળજી મીઠાઇવાળા ,,
૪૬ ભાઇશંકર કરસનજી (ઠક્કર સ્વીટ માર્ટ) સરસપુર
૪૭ ગંગારામ માધવજી મીઠાઈવાળા ,,
૪૮ મોહનલાલ ગોપાળજી ,, ,,
૪૯ દુર્લભજી પીતાંબરદાસ ,, ,,
૫૦ જગન્નાથ મથુરાપ્રસાદ ,, રાજપુર રોડ
૫૧ અમૃતલાલ બેચરદાસ ,, ,,
૫૨ ભજનલાલ કુંજીલાલ ,, રખીઆલ રોડ
૫૩ સોમચંદ બાબુલાલ ,, ,,
૫૪ ઓચ્છવલાલ નંદીલાલ ,, ,,
૫૫ શ્યામલાલ છોટાલાલ ,, ,,
૫૬ રામપ્રસાદ પ્રભુદયાળ ,, ,,
૫૭ પોપટલાલ મીઠુભાઇ ,, નરોડા રોડ
૫૮ દુર્ગાપ્રસાદ રામગોપાળ ,, ,,
૫૯ બિહારીલાલ ચુનીલાલ ,, ,,
૬૦ પંચમસિંહ જયરામ ,, ,,
૬૧ કાન્તિલાલ લખમીચંદ ,, ,,
૬૨ રામજીભાઇ શામળદાસ ,, મણિનગર
૬૩ બદ્રીનારાયણ ગોપીકીશન ,, અસારવા
૬૪ પ્રભુદાસ દેવીદાસ ,, ,,
૬૫ હરિલાલ ધનજીભાઇ મહેતા (હરિહર ભજીયા હાઉસ) મીઠાઈવાળા એલિસબ્રીજ રોડ
૬૬ મીઠુભાઈ વેલજીભાઈ (જામનગરી મીઠાઇ હાઉસ) મીઠાઇવાળા એલિસબ્રીજ રોડ
૬૭ ગુલાબચંદ ગાંડાભાઈ ,, ખોખરા મહેમદાવાદ

સુરબાના વેપારી

૧ એ. જી. વહોરા ખાસ બજાર
૨ કનોજ સ્વદેશી અત્તરભંડાર ત્રણ દરવાજા
૩ પરમાનંદદાસ એન્ડ સન્સ ,,
૪ વાડીલાલ મોતીલાલ સરૈયા ,,
૫ લાલા પ્રહ્લાદદાસ બનારસીદાસ ગાંધીરોડ કુવારા સામે
૬ લાલા બિશનદયાળ ધરમદાસ ,,
૭ ગંગારામ રૂગનાથ ગાંધીરોડ ચંદ્રવિલાસ હોટલ સામે
૮ ત્રિભુવન આયુર્વેદિક ફાર્મસી ,, ,,
૯ એચ. કમરૂદીન ગાંધી ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૧૦ કીકાભાઈ ગુલામહુસેન એન્ડ સન્સ ,,
૧૧ લલ્લુભાઈ વ્રજલાલ ગાંધી ,,

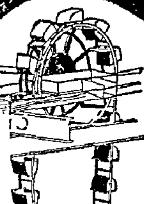
કુવા તેમજ જમીન પરથી બોરીંગ કરાવી
મનગમતુ પાણી મેળવી



ખેતી માટે

વધુ અનાજ ઉગાડો







તેમજ ખેતી માટે દરેક જાતના
પંપ તથા હથીયારો, શેરડીમાંથી
રસ કાઢવાના કોલું, ચીચોડા
વીગેરેની બનાવટ માટે અમોને
ઘણા ચાંદ અને સર્ટીફીકેટ
મળેલાં છે.

અંબાલાલ એમ. પટેલની કું.

—[પ્રો. ફરસુરામ એન્ડ કું.]—

હરીઆપુર, પટેલ પોળ — અમદાવાદ.

૧૨ જાદવજી ઝવેરજી ગાંધી ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૧૩ અંબાલાલ વનમાળીદાસ કાળુપુર દરવાજા બહાર
૧૪ રામદાસ માતાદીન નવાદરવાજા
૧૫ સ્વામિનારાયણ આયુર્વેદિક ફાર્મસી ગાંધીરોડ

મોટરો વેચનારા અને ગેરેજો

મોટર વેચનાર વેપારીઓનું ઓટોમોબાઈલ ડીલર્સ એસોસીએશન છે. આ એસોસીએશનની સ્થાપના સને ૧૯૩૯ માં થઈ છે. પ્રમુખ ખા. બા. આર. જે. કામા (કામા મોટર્સ લી. વાળા) છે અને ઉપપ્રમુખ શ્રી. શાંતિલાલ જે. શાહ (બી. એસ. શાહ એન્ડ કું. વાળા) છે, અને સેક્રેટરી શ્રી. રમણલાલ ડી. શાહ (અરુણ ઓટોમોબાઈલ્સ વાળા) છે.

૧ અરુણ ઓટોમોબાઇલ્સ સ્ટેશન રોડ
૨ અમદાવાદ મોટર્સ લિ. લાલદરવાજા
૩ આઇડીઅલ મોટર્સ લિ. લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૪૬૮
૩અ આર. રમણલાલ એન્ડ કું. સ્ટેશનરોડ
૪ ઇસ્ટર્ન ઓટોમોબાઇલ્સ રીડરોડ
૫ એસ. એમ. ચોકસી એન્ડ કું. „
૬ એસ. ડી. પટેલ એન્ડ કું. ભદ્ર
૭ એમ્પાયર મોટર સ્ટોર્સ „
૮ એમ. અંબાલાલ એન્ડ કું. રિલીફરોડ પાદશાહની પોળ પાસે
૯ એફ. પી. વાડિયા બ્રધર્સ મીરજાપુર રોડ
૧૦ એક્ષપર્ટ બેટરી ચાર્જીંગ કું. વિક્ટોરિયા ગાર્ડન
૧૧ એલાયન્સ મોટર કું. મીરજાપુર રોડ
૧૨ કરમાલી જાનમહંમદ એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર
૧૩ કામા મોટર્સ લિ. લાલદરવાજા ટે. નં. ૨૦૪૫
૧૪ ગુજરાત ઓટોમોબાઈલ્સ સ્ટેશન રોડ
૧૫ ગુજરાત મોટર સ્ટોર્સ રીડરોડ
૧૬ જે. એમ. મોદી એન્ડ કું. એલિસબ્રીજ કાપડીઆ નિવાસ
૧૭ ન્યુ મોટર હાઉસ સ્ટેશન રોડ
૧૮ ધી ન્યુ ઇન્ટરનેશનલ મોટર્સ લિ. સ્ટેશન સામે ટે. નં. ૨૬૮૫
૧૯ પી. એમ પટેલ એન્ડ કું. વિક્ટોરિયા ગાર્ડન
૨૦ બોમ્બે મોટર સ્ટોર્સ કપાસીઆ બજાર
૨૧ બેટરી ચાર્જીંગ સરવીસ સ્ટેશન „
૨૨ „ „ એન્ડ રીપેરીંગ વર્કસ સ્ટેશનરોડ
૨૩ બી. એસ. શાહ એન્ડ કું. ભદ્ર
૨૪ બોમ્બે ગેરેજ (અમદાવાદ) લિ. શાહીબાગ
૨૫ મોટરહાઉસ (ગુજરાત) લિ. મીરજાપુરરોડ
૨૬ મેટ્રો ઓટોમોબાઈલ્સ „
૨૬અ હિંદ ઓટો એન્જીનિયરીંગ સર્વિસીઝ લિ. ભદ્ર, મિશનરોડ
૨૭ યુનાઇટેડ ઓટો સ્ટોર્સ લાલદરવાજા
૨૮ લાખિયા બ્રધર્સ „
૨૯ વડવાલા મોટર સ્ટોર્સ કેરોસીન બજાર
૩૦ હસનભાઈ જીવાભાઇ સારંગપુર દરવાજા માધવબાગ પાસે
૩૧ સ્ટુડબેકર એન્ડ મોરીસ એજન્સી (ગુજરાત) લાલદરવાજા ટે. નં. ૩૦૫૮

મોટરની બૉડી બનાવનારા અને રીપેરર્સ

૧ નાનજી શામજી બોડીબીલ્ડર્સ આસ્તોડિયા વલ્લભભાઇ રોડ
૨ હિંમતલાલ પરષોતમદાસ આસ્તોડિયા લાકડાની લાટી પાસે
૩ લાલજીભાઇ જીવરાજ આસ્તોડિયા „
૪ ગાંડાલાલ „ ગીતામંદિર પાસે
૫ ભારત ઓટોમોબાઈલ વર્કસ આસ્તોડિયા લાકડાની લાટી પાસે
૬ કાનજીભાઈ ગાંડાભાઇ સારંગપુર દોલતખાના
૭ અંબિકા ઓટોમોબાઇલ્સ (પ્રો. બંગાળી બાબુભાઈ ફોરમેન)
૮ મોહમેડન યુનિવર્સલ વર્કસ મીરજાપુર રોડ
૯ શર્મા મોટર બૉડી બિલ્ડર્સ નરોડારોડ
૧૦ આર. એસ. એસ. કન્સર્ન મીરજાપુરરોડ
૧૧ ધી રીલાયન્સ ઓટો એન્જીનિયરીંગ વર્કસ મીરજાપુર રોડ
૧૨ ધી જનરલ મોટર્સ એજન્સી (પ્રો. બી. એસ. શાહ એન્ડ કું.) ભદ્ર, ટે. નં. ૨૪૮૧

મંડપો બાંધનારા

૧ દલપતરામ મુલચંદ માણેકચોક સાંકડી શેરીનાનાકે
૨ કાંતિલાલ પરશોત્તમદાસ „ „
૩ જયંતીલાલ ત્રીકમલાલ „ „
૪ ચુનીલાલ મુળચંદ સાંકડીશેરી હરિભક્તિની પોળના નાકે
૫ ગુલામનબી ઈનાયતભાઈ માણેકચોક બાદશાહનો હજીરો
૬ સમરથલાલ ઝવેરદાસ પખાલીની પોળ સામે
૭ હીરાલાલ અમરતલાલ માંડવીની પોળ
૮ રહીમમીયાં રીલીફરોડ
૯ આરેફભાઈ સાદિકભાઈ „
૧૦ નબીમિયાં (ચાચા) પાંચકુવા નવીમહોલાત

રસાયણી સોનાના દાગીના બનાવનાર

૧ એમ. રમણલાલ એન્ડ કું. (ડેક્કન ગોલ્ડ) રતનપોળ
૨ ગેરંટી ગોલ્ડ (આર્ટિફીસ્યલ) ઇન્ડસ્ટ્રીઝ „

રબર સ્ટેમ્પ બનાવનારા

૧ શર્મા બ્રધર્સ પાનકોરનાકા
૨ એમ. પી. ભટ્ટ એન્ડ કું. „
૩ શ્રી અંબિકા રબર સ્ટેમ્પ વર્કસ ગાંધીરોડ જવાહર હોટલ સામે
૪ શ્રી ઇન્ડિયા રબર સ્ટેમ્પ વર્કસ શાહપુર ગોઝારીઆની પોળ
૫ શ્રી પ્રભાત રબર સ્ટેમ્પ વર્કસ „
૬ શ્રી માધવ મુકુંદ રબર સ્ટેમ્પ વર્કસ શાહપુર ગોઝારીઆની પોળ

રદ્દી કાગળના વેપારી

૧ એહમદઅલી ફીદાભાઈ સાકરબજાર
૨ કસ્તુરચંદ ગુલાબચંદ શાહ માધુપુરા
૩ તાહેરઅલી સુલતાનઅલી „
૪ નરોત્તમદાસ મગનલાલ „
૫ એસ. જી. હુસેન કાળુપુર
૬ તૈયબ એન્ડ કું. ચોખાબજાર
૭ આશાભાઈ બેચરદાસ ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૮ ફીદાભાઈ ગુલામહુસેન ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૯ ચુનીલાલ લલ્લુભાઈ „
૧૦ સુલતાનઅલી ગુલામહુસેન „

રમકડાંના વેપારી

૧ રોયલ ટોયઝ માર્ટ (પ્રો. લાલચંદ પ્રેમચંદ મહેતા) ત્રણદરવાજા
૨ ઇમ્પીરીયલ ટોયઝ માર્ટ (પ્રો. બાબુલાલ ચુનીલાલ મહેતા) „
૩ ચંદુલાલ ભાણજી „
૪ નાનચંદ પ્રેમચંદ „
૫ ગ્રામોદ્યોગ ગાંધીહાટ ભદ્ર, લોકલબોર્ડ કમ્પાઉન્ડ

રસાયણો (કેમીકલ્સ)ના વેપારી

ધી અમદાવાદ કેમીકલ મરચન્ટસ એસોસીએશનની સ્થાપના સંવત ૨૦૦૩ માં જ થઈ છે. તેના પ્રમુખ શ્રી. પરસી વકીલ (ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડર્સ લી:) અને સેક્રેટરી શ્રી. રતિલાલ એમ. પરીખ છે.

૧ રતિલાલ એમ. પરીખ એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર
૨ સી. એમ. દેસાઈ એન્ડ કું. „ હરિદાસ અચરતલાલ મારકીટ
૩ બિપીનચંદ્ર એ. દવે કપાસીઆ બજાર વેરાના ડહેલામાં
૪ એ. વાય. બ્રધર્સ કપાસીઆ બજાર
૫ એ. પુરશોતમદાસની કુંપની „
૬ ઇન્ટરનેશનલ સપ્લાયર્સ કપાસીઆ બજાર કંપનીવાલા મારકીટ
૭ રમણલાલ પીતાંબરદાસ મશરૂવાળા રાજા મહેતાની પોળ કાનજી દીવાનનો ખાંચો
૮ શી. રેવાભાઇની કું. કપાસીઆ બજાર
૯ રતિલાલ સી. મહેતા એલિસબ્રીજ શાંતિકુંજ
૧૦ હરિદાસ મુળજી ઠક્કર કપાસીઆ બજાર
૧૧ એમ. એ. વલીઉલ્લા કપાસીઆ બજાર
૧૨ એ. કે. શાહની કંપની રેવડી બજાર
૧૩ ભારત કેમીકલ એજન્સી કપાસીઆ બજાર
૧૪ કીરીટકાન્ત એન્ડ કું. ૭૦૫, સાંકડીશેરી બાપાશાસ્ત્રીની ખડકી

૧૫ કુમુદ ટ્રેડીંગ કું. લક્ષ્મીકોટન મિલ સામે તગારા મિલના કંપાઉન્ડમાં
૧૬ ધંડકવાલા એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર
૧૭ ચંપકલાલ એન્ડ કું. „
૧૮ બિપીન એન્ડ કું. „ વોરાના ડહેલામાં
૧૯ એન. મીઠાભાઇની કું. કપાસીઆ બજાર
૨૦ ઇન્ટરનેશનલ ટ્રેડર્સ લી. „ નરોતમ બિલ્ડીંગ
૨૧ લીલાધર વાઘજીભાઇ „ „
૨૨ બી. એમ. અમીન એન્ડ કું. „
૨૩ સેન્ટ્રલ ટ્રેડીંગ કોર્પોરેશન „
૨૪ આર. એન. શાહની કું. „
૨૫ ગોકળદાસ મોતીલાલ „
૨૬ જે. એમ. ચોકસી „
૨૭ વિષ્ણુ કેમીકલ વર્કસ દિલ્હી દરવાજા બહાર
૨૮ મુકુન્દલાલ એચ. મહેતા કપાસીઆ બજાર મોતીલાલ મેન્શન
૨૯ નટવરલાલ એલ. પટેલની કું. ૨૧૮૮, રાયપુર મુમનાવાડ
૩૦ જે. ભગત એન્ડ કું. ક્રોસલેઇન
૩૧ અલાખેલી હુસેનજી દલાલ નારીઆવાડ
૩૨ ડી. જે. એન્ડ કું. ૬૫, ગીરધરનગર
૩૩ મોદી એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર
૩૪ ડી. આર. વી. ટ્રેડીંગ કું. પાંચકુવા
૩૫ પોપટલાલ અમથાલાલ માણેકચોક ડાહીની ખડકી
૩૬ વસા બ્રધર્સ કપાસીઆ બજાર
૩૭ એસોસિએટેડ મિલ સ્ટોર કું. પાંચકુવા ઇંગ્લીશ સીનેમા સામે
૩૮ પુનમચંદ સી. શાહ સરસપુર વાસણ શેરી
૩૯ ડી. એન. શાહ એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર વોરા બીલ્ડીંગ
૪૦ બી. શાહની કું. કપાસીઆ બજાર કંપનીવાલા મારકીટ
૪૧ કમલેશ કોર્પોરેશન „ મોતીલાલ મેન્શન
૪૨ ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ટ્રેડીંગ કું. કપાસીઆ બજાર હરિદાસ અચરતલાલ મારકીટ
૪૩ એ. પરીખ એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર

૪૪ ઇસ્ટર્ન ટ્રેડર્સ કપાસીઆ બજાર મોતીલાલ મેન્શન
૪૫ ગુજરાત ટ્રેડીંગ કું. ,,
૪૬ ચુડગર ટ્રેડીંગ કું. ,,
૪૭ હરિભાઇ એસ. દોશી ,,
૪૮ વિવેકાનંદ મિલ સ્ટોર્સ કું. ,,
૪૯ અશોક કુમાર એન્ડ કું. રાયપુર ભાઇશંકરની હવેલી પાસે
૫૦ અમદાવાદ કેમિકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ માધુભાઇ મિલ કંપાઉન્ડ
૫૧ મનમોહનદાસની કું. ન્યુકોટન મિલ કંપાઉન્ડ
૫૨ મનુભાઈ બળદેવદાસની કું. દરિયાપુર
૫૩ હીરાલાલ દેવજી વછેટા દુધેશ્વરરોડ હનુમાનપુરા
૫૪ ડાહ્યાભાઇ નાનાલાલની કું. કપાસીઆ બજાર
૫૫ પોપટલાલ પુંજાભાઇની કું. કપાસીઆ બજાર
૫૬ ટેક્ષટાઇલ ટ્રેડીંગ સીન્ડીકેટ ચારરસ્તા પ્રજાપતિ બિલ્ડીંગ
૫૭ સીમકો ટ્રેડર્સ ૧૮૩૦, પાડાપોળ
૫૮ પી. એમ. પીસ ટેક્ષટાઇલ ટ્રેડર્સ કપાસીઆ બજાર મોતીલાલ મેન્શન
૫૯ પ્રેમરાય બ્રધર્સ રેવડી બજાર, લલ્લુભાઇ કસનદાસની ધર્મશાળા
૬૦ એસ. બાબુભાઇની કું. કપાસીઆ બજાર
૬૧ બી. કાન્તિલાલની કું. કપાસીઆ બજાર હરિદાસ મારકીટ
૬૨ આર. ડી. શાહની કું. કપાસીઆ બજાર
૬૩ ધી અનુપ મિલ સ્ટોર્સ કું. કપાસીઆ બજાર મોતીલાલ મેન્શન
૬૪ એ. જે. પટેલની કું. કપાસીઆ બજાર
૬૫ અરવિંદ એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર મોતીલાલ મેન્શન
૬૬ ધી રમેશ બ્રધર્સ કપાસીઆ બજાર દલાલ બિલ્ડીંગ
૬૭ રેડીયન્ટ ટેક્ષટીલીટીઝ કપાસીઆ બજાર મોતીલાલ મેન્શન
૬૮ બી. દાસની કું. કેરોસીન બજાર
૬૯ વ્રજલાલ દયાળજી શુકલ C/o એ.જે. પટેલ નીકું. કપાસીઆ બજાર

૭૦ આર. સી શાહ એન્ડ કો ,,
હરિદાસ મારકીટ
૭૧ ધી કેમીકલ એજન્સી લાલદરવાજા
૭૨ ધી ઇન્દ્રવદન કેમિકલ વર્કસ ઇદગા ગેટ પાસે
૭૩ એચ્છવલાલ કે ત્રિવેદી ક્રોસલેઇન
૭૪ એચ્છવલાલ ઇશ્વરલાલ કપાસીઆ બજાર
૭૫ નવનીતલાલ મણિલાલ શાહ કપાસીઆ બજાર
હરિદાસ અચરતલાલ મારકીટ
૭૬ જે પી પંડયા કપાસીઆ બજાર
C/o રતિલાલ એમ પરીખ
૭૭ રતનલાલ મણિલાલ શાહ ,, ,,
C/o ઇસ્ટર્ન ટ્રેડીંગ એજન્સી
૭૮ જયંતીલાલ એસ ગાંધી માધુબાગ પાસે
૭૯ ઇસ્ટર્ન ટ્રેડીંગ એજન્સી કપાસીઆ બજાર
હરિદાસ અચરતલાલ મારકીટ
૮૦ નવીનચંદ્ર સી ઝવેરીની કો રેલ્વેપુરા ફ્રનીબંદા બિલ્ડીંગ
૮૧ રામચંદ્ર એન્ડ કો. કપાસીઆ બજાર
૮૨ એહમદઅલી ફીકાભાઇ સાકરબજાર

રમતોના સામાનના વેપારી

૧ એમ. ડી બ્રધર્સ સેન્ટ ઝેવિયર્સ હાઇસ્કૂલ પાસે
૨ મકવાણા બ્રધર્સ લાલ દરવાજા
૩ ભારત સ્ટોર્સ ભદ્ર
૪ કે એ વકીલ દવાબજાર
૫ ગુજરાત સ્પોર્ટસ ડીપો રીલીફરોડ
૬ ફોરચ્યુન એન્ડ કો ,,
૭ ઓરીએન્ટ સ્પોર્ટસ ડીપો એનિસબીજ
વા સા હોસ્પીટલ પાસે

રેઇનકોટના વેપારી

૧ મીયાભાઇ એચ હકીમજી રીલીફરોડ
૨ કે. સી બ્રધર્સ જુમ્મામસ્જિદ
દુ ન ૨૧૪૯-૨૧૫૦
૩ રતનપોળ સ્ટોર્સ રતનપોળ
૪ મોદી બ્રધર્સ જુમ્મામસ્જિદ લાઇન
૫ શેઠ મોહનલાલ છોટાલાલ ,, સામે

રેડિયો ડીલર્સ એન્ડ રીપેરર્સ

રેડિયોના વેપારીઓનું રેડિયો મરચન્ટસ એસોસીએશન છે જેની સ્થાપના સને ૧૯૪૪ મા થઇ છે. પ્રમુખ રાવસાહેબ ખુમાનસિંહજી બાપુ (ધી રોયલ રેડિયો હાઉસવાળા) છે અને ઓનરરી સેક્રેટરી શ્રી જયંતકુમાર જી પાસાવાળા (જયંત રેડિયો કોર્પોરેશનવાળા) છે

૧ ધી રોયલ રેડિયો હાઉસ મીરઝાપુરરોડ
૨ બોમ્બે ગેરેજ લિ ,,
૩ જયંત રેડિયો કોર્પોરેશન
ભદ્ર, લશ્કરી બિલ્ડીંગ
૪ જી. એ માધવલાલ એન્ડ કો પાનકોરનાકા
૫ લાયન સાયકલ એન્ડ રેડિયો સ્ટોર્સ ,,
૬ નેશનલ રેડિયો કો. માણેકચોક
૭ આર ટોલાટ એન્ડ કો ,,
૮ હીરાલાલ બી ત્રિવેદી ગાંધીરોડ
૯ ઇમરજન્સી રેડિયો હાઉસ ,,
૧૦ ભગત એન્ડ સન્સ બાલાહનુમાન
૧૧ વી બ્રાઇટ એન્ડ કો. પાડાપોળ
૧૨ વેસ્ટર્ન રેડિયો કો ચારરસ્તા
૧૩ પેરેમાઉન્ટ રેડિયો કો ,,
૧૪ ડીલક્સ રેડિયો કો ,,
૧૫ મોડર્ન રેડિયો હાઉસ પાચકુવા
૧૬ ઇસ્ટર્ન રેડિયો કો ,,
૧૭ મનુભાઇ પરીખ એન્ડ કો પાચકુવા મોતીબાઇરોડ
૧૮ પટવા એન્ડ કો પાચકુવા
૧૯ ઇમ્પીરિયલ રેડિયો હાઉસ ,, ,,
૨૦ ઇન્ટરનેશનલ ઇલેકટ્રીક ઇકવીપમેન્ટ રીલીફરોડ
૨૧ ગુડલક રેડિયો એન્ડ ઇલેકટ્રીક કાં
સાકર બજાર
૨૨ રીગાએમલ રેડિયો કો સ્ટેશન રોડ
૨૩ જેમ્સ રેડિયો કાં ,,
૨૪ જય-હિંદ રેડિયો કો ઘીકાંટા
૨૫ માસ્ટર રેડિયો કો પ્રેમદરવાજા પારસી ચાલ
૨૬ અરૂણ રેડિયો ઇલેક્ટ્રીક કાં
રિલીફરોડ, ગુદીની પોળ
૨૭ કલકત્તા રેડિયો કાં (પ્રો એચ એલ રાવલ) રિલીફરોડ

રંગના વેપારી

૧ રામપ્રસાદ એમ. દવે આસ્તોડિયા રોડ
૨ ભગવાનદાસ તેજાજી પ્યારાવાલા „
૩ ફાલુમલ શોરીમલ રંગવાલા લિ. „
૪ અલારખભાઈ „
૫ સુરેન્દ્ર ડાઈઝ એન્ડ કેમીકલ્સ કું. „
૬ ભટ એન્ડ કું. „
૭ એન. રમણલાલ એન્ડ કું. „
૮ ઇમ્પીરિયલ કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લિ. લાલદરવાજા
૯ એચ. એમ. મહેતા રીડરોડ
૧૦ ઈન્ડો બ્રિટીશ કલર કું. આસ્તોડિયારોડ
૧૧ સેન્ટ્રલ ટ્રેડીંગ એજન્સી ખાડિયા ચારરસ્તા
૧૨ ફીનીક્સ કલર કંપની રતનપોળ હાથીખાના

રંગ (ડીસ્ટેમ્પર) બનાવનારા

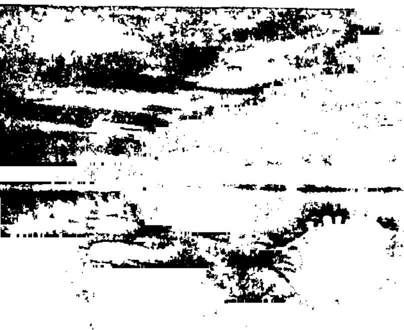
૧ પાયોનિયર મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની
૨ જયશ્રી ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ભદ્ર એડવાન્સ ટોકીઝ સામે
૩ સ્વસ્તિક સીટી વોલ્સ ડીસ્ટેમ્પર બાલાહનુમાન
૪ ડેનીઅલ પેઈન્ટસ પ્રોડકટસ જમાલપુર
૫ ઓરીએન્ટલ પેઈન્ટ મેન્યુ કંપની ભરતખંડ કોટન મિલ
૬ સુપ્રીમ કલર કંપની રાયપુર ન્યુકોટન મિલ
૭ સોલએજન્ટ-જયંત એન્ડ કું.
હરિદાસ મારકીટ કપાસીઆ બજાર
૮ જહોન્સ ડીસ્ટેમ્પર્સ માધુભાઈ મિલના કમ્પાઉન્ડમાં

રંગ, હાર્ડવેર અને સેનિટરી

સામાનના વેપારી

ધી અમદાવાદ હાર્ડવેર, સેનિટરી એન્ડ પેઇન્ટ મરચન્ટસ એસોસીએશનની સ્થાપના સને ૧૯૪૦ માં થઇ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શ્રી. તૈયબભાઇ (એચ. ખેરીચાની કું.) અને સેક્રેટરી શ્રી. પુરુષોત્તમદાસ રતનચંદ (પી. દાસ. એન્ડ કું.) છે.

૧ હુસેનઅલી સરફઅલી પાનકોરનાકા
૨ કાંતિલાલ એન્ડ કું. „ પાનદાનીયાનો ખાંચો
૩ એસ. શાંતિલાલ એન્ડ કું. પીરમશારોડ
૪ ઇબ્રાહીમ અકબરઅલી બીસ્કીટવાળીગલી
૫ મીયાભાઇ અબ્દુલહુસેન ત્રણદરવાજા
૬ મહમદઅલી સુલતાનઅલી કુવારા સામે
૭ ઇસફઅલી અમીરૂદીન પાનકોર નાકા
૮ સરફઅલી અમીરૂદીન „
૯ ફીદાઅલી અકબરઅલી „
૧૦ અબ્દુલલતીફ તૈયબઅલી પીરમશારોડ પાનદાનીયાનો ખાંચો
૧૧ એચ. ખેરીચાનીકું. જુમ્મામસ્જિદ સામે
૧૨ પી. દાસની કું પાનકોરનાકા
૧૩ એન. એમ. શાહ જુમ્મામસ્જિદ સામે
૧૪ તાહેર એન્ડ સન્સ „
૧૫ માણેકલાલ મોતીલાલ „
૧૬ તાલી એન્ડ કું. પાનદાનીયાનો ખાંચો
૧૭ અલીહુસેન અકબરઅલી „
૧૮ કરીમભાઇ શેખઆમદ „
૧૯ બોમ્બે સેનિટરી એન્ડ એન્જીનિયરીંગ કું. પીરમશા રોડ
૨૦ સમ્સ ટ્રેડીંગ કું. „
૨૧ ગુજરાત ટ્રેડીંગ કોર્પોરેશન ઘીકાંટા, સારાભાઈ ડાહ્યાભાઈની વાડી સામે
૨૨ એમ. શર્મા એન્ડ કું. ગાંધીરોડ ચુડીઓળ
૨૩ સુલતાનઅલી ગુલામઅલી ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૨૪ ફીકાભાઇ ગુલામહુસેન „
૨૫ રીગલ ટ્રેડીંગ કું. ગાંધીરોડ ચારરસ્તા
૨૬ ઓચ્છવલાલ ગોરધનદાસ ગાંધીરોડ ચારરસ્તા
૨૭ એમ. ડી. શાહ રીડરોડ
૨૮ જનરલ એન્જીનિયરીંગ સ્ટોર્સ કપાસીઆ બજાર
૨૯ મશીન ટુલ્સ એન્ડ હાર્ડવેર કોર્પોરેશન રીડરોડ
૩૦ બિહારી બ્રધર્સ રીડરોડ
૩૧ જનરલ કોમરશિયલ એજન્સી રેલવેપુરા ક્રોસ લેન
૩૨ યુનાઇટેડ કોમરશિયલ એજન્સી „
૩૩ કીર્તિલાલ એન્ડ કું. કપાસીઆ બજાર
૩૪ એક્સપર્ટ ટ્રેડીંગ કું. રીડરોડ
૩૫ સી. બંગડીવાળાની કું. કપાસીઆ બજાર



૪૦૦ વર્ષ પહેલાં બંધાયેલા હૌઝે
કુતુબ, અથવા કાંકરિયા તળાવમાં
સંધ્યાનું એક રમણીય દૃશ્ય

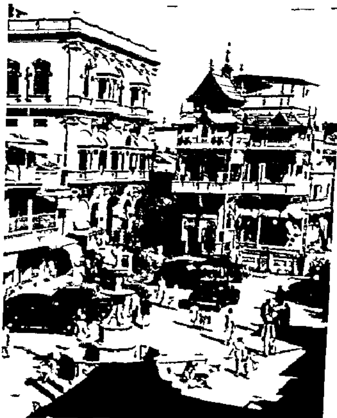


શહેરનો નવો પાડેલો રાજમાર્ગ
કાળુપુર રિલીફ રોડ



વેપારના કેન્દ્ર સમો માણેકચોક
શહેરનો એક સુપ્રસિદ્ધ લત્તો





૩૬ સી. લક્ષ્મીચંદની કું. રેવડીબજાર
૩૭ નટવરલાલ એમ. કડીયા ,,
૩૮ મણિલાલ ચુનીલાલ રીલીફરોડ
૩૯ ઇલેકટ્રો ટેકનીક એન્ડ એન્જીનિયરીંગ કું. માધુબાગ સામે
૪૦ ડી. આર. વી. ટ્રેડીંગ કું. પાંચકુવા કાપડમારકીટ
૪૧ સ્ટાન્ડર્ડ મટીરીઅલ કું. કપાસીઆ બજાર નરોત્તમ બિલ્ડીંગ
૪૨ સી. એન. મનસુરી દિલ્હીચકલા જાર્ડનરોડ
૪૩ પરશોતમદાસ ભાઈલાલ દવે રીલીફરોડ પાદશાહની પોળ સામે
૪૪ નેશનલ સેનિટરી હાર્ડવેર માર્ટ રીલીફરોડ શેખના પાડા પાસે

લેધર (કમાવેલા ચામડાના) વેપારી

ધી અમદાવાદ લેધર મરચંટ એસોસીએશન ઈ. સ. ૧૯૪૪ માં સ્થપાએલ છે અને હાલ તેના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. અબુબકર ઉસ્માનભાઇ કમકોરીવાલા છે અને સેક્રેટરી તરીકે શ્રી. અબ્દુલ્લાભાઈ રમજુભાઈ છે.

૧ અબ્દુલરહેમાન મહમદહુસેન પીરમશા રોડ
૨ અમદાવાદ ક્રુમ ટેનીંગ કું. ,,
૩ અબ્દુલ્લાભાઇ રૂશનાઇવાલા એન્ડ બ્રધર્સ ,,
૪ દેશી લેધર કંપની ,,
૫ મગનલાલ ઉત્તમરામ ,,
૬ મિનરવા લેધર સ્ટોર્સ ,,
૭ હીરજી કલ્યાણજી ,,
૮ છગનભાઇ ગમાન ઘીકાંટારોડ
૯ કચરાભાઇ શંભુદાસ ,,
૧૦ પ્રભુદાસ શંભુદાસ ,,
૧૧ અબ્દુલાભાઇ રમજુભાઈ ઘીકાંટા રોડ
૧૨ ઇસ્માઇલ ઉમરભાઇ ગોધરાવાલા ,,
૧૩ આઇ. આઇ. હકીલા ,,
૧૪ પરશોતમદાસ ગીરધરલાલ ,,
૧૫ કરીમભાઈ સાલેમહમદ ,,
૧૬ પ્રભુદાસ અમથારામ ,,
૧૭ વાઘજી:લાખા ભગત ,,
૧૮ ઇસાભાઇ હાજી ઉમર મફત ઘીકાંટા રોડ
૧૯ ખીદાની એન્ડ કું. ,,
૨૦ એચ. આઈ. તેતરા ,,
૨૧ મનહરલાલ કેશવલાલ ,,
૨૨ જમનાદાસ શંકરલાલ ,,
૨૩ જાનમહમદ હસનભાઈની કું. ,,
૨૪ કાનજીભાઇ ડાહ્યાભાઈ ,,
૨૫ અબ્દુલકરીમ એન્ડ બ્રધર્સ સલાપોસરોડ
૨૬ રહેમુભાઇ સાજી ,,
૨૭ મહમદયુસુફ અબ્દુલવાહેદ ,,
૨૮ આઇ. આઇ. ભાગલીઆ ,,
૨૯ જાનમહમદ શેરમહમદ મીરજાપુરરોડ કસાઇવાડા
૩૦ ઉસ્માનભાઇ પ્યારમહમદ ,, ,,
૩૧ સઇદુભાઈ પ્યારમહમદની કું. ,, ,,
૩૨ બેચરદાસ કાળીદાસ ઢાલગરવાડ
૩૩ સી. કે. બ્રધર્સ ,,
૩૪ એસ. જે. એન્ડ સન્સ આસ્તોડિયા રંગબજાર
૩૫ વિઠ્ઠલદાસ કરસનદાસ સારંગપુર ચકલા
૩૬ વ્રજલાલ ગુલાબચંદ ચુડગર ગાંધીરોડ મોડલ ટોકીઝ પાસે
૩૭ મારવાડી ધનાજી કલાજી જૂના માધુપુરા
૩૮ અહમદભાઇ સફરઅલી ઘીકાંટારોડ

લેધર ગુડઝના વેપારી

૧ ગોલ્ડ શીલ્ડ લેધર વર્કસ ચત્રભુજભવન ૬૬૬/૨ ગાંધીરોડ
૨ સ્વામી બ્રધર્સ ફરનાન્ડીઝ પુલ પાસે

લેબલના વેપારી

૧ અશોક પ્રિન્ટરી ખાડિયા ચારરસ્તા
૨ ઇન્ડીઅન લેબલ મેન્યુ. કંપની રેવડીબજાર
૩ એડવાન્સ પ્રિન્ટરી સાકરબજાર
૪ રીઆલેક્સ લેબલ મેન્યુ. કંપની ફોરલેન
૫ રસિક પ્રિન્ટરી ખાડિયા ગોલવાડ
૬ લોર્ડકીન પ્રિન્ટરી ,, ,,
૭ એમ. વાડીલાલની કંપની પેઇન્ટર માર્ટ પાસે
૮ કુમાર કાર્યાલય રાયપુર

૯ ક્રીશ્ના પ્રિન્ટરી રતનપોળ
૧૦ માણેકલાલ કે. એન્ડ કંપની પાનકોરનાકા
૧૧ સી. રમણલાલની કંપની રતનપોળ

લોખંડના વેપારી

૧ હસનઅલી ફજલઅલી લોખંડ બજાર
૨ હરજીવનદાસ હાથીભાઈ ,,
૩ સાંકળચંદ હરગોવિંદદાસ ,,
૪ હાજી નાનામીયાં ગુલામમોહયુદીન ,,
૫ મોહમદઉસમાન અબ્દુલકરીમ ,,
૬ કેશવલાલ સોમાલાલ ,,
૭ બેચરદાસ હરગોવિંદદાસ ,,
૮ ટી. યુ. પટેલ એન્ડ સન્સ ,,
૯ નાનાલાલ ગોપાલદાસ ,,
૧૦ હરગોવિંદદાસ મોહનલાલ ,,
૧૧ મુળચંદ રામદાસ ,,
૧૨ હરિલાલ આત્મારામ ,,
૧૩ કાંતિલાલ ભીખાભાઈ ,,
૧૪ શિવલાલ નારણદાસ ,,
૧૫ માધવલાલ રામદાસ ,,
૧૬ અમથાલાલ રામદાસ ,,
૧૭ એમ. બી. પટેલની કું. ,,
૧૮ સી. સી. તુલસીદાસની કું. ,,
૧૯ અબ્દુલકાદર અમીરૂદીન ,,
૨૦ ચીમનલાલ છોટાલાલ ,,
૨૧ તાહેરઅલી સાદિકઅલી ,,
૨૨ એચ. ઈ. રંગવાળા ,,
૨૩ કેશવલાલ ડુંગરદાસ ,,
૨૪ લલ્લુભાઇ ઇશ્વરદાસ ,,
૨૫ શંકરલાલ અમીચંદ ,,
૨૬ ધી હિંદ પેઇન્ટ એન્ડ હાર્ડવેર માર્ટ ,,
૨૭ માધવલાલ હરગોવિંદદાસ ,,
૨૮ કાંતિલાલ સોમાલાલ ,,
૨૯ શંકરલાલ માધવલાલ ,,
૩૦ ભોગીલાલ લક્ષ્મીચંદ કવીશ્વરની પોળ
૩૧ ઇબ્રાહીમ સરફઅલી પાનકોરનાકા
૩૨ સી. એસ. વહોરા એન્ડ કું. ,,
૩૩ બી. લાલભાઇની કું. પાનકોરનાકા
૩૪ એસ. શાંતિલાલની કું. ,,
૩૫ મીયાંભાઇ અબ્દુલહુસેન એન્ડ સન્સ ,,
૩૬ અકબરઅલી મહમદઅલી ,,
૩૭ હસનઅલી અલીભાઇ રાજકોટવાલા પાનકોરનાકા
૩૮ નટવરલાલ મણિલાલ ઘીકાંટા રોડ
૩૯ આર. નગીનદાસની કું. પંચભાઇની પોળ
૪૦ હસનઅલી અલીભાઇ મનસુરી સારંગપુર
૪૧ સી. હીરાલાલની કું. ,,
૪૨ જેઠાલાલ બાલાભાઇ સારંગપુર દરવાજા બહાર
૪૩ આત્મારામ ધોળીદાસ સરસપુર
૪૪ કાંતિલાલ જેશીંગભાઈ રાયપુર
૪૫ મનસુખલાલ એન. મહેતા સાંકડીશેરી
૪૬ ચીમનલાલ છગનલાલ મદનગોપાળની હવેલી
૪૭ ચીમનલાલ બુલાખીદાસ આસ્તોડિયા
૪૮ જેઠાલાલ જગન્નાથ ચારરસ્તા
૪૯ ગોકળદાસ એન્ડ સન્સ બાલાહનુમાન કવીશ્વરની પોળ
૫૦ સી. કે. વોહોરા એન્ડ કું. રેવડી બજાર
૫૧ સી. પ્રભુદાસ એન્ડ કું. ,,
૫૨ સી. લક્ષ્મીચંદ એન્ડ કું. રેવડી બજાર
૫૩ જયંતીલાલ પ્રાણલાલની કું. ,,
૫૪ બાલાભાઈ છગનલાલ ,,
૫૫ જે. રમણલાલની કું. રેવડી બજાર
૫૬ શાંતિલાલ એચ. કામદાર ,,
૫૭ નાગોરી એન્ડ કું. ,,
૫૮ મધુસુદન જયંતીલાલ ,,
૫૯ ધી અમદાવાદ આયર્ન ટ્રેડર્સ ,,
૬૦ ગીરધરલાલ સી. એન્જીનિયર ૭૦૩, લુણસાવાડા
૬૧ ડાહ્યાભાઇ નાનાલાલની કું. કપાસીઆ બજાર
૬૨ ઇસ્ટર્ન ટ્રેડીંગ એજન્સી ,,
૬૩ ચંદુલાલ સોમાલાલ ચોખા બજાર
૬૪ રીલાયન્સ સ્ટોર્સ એન્ડ ટ્રેડીંગ કું. રીડરોડ
૬૫ કાશીપારેખ બ્રધર્સ ,,
૬૬ મનુભાઇ આત્મારામ ,,
૬૭ શાહ દલાલની કું. કેરોસીન બજાર

૬૮	એમ. એફ. બાલદીવાળા	નવાદરવાજા
૬૯	એમ. એ. ટીનવાળા	,,
૭૦	મણિલાલ દ્વારકાદાસ શાહ	રેવડી બજાર
૭૧	અબ્દુલરસુલ મુલ્લા લુકમાનજી	લોખંડબજાર
૭૨	રહીમખાન ફીદાભાઇ	,,
૭૩	સુલતાનભાઈ રસુલભાઇ	દિલ્હી ચકલા
૭૪	જે. એન્ડ હરિ બ્રધર્સ	૭૦૩, લુણસાવાડા

લોજો

૧	અંબિકા વિજય હિન્દુ લોજ	સ્ટેશન રોડ
૨	અંબિકા વિજય હિન્દુ લોજ	સાકર બજાર
૩	આર્યગૃહ હિન્દુ લોજ	સીવીલ હોસ્પીટલ સામે
૩અ	કૃષ્ણ વિજય હિન્દુ લોજ	સાકર બજાર
૪	કોરોનેશન બોર્ડીંગ હાઉસ	સ્ટેશન સામે
૫	ગુજરાત હિન્દુ લોજ (લોજીંગ અને બોર્ડીંગ)	સ્ટેશન પાસે, ટાવર બિલ્ડીંગ મસ્કતી મારકીટ
૬	જય વિજય હિન્દુ લોજ	રીડરોડ
૭	નરનારાયણ હિન્દુ લોજ	સ્ટેશન રોડ
૮	નારાયણ હિન્દુ લોજ	ચાર રસ્તા
૯	નેશનલ હિન્દુ લોજ	આસ્તોડિયા
૧૦	સ્પેશિયલ બોર્ડીંગ હાઉસ	સ્ટેશન સામે
૧૧	ચંદ્રવિલાસ હિન્દુ લોજ	ગાંધીરોડ
૧૨	લક્ષ્મીવિલાસ હિન્દુ લોજ	,,
૧૩	ગુજરાત હિંદુ લોજ	,,
૧૪	જવાહર હિંદુ લોજ	,,
૧૫	જવાહર હિંદુ લોજ	પીરમશા રોડ
૧૬	જવાહર હિન્દુ લોજ	કાળુપુર
૧૭	રાજમહેલ	,,
૧૮	આરામમંદિર	પુલ નીચે કાળુપુર
૧૯	પાંજરાપોળ જૈન ભોજનશાળા	પાંજરાપોળ
૨૦	રામવિજય હિન્દુ લોજ	સાકર બજાર
૨૧	રામનગર રમણીય હિન્દુ લોજ	રાયપુર
૨૨	લક્ષ્મીનિવાસ હિન્દુ લોજ	એલિસબ્રીજ
૨૩	વીસનગરા નાગર હિન્દુ લોજ	સારંગપુર

૨૪ સરદાર રજપુત લોજ સાકર બજાર
૨૫ સાબરકાંઠા હિન્દુ લોજ ભદ્ર
૨૬ લકી સ્ટાર હિન્દુ રેસ્ટોરન્ટ (બોર્ડીંગ અને લોજીંગ) સ્ટેશન પાસે, કુટ ગલી (પ્રો. સરદાર પ્રતાપસીંગ દુલીપસીંગ)
૨૭ સરદાર હિંદુ લોજીંગ એન્ડ બોર્ડીંગ હાઉસ (પ્રો. શામસીંગ સુજાનસીંગ) કપાસીઆ બજાર
૨૮ કમ્ફર્ટ હાઉસ (લોજીંગ અને બોર્ડીંગ હાઉસ) ભદ્ર, કોંગ્રેસ હાઉસ સામે
૨૯ માન્ડ હોટલ મીરજાપુર રોડ
૩૦ રીઝ હોટલ ખાનપુર રોડ
૩૧ બોમ્બે હોટલ શાહીબાગ

લોટ દળવાની ચક્કીઓ

૧ લલિતા ફેકટરી કાળુપુર ઢીંકવા ચોકી
૨ અંબિકા વિજય ફ્લોર ફેકટરી કાળુપુર કાળુશીની પોળ સામે
૩ રણછોડરાય „ „ કાળુપુર ધનાસુતારની પોળ
૪ જયહિંદ „ „ કાળુપુર નવાદરવાજા
૫ ગાંધી „ „ „ „
૬ રણછોડરાય „ „ ખાડિયા ગોલવાડ
૭ ધી લક્ષ્મી જિવય „ „ સારંગપુર ફરતા વિસામા પાસે
૮ ધી સારંગપુર „ „ પીતળીયા પોળ-ની સામે
૯ રત્નાગીરી „ „ દોલતખાના
૧૦ પટેલ „ „ રાયપુર ચકલા
૧૧ બી.જી.પટેલ „ „ ક્રાકની પોળ
૧૨ સત્યનારાયણ „ „ ઇલેકટ્રીક પાવર હાઉસ પાછળ
૧૩ રણછોડરાય „ „ સાંકડીશેરી રુગનાથ બંબની પોળ
૧૪ શ્રી હનુમાનવિજય „ „ „ „
૧૫ અંબિકા વિજય „ „ ખાડિયા ધોળેશ્વર મહાદેવ સામે
૧૬ ઘનસ્યામ ફ્લોર ફેકટરી ઘાંચીની પોળ
૧૭ સત્યનારાયણ „ „ આસ્તોડિયા દેયડીની પોળ
૧૮ હનુમાનવિજય „ „ દિલ્હી દરવાજા બહાર
૧૯ સત્યનારાયણ „ „ દિલ્હી દરવાજા બહાર બહેચર લસ્કરીના બંગલાની સામે
૨૦ હનુમાનવિજય „ „ શાહપુર દરવાજા પાસે
૨૧ „ „ „ „ અલીમની ખડકી
૨૨ „ „ „ „ ભોઇવાડા
૨૩ હુસેની „ „ દરિયાપુર ચારરસ્તા
૨૪ મનસુરી „ „ પ્રેમદરવાજા
૨૫ „ „ „ „
૨૬ લક્ષ્મિવિજય „ „ કાળુપુર દ્વાણાપીઠ
૨૭ શારદાવિજય „ „ „ „
૨૮ શ્રી ન્યુ અંબિકા ફ્લોર ફેકટરી રતનપોળ ગોલવાડ પાસે
૨૯ ભોળાશંભુ „ „ એલિસબ્રીજ પાલડીના ઢાળે
૩૦ ફીરોજ „ „ એલિસબ્રીજ પાલડીગામમાં
૩૧ પટેલ „ „ એલિસબ્રીજ સરખેજરોડ લહેરીભુવન
૩૨ અંબિકાવિજય „ „ ફતેહનગર
૩૩ લક્ષ્મીવિજય ફ્લોર એન્ડ ઓઇલ મિલ પ્રિતમનગરના ઢાળે
૩૪ રામદેવ „ ફેકટરી એલિસબ્રીજ પુલના નાકે
૩૫ ગણેશવિજય „ „ નવરંગપુરા ગામનાનાકે
૩૬ શક્તિવિજય „ „ એલિસબ્રીજ - આંબાતળાવ
૩૭ „ „ „ „ „ મીઠાખળી
૩૮ ભાગ્યોદય „ „ ગુજરાતકોલેજની પાસે
૩૯ વિશ્વકર્મા „ „ માદલપુર
૪૦ વાસણા ફ્લોર એન્ડ ઓઇલ ફેકટરી વાસણા
૪૧ સુખીની પંટી વાડજગામ

લાઉડસ્પીકર ભાડે આપનારા

૧ રમણિકલાલ ટોલાટની કં. સાંકડીશેરીના નાકે અગર અરૂણ સોસાયટી
૨ સીમ્કો એન્ડ કું. (મનસુખલાલ શાહ) મસ્કતી મારકીટ બહાર ટે. નં. ૨૪૩૬
૩ જયંત રેડીઓ કોરપોરેશન ભદ્ર
૪ જયંતીલાલ સંઘવી　　જેઠાભાઇની પોળની બારી પાસે
૫ રતનપોળ યુવક મંડળ　　રતનપોળ
૬ ગુડલક રેડીઓ ઇલેકટ્રીક કું.　　સાકરબજાર

વલ્કેનાઈઝરો

૧ કેનેડા વલ્કેનાઇઝીંગ કું.　　કપાસીઆ બજાર
૨ બી. જી. બટવારા એન્ડ કું.　　સ્ટેશન રોડ
૩ ગુજરાત વલ્કેનાઈઝીંગ વર્કસ　　ક્રોસલેન
૪ દિલ્હી વલ્કેનાઇઝીંગ વર્કસ સારંગપુર દરવાજા બહાર
૫ વીકટોરિયા　„　„　વિકટોરિયા ગાર્ડન
૬ ધી કન વલ્કેનાઇઝીંગ „ કપાસીઆ બજાર

વીજળી સામાનના વેપારી

વીજળી સામાનના વેપારીનું ધી અમદાવાદ ઇલેકટ્રીકલ મરચન્ટસ એન્ડ કોન્ટ્રાકટર્સ એસોસીએશન સં. ૧૯૯૦ માં સ્થપાએલ છે અને હાલ પ્રમુખ તરીકે શ્રી. કલ્યાણભાઇ અમૃતલાલ શેઠ છે ઉપપ્રમુખ તરીકે શ્રી. બચુભાઈ એન. ઝવેરી અને મંત્રી તરીકે રતિલાલ મણિલાલ શાહ છે.

૧ આર. જી. ભાઉ એન્ડ કંપની જુમ્મા મસ્જિદ સામે, ટે. નં. ૩૦૦૦
૨ એસ. પી. ભાઉ એન્ડ કો.　　ફરનાન્ડીઝ પુલ
૩ રીલાયન્સ ઇલેકટ્રીક કંપની　　„
૪ બિટિશ ઇન્સ્યુલેઇટડ કેલેન્ડર કેબલ કંપની લિ. પાનકોરનાકા
૫ જયભારત ઇલેકટ્રીક કંપની　　„
૬ સ્ટેન્ડર્ડ ઇલેકટ્રીક કંપની　ત્રણ દરવાજા બહાર
૭ વસંત સિદ્ધરાજ એન્ડ કું. ત્રણદરવાજા બહાર
૮ મહેતા ઇલેકટ્રીક કંપની　　રતનપોળ નાકા
૯ પ્રીમીયર ઇલેકટ્રીક એજન્સી કું.　　રતનપોળ
૧૦ પ્રતાપ ઇલેકટ્રીક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ કું. રતનપોળ
૧૧ અંબિકા ઇલેકટ્રીક એન્ડ મશીનરી કંપની ગોલવાડના નાકે
૧૨ કેવલચંદ એન્ડ કંપની ગાંધીરોડ લક્ષ્મી વિલાસ હોટલ પાસે
૧૩ સુરતી ઇલેકટ્રીક હાઉસ　„　„
૧૪ જયહિંદ ઇલેકટ્રીક સ્ટોર્સ　„　„
૧૫ જનરલ ઇલેકટ્રીક એન્ડ ઇકવીપમેન્ટ કંપની ગાંધીરોડ સીનેમા-ડી ફ્રાન્સની સામે
૧૬ વીનસ ઇલેકટ્રીક કંપની　ગાંધીરોડ　„
૧૭ રાજનગર ઇલેકટ્રીક કંપની ગાંધીરોડ પતાસા પોળ પાસે
૧૮ સન ઇલેકટ્રીક સ્ટોર્સ　„　„
૧૯ એફ. ઇબ્રાહીમ એન્ડ કંપની　„　„
૨૦ ભાગ્યોદય ઇલેકટ્રીક કંપની　„　„
૨૧ જ્યોતિ ઇલેકટ્રીક ટ્રેડીંગ કંપની　„　„
૨૨ નેશનલ　„　„　„　ગાંધીરોડ પતાસાપોળની અંદર
૨૩ ગુજરાત ઇલેકટ્રીક કંપની　ગાંધીરોડ મહાવીરસ્વામીના દેરાસર સામે
૨૪ અમદાવાદ ઇલેકટ્રીક સ્ટોર　　ગાંધીરોડ મહાવીરસ્વામીના દેરાસર સામે
૨૫ સ્ટાર ઇલેકટ્રીક કંપની　　ગાંધીરોડ મહાવીરસ્વામીના દેરાસરની સામે
૨૬ નોબલ ઇલેકટ્રીક કંપની　　ગાંધીરોડ મહાવીરસ્વામીના દેરાસરની સામે
૨૭ ઇન્ડીઅન ઇલેકટ્રીક કંપની　　ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન પાસે
૨૮ કાપડિયા ઇલેકટ્રીક વર્કસ　　ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન પાસે
૨૯ એ. બી. એચ. ટ્રેડર્ઝ એન્ડ એજન્સી ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન પાસે
૩૦ એમ્પાયર ઇલેકટ્રીક સ્ટોર　　ગાંધીરોડ મોડલ ટોકીઝ પાસે

૩૧ સરદાર ઇલેક્ટ્રીક કંપની ગાંધીરોડ મોડલ ટોકીઝ પાસે
૩૨ રાજેન્દ્રકુમાર એન્ડ બ્રધર્સ " "
૩૩ જ્યુપીટર ઇલેક્ટ્રીક કંપની " "
૩૪ એમ્પાયર " " " પાડાપોળ સામે
૩૫ ક્રાઇન " " " "
૩૬ જે. ઓડીવાળા એન્ડ કંપની " "
૩૭ મહાલક્ષ્મી ટ્રેડીંગ સીંડીકેટ " "
૩૮ તરૂણ ઇલેક્ટ્રીક ઇન્ડસ્ટ્રીઝ " "
૩૯ સી. જે. પટેલ એન્ડ કો. ચારરસ્તા વેરાઇપાડા
૪૦ ત્રિવેદી ઇલેક્ટ્રીક કંપની " ખાડિયા
૪૧ ગોપાણી " " " "
૪૨ રીગલ ટ્રેડીંગ કંપની " "
૪૩ રેડિયન્ટ ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ મશીનરી કંપની " "
૪૪ સ્વસ્તિક ઇલેક્ટ્રીક કંપની " "
૪૫ બી. એલ. લાઇટવાળા ઇંગ્લીશ સીનેમા સામે
૪૬ એશિયન ટેક્સ્ટાઇલ એન્ડ એન્જીનિયરીંગ કંપની માધુબાગ સામે
૪૭ ઇલેક્ટ્રો ટેકનીકસ એન્ડ એન્જીનિયરીંગ કંપની માધુબાગ સામે
૪૮ પી. છ. ગાંધી એન્ડ કંપની રીડરોડ
૪૯ ઇન્ટરનેશનલ ઇલેક્ટ્રીક ઇકવીપમેન્ટ કંપની "
૫૦ વિનાયક ઇલેક્ટ્રીક કંપની "
૫૧ રીલાએબલ " " સ્ટેશન રોડ
૫૨ પ્રવીણ " " સાકરબજાર
૫૩ કીરણ ઇલેક્ટ્રીક ઇકવીપમેન્ટ કંપની ખાડિયા પોલીસ ચોકી પાસે
૫૪ જયંત ઇલેક્ટ્રીક એન્ડ મશીનરી કંપની રાયપુર ચકલા
૫૫ એચ. પી. પંડિત એન્ડ કંપની " "
૫૬ ઉષા ઇલેક્ટ્રીક સ્ટોર ખાડિયા વાડાપોળ સામે
૫૭ યુનિયન ઇલેક્ટ્રીક કંપની સીવીલ હોસ્પીટલ સામે
૫૮ હઠીસીંગ એન્જીનિયરીંગ કંપની જેસીંગભાઈની વાડી

૫૯ મદન ઇલેકટ્રીક કંપની   દિલ્હી ચકલા
૬૦ એમ. એ. શુકલ એન્ડ કંપની   „

એસોસીએશન બહારના

૧ ચિત્રા ઇલેકટ્રીક કું.   રતનપોળ નાકા
૨ ધી પ્રભાત ઇલેકટ્રીક સીન્ડીકેટ લિ.   રિલીફરોડ
૩ રણજીત ઇલેકટ્રીક કંપની   બાલાહનુમાન
૪ લક્ષ્મી „ „   રિલીફરોડ
૫ કુમાર „ સીન્ડીકેટસ   ઘીકાંટા પિત્તળીઆ બંબા પાસે
૬ નેશનલ „ સ્ટોર્સ   ગાંધીરોડ લક્ષ્મીવિલાસ હોટલ પાસે
૭ એમ. સરદાર ઇલેકટ્રીક કંપની મોડલ ટૉકીઝ સામે

વેલ્ડર્સ

૧ ઓટો રીલાયન્સ એન્જીનિયરીંગ એન્ડ વેલ્ડીંગ કંપની રેવડીબજાર ક્રોસલેન
૨ **રૉયલ વેલ્ડીંગ એન્ડ રીપેરીંગ વર્કસ   રેવડી બજાર ક્રોસલેન**
૩ ભારત વેલ્ડીંગ એન્ડ બોયલર રીપેરીંગ વર્કસ   રેવડીબજાર ક્રોસલેન
૪ સુપ્રીમ વેલ્ડીંગ વર્કસ   રેવડીબજાર
૫ રીલાએબલ „ „   કપાસીઆબજાર
૬ અંબિકા „ „   „
૭ સ્ટાર „ „   ચોખાબજાર
૮ લક્ષ્મી „ „   „
૯ ઇલેકટ્રોટેકનીકસ એન્ડ એન્જીનિયરીંગ કું.   માધુબાગ સામે
૧૦ **રસિકલાલ ડી. ગાંધી   ન્યુ કોટન મિલ કમ્પાઉન્ડ**
૧૧ અશોક બ્રધર્સ   સરસપુર દરવાજા બહાર
૧૨ પાયોનિઅર વેલ્ડીંગ વર્કસ   ઘીકાંટા
૧૩ ગુજરાત વેલ્ડીંગ એન્ડ રીપેરીંગ વર્કસ   „ ગોલાની વાડી
૧૪ હમીદ વેલ્ડીંગ વર્કસ   મીરજાપુરરોડ
૧૫ ઇન્ડીઆ વેલ્ડીંગ એન્ડ રીપેરીંગ વર્કસ રિલીફરોડ
૧૬ ઇન્ડીઅન ઓકસીજન એન્ડ એસીટીલીન કું.   ગોમતીપુર રાજકુમાર પર્લ્સ મિલ પાસે
૧૭ મહાલક્ષ્મી વેલ્ડીંગ એન્ડ એન્જીનિયરીંગ વર્કસ   સલાપોસ રોડ
૧૮ અંબિકા વેલ્ડીંગ વર્કસ   કપાસીઆ બજાર

વેસ્ટના વેપારી

ધી અમદાવાદ કોટનવેસ્ટ મરચંટસ એસોસીએશનના પ્રમુખ શ્રી. મનુભાઇ કેશવલાલ ઝવેરી, ઉપપ્રમુખ શ્રી. વિમળભાઇ મોહનલાલ શાહ અને સેક્રેટરી શ્રી. વાડીલાલ ગોવિંદલાલ શાહ છે.

૧ અનુભાઈ ચીમનલાલ ગોળવાળા માંડવીની પોળ   નાગજીભૂદરની પોળ
૨ અભયકુમાર સારાભાઈ   ફતાસાપોળ હીરાભાઈની પોળ
૩ અમૃતલાલ મોહનલાલ   ગીરધરનગર શાહીબાગ
૪ અમૃતલાલ લલ્લુભાઇ ઝવેરી   રતનપોળ ઝવેરીવાડ
૫ અરજનદાસ રાણાજી   કપાસીઆ બજાર
૬ આજમબેગ મીરજાબેગ   સ્ટેશન સામે બાલાભાઇ મારકીટ
૭ આદમભાઇ અલીભાઇ મનસુરી   ખોડી આંબલી પીંજારાવાડ
૮ આર. કાંતિલાલની કંપની   ૧૮૮૧, પાડાપોળ ગાંધીરોડ
૯ ઇન્ડીઅન પ્રોડયુસ એક્ષપોર્ટ કંપની   રાયપુર આંબલીની પોળ
૧૦ ઇન્ડીઅન વેસ્ટ પ્રોડકટસ   લાલદરવાજા સેન્ટ્રલ હોટલ બીલ્ડીંગ
૧૧ એચ. પટેલની કંપની   લાલાવસાની પોળ
૧૨ એન. નારણદાસની કંપની   રાયપુર ચકરીવાડ
૧૩ એમ. ચંદુલાલની કંપની   માણેકચોક
૧૪ એમ. દશરથલાલની કંપની   શામળાની પોળ
૧૫ એમ. મંગળદાસની કંપની   C/o નાનાલાલ મનસુખરામ માણેકચોક
૧૬ એસ. કપુરચંદ   આસ્તોડિયા બદેપોળ પાસે
૧૭ કકલદાસ ઉમેદચંદ   ઝવેરીવાડ
૧૮ કાંતીલાલ મગનલાલ શાહ   સાંકડીશેરી ગંગાધીઆની પોળ
૧૯ ગોપાલદાસ ગોકળદાસ પમાણી   ડોશીવાડાની „
૨૦ ચમનલાલ સારાભાઇ એન્ડ કું.   ત્રીભોવન મારકીટ
૨૧ ચીનુભાઇ રસિકલાલ શાહ   રાયપુર પરબડીની પોળ
૨૨ ચંદુલાલ મણિલાલ   કુણુસાવાડ મોટી પોળ

ખુશ ખબર



અમારા કારખાનામાં દરેક જાતનું યાર્ન—જેવું કે ચાલુ સુતર, આર્ટીફીશીઅલ સીલ્ક, ઊન, રેશમ વગેરે દરેક જાતનાં સુતરો, ચાલુ તેમજ ફાસ્ટ–ટુ–બ્લીચ પાકા રંગોમાં રંગાય છે તેમજ સુતર એકથી સોળ રંગ સુધી પાકા રંગોમાં નવી ઢબની મશીનરીથી છપાય છે. તેજ પ્રમાણે કાપડ કાચા તથા ફાસ્ટ–ટુ–બ્લીચ પાકા રંગોમાં રંગાય છે અને પાકા રંગોમાં સુંદર ડીઝાઇનોથી નવી ઢબની મશીનરીથી છપાય છે. આ ઉપરાંત કાપડ કેલેન્ડર થાય છે. મોટી મિલો તથા નાનાં કારખાનાંઓ તેમજ વેપારીઓનાં કામો પર હંમેશાં પૂરતું ધ્યાન આપવામાં આવે છે. એક વખત કામ આપવાથી સૌને પૂરતો સંતોષ થશે.

ભાવ તદ્દન મધ્યમસરના રાખેલા છે.



મેમુદજી અલીજી

ડાઇંગ એન્ડ કેલેન્ડર ફેકટરી

ટેલીફોન નંબર: ૫૨૧૨ તાજપુર, પાંચપીપળી : અમદાવાદ. ટેલીગ્રામ 'DYEING'

૨૩ છોટુભાઈ કરીમભાઇ મનસુરી પાંચપટી ડબગરવાડ
૨૪ જગમોહન વીરજીભાઈ સંઘવી આસ્તોડિયા બદ્રીપોળ પાસે
૨૫ જુગલદાસ મોહનલાલ કાળુપુર કાળુશીની પોળ
૨૬ જેશીંગભાઈ મોહનલાલ શાહ રાયપુર શામળાની પોળ
૨૭ દેવશીભાઈ પોપટલાલ શાહ ગાંધીરોડ પાડાપોળ
૨૮ ધી દેવીકો ટ્રેડર્સ 'નિશાત', શાહીબાગ
૨૯ ધી નેપ્ચ્યુન ટ્રેડીંગ કંપની ૬૫૬/૪/૪ કપાસીઆ બજાર
૩૦ નિર્મલકુમાર શંભુપ્રસાદ રતનપોળ ઝવેરીવાડ
૩૧ પી. દાસ એન્ડ સન્સ રાયપુર વાઘેશ્વરની પોળ બહાર
૩૨ પી. નવીનચંદ્ર એન્ડ કંપની ગાંધીરોડ ૧૪૨, પતાસાપોળ હીરાભાઇની પોળ
૩૩ પીરભાઇ રસુલભાઇ ઢાલગરવાડ સુતરના દડાની દુકાન
૩૪ પોપટલાલ હિંમતલાલ શાહ ઢાળનીપોળ જગાભાઇ શેઠની પોળ
૩૫ પંકજ ટ્રેડીંગ કંપની રાયપુર કામેશ્વરની પોળ
૩૬ પ્યારેઅલી કાસમભાઈ રેલવેપુરા નવાધરા સામે
૩૭ બાપાલાલ ફીલાભાઇ પટેલ કડવાપોળ રજપુતવાડા
૩૮ બાબુભાઇ વીર્સનજી જોષી ૧૬૮૫, ખાડિયારોડ
૩૯ બિપીન રમણલાલ હાજાપટેલની પોળ ૪૨૫, ગલામંજીની પોળ
૪૦ બિહારીલાલ જેઠાલાલ જોષી માણેકચોક દેડકાની પોળ
૪૧ ભગત એન્ડ સન્સ કાળુપુર નવા દરવાજા પાસે
૪૨ ભગુભાઇ મોહનલાલ શાહ ૪૮ પ્રિતમનગર એલિસબ્રીજ
૪૩ ભનુભાઇ શકરાભાઈ શાહ ૧૪૧૬, સરસપુર નાની વાસણ શેરી
૪૪ ભુરાભાઇ લલ્લુભાઇ ઢાળની પોળ જગાભાઇની પોળ
૪૫ ભોલુભાઇ મોહમદભાઇ મનસુરી કડીયાકુઈ ટાવર પાસે
૪૬ મણિલાલ ડાહ્યાભાઇ ગુસાપારેખની પોળ
૪૭ મનુભાઈ એન્ડ કંપની હાજાપટેલની પોળ શાંતિનાથની પોળ

૪૮ મનુભાઈ નરોત્તમદાસની કંપની ૧૯૭૨, રતનપોળ ઝવેરીવાડ

૪૯ માણેકલાલ ભગવાનદાસ કાજીવાલા બાલાહનુમાનપાસે લીમડા પોળ
૫૦ માણેકલાલ મુળચંદ શાહ ડોશીવાડાની પોળ
૫૧ મોતીલાલ ડાહ્યાભાઇ શાહ ફતાસાની પોળ
૫૨ મોતીલાલ ભીખાભાઈ શાહ રાયપુર પરબડીની પોળ
૫૩ યુનાઇટેડ સ્ટોર્સ ટ્રેડીંગ કંપની સ્ટેશનરોડ દીપક ચેમ્બર્સ
૫૪ રતનલાલ મણિલાલ શાહ ઢાળની પોળ જગાભાઇનીપોળ
૫૫ રતિલાલ ગોકળદાસ માંડવીની પોળ કસારા પોળ
૫૬ રામચંદ ચેલારામ મુલતાની કાળુપુર ઘીબજાર
૫૭ રોમેશચંદ્ર વાડીલાલ શાહ ગંગાધીયાની પોળ
૫૮ લાડકચંદ ઓઘડદાસ વોરા ડોસીવાડાની પોળ
૫૯ વાડીલાલ ગોવિંદલાલ ધનાસુતારની પોળ રતનખડકી
૬૦ વાડીલાલ ડાહ્યાભાઈ ફતાસાની પોળ
૬૧ વેન્ગાર્ડ ટ્રેડર્સ ઘીકાંટા રોડ જેશીંગભાઈની વાડી
૬૨ વોલ્કાર્ટ બ્રધર્સ એજન્સી સ્ટેશન સામે ફતીચંદ બીલ્ડીંગ
૬૩ શામળદાસ એચ. વોરા ખાડિયા ગોલવાડ
૬૪ શાંતિલાલ એન્ડ કંપની કપાસીઆ બજાર કાનુગા મેન્શન
૬૫ શંકરલાલ છોટાલાલ શાહ ડોશીવાડાની પોળ સીમંધર સ્વામીની ખડકી
૬૬ સારાભાઇ ચીમનલાલ શેઠ ઢાળનીપોળ જગાભાઇની પોળ
૬૭ સારાભાઈ ડાહ્યાભાઇ શેઠ રતનપોળ શેઠનીપોળ
૬૮ સી. એમ. શાહ એન્ડ કંપની નવાધરા સામે
૬૯ સી. જેરામ એન્ડ કંપની ખાડિયારોડ
૭૦ સી. દામોદરદાસ એન્ડ કંપની સાંકડીશેરી ખીજડાની પોળ
૭૧ સુરેન્દ્ર મણિલાલ એન્ડ કંપની રતનપોળ પાંજરાપોળ
૭૨ સેપ્ટ ટેક્ષટાઈલ પ્રોડકટસ ઇન્ડીઆ લિ. શાહીબાગ મહેબુબબાગ

૭૩ હરગોવિંદદાસ બાપુજી કાપડીવાડ બારી પાસે પુનિત મહારાજનો ખાંચો
૭૪ હરિદાસ કલ્યાણજી એન્ડ કંપની કપાસીઆ બજાર
૭૫ હીરાલાલ માણેકલાલ એન્ડ કાં. ડોશીવાડાની પોળ

વેસ્ટ (કોટન)ના દલાલો

૧ કાંતિલાલ બેચરદાસ ઝવેરી ઝવેરીવાડ
૨ ભોળાભાઇ મોહનલાલ ઝવેરી ઝવેરીવાડ
૩ રતિલાલ વાડીલાલ શાહ ઝવેરીવાડ ટાટની ખડકી
૪ ત્રીકમલાલ મણિલાલ શાહ ગંગાધીઆનો પોળ
૫ પરસોતમદાસ મોતીલાલ દલાલ ગાંધીરોડ
૬ બાપાલાલ લલ્લુભાઇ રાયપુર પરબડીની પોળ
૭ ભગુભાઈ આત્મારામ ગુસાપારેખની પોળ
૮ મફતલાલ લલ્લુભાઈ શામળાની પોળ
૯ રણછોડલાલ મુળચંદભાઇ ઢાળની પોળ ખીજડાશેરી
૧૦ વિઠ્ઠલદાસ વ્રજલાલ શાહ ઢાળની પોળ
૧૧ વેણીલાલ વ્રજલાલ શાહ ૨૦૮૨ ,, ,,
૧૨ મણિલાલ રનાભાઈ શાહ કાળુપુર કાળુશીની પોળ
૧૩ સોમચંદ વાડીલાલ શાહ ,, ,,
૧૪ કરીમભાઈ મોહમદભાઈ દલાલ કાળુપુર પોપટીઆવાડ
૧૫ સોમનાથ ગોવિંદલાલ પંચભાઈની પોળ

વૉશીંગ કંપની

ધી ઓલ અમદાવાદ વોશીંગ કંપનીઝ એન્ડ હિંદુ-મુસ્લિમ વોશરમેન્સ એસોસીએશનની સ્થાપના સને ૧૯૪૩માં થઇ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શ્રી.કાળુભાઇ રજબભાઈ (એડવર્ડ વોશીંગ કંપનીવાળા) અને સેક્રેટરી શ્રી. અબ્દુલરહીમ જમાલભાઇ (ગ્રાન્ડ ઇન્ડીઅન વોશીંગ કંપનીવાળા) છે.

૧ એડવર્ડ વોશીંગ કંપની રાયપુર
શાખાઓઃ (૨) જમાલપુર, (૩) સારંગપુર, (૪) સરસપુર, (૫) અસારવા, (૬) પંચભાઇનીપોળ, (૭) ધનાસુતારની પોળ, (૮) કૃષ્ણ સીનેમા, (૯) જમાલપુરચકલા ચારરસ્તા.

૨ ગ્રાન્ડ ઇન્ડીઅન વોશીંગ કંપની ભદ્ર શાખાઓ-(૨) ફુવારા (૩) ખાનપુર (૪) દિલ્હી ચકલા (૫)ધનાસુતારની પોળ

૩ વિકટોરીઆ વોશીંગ કંપની રીડરોડ ફુવારા પાસે
૪ હિંદુસ્તાન ,, ,, રાયપુર
૫ ન્યુ ભારત ,, ,, ,,
૬ રાયપુર ,, ,, ,,
૭ આરાસુરી ,, ,, ,, હવેલીનીપોળ
૮ સાબરમતી ડ્રાય ,, ,, ,,
૯ સીલ્વર ,, ,, ,, ચકલા
૧૦ જવાહર ,, ,, ,, કાપડીવાડ
૧૧ સરદાર ,, ,, ખાડિયા
૧૧અ પ્રતાપ ,, ,, ધોબીની પોળ સામે
૧૧બ લક્ષ્મી વિજય ,, ,, ખાડિયા સર ચિનુભાઈ રોડ
૧૨ ઇમ્પીરિઅલ ,, ,, ધોળેશ્વર મહાદેવ
૧૨અ કૃષ્ણ ,, ,, સુતારવાડાની પોળ
૧૨બ ન્યુ ગુજરાત સ્વદેશી વોશીંગ કંપની બાલાહનુમાન
૧૩ ભારત અરૂણોદય વોશીંગ કંપની સારંગપુર તળીઆનીપોળ પાસે
૧૪ ડાયમંડ વોશીંગ કંપની ,, ,,
૧૫ ન્યુભારત ,, ,, ,, ,,
૧૬ નવયુગ ,, ,, ,, ,,
૧૭ ગુજરાત ,, ,, કાળુપુર પોપટીઆવાડ
૧૮ સૈફી ,, ,, ,, ટાવર પાસે
૧૯ મનહર ,, ,, ,,
૨૦ મોર્નીંગ સ્ટાર વોશીંગ કંપની કાળુપુર ટાવરપાસે
૨૧ ન્યુ ઇન્ડીઆ ,, ,, ,,
૨૨ ઓનેસ્ટી ,, ,, ,,
૨૩ હિલાલ લોન્ડ્રી ,, ,, ,,
૨૪ વઢવાણી ,, ,, ,, પથરકુવા
૨૫ ભારત ઇન્ડિયા ,, ,, ,,
૨૬ રોયલ ,, ,, ,, ટંકશાળનીપોળ
૨૭ બોમ્બે ,, ,, ,, સોદાગરની પોળના નાકે

૨૮ રૂપમ્ „ „ „ વોરામસ્જિદપાસે (૨) ખોખરા મહેમદાવાદ
૨૯ ક્લાઇકલાસ „ „ „ પાંચપટી
૩૦ અમદાવાદ „ „ „ ભઉરી પોળના નાકે
૩૧ ગુજરાત „ „ „ ટાવર પાસે
૩૨ ભારતઅરૂણોદય „ „ „ ઝાંપડાનીપોળ પાસે
૩૩ લકી „ „ „ ટાવર પાસે
૩૪ ન્યુ ડાયમંડ જ્યુબીલી „ „ બલુચાવાડ
૩૫ રોયલ વોશીંગ કંપની રતનપોળ ઝવેરીવાડ
૩૬ શંકરવિજય „ „ ઘીકાંટા રોડ
૩૭ રામકૃષ્ણ „ „ „
૩૮ બોમ્બે „ „ „
૩૯ ડાયમંડ „ „ „
૪૦ કૃષ્ણ શોભા લોન્ડ્રી ઘીકાંટા રોડ પંચભાઇનીપોળ
૪૧ રામભરોસે „ „ ઘીકાંટારોડ કુઘવાળી પોળ
૪૨ ગુજરાત „ „ ગોળલીમડા
૪૩ બરોડા „ „ „
૪૪ ન્યુ એડવર્ડ „ „ દરિયાપુર
૪૫ રાજમહેબુબ „ „ „
૪૬ અજીત „ „ દરિયાપુર વાડીગામ
૪૭ રાજનગર „ „ „
૪૮ સત્યનારાયણ વોશીંગ કંપની દરિયાપુર
૪૯ રાષ્ટ્રિય વોશીંગ કંપની દરિયાપુર વાડીગામ
૫૦ શારદા દિલ્હી દરવાજા હઠીભાઈની વાડી સામે
૫૧ પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ વોશીંગ કંપની શાહપુર ચકલા
૫૨ રામવિજય વોશીંગ કંપની „
૫૩ રોયલ „ „ કોટનીરાંગે
૫૪ ગ્રાન્ડ „ „ „ ખાનપુર
૫૫ ન્યુ ભારત „ „ મીરઝાપુર રોડ
૫૬ ગીવ એન્ડ ટેઇક „ „
૫૭ એલેકઝાન્ડર વોશીંગ કંપની „ કસાઇવડા
૫૮ ન્યુ કૈસર „ „ આસ્તોડિયા
૫૯ કૈસરે હિન્દ „ „ વોરાવાડના નાકે
૬૦ કૈસર હિન્દ „ „ આસ્તોડિયા કાજીનાધાબે

૬૧ આલ્ફ્રેડ વોશીંગ કંપની આસ્તોડિયા પાંચપીપળી
૬૨ ભરતખંડ „ „ જમાલપુર ટોકરશાનીપોળ
૬૩ મહારાજા „ „ ખમાસા મસ્જિદ પાસે
૬૪ બદનાવર „ „ ગાયકવાડની હવેલી
૬૫ તાજમહાલ „ „ તાજપુર
૬૬ રોશન ઇસ્લામ વોશીંગ કંપની પાંચપીપળી
૬૭ સત્યનારાયણ „ „ સરસપુર ચકલા
૬૮ સત્યવિજય „ „ „
૬૯ સરસપુર „ „ „
૭૦ ન્યુભારત „ „ „
૭૧ યુનિવરસલ „ „ „
૭૨ જવાહર „ „ „
૭૩ ડાયમંડ જ્યુબીલી „ „ રાજપુર ટોલનાકા
૭૪ રોયલ „ „ „ નગરીમિલ સામે
૭૫ પ્રકાશ „ „ રખીઆલરોડ
ભીખાભાઇની ચાલ
૭૬ એમ. ડી. „ „ રખીઆલ રોડ
૭૭ નેશનલ „ „ „
૭૮ દરબાર „ „ સ્ટેશન સામે
૭૯ ન્યુગુલઝાર „ „ કપાસીઆ બજાર
૮૦ સાલીમાર લોન્ડ્રી પાંચકુવા
૮૧ કોહીનુર વોશીંગ કંપની ચાર રસ્તા
શાખા (૨) સ્ટેશન સામે
૮૨ સજ્જન „ „ પાડાપોળ
શાખા (૨) ખાડિયાચારરસ્તા
૮૩ મદીના વોશીંગ કંપની ખાસ બજાર
૮૪ મુસ્લિમ „ „ રીચીરોડ
૮૫ નુરેઇસ્લામ „ „ ખાસબજાર નાકા
૮૬ ભારત ઇન્ડીઆ „ „ મદનગોપાળની હવેલી
૮૭ લક્ષ્મીકોટન „ „ સાંકડી શેરી
૮૮ અરૂણ „ „ „
૮૯ જયહિંદ „ „ „
૯૦ સરસ્વતી „ „ માંડવીનીપોળ લાલાભાઇનીપોળ, શાખા (૨) માંડવીની પોળ નાગજી ભૂદરની પોળ
૯૧ કુમાર લોન્ડ્રી માંડવીનીપોળ દેવનીશેરી

૯૨ સૂર્યોદય „ „ માંડવીનીપોળ છીપા માવજીની પોળ પાસે
૯૩ ભારત અરૂણોદય „ „ એલિસબ્રીજ શાંતિકુંજ
૯૪ લક્ષ્મીનિવાસ વેશીંગ કંપની એલિસબ્રીજ વાડીલાલ સારાભાઇ હોસ્પીટલ સામે
૯૫ દરબાર વેશીંગ કંપની ખોખરા મહેમદાવાદ
૯૬ પ્રતાપ „ „ ગીરધરનગર
૯૭ જવાહર „ „ જુનાવાડજ

શરાફો

અમદાવાદ શરાફ મહાજનના હાલના પ્રમુખ પરી જેશીંગભાઈ પરષોતમદાસ અને સેક્રેટરી પરી રમણલાલ ગોકળદાસ છે.

૧ પારી આત્મારામ માણેકલાલ માણેકચોક
૨ અંબાલાલ સોમાભાઈ „
૩ અબ્દુલરૈયબ ઇસ્માઈલજી કાજીના ધાબે
૪ આણંદજી કલ્યાણજી શેઠ ઝવેરીવાડ પટણીની ખડકી
૫ અંબાલાલ છોટાલાલ માણેકચોક
૬ અમદાવાદ સારંગપુર મિલ્સ સારંગપુર મલિમાં
૭ ઉમેદરામ મંછારામ માણેકચોક
૮ ઊમાભાઇ હઠીસીંગ શેઠ પતાસા પોળ
૯ કરમચંદ પ્રેમચંદ શેઠ કેલીકો મિલમાં
૧૦ કસ્તુરભાઇ સૌભાગ્યચંદ શેઠ માણેકચોક
૧૧ કેશવલાલ હરિવલ્લભદાસ „
૧૨ કેશવલાલ વ્રજલાલ રાજામહેતાનીપોળમાં તેતળાજીની પોળ
૧૩ કેશવલાલ મોરારદાસ માણેકચોક
૧૪ કચરાભાઈ લહેરાભાઇ છીપાપોળ
૧૫ કેશવલાલ નરસીદાસ સામસંગાની પોળ
૧૬ કાકુભાઇ નરસીદાસ માણેકચોક
૧૭ કાળીદાસ નાનચંદ બાલાહનુમાન
૧૮ કસ્તુરભાઇ સાંકળચંદ માણેકચોક
૧૯ ગીરધરલાન હરિલાલ ઢોરારીપોળ
૨૦ ધી ગુજરાત જીનીંગ મિલ્સ મિલમાં
૨૧ ગોરધનદાસ ચુનીલાલ માણેકચોક
૨૨ ગીરધરલાલ હરિવલ્લભદાસ લાખ...
૨૩ ગીરધરલાલ જેઠાભાઈ સાંકડીશેરી
૨૪ ગોરધનદાસ દલસુખરામ સાંકડીશેરી લાખાપટેલની પોળ
૨૫ ગોપાળદાસ મણિલાલ વીસનગર
૨૬ ચીમનલાલ મહીપતરામ હરમાનવાળી પોળ
૨૭ ચીમનલાલ હરિલાલ નગરી આસ્તોડિયારોડ
૨૮ ચંદ્રસિંહ મણિભાઇ જેશીંગભાઈ શેઠ ઘીકાંટા જેશીંગભાઈની વાડી
૨૯ ચુનીલાલ વ્રજભુખણદાસ ધાસીરામની પોળ
૩૦ ચીમનલાલ પ્રેમચંદ પારી હાજાપટેલની પોળ
૩૧ ચુનીલાલ સુરચંદ માણેકચોક
૩૨ ચીમનલાલ ચુનીલાલ „
૩૩ ચુનીલાલ ખુશાલદાસ „
૩૪ છોટાલાલ હીરાચંદ „
૩૫ છગનલાલ લખમીચંદ પાંજરાપોળ
૩૬ છોટાલાલ વ્રજભુખણદાસ માણેકચોક
૩૭ જેઇતારામ સાંકળચંદ એલિસબ્રીજ પંચવટી
૩૮ જમનાદાસ દામોદરદાસ માણેકચોક
૩૯ જમનાદાસ તારાચંદ સારંગપુર ચકલા
૪૦ જેઠાભાઇ સાંકળચંદ „
૪૧ જેસીંગભાઇ ઉજમશીભાઈ માણેકચોક
૪૨ જેઠાલાલ રણછોડદાસ „
૪૩ ડાહ્યાભાઈ મુળચંદ રતનપોળ નાકા
૪૪ ડાહ્યાભાઇ રણછોડદાસ દોશીવાડાનીપોળ સામે
૪૫ ડાહ્યાભાઇ નાનચંદ બાલાહનુમાન
૪૬ ત્રીકમલાલ જમનાદાસ લાલમિલ
૪૭ ત્રીકમલાલ ભોગીલાલ બાલાહનુમાન
૪૮ ત્રીકમલાલ ચીમનલાલ ઝાંપડાની પોળ
૪૯ તુલસીદાસ નરસીદાસ માણેકચોક
૫૦ દલપતરામ છગનલાલ જેઠાભાઈની પોળ
૫૧ મણિભાઇ પ્રેમાભાઈ નગરશેઠ નગરશેઠનો વંડો
૫૨ મથુરામ સાહ્યકરણદાસ દેડકાની પોળ
૫૩ નરસીલાલ મોતીલાલ સારંગપુર મિલ
૫૪ નટવરલાલ હીંમતલાલ સારંગપુર ચકલા
૫૫ નારણભાઈ મણિભાઇ સાંકડીશેરી
૫૬ નાથાલાલ ડાહ્યાભાઇ માણેકચોક
૫૭ નરોત્તમદાસ ચકરાભાઈ „

૫૮ પરસોતમદાસ હરિવલ્લભદાસ	માણેકચોક
૫૯ પરસોતમદાસ વ્રજલાલ	તેતડાજીની પોળ
૬૦ પ્રેમચંદ રણછોડદાસ	માણેકચોક
૬૧ પ્રતાપસિંહ મોહોલાલભાઇ જેશીંગભાઇનીવાડી	
૬૨ પરસોતમ ચીમનલાલ	માણેકચોક
૬૩ પાનાચંદ મનસુખરામ	,,
૬૪ બહેચરદાસ અંબાઇદાસ	માણેકચોક
૬૫ ભોગીલાલ ચુનીલાલ	ઘાસીરામની પોળ
૬૬ ભોગીલાલ નાગરદાસ	માણેકચોક
૬૭ ભોગીલાલ અમરતલાલ	,,
૬૮ ભાઇલાલ નાથાલાલ	,,
૬૯ ભાઇલાલ ત્રીભોવનદાસ	,,
૭૦ મુલચંદ જમનાદાસ	સાંકડીશેરી
૭૧ મણિલાલ રેવાદાસ	દેડકાની પોળ
૭૨ મુકુંદરાય રણછોડદાસ	માણેકચોક
૭૩ માણેકલાલ રણછોડદાસ	,,
૭૪ મોતીલાલ હરિવલ્લભદાસ	,,
૭૫ મણિલાલ રણછોડદાસ	માણેકચોક
૭૬ મનસુખરામ કહાનદાસ	જાદાભગતની પોળ
૭૭ મોતીલાલ કેવળદાસ	માણેકચોક
૭૮ મહાસુખરામ મલીચંદ	છીપાપોળ
૭૯ મોહનલાલ રૂગનાથદાસ	માણેકચોક
૮૦ મનસુખરામ ભગવાનદાસ	,,
૮૧ મદનમોહન કીશનલાલ પ્રેમદરવાજા બાવાનાડેલે	
૮૨ મહાસુખરામ કરમચંદ	સાંકડીશેરી
૮૩ મનુભાઇ અંબાલાલ	,,
૮૪ મણિલાલ મોતીલાલશેઠ રાજામહેતાની પોળ-ના નાકે	
૮૫ મણિલાલ શામળદાસ	માણેકચોક
૮૬ મણિલાલ કાકુભાઈ	,,
૮૭ મંગળદાસ કાકુભાઇ	,,
૮૮ રૂઘનાથદાસ હીરાચંદ ગુજરાત કોલેજ સામે	
૮૯ રૂપચંદ નાનચંદ માંડવીની પોળમાં	નાગજીભૂદરની પોળ
૯૦ રતિલાલ લલ્લુભાઇ	ડોશીવાડાની પોળ

૯૧ રતિલાલ ઉજમશીભાઈ વીરમગામ
૯૨ રણછોડદાસ નરસીદાસ માણેકચોક
૯૩ રમણિકલાલ ચુનીલાલ મરકતી મારકીટ પાસે વોરાના ડેલામાં
૯૪ રણછોડલાલ અચરતલાલ કોઠારી પોળ
૯૫ રતનલાલ લલ્લુભાઈ માણેકચોક
૯૬ લાલભાઈ નરસીદાસ પારી માણેકચોક
૯૭ લલ્લુભાઇ મનોરદાસ ,,
૯૮ લાલભાઈ દલપતભાઇ શેઠ પાનકોર નાકા
૯૯ લાલભાઇ ફકીરભાઇ મનસુખભાઇ શેઠની પોળ
૧૦૦ વલ્લભરામ હેમચંદ સાંકડી શેરી
૧૦૧ વાડીલાલ દલસુખરામ માણેકચોક
૧૦૨ વીરચંદ સૌભાગ્યચંદ મનસુખભાઈ શેઠની પોળ
૧૦૩ વસંતલાલ હરિલાલ જોઇાભાઈની પોળ
૧૦૪ સોમનાથ નારણભાઇ દરિયાપુર હવેલીની પોળ સામે
૧૦૫ સોમનાથ રૂપજીભાઈ શેઠ શાહીબાગ
૧૦૬ સી. ડૉકટરની કંપની લિ. રોહિત મિલ
૧૦૭ સુબોધચંદ્ર પોપટલાલ માણેકચોક
૧૦૮ હરિલાલ ગોકળદાસ આસ્તોડિયારોડ
૧૦૯ હીરાલાલ ત્રીકમલાલ શેઠ માણેકચોક
૧૧૦ હરિવલ્લભદાસ જીવણલાલ ,,
૧૧૧ હરગોવનદાસ લખમીચંદ ,,
૧૧૨ હીરાચંદ લખમીચંદ ડોશીવાડાની પોળ
૧૧૩ હરિવલ્લભદાસ મુળચંદ કોઠારીપોળ
૧૧૪ હઠીસીંગ મુળચંદ સાંકડી શેરી
૧૧૫ હરિપ્રસાદ અમરતલાલ ,,
૧૧૬ હરિદાસ અચરતલાલ શેઠ કોઠારીપોળ

શાહી બનાવનારા

૧ હરિહર રીસર્ચ વર્કસ માંડવીની પોળ
૨ ખડાયતા ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ વર્કસ પાંચકુવા ઇમ્પીરીઅલ સીનેમા પાસે
૩ મીરાં ઇંક (અમદાવાદ ફાઉન્ટનપેન ડીપો) ગાંધીરોડ
૪ ઇન્ડિયા 'ક્યુ' ઇંક (અમદાવાદ બુક ડીપો) ,,
... ...ડીઝ પુલ નીચે
૬ એ. એમ. રહેમાની (રહેમાની શાહીવાળા) સાકરબજાર
૭ ગીરા ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ૧૫, શાંતિસદન સોસાયટી એલિસબ્રીજ
૮ બેબી ઇંક બનાવનાર આસ્તોડિયા
૯ એરોપ્લેન ઇંક (ડીકાભાઇ ગુલામહુસેન) ત્રણ દરવાજા
૧૦ સુમન લેબોરેટરીઝ (સુમન ઇંક) રાયપુર શામળાની પોળ
૧૧ જી. એ. કવીક ઇંક લેબોરેટરીઝ રાયપુર શામળાની પોળ
૧૨ કુમાર ઇંક (કુમાર સ્ટોર્સ) ગાંધીરોડ પોસ્ટ ઓફિસ પાસે
૧૩ યુનિટી ઇંક (લાલભાઇ આશારામ) ગાંધીરોડ પોસ્ટ ઓફિસ સામે

સમોસા બનાવનારા

સમોસા બનાવનારા આ વેપારીઓનું ધી સમોસા એસોસીએશન છે.

૧ બાઈ સકીનાબુ ચાંદભાઈની વિધવા ખાસબજાર
૨ પીરભાઇ કાળુભાઈ ,,
૩ હાજીનુરમોહમદ મદારીભાઇ ,,
૪ લાલભાઈ અ. રહેમાન ,,
૫ નુરભાઇ સેરભાઇ ,,
૬ ગબ્બનભાઇ સેરભાઇ ,,
૭ રસુલભાઈ નુરભાઇ ,,
૮ કાસમભાઇ હુસેનભાઇ પાંચકુવા નવીમહોલાત
૯ વલીભાઈ ફતેહભાઇ ગોધરાવાળા પાંચકુવા નવીમહોલાત
૧૦ બાઇ કરીમાબુ તે હાજી અ. રહેમાનની વિધવા ઓરત કાળુપુર પાંચપટી
૧૧ હાજી ગુલામહુસેન રહેમાનભાઇ કાળુપુર ચકલા
૧૨ નુરભાઈ ફતેભાઈ કાળુપુર કડિયાકુઇ
૧૩ રમજાનભાઈ નુરભાઈ ,, કાલાગરાની પોળ
૧૪ મોહમદહુસેન મેહમુદભાઇ ,, કડિયાકુઇ
૧૫ ઇબ્રાહીમભાઇ સાહમોહમદ ,, ,,
૧૬ અ. રહેમાન બનુભાઇ ,, ધુપેલવાળાની પોળ
૧૭ હુસેનભાઇ વલીભાઇ ,, ચકલા

૧૮ ગુલામહુસેન નુરમહંમદ	કાળુપુર કડિયાકુઇ
૧૯ ફતેમોહંમદ અબુભાઇ	કાળુપુરચકલા
૨૦ પીરભાઇ હાજીચાંદભાઇ	દિલ્હી ચકલા
૨૧ રજબભાઈ ફતેહભાઇ ,,	ભઠિયારવાડ
૨૨ ચાંદભાઇ લાલભાઇ ,,	,,
૨૩ અબુભાઈ રમજાનીભાઇ ,,	,,
૨૪ ચાંદબીબી રમજાનભાઇનીવિધવા,,	,,
૨૫ ઇબ્રાહીમભાઇ રમજાનીભાઇ ,,	,,
૨૬ જમાલભાઇ જાનુભાઇ	શાહપુર ચકલા
૨૭ સામદભાઇ કમાલભાઇ	,,
૨૮ પીરભાઈ હસુભાઇ	ખમાસા ભઠીઆરવાડા
૨૯ ઇસબભાઇ સરેભાઈ ,,	,,
૩૦ ચાંદભાઈ અબ્દુભાઈ ,,	,,
૩૧ મોહમદહુસેન જાનુભાઇ ,,	,,
૩૨ વલીમોહંમદ જમાલભાઇ ,,	,,
૩૩ બાઈ નુરબીબી હુસેનભાઇની ,, વિધવા	,,
૩૪ રજબભાઇ ચાંદભાઇ ,,	,,
૩૫ ચાંદભાઈ કબીરભાઇ ,,	,,
૩૬ બાઇ મરયમબ હસુભાઈની ,, વિધવા	,,
૩૭ બાઇ લાલબીબી ઇબ્રાહીમભાઇ,, કલારભાઇની વિધવા	,,
૩૮ એહમદભાઈ નુરભાઇ ,,	,,
૩૯ અલ્લારખા કરીમભાઇ ,,	,,
૪૦ અ. કરીમ સરેભાઈ ,,	,,
૪૧ સનેભાઈ રજબભાઇ ,,	,,
૪૨ અ. રહેમાન અબ્દુભાઈ	ખમાસા ભઠીઆરવાડા
૪૩ ગુલામહુસેન કાલાભાઇ ,,	,,

સાબુનાં કારખાનાં

ધી અમદાવાદ સોપ મેન્યુફેકચરીંગ એસોસીએશનની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૩ માં થઇ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ : શ્રી. રતિલાલ એચ. નાયક અને સેક્રેટરી શ્રી. વિષ્ણુપ્રસાદ આર. ગોપલ છે.

૧ સાયન્ટિફિક સોપ ફેક્ટરી	માધુભાઇ મિલના કંપાઉન્ડમાં
૨ કોરોનેશન સોપ વર્કસ	ઘીકાંટારોડ
૩ વિષ્ણુ કેમિકલ વર્કસ	દિલ્હી દરવાજા બહાર
૪ સેન્ડો સોપ ફેક્ટરી	દરિયાપુર જાર્ડન રોડ
૫ લિબર્ટી સોપ ફેક્ટરી ,,	,,
૬ સુલતાન ,, ,, ,,	,,
૭ શંકર ,, ,,	કાળુપુર
૮ વેલીડ ,, ,,	રાજામહેતાની પોળ
૯ મોનાર્ક ,, ,,	રતનપોળ ગોલવાડ
૧૦ સરદાર ,, ,,	સાંકડીશેરી
૧૧ યુનિવરસલ સોપ ફેક્ટરી	ઢાલગરવાડ
૧૨ ઇમ્પીરિયલ " ,,	,,
૧૩ કોહીનૂર ,, ,,	,,
૧૪ નીમકો ,, ,,	,,
૧૫ અરૂણ સોપ વર્કસ	સારંગપુર કાપડીવાડ
૧૬ તેલી સોપ ફેક્ટરી	ભદ્ર ઇમ્પીરિયલ બેંકની પાછળ
૧૭ અમદાવાદ ,, ,,	કાંકરીઆરોડ
૧૮ કનૈયા ,, ,,	ઢાલગરવાડ
૧૯ અમેરિકન ,, ,,	,,
૨૦ સહરાવિયા સોપ ફેક્ટરી એન્ડ કેમીકલ વર્કસ	
૨૧ ન્યુ ગોલ્ડન સોપ ફેક્ટરી	
૨૨ એશિયા સોપ ફેક્ટરી	દિલ્હી દરવાજા બહાર
૨૩ વંદેમાતરમ્ ,, ,,	કાળુપુર બકેરીપોળના નાકે
૨૪ ઓજસ કોસ્મેટીક એન્ડ ફાર્માસ્યુટીકલ કોર્પોરેશન, ન્યુ કોટન મિલ	રાયપુર દરવાજા બહાર
૨૫ ધી મોતી સોપ વર્કસ	દિલ્હી દરવાજા પાસે સલાટવાડામાં

સાયકલના વેપારી

ધી અમદાવાદ સાયકલ મરચન્ટસ એસોસીએશનની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૩૮ માં થઇ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શ્રી. ડાહ્યાભાઈ આર. શાહ (ગુજરાત સાયકલ એન્ડ મોટર કું.) તથા સેક્રેટરી શ્રી. રમણલાલ દાણી (ધી રાજનગર સાયકલ સ્ટોર્સ) છે.

૧ સારાભાઇ સી. એન્ડ કું.	ગાંધીરોડ
૨ ધી પોપ્યુલર ટ્રેડીંગ કું.	,,

૩ શાહ ટ્રેડીંગ કુાં. ગાંધીરોડ પાડાપોળ
૪ ધી યુનિવર્સલ સાયકલ એન્ડ મોટર કુાં. ગાંધીરોડ
૫ ધી ગુજરાત સાયકલ એન્ડ મોટર કુાં. પાંચકુવારોડ
૬ ધી નેશનલ સાયકલ એન્ડ મોટર કુાં. પાંચકુવારોડ
૭ ધી અમદાવાદ સાયકલ એન્ડ મોટર ટ્રેડીંગ કુાં. પાંચકુવારોડ
૮ ધી ઓલઇન્ડિયા સાયકલ એન્ડ મોટર કુાં. પાંચકુવા રોડ
૯ કે. બી. મોદી એન્ડ કુાં. પાંચકુવા ચારરસ્તા
૧૦ ધી મોડલ સાયકલ કુાં. " "
૧૧ ધી રીલાએબલ સાયકલ એન્ડ મોટર કંપની પાંચકુવા ચારરસ્તા
૧૨ ભાઈલાલ એન્ડ કુાં. ખાડિયા ચારરસ્તા
૧૩ રાજનગર સાયકલ સ્ટોર્સ રીડરોડ
૧૪ કે. પટેલ એન્ડ કુાં. "
૧૫ શાહ બ્રધર્સ પાનકોરનાકા રમકડાં મારકીટ
૧૬ ધી કૃષ્ણ સાયકલ એન્ડ મોટર કુાં. ગાંધીરોડ પોસ્ટ ઓફિસ પાસે
૧૭ વિજય સાયકલ કંપની ગાંધીરોડ, વેરાઈપાડા સામે
૧૮ એલાઇઝ સાયકલ એન્ડ મોટર કુાં. પાંચકુવા ઈંગ્લીશ સીનેમા સામે
૧૯ પ્રીતમનગર સાયકલ સ્ટોર્સ એલિસબ્રીજ બ્રાન્ચ—નવરંગપુરા

સ્ટોર્સ

૧ ગુજરાત સ્ટોર્સ લિ. ગાંધીરોડ કુવારા સામે મેડા ઉપર
૨ બ. મોહંમદભાઇ એન્ડ કુાં. રેવડીબજાર ક્રોસલેન
૩ આદર્શ પ્રોવીઝન એન્ડ જનરલ સ્ટોર્સ ખાડિયા ચારરસ્તા
૪ રતનપોળ સ્ટોર્સ રતનપોળ
૫ કલાયતન ગાંધીરોડ સેન્ટ્રલ બેંકની બાજુમાં પગથિયા નીચે
૬ પટેલ એન્ડ કુાં. ભદ્ર, તાર ઓફિસ પાસે
૭ મેડોના સ્ટોર્સ લાલદરવાજા વીજળી ઘર પાસે
૮ બાબુ સ્ટોર્સ એલિસબ્રીજ ગુજરાત કોલેજ પાસે
૯ એમ. અંબાલાલ એન્ડ કુાં. રિલીફરોડ
૧૦ શ્રેયસ નિકેતન "
૧૧ અમદાવાદ જનરલ સ્ટોર્સ "
૧૨ ત્રિવેણી સ્ટોર્સ "
૧૩ લોકમાન્ય ટ્રેડીંગ કંપની "
૧૪ રીલીફ સ્ટોર્સ "
૧૫ ગ્રામોદ્યોગ ગાંધીહાટ ભદ્ર કોંગ્રેસહાઉસ પાસે

સ્લાઇડ(સીનેમાની)બનાવનારા

૧ પ્રેરણા કલાકેન્દ્ર માણેકચોક, ન્યુ વાસણ મારકીટ
૨ સાધના કલાકેન્દ્ર ચારરસ્તા
૩ ખત્રી સ્ટુડિયો ગાંધીરોડ
૪ પ્રભાત પ્રોસેસ સ્ટુડિયો "
૫ ભારત પ્રોસેસ સ્ટુડિયો ખાડિયા નારાયણ હિંદુ લોજની પાછળ
૬ અરૂણ " " ગાંધીરોડ
૭ રૂપરંગી રિલીફરોડ
૮ એન. અનંત . રાયપુર
૯ રવિ પ્રોસેસ સ્ટુડિયો શાહપુર
૧૦ જી. ટી. રાવલ માદલપુર (૨) રતનપોળ

સીગારેટના વેપારી

૧ જહાંગીર બ્રધર્સ સ્ટેશન રોડ
૨ તૈયબ એન્ડ કુાં. ચોખા બજાર
૩ એમ. બી. પટેલ એન્ડ કુાં. ચોખા બજાર
૪ વીમકો કુાં. જુમ્મામસ્જીદ સામે
૫ સાંકળચંદ ચુનીલાલ દવાબજાર
૬ પટેલ એન્ડ કુાં. ભદ્ર
૭ એમ. અંબાલાલ એન્ડ કુાં. રિલીફરોડ
૮ ડી એમ. ભાવનગરી એન્ડ બ્રધર્સ ઘીબજાર
૯ રસીદ એમ. માચીસવાળા સાકરબજાર
૧૦ નુરમહંમદ વલીભાઇ કાળુપુર ચકલા
૧૧ નારણદાસ ડાહ્યાભાઇ જમાલપુર ચકલા
૧૨ સુપ્રી સ્ટોર્સ ત્રણદરવાજા બહાર

૧૩ મહમદકાસમ અબ્દુલગફાર એન્ડ બ્રધર્સ ત્રણદરવાજા
૧૪ સુલેમાની સ્ટોર્સ પાનકોરનાકા
૧૫ મોહમદભાઇ યુ. બગડીયા જુમ્મા મસ્જીદ સામે
૧૬ શાહ બ્રધર્સ ગાંધીરોડ પોષ્ટ ઓફીસ પાસે
૧૭ વૃજલાલ મણિલાલ માણેકચોક
૧૮ જસવંતલાલ એન્ડ કું. „
૧૯ એલ. કે. ત્રિવેદી આસ્તોડિયા કન્યાશાળા સામે
૨૦ એમ. એ. ખુમાવાળા સાકરબજાર

સીમેન્ટના વેપારી

૧ ત્રીકમલાલ જે. દેસાઇ ભાઠીઆની વાડી સામે
૨ ઠાકોર બ્રધર્સ રેલ્વેપુરા
૩ જે. રમણલાલની કું. ક્રોસલેન
૪ અબ્દુલકાદર અબ્દુલસતાર કાળુપુર
૫ ઓચ્છવલાલ ગો. શાહ ચાર રસ્તા
૬ રજનીકાંત એન્ડ કું. રાયપુર ચકલા
૭ કાંતિલાલ જે. ખરીદીયા „
૮ એસ. જી. ગુપ્તાની કું. આકાશેઠકુવાની પોળ પાસે
૯ સતિલાલ સી. ચોકસી માણેકચોક
૧૦ હરજીવનદાસ હાથીભાઈ પટેલ લોખંડ બજાર
૧૧ એમ. પરીખની કું. ગોળલીમડા અને એલિસબ્રીજ
૧૨ એમ. ચુનીલાલ ગાંધીની કું. દરિયાપુર
૧૩ કનૈયાલાલ એન્ડ કું. સાબરમતી
૧૪ કાંતિલાલ એમ. ગાંધી સરખેજ
૧૫ ડાહ્યાભાઇ મણિભાઇ નરોડા

સૂતર અને તૈયાર રૂના વેપારી

ધી અમદાવાદ સૂતર મહાજન એસોસીએશનની સ્થાપના વિ. સંવત ૧૯૭૩માં થઇ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શેઠ ભગુભાઈ ચુનીલાલ સૂતરીઆ અને સેક્રેટરી શેઠ લાલભાઈ ભીખાભાઇ છે.

૧ અનુભાઇ ગોવિંદલાલ સાકર બજાર
૨ કેશવલાલ તલકચંદ „

૩ કસ્તુરભાઈ ત્રીકમલાલ	સાકર બજાર
૪ ચિનુભાઇ પ્રેમચંદ	,,
૫ જયંતીલાલ ગોરધનદાસ	,,
૬ ભુખણશરણુ	,,
૭ એમ. મહેતાની કું.	,,
૮ લાલભાઈ ભીખાભાઇ	,,
૯ શાકેલચંદ શાહ	,,
૧૦ સોમાભાઇ ડાહ્યાભાઇ એન્ડ બ્રધર્સ	,,
૧૧ હાજીકરીમ નુરમહમદ	,,
૧૨ અહમદહુસેન એન્ડ કું.	કપાસીઆ બજાર
૧૩ ગૌતમલાલ જમનાદાસ	કપાસીઆ બજાર
૧૪ જસવંતલાલ મણિલાલ	,,
૧૫ ડાહ્યાભાઇ એન્ડ કું.	,,
૧૬ નેપચુન ટ્રેડીંગ કું.	,,
૧૭ ભોગીલાલ મણિલાલ	,,
૧૮ વિનુભાઇ એન્ડ કું.	,,
૧૯ વિનોદચંદ્ર ચંદુલાલ	,,
૨૦ હરિલાલ એન્ડ કું.	કપાસીઆ બજાર
૨૧ રામચંદ્ર ચેલારામ	,,
૨૨ ચુનીલાલ મોહનલાલ	,,
૨૩ ધરમશી રાઘવજી	પારસીચાલ
૨૪ નાથાલાલ લલ્લુભાઈ	,,
૨૫ દલપતરામ ભીખાભાઇ	,,
૨૬ નટવરલાલ એન્ડ કું.	,,
૨૭ પીતાંબરદાસ અચરતલાલ	,,
૨૮ મોહનલાલ મનસુખરામ	,,
૨૯ મયાભાઇ નાથાભાઈ	,,
૩૦ સારાભાઇ ગોરધનદાસ	,,
૩૧ ચિનુભાઇ મોહનલાલ	,,
૩૨ મુલસીંગ રૂગનાથસીંગ	,,
૩૩ આજમબેગ મીરજાબેગ	,,
	બાલાભાઇ મારકીટ
૩૪ અરવિન્દ એન્ડ બ્રધર્સ	ક્રોસલાઇન
૩૫ ગોવિંદકાન્ત શ્યામલાલ	,,
	હીરાભાઇ મારકીટ

૩૬ જુગલરામ ગોરધનદાસ ક્રોસલાઈન બોમ્બે મારકીટ
૩૭ જે. એન. છોટાલાલ „
૩૮ મફતલાલ મોહનલાલ „
૩૯ કેસરીમલ સમરથમલ મારકીટ
૪૦ કુંદનમલ સમરથમલ મસ્કતી મારકીટ
૪૧ હિંમતલાલ એન્ડ બ્રધર્સ „
૪૨ કસ્તુરચંદ ચંદુલાલ દેવકીનંદન મારકીટ
૪૩ કાંતિલાલ હરિલાલ ત્રીભોવન મારકીટ
૪૪ ચંદ્રકાન્ત સોમચંદ મારકીટ
૪૫ ડી. કંચનલાલ „
૪૬ દિલીપકુમાર રમણલાલ „
૪૭ પોપટલાલ છગનલાલ બોમ્બે મારકીટ
૪૮ ફતેભાઈ ફમાલભાઈ મસ્કતી મારકીટ
૪૯ બિહારીલાલ ચીમનલાલ „
૫૦ બાલકૃષ્ણ ભીખાભાઈ દેવકીનંદન મારકીટ
૫૧ સાંકળચંદ હઠીસીંગ „
૫૨ સોમચંદ મણિલાલ „
૫૩ હરિલાલ લલ્લુભાઈ „
૫૪ હર્ષદભાઈ ગોવિંદભાઈ દેવકીનંદન મારકીટ
૫૫ બાબુલાલ હીરાલાલ „
૫૬ ફકીરચંદ ઇશ્વરદાસ „
૫૭ ભરતકુમાર કાંતિલાલ દેવકીનંદન મારકીટ
૫૮ મહમદઉમર મહમદભાઈ મારકીટ પાસે બરફવાળી ગલી
૫૯ ઇશ્વરસીંગ હરદયાલસીંગ રીડરોડ
૬૦ દોલતરામ જોઇતારામ રેવડીબજાર
૬૧ નટવરલાલ હીંમતલાલ „
૬૨ હસમુખલાલ અમરતલાલ „
૬૩ ઉમેદમલ વસ્તીમલ નવા માધુપુરા
૬૪ કાંતિલાલ મોહનલાલ પાંચકુવા બહાર દીવાન બીલ્ડીંગ
૬૫ વિઠ્ઠલદાસ કેદારનાથ કાળુપુર
૬૬ ચુનીલાલ ખુશાલદાસ માણેકચોક
૬૭ જીવણલાલ પરષોતમદાસ સાંકડીશેરી
૬૮ પોપટલાલ રસિકલાલ રતનપોળ
૬૯ ચંદુલાલ ભોગીલાલ પાદશાહનીપોળ
૭૦ જસવંતલાલ માણેકલાલ „
૭૧ રૂપચંદ ફુલચંદ નવા માધુપુરા
૭૨ શિવલાલ રામપ્રસાદ „
૭૩ અમૃતલાલ મોહનલાલ „

સ્ટેશનરીના વેપારી

ધી અમદાવાદ સ્ટેશનરી મરચંટ એસોસીએશનની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૩૮માં થઈ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શ્રી. હીરાલાલ કરમચંદ શાહ (એચ. એસ. બ્રધર્સ) અને સેક્રેટરી શ્રી. આણંદપ્રસાદ (આર. મહેતાની કું.) છે.

૧ છોટાલાલ પાનાચંદ એન્ડ સન્સ ત્રણદરવાજા
૨ ફીકાભાઇ મુલ્લાં ગુલામઅલી „
૩ મોહનલાલ એન્ડ કંપની પાનકોરનાકા
૪ સી. એમ. બ્રધર્સ ફુવારા સામે
૫ બળદેવદાસ મણિલાલની કું. પતાસાપોળના નાકે
૬ ઉસ્માનભાઇ હાજીકાસમ ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૭ ઉસ્માનભાઇ સતારભાઇ „
૮ એમ. મણિલાલની કું. બાલાહનુમાન
૯ ગુજરાત જનરલ સ્ટોર્સ કોઠારીપોળ સામે
૧૦ સી. ડાહ્યાભાઇની કું. ખાડિયા ચારરસ્તા
૧૧ એચ. એસ. બ્રધર્સ „ ગોલવાડ
૧૨ જીવણલાલ પ્રજાપતિની કું. „ ચારરસ્તા
૧૩ આર. મહેતાની કું. ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે
૧૪ અગ્રવાલ બુક ડીપો ગાંધીરોડ ગુજરાત હોટલની બાજુમાં
૧૫ રામપ્રસાદ આર. પંડ્યા પાંચકુવા ઇંગ્લીશ સીનેમા પાસે
૧૬ અમદાવાદ સ્ટેશનરી માર્ટ રેવડી બજાર
૧૭ અમદાવાદ પેપર એન્ડ સ્ટેશનરી માર્ટ સ્ટેશનરોડ જહાંગીર બ્રધર્સના મેડા પર
૧૮ એન. બી. મશરૂવાલાની કું. રીડરોડ
૧૯ આર. સી. પરીખની કું. કપાસીઆ બજાર
૨૦ જયહિંદ સ્ટેશનરી માર્ટ ગાંધીરોડ પાડાપોળ સામે
૨૧ વિન્ડ ટ્રેડીંગ કું. „ „
૨૨ શાહ એન્ડ કું. માણેકચોક વાસણ મારકીટ
૨૩ ડી. શાહ એન્ડ સન્સ રતનપોળ પાસે

૨૪ મનુભાઇ લાલભાઇની કું. રતનપોળ પાસે
૨૫ નાનાલાલ એન્ડ સન્સ પાનકોર નાકા
૨૬ સી. એમ. બ્રધર્સ હાજીનીપોળ
૨૭ હરિલાલ ડી. મહેતા સારંગપુર ત્રીકમજીના મંદિર પાસે
૨૮ કાર એન્ડ કું. ખાડિયા નાકા
૨૯ પટેલ સ્ટેશનરી માર્ટ રતનપોળ નગીનાપોળ
૩૦ ઓલ ઇન્ડિયા સ્ટેશનરી માર્ટ રિલીફરોડ પાંજરાપોળ પાસે
૩૧ અમૃતલાલ કાળીદાસ શેઠના
(દરેક જાતનાં સરકારી ફોર્મ તથા સ્ટેશનરીના વેપારી)
૬૩૦ દાણાપીઠ

સ્ટેમ્પવેન્ડરો

૧ અંબાલાલ માણેકલાલ માણેકચોક શેરબજારના ઓટલા પર
૨ નબીબક્ષ મુસાજી પાનકોરનાકા મામાની હવેલી પાસે
૩ ચમનલાલ કસ્તુરચંદ રજીસ્ટ્રાર ઓફિસમાં
૪ નરસીદાસ રણછોડદાસ ,,
૫ ચંદ્રવદન આત્મારામ ,,
૬ રતિલાલ મુળચંદ તિજોરી ઓફિસમાં
૭ લાલભાઈ સોમનાથ ડીસ્ટ્રીકટ કોર્ટમાં
૮ શાહઅહમદ જમાલભાઇ દીવાની કોર્ટમાં
૯ જયંતીલાલ ચંપકરામ ફ. ક. સબજજની કોર્ટમાં
૧૦ નટવરલાલ મણિલાલ કાળુપુર ચકલા
૧૧ નાનાલાલ જેઠીશનદાસ આસ્તોડિયા ચકલા

સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના વેપારી

શ્રી રતનપોળ અને રીચીરોડના સોના, ચાંદી અને ઝવેરાતના વહેપારીઓના મહાજનની સ્થાપના સંવત ૧૯૭૭ ના રોયલ જવેલરી માર્ટની રીચીરોડ દુકાનમાં કરવામાં આવી હતી. હાલ તેના પ્રમુખ ઝવેરી મુળચંદ આશારામ વૈરાટી (રોયલ જવેલરી માર્ટવાળા) અને સેક્રેટરી શાહ સાંકળચંદ લલ્લુભાઇ છે.

૧ પંચાલ શિવલાલ દયારામ રતનપોળ
૨ શાહ ખોડીદાસ દલીચંદ ,,
૩ પંચાલ કેશવલાલ પરભુદાસ ,,
૪ શાહ બાબુલાલ નાથાલાલ રીચીરોડ
૫ જાની દેવનારાયણ બાલાશંકર રતનપોળ
૬ પંચાલ માણેકલાલ પરશોત્તમદાસ ,,
૭ રસાણીયા જમનાદાસ નાનાલાલ ,,
૮ પટેલ અંબાલાલ સોમનાથ સરકાર ,,
૯ ચોકસી નારણદાસ અમૃતલાલ માણેકચોક
૧૦ શાહ મણિલાલ દલસુખરામ રતનપોળ દરવાજા
૧૧ પટેલ મોહનલાલ નારણદાસ રતનપોળ
૧૨ ઝવેરી મુળચંદભાઈ આશારામ વૈરાટી (પ્રો. રોયલ જ્વેલરી માર્ટ) ગાંધીરોડ
૧૩ ભોગીલાલ પરશોતમદાસ ,,
૧૪ શાહ સાંકળચંદ છગનલાલ રતનપોળ
૧૫ શાહ માધવલાલ મગનલાલ ,,
૧૬ શાહ કાંતિલાલ રતિલાલ ગાંધીરોડ
૧૭ પરભુદાસ મોતીચંદ ઝવેરી ,,
૧૮ પંચાલ દલસુખરામ ગોરધનદાસ રતનપોળ
૧૯ શાહ ચીમનલાલ ગોપાળદાસ માણેકચોક
૨૦ મોહનલાલ મોજીલાલ ગાંધીરોડ
૨૧ પંચાલ ચુનીલાલ પરશોતમદાસ રતનપોળ
૨૨ શાહ કાંતિલાલ પોપટલાલ રતનપોળ
૨૩ શાહ ત્રીકમલાલ ઉજમશી ,,
૨૪ પંચાલ મંગળદાસ ગોરધનદાસ માણેકચોક
૨૫ ભોગીલાલ લલ્લુભાઈ રતનપોળ
૨૬ પંચાલ મણિલાલ જડેયરદાસ માણેકચોક
૨૭ શાહ હીરાલાલ કસ્તુરચંદ માણેકચોક
૨૮ શાહ જશવંતલાલ પરશોતમદાસ રતનપોળ
૨૯ ખીમચંદ નટવરલાલ એન્ડ કું. રતનપોળ
૩૦ રમણલાલ એન્ડ કાં. ગાંધીરોડ
૩૧ શા. સાંકળચંદ લલ્લુભાઈ રતનપોળ
૩૨ પોપટલાલ ખોડીદાસ ,,

જથ્થાબંધ

શ્રી માંડવીની પોળ સોના ચાંદીના દાગીના બનાવનાર તથા વેચનાર વહેપારીઓના મહાજનની સ્થાપના સંવત ૧૯૮૧ માં થઈ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શેઠ નારણદાસ કેશવલાલ અને સેક્રેટરી શેઠ સાંકળચંદ રતનચંદ છે.

૧ ચોકસી હીરાલાલ કેશવલાલ માંડવીની પોળ
૨ ,, રણછોડલાલ દલસુખરામ નાગર ,,
૩ ,, હીરાલાલ શાંતિલાલ ,,
૪ ,, રાધેલાલ મોહનલાલ એન્ડ સન્સ ,,
૫ ,, સોમચંદ છોટાલાલ ,,
૬ ,, બાબુભાઈ બચુભાઈ ,,
૭ ,, રતિલાલ શિવલાલ ,,
૮ ,, સાંકળચંદ રતનચંદ ,,
૯ ,, જીવણલાલ ચુનીલાલ ,,
૧૦ ,, કાંતિલાલ છોટાલાલ ,,
૧૧ ,, બાબુલાલ મથુરલાલ ,,
૧૨ ,, લલ્લુભાઈ બીખાભાઈ ,,
૧૩ ,, રાયચંદ ગુલાબચંદ ,,

એસોસીએશન બહારના

૧ કૈલાસ એન્ડ કો. સાંકડીશેરી સામે
૨ ચંદ્રોદય જ્વેલરી માર્ટ રિલીફરોડ નીશાપોળ પાસે
૩ કોમરશીઅલ ટ્રેડર્સ ગાંધીરોડ લક્ષ્મીવિલાસ હોટલની બાજુમાં
૪ ધી બેંગાલ મુસ્લિમ જ્વેલરી માર્ટ ત્રણદરવાજા બહાર કોલસાગલી

સોનું-ચાંદી ગાળનાર

૧ કંસારા ચુનીલાલ પુંજાભાઈ માણેકચોક ગોળવાલાની ગલી
૨ અકબરઅલી નજરઅલી ,, ,,
૩ તૈયબઅલી ચાંદાભાઈ ,, ,,
૪ અમદુલહુસેન તાજખાનજી ,, ,,
૫ કંસારા ભુલાભાઈ ગોવિંદલાલ ,, ,,
૬ ઇસ્માઈલ શેખ કમરઅલી ,, ,,
૭ હેમદઅલી હેમતુલાજી ,, ,,
૮ રાણા ચીમનલાલ હરિલાલ ,, ,,
૯ મહમદઅલી અબદુલહુસેન ,, ,,
૧૦ હાજીમભાઈ સાદકઅલી માણેકચોક
૧૧ સાલેભાઈ કાદરભાઈ ,,

૧૨ ગનીભાઈ એયુબભાઇ ચાંલ્લાઓળ
૧૩ તુરાબઅલી ઇબ્રાહીમજી ,,
૧૪ હબીબભાઇ એન્ડ અમીરભાઇ ખેતરપાળની પોળના નાકે
૧૫ કંસારા નારણદાસ કેશવલાલ સાંકડીશેરીના નાકે
૧૬ મેમણ અબુભાઇ ઉમરભાઇ સાંકડીશેરી પાસે
૧૭ મેમણ મહમદભાઇ અલીભાઈ સાંકડીશેરીનાનાકે

સોના-ચાંદીના દાગીના પોલીશ કરનારા

૧ સોની ગોરધનદાસ હરખચંદ ધાચીની પોળ પાસે
૨ જયહિંદ પોલીશ વર્કસ ,,
૩ જે. બી બાબુ માણેકચોક
૪ ગુજરાત મશીન પોલીશ વર્કસ રતનપોળ શેઠની પોળના મેડા પર
૫ બાબુ અબ્દુલ મજીદ ગાંધીરોડ પોષ્ટ ઓફીસ સામે મેડા પર
૬ એ. આર. બાબુ ગાંધીરોડ પોષ્ટ ઓફીસ પાસે
૭ બાબુ એમ. ટી. ફારૂકી ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે

સોના-ચાંદીના વરખ બનાવનાર તથા વેચનાર

૧ વરખવાલા અબ્દુલરહેમાન રહીમભાઇ ઢાલગરવાડ
૨ ,, હુસેનભાઈ અમીરભાઈ ,,
૩ ,, નરોત્તમદાસ પાનાચંદ ,,
૪ મેસર્સ રતનચંદ કરમચંદ ડોશીવાડાની પોળ
૫ ,, બાબુભાઈ રતનચંદ કાળુપુર ટેમલાપોળ પાસે
૬ ,, સમસુદીન મહમદઅલી દિલ્હીવાળા કાળુપુર, ટંકશાળનીપોળ પાસે
૭ શ્રી જૈન વિદ્યાશાળા ડોશીવાડાની પોળ

સોના પર તાછ, નકશી સીટીંગ કરનારા

સોનાના દાગીના ઉપર તાછ નકશી સીટીંગ કામ કરનાર મહાજનની સ્થાપના સને ૧૯૪૧મા થઇ હતી હાલ તેના પ્રમુખ સોની બાલકૃષ્ણ દામોદરદાસ અને મંત્રી સોની રસિકલાલ હીરાલાલ છે

૧ સોની નરભેરામ મગનલાલ સાંકડીશેરીના નાકે
૨ ,, જયંતીલાલ ધનજીભાઈ ,,
૩ સોની રસિકલાલ હીરાલાલ સાંકડીશેરીના નાકે
૪ પચાલ ડાહ્યાભાઇ મગનલાલ ,,
૫ સોની જયંતીલાલ દયાળજી ચાંલ્લાઓળ
૬ ,, શાંતિલાલ સાંકળચંદ ધાંચીનીપોળ સામે બધારાના ખાંચાના નાકે
૭ ,, ઠાકોરલાલ શકરાભાઇ ,,
૮ ,, નારણદાસ સાંકળચંદ ધાચીનીપોળ પાસે
૯ ,, સોમનાથ કુબેરદાસ દેડકાની પોળ સામે મદનગોપાળની હવેલી
૧૦ પચાલ કનૈયાલાલ ચુનીલાલ ,,
૧૧ સોની ચિનુભાઇ પરશોતમદાસ ગુસાપારેખની પોળની બાજુમાં
૧૨ ,, નટવરલાલ મણિલાલ ,,
૧૩ ,, બાપાલાલ પરશોત્તમદાસ પંચીગર ,,
૧૪ ,, ગોવિંદલાલ ચુનીલાલ C/o ચિનુભાઇ પરશોતમદાસ ગુસાપારેખની પોળની બાજુમાં
૧૫ ,, નરહરિભાઈ વિઠ્ઠલદાસ માંડવીનીપોળ સોનીની પોળ
૧૬ પચાલ જયંતીલાલ કેશવલાલ પચીગર આસ્તોડિયા બહેડીપોળ
૧૭ ,, મણિલાલ ત્રીકમલાલ રતનપોળ શિવલાલ દયારામ પચાલના ત્રીજે મળે
૧૮ ,, બાલાભાઈ ત્રીકમલાલ ,, ,,
૧૯ ,, બાલકૃષ્ણ દામોદરદાસ રતનપોળ હાથીખાના સુરતી બિલ્ડીંગ
૨૦ ,, જયંતીલાલ રાયચંદ મીનાવાળા રતનપોળ ફત્તેભાઇની હવેલી
૨૧ ,, શિવલાલ પીતાંબરદાસ ,, ,,
૨૨ સોની અમૃતલાલ હિંમતલાલ રતનપોળ, ફત્તેભાઈની હવેલી
૨૩ લુહાર પરષોતમદાસ મંગળદાસ પચીગર રતનપોળ ફત્તેભાઇની હવેલી
૨૪ સોની હીરાલાલ ત્રીભોવનદાસ મીનાવાળા સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે
૨૫ ,, હીરાલાલ વનમાળીદાસ સ્વામીનારાયણના મંદિર પાસે હસ્તીબીબીના ગોખલા પાસે
૨૬ ,, વનમાળીદાસ લક્ષ્મીચંદ પતાસાની પોળના નાકે

૨૭ સોની જે. સી. એન્ગ્રેવર ગાંધીરોડ, મહાવીરસ્વામીના દેરાસર સામે
૨૮ પંચાલ માણેકલાલ મોતીલાલ ફરનાન્ડીઝ પુલ નીચે, બાબુ એમ. ટી. પોલીશવાળાને ત્યાં
૨૯ સોની પરશોતમદાસ માણેકલાલ જડીઆ ગાંધીરોડ, મોડલ ટોકીઝ પાસે
૩૦ „ ઠાકોરલાલ હીરાલાલ ગાંધીરોડ, ચંગપોળ વેરાઇ પાડામાં
૩૧ „ રસિકલાલ ઠાકોરલાલ કાળુપુર. ધનાસુતારની પોળના નાકે.
૩૨ સોની લાલભાઇ કરશનદાસ સુરતી કાળુપુર હાજાપટેલની પોળના નાકે
૩૩ લક્ષ્મીનારાયણ જુગલદાસ રાયપુર મહાલક્ષ્મીની પોળની અંદર
૩૪ કાંતિલાલ ચમનલાલ C/o મુળચંદ બાપાલાલ ધાંચીનીપોળ સામે
૩૫ મુળચંદભાઇ બાપાલાલ „ „

હાડવૈદો

૧ દીનશાજી હીરજીભાઇ રાંદેરીઆ કાકાકૌઆવાળા મરકતી મારકીટ
૨ કાવસજી સોરાબજી રાંદેરીઆ કાકાકૌઆવાળા કાળુપુર પોલીસ ગેટ પાસે
૩ બરજોરજી એરચશા રાંદેરીઆ કાકાકૌઆવાળા સ્ટેશન સામે જુનીપોસ્ટ ઓફિસ પાસે
૪ મણિલાલ એન. પટેલ ઝવેરીવાડ
૫ વાડીલાલ હાડવૈદ રાયપુર ચકલા
૬ ઉસ્તાદ નબીબક્ષ દાઉદભાઈ પહેલવાન દિલ્હી ચકલા ગેટ
૭ કેશવલાલ હાડવૈદ ગાયકવાડની હવેલી
૮ આર.એમ.પી. હાડવૈદ આસ્તોડિયા દરવાજા પાસે

હાથશાળનાં કારખાનાં

ગુજરાત હાથવણાટ વ્યવસાયી મંડળ (પાંચકુવા) એ આ હાથવણાટનાં કારખાનાંઓનું મંડળ છે અને તેના પ્રમુખ શ્રી. એલ. સી. કપુર અને સેક્રેટરી શ્રી. અરવિંદકુમાર જે. સાકેબા છે.

૧ શ્રી ગુજરાત ઉદ્યોગગૃહ ન્યુકોટન મિલ કંપાઉન્ડ રાયપુર દરવાજા બહાર
૨ ન્યુ અરવિંદ હેન્ડલૂમ ફેક્ટરી રાયપુર દરવાજા બહાર
૩ શ્રી હર્ષદ વીવીંગ વર્ક્સ ન્યુકોટન મિલ. ધોબીઘાટ પાસે
૪ શ્રી મીના વીવીંગ વર્ક્સ „
૫ ધી તાજ વીવીંગ વર્ક્સ અમરાઈવાડી
૬ સોજતવાલા હેન્ડલૂમ ફેક્ટરી „ સામે
૭ કકુવાલા હેન્ડલૂમ ફેક્ટરી „
૮ શ્રી નિર્મળા વીવીંગ વર્ક્સ માધુભાઇ મિલ કંપાઉન્ડ
૯ શ્રી રામ „ „ „
૧૦ શ્રી જયંત „ „ „
૧૧ શ્રી કોહીનૂર „ „ „
૧૨ શ્રી વિનોદ „ „ „
૧૩ શ્રી પરમાનંદ ટેક્ષટાઇલ મેન્યુ. કાં. માધુભાઇ કોલોની બ્લોક નં. ૪
૧૪ શ્રી જૈન વીવીંગ વર્ક્સ માધુભાઇ મિલ્સ કંપાઉન્ડ
૧૫ શ્રી મહાવીર „ „ આસ્તોડિયા ચકલા દશાનીમાની વાડી
૧૬ શ્રી સુરેન્દ્ર હેન્ડલૂમ ફેક્ટરી તેલિયા મિલ્સ કંપાઉન્ડ પ્રેમદરવાજા
૧૭ શ્રી ભગવતીવિજય વીવીંગ વર્ક્સ „ „
૧૮ શ્રી રવીન્દ્ર હેન્ડલૂમ ફેક્ટરી „ „
૧૯ શ્રી યુનિયન હેન્ડલૂમ ફેક્ટરી „ „
૨૦ ધી અમદાવાદ હેન્ડલૂમ ફેક્ટરી „ „
૨૧ શ્રી ભૂપેન્દ્ર વીવીંગ વર્ક્સ „
૨૨ શ્રી ગુજરાત હેન્ડલૂમ્સ ફેક્ટરી „
૨૩ શ્રી ઇમ્પીરિયલ „ „ „
૨૪ શ્રી રસિક વીવીંગ વર્ક્સ „
૨૫ શ્રી. આશોતરા હેન્ડલૂમ્સ ફેક્ટરી તેલિયા મિલ્સ કંપાઉન્ડ
૨૬ શ્રી અંબિકા વિજય વીવીંગ વર્ક્સ „
૨૭ અલાઉદ્દીન હેન્ડલૂમ ફેક્ટરી „
૨૮ હરિભાઈ કુલચંદભાઈ „
૨૯ નર્મદા વીવીંગ વર્ક્સ નગરી મિલ્સ સામે રમણપુર
૩૦ શ્રી ન્યુ અશોક વીવીંગ વર્ક્સ ભારતખંડ કોટન મિલ્સ

૩૧ શ્રી દેવેન્દ્ર વીવીંગ વર્કસ
ભરતખંડ કોટન મિલ્સ કંપાઉન્ડ

૩૨ શ્રી ઇલા વીવીંગ વર્કસ ,,

૩૩ શ્રી શાંતિ વિજય હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી ,,

૩૪ શ્રી લોકમાન્ય હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી ,,
બ્લોક નં. ૭

૩૫ શ્રી અરૂણુ વીવીંગ વર્કસ
ભરતખંડ કોટન મિલ્સ કંપાઉન્ડ

૩૬ પરમ વીવીંગ વર્કસ ,,

૩૭ ઈસ્માઇલભાઇ મુસાજી ,,

૩૮ શ્રી દક્ષા વીવીંગ વર્કસ
રાયપુર ભુતની આંબલી પાસે

૩૯ શ્રી સરસ્વતી વિજય વીવીંગ વર્કસ ,,

૪૦ વણુકર હિરાલાલ ગોવિંદલાલ રાયપુર
શંકરપુરા સિલ્વર મિલ્સ પાસે

૪૧ ,, રણછોડ માલા રાયપુર દરવાજા બહાર
ગીતામંદિર પાસે

૪૨ શ્રી નીલકંઠ ટેક્ષટાઇલ રાયપુર ભુતની આંબલી

૪૩ ,, હંસા વીવીંગ વર્કસ ,, ,,

૪૪ ,, ન્યુ એલાયન્સ વીવીંગ વર્કસ
મણિનગર ક્રીશ્ચીઅન સોસાયટી

૪૫ ,, દીનેશ ટેક્ષટાઇલ ,, ,,

૪૬ ,, બંસી હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી રાયપુર ટાવર
પાસે કાંકરિયારોડ

૪૭ ,, જયેન્દ્ર વીવીંગ વર્કસ રાયપુર
ભૂતની આંબલી

૪૮ ,, રજનીકાન્ત ચંપકલાલની કું. રાયપુર
દરવાજા બહાર બંસી મિલની બાજુમાં

૪૯ ,, રોહિતવિજય વીવીંગ વર્કસ રાયપુર
ભુતની આંબલી

૫૦ ,, કણુભા ,, ,, ,, ,,

૫૧ ,, ગાત્રેશી ,, ,, કાળુપુર શકરખાં
મસ્જિદની પોળ

૫૨ ,, માર્કન્ડેય હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી કાળુપુર
રિલીફરોડ મોટી મોરીવાડ

૫૩ શ્રી સીમ્પ્લેક્ષ ટેક્ષટાઇલ કાળુપુર બંડેરીપોળ
૫૪ શ્રી કુમાર હેન્ડલૂમ ફેકટરી દિલ્હી દરવાજા બહાર છોટાલાલની ચાલ
૫૫ શ્રી અમર વીવીંગ વર્કસ C/o ગુજરાત કેમીકલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ગાંધીપુલ, શાહપુર
૫૬ ,, દીપક ટેક્ષટાઇલ શાહપુર દરવાજા બહાર ટેકરા ઉપર
૫૭ ,, મહાલક્ષ્મી વીવીંગ વર્કસ શાહપુર દાણાપીઠ મુસ્લિમ કન્ઝયુમર્સ સોસાયટી પાસે
૫૮ ,, મહમદભાઇ વજીરભાઇ શાહપુર દરિયાવાડ મસ્જિદ પાસે
૫૯ ,, સહકારી સંજીવન સમાજ લિ. શાહીબાગ રોડ મહેબુબ બાગ
૬૦ ,, મહાદેવ વીવીંગ વર્કસ શાહપુર ખેલદારવાડો
૬૧ ,, સરોજ ,, ,, દૂધેશ્વરરોડ શીખોના મંદિર પાસે
૬૨ ,, માયા હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી દિલ્હી દરવાજા દરિયાખાનના ઘુમટ પાસે
૬૩ શ્રી બીપીન વીવીંગ વર્કસ દુધેશ્વર રોડ શીખોના મંદિર પાસે
૬૪ ,, દીના વીવીંગ વર્કસ ઘીકાંટા ભારતજીવન થીએટર પાછળ હનુમતી વાડી
૬૫ ,, રંગવાલા હેન્ડલૂમ ફેકટરી જમાલપુર તાજપુર કાઝીકુવા
૬૬ ,, કૃષ્ણ વિજય વીવીંગ વર્કસ જમાલપુર દરવાજા બહાર રસુલ કડિયાની ચાલી કેલીકો મિલ્સ
૬૭ વણકર મોતી રાજા લક્ષ્મીપુરા ગીતામંદિર
૬૮ શ્રી ભારત વીવીંગ વર્કસ રાયખડ પુંજાલાલની ચાલી
૬૯ શ્રી અમદાવાદ હાથવણાટ મંદિર નાગર બંધારાની વાડી આસ્તોડિયા દરવાજા સે. નં. ૨૧૩૮
૭૦ શ્રી સૈયદ વીવીંગ વર્કસ આસ્તોડિયા મિલ્સ કંપાઉન્ડ

૭૧ શ્રી ગુણીતાલા હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી આરતોડિયા મિલ્સ કંપાઉન્ડ
૭૨ શ્રી કાતરવાલા „ „ „
૭૩ શ્રી છાવણીવાલા „ „ „
૭૪ શ્રી અંબિકા „ „ „
૭૫ શ્રી હરિહર વીવીંગ વર્કસ „
૭૬ શ્રી વિજય ટેક્ષટાઇલ્સ આરતોડિયા સૈયદવાડા
૭૭ શ્રી ન્યુ ઇન્ડિયા હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી આરતોડિયા મિલ્સ કંપાઉન્ડ
૭૮ શ્રી ભારત હાથવણાટ મંદિર ગોમતીપુર ટોપી મિલ્સ કંપાઉન્ડ
૭૯ „ મોડલ ટેક્ષટાઇલ્સ ગોમતીપુર ચામડા મિલ્સ કંપાઉન્ડ
૮૦ „ નેશનલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ગોમતીપુર પંચની વાડી
૮૧ શ્રી પ્રફુલ્લ વીવીંગ વર્કસ ગોમતીપુર ટોપીમિલ્સ
૮૨ ધી પ્રીમીઅર „ „ „ પરમાનંદની ચાલી રખીઆલરોડ
૮૩ પારડીવાળા ટેક્ષટાઇલ્સ પાણીના દરવાજા પાસે સરસપુર વોર્ડ ઓફિસ સામે
૮૪ હનીફા હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી ગોમતીપુર ટોપીમિલ
૮૫ જગદીશ „ „ અસારવા ચમનપુરા માતરભવાનીની વાવ
૮૬ વણુકર તેજા સવા જુનાવાડજ મંગળદાસ પુરષોતમની ચાલ
૮૭ „ મથુરભાઇ નગાભાઇ વાડજ સોરાબજીના કંપાઉન્ડમાં
૮૮ શ્રી ખરશીયા વીવીંગ વર્કસ „ „
૮૯ વણુકર હીરાલાલ મોરારભાઇ સરખેજ ટીંબાવારા
૯૦ શ્રી ગ્રામોદ્યોગ હાથવણાટ C/o યુનિવર્સલ વીવીંગ વર્કસ, આશાપુર સરખેજ
૯૧ શ્રી શાંતિ વીવીંગ વર્કસ ગીરધરનગર ગણુપત કોલોની
૯૨ શ્રી ભાગ્યોદય હેન્ડલૂમ્સ ફેકટરી ગીરધરનગર જહાંગીરપુર ખળિયાદેવ સામે કંચનલાઇન
૯૩ વણુકર શકરા ધના પાલડી પટેલવાસ
૯૪ „ રામા કરશન મુખીની ચાલ ખોખરા મહેમદાવાદ
૯૫ શ્રી રમણુ વીવીંગ વર્કસ સાબરમતી રામનગર
૯૬ નાનાલાલ જી. શાહ „ „
૯૭ વણુકર શામજી ત્રીકમજી ફેકટરી શાહઆલમ રોડ છીપાના કબ્રસ્તાન પાસે
૯૮ „ હીરાલાલ મોતીલાલ શાહઆલમ રોડ વ્રજલાલ પોચાલાલની ચાલી
૯૯ „ મઘા મંગળ „ „

હારમોનિયમના વેપારી

૧ એમ. નટવરલાલ એન્ડ કાં. ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન પાસે
૨ એમ. કાંતિલાલ એન્ડ સન્સ „ „
૩ હરિભાઉ વિશ્વનાથની કાં. „ „
૪ મુળચંદ આર. નાયક ઢીંકવા ગેટ પાસે (કૃષ્ણુ ફ્લ્યુટ હારમોનીઅમ બનાવનાર)
૫ ડી. એ. મગનલાલ દુર્લભદાસ એન્ડ સન્સ . ડબગરવાડ

હેર કટીંગ સલુનો

ખાડિયા
ધી બોમ્બે એકસપર્ટ હેર ડ્રેસીંગ સલુન
ફ્રેન્ચ હેર કટીંગ સલુન
ધી લાઇટ ઓફ એશિયા
રાયપુર ફેન્સી બાલ કાપવાની દુકાન
કેશવપન કલાભુવન
ધી ન્યુ હેર ડ્રેસીંગ સલુન
જગજાહેર હેર કટીંગ સલુન
લક્ષ્મીકાન્ત હેર કટીંગ સલુન
ધી રોયલ „ „ „
બેસ્ટ હેર કટીંગ સલુન
ફેન્સી બાલ કાપવાની દુકાન
ધી આર્ય હેર કટીંગ સલુન
ધી ન્યુ સ્વદેશી „ „
જામ „ „
રણુજીત „ „
રોયલ „ „
નકલંગ „ „

સારંગપુર
ધી કલકત્તા હેર ડ્રેસીંગ સલુન
બોમ્બે હેર કટીંગ સલુન
ભારત હેર કટીંગ સલુન

આસ્તોડિયા
ધી નેશનલ હેર ડ્રેસીંગ સલુન

કાળુપુર
બોમ્બે શેવીંગ એન્ડ હેરકટીંગ સલુન
ધી સૌરાષ્ટ્ર „ „
કરાંચી „ „
ભારત હેરડ્રેસીંગ „
ઓલ ઇન્ડિયા „ „
ઇન્ડિયન „ „

ગુજરાત હેરકટીંગ સલુન
આબાદ ,, ,,
ન્યુ ,, ,,

ધીકાંટા રોડ

ધી મનરંજન હેરકટીંગ સલુન
ધી ઇમ્પીરીઅલ ,, ,,
વિજય હેરડ્રેસીંગ ,,
આફ્રીકન હેરકટીંગ ,,
સૌરાષ્ટ્ર ,, ,,

સરસપુર—ચારરસ્તા

હાઇકલાસ હેરકટીંગ સલુન
નવચેતન કેશકલા મંદિર
જવાહર ,, ભવન
સંતોષ હેરકટીંગ સલુન
ફાર્મન ,, ,,
સૌરાષ્ટ્ર ,, ,,
પેરીસ ,, ,,
કરાંચી ,, ,,
અનુપમ ,, ,,

દરિયાપુર

ધી બોમ્બે હેરકટીંગ સલુન
સુપીરીઅર ,, ,,

દિલ્હી ચકલા

ધી પેરીસ હેરકટીંગ સલુન
ધી ન્યુ પેરીસ ,, ,,
ધી ફ્લાવર ,, ,,

ભદ્ર

બ્રૉડવે હેર ડ્રેસીંગ સલુન
ન્યુ ફેશનેબલ હેર કટીંગ ,,
ધી કોરોનેશન હેર ડ્રેસીંગ હોલ
યુનિટી હેર ડ્રેસીંગ સલુન

ગાંધીરોડ

સંતોષકરક હેર કટીંગ સલુન
ગુજરાત ,, ,,
ગાંધીરોડ હેર ડ્રેસીંગ ,,
અમેરિકન ,, ,,
કમાલ હેર કટીંગ ,,
ધી લાઇટ ઓફ ઇન્ડિયા
હેર ડ્રેસીંગ સલુન
બેસ્ટ હેર કટીંગ સલુન
ચેમ્પીઅન હેર કટીંગ સલુન

સ્ટેશન સામે

અફલાતુન હેરકટીંગ સલુન
પ્રીન્સ ,, ,,
કોહીનૂર ,, ,,
એમ્પાયર ,, ,,
ન્યુ ગોલ્ડન ,, ,,
રેલ્વે હેરડ્રેસીંગ ,,
તાજમહાલ ,, ,,
પેરીસ ,, ,,

કપાસીઆ બજાર—ઘી બજાર

સીલ્વર કીંગ હેર ડ્રેસીંગ સલુન
ઇન્ડિયન હેર કટીંગ ,,
અફલાતુન હેર ડ્રેસીંગ ,,

સરખેજરોડ
હાઇક્લાસ હેરકટીંગ સલુન
કાંકરિયા રોડ
બેસ્ટ હેરકટીંગ સલુન
વ્હાઇટ " "
હેર કટીંગ સલુન
ગોમતીપુર
ધી રાષ્ટ્રીય હેરકટીંગ સલુન

હેર કટીંગ સલુન
કાઠિયાવાડ હેર કટીંગ સલુન
બાલ કાપવાની દુકાન
સુંદર હેર કટીંગ સલુન
હેર કટીંગ સલુન (૩)
ફેન્સી બાલ કાપવાની દુકાન
રખીઆલરોડ
જવાહર હેરકટીંગ સલુન

ન્યુ ભારત હેર કટીંગ સલુન
ન્યુ પ્રકાશ " "
સૌરાષ્ટ્ર " "
ન્યુ " "
જવાહર " "
બોમ્બે " "
સીલ્વરકટીંગ " "

હોઝીઅરી સામાનનાં કારખાનાં

૧ અમદાવાદ હોઝીઅરી ફેકટરી — રાયપુર દરવાજા બહાર
૨ જયંતી હોઝીઅરી વર્કસ — "
૩ ફાઇન નીટીંગ કું. — નરોડારોડ
૪ લક્ષ્મીવિજય હોઝીઅરી મિલ્સ — "
૫ ગુજરાત હોઝીઅરી ફેકટરી — રખીઆલરોડ
૬ મહેતા હોઝીઅરી વર્કસ — રીચીરોડ
૭ ધી લાધાનાળા હોઝીઅરી ફેકટરી — ૪૪૯, કાંકરીઆરોડ
૮ પંકજ હોઝીઅરી ફેકટરી — નરોડારોડ
૯ ધી દોશી હોઝીઅરી વર્કસ — ન્યુકોટન મિલ નં. ૧ ના કંપાઉન્ડમાં
૧૦ ધી રમણ હોઝીઅરી વર્કસ — આરતોડિયા મિલના કંપાઉન્ડમાં

હોઝીઅરીના વેપારી

હોઝીઅરીના છૂટક વેપારીઓના ધી અમદાવાદ *રીટેઈલ કલોથ એન્ડ હોઝીઅરી મરચન્ટસ એસેસીએશનની* સ્થાપના તા. ૧૮-૭-૧૯૪૪ને દિવસે થઇ હતી. તેના પ્રમુખ શેઠ લલ્લુભાઇ દોલતરામ અને સેક્રેટરી શેઠ રમણલાલ ભોગીલાલ છે.

જથ્થાબંધ
૧ અમદાવાદ હોઝિયરી સપ્લાય કું. મસ્કતી મારકીટ
૨ અત્તરવાલા બ્રધર્સ — જુમ્મામસ્જિદ સામે
૩ અબ્દુલ રહેમાન છોટુમીયાં — પાનકોરનાકા
૪ અબ્દુલલતીફ સાદીકભાઈ — "
૫ અબ્દુલકરીમ અબ્દુલરહેમાન — મસ્કતી મારકીટ
૬ આદમ રહેમાન — પાનકોરનાકા
૭ એન. માણેકલાલની કું. — ફુવારા પાસે
૮ રતનપોળ સ્ટોર્સ — રતનપોળ
૯ પટેલ એન્ડ શાહની કું. — "
૧૦ એન. એમ. બ્રધર્સ — "
૧૧ ભાનુચંદ્ર એન્ડ કંપની — "
૧૨ મોદી બ્રધર્સ — "
૧૩ પટેલ માસ્તર એન્ડ કું. — "
૧૪ ગોહેલ બ્રધર્સ — "
૧૫ ચંદ્રકાન્ત બ્રધર્સ — રાયપુર
૧૬ બંસી એન્ડ કું. — ઘીકાંટા
૧૭ એસ. પી. બ્રધર્સ — રતનપોળ
૧૮ વસંત એન્ડ કું. — "
(૨) રાયપુર ચકલા

છૂટક વેપારી
૧ એસ. આર. બ્રધર્સ — રતનપોળ હાથીખાના દુ. નં. ૧૧૨/૨૯
૨ ગુલાબદાસ એન્ડ કું. — રતનપોળ હાથીખાના દુ. નં. ૩૦૦૪
૩ પી. ટી. બ્રધર્સ — " જરમનસીલ્વર મારકીટ સામે
૪ સુરતી એન્ડ કું. — " ૮૮/૨ નગરશેઠ મારકીટ સામે
૫ જીનગર બ્રધર્સ — " "
૬ કેશવલાલ વિઠ્ઠલદાસ રતનપોળ નાકા દુ.નં.૩૧૨૫
૭ શકરાભાઈ વાડીલાલ માણેકચોક કાપડ બજાર દુ.નં. ૨૧૯૯
૮ સુદીલાલ લક્ષ્મણદાસ " દુ.નં. ૧૯૪૭
૯ પુંજારામ માણેકચંદ " દુ.નં. ૧૯૪૫
૧૦ નુરી કટ પીસ માર્ટ — ફુવારા સામે જુમ્મામસ્જિદ લાઈન દુ. નં. ૨૧૮૩

૧૧ વિમળભાઈ એન્ડ કું. ફુવારા લાઇન સેન્ટ્રલ ટૉકીઝ સામે દુ નં. ૨૬૭૩/૧
૧૨ મફતલાલ વાડિલાલ ફુવારા કાપડ બજાર લાઇન દુ. નં. ૨૬૬૪/૬૫૯
૧૩ જયંતીલાલ રમણલાલ „ સેન્ટ્રલ ટૉકીઝ સામે દુ. નં. ૨૬૬૮
૧૪ નાગર બ્રધર્સ „ કાપડ બજાર દુ.નં. ૨૬૮૯
૧૫ એચ. એ. શાહ ફુવારા કાપડ બજાર દુ. નં. ૨૬૭૫
૧૬ કે. સી. બ્રધર્સ જુમ્મામસ્જિદ લાઇન દુ. નં. ૨૬૪૯
૧૭ મોદી બ્રધર્સ „ દુ. નં. ૨૬૬૨/૧
૧૮ અબદુલામીયાં અબદુલરહેમાન દુ. નં. ૨૬૬૩
૧૯ મોહનલાલ છોટાલાલ જુમ્મામસ્જિદ સામે દુ. નં. ૧૮૭૦/૧
૨૦ કે. સી. બ્રધર્સ (બ્રાન્ચ) જુમ્મામસ્જિદ દુ. નં. ૨૬૫૦
૨૧ જી. આર. બ્રધર્સ જુમ્મામસ્જિદ દુ. નં. ૨૬૪૦
૨૨ રામજીભાઇ પીતાંબરદાસ „ દુ. નં. ૨૬૫૭
૨૩ અહેમદમીયાં યારમહમદ „ „ „ ૨૬૪૭
૨૪ મહમદહુસેન મહમદઉસમાન જુમ્મામસ્જિદ પાનકોરનાકા દુ. નં. ૨૬૩૨/૧
૨૫ એચ. એ. ભાવનગરી જુમ્મા મસ્જિદ લાઇન પાનકોરનાકા દુ. નં. ૨૬૩૭/૨
૨૬ અસરફભાઇ મહમદફાજલ જુમ્મા મસ્જિદ લાઇન પાનકોરનાકા દુ. નં. ૨૬૩૭/૪
૨૭ શિવલાલ મંગળદાસ પાનકોરનાકા દુ. નં. ૨૬૨૯
૨૮ ચંદ્રકાન્ત એન્ડ કું. રાયપુર વાડીલાલ સોડા ફાઉન્ટન સામે દુ. નં. ૧૭૦૩
૨૯ મહમદખાં હાજીખાં દરિયાપુર ડબગરવાડો મોટીઅલીપોળ દુ. નં. ૧૫૧૬

હોટલો

ધી અમદાવાદ હિન્દુ હોટલ ઓનર્સ એસોસીએશન (ગાંધીરોડ)ની સ્થાપના ઈ.સ. ૧૯૩૮માં થઇ હતી અને તેના પ્રમુખ સ્વ. ઇશ્વરલાલ નારણદાસ પટેલ હતા. હાલ પ્રમુખ શ્રી. ચીમનલાલ હેમરાજ જોષી ઓ. સેક્રેટરી શ્રી. મોતીલાલ લલ્લુભાઇ પટેલ અને પેઇડ સેક્રેટરી શ્રી. ઇશ્વરલાલ બીખાભાઇ પટેલ છે.

મુસ્લિમ હોટલ ઓનર્સ એસોસીએશન ઇ. સ. ૧૯૪૧માં સ્થપાએલ છે. હાલ પ્રમુખ તરીકે શ્રી નુરમીયાં સી. હકીમ છે અને સેક્રેટરી તરીકે શ્રી ઉસમાનભાઈ જે. કુરેશી છે.

ગાંધી રોડ

લક્ષ્મીવિલાસ હિન્દુ હોટલ
ચંદ્રવિલાસ „ „
જવાહર „ „
ગુજરાત „ „
લક્ષ્મી વિજય „ „
ભજીયાં હાઉસ
સૂર્યોદય હિન્દુ હોટલ
ધી મનોરંજન „ „
રામવિજય „ „
બજરંગ કોલ્ડ્રીંક હાઉસ
અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
બજરંગ „ „
પકોડી હાઉસ „ „
કૃષ્ણ વિજય „ „
ભારત રેસ્ટોરાં
અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
મોડલ રેસ્ટોરાં
ન્યુ મોહબ્બતે ઇસ્લામી હોટલ
જવાહર હોટલ
સેન્ટ્રલ હોટલ
એહમદી રેસ્ટોરાં
ઓ. કે. ઇરાની
ગુડલક રેસ્ટોરાં

માણેકચોક

ગુજરાત કોટન રેસ્ટોરાં
નામદાર હિન્દુ „
કૃષ્ણ વિલાસ સુખશાન્તિ હિન્દુ હોટલ
આગ્રા કોલ્ડ્રીંક હાઉસ, સ્વીટ માર્ટ
ભજીયા હાઉસ
રાષ્ટ્રીય ટી સપ્લાય
અનંત વિજય હિન્દુ હોટલ
હરિશંકર હિન્દુ હોટલ
અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
શાંતિવિલાસ વિલાસ „ „
શ્રીદત્તવિજય „ „
ધી રોયલ „ „
દુર્ગાવિજય „ „
કૃષ્ણવિજય „ „
શ્રી માણેકચોક „ „
શ્રી ગણેશ રેસ્ટોરાં „ „
બોમ્બે વિલાસ „ „
ઇસ્લામી રેસ્ટોરાં

ત્રણ દરવાજા

વાડીલાલ સોડા ફાઉન્ટન
કાફે રેસ્ટોરાં
શ્રી છત્રપતિ હિન્દુ હોટલ
રીઅલ „ „
ડાયમંડ રેસ્ટોરાં
બિસમિલ્લા હોટલ

શાન્ત હિન્દુ હોટલ
સૂર્યપ્રકાશ „ „
લક્ષ્મી „ „

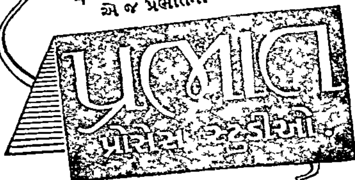
કાળુપુર
નરહરિ હિન્દુ હોટલ
રાજમહેલ „ „
જવાહર હિન્દુ હોટલ (બ્રાંચ,)
રામનિવાસ „ „
અરૂણોદય „ „
શ્રી આનંદવિલાસ „
ગજેન્દ્ર „ „

ધી ગુજરાત સ્પી. એન્ડ વી. મિલ હોટલ
શ્રી અન્નપૂર્ણા હિન્દુ હોટલ
હરિવિલાસ „ „
ધી ઇશ્વરવિજય „ „
સૂર્યપ્રકાશ „ „
નર્મદા વિજય „ „
લક્ષ્મીકાન્ત „ „
રામભરોસે „ „
કાલુપુર વાડીલાલ સોડા ફાઉન્ટન એન્ડ કાફે રેસ્ટોરાં
મુંબાઇ મહાલક્ષ્મી હિન્દુ હોટલ
ધનભવાની „ „
ન્યુલક્ષ્મી વિલાસ „ „
દૂધ હાઉસ
જૈન આરામ મંદિર
અરૂણ રેસ્ટોરાં
જશવંત „
ખુસી બ્રાહ્મણીઆ હિન્દુ હોટલ
ઇકબાલ રેસ્ટોરાં
હિન્દુ હોટલ
અમીન રેસ્ટોરાં
શાહવાડીયા
ન્યુ મીના રેસ્ટોરાં
દારૂત તકરી
ઇમ્પીરીઅલ રેસ્ટોરાં
એહમદી રેસ્ટોરાં
ઇસ્લામી રેસ્ટોરાં
„ હોટલ
બોમ્બે એન્ડ ન્યુ બોમ્બે હોટલ

રીલીફરોડ
હનુમાન રેસ્ટોરાં
કૃષ્ણ „
કૃષ્ણ „
શ્રીકૃષ્ણ „

દરિયાપુર
જય અંબે હિન્દુ હોટલ
મહાકાળી વિજય „ „
શંકર વિજય „ „
સ્વામીનારાયણ „ „
બાલકૃષ્ણ „ „
અંબિકા વિજય „ „
ધી કૃષ્ણ „ „ „
શ્રી વિષ્ણુ રેસ્ટોરાં

* નયનાભિરામ નર્તન જેવું જ
નયનાભિરામ સુશોભન
* સ્પષ્ટ કલા અને રેખાઓની સ્પષ્ટતા
એ જ પ્રભાતના બ્લોકોની વિશિષ્ટતા



ગાધીરોડ, ચાર રસ્તા, અમદાવાદ.

મોહંમદી હોટલ
બુરહાની રેસ્ટોરાં
જીન્હા હોટલ
ઇસ્લામી હોટલ (૨)
કોલ્ડ્રીંક હાઉસ
કીંગ જ્યોર્જ ઈરાની હોટેલ
મોડર્ન કોલ્ડ્રીંક હાઉસ
ઉસમાનીઆ હોટલ
ન્યુ બુરહાની રેસ્ટોરાં
ઇસ્લામી હોટલ
ભારત રેસ્ટોરાં

ભદ્ર

નીચો મદ્રાસી બ્રાહ્મણીઆ હોટલ
ગુજરાત કીર્તિવિજય હિન્દુ હોટલ
સરસ્વતીવિલાસ „ „
અંબિકાવિજય „ „
ધી સૂર્યપ્રકાશ „ „
સાબરમતી „ „ એન્ડ લૉજ
સત્યવિજય હિન્દુ હોટલ

લક્ષ્મી વિજય હિન્દુ હોટલ
દુર્ગા રેસ્ટોરાં
ધી ઓલ્ડ મદ્રાસી બ્રાહ્મણીઆ હોટલ
કૃષ્ણવિજય હિન્દુ હોટલ
કોર્ટ રેસ્ટોરાં
ખંભાતવિજય „ „
કુમાર રેસ્ટોરાં
દેવભુવન „ „
કમ્ફર્ટ હાઉસ
રામભરોસે રેસ્ટોરાં
સૂર્યોદય „ „
ડોના રેસ્ટોરાં
ગ્રાન્ડ હોટલ
મલબારી રેસ્ટોરાં
કે. એમ. ઇરાની

પાંચકૂવા

ધી નવચેતન હિન્દુ હોટલ
ધી સરસ્વતી „ „
ધનલક્ષ્મી „ „
સુપશાંતિ „ „

કમળાકાન્ત હિન્દુ હોટલ
આનંદભુવન „ „
સુલતાન રેસ્ટોરાં
ઇસ્લામી હોટલ
ગાંધી કોલ્ડ્રીંક હાઉસ

રેવડી બજાર

શક્તિવિજય હિન્દુ હોટલ
દૂધ હાઉસ
પટેલ વિજય „ „

રીલીફરોડ

લક્ષ્મી વિજય હિન્દુ હોટલ
ધી અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
જયવિજય લોજ

સ્ટેશનયાર્ડ

શંકરવિજય હિન્દુ હોટલ
મુકુન્દજીલાલ એન્ડ કંપની
પ્લેટફોર્મ નં. ૭–૮–સ્ટેશન
વસંત રેસ્ટોરાં
રેલ્વે કોલ્ડ્રીંક હાઉસ

ન્યુ પંજાબ હોટલ
અરબી રેસ્ટોરાં
લકી રેસ્ટોરાં
રેલ્વે રીફ્રેશમેન્ટ (૨)

સ્ટેશન વિસ્તાર

મારૂતિવિજય હિન્દુ હોટલ
રાજનગર " "
શ્રી મહાકાળી વિજય હિન્દુ હોટલ
જવાહર રેસ્ટોરાં
રામવિજય " "
શ્રી ભદ્રકાળી " "
રાષ્ટ્રીય " "
પટેલ વિજય " "
છોટાલાલ જમનાદાસ રેલ્વે સ્ટોલ
મહાકાળી " "
ધી રેલ્વે હિન્દુ સ્ટોલ મીટરગેજ
રેલ્વે હિન્દુ હોટલ
છોટાલાલ જમનાદાસ રેલ્વે સ્ટોલ
મીટરગેજ પ્લેટફોર્મ રેસ્ટોરાં
રેલ્વે કોલ્ડ્રીંક હાઉસ
રાધેસ્યામ હિન્દુ લોજ
શ્રી કૃષ્ણ વિજય હિન્દુ લોજ
મહાવીર હિન્દુ લોજ
મીઠાઈ તથા ભજીયાં હાઉસ

કપાસીઆ બજાર

ધી રામવિજય હિન્દુ હોટલ
શાંતિવિલાસ " "
ઓટલે રેસ્ટોરાં
મનહર "
જોહરે ઇસ્લામી હોટલ
રસુલે અનવર
સરદાર લોજ
અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
ભારત રેસ્ટોરાં
સાકરબજાર હિન્દુ હોટલ
સરસ્વતીભુવન હિન્દુ હોટલ

ખાડિયા

લોકમાન્ય હિન્દુ હોટલ
ધી ન્યુ જવાહર " "
ધી સરસ્વતીવિજય " "
સહજાનંદ " "
બોમ્બે આઇસફ્રુટ હાઉસ
ધી રોયલ " "

ભારતી રેસ્ટોરાં

સારંગપુર

શંકરવિલાસ હિન્દુ હોટલ
" " "
" " "
ધી " " " નં. ૧
" " " " નં. ૨
નેશનલ મિલ હોટલ
સારંગપુર હિન્દુ હોટલ
ધી અમદાવાદ સ રંગપુરમિલ હોટલ
સારંગપુર કોટન નં ૨ હોટલ
અંબિકાવિજય હિન્દુ હોટલ
આદર્શ " "
શંકર વિલાસ રેસ્ટોરાં
શાંતિવિજય હિન્દુ હોટલ
અંબિકાવિજય " "
ગીતા " " "
મહાકાળી " " "
લક્ષ્મીવિજય " "
જગદીશ " " "
ધી બગીચા મિલ કો. ઓ સો. લિ. રેસ્ટોરાં

આર્ય ઉપહાર ગૃહ
હિન્દુ હોટલ
ઈન્ડો ઇરાની રેસ્ટોરાં
ઇસ્લામી હોટલ
ઇરાની રેસ્ટોરાં
ઇસ્લામી હોટલ
" "
વણુકર રેસ્ટોરાં
ગામા "

રાયપુર

ગણેશ વિજય હિન્દુ હોટલ
રાયપુર " "
ૐકાર વિજય " "
રાયપુર કાફે રેસ્ટોરાં
રામજી રેસ્ટોરાં
યશોવિજય ઉપહારગૃહ
કૈલાસ વિજય હિન્દુ હોટલ
શ્રી સૂર્યોદય " "
અંબિકા વિજય " "
કૃષ્ણ વિજય " "
રામભરોસે " "

મહાલક્ષ્મી વિજય હિન્દુ હોટલ
સુભાષ રેસ્ટોરાં
ગાયત્રી વિજય " "
રાજનગર રમણીક " "
રામનિવાસ " "
પટેલ હિન્દુ રેસ્ટોરાં " "
શક્તિવિજય " "
કામનાથ વિજય " "
અંબિકા વિજય " "
ધી ન્યુ ટેક્ષટાઇલ મિલ હોટલ
પટેલ વિજય હિન્દુ હોટલ
રામ વિજય " "
અંબિકા " " "
પ્રભાત રેસ્ટોરાં એન્ડ લોજ
શ્રી અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
ન્યુ જવાહર હિન્દુ હોટલ
વાડીલાલ કાફે (બ્રાન્ચ)
લક્ષ્મીકોટન મિલ સ્પી. હિન્દુ હોટલ
ભજીયાં હાઉસ
અંબિકાવિજય હિન્દુ હોટલ
ૐ સીતારામ " "
કૈસરે મિલ " " હિન્દુ હોટલ
ન્યુ ટેક્ષટાઈલ મિલ્સ નં.૨ હોટલ
ધી હિન્દુ હોટલ
લક્ષ્મી રેસ્ટોરાં
કૈસરે મીલ હિન્દુ હોટલ
ન્યુ ટેક્ષટાઇલ મિલ નં.૨ હોટલ
અમદાવાદ સારંગપુર મિલ હોટલ
સીટી આફ અમદાવાદ સ્પી. એન્ડ વી. મીલ કે.બી. મિલ કેન્ટીન હોટલ
અમદાવાદ ન્યુ કોટન મીલ કો. ઓ. રેસ્ટોરાં લી.
રામભરોસે
હિન્દુ હોટલ
ઇસ્લામી હોટલ
ગાર્ડન ઈરાની હોટલ
ઇસ્લામી રેસ્ટોરાં

માંડવીની પોળ

પુરૂષોત્તમ વિજય હિન્દુ હોટલ
રામવિજય " "
પુરૂષોતમ વિજય " "

મદનગોપાળની હવેલી

બજરંગ હિન્દુ હોટલ
શારદા વિજય " "

વિશ્રાન્તિ ગૃહ હિન્દુ હોટલ
શ્રીકૃષ્ણ વિજય ,, ,,
રોયલ રેડિયો ,, ,,
પટેલ વિજય ,, ,,
રાષ્ટ્રિય ,, ,,
કૃષ્ણ વિજય ,, ,,
શ્રી ભાગ્યોદય ,, ,,
શંકર વિલાસ ,, ,,
મિત્રમંડળ ,, ,,
નિર્મળ વિજય ,, ,,
કૃષ્ણ વિજય ,, ,,
શક્તિ વિજય ,, ,,
ધી ન્યુ રેડિયો ,, ,,
કાશીવિશ્વનાથ ,, ,,
મારવાડી વિજય ,, ,,
રજની રેસ્ટોરાં
હરિવલ્લભ મુળચંદ મિલ હોટલ
મહારાજ ભજીયાં હાઉસ
ધી આઇડીઅલ હિન્દુ હોટલ
ધી જ્યુબીલી મિલ કો. ઓ. સો. લિ. રેસ્ટોરાં
શંકર વિજય હિન્દુ હોટલ
જયહિંદ રેસ્ટોરાં
રીગલ હિન્દુ રેસ્ટોરાં
રામ વિજય હિન્દુ હોટલ
દૂધ હાઉસ ,, ,,
સ્વામીનારાયણ રેસ્ટોરાં
અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
સત્યનારાયણ ,, ,,
લક્ષ્મીકાન્ત ,, ,,
શંકર વિજય ,, ,,
સત્યનારાયણ ,, ,,
અંબિકા વિજય ,, ,,
દૂધ હાઉસ
રઘુવંશી ,, ,,
બોમ્બે ,, ,,
અંબિકા વિજય ,, ,,
હરિવલ્લભ મુલચંદ મીલ હોટલ
ન્યુ રેડીયો હિન્દુ હોટલ
સૂર્યોદય ,, ,,
શાંતિવિજય ,, ,,
રામભરોસે ,, ,,
મહાકાળી ,, ,,
ધી ચક્તિ વિજય (૨),,
ગિરધરલાલ હરિવલ્લભ મિલ હોટલ
રાજનગર મિલ હોટલ
લક્ષ્મિવિજય હિન્દુ હોટલ
ધી ન્યુ માણેકચોક મિલ હોટલ
ધી લકી હિન્દુ હોટલ
ધી કોમરશીયલ મિલ હોટલ
મનોરંજન હિન્દુ હોટલ
ઇસ્લામી હોટલ (૬)
આનંદ વિલાસ હિન્દુ હોટલ

પ્રેમ દરવાજા

ધી હિન્દુ હોટલ
શ્રી મહાલક્ષ્મી હિન્દુ હોટલ
ધી રાજનગર ,, ,,
સીતારામ વિજય ,, ,,
ઇશ્વરવિલાસ ,, ,,
કૃષ્ણ પકોડી તથા ભજીયા હાઉસ
હિન્દુ હોટલ
હરિકૃષ્ણ વિજય ,, ,,
મહાકાળી ,, ,,
ઇસ્લામી હોટલ

દિલ્હીચકલા

મહાલક્ષ્મી હિન્દુ હોટલ
રેડિયો ,, ,,
બાલકૃષ્ણ ,, ,,
ધી ન્યુ જવાહર ,, ,,
ઓનેસ્ટી રેસ્ટોરાં
ન્યુ ભવાની વિજય હિન્દુ હોટલ
સત્યવિજય ,, ,,
અંબાજીવિજય ,, ,,
રામવિજય ,, ,,
માધવવિલાસ ,, ,,
ધીન્યુનારાયણવિજય,, ,,
રામવિજય ,, ,,
એડવાન્સ મિલ કો. ઓ. સો. લી.
ભવાનીવિજય હિન્દુ હોટલ
મિલ્ક હાઉસ
મહાકાળી હિન્દુ હોટલ
સ્ટાર ઓફ ૭. રેસ્ટોરાં
મોહંમદી હોટલ
સુભહાનલ્લાહ હોટલ
ઇસ્લામ હોટલ
રાજપુત લોજ
હિન્દુ હોટલ (૨)
ન્યુ મોડર્ન હોટલ

ધીકાંટારોડ

રામભરોસે હિન્દુ હોટલ
મરીના ,, ,,
નાગરભુવન ,, ,,
ધી મનોરંજન ,, ,,
મહારાજ ,, ,,
સુભાષ ,, ,,
કૃષ્ણ રેસ્ટોરાં
ગાંધી ,,
સત્ય વિજય હિન્દુ હોટલ
સત્યનારાયણ ,, ,,
અંબિકા વિજય ,, ,,
સત્ય વિજય ,, ,,
શારદા ,, ,, ,,
સાબરકાંઠા ,, ,,
અંબિકા વિજય ,, ,,
રીપલ ,, ,,
રામ વિજય ,, ,,
ગીરધરલાલ કુબેરદાસ હિન્દુ હોટલ
ધી હનુમાન વિજય ,, ,,
ફરસાણ હાઉસ ,, ,,
ભાગ્યોદય ,, ,,
કૃષ્ણ વિજય ,, ,,
મહારાજ ભજીયાં હાઉસ
દવે ,, ,,
શ્રી મહેતા રેસ્ટોરાં
નોવેલ્ટી ટી સ્ટોલ
અંબિકા રેસ્ટોરાં

શાહપુર

ઇશ્વરવિલાસ હિન્દુ હોટલ
કૃષ્ણવિજય ,, ,,
ધી ચંદ્ર વિલાસ,, ,,
ધી ન્યુ અક્ષરભુવન હિન્દુ હોટલ
રીગલ ,, ,,
શ્રી અંબિકાવિજય ,, ,,
પ્રતાપવિજય ,, ,,
સત્યદેવ ,, ,,
શ્રી રામવિજય રેસ્ટોરાં
લક્ષ્મીભુવન રેડિયો હિન્દુ હોટલ
પટેલભુવન ,, ,,
અંબિકાવિજય ,, ,,
સત્યનારાયણ ,, ,,
જયવિજય ,, ,,
લક્ષ્મીવિજય ,, ,,

ધી બેસ્ટ રેસ્ટોરાં
રેડિયો હોટલ
કૃષ્ણવિજય હિન્દુ હોટલ
હિન્દુ હોટલ
પ્રતાપવિજય હિન્દુ હોટલ
રીઝ હોટલ
મલબારી રેસ્ટોરાં

દૂધેશ્વરરોડ

જ્યુપીટર મિલ હોટલ
શ્રી અંબિકાવિજય હિન્દુ હોટલ
ગુરૂ રામદાસ ,, ,,
શક્તિવિજય ,, ,,
શારદાવિજય ,, ,,
શ્રી કૃષ્ણવિજય ,, ,,
એડવાન્સ મિલ હોટલ
શાન્તિવિજય ,, ,,
દૂધ હાઉસ ,, ,,
ભીડભંજન ,, ,,
મહાકાળીવિજય ,, ,,
કૈલાસભુવન ,, ,,
મહાકાળી ,, ,,
અંબિકાવિજય ,, ,,
કૃષ્ણવિજય ,, ,,
વિજયા ,, ,,
ગોપાલકૃષ્ણ ,, ,,
અંબિકાવિજય ,, ,,
જ્યુપીટર મીલ કો. ઓ. સો. લી. રેસ્ટોરાં

શાહીબાગ

લક્ષ્મીવિજય હિન્દુ હોટલ
પટેલ રેસ્ટોરાં
શાંતિવિલાસ ,, ,,
રામવિજય ,, ,,
આઝાદહિન્દુ રેસ્ટોરાં
ભારતનિવાસ ,, ,,
ધી ભરતખંડ ટેક્ષટાઇલ મિલ ,,
કૃષ્ણ વિલાસ હિન્દુ હોટલ
ગિરધર નિવાસ ,, ,,
રામભરોસે ,, ,,
બોમ્બે હોટલ
કૈલાસ વિજય ,, ,,
સત્યનારાયણ ,, ,,
લક્ષ્મીનિવાસ ,, ,,
ઇસ્લામી હોટલ ,, કેમ્પ ,,

આસ્તોડિયા

ધી નેશનલ હિન્દુ હોટલ
કાશીવિશ્વનાથ ,, ,,
રોયલ ,, ,,
લક્ષ્મીભુવન ,, ,,
સ્વદેશી ,, ,,
નારણવિજય ,, ,,
અંબિકાવિજય ,, ,,
લક્ષ્મીવિજય ,, ,,
કૃષ્ણવિલાસ ,, ,,
સુખવિલાસ ,, ,,
સોરાષ્ટ્ર ,, ,,
ઇસ્લામી હોટલો નામ વિનાની (૯)
ઇરાની રેસ્ટોરાં
ન્યુ તાજ હોટલ
જવાહર હોટલ

જમાલપુર

રામવિજય હિન્દુ હોટલ
જગન્નાથ ,, ,,
શારદાવિજય ,, ,,
જગદીશવિજય ,, ,,
ધી બેસ્ટ હિન્દુ રેસ્ટોરાં
જયંતવિજય હિન્દુ હોટલ
સત્યવિજય ,, ,,
ધી પાર્વતીભુવન ,, ,,
પ્રભાત રેસ્ટોરાં
પટેલ ,,
ધી ન્યુ ,,
દિલખુશ ,,
ધી લક્ષ્મીવિલાસ ,, ,,
મહાવિજય ,, ,,
પ્રભાત રેસ્ટોરાં
રસિક ,,
ધી લક્ષ્મીવિજય ,, ,,
સત્યદેવ ,, ,,
ગુજરાત કોલ્ડ્રીંક હાઉસ
ધી કેલીકો મિલ કો. ઓ. સો. લી. રેસ્ટોરાં
ડાયમંડ રેસ્ટોરાં
ઇસ્લામી હોટલ (૨)
રહીમી રેસ્ટોરાં
ન્યુ ભારત લક્ષ્મી૦ રેસ્ટોરાં
હિન્દુ હોટલ (૩)
ઇસ્લામી હોટલ
રહેમાની રેસ્ટોરાં
ઇસ્લામી હોટલ
રહીમી રેસ્ટોરાં
ઇકબાલ રેસ્ટોરાં
ઇરાની ,,
ઇસ્લામી હોટલ

રાયખડ

રામભુવન હિન્દુ હોટલ
ધી ન્યુ રાષ્ટ્રીય ,, ,,
દયાસાગર ,, ,,
ખેચરદાસ મીલ ,, ,,
ધી રાજેશ્વર ,, ,,
ન્યુ મદ્રાસી બ્રાહ્મણીઆ હિન્દુ હોટલ
ઇસ્લામી હોટલ

એલિસબ્રીજ

લક્ષ્મી નિવાસ હિન્દુ હોટલ
સહજાનંદ રેસ્ટોરાં
સત્યનારાયણ ,, ,,
સત્યવિજય ,, ,,
શ્રી સ્વામીનારાયણ ,, ,,
ઇન્દ્રભુવન ,, ,,
ધી કોલેજીઅન રેસ્ટોરાં
સરસ્વતી રેસ્ટોરાં
કૃષ્ણવિજય ,, ,,
જોઇતારામ ,, ,,
કૃષ્ણવિજય ,, ,,
આશ્રમરોડ ,, ,,
એલિસબ્રીજ ટી સ્ટોલ
સ્વામીનારાયણ ,, ,,
સ્ટુડન્ટ રેસ્ટોરાં ,, ,,
અંબિકાવિજય ,, ,,
કોલેજીયન રેસ્ટોરાં
ગુજરાત કોલેજ ,,
જયહિંદ ,,

લક્ષ્મીવિજય હિન્દુ હોટલ
વીનસ રેસ્ટોરાં

સરસપુર

મુકુન્દજીલાલ એન્ડ કુાં. રે. સ્ટોલ
ધી અક્ષરભુવન હિન્દુ હોટલ
ધી શંકર વિલાસ ,, ,,
જ્યોતિ કોલ્ડ્રીંક હાઉસ એન્ડ રેસ્ટોરાં
વિજયા હિન્દુ હોટલ
લક્ષ્મીકાન્ત ,, ,,
ધી આનંદ કોટન મિલ ,, ,,
ધી સરસપુર માણેકલાલ હરિલાલ મિલ હોટલ
વિક્રમ મિલ હોટલ
અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ(૨)
પટેલ ,, ,, ,,
બોમ્બે ,, ,, ,,
આદર્શ ,, ,,
અંબિકા ,, ,, ,,
વણકર હોટલ

સત્યવિજય હિન્દુ હોટલ
ધી હિન્દુ ,,
લક્ષ્મીવિજય ,, ,,
રામવિજય ,, ,,
મનોહર વિજય ,, ,,
શ્રીજીવિલાસ ,, ,,
હિમાભાઇ મિલ હોટલ
શાન્તિભુવન ,, ,,
સરસ્વતી વિજય ,, ,,
આર્યોદય ,, ,,
મોહન વિલાસ ,, ,,
શ્રી જયવિજય ,, ,,
સરસપુર વિજય ,, ,,
શ્રી વિશ્વનાથ ,, ,,
આદર્શ ,, ,,
શ્રી સરસપુર ,, ,,
શ્રી લક્ષ્મી વિજય ,, ,,
શ્રી હરનીલકંઠ વિજય હિન્દુ હોટલ
કૃષ્ણવિલાસ ,, ,,
બ્રાહ્મણીઆ ,, ,,

ધી સરસપુર મિલ કો. ઓ. સો. લિ. રેસ્ટોરાં
મોડર્ન કાફે
રાયપુર કો. ઓ. સો. લી. રેસ્ટોરાં
સરસ્વતી હિન્દુ હોટલ
અમરાઇવાડી હિન્દુ રેસ્ટોરાં
લક્ષ્મીવિજય હિન્દુ હોટલ
દૂધ હાઉસ
શ્રીનગરમીલ કો. ઓ. સો. લી. રેસ્ટોરાં
લક્ષ્મીકાન્ત હિન્દુ હોટલ
હિન્દુ હોટલ (૨)
ઇસ્લામી હોટલ
ઇમ્પીરિયલ
ન્યુ ઇમ્પીરિયલ

અસારવા

લક્ષ્મી રેસ્ટોરાં
ધી લક્ષ્મીકાન્ત હિન્દુ હોટલ
ઇમ્પીરિયલ કોલ્ડ્રીંક હાઉસ
આર્યોદય જી. મિલ હોટલ
ધી ફાઇન નીટીંગ મિલ હોટલ

અસારવા મિલ હિન્દુ હોટલ
લક્ષ્મી વિજય ,, ,,
શોરોક મિલ ,, ,,
માતરભવાની ,, ,,
કૃષ્ણ વિજય ,, ,,
કુંજવિહાર ,, ,,
લક્ષ્મીપુરા હિન્દુ હોટલ
હરિહર વિજય ,, ,,
ધી ન્યુ લક્ષ્મી વિલાસ હિન્દુ હોટલ
શ્રી એકલિંગ સોમેશ્વર ,, ,,
અસારવા મિલ હોટલ
શંકર વિલાસ હિન્દુ હોટલ
અંબિકા વિજય ,, ,,
મનહર ,, ,,
સત્યનારાયણ ,, ,,
ધી વીણા રેસ્ટોરાં
પટેલ વિજય હિન્દુ હોટલ
જય શ્રી અંબેવિજય હિન્દુ હોટલ
રામવિજય ,, ,,
અંબિકાવિજય ,, ,,
દેવભુવન ,, ,,

ચામુંડાવિજય હિન્દુ હોટલ
શાન્તિવિજય ,, ,,
શ્રી વિષ્ણુવિજય ,, ,,
ૐ જય ,, ,,
ધી ન્યુ લક્ષ્મી વિલાસ ,, ,,
અસારવા મિલ હોટલ
આર્યોદય જીનીંગ મિલ હોટલ
જગદીશવિજય હિન્દુ ,,
કૃષ્ણવિજય ,, ,,
સત્યવિજય ,, ,,
મનોરંજન ,, ,,
મહાકાળીશક્તિવિજય મિલ હોટલ
કૃષ્ણવિલાસ ,, ,,

નરોડારોડ

જયંત રેસ્ટોરાં
મહાકાળી વિજય હિન્દુ હોટલ
અંબિકા ,, ,, ,,
ધી અક્ષર ભુવન ,, ,,
અરવિંદ મિલ કો. ઓ. સો. લી. રેસ્ટોરાં

કૃષ્ણ વિજય હિન્દુ હોટલ
અરૂણોદય ,, ,,
શ્રી સત્યનારાયણ ,,
સરસ્વતી વિજય હિન્દુ હોટલ
જયબજરંગ હિન્દુ હોટલ
પટેલ વિજય ,, ,,
વિજય મિલ ,, ,,
રામવિજય ,, ,,
ચામુંડા રેસ્ટોરાં
ધી ન્યુ લક્ષ્મી રેસ્ટોરાં
કૃષ્ણ વિજય હિન્દુ હોટલ
લક્ષ્મી ,, ,, ,,
વણકર વિલાસ ,, ,,
શ્રી વિઠ્ઠલ વિજય હિન્દુ હોટલ
કલ્યાણ મિલ રેસ્ટોરાં
અનીલ સ્ટાર્ચ કો. લી.
સત્ય વિજય હિન્દુ હોટલ
કીશોર વિલાસ ,, ,,
શ્રી શંકર ,, ,, ,,
અશોક મિલ કો. ઓ. સપ્લાય સો. લિ.

લક્ષ્મી નિવાસ હિન્દુ હોટલ
બાબુલાલ મીઠાલાલ હોટલ
સુખશાંતિ હિન્દુ હોટલ
અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
કોમરશિયલ " "
વિજય મિલ હિન્દુ હોટલ
સત્યનારાયણ " "
દિનખુશ રેસ્ટોરાં
અરૂણ મિલ્સ કો. ઓ. સો. રેસ્ટોરાં
હિન્દુ હોટલ
કૃષ્ણ વિજય હિન્દુ હોટલ
હિન્દુ હોટલ

કાંકરિયારોડ

શારદા ભુવન હિન્દુ હોટલ
ભાસ્કરિયામિલ સ્પી. હોટલ
ભાનજીયા મિલ શાળખાતા હોટલ
જયભારત મિલ હોટલ
અંબિકા મિલ હોટલ નં-૧
નં-૨

અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
સારંગપુર કોટન નં-૧ મિલ હોટલ
સત્યનારાયણ હિન્દુ હોટલ
મેસર્સ ઠાકોરલાલ વ્રજવલ્લભદાસ ટી સ્ટોલ
જગન્નાથ મહાદેવ હિન્દુ હોટલ
શિવશંકર " "
સત્યનારાયણ " "
કૃષ્ણ વિલાસ " "

મણિનગર

રાષ્ટ્રીય ધ્વજ હિન્દુ હોટલ
જયંત રેસ્ટોરાં
શંકર વિલાસ " "
ફ્રેન્ડઝ કાફે રેસ્ટોરાં
કામનાથ વિજય " "
ચંદ્રવિલાસ " "
સત્યવિજય " "

રખીઆલ

કૃષ્ણ વિજય હિન્દુ હોટલ
નેશનલ રેસ્ટોરાં

અજીત મિલ હિન્દુ હોટલ
વિવેકાનંદ મિલ્સ હોટલ
અનંત મિલ હોટલ
રામભરોસે હિન્દુ હોટલ
ભારત વિજય "
ન્યુ લક્ષ્મિ વિલાસ "
કૃષ્ણ વિજય "
રામપ્યાસ "
પટેલવિજય "
ૐકાર રેસ્ટોરાં
પટેલ મિલ "
ન્યુનેશનલ મિલ એ. કો. સ. સો. રેસ્ટોરાં
ગુજરાત હોઝીયરી મિલ હિન્દુ હોટલ
ભાગ્યોદય "
મોનોગ્રામ મિલ હોટલ
લક્ષ્મી વિજય "
જવાહર "
વસંત "

અન્નપૂર્ણા હિન્દુ હોટલ
કૈલાસ વિજય „ „
મારસ્ડેન મિલ „ „
અંબિકા વિજય „ „
મેનોગ્રામ મિલ સ્ટાફ
(કલબ કેન્ટીન)
રામાનંદ વિજય હિન્દુ હોટલ
કૃષ્ણ વિજય „ „
ઉમિયા વિજય „ „
ધર્મવિજય „ „
રામકૃષ્ણ મિલ „ „
રામવિજય „ „
લાલ મિલ રેસ્ટોરાં
વિશ્નુ રેસ્ટોરાં
કૃષ્ણ વિજય „ „
ઇસ્લામી હોટલ (૨)

ગોમતીપુર

ભારત લક્ષ્મી હિન્દુ હોટલ
કાઠિયાવાડ રેસ્ટોરાં
કૃષ્ણ વિજય „ „

ગરીબદાસ વિજય હિન્દુ હોટલ
ચંદ્રવિજય
ન્યુ રાજપુર મિલ „
સત્યનારાયણ હિન્દુ સ્ટોલ
કૈલાસ વિજય હિન્દુ હોટલ
કૃષ્ણ વિલાસ „ „
ધી નગરી મિલ વિશ્રાન્તી ગૃહ
શ્રી રામવિજય „ „
ચંદ્રવિજય „ „
અમૃતવિજય „ „
શ્રી સત્યનારાયણ „ „
રામભરોસે „ „
કૃષ્ણ વિલાસ હોટલ
ધી આનંદભુવન „ „
લક્ષ્મી નિવાસ „ „
ધી રાષ્ટ્રીય „ „
અંબિકા વિજય „ „
રામ પ્રતાપ „ „

ખોખરા મહેમદાવાદ

સત્યવિજય રેસ્ટોરાં

ધર્મવિજય હિન્દુ હોટલ (૨)
ભારત વિજય „ „
શ્રી અંબિકા વિજય હિન્દુ હોટલ
બિહારી મિલ „ „
જયવિજય „ „
સત્ય વિજય „ „
સત્યનારાયણ „ „
અંબિકા વિજય „ „
ધી પ્રકાશ „ „
ઉમિયાજી વિજય „ „
અંબિકા વિજય „ „
ધી હિન્દુ હોટલ
બિહારી મિલ „ „
હિન્દુ હોટલ

સાબરમતી

રામવિજય હિન્દુ હોટલ
સાબરમતી સ્ટેશન ટી સ્ટોલ
સાબરમતી હોટલ
ધી હિંગલાજ હિન્દુ હોટલ
કબીર રેડિયો હોટલ
ધી હિન્દુ હોટલ

અમદાવાદનાં વેપારી બજારો

રૂબજાર

હિંદમાં કપાસનું વાવેતર અને ઉપયોગ તો અતિ પ્રાચીન સમયથી અર્થાત્ વેદકાળથી જાણીતાં છે. ઋગ્વેદ અને મનુસ્મૃતિમાં એના ઉલ્લેખ મળી આવે છે એ ઉપરથી રૂના ઉપયોગની પ્રાચીનતાનો પુરાવો મળી શકે છે. ઈ. સ. પૂર્વે ૧૫૦૦ના અરસામાં જ્યારે બાકીની દુનિયા પશુઓનાં ચામડાં ઓઢતી અર્ધજંગલી દશામાં જીવતી હતી ત્યારે હિંદમાં રૂના રેસાને કાંતીને વણવાની કળા વિકસેલી હતી. આમ હિંદમાં કપાસના વાવેતરની શરૂઆત તો અતિ પ્રાચીન સમયમાં થઈ હોવી જોઈએ. પણ પ્રથમ જ વખત કપાસનો છોડ ક્યાંથી આવ્યો અથવા ક્યારે વાવવામાં આવ્યો તે માહિતી મળી શકતી નથી. ઈશુ ખ્રિસ્તના જન્મ પછીની સદીઓમાં તો હિંદનો સુતરાઉ કાપડનો વેપાર પણ જગવિખ્યાત હતો. પરદેશી પ્રવાસીઓ હિંદના રૂ વિષે આશ્ચર્ય પ્રગટ કરતા અને ગ્રીક પ્રવાસી હિરોડોટ્સે તો 'હિંદમાં એક જાતનું જંગલી ઝાડ થાય છે, તેને ઊનના રેસા જેવાં ફળ થાય છે અને હિંદીઓ તેમાંથી કપડાં બનાવે છે' એ વાક્યમાં યુરોપનું રૂ વિષેનું ઘોર અજ્ઞાન અને પોતાનું આશ્ચર્ય બન્ને વ્યક્ત કર્યાં છે. કપાસના છોડના હિંદની ધરતી પરના જન્મ પછી આજે ૩૦૦૦ થી ૪૦૦૦ વર્ષે પણ કપાસનું વાવેતર અને રૂનો ઉદ્યોગ અને વેપારધંધો હિંદમાં મહત્ત્વનું સ્થાન જાળવી રહ્યો છે. હિંદમાં પણ વળી મુંબઈ ઇલાકો અને તેમાં ય ખાસ કરીને ગુજરાત એમાં મોખરાનું સ્થાન ભોગવતું આવ્યું છે. રૂના વેપાર ઉદ્યોગનું મહત્ત્વ આજે તો એટલું બધું છે કે દુનિયાભરનાં રૂ બજારો પર એક બીજાની અસર છે એટલુંજ નહિ પણ ખેતીવાડી, વેપાર, વાણિજ્ય, ઉદ્યોગ અને નાણાંવ્યવહાર એ બધામાં રૂનું સ્થાન મોખરાની હરોળમાં છે. હિંદ ઉપરાંત અમેરિકા, ઇજિપ્ત, વગેરે દેશોમાં મોટા પ્રમાણમાં રૂનું ઉત્પન્ન થાય છે અને લાખો ગાંસડીઓનો વેપાર અને હેરફેર થાય છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારસંબંધ

ઈંગ્લાંડમાં ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ પહેલાં રૂનો વપરાશ ઝાઝો નહોતો તેમ ત્યાં હિંદી કે બીજા દેશના રૂની આયાત પણ બહુ મોટી નહોતી, પરંતુ ઔદ્યોગિક ક્રાંતિ પછી વિકસેલા સુતરાઉ કાપડના ઉદ્યોગને લીધે તથા વ્યવહારમાર્ગો અને સાધનોના વિકાસને લીધે રૂના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારનો પણ ખૂબ વિકાસ થયો છે. આજે તો લીવરપૂલ અને ન્યુયોર્કનાં રૂબજારો સાથે હેજ, વાયદા કે તૈયાર રૂના કરોડો રૂપિયાના સોદા થાય છે અને મુંબઈ અમદાવાદનાં બજારોને એ બજારો સાથે ગાઢ સંબંધ છે. એકબીજાં બજારોના ભાવો પણ એકબીજાં બજારો પર અસર કરે છે.

ગુજરાતમાં રૂનું મહત્ત્વ

ગુજરાતમાં રૂની જાતો ઉત્તમ પ્રકારની થતી હોવાથી આ પ્રાંતમાં રૂના વેપારધંધાનું મહત્ત્વ હોય એમાં આશ્ચર્ય નથી. કપાસ એ ગુજરાત-કાઠિયાવાડનો પ્રથમ નંબરનો નાણાં મેળવનારો પાક છે અને ઘઉં, ચોખા અને બાજરી પછી કપાસનો જ નંબર આવે છે. હિંદની કુલ ખેડાણ જમીનના ૧૦ ટકા જેટલી જમીન કપાસના વાવેતર હેઠળ છે એ એનું મહત્ત્વ બતાવે છે, પરંતુ મુંબઈ અને અમદાવાદ જેવાં રૂ બજારો હિંદમાં કોઈ સ્થળે નથી, એનાં કારણોમાં મુંબઈ ઇલાકામાં અને ગુજરાતમાં કપાસનું પુષ્કળ વાવેતર અને કાપડ ઉદ્યોગનું એ બે શહેરોમાં થયેલું કેન્દ્રીકરણ એ મુખ્ય ગણાય. ગુજરાતમાં રૂની જાતોમાં

વિવિધતા આણવા તથા સુધારો કરવાના પ્રયત્નો આજથી લગભગ ૧૬૦ વર્ષ પહેલાં ઇ. સ. ૧૭૮૦માં ડૉ. એન્ડરસને પ્રથમ વખત શરુ કર્યા હતા. ભરૂચ અને સુરત જિલ્લામાં ઊંચી જાતનો કપાસ થાય છે એમાં સને ૧૭૯૦થી ૧૮૪૦નાં લગભગ ૫૦ વર્ષો દરમ્યાન કરાયેલા પ્રયોગોનો મુખ્ય ફાળો છે. ગુજરાત રૂના ઉત્પાદનનું મહત્ત્વનું ક્ષેત્ર હોવાથી સ્વાભાવિક રીતે જ અમદાવાદમાં રૂનો વેપાર કેન્દ્રિત થયો હતો અને મુંબઇમાં ગોરા વેપારીઓએ રૂના વેપાર માટે સને ૧૮૭૫માં એક એસોસીએશન સ્થાપ્યું ત્યારપછી હિંદી વેપારીઓને પણ સંગઠિત વેપારની જરૂર જણાઇ અને ઈ. સ. ૧૮૯૦માં મુંબઇમાં અને ઇ. સ. ૧૮૯૫માં અમદાવાદમાં રૂના હેજ, વાયદા અને તૈયાર વેપાર માટે એસોસીએશન સ્થાપિત થયાં.

અમદાવાદમાં પ્રથમ રૂબજાર સને ૧૮૯૫માં

અમદાવાદનો વિકાસ જ ત્રણ તાર પર થયો છે એ સુવિખ્યાત છે, એટલે સને ૧૮૯૫ની સાલમાં 'ધી અમદાવાદ કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશન' ની સ્થાપના થઇ તે પહેલાં પણ રૂનો વેપાર અહીં માણેકચોકમાં મોટા પાયા પર ચાલતો તો હતો જ. ઈ. સ. ૧૮૧૦ પહેલાં રૂ તેના દેશના નામ પરથી જ ઓળખાતું પણ ત્યારપછી હિંદી, ઇજીપ્શીઅન કે અમેરિકન રૂમાં પણ જાતવાર વેપારધંધો થવા માંડ્યો. હિંદમાંથી નિકાસ વધવા માંડી. આથી વેપારીઓ અને દલાલોની સંખ્યા વધી અને એવામાં ઇ. સ. ૧૮૫૦ પછી મુંબઇ ઇલાકામાં સુતરાઉ કાપડની મિલોની સ્થાપના થવા માંડી એટલે રૂને જ મુખ્ય ધંધા તરીકે અપનાવનારા વેપારીઓ વધ્યા. મુબઇમાં ઇ. સ. ૧૮૯૦માં 'બોમ્બે કોટન એક્ષચેન્જ'ની સ્થાપના થયા પછી ઈ. સ. ૧૮૯૫માં અમદાવાદમાં પણ રૂના હેજ, વાયદા અને તૈયારના

વેપારને ગુજરાત–કાઠિયાવાડભરમાં વ્યવસ્થિત કરવા માટે 'અમદાવાદ કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશન'ની સ્થાપના થઇ. આજે એ સંસ્થાના ૩૪૫ જેટલા સભ્યો છે અને ૨૦ સભ્યો તો મુંબઇના ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસીએશનના પણ સભ્યો છે. એસોસીએશને એની સ્થાપનાથી આજ સુધીમાં અમદાવાદમાં રૂના હેજ, વાયદા કે તૈયારના વેપાર ધંધાને વિકસાવવામાં અને અમદાવાદના વેપારીઓ, ગુજરાતના રૂના ઉત્પાદકો, દલાલો ખરીદનારાઓ બધાને સગવડ આપવામાં ભારે કીમતી ફાળો આપ્યો છે. ૧૯૪૭માં આ સંસ્થા મુંબઈ સરકારની નીતિને અનુકૂળ થઇને રૂના વેપાર ધંધાનાં બધાં મંડળોની એક મધ્યસ્થ સંસ્થા 'વેસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસીએશનમાં' જોડાઈ ગઇ છે. એની ઓફિસ કુવારા પાસે જ તેના પોતાના મકાનમાં આવેલી છે અને બજાર માણેકચોકમાં છે. રૂા. ૨૫૦૦ દાખલ ફી ભરનાર જ આના સભ્ય થઇ શકે છે.

અમદાવાદ કોટન એક્ષચેન્જ એસોસીએશન

અમદાવાદમાં રૂના વેપાર અને બજારનો વિકાસ થતાં રૂના ધંધાદારીઓને પોતાના સ્વતંત્ર મંડળની જરૂર જણાઇ તેથી ઇ. સ. ૧૯૩૪માં તેમણે 'ધી અમદાવાદ કોટન એક્ષચેન્જ એસોસીએશન' એ નામની સંસ્થા સ્થાપી. સને ૧૯૩૮માં તેને 'લિમિટેડ' બનાવી. સભ્યો માટેની દાખલ ફી રૂા. ૧૦૦૧ છે અને અત્યારે સભ્યોની સંખ્યા ૨૧૯ છે રતનપોળમાં આ સંસ્થાની ઓફિસ અને બજાર છે અને ત્યાં પણ લાખોના સોદા અને કોન્ટ્રાકટો થાય છે. હાલ અમદાવાદનાં બધાં રૂ બજારોના વાયદાના સોદા બંધ હોવાથી માત્ર હાજર રૂનું કામકાજ હોય છે. આ સંસ્થા પણ અત્યારે વેસ્ટ ઈન્ડીઆ કોટન એસોસીએશનમાં જોડાઇ ચૂકી છે.

ગુજરાત કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશન

આ બે ઉપરાંત ત્રીજી એક સંસ્થા 'ગુજરાત કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશન'ની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૪૦માં રૂના વેપારધંધા માટે થઇ હતી. એની સભ્ય–લવાજમ દાખલ ફી રૂ. ૧૫૦૦ રાખવામાં આવી છે અને હાલ તેના રજીસ્ટર પર આશરે ૫૦૦ સભ્યો છે. પણ ૧૨૫ સભ્યો સક્રિય ધંધો કરનારા છે. માણેકચોકમાં શેર બજારની સામે 'ગુજરાત કોટનકોસ'માં આ સંસ્થાની ઓફિસ અને બજાર આવેલાં છે. આ સંસ્થાએ પણ પોતાના સભ્યોને રૂના હેજ, વાયદા અને તૈયારના વેપારની બધી જ સગવડો આપેલી છે. નવી કેન્દ્રીકરણની યોજનામાં આ સંસ્થા પણ વેસ્ટ ઇન્ડીઆ કોટન એસોસીએશનમાં જોડાઈ ગઇ છે.

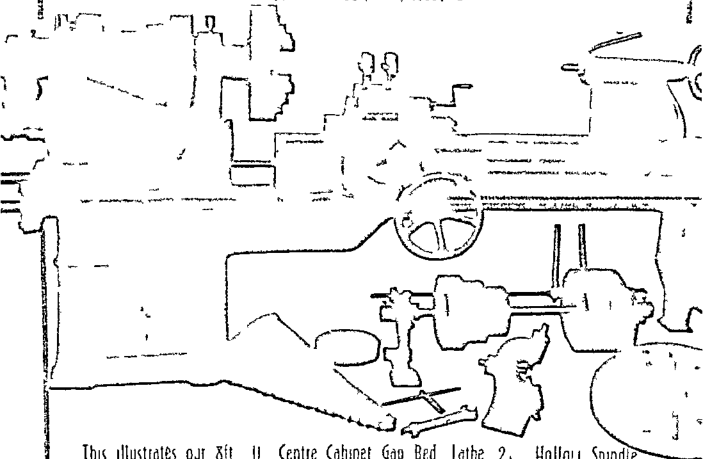
તૈયાર રૂનો વેપાર

આ ત્રણ સંસ્થાઓ સિવાય જૂના વખતમાં તૈયાર રૂના વેપાર ઉપર દેખરેખ રાખતું એક 'રૂ મહાજન' હતું. એનો વિકાસ અથવા સ્વરૂપપલટો થઇને રીતસરના ધારાધોરણ સાથેનું 'અમદાવાદ કોટન મરચન્ટસ એસોસીએશન' ઇ. સ. ૧૯૨૭માં સ્થપાયું છે. આ સંસ્થા માત્ર હાજરનો ધંધો કરે છે અને તૈયાર માલ મિલોને પૂરો પાડે છે. ત્યાં પ્રત્યક્ષ ખરીદ–વેચાણ થાય છે. આ મંડળના ધારા–ધોરણનો અમદાવાદ મિલ માલિક મંડળે સ્વીકાર કરેલો છે અને તે બન્નેની સલાહ સંમતિથી જ કોઇપણ ફેરફાર થઇ શકે એવી પ્રણાલી પડી છે. આમ આ સંસ્થા અમદાવાદમાં રૂનાં વેપારીબજારોના હેજ વાયદાના વેપારની પૂરક બાજુ તરીકે તૈયાર રૂના વેપારની એક ભારે મહત્ત્વની કડી પૂરી પાડે છે. એની દાખલ ફી રૂ. ૨૫૦૦ છે અને અત્યારે સભ્યસંખ્યા ૧૭૫ જેટલી છે. એની રજીસ્ટર્ડ ઓફિસ માણેકચોકમાં છે અને આ સંસ્થા સભ્યોને ગોડાઉનો, જથા, કાચા રૂના વેચાણ બાબત, જોખ, લવાદી, સભ્યો વચ્ચેના કોઇ ઝઘડાનો નિકાલ, રૂની ડીલીવરી વગેરે બાબતોમાં સગવડો આપે છે. આ સંસ્થા પણ નવી કેન્દ્રીકરણની યોજના હેઠળ વે. ઇ. કો. એસોસીએશન સાથે જોડાઈ ગઇ છે.

અમદાવાદનાં રૂ બજારોનું મહત્ત્વ તો સર્વવિદિત છે. ત્યાં રોજેરોજ લાખોની લે–વેચ થાય છે, દર અઠવાડીએ લાખોનાં વલણ પતવાય છે અને રૂ બજારમાં ધંધો કરનારાઓની ઓફિસોમાં મુંબઇ અને ગુજરાત, કાઠીઆવાડ સાથે રોજના સેંકડો ટ્રંક ટેલીફોનોની ધમાલ મચી રહે છે. અમદાવાદની મિલો આ ધંધાના વિકાસમાં ખૂબ મહત્ત્વનો ફાળો આપનારી બની છે એમાં શંકા નથી અને અમદાવાદના રૂના વેપારમાં પણ મિલોનો સીધો ફાળો હોઇને સંબંધો ઉત્તમ પ્રકારે ટકી રહ્યા છે અને રૂના વેપાર ધંધાને તેમ જ મિલઉદ્યોગને એવી લાભ થયો છે.

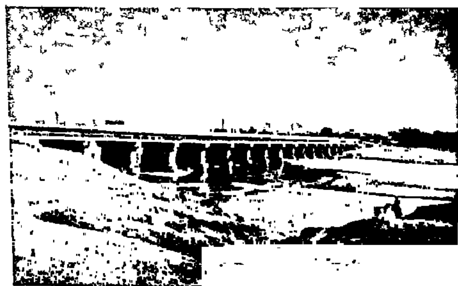
ધી વેસ્ટ ઇન્ડીઆ કોટન એસોસીએશન, અમદાવાદ

છેલ્લાં પચાસેક વરસોથી અમદાવાદમાં હાજર રૂનો વેપાર તેમ જ રૂના વાયદાનું કામકાજ બહોળા પ્રમાણમાં થતું આવ્યું છે. ગુજરાત, કાઠીઆવાડ અને કચ્છના રૂના પાકને અને તેથી રૂના ખેડૂતો જીનીંગ અને પ્રેસીંગ ફેકટરીવાળાઓ તેમ જ રૂ ઊગે છે ત્યારથી તેની ગાંસડીઓ બંધાય છે ત્યાંસુધીમાં મૂડી રોકી રૂની લે-વેચ કરનારાઓને અનેક રીતે અમદાવાદનું રૂ બજાર ઉપયોગી નીવડે છે, એટલું જ નહીં પણ આ બજારથી હાજર રૂમાં હિત ધરાવતી દરેક વ્યક્તિની ઘણા પ્રકારની સગવડ સચવાય છે. ગુજરાત, કાઠીઆવાડના અને કચ્છના રૂનો પાક સરેરાશ વાર્ષિક દસ લાખ ગાંસડીનો ઊતરે છે. આને માટે ખેડૂતવર્ગ, દલાલ અને જીનીંગ–પ્રેસીંગ ફેકટરીવાળાઓને જે હેજીંગની જરૂર પડે છે તે અમદાવાદનું રૂ બજાર પૂરું પાડે છે.

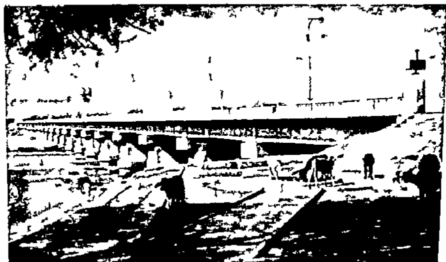




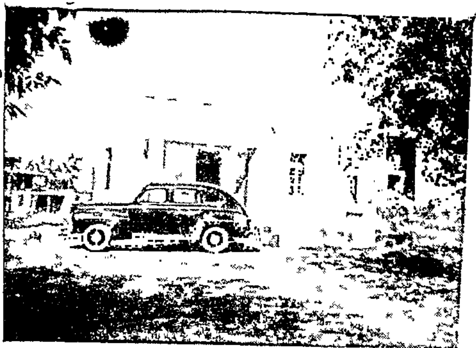
સાબરમતીની પશ્ચિમે શહેરને વિકસાવનાર પહેલો પુલ એલિસબ્રીજ



શાહપુર પાસે નવો મહાત્મા ગાંધી પુલ



જમાલપુર અને પાલડીને જોડતો સરદાર પુલ



આઝાદ સોસાયટી **એલિસબ્રીજ**

વેપાર અને ઉદ્યોગમા ટોચે પહોચેના અમદાવાદના આગીઘૂીભર્યાં વસવાટના પ્રશ્ન ને સંજોગો વિચારી, મધ્યમ વર્ગને અનુકૂળ પડે, તેવી રીતે સોસાયટીઓ સ્થાપી બાધકામ સાથેની યોજનાની અમોએ સને ૧૯૪૬મા શરૂઆતમા કરી છે.

અને પ્રથમ સાહસ તરીકે એનિસબ્રીજ આબાવાડિયા—એક્સાઇઝ ચોકી આગળ હાલ ગુજરાત યુનિવર્સિટી માટે વિશાળ જગા નિયત કરવામા આવી છે તેની મોખરે ઇનામી જમીનમા નાના મોટા પ્લોટો પાડી આઝાદ સોસાયટીની શરૂઆત કરી અને ત્યા થોડા જ વખતમા સદરહુ સોસાયટીના સભ્યોના સહકારથી દરેકને અનુકૂળ આવે તેવા તમામ સગવડો સાથેના નાના મોટા બગલાઓ માલ સામાનની અછતના જમાનામા ઓછામા ઓછા ખર્ચે બધાયા છે અને બધાઇ રહ્યા છે. અને ટૂંક સમયમા આજે આઝાદ સોસાયટી એક સુંદર કોલોની લાગે છે.

બીજા સાહસમા અમોએ આઝાદ સોસાયટીની સફળતા પછી મધ્યમવર્ગને અનુકૂળ પડે તેવી રીતે ટાઉનહોલથી પાચ માઇલ પર રેલ્વે સ્ટેશન અને બસ વ્યવહારના ઘોરી રસ્તા પર અને એલીસબ્રીજ જેવા સુરમ્ય વસવાટની સાથોસાથ આધુનિક તમામ સગવડો પૂરી પડતી **આઝાદનગરની** યોજના બહાર પાડી છે અને ત્યા આઠસો વારના પ્લોટો પાડી દરેકને પોસાય તે રીતે દર ેા વારના રૂા ૧ા થી રાા ફક્ત રાખેલ છે અને મધ્યમવર્ગના ઘણાઓએ ત્યા પ્લોટ રીઝર્વ કરાવી અમોને સાથ આપ્યો છે

અમારી કંપનીને અમદાવાદમા આઝાદ સોસાયટીના બંગલાઓ તથા અન્ય મકાનોની તથા ધી સંદેશ લિમિટેડના ભવ્ય બિલ્ડીંગનું આરકીટેકટ એન્ડ એન્જીનિયર્સ તરીકે સુપરવિઝન કરનાર આરકીટેકટ મી રમણલાલ કે ચોકસી A I I A, G D Arch નો સહકાર હોવાથી અમો ટૂંક વખતમા કામ કરી શક્યા છીએ

તમારા વસવાટની તેમ જ બાધકામની જરૂરિયાત વખતે અમારી ઓફીસની મુલાકાત લેવા તમોને વિનતી છે

પી. ચોકસી એન્ડ કંં.

આરકીટેકટસ એન્ડ એન્જીનિયર્સ
૧૯૨૧, ગાધીરાડ, ફુવારા સામે, અમદાવાદ.

અમદાવાદના રૂ બજારમાં હાજર તેમ જ વાયદાના વેપારનું કામકાજ કરવા માટે અત્યારસુધી જુદી જુદી ચાર સંસ્થાઓ હતી તેમાં હાજરનું કામકાજ 'ધી અમદાવાદ કોટન મરચન્ટસ એસોસી-એશન'ના ધારાધોરણ મુજબ થતું આવ્યું છે. આ વેપારીભાઈઓએ અમદાવાદના રૂના બજારને દરેક રીતે સારી સેવા આપી છે. તેઓનું કામકાજ અમદાવાદમાં ગુજરાત, કચ્છ અને કાઠિયાવાડ તેમ જ અન્ય સ્થળોના રૂની માંગ ઊભી કરી તેને વ્યવસ્થિત રીતે વેચવાનું ગણાય. આમ આ સંસ્થા મિલો એટલે કે ખરીદનારાઓ અને ખેડૂતો એટલે કે વેચનારાઓનું હિત જળવાય તેમાં અને તેમનું હિત વધારવામાં પોતાનો સારો ફાળો આપતી આવી છે.

અમદાવાદમાં તેની આસપાસ ગુજરાત, કાઠિયાવાડ વગેરે મળીને કુલ્લે લગભગ ૧૨૫ જેટલી મિલો છે. આ મિલો સરેરાશ દર વરસે ૭ થી ૧૦ લાખ જેટલી ગાંસડીઓનો ઉપાડ કરે છે. આમાં દેશી તેમ જ પરદેશી રૂનો સમાવેશ થાય છે. આ મિલોને હેજીંગ કરવા માટે મુંબઈ ન જતાં ઘેર બેઠાં અમદાવાદમાં જ વાયદાનું બજાર તેમ જ હાજરનું બજાર હોવાથી દરેક પ્રકારની સગવડ મળી રહે છે. આથી કરીને અમદાવાદના રૂના બજારનું મહત્ત્વ બન્ને રીતે એટલે કે હાજર તેમ જ વાયદાના કામકાજને અંગે બહુ જ સ્પષ્ટ ગણાય. ૧૮૯૧માં 'ધી અમદાવાદ મિલઓનર્સ એસોસીએશન' સ્થપાયેલ અને ત્યારથી માંડીને આજદિન સુધી જ્યારે જ્યારે જરૂર પડી છે અને પડે છે ત્યારે ત્યારે મિલમાલિકો અમદાવાદના રૂના બજારનો લાભ મેળવતા રહેલ છે અને મેળવી રહ્યા પણ છે.

અમદાવાદના રૂ બજારમાં હેજીંગનું કામકાજ કરવા અને વાયદાનું કામકાજ કરાવવા માટે લગભગ ૩૦૦ મોટા બ્રોકરો અને ૨૦૦ નાના દલાલો, આડતીઆઓ, કમિશન એજન્ટો છે. અમદા-વાદનાં રૂ બજારોએ શક્ય તેટલા બધા ય પ્રયાસોપૂર્વક અમદાવાદના રૂના વેપારને કોઈ પણ રીતે હજીસુધી આંચ આવવા દીધી નથી અને રૂના ખેડૂત, વેપારી તેમ જ મિલોનું હિત બરાબર સાચવવામાં કોઈપણ પ્રકારની કસૂર બતાવેલ નથી. આમ છતાં ય ગત વિશ્વયુદ્ધમાં ૧૯૪૩ના મે માસના ઓર્ડિનન્સની રૂએ અમદાવાદનું રૂના વાયદાનું બજાર બંધ પડેલ હોવાથી અત્યારે પણ અમદાવાદમાં હેજીંગનું કામકાજ કરવા દેવામાં આવતું નથી.

છેલ્લી લડાઈ બંધ થયા પછી ૧૯૪૬માં જ્યારે ફરી કોંગ્રેસ સરકાર સત્તા પર આવી ત્યારે મુંબઈ પ્રાંતમાં રૂ બજારોનો પ્રશ્ન તેઓએ હાથ ધર્યો. ૧૯૪૬ના સપ્ટેમ્બરમાં સરકારે એક પ્રશ્નાવલિ કાઢી અને રૂના કામકાજ તેમ જ વેપારમાં હિત ધરાવનાર દરેકને પોતાના જવાબો મોકલી આપવાનું કહ્યું. પછી સંસ્થા તેમ જ કેટલીક વ્યક્તિઓને સરકારે મુલાકાત માટે બોલાવેલ અને તે ઉપરથી એક રિપોર્ટ ઘડી કાઢીને સરકારે ૧૯૪૭ના એપ્રિલ માસમાં લોકોની સમક્ષ મૂકયો. આ પ્રશ્નાવલિના જવાબ આપતી વખતે અને અંગત મુલાકાત વખતે પણ અમદાવાદની દરેક સંસ્થાને એકત્ર થઈ જવાનું અને પછી રૂના હાજર તેમ જ વાયદાના કામકાજના વેપારની એક જ સંસ્થા તરીકે વાટાઘાટો ચલાવવાનું યોગ્ય લાગેલું, તેથી ૧૯૪૬ના ડીસેમ્બર માસમાં 'ધી ગુજરાત કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશન' તથા 'ધી અમદાવાદ કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશન' એકત્રિત થયાં અને ૧૯૪૭ના જાન્યુઆરી માસમાં 'ધી અમદાવાદ કોટન એક્ષચેન્જ એસોસીએશન લિમિટેડ'ને પણ આ સંસ્થામાં એકત્રિત કરવામાં આવી. ત્યારબાદ ૧૯૪૭ના મે માસમાં હાજર રૂના વેપારીઓને એટલે કે ધી અમદાવાદ કોટન મરચન્ટસ એસોસીએશનને પણ આ બજારોમાં એકત્રિત કરવામાં આવ્યું. તેઓ સર્વેએ મળીને પૂર્ણ વિચારણાને અંતે ૧૯૪૭ના મે માસમાં અમદાવાદમાં "ધી વેસ્ટ ઇન્ડીઆ કોટન એસોસીએશન"ની સ્થાપના કરી. આ સંસ્થાની 'નામાભિધાન' વિધિ તા. ૨૩મી મે

૧૯૪૭ને દિવસે સંસ્થાના ઉપપ્રમુખ શેઠ જગાભાઇને હસ્તે કરવામાં આવેલી. આ નવી સંસ્થા અનેક હેતુઓ અને કારણોસર સ્થાપવામાં આવી છે કે જેનો પ્રધાન આશય એ છે કે રૂના કામકાજમાં હિત ધરાવતા દરેકને અમદાવાદને આંગણે એક અભૂતપૂર્વ એસોસીએશન ઊભું કરીને પોતપોતાની રીતે પોતપોતાનું કામકાજ અને વેપાર કરવા દેવો, તેમ જ ગુજરાત, કાઠિયાવાડ, અને કચ્છના રૂના પાકને, વેપારને અને ઉદ્યોગને શકય તેટલી બધી ય રીતે રક્ષણ આપવું અને તેની ખીલવણી અને આબાદી વધે તેવાં પગલાં લેવાં.

અમદાવાદની આ ધી વેસ્ટ ઈન્ડીઆ કોટન એસોસીએશન એક એવી સંસ્થા છે કે જેમાં રૂમાં હિત ધરાવતા દરેકને જેવા કે વેપારી, દલાલ, મિલો, ખેડૂતો, જીનીંગ–પ્રેસીંગ ફેકટરીઓ અને કમિશન એજન્ટો, આડતીઆઓ તેમ જ બ્રોકરોને સંપૂર્ણ હિસ્સો આપવામાં આવ્યો છે. એ એક એવી અજોડ સંસ્થા છે કે જેમાં ગુજરાત, કાઠિયાવાડ અને કચ્છ તેમ જ અન્ય રૂના પાકનાં કામકાજ, હાજર તેમ જ વાયદાનાં કરવા દેવામાં આવે તો જ મુંબઇ પ્રાંતમાં એક બહુ જ મહત્ત્વના ઔદ્યોગિક અને વેપારી કેન્દ્ર અમદાવાદને પૂરેપૂરો ન્યાય મળ્યો ગણાય. હવે રાષ્ટ્રીય સરકાર અમદાવાદ જેવા રૂના ઉદ્યોગ અને વેપારપ્રધાન કેન્દ્રમાં આ સંસ્થાને માન્ય કરી તેના આશ્રય હેઠળ ત્રણે પ્રકારના કળાશ એટલે કે હેજીંગ, ફોરવર્ડ ડીલીવરી અને હાજરના રૂના કામકાજ તથા વેપાર કરવા દેવાની છૂટ આપી આ સંસ્થાને પોતાનું યોગ્ય સ્થાન આપણા પ્રાંત તેમ જ સારાયે દેશના રૂના વેપારમાં અને કામકાજમાં પ્રાપ્ત કરવા દેશે એવી આશા રખાય છે.

શેરબજારો

અમદાવાદની આબાદી એના મિલઉદ્યોગને મુખ્યતઃ આભારી લેખી શકાય. એ મિલઉદ્યોગ જોઇન્ટ સ્ટૉક કંપની દ્વારા ચાલતો હોઇ શેરબજાર એ ઉદ્યોગની પારાશીશી છે. ઉદ્યોગની ચઢતી–પડતીનો પહેલો પડઘો શેર બજારમાં ઊઠે છે. ઈ. સ. ૧૮૯૪માં અમદાવાદની ઉદ્યોગોમાં રસ ધરાવતી આવી કેટલીક વ્યક્તિઓને આવું કોઇ બજાર ઊભું કરવાનો વિચાર સ્ફુર્યો અને કેટલાક દલાલોએ ભેગા મળી 'અમદાવાદ શેર એન્ડ સ્ટૉક બ્રોકર્સ એસોસીએશન'ની સ્થાપના કરી.

શેરબજારની ઉપયોગિતા

અમદાવાદ જેવા ઔદ્યોગિક નગરમાં અલબત્ત કોઈ બુદ્ધિપૂર્વક વ્યવસ્થિત રીતે યોજાએલું એવું સ્થળ હોવું જોઇએ જ્યાં જામીનગિરી કે શેરોના લેનારાઓ અને વેચનારાઓ સગવડપૂર્વક મળી શકે અને લે–વેચ કે નાણાંની ધીરધાર સલામતીથી થઇ શકે. આ દૃષ્ટિએ અમદાવાદમાં શેરબજારની ઉપયોગિતા જણાયેલી. અમદાવાદના સાવચેત અને ગણત્રીબાજ દલાલોએ પોતાના મોભાના રક્ષણ માટે ૧૮૯૪માં આ એસોસીએશન ઊભું કર્યું જેમ જેમ એસોસીએશનની આવક વધતી ગઇ તેમ તેમ એસોસીએશનના સભ્યોના ઉપયોગ માટે શેર એન્ડ સ્ટૉક બ્રોકર્સ હૉલ ઊભો કરવાની યોજના મૂર્તસ્વરૂપ પકડતી ગઈ. અત્યારે માણેકચોકમાં જે સ્થળે મકાન આવેલું છે એ જમીન ઇ. સ. ૧૯૧૬–૧૭ માં ખરીદાઇ અને લગભગ રૂા. ૩,૬૦,૦૦૦ના ખર્ચે અત્યારનો અમદાવાદ શેર અને સ્ટૉક બ્રોકર્સ હૉલ બંધાવવામાં આવ્યો. ત્યારથી ઉત્તરોત્તર શેરબજારની પ્રગતિ વધતીજ રહી. અહીંનો ઉદ્યોગ

ફાલતો રહ્યો અને ધીમે ધીમે એસોસીએશનના સભ્યો વધતા ગયા. અત્યારે એની સંખ્યા ૪૨૫ની છે જેમાં ૧૮૦ કાર્ડ ચાલુ છે બાકીનાં એક યા બીજા કારણે નિષ્ક્રિય સ્થિતિમાં છે.

શેરબજાર એ એવું સ્થળ છે જ્યાં લેનારા અને વેચનારાઓ એમની ઇચ્છા મુજબ સોદાઓ કરી શકે છે અને સમાનતાના સિદ્ધાંત તળે, શ્રીમંત કે ગરીબ વચ્ચેના કશા ભેદભાવ વગર કે શેહમાં તણાયા સિવાય સોદા થઇ શકે છે. શેરબજાર એ એવું પણ સ્થળ લેખી શકાય જ્યાં જોઇન્ટ સ્ટોક કંપનીની નાણાંકીય સ્થિતિ અને સરવૈયાના અભ્યાસના બળે ગણત્રીપૂર્વક સાવચેતીથી કામ કરનાર ઇન્વેસ્ટર મર્યાદામાં રહીને લે-વેચ કરે તો ઉદ્યોગની ખીલવણીની સાથે કમાણી કરે છે. અમદાવાદમાં શરુ થયેલા શેરબજારે શરૂઆતમાં તો માત્ર રોકડાના શેરો જ સ્થાનિકમાં લે-વેચ કરવાની દલાલોને છૂટ રાખી હતી અને જો વાયદાનો વેપાર કરવો હોય તો તે મુંબઈ સાથે કરવાની સહુથી પહેલી પદ્ધતિ હતી. પરંતુ પાછળથી વાયદાના શેરો પણ લે-વેચ કરવાનું શરૂ થયું અને વિકાસ પામતાં પામતાં આજે તો રોજની લાખો રૂપિયાની ઊથલપાથલ ત્યાં થાય છે.

એક જ શહેરમાં વધુ બજારો!

વાયદાના વેપારમાં સારાં તત્ત્વો સાથે કેટલાંક નબળાં તત્ત્વો પણ રહેલાં છે અને તે સામાન્ય-પણે સટ્ટામાં પરિણમે છે. દુનિયાના દરેકે દરેક શહેરમાં અને દરેક વ્યાપારમાં તે જ મુજબ બન્યું છે અને પરિણામે વાયદાનો વ્યાપાર એક સટ્ટો જ થઇ ગયો છે. યુદ્ધકાલીન સમૃદ્ધિ અને સસ્તાં નાણાંની નીતિથી જેમ જેમ આ સટ્ટો ફાલ્યો તેમ તેમ તેમાં વખતો વખત ખેલા, કબાડા અને તોફાનો પણ થયાં અને વધુ માણસો આકર્ષાતાં એસોસીએશનો પણ વધ્યાં.

સં. ૧૯૯૯ની સાલ સુધી અમદાવાદમાં વાયદાનાં બજારોમાં બે શેર બજારો (૧) અમદાવાદ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસીએશન (જે સરકારમાન્ય બજાર છે) અને (૨) ધી ગુજરાત શેર એન્ડ સ્ટોક એક્ષચેન્જ (રેવડી બજાર) રાવતની વાડી, ગાંધીરોડ, ત્રણ રૂ બજારો અને એક એરંડા બજાર (કપાસીઆ બજારવાળું) હયાતીમાં હતાં. પરંતુ ઇ. સ. ૧૯૪૩માં રૂ બજાર પર અંકુશ આવવાથી ધી બોમ્બે શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસીએશન અને ધી ઇન્ડિયન શેર એન્ડ જનરલ એક્ષચેન્જ એસોસીએશન હયાતીમાં આવ્યાં પરંતુ શેરોના સોદા પર અંકુશ આવતાં પ્રથમનાં બે બજારોએ સરકારી અંકુશ મુજબ શેરોનું કામકાજ મર્યાદિત કર્યું. જ્યારે બીજાં બજારોની તેમ જ પાકા રૂ બજારના ટ્રેડીંગ હોલમાં એક યા બીજી ચીજોમાં વાયદાના સોદાઓ જેવા કે તેલ, મરી, સોનું, ચાંદી, એરંડા વિગેરેનું કામકાજ થવા લાગ્યું અને આ રીતે વધુ એસોસીએશનો હસ્તિમાં આવ્યાં.

આ ઉપરાંત કેટલાંક બજારો ઉઘડીને બંધ થઇ ગયાં છે તેનો ઉલ્લેખ કરવાપણું રહેતું નથી.

યુદ્ધ દરમ્યાન સટ્ટો ફાલવાથી કેટલાંક બજારો યુદ્ધમાં જ ઊભાં થયાં હતાં અને તે આજે પણ ચાલુ છે. આવી રીતે ફાલેલા સટ્ટામાં કેટલીક ગેરરીતિઓ સરકારને જણાવાથી અને સામાન્યપણે બજારોનું કામકાજ બરાબર ચાલતું નથી તેમ સરકારને લાગવાથી સરકારે યુદ્ધનાં પાછળનાં વર્ષોમાં એટલે ૧૯૪૩માં શેરોના વાયદાના વેપાર ઉપર પ્રતિબંધ મૂકેલો જે યુદ્ધ પૂરું થયા પછી ઉઠાવી લેવામાં આવ્યો છે.

આમ છતાં પણ નાણું રોકનાર જાહેર જનતાના હિતમાં વાયદાનાં બજારો ઉપર અંકુશ મૂકવાની દૃષ્ટિથી સરકાર ધારાસભાની આ બેઠકમાં એક બીલ લાવવાની છે જેને આધારે એમ કહેવાય છે કે જે સ્થળે વધારે બજારો હોય તે સ્થળે એક જ બજાર રાખવા દેવામાં આવશે. તે ઉપરાંત

બજારમાં ચાલતી કેટલીક ગેરરીતિઓ પણ બંધ થશે અને એકંદર સટ્ટામાંથી ખરાબ તત્ત્વો નાબૂદ થતાં બજારોનું વાતાવરણ તંદુરસ્ત થશે.

ભાગ ભજવતા દલાલો

વાયદાનાં બજાર એની તંદુરસ્ત ભૂમિકા ઉપર જેમ ઓછાં ઉપયોગી નથી તેમ એની કાર્યવાહીમાં મહત્ત્વના અંગરૂપ દલાલો તરફથી ભજવાતો ભાગ પણ ભૂલવા જેવો નથી. (આ સ્થળે તારવણી કરનાર અને કેવળ દલાલી પર નભતા દલાલોની જ વાત છે.) દલાલ એ એક માધ્યમ છે જેની દ્વારા જનતા માલની લે-વેચ કરી શકે છે. દલાલો એમના અસીલોને તેમના કરાએલા તમામ કોન્ટ્રેક્ટોના અમલની સંપૂર્ણ બાંહેધરી આપે છે.

બજારો અને ક્રાઇસીસ

ભાવોની વધઘટ એ બજારનો પ્રાણ છે અને તેથી વખતોવખત સારી જાહોજલાલી પછી ક્રાઇસીસ આવતી જ હોય છે. એવા પ્રકારની ક્રાઇસીસ અહીંનાં બજારોમાં પણ અવારનવાર આવી છે અને તે દરેક વખતે જુદા જુદા પ્રકારની હોવા છતાં બજારો તેમાંથી સંપૂર્ણપણે પાર ઊતર્યાં છે એટલે એટલી હદે અહીંનાં બજારો સદ્ધર ગણી શકાય.

મોટી ક્રાઇસીસ ન આવતી હોય તો સટ્ટો જેમ વધતો જાય તેમ સટ્ટાને પૂરો પાડવાને માટે સટ્ટો કરવાની ચીજોનું પ્રમાણ વધારવું પડે છે અને તે દૃષ્ટિને ખ્યાલમાં રાખીને અહીંનાં બજારના કાર્યવાહકોએ બહારગામનાં કારખાનાંના શેરો જેમાં અમદાવાદીઓનું મોટું ઇન્વેસ્ટમેન્ટ હતું તેવી જાતોના સોદા અહીંના બજારમાં શરુ કર્યા. અને પરિણામે અહીં તાતા ડીફર્ડ, બોમ્બે ડાઇંગ, સીમેન્ટ મરજર, કોહીનૂર વગેરે જાતોમાં સોદાઓ એક યા બીજા બજારોમાં શરુ થયા હતા જેમાં આજે ફક્ત તાતા ડીફર્ડમાં સોદાઓ ચાલુ રહ્યા છે.

અમદાવાદની એ કમનસીબી છે છે કે તેના ગમે તેટલા સારા સંજોગોમાં પણ દુનિયાના વ્યવહાર માટેનું તે હજુ સુધી પ્રાથમિક કેન્દ્ર બન્યું નથી. પરિણામે તેનાં બજારો હજુ સુધી secondary markets જેવાં જ રહ્યાં છે. તેથી તેમણે હંમેશાં મુંબઈ જેવા સ્થળના 'પ્રાયમરી' બજારો તરફ જ નજર રાખવી પડે છે. આ રીતે અહીંનો ધંધો વેપાર મોટે ભાગે બદલારૂપ જ રહે છે અને તેથી જે સાહિત્ય પ્રાથમિક બજારોના દલાલો પોતાના ઘરાકોને સલાહ માટે તૈયાર કરી પીરસે છે તેવું અમદાવાદનાં બજારોના દલાલો માટે શક્ય નથી. છતાં પણ કેટલાક દલાલોએ તે દિશામાં પ્રયાસો કર્યા છે પરંતુ અહીંનાં બજારોની 'સેકન્ડરી' સ્થિતિ હોવાના કારણે તે જોઈએ તેવા ફળીભૂત થતા નથી.

સોના–ચાંદી બજાર

અમદાવાદમાં સોના ચાંદીના હાજર અને વાયદાના વેપારનો વિકાસ બહુ તાજો જ છે કેમકે પહેલાં સીધો મુંબઈમાં જ અહીંનો વેપાર થતો. પરંતુ થોડાં વર્ષથી અહીં બજાર ખોલવામાં આવ્યું છે. તેમાં વાયદા અને હાજરમાં કામકાજ થાય છે. જોકે અહીંના બજારોનો સંપૂર્ણ આધાર મુંબઈનાં બજારો ઉપર જ છે.

ઈ. સ. ૧૯૪૩ના માર્ચ માસમાં અમદાવાદ બુલિયન એક્ષચેન્જ એસોસીએશનની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી અને ૧૯૪૭માં તે રજીસ્ટર કરાવવામાં આવ્યું હતું. એસોસીએશનની સ્થાપના સોના તથા ચાંદીનું વાયદાનું કામકાજ નિયમિત અને નિયમસર કરવા માટે થયેલી છે. સંસ્થાની ઑફિસ અમદાવાદમાં માણેકચોકમાં છે. તેના સભ્યો હાજર સોના–ચાંદીની આપ–લે કરે છે.

ધી અમદાવાદ બુલિયન બ્રોકર્સ એસોસીએશનની સ્થાપના વિ. સં. ૨૦૦૦ ની સાલમાં થઈ હતી. બજારમાં પ્રથમ બુલિયન ધારે અને છેવટે ટુકડા ધારે ચાંદીનાં કામકાજ થતાં હતાં. હાલમાં બજારનું કામકાજ બંધ છે.

બજારોના હોદ્દેદારો

વેસ્ટ ઇન્ડીયા કોટન બ્રોકર્સ એસોસીએશનઃ—

પ્રમુખ–શેઠ શાંતિલાલ મંગળદાસ, ઉપપ્રમુખોઃ—શ્રી. જગાભાઈ જેશીંગભાઈ અને શ્રી. અમૃતલાલ દલસુખભાઈ હાજી, સેક્રેટરીઃ–શ્રી. શાંતિલાલ મણિલાલ, શ્રી. સુરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ.

ધી ગુજરાત શેર એન્ડ સ્ટોક એક્ષચેન્જ એસોસીએશનઃ—

પ્રમુખઃ–શ્રી. ચીમનલાલ ચુનીલાલ પરીખ, સેક્રેટરી.–શ્રી. કાંતિલાલ જગાભાઈ.

ધી અમદાવાદ ચેમ્બર્સ ઑફ કોમર્સઃ—

પ્રમુખઃ–શ્રી. જીવરાજ ખીમચંદ પરીખ, સેક્રેટરી –શ્રી. રતીલાલ ચુનીલાલ, શ્રી. કેશવલાલ ચુનીલાલ.

ધી ઇન્ડીઅન શેર એન્ડ જનરલ એસોસીએશનઃ—

પ્રમુખઃ–શ્રી. મગનલાલ નાથાભાઈ, સેક્રેટરીઃ–શ્રી. જીવરાજ ખીમચંદ પરીખ, શ્રી. નંદુલાલ સાંકળચંદ શાહ.

ધી ગુજરાત ઓઇલ એન્ડ જનરલ મરચન્ટસ એસોસીએશનઃ—

પ્રમુખ.–શ્રી. જગાભાઇ જેસીંગભાઇ, સેક્રેટરીઃ–શ્રી. ચંદુલાલ લલ્લુભાઇ પટેલ,

ધી બોમ્બે શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસીએશન.—

પ્રમુખઃ–શ્રી. કાનજીભાઈ ચત્રભૂજ, સેક્રેટરી –શ્રી. ચંદુલાલ લલ્લુભાઇ પટેલ,

બિયાં બજારો

હાલ અમદાવાદમાં ખાસ કરીને એરંડાની સ્થાનિક ડીલીવરીની ગણત્રીએ કામ કરનાર અમદાવાદ સીડ્ઝ મરચન્ટસ એસોસીએશન (કાળુપુર કપાસિયા બજાર) અને મુંબઈના ધારાધોરણે કામ કરનાર ત્રણ એસોસીએશનો (૧) ધી અમદાવાદ સીડ્ઝ ટ્રેડર્સ એસોસીએશન (૨) ગુજરાત ઓઇલ એન્ડ જનરલ ટ્રેડર્સ એસોસીએશન (૩) ધી અમદાવાદ ચેમ્બર ઑફ કોમર્સ એરંડાના વાયદાનું કામકાજ કરે છે. વળી કંતાનના વેપાર માટે અમદાવાદ હેસિયન એસોસીએશન તેમ જ ઇસબગુલના વેપાર માટે અમદાવાદ

ઇસબગુલ બ્રોકર્સ એસોસીએશન (કપાસીઆ બજાર) પણ છે. હેસિયન એસોસીએશનની સ્થાપના વિ. સં. ૧૯૯૨ (સને ૧૯૩૪) માં થઈ હતી. એમાં ઓછામાં ઓછા પાંચ ગાંસડીના સોદા થઇ શકે છે. ઇસબગુલ બજારનું ઘી અને તેલ બ્રોકર્સ એસોસીએશન પણ છે.

બિયાંબજાર

ધી અમદાવાદ સીડ્ઝ ટ્રેડર્સ એસોસીએશનની સ્થાપના વિ. સં. ૧૯૯૯ની સાલમાં થઈ હતી. બજારમાં (પીંપળા હોલમાં) એરંડાના વાયદાનાં કામકાજ ચાલે છે. એસોસીએશનના પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ અને સેક્રેટરી અનુક્રમે શ્રી. ત્રીકમલાલ ડાહ્યાભાઇ મારફતીઆ, શ્રી. અમૃતલાલ દલસુખભાઇ હાજી, શ્રી. છબીલાલ ચીમનલાલ છે.

ધી અમદાવાદ સીડ્ઝ મરચન્ટસ એસોસીએશન.

ઠે. કાળુપુર, કપાસીઆ બજાર, અમદાવાદ.

ધી અમદાવાદ સીડ્ઝ મરચન્ટસ એસો.ની સ્થાપના ૧૯૨૫ ની સાલમાં થવા પામી છે. આ બજારમાં એરંડાનાં કામકાજ થાય છે જે કોથળાની ગણત્રી પર થાય છે. બજારના પ્રમુખ, અને સેક્રેટરી અનુક્રમે શ્રી. અતમૃલાલ હરગોવનદાસ, શ્રી. ગોતીલાલ કેશવલાલ છે.

ધી અમદાવાદ ઇસબગુલ બ્રોકર્સ એસોસીએશન

. ધી અમદાવાદ ઇસબગુલ બ્રોકર્સ એસો. અત્રે કાળુપુર કપાસીઆ બજાર ખાતે આવેલું છે. હાલમાં થોડા માસથી બજારનું કામકાજ બંધ છે. એસોસીએશનની સ્થાપના ૧૯૪૪ ની સાલમાં થવા પામી હતી. પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ અને સેક્રેટરીના નામ અનુક્રમે શ્રી. રામકૃષ્ણલાલ ડાહ્યાભાઇ, શ્રી. મણિલાલ જોઈતારામ, શ્રી. રામલાલ વીસાજી છે.

ધી અમદાવાદ ઘી એન્ડ તેલ બ્રોકર્સ એસોસીએશન

ધી અમદાવાદ ઘી એન્ડ તેલ બ્રોકર્સ એસોસીએશન કાળુપુર, કપાસીઆ બજાર ખાતે આવેલુ છે. બજારમાં હાલમાં કામકાજ બંધ છે. એસો.ના પ્રમુખ, ઉપપ્રમુખ અને સેક્રેટરી અનુક્રમે રા. રા. મણિલાલ જોઈતારામ, શ્રી. ભોગીલાલ છગનલાલ વખારીઆ, અને શ્રી. રામલાલ વીસાજી છે.

ધી અમદાવાદ હેસિયન એસો. લિમિટેડ

ધી અમદાવાદ હેસિયન બજારની સ્થાપના સંવત ૧૯૯૨ અને સને ૧૯૩૪ની સાલમાં થવા પામી હતી. આ બજારમાં હેસિયનનાં કામકાજ થાય છે. ઓછામાં ઓછા પાંચ ગાંસડીના સોદા થઈ શકે છે. આ એસોસીએશનના પ્રમુખ અને સેક્રેટરી શ્રી. કાન્તિલાલ મુન્શા અને શ્રી. મોતીલાલ મ. શર્મા છે.

ધી અમદાવાદ શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસીએશન

(માણેકચોક)

આ એસોસીએશનની સ્થાપના સં. ૧૯૪૫ના અરસામાં લગભગ થઈ હતી. હાલ તેના પ્રમુખ શેઠ નંદુલાલ મંછારામ, ઉપપ્રમુખ શેઠ કાંતિલાલ ચંદુલાલ અને સેક્રેટરી શેઠ મોહનલાલ છોટાલાલ ટંકશાળી છે. ચાલુ કામકાજ કરતા મતાદારોની યાદી નીચે મુજબ છે.

૧ શ્રી. અનંતપ્રસાદ કેશવલાલ શુકલ
૨ ,, અમૃતલાલ કાળીદાસ
૩ ,, અમરતલાલ રતનચંદ
૪ ,, અમૃતલાલ દલસુખભાઈ હાજી
૫ ,, અંબાલાલ ધીરજલાલ
૬ ,, અંબાલાલ સેનાભાઈ
૭ ,, અંબાલાલ ભગવાનદાસ મણીઆર
૮ ,, અંબાલાલ ગણપતરામ
૯ ,, ઇશ્વરલાલ કાળીદાસ
૧૦ ,, કકલભાઈ જીવાભાઈ
૧૧ ,, કચરાભાઈ છોટાલાલ
૧૨ ,, કસ્તુરભાઇ ચુનીલાલ
૧૩ ,, કલ્યાણભાઈ મોહનલાલ
૧૪ ,, કલ્યાણભાઇ મોહનલાલ ઝવેરી ટે. નં. ૫૩૭૬
૧૫ ,, કાકુભાઇ નરસિંહદાસ
૧૬ ,, કાંતિલાલ વ્રજલાલ
૧૭ ,, કાંતિલાલ ચંદુલાલ
૧૮ ,, કાંતિલાલ કેશવલાલ
૧૯ ,, કાંતિલાલ પુરસોતમદાસ
૨૦ ,, કાંતિલાલ પોપટલાલ
૨૧ ,, કુમુદચંદ્ર ગોકળદાસ
૨૨ ,, કેશવલાલ દલસુખભાઇ
૨૩ ,, કેશવલાલ સવાઇભાઈ
૨૪ ,, કેશવલાલ મોરારદાસ
૨૫ ,, કૃષ્ણલાલ રાધાલાલ
૨૬ ,, ખેમચંદ સુળચંદ
૨૭ ,, ગીરધરલાલ છગનલાલ
૨૮ ,, ગોપાળદાસ ત્રિકમદાસ
૨૯ ,, ગોરધનદાસ કેશવલાલ ગીરધરલાલ
૩૦ ,, ગોરધનદાસ સાંકળચંદ
૩૧ ,, ગોવિંદલાલ ધીરજલાલ
૩૨ શ્રી. ચમનલાલ જેશીંગભાઇ શાહ
૩૩ ,, ચમનલાલ છોટાલાલ નાણાવટી
૩૪ ,, ચમનલાલ ચુનીલાલ
૩૫ ,, ચમનલાલ ભોગીલાલ
૩૬ ,, ચમનલાલ લાલભાઈ
૩૭ ,, ચમનલાલ હરિવલ્લવદાસ ભગત
૩૮ ,, ચમનલાલ મણિલાલ
૩૯ ,, ચમનલાલ ચુનીલાલ સરૈયા
૪૦ ,, ચિનુભાઈ ભોગીલાલ સુરતી
૪૧ ,, ચિનુભાઇ દલસુખરામ
૪૨ ,, ચુનીલાલ બુલાખીદાસ
૪૩ ,, ચંદુલાલ છોટાલાલ
૪૪ ,, ચંદુલાલ પ્રેમચંદ
૪૫ ,, ચંદુલાલ પાનાચંદ
૪૬ ,, ચંદુલાલ બુલાખીદાસ
૪૬અ,, ચિનુભાઇ ચમનલાલ ટે. નં. ૫૦૨૪
૪૭ ,, ચંદુલાલ ગોવિંદલાલ
૪૮ ,, ચંદુલાલ ગોરધનદાસ
૪૯ ,, ચંદુલાલ જીવાભાઇ
૫૦ ,, ચંદુલાલ અમથાલાલ
૫૧ ,, ચંદ્રસિંહ મણિભાઈ ટે.નં. ૫૨૦૫-૩૨૬૧
૫૨ ,, છોટાલાલ મગનલાલ ત્રિવેદી
૫૩ ,, જગાભાઈ મોહનલાલ
૫૪ ,, જગાભાઇ ભોગીલાલ નાણાવટી
૫૫ ,, જગાભાઇ જેસીંગભાઇ
૫૬ ,, જમનાદાસ ગોવિંદલાલ
૫૭ ,, જસવંતલાલ મોતીલાલ
૫૮ ,, જયંતીલાલ ચમનલાલ
૫૯ શ્રી. જીવણલાલ ચુનીલાલ
૬૦ ,, જીવણલાલ દલસુખરામ
૬૧ ,, જીવણલાલ ગીરધરલાલ
૬૨ ,, જીવણલાલ નાનાલાલ
૬૩ ,, જીવાભાઇ છોટાલાલ
૬૪ ,, જુગલદાસ મનસુખરામ
૬૫ ,, જેઠાલાલ ચુનીલાલ
૬૬ ,, જેસીંગભાઇ કાળીદાસ
૬૭ ,, જેસીંગભાઇ મોહનલાલ ચામડાવાળા
૬૮ ,, જેશીંગભાઇ હીરાચંદ
૬૯ ,, ડાહ્યાભાઈ ભાઈચંદ
૭૦ ,, ડાહ્યાભાઇ મોતીલાલ
૭૧ ,, ડાહ્યાભાઇ ચુનીલાલ
૭૨ ,, ત્રીકમલાલ મગનલાલ
૭૩ ,, ત્રીકમલાલ જેઠાલાલ
૭૪ ,, ત્રીકમલાલ ડાહ્યાભાઇ
૭૫ ,, ત્રીકમલાલ વાડીલાલ કોંટ્રાક્ટર
૭૬ ,, દોલતરામ ઉમેદરામ
૭૭ ,, નટવરલાલ મોહનલાલ
૭૮ ,, નરોત્તમદાસ સાંકળચંદ
૭૯ ,, નવીનચંદ્ર દામોદરદાસ
૮૦ ,, નારણદાસ છગનલાલ
૮૧ ,, નાથાલાલ હરગોવનદાસ
૮૨ ,, નાનાલાલ સાંકળચંદ ચોકસી
૮૩ ,, નેમચંદ રતનચંદ
૮૪ ,, નેમચંદ કેશવલાલ
૮૫ ,, નંદુલાલ મંછારામ
૮૬ ,, નંદલાલ રણછોડદાસ
૮૭ ,, પરસોત્તમદાસ હીંમતલાલ
૮૮ ,, પરસોતમદાસ ભીખાભાઇ
૮૯ ,, પરસોતમદાસ મોહનલાલ
૯૦ ,, પરસોતમદાસ મગનલાલ
૯૧ ,, પરસોતમદાસ મોતીલાલ ચોની

૯૨ શ્રી. પ્રેમચંદ મનસુખરામ
૯૩ ,, પ્રેમચંદ રણછોડદાસ
૯૪ ,, પ્રબોધચંદ્ર વાડીલાલ
૯૫ ,, પોપટલાલ જેસીંગભાઇ
૯૬ ,, બાપાલાલ પુંજીરામ
૯૭ ,, બાપાલાલ છગનલાલ સોની
૯૮ ,, બાલાભાઇ મકલદાસ
૯૯ ,, બાલાભાઇ મગનલાલ
૧૦૦ ,, બાલાભાઇ છોટાલાલ
૧૦૧ ,, બાલકૃષ્ણ પુરશોતમ પુરાણી
૧૦૨ ,, બાલમુકુંદ મોહનલાલ
૧૦૩ ,, બાબુભાઇ ચમનલાલ
૧૦૪ ,, બાબુભાઇ ગોરધનદાસ
૧૦૫ ,, ભગવાનદાસ ભોગીલાલ
૧૦૬ ,, ભલુભાઇ દલસુખભાઈ
૧૦૭ ,, ભીખાભાઇ હરિલાલ મહેતા
૧૦૮ ,, ભોગીલાલ ફીલાભાઇ
૧૦૯ શ્રી. મગનલાલ ઝવેરચંદ
૧૧૦ ,, મણિલાલ મોહનલાલ
૧૧૧ ,, મણિલાલ શામળદાસ
૧૧૨ ,, મણિલાલ મગનલાલ દેવચંદ
૧૧૩ ,, મણિલાલ આશારામ
૧૧૪ ,, મણિલાલ લલ્લુભાઈ
૧૧૫ ,, મનસુખરામ જેઠાભાઇ
૧૧૬ ,, મનુભાઈ કેશવલાલ
૧૧૭ ,, મનુભાઈ લાલભાઇ
૧૧૮ ,, મનુભાઇ ચમનલાલ ઝવેરી
૧૧૯ ,, મનુભાઇ ભોગીલાલ
૧૨૦ ,, મયાભાઇ લલ્લુભાઇ
૧૨૧ ,, મયાભાઈ સાંકળચંદ
૧૨૨ ,, મહીપતરામ દોલતરામ
૧૨૩ ,, માણેકલાલ વૃજલાલ
૧૨૪ ,, માણેકલાલ પરસોતમદાસ
૧૨૫ ,, મુળચંદ ચમનલાલ
૧૨૬ ,, મોતીલાલ ભીખાભાઇ
૧૨૭ શ્રી. મોહનલાલ છોટાલાલ ટંકશાળી
૧૨૮ ,, મોતીલાલ હરિભાઇ
૧૨૯ ,, મોહનલાલ ચુનીલાલ
૧૩૦ ,, મોહનલાલ ખેમચંદ
૧૩૧ ,, મોહનલાલ બાપાલાલ
૧૩૨ ,, મોહનલાલ ફીરચંદ
૧૩૩ ,, રણછોડદાસ નારણદાસ
૧૩૪ ,, રણછોડલાલ મોહનલાલ ગાંધી
૧૩૫ ,, રણછોડલાલ સોમનાથ
૧૩૬ ,, રણછોડલાલ મગનલાલ
૧૩૭ ,, રતનલાલ અચરતલાલ
૧૩૮ ,, રતિલાલ ડાહ્યાભાઇ હેમચંદ
૧૩૯ ,, રતિલાલ ડાહ્યાભાઇ પ્રેમચંદ
૧૪૦ ,, રતિલાલ મોહનલાલ
૧૪૧ ,, રતિલાલ નાથાલાલ
૧૪૨ ,, રમણલાલ હરિવલ્લવદાસ

૧૪૩ શ્રી રમણલાલ ચુનીલાલ મહેતા
૧૪૪ ,, રમણલાલ લાલભાઈ
માણેકચોક
ટે. નં. ૫૩૩૪
૧૪૫ ,, રમણલાલ ડાહ્યાભાઇ
ચોકસી
૧૪૬ ,, રમણલાલ વાડીલાલ પટેલ
૧૪૭ ,, રમણિકલાલ ચંદુલાલ
૧૪૮ ,, રમણિકલાલ કૃષ્ણલાલ
૧૪૯ ,, રામચંદ્ર છોટાલાલ
૧૫૦ ,, લક્ષ્મીશંકર હરિશંકર જોષી
૧૫૧ શ્રી લક્ષ્મીચંદ ઝવેરચંદ
૧૫૨ ,, લાલભાઇ બાપુજી
૧૫૩ ,, લાલભાઇ ગટાભાઇ ચોકસી
૧૫૪ ,, લાલભાઇ ફુલચંદ
૧૫૫ ,, લાલભાઇ નરસિંહદાસ
૧૫૬ ,, લાલભાઇ અંબાલાલ
૧૫૭ ,, લાલભાઇ જેસીંગભાઇ
૧૫૮ ,, વાડીલાલ છગનલાલ
૧૫૯ ,, વાડીલાલ અચરતલાલ
૧૬૦ ,, વાડીલાલ કાળીદાસ સાથી
૧૬૧ ,, વાડીલાલ હુકમચંદ
૧૬૨ ,, વાડીલાલ ચંદુભાઇ
૧૬૩ ,, વાડીલાલ અચરતલાલ
પાઘડીવાળા

૧૬૪ શ્રી વાડીલાલ ચતુરદાસ
૧૬૫ ,, વીરચંદ સાંકળચંદ
ટે. નં. ૩૦૯૮
૧૬૬ ,, શકરચંદ ઘેલાભાઇ
૧૬૭ ,, શકરાભાઇ લલ્લુભાઇ
૧૬૮ ,, સવાઇલાલ કૃષ્ણલાલ
૧૬૯ ,, સારાભાઈ જમનાદાસ
૧૭૦ ,, સાકળચંદ લલ્લુભાઇ
૧૭૧ ,, સાકળચંદ હરિભાઈ
૧૭૨ ,, સાકળચંદ ચકાભાઈ
૧૭૩ ,, શાંતિલાલ ગોપાળદાસ
દેસાઇ
૧૭૪ શ્રી. શાંતિલાલ પરશોતમ
દાસ છોટાલાલ
૧૭૫ ,, સીતાપચંદ સારાભાઈ
૧૭૬ ,, સુંદરલાલ ગોકળદાસ
૧૭૭ ,, સુરેન્દ્રભાઇ જગાભાઈ
૧૭૮ ,, સુરેન્દ્રભાઇ શાંતિલાલ
મહેતા
૧૭૯ ,, સેનાભાઇ નગીનદાસ
૧૮૦ ,, સેનાભાઈ બાપાલાલ
૧૮૧ ,, સોમાભાઈ હીરાચંદ
વકીલ

૧૮૨ શ્રી. સોમેશ્વર મથુરભાઈ
૧૮૩ ,, સોમનાથ જોઈતારામ
૧૮૪ ,, હરિભાઈ ગોવિંદલાલ
૧૮૫ ,, હસમુખલાલ મણિલાલ
દુલ્લા
૧૮૬ ,, હિંમતલાલ કેશવલાલ
૧૮૭ ,, હીરાલાલ અમૃતલાલ
૧૮૮ ,, હીરાલાલ ડાહ્યાભાઇ
સોદાગર
૧૮૯ ,, હીરાલાલ કેશવલાલ
સોદાગર
૧૯૦ ,, હીરાલાલ મોહનલાલ
૧૯૧ ,, હીરાલાલ લાલદાસ
૧૯૨ ,, ચમનલાલ કસ્તુરચંદ
૧૯૩ ,, જસવંતલાલ કેશવલાલ
૧૯૪ ,, રતિલાલ ડાહ્યાભાઇ
સાકળચંદ
૧૯૫ ,, નટવરલાલ ત્રીકમલાલ
૧૯૬ ,, ચિનુભાઇ સાકળચંદ
ચોકસી
૧૯૭ ,, ચમનલાલ નગીનદાસ
૧૯૮ ,, રણછોડલાલ સાકળચંદ

ધી ગુજરાત શેર એન્ડ સ્ટોક એક્ષચેન્જ એસોસીએશન

(રાવતની વાડી)

૧ શ્રી અમૃતલાલ લલ્લુભાઇ
ગાંધી
૨ ,, અજીતભાઇ રતિલાલ
૩ ,, આત્મારામ જેચંદભાઇ
૪ ,, એસ એમ શાહ
૫ ,, ઈન્દ્રવદન જીવણલાલ
પરીખ
૬ ,, કસ્તુરચંદ હીરાચંદ
૭ ,, કનૈયાલાલ ચીમનલાલ
૮ ,, કાન્તિલાલ હરિલાલ
ચોકસી
૯ ,, કાંતિલાલ ડાહ્યાભાઇ
પરીખ
૧૦ ,, કાંતિલાલ જગાભાઇ
ઝવેરી
૧૧ ,, કાંતિલાલ કચરાભાઇ

૧૨ શ્રી. કાંતિલાલ ગોકળદાસ
૧૩ ,, કાંતિલાલ જેશીંગભાઈ
૧૪ ,, કાંતિલાલ ડાહ્યાભાઇ
પચોલી
૧૫ ,, કાંતિલાલ મણિલાલ
કોઠિયા
૧૬ ,, ચતુરદાસ ચીમનલાલ
૧૭ ,, ચંદ્રકાન્ત સકરચંદ
૧૮ ,, ચંદુલાલ હાથીભાઇ
૧૯ ,, ચિનુભાઇ વાડીલાલ
૨૦ ,, ચિનુભાઇ મણિલાલ
બારૈયા
૨૧ ,, ચંદુલાલ મથુરદાસ
૨૨ ,, ચિનુભાઇ છોટાલાલ પટેલ
૨૩ , ચીમનલાલ વાડીલાલ
૨૪ ,, જગજીવનદાસ ફકીરચંદ

૨૫ શ્રી જયંતીલાલ મોતીલાલ
૨૬ ,, જગમોહનદાસ રણછોડદાસ
૨૭ ,, જીવણલાલ મીઠાલાલ સોની
૨૮ ,, ઠાકોરલાલ જેશીંગભાઇ
૨૯ ,, ત્રીકમલાલ મણિલાલ શાહ
૩૦ ,, ડાહ્યાભાઇ છોટાલાલ
૩૧ ,, ધરમશી માણેકચંદ સંઘવી
૩૨ ,, નાનાલાલ વ્રજલાલ
૩૩ ,, નંદલાલ ત્રીકમલાલ
૩૪ ,, નેમચંદ નગીનદાસ
૩૫ ,, નંદલાલ દામોદરદાસ
૩૬ ,, નાનાલાલ મોહનલાલ
૩૭ ,, પોપટલાલ અમથાશા વકીલ
૩૮ ,, ફુલાભાઈ બાપુભાઇ પટેલ
૩૯ ,, બાબુભાઇ વાડીલાલ
૪૦ ,, બાબુભાઈ સાકરલાલ

૪૧ શ્રી. બળદેવદાસ મોહનલાલ પટેલ
૪૨ ,, બાબુભાઈ સોમનાથ
૪૩ ,, ભગવાનદાસ બાલાભાઈ
૪૪ ,, ભલાભાઈ તુલસીદાસ
૪૫ ,, ભોગીલાલ ડાહ્યાભાઈ ટે. નં. ૨૪૫૪
૪૬ ,, ભોગીલાલ ગુલાબચંદ
૪૭ ,, ભીખાભાઈ મનસુખરામ
૪૮ ,, મોહનલાલ ડાહ્યાભાઈ શાહ
૪૯ ,, મણિલાલ ચુનીલાલ
૫૦ ,, મણિલાલ હીરાચંદ
૫૧ ,, મોહનલાલ પ્રેમચંદ શાહ
૫૨ ,, મોહનલાલ પ્રેમચંદ વકીલ
૫૩ ,, મણિલાલ ગોકળદાસ
૫૪ ,, મણિલાલ જેશીંગભાઈ ઝવેરી
૫૫ ,, મનુભાઈ નહાલચંદ
૫૬ ,, મનુભાઈ ચીમનલાલ શાહ
૫૭ ,, રસિકલાલ ફુલચંદ શાહ
૫૮ શ્રી. રમણલાલ ફુલચંદ સલોત
૫૯ ,, રણછોડલાલ મનસુખલાલ પટેલ
૬૦ ,, રસિકલાલ લાલભાઈ
૬૧ ,, રણછોડલાલ નાનાલાલ
૬૨ ,, રામપ્રસાદ નંદલાલ દેસાઈ
૬૩ ,, રાજેન્દ્રલાલ મણિલાલ
૬૪ ,, લાલભાઈ નગીનદાસ
૬૫ ,, લાલભાઈ ડાહ્યાભાઈ
૬૬ ,, લાલભાઈ સારાભાઈ
૬૭ ,, લાલભાઈ બાલાભાઈ
૬૮ ,, શાંતિલાલ છોટાલાલ
૬૯ ,, શાંતિલાલ સકરચંદ
૭૦ ,, શાંતિલાલ મણિલાલ
૭૧ ,, સકરચંદ ચુનીલાલ શાહ
૭૨ ,, શાંતિલાલ ભગવાનદાસ પટેલ
૭૩ ,, શાંતિલાલ અમથાલાલ
૭૪ શ્રી. સોમાભાઈ ભીખાભાઈ
૭૫ ,, સારાભાઈ જેસીંગભાઈ
૭૬ ,, સાંકળચંદ અમથાશા પટેલ
૭૭ ,, સોમચંદ પુંજાભાઈ પટેલ
૭૮ ,, શાંતિલાલ ચકાભાઈ
૭૯ ,, સારાભાઈ પ્રેમચંદ
૮૦ ,, સોમચંદ ગોપાળદાસ
૮૧ ,, હરિભાઈ રણછોડદાસ
૮૨ ,, હીરાલાલ પુરષોત્તમદાસ
૮૩ ,, હિંમતલાલ ડાહ્યાભાઈ
૮૪ ,, હીરાલાલ મગનલાલ
૮૫ ,, હર્ષદરાય ચુનીલાલ
૮૬ ,, લક્ષ્મીનારાયણ નાથાલાલ ગુપ્તા
૮૭ ,, રતિલાલ ચુનીલાલ
૮૮ ,, પોપટલાલ હરિલાલ ખાંડવાળા
૮૯ ,, સકરચંદ મફતલાલ

ધી બોમ્બે શેર એન્ડ સ્ટોક બ્રોકર્સ એસોસીએશન

(માણેકચોક)

૧ શ્રી. અજીતભાઈ ભોળાભાઈ
૨ ,, અનુભાઈ ચીમનલાલ
૩ ,, આત્મારામ મોહનલાલ
* ૪ ,, અંબાલાલ ફીલાભાઈ
૫ ,, ઇશ્વરલાલ ઘેલાભાઈ
* ૬ ,, કાનજીભાઈ ચત્રભુજ
* ૭ ,, કાન્તિલાલ નાનાલાલ બોડીવાળા
૮ ,, કાન્તિલાલ ચુનીલાલ પાદરાવ
* ૯ ,, કાન્તિલાલ મણિલાલ : સણીદાસ
* ૧૦ ,, કેશવલાલ છગનભાઈ
૧૧ ,, કેશવલાલ છગનલાલ શાહ
* ૧૨ ,, ચમનલાલ અંબાલાલ પટેલ
૧૩ ,, ચમનલાલ ગોહનલાલ શાહ
૧૪ શ્રી. ચિનુભાઈ ચમનલાલ ઝવેરી
* ૧૫ ,, ચિનુભાઈ વાડીલાલ મહેતા
* ૧૬ ,, ચીમનલાલ નાનશાભાઈ પટેલ
૧૭ ,, ચિનુભાઈ વાડીલાલ ડાકવાળા
૧૮ ,, ચિનુભાઈ ગોહનલાલ ઝવેરી
૧૯ ,, ચિનુભાઈ વાડીલાલ ચતુરદાસ શા.
* ૨૦ ,, ચંદુલાલ દીપચંદ શાહ
* ૨૧ ,, ચંદુલાલ હરિલાલ ચોકશી
૨૨ ,, ચંપકલાલ ચિનુભાઈ ચોકસી
૨૩ ,, છોટાલાલ માણેકલાલ મુખી
૨૪ ,, જયંતીલાલ મણિલાલ પટેલ
* ૨૫ શ્રી. જયંતીલાલ માણેકલાલ શાહ
૨૬ ,, જયંતીલાલ મુળચંદ ભગત
* ૨૭ ,, જેશીંગભાઈ ચુનીલાલ
૨૮ ,, જેઠાલાલ ફીલાભાઈ
* ૨૯ ,, જેશીંગભાઈ બપુભાઈ ચોકસી
* ૩૦ ,, દાંતારલાલ છોટાલાલ સોની
* ૩૧ ,, ડાહ્યાભાઈ રણછોડદાસ પટેલ
૩૨ ,, ડાહ્યાભાઈ છોટાલાલ ચોકસી
* ૩૩ ,, ચીકમલાલ વનમાળીદાસ પટેલ
* ૩૪ ,, ચીકમલાલ છોટાલાલ
૩૫ ,, દેવનારાયણ બાલાશંકર
૩૬ ,, નવીનચંદ્ર નાથાલાલ
* ૩૭ ,, નવીનચંદ્ર ગોહનલાલ વોરા

૩૮ શ્રી. નરેન્દ્રકુમાર ચંદુલાલ
૩૯ ,, નગીનદાસ ચંદુલાલ શાહ
૪૦ ,, નાનુભાઇ કલ્યાણભાઇ
* ૪૧ ,, નાનાલાલ મોહનલાલ
* ૪૨ ,, પદમશી કસ્તુરચંદ
* ૪૩ ,, પુનમચંદ મણિલાલ
૪૪ ,, પાન્ડુભાઇ છોટાલાલ
* ૪૫ ,, ફુલચંદ છગનલાલ
૪૬ ,, બાબુલાલ મોહનલાલ ગાંધી
* ૪૭ ,, ભાનુપ્રસાદ સવાઇલાલ
૪૮ ,, સુંદરભાઇ મથુરભાઈ ચોકસી
* ૪૯ ,, મણિલાલ હેમચંદ
* ૫૦ ,, મણિલાલ મગનલાલ શાહ
૫૧ ,, મનહરલાલ ભાઇલાલ
૫૨ શ્રી. મનુભાઈ ફકીરચંદ
૫૩ ,, મુકુંદલાલ અંબાલાલ
* ૫૪ ,, મુલચંદ રામચંદ
* ૫૫ ,, મોતીચંદ પરશોત્તમદાસ
* ૫૬ ,, મંગળદાસ મનસુખરામ
* ૫૭ ,, રમણલાલ પોપટલાલ
* ૫૮ ,, રતિલાલ જીવણલાલ
૫૯ ,, રામકુમાર ગણેશદાસ
૬૦ ,, લખમીચંદ મનસુખરામ
* ૬૧ ,, વાડીલાલ શકરાભાઇ
* ૬૨ ,, સતીલાલ ચુનીલાલ ચોકસી
૬૩ ,, સનાભાઈ ચુનીલાલ
* ૬૪ ,, શાન્તિલાલ જેઠાલાલ
* ૬૫ ,, શાન્તિલાલ ભગુભાઈ
૬૬ ,, સકરચંદ લલ્લુભાઇ
* ૬૭ ,, સુમનલાલ ગોપાળદાસ
* ૬૮ શ્રી. સુંદરલાલ વાડીલાલ
* ૬૯ ,, હરજીવનદાસ ખુશાલદાસ ટે. નં. ૫૦૧૬
* ૭૦ ,, હસમુખલાલ મથુરદાસ
* ૭૧ ,, હરગોવનદાસ પ્રાગજીભાઇ
* ૭૨ ,, હરિલાલ ગોરધનદાસ ગાંધી
૭૩ ,, હીરાલાલ વાડીલાલ
* ૭૪ ,, હીરાલાલ કેવળદાસ
* ૭૫ ,, છોટાલાલ જેઠાલાલ સોની

* નિશાનીવાળા ધી ગુજરાત ઓઇલ એન્ડ જનરલ ટ્રેડર્સ એસોસીએશનના પણ ચાલુ મતાદાર છે.

ધી અમદાવાદ ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ

(રતનપોળ)

૧ શ્રી. અચરતલાલ વનમાળીદાસ
૨ ,, અંબાલાલ હરગોવનદાસ
૩ ,, અંબાલાલ નાથાલાલ
૪ ,, અમૃતલાલ પરસોત્તમદાસ
૫ ,, કૃષ્ણલાલ શિવરામ
૬ ,, કાંતિલાલ વાડીલાલ
૭ ,, કાળીદાસ ફુલચંદ
૮ ,, કેશવલાલ ઉમેદચંદ
૯ ,, કાંતિલાલ મણિલાલ શાહ ટે. નં. ૨૭૩૩
૧૦ ,, કાંતિલાલ હીરાલાલ પટેલ
૧૧ ,, કનૈયાલાલ બાલમુકુંદ
૧૨ ,, કાંતિલાલ સાંકળચંદ
૧૩ ,, કલ્યાણભાઈ ભોળાભાઈ
૧૪ ,, કકલદાસ કસ્તુરચંદ
૧૫ ,, કેશવલાલ ચુનીલાલ
૧૬ ,, કેશવલાલ ચત્રભુજ
૧૭ ,, ગંભીરદાસ મનસુખલાલ
૧૮ ,, ચીમનલાલ મણિલાલ પટેલ
૧૯ ,, ચુનીલાલ અમુલખદાસ
૨૦ ,, ચંદુલાલ સોમચંદ
૨૧ શ્રી. ચંદુલાલ મોહનલાલ
૨૨ ,, ચંદુલાલ રતિલાલ પટેલ
૨૩ ,, ચંદુલાલ હસમુખભાઇ
૨૪ ,, ચંદ્રકાન્ત કેશવલાલ
૨૫ ,, ચમનલાલ પરશોત્તમદાસ
૨૬ ,, છોટાલાલ હાલચંદ
૨૭ ,, છોટાલાલ ભૂખણદાસ
૨૮ ,, છોટાલાલ અમુલખદાસ
૨૯ ,, જીવરાજ ખીમચંદ
૩૦ ,, જીવણલાલ મુલચંદ ડાકવાલા
૩૧ ,, જેઠાલાલ પાનાચંદ
૩૨ ,, જેશીંગભાઇ કરસનદાસ
૩૩ ,, જેશીંગભાઇ ચુનીલાલ
૩૪ ,, જેઠાલાલ છોટાલાલ
૩૫ ,, જેશીંગભાઈ છગનલાલ
૩૬ ,, જયંતીલાલ પોપટલાલ
૩૭ ,, જાદવજી જમનાદાસ
૩૮ ,, જયંતીલાલ વીરચંદ મોદી
૩૯ ,, ઠાકરશી ચુનીલાલ
૪૦ ,, ઠાકોરપ્રસાદ હીરાલાલ પરસોત્તમ
૪૧ શ્રી. દુર્ગાપ્રસાદ ગોવિંદજી
૪૨ ,, દોલતચંદ કાલીદાસ
૪૩ ,, ડાહ્યાભાઇ ભગુભાઇ
૪૪ ,, નંદુલાલ સાંકળચંદ
૪૫ ,, નરોત્તમદાસ નારણદાસ
૪૬ ,, નગીનદાસ કચરાભાઇ
૪૭ ,, નટવરલાલ નાગરદાસ ગોર
૪૮ ,, નંદલાલ ત્રીકમલાલ
૪૯ ,, નાથાલાલ ત્રીભોવનદાસ
૫૦ ,, પોપટલાલ ખોડીદાસ
૫૧ ,, પનાલાલ ફુલચંદ
૫૨ ,, પ્રિતમલાલ કાનજીભાઇ
૫૩ ,, પુનમચંદ નાથાલાલ પટેલ
૫૪ ,, પરષોત્તમદાસ મગનલાલ
૫૫ ,, ફુલચંદ માણેકચંદ
૫૬ ,, બબાભાઇ મંગળદાસ મહેતા
૫૭ ,, બળદેવદાસ મફતલાલ
૫૮ ,, બાબુલાલ સારાભાઇ
૫૯ ,, બાલુભાઈ ભીખાભાઇ ટે. નં. ૩૩૮૫

૬૦ શ્રી. ભાઇલાલ ભોગીલાલ
૬૧ ,, ભીખાભાઇ મથુરદાસ
૬૨ ,, ભગવાનજી ચત્રભુજ
૬૩ ,, ભરતકુમાર મનસુખલાલ
૬૪ ,, મગનલાલ નાથાલાલ
૬૫ ,, મફતલાલ મણિલાલ
૬૬ ,, મણિલાલ રતનચંદ ફડીઆ
૬૭ ,, મણિલાલ અંબાલાલ
૬૮ ,, મફતલાલ અનોપચંદ સંઘવી
૬૯ ,, મણિલાલ વનમાળીદાસ
૭૦ ,, માણેકલાલ ખેચરદાસ
૭૧ ,, માણેકલાલ ડાહ્યાભાઇ
૭૨ ,, મણિલાલ છોટાલાલ રાવળ
૭૩ ,, મનુભાઈ હરિલાલ ખાંડવાળા
૭૪ ,, મંગળદાસ મનસુખભાઇ
૭૫ શ્રી. મથુરદાસ નારણદાસ
૭૬ ,, મણિલાલ પ્રેમચંદ ટોપીવાળા
૭૭ ,, મણિલાલ કેવળદાસ
૭૮ ,, મગનલાલ શામળદાસ
૭૯ ,, રસિકલાલ મોતીલાલ પરીખ
૮૦ ,, રતિલાલ ચુનીલાલ
૮૧ ,, રાયચંદ મગનલાલ મહેતા
૮૨ ,, રસિકલાલ લાલભાઈ
૮૩ ,, રમણલાલ ચુનીલાલ
૮૪ ,, લાલભાઇ હઠીસીંગ
૮૫ ,, લક્ષ્મીચંદ જગજીવનદાસ
૮૬ ,, વાડીલાલ કેવળદાસ
૮૭ ,, વાડીલાલ ડાહ્યાભાઈ
૮૮ ,, સકરચંદ લહેરચંદ
૮૯ ,, સુમંતકાન્ત જસવંતલાલ
૯૦ ,, સુમતીલાલ ગોવિંદલાલ
૯૧ શ્રી. સારાભાઈ પ્રેમચંદ
૯૨ ,, શાંતિલાલ પુંજાભાઈ
૯૩ ,, શાંતિલાલ અનોપચંદ
૯૪ ,, શાંતિલાલ ચુનીલાલ
૯૫ ,, શાંતિલાલ ડાહ્યાભાઇ
૯૬ ,, શિવલાલ બાપુજી
૯૭ ,, શાંતિલાલ કેશવલાલ ચોકસી
૯૮ ,, શાંતિલાલ અમૃતલાલ
૯૯ ,, શાંતિલાલ વીરપાળ દોશી
૧૦૦ ,, હરજીવનદાસ રાયચંદ
૧૦૧ ,, હિંમતલાલ મોહનલાલ
૧૦૨ ,, હરિલાલ ગોરધનદાસ
૧૦૩ ,, હંસરાજ દેવજીભાઇ
૧૦૪ ,, હરિલાલ છગનલાલ
૧૦૫ ,, હરિલાલ જીભાઈ
૧૦૬ ,, હીરાલાલ કેવળદાસ
૧૦૭ ,, હર્ષદલાલ ભોગીલાલ

ધી અમદાવાદ બુલિયન એક્ષચેન્જ એસોસીએશન (માણેકચોક)

આ એસોસીએશનની સ્થાપના સંવત ૧૯૯૯મા થઇ હતી હાલ તેના પ્રમુખ શેઠ મંગળદાસ ભોગીલાલ, ઉપપ્રમુખ શેઠ સતીલાલ ચુનીલાલ અને સેક્રેટરી શેઠ જેસીંગભાઇ ભગુભાઈ ચોકસી છે ચાલુ કામકાજ કરતા મતાદારોની યાદી નીચે મુજબ છે.

૧ શ્રી. અંબાલાલ હરિલાલ
૨ ,, અંબાલાલ ગણપતરામ
૩ ,, અચરતલાલ જમનાદાસ
૪ ,, અંબાલાલ જેસીંગભાઈ
૫ ,, અલીમહમદ સુમારભાઇ
૬ ,, ઇસમાઇલ સુમારભાઇ
૭ ,, કાનજીભાઈ ચત્રભુજ
૮ ,, કેશરલાલ રણછોડદાસ
૯ ,, કેશવલાલ ગોવિંદલાલ
૧૦ ,, કાન્તિલાલ ચીમનલાલ
૧૧ ,, કેશવલાલ પીતાંબરદાસ
૧૨ ,, ખીમચંદ ગોપાળદાસ
૧૩ ,, ખુશીરામ કીશનલાલ
૧૪ ,, ગીરધરલાલ પરશોત્તમદાસ
૧૫ ,, ગોકળદાસ ગોવિંદલાલ માસ્તર
૧૬ ,, ગોકળદાસ ગોવિંદલાલ ચોકસી
૧૭ ,, ચંપકલાલ જમનાદાસ
૧૮ ,, ચંદુલાલ હરિલાલ
૧૯ ,, ચંદુલાલ ગોકળદાસ
૨૦ ,, ચંદુલાલ ચુનીલાલ
૨૧ ,, ચિનુભાઇ વાડીલાલ
૨૨ ,, ચિનુભાઈ પરશોત્તમદાસ
૨૩ ,, ચમનલાલ સકરચંદ
૨૪ ,, ચંદુલાલ બાપાલાલ
૨૫ ,, ચુનીલાલ જુમખરામ
૨૬ ,, ચંદ્રકાન્ત ચિનુભાઇ
૨૭ ,, જયંતીલાલ જેશીંગભાઇ
૨૮ ,, જીવણલાલ મુળચંદ
૨૯ ,, જયંતીલાલ જેઠાલાલ
૩૦ ,, જયંતીલાલ અમૃતલાલ
૩૧ ,, જગમોહનદાસ છોટાલાલ
૩૨ ,, જસવંતલાલ મોતીલાલ
૩૩ ,, જયંતીલાલ પોપટલાલ
૩૪ ,, જીવણલાલ આત્મારામ
૩૫ ,, જેશીંગભાઈ ભગુભાઈ
૩૬ ,, જેઠાલાલ અમૃતલાલ
૩૭ શ્રી જાદવજી નરશીદાસ
૩૮ ,, ઠાકોરલાલ પ્રાણજીવનદાસ
૩૯ , ડાહ્યાભાઇ ભાઇચંદ
૪૦ ,, ડાહ્યાભાઇ છોટાલાલ
૪૧ ,, ડાહ્યાભાઇ નાનાલાલ
૪૨ ,, દામોદરદાસ ડોસાભાઇ
૪૩ ,, દેવનારાયણ બાલાશંકર
૪૪ ,, નંદલાલ ત્રીકમલાલ
૪૫ ,, નરેન્દ્રકુમાર ચંદુલાલ
૪૬ ,, નટવરલાલ મંગળદાસ
૪૭ ,, નરોત્તમદાસ સાંકળચંદ
૪૮ ,, નુરમહમદ મુસાભાઇ
૪૯ ,, નારણલાલ અમૃતલાલ
૫૦ ,, નેમચંદ રતનચંદ
૫૧ ,, નાનાલાલ મોહનલાલ
૫૨ ,, નરોત્તમદાસ શકરાભાઈ
૫૩ ,, નટવરલાલ ભાઇલાલ
૫૪ ,, પરશોત્તમદાસ છગનલાલ
૫૫ ,, પરશોત્તમદાસ મગનલાલ
૫૬ ,, પોપટલાલ પુનમચંદ
૫૭ ,, પુનમચંદ નાથાલાલ
૫૮ ,, ફુલચંદ છગનલાલ
૫૯ ,, ફુલચંદ નાથાલાલ
૬૦ ,, બલાખીદાસ સાંકળચંદ
૬૧ ,, બંસીલાલ ત્રીકમલાલ
૬૨ ,, બાલાભાઇ જેઠાલાલ
૬૩ ,, બંસીલાલ મંગળદાસ
૬૪ ,, બેચરદાસ ભોગીલાલ
૬૫ ,, બાબુભાઇ ચુનીલાલ
૬૬ ,, ભુલાભાઇ ગોવિંદલાલ
૬૭ ,, ભાઇલાલ ડાહ્યાભાઇ
૬૮ ,, ભાઇલાલ નાથાલાલ
૬૯ ,, ભગવાનદાસ વ્રજલાલ
૭૦ ,, ભીખાભાઈ પરશોત્તમદાસ
૭૧ ,, ભૂદરભાઇ મથુરદાસ
૭૨ શ્રી મનહરલાલ ભાઇલાલ
૭૩ ,, મગનલાલ ચુનાભાઈ
૭૪ ,, મંગળદાસ ભોગીલાલ
૭૫ ,, મથુરદાસ મોતીલાલ
૭૬ ,, મનુભાઈ નહાલચંદ
૭૭ ,, મણિલાલ હેમચંદ
૭૮ ,, મુલસીંગ રૂગનાથ
૭૯ ,, મુળચંદ ચીમનલાલ
૮૦ ,, મોહનલાલ નંદલાલ
૮૧ ,, મણિલાલ નારણદાસ
૮૨ ,, મોતીચંદ પરશોત્તમદાસ
૮૩ ,, મોહનલાલ ભાઇશંકર
૮૪ ,, રણછોડલાલ
૮૫ ,, રમણલાલ કાળીદાસ
૮૬ ,, રસિકલાલ કેશવલાલ
૮૭ ,, રસિકલાલ શામળદાસ
૮૮ ,, રમણલાલ કેશવલાલ
૮૯ ,, રમણલાલ ડાહ્યાભાઇ
૯૦ ,, લખમણલાલ નાથાલાલ
૯૧ ,, લાલભાઈ ગટાભાઇ
૯૨ ,, લાલભાઈ નરસીદાસ
૯૩ ,, લખમીચંદ ઝવેરચંદ
૯૪ , વાડીલાલ ભોગીલાલ
૯૫ ,, વાડીલાલ કેવળદાસ
૯૬ ,, વિઠ્ઠલદાસ જોઇતારામ
૯૭ ,, વિઠ્ઠલદાસ મગનલાલ
૯૮ ,, સતીલાલ ચુનીલાલ
૯૯ ,, સારાભાઇ માણેકલાલ
૧૦૦ ,, શાન્તિલાલ કેશરલાલ
૧૦૧ ,, શંકરલાલ જેઠાલાલ
૧૦૨ ,, હીરાલાલ લાલદાસ
૧૦૩ , હીરાલાલ કેવળદાસ
૧૦૪ ,, હરિલાલ છગનલાલ
૧૦૫ ,, હીરાલાલ ડાહ્યાભાઇ
૧૦૬ , હસરાજ દેવજીભાઇ

ધી અમદાવાદ સીડ્ઝ મરચન્ટસ એસોસીએશન (માણેકચોક)

૧ શ્રી. અમુલખ અમીચંદ
૨ ,, અમૃતલાલ દલસુખભાઇ હાજી
૩ ,, અંબાલાલ જેશીંગભાઇ
૪ ,, અંબાલાલ માણેકલાલ
૫ ,, અંબાલાલ હીરાચંદ
૬ ,, આત્મારામ મોહનલાલ
૭ ,, અમૃતલાલ મણિલાલ
૮ ,, ઇશ્વરલાલ ન્હાલચંદ
૯ ,, ઉમેદચંદ મલુકચંદ
૧૦ ,, કચરાભાઈ મૂળચંદ
૧૧ ,, કાનજીભાઇ ચત્રભૂજ
૧૨ ,, કાંતિલાલ પોપટલાલ
૧૩ ,, કાંતિલાલ મોતીલાલ
૧૪ ,, કાંતિલાલ રતનચંદ
૧૫ ,, કુબેરદાસ જીભાઈ
૧૬ ,, કેશવલાલ છગનલાલ
૧૭ ,, કેશવલાલ મણિલાલ
૧૮ ,, કેશવલાલ દલસુખભાઇ
૧૯ ,, કાંતિલાલ ડાહ્યાભાઈ
૨૦ ,, કેશવલાલ કસ્તુરચંદ
૨૧ શ્રી. ગંભીરભાઈ મનસુખભાઇ
૨૨ ,, ચતુરભાઇ ચમનલાલ
૨૩ ,, ચિનુભાઇ વખતચંદ
૨૪ ,, ચમનલાલ ગોપાળદાસ
૨૫ ,, ચમનલાલ મગનલાલ
૨૬ ,, ચમનલાલ લાલભાઇ
૨૭ ,, ચુનીલાલ જુમખરામ
૨૮ ,, ચીમનલાલ શંકરલાલ
૨૯ ,, છગનલાલ હરગોવનદાસ
૩૦ ,, છોટાલાલ કસ્તુરચંદ
૩૧ ,, જગાભાઇ હરિભાઇ
૩૨ ,, જમનાદાસ ઝવેરચંદ
૩૩ ,, જયંતીલાલ કેશવલાલ
૩૪ ,, જયંતીલાલ હીરાલાલ
૩૫ ,, જીતેન્દ્રકુમાર ચંદુલાલ
૩૬ ,, જીવણલાલ ચીમનલાલ
૩૭ ,, જેશીંગભાઇ ચુનીલાલ
૩૮ ,, ધરમસીભાઇ માણેકચંદ
૩૯ ,, ધનજીભાઇ ચત્રભુજ
૪૦ ,, નંદલાલ મોતીલાલ
૪૧ શ્રી. નંદલાલ રણછોડદાસ
૪૨ ,, નાથાલાલ છોટાલાલ
૪૩ ,, નાથાલાલ મોહનલાલ
૪૪ ,, નેમચંદ નગીનદાસ
૪૫ ,, પરષોત્તમદાસ મણિલાલ
૪૬ ,, ફુલચંદ છગનલાલ
૪૭ ,, ફુલચંદ નવલચંદ
૪૮ ,, બબાભાઇ જેશીંગભાઇ
૪૯ ,, બાબુભાઇ અમૃતલાલ
૫૦ ,, મનસુખલાલ સુખલાલ
૫૧ ,, મનુપ્રસાદ હીરાલાલ
૫૨ ,, મનુભાઇ મણિલાલ
૫૩ ,, મયાભાઇ ફકીરચંદ
૫૪ ,, મોહનલાલ શકરચંદ
૫૫ ,, માણેકલાલ ડાહ્યાભાઈ
૫૬ ,, રતિલાલ કસ્તુરચંદ
૫૭ ,, રતિલાલ છગનલાલ
૫૮ ,, રમણલાલ ચમનલાલ
૫૯ ,, રમણલાલ કેશવલાલ
૬૦ ,, રમણલાલ ડાહ્યાભાઈ

૬૧ શ્રી. રમણિકલાલ ચંદુલાલ
૬૨ ,, રાજેન્દ્ર મણિલાલ
૬૩ ,, રાયચંદ મોહનલાલ
૬૪ ,, લક્ષ્મીચંદ ઝવેરચંદ
૬૫ ,, લાલભાઇ ગટાભાઇ
૬૬ ,, લાલભાઇ સારાભાઇ
૬૭ ,, વાડીલાલ કેવળદાસ
૬૮ ,, શાંતિલાલ અનોપચંદ
૬૯ શ્રી. શાંતિલાલ અભઙભાઇ
૭૦ ,, શાંતિલાલ મણિલાલ
૭૧ ,, શાંતિલાલ વીરચંદ
૭૨ ,, શાંતિલાલ શકરચંદ
૭૩ ,, સુંદરલાલ ગોકળદાસ
૭૪ ,, હર્ષદરાય ચુનીલાલ
૭૫ ,, હિંમતલાલ ડાહ્યાભાઇ
૭૬ ,, હીરાલાલ મોતીલાલ
૭૭ શ્રી. હીરાલાલ સાંકળચંદ
૭૮ ,, ડાહ્યાભાઈ ચમનલાલ
૭૯ ,, ભગવાનદાસ બાલાભાઇ
૮૦ ,, ભગવાનજી ચત્રભુજ
૮૧ ,, દોલતચંદ ફકીરચંદ
૮૨ ,, નટવરલાલ મૂળશંકર
૮૩ ,, એચ્છવલાલ બળદેવદાસ
૮૪ ,, મોતીલાલ જગજીવનદાસ

ધી ગુજરાત ઓઇલ એન્ડ જનરલ ટ્રેડર્સ એસોસીએશન

(માણેકચોક)

૧ શ્રી. અંબાલાલ ગણપતરામ ટે.નં.૫૩૨૨
૨ શ્રી. અંબાલાલ જગજીવનદાસ
૩ ,, ઇશ્વરલાલ કુબેરદાસ
૪ ,, ઉમેદચંદ એમ. શાહ
૫ ,, કલ્યાણભાઇ મોહનલાલ
૬ ,, કાન્તિલાલ રતનચંદ
૭ ,, કેશવલાલ અમથાશા
૮ ,, ગોરધનદાસ સાંકળચંદ
૯ ,, ચમનલાલ મોહનલાલ ગાંધી
૧૦ ,, ચિનુભાઇ ડાહ્યાભાઇ ઓગણા
૧૧ ,, ચંદુલાલ જીવાભાઇ
૧૨ ,, ચંદ્રકાન્ત મંગળદાસ
૧૩ ,, જગાભાઇ મોહનલાલ
૧૪ ,, જગાભાઇ હરિલાલ
૧૫ ,, જગાભાઇ જેશીંગભાઇ
૧૬ ,, નટવરલાલ ભગુભાઇ
૧૭ ,, નાથાલાલ મગનલાલ
૧૮ ,, પરસોત્તમદાસ મગનલાલ
૧૯ ,, બંસીલાલ મુળચંદ ડાકવાળા
૨૦ ,, બંસીલાલ હીરાલાલ
૨૧ ,, બાબુભાઈ ત્રીકમલાલ
૨૨ ,, બાબુલાલ મોતીલાલ
૨૩ ,, ભોગીલાલ મણિલાલ ટે. નં. ૫૩૨૨
૨૪ ,, મનુભાઇ મણિલાલ
૨૫ ,, મુળચંદ હાથાભાઇ
૨૬ ,, માણેકલાલ પરસોત્તમદાસ
૨૭ શ્રી. મફતલાલ મોહનલાલ
૨૮ ,, રમણલાલ કેશવલાલ
૨૯ શ્રી. આર. સી. શાહ
૩૦ ,, આર. કે. દવે

૩૧ શ્રી. રમણિકલાલ કૃષ્ણલાલ
૩૨ ,, રસિકલાલ ચંદુલાલ
૩૩ ,, રામકૃષ્ણલાલ ડાહ્યાભાઇ
૩૪ ,, લાલભાઇ નરસીદાસ ઠક્કર
૩૫ શ્રી. શાન્તિલાલ ડાહ્યાભાઇ
૩૬ ,, શાન્તિલાલ લાલભાઇ ચોકસી
૩૭ ,, શાન્તિલાલ પુંજાભાઇ
૩૮ શ્રી. શાન્તિલાલ ચમનલાલ
૩૯ ,, હિંમતલાલ મોહનલાલ
૪૦ ,, હસમુખલાલ મયુરદાસ

સીડ્ઝ મરચન્ટ એસોસીએશન

૧ શ્રી. આત્મારામ મોહનલાલ
૨ ,, કેશવલાલ કસ્તુરચંદ
૩ ,, કેશવલાલ છગનલાલ
૪ ,, ખેમચંદ ભાઇચંદ
૫ ,, ચંદુલાલ છોટાલાલ
૬ ,, ચંદ્રકાન્ત ભાલચંદ્ર
૭ ,, ચીમનલાલ મુળજીભાઈ
૮ ,, જમનાદાસ હઠીસીંગ
૯ ,, જગજીવનદાસ હીરાચંદ
૧૦ ,, જયંતીલાલ મહાસુખરામ
૧૧ ,, જાદવજી નરસીદાસ
૧૨ ,, દયારામ મગનલાલ
૧૩ ,, ડાહ્યાભાઇ ચુનીલાલ
૧૪ ,, નારણદાસ ત્રીકમલાલ
૧૫ શ્રી. નગીનદાસ જેશીંગભાઇ
૧૬ ,, નાગરદાસ કેશવલાલ
૧૭ ,, પ્રાણલાલ જેશીંગભાઇ
૧૮ ,, પનાલાલ કેશવલાલ
૧૯ ,, પાનાચંદ લલ્લુભાઇ
૨૦ ,, પરસોત્તમદાસ ગોવિંદલાલ ફડીઆ
૨૧ ,, પ્રેમચંદ માણેકચંદ
૨૨ ,, બાબુલાલ ટોકરશી
૨૩ ,, ભાઇલાલ ત્રીભોવનદાસ
૨૪ ,, મોજીલાલ ચુનીલાલ
૨૫ ,, મફતલાલ મોહનલાલ
૨૬ ,, મગનલાલ નાનચા
૨૭ ,, મણિલાલ મહાસુખરામ
૨૮ શ્રી. રતિલાલ ફુલચંદ
૨૯ ,, રામકૃષ્ણલાલ ડાહ્યાભાઈ
૩૦ ,, રતિલાલ ચુનીલાલ
૩૧ ,, રતિલાલ છગનલાલ
૩૨ ,, લાલભાઈ નરસીદાસ
૩૩ ,, લક્ષ્મીચંદ ઝવેરચંદ
૩૪ ,, લીલાધર વાઘજીભાઈ
૩૫ ,, સકરચંદ નરોત્તમદાસ
૩૬ ,, સેવંતીલાલ નગીનદાસ
૩૭ ,, શાંતિલાલ મોહનલાલ
૩૮ ,, શનાલાલ ચુનીલાલ
૩૯ ,, સકરચંદ મગનલાલ
૪૦ ,, હરિભાઈ રણછોડદાસ
૪૧ ,, હસનભાઇ પીરભાઇ

દેસીઅન બજાર

૧ શ્રી. લક્ષ્મીચંદ ઝવેરચંદ
૨ ,, બાબુલાલ સકરચંદ
૩ ,, જેઠાલાલ ફીલાભાઇ
૪ ,, શાંતિલાલ મોહનલાલ
૫ ,, મોજીલાલ ચુનીલાલ
૬ ,, હસનભાઇ પીરભાઈ
૭ ,, ચંદુલાલ કેશવલાલ
૮ ,, જાલીનસિંહ રાયસિંહ
૯ ,, લાધાભાઈ જીવણભાઇ
૧૦ ,, દયારામ મગનલાલ
૧૧ ,, લીલાધર ત્રીભોવનદાસ
૧૨ ,, પ્રેમચંદ માણેકચંદ
૧૩ શ્રી. મફતલાલ મોહનલાલ
૧૪ ,, નટવરલાલ જગજીવનદાસ
૧૫ ,, ચીમનલાલ મહાસુખરામ
૧૬ ,, હરિભાઇ રણછોડદાસ
૧૭ ,, રામકૃષ્ણલાલ ડાહ્યાભાઇ
૧૮ ,, જગજીવનદાસ હીરાચંદ
૧૯ ,, ખેમચંદ ભાયચંદ
૨૦ ,, કાન્તિલાલ સુન્થાની કું.
૨૧ ,, કેશવલાલ કસ્તુરચંદ
૨૨ ,, એ. કે. શાહ
૨૩ ,, મહેશચંદ ધીરજલાલ
૨૪ ,, ઇશ્વરલાલ મોહનલાલ
૨૫ શ્રી. રમેશચંદ નટવરલાલ
૨૬ ,, રમણલાલ મીજવલ્લભદાસ
૨૭ ,, આત્મારામ મોહનલાલ
૨૮ ,, ચુનીલાલ ગણપતરામ
૨૯ ,, લક્ષ્મીચંદ ભીખાભાઈ
૩૦ ,, ફુલચંદ છગનલાલ
૩૧ ,, કાન્તિલાલ અમથાલાલ
૩૨ ,, કાન્તિલાલ દયાળજી
૩૩ ,, રમણલાલ ત્રીભોવનદાસ
૩૪ ,, દાઉદભાઇ વલીભાઇ
૩૫ ,, ભોગીલાલ છગનલાલ
૩૬ ,, ચુનીલાલ છગનલાલ
૩૭ ,, મયાભાઇ ચુનીલાલ

અમદાવાદની બેંકો

અમદાવાદ શહેરમાં કુલ ૨૬ બેન્કો છે. એમાંની ૩ બેન્કો અમદાવાદ પીપલ્સ કો–ઓપરેટિવ બેન્ક લી., અમદાવાદ સેન્ટ્રલ કો–ઓપરેટિવ બેન્ક લી. અને ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ બેન્ક ઓફ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા લી. એ અમદાવાદ શહેરમાં જ સ્થપાયેલી બેન્કો છે અને શહેરમાં જ મુખ્યત્વે કામકાજ કરે છે. તેમની બહારગામ શાખાઓ નથી. બાકીની ૨૩ બેન્કો બહારગામમાં સ્થપાયેલી બેન્કોની શાખાઓ છે. એ ૨૩ બેન્કોની કુલ ૪૬ શાખાઓ અમદાવાદમાં છે.

૧૯૪૩ની સાલ પહેલાં શહેરમાં આટલી બધી બેન્કોની શાખાઓ નહોતી. સ્ટેશન અને મસ્કતી મારકેટ વિસ્તારમાં ત્રણ મોટી બેન્કોની શાખાઓ જ હતી. ૧૯૪૩થી બેન્કોની સંખ્યા અમદાવાદમાં ખૂબ વધી છે. જૂની તથા નવી મળીને કુલ ૨૬ બેન્કોની ૫૦ જેટલી શાખાઓ શહેરમાં છે. નાણાંના ફુગાવાને લીધે બેન્કોમાં થયેલા આ અસાધારણ વધારા છતાં બેન્કોને તેમના ગજા અને પ્રતિષ્ઠા પ્રમાણે કામ મળતું રહે છે. અમદાવાદમાં સ્થપાયેલી ઇન્ટરનેશનલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લી.નું કામકાજ સરકાર તરફથી બંધ કરાવવામાં આવેલું છે એટલે તે નાણાં જમા લેતી નથી.

અમદાવાદમાં બેન્કોનું એક એસોસીએશન છે. તેનું નામ અમદાવાદ કલીઅરીંગ બેન્ક એસોસીએશન છે. બેન્કના કલાર્કોનું પણ એસોસીએશન છે અને અને પટાવાળાઓનું યુનિયન પણ છે.

ઇમ્પીરિયલ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લી.

બેન્કની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૨૧માં મુંબઇમાં થઈ હતી, તેની સેન્ટ્રલ ઓફિસો મુંબઇ, કલકત્તા અને મદ્રાસમાં આવેલી છે.

હેડ ઓફિસ : ઇમ્પીરિયલ બેન્ક બિલ્ડીંગ, ફોર્ટ મુંબઇ.

અધિકૃત, કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ રૂા. ૧૧,૨૫,૦૦,૦૦૦

ભરપાઇ થયેલી થાપણ રૂા. ૫,૬૨,૫૦,૦૦૦

અનામત ભંડોળ રૂા. ૬,૨૨,૫૦,૦૦૦

મેનેજીંગ ડીરેકટર : શ્રી. એ. આર. ચીશોલ્મ

અમદાવાદ શાખાના એજન્ટ : શ્રી. એચ. હીન્ચકલીફ. હિંદભરમાં આ બેન્કની શાખાઓ છે. અમદાવાદમાં ભદ્ર અને સ્ટેશન બ્રાન્ચ એમ બે શાખાઓ છે. સ્ટેશન બ્રાન્ચના એજન્ટ શ્રી. આર. એમ. શાહ છે. ટે.નં. ૨૦૩૫ (ભદ્ર), ૨૪૫૬(રીચીરોડ).

પરદેશી હુંડિયામણ સુદ્ધાંત બધી જાતનું બેન્કીંગ અંગેનું કાયકાજ બેન્ક કરે છે રીઝર્વ બેન્કની શાખાઓ જ્યાં નથી ત્યાં સરકારી નાણાં અંગે બધું કામકાજ આ બેન્ક કરે છે.

બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૦૬ ના સપ્ટેમ્બરની ૭ મી તારીખે મુંબઇમાં થઇ હતી.

હેડ ઓફિસ: ઓરિએન્ટલ બિલ્ડીંગ્સ, ફોર્ટ, મુંબઇ

ચેરમેન: સર કાવસજી જહાંગીર, બેરોનેટ

અધિકૃત, કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ : રૂા. ૩ કરોડ

ભરપાઇ થયેલી ,, રૂા ૧॥ કરોડ

અનામત ભંડોળ રૂા. ૨ કરોડ

વર્કીંગ ફંડ રૂા. ૭૦ કરોડ

જનરલ મેનેજર : મી. એ. સી. કલાર્ક

અમદાવાદ શાખાના એજન્ટ : મી. ટી. ડી. કંસારા, એમ. એ. (કેન્ટાબ) બી. એસસી.

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૨૭ છે :અમદાવાદમાં ભદ્ર, સ્ટેશન, એલિસબ્રિજ અને માણેકચોક એમ ચાર શાખાઓ છે તેમાં એલિસબ્રીજ અને માણેકચોકમાં 'સેફ ડીપોઝીટ વોલ્ટસ' છે. ટેલીફોન : ૨૨૪૫ (ભદ્ર), ૨૪૬૧ (રીલરોડ), ૭૨૨૧ (એલિસબ્રીજ), ૫૧૧૦ (માણેકચોક).

ખાડિયા ચારરસ્તા પાસે 'સેફ ડીપોઝીટ વોલ્ટ સાથે શાખા માટે મકાન બંધાય છે.

સ્થાનિક કમિટી: શેઠ શ્રી. અંબાલાલ સારાભાઇ, શેઠ શ્રી. નરોત્તમ લાલભાઈ, શેઠ શ્રી. મદનમોહન મંગળદાસ.

પરદેશી હુંડિયામણ સુદ્ધાંત બધી જાતનું બેન્કીંગ અંગેનું કામકાજ બેન્ક કરે છે. લંડનમાં બેન્કની શાખા છેઃ ન્યુયોર્કમાં એજન્ટ બેન્ક છે.

સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિઆ લી.

બેન્કની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૧૧ ના ડીસેમ્બરની ૨૧ મી તારીખે મુંબઈમાં થઈ હતી.

હેડ ઓફિસ : સેન્ટ્રલ બેન્ક બિલ્ડીંગ, મહાત્મા ગાંધીરોડ, ફોટ, મુંબઈ

ચેરમેન : સર એચ. પી. મોદી, કે. બી. ઈ.

અધિકૃત, કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ રૂા. ૬ કરોડ ૩૦ લાખ

ભરપાઈ થયેલી થાપણ	રૂા.	૩,૧૪,૨૦,૬૮૦
અનામત ભંડોળ	રૂા.	૩,૧૮,૫૧,૦૦૦
ડીપોઝીટ ૩૦–૬–૪૭	રૂા.	૧૨૦,૧૮,૪૯,૮૩૫

મેનેજીંગ ડીરેકટર : શ્રી. એચ. સી. કેપ્ટન

અમદાવાદ શાખાના એજન્ટ : શ્રી. વી. સી. પટેલ એ. સી એ. (ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ)

બેન્કની કુલ શાખાઓ અને પે ઓફિસોની સંખ્યા ૩૬૦ જેટલી છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ અને મસ્કતી મારકેટ એમ બે શાખાઓ છે, ટેલીફોન નં. ૨૮૬૫

સ્થાનિક કમિટી : શેઠ બાલાભાઈ દામોદરદાસ, શેઠ હરિદાસ અચરતલાલ, શેઠ જેસીંગભાઈ પુરુષોતમદાસ હરિવલ્લભદાસ

પરદેશી હુંડિયામણ સુદ્ધાંત બધા પ્રકારનું બેન્કીંગ અંગેનું કામકાજ બેન્ક કરે છે. લંડન અને ન્યુયોર્કમાં એજન્ટ બેન્કો છે.

બેન્ક ઓફ બરોડા લી.

બેન્કની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૦૮ માં વડોદરામાં થઈ હતી. હેડ ઓફિસ : વડોદરા

ચેરમેન : શેઠ શ્રી. તુલસીદાસ કીલાચંદ

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૨ કરોડ ૪૦ લાખ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૨ કરોડ

ભરપાઇ થયેલી થાપણ	રૂા. ૧ કરોડ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૧ કરોડ ૫ લાખ

વર્કીંગ ફંડ ૩૦–૬–૧૯૪૭ ના રોજ

રૂા. ૩૪ કરોડ ૯૬ લાખ

જનરલ મેનેજર : શ્રી. ડબલ્યુ. જી. બ્રાઉન્ડવેટર
અમદાવાદ શાખાના એજન્ટ : શ્રી. કે. એમ. ચોકસી
બી. એ., સી. એ. આઇ. (લંડન)

બેન્કની કુલ શાખાઓ : ૩૭ : અમદાવાદમાં ભદ્ર અને પાંચકુવા એમ બે શાખાઓ છે. ભદ્રમાં સેફ ડીપોઝીટ વોલ્ટ છે. ટેલીફોન નં. ૨૨૫૨ છે.

અમદાવાદની સ્થાનિક કમિટી: શેઠ દુર્ગાપ્રસાદ એસ. લશ્કરી, શેઠ ચિનુભાઇ નારણભાઇ, શેઠ અમૃતલાલ હરગોવનદાસ

પરદેશી હુંડિયામણ સુદ્ધાંત બધા પ્રકારનું બેન્કીંગ અંગેનું કામકાજ બેન્ક કરે છે. લંડન અને ન્યુયોર્કમાં એજન્ટો છે.

યુનાઇટેડ કમર્શિયલ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૩ ની ૬ ઠ્ઠી જાન્યુઆરીના રોજ કલકત્તામાં થઇ હતી.

હેડ ઓફિસ : દિલ્હી
ચેરમેન : શ્રી. ઘનશ્યામદાસ બીરલા
વાઇસ ચેરમેનો : ,, એમ. એ. ઇસ્પહાની અને
,, રમણલાલ જી. સરૈયા

અધિકૃત, કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૪ કરોડ
ભરપાઇ થયેલી	,, ૨ કરોડ
અનામત ભંડોળ (તા. ૧–૧–૪૭)	,, ૩૦ લાખ
વર્કીંગ ફંડ	,, ૪૨ કરોડ

જનરલ મેનેજર : શ્રી. બી. ટી. ઠાકુર
અમદાવાદ શાખાના મેનેજર : શ્રી. ડી. જી. ભુપતાણી
બી. કોમ., એ. આઇ. આઈ. બી.

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૭૬ છે. અમદાવાદમાં ભદ્ર, મસ્કતી મારકેટ અને માણેકચોક ત્રણ શાખાઓ.

ટેલીફોન નં. ૩૩૯૦ (ભદ્ર), ૫૪૦૩ (માણેકચોક)

સ્થાનિક કમિટી : શેઠ રમણલાલ લલ્લુભાઈ, શેઠ નરોત્તમ હઠીસીંગ, શેઠ રતિલાલ નાથાલાલ, શેઠ સારાભાઇ જેસીંગભાઈ, શેઠ. નવનીતલાલ સાકરલાલ, શેઠ જયકૃષ્ણ હરિવલભદાસ

પરદેશી હુંડિયામણ સુદ્ધાંત બધા પ્રકારનું બેન્કીંગ અંગેનું કામકાજ કરે છે.

ભારત બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૩માં દિલ્હીમાં થઇ હતી. હેડ ઓફિસઃ ૬, દરિયાગંજ, દિલ્હી

ચેરમેનઃ શેઠ શ્રી. રામકૃષ્ણ દાલમીઆ

અધિકૃત થાપણ :	રૂા. ૮ કરોડ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૪,૦૨,૬૧,૬૪૦
ભરપાઇ થયેલી થાપણ	રૂા. ૨,૦૧,૩૭,૧૭૫
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૪૦ લાખ
વર્કીંગ ફંડઝ (૩૧–૩–૪૭)	રૂા. ૩૨ કરોડ ૨૯ લાખ

મેનેજીંગ ડીરેકટર : શેઠ શાંતિપ્રસાદ જૈન, દાલમિયા નગર
મેનેજીંગ ડીરેકટર : શ્રી રાજેન્દ્રકુમાર જૈન, દિલ્હી.
જનરલ મેનેજર : શ્રી. રામસહાય બાલ

અમદાવાદ શાખાના મેનેજર અને ગુજરાત-કાઠિયાવાડ ના ડી. મેનેજર } શ્રી. બી. જી. પોતનીસ

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૨૯૨ છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ અને મસ્કતી માર્કેટમાં એમ બે શાખાઓ છે. મસ્કતી મારકેટ શાખામાં સેફ ડીપોઝીટ વોલ્ટ છે ટેલીફોન નં. ૩૧૯૧.

અમદાવાદની સ્થાનિક કમિટી : શેઠ નરસિંહલાલ લલ્લુભાઇ, શેઠ ચંદુલાલ માધવલાલ, શેઠ નંદુલાલ મંછારામ, શેઠ પોપટલાલ જે. ભાલકીયા

પરદેશી હુંડિયામણ સુદ્ધાંત બધા પ્રકારનું બેન્કીંગનું કામકાજ બેન્ક કરે છે.

પંજાબ નેશનલ બેંક લી.

બેંકની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૮૯૫ માં થઇ હતી

હેડ ઓફિસ : દિલ્હી

ચેરમેન : શ્રી. યોધરાજ

અધિકૃત થાપણ	રૂા. એક કરોડ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	,,
ભરપાઇ થયેલી થાપણ	રૂા. ૮૭,૩૬,૫૧૨
અનામત ભંડોળ (૩૧–૧૨–૪૬)	રૂા. ૧ કરોડ
વર્કીંગ ફંડ (૩૧–૧૨–૪૬)	રૂ. ૭૮ કરોડથી વધુ

જનરલ મેનેજર : શ્રી. યોધરાજ

અમદાવાદના મેનેજર : શ્રી. ડી. એન. કૃષ્ણ

બેંકની કુલ શાખાઓ તા. ૩૦–૬–૪૭ ના રોજ ૨૮૦ હતી. અમદાવાદમાં રીડરોડ ઉપર એક શાખા છે. ટેલીફોન નં. ૨૩૨૪. સ્થાનિક કમિટી શેઠ પ્રાણલાલ ભીખાભાઇ, શેઠ રસિકલાલ ચીમનલાલ નગરી, શેઠ નરેશચંદ્ર મનસુખરામ, શેઠ ચન્દ્રવદન રમણલાલ.

પરદેશી હુંડિયામણ સુદ્ધાંત બધા પ્રકારનું બેંકીંગનું કામકાજ બેંક કરે છે.

અલ્હાબાદ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૮૬૫માં કલકત્તામાં થઇ હતી. હેડ ઓફિસ : ૬, રોયલ એક્ષચેન્જ પ્લેસ, કલકત્તા

ચેરમેન : મી. એ. ટી. ઓરડીઆસ.

અધિકૃત અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૧ કરોડ
ભરપાઇ થએલી	રૂા. ૫૦ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૧ કરોડ ૫ લાખ
વર્કીંગ ફંડ	રૂા. ૨૮ કરોડ

જનરલ મેનેજર : મી. જે. એફ. વૂડ

અમદાવાદ શાખાના એજન્ટ : મી. બી. ડી. ટન્ડન

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૬૬ છે અને આખા હિંદમાં અને પરદેશમાં આડતિયા છે. અમદાવાદમાં પાનકોર નાકે શાખા છે. ટેલીફોન નં. ૨૯૯૩

બધા પ્રકારનું બેન્કીંગનું કામકાજ કરે છે.

દેવકરણ નાનજી બેન્કીંગ કું. લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૩૮ માં મુંબઇમાં થઇ હતી. હેડ ઓફિસ: એલ્ફીન્સ્ટન સર્કલ, કોટ, મુંબઇ

ચેરમેન : શ્રી. પ્રાણલાલ દેવકરણ નાનજી, જે. પી.

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૧ કરોડ
કાઢેલી, ભરાયેલી અને ભરપાઇ થયેલી થાપણ	રૂા. ૫૦ લાખ
અનામત ભંડોળ (૩૧–૧૨–૪૭)	રૂા. ૧૫ લાખ
વર્કીંગ ફંડ (૩૧–૧૨–૪૬)	રૂા. ૧૦ કરોડ ૪૬ લાખથી વધુ

મેનેજીંગ ડીરેક્ટર : શ્રી. પ્રવીણચંદ્ર વી. ગાંધી જે. પી.

સેક્રેટરી : શ્રી. કૃષ્ણરાવ આર. પટવર્ધન બી. એ.

અમદાવાદ શાખાના મેનેજર : શ્રી. રસિકલાલ રતિલાલ ત્રિવેદી.

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૪૬ છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ, મસ્કતી મારકેટ, માણેકચોક અને દિલ્હી ચકલા એમ ચાર શાખાઓ છે. ટેલીફોન નં. ૩૦૭૦ છે.

સ્થાનિક કમિટી (૧) શેઠ ચરણદાસ હરિદાસ અચરતલાલ (૨) શેઠ બલુભાઇ દલસુખભાઇ દેસાઇ (૩) શેઠ ગોરધનદાસ ચુનીલાલ. (૪) શેઠ હિંમતલાલ કાળીદાસ મહેતા.

બધા પ્રકારનું બેન્કીંગ અંગેનું કામકાજ કરે છે.

હિન્દુસ્તાન કમર્શિયલ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૩ માં કાનપુરમાં થઇ હતી.

હેડ ઓફિસ : કાનપુર

ચેરમેન : સર પદમપત સિંઘાણીઆ (નાઇટ)

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૫ કરોડ
ભરપાઇ થાપણ :	રૂા. ૧ કરોડ ૨૫ લાખ
વર્કીંગ ફંડઝ	રૂા. ૧૯ કરોડથી વધુ

મેનેજીંગ ડીરેક્ટર : લાલા કિશનચંદ પુરી બી. એ. એફ. આઇ. બી. (લંડન) એમ. એલ. એ.

અમદાવાદ શાખાઓના એજન્ટ : રમેન્દ્ર જી. જહા,

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૧૦૨ છે. અમદાવાદમાં રતનપોળ, મસ્કતી મારકેટ અને આસ્તોડીઆ એમ ત્રણ શાખાઓ છે. ટેલીફોન નં. ૨૪૧૪

અમદાવાદની સ્થાનિક કમિટી : શેઠ ત્રીભોવનદાસ હરગોવિંદદાસ પ્રમુખ, શેઠ જેસીંગભાઇ સી. સુતરીઆ, શેઠ ચંદ્રકાન્ત મોતીલાલ, શેઠ સાકરલાલ નારણદાસ, શેઠ પરમાનંદ માણેકલાલ

હિન્દુસ્તાન મરકન્ટાઇલ બેન્ક લી.

બેંકની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૪૪ માં કલકત્તામાં થઇ હતી'

હેડ ઓફિસ : ૧૦, કલાઇવ રો, કલકત્તા

ચેરમેન : શેઠ શ્રી. મુંગતુરામ જયપુરીઆ

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૨ કરોડ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૧ કરોડ
ભરપાઇ થયેલી થાપણ	રૂા. ૫૦ લાખ

જનરલ મેનેજર : શ્રી. એસ. સી. મઝમુદાર

અમદાવાદ શાખાના મેનેજર

બેંકની કુલ ૧૫ શાખાઓ છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ અને મરકતી મારકેટ એમ બે શાખાઓ છે. ટેલીફોન નં. ૨૭૩૬

સ્થાનિક કમિટી : શેઠ નંદદાસ હરિદાસ, શેઠ અરવિંદભાઇ નરોત્તમભાઇ, શેઠ દામોદરલાલ જયપુરીઆ, શેઠ કેશવલાલ પ્રેમચંદ, શેઠ મથુરાદાસ મંગળદાસ, શેઠ ત્રીકમલાલ મહાસુખરામ. બેન્કીંગનું બધા પ્રકારનું કામકાજ બેન્ક કરે છે.

એક્ષચેન્જ બેન્ક ઓફ ઇન્ડિયા એન્ડ આફ્રિકા લી.

બેન્કની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૪૨ના એપ્રિલની ૩૦ મી તારીખે મુંબઇમાં થઇ હતી.

હેડ ઓફિસ : સર ફિરોઝશાહ મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઈ.

ચેરમેન : શેઠ શાંતિલાલ મંગળદાસ

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૧ કરોડ ૨૦ લાખ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૬૦ લાખ
ભરપાઈ થયેલી	રૂા. ૩૦,૧૭,૬૬૫
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૪,૨૫૦૦૦
વર્કીંગ ફંડ (૩૧-૧૨-૪૬)	રૂા. ૯,૩૨,૬૯,૬૦૦

મેનેજીંગ ડીરેકટર : શ્રી. જે. એમ. અખાણી

અમદાવાદ શાખાના એજન્ટ : શ્રી. સી. કે. અમીન

બેન્કની કુલ શાખાઓ હિંદમાં ૨૦ છે, દરિયાપાર ૧૦ શાખાઓ છે. અમદાવાદમાં માણેકચોક, મરકતી મારકેટ અને રાયપુર ચકલા એમ ત્રણ

શાખાઓ છે. લંડન, એડન અને કોલમ્બોમાં શાખાઓ છે. ટેલીફોન નં. ૫૫૪૪ (માણેકચોક)

પરદેશી હુંડિયામણ સુધ્ધાંત બધા પ્રકારનું બેન્કીંગ અંગેનું કામકાજ બેન્ક કરે છે.

કલકત્તા નેશનલ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૩૫માં કલકત્તામાં થઈ હતી. હેડ ઓફિસ : મિશન રો, કલકત્તા

ચેરમેન : શ્રી. એસ. એમ. ભટ્ટાચાર્યજી

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૨ કરોડ
કાઢેલી, ભરાએલી અને ભરપાઇ થયેલી થાપણ	રૂા. ૫૦ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૨૩ લાખથી વધુ
વર્કીંગ ફંડ	રૂા. ૭,૫૦,૦૦,૦૦૦ સાડા-સાત કરોડથી વધુ

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૫૧ છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ અને મસ્કતી મારકેટ એમ બે શાખાઓ છે. ટેલીફોન નં. ૨૨૨૫ છે.

પરદેશી હુંડિયામણ સુદ્ધાંત બધી જાતનું બેન્કીંગ અંગેનું કામકાજ બેન્ક કરે છે. અમદાવાદમાં બેન્કનું પોતાનું જ મકાન છે.

બેન્ક ઓફ બિકાનેર લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૪માં બિકાનેરમાં થઇ હતી. હેડ ઓફિસઃ બિકાનેર

ચેરમેનઃ શેઠ ભંવરલાલજી રામપુરીઆ

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૨ કરોડ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૧ કરોડ
ભરપાઇ થયેલી થાપણ	રૂા. ૫૦ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૨,૨૫,૦૦૦
વર્કીંગ ફંડ	રૂા. ૭ા કરોડથી વધુ

જનરલ મેનેજરઃ શ્રી. એફ. એલ. પેરેડોન

ડે. ,, ,, શ્રી. સત્યદેવ વઢવાન

અમદાવાદ શાખાના મેનેજરઃ શ્રી. બી. સી. ભટ

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૪૬ છે. અમદાવાદમાં મસ્કતી મારકેટની એક શાખા છે.

સ્થાનિક કમિટી ૧ શેઠ ચીમનલાલ હરિલાલ (ચેરમેન) ૨ શેઠ નરોત્તમદાસ જેઠાભાઇ ભાલકીઆ ૩ શેઠ રસિકલાલ સી. પરીખ ૪ શેઠ ડાહ્યાભાઇ છોટાલાલ ૫ ગીરધરલાલ જી. મોહાતા ૬ રમણલાલ દામોદરદાસ ૭ અમરતલાલ સોમનાથ ભટ્ટ

બધા પ્રકારનું બેન્કીંગનું કામકાજ કરે છે.

બેન્ક ઓફ જયપુર લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૩માં જયપુર રાજ્યમાં થઇ હતી. હેડ ઓફિસઃ જયપુર.

ચેરમેનઃ સર પદમપત સિંઘાણીઆ

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૨ કરોડ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૧ કરોડ
ભરપાઈ થયેલી થાપણ	રૂા. ૫૦ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૮ લાખ
વર્કીંગ ફંડ	રૂા. ૯ કરોડથી વધુ

જનરલ મેનેજરઃ શ્રી. એસ. એલ. કોઠારી

અમદાવાદ શાખાના મેનેજરઃ શ્રી. આઇ. એસ. યોદ્ધા, બી.એ.એલએલ.બી.

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૪૪ જેટલી છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ અને મસ્કતી મારકેટ પાસે એમ બે શાખાઓ છે. રિલીફ રોડ શાખામાં સેફ ડીપોઝીટ વોલ્ટની વ્યવસ્થા છે. ટેલીફોન નં. ૨૪૦૪

તમામ પ્રકારનું બેન્કીંગ કામકાજ કરે છે.

જોધપુર કમર્શિયલ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૪૪માં જોધપુરમાં થઇ હતી. હેડ ઓફિસઃ જાલોરી ગેટ, જોધપુર

ચેરમેનઃ શેઠશ્રી નારાયણલાલ બંસીલાલ પીત્તી

અધિકૃત થાપણ	રૂા. ૨ કરોડ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂા. ૧ કરોડ
ભરપાઈ થયેલી ,,	રૂા. ૫૦ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૩,૫૦,૦૦૦
વર્કીંગ ફંડ	રૂા. ૩ કરોડથી વધુ

જનરલ મેનેજરઃ શ્રી. સી. એચ. દીવાનજી,

અમદાવાદ એજન્ટઃ શ્રી. રેવાશંકર શુકલ

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૧૮ છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ ઉપર એક શાખા છે. ટેલીફોન નં. ૨૩૦૭ છે.

બધી જાતનું બેન્કીગનું કામકાજ કરે છે.

ધી હિન્દ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૩ માં કલકત્તામાં થઈ હતી.

હેડઓફિસઃ ૯, રોયલ એક્ષચેન્જ પ્લેસ, કલકત્તા
ચેરમેનઃ શ્રી. બી. એલ. જાલન

અધિકૃત થાપણુ	રૂા. ૨ કરોડ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણુ	રૂા. ૧ કરોડ
ભરપાઈ થયેલી થાપણુ	રૂા. ૫૦ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૯ લાખ
વર્કીંગ ફંડ્ઝ	રૂા. ૫ કરોડથી વધુ

મેનેજરઃ શ્રી. એન. એમ. ચોકસી

અમદાવાદ શાખાના એજન્ટઃ શ્રી. પી. એસ. નવલખા

સ્થાનિક કમિટિમાં શેઠ જયંતીલાલ અમૃતલાલ, શેઠ ચિનુભાઇ નારણભાઇ, શેઠ ગિરધરલાલ દામોદરદાસ, શેઠ જીવણલાલ નાનાલાલ, અને શેઠ પ્રેમચદ બાલાભાઇ છે.

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૧૨ છે. અમદાવાદમાં માણેકચોક અને મરકતી મારકેટ એમ બે શાખાઓ છે. ટેલીફોન નં. ૫૫૧૯

નેશનલ સેવીંગ્સ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૧ના મે માસની ૨૮મી તારીખે મુંબઈમાં થઈ હતી.

હેડ ઓફિસઃ ૪૩,૪૫ એપોલો સ્ટ્રીટ ફોર્ટ, મુંબઈ.

ચેરમેન : શેઠ શ્રી ઉમાદત્ત એસ. નેમાણી

અધિકૃત થાપણુ	રૂા. ૯૨ લાખ
કાઢેલી, ભરાયેલી અને	
ભરપાઇ થયેલી થાપણુ	રૂા. ૪૬ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૮,૨૫,૦૦૦
વર્કીંગ ફંડ	રૂા. ૭ કરોડથી વધુ

મેનેજીંગ ડાયરેકટરઃ બી. એન. સી. બોરાના બી.કોમ,એ.આઈ.આઇ.બી.

અમદાવાદ શાખાના એજન્ટઃ શ્રી. કે. જી. કુલકર્ણી

બેન્કની કુલ શાખા ૩૦ છે. અમદાવાદમાં માણેકચોક અને મરકતી મારકેટ એમ બે શાખાઓ છે. માણેકચોક શાખામાં આધુનિક સગવડવાળો સેફ ડીપોઝીટ વોલ્ટ છે. ટેલીફોન નં. ૫૩૨૭.

સ્થાનિક કમિટી: શેઠ ત્રીકમલાલ ગીરધરલાલ (ચેરમેન), શેઠ ભોગીલાલ સુતરીઆ, શેઠ નારાયણદાસ સાધુરામ, શેઠ ચિનુભાઈ નરસીદાસ, શેઠ રસિકલાલ ચંદુલાલ.

બધા પ્રકારનું બેન્કીંગનું કામકાજ કરે છે.

ન્યુ સીટીઝન બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા લી.

બેન્કની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૩૭ના જુલાઈની ૩૧મી તારીખે મુંબઈમાં થઈ હતી.

હેડ ઓફિસ: સર વિઠ્ઠલદાસ ચેમ્બર્સ, એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ

ચેરમેન: સર એચ. પી. દસ્તુર

અધિકૃત થાપણુ	રૂા. ૬૦ લાખ
ભરવા કાઢેલી	રૂા. ૧૮ લાખ
ભરાયેલી થાપણુ	રૂા. ૧૬ લાખ
ભરપાઇ થયેલી થાપણુ	રૂા. ૧૦. ૪૧ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂા. ૧૧ા લાખથી વધુ
વર્કીંગ ફંડ	રૂા. ૩ કરોડ ૩૭ લાખ

મેનેજીંગ ડીરેકટર: મી. ડી. ડી. દેશપાંડે, બી. એ. એફ. આર. સી. એ.

અમદાવાદ શાખાના એજન્ટ: મી. જે. સી. કુસુમગર, બી. કોમ.

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૪૭ છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ પર રતનપોળને નાકે શાખા છે. ટેલીફોન નં. ૨૨૮૧ છે. બેન્કમાં નાણાં મૂકનારાંઓને ડીરેકટરોની બોર્ડમાં પ્રતિનિધિત્વ આપનાર આ પહેલીજ બેન્ક છે, તેથી તે "ડીપોઝીટરોની પોતાની બેન્ક" ગણાય છે. બેન્કીંગ ઇન્કવાયરી કમિટીની ભલામણ પ્રમાણે પોદાર કોમર્સ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને બેંકીંગની વ્યવહારુ તાલીમ માટે આ બેંકે સગવડ આપેલી છે.

અમદાવાદ પીપલ્સ કો-ઓપરેટિવ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૩૨ ના એપ્રિલની ૧૬ મી તારીખે અમદાવાદમાં થઇ હતી.

હેડ ઓફિસ પીપલ્સ બેન્ક બિલ્ડીંગ, કારંજ, અમદાવાદ. ચેરમેન શ્રી. પ્રીતમરાય વ્રજરાય દેસાઇ

અધિકૃત થાપણ	રૂ ૫ લાખ
કાઢેલી, ભરાયેલી અને ભરપાઈ થયેલી થાપણ	રૂ. ૧,૮૯,૮૭૦
અનામત તથા બીજાં ફંડ (૩૦–૬–૪૭)	રૂ. ૧,૦૭,૩૫૨
વર્કીંગ ફંડ (૩૦–૬–૪૭)	રૂ. ૨૩,૭૨,૮૩૮

મેનેજીંગ ડીરેકટર, શ્રી.પાન્ડુરાવ ભાઇલાલ દેસાઈ
મેનેજર શ્રી. ભાસ્કર સેતલવડ.

બેન્કની બહારગામ શાખાઓ નથી. અમદાવાદમાં સહકારી ધોરણે સ્થપાયેલી આ બેન્ક નાના વેપારીઓ અને મધ્યમ વર્ગ જેને જોઇન્ટ સ્ટોક બેન્કો મદદ નથી કરતી તેમને નાણાંની મદદ કરે છે. દરેક જાતનું બેન્કીંગ અંગેનું કામકાજ કરે છે. ટેલીફોન નં. ૩૨૪૪. આ બેંકે હરિજનોને તેમનાં માલિકીનાં ઘરો સસ્તે દરે નાણાં ધીરીને બાંધી આપ્યાં છે. તેમ જ મોટા વ્યાજના દેવાંઓમાંથી તેમને મુક્ત કરી આપ્યા છે. આ ઉપરાંત ૧૯૪૧માં આવેલી રેલમાં પડી ગયેલાં મકાનો ગુજરાત પ્રાંતિક સમિતિની સાથે રહીને નવેસરથી બાંધી આપ્યાં છે. સાત વર્ષના ગાળામાં આ બેંકે પોતાનું જ મકાન તૈયાર કરેલ છે.

ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ બેન્ક ઓફ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૨૦ના જાન્યુઆરીની ૩૧મી તારીખે અમદાવાદમાં થઈ હતી.
હેડ ઓફિસ : ઈન્ડસ્ટ્રીઅલ બેન્ક બિલ્ડીંગ, લાલ દરવાજા અમદાવાદ.

ચેરમેન : શેઠ મથુરાદાસ મંગળદાસ પારેખ.

અધિકૃત, કાઢેલી, ભરાયલી થાપણ :	રૂ. ૨૦ લાખ
ભરપાઈ થયેલી	રૂ. ૧૦,૦૨,૫૮૦
અનામત ભંડોળ	રૂ. ૯,૯૮,૬૨૦

મેનેજીંગ ડીરેકટરો: શેઠશ્રી મથુરાદાસ મંગળદાસ પારેખ
,, મધુસુદન ચમનલાલ પારેખ
મેનેજર : શ્રી. ઉમેદલાલ પી. મણીઆર

બેન્કની બીજી શાખાઓ નથી.

ટેલીફોન: નં. ૨૨૮૪

હબીબ બેન્ક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૧ના ઓગસ્ટની ૫મી તારીખે મુંબઇમાં થઈ હતી.
ચેરમેન: શ્રી. મહમદઅલી હબીબ

અધિકૃત થાપણ	રૂ. ૨ કરોડ
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂ. ૧ કરોડ
ભરપાઈ થયેલી થાપણ	,, ૫૦ લાખ
અનામત ભંડોળ	,, ૨૫ લાખ
વર્કીંગ ફંડ	રૂ. ૧૩ કરોડ ૬૬ લાખ

જનરલ મેનેજર : શ્રી. દોસ્તમહમદ એચ. વિશ્રામ; અમદાવાદ શાખાના મેનેજર શ્રી. એસ. જી. સફરી.

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૨૪ છે. અમદાવાદમાં ગાંધીરોડ પર શાખા છે. ટેલીફોન નં. ૩૨૨૮

બેન્કીંગનું બધા પ્રકારનું કામકાજ કરે છે.

અમદાવાદ સેન્ટ્રલ કો. ઓ. બેંક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૨૨ ના ઑગસ્ટની ૧૧ મી તારીખે અમદાવાદમાં થઇ હતી.
હેડ ઓફિસ : ગાંધીરોડ, અમદાવાદ

ચેરમેન : રા. બા. ડાહ્યાભાઇ એ. પટેલ

અધિકૃત થાપણ	રૂ. ૧,૨૫,૦૦૦
કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂ. ૧,૨૧,૭૦૦
ભરપાઈ થયેલી થાપણ	રૂ. ૧,૨૧,૭૦૦
અનામત ભંડોળ	રૂ. ૩૨,૫૩૪
વર્કીંગ ફંડ	રૂ. ૨૭,૨૨,૭૦૧

અમદાવાદ મેનેજર : શ્રી. ચીમનલાલ એમ. શાહ

બેન્ક અમદાવાદનીજ છે અને તેના ડીરેક્ટરોની સંખ્યા ૧૫ ની છે. સહકારી બેન્ક કરી શકે તે બધું કામકાજ બેન્ક કરે છે.

ગડોદિયા બેંક લી.

બેન્કની સ્થાપના ઈ. સ. ૧૯૪૭માં મુંબાઇમાં થઈ હતી.

ચેરમેન : શેઠ એલ. એન. ગડોદિયા

અધિકૃત, કાઢેલી અને ભરાયેલી થાપણ	રૂ. ૧૦ લાખ
ભરપાઈ થયેલી	,, રૂ. ૧૦ લાખ
અનામત ભંડોળ	રૂ. ૭૦ હજાર
વર્કીંગ ફન્ડઝ	રૂ. ૧,૨૬,૮૨,૮૫૩
જનરલ મેનેજર:	શ્રી. એ. એન. મિશ્ર
અમદાવાદ ,,	શ્રી. બી. એન. કપુર

બેન્કની કુલ શાખાઓ ૨૪ છે; અમદાવાદમાં રીચીરોડ અને મસ્કતી મારકીટ એમ બે શાખાઓ છે. ટેલીફોન નં. ૨૮૫૪

બધી જાતનું બેન્કીગ અંગેનું કામકાજ કરે છે.

અમદાવાદની વીમા કંપનીઓ

અમદાવાદમાં વીમાનો ધંધો જિંદગી અને આગ, અકસ્માત વગેરે બધા વિભાગોમાં ધીકતો ચાલે છે. અહીં કામ કરતી જુદી જુદી વીમા કંપનીઓની યાદી નીચે આપી છે.

વીમા કંપનીઓ

૧ આરગસ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લીઃ ગાંધીરોડ (હે. ઓ. અમદાવાદ) મેને. ડીરેકટર—શ્રી. સૂર્યકાન્ત બી. શાહ

૨ આર્યન ચેમ્પીઅન ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ રેવડી બજાર ટે. નં. ૨૫૭૩

૩ ઇસ્ટર્ન ફેડરલ યુનિયન ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. કલકત્તા) બ્રાન્ચ લાલ દરવાજા બ્રા. મે.—એન. એ. લાખીઆ.

૪ ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ—ચંગપોળ ટે. નં. ૨૫૭૭, ૭૦૯૪. બ્રાંચ સે.—ગી. વીણુ.

૫ ઇન્ડિયન ગ્લોબ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (લાઇફ) (હે. ઓ. મુંબઇ) ચીફ એજન્સી ગાંધીરોડ ચી. એ.—રમેશચંદ્ર એન્ડ કુાં. (લાઇફ).

૬ ઇન્ડિયન ગ્લોબ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી. (ફાયર) (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ, પતાસા પોળના નાકે, ટે. નં. ૨૨૭૫. બ્રાન્ચ મેનેજર શ્રી. અરવિંદભાઇ પી. શેઠ.

૭ ઇન્ડીઅન મરકન્ટાઇલ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) ચીફ એજન્સી ગાંધીરોડ, ચંગપોળ, ચી. એ.—નરેન્દ્ર એન્ડ સન્સ.

૮ ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ એન્ડ પ્રુડેન્શીઅલ એસ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) ચીફ એજન્સી ઓફિસ, કારંજ ભદ્ર, ટે. નં. ૨૫૨૭ ચી. એ.—ગુજરાત એજન્સી.

૯ એફીલીએટેડ જનરલ એસ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ ફરનાન્ડીઝ બ્રીજ ગાંધીરોડ,

૧૦ એશિયન એશ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ ફોસલેન, ટે. નં. ૨૯૯૭

૧૧ એમ્પાયર ઓફ ઇન્ડિયા લાઇફ એસ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ—ચારરસ્તા, બ્રાન્ચ મેનેજર—કે. આર. મેહન.

૧૨ ઓલ ઇન્ડિયા જનરલ એશ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. મુંબઇ) જનરલ મેનેજર એસ. બી. કાર્ડમાસ્તર, ચીફ એજન્સી હરિસદન ચાર રસ્તા, ચી. એ.—દીવેટીઆ બ્રધર્સ.

૧૩ ઓરીએન્ટલ ગવર્મેન્ટ સીકયુરીટી લાઇફ એસ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ—લાલ દરવાજા ટે. નં. ૨૮૫૯ બ્રા. મે.—શ્રી. આઈ. સી. મહેતા.

૧૪ કૈસરે હિન્દ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ—રીડરોડ.

૧૫ કોમનવેલ્થ એસ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. પૂના) બ્રાન્ચ—રીડરોડ ટે. નં. ૨૨૮૬

૧૬ ગ્રેટ સોસ્યલ લાઇફ એન્ડ જનરલ એશ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ પાંચકૂવા

૧૭ ચંદ્રગુપ્ત મ્યુચ્યુઅલ એસ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ રેવડીબજાર.

૧૮ જનરલ એસ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. અજમેર) બ્રાન્ચ પાંચકૂવા. બ્રાન્ચ મેનેજર—મી. વૈદ્ય.

૧૯ જયભારત ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ પાંચકૂવા.

૨૦ જ્યુપીટર જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ—ચારરસ્તા ખાડીઆ ટે. નં. ૨૩૭૯

૨૧ ઝેનીથ લાઇફ એસ્યુરન્સ કુાં. લીઃ (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ—મીરઝાપુર રોડ અમદાવાદ ટે. નં. ૨૦૪૧

૨૨ ટ્રાઇટન (હે. ઓ. કલકત્તા) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ ફર્નાન્ડીઝબ્રીજ,

૨૩ ટ્રોપીકલ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી: (હે. ઓ. ન્યુ દિલ્હી) બ્રાન્ચ-રીલીફરોડ ટે. નં. ૨૫૦૪.

૨૪ દીપક જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી: (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ-ચારરસ્તા ખાડીઆ: બ્રા. મે.-શ્રી. બી. એચ. વૈષ્ણવ.

૨૫ દીગ્વિજય ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી: (હે. ઓ. મુંબઇ) ચીફ એજન્સી-ગાંધીરોડ ફુવારા સામે, ચી. એ.-રજનીકાન્ત અમૃતલાલ એન્ડ કું.

૨૬ દેવકરણ નાનજી ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી: (હે. ઓ. મુંબઇ) ચીફ એજન્સી, બાલા હનુમાન ચી. એ.-સી. બી. પટવા એન્ડ કુાં.

૨૭ દેવકરણ નાનજી (ફાયર) ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી: (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ-રીલીફરોડ ટે. નં. ૩૦૭૦

૨૮ નાગપુર પાયોનિયર ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. નાગપુર) ચીફ એજન્સી-લાલ દરવાજા ચી. એ.-બાબુભાઇ દ્વારકાદાસ એન્ડ કુાં.

૨૯ ન્યુ એશિયાટીક ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી: (હે. ઓ. દિલ્હી)-ગાંધીરોડ ઓર્ગેનાઇઝર ઓફિસ પાડાપોળ સામે

૩૦ ન્યુ ગ્રેટ ઇન્સ્યુરન્સ કંપની ઓફ ઇન્ડિયા. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ-ક્રોસલેન

૩૧ ન્યુ ઇન્ડિયા એશ્યુરન્સ કુાં. લી. (લાઇફ) (હે. ઓ. મુંબઇ) ગાંધીરોડ ફુવારા સામે, ટે. નં. ૨૨૨૫ ચી. એ.-એન. એમ. ફોજદારની કુાં.

૩૨ ન્યુ ઇન્ડીઆ એશ્યુરન્સ કુાં. લી. (ફાયર) (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ, ટે.નં. ૨૨૨૫ બ્રા. મે.-શ્રી. શાંતિલાલ એમ. ફોજદાર

૩૩ નેશનલ ઇન્ડીઅન લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. કલકત્તા) ચીફ એજન્ટસ-મનુભાઇ એન્ડ કુાં. ચંગપોળ, ગાંધીરોડ

૩૪ નેશનલ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. કલકત્તા) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ, સેન્ટ્રલ બેંક બિલ્ડીંગ

૩૫ નેશનલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કુાં. લી. (હે. ઓ. કલકત્તા) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ ટે. નં. ૩૧૫૨

૩૬ સનશાઇન ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ–ગાંધી રોડ

૩૭ **નેપચ્યુન એસ્યુરન્સ કું. લી :** (હે.ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ–પાંચકૂવા ટે. નં. ૫૪૧૬ બ્રા. મે. ચંદુલાલ જી. મહેતા

૩૮ પાન્ડયન ઇન્સ્યુ. કું. લી.:(હે. ઓ. મદુરા) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ ટે. નં. ૨૬૨૫

૩૯ પીપલ્સ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લીઃ (હે. ઓ. લાહોર) બ્રાન્ચ–ગાંધીરોડ રતનપોળ પાસે

૪૦ પ્રેસીડેન્સી લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ

૪૧ ફ્રી ઇન્ડીઆ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. કાનપુર)

૪૨ ફેડરલ ઇન્ડીઆ એસ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. દિલ્હી) બ્રાન્ચ–ગાંધીરોડ રતનપોળ પાસે

૪૩ ફેમસ લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ રિલીફરોડ

૪૪ બ્રિટીશ ઇન્ડીઆ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ મીરઝાપુર રોડ ટે. નં. ૩૦૦૫

૪૫ બોમ્બે એલાયન્સ એસ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ રીડરોડ.

૪૬ બોમ્બે કો–ઓપરેટીવ ઇન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લી. (હે. ઓ. મુંબઇ), ચીફ એજન્સી ઓફિસ બાલાહનુમાન, ગાંધીરોડ, ચી.એ.–અનુપમ બ્રધર્સ

૪૭ બોમ્બે લાઇફ એસ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ–ગાંધીરોડ.

૪૮ બોમ્બે મ્યુચ્યુઅલ લાઇફ એસ્યુરન્સ સોસાયટી લીઃ (હે. ઓ. મુંબઇ) ચીફ એજન્સી ઓફિસ–ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન પાસે ટે. નં. ૩૧૪૦ ચી. એ.–એમ. સી. શાહ એન્ડ કું.

૪૯ ભારત ઇન્સ્યુરન્સ કું. લીઃ (હે. ઓ. દિલ્હી) દૂધીઆ બિલ્ડીંગ રીચીરોડ ટે. નં. ૨૭૩૮

૫૦ **યુનીઅન લાઇફ એસ્યુરન્સ કું લી :** (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ–માણેકચોક ટે. નં. ૫૪૩૦ મેનેજીંગ ડીરેક્ટર શ્રી. જે. એમ. અખાણી બ્રા. મે.–લાલભાઇ યુ. લઠ્ઠા

૫૧ યુનાઇટેડ ઇન્ડિયા લાઇફ એસ્યુરન્સ કું. લીઃ (હે. ઓ. મદ્રાસ) ચીફ એજન્સી પાંચકૂવા ચી. એ.–આર. રતિલાલની કું.

૫૨ **યુનિવર્સલ ફાયર એન્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.** (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ પતાસાપોળ ટે. નં. ૨૭૭૮ બ્રા. મે.–આઇ. સી. મુનશી

૫૩ રીલાયન્સ એસ્યુરન્સ સોસાયટી લી. (હે. ઓ. બરોડા) બ્રાન્ચ ગાંધીરોડ, પતાસાપોળ

૫૪ રૂબીજનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. (હે. ઓ. દિલ્હી) બ્રાન્ચ–ભદ્ર, કારંજ, ટે. નં. ૨૦૪૦ બ્રા. મે.–શ્રી. જયંતીલાલ ગીરધરલાલ શાહ

૫૫ **વસંત ઇન્સ્યુ. કું. લી.** (હે. ઓ. મુંબઇ) ચીફ એજન્સી રતનપોળ હાથીખાના, મેનેજીંગ ડાયરેક્ટર શ્રી. અશોકભાઇ એચ. કાઝી, ચી. એ.–શ્રી. એન. સી. શાહ એન્ડ કું.

૫૬ વલ્કન ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. મુંબાઇ) બ્રાન્ચ ભદ્ર ટે. નં. :૨૦૪૦

૫૭ **વિશ્વભારતી ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.** (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ–ચારરસ્તા મે. ડી. શ્રી. ચંન્દ્રશંકર જી. ત્રિવેદી; બ્રા. મે.–શ્રી. મનુભાઇ એ. શાહ

૫૮ વેસ્ટર્ન ઇન્ડિયા લાઇફ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. સતારા) બ્રાન્ચ–ગાંધીરોડ–બાલાહનુમાન પાસે

૫૯ **વૉર્ડન ઇન્સ્યુરન્સ કું. લીઃ** (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ–સંસાર સુધારા હોલ ભદ્ર મેનેજીંગ ડીરેક્ટર શિવપ્રસાદ એચ. ઠાકર, બ્રા. મે. રમણભાઇ એચ. ઠાકર ટે. નં. ૨૮૨૨

૬૦ **વૉર્ડન ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.** (ફાયર) (હે. ઓફિસ મુંબઈ.) બ્રાન્ચ–એલનટાઈનની હવેલી ત્રણ દરવાજા, અમદાવાદ ટે. નં. ૩૦૩૨

૬૧ સ્ટાન્ડર્ડ જનરલ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. કલકત્તા)બ્રાન્ચ–ચારરસ્તા

૬૨ સેન્ટીનલ એસ્યુરન્સ કું. લી: (હે. ઓ. મુંબઇ) બ્રાન્ચ-રીડરોડ ટે. નં. ૨૦૫૩, જનરલ મેનેજર-કલ્યાણભાઈ સારાભાઇ ઝવેરી ચી. એ.-સારાભાઇ એન્ડ સન્સ.

૬૩ હબીબ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. કરાંચી) બ્રાન્ચ-રિલીફરોડ

૬૪ હિન્દુસ્તાન મ્યુચ્યુઅલ એસ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. કલકત્તા) બ્રાન્ચ-માણેકચોક

૬૫ હિન્દુસ્તાન કો-ઓપરેટીવ ઈન્સ્યુરન્સ સોસાયટી લી. (હે. ઓ. કલકત્તા) બ્રાન્ચ-લાલ-દરવાજા બ્રા. સે.-શ્રી. જીતેન્દ્ર મહેતા ટે. નં. ૩૩૩૬

૬૬ હુકમચંદ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી. (હે. ઓ. કલકત્તા) બ્રાન્ચ-રીડરોડ ટે. નં. ૨૪૭૫

૬૭ પેનફેન્ડ પ્રોવિડન્ટ ઈન્સ્યુ. કું. લી. ગાંધીરોડ, અમદાવાદ. મેનેજીંગ ડીરેકટર-શ્રી. કાંતિલાલ ઘીઆ.

૬૮ રોયલ ઈન્સ્યુરન્સ કું. લી. ચતુર્ભુજ ભુવન ગાંધીરોડ ટે. નં. ૨૩૩૫.

૬૯ હોમ ઇન્સ્યુ. કું. લી. રેવડી બજાર ટે. નં. ૩૧૫૪ બ્રાન્ચ મેનેજર-શ્રી. વિનોદ સી. મહેતા સર ચિનુભાઇ બિલ્ડીંગ.

૭૦ મોટર યુનિયન ઈન્સ્યુ. કું. લી. રેવડી બજાર ક્રોસલેઇન ટે. નં. ૨૨૩૭.

૭૧ કોમરશીઅલ યુનિયન એસ્યુ. કું. લી. બ્રાન્ચ મેનેજર-બંસીલાલ ચંદુલાલ શાહ ટે. નં ૨૭૧૬.

૭૨ પર્લ એસ્યુરન્સ કું. લી. ચત્રભુજ બિલ્ડીંગ ગાંધીરોડ, અમદાવાદ ટે. નં. ૨૬૩૧.

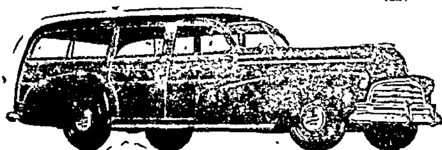
૭૩ ન્યુઝીલેન્ડ ઈન્સ્યુ. કું. લી. રેવડી બજાર ક્રોસલેઇન, ટે. નં. ૨૯૮૪.

૭૪ ગ્રેશામ લાઇફ એસ્યુ. કું. લી., ચીફ એજન્ટસ-ડી. એસ. સૂરતી એન્ડ કું. કારંજ ભદ્ર, અમદાવાદ. ટે. નં. ૨૯૧૮.

આધુનિક સાધન સામગ્રી થી સુસજ્જ અને કુશળ અનુભવી
કારીગરોની તથા જાતી દેખરેખ નીચે થતું કામકાજ

જેવું કે
સ્ટેશન વેગન
પેસેન્જર બસબૉડી
તથા
હુડલાઈનીંગ અને
ઊંચામાં ઊંચી જાતનું
સ્પ્રે પેઈન્ટીંગ-
નું કામ તમને
પૂરતો સંતોષ આપશે





એક વખત મુલાકાત
લેવા આગ્રહભરી
વિનંતી છે

વધુ માહિતી માટે

શર્મા મોટર બૉડી બિલ્ડર્સ

નરોડા રોડ, સુખલાલપરા, અમદાવાદ ૨.

માલિક:—કનૈયાલાલ હીરાલાલ શર્મા

પુરવણી યાદી

દાંતના ડૉકટરો

૧ ડૉ. મિસ આયબે એસ. દિલ્હીચકલા
૨ ,, અમરિયા બી. એ. કાળુપુર
૩ ,, અય્યુબ એસ. એમ. ટાવરપાસે
૪ ,, કાપડીઆ બી. બી. ગાંધીરોડ રતનપોળનાકા
૫ ,, કામા આર. ડી. ત્રણ દરવાજા
૬ ,, કાંગા બી. એફ. લાલ દરવાજા
૭ ,, કરાકા એસ. આર. રાયપુર હવેલીપોળ
૮ ,, ખંભાતા કે. એચ., એલ. ડી. એસ. સી. ગાંધીરોડ
૯ ,, ચોકસી કે.એમ., ઝેડ. ડી. એસ. (વિયેના) ,,
૧૦ ,, જહાંગીર આર. ભરૂચા, ગીમીનું દવાખાનું ત્રણદરવાજા ટે. નં. ૩૩૯૭
૧૧ ,, જમીલ એહમદ એસ. એમ. જમાલપુર
૧૨ ,, ઠાકોર એચ. કે., ઝેડ. ડી. એસ. (વિયેના) એલિસબ્રીજ
૧૩ ,, ઠાકોર જે. પી. પાંચકૂવા
૧૪ ,, થીંગશીન રતનપોળ કુવારા
૧૫ ,, ચીંગ સીંગ શીન ગાંધીરોડ
૧૬ ,, દેસાઇ કે. એફ.,ઝેડ. ડી. એસ. વિયેના) ગાંધીરોડ પોસ્ટ ઓફિસ પાસે
૧૭ ડૉ. દેસાઇ એમ. એફ., ઝેડ. ડી. એસ. (વિયેના) ત્રણ દરવાજા
૧૮ ,, દલાલ આર. એમ., એલ. ડી. એસ. સી. ગાંધીરોડ
૧૯ ,, દેસાઇ એ. એમ. ત્રણ દરવાજા
૨૦ ,, દીવાન એચ. બી. દરિયાપુર સુરજભુવન
૨૧ ,, પટણી એન. એલ. ગાંધીરોડ
૨૨ ,, પટેલ જે. ઇ. મીરઝાપુર કસાઇવાડાના નાકે
૨૩ ,, પટણી એચ. એમ. કાળુપુર ચકલા પોસ્ટ ઓફિસ સામે
૨૪ ,, પટેલ કે. જે. જમાલપુર રોજાપોળ
૨૫ ,, પરીખ સી. એસ. સાંકડીશેરી
૨૬ ડૉ. ભરૂચા એમ. આર. ગાંધીરોડ મહાવીરસ્વામીના દેરાસર સામે
૨૭ ,, ભટ્ટ એમ. એમ. ગાંધીરોડ કુવારાપાસે
૨૮ ,, ભરૂચા ડી. આર. ત્રણ દરવાજા
૨૯ ,, ભટ્ટ ડી. એમ. ગાંધીરોડ બાલાહનુમાન પાસે
૩૦ ,, ખંભાતા એમ. એચ. પાડાપોળ પાસે રીચીરોડ
૩૧ ,, મુનશી પી. પી. સરસ્વતી સોસાયટી
૩૨ ,, મુનશી સી. જે. પાંચકુવા મીશન હોસ્પીટલ
૩૩ ,, માંકડ એન. એન. સાબરમતી
૩૪ ,, યાસીન એસ. એમ. પાંચકુવા
૩૫ ,, રોમર જે. ડી., એલ. એમ. એન્ડ એસ. લાલ દરવાજા
૩૬ ,, રાણા કે. બી. પાંચકુવા
૩૭ ,, રાવલ સી. ડી. ઘીકાંટારોડ લાઇટ હાઉસ પાસે
૩૮ ,, રાવલ પી. વી. ,, ,,
૩૯ ,, લાખીઆ એમ. આર., ઝેડ. ડી. એસ. (વિયેના) ગાંધીરોડ ટે. નં. ૭૩૦૨
૪૦ ,, લાંગુલીયા કે. એન., એલ. ડી. એસ. ગાંધીરોડ
૪૧ ,, વ્યાસ ટી. સી. બાલાહનુમાન
૪૨ ,, શેઠ આર. એસ., એલ. ડી. એસ. ,,
૪૩ ,, સાંઇ એસ. ,,
૪૪ ,, શાહ આર. એમ. જમાલપુર
૪૫ ,, શેખ ગુલામ ઝાફર કાળુપુર ટાવરપાસે
૪૬ ,, શેખ એસ. એમ. ત્રણદરવાજા
૪૭ ,, શાહ આર. સી. મદનગોપાલની હવેલી
૪૭અ ,, શેખ કે. એ. આસ્તોડિયા રોડ
૪૮ ,, સ્ટાઇન લાલ દરવાજા
૪૯ ,, સૈયી એ. એસ. એચ. કાળુપુર દાંડીગરાની પોળની સામે
૫૦ ,, સારાવાલા વી. ડી. ઘીકાંટારોડ
૫૧ ,, અબ્દુલ સલામ કાળુપુર ટાવરપાસે
૫૨ ,, સી. એસ. ખાસ બજાર
૫૩ ,, શીન એફ. કે. ગાંધીરોડ

દાંતના ડોકટરોનાં બે એસોસીએશનો છે. (૧) ઓલ ઇન્ડિયા ડેન્ટલ એસોસીએશન અને (૨) ઓલ ઇન્ડિયા ડેન્ટલ ફેડરેશન, બન્નેની અમદાવાદમાં શાખાઓ છે. પહેલાના પ્રમુખ ડૉ. જે. ડી. રેમર અને સેક્રેટરી ડૉ. કે. એમ. ચોકસી છે. બીજાના પ્રમુખ ડૉ. ડી. એમ. ભટ્ટ. (ભરૂચવાળા) અને સેક્રેટરીઓ ડૉ. જે. પી. ઠાકોર અને ડૉ. જહાંગીર આર. ભરૂચા છે.

ન્યુઝ પેપર સ્ટોલ

૧ રાયપુર ન્યુઝ સ્ટોલ	રાયપુર ચકલા
૨ મનોહર પેપર સ્ટોલ	રાયપુર લક્ષ્મીનારાયણની પોળ
૩ જવાહીર ન્યુઝ પેપર સ્ટોલ	રતનપોળ દરવાજા સામે
૪ મનોહર પેપર સ્ટોલ	,,
૫ હરિભાઇ ત્રિવેદી	માણેકચોક ખેડાંઢોર બિલ્ડીંગ
૬ પી. એસ. ખત્રી	દિલ્હી ચકલા
૭ ન્યુઝ સ્ટોલ (અમૃતલાલ)	દિલ્હી ચકલા
૮ નિઝામી બુક સ્ટોલ	કાળુપુર પાંચપટ્ટી
૯ સંદેશ સ્ટોલ	વેસ્ટ એન્ડ એલિસબ્રીજ
૧૦ એમ. કે. વ્યાસ	એલિસબ્રીજ દાલિયા બિલ્ડીંગ
૧૧ શ્રીવાસ્તવ ન્યુઝ પેપર સપ્લાઈંગ કુાં.	પ્રેમ-દરવાજા બહાર, પાઠક મહારાજના ડેહલામાં
૧૨ અન્નપૂર્ણા ન્યુઝ પેપર સપ્લાઇંગ કુાં.	૧૦ ગુજરાત સોસાયટી, એલિસબ્રીજ

ફ્રેઈમ બનાવનાર

ચીમનલાલ પી. બ્રધર્સ	કાલુપુર પુલ નીચે
ચીમનલાલ છોટાલાલ	,,
રમણલાલ સી. કાચવાલા	,,
ઇન્ડિયન પીકચર હાઉસ	,,
સોમચંદ ખોડીદાસ	સેન્ટ્રલ બેંકના પગથીયા પાસે
કેશવલાલ જેઠાલાલ	બાલાહનુમાન પાસે

ચુનીલાલ દુર્લભદાસ ફ્રેઇમમેકર બાલાહનુમાન
રણછોડલાલ દુર્લભરામ „ પાડાપોળ સામે
બેચરદાસ દુર્લભરામ ઘીકાંટા પીત્તળિયા બંબા પાસે
દામોદરદાસ નારણદાસ દિલ્હી ચકલા
કાંતિલાલ હરગોવનદાસ પટેલ કૃષ્ણ સીનેમા સામે

રફુગર

૧ પીરભાઈ એહમદભાઇ રફુગર ગાંધીરોડ દેનાબેંક પાસે
૨ એહમદભાઇ દાદાભાઇ પુલનીચે ચાંલ્લાઓળ સામે
૩ રસુલખાં સરદારખાં રાણીના હજીરામાં

મીઠાના જથાબંધ વેપારી

૧ નવરોજજી પેસ્તનજી એન્ડ કું. કારંજ પીપલ્સ બેંક બિલ્ડીંગ
૨ ખારાઘોડા સોલ્ટ ડીલર્સ લી. કારંજ પી. બેન્ક બિલ્ડીંગ
૩ ખારાઘોડા સોલ્ટ ક્રશીંગ કું. ગાંધીરોડ મોડલ ટોકીઝ બિલ્ડીંગ
૪ જગજીવનદાસ હીરાચંદ ચોખાબજાર

ટકોરખાનાં

૧ સેરબાઈ મહમદભાઇ બાદશાહના હજીરામાં
૨ રૂસ્તમભાઇ હસુભાઇ પીરમશાહના રોજામાં
૩ સૈદુમીયાં સ્વામીનારાયણના મંદિરમાં
૪ માધુરાવ રિલીફરોડ, પથ્થરકૂવા

ગેનન ડંકરલી એન્ડ કું. લિ. એ અમદાવાદ શહેરમાં પણ બિલ્ડીંગ કોન્ટ્રાકટરો તરીકે પોતાની પ્રતિષ્ઠા સ્થાપેલી છે. તેમણે અનેક મકાનોમાં અમદાવાદ ઇલેકટ્રીસીટી કંપનીનું 'વીજળીઘર' અને કાળુપુર રોડ પર 'જ્ઞાનમંદિર'નું મકાન એમ બે સુંદર નોંધપાત્ર મકાનો બાંધેલાં છે.

જાહેર સંસ્થાઓ

[અનુસંધાન પાના ૨૬૮ થી આગળ]

ગાંધર્વ મહાવિદ્યાલય

હિંદુસ્તાન એના સંગીત અને સંગીતજ્ઞો માટે વિશ્વભરમાં ગૌરવભર્યા અગ્રસ્થાને વિરાજે છે. પણ અંધારયુગમાં સંગીત અને નૃત્યની ઉત્તમ કલાઓની ઉપેક્ષા કરાઇ હતી. સંગીત, ચિત્રકળા જેવાં હિંદી સંસ્કૃતિનાં અંગોપાંગોનો ગાંધીયુગમાં કંઇક વિકાસ થયો છે. ગુજરાત પણ સંગીતની ઉપાસનામાં છેલ્લા બે-એક દાયકાથી કંઇક પ્રયત્ન કરી રહ્યું છે પણ એ ઉપાસના માટે કોઈ સંગીતશાળા ગુજરાતમાં કયાં છે ? ગાંધીજીની પ્રેરણાથી ગુજરાતમાં આવી વસેલા સ્વ. પંડિત નારાયણ મોરેશ્વર ખરેએ ગુજરાતમાં સંગીતનો ખૂબ પ્રચાર કર્યો. ગાંધર્વ મહાવિદ્યાલય સંસ્થાની સ્થાપના સ્વ.પંડિત વિષ્ણુ દિગંબરના સ્મરણાર્થે થઇ છે. સને ૧૯૩૫માં અહીં સ્થપાયું ત્યારે તો વિદ્યાલય ગુજરાત કોલેજની સામે એક મકાનમાં બેસતું. આ સંસ્થાનો ઉદ્દેશ સંગીતકલાનું પુનરુજ્જીવન કરવું, તેની જૂની પરંપરાની રક્ષા કરવી અને તેના સર્વાંગી વિકાસ માટે પ્રયત્ન કરવો એ છે. આ વિદ્યાલયની સ્થાપના થઇ તે સમયે સ્વ. ખરેજી ગુજરાત વિદ્યાપીઠમાં સંગીત શિક્ષકો તૈયાર કરવા એક ખાસ વર્ગ ચલાવતા. ત્યાં તૈયાર થતા શિક્ષકો ગાંધર્વ મહાવિદ્યાલયના વર્ગો લેતા. આ સંસ્થાની સ્થાપના વખતે શ્રી. શંકરરાવ વ્યાસ, શ્રી. બળવંતરાય કચ્નૂરકર, શ્રી. અનંતરાવ કુલકર્ણી જેવા સાથીદારો અને સહ–સંસ્થાપકો હતા. તેઓ મુંબઇ જતાં અને શ્રી. ખરેજીનું અવસાન થતાં વિદ્યાલયનો કારભાર શ્રી. ગોપાળરાવ જોષીને શિર આવ્યો. આજે શ્રી. રાવજીભાઇ હીરાભાઇ પટેલ જેઓ આઠ વર્ષનો 'પ્રવીણ'નો અભ્યાસક્રમ પૂરો કરી 'પ્રવીણ' થયેલા છે તેઓ વિદ્યાલયના આચાર્ય છે; તેમની સાથે સ્વ. ખરેજીના પુત્ર શ્રી. રામચંદ્ર નારાયણ ખરે, શ્રી પ્રાણલાલ વાડીલાલ શાહ, શ્રી. કાન્તિલાલ પુરુષોત્તમ આર્ય જેવા સંગીત–વિશારદો છે. આ બધા શિક્ષકો સ્વ. ખરેજીના આદેશ પ્રમાણે જજ વેતને સેવાભાવથી વિદ્યાલયને પોતાની સેવાઓ આપી રહ્યા છે. આ વિદ્યાલયમાં ગાંધર્વ મહાવિદ્યાલય મંડળે નક્કી કરેલા અભ્યાસક્રમ પ્રમાણે શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. અને પ્રતિવર્ષ એ મંડળ તરફથી પરીક્ષાઓ લેવાય છે. આ રીતે સંગીતનો અભ્યાસ કરનાર વિદ્યાર્થી–વિદ્યાર્થિનીઓની સંખ્યા સામાન્ય રીતે વિદ્યાલયમાં ૧૦૦ જેટલી રહે છે. વિદ્યાલયે પોતાની ટૂંકી કારકિર્દીમાં પણ વીસેક જેટલા સંગીત વિશારદો તૈયાર કર્યા છે. અને તેઓ ગુજરાતભરની જુદી જુદી સંસ્થાઓમાં સંગીતનો પ્રચાર કરી રહેલ છે.

એલિસબ્રીજ આરોગ્ય સમિતિ

એલિસબ્રીજ વિસ્તારમાં આરોગ્ય, વ્યાયામ અને અન્ય સાંસ્કારિક પ્રવૃત્તિ કરતી આ સંસ્થાની સ્થાપના સને ૧૯૩૬માં કરવામાં આવી હતી. સને ૧૯૪૨ની ચળવળ વખતે અને કોમી હુલ્લડો વખતે સંસ્થાના વ્યાયામવીરોને પોતાનું ખમીર બતાવવાની તક મળી અને સંસ્થા સંપૂર્ણપણે ફાલી. એલિસબ્રીજમાં જુદે જુદે સ્થળે સંસ્થાની શાખાઓ પણ ઉઘાડવામાં આવી. આ સંસ્થાની વ્યાયામેતર પ્રવૃત્તિઓમાં પ્રવાસ–પર્યટનો, હસ્તલિખિત માસિકનું પ્રકાશન, તથા શહેરમાં સૌ કોઇનું આકર્ષણ બની રહેતો શરદ પૂર્ણિમાનો બાળમેળો, રંગોળી હરીફાઈ, ફેરિઆઇ પ્રદર્શન વગેરે બાબતોનો સમાવેશ થાય છે. 'રંગમંડળ' (જેનો પરિચય આ પછી આપેલો છે તે) પણ આ સંસ્થાના આશ્રય નીચે કામ કરે છે. સમિતિની નવી પ્રવૃત્તિ તરીકે 'માલીસઘર' એટલે કે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિએ માલીસની મદદથી રોગ-ચિકિત્સા કરવાની શરૂઆત કરવામાં આવી છે. સંસ્થાનું કાર્યાલય પ્રીતમનગરમાં છે.

રંગમંડળ

એલિસબ્રીજ આરોગ્ય સમિતિ સંચાલિત રંગમંડળની વિધિસરની સ્થાપના સને ૧૯૩૬-૩૭માં થઇ, પરંતુ તે અગાઉ એ અંગેના કેટલાક પ્રયાસો થયેલા ખરા. સને ૧૯૩૬માં મરાઠી નાટયકાર મામા વરેરકર અમદાવાદ આવ્યા ત્યારે શહેરના એમેચ્યોર ખેલાડીઓને મળવાની ઉત્સુકતા તેમણે પ્રદર્શિત કરી. આવી સભામાં નાટ્યશોખીનોની સંસ્થા હોવા ઉપર તેમણે ભાર મૂકયો. આ જ સભામાં એલિસબ્રીજ આરોગ્ય સમિતિ તરફથી રંગમંડળની સ્થાપના થઇ. આજ સુધીમાં ૧૦૦ ઉપરાંત એકાંકી નાટકો રંગમંડળે ભજવ્યાં છે. છેલ્લા એકાદ વર્ષથી રંગમંડળે એકાંકી નાટકો માટેની રંગમૂર્તિ હરીફાઇ શરુ કરી છે. આ હરીફાઈ સમસ્ત ગુજરાતની બિનધંધાદારી નાટ્યસંસ્થાઓ માટે ખુલ્લી છે. આ ઉપરાંત રંગમંડળે સ્ટેજ-સરવીસ વિભાગ ચાલુ કર્યો છે. તે દ્વારા શહેરનાં જૂદાં જુદાં મંડળોને તખ્તા અંગે જરૂરી વેશભૂષા, શણગાર વગેરે સાધનો પૂરાં પાડવામાં આવે છે.

રંગમંડળનું કાગળ પર આમ કશું બંધારણ નથી. આરંભમાં એનું કશું લવાજમ પણ નહોતું. અત્યારે તેના સભ્યપદનું વાર્ષિક લવાજમ રૂા. ૧-૦-૦ છે.

નેશનલ થિયેટર્સ

નેશનલ થિયેટર્સ કલામાં રસ અને રંગભૂમિમાં ઉમંગ ધરાવનારા તરુણોએ સ્થાપેલી સંસ્થા છે. તેનું ધ્યેય છે રંગભૂમિનો ઉત્કર્ષ, કલાકારને ઉત્તેજન અને રાષ્ટ્રજાગૃતિ. આ સંસ્થા દ્વારા ગુજરાતી અને હિંદી સાહિત્યની ઉચ્ચ નાટ્યકૃતિઓ અને બીજી પરદેશી ભાષાઓનાં શ્રેષ્ઠ નાટ્ય સર્જનો પણ અનુવાદ કરાવી જનતા સમક્ષ રજૂ કરવાની પ્રવૃત્તિ આરંભાય છે. આ સંસ્થા બાળ-રંગભૂમિનું એક નવીન પ્રયાણ પણ રજૂ કરવા ઇચ્છે છે. નેશનલ થિયેટર્સની ઓફિસ 'કેડી' કાર્યાલયમાં રીચીરોડ પર લક્ષ્મીવિલાસ હોટલની બાજુમાં આવેલી છે.

રૂપકસંઘ

રૂપકસંઘનો મુખ્ય ઉદ્દેશ રંગભૂમિ અને તેની સાથે સંકળાયેલી નાટ્ય, નૃત્ય, સંગીત તેમ જ સાહિત્ય આદિ કળાઓનો ઉત્કર્ષ સાધવાનો અને જનતામાં સંસ્કાર અને શિષ્ટ પ્રકારના રંજનનો ફેલાવો કરવાનો છે. રૂપકસંઘ વર્ષ દરમિયાન ઓછામાં ઓછા ત્રણ રંજન કાર્યક્રમ યોજે છે. ઉચ્ચ પ્રકારના કાર્યક્રમો પૂરતા પ્રમાણમાં તૈયાર કરી શકાય તે માટે અભિનેતાઓ, સંગીતવિદો અને લેખકોનો સહકાર સાધીને અભિનય, સંગીત અને સાહિત્યની કલાઓના અભ્યાસમાં સહાયભૂત બની પ્રોત્સાહન આપવાનું કામ પણ રૂપકસંઘ કરે છે. વળી નાટક, અભિનય, સંગીત, નૃત્ય, વેશભૂષા, પ્રકાશનિયોજન ઇત્યાદિ વિષયો પર વ્યાખ્યાનો પણ યોજવામાં આવે છે. રૂપકસંઘના સભ્યો ત્રણ પ્રકારના હોય છે—(૧) માનાર્હ, (૨) વ્યંજક વર્ગ, (સક્રિય ભાગ લેનાર) (૩) ભાવક વર્ગ (સંઘમાં રસ ધરાવનાર) વાડીલાલ સારાભાઈ હૉસ્પીટલની સામે આવેલી ઠાકર્સ હાઈસ્કૂલવાળા શ્રી. ધનંજય ઠાકર આ સંઘના મુખ્ય નિયામક છે. કાર્યાલય ત્યાં જ છે.

લોકનાટ્યસંઘ

અખિલ ભારતીય લોકનાટ્ય સંઘની અમદાવાદની શાખા છેલ્લાં ત્રણેક વર્ષથી અમદાવાદમાં સારું કામ કરી રહેલ છે. શહેરના અગ્રગણ્ય સાહિત્યકારો અને સાહિત્યરસિકોનો સંઘને ઘણો સારો સહકાર મળ્યો છે. લોકનાટ્ય સંઘનો ઉદ્દેશ આપણાં દેશનાં તેમ જ પરદેશનાં નાટકો ભજવી લોકોને કલોન્મુખ કરવાનો અને શિષ્ટ નાટકો પ્રત્યેની તેમની અભિરુચી જગાડવાનો અને એ રીતે એટલી રાષ્ટ્રભક્તિ કરવાનો છે. નાટકો ઉપરાંત લોકનાટ્ય સંઘ લોકગીતો, લોકનૃત્યો તથા બેલેટ, મણીપુરી, કથકલી વગેરે નૃત્ય પ્રકારોનો પ્રચાર કરી તેમને લોકભોગ્ય બનાવવા આશા સેવે છે. આજસુધી લોકનાટ્ય સંઘે અમદાવાદમાં ભજવેલાં નાટકો સારી સફળતા પામ્યાં છે. લગભગ વીસેક નાટકો તો સંઘ પાસે

રજૂઆત માટે તૈયાર છે. શ્રી. જયવંત ઠાકર તેના મુખ્ય કાર્યકર છે. લોકનાટ્ય સંઘની અત્રેની ઓફિસ પ્રેમાભાઇ હોલ પાસે પી. ધનજીભાઈની સામે જયેન્દ્ર બિલ્ડીંગમાં આવેલી છે.

ભારત કલામંડળ

હિંદી કળા તથા તેના સંબંધી કલાઓના અભ્યાસ, પ્રચાર અને ઉત્તેજન અર્થે આ મંડળ તા. ૨૪–૨–૨૭ના રોજ સ્થાપવામા આવ્યું છે. લોકજીવનમાં કલાનો યોગ્ય ઉપયોગ અને સત્કાર થાય એ આ મંડળનું ધ્યેય છે. હિંદી કારીગર અને કલાકારને હિંદુસ્તાનમાં પ્રથમ તક મળે એ જાતની હિલચાલ અને ભલામણો કરવાની ફરજ તેમ જ પ્રસંગાનુસાર હિંદી કલા–કારીગરી વિષે પુસ્તકો, લેખો કે નોંધો પણ પ્રસિદ્ધ કરવાનું કર્તવ્ય આ મંડળ બજાવે છે. આ મંડળ સરકાર, દેશી રાજ્યો, સંસ્થાઓ અને જનસમુદાયને હિંદી કલાનું ઔચિત્ય અને પરંપરા દર્શાવે છે તથા તક અને સાધન મળતાં કલાબોધક પુસ્તકો, વસ્તુઓ, ચિત્રો, મૂર્તિઓ વગેરેનો સંગ્રહ પણ કરે છે, પ્રદર્શનો ભરે છે તથા કારીગર અને કલાકારનાં જ્ઞાન તથા શક્તિમાં મદદગાર થાય તેવી સંસ્થાઓ દેશમાં સ્થાપવા હિલચાલ કરે છે. દ્રવ્યસાધન પ્રમાણે ગરીબ કારીગર કે કલાકારની અને તેના કુટુંબની સંભાળ પણ લે છે. જાણીતા કલાકાર અને કલાવિવેચક શ્રી. રવિશંકર રાવળ આ મંડળના ચેરમેન છે—અને શહેરની ઘણી જાણીતી વ્યક્તિઓ આ મંડળનાં આજીવન અને સહાયક સભ્યો બનેલ છે.

નિહારિકા મંડળ

સર ચિનુભાઈ માધવલાલ બેરોનેટ, (બીજા), શ્રી. રવિશંકર રાવળ, શ્રી. બળવંત ભટ્ટ અને બીજા કેટલાક યુવાનોએ ઈ. સ. ૧૯૨૭ ના પ્રારંભમાં 'કુમાર કેમેરા ક્લબ' નામની શિખાઉ ફોટોગ્રાફરની એક ક્લબ શરૂ કરી, અને 'કુમાર'

માસિક દ્વારા જનતામાં છબિકલાનો પ્રચાર કરવા માંડ્યો. પણ સને ૧૯૩૪ માં કલબ બંધ થઈ ગઈ. ફરીથી ૧૯૩૮ ના જાન્યુઆરીમાં કેટલાક ઉત્સાહી છબિકારો ભેગા થયા અને અત્યારના જાણીતા ' નિહારિકા મંડળ ' ની સ્થાપના કરી. શરૂઆતમાં તો કેમેરા પકડીને આવનાર હરકોઈ વ્યક્તિ આ મંડળની સભ્ય બની શકતી હતી. પરંતુ ૧૯૪૦ પછી એ ધોરણ નીકળી ગયું અને પોતાની છબિકલાની પ્રતીતિ કરાવતાં ઓછામાં ઓછાં છ ચિત્રો રજૂ કરનાર વ્યક્તિ જ આ મંડળની સભ્ય થઈ શકે છે. આને પરિણામે મંડળમાં આજે ૨૮ જ સભ્યો છે. આ મંડળ તરફથી ૧૯૩૯માં અખિલ ભારતીય છબિકલા પ્રદર્શન ભરવામાં આવ્યું હતું. તે પછી ત્રણ વર્ષ સુધી કોમી હુલ્લડ, લડત વગેરેની અશાંત પરિસ્થિતિમાં મંડળની પ્રદર્શનપ્રવૃત્તિ બંધ રહેલી. છેલ્લાં ત્રણ વર્ષમાં આ મંડળ બે અખિલ ભારતીય છબિકલા પ્રદર્શનો યોજી શક્યું છે. સભ્યોની વાર્ષિક હરીફાઈ ઉપરાંત 'ચિત્રમય હિંદ' (Picturesque India) નામનું ફરતું છબિપ્રદર્શન ઈંગ્લેંડ, અમેરિકા અને ઓસ્ટ્રેલીઆના પ્રવાસે મોકલવામાં આવ્યું છે.

'નિહારિકા મંડળ' અમદાવાદના જ છબિકારોનું મંડળ ન રહે, બલ્કે દૂર દૂરથી પણ એ કલાના નિષ્ણાતો તેમાં આવે એવા હેતુથી ૧૯૪૭ ના ફેબ્રુઆરી માસથી આ મંડળને ગુજરાત સમસ્તના છબિકારોનું બનાવવામાં આવ્યું છે. સામાન્ય રીતે દરેક શુક્રવારે નિહારિકા મંડળના સભ્યો ભેગા મળે છે અને છબિકલાના વિષય ઉપર ચર્ચા તેમ જ વાર્તાલાપ કરે છે અને પરસ્પરનો ભ્રાતૃભાવ કેળવી મંડળનો ઉત્કર્ષ સાધે છે.

ગુજરાત પ્રકૃતિ મંડળ

ગુજરાત, કાઠિયાવાડ અને કચ્છની પ્રાણીસૃષ્ટિ, વનસ્પતિસમૃદ્ધિ, ભૂસ્તરવિસ્તાર તથા તેમના અંગેની ભૌગોલિક પરિસ્થિતિનો અભ્યાસ, અવલોકન અને સંશોધન કરવાના હેતુથી તેમ જ તે વિષયોનું શાસ્ત્રીય જ્ઞાન ગુજરાતી ભાષાદ્વારા જનતામાં ફેલાવવાના ઉદ્દેશથી સને ૧૯૩૮માં આ મંડળ સ્થપાયું છે. ગુજરાતમાં આવી પ્રવૃત્તિનો આરંભ કરનાર આ પ્રથમ જ સંસ્થા છે. મંડળને સરકારમાં સને ૧૮૬૦ના ૨૧ મા કાયદા અનુસાર નોંધવામાં આવ્યું છે.

મંડળના મુખપત્રરૂપે 'પ્રકૃતિ' નામનું ત્રૈમાસિક ગુજરાતી ભાષામાં પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવે છે. મંડળની પ્રવૃત્તિઓનો પરિચય આપવાનું તથા સભ્યોનો પરસ્પર સંબંધ સાધવાનું અને એમનાં અભ્યાસ, અવલોકન અને વિચારનો વિનિમય કરવાનું પ્રધાનતયા વાહન હોવા ઉપરાંત 'પ્રકૃતિ'માં અન્ય અભ્યાસીઓના ગુજરાતની વનસ્પતિસમૃદ્ધિ, પ્રાણીસૃષ્ટિ અને ભૂસ્તરવિસ્તારનો સામાન્ય જનતાને પરિચય કરાવે એવા શાસ્ત્રીય છતાં સરળ લેખો તેમ જ આ વિષયોને લગતાં ઇતરદેશીય વિદ્વાનોનાં સંશોધન અને આવિષ્કારોની વૈજ્ઞાનિક હકીકતો પણ પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવે છે. મંડળના સભ્યોનાં અભ્યાસ અને સંશોધનમાં માર્ગદર્શક બને એવો મૃત તેમ જ સજીવ પશુ–પક્ષી–કીટ આદિ પ્રાણીઓ અને વનસ્પતિ તથા ભૂસ્તરના નમૂનાઓનો સર્વદેશીય સંગ્રહ કરવામાં આવે છે. એને અંગે નાનું સરખું પુસ્તકાલય પણ છે. મંડળના કોઇપણ બે સભ્યો પરિચય આપે તેવાં અઢાર વર્ષની ઉપરની વયનાં સ્ત્રી–પુરુષ આ મંડળના સભ્ય થઈ શકે છે. શ્રી હરિનારાયણ ગી. આચાર્ય, પ્રો. રતિલાલ ગી. ખરાદી, શ્રી. જયંતીલાલ દેવશંકર ઓઝા વગેરે આ મંડળના પ્રાણરૂપ અભ્યાસીઓ છે. મંડળનું કાર્યાલય ૫૭, પ્રિતમનગર, એલિસબ્રિજમાં આવેલું છે. અને સંગ્રહાલય વૉટર વર્કસ, દૂધેશ્વર પર આવેલું છે.

અમદાવાદ સેનિટરી એસોસીએશન

ઇ. સ. ૧૯૧૪માં મરહૂમ શેઠશ્રી. મંગળદાસ ગિરધરદાસ, ડૉ. સુમન્ત મહેતા, ડૉ. બળવંતરાય કાનુગા, ડૉ. હરિપ્રસાદ તથા બીજા ડૉકટરો અને ગૃહસ્થોના પ્રયાસથી અમદાવાદમાં સેનિટરી એસોસીએશનની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. શરૂઆતમાં

શહેરના ઉત્સાહી ડૉક્ટરો પોતાનો ફુરસદનો સમય આ સંસ્થાના કામ માટે આપતા, પરંતુ હંમેશ માટે આ કામ ચાલુ રાખવા અને પ્રજામત કેળવવા માટે તેમની પાસે પૂરતો સમય નહોતો અને તેથી થોડા સમય બાદ ઉત્સાહ મંદ થતાં મંડળના કાર્યમાં શિથિલતા આવી ગઈ. સને ૧૯૧૯ માં મરહૂમ ડૉ. જેકબના પ્રયત્નોને લીધે મંડળના સંચાલકોએ તેને ફરી જાગૃત કરી ત્યારથી આજ સુધી આ સંસ્થા આરોગ્ય સંબંધી જ્ઞાન ફેલાવવા માટે ફક્ત અમદાવાદ શહેરમાં જ નહિ પરંતુ ગુજરાતભરમાં પ્રયત્ન કરી રહેલ છે.

આ મંડળનો સામાન્ય ઉદ્દેશ આરોગ્ય અને તંદુરસ્તી બાબતના જ્ઞાનનો ફેલાવો કરી શહેર અને શહેરવાસીઓને જીવનનાં તમામ ક્ષેત્રોમાં સુઘડ અને આરોગ્યવાળાં કરવાનો છે. આ ધ્યેયને બર લાવવા સંસ્થા તરફથી વ્યાખ્યાનો, પત્રિકાઓ તેમ જ પુસ્તિકાઓ પ્રગટ કરવી, શહેરના જુદા જુદા લત્તાઓમાં તથા મિલોમાં અને અમદાવાદ જિલ્લાનાં ગામોમાં મેજિક લેન્ટર્ન તથા સિનેમાના શૉઝ બતાવવા, વળી શહેરની અનારોગ્ય ગલીઓમાં પોતાના ઈન્સપેક્ટરો દરરોજ મોકલીને તે તે બાબતની મ્યુનિસિપાલિટીને ખબર આપવી વગેરે વિવિધ કાર્યક્રમ યોજવામાં આવે છે.

આ ઉપરાંત સને ૧૯૨૮થી મંડળ તરફથી આર. સી. હાઇસ્કૂલ સામે મીરઝાપુર રોડ પર આરોગ્યસંગ્રહસ્થાન કરવામાં આવ્યું છે. આ સંગ્રહસ્થાનમાં બાળસંભાળ, ખોરાક, ચેપી રોગો વગેરે સંબંધી ઉત્તમ માર્ગદર્શન આપતા નમૂનાઓ રાખવામાં આવ્યા છે. સને ૧૯૩૧ થી આ સંગ્રહસ્થાનના એક ઓરડાનો ઉપયોગ 'રેડક્રોસ વેલ્ફેર સેન્ટર'ને ગર્ભવંતી સ્ત્રીઓ, બાળકોની માતાઓ તેમ જ અન્ય સ્ત્રીઓને સુવાવડ અને બાળઉછેર સંબંધી સમજૂતી આપવા માટે કરવા દેવામાં આવ્યો છે. આ સંગ્રહસ્થાન જાહેર તહેવાર અને રવિવારના દિવસ સિવાય ૧૧ થી ૫ સુધી ખુલ્લું રહે છે. ૧૧ થી ૩ સુધી તે સ્ત્રીઓ માટે જ ખુલ્લું રહે છે.

આ ઉપરાંત મંડળ તરફથી આરોગ્ય અંગેનાં પ્રદર્શનો અને પરિષદો પણ યોજવામાં આવે છે. મંડળને સંગ્રહસ્થાન માટે પોતાનું મકાન નથી. પરંતુ હમણાં સરકાર તરફથી ખાનપુર બારી પાસે કોટની રાંગે બે હજાર વાર જમીન મંડળને આપવામાં આવી છે. અને ટૂંક સમયમાં જ તે પોતાનું સ્વતંત્ર મકાન મેળવશે.

અમદાવાદ માધ્યમિક શિક્ષક સંઘ

અ. મા. શિ. સંઘની સ્થાપનાનો પ્રથમ ખ્યાલ ઈ. સ. ૧૯૨૬–૨૭ માં આવ્યો હતો. સભા અને ચર્ચા છતાં પરિણામ ન આવ્યું અને દસ વર્ષનો ગાળો એમ ને એમ વહી ગયો. તેવામાં સ્વ. અધ્યાપક આનંદશંકર ધ્રુવનું કાશી વિદ્યાપીઠમાંથી નિવૃત્ત થઈને અત્રે આવવું થયું. તેમણે ખોરંભે પડેલો સંઘની સ્થાપનાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત કર્યો અને સંઘની સ્થાપના થવી જોઈએ એવો મક્કમ વિચાર રજૂ કર્યો. તેમની આ સૂચના વધાવી લેવામાં આવી અને તેમના જ પ્રમુખપદે મળેલી શિક્ષકોની એક સભાએ ઈ. સ. ૧૯૩૭ના નવેમ્બરમાં અ. મા. શિ. સંઘની સ્થાપના કરી.

પહેલાં તો જે શાળા રૂા. ૧૦ આપે તેના તમામ શિક્ષકો સંઘના સભ્યો ગણાય એમ ઠર્યું અને પરિણામે સંઘની કારોબારી શાળાઓના આચાર્યોની જ બની ગઈ. આથી સભાન શિક્ષકોએ વિરોધ સૂર કાઢવા માંડ્યો. આ પછી સભ્ય બનેલ દરેક શાળામાંથી એક એક શિક્ષક પ્રતિનિધિને સંઘની કારોબારીમાં લેવામાં આવ્યો. સને ૧૯૪૨માં સંઘના બંધારણમાં ક્રાન્તિકારી ફેરફાર થયા. શાળાઓ સભ્ય તરીકે મટી ગઈ અને પ્રત્યેક માધ્યમિક શિક્ષક ભાઈબહેન વાર્ષિક રૂા. ૧)નું લવાજમ આપી સભ્ય બને એમ ઠર્યું. આ વખતે શાળાના આચાર્યોનો મોટો ભાગ સભ્યો તરીકે ખસી ગયો. સંઘ શિક્ષકોનો જ બની રહ્યો. ત્યારથી શ્રી. ઠાકોરલાલ શ્રીપતરાય ઠાકોર સંઘના પ્રમુખ તરીકે ચુંટાય છે અને આજ સુધી ચાલુ છે. તેમની રાહબરી હેઠળ સંઘે સારી પ્રગતિ સાધી છે. શિક્ષકોને મૂંઝવતા આર્થિક અને બીજા પ્રશ્નોનો ઠીક ઠીક ઉકેલ સંઘ લાવી શક્યો છે. સંઘની પ્રવૃત્તિને લીધે શિક્ષકો પણ જાગૃત થયા છે અને પોતાના પ્રશ્નોને સ્વતંત્ર રીતે વિચારતા થયા છે. વળી કેળવણીમાં ઉપયોગી થઈ પડે તેવાં વ્યાખ્યાનો પણ સંઘ તરફથી અવારનવાર યોજવામાં આવે છે. સંઘમાં હાલ ૫૦૦ સભ્યો છે. મુંબઈ પ્રાંતના કોઈ પણ શિક્ષક સંઘ કરતાં આ સંઘ મોટો છે અને એક પ્રગતિશીલ સંઘ તરીકે જાણીતો છે.

અમદાવાદ હેડમાસ્ટર્સ એસોસીએશન

હેડમાસ્ટર્સ એસોસીએશનની સ્થાપના સન ૧૯૪૦ ના ઓગસ્ટ મહિનામાં કરવામાં આવી હતી. એસોસીએશનને રજીસ્ટર પણ કરાવવામાં આવ્યું છે. એસોસીએશનનો ઉદ્દેશ અમદાવાદમાં માધ્યમિક કેળવણીની પરિસ્થિતિ સુધારવાનો, શહેરની અન્ય માધ્યમિક શાળાઓના વહીવટ અને વ્યવસ્થા શક્ય તેટલી વધારે સમાધાનવૃત્તિથી ચાલે એ માટે તે તે શાળાઓને એસોસીએશનની સભ્ય બનાવી તેમનો સહકાર સાધવાનો તથા કેળવણીવિષયક અને વહીવટી પ્રશ્નોની ચર્ચા કરી તેમનો ઉકેલ મેળવવાનો છે. એસોસીએશને શિક્ષકોનાં પગારધોરણો સંતોષકારક સપાટી પર લાવવામાં શિક્ષકસંઘને સાથ આપ્યો છે. હમણાં એક ગુજરાતી અધિવેશન ભરીને બોધભાષા (medium) તથા શાળાનાં તમામ કામકાજોમાં ગુજરાતીને અપનાવવાની જોરદાર અપીલ કરી હતી. ઉપરાંત અમદાવાદનું આ એસોસીએશનનું વર્તુળ વધારીને એને ગુજરાતભરનું 'પ્રોવીન્શીઅલ ફેડરેશન ઓફ હેડમાસ્ટર્સ' બનાવવાની એસોસીએશનની નેમ છે. હેડમાસ્ટર્સ એસોસીએશનની ઓફિસ એલિસબ્રિજ નવચેતન હાઈસ્કૂલમાં આવેલી છે.

સમસ્ત ગુજરાત પ્રાથમિક શિક્ષકસંઘ

સને ૧૯૩૭ થી સમસ્ત ગુજરાતની દરેક સ્થાનિક સંસ્થાઓનાં પ્રાથમિક શિક્ષક મંડળોનો એક શિક્ષક સંઘ સ્થપાયો છે. એ સંઘ ગુજરાતનાં જુદાં જુદાં ૧૧ શિક્ષક મંડળોના ૧૦૦૦૦ શિક્ષકોનો પ્રતિનિધિ છે, અને તે મુંબઈ ઇલાકા શિક્ષકસંઘ સાથે જોડા-

એવો છે. શિક્ષક સંઘ તરફથી " પ્રાથમિક શિક્ષક " નામનું પાક્ષિક સંઘના પ્રમુખ શ્રી. પ્રાણલાલ ફીરપારામ દેસાઇના તંત્રીપદે ચાલે છે.

પ્રમુખ : શ્રી. પ્રાણલાલ ફીરપારામ દેસાઇ, ઉ પ્રમુખ : શ્રી. મકનજી કુંવરજી દેસાઇ, મંત્રી : શ્રી. ગુણશંકર પ્રાણશંકર જોષી છે.

અમદાવાદ ગુમાસ્તા મહામંડળ

ગુમાસ્તા મહામંડળની સ્થાપના સને ૧૯૪૫ના એપ્રિલ માસમાં કરવામાં આવી હતી. આ મંડળમાં પીસ્તાળીસ બજારોના ગુમાસ્તાઓ, કારકુનો વગેરે સામેલ થયેલા છે. મંડળનો ઉદ્દેશ અમદાવાદનાં તમામ ગુમાસ્તા તથા કારકુન ભાઇબેનોનું એક મજબૂત સંગઠન સ્થાપવાનો છે. આ ઉપરાંત તેઓને મૂંઝવતા આર્થિક પ્રશ્નો ઉકેલી તેમનો દરજ્જો તથા જીવનધોરણ ઊંચું લાવવું, તેમનામાં પોતાની કામગીરીની જવાબદારીની ભાવના કેળવવી, ધંધામાં પ્રગતિ કરવા ઈચ્છનારને જરૂરી સાહિત્ય પૂરું પાડવું, શેઠ અને ગુમાસ્તા વચ્ચેના ઝગડાઓ શાંતિમય પદ્ધતિએ દૂર કરી તેમની વચ્ચેનો સંબંધ વધારે મીઠો બનાવવો, તેમના સામાજિક તેમજ રાજકીય હક્કોનું રક્ષણ કરવું, જરૂર પડ્યે તેમને કાયદાની, તબીબી કે બીજી રાહત આપવી વગેરે હેતુઓ મંડળે પોતાના કાર્યક્ષેત્રમાં અપનાવ્યા છે. મંડળ તરફથી હમણાં ગુમાસ્તા ધારામાં ફેરફાર કરવાની તથા એક કો-ઓપરેટિવ સ્ટોર્સ ચલાવવાની પ્રવૃત્તિ ચાલી રહી છે. મંડળની ઓફિસ ગાંધીરોડ મહાવીરસ્વામીના દેરાસર સામે આવેલી છે.

ભાડુઆત પરિષદ

અમદાવાદમાં મકાન માલિકો તરફથી થતી રંજાડ સામે કંઇક કરવા માટે ભાડુઆતોને એમ લાગ્યું કે એક સંગઠિત ભાડુઆત મંડળ હોય તો સારું. આવા હેતુથી શ્રી. કુશળચંદ શાહની જહેમતના પરિણામે સને ૧૯૩૧માં 'ભાડુઆત પરિષદ'ની સ્થાપના કરવામાં આવી.

અમદાવાદ શહેરની વસતી તો કૂદકે ને ભૂસકે વધતી જ ચાલતી હતી. અને મકાનોની તંગી ઊભી થતાં વધારે ભાડાં ઉપજાવવા મકાનમાલિકો તજવીજો કરતા હતા. બીજી બાજુ બેસુમાર અનારોગ્ય ચાલીઓમાં રહેતો મજૂરવર્ગ જાગૃત થતો હતો. લત્તે લત્તે સાપ્તાહિક સભાએ થવા લાગી હતી. આ અરસામાં સને ૧૯૩૭મા મુબઇના મહાસભાવાદી મેયર વીર નરીમાનના પ્રમુખપદ હેઠળ ભાડુઆત પરિષદનું પહેલું અધિવેશન થયું. આ પછી સને ૧૯૪૧મા 'વદેમાતરમ્' ના તંત્રી શ્રી. સામળદાસ ગાધીના પ્રમુખપદે મળેના અધિવેશને મજૂરોની અનારોગ્યભરી ચાલીએ સામે ગભીર તહોમતનામું પોકાર્યું. આ જ અરસામાં ભાડુઆતોનો પોકાર સાભળી કોંગ્રેસ પ્રધાનમંડળે 'રેન્ટ રીસ્ટ્રીકશન એક્ટ' ભાડા-નિયમન કાયદો પસાર કર્યો પણ આ પછી તો મકાન માલિકોનો ત્રાસ વધ્યો ભાડુતો પર એમણે મારઝૂડ કરવા માડી. પાણી, જાજરૂ, વીજળી વગેરે બધ કરી પજવણીએ થવાના સેંકડો દાખના બનવા માડયા. આથી પરિષદે સત્તાવાળાઓને દ્વારે ધા નાખી અને આવી પજવણીઓને ફોજદારી ગુન્હો ઠરાવાઇ. આ પછી તો ભાડુઆત પરિષદે બીજા ચાર અધિવેશનો ભર્યાં છે અને ભાડુઆતોને પડતી અનેકવિધ મુશ્કેલીઓને ઉકેલવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે. છેલ્લા અધિવેશનના પ્રમુખ શ્રી. ડી. જી. વસાવડાની રાહબરી હેઠળ 'ભાડુઆત પત્રિકા' (તંત્રી શ્રી. ભગવાનજી કપાસી) તથા ' ભાડુઆત નગર '-ની બે નવી પ્રવૃત્તિએ પરિષદ તરફથી ઉપાડવામા આવી છે.

આ રીતે ભાડુઆત પરિષદ ભાડુતોના દુ ખદર્દોમા સહાય થનાર સસ્થા છે સસ્થાના મોટી સખ્યામા હિંદુ-મુસ્લિમ ભાઈબહેનો જોડાયેલા છે સસ્થાની ઓફિસ રાયપુરમા સાકડીશેરીમા આવેલી છે.

કાઠિયાવાડ પ્રજાસંઘ

કાઠિયાવાડના વતનીઓની સખ્યા અમદાવાદમા આશરે એક લાખ ઉપરાત છે અને તેથી તેમનું સગઠન કરવા એક રાજકીય સંસ્થાની ભારે અગત્ય જણાતાં સને ૧૯૪૨ના અરસામાં " કાઠિયાવાડ પ્રજાસંઘ " એ નામની સસ્થાની સ્થાપના થયેલી. સસ્થાનું ઉદ્‌ઘાટન શ્રી. સામળદાસ ગાધીના હસ્તે થયેલું રતનપોળ શેઠની પોળના મેડે સંસ્થાની ઓફિસ રાખવામાં આવેલ છે. આ સંસ્થા શરૂઆતથી જ રાષ્ટ્રીય મહાસભાની નીતિ મુજબ કામ કરે છે અને શહેરના આગેવાન મહાસભાવાદીઓની તેને દોરવણી મળે છે. ઉપરાંત કાઠિયાવાડ રાજકીય પરિષદના ધ્યેયને તેણે અપનાવેલ છે અને તેના સીધા સંપર્કમાં રહી તેના આદેશ મુજબ કામ કરે છે. કાઠિયાવાડના અત્રે રહેતા ભાઇઓનું રાજકીય દષ્ટિએ સંગઠન જોતાં આ એક જ સંગઠિત અને સત્તાવાર સસ્થા છે. આ સસ્થાએ કાઠિયાવાડનાં જુદાં જુદાં દેશી રાજ્યોની આપખુદી સામે વખતો વખત સખત આદોલન ચલાવ્યુ છે તેમ જ કાઠિયાવાડના અને કોંગ્રેસના અગ્રગણ્ય નેતાએ પાસેથી પ્રસગોપાત માર્ગદર્શન મેળવ્યુ છે.

તાજેતરમાં જ જામ જૂથયોજનાના વિરોધમાં મહાસભાના મહામત્રી શ્રી. શંકરરાવ દેવના પ્રમુખપદે કાઠિયાવાડ રાજસ્થાન સમેલન અત્રે મળ્યુ હતું તે આ સસ્થાના ઉપક્રમથી હતુ તે પ્રસંગે કાઠિયાવાડ રાજકીય પરિષદની સમગ્ર કારોબારી હાજર રહી હતી અને સમેલનને ભવ્ય સફળતા મળી હતી. ધ્રાગધ્રા અધિવેશન, ભાવનગર અધિવેશન, જૂનાગઢની ક્રાંતિકારી લડત વગેરેમાં પ્રજાસઘે યોગ્ય ફાળો આપ્યો છે અને કાઠિયાવાડમા થતી પ્રવૃત્તિઓને પ્રજાસઘે તુરત જ અત્રે ઉપાડી લીધી છે.

આ સસ્થામા અમદાવાદ શહેરમા આવેલા જુદા જુદા પરાઓમા રહેતા મજૂરભાઇઓ ઘણી મોટી સખ્યામા જોડાયેલ છે અને કાઠિયાવાડના બીજા ભાઇએ ઉપરાત વેપારીવર્ગનો ઘણો સારો સાથ છે આ સસ્થાએ એક સ્વયંસેવક દળ પણ ઊભુ કરેલ છે.

આ સસ્થામા હાલમા પ્રમુખ તરીકે શ્રી. ધરમશીભાઈ માણેકચંદ છે અને મત્રીએ શ્રી. અમૃતલાલ ગાધી, શ્રી નવિનકાંત મહેતા અને શ્રી. હિંમતલાલ ત્રિવેદી છે કારોબારી કુલ ૨૧ સભ્યોની છે.

દુષ્કાળના પ્રસંગે તથા બીજી રીતે માનવરાહતનાં કાર્યોમાં સંસ્થાએ ફાળો આપ્યો છે તથા જૂનાગઢની હિજરત અને આરઝી હકૂમતની લડત પ્રસંગે પ્રજાસંઘે સારી કામગીરી બજાવી હતી.

હિંદમાંથી લાલ પીળાના ભેદ ભુંસાઇ જાય અને સમગ્ર કાઠિયાવાડ મુંબઈ પ્રાંતમાં ભળી જાય એ માટે હાલમાં પ્રજાસંઘ પ્રવૃત્તિ કરી રહેલ છે.

દસક્રોઇ રેંટિયા પ્રચાર સંઘ

પૂજ્ય મહાત્મા ગાંધીજી જે વસ્ત્રસ્વાવલંબનની ભાવના અને વ્રતધારી ખાદીધારીઓની મોટી સંખ્યા કરવા ઇચ્છે છે તેનો પ્રચાર કરવો, કાંતણ-પ્રવૃત્તિ એ નિમિત્તે વધારવી એ મુખ્ય ઉદ્દેશથી આ સંસ્થાની સ્થાપના ઇ. સ. ૧૯૪૪માં થઇ હતી. ખાદીની રચનાત્મક પ્રવૃત્તિનો બને તેટલો વિકાસ કરવાનો, કાંતણવર્ગો, કાંતણ હરીફાઇઓ વગેરે યોજવાનો એનો કાર્યક્રમ છે. આવી એક હરીફાઇ રાષ્ટ્રીય સપ્તાહમાં ત્રણ સાલ થઇ તેમાં શ્રી. સરસ્વતીબેન ખોડીવાળા "જય ચિહ્ન" ત્રણ વર્ષની હરીફાઇમાં વિજયી થનાર એક હરિજનબેનને આપી દીધું છે જેની કિંમત હાલમાં સાડા ત્રણસો રૂપિયા થાય. તે સિવાય વિજેતાઓને ઇનામો આપવામાં આવે છે. સંસ્થા કાંતણ–વણાટની પ્રવૃત્તિમાં સભ્યોને મદદરૂપ થાય છે. વણાટની પણ હાલમાં વ્યવસ્થા કરી છે. રેંટિયા રીપેર કરવામાં આવે છે તથા લોનથી પણ આપવામાં આવે છે. સંઘની ઓફિસ ભદ્રમાં કોંગ્રેસ હાઉસમાં જ છે.

પ્રમુખ હાલમાં શ્રી. રણછોડલાલ જેઠાલાલ પટેલ છે.

મંત્રીઓ: શ્રી. પોપટલાલ ચુનીલાલ શાહ, શ્રી. ભલાભાઈ ફકીરભાઇ પટેલ.

નિયામકો: શ્રી. અર્જુનલાલ લાલા, શ્રી. પનાલાલ ઝવેરી, શ્રી. ગુલામરસુલ કુરેશી, શ્રી. ભવાનીશંકર મહેતા, શ્રી. નંદલાલ પ્રેમચંદ વકીલ.

કારોબારી મંડળ: પંદર સભ્યોનું છે.

સામાન્ય સભ્યો આશરે ૧૬૦ છે. વણાટ કેન્દ્ર (સરસપુર): સેવાભાવી હરિકૃષ્ણ પ્રાણજીવનદાસે 'પાલડીવાળા ખાદી કાર્યાલય' સ્થાપી સંઘને ચલાવવા માટે સોંપ્યું છે. ચાર વણકરહરિજનો છે.

અમદાવાદ ફેક્ટરી કામદાર સંઘ

અમદાવાદની આયર્ન અને ગ્લાસ ફેક્ટરીઓના કામદારોના આ સંઘની સ્થાપના સને ૧૯૪૫ના જુલાઇની ૧લી તારીખે ગુજરાત પ્રાંતિક સમિતિના મંત્રી શ્રી. ભોગીલાલ લાલાને શુભ હસ્તે થઇ હતી. સંઘનો ઉદ્દેશ ફેક્ટરી કામદારોનું એક મજબૂત સંગઠન ઊભું કરવાનો, તેમનામાં સહકાર, બંધુત્વ તથા ફરજની જવાબદારીની ભાવના કેળવવાનો, તેમની આર્થિક સ્થિતિ સુધારી દિવસાનુદિવસ તેમનો જીવનઉત્કર્ષ સાધવાનો, શેઠ અને કારીગર વચ્ચેના સામાન્ય ઝગડાઓ સત્ય અને અહિંસાના શાંતિમયમાર્ગે દૂર કરવાનો તથા કામદારોના નાગરિક અને રાજકીય હકકોનું રક્ષણ કરવાનો છે. ફેક્ટરીઓને લગતા કામદારોના બંગથી તથા ફેક્ટરી માલિકોના વર્તનથી ઊભી થતી ફરિયાદોને સફળતાપૂર્વક હલાવી સંઘ સારી પ્રગતિ કરી રહેલ છે. ભારતી વિદ્યાલયના આચાર્ય શ્રી. કે. ટી. દેસાઇ સંઘના ઉત્સાહી અને કાર્યશીલ પ્રમુખ છે. સંઘની ઓફિસ દરિયાપુર પંચાલની વાડીમાં આવેલી છે.

અમદાવાદ ફેક્ટરી ઓનર્સ એસોસીએશન

આ એસોસીએશનની સ્થાપના ઇ.સ. ૧૯૪૧ના એપ્રિલની ૧૭ મી તારીખે કરવામાં આવી હતી. લોખંડના ધંધાનો ઉત્કર્ષ સાધી પરદેશી માલની હરીફાઇમાં ઊતરી શકે એવો સારો માલ બનાવવો, માંહોમાંહેની ખોટી હરીફાઇ દૂર કરવી તથા ફેક્ટરી માલિકોને કોલસો, લોખંડ વગેરે મેળવવામાં પડતી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવી એ આ એસોસીએશનનું ધ્યેય છે. લોખંડની ફેક્ટરીઓ માટે અત્યંત જરૂરી પીગ આયર્ન જેવી મુશ્કેલીએ મળતી વસ્તુ પણ મહેનત કરીને એસોસીએશને મેળવી છે એ એના ધ્યેયની સત્યનિષ્ઠાનો પુરાવો આપે છે. એસોસીએશનના ૧૪૮ જેટલા સભ્યો છે અને એની ઓફિસ ઘીકાંટે પીત્તળીઆ બંબા પાસે આવેલી છે.

અમદાવાદ મ્યુનિસિપલ નોકર મંડળ

અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટીમાં કામ કરતાં નોકર ભાઇબહેનોનું સંગઠન કરી તેમની સામાજિક

તથા આર્થિક ઉન્નતિ સાધવાના હેતુથી સને ૧૯૩૦માં આ મંડળની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. સરદાર વલ્લભભાઇ પટેલ, શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ માવલંકર, શ્રી. આનંદિ ઠાકોર તથા શ્રી. અર્જુન લાલા વગેરે પ્રમુખો મંડળને મળ્યા છે. સને ૧૯૪૨ની 'હિંદ છોડો'ની ચળવળમાં લાગલાગટ સાડાત્રણ મહિના સુધી મ્યુનિસિપાલિટીના નોકર-ભાઈઓએ હડતાળ પાડી પોતાનો સાથ આપ્યો હતો તેમ જ ત્રીસ જેટલા નોકરભાઇઓએ જેલવાસ પણ ભોગવ્યો હતો. હડતાળના દિવસોમાં સરકારને સરકારી ખાતાંમાંથી માણસો લાવીને મ્યુનિસિપલ તંત્ર ચલાવવું પડયું હતું.

હાલ મંડળમાં લગભગ ૭૦૦ જેટલા સભાસદો છે. આ મંડળે હવે તમામ રોજીંદાં, અઠવાડિક, પખવાડિક કે માસિક વેતનથી મ્યુનિસિપાલિટીમાં કામ કરતાં ભાઇબહેનોનું સંગઠન કરી એક મહામંડળ રચવાનો વિચાર કર્યો છે. અત્યારે રોયીસ્ટ રેડીકલ કાર્યકર શ્રી. ચંદ્રકાન્ત દરૂ તેના પ્રમુખ ચુંટાયા છે એ તેના અત્યારના વલણનો ખ્યાલ આપે છે.

થીઓસોફીકલ સોસાયટી

થીઓસોફી એટલે ઇશ્વરી વિદ્યા, બ્રહ્મવિદ્યા, અધ્યાત્મજ્ઞાન. બ્રહ્મવિદ્યા એ કોઇ ધર્મ, પંથ, સંપ્રદાય કે કોઇ સંસ્થાની માલિકીની નથી, પણ સઘળા ધર્મો, પંથો, સંપ્રદાયો અને ધાર્મિક સંસ્થાઓ આ બ્રહ્મવિદ્યા પ્રવર્તાવવાનાં સાધનો છે. અત્યારના જમાનામાં અંગ્રેજી ભાષા જગતમાં વધારે પ્રસરેલી છે તેથી બ્રહ્મવિદ્યાનો પ્રચાર, હાલમાં થીઓસોફીને નામે કરવામાં આવે છે. થીઓસોફીકલ સોસાયટી એક જુદો પંથ કે સંપ્રદાય નથી, પણ એક ધાર્મિક સંસ્થા છે. તે સઘળા ધર્મો અને સંપ્રદાયોનાં પુસ્તકોનો અભ્યાસ કરે છે અને સઘળા ધર્મોનાં સત્યો તે તે ધર્મના લોકો તથા જનસમાજની આગળ રજૂ કરે છે.

અને સઘળા ધર્મોને પ્રભુ પ્રાપ્તિના માર્ગ સમજી, તે સઘળા ધર્મ તરફ માનદષ્ટિથી જુએ છે.

આ સોસાયટી ઈ. સ. ૧૮૭૫ના નવેંબરની ૧૭મી તારીખે અમેરિકાના ન્યુયોર્ક શહેરમાં સ્થાપવામાં આવી હતી. એક રશીઅન વીરાંગના હેલેના પેટ્રોવના બ્લેવેટ્સ્કી તથા અમેરિકન વીરપુરુષ કર્નલ હેન્રી સ્ટીલ ઑલ્કોટ એ બે તેના મૂળ સ્થાપકો હતાં. તેનું મુખ્ય મથક ઘણાં વર્ષોથી મદ્રાસ પાસે અદ્યારમાં છે. ૧૯૦૫માં તે મદ્રાસમાં રજીસ્ટર થઈ છે.

આ સોસાયટીના જાહેર કરેલા ત્રણ હેતુઓ છે. પહેલો હેતુ છે, જાતિ, ધર્મ, લિંગ, કોમ કે રંગનો ભેદ રાખ્યા સિવાય માનવજાતિના વિશ્વબંધુત્વનું એક કેન્દ્ર સ્થાપવું; બીજો છે, સરખામણીની દૃષ્ટિએ જુદા જુદા ધર્મોના અભ્યાસને, તત્ત્વવિદ્યાના અભ્યાસને અને વિજ્ઞાનશાસ્ત્રના અભ્યાસને ઉત્તેજન આપવું; અને ત્રીજો હેતુ છે, કુદરતના નહિ સમજાયેલા નિયમોનું સંશોધન કરવું અને મનુષ્ય દેહમાં રહેલી ગુપ્ત શક્તિઓ ખીલવવી.

આ સોસાયટીની શાખાઓ દુનિયાના તમામ દેશોમાં અને લગભગ તમામ મોટાં શહેરોમાં આવેલી છે. ડૉ. બિસેન્ટ એનાં પ્રમુખ હતાં. હાલના પ્રમુખ ડૉકટર એરૂન્ડેલ છે. પ્રમુખની ચૂંટણી દર સાત વર્ષે થાય છે.

લોકસેવાની ધાર્મિક, સામાજિક, રાજકીય, ઔદ્યોગિક, શિક્ષણવિષયક અને આન્તરરાષ્ટ્રીય પ્રવૃત્તિઓમાં સોસાયટીના ઘણા સભ્યો ભાગ લે છે. થીઓસોફીકલ સોસાયટીની અમદાવાદની શાખા ખમાસા ગેટ સામે પારસી અગિયારી પાસે આવેલી છે.

ઇશ્વરપ્રાર્થના સમાજ

પ્રાર્થના સમાજનું મકાન રાયખડ ચકલામાં આવેલું છે. બંગાળના બ્રહ્મસમાજ અને મુંબઇના પ્રાર્થનાસમાજના ધોરણે ઈ. સ. ૧૮૭૧ના ડિસે-

બ્યુઆરીની ૧૭મી તારીખે સ્વ. રા. બ. ભોળાનાથ સારાભાઇ દીવેટીઆએ અમદાવાદમાં 'ઇશ્વરપ્રાર્થના સમાજ'ની સ્થાપના કરી. એમને સહાય કરવામાં સ્વ. રા. સા. મહીપતરામ રૂપરામ નીલકંઠ અને રા. બ. રણછોડલાલ છોટાલાલ હતા. નિરંજન નિરાકાર પરમાત્માની માનસિક ઉપાસના, ધ્યાન, ભજન, સ્તુતિ, પ્રાર્થના તથા જીવનમાં સદાચારનું પાલન—એને સમાજના સિદ્ધાન્ત મુજબ ભક્તિનાં મુખ્ય લક્ષણ ગણવામાં આવ્યાં છે. કોઇ અવતાર કે પયગમ્બર કે મધ્યસ્થની આવશ્યકતા પ્રાર્થના સમાજના સિદ્ધાન્તોમાં સ્વીકારવામાં આવી નથી. તેમ જ કોઇ પણ અમુક ધર્મગ્રંથને જ પ્રમાણ તરીકે અગર ઇશ્વરરચિત કે ઇશ્વરપ્રણીત માનવામાં આવતો નથી.

પ્રત્યેક રવિવારે સમાજમાં ઉપાસના, ભજન, સ્તવન તથા ધાર્મિક વ્યાખ્યાનનો ક્રમ રાખવામાં આવે છે. સ્તવન-ભજન માટે સ્વ. ભોળાનાથે રચેલી 'પ્રાર્થનામાળા'નો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. હાલ પ્રાર્થના સમાજના ૧૩૦ સભ્યો છે. શ્રી. વિદ્યાબેન નીલકંઠ એનાં પ્રમુખ છે, અને શ્રી.ગટુભાઈ ધ્રુવ એના મંત્રી છે. સ્વ. સર રમણભાઇ નીલકંઠે પ્રાર્થનાસમાજના મુખપત્ર તરીકે 'જ્ઞાન સુધા' નામનું માસિક લગભગ પચીસ વર્ષ સુધી પ્રગટ કર્યું હતું. ઉપરાંત અત્રેના મહીપતરામ અનાથાશ્રમની વ્યવસ્થા-સમિતિમાં પ્રાર્થના સમાજ તરફથી આઠ સભ્યો નીમવામાં આવે છે અને પ્રાર્થના સમાજના પ્રમુખ તથા મંત્રી અનાથાશ્રમ સમિતિના પ્રમુખ તથા મંત્રી ગણાય છે. સને ૧૮૭૧માં પ્રાર્થના સમાજ સ્થાપન થયા પછી અઢી વર્ષ સુધી દર રવિવારની ઉપાસના માટે પ્રે. રા. ટ્રેનિંગ કોલેજનો હોલ વાપરવામાં આવતો હતો. અત્યારે પ્રાર્થના સમાજનું જે મંદિર રાયખડ ચકલામાં વલ્લભભાઇ પટેલ રોડ પર આવેલું છે તે સને ૧૮૭૪માં બંધાયું છે. એના ખર્ચમાં સૌથી વિશેષ ફાળો સ્વ. બહેચરદાસ અંબાઇદાસ લશ્કરીએ આપેલો છે.

સ્થાનિક લેખકમિલન

લેખક મિલનની સ્થાપના સને ૧૯૪૪માં કરવામાં આવી હતી. લેખકોએ અવારનવાર મળવું જોઇએ, એકબીજાના સંપર્કમાં આવવું જોઇએ, સાહિત્યને ઉપકારક ચર્ચાઓ, વ્યાખ્યાનો વગેરે યોજવાં જોઇએ એવા ઉદ્દેશથી લેખકમિલન શરુ કરવામાં આવ્યું છે. એની કોઈ ઓફિસ નથી કે એના સભ્ય થવા માટે લવાજમ નથી. હરકોઇ સાહિત્યકાર કે સાહિત્યરસિક હિંદુ, મુસ્લિમ કે પારસી કોઈપણ લેખક મિલનમાં જઈ શકે છે. મુંબઇ ગુજરાતના લેખકમિલનની ઓફિસ મુંબઇમાં છે. એની બે પરિષદો એક ૧૯૪૫માં વડોદરા ખાતે અને બીજી ૧૯૪૬માં અહીં અમદાવાદમાં મળી હતી.

આર્યસમાજ

મહર્ષિ દયાનંદે વેદિક સંસ્કૃતિના આધાર પર આર્ય સમાજની સ્થાપના કરી. તે જ ઉદ્દેશને પાર પાડવા આજથી લગભગ ૬૦ વર્ષ પર અમદાવાદમાં આર્યસમાજ પ્રેમી સજ્જનો તરફથી અત્રેના આર્યસમાજની સ્થાપના થઈ. આર્યસમાજના સિદ્ધાંતોની દૃષ્ટિએ આ સમાજના કાર્યપ્રદેશમાં ગુણકર્માનુસાર વર્ણવ્યવસ્થા, પારસ્પરિક ભ્રાતૃભાવ, મનુષ્યોચિત કર્તવ્યપાલન, સત્ય, શુદ્ધિ અને બ્રહ્મચર્યનો આગ્રહ, આર્યોચિત સામાજિક વ્યવહાર, સ્ત્રીશિક્ષણ, ગૌરક્ષા વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

પોતાના આ ઉદ્દેશની સિદ્ધિ માટે આર્યસમાજે ગુરુકુળ, પુત્રીપાઠશાળા, ડી. એ. વી. સ્કૂલ, પુસ્તકાલય, ત્યક્તા તથા જુલમથી વૈધવ્ય ધર્મ પાળતી સ્ત્રીઓ માટે અનાથાલય, કોઈ કારણસર વિધર્મી બનેલ પણ ફરી હિંદુ થવા ઇચ્છનાર માટે શુદ્ધિવિભાગ, હિંદુસમાજની સેવા માટે આર્યવીરદળ, વગેરેની વ્યવસ્થા કરી છે. આર્યસમાજની ઓફિસ, સ્કૂલ વગેરે કાંકરિયા રોડ પર આવેલાં છે.

હિંદી તત્ત્વજ્ઞાન પ્રચાર સમિતિ

અધ્યાત્મજ્ઞાનના ઉચ્ચતમ સિદ્ધાન્તોનો અપૂર્વ વારસો ભારતવાસીઓને મળ્યો હોવા છતાં આજે હિન્દીઓનો મોટો સમૂહ દીન-હીન અને કંગાલ બની રહ્યો છે. પ્રેમ, ત્યાગ અને સેવાના સિદ્ધાંતો વ્યવહારમાં નહિ મૂકાવાથી આપણું અનેકવિધ પતન

થઇ રહ્યુ છે. આ પતનમાથી સાચો ઉત્કર્ષ સાધી જીવનને સુંદર, સમૃદ્ધ અને આનંદભરપૂર બનાવવા ઈ. સ. ૧૯૫૬મા હિંદી તત્ત્વજ્ઞાન પ્રચાર સમિતિની સ્થાપના કરવામા આવી છે.

પ્રસ્તુત હેતુની સિદ્ધિ માટે આ સંસ્થા તરફથી પુસ્તક પ્રકાશનો, વ્યાખ્યાનો, ભજનો વગેરે દ્વારા પ્રેમ-ભક્તિ જ્ઞાનનો પ્રચાર કરવો, તથા જીવનના અન્ય ક્ષેત્રોમા ધર્મના વ્યવહારિક શિક્ષણનો પ્રચાર કરવો, વર્તમાનપત્રો કે સામયિકો દ્વારા ધર્મનો પ્રચાર કરવો વગેરે પ્રવૃત્તિઓ ચલાવવામા આવે છે. હમણા જ સંસ્થા તરફથી 'પ્રેમધર્મ' નામનું માસિક શરુ કરવામા આવ્યુ છે આમ આ સંસ્થા રાષ્ટ્રોત્થાનના ભગીરથ કાર્યમા પોતાનો યથાશક્તિ ફાળો આપવા આશા સેવે છે. સંસ્થાનુ કાર્યાલય સારંગપુર ખડાયતાની વાડીમા આવેલુ છે સંસ્થા તરફથી હમણા મધ્યમ વર્ગના વસનાટ માટે 'ધર્મનગર' નામનુ ઉપનગર સ્થાપવાની પ્રવૃત્તિ ચાલી રહી છે.

સુન્ની મુસ્લિમ વક્ફ કમિટી

વક્ફ કમિટીની સ્થાપના અમદાવાદની ડિસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટના દી સુ. ન. ૫૪/૧૯૧૦મા ઘડવામા આવેલી યોજના પ્રમાણે સને ૧૯૧૪મા થઇ હતી

વક્ફ કમિટી, અમદાવાદની લગભગ ૨૭ જેટલી મસ્જિદો તથા રોજાઓનો તથા સુલતાન એહમદ મુસ્લિમ યતીમખાના, સુ એ સુ ઝનાના યતીમખાના અને સુ એ. મુ બોર્ડીંગ હાઉસનો વહીવટ કરે છે આ ઉપરાત ઇદ જેવા ધાર્મિક તહેવારના દિવસે જેલમા હોય તેવા મુસ્લિમ કેદીઓને બંદગી માટે મૌલવી મોકલવાની, સગાસબંધી વિનાના નિરાધાર માણસની કફનદફન ક્રિયા કરવાની, બાદશાહના હજીરામાના લંગરખાના (સદાવ્રત) ની વ્યવસ્થા કરવાની, વાચન માટે ધાર્મિક પુસ્તકો આપવાની, વિદ્યાર્થીઓને છાત્રવૃત્તિઓ આપવાની વગેરે પ્રવૃત્તિઓ કરે છે એમ કહી શકાય કે અમદાવાદની મસ્જિદો તથા રોજાઓની લગભગ બેત્રણ લાખ રૂપિયાની આવક-જાવકનો વહીવટ વક્ફ કમિટી કરે છે કાલુપુર સ્ટેશન સામે આવેલુ મુસ્લિમ મુસાફરખાનુ પણ રૂ ૩૦૦૦૦ આપીને વક્ફ કમિટીએ બંધાવેલુ છે કમિટીની ઓફિસ મીરજાપુર ક્રોસ રોડ પર આવેલી છે

મદ્રેસાએ તાલિમુલ કુરાન

આ સંસ્થામા અરબી, ઉર્દૂની તાલીમ (અભ્યાસ) મફત આપવામા આવે છે. આ સંસ્થાના હાલના પ્રમુખ શ્રી સૈયદ એતેશામઅલી મુરતુજામીયા છે અને ઓનરરી સેક્રેટરી તરીકે હાજી મોહમદભાઇ ઉસમાનભાઇ હકીમજી છે. છોકરા તથા છોકરીઓ મળીને લગભગ ૧૦૦ અભ્યાસીઓ અભ્યાસ કરે છે અને એની કચેરી દિલ્હી ચકલા આર.સી. હાઇસ્કૂલ પાસે આવેલી છે

ગુજરાત કલબ

વિક્ટોરીઆ ગાર્ડન સામે ડિસ્ટ્રીક્ટ કોર્ટની બાજુમા આવેલી આ કલબ અમદાવાદની કદાચ જૂનામાં જૂની કલબ છે. ગુજરાત કલબની સ્થાપના ઇ સ. ૧૮૮૮મા શ્રી નાગરજી માસ્તર (પાછળથી રાવબહાદુર નાગરજી) અને એમના મિત્રમંડળ તરફથી વિનોદ અને વિશ્રાન્તિના એક સામાન્ય મેળાપસ્થાન રૂપે કરવામા આવી હતી. પાછળથી આ જ કલબ એક નાના બીજમાથી મોટા વૃક્ષમા પરિણમી છે ગુજરાત કલબનુ મૂળ સ્થાન પાનકોર નાકે સીદી સાહેબની હવેલીમા (જ્યા હાલ મ્યુ. શાળાનુ મકાન છે ત્યા) હતુ. કાચા લીપેલા કોર્ટ પર ટેનીસ અને સોગટાબાજીની રમત ત્યારે રમાતી. થોડી વાતોચીતો પણ ચાલતી કલબની હાલની જગા તો ઇ સ ૧૯૦૫ના અરસામા તે વખતના કલેક્ટર મી ડોડરેટ સાહેબની કૃપાથી મળી

કલબો સામાન્ય રીતે રાજકીય, વૈજ્ઞાનિક, સાહિત્યિક, કલાવિષયક કે રમતગમતને કારણે ઊભી કરવામા આવે છે કેટલીક કલબો પક્ષભેદવાળી, કેટલીક જાતિભેદવાળી, કેટલીક વર્ગભેદવાળી હોય છે ગુજરાત કલબની વિશેષતા એ છે કે એ કોઈ જ જાતના પક્ષ, જાતિ કે વર્ગભેદથી અલિપ્ત (cosmopolitan) કલબ છે એના તમામ સભ્યો સરખા હક્કો ભોગવે છે માત્ર અમદાવાદવાસીઓ જ એના સભ્યો છે એવુ પણ નથી મુબઇ ઇલાકાના જુદા જુદા જીલ્લાઓમા પણ એના સભ્યો પથરાયેલા પડ્યા છે શરૂઆતમા ગુજરાત કલબની રોજની હાજરીમા વકીલોની સખ્યા વધારે રહેતી—એટલે એ 'વકીલોની કલબ'ને નામે ઓળખાતી આજે તો એના નવસોક જેટલા સભ્યોમા વકીલો, વેપા

રીઓ, અમલદારો, સાહિત્યકારો અને વિવિધ ધંધાદારીઓ છે. રમતગમતના શોખીનો માટે ત્યાં ટેનિસ, પીંગપોંગ, બ્રીજ, રમી વગેરે માટે ઉત્તમ સગવડ છે. રાજકીય ચર્ચાઓ ત્યાં થાય છે પણ રાજકારણના આટાપાટા ખેલવાનું એ પ્લેટફોર્મ નથી. પ્રસંગોપાત્ જાદુના ખેલ, શતાવધાન, મેસ્મેરીઝમ, વિશિષ્ટ સંગીત વગેરે જાણવાયોગ્ય અને આનંદદાયક પ્રસંગોનો તથા મેળાવડાઓનો લાભ મળે છે. સર લલ્લુભાઇ શાહ, શ્રી. હર્ષદરાય દીવેટીઆ, શ્રી. જી. એન. ઠાકોર, જેવા હાઇકોર્ટના ન્યાયાધીશો, સરદાર વલ્લભભાઇ પટેલ, માનનીય શ્રી. ગણેશ વાસુદેવ માવલંકર જેવા અગ્રગણ્ય દેશનેતાઓ આ કલબના સભ્યો હોવાનું ગૌરવ ગુજરાત કલબને મળ્યું છે. સ્વ. ચીમનલાલ નરભેરામ ઠાકોર જેવી વ્યક્તિ માટે તો એમ કહેવાતું કે ચીમનભાઇ એટલે ગુજરાત કલબ અને ગુજરાત કલબ એટલે ચીમનભાઇ, એ તો ઠીક પણ જગતવંદ્ય પૂ. મહાત્મા ગાંધીજી પણ દક્ષિણ આફ્રિકાથી હિંદ આવ્યા અને અમદાવાદમાં સાબરમતી આશ્રમ સ્થાપીને રહ્યા ત્યારે અમદાવાદના પીઠ તેમ જ યુવક વર્ગના બુદ્ધિ અને હૃદયના પ્રવાહ કઈ દિશામાં વહે છે તે જાણવા તેઓ ગુજરાત કલબમાં આવતા.

ગુજરાત કલબ આમ એક ઉત્તમ કલબ હોવા છતાં એની વિશિષ્ટતા એ છે કે એના સભ્યપદના અને બીજા લવાજમની દૃષ્ટિએ એ સસ્તામાં સસ્તી કલબ છે. શ્રી. કસ્તુરભાઈ શેઠ એના હાલના પ્રમુખ છે. અને શ્રી. એચ. બી. શુકલ એના મંત્રી છે.

ક્રિકેટ કલબ ઓફ અમદાવાદ લિ.

સ્થાપના–૧૯૪૫ પો. ઓ. નં. ૧૨૯

આ કલબના અત્યારે લગભગ ૧૬૫૦ લાઇફ મેમ્બરો છે. કલબે ૬,૪૦,૦૦૦ રૂપિયા આપી સરકાર પાસેથી ૮૦ હજાર વાર જમીન ખરીદી છે જ્યાં લગભગ પંદરથી વીસ લાખના ખર્ચે કલબ હાઉસ, સ્ટેડીઅમ, સ્વીમીંગપુલ, બેડમીન્ટન, કલોઝ કોર્ટ, ટેનીસ કોર્ટસ તથા દેશી રમતો વગેરે થશે. બાંધકામના સામાનની છૂટ થયે આ કામકાજ શરુ થનાર છે. આખા ગુજરાતભરનું રમતગમતનું કેન્દ્રસ્થાન આ કલબ પૂરું પાડશે. પ્રમુખ સર ચિનુભાઇ માધવલાલ (બીજા બેરોનેટ) છે અને માનાર્દ મંત્રી શ્રી. ઇશ્વરલાલ ર. ભગત છે. કલબની દાખલ ફી રૂા. ૫૦૦ હતી તે હવે રૂા. ૭૫૦ કરવામાં આવી છે.

પાંચકૂવા કાપડ મહાજન

પાંચકૂવા મહાજનની સ્થાપના સં. ૧૯૫૩માં થઇ હતી. તે વખતે પ્રમુખ સ્વ. શ્રી. નેમચંદ દેવચંદ (શેઠ વીરચંદ દીપચંદની પેઢીવાળા) હતા. તેમની પૂર્ણ અવસ્થા થવાથી સં. ૧૯૭૪માં તેમણે રાજીનામું આપ્યા બાદ પ્રમુખ તરીકે શેઠ પુંજાભાઇ દીપચંદની નિમણૂક કરવામાં આવી જેઓ ૩૦ વર્ષથી કાયમના પ્રમુખ તરીકે છે. આ સંસ્થામાં હાલ ૧૧૦૦ મતાદારો છે. મસ્કતી મારકીટ પછીનું સહુથી મોટું કાપડ બજાર આ છે.

વિલાયતી, રેશમી, રંગાટી, ગામઠી, હાથવણાટ તથા કકડાના એમ જુદા જુદા વેપારીઓની દુકાનો આ બજારમાં છે.

(૧) ઢોરોને પાણી પીવા માટે પાંચકૂવા દરવાજા પાસે એક કુવારો મહાજન તરફથી તૈયાર કરી મ્યુ. ને સોંપવામાં આવ્યો છે. (૨) સં. ૧૯૮૩ના રેલસંકટ વખતે રૂા. ૨૫૦૦૦ ખર્ચી ગરીબોને સસ્તા ભાવે અનાજ મળે તે માટે દુકાનો ખોલી ગોઠવણ કરી હતી. (૩) આ સંસ્થાને ૫૦ વર્ષ પૂરાં થયાં તેની યાદગીરીમાં અત્રેની વિકટોરિયા જ્યુબિલી હોસ્પીટલને રૂપિયા એક લાખ હોસ્પીટલના ઉપયોગ સારૂ સંસ્થાએ હમણાં જ આપેલ છે.

શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી

સને ૧૮૮૦માં રા. બા. પ્રેમાભાઇ હેમાભાઇએ હિન્દુસ્તાનના શ્રી સકળસંઘને એકત્રિત કરી આ સંસ્થાનું બંધારણ ઘડયું. તે વખતે અમદાવાદના અગ્રગણ્ય માણસોના હાથ નીચે આ સંસ્થાનું કામ શરુ થયું અને બહારગામના શ્રીસંઘની એક સલાહકાર કમિટી સ્થાપી.

જુદા જુદા પ્રદેશોમાં આ સંસ્થાની કુલ ૧૦ શાખા પેઢીઓ છે અને હેડઓફિસ અમદાવાદમાં છે.

આ સંસ્થાની મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓમાં જૈનતીર્થોનો વહીવટ, જીર્ણ દેરાસરો સમરાવવાં, જૈનધર્મને લગતું કોઈપણ કાર્ય અથવા પ્રશ્ન વગેરે છે. તદુપરાંત સીદાતા જૈનોને મદદ આપવાનું કામ પણ આ સંસ્થા કરે છે. હિંદુસ્તાનમાં જૈનોની આ એક અજોડ સંસ્થા છે. હાલ આ સંસ્થાના પ્રમુખ તરીકે શેઠશ્રી કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ છે અને સંસ્થાનો વહીવટ અત્રેની

આઠ જણની સ્થાનિક કમિટી દ્વારા ચાલે છે. મુખ્ય ઓફિસના મેનેજર તરીકે શ્રી. નાગરદાસ કસ્તુરચંદ શાહ છે. સંસ્થાનું કાર્યાલય ઝવેરીવાડમાં છે.

શ્રી શાંતિચંદ્ર સેવા સમાજ

આ સંસ્થાની સ્થાપના સં. ૧૯૮૫માં શાંતિનાથની પોળના કેટલાક ઉત્સાહી યુવકોએ જનતાની સેવા તેમ જ પોળના યુવકોનું સંગઠન કરવાની ઇચ્છાએ કરેલી. આજે સંસ્થામાં અમદાવાદની અનેક પોળોના તેમ જ અન્ય ગામોના લગભગ ૫૫૦ મેમ્બરો થએલા છે. વીસ વર્ષ થયાં આ સંસ્થા નીચેના પ્રકારની અનેક પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા જનતાની સેવા કરી રહી છે.

સંસ્થાની મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓઃ—

(૧) જૈન સમાજમાં ઊજવાતા ધાર્મિક સમારંભોમાં વ્યવસ્થા રાખવી.

(૨) આર્થિક મુશ્કેલી ભોગવતા જૈન તેમ જ જૈનેતર કુટુંબોને નાણાંકીય મદદ પહોંચાડવી.

(૩) માંદાની માવજતમાં ઉપયોગી સાધનો, દવાઓ અને તબીબી રાહત મફત આપવી વગેરે છે.

કાલુપુર વોર્ડમાં એક મફત પુસ્તકાલય તથા વાચનાલય ચલાવાય છે. વળી મૂંગાં પ્રાણીઓની કતલમાંથી રક્ષા કરી ઢોડાં ઢોર પાંજરાપોળની સંસ્થામાં મૂકવામાં આવ્યાં છે. આ સિવાય બીજી અનેક પ્રવૃત્તિઓ ચાલે છે. સંસ્થાના સંચાલન માટે દરેક ખાતાં સંભાળનાર કમિટીઓ અલગ અલગ નીમેલી છે. સંસ્થાના પ્રમુખ શા. જમનાદાસ સુરજમલ વીમાવાળા છે અને મંત્રીઓ શા. શાંતિલાલ જગાભાઇ અને શ્રી. નરોત્તમદાસ બાલાભાઇ નાણાવટી છે.

અમદાવાદ શહેરની કન્ઝયુમર્સ કોઓપરેટીવ સોસાયટીઓ

૧ સારંગપુર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. સારંગપુર દોલતખાના

૨ સદેશ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. ઘાશીરામની પોળ બહાર

૩ ખડાયતા ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. ખડાયતાની વાડી

૪ પાટીદાર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
ભાઇશંકરની હવેલી
૫ ગોપાલકૃષ્ણ ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ.
જળોવાળીના નાકે
૬ ધી રાજપુર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
પખાલીની પોળ
૭ મરાઠા ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
રાયપુર દરવાજા બહાર
૮ નવયુગ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
રાયપુર આકાશેઠ કુવાની પોળ પાસે
૯ અમદાવાદ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
રાયપુર ચકલા
૧૦ અમદાવાદ જિલ્લા કોઓ. પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનીઅન લિ. ઢાળની પોળ
૧૧ સાંકડીશેરી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
લાખાપટેલની પોળ
૧૨ ધી ગ્રેઇન મરચંટસ એસોસીએશન
રાયપુર મહાલક્ષ્મીની પોળ
૧૩ કપોળ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
ખાડિયા ગોલવાડ
૧૪ ફતાસા પોળ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
ફતાસા પોળ
૧૫ અમદાવાદ જિલ્લા પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનીઅન લિ. ઘેબીની પોળ
૧૬ તાહેરી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
ઝકરીઆ મસ્જિદ
૧૭ ધી રાજામહેતાની પોળ ક. કોઓ. સો. લિ.
રાજામહેતાની પોળ
૧૮ પાંચકુવા નવા મહોલ્લા ક. કોઓ. સો. લિ.
પાંચકુવા નવા મહોલ્લા
૧૯ શ્રી ડોશીવાડા ક. કોઓ. સો. લિ.
દોશીવાડાની પોળ
૨૦ હાજાપટેલની પોળ ક. કોઓ. સો. લિ.
હાજાપટેલની પોળ
૨૧ વીસા પોરવાડ જૈન શ્વે. ક. કોઓ. સો. લિ.
ટંકશાળ
૨૨ પાંચપટી હુસેની ક. કોઓ. સો. લિ. પાંચપટી
૨૩ ધી યુનિટી ક. કોઓ. સો. લિ. ટીંબાપોળ
૨૪ ધી અત્રિશી જૈન ક. કોઓ. સો.
સ્વામિનારાયણના મંદિર પાસે નરનારાયણ બિલ્ડીંગ
૨૫ કાળુપુર ક. કોઓ. સો. લિ. રિલીફરોડ
૨૬ શ્રી ઝવેરીવાડ ક. કોઓ. સો. લિ. ઝવેરીવાડ
૨૭ રતનપોળ ,, ,, ,, રતનપોળ હાથીખાના
૨૮ રાજાધિરાજ ક. કોઓ. સો. લિ.
સ્વામિનારાયણની ચાલ
૨૯ શ્રી દેવશાપાડા અને પાંજરાપોળ
ક. કોઓ. સ્ટોર્સ પાંજરાપોળ પાસે
૩૦ પટવાશેરી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. પટવાશેરી
૩૧ સુન્નત જમાત કવામી બ્રાન્હાવીલ રેશનીંગ શોપ કમિટી સોદાગરની પોળ
૩૨ હજરત પીર મોહમદ શાહ દરગાહ
અનાજ કમિટી પાનકોરનાકા
૩૩ અમૃત ગૃહસાધન સહકારી મંડળ તરગાળાવાડ
૩૪ કટકીઆવાડ ક. ,, ,, કટકીઆવાડ
૩૫ ગોપનાથ દાદા ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
ભોઇવાડાની પોળ
૩૬ મોરલ ઇન્ડિયન ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
જાડનરોડ
૩૭ દરિયાપુર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. વાડીગામ
૩૮ મશહદી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. પોપટીઆવાડ
૩૯ પાટીદાર ક. કોઓ. સ્ટોર્સ દરિયાપુર ચકલા
૪૦ અત્રિશી જૈન ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. લુણસાવાડા
૪૧ ફૈઝુલ્લામ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. જાર્ડનરોડ
૪૨ કડવાપોળ ગ્રુપ ક. કોઓ. સ્ટોર્સ કડવાપોળ
૪૩ અમદાવાદ જિલ્લા કોઓ પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન દરિયાપુર
૪૪ મુન્શી રહીમી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
અબ્દુલરઝાકના રોજાપાસે
૪૫ મલેક અહમદ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
ટોપીવાળાની પોળ
૪૬ ભંડેરી પોળ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
ભંડેરીપોળ
૪૭ અફગાન ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
રાજમહેલ હોટલ પાસે
૪૮ ભંડેરીપોળ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. દરિયાપુર
૪૯ ભંડેરીપોળ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
કાળુપુર ચકલા
૫૦ કડવા ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. નવા વાઘજીપુરા
૫૧ ધી ગ્રેઇન મરચંટ એસોસીએશન
દરિયાપુર ચકલા
૫૨ દરિયાપુર હરિજન કામદાર સોસાયટી લિ.
કુટી મસ્જિદ
૫૩ ધી દરિયાપુર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ.
(શાખા) હજીના ચોરા

૫૪ ધી કડવા પોળ ગ્રુપ ક. કોઓ. સ્ટોર્સ (શાખા દુકાન) દરિયાપુર જગાભગતની પોળ
૫૫ દરિયાપુર ક કોઓ. સ્ટોર્સ (શાખા દુકાન) દરિયાપુર વાડીગામ
૫૬ ઓનરરી બેકર્સ એસોસીએશન સકરખાનની મસ્જિદ પાસે
૫૭ ધી અમદાવાદ મહારાષ્ટ્રીઅન ક કોઓ. ક્રેડીટ સોસાયટી લિ. ભદ્ર, ખેપકરવાડ
૫૮ રાયખડ સર્વપક્ષીય ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. પ્રાર્થના સમાજ
૫૯ અમદાવાદ ક્રિશ્ચિયન ક. કોઓ સોસાયટી લિ. રાયખડ ગોરજીની ચાન સામે
૬૦ સૈરી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. વહોરવાડ
૬૧ રાયખડ ક.કોઓ. સોસાયટી લિ. ટ કરશાનીપોળ
૬૨ મોહમદી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. મોટી સોદાગરની પોળ
૬૩ મોહમદી ક કોઓ. સોસાયટી લિ. (શાખા દુકાન) મેદાનીવાડ
૬૪ સાદીક ક કોઓ. સોસાયટી લિ બારેજા મોટર સ્ટેન્ડ
૬૫ ઢાલગરવાડ ક કોઓ. સોસાયટી લિ. ઢાનગરવાડ
૬૬ કાછીઆ પટેલોની ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. કાછીઆશેરી બાવજીની પોળ
૬૭ છીપા ક કોઓ. સ્ટોર્સ લિ નારિયાવાડ શાખા-(૧) તાજપુર (૨) પાચપીપળી (૩) મોટા બબા (૪) કડવાશેરી
૬૮ ખાંડની શેરી ક. કોઓ સોસાયટી લિ જમાલપુર ખાડની શેરી
૬૯ તાજપુર ક કોઓ સોસાયટી લિ તાડની શેરી
૭૦ ધી બ્રહ્મક્ષત્રિય ક કોઓ સોસાયટી લિ આસ્તોડિયા માતાની પોળ
૭૧ મકેબૂમ ક કોઓ. સોસાયટી લિ ગોળનીમડા
૭૨ મકેબૂમ ક કોઓ સોસાયટી લિ તાતગરવાડ
૭૩ અમદાવાદ જિલ્ના ક કોઓ. પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. ખમાસા ચકલા
૭૪ અમદાવાદ જિલ્લા ક. કોઓ પરચેઝ એન્ડ સેન યુનિયન લિ ગાયકવાડની હવેનીમા
૭૫ નવાવાસ ક કોઓ. સોસાયટી લિ. નવાવાસ
૭૬ માંડવીપોળ ગૃહસાધન સહકારી મંડળ સુરદાસ શેઠની પોળ
૭૭ શ્રીનગર વણિક સહકારી સ્ટોર્સ લિ. માડવીનીપોળ હરકીશનદાસ શેઠની પોળના નાકે
૭૮ ધી ગ્રેઇન મરચન્ટ એસોસીએશન ઘાંચીની પોળ પાસે
૭૯ ધી ડબ્લ્યુ ડી. એમ્પ્લોયીઝ ક. કોઓ. ક્રેડીટ સોસાયટી ભદ્ર એક્ઝીક્યુટીવ ઇજનેરની ઑફિસ
૮૦ ધી અમદાવાદ ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. અમદાવાદ મ્યુનિસિપાલિટી સામે
૮૧ માંડવીનીપોળ ગૃહસાધન સહકારી મંડળ [શાખા] સુરદાસ શેઠની પોળ
૮૨ કાછીઆ પટેલ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. મોટીપોળ સામે
૮૩ મકેબૂમ ક કોઓ. સોસાયટી લિ. કાકરિયારોડ ઇરમાઇબિયા સોસાયટી
૮૩ સાઉથ ઇન્ડિયન ક. કોઓ સોસાયટી લિ મણિનગર સ્ટેશન સામે
૮૪ સાઉથ ઇન્ડિયન ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. મ્યુનિસિપલ ચાલ પાસે
૮૫ અમદાવાદ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. મણિનગર જૂની માર્કેટ સોસાયટી વોર્ડ
૮૬ ખાંડની શેરી ક કોઓ. સ્ટોર્સ ગયપુર દરવાજા બહાર રાજપુર, હીરપુર
૮૭ ધી ગ્રેઇન મરચટ એસોસીએશન જે. પી. સ્ટેશન સામે જમાનપુર દરવાજા બહાર
૮૮ સાઉથ ઇન્ડિયન ક કોઓ. સોસાયટી લિ. જમાલપુર દરવાજા બહાર,જગન્નાથના મંદિર પાસે
૮૯ ધી વિલેજ ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. ખોખરા મહેમદાવાદ
૯૦ અમરાઇ સાર્વજનિક ક કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. ખોખરા મહેમદાવાદ પાસે
૯૧ ખોખરા મહેમદાવાદ ક. કોઓ સ્ટોર્સ લિ. ખોખરા મહેમદાવાદ અનીભાઈની ચાલી
૯૨ સાઉથ ઇન્ડિયા ક કોઓ સ્ટોર્સ લિ. ખોખરા મહેમદાવાદ હક્કરની ચાલ
૯૩ ઘીકાંટા ક કોઓ. સોસાયટી લિ. નવતાડ પોલીસ ચોકી પાસે શાહપુર
૯૪ કલ્યાણી ક. કોઓ સોસાયટી લી ખાનપુર ચકલા
૯૫ ખ્વાજા સાહીદ ક કોઓ સોસાયટી લી. ચીનાઇગ ના ખાચો વડપાસે
૯૬ શાહપુર મિત્રમંડળ ક કોઓ સોસાયટી લી. ભવાનપુરા
૯૭ ગોસ્વામી ક. કોઓ સોસાયટી લિ ગોસ્વામી બિલ્ડીંગ દૂધવાળી પોળ સામે

૯૮ શાહપુર હલીમની ખડકી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. હલીમની ખડકી
૯૯ કુરેશ ક કોઓ. સોસાયટી લિ. મીરઝાપુર રોડ ગોલવાડ
૧૦૦ શાહપુર નાગોરીવાડ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. નાગોરીવાડ શાહપુર
૧૦૧ શાહપુર મુસ્લિમ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. શાહપુર દાણાપીઠ
૧૦૨ રંગીલાપોળ ગૃહસાધન સહકારી મંડળ રંગીલાપોળ
૧૦૩ ધી શાહપુર ગૃહસાધન સહકારી મંડળ શાહપુર ચકલા અને દરવાજા
૧૦૪ મુન્શી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. મંગળ પારેખનો ખાંચો મુન્શીનું જૂનું ગેરેજ
૧૦૫ શ્રી હિત ગૃહસાધન સહકાર મંડળ ગલા ગાંધીની પોળ
૧૦૬ ધી કોસ્મોપોલીટન ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ લાલદરવાજા ટેકનીકલ રીક્રુટીંગ ઓફિસ પાસે
૧૦૭ શાહપુર વાઘરી સહકારી સોસાયટી વાઘરીવાડ
૧૦૮ કુઝા કરીશ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. (શાખા) સલાપોસ રોડ
૧૦૯ જૈન ખત્રિશી ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. વસ્તા ઘેલજીની પોળ
૧૧૦ કુઝા કરોશ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. અન્ચીક્રની મસ્જિદ સામે ખાસ બજાર
૧૧૧ અમદાવાદ મિલ ઓનર્સ એસોસીએશન લાલદરવાજા મિલ ઓનર્સ એસોસીએશનની ઓફિસમાં
૧૧૨ ધી ગ્રેઇન મરચંટ એસોસીએશન કુવાવાળીપોળ
૧૧૩ શાહપુર કામદાર સોસાયટી શાહપુર સરકીવાડ
૧૧૪ મજૂર મહાજન સંઘ લાલદરવાજા
૧૧૫ ધી પાટીદાર ક. કોઓ. સ્ટોર્સ કોચરબ
૧૧૬ નવયુગ ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. પરિમલ સોસાયટી
૧૧૭ વાડજ એરિયા ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. મોદી તુળસી જેઠા બિલ્ડીંગ
૧૧૮ એલિસબ્રીજ એરિયા ક. કોઓ. સોસયાટી લિ સરખેજ રોડ કાપડીઆ બિલ્ડીંગ
૧૧૯ અમદાવાદ જિલ્લા કોઓ. પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. એલિસબ્રીજ નવરંગપુરા
૧૨૦ ધી અમદાવાદ જિલ્લા પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. નૂતન સોસાયટી
૧૨૧ ધી અમદાવાદ જિલ્લા પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. નવરંગપુરા પોલીસ લાઇન્સ
૧૨૨ વાડજ એરિયા ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. એલિસબ્રીજ નવાવાડજ
૧૨૩ હિંદુમુસ્લિમ ગૃહસાધન સહકારી મંડળ દૂધેશ્વર રોડ ન્યુપીટર મિલની ચાલી
૧૨૪ ઈદગા ક. કોઓ. સ્ટોર્સ ઈદગાચોકી પાસે
૧૨૫ માધુપુરા ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. જૂનામાધુપુરા
૧૨૬ કેન્ટોનમેંટ રીટેઇલ ગ્રેઇન મરચંટ એસોસીએશન બસ ટરમીનસ પાસે કેમ્પ
૧૨૭ રામનગર રાહત સમિતિ રામનગર સાબરમતી
૧૨૮ અમદાવાદ જિલ્લા ક. કોઓ. પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. (શાખા) એકસાઈઝ હેડકવાર્ટર્સ
૧૨૯ શાહીબાગ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. શાહીબાગ હીરાબાગ
૧૩૦ અમદાવાદ જિલ્લા પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. પોલીસ હેડકવાર્ટર્સ શાહીબાગ
૧૩૧ હિંદુમુસ્લિમ ગૃહસાધન સહકારી મંડળ (શાખા) દૂધેશ્વર રોડ ગાંડાની હોસ્પીટલ સામે
૧૩૨ પાટીદાર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. ગાંધીચાલ રણછોડજીના મંદીર સામે સરસપુર
૧૩૩ કાયમી „ ન્યુ ગોમતીપુર રોડ માણેકનદી ભોગીલાલની ચાલી
૧૩૪ સરસપુર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. સરસપુર બજાર
૧૩૫ અમદાવાદ જિલ્લા પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. કાગડાપીઠ, શહેરકોટડા
૧૩૬ અમદાવાદ જિલ્લા પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. સરસપુર સે. નં. ૭૪૩/૨
૧૩૭ કપોળ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. (શાખા) સરસપુર બજાર
૧૩૮ ગોમતીપુર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. ગોમતીપુર મ્યુનિ. સ્કૂલ પાસે
૧૩૯ ગોમતીપુર ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. તાણીઆની વાડી
૧૪૦ રખીઆલ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. રખીઆલ ગામમાં
૧૪૧ સાઉથઇન્ડિયન ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. (શાખા) બાલાભાઈની ચાલી

૧૪૨ યુનિટી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. (શાખા) હાથીખાઈ પાસે
૧૪૩ રખીઆલ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. રખિયાલરોડ ગફારભાઈની ચાલી
૧૪૪ રાજપુર ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. રાજપુરરોડ
૧૪૫ રાજપુર ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. મણિયારવાડા
૧૪૬ અમદાવાદ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. રાજપુર ધાબરઅલીની ચાલી
૧૪૭ ક્રિશ્ચિયન ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. રાજપુર (ગોમતીપુર)
૧૪૮ ધી ન્યુ મઝદૂર ક.કોઓ. સોસાયટી લિ. ગોમતીપુર મોહનલાલની ચાલી, નરસિંહજીના મંદિરમાં
૧૪૯ અમદાવાદ જિલ્લા પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. ગોમતીપુર
૧૫૦ કોમી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. રખિયાલ રોડ
૧૫૧ કોમી ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. આંબાવાડી (શાખા) નરોતમ મહારાજની ચાલ
૧૫૨ અમદાવાદ જિલ્લા ક. કોઓ. પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. (શાખા) ડોકટરની ચાલ
૧૫૩ અમદાવાદ જિલ્લા પરચેઝ એન્ડ સેલ યુનિયન લિ. શહેર કોટડા
૧૫૪. અસારવા ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. અસારવા ચકલા
૧૫૫ ધી જહાંગીરપુરા વોર્ડ સ્ટોર્સ લિ. જહાંગીરપુરા
૧૫૬ અસારવા ભોગીલાલની ચાલી સ્ટોર્સ લિ. ભોગીલાલની ચાલી
૧૫૭ મોરલ ઇન્ડિયા „ „ (શાખા) દરજીની ચાલી
૧૫૮ સઇજપુર બોઘા „ „ ઇનામદાર કુબેરદાસના મકાનમાં
૧૫૯ પ્રિતમપુર હરિજન સોસાયટી અસારવા, પ્રિતમપુર
૧૬૦ અમદાવાદ શીડયુલ્ડ કાસ્ટ ક. કોઓ. સોસાયટી લિ. અસારવા–નરોડારોડ, વૃજવલ્લભ પુરા
૧૬૧ મરાઠા ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. નરોડા રોડ (શાખા) વિજયમિલ પાસે શાન્તિનિવાસ બિલ્ડીંગ
૧૬૨ મરાઠા ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. (શાખા) નરોડા રોડ, લક્ષ્મીપુરાની ચાલી
૧૬૩ અસારવા ક. કોઓ. સ્ટોર્સ લિ. (શાખા) અસારવા ગોપટલાલ આત્મારામની ચાલી

રંગ, હાર્ડવેર અને સેનિટરી સામાનના વેપારીઓ

એલાઇડ એન્જીનિયરીંગ કું. **રીલીફરોડ**
મિલસ્ટોર્સ એન્ડ મેટલ કોર્પોરેશન કપાસીઆ બજાર
સી. એ. ગલીયાકોટવાળા „
વ્હોરા એન્ડ કું. આસ્તોડિયા દરવાજા
હસનઅલી ફજલઅલી **લોખંડબજાર**
હરિલાલ આત્મારામ „
તૈયબઅલી રહીમભાઇ પાનકોરનાકા
એહમદઅલી ઇસુફઅલી પાનદાનિયાનો ખાંચો
રાજીમહમદ કમાલભાઇ „
શમસુદીન અબ્દુલઅલી „
તૈયબઅલી એ. રંગવાળા „
ગાર્લીક એન્ડ કું. મસ્કતી માર્કીટ

પૂરવણી યાદી

આર. એસ. ઇન્ડસ્ટ્રીઝ લી. (પેટન્ટ દવાઓ બનાવનાર) લાલ દરવાજા

ટી. માણેકલાલ એન્ડ કું. (મિલજીન સ્ટોરના વેપારી) રીલીફરોડ

પરસોત્તમદાસ જે. ડાયરની કું. (એન્ગ્રેવર) રેવડીબજાર લ. ક. ધર્મશાળા પાસે

એમ. પરીખ એન્ડ કું. (ઇમારતી સામાનના વેપારી, બિલ્ડીંગ મટીરીઅલ્સ સપ્લાયર્સ) રેલવેફાટક પાસે, લાલશંકરનાં કંપાઉન્ડમાં એલિસબ્રીજ ટે. નં. ૭૨૫૨

લલ્લુભાઈ હરિભાઇ પંચાલ (કારખાનાવાળા) ધીકાંટા ભુતની આંબલી

ભાઇલાલ ઇશ્વરલાલની કું. (ટલી–પીપરમીન્ટ) જૂના માધવપુરા

શંકરલાલ બહેચરદાસ પટેલ (ફિરોઝાપ બીડીવાળા) ગોમતીપુર

સ્ટાન્ડર્ડ વોચ કું. (ઘડીઆળી) ચારરસ્તા વેરાઈપાડા

લછવાણી એન્ડ કું. (કાચસામાનના વેપારી) જુમ્મા મસ્જિદ સામે

જ્યોતિ ઓપ્ટિકલ કું. (ચશ્માના વેપારી) ગાંધીરોડ, પોસ્ટઓફિસ પાસે

ચિનુભાઈ મોતીલાલ ખરીદિયા (જમીનના દલાલ) ભુલાભાઈ કોલોની કમળભુવન એલિસબ્રીજ

સૂરતી ઇલેકટ્રિક એન્ડ રેડીઓ હાઉસ (વીજળી સામાન અને રેડિયોના વેપારી) ગાંધીરોડ, ૩૦૮૭ જવાહર હોટલ સામે

ડા. (મિસ) શાન્તાબ્હેન આર. ત્રિવેદી એલ સી. પી. એસ. (મુંબઇ) રતનપોળ ગોલવાડના નાકે

નાનાલાલ કે. ઠાકર (કમિશન એજન્ટ) ચારરસ્તા

રાજકમલ નોવેલ્ટી હાઉસ (બંગડીના વેપારી) ટીકવા ચોકી સામે

બેથેલ ઓટોમોબાઇલ વર્કસ એન્ડ મોટર સાયકલ રીપેરર્સ (પ્રો. ફીલીપ એન્ડ માસ્ટર) રિલીફરોડ જકરીઆ મસ્જિદ

અનિલ સેલ સરવીસ (દવાના વેપારી) ૪૫, ગાંધીરોડ

ધી લક્ષ્મીઇલેકટ્રિક કું. (વીજળી સામાન આયાત કરનાર અને જથાબંધ વેચનાર) રિલીફરોડ તારાભુવન નિશાપોળ સામે

સરવીસમેન એન્ડ કું. (ઇલેકટ્રીકલ, મીકેનિકલ એન્ડ ટેક્ષટાઇલ એન્જીનિયર્સ) . રિલીફરોડ

ચિત્રા ઇલેકટ્રીક કું. (વીજળી સામાન અને રેડિયો વેચનાર) રતનપોળ નગીનાપોળ સામે

મયુર ઇલેકટ્રિક કોર્પોરેશન (વીજળી સામાન જથાબંધ અને છૂટક વેચનાર) રિલીફરોડ કુમારભુવન નિશાપોળ સામે

ચોકસી ટ્રેડીંગ.કું. (વીજળી સામાનના જથાબંધ વેપારી) રિલીફરોડ ૫૪૪, પાદશાહની પોળ

પટેલ બ્રધર્સ સીન્ડીકેટ, (મિલ સ્ટોરના વેપારી) પાંચકૂવા

દીપકલાલ એન્ડ કું. (બીડીના વેપારી) કાળુપુર દરવાજા બ્હાર

જેઠાલાલ આદરભાઈ એન્ડ સન્સ (વીમા એજન્ટ) સારંગપુર

શંભુપ્રસાદ મગનલાલ પટેલ (વીમા એજન્ટ) દરિયાપુર ૧૬૩૦, કડવાપોળ

ત્રંબકલાલ ત્રીકમલાલ નાગોરી (વીમા એજન્ટ) રતનપોળ હાથીખાના ૧૪૦ નાગોરીપોળ

અભયકુમાર સારાભાઇ ઝવેરી (વીમા એજન્ટ) ફતાસાપોળ, હીરાભાઈની પોળ

ચીમનલાલ કેશવલાલ પંચાલ (બોબીનની રીંગો બનાવનાર) મદનગોપાળની હવેલી

Date	Date	Date
28 JUL 1976		
28 L--1985		